Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

Josephus de Antiquitatibus ac de bello Judaico.

BIBLIOTHECA REGIA MONACENSIS

Tabula Iudaicarum antiquitatum: capitulis singulorum librorum: eam de Aegyptiis: & de bello Iudaico secundum numerum librorum & cartharum.

Incipit Liber primus.

De creatione celi & terre: & de operibus sex dierum: & requie diei septimi. cap.i.car.i.
De plasmatione protoplastorum: & de plantatione Paradisi: & de introductione Adam & Euae in ipsum. cap.ii.car.ii.
De transgressione protoplastorum: & de eiectione eorum de Paradiso. cap.iii.car.ii.
De interfectione Abel per Cain: & de pena qua mulctatus est Cain: & de duabus columnis lateritia & lapidea: in quibus conscripserunt filii Adam omnem disciplinam rerum coelestium quam per se adinuenerunt. cap.iiii.car.ii.
De inundatione diluuii super terras: & ubi Noe saluatus est cum generatione sua per arcā. cap.v.car.ii.
Noe post diluuium oblatis domino hostiis. orat nullam aquarum inundationem ulterius inducī super terram. cap.vi.car.iii.
Deus ostendit filiis Noe arcum pluuialem designans et in testimonium foederis. cap.vii.car.iii.
De morte Noe: & de filiis eius. cap.viii.car.iii.
De Nebroth filio cham: & de ædificatione turris: & de discordia diuersarum linguarum. cap.ix.car.iii.
De dispersione gentium in uniuersas terras: post ædificationem turris. cap.x.car.iii.
De filiis Iaphet filii Noe: & de gentibus quæ per eos institutæ sunt. cap.xi.car.iii.
de filiis Cham filii Noe: & de gentibus per eos institutis. cap.xii.car.iiii.
Noe inebriatus nudatus: irrisus: irrisorem filium maledictioni subdit: fratribus eius maledictum patris effugientibus. cap.xiii.car.iiii.
De filiis Sem filii Noe: seu de gentibus per ipsos institutis: & de ortu Abrae. cap.xiiii.car.iiii.
Abraam secundum præceptum domini de Chaldæa migrat in Chananæam. cap.xv.car.iiii.
Abraam fame opprimente Chananæam: ægyptum ingreditur: ubi dignus & clarus habetur: disciplinam arithmeticae: & astrologiae: contradens Aegyptiis: a quibus iterum regressus in Chananæam: partitur terram cum Loth cognato suo. cap.xvi.car.v.
Sodomitae congressi cum Assyriis prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur: cum quibus Loth captiuus abducitur. cap.xvii.car.v.
Abraam irruens in Assyrios: Loth & captiuos Sodomitas eripuit: cui regresso occurrit rex Sodomitarum: & Melchisedech rex solymorum: deinde accepto, pmisso diuino de posteritate: genuit Ismael: ipseque circumcisus est præcipiente domino: & Ismael: totaq; domus eius. cap.xviii.car.v.
De Abraam quomodo tres angelos suscepit: a quibus audiuit & Saram filiū pituram: & Sodomitarum euersionem: & de Loth: qui & ipse suscepit angelos hospitio: & de euersione sodomorū simul de eruptione Loth cum tota domo eius: & quomodo uxor Loth conuersa est in statuam salis: cum respicit ciuitatem pereuntem: & de commixtione filiarum cum patre. cap.xix.car.v.
Quomodo Abraam migrauit in Gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem Abraæ: sed correptus a domino reddidit eam ipsi intactam: & de natiuitate Ysaac. cap.xx.car.vi.
Quō abraā monente sara: & p̄cipiente domino emisit a se agar cum filio Ismaele. cap.xxi.car.vi.
Abraam accepit mandatum a domino de immolatione Ysaac. cap.xxii.car.vi.
De morte sara & sepultura ipsius: post cuius mortē abraā accepit Cetura uxorē. cap.xxiii.car.vi.
Quomodo Ysaac quadragenarius duxit uxorem Rebeccam. cap.xxiiii.car.vii.
Abraam moritur: & sepelitur in Ebron cum Sara coniuge sua. cap.xxv.car.vii.
De conceptu uel partu Rebeccæ: & quō Ysaac pegrinatus est in Geraris tpe famis: & quia cum senuisset: & caligarent oculi eius. benedixit Iacob cum putaret se benedicere Esau. cap.xxvi.car.vii.
Iacob timens fratrem fugit ad Laban in Mesopotamiam: ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores: cum ancillis earum Bala & Zelpha: ex quibus filios. xii. genuit: & unā filiam: quæ regresso Iacob de Mesopotamia ad Chananæam: uiolata est a Sichem filio Emmor regis Sicimorum: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percusserunt in ore gladii. cap.xxvii.car.vii.
Mortᵗ Ysaac in Ebron: & sepultura filiis suis: Rebecca uxore prius defuncta. cap.xxviii.car.ix.

Incipit Liber secundus.

Quomodo Esau & Iacob Ysaac filii habitacula diuiserunt: & Esau quidem Idumæam tenuit: Iacob autem Chananæam. cap.i.car.ix.
Quomodo Ioseph iunior filiorum Iacob somniis ei demonstrantibus fœlicitatem futuram in uidiam sustinuerit fratrum. cap.ii.car.ix.
Quomodo idem ipse in Aegyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebant in eum: factusque insignis & clarus: ibi fratres habuit subiectos. cap.iii.car.x.

Iacob audito quia Ioseph uiueret in Aegypto: & clarus ibi haberetur: descendit ad eum cum tota domo sua. cap.iiii.car.xiii.

De morte Iacob & de sepultura qua sepultus est in Ebron a filiis: de morte quoque Ioseph & fratrum eius. cap.v.car.xiiii.

De oppressione filiorum Israel in Aegypto per Pharaonem: & de natiuitate Moysi quem educauit filia Pharaonis: & adoptauit sibi in filium: & de sacrorum scriba qui uoluit interficere puerum cõculcantem coronam regis: quam puero rex imposuerat. cap.vi.car.xiiii.

Postquam creuit Moyses iniunctum est ei bellum Aethiopicum: ubi copulata ẽ filia regis Aethiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiam magnam contraxit Aegyptiorum. cap.vii.car.xv.

Moyses cognitis insidiis regis Aegypti latenter effugit & ueniens in Madiam: habitauit cum Raguele sacerdote: cuius filiam accepit uxorem. cap.viii.car.xv.

De rubo qui uidebatur Moysi quasi arderet: qui tamen non comburebatur: ubi audiuit mandatũ diuinũ ut reuertens in Aegyptum: liberaret filios Israhel de oppressione Aegyptiorũ. cap.ix.car.xv.

Moyses regressus est in Aegyptum secundum mandatum domini: ubi faciens signa & prodigia maxima eduxit filios Israhel de Aegypto in manu ualida. cap.x.car.xvi.

Quomodo Aegyptii pœnitentia ducti quod dimisissent filios Israhel insecuti sunt eos usque ad mare rubrum: quod diuisum uirga Moysi præcipiẽte domino: ingressi sunt filii Israhel: & sicco uestigio transierunt illud: Aegyptii autem persequentes ingressi sunt post eos: sed reuertente mare in seipsum: suffocati sunt fluctibus. cap.xi.car.xvii.

Incipit Liber tertius.

Quomodo Moyses populum ex Aegypto sumens duxit ad montem Syna: multo itinere fatigatum. cap.i.car.xvii.

Quomodo pugnantes cum Hebræis Amalechitæ & qui cum eis erant deuicti sunt: & Israhel prædam hostium perceperunt. cap.ii.car.xviii.

Quia socer suum Ietro Moyses ad se uenientem ad monte Syna liberet excepit. cap.iii.car.xix.

Quomodo persuasit ei ut distribueret populum per millenarios & centenarios qui prius inordinatus erat. cap.iiii.car.xix.

Quomodo hæc singula fecit Moyses socero monente. cap.v.car.xix.

Quomodo Moyses ascendit in Syna mõtẽ acceptasq; a deo leges: Hebræis dedit. cap.vi.car.xix.

De tabernaculo qd fecit Moyses in deserto ad honorẽ dei: ut templũ esse uideretur. cap.vii.car.xx.

De arca qualiter facta sit: in qua tabulas legis collocauit. cap.viii.car.xxi.

De mensa propositionis: in qua oĩ septimana duodecim panes azimi ponebant. cap.ix.car.xxi.

De candelabro aureo: & altari interiori & exteriori. cap.x.car.xxi.

Quæ sunt uestimenta sacerdotum & pontificis. cap.xi.car.xxi.

Quomodo Aaron eligitur in sacerdotem: & quomodo Moyses purificauerit tabernaculum & sacerdotes: & quemadmodum de festiuitatibus: & singulis diebus fuerit cõstitutum. cap.xii.car.xxii.

Quia Moyses procedens a Monte Syna cum populo: eduxit eum ad locum qui dicitur Eserioth ubi murmurãtibus filiis Israel pro desiderio carnium dominus immisit Coturnices: & de plaga quæ secuta est esum carnium. cap.xiii.car.xxiiii.

Quomodo exinde Moyses duxit populũ ad fines Chananæorum: unde misit exploratores.xii.q cõsiderarent eorum regiones & ciuitates: qui reuersi post quadraginta dies: terrorem & metum incusserunt filiis Israel: quasi non possent expugnare Chananæos: unde illi in desperationem adducti cõsilio inito decreuerũt redire in ægyptũ: Moyse & Aaron interẽpto: qũre iratus nõ eos sed filios eorum terrã repromissiõis itraturos: ipsos ãt p.xl.ãnos in deserto prædixit esse morituros. cap.xiiii.car.xxiiii.

Incipit Liber quartus.

Bellum Hebræorum absq; notitia Moyses cõtra Chananæos gestũq; atq; deuictũ. cap.i.car.xxv.

Seditio Chore & plebis contra Moysen & fratrem eius de sacerdotio. cap.ii.car.xxv.

Quemadmodum Moyses instituit decimas dare leuitis & sacerdotibus: & de morte Mariæ & Aaron primi sacerdotis domini: cui successit Eleazarus filius ipsius. cap.iii.car.xxvii.

Quemadmodum commiserunt Seon & og reges Amorreorum bellum: uicitque eos Moyses & filii Israhel. terras eorum & ciuitates tenentes & hæreditate possidentes. cap.iiii.car.xxvii.

De Balach Moabitarum rege: seu de Balaam propheta cuius asina humana loquela usa est: qui post benedictiones quibus benedixit filiis Israhel consilium dedit Balach qualiter seduceret populum per mulieres Madianitas: & de ultione quæ secuta est: & seductos Hebræos: et seductores Madianitas: et ubi Moyses Iosue successorem sibi constituit. cap.v.car.xxvii.

Moyses alloquitur populum ante mortem suam: et tradidit ei librum legis: et quemadmodum ab hominibus est ablatus. cap.vi.car.xxix.

Incipit Liber quintus.

Qui[illegible] duxit Hebræoꝝ exercitū:& dū pugnaſſet contra Chananæos: & deuicſſet terram
[illegible] p ſortem funiculoꝝ ē primus:& de morte ipſius ioſue:& pōtificis Eleazari. cap.i.car.xxxiii.
Quis [illegible] duce filii iſrael fœliciter aliq̄nto tpe pugnauerūt cōtra Chananæos.c.ii.car.xxxv.
Quō [illegible] tempore iſraelitæ tranſcendētes patrias leges ad grandes ærūnas deducti ſunt: &
[illegible] ſibimetipſis uicem pugnauerunt:huiuſmodi cauſa pro qua delata eſt tribus Beniamin præ-
[illegible] ſeruatis ſolis. cap.iii.car.xxxvi.
Quō [illegible] afflictionē iſraelitæ rurſus ipie agentes:opprimunt a Chananæis: & a Curſato re
[illegible] Mesopotamiæ ſeruierūt ānis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt p Zenizē belli filiū principante
[illegible] Othoniel quē apud Phœnicas dicitur iudex. cap.iiii.car.xxxvii.
Quō [illegible] populus noſter annis.x.& octo ſeruierunt Moabitis: & a quodā Aoth noīe ſeruitute
[illegible] eorū principatum annis.lxxx.tenente. cap.v.car.xxxvii.
Quomodo Chananæis eos in ſeruitutē redigentibus p annos.xx.liberati ſunt p Barachū & Del
[illegible] boram principes fuerunt. cap.vi.car.xxxvii.
Quō [illegible] Amalechitæ cōtra iſraelitas uicerūt:eorūq; prouinciā afflixerunt ānis ſeptē quos
[illegible] tandē ſublati ſunt p Gedeonē q ſup populū fuit annis quadraginta. cap.vii.car.xxxvii.
Quō Abimelech filius Gedeonis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū:interfectis cūctis
[illegible] fratribus excepto uno:& de pœna quā exoluit p fraterna cæde. cap.viii.car.xxxviii.
Quō [illegible] iterū relinquētes legē dei opprimunt ab Ammonitis:quos liberauit dominus p iepte
[illegible] galiten qui tenuit principatū per ſex annos. cap.ix.car.xxxviii.
Annunciatio natiuitatis Samſon: & fortitudo eius: & quantoꝝ malorum auctor fuerit Palæ-
[illegible] ſtinis. cap.x.car.xxxix.
Quomodē Sāſon pfuit iſrahelitis Heli ſacerdos & de Noemi uxore Elimelech: ſeu de Ruth Moa
[illegible] bitide quā duxit uxorē booz:pater Obed patris ieſſe:patris Dauid. cap.xi.car.xl.
Ortu Samuel pphetæ:qui pdixit cladē iſraeliticā: filioꝝ Heli ſacerdotis pditionē.c.xii.ca.xl.
Quō filii iſrahel pugnātes cū Palæſtinis ceſi ſunt:filii Heli ſacerdotis in bello pereunt: arca dei ca
[illegible] ducit:ipſe ſacerdos cōpto qđ factū eſt:de ſella corruens:mortuus eſt:cū tenuiſſet principatum
[illegible] annis. Continet hic liber tēpus annoꝝ quadringentoꝝ ſeptuagintaſex. cap.xiii.car.xii.

Incipit Liber ſextus.

Quomodo Palæſtinoꝝ & terræ eoꝝ:per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta:& quem
[illegible] modum eam remiſerunt ad hebræos. cap.i.car.xli.
Quadmodum Palæſtinoꝝ exercitus ſuper eos uenerit:& de uictoria Hebræorum: quā ducatu
[illegible] Samuelis prophetæ adepti ſunt. cap.ii.car.xli.
Quō Samuel pp ſenectutem eſſet infirmus:ſuis filiis res deſpenſandas iniunxit. cap.iii.car.xlii.
Quō dū illi principatū bene non regerent:populus per iram petiuit regem. cap.iiii.car.xlii.
Quomodo Saul ſup Ammonitarū gentem:& uictoria hoſtiūq; uaſtatio cap.v.car.xliii.
Quadmodum denuo Palæſtini pugnantes deuicti ſunt ab hebræis. cap.vi.car.xliii.
Quomodo & uictoria Saul cum Amalechitis. cap.vii.car.xliii.
Quō prænaricante Saul mandata prophetæ Samuel: alius rex Dauid iubente deo latenter eſt
[illegible] unctus. cap.viii.car.xlv.
Quadmodum denuo pugnauerūt palæſtini aduerſus hebræos adhuc regnante Saul & mono-
[illegible] machia Dauid cū Golia:q palæſtinoꝝ erat eximi⁹:eiuſq; pēptio & defectio palæſtinoꝝ.c.ix. car.xlv.
Quomodō miratus Saul fortitudinem Dauid:ei ſuā filiam copulauit. cap.x.car.xlvi.
Quomodum poſt hæc ſuſpectum Dauid ſibi rex Saul perimere feſtinauit. cap.xi.car.xlvi.
Quomodo Dauid per ſaul periculum mortis paſſus effugit:& ſecundo eum ſuper ſe uenientem
[illegible] non uoluit teſtatem noluit interficere. cap.xii.car.xlvii.
Quomodum caſtrametantibus palæſtinis:iterū hebræi bello deuicti ſunt:& rex eorū ſaul pu-
[illegible] gnans mortuus eſt una cum filiis. cap.xiii.car.xlix.

Incipit Liber ſeptimus.

Quomodo dauid quidem ſuper unam tribum in Ebron ciuitate regnauit:& ſuper aliam mul-
[illegible] tis filius ſaul. cap.i.car.li.
Quō interfecto dolo amicoꝝ omne regnum dauid accepit. cap.ii.car.lii.
Quomodo ſidens hieroſolymam dauid:& capiens ciuitatē:expulit quidem ex ea Chananæos: & in
[illegible] habitare conſtituit:& de amicitia facta inter ipſum:& irā Tyri regem. cap.iii.car.lii.
Quomodo pugnantes contra ſe palæſtinos in hieroſolymis uicit:& de arca dei de cariathia-

rim in Hieroſolymam deducta. cap.iiii.car.lii.
Pugna quã habuit dauid cõtra palæſtinos & Moabitas:& Adrazarum regem:& damaſcenos:atq; uictoria:& de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. cap.v.car.liii.
Quõ cõtra Ammonitas:& Meſopotamenos pugnauerit ac præualuerit. cap.vi.car.liiii.
Quoniã dauid concubuit cũ Berſabæe uxore Vriæ: & ipſum Vriam fecit occidi gladio filiorum Ammon:& de uerbo Nathan ad eũ miſſi pro peccato quod cõmiſerat. cap.vii.car.liiii.
Quoniam Ammon filius dauid mixtus eſt ſorori ſuæ Thamar:pro qua re Abſolon frater eius interfecit eum:& de fuga Abſolon:& reuocatione ipſius ad patrem. cap.viii.car.lv.
Quõ dauid domeſticis contra eum ſeditionẽ facientibus a filio ſit expulſus:dũ uero pugnaret cõtra ſimul patrem Abſolon cũ exercitu ſuo deperiit. cap.ix.car.lvi.
Quõ poſt mortẽ abſolon dauid reuerſus eſt ad regnũ:& ad ſedem regni hieroſolymam: & de ſeditione quã mouit contra eum ſeba filius bochri. cap.x.car.lvii.
De expiatione ſceleris:quod cõmiſit ſaul in Gabaonitas:cuius cã facta eſt fames in prouincia: & de ꝑliis aduerſus palæſtinos fœliciter geſtis:ſeu de fortibus dauid. cap.xi.car.lvii.
Quomodo rex dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatũ domini:& de plaga:quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. cap.xii.car.lviii.
Rex dauid fœliciter uiuens in regno Salomoni filio mãdauit de ædificatione tẽpli & quantã materiã ei auri & argenti lapidũq; ꝑcioſoꝝ ꝑparauerit ad tẽpli ædificium. cap.xiii.car.lix.
Quomodo rex dauid ſenex factus & frigidus per adoleſcẽtulam uirginẽ noie Abiſag caleſactus eſt & de adonia filio dauid qui uſurpauit ſibi imperium:& quoniã ſolomon unctus eſt in regem iubente dauid patre eius:cui rurſus mandauit ædificationem templi:dans ei deſcriptionem & conſtitutionem ædificii. cap.xiiii.car.lix.
Rex dauid ſciens ſe moriturũ:& uocans filiũ ſuum ſolomonẽ:plenius inſtruxit eũ de obſeruatiõe mandatoꝝ dei:& de his quos nouerat pœna dignos:poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo ſolomone:& multæ diuitiæ cum eo ſunt reconditæ. cap.xv.car.lix.

¶Incipit Liber octauus.

¶Quomodo ſolomon ſuſcepit regnum:& peremit Adoniã ioab & ſemmei. cap.i.car.lxi.
De ſapientia eius & intellectu:atq; diuitiis. cap.ii.car.lxi.
Quõ primus in hieroſolymis ædificauit templũ:& de præuaricatione qua præuaricatus eſt circa ſenectutem:ſimul & de obitu ipſius. cap.iii.car.lxii.
Quõ ſubiectoꝝ quendam hieroboã fecerunt ſibi regem decem tribus recedentes a domo dauid & in duabus tribubus regnauit filius ſalomonis Roboam. cap.iiii.car.lxvi.
Quia ſeſach ægyptiorum rex caſtrametatus eſt contra hieroſolymam: & ciuitate deuicta: diuitias eius tranſmigrauit in ægyptum. cap.v.car.lxvii.
Bellum hieroboã regis iſrahel cõtra filium Roboã abiã:& triumphus abiæ. cap.vi.car.lxviii.
Quia generationẽ oẽm hieroboã qdam noie Baaſa pimens:ipſe tenuit pricipatũ.c.vii.car.lxviii.
Bellũ æthiopũ cõtra hieroſolymitas:regnãte ſup eos aſa:& cædes æthiopũ. cap.viii.car.lxviii.
Quia gñatiõe Baaſã pempta:regnauit ſup iſraelitas amari:& poſt eũ filiꝰ eiꝰ achab.ca.ix.ca.lxix.
Quomodo regnante achab prophetauit Helyas:& de ſignis quæ fecit: & quia diſcipulum elegit Eliſæum. cap.x.car.lxix.
De morte Naboth & agri eius poſſeſſione iniuſta: & qa Adath damaſci & ſyriæ rex ſecundo Zahab pugnauit & uictus eſt:& de religiõe ſeu gloria ioſaphat regis hieroſolymoꝝ. cap.xi.car.lxx.
Quõ Achab cõtra ſyros pugnando deuictus eſt:& ipſe diſperiit. cap.xii.car.lxxi.

¶Incipit Liber nonus.

¶Quẽadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat contra Moabitas:& domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. cap.i.car.lxxi.
De Ochozia rege iſrahelitarũ:ſeu de mirabilibus Heliæ prophetæ:& qꝺ ſublatus ẽ ab hominibus relinquens diſcipulum Heliſæum. cap.ii.car.lxxii.
Rex ioramꝰ:rex ioſaphat:& rex idumææ caſtra mouentes contra Moabitas: depopulati ſunt terram eoꝝ:& de morte ioſaphat:deq; mirabilibus helyſei prophetæ. cap.iii.car.lxxii.
Caſtra ſyroꝝ & damaſci cõtra ioram regem iſraelitarũ: & quõ ipſe obſeſſus in Samaria periculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit:& de morte Adezer regis damaſci: cui ſucceſſit Azahel ſeruus eius:qui multis malis affecit iſrael. cap.iiii.car.lxxiii.
Quõ equocus regis iſrael ioram rex hieroſolymorum:rerum apice potitus poſt ioſaphat & fratres & paternos amicos occiderit.q̃ faciente iniquitate:idumæa receſſit ab eo: & irruentibus ſup eũ arabis:domus eius uxores & filii piter corruerũt:poſtquã calamitatem & ipſe mortuus ẽ: cui ſucceſſit fi

[illegible] cap.x.car.lxxiii.
Quia ochozias rex israel mortuus est a principe equitatus nomine Hieu interfectus: simul & hieroso lymorum rex Ochozias: qui Hieu mortuo ioram regnauit in Samaria: & extermiauit domũ Achab & cultores baal cum sacerdotibus eius: quare accepit repromissam filios eius esse regnaturos usque in quartam generationem. cap.vi.car.lxxiii.
Quomodo athalia regis filia noie Athalia: post mortem filii sui Ochozie Hierosolymis imperauit: quã [illegible] rex Ioiadas: filium Ochozie ioas constituit regem. cap.vii.car.lxxiv.
Cõtra [illegible] regis Damascenoꝝ: super israelitas: & quẽadmodum uastata eorum prouincia & [illegible] rursus post breue tempus castrametatus contra hierosolymitas: multasq; pecunias ab eisdem accipiens: remeauit in Damascum: & de morte Heliseꝰ prophetæ: seu de uirtute quã ostendit post mortem: in mortuo suscitato. cap.viii.car.lxxv.
Quia Amasias hierosolymoꝝ rex castrametatus contra idumæos & Amalechitas: deuicit eos: & de consequens ipsum in dominum. cap.ix.car.lxxvi.
De similib⁹ quæ secuta est eum per ioas regem israelitarum: qui pugnans deuicit eum: & captum duxit hierosolymam: ubi destructa parte muri: & ablatis thesauris: regem a captiuitate resoluit: & re gressus est Samariam. cap.x.car.lxxvi.
Bellum hieroboã regis israelitarũ cõtra Syriam: & historia ionæ prophetæ: & de Ozia filio Ama sie rege hierosolymoꝝ: quo gentes in circuitu positas subiugarit: & quam clarus fuerit: qui tamẽ uẽ dicans sibi honoꝝẽ pontificalẽ lepra percussus est: & deficiens obiit. cap.xi.car.lxxvi.
De malis quæ prouenerunt israelitis sub diuersis regibus: a diuersis regibus Assyriorum: & de ioa tham Ozie filio rege hierosolymoꝝ: & de prophetia Naum prophetæ. cap.xii.car.lxxvii.
De malis q̃ passus est rex Achaz a Rasin rege Syriæ: & Phacea rege israel: quare misit nũcios ad re gem Assyrioꝝ: petens ab eo solatiũ: qui ueniens Damascũ cœpit: rasin regem eius occidit damasce nos transtulit: & assyrios in Damasco cõstituit israelitas quoq; graniter afflixit. cap. xiii.car.lxxvii.
Quia rex Assyrioꝝ Oziam regẽ israel fecit sibi tributarium: & de Ezechia filio Achaz rege hiero solymoꝝ: q̃iustus fuerit & religiosus: & quia spreuit regem Assyrioꝝ. cap.xiiii.car.lxxviii.
Quomodo Salmanasar rex Assyrioꝝ castrametatus contra Samaria: annis tribus eam obsidens cepit: regẽ eius Oziam captũ abduxit: decem tribus de terra israel transmigrauit: in Mediam & pſi a gentes alienigenas posuit in Samaria. cap.xv.car.lxxviii.

Incipit Liber decimus.

Bellũ regis Assyrioꝝ Sẽnacherib contra hierosolymã: & Ezechiæ regis oppſſio. ca.i.car.lxxix.
Quẽadmodum deperiit assyrioꝝ exercitus una nocte: & rex eorum domũ reuersus. filiorum insi liis interemptus est. cap.ii.car.lxxix.
Quomodo Ezechias infirmatus usq; ad mortẽ quindecim annis adiectis sibi a domĩo superuixit iam pace degens postea defunctus reliquit successorẽ regni Manassen. cap.iii.car.lxxix.
Quia castrametati contra eũ Chaldei & Babylonii reges: & captũ agentes duxerunt in Babyloni am: & multo tempore ibidem retinentes: miserunt rursum eum in regnum & de iosia rege: quam re ligiosus & iustus fuerit. cap.iiii.car.lxxx.
Quomodo ægyptioꝝ regem Nechaon agentem exercitum contra Babylonios: & per iudæã iter facientem prohibuit rex iosias: pugnaq; cõmissa uulneratus reductus in hierosolymam defunctus ẽ: mins filium ioacham regem hierosolimytæ fecerunt. cap.v.car.lxxxi.
Quẽadmodum cõgressus est Nechaon contra Babyloniæ regẽ circa eufratẽ fluuium: & reuertẽs in ægyptum: uocatum ad se ioachã regem hierosolymorum filium. Iosiæ uinctũ duxit in ægyptum patrẽ uero eius heliachim in Hierosolymis constituit regẽ: mutans ei nomẽ ioachĩ. ca.vi.car.lxxxi.
Bellum Nabuchodonosor regis babyloniorum cõtra Nechao regem ægypti quo deuicto: & om ni Syria sibi subiugata: quæ ante sub rege ægypti erat: uenit hierosolymam: & regem eius ioachim fecit sibi tributarium. cap.vii.car.lxxxi.
Quomodo tertio ãno post discessum regis Babylonis: ioachĩ denuo ægyptios ẽ secutus: cui pphe auit Hieremias de pditiõe sua & ciuitatis futura p regẽ Babylõis: q̃ & euenit: nã nõ post multũ tps Nabuchodonosor castrametat⁹ cõtra eũ: & suscept⁹ itra citatẽ: ioachĩ qdẽ pemit filiũ uero ei⁹ ioachĩ cõstituit regẽ: & multos captiuos duxit i babylonẽ: iter quos erat ezechiel ppheta. c. viii.car.lxxxi.
Quõ pnia ductus rex Babylonis: eo q̃ ioachĩ fecisset regẽ: misso exercitu: eũ in hierosolymis obsẽ lit: q accepto iureiurando: ut nihil pateret mali: nec ipse: nec citas matrẽ & amicos tradidit obsides: ed rex Babylõis rupit iusiurandũ: nã regẽ cũ matre & amicis: simul ẽt cum omni iuuentute ciuita is uictũ p̃cepit ad se adduci: patruũ uero eius Sedechiã regẽ constituit i hierusalẽ. cap.ix.car.lxxxi.
Quomodo ẽt hunc audiens ægyptiis p̃bere solatia: & amicitias cũ eis habere castrametatus con ra hierosolymam: fori eam obsessione cœpit: & incenso tẽplo Sedechiam & populũ migrauit i Ba yloniam: in qua transmigratione fuerunt: Daniel: Ananias: Azarias: Misael: uasa quoq; sancta: quæ erant in ministerio templi asportata sunt. cap.x.car.lxxxi.

Quomodo Godoliam præfecit prouinciæ rex Babylonis:quo percuſſo a quodam Iſmaele:timẽtes reliquiæ iſrael regem Babylonis:intrauerunt ægyptum quod nõ ceſſit eis ĩ proſperum:nam rex Babylonis poſt tempus intrauit ægyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam:iudæos uero qui illo fugerant:captiuos duxit in Babyloniam. cap.xi.car.lxxxii.

Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor:& interpretatio eorum per Danielem:trium quoq; puerorũ in fornacem ĩmiſſio:ſed nulla leſio. cap.xii.car.lxxxiii.

Regum babylonicorum inuicem ſucceſſio: & per mortẽ ablatõ regni Babylonici ſub Baltazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. cap.xiii.car.lxxxiiii.

Daniel ſub Dario in lacum leonum immiſſio: ſed nulla leſio honor & claritas danielis & prophetiæ eius. cap.xiiii.car.lxxxv.

¶Incipit Liber.XI.

¶Qualiter Cyrus perſarum rex iudæos a Babylonia ad propriam redire terram: & templum reædificare præcepit:dans eis pecunias. cap.i.car.lxxxvi.

Quõ prohibuerunt eos ꝓſides regis:templum reædificare impedientes. cap.ii.car.lxxxvi.

Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambyſes accipiens regnũ interdixit omnino iudæis tẽplũ reconſtruere. cap.iii.car.lxxxvi.

Quia darius rex Perſarum Hyſtaſpis filius honorauit gentem Iudæorum: & templum eius ædificauit. cap.iiii.car.lxxxvi.

Quia poſt ipſum filius eius Xerxes familiariter iudæos tractauit. cap.v.car.lxxxviii.

Quomodo regnãte Artarxerxe:gens iudaica pene cuncta delata eſt. cap.vi.car.lxxxix.

Qualiter Vagoſus dux Artarxerxis:iunioris multa in iudæos iniurioſa cõmiſit. cap.vii.car.xcii.

Quanta iudæis rex Macedonũ Alexãder bona fecit:poſtquã iudæam obtinuit. cap.viii.car.xcii.

¶Incipit Liber.XII.

¶Vt Ptolemæus filius Lagi fraude uel dolis capiens hieroſolymam uel iudæam multos migrauit ad ægyptum. cap.i.car.xciii.

Qualiter filius eiuſdẽ Ptolemæi q Philadelphus appellatus ẽ: leges iudæorũ ĩ græcã trãſtulit linguã:multoſq; captiuos Eleazaro principi ſacerdotũ dõauit:& ornamẽta deo deuouit. c.ii.car.xciiii.

Quẽadmodum honorauerunt reges aſiæ gentẽ iudæorum:ciueſq; multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. cap.iii.car.xcvi.

De infœlicitate iudæorum quam poſtea emendauit ioſepus filius Tobiæ: componens amicitias cum Ptolemæo cognomine Epiphane. cap.iiii.car.xcvi.

De amicitiis Lacedæmoniorũ factis cum Onia principes ſacerdotum iudeæ gẽtis.cap.v.car.xcvii.

Seditio potentium inuicem iudæorum: quorum quidam tranſierunt ad Antiochum Epiphanẽ leges patrias relinquentes:ipſe autem Antiochus exercitum ducens:& hieroſolymam ciuitatem tẽplumq; uaſtauit. cap.vi.car.xcviii.

Qualiter uetante Antiocho iudæos patriis uti legibus:Mathathias filius ioannis regem contempſit:& ducẽ Antiochi interemit. cap.vii.car.xcviii.

De morte Mathathiæ:qui ualde ſenex defunctus:filiis ſuis gubernationem reliquit:ex quibus iudas Machabeus principatum adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit: trãſgreſſores iudæos puniuit:terram ſuam ab omni malo purgauit. cap.viii.car.xcix.

Quẽadmodum duces Antiochi apolonius & Seron congreſſi cum iuda:victi interierũt: & quia Antiochus Lyſiæ cuidam gubernationem regni relinquens: ipſe abiit in Perſida congregare pecunias. cap.ix.car.xcix.

Quẽadmodum Gorgiæ uel Lyſiæ exercitus contra Iudam ueniens victus periit:poſt quem triumphum Iudas ingreſſus hieroſolymam:templũ purgauit:altare ſtatuit: hoſtias deo immolauit: cum iam tres anni pteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. cap.x.car.xcix.

Vt Iudas bellũ gerens cõtra idumæos & cõtra Ammonitas triũphãs ſubiecit eos. cap.xi.car.c.

Qualiter Simon frater eius militãs cõtra Tyron ac Ptolemaidẽ edomuit eos: & quia ipſe Iudas bis congreſſus cũ Timotheo duce antiochi fortiter triumphauit. cap.xii.car.c.

Qualiter Antiochus nomine Epiphanes apud Perſas defunctus eſt. cap.xiii.car.c.

Quẽadmodũ antiochus eupator ſucceſſit patri in regnũ:q militã cõtra iudæos cũ Lyſia ꝓducẽs iudã in tẽplo cõcluſit. multoq; obſidionis tpe tranſacto:audita fama inuaſionis regni ſui p Philippum quẽdam amicitias cum iuda fecit:& ita decenter ab iudæa diſceſſit. cap xiiii.car.c.

Demetrius Seleuci filius fugiens a Roma:& peruenies Tyrum:impoſuit ſibi diadema: interfecto Antiocho Eupatore:cum duce ſuo Lyſia:& de Bachide quem miſit Demetrius cum exercitu comprehendere iudam. cap.xv.car.ci.

Qualiter dux nicanor poſt Bachidẽ deſtinatus aduerſus iudã:cum exercitu piit. cap.xvi.car.ci.

Iudas mittẽs Romã:rogabat p nũcios:Romanos ſibi auxiliatores eſſe & amicos cap.xvii.car.ci.

poſt mortem Nicanoris ad iudæam Bachides tranſmiſſus triumphauit: & quem ad
proſtratus eſt. cap.xviii.car.cii.

¶Incipit Liber.XIII.

Ionathas frater eius defuncto eo ducatum ſuſcepit. Et quemadmodum Bachidē de
cum amicitias ſecum: & a prouincia coegit abſcedere. cap.i.car.ciii.
Epiphanis antiochi filio uenientē a Syria: ducētē bellū cōtra demetriū. Et q̄liter ḡme
ad Ionathā trāſmittēs: cōponit cū eo amicitias: donaq; ei multa p̄buit. c.ii.car.ciii
Alexander hæc audiens: & uincens Demetrium principem ſacerdotum Ionathan
cap.iii.car.ciii.
Oniæ cum Philometore Ptolemæo: per idem factis tempus: & ut ædificauit templū
Onias dictum: ſecundum illud quod Hieroſolymis erat. cap.iiii.car.ciii.
Quemadmodum Alexander defuncto demetrio: accepit regnum Syriæ: iuncta ſibi in matrimo
nium Cleopatra: & quia amicitias cum Ionatha faciēs magnifice eum honorauit. cap.v.car.ciii.
Demetrii filius: nauigans in Syriam a Creta cum exercitu conturbauit Alexandrū
ſibi aduersantem ſui. Et de Apollonio duce alexandri: qui bellum mouit aduerſum Ionathan: ipſo ta
men Ionathe triumphum obtinente. cap.vi.car.ciiii.
Ciuitatibus quas Alexander parauit ptolemæo: quas deprehendens ptolemæus: iratus ablata eius
filiam ſuam iunxit demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra ale
xandrum: quo deuicto ipſe quoque periit. Demetrio aſiæ principatum obtinente: qui & amicitias fe
cit Ionatha: confirmans ei principatum ſacerdotii. cap.vii.car.ciiii.
Tryphonem apameno: qui bellans contra demetrium: antiocho filio alexandri tradidit princi
patum componens amicitias cum Ionatha. cap.viii.car.cv.
Quemadmodum Tryphon demetrio a parthis capto: contra fœdus fraudibus Ionathan com
prehendens interfecit. Fratremque eius Simonem cui gens iudæorum principatum tradidit: frau
dare circumuenire uolens minime præualuit. cap.ix.car.cvi.
Quomodo Tryphon occiſo Ionatha: perfidus exiſtens antiocho alexandri filio: qui Theos no
minabatur ipſum interemit: & obtinuit principatum eius: cuius inſolentiam declinans exercitus cō
fugit ad Cleopatram uxorem demetrii: quæ uiduata morte eius: fratrem ipſius antiochum qui pius
cognominabatur ad nuptias ſuas & ad imperium inuitabat. cap.x.car.cvi.
Quomodo antiochus cognomento pius: potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris ſui demetrii: &
regni indies exercitum produxit aduerſus Tryphonem: quem obſidens in dora caſtello: accepit
pecuniam & ſolatium a Simone principe ſacerdorum: & de morte Tryphonis. cap.xi.car.cvii.
Quemadmodum Tryphone interempto: Antiochus oblitus beneficiorum Simonis Cēdebeum
cum exercitu miſit ad expugnādū eum: quem tamē ſimon pugnās fortiter deuicit: cap.xii.car.cvii.
Quod a genero Ptolemæi in conuiuio dolo peremptus eſt ſimon. Ptolemæus autem uinciens
filios: & duos filios eius: principatum ipſe tenere conatus eſt. cap.xiii.car.cvii.
Quintus filiorum ſimonis Hyrcanus ducatum accipiens: obſedit multo tempore Ptolemæ
um caſtello quod dagon uocatur. cap.xiiii.car.cvii.
Quemadmodum antiochus exercitum ducens contra Hyrcanum: caſtra ſoluit: accipiens ab Hyr
cano trecenta: & amicitias cū eo compoſuit. cap.xv.car.cvii.
Hyrcani militia poſt mortem antiochi apud parthos defuncti contra Syriam: & ꝙ multas po
pulates obtinuit. cap.xvi.car.cvii.
Amicitiis alexandri Zabine cognomīe cū Hyrcano: & qūo deuictus ab Hyrcano ātiochus Cy
zicenus miſit iudææ: & de fœlicitate uel pace iudæoꝝ Hyrcano principatū agente.c.xvii.car.cviii.
Hyrcano defuncto Hyrcano: filius eius ariſtobulus ſuſcipiens principatū: primus ſibi diadema impo
nens: fratribus ſuis præter antigonum in uincula conjectis: qui etiam matrem ſuam uinculis & penu
ria mens: ipſum quoq; antigonū fratrem ſuum quem conſortem regni habebat accuſationi
bus ꝙ alienatus ab eo iuſſit interfici. cap.xviii.car.cviii.
Quemadmodum defuncto ariſtobulo: frater eius alexander ſuccedens in principatu: contra ſyriā
uenit: & arabiam exercitum ducens: multas gentes ſubegit: & de ptolemæi Latiri contra ale
xandrum pugna & uictoria. cap.xix.car.cix.
Ptolemæus ignans demetrius Ceraunus contra alexandrū: uicit eum. cap.xx.car.cx.
Antiochi q liber pater dicebat militia contra iudæā: utēq; ptolemæum arethæ regis contra alexandrū
ſe incensi: cū pactis a iudæa diſceſſit: & de morte alexandri. cap.xxi.car.cx.
Quemadmodū poſt alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouē annos rexit: &
pace gloriaq; defuncta eſt. cap.xxii.car.cx.

¶Incipit Liber.XIIII.

Quemadmodum poſt mortem alexandræ nouiſſimus eius filius ariſtobulus: contra Hyrcanū
regno bellauit. cap.i.car.cxi.

De antipatro patre Herodis qui iuuabat patrē Hyrcani:aduersus Aristobulū: cap.ii.car.cxl.
Cum suscepisset Hyrcanus exercitū:& contra Aristobulū produxisset:& in pugna uicisset:ad Hierosolyma eū psecutus est:ubi cum exercitu obsidebat ciuitatē. cap.iii.car.cxl.
Qualiter Scaur⁹ ab Armenia Magnus Pompeius ad partes Syriæ transmisit & q⁹ legati uenientes Hyrcani & Aristobuli:auxilia petierunt. cap.iiii.car.cxli.
Quēadmodū Aristobulus cū itellexisset Pompei cōsiliū:ad sua discessit:aduersus quē idignatus Pōpeius exercitū pduxit:& Aristobulū in alexandriū castellū fugauit. cap.v.car.cxii.
Quēadmodū aristobolus grauiter ferēs q⁹ pter spem sibi a Pompeio euenisset:bellū pauit sed postea pœnitens pacē postulauit:pecunias offerens:quas tamen minime soluit. cap.vi.car.cxli.
Qualiter irritatus Pōpeius aristobulū ligauit:& ad ciuitatē obsidēdā accessit. cap.vii.car.cxii.
De modestia Pōpei & religiositate:qa nullatenus passus est tangere tēpli pecunias:licet multæ fuissent:& qa aristobulū romam uictū cū filiis perduxit. cap.viii.car.cxii.
De modestia Pōpei & religiositate:qa nullatenus passus est tangere tēpli pecunias:licet multæ fuissent:& qa aristobulū romam uictum cū filiis perduxit. cap.ix.car.cxiii.
De Scauro q militiā cōtra petrā urbē tunc regnū arabū abscentē produxit. cap.x.car.cxiii.
Quēadmodū aristobuli filius alexander fugiens Pompeiū ad iudæā puenit:ubi multo exercitu congregato:bellū contra Hyrcanū & antipatrū produxit. cap.xi.car.cxiii.
Quemadmodum cum flexisset alexandrum mater sua tradere se cum castellis:Gabinius alexandrum dimisit. cap.xii.car.cxiii.
De aristobulo qui cum a Romana ciuitate ad iudæam fugisset:tentus a Gabinio:rursus captiuus transmissus est. cap.xiii.car.cxiii.
De Crassi successoris Gabini contra parthos expeditione & ascensus eius in iudæam:pecuniarū q⁹ templi de populatione. cap.xiiii.car.cxiii.
Vt Cæsar Aristobulum soluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudæam transmittere a Pōpeianis ueneno necatus est. cap.xv.car.cxiiii.
Qualiter Scipio alexandrum aristobuli filium securi percussit. cap.xvi.car.cxiiii.
De expeditione Cæsaris ad ægyptum:& quemadmodum auxilium ei Hyrcanus & antipater dedissent:iudæosq⁹ auxiliatores ei fecissent. cap.xvii.car.cxiiii.
Quemadmodum antipater cū bene pugnasset:amicitiā Cæsaris acquisiuit. cap.xviii.car.cxiiii.
Vt Cæsar antipatro tutelam iudææ credidit:& epistolæ cum senatusconsulto de amicitiis iudæorum directe sunt. cap.xix.car.cxiiii.
Qualiter antipater filiis suis Hyrcano & Herodi gubernationē habēdā pmisit. cap.xx.car.cxv.
Quēadmodum Sextus Cæsar cognatus magni Cæsaris dona cœpisset ab Herode duce Galilææ & maximum eum inferioris Syriæ principem ordinauit. cap.xxi.car.cxv.
Vt Cassius defuncto Cæsare cum contra iudæam ascendisset:& prouinciam deuastasset septingēta talenta ab eis exegit:& qualiter Herodes circa pactionē pecuniæ Cassio studiosus apparuisset:& mors Malchi:qui contra Herodem seditionem excitauit. cap.xxii.car.cxvii.
De morte legatorum iudææ:qui cum ad Antoniū post uictoriam Macedonicam:in Syriam uenissent:indignantem inuenerunt:q⁹ Herodem accusarent. cap.xxiii.car.cxviii.
De expeditione Parthorum contra Syriam:per quam Aristobuli filius Antigonus regno restituitur. cap.xxiiii.car.cxviii.
Quemadmodum Herodes cum Romam uenisset:multasq⁹ pecunias promisisset : & a senatu uel Cæsare rex iudææ pronunciatus est. cap.xxv.car.cxix.
De nauigatione Herodis ab Italia in iudæam:pugnaque contra Antigonum:militiaque Romana:& Sylano duce. cap.xxvi.car.cxix.
Quēadmodū Hierosolymā Sossio uel Herode obsidētibus:ātigonus interiit. cap.xxvi.car.cxxi.

¶Incipit Liber.XV.

¶Qualiter capta ciuitate per Sossium & Herodem: Antonius quidem Antigonum in Antiochia interemerit:Herodes autem quadragintaquinque ex amicis illius primates Hierosolymorum reuersus extinxerit. cap.i.car.cxxi.
Quomodo Hyrcanus primus rex iudæorum:& princeps sacerdotum a Parthorum rege Arsace dimissus:ad Herodem reuersus est. cap.ii.car.cxxi.
Quemadmodum Herodes aristobulum uxoris suæ Mariannæ fratrem:principem sacerdotum ordinauit:& paulopost occidit. cap.iii.car.cxxii.
De Cleopatra:ut iudæorum & arabum regnis insidiata:partem eorum ab antonio postulauit:& ad iudæam peruenit. cap.iiii.car.cxxiii.
Quemadmodum Herodes debellasset aretham tempore quo antonius a Cæsare in antiochia pugna deuictus est. cap.v.car.cxxiii.
De terræmotu per iudæam facto:& internitione hominum uel iumentorum:& de sermone Herodis quem ad iudæos de instauratione belli contra arabas fecit. cap.vi.car.cxxiiii.

Qualiter Herodes necessario profecturus ad Cæsarē victorē hyrcanū extinxit.c.vii.car.cxxiiii.
Qualiter Cæsare regnum accepisset:cui per Syriam in ægyptum eunti aduersus Antoniam &
Cleopatrā fugationem parabat. cap.viii.car.cxxv.
Qualiternodum Herodes cū in ægyptum pueniset a Cæsare multipliciter honorat:& de inter-
missione uoris hircani uel aliorū de genere Hyrcani:& de miris constitutionibus:constructionibus ad
similitudinem more gentilitio:quibus corrupit legem iudaicam. cap.ix.car.cxxv.
De bello iudei & Syriam facta:& ut seruauit populos & ciuitates Herodes:& rursus mira & cla-
morosa fuit felicitas:& de Esseno quodā qui diuinationis habuit notitiam. cap.x.car.cxxvii.
Qualiter templum post sexcentos annos depositū:& aliud duplum condidit.cap.xi.car.cxxviii.

¶Incipit Liber.XVI.

¶Qualiternodū Herodes filios suos alexandrū & aristobulū de Roma in domū suā reduxit:qui
contra eum dolose cogitabant mortē matris suæ in Salome & cæteris quoq; accusatione mater eorū
interfecta:& quia pater eorū hoc dissimulans:uxores nobilissimas eis iunxerit. cap.i.car.cxxix.
Qualiter Herodes ad Agrippam ueniens:inuitauit eum ad Iudæam uenire:& profectio Agrippæ
Romam. cap.ii.car.cxxix.
Quod Herodes multis nauigationū circuitionibus secūdo uenit ad Agrippam.cap.iii.car.cxxix.
Compellatio Iudæorū ad agrippā i Onia pāte herode:de qbus Græcos accusabāt.c.iiii.car.cxxx.
Qualiternodum agrippa confirmauit eis leges:Herodesq; ad propria rediit. cap.v.car.cxxx.
Qualiter allocuturus est herodes Hierosolymitas:& quartum partem eis fiscalium preteriti anni
remisit. cap.vi.car.cxxx.
Perturbatio domus Herodis facta est: Alexander & aristobulus filii herodis indignationem
habuit aduersus Salomen sororem regis:& Ferorā fratrem eius:propter mortem matris suæ:& il-
lorum malitiosis in eos accusationibus utentes. cap.vii.car.cxxx.
Qualiternodum Herodes indignatus filiis alexandro & Aristobulo:præposuit eis antipatrum
suæ uxore genitum:ipsos autem ad Cæsarem deducens accusauit. cap.viii.car.cxxx.
Alexandri satisfactione coram Cæsare:& reconciliatione cum patre. cap.ix.car.cxxxi.
Qualiternodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem Cæsaris : & mira uel
spectacula eius. cap.x.car.cxxxi.
Profectio Iudæorum per asiam & Libyam:& legatio ipsorum pro hoc ad Cæsarem:exemplar quo-
rundam Cæsaris & agrippæ:quod pro ipsis ciuitatibus scripserunt. cap.xi.car.cxxxii.
Qualiternodum egens herodes pecuniis:descendit ad sepulchrum dauid:& terrore imaginum
super tumulum desuper statuit:& rursus de perturbatione magna domus herodis:qua etiam ale-
xandrum filium suum iecit in uincula. cap.xii.car.cxxxii.
Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit alexandrum patri:& ipse in Cappadociam:Herodes
Romam profectus est. cap.xiii.car.cxxxiiii.
Profectio habitantium Traconem a regno herodis & uastatio p duces eius:& de transfugis qui
propter pucia ad arabiā recesserūt:quos recepit sylleus procurator regis arabiæ.c.xiiii.c.cxxxiiii.
Qualiter herodes a Roma reuersus in arabiam transfugas postulabat:quos cum non obtinuis-
set:bellum contra eos produxit:arabas quoque debellauit. cap.xv.car.cxxxiiii.
Qualiternodum sylleus accusauit coram Cæsare herodem de incursione quam in arabia fece-
rat:indignatus Cæsar dura uel grauia rescripsit ei:quare herodes placare uolens Cæsarem:mi-
sit Nicolaum damascenum. cap.xvi.car.cxxxiiii.
Quod nationes Euryclis Lacædemonii contra filios ad patrem Herodem : & quia ligasset eos
ad Cæsarem scripsisset. cap.xvii. car.cxxxiiii.
Nicolaum accusatione liberatus herodes est apud Cæsarem : Sylleus autem accusator he-
rodi adiudicatus est. cap.xviii.car.cxxxv.
Iterū Cæsare prātē pbēte:cōcilio i Beryto habito accusauit filios herodes.cap.xix.car.cxxxv.
Interfectio iuuenum & sepultura corporum eorum in alexandrio. cap.xx.car.cxxxvi.

¶Incipit Liber.XVII.

Qualiter Antipater odio hītus est ab oī gēte pp interfectionem fratrū suorū.cap.i.car.cxxxvi.
Qualiter Herodes rex filios Alexandri & Aristobuli filiorum suorum adoptans:filiam Feroræ il
lorum duxit & antipatri:& qualiter antipater persuasit patri desponsationem in suos transferre fi-
lios. Qualiter Herodes aduersus Traconitas uolens munitus existere: Zamarim iudæum qui de
babilonia discesserat:& in antiochia degebat euocans ibi constituit:& utebatur illo opposito ad
Traconitas. cap.ii.car.cxxxvii.
Qualiter Antipater oblectabatur eos qui circa Feroram erant : uolens per illos insidiari patri &
Salomoscens soror regis Salome clam denunciauit fratri:& de interfectione Pharisæorum re-
rum. cap.iii.car.cxxxvii.
Qualiter rex Herodes præcepit fratri suo Feroræ : ut excluderet uxorem suam : aut eius regno

diſcederet: & qualiter antipater ſuſpectus patri factus timens eũ ſcribebat amicis in Roma: ut ſcriberent patri eius ac perſuaderent: ut mitteret eum ad Cæſarem cum pecuniis quod perſuaſum eſt Herodi filiumq; tranſmiſit: & de morte Feroræ fratris Herodis. cap.iiii.car.cxxxvii.

Accuſatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ: q̃ ueneno periſſet: & qualiter Herodes exquirens reperit contra ſe uenenũ patũ a filio antipatro: & pſcrutatus antipatri cognouit inſidias. cap.v.car.cxxxviii.

Nauigatio antipatri de Roma ad patrẽ: & qualiter a Nicolao Damaſceno Herodis amico fuerit accuſatus: pſidẽtibus in iudicio Varone q̃ntilio & ipo Herode cũ amicis utrorũq; in quo iudicio antipater multifarie cõuincit de facta conſpiratione in patrẽ intantũ ut uenenũ patri a filio p̃paratũ in mediũ ꝓferret qđ ad expimẽtũ iuſſu Varonis bibẽs unus dãnatoꝝ: ſtati mort. cap.vi.car.cxxxviii.

Herodes ãtipatrũ filiũ miſit in uincula: & legatio miſſa ab herode ad Cæſarẽ de filio. c.vii.car.cxl.

De ægritudine Herodis: & ſeditione iudæoꝝ: & qa deſperans oẽs optimates iudæoꝝ p̃cepit occidi in hora mortis ſuæ & quia tpe illo deportatæ ſunt ei litteræ ab legatis ad Cæſarẽ miſſis: habentes dãnationem antipatri in arbitrio eius & uoluntate eſſe poſitam: & quia inualeſcente ægritudine malum purgans: cultro ſe interemiſſet ſi prævenius non fuiſſet. cap.viii.car.cxl.

Qualiter antipater putans Herodem defunctũ locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua: & propter hæc antipatri peremptio. cap.ix.car.cxli.

Teſtamentum Herodis ad Cæſarem: & diſtributio inter eius filios: & qualiter archelaum præfecit deinde mors ipſius. cap.x.car.cxli.

Epiſtola Herodis ad exercitum: & admonitio fidei ſeruandæ circa filium eius archelaum qui ſtatim eleuatur in regnum. cap.xi.car.cxlii.

Sepultura Herodis in Herodio caſtello: & fauor archelai regis ad populum: & populi ad ipſum. cap.xii.car.cxlii.

Qualiter populus ſeditionem mouit aduerſus archelaum in feſtiuitate azymorum: & qualiter archelaus tria milia ex eis interemit: ipſe uero nauigauit ad Cæſarem: credens regnum Philippo fratri ſuo. cap.xiii.car.cxlii.

Qualiter archelao Romam aſcendente: Sabinus qui erat in Syria Cæſaris curator aſcendit in hieroſolymam uiolenter expetens herodis pecunias & caſtella a curatoribus archelai. c.xiiii.car.cxlii.

Qualiter perſuaſerũt curatores populo arripere arma: & occidere Sabinum uel Romanum exercitum in antonia conſtitutum. cap.xv.car.cxliii.

Qualiter Cæſar teſtamentum Herodi confirmauit: ſeruans filiis eius teſtamentum: & diuiſio regni iudaici in Tetrarchias. cap.xvi.car.cxlv.

De eo qui ſe mentiebatur eſſe alexandrum Herodis filium: & qualiter fictio iſta deprehenſa ſit: inueſtigante Cæſare: & pœna qua mulctatus eſt. cap.xvii.car.cxlv.

Qualiter archelaus accuſatus eſt a iudæis apud Cæſarẽ: quem Cæſar indignatus: regno priuauit: & truſit in exiliũ apud Viennã gallie: & ſomniũ uiſum archelao & Glaphyræ. cap.xviii.car.cxlvi.

¶Incipit Liber.XVIII.

¶Qualiter Cyrinus a Cæſare deſtinatur: ut Syriam iudæamq; cenſeret. cap.i.car.cxlvi.

Qualiter Copinius ex equeſtri ordine miſſus ẽ in iudæã: & quia Cyrinus uenit in iudæã uniuerſoꝝ deꝑdaturus ſubſtantias: & archelai redditurus pecunias: & quia iudæi moleſte ferẽtes: tãdem ꝑſuadente Iozaro pontifice paſſi ſunt deſcriptionẽ fieri ſubſtantiarum ſuaꝝ. cap.ii.car.cxlvi.

Qualiter iudas gaulonites: & quidam alter perſuaſerunt multitudini ne ſuas deſcribi ſubſtantias paterentur. cap.iii.car.cxlvi.

Qualiter populi eoꝝ cõſecuti: ſeditiões & bella ciuilia: ſeu latrocinia exercuerũt. c.iiii.car.cxlvi.

Quãtæ ſint hæreſes philoſophoꝝ apud iudæos: uel q̃libus teneant legibus. cap.v.car.cxlvii.

Qualiter herodes philipp⁹ ciuitates in honorẽ Cæſaris fabricauerũt: & q̃liter Samaritæ oſſa mortuoꝝ in tẽplo iactantes cũ feſtitas azymoꝝ ímineret populũ reddidere pollutũ. cap.vi.car.cxlvii.

Mors Salomæ ſororis herodis quondã regis iudæoꝝ: mors ẽt auguſti: romanoꝝ ſecũdi impatoris. Succeſſio Tyberi Cæſaris ſub quo põtius pilatus mittit in iudæam. cap.vii.car.cxlvii.

Qualiter pontius Pilatus uoluit latenter intromittere in Hieroſolymam ſtatuas Cæſaris cognoſcens autem populus ſeditionem aduerſus illum commouit: donec illas ab Hieroſolymis in Cæſaream tranſmitteret. cap.viii.car.cxlviii.

DẽIESV CHRISTO. cap.ix.car.cxlviii.

De facto quod contigit Romæ in templo Iſidis: & quæ iudæis per illud tempus Romæ prouenerint omnibus urbe expulſis per Tyberium: & de ſeductione ſamaritici populi: uel oppreſſione eius ꝑ pontium pilatum. cap.x.car.cxlviii.

Accuſatio ſamareoꝝ aduerſus pilatum apud Vitelliũ: & qualiter Vitellius Romam eũ ad Cæſarẽ ire compulit: ut ibi rationem eoꝝ quæ contigerant redderet. cap.xi.car.cxlix.

Vitellius aſcendens Hieroſolymã: magnificus ac munificus extitit in populos: & q̃liter Tyberius Cæſar ſcripſit Vitellio: ut amicitias cõponeret cũ artabano pthoꝝ impatore. cap.xii.car.cxlix.

Mors Philippi fratris Herodis iunioris: & qualiter Tetrarchia eius diſpenſationi ſyriæ: regiminiq;

[illegible] quæ contigit Iter arethæ petræi & herodem quia duxit herodes filiã [illegible] uxorẽ amore captus herodiadis: quã subintroduxit loco uxoris & quia Tybe [illegible] fratris herodis mãdat: Vitellio aduersus arethã pugnare. cap.xiii.car.clix.

[illegible] ab herode passos & Vitellii parparato in pugnam aduersus arethã secundã [illegible] Tyberium & quia Vitellius ascendẽs hierosolymam fauorabiliter suscipitur a populo [illegible] buccina de uniuersa maioris herodis prosapia. cap.xiiii.car.clix.

[illegible] calamitas & infelicitas quæ prouenit agrippæ deo ut appio liberto Romæ accu [illegible] ius in uincula a Tyberio sit iniectus mors Tyberii successio Caii: solutio agrippæ de [illegible] ferrorum impositio per Caium. cap.xv.car.cl.

[illegible] Tetrarcha ueniens Romam: accusatus fuerit ab Agrippa: & in exilium missus est [illegible] cap.xvi.car.clii.

[illegible] & gẽtilis Alexãdris cõstitutos & legatio utrorũq; ad Caiũ .cap.xvi.car.cliii.

[illegible] Iudæorum ab Appione legato patris alexandrinorum: propter quod statuam Cæsaris [illegible] habuerunt. cap.xviii.car.cliii.

[illegible] Caius mittit Petronium ducem ad Syriã cũ huiusmodi mandatis: ut congregata [illegible] pugnaret cum Iudæis: simollent eius suscipere simulachrum. cap.xix.car.cliii.

[illegible] quæ contigit Iudæis in Babylonia cõstitutis p asinem & anilem fratres. cap.xx.car.cliiii.

Incipit Liber.XIX.

[illegible] Caius Cæsar insidiis a Cassio Chærea extinctus est. cap.i.car.clvi.

[illegible] Claudius patruus eius coactus a militibus suscepit imperium: & seditio senatus & popu [illegible] Iudeum & utriusq; partis. cap.ii.car.clx.

[illegible] regis agrippæ ad senatũ: & qliter cõsequẽtes milites q erãt cũ senatu: ad claudiũ trãsire: & [illegible] horte cherea seu aliorum Caii interfectorẽ: ipsi quoq; Claudio repugnantium. cap.iii.car.clxi.

[illegible] Claudius Cæsar reddit agrippæ omne regnum paternum: adiicientes etiam illi Lysaniæ [illegible] & libertus Iudæorum: quæ prouenit eis sub Claudio: cum prius amisissent eam sub caio [illegible] quoque regis agrippæ in Iudæam. cap.iiii.car.clxii.

[illegible] Publii Petronii rectoris Syriæ ad doritas pro Iudæis: & qliter rex agrippa hierosolymorũ [illegible] construens: studium suum imperfectum dereliquit: prohibente Cæsare: qui opus [illegible] suspectum habuit. cap.v.car.clxii.

[illegible] honore quo Berityos honorauit: & de aduẽtu regum ad ipsũ i citate tiberiada. cap.vi.c.clxiii.

[illegible] aliter processit de ciuitate cum regibus in occursum Marsi: præsidis Syriæ uel quali modo ui- [illegible] ferit: cum non dedisset honorem deo: populo sibi attribuente honores diuinos & non humã [illegible] theatro: quare confestim sensit plagam dei. cap.vii.car.clxiii.

[illegible] tuo rege agrippa: Cæsarienses uel Sebasteni indecenter blasphemabant defunctum: statuas [illegible] e filiarum eius diripientes: contumeliose tractauerunt. cap.viii.car.clxiii.

[illegible] mortem Agrippæ: Claudius Cæsar Cuspium Fadum mittit p̃fectũ in iudæam: cui ẽt iungit [illegible] ercẽda in Cæsariẽses: & Sebastenos pro defuncti Agrippæ contumeliis. cap.ix.car.clxiiii.

Incipit Liber.XX.

[illegible] emadmodum Claudius post Agrippæ mortem: in Syriam misit successorem Marso Cassi- [illegible] ginium: & quia Fadus missus procurator Iudææ indignatus Iudæis qui transfluuium erant [illegible] ra præter uoluntatem suam contra Philadelfenos arma sumpserunt: tres uiros priores ipso- [illegible] prehendens: unum occidit: duobus fugam immisit: & de Ptolemæo principe latronum [illegible] educto & occiso. cap.i.car.clxiiii.

[illegible] Fadus procurator iudææ: & Cassius longinus præses Syriæ præceperunt iudæorum primo- [illegible] rum sacram tunicam & pontificalem uestem in Antonia constituerent sub potestate Romano- [illegible] rum & prius. cap.ii.car.clxiiii.

[illegible] modo Claudius Cæsar rogatus ab Agrippa senioris Agrippæ filio: concessit Iudæis petitio [illegible] nem: & Fado rescripsit. cap.iii.car.clxiiii.

[illegible] admodum Herodes frater Agrippæ defuncti petiit a Claudio potestate templi & sacerdo- [illegible] tationem: & impetrauit. cap.iiii.car.clxiiii.

[illegible] admodum Helena Adiabenorum regina & eius filius Iazates solennitates & ritus zelati [illegible] orum. cap.v.car.clxiiii.

[illegible] quæ apprehendit ciuitatem Hierosolymorum: & mitigata per Helenam reginam Adia- [illegible] & eius filium Iazatem qui de paganismo conuersus fuerat in iudaismum: & de Artabano [illegible] orum. cap.vi.car.clxv.

[illegible] quodam q prophetã se esse asserens plurimos Iudæorum seduxit. cap.vii.car.clxvi.

Quomodo Tyberius Alexander in Iudæam directus administrator:filios Iudæ galilæi populum seducentes occidit. cap.viii.car.clxvi.

Quomodo Tyberio Alexãdro Cumanus succeſſit ĩ Iudæa:& qa defũcto herode fratre regis agrippæ defuncti:Agrippa iuuenis eius hũit principatũ. Cæſare ſibi claudio cõcedẽte. cap.ix.car.clxvi.

Quia aduentu Cumani præſidis in iudæam a Cæſare deſtinati:ſub eo multi uſque ad.xx.milia iudæorꝫ perierunt quarta die azymorꝫ. cap.x.car.clxvi.

Seditio iudæorum contra Samaritas:& quia multi Iudæorꝫ extincti ſunt per Cumanum adiuuãtem Samaritas. cap.xi.car.clxvi.

Quia Numidius q̃dratus Syriæ p̃ſes audiens hæc:& aſcendens in iudæã primates Iudæorum atq; Samaritanorum Romã iuſſit aſcẽdere:pariter & Cumanũ & Celerẽ:ut Claudio Cæſari deberent ex his q̃ fuerãt geſta reddere rõnem:& qa quoſdã iudæorꝫ ipſe puniuit. cap.xii.car.clxvi.

Quia Claudius audiens inter eos:iudæos quidem abſoluit a culpa:rogatus ab Agrippa rege:Cumanum uero exilio deportauit: Cellerem autem millenarium & Samaritanorum primates morte mulctauit. cap.xiii.car.clxvi.

Felix mittitur ꝓcurator ĩ iudæã:& q̃ta ptãs adiecta ſit agrippæ regi ꝑ Claudiũ. c.xiiii.car.clxvi.

Moritꝫ Claudius cui ſucceſſit Nero q matrẽ uxorẽ & alios multos gñis ſui iterfecit. c.xv.c.clxvii.

Quia felix miſſus in iudæam:& inueniẽs prouinciã a latronibus nimis afflictam:proſpexit ut illis interemptis:pacem tribueret regioni:principem uero latronum Eleazarum uinctum direxit ad Cæſarem & de morte Ionathæ pontificis. cap.xvi.car.clxvii.

Quia ueniente ægyptio maleficoꝫ& multis iudæorum ab eo ſeductis:Fœlix agreſſus eos multos occidit. cap.xvii.car.clxvii.

Quemadmodum iudæos & Syros pro æquitate ciuilitatis in Cæſarea ſeditioſe concertãtes:Fœlix compeſcuit. cap.xviii.car.clxvii.

Quomodo Portio Feſto in iudæam miſſo pro ſucceſſione Fœlicis : contigit prouinciam ſicariis commoueri. cap.xix.car.clxvii.

De porticu interiore tẽpli:& quemadmodum eam exaltauerãt iudæi:& quia Feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui:ſed iudæis rogantibus:concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad Neronẽ:cõceſſit miſerunt nuntios:quos audiens Nero:ueniã geſti operis condonauit: & ædificiũ manere pmiſit:& quia moriente in iudæa Feſto:ſucceſſor uenit Albinus. cap.xx.car.clxviii.

Quia ſub eo a nece prouincialium ſicarii ceſſauerunt. cap.xxi.car.clxviii.

Quia Florus ueniens Albino ſucceſſor:tantis malis iudæos affecit:ut eos ad arma contra Romanos uenire compelleret. cap.xxii.car.clxviii.

¶Ioſepi Mathathiæ filii hebræi genere ſacerdotis ex hieroſolymis de antiquitate iudæorum cõtra Appionem grammaticum alexandrinum. liber.i.car.clxix.

¶Phlauii Ioſephi de antiquitate Iudæorum ad Epaphroditum. liber.ii.car.clxxv

¶Explicit Tabula Antiquitatis Iudaicæ.

¶Rubricæ nuper editæ ſuper libro Iudaico per Magiſtrũ Franciſcũ Macærata ordinis minorum.

¶Incipit Liber primus.

Qualiter Antiochus q cum Ptolemæo ſexto in Syria bellum gerebat ſupauit ciuitatẽ munitiſſimã:templa ſpoliat occidit oẽs ex optimatibus:deinde ſupato Bachide ꝓpoſito ꝑſi diis antiochi ꝑ Mathathiã:& occiſo:exactiſq; ducibus Antiochi ex finibus iudeæ & mortuo antiocho:filius antiochus noĩe congregatis militibus iudæam iteꝝ inadit & ſupera Iuda primo natu ex filiis Mathathiæ & interfectis multis ex iudæis Hieroſolymã eſt profectus:& ibi relictis ꝑſidiis in Syriã reliquos milites ad hyemandum traducit. cap.i.car.clxxxiii.

Poſt diſceſſũ ãtiochi Iudas cũ ducibus ejus cõgrediꝫ & tãdẽ ſupatꝫ & moritꝫ. cap.ii.car.clxxxiii.

Ionathas frater iudæ reconciliatur antiocho: ſed inſidiis antiochi capitꝫ:& itatus antiochus quia a Symone fratre Ionathæ fuiſſet ſuperatus Ionathan interfecit. cap.iii.car.clxxxiii.

Simon frater ionathæ iteꝝ gerit bellũ cũ antiocho quo ſupato ob hoc pontifex creatur ſed inſidiis Ptolemæi generi ſui captus moritur:capta coniuge cum duobus filiis Simonis Hyrcanus tertius filius honorem patris defendens diu cum Ptolemæo bellum geſſit & ob miſericordiam matris:& fratrũ tantum diſtulit ut annus feriatus ueniret: quo licebat dimitti bellum. cap.iiii.car.clxxxiii.

Antiochus iterum iratus propter ea quæ paſſus eſt a Simone irruit in iudæam cõtra ioannem dictum hyrcanum quem trecentis talentis placauit. cap.v.car.clxxxiii.

Ioannes dictus Hyrcanus inuento tempore uindictæ qa Antiochus bellũ gerebat cõtra Medos: erexit contra ciuitates antiochi & multas occupauit. cap.vi.car.clxxxiii.

[illegible] coeperãt agere seditionem qui tandem deuicti sunt & ipse rebus [illegible] octauo regnans annos mortuus relinquens filios post se hic princeps pontifex & pro[illegible] filios duos maiores non reguantes. cap.vii.car.clxxxiiii.

[illegible] fratri in regnum patri succedit cui matre quia eam dominã reg: reliquerat Ioan[illegible] mouit deceptus uerbis matris suæ fratrem Antigonũ interficere fecit: hoc audito [illegible] conatus ut tandem moreretur. cap.viii.car.clxxxiiii.

[illegible] fratri aristobuli rex constituit: occidit fratrem pugnat cum Ptolemæo: occupat bona [illegible] ea recuperant: & fere decẽ millia Iudeorũ: interficiunt: multas ciuitates occupat: cõ[illegible] rege arabũ a quo superato euenit unus solus euasit: Hierosolymam petit: init[illegible] cum subditis quos nullo modo sedare potuit. cap.ix.car.clxxxiiii.

[illegible] auxilium demetrii qui superat prælium: sed timore perterritus quia sex milia ex [illegible] ad alexandrum discessit Messalim ciuitatem deuastat: mulieres earumq; filios [illegible] impietatis perterriti octo milia Iudæorum profugiunt eadem nocte [illegible] cap.x.car.clxxxiiii.

[illegible] antiochus frater Demetrii cum Alexandro qui licet oppida multa diremisset & mul[illegible] non potuit tamen antiochum arcere: sed per regem arabum tandẽ deuictus est: Alexã[illegible] reuertitur qui moriens uxori reliquit principatum: hæc declarat filium hyrcanũ pon[illegible] aristobulum uero regẽ. hic fraude multos sibi deuiciens matre morbo laborãte castella mul[illegible] uero miserata: Hyrcanũ coniugem & filios aristobuli carcere concludit: interi mori [illegible] reconciliat hyrcanus & aristobulus. cap.xi.car.clxxxv.

[illegible] hortat hyrcanũ ut impiũ repetat ad regem arabiæ accedunt p auxiliis & aristobulum [illegible] fugant: moriunq; essent nisi dux Romanor: soluisset obsidionẽ. cap.xii.car.clxxxv.

[illegible] obulus prosequitur & refarcitis copiis congressus cum Hircano occidit supra sex milia eorũ: [illegible] & Hyrcanus ad Pompeium qui tunc erat in Damasco accedunt ut restituat Hyrcanũ: Põ[illegible] cum exercitu ad fines Iudææ peruenit. Aristobulus alexandrium confugit: Pompeium alloq-[illegible] sato Pompeio policitationibus: audita morte Mithridatis perrexit Hierosolymã: decepit Põ[illegible] eo q; ex promissis nihil est factum: iratus Pompeius aristobulum in custodiam collocat & ad [illegible] tentat accedere ut euertat. cap.xiii.car.clxxxv.

[illegible] Pompeio quomodo urbem caperet orta est seditio inter eos qui in ciuitate erant de-[illegible] cta est pars Aristobuli receptis Romanis in itis consiliis cum Hyrcano quomodo aliam [illegible] quæ in locum tutissimum confugerat caperet tandem sine consilio & auxilio Pompei: nihil [illegible] um. cap.xiiii.car.clxxxvi.

[illegible] Põpeius locũ inuadere tertio mẽse uix turrim unã euersérat. cap.xv.car.clxxxvi.

[illegible] Cornelius muros primus ascendit multi occidunt multi ex muris se proiciunt: Pompe-[illegible] is comitibus ingreditur: in templum ingressus neminẽ nisi pontificem uidit p̃cepit q; nihil [illegible] postero die solẽnia celebrauit: Hyrcanũq; pontificẽ declarauit: Pompeius uero cũ Scau[illegible] s Aristobulum Romã profectus est. cap.xvi.car.clxxxvi.

[illegible] us in arabiam proficiscitur patitur multa ob asperitatem loco: alexandri aristobuli filius [illegible] æam populatur timet Gabiniũ: ppterea loca arabiæ munit: Gabinius p̃misso Marco Anto-[illegible] ictis aliis obuiam fit alexandro coactus alexander congredi cum Gabinio: uictus effugit [illegible] restaurat loca: perterritus alexander legatos ad eum misit pollicẽs sibi omnia castella quæ [illegible] nius erait funditus. cap.xvii.car.clxxxvi.

[illegible] us Hierosolymam deducto Hyrcano reuertitur Aristobulus interim parato exercitu alexã-[illegible] upat: sed tumultu Romanor: in Machærunta confugit sed tãdem capitur & ad Gabiniũ [illegible] alexander interim iudæam reduxit in discessionem: Romanos multos trucidare decre-[illegible] inius concordiam peruasit sed certantibus ipsis alexander fugatus disperiit: Gabinius hie [illegible] n reuertitur. cap.xviii.car.clxxxvii.

[illegible] eedit Gabinio: suscipit Syriam: aufert aurũ tẽpli: perit transgresso Euphrate: Cassius Syri-[illegible] fugit: occidit Pisilaum colligentẽ seditiosos aristobuli. cap.xix.car.clxxxvii.

[illegible] er ex Arabis coniugem suscipit: sociat sibi regem arabum per affinitatem bellum uult ge-[illegible] aristobulo: Cæsar mittit e roma aristobulum solutum uinculis in Syriam: perit ueneno & [illegible] ius filius occiditur: Ptolemæus aufert Antigonum & eius sorores a coniuge aristobuli: [illegible] sibi coniugio copulat: Antipater mortuo Pompeio contulit se in clientelam Cæsaris & [illegible] cum antipatro uictores fiunt: & Pompeius tandem gratia antipatri pontificatum confir-[illegible] mo. cap.xx.car.clxxxvii.

[illegible] us corã Cæsare crimiabant antipatrũ: sed Cæsar cognitis meritis antipatri hyrcanũ con-[illegible] us uellit dignitatis p̃ponit adoptionem: declarat ut procurator iudææ: sedat iudæã hyr-[illegible] ani gratiam populis tandem phaselũ filium maiorem p̃posuit territorio hierosolymor: [illegible] iniorem natu curatorem Galilææ: q; Ezechiam deprehendit cum multis aliis ex hoc cogni-[illegible] o Cæsari propinquo magni Cæsaris. cap.xxi.car.clxxxvii.

Compellitur Herodes ab Hyrcano qui eum tam glorioſum euaſiſſe oderat ut ad eum accedat ipſe uero perſuaſus uerbis multorum qui inuiderant Herodi accerſiri fecit:ſed receſſit Herodes non paratus obedire:Concitatur Hyrcanus iterum contra Herodem ſed Herodes declaratur a Sexto Cæſare dux militum in Syria: Herodes Hyrcanum cogitat ex regno pellere ſed uerbis patris & fratris mitigatur. cap.xxii.car.clxxxviii.

Oritur diſcordia inter romanos & ob diuturnitatem belli uenit Marcus ſucceſſor Sexti Cæſaris q̃ mortuus fuit a Cæcilio Baſſo fauore Pompei. cap.xxiii.car.clxxxviii.

Tempore quo Marcus fit ſucceſſor Sexto Cæſari: Caſſius Syriam:petit exactiones imponit:iraſcitur contra Malichum eius exactorem: Herodes fit carus Caſſio:præficitur ꝓcurator Syriæ:Caſſio decedente a Syria oritur ſeditio Hieroſolymis Felix q̃dam uolens uindicare necem Mallii fratris congreditur cum Herode:Herodes potitur uictoria: Accuſatur Herodes Antonio iterfecto Caſſio:pecunia eum pacauit ueniunt legati Antiochiæ centum uiri contra Herodẽ & Hyrcanum Meſſalla defendente eos:tetrarchas ambos declarat Antonius: legatos carceri cõpellit:maior tumultus fit Hieroſolymis bellum geſtũ eſt cõtra alios legatos ab Antonio ita ut multos occidiſſet:Barzaphranes concitans ite: Pacorum contra Hyrcanũ:tandẽ ab Herode multi obtruncant die pentecoſtes in ciuitate ortũ eſt bellum ita ut multi occiſi ab Herode: multi fugati. cap.xxiiii.car.clxxxviii.

Admittitur arbiter pacis Pacorus: ſimulans Pacorus uolebat Antigonum adiuuare: cognitis inſidiis miſſoq; miniſtro ad necem Herodis qui noluit admittere habens hmõi ſuſpectos:audito q̃ Phaſelus frater eius fuiſſet corruptus ad Idumæam nocte pgit: cognitus a barbaris cogitur recedere præmiſſa matre & fratribus: ad Maſada properabat decertans cum illis potitur uictoria: Ioſepus frater Herodis obuiam Herodi uenienti ex Idumæa fuit paucis ex cariſſimis receptis alios dimiſit:parti Hieroſolymam ueniunt:conſtituunt regem Antigonũ: Hyrcanũ & Phaſelũ uerberantes: dentibus auriculas truncat Antigonus ne poſſit eſſe pontifex: Herodes cognita morte Phaſeli fratris uix euadens Romã peruenit.Creat rex fauore oĩum & fauore Antonii & Cæſaris. cap.xxv car.clxxxix.

Antigonus incluſos tenet Ioſepum & alios qui etiam exeuntes quandoq; uincebant quandoque aduerſo caſu reuertebantur:Ventidius iterum feſtinat ioſepo & aliis ferre auxilium:ſed placatus muneribus Antigoni diſcedit:Herodes ex italia reuertitur & contra ãtigonum ſumit exercitum:caſtris poſitis declarat populo ueniſſe bono populi & non recordaturus offenſarum: detegitur corruptio Syloris ab Herode q̃ ipſe uinum & oleum & omnia neceſſaria defferri ſcripſerit in Hiericuntha:herodes occupat ciuitatem & quingenta cacumina montium: committit bellum:victor reuertitur:herodes multos in ſpæluncis occidit:pater ſeptem filios cum matre occidit qui uolebant fœdus inire cum Herode: & ſeptem etiam deſuper occidit:reuertitur in Samariam contra Antigonum dimiſſo Ptolemæo præpoſito qui ab eis occiditur:occiſis multis per herodem fertur q̃ Ioſepus eius frater in iudæa frangitur & moritur in Galilæa ſe confert: uulneratur Herodes: municipia multa occupat:in fugam uertit aciem inimicorum:ciuitatem ingreditur cladem fecit ex illis magnam:ſed propter hyemis aſperitatem non potuit Hieroſolymam applicare: interim uxorem ducit & i Hieroſolymam petit.iterum oritur diſcenſio in ciuitate:Herodes iratus quoſcunq; poſſet occidit:Antigonus ad pedes Caſſii proſternitur:Herodes quærit pacare ciuitatem:& ſtudioſos ſuos facere amicos:Antigonianos neci tradere. cap.xxvi.car.cxc.

Cleopatra indignata q̃ propinquus nullus ex ſanguinitate eſſet:ad extraneos occupandos ſe conuertit:moliebatur ut herodes & Malichus interirent per Antonium qui noluit: inſidiis periclitatur Herodes:ex hoc recreati Arabes pugnam repetunt:fugant militem herodis: ulciſcuntur Arabes:interim alia calamitas occurrit herodi ſcilicet terremotus infiniti ut triginta milia hominum interirent: incitatur hoc magis arabes:Herodes hortatur ſuos ad reſiſtendum facto ſacrificio congreditur & potitur uictoria:deſideratut patronus illius gentis adiit Cæſarem herodes conquerens de Antonio:Herodem regem inſtituit & diadema impoſuit in ægyptum proficiſcitur Cæſar: & mortua Cleopatra & Antonio regnum auxit herodi:procurator Syriæ inſtituitur:conſtituit templa & multa in honorem Cæſaris fecit & Agrippæ:oritur diſcordia inter uxores herodis: ira concitatus Mariannem fecit occidere quem ualde pœnituit:irati filii ob matris mortem criminantur apud Cæſarem:Antipater interim ſuccedit in regnum:curat mortem fratrum ex parte Marianes:conciliat filios Cæſar patris:non ceſſat Antipater dolis & ſimulationibus fratres criminari conſilio nouercæ illorum:illis neſcientibus: Alexander corrumpit amicos regis:intruditur in carcerem:reconciliat Archelaus Alexandrum herodi:Eurycles accuſat Alexandrum:uinciuntur filii & ſeparatim cuſtodiuntur: Mittit herodes litteras cum indiciis ad Cæſarem. Saturninus & Volumnius fiunt duces offocantur tandem iuſſu herodis:pœnitet herodem mortis filiorum & nepotes amplectitur:& antipater iraſcit patri herodi:oratur Antipater ab herode ut Romã reuertatur:cõuenit herodes antipatrũ priuatur regno & nomine regio:incenduntur uiui ſophiſtæ & qui aquilam demiſerunt ex muro: iubet multos ex iudæis occidere:ferunt litteræ a Cæſare de damnatione Antipatri occidit Antipatrum Herodes:moritur Herodes:legitur teſtamentum de inſtitutione Archelai regis:fiunt exequiæ cũ maximo apparatu ab Archelao:ſepelitur in caſtello quod Herodion dicitur. cap.xxvii.car.cxcii.

Incipit Liber secundus.

[illegible] propter turbationes nouas cogitus proficisci Romam unicos occidit die festo qui [illegible] relinquit Philippū procuratorem regni & curatorem familiarium rerum: ratione [illegible] reddit Cæsari Archelaus accusatur Archelaus apud Cæsarem q̄ nomine tantum [illegible] esset regens non se ipsa: defenditur a Nicolao Archelaus: & ad pedes Cæsaris se pro- [illegible] relictis ab Archelao congrediuntur: Variis rez componit petunt iudæi ut per iu- [illegible] tentur: Cæsar non annuens his Archelaum tetrarcham fecit in media parte: politi- [illegible] ne donatorum: alium medietatem regni: aliis duobus filiis Herodis dimisit: dona- [illegible] nentibus cæteros filios & filias Herodis. cap.i.car.ccj.

[illegible] interim simulat se esse Alexandrum ob similitudinem cum illo Romā uenit eo- [illegible] patefacit ipse Cæsari dolum & fraudem: his ridens Cæsar remigum numero ist- [illegible] fraudis interfecit: ponūtur quædā sectæ philosophoꝝ & eoꝝ uita. cap.ii.c.cciii.

[illegible] regno archelai Philippus & Herodes antipas regunt Tetrarchias suas: de fertur impe- [illegible] Augustum post mortem augusti: Pilatus mittitur a Tyberio in Iudæam: ob imagines Cæsa- [illegible] sustulit in templa oritur discordia maxima: Caius cæsar uult deus appellari: eius imagines [illegible] precipit: eis gl[illegible] renitentibus illis minatur eis: moritur Caius: Claudius rapitur in regnum: [illegible] Agrippam ad senatum ut placeat eum esse regem: non admittit curia: remittitur Agrippas ad [illegible] pugnam aduersus eos. cap.iii.car.cciii.

[illegible] uadit ad Claudiū: offert uictimas deo: ipse donat Agrippam regio patrimonio: moritur [illegible] Claudius regnum ī ꝓuinciā redegit: & herodes q̄ regnabat ī chalcide morit.c.iiii.car.ccv.

[illegible] herodis qui in chalcide regnauit: Claudius Agrippam filium agrippæ regem insti- [illegible] Cumanis curam accipit alterius prouinciæ: unde inter iudæos oriuntur multi tumultus in die [illegible] azymorum: populus in fugam se conuertit: & propter egressum de constipatione. xxx. milia ho- [illegible] conculcata sunt. cap.v.car.ccvi.

[illegible] tumultus latrocinantium: unde quidam per Cumanum capiuntur: libri legis per militē [illegible] comburuntur: accensi iudæi ex hoc conqueruntur apud Cumanum: adiudicatus est ille [illegible] supplicium ex hoc populus quieuit. cap.vi.car.ccvi.

[illegible] discidium oritur inter Galilæos & Samaritanos: quidam Galilæus ad festiuitatem ascendens in [illegible] per Cumanus ad sedationem mittit ꝓcatores: Hierosolyma audito homicidio uulgus in im- [illegible] in Samariam irruit: Cumanus accurrit cū ala militū: multos interfecit principes Hierosolymæ [illegible] fugat ut ab incepto desistant: iudæi tandē eoꝝ ꝓcibus acquiescunt. cap.vii car.ccvi.

[illegible] In his temporibus multa homicidia samaritarum primates accedunt ad Numidiū Quadratū: [illegible] querentes de huiusmodi latronibus: conueniūt & nobiles iudæoꝝ defendētes: distulit Numidi- [illegible] ad ciuitatem lyddā uenit: audiens iteꝝ querelas samaritanoꝝ quosdam percutit securi: quosdā rele- [illegible] Cumanus uidet Romā proficisci: de reddēda ratione administratæ ꝓuinciæ apud claudiū: ex [illegible] principes tres interficiuntur: Cumanus iubetur ex urbe discedere. cap.viii.car.ccvi.

[illegible] Felix succedit Claudio: fratrem matrem & uxorem interfecit: ad Histrionum opera se conuer- [illegible] cap.ix.car.ccvi.

[illegible] Herodis filius regnat in Armenia: augetur regnum agrippæ residuū iudeæ Fœlici creditur: hic [illegible] latrones dum deprædentur mittitur Romā cū multis aliis: insurgit nouum genus latrocinantiū. s. sica- [illegible] rii. insurgūt q̄dā sectæ hoīum q̄ cōsiliis & hypocrisi hoīes decipiant. cap.x.car.ccvi.

[illegible] Theudas quidam pseudo propheta congregat. xxx. milia hominum hierosolymam uult ascen- [illegible] dere: cum quibusdam armatis eos depellit & fugat: insurgunt quædam magi qui tentant reuo- [illegible] care populum a seruitute Romanorum: insurgunt tumultus in Cæsaria inter populum scilicet iudæ- [illegible] um & Cæsarenses: Felix nequiens pacare ex utriq̄ nobiles ad Neronem mittit: Succedit Festus felici q̄ [illegible] multos latronum interfecit. cap.xi.car.ccvii.

[illegible] Agrippas fit successor Festo qui fauit latronibus: & postea Cæstius Florus qui ita se gessit ut multi [illegible] cogerentur relinquere patriam ob publica latrocinia: & rapinas suas. cap.xii.car.ccvii.

[illegible] Cæstio in Cæsarea inter iudæos & Cæsarienses de Synagoga iudæorum quia impediebātur [illegible] ab eis accessum: Iocundus q̄ erat præfectus equitū pergebat sedare tumultum: recedūt Iudæi ī Nat- [illegible] libris legis primates Iudæorum ad floꝝ accedūt conquærentes: quos iubet uiciri propter [illegible] furtum librorum legis: ex hoc oriunt iurgia maxia apud hierosolymas accusat Florus & eius ti- [illegible] nus effugit: Florus indignatus sedēs ꝓ tribunali militibus præcepit ut foꝝ uenalium diri- [illegible] piant. Ibi multi interfecti & spoliati & domus oīum dirute sunt. cap.xiii.car.ccviii.

[illegible] Agrippa alexandriam proficiscens: inuenit germanam suam Beronicen: uidens iniquitatem [illegible] fratris fit ad florum ut a cede desineret: qui noluit immo peiora operatur uenit Hierosolymam [illegible] & exoluit: regina uero Florum precatur. cap.xiiii.car.ccviii.

[illegible] Florus clamat contra Florum: primates sedant multitudinem Florus uidens multitudinem [illegible] quam quærit insurgere discordiam: multi occidūtur per Romanos sed desperatione du-

ctus populus irruit in Romanos:quos expulit ex urbe:nidens Florus nihil posse agere ab urbe digre ditur Cæsariam uenit. cap.xv.car.ccviii.

Florus non cessans:Iudæos apud Cæstium accusat de defectione dirigit tribunus Neapolitanus ad hæc inuestiganda suscipitur a Iudæis benignissime:& conqueruntur de Floro cognita in humanitate Flori:uulgus uult legatos fieri ad Neronem de crudelitate Flori. cap.xvi.car.ccviii.

Aduocat contionem Iudæorum & constituit in suggestu Beronicem germanam rex Agrippa q omnes hortatur Iudæos ad quietem & patientiam dicens hæc non placere Cæsari : neq; eos posse Romanis obsistere:qui toti orbi iam dominantur tandem acquiescit populus:nolensque persuadere ut Floro obediant.quousque successor ueniat.accensa multitudo ex urbe pepulerunt: ipse in regnum discessit. cap.xvii.car.ccix.

Quidam eo tempore insurgunt & Romanos omnes interficiunt Eleazarus dux militum prohibet Romanos hostias immolare.Nobiles quidam hortantur ne id fiat:ad Florum destinantur legati:& ad Agrippam ut cum exercitu ascenderent in ciuitatem: diuiditur ciuitas i.duas partes: quidam nobilium & pontificum confugerunt quidam in cloacis latuerunt. cap.xviii.car.ccx.

Quintadecima die mensis augusti fit impetus in Antoniam & omnes obsessos in eo præsidio capiunt: post regem accedunt exurunt turres:precantur Manaimum ut liceat aufugere quibus concedit relictis solum Romanis intus:qui confugiunt in turres regias : illi uero qui cum Manaimo erant irruentes illa loca dirpiente stratopedum incenderunt. cap.xix car.ccxi.

Capitur Ananias pontifex & cum fratre Ezechia occiditur & insurgunt quidam contra Manaimum:nolentes eum regem:interficitur sophista a populo:interficitur Manaimus:per Romanos etiã multi ex iudæis occidunturita ut Cæsaria uacuata Iudæis remaneat. cap.xx.car.ccxi.

Iudæi diuisi uicos & loca alia inflammauerunt:mensa cædes fit ex Iudæis & aliis:Ciuitates etiam omnes plenæ cadaueribus scythopolitæ cum Iudæis dimicant:clã tamẽ nocte dormiẽtes tertia:eos inuadunt.xiii.milia interficiuntur ex Iudæis & eoꝝ substantiam dirpiunt. cap.xxi.car.ccxi.

Circũfusis Scythopolitis a Iudæis Simon quidam qui multos ex Iudæis quottidie truncauerat educens gladium nullũ hostium interfecit & patrem & matrẽ & filios & uxorem interfecit præ indignatione:ne hostiũ qs gloriaret:& seipsum: cædes maxia fit in Scythopoli urbes & popuh cõuicini Iudæos oẽs interficiũt:multæ ciuitates aliæ pepcerũt eis miseratione motæ cap.xxii.car.ccxii.

In regno Agrippæ insurgit pnicies aduersus Iudæos: Varus multos ciues q ad Agrippã & Cæstium uenerant poscendi pſidii gratia in itinere occidit:hũc Vaꝝ Agrippa punire nõ audet summouit eum e regione qua procurabat. cap.xxiii.car.ccxii.

Iudæi persuadent romanis ut deserant castellũ:utunt honoribus Iudæi in Alexandria quos Alexander concesserat conflictus continuus cũ Iudæis & Græcis fit. cap.xxiiii.car.ccxii.

Alexandrini conueniunt ut largitionẽ ad herodem mittant:pmiscentur Iudæi cum græcis in amphiteatro:fit discordia maxima inter eos:Tyberius Alexander cohercuit eos hortationibus qui irruentes Tyberium contumeliis appetebant ille quasi omnes fecit interficere:domos diripere.Zabulon ciuitas a Cæstio occupat:dirripit domos & loca incendit. cap.xxv.car.ccxii.

Cæstius pmittit exercitũ i Ioppẽ q capit:itẽdit eã & uiros oẽs iterfecit. cap.xxvi.car.ccxiii.

Cæstius mittit Gallum in Galilæam suscipiunt eum ciuitates qui uero non obtemperabant insequitur & trucidabat : progrediens multa loca inuadit:Iudæi ad diem festum Hierosolymam petierunt:qui auditis militibus uenientibus:dimissis solennitatibus in Romanos irruerunt:quorum multos occiderunt. cap.xxvii.car.ccxiii.

Quærit Agrippa uerbis iudæos auertere ut disisterẽt:mittit Borcæũ & Phœbũ ad iudæos:pimit Phœbus:Cæstius iducit exercitũ i oppidũ iudæoꝝ icenditq; ptẽ ciuitatis. cap.xxviii.car.ccxiii.

Quidam uocabant Cæstium patefacturi portas: q cogniti proiecti sunt ex muris : Cæstius tentat muros ascendere & inuadere templum: repugnatur a Iudæis:recedit Cæstius & iudæi insequuntur: dimittit quæ erant impedimento ad fugam: & nisi nox aduenisset totus exercitus periisset nocte aufugit:insequuntur iudæi :ex Romanis mortui sunt quinq; milia & trecẽti peditũ: ex equitibus noningenti & octuaginta. cap.xxix.car.ccxiii.

Post fugam Cæstii multi nobilium ex ciuitate fugiunt mittit quosdam ad Neronem nunciaturos eius miseriam:Qui Cæstium fugauerant reuersi sunt in Hierosolymam:ex Romanis qui superant amicos sibi sociant:Eleazarus persuadet populo ut sibi pareat constituuntur diuersi diuersis locis præfecti:Iosepus unus ex præfectis subditos sibi quærit cõciliare:multos ex illis præponit & præficit regionibus galilææ sibi subditæ:munit loca omnia propter Romanos quos timet insurgit quidam insidiator cum multis qui galileam depopulantur congregat pecunias: cogitabatque diuersa in perniciem Iosepi. cap.xxx.car.ccxiiii.

Quidam qui aggressi sunt procuratorem Beronicis & multa abstulerunt:quia Iosepus iussit ut regibus restituerentur illa:contra eum tumultus maximos parant:accusantes eũ esse proditorem irruunt in eius domum:quærit placare illos uerbis: prævalet aduersus eos:Ioannes quidã fraudẽ molit contra Iosepum insidias: cognita fraude ut de iniuria uendicaret accedit cũ militibus ad Ioannem

[illegible] iussit eū interfici: aufugit in lacū: ereptis uiribus Ioannes cogit aufugere [illegible] insidiarum aduersus iosepum. cap.xxxi.car.ccxv.

[illegible]us a suis: quos ipse punit: euocans oēs primates & astutia quadam utens scaphis [illegible] Tirichatas cuidam clamanti Clito noīe iubet manus abscidi ipseq; sibimet dextē [illegible]more perterritus. cap.xxxii.car.ccxv.

Incipit Liber tertius.

[illegible]o res gestas non prospere indignatur: mittit Vespasianum in syriam ad regendos [illegible]endos iudæos rebellantes tandem ex iudæis .x. milia perimuntur: non cessant iu- [illegible]ionem petunt: sed antonius positis insidiis qua erant transituri super octo milia interi- [illegible]ginunt: Niger unus ex ducibus iudæoꝝ in turrim se recipit quem Antonius succēdit [illegible] demissus euadit: uidentes iudæi illum gaudent q; dei prouidentia dux eorum impo- [illegible]. cap.i.car.ccxvi.

[illegible] Antiochiam cum exercitu uenit: Agrippam offendit sese opem Sephoris contra [illegible]. cap.ii.car.ccxvi.

[illegible] Galileæ opimæ abundantes: hoīes pugnaces sunt: continent hæ prouinciæ diuersas [illegible] quæ tangunt diuersis fluminibus qbusq; finibus terminantur. cap.iii.car.ccxvi.

[illegible] quem dederat sephoritis Vespasianus: diuiditur in duo: assidue ciuitates & loca illa ieur [illegible]dando iosepus in Sephori impetum facit sed nihil efficit totam Galilæam igne & sangui [illegible]. cap.iiii.car.ccxvii.

[illegible] filius Vespasiani patrē suū reperit ptolemaide qui multas legiones cōparauerat multosque [illegible] genere ad militiā uiros congregauerat. cap.v.car.ccxvii.

[illegible] Romanoꝝ prudentia instruentiū seruos in militiæ disciplina: quāq; sunt edocti instruē [illegible] & quē ordinem seruant in bellicis rebus describitur. cap.vi.car.ccxvii.

[illegible]anus cū filio suo ordinat exercitum in ptolemaide Placidus interimit maximā multitudi [illegible] Galilæa peruenit iotapata qui receptus cū suis. a iudæis illico sunt interfecti: ex iudæis uero [illegible]dem Placidus aufugit. cap.vii.car.ccxviii.

[illegible]anus cū armatis suis in Galilæam peruenit: timent oēs iosepus conspiciens non posse repu- [illegible] Tyberiadē confugit. cap.viii.car.ccxviii.

[illegible]anus ciuitatē Gadarē siū capit iosepus mittit hierosolymā litteras: si cupiāt fedus uel bellū [illegible]anis si bellū mirtāt cōdignū exercitū ut possint repugnare Romanis. cap.ix.car.ccxviii.

[illegible]anus aggrediēs recidere iotapata mōtē ubi iudæi plurimi cōfugerant: ciuitatē circunuala [illegible] per milites ipse ꝓficiscitur ponit castra aggeres facit ad oppugnandū ciuitatē iosepus curat [illegible] ciuitatis altius p.xx.cubitos eleuent quod Romanos multū pterruit. cap.x.car.ccxviii.

[illegible]anus certans pluribus diebus uidens non posse capere ciuitatem statuit obsidere eam ut co- [illegible]nopia rerum reddere uidens nolle eos reddere: iterum ad certandū se conuertit iosepus co- [illegible]fuga cum suis: populus hortatur ne recedat: ipse dicit melius: quia parabit alium exercitum [illegible]ocabit Vespasianum ab eis: statuit remanere: se parat ad prælium: aggreditur multis incussa- [illegible] Romanos egrediens: Vespasianus nollens cum desperatis congredi iubet ut armati decli- [illegible]etum. ca.xi.car.ccxix.

[illegible]uet Vespasianus arietē muris: muri concutiunt machinis cogitat iosepus quō ictus arietis [illegible]Romani cōtra aliud genus machinant: iosepus cum sociis igne concremarunt Romanoꝝ [illegible]acula & aggeres ita ut spatio unius horæ oīa sint concremata. cap.xii.car.ccxx.

[illegible]am uir iudæus saxo subleuato & demisso caput arietis fregit: hic fixus est quinq; sagittarū [illegible]us decidit tandē: alii duo uiri Romanoꝝ aciem ꝓrupuerunt: iosepus uero & cætera multitu- [illegible]dit machinas romanis lugentibus. cap.xiii.car.ccxx.

[illegible]anus in planta pedis uulneratur totus exercitus turbatur superato dolore uulneris sæuius [illegible]idæos incitauit: pugnatur fortiter utrinq; cædit murus ictibus machinarum ad matutinas [illegible]i uero muniere partem illam. cap.xiiii.car.ccxx.

[illegible]ānus parat exercitus & machinas ad inuadēdū urbē recreato prius exercitu: iosepus cogni- [illegible]Vespasiani ordinat milites ad resistēdū: pliat crudelissimo certamine. ca.xv.car.ccxx.

[illegible]mensis iunii iudæi quasi defessi qa nō haberent ꝓpugnatores quos mitterēt: cogitauerūt [illegible]nti sup infuso Romāos oppugnare: ac fœno græco sup sparso ut inde Romāi caderent: sui [illegible]Vespasianus tot mala milites ꝓpeti: eos a bello reuocat & a pœna. cap.xvi.car.ccxx.

[illegible]inus tres turres ferro circūdatas erigi fecit plenas iaculatoribus & fundibulatoribus for- [illegible]ut ex his q intra muros erant deserere defensionē muri cogantur. ca.xvii.car.ccxxi.

[illegible]nus mittit Traianū in Epha ciuitatem congredi cum illis tandem superat ciuitatem om- [illegible]r infantes occidit. cap.xviii.car.ccxxi.

Ad Samaritas Cerealis mittitur a Veſpaſiano:quia eos pronos ad tumultū uidebat: inopiaq; quidam moriebant:quidam ad Romanos confugiebant:reliquos uero oēs nequiens perſuaſione placare occiderant aūt undecim milia & ſexcenti. cap.xix.car.ccxxi.

Ageres ſuper altitudinē murorum iotapatenis efferuntur:quidam ad Veſpaſianum uenit profugus ex ciuitate:nuntians paucitatem ciuium & facilitatem capiendi:Veſpaſianus exercitū parat no cte hora qua ille ducuerat ciuitatem aggrediuntur:& cuſtodes occidunt:ciuitatem ingrediuntur: q dam uero ne oppeterent per Romanos ſe ipſos interfecerunt:tandem Veſpaſianus incendi fecit ciui tatem uniuerſam. cap.xx.car.ccxxi.

Ioſepus ne a Romanis inueniretur in puteū ſe demiſit lapidēq; ſupra impoſuit ne uiderent:nocte exibat perſcrutans ſi poſſet euadere:indicatur p quādam mulierē mittit ad eum Veſpaſianus cū fide de uenia:timebat uero ioſepus in ſomnis ſimulachra ei apparēt deprecatur deū. in manus Romano rum ſe cōmittit:habita prius oratione ad ſocios. cap.xxi.car.ccxxii.

Ioſephus dehortatur ſuos a cæde:nequiens reuocare a propoſito:oēs ſe ipſos interfecerunt: ducit Ioſepus ad Veſpaſianū iubet Veſpaſianus eū cuſtodiri ut ad Neronē mitteret:ioſephus alloquit Veſpaſianum ſeorſum cū filio Veſpaſiani eūq; dominum & regē orbis prædicit:Veſpaſianus eū liberat muneribuſq; uariis eum donat. cap.xxii.car.ccxxii.

Veſpaſianus in ptolemaida reuertitur multi clamant de excidio ioſepi ipſe nihil reſpondebat: legiones duas mittit hyematū Cæſaream:quaſdam ſcythopolim. cap.xxiii.car.ccxxiii.

Quidam ex iudæis qui fugerant collecti in iope:fabricatus piratis nauibus inuium faciebant pelagus illarum partium Veſpaſiano uero illuc applicantetum per Romanos tū per uentos qui illorum naues in ſcopulos cōpellebant:quatuor milia & ducenta cadauera inuenta ſunt. Ciuitatē incendunt dimittitq; Veſpaſianus equites qui loca tuerentur. cap.xxiiii.car.ccxxiii.

Audita captiuitate iotapate ab hieroſolymis:maximus eos inuaſit dolor:audito q; ioſepus eēt cū Romanis ira in eum concitabant ita ut in Romanos ſæuius incitarent. cap.xxv.car.ccxxiii.

Veſpaſianus ad agrippam proficiſcitur:audit Tyberiada & Tarichæas rebellare: iratus mittit filiū ſuum illuc:approprinquantes ciuitati quidam ex ſenioribus ad Veſpaſiani pedes ſuppliciter accedūt is uero eis indulſit. cap.xxvi.car.ccxxiii.

Veſpaſianus præmittit Traianum in arcem an multitudo pacem cupiat:illi apertis portis eum liberatorem ac benemeritū proclamant:poſt ad Tarichæas proficiſcitur:caſtra ponit:ſuperatis illis:ad nauale bellum ſe contulerunt. cap.xxvii.car.ccxxiii.

Congregata multitudine prope ciuitatem in planitie uidēs Veſpaſianus filiū ſuū mittit:ipſe uero patri nunciauit dicens opus eſſe pluribus auxiliis:ſuos deinde hortatur.eoq; genus & aīum reminiſcens ut ſtrenue ſint dimicaturi:Veſpaſianus mittit auxilia:gentem aggrediuntur: oēs fugant oppidum occupant:cunctos occidunt præter indigenas. cap.xxviii.car.ccxxiii.

Letatur Veſpaſianus audita uictoria filii:poſt aduerſus eos qui ad lacum deſcenderant rates fabricari iuſſit. cap.xxix.car.ccxxiiii.

Declaratur natura lacus:& ubertas & rerum uicinoq; locorum. cap.xxx.car.ccxxiiii.

Fabricatis ratibus inſequitur illos per lacum Veſpaſianus:nemine remanente occiſi ſunt. paucis poſt diebus intolerabilis fetor ex cadaueribus interrā a mari compulſis inſurrexit: ut non ſolum uictis ſed Romanis miſerabilis fuerit:totūq; aerem corrupit. cap.xxxi.car.ccxxv.

Reſidet Veſpaſiānus pro tribunali apud Tarichæas quidq; de ſupſtitibus fiendum ſit deliberat: tandem quoſdā occidit:quoſdam donat:quoſdam uendit. cap.xxxii.car.ccxxv.

Incipit Liber quartus.

Exciſis iotapatis reliqui iudæi ſe dederunt Romanis p̄ter quædam caſtella & ciuitates: quarū noīa ponuntur & earū conditio lacū quendam Gamala occupant intrantes Romani:domos hoſtium tecta oīa circūdant:ex quo multi Romani mortui recedereq; coacti ſunt. cap.i.car.ccxxv.

Veſpaſianus cū paucis relinquit:his uero oppugnantibus reſiſtit uidentes eius aīum: quaſi diuinū reputantes impetū remittunt ipſe uero exiit caſtrum. cap.ii.car.ccxxv.

Veſpaſianus ad Romanos ueniens uiſis aduerſis caſibus Romanos conſolatur:hortaturq; ad ulciſcendos hoſtes Gamalenſes quantum proſunt reſiſtunt. cap.iii.car ccxxvi.

Veſpaſianus quoſdā qui itabyriū montē occupauerant inuadit ad eos mittit.placidū q eos hortetur ad pacē:ſed illis renitentibus:placidus congrediturfingens fugā: aduerſus illos reuertitur multos occidit:multi confugiunt hieroſolymam:reliqui montē Placido tradunt. cap.iiii.car.ccxxvi.

In Gamala tres milites nocte turrim effodiunt:decidit turris magno ſonitu:oēs perturbati fugiebant quos Romani trucidabant:Titus urbem inuadit occidit multos:multi in arcē confugiunt: ita ut cruor effuſus totum oppidum diluat. cap.v.car.ccxxvi.

Veſpaſianus ducit totum exercitum ad uerticem montis quo confugerant qui ſupererant: eos

[illegible] milia ex his de uertice se precipitarunt: per Romanos quatuor milia peremptа: solum [illegible] facte sunt. cap.vi.car.ccxxvi.

[illegible] ad Giscala oppidum galilee quod restabat indomitū: Vespasianus ad recreandos [illegible] regreditur: quia restabat modo hierosolyma occupanda: Titus Giscalenos hortat [illegible] propinquant portis: illi apertis iamis clamant ipsum liberatorem: munit [illegible] tota galilea liberata est. cap.vii.car.ccxxvi.

[illegible] mis in Hierosolymam totus populus effusus percunctatur quid agant Romani [illegible] Giscalion: timor eos invadit immensus: hortatur ioānes hierosolymas ad bellum: [illegible] excidium urbis ex hac re oriuntur multæ prædationes & latrocinia in urbe contra [illegible] uiria in eorum pernicie: phana conculcantur: fitq; maxima cōtrouersia adver- [illegible] inter hos invasores & populum: horum causa erat ioannes qui simulabat amo- [illegible] consilia populi aliis nocte apperiebat hic iurat fidem amicitiam: sit legatus populi [illegible] cap.viii.car.ccxxvii.

[illegible] ad idumæos p auxiliis petendis: eo q ananus uellet Romanos introducere: le [illegible] os & eos qui eos aduocarūt tanquā latrones q ciuitatē quottidie dissipant: hor- [illegible] sint: uel iudicēt quantū sint factiosi hoies uel recedant. cap.ix.car.ccxxix.

[illegible] idumæis indignatus respondet iratus contra Iesum & pōtifices: ceusans eos pro- [illegible] q eos uocauerint: dicitq; aduersus illos ituros. cap.x.car.ccxxix.

[illegible] dolo zelotarum apertis portis custodibus dormiētibus intrant interficiuntur cu- [illegible] populus idumæi eadē nocte octo milia quingentos interfecerunt: interficiuntur pō [illegible] cum Agano qui interficiuntur oibus in sepultis. cap.xi.car.ccxxix.

Incipit Liber quintus.

Q [illegible] idumæi per ciuitatem quot inueniunt totidem interficiunt Zachariam accusantiu- [illegible] ero ferunt pro eo sententiam: indignantur idumæi contra iudæos: interficitur Zacharias: ex [illegible] iudices: idumæi recedunt: crescit Zelotarum insolentia cunctosq; uel falsis criminatiōibus [illegible] aliis occidunt. cap.i.car.ccxxx.

[illegible] ēs pertim duces Vespasianū incitant ad expugnandam ciuitatem: ipse noluit ducens [illegible] q hi ipsi inter se discordes paulatim cōsumentur. cap.ii.car.ccxxxi.

[illegible] ēs dictis Vespasiani: multiq; ad Romanos cōfugiunt & solum his licebat qui solue- [illegible] entes fugere ad Romanos. cap.iii.car.ccxxxi.

[illegible] quærit aliis esse ducens sibi dedecus esse sibi parem: multiq; eum metu multi gratia cō- [illegible] antur. cap.iiii.car.ccxxxi.

[illegible] dūt sicarii oppidū quoddam munitissimū apud hierosolymam die azymoꝝ quando iudæi [illegible] festa pro redemptione eoꝝ ab ægyptiis: interficiunt quot inueniunt: uicos & oēs partes [illegible] depopulantur. cap.v.car.ccxxxi.

[illegible] hæc Vespasiano a transfugis qbusdam clam. n. quidam ad Romanos confugiebant [illegible] Vespasianū ut ferret opem ciuitati: accedit prope hierosolymā: ingreditur Gadarā [illegible] ad eum mittunt: occiditur Dolesus ab aliis inimicis. cap.vi.car.ccxxxi.

Vespasianus Placido ut insequatur eos qui ex Gadaris fugerant: aduersus quem illi cum qui [illegible] se receperint prosiliunt qui capta oportunitate a Placido interimuntur eosq; ad iordanem [illegible] coacti autem congredi placidus omnes occidit: quidam in iordanem se proiciunt conui- [illegible] icos invadit. cap.vii.car.ccxxxii.

[illegible] atur Vespasiano q Galatia motus quosdam fecerat: ipse magis [illegible] citatur ad bellum multa lo- [illegible] restaurat quæ destruxerat bello: munit loca omnia militibus: narratur q̄ nobilis sit regio [illegible] is. cap.viii.car.ccxxxii.

[illegible] ibitur natura Asphaltidis lacus: quem Vespasianus uoluit uidere. cap.ix.car.ccxxxii.

[illegible] sianus collocat p̄sidia apud Hiericūta: mittit quosdam hii ciuitatē capiunt: mille iuuenes in [illegible] nnia dabantur flāmis. cap.x.car.ccxxxiii.

[illegible] af Vespasiano parāti p̄ficisci hierosolymam q mortuus sit Nero: quō etiam Galba sit crea- [illegible] ator: & qdam alii post eum & de eoꝝ discordia. cap.xi.car.ccxxxiii.

[illegible] ianus expectat quid galba ad eum de rebus bellicis agendis scribat: mittit filium suum Ti- [illegible] gat rex agrippa ad Galbam: nunciatur in Achaia q galba sit iterfectus & Otho sit creatus: [illegible] atuit Romam pergere: Titus ad patrem nauigat Vespasianus cum Tito suspensi bellum ne [illegible] cap.xii.car.ccxxxiii.

[illegible] osolyma exoritur nouum bellum per Simonem Gioræ filium Simon cum Zelotis con- [illegible] nultos occidit cum idumæis etiam pugnat: Iacobus quidam perdere idumæos cogitat: [illegible] capit Simon totam regionem depopulatur: capitur uxor Simonis a Zelotis: perterriti ti-

more remittunt ei mulierem suam. cap.xiii.car.ccxxxiii.
Præter bellum in iudæa:in italia ciuile bellum fiebat:perempto Galba: Otho imperator creatur: cum Vitellio pugnat: audita victoria semetipsum Otho occidit: qui biduum & tres menses imperium tenuit. cap.xiiii.car.ccxxxiiii.
Vespasianus partes duas idumææ capit alteram ēt ciuitatē capit oēs interimit: Simon quoq; idumææ reliquias prosequitur:ioānes intus multas ꝑdationes permittebat galilæis: uescebantur libidine:certant adinuicem Zelotæ cum ioanne:& Simon cum illis. cap.xv.car.ccxxxiiii.
Deliberant Simonē introducere & ioannē expellere:Simon loca oīa ciuitatis inuadebat: congreditur cum illis qui eum receperunt. cap.xvi.car.ccxxxiiii.
Bella fiunt in italia ꝑ Vitelliū & suos milites:audiens hæc Vespasianus ꝙ Vitellius princeps fit factus indignatur:milites Vespasianū hortanť ut Romā accedat:eo ꝙ ipsum populus imperatorē constituet:renuit ipse:ipsi cogūt uelle iperiū:cogitat quō rem efficere possit. cap.xvii.car.ccxxxiiii.
Describitur qualitas portus alexandrini mittit Vespasianus ad Tyberium Alexandrum ut esset sibi adiumento fama est ꝙ Vespasianus sit imperator: quasi omnes ad eum accedunt congratulantes & subicientes se eius imperio:recordatus Vespasianus quod iosepus prædixerat:liberari iubet eū e uinculis. cap.xviii.car.ccxxxv.
Vespasianus mittit Mutianū in Italiam:geritur bellum cū Cecilio ab Antonio: Cecilius uidens exercitum Antonii cogitat de proditione:ad ipsum mittit Milites uolunt occidere Cæciliū:certatur superatur exercitus Vitellii:Antonius in urbem ueniens cū Sabino Capitolium nocte occupat: Vitellius cum suis militibus eos inuadit:superat:Sabinus occiditur: Domitianus cum multis nobilibus euadit Vitellius iugulatur a populo. cap.xix.car.ccxxxv.
Mutianus urbem ingreditur cum exercitu Antonium cū aliis subleuat:occidit multos qui cōsenserant cū Vitellio Domitianus filius Vespasiani:rector efficitur populus Vespasianum clamat imperatorē:ad Vespasianum qui alexandriā iam applicauerat ueniunt legati:intendit animum Vespasianus in reliquias iudeæ:Titū mittit ad Hierosolymam. cap.xx.car.ccxxxv.

¶Incipit Liber sextus.

¶Tito existente adhuc apud alexandriam hierosolymis oritur trifaria seditio zelotarum Simōis & ioānis:inter eos congrediuntur:ita ut templū uniuersum inundaretur sanguine. cap.i.car.ccxxxvi.
Describit̄ discordia q̄ inter eos fuit & scelera q̄ iter eos cōmittebātur:post qualiter oēs q̄si Romanos expectabāt:post quō Titus misit diuersas legiōes in hierosolymā. cap.ii.car.ccxxxvi.
Describitur ordo Titi & militū & oīum aliorum in eundo hierosolymā:peruenit Gophnā opidū quod Vespasianus cœperat:ciuitatē tentat adire:tandem coactus est si uoluit euadere irruere in hostes:ad suos saluum se recepit. cap.iii.car.ccxxxvi.
Titus ciuitati nocte appropinquat:castra ponit in monte oliuarū dicto:exeunt iudæi: in legionē decimam irruunt fugantq; Romanos:nunciatur Tito:fert auxilium:dimicatur utrinq;:Titus tandē legionem liberat. cap.iiii.car.ccxxxvii.
Remissio aliq̄tisp bello orit̄ discordia iter eos:in duas ptes seditio remanet: Titus ad ciuitatē electos milites mittit:explanare fecit oīa ita ut repletū sit quicquid cauū erat. cap.v.car.ccxxxvii.
Iudæi Romanos quærunt decipere instituunt quosdā qui pacē simulant:Romanosq; uelle introducere:Titus noluit quia suspecta erat ei talis inuitatio. cap.vi.car.ccxxxvii.
Quidā ex Romanis ad urbē usq; accedentes eo ꝙ crediderunt illis:interficiuntur: multi feriunt̄: unde iratscitur multū Titus ꝓp inobedientiam eoꝝ eosq; arguit. cap.vii.car ccxxxvii.
Intercedunt cōmilitones ꝓ illis apud Titū:admonens eos indulget illis: cogitat ulcisci iudæos: castra ponit ꝓpe ciuitatē:ordinat legiōes circa ciuitatē: describitur situs ciuitatis & tēpli p Salomonē ædificati:& quō distiguebat̄ secundū loca sacerdotū & uiroꝝ & mulierū. cap.viii.car.ccxxxviii.
Describitur adhuc magnificentia ciuitatis & templi:eoꝝ quæ continebantur in eo: quæ a diuersis fuerunt constituta. cap.ix.car.ccxxxix.
Quō Simon & ioannes diffidebant:& eos diuisa ciuitas sequebat̄:& quō unusquisq; partem ciuitatis seorsum tenebat: Titus quærit qua parte ciuitatē sit ingressurus: constituit agerem tripartitum exercitum circa ciuitatem:cogitant iudæi concordari aduersus Titum & Romanos coeuntq; i unū corpus exeunt iudæi aduersus Romanos fugantur in ciuitatem quidam unus iudæoꝝ capitur:fingit̄a demissa occiditur inde iudæis luctus maximus oritur. cap.x.car.ccxl.
Concutitur timore exercitus Romanoꝝ eo ꝙ turris quædam lapsa sit nocte: & propter maximū sonitum timuerunt Romani:credentes hostes castra inuasisse:percutiunt muros illis machinis murumq; uicinorum frangunt. cap.xi.car.ccxl.
Ingrediuntur Romani ea porta qua murus fractus erat:dimicatur postea unde iudæi audacia resistebant:Romani uero belli peritia uincebant. cap.xii.car.ccxli.

Romani uictoriam:undè ex iudæis quis fuisset promptior ad periculum
Romanis uetitoqui fortè se præferebat:quia Titus sempr aderat. cap.xiii.car.ccxli.
Quidam fugitivus in medios hostes irruit:duobusque interfectis ex mediis hostibus ad suos re
cap.xiiii.car.ccxli.
Cæsar iudæis significat uelle inire fœdus cũ Tito ut aliquantulum conquiescatur Simõ
de rebus occurrentibus:fingitq; quoſdã socios uelle pacem:quoſdã non accensus
Titus uebat arietibus:diruptoq; muro cum militibus ingredit. cap.xv.car.ccxli.
Iudæi reducti circũcludunt Romãos:multosq; ex eis occidunt & nisi Titus tulisset opem:
ultimũ mur sunt expulsi Titus ite aggredit:ad illum mur irruit:totamq; partem
dia ponit munit turres & locas alia parte ciuitatẽ aggredit:eosq; hortatur ut uel.
oratione patriam:idem eos hortabatur. cap.xv.car.ccxlii
ciuitatem ea parte qua possit audiri facilius iudæosq; orat ne uelint Romanis resi.
plenibus uerbis:illi uero conuiciis eũ afficiunt. cap.xvii.car.ccxlii.
adhortatur aduersus iudæos adducens diuersa exempla maiorum:ut uelint reddere deumq;
debeant esse propteres amplius ne uelint resistere. cap.xvii.car.ccxlii.
Iosephus cum lachrymis ut uellent sedare non flexerunt animos seditiosi:sed diu persi.
erant ut cogerentur fame perire. Tantam famem perpessi sunt ui matres ex filiorum ore cibum
seditiosi illi domos ui irruebant ut cibum caperent summa miseria & summa crudelitas
Simonis & Ioannis. cap.xix.car.ccxliii.
Multi propter famem ciuitatem exeuntes capiebantur ex his multi incisis manibus ad Simonem
reducebantur. Tito acclamante.ne tantam uellent pati miseriam:ipsi conuitiis Tito & pa
tribus detrectabant. cap.xx.car.ccxliii.
Antiochus Epiphanes cum Macedonibus:admirat Romanos q; muros non adeant:ipse cum suis
ad adit:multi ex his fugiũt & multi interficiuntur:post a Tito aggeres fiunt:admotis ad muros
in fossa intus facta submisso igne ageres diruit:& incẽdunt:Simonq; cũ multis aliis proficiscit
machinas illas:easq; incendunt:cũ Romanis cõgrediunt:ita ut non diiudicari possit amicus ab
hostis quidq; ex Romanis corruptis machinis desperabãt ciuitatẽ captum iri. cap.xxi.car.ccxliii.
consulit duces Titus quid faciendũ:an aggredi muros debeant an aggeres struendi:aut permit.
q; ipsi fame coacti ciuitatẽ sint tradituri:an circũdanda sit ciuitas ne exitum habeãt:sicq; dicit
opus non paruum sed inextricabile Romanos esse facturos. cap.xxii.car.ccxliiii.
Probatus Titus his uerbis duces iubet exercitus in opera distribui:murumq; circa ciuitatem cum
ss.ii.per suos cõstrui fecit mira celeritatis:noctesq; quilibet suo ordine ac uigilia explorabat:ui
somnos inter se sortiebantur. cap.xxiii.car.ccxliiii.
Ista facultate exeundi fame omnes moriebantur:unus alium mori intuebatur:nõ erat facultas
latrones uero ex mortuis uestes risu expoliabant: multi ex muris in fossas proiciebantur:
Titus ingemuit. cap.xxiii.car.ccxliiii.
Romani uidentes seditiosos fame cruciari lætantur:copiam maximam frumenti Iudæis ostendẽ
maiorem dolorẽ: Titus etiã aggeres inchoabat ut uideret si uellent tradere ciuitatem miserat
amicitem:seditiosi uero non placabantur. cap.xxv.car.ccxlv.
Ioannes Marthiam per quẽ ciuitatem obtinuerat peremit cum tribus filiis suis: corpora sepeliri p
filios etiam nobiles occidi fecit. cap.xxvi.car.ccxlv.
Ioseph ex iudæis qui custodiebat turrim a Simone sibi traditam:uidens tantam crudelitatẽ hu
consilio cum quibusdam ex turri Romanis signum dedit se traditurum turrim:illi non credẽ
Tito hoc a Simone illũ ex turri in fossas proiecit:uidens hæc Titus:& Iosepus saxo capite p.
tantur iudæi credentes eum mortuum esse:respuit Iosepus uulnere:quo cognito seditiosos
uadit : multi ad Romanos profugiunt : multi ex profugis ab Assyriis uentibus aper/
untur : eo q; aurum ex uentre eorum per fimum uentris exire cognouissent : Titus ue/
iustitia cognita omnes interfeciſſet nisi esset maxima multitudo noxiorum: increpat mili
sed occulte multi occidebantur ob insaniam propter hoc pauci ad Romanos amplius fu.
cap.xxvii.car.ccxlv.
Ioseph ad sacrilegium se conuertit:Mannetus ad Titum fugit: narrat maximum numerũ mor/
tuos ex eo q; castra posuit:coactosq; stercore uti pro cibo. cap.xxviii.car.ccxlv.

¶Incipit Liber septimus.

Turres struuntur a Romanis: quærunt iudæi incendere:cum autẽ nequissent:admouent Ro
turres certatur utrinq;:murus labitur ea parte qua Ioannes suffodierat pro incendendis ag.
Noxq; alium murum struit quem nemo audebat ascendere eo q; qui prius tentasset certissi
iam tentasset. cap.i.car.ccxlvi.

Hortatur Titus commilitones ſuos ad aſcendẽdum murum:facta exhortatione Sabinus quidam Syrus ſe obtulit aſcenſurum:ſuſceptaq; aſta cum.xl.murum aſcendit:hoſtes in fugam uertit ipſe uero ſagittis obrutus cecidit. cap.ii.car.ccxlvi.

Quidam ex cuſtodibus aggerum Antoniam accedũt primos cuſtodes occidunt:facto ſigno per buccinam cæteri fugierũt.Titus audito ſigno armat exercitum:pugnat ex utraq; parte ad ſeptimam noctis horam:q; Romanis uiſum eſt ſatis pro tunc Antoniam obtinere. cap.iii.car.ccxlvii.

Iulianus quidam uidens Romanos ſuperari armatus irruit in hoſtes & ad templum uſq; fugauit cunq; non haberet auxilium multis interfectis diu reſiſtens obiit. Iudæi romanos in Antoniam receluſerunt. cap.iiii.car.ccxlvii.

Titus mittit ad Ioannem ſi uelit congredi & ſi uelit ſacra intermiſſa celebrari per electos Iudæos: conſulit Ioſepum Titus:hebraico ſermone ſcripſit mandata ioſepus pro Cæſare ad ioannem:hortatur ut ſe dẽdat:exẽpla inducens ſed magis irritantur in eum ac capere quærunt:multi ex iudæis ad romanos fugiunt quos a Romanis occiſos iudæi dixerunt nẽ plures ad eos confugerent:Romani uero eos populo oſtendebant propterea multi fugierunt. cap.v.car.ccxlvii.

Increpat eos Titus q; templum polluerint : polliceturque non paſſurum Romanos templum eſſe polluturos. cap.vi.car.ccxlviii.

Ioſepus referebat dicta principis iudæis qui magis elevabantur in ſuperbiam:ſtatuit iterum Titus bellum gerere contra iudæos ipſo remanente in Antonia.exercitum miſit in iudæos:Certaturq; a nona noctis hora:uſque ad quintam diei Tito ſpectante ab antonia:multi ex iudæis fortiter multi ex Romanis fortiſſime bellum geſſerunt. cap.vii.car.ccxlviii.

Septimo die reliqua manus Romanorum ſubmerſis antoniæ fundamentis uiam fecerunt latam ad templũ:admouent aggeres ad angulũ templi:qdã congregati p; famẽ:impetum fecerũt contra Romanos:cognito ipetu eo; p Romanos dimicatũ ẽ undiq; fortiter:in uallẽ quãdã coacti ſunt iudæi:capiť qdã q ductus ad Titũ iterficiť:curatq; Titus ut aggeres mature cõſtruanť.c.viii.c.ccxlviii.

Porticus templi incendiť:abrumpunt Romani ad uigmti fere cubitos ex muro:imittũtq; ignem ſanctis:hiſdem diebus quidã ex iudæis de Romanis inuitat ſi quis uelit certare:diuq; nemine uolẽ te:quidam ex Romanis peroſus illius audaciam cũ illo certat & occidiť: Romanos iudæus deridet ex Romanis quidam eum ſagitta tranſfixit:clamor excitatur maximus. cap.ix.car.ccxlviii.

Iudæi implent lignis aridis ſummitatẽ tẽpli.fingunt fugam ex Romanis multi aſcendentes templũ:ſubmiſſo igne p iudæos ſuccenſi ſunt:Titus eos miſereturmorientibus ſatis erat remedii q; Titus dolebat:Iudæi uero quidam in porticu exiſtentes obſeſſi oẽs ceciderunt. cap.x.car.ccxlviii.

Iuuenis Romanus quidam qui euaſerat incendium:oratur a iudæis ut ad eos deſcendat:ne militiæ Romanæ tantum dedecus faciat ſublato enſe ſeipſum interfecit:incenditurq; porticus ea parte quæ ad orientalem protendit:Moriebantur multi fame ita ut fœnum calciamenta corigias coacti ſint comedere iudæi. cap.xi.car.ccxlix.

Maxima multitudo erat eorum qui fame per ciuitatem peribant : qui inter ſe erant amiciſſimi propter cibum:ſi quem inueniſſent:ad manus ueniebãt:ſi quis moriebatur alii ſcrutabantur ſi quid cibi in ſinu habebat:patiebantur ea comedere quæ ne ſordidiſſimum aliquod animalium comediſſet:multaq; huiuſmodi deſcribuntur. cap.xii.car.ccxlix.

Mulier quædam Maria nomine cum ſublata ſuiſſent ſibi omnia per ſeditioſos filium ſuum fame comedit:cogitur oſtendere latronibus quod parauerat pro cibo:cognito ſcelere tanto eos horror quidam inuaſit uehementiſſimus:nunciatur Tito tanta calamitas:qui deum placare cœpit dicens ſe uoluiſſe obliuiſci iniurias eorum:ſed illi noluerunt pollicetur q; tantum ſcelus non permittet impunitum. cap.xiii.car.ccxlix.

Admouere iubet aggeres cum ariete muris:nihil proficientes cum ſcalis tentant aſcendere:unde multa cædes facta eſt ex Romanis:iratus Titus ignem portis ſubici fecit creſcente igne conſulit proceres ſuos de templo:quidam ſuadent ruinam templi:quidam ut ſeruetur:iubet reſtinguere ignem interim pugnatur:uidens Titus cum militibus electis iudæos profugat:in templum concludit omnes ſuccendereq; templum parat. cap.xiiii.car.ccxlix.

Quidam ex militibus Romanorum ignem portat ad templum:ſuccenditur templum:hoc audito Titus iubet extingui ſed pro nimio clamore & quia multi ſimulabant audire eius præcepta & prohibitionem ipſo inuito exuritur templum. cap.xv.car.ccl.

Templum incenditur menſe & die menſis conformi incendio templi Babylonis:in ipſa incenſione etiam multæ cædes fiebat deprehenſorum:nec erat diſcretio puerorum nec mulierum cuiuſque ætatis:clamor ingentiſſimus fiebat:duo in ignem ſe proiecerunt incendunt Romani diuerſas porticus & loca ubi iudæi res ſuas ac pecunias depoſuerant quidam Pſeudo prophetæ perſuaſerat populo ut expectaret dei auxilium. cap.xvi.car.ccl.

Quædam prodigia quæ ſuperuenerant iudæis deſcribuntur:quæ in eorum fortunam & auxiliũ interpretabantur:quidam uero ſapientes hæc eſſe ruinæ prodigia iudicabant. cap.xvii.car.ccl.

[illegible] quadratum rediger etur q̃ ciuitas erat destruenda: hi uero in [illegible] propter dictum quoddam ambiguum inuentum scilicet q̃ eo tem- [illegible] ex eorum finibus orbis terre habitamus impenumex hoc dicto decepti sunt quasi [illegible] indicantes dictum conuenire. cap.xviii.car.ccli.

[illegible] imperatorem declarant in templo:iudæi prouocant Titum ad colloquium:ipse [illegible] eos recipit:alloquitur q̃ eos increpando:tandem in diligendo eos si uelint in [illegible] desistunt: ipse cognita eorum nequitia eos militibus fieri prædam tradidit interim [illegible] quidam supplicant ut eis fidem Cæsar det:suscipit ipse in custo dia q̃ eos reclu cap.xix.car.ccli.

[illegible] regiam confugiunt: Romanos pellunt:multi occiduntur ex populatibus: [illegible] quendam quia unus captus est ad ipsum rediens ex acie pepulit:quod grauius cap.xx.car.cclii.

[illegible] latronibus in fugam:omnia igni tradidere:illi uero in superiorem ciuitatem [illegible] q̃ nil essent relicturi hostibus & alacri uultu mortem expectabant:illi undique [illegible] mortuiq̃ canibus proiciebantur:spes quibusdam erat in cloacis latere:& [illegible] & qui descendebant necabantur. cap.xxi.car.cclii.

[illegible] ciuitatem superiorem nõ posse capi sine aggeribus distribuit milites operibus [illegible] partem legiones munit hisdem diebus idumæi mittunt ad Titum q̃ ad eum uo/ [illegible] mittit legatos pollicens pacem:Simon hoc intellecto quosdam occidit:quosdam [illegible] tamen maxima fugit. cap.xxii.car.cclii.

[illegible] promittens multa donaria Tito accepta fide pro fuga recessit:multaq̃ ua/ [illegible] donaria dedit. cap.xxiii.car.cclii.

[illegible] aggeribus machinas Romani admouent:multi desperantes in cloacas demittunt:qui/ [illegible] confugiunt quidam Romanos applicantes arietes ad muros ulciscunt:Tyranni pri [illegible] descendere de turribus:Iudæi ad Siloam confugiũt:a custodibus recluduntur: Ro- [illegible] muris signa ponunt:ingredit Titus admirat q̃ tantas munitiones tyranni deseruissent:ad- [illegible] altitudine & compagine lapidum præficit Frontonẽ custodiæ illorum:multos in ægyptum [illegible] multos uendidit multos etiam bestiis deuorandos tradidit. cap.xxiiii.car.cclii.

[illegible] numerus per omne tempus obsidionis numeratus fuit decies centena milia:Ioan- [illegible] perpetuis uinculis seruatur.Simon uero seruatur triumpho. cap.xxv.car.ccliii.

[illegible] Hierosolyma secundo anno principatus Vespasiani die octauo mẽsis septembris:prius [illegible] capta fuerat:Conditor primus eius fuit Chananæorũ Rex:qui iustus fuit appellatus:Cæ- [illegible] ut turres & pars quædam ciuitatis pro custodibus remanerent:reliquum explanarunt:lau- [illegible] exercitum suum eiq̃ gratias agit de eorum uirtute & fortitudine:& pro gestis rebus dona [illegible] & coronas & præmia multa singulis. cap.xxvi.car.ccliii.

[illegible] donatis omnibus secundum eorum merita:ad sacrificia se conuertit deinde ad Cæsaream [illegible] nam descendit reponitq̃ in ea multitudinem manubiarum captiuosq̃ seruat:quia Hyemis [illegible] prohibebat in Italiam nauigare. cap.xxvii.car.ccliii.

[illegible] mpore quo Titus Cæsar Hierosolymis commoratur obsidionis causa Rhodum trãsmeat [illegible] Cæsarea maritima reuersus:aduenit in Cæsaream Philippi celebrat ibi omnia spectaculo- [illegible] tera. cap.xxviii.car.ccliii.

[illegible] Cæsar Simonem Gioræ filium:& quomodo captus sit declaratur seruatur pro triumpho [illegible] omæ erat facturus Cæsar. cap.xxix.car.cclvi.

[illegible] inuenit multos iudæos apud Antiochiam inuidus Antiochus irruit multiq̃ crematur cap.xxx.car.ccliiii.

[illegible] atur noua calamitas quæ accidit iudæis:accusant iudæi ab Antiocho q̃ cremassent qua- [illegible] cũ multis aliis:cognoscunt nõ fuisse in culpa p legatũ Vespasiani. cap.xxxi.car.ccliiii.

[illegible] t Cæsar litteras a patre quam desiderabilis ipse peruenit Romam & quo honore sit susce- [illegible] bitur. cap.xxxii.car.ccliiii.

[illegible] itur defectio Germanorum facta tempore quo Vespasianus erat in alexandria:qui crede- [illegible] sse liberari a ditione Romanorum:his auditis a Domitiano exercitus tendebat:tunc Ger [illegible] onte subdiderunt. cap.xxxiii.car.ccliiii.

[illegible] conueniunt cũ Germanis in defectione:transgressi flumẽ Istrũ multos ex Romanis inter [illegible] teiũ Agrippã occiderunt:Vespasianus hoc audito Rubrũ Gallũ mittit q̃ multos occidit [illegible] confugere:muniunt loca ne barbaris ãplius det locus talia faciendi. cap.xxxiiii.ca.cclv.

[illegible] uersus ex beryto spectacula per ciuitates Syriæ celebrabat: Antiochenses expectant cum [illegible] sideriosi petunt iudæos expelli qui non exaudiuntur:ad alias petitiones se conuenerunt: [illegible] Hierosolymam proficiscitur:miseratur q̃ calamitatem ciuitatis curat q̃ captiuos in Itali- [illegible] ri:cupiens eos triumpho præterducere. cap.xxxv.car.cclv.

Venienti Tito Romam pater cum tota ciuitate obuiam prodiit:ordinatur triumphus communis:& pompa triumphi declaratur:& modus eundi in triumphum:quo ordine quæcunq; sint distributa & oblata parantur conuiuia ab omnibus per totam ciuitatem:dieſq; gratulationis celebratur:cum ſpe finis malorum ciuilium:& fœlicitatis principum. cap.xxxvi.car.cclv.

Veſpaſianus peractis triumphis decreuit ædificari templum pacis:donatq; templum muneribus pigmentorum operibus oĩa quæ fuerant iudæoꝝ in eodem templo repoſuit. cap.xxxvii.car.cclvi.

Lutius baſſus in iudæam legatus mittitur:ſtatuit bellum inferre Macheruntiis:deſcribitur Herodii fortitudo:& ſitus inacceſſibilis:ac Herode hoc caſtellum munitum eſt:naſcitur in eius ualle herba quædam mirabilis uirtutis:ſunt balnea ameniſſima:caſtellum Lutius accepit:multos occidit:q caſtellum tradiderunt dimiſit. cap.xxxviii.car.cclvi.

Ad ſaltum qui appellatur Iarden ducit exercitum Lutius:militibus cingit:bellum committitur nullus ex iudæis euaſit:Iudas dux eorum cloacis latenter effugit. cap.xxxix.car.cclvi.

Scribit Cæſar ad Liberium procuratorem ut iudæam uendat iuſſitq; ſingulis annis q̃ iudæi omnes binas dragmas in capitolium ferrent. cap.xl.car.cclvi.

Accuſatur antiochus apud Cæſarem a Ceſſennio Pæto:q̃ deficeret a Romanis:mittit Veſpaſianus ut quid uideatur Peto efficiat:Capitur antiochus poſt longam pugnam cum filiis ſuis:ducitur Romam uinctus:Audiens Cæſar ligatũ antiochũ iubet uincula auferri.filii cogitant conciliaturos patrem Cæſari:ueniunt Romã:cum patre aduecto ex Lacædemone ibi manſerũt.cap.xli.car.cclvii.

Scythæ his tp̃ibus cogitant Medicam terram inuadere:colloquuntur cum hyrcanorum rege:adhibito aditu fines omnes populantur:ad armeniam uſq; peruenere. cap.xlii.car.cclvii.

Mortuo Baſſo Flauius Siluius in adminiſtratione ſuccedit: Caſtellum quoddam adhuc rebelle ſupereſſe uidens mouit militem aduerſus illud: princeps caſtelli erat Eleazarus cuius mores deſcribuntur:& ſociorum eius. cap.xliii.car.cclvii.

Flauius Siluius aduerſus Eleazarum uenit: caſtellum cingit licet difficillimus adeundi acceſſus fuerat:per duo loca poterant accedere homines:declaratur difficultas acceſſus:admouet machinas per unam uiam:fabricat arietem cum quo murũ percutit:ignem ad muros ponit:letiq; Romani cuſtodiunt ne quis eorum ex caſtro fugeret. cap.xliiii.car.cclvii.

Eleazarus uidens nõ poſſe euadere manus Romanoꝝ hortatur ut omnes combuſta urbe ſeipſos interficiant magis q̃ ſeruituti ſubiciantur:quibuſdam placuit:quidam uero molieres lachrymabantur:reiterat exhortationem Eleazarus præponens imortalitatem animæ:pulchrius eſſe pulchre mori q̃ turpiter uiuere. cap.xlv.car.cclviii.

Orantem Eleazarum omnes interpellant decernũtq; ſibi mortem dare:omnes mortui ſunt:unus ultimus incenſa regia:gladio ſe tranſfigens occubuit:clam cum quinq; pueris mulier latuit Romãi mane per ſcalas muros aſcendunt:neminem uidentes admirant mulier illa ex cloacis exiẽs Romanis rem geſtam aperuit. cap.xlv.car.cclix.

Peracto excidio Flauius ſiluius cum exercitu in Cæſaream proficiſcitur: quídam ex iudæis in Alexandriam confugerant:hi nouas res tentabant ex quibus multi occiſi ſunt:morteq; potius pati maluerunt:etiam pueri:q̃ Cæſarem dominum appellare. cap.xlvii.car.cclix.

Lupus rector Alexandriæ hæc omnia Cæſari indicat ad quem Cæſar ſcribit ut templum iudæorum deſtruat. cap.xlviii.car.cclx.

Onias unus ex pontificibus ex hieroſolymis quõdã fugatus alexandriam uenit: optinuitq; ut tẽplũ poſſet fabricare iuxta mortem patrium:hoc autem fuit prædictũ per Eſaiam q̃ in ægypto futura eſſet conſtructio templi. cap.xlix.car.cclx.

Lupus rector ad templum accedens ablatis denariis tẽplum claudit Paulinus eius ſucceſſor.nihil reliqt:ſacerdotibus cõmitatus ẽ:fecitq; ut ne ueſtigium qdẽ diuini cultus uideret .cap.l.car.cclx.

Ionathas quidam ex iudæis perſuaſit multis ut eum ſequerentur:nunciatur Catullo rectori libyæ compræhenſus ipſe cum multis aliis tribus milibus:qui pecunia diuites erant:non conſcii tamen ſceleris occiduntur: Curatque Catullus ut Ionathas omnes iudæos crimineturetiam illos qui Romæ habitabant inter quos Ioſepus erat: Veſpaſianus noluit ut aliud efficeretur.Catullus ob iniuſtitiam morbo grauiſſimo laborauit:ita ut ipſe non moreretur. cap.li.car.cclx.

FINIS.

Squarzaficus Alexandrinus. Raynaldo de Nouimagio impressoriæ artis. op. s.

Vm e græcia in Italiam traiecissem: Iosephiq; libros offendissem: quos antea quã hinc decederem librariis castigatissimos: & emendatissimos summa diligentia im primendos esse demandaueram. Non ut quæstum consequerer: sed ut aliqua ex parte de lingua latina bene meritus essem & cognitiones multarum rerum propa garentur. Vidi opus eruditissimum nondum absolutum: & ut in annalibus uete rum facile de præbendi potest a Ruffino aquiligiensi in linguam latinam transla tum inquam auctoris: qui sine titulo: sine uita: & sine elogio erat ĩ lucem proditurus: quod animaduertissem hoc a me ferendum minime putaui. Obiter ipsius uitam ex iuratissi mis testibus elicitum subiecimus. Fuit enim Iosephus hierosolymitanus: Mathathiæ sacerdo tis filius tempore Tyberii Cæsaris natus. Cum Iesus esset cruci affixus: & usq; ad traiani tempora uixisset a Vespasiano cum tito filio cum bellum in Hierosolymam gererẽt: captus fuit quidem rerum & multarum rerum peritus: sacerdotio insignitus: prophetarum ac somniorum inter pres optimus: ac futurorum non ignarus: prodigia & multa exposuit. Apud iudæos Nerone re gnante ulla fuere armatas acies. s. cœlo currere: atq; aëra subito nubiũ ignæ collucere: & plæ raq; alia multa quæ in eius leguntur historia. Iosephus ad perniciem urbis futura affirmauit. Cui rebus multos assentiens ab imperio romano defecere: occasione sibi oblata. Propterea q; præ fecti romani missi essent contra iudaicam religionem ut aquilas templo inferrent. Iudæi romano rum milites nexati eorũ præfectos trucidarunt. Aquilas e templo deiecerunt: ipsamq; ciuitatem Neronis lenarunt: prouincias muniunt: qui eis præessent creant: atq; ex tribus in qua est me dia Hierosolyma eiq; Samaria proxima. Tertia galilæa gẽtibus finitima Iosepho obuẽit qui illinis belli impetum a romãis missum primo exciperet. Et cum igni ferroq; omnis prouin cia uastaretur in Iopathã montanam ciuitatem obsidetur. Tandem Iosephus perquisitus a Ve spasiano dum in puteo latitaret mulieris indicio cognoscitur: eo Nicanorem tertium tribunum cum misisset cum priores milites ab Iosepho non audirentur: qui factum incensarum metu per fidos delusis sociis. Nam & permulti iudæorum cum eo erant impotestatem romanorum per uenere. Quem imperator diligẽti custodia seruari iussit. Iste autem Vespasiano semotis arbitris al tum sibi & filio imperatores fore prædixit: quem Vespasianus non inuitus audiuit: quæ om nia Iosephũ ab omni seruitute soluit: atq; summis laudibus tollit. Auguriis post euer sum Hierosolymæ præfecit ciuitate donatus: cum Tito: & Vespasiano patre uixit annis. xxvi. atq; Flauiæ familiæ donatus. Nec etiã prætermittenda duxi: quæ ex Hieronymo carptim uidefit sub epythomate collegi: quod ob ingentia eius illustria facinora: utpote uir singu ditione præditus ut ex libris sepsem iudaicæ captiuitatis quos imperatoribus patri & fi lii exploratissimum fuit statuam Romæ meruerit: quodq; scripserit alios. xxiiii. antiquita tes ab exordio mundi usque ad quartumdecimum annum Domitiani cæsaris quodue ar sidefit conflictus aduersus Appionem grammaticum alexandrinũ. Aliaq; præclara ope rissime conscripta reliquerit: quæ in manus nostras prætereq̃. xx. uolumia antiquitatum: Hierosolymæ captiuitatis septem: & in Appionem duo recideret. Non ad commemorandum modum curiosi: sed a me hoc unum interpositum iri summo studio duxi in ignominiã grauitatis: quando uir egregius optime de Christo sensisse uideatur cum inquit. Eodem uiru
tempore fuit Iesus uir sapiens: si tamen uirum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum
et uera suscipiunt plurimos quoque tam de iudæis: quam degentibus sui sectatores ha
bebatur esse Christus cuncq; iuidia nostrorum principum cruci eum Pilatus addixisset:
illos qui eum dilexerant perseuerauerunt. ꝛc

IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS
QVITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER. ET DE GRAECO IN LATI
TRADVCTOS PER VENERABILEM PRESBYTERVM RVFFINVM AQVI
VIRVM DOCTISSIMVM.

ISTORIAM CONSCRIBERE DISPONENTIBVS NON una nec eadem uideo eiusdem studii causam:sed multas existere:& ab altero plurimum differētes. Nam quidam eoꝝ sui sermonis pandere uolentes ornatum:& ex hoc gloriā aucupātes:ad partem huius disciplinæ accedunt. Alii uero illis gratiam referentes: de quibus ipsam descriptionem esse contigerit in opere eodem ultra uirtutem coacti sunt laborare. Quidam autem ipsa rerum necessitate uim passi sunt:ut ea quibus interfuerunt cum agerētur:scripturæ declaratione colligerent:Multos autē magnitudo rerum utilium in occulto iacentium inuitauit:ut historiam ex his ad utilitatem deberent proferre cōmunem. Harum itaq; quas præ dixi causarum:duæ nouissimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanq; quod inter Romanos & nos Iudæos fuit : & qui actus ei quiq; finis ac cognoscens narrare coactus sum:propter eos qui ueritatem in ipsa conscri Præsens autem opus assumpsi:credens etiam dignum studium Græcis omni. Continebit itaq; omnem antiquitatem nostram & conuersationis ordinem ex hæbrai. Dudum siquidem cum bella cōscriberem proposueram declarare qui fue & quibus sint usi fortunis:& per quem legislatorem sint eruditi hoc quod ad uiamq; uirtutis continentiam noscitur attingere:& q̄ longis pugnantes temporibus:inui ne uenerint ad certamina Romanorum. Sed quoniam ingēs erat operis eius ordo & ual hs in ipso libro diuidens disponensq; principia:atq; finem conscriptionem ipsam abbre ui. Tempore nanq; procedente secundum illud quod solet accidere grandia cogitanti. uoq; segnicies tarditasq; successit tantam arripiendi materiam in usum extraneæ quippe nostra consuetudine peregrinæ. Erant autem qui me historiæ desiderio pro rebus tali. me:& præcipue horum omniū Epaphroditus uir qui uniuersas quidē diligere discipli e autem rerum gestarum cognitione gauderet utiq; cum & ipse magnis rebus & multis interfuisset:& in omnibus mirabilem naturæ fortitudinem & immutabilem uoluntatis ostenderet. Huic enim uiro semper obediens qui utiliter & bene agentium coope etme uideret desidia potius q̄ optimo labore gaudere :ad hoc me protinus armaui. Il per ea quæ iā dicta sunt nō transitorie cogitans:quia per hæc & de nostra prosapia ali nostris uolui & de Græcis si quis eoꝝ scire quæ nostra sunt uoluerit. Cōperi siquidem tolomeoꝝ secūdus rex maxime circa disci plinā & librorꝝ collectionem studiū habēs cipue lege opus suæ largitatis ostendit:& constituta eius festinauit græca uoce transt uero noster Eleazarus:nulli uirtute secundus non inuidit. ut prædictum regem hac ret:cui omnino restitisset:nisi patriæ nostræ congrueret:ut nihil bonoꝝ eius remane. Ideoq; mihi scilicet ipse conuenire putaui:ut magnanimitatem quidem pōtificis imi e largitati similiter responderetur ab eis qui doctrine amatores esse noscuntur. Neq; em descriptionem a trāslatoribus accepit : quando ea tantummodo quæ legis sunt: nationem missi fuerant Alexandriam tradiderunt :cum sint alia innumerata quæ p ndicantur:u:pote quinq; millium annorum historia ī iftis exposita :& diuerse quidē tiæ sunt. multæ uero ciuitatum fortunæ:& fortia facta ducum:& mutabilitates con uod totum ex ipsa historia præcipue poterit quilibēt agnoscere. si eam uoluerit lecti n reperitur:quomodo eis qui uoluntatem propriam non sequuntur : & ea quæ be rāscendere non præsumūt omnia ad terminum fidei tendentia prospere paguntur: itas præbetur a deo. Quando uero recesserit aliqui ab huius diligentiæ ueritate:fiūt a:quæ uidebantur in abundantia cōstituta:& incalamitatem importabilem eis uer quasi bonum agere festinabant. Iam itaq; eos qui lecturi sunt hos libros exoro : ut n deo submittant:& legislatorem nostrum probent si naturam eius digne conside ecētes actus uirtutis eius exposui:purā rōnem de illo custodiēs ab omni quæ refertudine fabulaꝝ licet ex longitudie temporis:& ætate uetustiore potuisset multam icium habere licentiam. Fuit enim ante ānos duo millia: In qua lōgitudine seculi orum generationes poetæ:nisi forte hoium actus aut leges dicere præsumpserūt:licet eorum quæ a me cōscripta sūt:procedēs sermo ordine proprio declarabit:Hoc egotio isto proposui:ut nihil adiiciam:nec iterum prætermittam. Quia uero pene os legislatoris sapientia apud uos pendere noscūtur: necesse mihi est pauca de illo legentium quærant:cur nostri sermo studium descriptionis habens de dictis & fa uæ rationem processerit. Sciēdū itaq; quō legislator ille omnium rerum necessa-

rium iudicauit ut quiſquis ſuam uitam bene gubernaturus & legem eſſet aliis poſiturus: deſ primitus deberet conſiderare naturam: operamq; eius mente contemplaretur: & eius exemplum imitaretur: & quantum eſſet uirtus hunc ſequi tentaret. Neq; enim uel ipſi legiſlatori fuit ſufficiens mens: dum in ipſius utiq; contemplatione deficeret: nec eis qui conſcripturi ſunt pro cauſa uirtutis aliquis proſper euentus erit: niſi præ omnibus doceantur quia pater omniũ & dominus deus exiſtens & uniuerſa reſpiciens: ſequentibus ſe uitam fœliciſſimam præbet: a uirtute uero digredientes: maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſiderans Moyſes ſuos ciues ac populos legis conſtitutionem non ab ore communi: nec a propriis placitis inchoauit: ſed ad deum & mundi fabricam eoꝝ mẽtes erigens & perſuadens: quoniam creaturaꝝ terrenarum opus dei præcipuũ hoies ſumus: dum habuiſſet eos iam ad pietatem obedientes de rebus reliquis eis facillime perſuaſit. Alii nanq; legiſlatores fabulas ſequentes humanoꝝ delictoꝝ confuſionem potius in deos ſuos ſacrilego ſermone uerterunt & multam malignis peccandi licentiã præbuerunt. noſter uero legiſlator ſũmam uirtutem deum habere pronuncians. infudit hominibus ea participari: & eos qui taliter nõ ſaperẽt nec crederent: iuſſit ineuitabiliter caſtigari. Secũdum hoc ergo argumentũ facere examinationem lecturos exoro. ſic enĩ conſiderantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maieſtatẽ dei atq; clemẽtiam uidetur incongruum: Cuncta náq; circa naturam rerum affectionem conſonam habere noſcũtur. alia quidem aperto uel ſimplici modo legiſlatore tangente. alia uero cum ſua honeſtate allegorice proferẽte: quia quæ clare dici proderat: hæc manifeſte declarauit. Volentibus autem etiam eaſas reꝝ ſingulas conſiderare: cõtẽplatio multa nimis: & ualde philoſophica repitur. Quod ego nũc quidem dicere ſuppono: ſed deo tempus præbente nobis poſt hoc opus tentabo cõſcribere. Cõuertar autem ad rerum narrationem: reminiſcens primitus eorum: quæ de mũdi fabrica Moyſes dixit. Hæc autem in ſacris libris comperi ita conſcripta.

Ioſephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit fœliciter.

De creatione cæli & terræ: & de operibus ſex dierum: & requie diei ſeptimi. CAPI. I.

IN principio creauit deus celum & terram: ſed dum terra ad aſpectum non ueniret: & profunditate tenebris celaretur: & ſpiritus dei deſuper portaretur deus fieri iuſſit lumen: quo facto conſiderans omnem materiam: ſeparauit lumen & tenebras: & aliæ quidem rei nomen impoſuit noctem: aliud uero nocauit diem ueſpere & mane appellans initium lucis & requiem. Et is quidem eſt primus dies: moyſes autem eum unum eſſe dixit. Et licet ſufficiat cauſam huius rei etiam nunc dicere: tamen quia pollicitus ſum rationem cauſarum ſingularum ſeorſum tradere: illud ad huius rei interpretationem me neceſſarium eſt differre. Poſt hæc ſecunda die cælum ſuper omnia collocauit: ipſumq; ab aliis diſtinguens: in ſemẽtipſo cõſtitutum eſſe præcepit: & ei criſtallum circũfigens: humidum eum: & pluuialem ad utilitatem quæ ſit ex terræ imbribus: congrue fabricatus eſt. Tertia die ſtatuit terram. circa eam mare diffundens. Ipſa uero die repẽte uirẽs herba & ſemen de terra ſunt orta. Quarta autem die ornauit cælum ſole & luna: aliiſq; ſideribus: motus eis tribuens atq; curſus: quibus horarum diſtinctiones manifeſte deſignarentur. Quinta die animalia natatilia & uolatilia: alia quidem in profundo alia uero in aere eſſe conſtituit: copulans ea ad communionem atq; permixtionem cauſa prolis proſuture: & ut eorum natura multiplicari potuiſſet & creſcere. Sexto uero die creauit quadrupedum genus: maſculinum faciens atq; fœmininum: in quo ẽt hominem finxit. Ita ergo mundum cunctum ſex diebus & omnia quæ in eo ſunt facta Moyſes ait. Septimo die deum ab operibus manuũ ſuarum requieuiſſe dicens. Vnde ẽt nos eo die laboribus propriis uacare dignoſcimur: eum ſabbatum appellantes: quod nomen requiem hæbraica lingua ſignificat.

De plaſmatione ꝓtoplaſtorum: & de plantatione paradiſi: & de introductione Adam & Euæ in ipſum. CAPI. II.

POſt ſeptimã uero diẽ cepit de hoĩs natura moyſes reddere rationẽ: ita dicens. Fixit deus hoiem: pulueré de terra ſumẽs: & i eũ ſpiritũ iſpirauit & aiam. Hic aũt hõ Adã uocatus ẽ: qd nomẽ hæbraica lĩgua ſignificat rube': quoniã cõſpſa rubea terra factus ẽ. Talis ẽ. n. uirgo tellus & uera. Præſẽtauit quoq; deus ade aĩalia ſcdm genus fœmininũ maſculinũq; demõſtrãs: & his nomina ĩpoſuit: qb' ẽt nũc uocãt. Vidẽs ergo deus adã nõ hñtẽ ſocietatẽ ad fœminã neq; cohabitationẽ cũ utiq; nõ eſſet: delectãs aũt in aliis aĩalibus quæ copulata uidebantur: una dierũ eo dormiente: auferẽs coſtã eius: finxit ei mulierẽ: & Adã ſibi iunctã: cognouit de ſe fuiſſe plaſmatam hæbraica lĩgua mulier appellat. Nomen uero mulieris illius erat Eua: qd ſignificat oĩum uiuentiũ matrẽ. Dicitur aũt deũ etiam ad orientem plantaſſe paradiſum omni germinatione florentem: in hoc enĩ eſſe & uitæ plantationem: & aliam prudentiæ: qua cognoſceretur quid eſſet bonũ: quidue malũ: & in hunc ortum introduxiſſe Adã & eius uxorem: præcipientem plãtationum eos habere ſolicitudinem. Rigatur uero ortus hic ab uno flumine: circa omnẽ terrã undiq; perfluente. Hic in quattuor diuidit ptes: & Phiſõ. qdẽ nomẽ ẽ uni: qd iundationẽ ſignificat: eductus i Indiã: in pelago late diffũ

[illegible] a græcis: Euphrates aũt & Tigris ī mare rubrũ ferũtur. Vocat Euphrates q̄ [illegible] dispsiones seu flores: Tigris aũt Diglat. quod indicat acutum aliquid & angu- [illegible] ægyptũ fluẽs aũt ẽdit cũ qui nobis ab oriẽte redditur quẽ græci appellãt Nilũ [illegible] protoplastorum: & de electione eorum de paradiso. CAPI. III.

[illegible] adã & mulierẽ ex aliis qdẽ plãtatõibus gustare præcepit. De prudentiæ uero plantatione uoluit abstinere: prædicẽs cõtingentibus ex ea pditionẽ esse uẽturam. Et [illegible] illo tpe cũcta aialia cõcordarẽt: serpẽs cohabitãs cũ adã atq; muliere iuidiam ha [illegible] quibus eos arbitrabat esse fœlices obediẽtes utiq; præceptis dei. Quos reputans [illegible] inobediẽtiã calamitati succũbere: psuasit mala uolũtate mulieri: ut de prudentiæ [illegible] diceret dicens in ea esse boni maliq; cognitionem. Quo facto: beatã eis uitam: & cui [illegible] cognitionis deesset dicebat accedere: & seduxit quidem mulierẽ: ut dei mandata con- [illegible] cum ex illa plantatione gustasset: & tali epulatione gauderet: ẽt de exinde ut uesce- [illegible] Quo facto: semetipsos cognouerũt eẽ nudos. cõfusionẽq; manifestã habẽtes: tegumẽtũ [illegible] habẽt. Illa náq; plãtatio cã acumis erat & itellectus. Foliis ergo fici semetipsos opuerũt: [illegible] opponẽtes: uidebant sibi in his magis esse fœlices quæ prius reputabãt se diffi- [illegible] aũt in hortũ ueniẽte: adã ne ad eius uẽiret colloquiũ: cõscius iniqtatis suæ discef- [illegible] qd egerat: cãm reqrebat pp quã prius eius alloqo delectaret: postea uero resu- [illegible] Illo ergo nihil loquẽte: eo q̄ se cognouerat dei trãsgressũ fuisse mãdatũ: deus [illegible] de nobis notũ ẽ: quẽadmodũ fœlicẽ uitã extra oĩum maloꝝ passionẽ habueritis: nul- [illegible] uestrũ cõturbãte: cũ uobis spõte ad fruẽdum & ad uoluptatis abũdãtiã oriret [illegible] puldẽte uirẽtia sine uestro labore & miseria: sed nũc male præsentibus senectus uelox [illegible] aduenient & nõ longa uita succedit: quoniã mihi cõtumeliã tali uolũtate feciſtis: mea manda [illegible] cãdo: Neq; eni uirtutis cã taciturnitate cõstringeris. sed mala cõsciẽtia retineris. Adã ue [illegible] ueniã postulabat: rogabatq; deũ: ne eũ nimis affligeret: & de facto cõiugẽ accusabat: di- [illegible] ab ea seductũ deliqſſe. Quæ rursus de serpẽte q̄ eã seduxerat quærebat. Deus aũt adã uictum [illegible] mulieris pene subiecit: pcipiẽs terræ ne qcq̄ eis sponte pferret: sed laborãtibus & opatiõe cõ [illegible] alia qdẽ fruges daret: alia denegaret. Euã uero partu & cõceptionũ doloribus castigauit: quõ [illegible] quibus ipsa fuerat a serpẽte decepta seducẽs: calamitatibus iplicita. Abstulit & serpenti uocẽ: [illegible] eius malignitati quã gesserat in adã: & uenenum ei sub lĩgua ponẽs: q̄ eẽt homibus inimicũ [illegible] ut mulier eius capiti plagas iferret: ille uero iacens homibus esset aduersus: & iteritũ faci- [illegible] nidicta portaret. Quẽ etiã pedibus priuauit: ut uoluptatus in puluere traheret. Et deus qui- [illegible] eos puti præcipiens: transmigrauit Adam & Euam ex orto in aliam regionem.

[illegible] Abel per Cain: & de pena qua mulctatus ẽ Cain: & de duabus colũnis latericia & lapi [illegible] quibus cõscripserũt filii Adã omnẽ disciplinã reꝝ cælestiũ q̄ p se adiuenerũt. CA. IIII.

Ati fũt aũt eis filii duo masculi: quoꝝ unꝰ qdẽ prior appellabat Cain: qd nomẽ iterp- tatũ significat possessionẽ. Abel uero secũdus: qd significat: fletum. Quibus nate sunt etiã filiæ. Germãi siqdẽ diuersis studiis luctabant. Abel qdẽ iunior iusticiã colebat: & in oĩbus q̄cũq; gerebat: deũ putabat eẽ pnt̃ẽ: uirtutiq; pspiciebat: cuius erat cõuersatio pastoralis. Cain ãt erat circa alia maligniſſimꝰ: & ad lucra solũmõ semp itẽtus. Terrã [illegible] cõpit: & fratrẽ huiusmõi cã pemit. Nam cũ eis placuisset sacrificare deo: Cain qdẽ de [illegible] germinatiõibus obtulerat fructũ. Abel aũt lac: & primogenita gregũ: agno deus potius in [illegible] delectatus est: q̄ spontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & non in [illegible] ex inuentiõe hois auari nata uidebant. Qua ꝓpter Cain indignatus: eo q̄ Abel fuisset ei a [illegible] fratrẽ iteremit. Quẽ cũ necasset: & mortuũ occultaret: credidit latere cõmissum. Deus [illegible] qd erat factũ: uenit ad Cain: de fratre pquirẽs ubi eẽt: q̄ eũ diebus plurimis non uideret: [illegible] tpe illũ cũ eo cõuersari respiceret. Cain aũt hesitans: nec habens qd deo potuisset dicere: [illegible] se q̄ fratrẽ non uiderit dicere cogitaret: cũ dñs uehementer instaret & pscrutaret: indi- [illegible] non se eẽ pedagogũ nec custodẽ eius: nec actuũ fratris affatus ẽ. Deus ergo repẽte Cain [illegible] iteréptorẽ fratris effectũ: & ait. Ammiror si de fratre nescis dicere qd factũ sit: quem ipse [illegible] Cui tamẽ sacrificiũ celebrãti: atq; poscẽti. ne ob hoc irã susciperẽ: seuioré penã homicidii [illegible] maledictũq; esse constituit & eius sobolẽ usq; ad generationẽ septimã miatus ẽ eẽ puniẽ- [illegible] illa terra eũ cũ uxore ꝓiecit. Quo formidante: ne bestiis capiendus icideret: & eo mõ piret [illegible] nihil triste de tali cogitatione metueret: nec eni ei ꝓpterea mali qcq̄ euẽiret p bestias: ac per [illegible] ã eũ sine formidie signo ei posito quo notus fieret: abire ꝓcepit. Multã ergo pagrans terrã [illegible] ore Cain collocatus in loco q naida nũcupat: ubi moratus ẽ quo ẽt ei filii nati sũt. At ue- [illegible] lã nõ habuit ꝓ emendatione: sed pro incremento mali libidinẽq; potius nutriuit i corpe: [illegible] iuria secũ cõmorãtiũ hãc haberet: augẽs domũ multitudine pecuniaꝝ: ex rapinis & uio- [illegible] gestaꝝ. Ad luxuriam quoq; & latrocinia suos familiares inuitans: quoꝝ doctor inscelestis [illegible] & simplicitatẽ qdẽ cũ q̄ prius uiuebãt hoies adinuẽtiõe mẽsuraꝝ & põderꝝ pmutauit: [illegible] eoꝝ uitam ex earum rerũ ignorantia & magnanimitate ad calliditatẽ corruptionemq;

pduxit:Terminos terræ primus posuit ciuitatēq; cōstituit:murisq; muniuit: illicq; coegit suos conuenire domesticos.Hanc ergo ciuitatem ab Noch filio suo seniore nocham appellauit.Noch uero Iarad filius fuit:ex quo Maruel:cuius fuit filius Matusal q̄ habuit filium Lamech : cui filii & filiæ septem & septuaginta fuerunt ex duabus uxoribus eius nati Sella & Ada. Horū Iobal quidem q fuit de Ada.tabernacula fixit:& greges amauit.Tubal cōsanguineus eius exist̄s:musicā coluit:& psalteriū:citharāq; laudauit.Tubalcain qui ex altera natus est:fortitudine cūctos excell̄s: res bellicas deceter exercuit:ex his etiāq; ad libidinem attinent corporis enutriuit: ferrariam artem primus inuenit:habuitq; sororem noie noemma.Et quoniā lamech diuinas res sapienter sciens:uidebat se subiacere penæ Cain ob necem fratris:hoc suis uxoribus indicauit. Adhuc aūt uiuēte Adā:cōtigit Cain sobolē p successionē esse nequissimā:& aliū alio peiorē existere:qui utiq; ad bella incōtinētes erant & ad latrocinia properabāt.Siquis eoꝝ segnis esset ad effundendum sanguinē: aliis rebus pessimis imminebat:contumeliam faciens & auarus existēs:Adā uero q primus de terra factus est: & de quo nos exigit ratio adhuc habere sermonem:Abel quidē extincto Cain aūt propter necem ei⁹ effugator de procreatione filioꝝ cogitabat:& uehementer eū generationis amor habebat:agētē annos ducētos & triginta:sup quos alteris uiuēs septingētis defunctus est.Fuerūt aūt ei & alii filii plurimi : iter quos etiā seth:sed de aliis quidē longū est dicere:conabor uero de seth dicere tantūmodo. Is nanq; nutritus & pueniēs ad ætatē quæ iam posset ea quæ sunt bōa discernere:uirtuti studuit:& cum fuisset uir egregius:imitatores sui filios dereliquit.Illi quoq; omnes cū boni fuissent orti : in eadē terra sine uexatione uiuentes:felicissime cōmorati:sunt:nihilq; eis usq; ad uitæ terminū crudele prouenit Disciplinā uero reꝝ celæstiū & ornatum eaꝝ primitus iuenerūt:& ne deliberarētur: ab hominibus quæ ab eis inuenta fuerant:aut anteq̄ uenirent ad cognitionē depirent:cum p̄dixisset adā extermi/nationem rerum omnium:unam ignis uirtute:alteram aquaꝝ ui ac multitudine fore uenturā:duas facientes colūnas:aliam ex lateribus:aliam ex lapidibus ambabus quæ inuenerant cōscripserūt : ut & si constructa lateribus exterminaret ab ymbribus:lapidea permanens præberet hominibus scripta cognoscere:simul & quia lateralem aliam posuissent:quæ tamen lapidea permanet hactenus in terra Syria.Et isti quidem septem generationibus permanserunt:deum iudicantes eē dominū omnium:& ad uirtutem semper inspicientes.

De inundatiōe diluuii sup terrā:& ubi Noe saluatus est cū generatiōe sua p arcā. CAP. .V.

DEinde tempore procedente de paternis solemnitatibus ad mala progressi sūt:neq; legitimos honores ulterius præbētes deo:neq; circa hoies iustitiæ uerba faciētes:sed zelum quem prius habuerunt pro uirtute:in duplā maliciam postea pereꝝ quæ gerebāt monstrauerunt. Ob hoc itaq; contra se deū irritauerunt.Nam multi angeli dei mulieribus coeūtes iniuriosos filios genuerunt:q oē bonū despiciētes pp confidentiam fortitudinis similia his qui dicti sunt a græcis gigantes ppetrare traduntur.Noe autem grauiter ferens eorum actus:& habens eorum consilia nimis ingrata:agebat ut ad meliora eorum mentem actusq; transferret.Cum ergo uideret non acquiescentes ad talia:sed uehementer eos maloꝝ libidine detineri:metuens ne ipsum quoq; cum uxore & filiis & suis omnibus interficerent discessit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iustitiam dilexit:condemnauit autem nō solum illorum maliciam : sed oē genus humanum.Quod dum ei disperdere placuisset:& aliud cōstituere genus malignitate priuatum:& minuere hominum uitam:anniq; non quantis prius uixerant:sed usq; ad cētum.xx. annos esse mensuram:tunc aridam conuertit in maria:& sic uniuersi inundatione perierunt. Noe uero liberatus est solus:dicente ei deo:ut sibi fabricam ad salutem huiusmodi faceret idest arcam quattuor cameras habentem:& longitudinem cubitorum trecentorum:quinquaginta uero latitudinem: & triginta altitudinem:in quam cum matre filiorum:& eorum uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ sibi pro solatio uitæ erant necessaria posuit cunctorumq; animalium ad seruandum genus eorum mascōlos simul ac fœminas pariter introduxit:aliorum uero animalium numerum septuplū.. Erat itaq; arca parietibus atq; camera fortis.ut ex nulla parte fluctuaret.nec aquæ uiolentia uincerentur:Et Noe quidem cum suis ita saluatus est.Erat autem & ipsa quidem ab Adam decimus lamech uero filius:cui⁹ pater fuit matusalā.Hic fuit ex enoch qui fuit iareth:iareth aūt fuit ex malaleel : qui de cainan natus est:qui fuit ex Enos cum sororibus plurimis. Enos uero seth filius fuit qui natus est ex Adam.Contigit quoq; hæc passio sexcentesimo anno natiuitatis Noe mense secundo : qui a macedonibus Dyo nuncupatur:ab hæbreis autem marachat:seu anmarsuane.Hi enim in ægypto annum constituerunt.Moyses autem Nisan mensem qui est xanthicus:primum in festiuitatibus definiuit:in quo ex ægypto hæbreos eduxit.Hic ergo apud eum etiam in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat:in uenditionibus aūt & emptionibus:& alia gubernatiōe prioris sæculi decreta seruauit.Pluuiam uero inchoasse dicit septima & uigesima die præsentis mensis.& usq; ad hoc tempus ab Adam qui primus creatus est anni fuerunt duo milia:sexcenti quinquaginta sex. Quod tēpus in sacris libris conscriptum:multa integritate signatū est:una cum natiuitatibus insignium uirorum:qui tunc fuerunt simul & terminis.Adam siquidem cū eēt ducentoꝝ annorū &.xxx.Seth filius natus est:qui nongentos &.xxx.uixit annos. Seth cētesimo & quinto anno genuit enos. Qui cum

[illegible] annis Caine filio ſuo diligentiã tradidit regẽ quẽ genuerat ãno nona-
[illegible] annis .xii. & nõgẽtis. Cainã cũ uixiſſet .x. & nõgẽtis annis: Malaleel filiũ dereliq
[illegible] Iſte Malaleel cum uixiſſet nonagita: & octingentiſquinq; annis defunctus eſt:
[illegible] relinquens: quem genuit cum .lx. iam & centum eſſet annorum. Cui octo &. lx. ſu
[illegible] octingentis annis uiuenti Enoch filius ſucceſſit: natus cũ .lx. duoꝫ & centum annorum pa
[illegible] Qui uiuens trecentis .lxv. annis: diſceſſit ad deum. Vnde non finis eius inuenitur
[illegible] Mathuſalas autem Enoch filius quinto ei & centeſimo ãno natus: Lamech filiam ha
[illegible] annorum .lxxvii. & centum: cui tradidit principatum quem ipſe tenuerat annis non-
[illegible] & nonem. Lamech itaq; cum habuiſſet principatum annis ſeptigentis & ſeptem
[illegible] rerum preceptorem oſtendit: qui de Lamech natus eſt agente: annũ ætatis ſecũdũ
[illegible] quinq; quinquaginta & nongẽtis annis rerum extitit præſul. Iſti uero anni qui col
[illegible] quod prius conſcriptũ eſt cõpleuerunt. Nullus itaq; perſcrutetur priſcorum fines
[illegible] filii filii: eorũq; auis aut attauis ſuã quis extendebat ætatem: ſed tantum ortum genera
[illegible] mandat. Igitur decertẽte deo: & incipiente pluere. aqua cũctis diebus .xl. ferebatur:
[illegible] quindecim cubitos tranſcenderet terram. Quod propterea factũ eſt: ne plurimos fu-
[illegible] deleret. Quieſcente autem pluuia: aquæ uix centum quinquaginta diebus defecere:
[illegible] Quo inſtante paulatim inchoauit latens herba parere. Deinceps dũ arca circa ſum
[illegible] cuiuſdam mõtis in armenia conſtituti ſediſſet: intelligens Noe aperuit eam: & reſpiciens
[illegible] terram circa eam: in ſpe meliore conſtitutus: tunc quidem ſiluit. Poſt paucos uero dies
[illegible] recedente miſit coruum: uolens agnoſcere ſi quid etiam aliud terræ fuiſſet ab aqua de
[illegible] ad egrediendum iam tutum eſſe uideretur. Qui cuncta reperiens inundantia non re-
[illegible] ad Noe. Poſt ſeptem ergo dies columba: quam miſerat ut aliquid de terra cognoſceret:
[illegible] rediente ſimul & ramum oliuæ portante: cognoſcẽs terram diluuio liberatam: manẽſq;
[illegible] alijs diebus: animalia ex arca dimiſit: & ipſe cum generatione ſua ſimul egreſſus: ſacrifi
[illegible] cũ ſuis epulabat. Hũc autem locũ armeni egreſſoriũ uocãt: illic enĩ arcæ ſaluatæ reliqas
[illegible] prouinciales oſtẽdũt. Huius uero diluuii & arcæ memoriã faciũt oẽs q hiſtorias barbaricas
[illegible] ſcripſerunt: quorum unus Beroſus chaldeus narrans de diluuio: taliter eſt affatus. Dicitur &
[illegible] hoc quæ in armeniã uenit: circa montẽ Cordyæum adhuc aliqua pars eſſe: & quoſdam bi-
[illegible] exinde tollere: quo maxime homines ad expiationes utuntur. Meminit autem eorũ & Hie
[illegible] us ægyptius: qui antiquitatem phœnicis noſcitur deſcripſiſſe. Sed & Mnaſeas damaſcenus
[illegible] ageſimo ſexto hiſtoriarum libro ita de eis dicit. Eſt & ſuper miniadã excelſus mõs in arme-
[illegible] paris appellatur: ĩ quo multos confugientes: ſermo eſt diluuii tempore liberatos & quendã
[illegible] arca delectum in montis ociliæ ueniſſe ſummitatẽ: lignorumq; reliquias multo tempore
[illegible] ſeruaſſe: Fuit autem iſte quem etiam moyſes legiſlator iudæorum ſcripſit.

Poſt diluuium oblatis domino hoſtiis orat nullam aquarum iundationem ulterius indu
cere terram. CAPI. VI.

NOe uero metuens: ne per annos ſingulos diluuium terræ deus induceret: humanũ ge-
nus decernẽs omnino deleri: fana incedens omnia. ſupplicabat de cætero deũ pro ſta
tu priori: ut nullam ulterius huiuſmodi uaſtationẽ ſuper eã induceret: quo periret ge-
nus omne alioquĩ: ſed punitis malis parceret eis qui ꝓpter bonitatem fuerãt derelicti: &
decreuerũt mala uitare: nã iſoeliciores ſcilicet eſſent illis & peiori afflictione dãnati ſi
cerentur ad integrũ ſed magis alteri diluuio ſeruarentur: cũ priores quidem terroꝛẽ expimẽtũq;
poſteri uero perditionem nouiſſimam ſuſtinerent: rogabatq; ut eius hoſtias propicius
dignaretur: & nullam iracundiam ſimilem ulterius terra ſuſciperet: ut eius operibus im-
ſ ciuitates conſtituentes uitam habere poſſent fœliciorem: & nullo bonorum quæ ante
i adepti fuerant fraudarentur: ad longam utiq; ſenectutem & uitæ longitudinẽ ꝓuenturĩ
nuit precibus noe: arcũ pluuialem deſignãs ei ĩ teſtimoniũ fœderis. CAPI. VII.

DEus ergo has effundente preces: deus pro iuſticia uirũ diligens annuit: ut eius uota ad
finem uſq; perduceret: neq; defunctos dicens ipe ſe perdidiſſe ſed pœnã præ malicia ꝓ
pria pertuliſſe: neq; ut tales eſſent homines qui ita perderẽtur fuiſſe factos cũ utiq; ca
ſtũ eis noſſet eſſe principiũ: neq; donaſſe uitã quæ corruptiõi delectaret: ſed ꝓ quã cõtu
melia iquit me pietati & uirtuti fecerũt: ꝓ eã quoq; cõpulerũt me ut pœnã hanc eis ĩſer
ꝛ nãq; de cætero poſt hanc irã ab eis ꝓ ſuis iniqtatibus pœnas exigere: & multo potius te
ſi in aliquo amplius aliquando peccauerit: iam non opus erit hymbrium magnitudo:
quis alterius terram ita rigabo: Moneo tamen ut ab humana nece omnes abſtineant. &
micidio puri: facientes quippe tale aliquid puniturĩ ſunt. Vltimi uero cunctis animalibus
s: & deſiderium quiſquis habuerit: dominos enim uos omnium eſſe feci terrenorum:
: & quæcunq; uolatilẽ habẽt motũ: & in aere quæcunq; uegetantur abſtinẽtes a ſãguine
nima. Deſigno autem uobis futuram requiem arcu meo. Arcus enim dei apud illos iris
. Et deus hæc quidem dicens atq; promittens ſiluit.

De morte noe:& de filiis eius. CAPI. VIII.

NOe uero cũ uixisset post diluuiũ trecentis & quinquaginta annis:omne tẽpus fœlicites agens mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinq̃gesimo.Nullus ergo ad uitã modernam:& annorum breuitatem quibus nunc uiuimus uitam cõparans ãtiquoꝝ: putet falsa quæ de illis sũt dicta:& ex eo ꝙ núc uita tãto nõ ducaꝫ tẽpore:credat neq; illos ad uitæ illius lõgitudinẽ puenisse.Illi náq; cũ essẽt religiosi:& ab ipso deo facti: & cum eis pabula oportuniora ad maius tẽpus existerẽt ꝓparata:tãtoꝝ annoꝝ circulis rite uiuebãt. Deinde ꝓpter uirtutes & glorioſas utilitates quas iugiter pscrutabantur ĩ astrologiã & geometriã: deus eis amplius uiuẽdi solatia cõdonauit:q̃ nunq̃ ante adiscere potuissẽt nisi sexcentus uiuerent annis.Per tot enim annoꝝ circula magnus annus ipletur.Testes autem mei dicti sunt:omnes q antiquitatem apud græcos & barbaros cõscibere maluerunt.Nam & Manethon qui descriptionẽ fecit ægyptioꝝ:& Berosus q chaldaica defloravit:& Mochus & Hestiæus:ad hæc & Hyerõymus ægyptius qui phœniciam disposuerunt:concordant cum meis dictis Hesiodus quoq; & Hecateus:& Helancus:& Acusilaus & inter hos Ephorus:& Nicolaus ĩ historiis suis memoriã faciũt antiquorũ annis mille uiuẽtiũ.De his itaq; sicut singulis gratũ est:ita cõsiderẽt.Filii aũt noe tres erãt Sem Cham & Iaphet:qui ante cẽtũ annos diluui fuerãt generati.Hi primũ de mõtibus ad cãpestria descenderunt:ut habitaculũ illic hẽrent:& alios ualde metuentes ꝓp diluuium ad campos descendere:& seꝫgniter habentes:ab excelsis locis ad inferiora uenire cogerent: quippe ut eorum fiduciæ imitatores existerent.Et campus quidem in quo prius habitauerunt:Senaar appellatur.¶ Deo aũt iubente eos ad crementum hominum peruenire dispsi sunt:ne iter se dissensiones efficerẽt:sed ut multa terrarũ ihabitãtes spacia:abũdantia fructuũ potirent.Qui cũ eẽnt ieruditi:& deo inobediẽtes existerent:in calamitatibus icidẽtes:sua grauiter peccata sensẽrũt.Et quia iuuẽrutis multitudie feruebant:rursus eos deus a semetipsis migrare fecit:qñ non illius,ꝓpitiatione putabant se bona hr̃e:sed ꝓpriam fortitudinẽ sibi putabant cãm esse diuitiaꝝ.Vnde apposuerũt ut uoluntati dei inobedientes existerent: putantes ꝙ per inuidiam eius ab alterutris migrarẽtur:ut diuisi facilius possent subiugari deo.

De Nembroth filio chã:& de ædificatione turris:& de discordia diuersaꝝ linguaꝝ. CAP. IX.

FEcit aũt eos eẽ elatos ad iniuriam dei & cõtẽptũ Nẽbroth filius Cham:filii Noe.Qui cum esset audacior & manu fortissimus:suadebat eis:ut non deo ascriberent:quia hoĩbus per illũ fœlicitas eueniret:sed quod eis propria uirtute præberetur:& cognatos generis sui ad causam tyrannidis aduxit.solus ipse præsumẽs homines a dei timore reuocare.& spem suam in propria uirtute reponere:ulciscíq; se dementes iu deum putabãt: interminantem ferre diluuium terræ.Ob quam causam turrim altiorem ædificãdam suadebat:ubi aquæ non possent ascendere.Multitudo autem prona erat:ut Nembroth præceptionibus obediret: graue putantes seruitium obsequi deo:& turrim ædificabant in nullo sua studia deserentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem:& plusquam sperare quis posset:multis manibus fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima:ut prope eam respicientibus longitudo uideretur imminui.Ædificabatur autem ex latere cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac solueretur aquis.Sic illos insanientes deus intendens exterminare omnes non decreuit.quomodo nec aliis dudum perditis formidabant.sed discordiam illis immisit diuersarum linguarum:ut per multas absonasq; uoces intellectu carere potuissent.Locus autem in quo turrim ædificabant:nunc Babylon uocatur: dicta propter confusionem quam circa locutionem suam tunc habuerunt.Hæbrei nanque babel confusionem appellant.De hac uero turri diuersisq; uocibus hominum meminit & sibylla dicẽs. Cum omnes homines unius uocis existerent:quidam turrim ædificauerunt excelsam:tanquam ascensuri per eam in cælum.Dii uero immittentes uentos:euerterunt turrim:& uocem propriam unicuiq; partiti sunt propterea & uocari contigit Babyloniam ciuitatem.De campo quoque qui uocatur Senaar in regione Babylonis:meminit Hestiæus ita dicens. Qui de sacerdotibus sunt ereptis:iouis sacra sumentes in Senaar Babylonis uenerunt.

De dispersione gentium in uniuersas terras:post ædificationem turris. CAP. X.

Odiuisit aũt post hæc diuersitate linguarum migrationes agentes ubiq;:& terram appræhẽdentes unusq;sq; fœlicẽ:& ad quã eos deus deduceret:ita ut omnis terra ꝓ eos cõpleret: mediterranea simul atq; maritima.Quidam etiã nauibus transeũtes ĩsulas habitauerũt: unde & aliquæ gentes ab institutoribus positas appellatiões hactenus seruãt.Quidã uetto placita sibi noĩa mutauerunt:alii autem ut ihabitatoribus clarius esse uisum est:conuersationem hominum fecerunt.Græci tamen rei huius auctores:qui posteris temporibus confortati:etiam antiquorum gloriam propriam effecerunt:exornarunt & gentes nominibus:ut eis sapiẽs esse uidebat: ornatum utiq; ponentes eorum reipublicæ uelut a se constitutæ.

De filiis Iaphet filii Noe:& de gentibus quæ per eos institutæ sunt. CAPI. XI.

FVerunt autem Noe filiis filii:quorum nomina propter honorẽ gentibus iposuerunt homines q quãcunq; terrã appræhẽdere potuerũt. Iaphet ergo Noe filius habuit filios.xii. Isti habitauerũt regioné a Tauro & Aman montibus incipiẽtẽ & ptingẽtẽ ĩ aliã:usq; ad

unte Tuiſti. Heſperia uero ad Gades uſq; cũ nullus eorũ q̃ ſupradicti ſunt ibidẽ habitator exi-
stimatur: diuerſis ſe nobis appellabant. Qui nũc a græcis Galatæ nũcupant: olim dicti ſũt
Gomer: quos Comet inſtituit. Magog uero Magogas a ſe nominatos inſtituit: iſti a græcis Scythæ
appellati. Iaſet filioꝝ Iaphet Madeus & Iauanus fuerũt: & ex madeo qdẽ ſũt gẽtes q̃ a græcis Me
dos nominant. Iauano uero oẽs ionii helladicique deſcẽdũtq; & græci. Vnde & mare ionicũ appellat.
Thubal uero Iobel Iobelos q̃ noſtris tẽporibus hyberes qui & hyſpani: a quib⁹ poſtea celtiberi nun
cupati ſũt. Magog uero primũ dicebat: q̃ poſtea cappadocia: nũc ät cæſarea: a romãis ſortito hoc uo-
cabulo appellatus fuit. Moſchũ amorochũ plãtati ſũt qui nũc capadoces nũcupant: quoꝝ ätiquæ ap
pellationis ſignificatio oſtendit. Nã ciuitas ẽ apud eos q̃ hactenꝰ Modica dicit: oñdẽs intelligere ualentibus:
quia modo oẽs gẽtes regionis ipſius ita uocatæ ſũt. Thyras ät thyrenſes appellauit ſuos quoꝝ
nonnullos græci ĩ Thracum nomẽ cõmutauerũt. Tätæ ſiquidẽ gẽtes p iaphet filios inſtitutæ
Gomer ät habẽte tres filios: Aſſenegas quidẽ Aſſenegos inſtituit: qui nũc regini uocant a græcis
Rheginos: Riphateos: qui dicunt Paphlagones. Tyrã uero Tygrameos: q Phriges a græcis ſũt nũcu
pati. Alexandro iaphet filio & ipſo tres hãte filios heliſas heliſeos uocauit eos quoꝝ priceps fuit: qui
nunc dicunt Aeoli. Tarſis uero Tarſos: ſic enim antiquitus cilicia uocabat. Tarſus náq; apud eos maxi
me ciuitatũ metropolis appellat thau littera pro theta mutata. Cethim autẽ Cethimam inſulam ha
bitauit: quæ nunc dicitur Cyprus & ab ea omnes inſulæ: & maritima loca ceti hæbraice appellantur.
Vnde enim eſt ſermonis mei una in cypro ciuitatum: quæ antiquam appellatiõem ualuit retinere,
quas enim ab his qui ei græcum nomen impoſuerunt uocatur: neq; ſic fugiens ſcithii nomen. Ia-
phet quoq; filii ſeu nepotes has habuerunt gentes: quæ forſan ignorantur a græcis. Hoc ergo prædi-
cto ad narrationem reuertar eorum unde digreſſus ſum. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ de-
cus græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq; enim prouinciæ noſtræ eſt huiuſmõi
leges mutare: ſed licet unum quidem ſchema: & finis nominum ſit unus: ultimas tamen nominum ſil-
labas aliter illi declinantq;. Noe ita apud eos nochus appellatur: & Abraam abranius: & ſic hæc for-
mas omni ſchemate cuſtoditur.

filiis cham filii Noe: & de gentibus per eos inſtitutis. CAPI. XII.

Filii autem cham a prouincia ſyria & Amã: & libano mõte cũctas terras obtinuerũt quæ-
cunq; ad mare ſunt poſitæ: appræhendentes etiã eas quæ uſq; ad occeanũ ſũt: & ꝓprias
facientes appellationes tamẽ alioꝝ quidem omnino perierunt: in alias uero aliorum
trãſmutatæ & trãſformatæ nimis ignotæ ſũt. Quattuor enĩ filiis exiſtẽtib⁹ chã: chuſo
qdẽ nihil nocuit tps. Nam ethiopes quoꝝ princeps fuit hactenus: & a ſemetipſis: & ab
aliis aſianis chuſei uocitant. Seruata uero etiam Meſtreis ſecundum appellationem priſca me
moria. Egyptum nanq; Meſtrum & Meſtros omnes uocamus ægyptios. Inſtituit autem & phut ly-
bios: hutos a ſe uocans prouinciales. Eſt autem & fluuius in mauritania prouincia: qui iſto nomi
ne cognominatur. Vnde & plurimos græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis me
moriam facientes: & ex adiacenti prouincia quæ phut uocatur ei nomen impoſitum. Mutatum eſt
ei nomen quod nunc eſt ab uno filiorum Meſtraim: qui lybis dictus eſt. Poſt paululũ quo-
que annus & cauſam pro qua contigit affricam nominari. Chananæus uero quartus exiſtens fili-
us: quæ nunc iudæa uocatur inhabitans regionem a ſe chananæam appellauit. Fuerunt itaq;
filii: chuſo quidem Sabas: ex quo Sabei: Euilas a quo Euilæi: qui nunc getuli appellatur: ſa-
ba quo ſabatheni: qui nominantur a græcis Aſtabari. Condidit etiam ſaba ſebathenos. Ram
neos inſtituit: & duos filios habuit: quorum iudas quidem ægyptiacam gentem heſperioꝝ
partes: iudæis cognomen ſuum reliquit: ſabas autem ſabatheos. Nembroth quoq; filius chuſi
primus apud babylonios: tyrannidem exercuit: ſicut a me primitus etiam declaratum eſt. Por-
roꝺ cum eſſent octo filii: omnem terram a gaza ægyptum uſq; tenuerunt. Solius aũt Phili
nomen prouincia cuſtodiuit; cuius partem græci palæſtinam appellant. Ex aliis uero ideſt
& anamia: & labim: ſolus iabim a ſe prouinciam lybiam nominauit. Nedim autem & pe-
ceſſim: & cephytos: ultra nomina nihil ſcimus. Bello enim ethiopico de quo poſtea decla
rabitur eorum ciuitates euerſæ ſunt. Erant & chanaan filii Sichem: qui & ciuitatem ſui nominis
extat in foenice. Sydon uero a græcis appellata eſt: Amat amatheos inſtituit: quæ etiam nunc
prouincialibus amathi uocatur: macedoneſque eam ephaniam ab uno priſcorum nomine
nuncupant. Aratheus aradum inſulam habuit: eruceus autem arcem: quæ in lybano poſita eſt. De
septem libris .ideſt Eugeo: Cytheo: lebuſeo: Amorreo: Gergeſeo: Eueo: Sineo: Samareo: ꝑ ter nomi-
nati libris nihil habuimus: Hæbrei náq; eorum deſtruxere ciuitates: huiuſmodi cauſa calami
præhenſas.

Noe iebriatus: nudatus: irriſus: irriſorem filium maledictiõi ſubdit: fratribus eius ma
ledictum patris effugientibus. CAP. XIII.

Noe itaq; poſt inundationem terra ad propriã reuertente naturã: uenit ad opera. Et cũ
uineã in ea plantaſſet: uidens fructum in ea perfectum: uindemiauit: & ad uſum uino
deducto ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt: nudatuſq;

Inhoneſte facebat. Quem cum uidiſſet iunior filiorum:fratribus irridēdū oſtēdit. Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet:aliis quidem filiis fœlicitatem optauit. Cham uero propter cognitionem ſui non quidem maledixit:ſed eius proli:& aliis effugientibus maledictum: deus chananei filios emigrauit:& de his quidem dicemus in reliquis.

De filiis Sem filii noe:ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis:& de ortu abraæ. CAPI. XIIII.

SEm uero tertio noe filio quinq; fuerunt nati:qui uſq; ad occeanum ſeorſum habitant aſiam ab euphrate facientes initium. Elam ſiquidem elamites:qui pſarum ſunt principes dereliquit. Aſſur autem ninum cōſtituit ciuitatem:& ſubiectos ſibi ſyros nominauit qui fuerunt ualde fœlices: Arphaxat autem q nunc chaldæi uocantur arphaxatheos nominauit cum princeps eorum eſſet. Aran uero aramenos inſtituit: quos græci ſyros appellant. Quos autem nunc lydos uocant luth tunc ludos nominauit. Aran filiis .iiii. exiſtētibus. Cis quidem inſtituit trachonitidem:& damaſcum quæ media paleſtinæ ſyriæq; coniuncta ē: armeniam Otrus:geter Bactrianos:mes autē meſeneos quæ nunc charax uocatur ab omnibus. Arphaxat autem filius fuit Sela:de quo natus eſt heber:a quo iudæos hæbreos in initio uocauerunt. Heber iectan genuit & phalech:dictus eſt autem phalech:quoniam ſecundum diuiſionem habitationum natus eſt. Phalech diuiſionem hæbrei uocant. Iectan uero qui filius fuit heber:habuit filios Helinodath:Saletha:Soromoth:Iare:Adoram:Vgal:Dehela:Sebal:Abimahel:Sapha:Ophir:Ebila Iobal. Iſti a flumine cophino īdiæ:& poſita circa ſyriæ loca q̄dā īhabitāt. Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiāt. Faciā uero de hæbreis quoq; ſermonē. Phalech enim filio Heber:fuit quidē filius Reu: huius aūt Saruch:de quo Nachor filius generatus eſt:cuius filius fuit Thares: qui fuit pater Abraam Hunc dicimus decimum eſſe a noe. Secundo autem anno & nonageſimo:ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt Thares:& ſeptuageſimo anno genuit Abraam. Nachor cum eſſet uiginti & centum annorū genuit Thare. De Saruch autem Nachor naſcitur:circa annos triginta centum. Reu uero Saroch habuit cum eſſet annorum triginta centum. Hiſdem annis habuit Phalech Reu. Heber autem quarto & trigeſimo & centeſimo anno genuit Phalech:natus & ipſe de Sela: triceſimū annum habente:atq; centeſimum:quem Arphaxat genuit quinto triceſimo:& centeſimo anno natus. Sem filius Arphaxat natus eſt poſt annos duodecim facti diluuii. Abraam autem habuit fratres Nachor & aram. Quorum Aram quidē filio derelicto Loth:& Sara:& Melcha:filiabus inter chaldæos mortuus eſt in ciuitate chaldæorum quæ dicitur Vr: & hactenus ſepulturæ eius oſtenditur. Duxerunt autem uxores fratris ſui filias:Melchan quidem Nachor: Saram uero Abraam. Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldæorum propter luctum Aran:migrauerūt omnes in cheram meſopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientē ſepeliunt:cum uixiſſet annis ducētis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum:fiebatq; paulatim breuior uſq; ad generatiōem moyſi: poſtq̄ terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum:hos annos ſtatuente deo quātos & moyſen puenit uixiſſe. Nachor ergo de Melcha octo fuerūt filii. Vxui Baus. Camuel. Zachama. Zaus. Zade phaus Zadaphus. Bathuel. Iſti Nachor filii fuerūt legitimi. Thabeus aūt & Gadā: & That. Maubas de cōcubina eius nati ſunt. Bathuel aūt:filio Nachor nata eſt Rebecca filia:& filius Laban.

Abraam ſecūdū præceptū domini de chaldæa migrat in chananeā. CAP. XV.

ABraā uero Loth filiū fratris ſui Aran:uxoris ſuæ Saræ germanū adoptauit filiū legitimum nō habēs:dimiſitq; chaldæā cū ſeptuaginta & quinq; annorū eēt: deo iubente ut migraret i chananeā:i q̄ ēt habitauit eāq; pli ſuæ reliqt:prudēs exiſtēs nimis & itelligēs i oībus reb⁹:& ſapiēs i his q̄ audierat:& de qbuſlibet aliqd cogitaret. Propterea & uirtute & ſapiēria maior aliis fuit:& opinionē quū de deo tūc cūcti habebāt:& inouare & imutare prævaluit. Primus itaq; præſumpſit prouinciare deum creatorem unum eſſe cūctorum. Reliqua uero licet ad fœlicitatem poſt præceptum:præbentis ſingula quæq; dari: & non propria ſubſiſtere uirtute cōfeſſus eſt. Hæc cōiiciebat per terræ paſſionē & maris: & ea quæ cōtingunt circa ſolem & lunam:& ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eis præſente & prouidentia ordinationis eorum cuncta diſponi dicebat: quibus quicunq; priuarentur manifeſti fierent: q neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerunt poſſidere quæ ſecundum iuuentutis fortitudinem miniſtrantur:cui bonum ſolummodo eſt: honorem & actionem tribuere gratiarum. Propter quæ chaldæis & aliis meſopotamitis in eum conſurgentibus: migrationem eligens ſequi:per uoluntatem & adiutorium dei:terrā chananeam late poſſedit: ubi collocatus altare ædificauit:& hoſtias immolauit deo. Meminit autem patris noſtri abraam Beroſus: non quidem nominans eum:ſed ita dicens. Poſt diluuium decima generatione apud chaldæos fuit q dam uir iuſtus & magnus:in cæleſtibus rebus expertus. Hecatæus aūt etiā memoriā eius plus aliqd fecit Librum enim de eo conficiens dereliquit. Nicolaus uero damaſcenus in quarto hiſtoriarum ſic ait: Abraam regnauit in damaſco:ueniens aduena cū exercitu de terra quæ ſup babylonē dicitur chaldæorum. Igitur poſt nō multum tēpus exurgēs etiā de hac regione cū populo ſuo: terrā quæ tunc Chananæa:nunc uero:Iudæa dicitur habitauit:& hi qui de illo multipliciter fūt progeniti: de qui-

ū tralio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraam nūc uſq; in damaſcena ciuitate nomen habet in gloriā eius oſtenditur:qui ab eo habitatio dicitur abraam.

Abraā hac oppimente chananeam:egyptum ingreditur:ubi dignus & clarus habetur:diſciplinā aſtrhmetice:& aſtrologiæ:contradēs ægyptiis:a quibus iterum regreſſus in chananeam:partit eniam cum loth cognato ſuo. CAPI. .XVI.

Ante uero poſteris tpibus apptæhendente chananeā Abraā ægyptios uiuere fœliciter audiēs:ad eos ꝓficiſci tēdebat:ut eoꝝ abūdātia pticiparet:& ſacerdotū ſimul auditor eſſet:& agnoſceret quæ de diis exponerēt:& aut meliores ineniēs ſequeret:aut eos ſua prudentia i ornatū meliorē trāſpōeret:deducēs pariter Saram:metuēs aūt ueſaniā ægyptioꝝ circa mulieres:ne rex eū pp uxoris ſpēm trucidaret hanc exq̄ſiuit arte:ut ſe ſororē nūciaret:ſed & illā hoc docens reſpondere eo ꝙ ſibi ꝓdeſſe confideret. Qui cū uenīſſet ſcrutat Abraæ ꝙ ipſe ꝓuiderat. Tunc eni pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao ſufficiens de his quæ de ipſa dicebant ēt ipſam inſpicere feſtinauit:arbitratus ſe Saram continpoſſe. Sed deus ꝓpediuit deſideriū eius iniuſtū ægritudine ſcilicet:& tumultu cāꝝ . Cūq; ꝓ lite ſe ſtificaret:per iram dei peſtem ſacerdotes aduenīſſe ſignificabāt:eo ꝙ uxori pegrini iniuriā ſſet inferre. Ille uero ptimeſcens interrogauit Saram:ut diceret ipſa quæ eſſet:& ille qui eam ceperat. Q ui cum ueritatem audiſſet:excuſabat ſe apud Abraā:dicens putaſſe ſororē:& nō eius uxor & feſtinaſſe circa eam cognationem facere ſibi:& non iniuriæ cauſa;ſuum deſiderium perfere. Cui multa quoq; munera condonauit:& ut eſſet inter ſapientiſſimos ægyptiorum inſtituit emq; eius & gloriam ex hoc contigit eſſe clariorem. Nam cum eſſent ægyptii diuerſis moribꝰ placentes:& ad inuicem leges proprias reprobantes : & a ſe propterea diſſidentes : ſibimet imparans & unumquemq; deſpiciens:uerba eorum inania : nihilq; uerum habentia demonſt. Erat igitur in ammiratione cunctorum tanq̄ uir ſapiens:atq; paratus non ſolum ad intelligēdum:ſed ad ſatiſfaciendum:& ad loquendum quæcunq; docere niteretur. Arithmeticam eis contulit:& quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nam ante aduentum Abraam in egyptum hæc ægyptii penitus ignorabant. Achaldæis enim hæc plantata noſcuntur in ægypto: etiam peremiſſe noſcuntur ad græcos. Et cum uenīſſet in chananeam:partitus eſt terram cū pastoribꝰ eorum iurgia inter ſe facerent propter loca paſturæ:electionem tunc atq; conceſſit Loth. Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam:habitauit in ciuitate Ebron:quæ prior annis ſeptem:ciuitate ægyptia Prothanide. Loth igitur terram quæ eſt poſita in cam-pestri iordanem fluuium habitauit:non longe a ciuitate ſodomorum:quæ tunc iam erat bona: rem probatur exterminata uoluntate dei. Q uam cauſam loco proprio deſignabo.

mitæ congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur:uicti captiui abducuntur: cum quibus Loth abducitur. CAPI. XVII.

Illo nanq; tpe aſſyriis aſiā obtinētibꝰ:reges ſodomitaꝝ ualde florebāt diuitiis:& iuuēture multa:qbus erant qnq; reges:eoꝝ puinciā gubernātes:Ballas.Baleas:Sinabarus Sinoborus:& Ballinoꝝ:rex. Singuli nanq; eoꝝ hēbāt ꝓpriū pricipatū. Aduerſū quos cōgreſſi aſſyrii:& q̄ttuor ptes ſui exercitus faciētes:obſidebāt eos. Dux erat unuſqſq; ſuis ordinatꝰ. Cōmiſſo igit prælio uicentes aſſyrii:tributū ipoſuerūt regibꝰ ſodomoꝝ. eodem annis iſti ſeruiētes:tributū ſibimet ipoſitū ſoluere paſſi ſūt:tertiodecimo abſtinuerūt propter exercitus aſſyrioꝝ ſup eos aduenit:ducentibus ſimul exercitū:Rabſido:Arioco: Chodonio:Thadallo. Iſti nanq; & uniuerſam diripuerūt aſiam:& gigantū ſobolē ſubuerterūt. niſſent ſodomis:caſtra poſuerunt in ualle quæ dicit puteus bituminis. Illo nanq; tpe puteo loco. Nunc.n. exterminata ciuitate ſodomoꝝ:uallis illa palus effecta eſt:quæ dicitur .i. bituminalis. de hac itaq; palude rurſus nō poſt multa dicemus. Sodomitis igit cū aſſyriis:& prælio forti commiſſo:multi quidem eorum mortui:reliqui uero captiui ducti ſūt s & loth ductus eſt captiuus qui ſodomitis aduenerat.

irruēs in aſſyrios:loth & captiuos ſodomitaꝝ eripuit:cui regreſſo occurrit rex ſodomi-hiſſedech rex ſolymoꝝ deide accepto ꝓmiſſo diuio de poſteritate:genuit Iſmael: ipſeq; eſt præcipiente domino:& Iſmael:totaq; domus eius. CAP. XVIII.

Braā cū audiſſet calamitatē eius:timor ſimul de loth cognato eiꝰ:& miſericordia i eū ingreſſa eſt pp ſodomitas atq; amicos uicinos. Et cū feſtinaret eis ferre ſolatiū:nō tardauit ſed acceſſit:& qnta nocte irruēs ſup aſſyrios circa dan:ſic.n. alter iordanis fōs appellat:& inueniens eos anteq̄ armarent:alios qdē in lectulis cōſtitutos occidit:qui ne q̄ ſuſpectionē cladis haberent:alii uero nondū i ſoporem cōuerſi. p ebrietate pugnare fugerūt. Abraā aūt pſequēs eos expoliatos uſq; ad terrā damaſcenoꝝ:oſtēdēs uictoriā dīe:nec i plurimis manibꝰ eē:ſed cōfidētiam pugnatoꝝ & fortitudinem ꝑualere i deo: numeri quātitatē cū trecētis decē & octo uernaculis & tribus amicis tantum exercitū uicūq; igitur hoſtium manus effugerunt:inglorii ſunt reuerſi:Abraam autem captiuos

eripiens ſodomitarum qui capti fuerant ab aſſyriis:cum pace reuerſus eſt. Occurrit ergo ei rex ſodomorum ad colloquendum:in loco qui uocatur uallis regia:in uia Solime ciuitatis Suſcepitq; eum rex Melchiſedech:quod ſignificat rex iuſtus:& erat utiq;:& ſine dubio talis:ita ut propter hanc cauſam etiam ſacerdos dei eſſet ſolymorum. Quam ciuitatem poſtea Hieroſolymam uocauerunt Miniſtrauit autem iſte Melchiſedech Abraam exercitui xenia:& multam abundantiam rerum opportunarum ſimul exhibuit:& ſuper epulas collaudare eum cæpit ac benedicere deum:qui ei ſubdiderat inimicos. Abraam uero dante ei etiam decimas ſpoliorum munus accepit. Rex autem ſodomorum prædam quidem de Abraam non poſcebat:homines uero qui eius eſſent recipere præcabatur quos ab aſſyriis eripuerat. Abraam ergo ait non hoc ſolum ſe facere:ſed nec aliam utilitatem ex illa habiturum prædaniſi quæcunq; pro cibo ſeruorum eius impenſa uidebantur:partem uero quandã amicis ſuis fore præbendam qui cũ eo pugnabant:quorum primus Eſcon uocabatur:Ennar alius Manibre tertius. Laudãs igitur uirtutem eius deus ait. Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiam. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cum nondum eſſet qui ei ſuccederet:erat enim adhuc ſine filio. Deus & filium ei promiſit generandum eſſe:& multam ex illo ſobolem:& proximam ſtellarum numero profuturam. Et ille quidem hæc audiens:deo ſacrificium obtulit:ab eo iuſſus hoc facere. Erat enim huiuſmodi ſacrificium:uitula triennis:& capra triennis:& aries ſimiliter triennis:& turtur & columba:quæ diuidi iuſſerat:auium uero nihil diuiſum eſt:& antequam conſtitueretur ara alitibus ſuper uolantibus pro concupiſcentia ſanguinis uox affuit diuina:ſignificans malignos proli eius uicinos fore annis quadringentis in ægypto:in quibus afflicti ſupereſſent inimicis:& uicẽtes bello Chananæos:habituri eſſent eorum terras & ciuitates. Abraam igitur habitauit quidem circa Luzam quæ uocatur ogyſgi. Eſt enim regio chananæoꝝ nõ longe ab ebrõ ciuitate. Et cum grauiter haberet ſuper non pariente muliere:deprecatus eſt deum:ut ei ſobolẽ maſculi condonaret:deo igitur iubente:uti confideret pro aliis omnibus bonis i quibus a Meſopotamia eductus fuerat:etiam filios ꝓmiſit ei futuros. Tunc Sara ꝑcipiente deo unam ãcillaꝝ cui nomen erat Agar:ægyptiam genere:collocauit ei tanq̃ ex ea filios habitura. Et cum concepiſſet ancilla:iniuriam facere Saræ præſumpſit:quaſi rex foret filius:qui ex ea fuerat procreatus. Hãc dũ Abraam ꝓ uindicta Saræ tradidiſſet:fugam meditata eſt:& afflictiones non ſuſtinens deprecata eſt deũ: ut eius miſeretur occurritq; per deſertum eunti diuinus angelus:iubens eam ad dominos remeare: & uitam habituram potiorem caſte uiuentem. Tunc nanq; eo ꝙ in dominam ſuperba ingrataq; fuerat:mala talia pertuliſſe:quæ ſi inobediens eſſet deo:& longius abſcederet:eam petire dicebat:ſi uero rediret:fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi. His obediẽs illa:ueniam a dominis reuerſa impetrauit:& poſt non multa peperit Iſmael:ac ſi quis dicat:a deo nobilitatem:eo ꝙ exaudierit preces Abraam. Itaq; cum ſex annorum eſſet & octoginta:natus eſt ei Iſmael quem prædiximus. In nonageſimonono autem anno eodem conſtituto apparuit deus:promittens quod filius ei de Sara naſceretur:iuſſitq; eum uocari Yſaac:ſignificans gentes magnas ex eo futuras:& reges:& quia pugãtes omnem terram chananæam a ſydone uſq; ad ægypti terminos obtinerẽt præcepit:ut genus qd ei naſceretur:aliis non miſceretur:ſuaque genitali circuncidere:& hoc faciendum octaua die poſt partum. Cauſam uero circunciſionis noſtræ in aliis indicabo. Conſulenti autem Abraam:utrum Iſmael uiueret lõgæuus:ſignificauit deus eum patrem gentium fore magnarum. Et Abraam quidem in his gratias agens:repente circunciſus eſt:& omnes qui apud eum erant: & puer pariter Iſmael q die illa tredecim erat annorum. ipſe ueronona ginta & nouem annos habebat.

De abraam quõ tres angelos ſuſcepit:a quibus audiuit &. Saram filiũ piturã:& ſodomitaꝝ euerſionẽ:& de Loth. qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio:& de euerſiõe ſodomoꝝ ſimulq; de eruptiõe Loth cũ lota domo eius:& quomodo uxor Loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis:cũ reſpicit ciuitatem pereuntem:& de commixtione filiarum cum patre. CAPI. XIX.

EOdem ſcilicet tẽpore ſodomitæ diuitiis & abundantia pecuniaꝝ elati:hoĩbus contumeliã faciebant:& erant ĩpii circa deũ:ut nequaq̃ recordarent beneficioꝝ eius auerſiq; ſũt a ſuſceptiõe pegrinoꝝ:& circa eos affectus habere deſtiterũt. Exaſpat⁹ igit i his deus:diſpoſuit pũire eoꝝ ſupbiã:& ciuitatẽ eoꝝ ſubuertere:regionẽq; cũctã ſimul exterminare. ita ut neq; plãtatio neq; fruct⁹ ultra ex ea cõſurgeret. Cũ hæc de ſodomitis deus decreuiſſet explere:abraã reſpiciẽs tres ãgelos:dũ ſederet ad ilicẽ Mãbre circa ianuas dom⁹ ſuæ putaretq; eẽ pegrinos:cõſurgẽs amplexat⁹ ẽ. & ibidẽ eos retinens:rogabat quatenus xenia eis ĩpartiret. Quib⁹ annuentibus: panes repente de ſimila præcepit fieri & occidens uitulũ & aſſans:eis obtulit ſub quercu iacentibus. At illi ei gloriam præbuerunt. Et cum adhuc comederent: de muliere requirebant ubi eſſet Sara. Quo dicente intus eam eſſe:uenturos ſe in futurum eſſe dixerunt:& in uenturos eam iam matrem exiſtere. In hoc uero ſubridente muliere: & impoſſibile ſibi fore filium habere dicente. cum ipſa quidem nonaginta ãnoꝝ eſſe:uir aũt ei⁹ centũ. tũc illi iã nõ ſe celare contineruntſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe:& ꝙ miſſi ſũt ut unus ſignificaret de filio duo uero ſodomitas euerterent. Hæc audiens Abraam doluit ſuper ſodomitis: exurgenſq; deum deprecatus eſt: ne iuſtos & bonos ſimul perderet cum malignis. Deo uero dicente: nullum

hominem tabernam. nam si iter eos esset: x. et olus transiturus pecuni supplicium: Abraam
dum esset in ciuitatem. Illi uero in ciuitatem sodomam peruenerunt: quos Loth pro suscepione roga
tus est ut peregrinos iuxta humanus: & Abraam benignitatis discipulus. Sodomite uero
nimis malos nimio multis decore præcipuos: & apud Loth eo successisse cognoscentes:
ut & ipsum eorum pulchritudinis sunt conuersi. Loth autem monente ut casti essent: & ne
quam ad peregrinorum confusionem accederent. sed reuerentiam in eorum successione habe
ret. illi intuentes essent filias suas pro illis concupiscentiæ eorum se præbiturum dicebat
sic existimans. Deus ergo eorum præsumptionibus indignatus: alios equidem excecauit ita ut
postia ad ipsum domus accederet: & sodomitarum omnem populum pestifere morti dam
nauit. Loth hac deo dicente ei futuram sodomorum perniciem: ereptus est cum cõiuge filias duas
nemque adhuc uirgines erant. Sponsi egredi contemnentes: consuetudinem hanc uerborum
esse dictum. Deus ergo imisit gladium in ciuitatem: eamq; cũ habitatoribus concremauit inter
quos exterminauit incendio. sicut dudum a me dictum est: cum bellum iudaicum describi.
Vxor autem Loth descendens: cum respiceret sæpius ciuitatem: & eius curam haberet: interdi
ctio uerbi facta est in statuam salis conuersa dinoscitur. Vidi siquidem eam hactenus eni ma
gis autem ille cum filiabus: in paruo quodam agro se continens ab igne liberato. qui locus
hodieq; segor appellatur. sic enim hebrei modicum uocant. Illic igitur desolatione hominum: &
a deorum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum existi
mantes: miscere se uoluerint se licere credebant. hoc autem faciebant ne deficeret genus hu
manum. Fuerunt igitur filii de seniore quidem Moab: ac siquis dicat ex patre. iunior autem genuit
filium. quod nomen significat filius generis. Et instituerunt: alter quidem Moabitas: quorum ha
bet magna gens est: alter uero Ammonitas: utraq; enim gens est in valle Syriæ. Et Ioth quidem
modi esse contigit de sodomitis egressurum.

Quomodo Abraam migrauit i gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem abraæ: sed corre
pto domino: reddidit eam ipsi intactam: & de natiuitate ysaac. CAPI. XX.

ABraam uero migrauit i Gerara palestinæ: in loco fororis sarã habẽs: similia prioribus
simulans pro timore. Metuebat enim abimelech locorum regem: qui etiam cum ada
masset saram credẽs eam se posse corrumpere: propter cõcupiscentiam in ægritudinẽ
incidit dei uoluntate. medicisq; desperatibus eum: consoporatus per somnium ne cõ
tumeliã faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquantulũ leuigatus: amicis expositus: q;
ritudinẽ hanc ei intulerat pro ultione peregrini: ut eius uxorẽ sine iniuria cõseruaret: quod nõ
eam haberet idem: sed lege iunctam uxorem: & promisisset præbiturum se ei de cetero so
lã si pro uxore ille sine timore consisteret. Et cum hæc dixisset: Abraam amicis suadenti
cauit: michilq; ulterius eundem coniugi quasi aliquid turpe passuram formidare præcepit:
ius habere curam dicens: cuius auxilio uxorem suam permanentem sine iniuria reputaret.
m protestante conscientiaq; mulieris: dicebat neq; eam se ab initio appetisse si uxorem esse
d tanquam pro sorore seductum rogabat: ut mitis circa eum esset: & deum ei propitium fa
i apud eum manere uellet: omnem ubertatem ei conferret. uolenti uero discederet: danda
terum omnium: quibus ad eum indigens aduenisset Hæc illo dicente: abraam non se de
one mulieris mentitum esse dicebat: fratris eam filiam referens & eo q; præter hoc figmen
ntum suum non fuisse securum arbitraretur: nec esse suam culpam in illius ægritudine pre
e debere regem habere de salute fiduciam paratumq; se manere apud eum dicebat. Abi
utem & terram ei distribuit & pecunias constituerunt inter se: ut sine dolo conuersaren
tes ad quẽdã puteũ fœdus: quem Bersabee uocant: quod fœdus putei poterit dici: sic. n.
a prouincialibus nominatur. Post nõ multũ uero tẽporis natus ẽ filius Abraam de Sara: sicut
deo ꝓdictũ: quẽ nominauit Ysaac: quod significat risum. Nam eo q; Sara riserat dicente do
mino: nec iam ꝓ senectute speraret partũ. iõ filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tunc age
bat centum. Abraam uero centum. Natus est ergo filius utroq; sene: quẽ repente post dies octo
circumcisus est. & ex illo post totidem diem mos est iudæorum circũcisiones efficere. Arabes au
tem annos. xiii. circumciduntur eo q; Ismael gentem eorum instituit filius Abraæ de concubi
na. Hic tempore circumcisus de quo certissime omne tempus exponam.

Quomodo abraã monente sara: & ꝓcipiente domino emisit a se agar cũ filio ismaele. CAP. XXI.

ABraam natũ de ancilla agar primitus diligebat Ismael: nihil in eo fauoris iminuens quẽ
admodũ q; ꝓpriũ filiũ: & pricipatus nutriebat heredẽ. Ysaac aũt filio ꝓcreato: non digna
batur eũ cũ Ismael nutrire cũ senior eẽt: eũq; posset opprimere patre moriẽte. Suade
bat ergo Abraæ: ut eũ in aliã regionẽ cũ matre transmitteret. Ille uero in initio suã nõ
apposuit uoluntatẽ ad ea q; Sara fieri festinabat: crudele nimis arbitratus puulũ filium
& necessariis indigentes abscere. Postea uero cũ deo placuisset ad q; Sara ꝓcipiebat con
tri tradidit Ismaelẽ q; nõdũ a se poterat gubernari & aquã i utre & panẽ ferẽtem iussit
itineris necessitas ꝓparet. Dum ergo abeũti necessaria deficerẽt: erãt in malis: cũ eẽt aqua

difficilis:& exponens puerũ ſub arbore quadã protrahentẽ aĩam ne ea p̃ſente deficeret:pcul abſceſ ſcit.Ad quã ueniẽs diuinus angelus dixit ei adeſſe fontẽ & monuit:qt̃ uideret pue:& recrearet di. cẽs grãdia eſſe ei cõferẽda de pueri ſoſpitate.Illa cõfidẽs de p̃miſſiõibus & ſtudens alere pue: adhi bẽdo,curã:declinauit erũnas.Cũ uero puer ad uirilẽ pueniſſet ætatẽ:uxor ei cõiũcta eſt ægyptia ge nere:uñ erat ipſa antiqtus oriũda:de qua filii Iſmaeli nati ſunt.xii.Nabaioth.Darus.Abdelius.Mar ſamus.Maſmarus.Ydumas.Maſmiſus.Quodamus.Themaſus.Iechurus.Naphleſus.Cadomas. Iſti náq; oẽm terrã ab eufrate ad mare rubrũ poſitã uſq; tenuerũt.Nabatheã noiantes prouinciã. Sunt aũt iſti q gẽtẽ.Arabicã ſecũdũ tribũ ab eis uocãt &p̃pter uirtutẽ eo:&p̃pter Abraæ dignitatem. Yſaac autem filiũ ſuum pater Abraã diligebat cũ eſſet unigenitus:eiq; a deo pro munere in ſenectu te conceſſus.prouocabat enim ad fauorem amoremq; ſuum ipſe potius puer parẽtes:eo quia omni uirtute ſtuduerit:& parentum haberet ſollicitudinem:& affectum circa dei religionem.

Abraam accepit mandatum a domino de immolatione Yſaac. CAPI. XXII.

ABraam aũt cum fœlicitatẽ ſuã filio legitimo relicturus eẽt morti uicinus hoc dei uo. lũtate p̃meruit.Qui tẽtare uolens religionẽ eius:apparuit ei:cũcta quæ præſtitiſſet di. numerãs.& qm̃ hoſtiũ melior ſuiſſet effectus:& p̃ſentẽ fœlicitatẽ eo ſtudio pcepiſſet: & Yſaac filiũ habuiſſet:eundẽ filiũ eius ſibi ſacra imolatione p̃cepit offerri:in mõte no mine Morim eleuatũ:ara ibidẽ collocata:ſic.n.apparitura religionẽ eius:ſi etiã ſaluti filii p̃poneret quod deo placeret.Abraã aũt in nullo iuſtum eſſe decernẽs non obẽdiri deo:ſed cum ctos ei miniſtrare debere:tanq; eius prouidentia uiuãt omnes quibus eſt ipſe propitius celans coniu gem dei præceptum:& quam ipſe habuiſſet de nece filii uoluntatem: ſed neq; ſeruorum cuiquam hoc palam faciẽs:ne forte deo parere prohiberetur:ſumens Yſaac cum duobus ſeruis:& quæ erant ad ſacrificium neceſſaria imponens aſino ibat ad mõtem:& duobus quidem diebũs iter cum eo fer ui fecerunt.Tertia uero cum iam circa locum montis eſſent:reliquos in campo relinquens qui cum eo erant:cum ſolo filio uenit ad montem:in quo templum rex Dauid poſtea collocauit. Portabant autem cætera ſecum ſacrificio neceſſaria:p̃ter uictimam.Yſaac uero cum præſentem fœlicitatẽ eius ſtudio percepiſſet:cunq; quinq; & uiginti eſſet annorum:altare conſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater:cum uictima deeſſet. ille autem dicebat deum ad præbẽdum hoc idoneum: qui etiam quæ non ſunt abundanter hominibus condonauit:& ea quæ ſunt ab his qui in ſemetipſis cõ fiderent poſſet auferre daturũ & illi uictimã:ſi propitius ad ſacrificiũ ſuum dignaret accedere. Dum ergo altare fuiſſet conſtructum:& ligna ſuper impoſita:& oĩa præparata dicit ad filium.O puer:quẽ innumeris uotis a deo optaui mihi conferri:& dum perueniſſes ad uitam:nihil eſt quod pro alimẽ to tuo non feci:neq; me fœliciorem arbitrabar:niſi cũ te uiderem ad uirilẽ iuuentutẽ perueniſſe: & moriens te ſucceſſorem mei honoris:& pricipatus relinq̃re cũ gauderẽ:qui dei uolũtate tuus pater ſum factus dẽhuo ſecũdũ eius placitũ te repono:hanc ſortiter portari dicationẽ.Deo náq; te cædo: q hũc honorẽ a nobis dignat accipe:eo q̃ placitus mihi fuit:ac p oĩa ſuffragator.Natus ergo fœli. citer motere:nõ cõi mõ hãc uitã egrediens:ſed a patre,p̃prio oblatus deo patri cunctoq; ob legitimũ ſacrificium.Reor enim qa te dignũ iudicauerit:nec egritudine:nec bello:nec qualibet alia paſſione quæ ſolent hominibus accidere ex hac uita liberare:ſed cũ orationibus & ſacrificiis animam tuam ſuſcipere:& apud ſe nihilominus obtinere:eritq; de cetero mei curam habens:ſenectutemq; regens: qua gratia maxime te nutriebam:hæc mihi deo ſcilicet pro te præbituro.Yſaac autem habens p̃em fortiſſimum:ſapientiaq; delectatus:& libentiſſime eius ſermones accipiens:ait:quia neq; iuſtum eſ. ſet:ut initio naſceretur:ſi dei & patris iudicium eſſet refutaturus:aut nõ ſe monſtraret amborum uo. luntatibus præparatum:quando liceret ſolo patre hæc uolente facere:ſi nõ obediret eſſet iniuſtum. Hoc dicens acceſſit ad cedem:pariter & ad altare.Sed idem opus infirmatũ eſt:offerẽte deo impedi. mentum.Clamauit ergo noĩatim deus Abraam:ſuſpendens eum a nece filii.Nõ enim quaſi ſangui nem deſideraret humanũ:necẽ filii ſe ei impaſſe dicebat:neq; cuius p̃em eum fecerat:hũc ei auferre cũ tanta impietate poſcebat:ſed eius mentem probare ſe uelle:ſi ẽt talia iuſſus audiret. Cognoſcens uero eius obedientiã:& excellẽtiam religiõis ĩtendens delectari qdẽ ſe in his quæ ei præbuerat:nec unquam fraudandum:eum oĩ cura dicebat:& genus eius honorandum futurũq; filiũ eius longeuũ fœliciterq; uicturũ in oĩbus bonis præbiturũq; ſe magnũ ſoboli eius principatũ:atq; genus eorum: & multis gentibus & diuitiis eſſe conſtituendũ:& memoriã ſempiternã gñis eius principibus affu turam:chananæamq; terram filios eius armis poſſeſſuros:& exemplũ boni futuros cunctis homini bus.Hæc cũ dixiſſet deus arietem ad ſacrificium ,pduxit ex improuiſo.Illi uero p̃ter ſpẽ ſemetipſos amplexantes:qppe q bonoꝝ taliũ,p̃miſiões audirẽt oſculabant.Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſũt ad Sarã fœliciterq; degebant cũcta q̃ uellẽt eis p̃bente deo. De morte ſara & ſe-

pultura ipſius:poſt cuius mortẽ Abraã accepit Cetũram uxorẽ. CA.XXIII.

ET Sara non qdẽ multo tpe defuncta eſt:cũ uixiſſet annis cẽtũ uigitiſeptẽ:ſepultaq; eſt in Hebrõ p̃mittentibus chananeis:ſepulcrũq; eius publice factũ ẽ:Abraã emente agrũ ſiclis quadringẽtis:a quodã Ephron de Hebrõ:& ſepulchra ſibi Abraã & eius ſoboli cõ ſtituit.Poſt hæc autem Abraam duxit uxorẽ noie Cethurã ex qua ei filii .vi.nati ſunt

uel habere uidebat sapientia eruditi: Zambri. Iezan: Madan: Magian: Iesboch: & Esue. Nati sũt eti
am filii eius Esbon quidem Sabbati fuit & Dadã. Huic uero fuerunt Asurim & Iaculsim: & Iomni. Madã
ni habuit Aphan & Apher: & Noch & Abida: & Helda. His omnibus filiis filiorũq; natis. Abraam
ppositis donis prebuit qui & nogloditen appræhenderunt: & fœlicem atabiam: inquantum ĩ ma
nibus potuit. Dicitur autem quia dum Apher castra fixisset in libiam: & filiorum eius filii ha
bitassent ut ea tempestate illam ex illius nomine africam uocauerunt. Testatur meo sermoni alexan
der cognomento polliystor. idest multarum historiarum: sic dicens: Credemus ãt ppheta q & malchus
scribens sibyllam iudæo: sicut etiam moyses legislator eorum retulit: ait q de cethura abraæ fu
erunt filii quia Dicit ãt eos: et nomina eis: Epheran: Sudin: Laphran & de Sudin quidẽ assyriã nun
cupatam: de duobus autem reliquis Laphran & Epheran: ciuitatẽ Abiran prouinciamq; africam nun
cupatam: auxilium præbuisse herculem ĩ libia: & duxisse uxorem filiã Iepharan nomine Ecbeam
& genuisse ex ea Dodorum filium cuius filius Phoron: ex quo barbari Sorophaci nominantur.
Quomodo Ysaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. CAPI. .XXIIII.

Quã ãt iam circa .xl. annos cõstituto a patre Abraã ut uxorẽ duceret Rebeccam q̃ fu
it neptis fratris eius Nachor: filia Batuelis: senioré seruorum suoꝝ misit ad sponsãdam
eã magnis fidei sacramentis obstrictũ: qd hoc more faciebãt: sub fœmore manũ mittẽ
tes: deide iuocantes deũ: in testimoniũ futuroꝝ. Misit aũt & munera ibidẽ cõmonẽti
bus quæ apud illos rariora essẽt: aut nec omnino repirẽtur in illa regione. Q ui tẽpore
multo nudi eo q̃ sit ita agẽtibus: dira mesopotamia: hyeme qdẽ ppter luti pfunditatẽ: æstate ue
ro ppter aquarũ defectionẽ: Insup etiam latronibus ibidẽ cõmanentibus: quos diffugere nõ esset facile
nisi pruinosis montibus inhereret: uenit in ciuitatẽ carrenoꝝ. Et cũ esset in suburbanis uirgines uidit
multas eãdem aquã ad potandum uenientes: ad aquã orauitq; deũ: ut Rebecca ob quã desponsandã filio eũ misit Abraã: si secũdũ uo
luntatẽ eius eẽnt nuptiæ celebrãdæ: iter illas ita cognoscereť: ut aliis qdẽ aquã poscẽti negantibus il
la præberet: & ille qdẽ hanc uoluntatẽ habens: uenit ad puteũ: rogauitq; uirgines: ut potũ ei præbe
ret. Illis aũt auertẽtibus se idicantibusq; aquam donii portare: & nõ præbere illi: quæ utiq; difficile
esset haurire. una ex illis oĩbus increpans eas p pegrino q̃si nõ esset hoibus ad illas aliq̃do cõmũio:
tũa nec aquam participarẽt egeno: sola ei præbuit abũdanter. Ille aũt in spẽ oĩum reꝝ ueniẽs: uo
luit cognoscere ueritatem laudabat ei⁹ nobilitatem atq; benignitatem: qa etiã cũ suo labore egen
ti⁹ sufficientiam pbeť minie declinasset: iterrogabat uero: de qb⁹ pentib⁹ eẽt: optauitq; qd illi gra
tissimũ foret: ut in domũ boni uiri ueniret: filios ei pitura germanos. Illa uero neq; hæc iuidit uolen
ti cognoscere: sed & genus idicauit. & Rebecca iquit ego dicor: pater aũt: Batuhel fuit: sed ille iam
defunct⁹ ẽ: Laban uero frater ẽ noster: q & domui prospicit simul & matri: & meæ uirgĩitatis sollici
tudinem gerit. Ille gaudebat de his quæ facta fuerant atq; dicta: deũ ita uidens suo itineri clare pspi
cere: & pferens redimicula: & alia pariter ornamenta: qb⁹ uirgies decet uti: dedit puellæ. ut ei cã po
tuli hæc retributio foret & honor: iustũ esse dicẽs: ut talia mereretť quæ fuerit bona pter: uirgies uni
uersas. Poscebat aũt succedeť apud eos: qñ ad eam itegrius aliter puenire neqret: sibi esse cautius: q̃
ibus iam uidebat exptus & coniicere ex ea matris fratrisq; clementiam: & q̃ nihil esset eoꝝ uirtuti
difficile: neq; se eos grauaturum sed mercedem pegrinationis pbituꝝ: & ppriis expensis usuꝝ esse
dicebat. Illa uero de pentũ qdem suoꝝ clementia recte eũ asserunt arbitratũ: culpauit aũt de merce
dis uerbo: cum oĩa sine mercede esset habiturus. Sed ut nunciaret prius Laban: quo pmittente accerĩ
endum esse dicebat. Q uod cum factum fuisset: pegrinus adductus est: & camelos qdem sumentes
q erant Laban famuli: eis diligentiam adhibebant: ipse uero cœnaturus cũ eo ĩgrediebať: & post cœ
nam ad eũ matremq; puellæ locutusq; est dicens. Abraam tharæ q est filiꝰ: uester uero cognatus Na
chor. n. hoꝝ o mulier puerorum auus uester ex eodem patre uel matre misit ad uos: petens ut hanc
puellam filio suo uxorem detis i ungendam. qui solus est ei legitimus: in oĩbus bonis enutritus: cui
possibile quidem fuit fœliciſſimam inde mulierem ei copulaŕ: sed noluit. Honorans aũt genus nup
tias postulat: cuius studium ac uoluntatem nolite contemnere. Dei enim uoluntate alia nunq̃ pter
pspera p iter contigerunt: & puellam citius & uestram inueni domum. Dum pximus eẽm ciuitati
uirgines uidens plurimas uenientes ad puteum: oraui ut in istam inciderem: qd & factum est. Nup
tias ergo diuina psentia desponsatas uos quoq; firmate. Illi uero p ea quæ eis fuerant secundæ col
lata dispõne diuinæ uoluntatis intellexerunt: miseruntq; sicut petebat uirginem quam duxit Ysaac
potius omnium rerum Abraæ. Nam qui fuerunt de cethura nati: exinde migrauerunt. Abraam mo
ritur: & sepelitur in ebron cum sara coniuge sua. CAPI. .XXV.

Post paululũ uero tẽporis morttuus est ẽt Abraã: uir quidẽ oĩ uirtute sũmus & digne a
deo p studio qd circa eũ habuerat honoratus. Vixit ãt oẽ tẽpus suũ annis cẽtũ septua
ginta quinq;: & in Ebron cũ Sara cõiuge sua a suis filiis Ysaac & Ismaele sepultus est.
De conceptu uel partu Rebeccæ: & qũo Ysaac peregrinatus est in gerariis tẽpore famis: & quía cũ
senuisset: & caligarent oculi eius. benedixit Iacob cum putaret se benedicere Esau. CAPI. XXVI.

Orro post mortẽ Abraã cõcepit uxor ysaac: cuiꝰ uẽtre nimis itumescente: hæsitãs con
suluit deũ: respondit⁹q; geminos parituram fore Rebeccã: & in omnib⁹ gẽtibus eẽ no-

mīnādos:maioris āt primatū eē minuēdū. Pepit ergo paulatim secūdū diuinū eloquum geminos fi lios:quoꝝ senior ut credimus a capite usq; ad pedes erat uehementer hirsutus quē iunior ꝓceden tem tenebat a planta. Diligebat pater senioꝛē qdē qui uocabatur Esau secūdū ethimologiā piloꝝ hæbrei nāq; capilaturam seiron dicūt. Iacob aūt iunior carus erat genitrici. Fame uero supueniēte dū placuisset Ysaac:ut iret in ægyptū ubertuosā ualde prouicia: pergebat in geraris deo præcipien te. Hūc suscepit rex Abimelech pro muneribus & amicitiis Abraam:Et cū multo circa eum fauore fuisset usus initio:in hoc permanere semper inuidia faciente est prohibitus. Videns nanq; deum in Ysaac esse præsentem:& tanto eum fouentem expulit eum. Ille uero huiusmodi inuidia tentatus per Abimelech tunc equidem discessit in agrū:qui dicitur Pharan. i. conuallis non longe a geraris:ubi cum foderet puteū:irruentes pastores in lite congressi sunt:prohibentes illud opus ipleri:quo nolē te contendere prævaluisse uidebantur. Discedentes aūt alium fodiebat:quem etiā aliis iniuriā faci entibus quibusdam Abimelech pastoribus relinquens:abscessit expectans bonæ uoluntatis gratio rem licentiam:Quod dum esset ei sponte concessum:ut puteum sine prohitione foderet Roboth pu teum apellauit:quod nomen significat spacioſum. Priorum uero alius quidem Escon appellatur quod potest dici litigium:alius uero Suennam:quod nomen significat inimicitias: Ysaac itaq; rei magnitudine pullulabat. Abimelech autem contra se crescere putans Ysaac: propter hoc q; cum eo litigans ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicitia nihil ei prodesset: conuerso Ysaac ad ultionem eorum quæ uidebantur esse perpessus: amicitias rursus cum eo firmauit: & unum ad hunc suorum ducum Philocum nomine destinauit. Et cum omnia quæ popoſcerat Abimelech me ruisset propter ysaac bonitatem qui recenti iracundiæ priscam gratiam in se:inq; patrem suum habi tam præposuerat:tulit eum in propria. Ysaac uero filius Esau circa quem maximum habebat pater af fectum:cum esset annoꝝ. xl. duxit uxores Agamidam Edonis filiam:& Alybamin Eusebonis uiro rū inter chananeos ualde potentium:semetipsum faciens dominum in potestate nuptiaꝝ:& neq; patris consilium sumens:quod nec permisisset ysaac si in eius uoluntate iaceret: non. n. libenter ha bebat ad prouinciales suam copulare cognationem. Nolens ergo molestus esse filio:ut iuberet eū a mulieribus abstinere:tacere decreuit. Cum senex autem esset:& aspectum penitus non haberet:ꝛe uocans Esau:& senectutem indicans:q; & pro cæcitate & passione uisus impedimentum ei iam esset deo seruire iussit eum egredi ad uenandum:ut dum caperet quodcunq; potuisset:ei præpararet ad cœnam postquam domino suplicaret:ut auxiliator ei in omni uita: & cooperator existeret:in certumq; esse dicens:quando etiā moriretur:& ante hoc eis se præbiturū:ut deū propiciū eius orati onibus habere mereretur. Et Esau quidem ad uenationem egressus est Rebecca uero deum pro fa uore Iacob rogabat:& præter Ysaac uoluntatem: iussit hædos ei occidere: cœnamq; præparare. Ia cob ministrabat matri ei semper obediens. Cum uero fuisset parata cœna hædi pelle brachia cōuo luit Iacob ut pater propter pilos esse crederet Esau. Nam cum in oībus aliis similarent eo q; esset ge mini in hoc tantūmodo differebant:trepiduſq; iacob ne anteq; fieret orationes reprus in hac calidi tate:patrē ut contraria faceret irritaret:ꝓferebat patri cœnam. Ysaac uero sentēs uocem Iacob pro prio eum nomine uocitabat. Illo autē brachiū porrigente cui pellē circūdederat: contingens eum ysaac ait. Voce qdem iacob proximus secundum pellis uero profūditatem Esau uideris esse: nihilq; suspicās mali cū cœnasset conuersus est ad orationes & dei preces. Domine inquit omniū sæculoꝝ & creator uniuersæ substantiæ tu patri meo concessisti magnam fortitudinē bonorū: & me dignū rebus præsentibus effecisti:& ex me procedentibus promisisti adiutorē:& propicium:& datorē te semper meliorum. Hæc ergo confirma:& noli me despicere propter præsentem necessitatē:propter quam & præcipue a te deposco:& hunc filium propicius serua mihi:& ab omni malo sine passione custodi:dās ei fœlicem uitam:possessionemq; bonorum:quorumcūq; tibi potestas est præbere. Fac eum metuendum equidem inimicis:amicis honorabilem atq; gratissimum. Et ille quidem arbitra tus pro Esau se orationes efficere:rogabat deum. Mox autem ut cessauit a benedictione:affuit Esau ysaac sentiens quod egerat:cessabat. Esau uero petebat similia quæ fratri iam fuerant collata. Patre negante:eo quod omnes in Iacob fuissent orationes expē̄sæ luctum agebat:quod esset oratione fru strat⁹:eiusq; lachrymis afflictus pater:eo quod circa uenationem & fortitudinem corporis esset ap tus i armis & omnibus operibus. Esau probabilem fore dicebat:eumq; fructum earum rerum:& glo riam sempiternam:etiam genus quod ab eo descenderet habiturum:fratri uero esse seruiturum. Ia cob timens fratrem fugit ad Laban i mesopotamiam:ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxo res:cum ancillis earum Balla & Zelpha:ex quibus filios. xii. genuit:& unam filiam:quæ regresso Ia cob de mesopotamia ad chananeā: uiolata ē a Sichem filio Emmor regis sicimorum:quare idigna ti fratres eius totam ciuitatem percusserunt in ore gladii. CAPI. XXVIIII.

IAcob aūt metuētē fratrē ulcisci se in illo uolētē mater eripuit. Marito aūt psuasit:ut Ia cob de mesopotamia cognatā suā daret uxorē:cū iā Ismaelis patrui filiā basamin:Esau uxorē cōiugē accepisset. Nō. n. deuoti erāt chananei circa Ysaac i prionb⁹ ei⁹ bellis ual de grauati:cū barēati cepisset:circa quā ꝑcipue laborauerat. Iacob aūt i mesopotamiā missus a matre ꝓpter nuptias filiæ Laban ei⁹ germani:permittēte Ysaac nuptia celebra-

...ego fuisset Laxotis consilio persuasionis per cham̃ra properabat: & propter odium proximi...
...aperiri nullum quidem succedere uoluit sed sub diuo iacebat: apud suum lapidibus subditis sub...
...ens tibique per somnium uidit huiusce modi uisionem: astitisse sibi scalam a terra pertingentem ad...
...ta per eam descendentes figuras: honestiorem naturam habentes quam homines: & ad ultimum...
...super eum: deum scilicet se sibi met apparentem: nominatimq; uocantem: & huiusmodi uerba...
...ere: ne debeo cum patris boni filius: & qui gloriam magnæ uirtutis inuenit fatigare te in...
...ternibus non oportet: sed sperare melius. Tenim opulentissima tibi maximaq; bonorum mea...
...ia ego in præsentia. Abraam itaq; ex mesopotamia ego huc deduxit cognatis expulsum: &...
...rem tuam quidem in felicem offendi: quorum non minorem partem in te quoq; reponam. Consi...
...ergo ad hoc itinere tuo proficiscere me protegente securus. Impetrabis enim nuptias ad quas...
...festinas: natosq; tibi filia bona quorum multitudo numero maior erit: & posteriores filios dere...
...quem: quibus ego huius terræ dominatum condonabo: eorumq; filiis qui replebunt omne quod...
...respicit mare: & arena. Sed neq; ullum periculum timeas: nec laborum multitudine me...
...mane prouidentia: ea que tibi conferenda sunt: & in præsentibus: & multo magis in prosperis. Hæc...
...dicens Iacob prædixit: ille uero factus effectus in his quæ uiderat fuerant promissa clarificans...
...Iacob quippe cum tanto bono: illic factum ei fuisset alloquium: uotum fecit immolaturus se sup...
...quibus uita impassibile remeaturum: deoq; promisso exoluit: denuo remeans. Nã & ipse uotum...
...hoc esse decreuit: uidq; Bethel nomen imposuit quod diuinas diuitias latina lingua significat. Procedes...
...mesopotamiã Iacob tempore uenit in Carrã. pastoresq; in subuiabis iuuenes: & pueros adolescentulos...
...uirgines ad quendam puteum aqua hauriturus. morabatur cum eis potum quærens & uerba cum eis facien...
...mirabatur: ab eis si nosceret quendam Laban: adhuc si superesset. Illi uero oes se nouisse dixerunt...
...eq; uiuere: & ignorari no posse: eiusq; filiam una cum eis gregem pascere: quam mirabantur no esse præ...
...dicentes ei. Ab ipsa integrius agnoscere poteris: quæcunq; de illo audire desideras. Hæc ita q; illis...
...tibus: astitit puella cum pastoribus: qui una descenderãt: eisq; Iacob ostenderunt dicentes. Peregrinus...
...uenit de patre tuo consules illa uero læta facta per infantiã propter Iacob præsentiã: requirebat...
...is quis esset: & ad eos unde uenisset: & qua causa adductus fuisset: orabatq; simul ut esset possibile...
...standi ei quibus uenisset egens. Iacob autem non propter cognationis causam: neq; propter fa...
...cem præsentem: sed amore puellæ uictus obstupescebat pulchritudinem eius tale esse conspicien...
...pauce mulierum ita florerent: & ait. Mihi ad te & patrem tuum: si tamen tu filia es Laban familiaritas est...
...antiqua mea tuaq; generatione consistens: de Thare enim Abraã & Aram & Nachor filii sunt pro...
...fir. Batuel tuus auus filius est Nachor. De Abraam autem & Sara quæ nata est de Aran: Ysaac pa...
...meus est. Vicinum & nouum cognationis pignus inuicem possidemus. Rebecca autem mea mater...
...ram tui patris soror est ex eodem simul patre & matre progenita. Consobrini siquidem sumus ego...
...us. Nunc ueniens amplector uos antiquaq; nobilitatem renouaturus assisto. Illa uero recordata...
...uiuentibus accidere solet quæ præaudisset a patre de Rebecca: & parentes flens nomen eius de...
...eram ter audire: propter paternum fauorem ad lachrymas adducta est: & amplexata Iacob. Quem...
...osculata fuisset: perducere maxima delectatione optabat ad patrem: omnibusq; domesticis me...
...oriam matris eius esse dicebat: intenditq; ei totius boni retributionem: eumq; ad patrem iam ueni...
...iubebat: & sequi se precedentem: nec eius delectatiõe fraudari amplius illo tardante poterat. Hæc...
...tens ducebat eum ad Laban. Cognitusq; ab auunculo: & ipse sine formidine inter amicos erat & il...
...delectationem maternam conferebat inopinabiliter eis ostensus. Post non paucos itaq; dies la...
...n gaudere se quidem in eius maxime præsentia: & ultra quam indicare possit sermone dicebat...
...ulam pro qua uenisset: patrem matremq; senes derelinquês: & eius præsentiæ solatiis indigentes...
...eo quærebat: præbiturumq; se omnia quibus opus haberet promisit. Iacob autem omnem ei cau...
...m narrabat: dicens Ysaac fuisse geminos filios: se: & Esau: quem dum pro paternis orationibus ma...
...s sapientia fefellisset: illum se interficere uoluisse dicebat: tanquam ablato sibi a deo regno: & bo...
...s quæ pater optasset: & hãc fuisse causam suæ præsentiæ: materno mãdato factæ. Omnibus enim...
...quit nobis sunt fratres: sed mater amplius illius cognationem metuens: ita mihi prospexit: q uti...
...ue solum meæ puericiæ munimen iudicauit. Vnde deum respiciens in præsentibus sum securus.
...aban autem & propter parentes eius promisit omnem se ei participare clementiam: & propter ma...
...em pro cuius fauore licet absentis studium suum circa eum se dicebat ostendere: gregis scilicet cu...
...m eum habiturum constituere se dicebat: & præponendum his exoptabat: uoluntatemq; ad pro...
...rios remeare parentes cum talibus donis & honoribus dimittendum qualibus talis cognatus in...
...te promeritus esset. Iacob libenter hæc audiens: donec esset quidem apud eos: hunc laborem fer...
...e gratissime se respondit: mercedem uero pro tali labore Rachel nuptias postulauit: cum etiã pro...
...ter alia honore digno haberetur: & maxime quod ministra eius fuisset aduentus. Amor nanque...
...uellæ eum huiusmodi uerba facere compellebat. Laban gauisus in his annuit ei puellæ nuptias:
...hec alium generum meliorem sibi optasse: si tamen apud eum aliquantum maneret tempus ad cha...
...naæos non se missurum filiam: quando etiam de sororis cura penitentiam agere se dicebat q eam
...ibidem direxisset. Cum uero Iacob hoc fieri consentiret: septem promisit annos: tantum enim so-

cero iudicauit miniſtrandum:uirtutis ſuæ prebens experimentum ut quis eſſet magis agnoſceretur. Laban ſuſcipiens ſermonem tempore tranſacto prepoſuit epulas nuptiarum. Nocte ergo ſuper uenientem:ignorante iacob collocauit ei alteram filiarum Lyam ſenioremꝫ non decoram aſpectu ille uero per ebrietatem nocte ei permixtus. die facto apud Laban de iniuſtitia querebatur: Qui dandam ueniam neceſſitati poſcebat:ob quā talia geſſerat:non enim per malignitatē ei Lyam dediſſe: ſed alia maiore cauſa uictum ſe hoc feciſſe dicebat:quæ tamē impedire nō poſſet: ſed amāti daturū ſe eā poſt ſeptē annos alios promittebat. Conſenſit ergo iacob:nihil.ſ.aliud ei amor puellæ facere permittebat:& præteritis aliis ſeptē ānis Rachel accepit uxorē. Erāt ambabus miſtræ quas dederat pater. Zelpha quidē Lye. Rachel aūt Bala nō quidē ancillæ:ſed ſubdite. Et Lyæ magna erat ſollicitudo de amore uiri:quē habebat circa ſororem ſperabatq; ſe exiſtentibus filiis honorandā: & exorabat continue deū natoq; maſculo filio & propter hoc cōuerſo ad eā uiro Ruben filiū nominauit: eo quia dei miſericordia ei fuiſſet cōceſſus:hoc enim ſignificat iſtud nomen. Habuit autē poſt tempora ēt alios tres filios:Simeon quod nomen ſignificat exaudibilē ei fuiſſe deū:deinde Leui quaſi firmator ſocietatis:poſt hunc iudam quod gratiarum ſignificat actionem. Rachel autē metuens ne propter copiam partus ſororis minorem apud uirum partem haberet collocauit cum Iacob ſuam famulā Balam ex qua naſcitur dan:quod a deo iudicatum' latina ſignificat lingua & poſt hūc Neptalim tanq̄ ex machinationibus:eoq; contra partus ſororis copiam arte fuerat uſa. Hoc & Lya fecit contra opus ſororis denuo machinata:collocauit ei & ipſa ſuam famulā:& natus eſt de Zelpha filius Gad quod quis potuerit appellare fortuitum:& poſt hūc Aſer: quod beatificū poterit dici: qui Lyæ gloriam cumulauit. Cum autem Ruben ſenior filioq; Lyæ matri mādragore mala portaret:Rachel aſpiciens dari ſibi poſcebat: quia cupierat cibū: illa nō conſentiente: ſed ſufficere ei dicente:eq; eam uiri honore priuaſſet:Rachel mitigans ſororis iram conceſſura ſe ei dicebat: ut cum ea uir illa nocte maneret. Qua hoc percipiente munus Iacob cū Lya dormiuit. Rurſus ergo nati ei filii ſunt: Yſachar quidē quod ſignificat mercede factum:Zabulon quod indicat fauoris pignus ad eā. Nata eſt autē & filia Dina. Poſt hæc tempora natus eſt & rachel filius Ioſeph:quod ſignificat augmētum alicuius faciēdum. Hoc ergo omne tempus quod fūt anni uiginti paſcebat ſoceri greges. Poſt hoc rogabat ut ſumptis uxoribus ab eo diſcederet. Socero hoc non permittente latenter hoc facere cogitabat:uxores requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem diſcedere libenter dicētibus Rachel & ſimulachra deorum quos colere patria lex erat pariter furata cum Lya ſorore fugiebat & utriuſq; pueri:& puellæ cum filiis:& quicūq; poſſeſſio eis erat. Ducebat etiam gregum medietatem nō reſpiciēte Laban. Rachel deorum ſimulachra portabat:licet docuiſſet eā Iacob huiuſmodi deorum honorem ſpernendum:ut ſi comprehenderentur ſequente patre ueniam illa ad hæc cōfugiēs impetraret Laban autem poſt primum diem cognoſcēs Iacob diſceſſū ſimul & filiaq; multū malo animo perſequebatur maxima uirtute circundatus:& ſeptima die in quodā colle procul eos collocatos iuenit:& tunc quidē quia erat ueſpera requieuit. Viſio ergo ei apparuit monens: quatenus ſinens generū atq; filias cōqeſcere:nihil in eos pro furore præſumere: ſed ut pacta faceret cū Iacob: q; ſi eius contēnens paucitatem aggrederetur cum eo pugnare ei auxilium dicebat illa uiſio prębitu ram. Laban autē dum huiuſcemodi ei factum a deo fuiſſet alloquiū:orto die Iacob euocās & manifeſtans ei uiſionem:cui credens ad talia declinaſſet:cœpit eum culpare dicens: qūo eum & pauperē uenientem ad ſe:& omnium ſuſciperet indigentē:eiq; cunctā poſſeſſionis ſuæ ubertatē præbuerit. Nam & filias meas inquit coniunxi tibi:fauorem tuum circa nos per hæc agendum eſſe confidens: tu uero neq; matris tuæ aut cōmunionis quā circa me per cognationem habes:neq; uxorū quas duxiſti pudorē gerens:neq; filiorum quorum ſum auus:lege apud me uſus es belli:poſſeſſionē meam quidem auferens:filiabus autē genitorem ſuum fugere perſuadens: ſacra quoq; paterna diripiens: domi utiq; portaturus: quæ & a meis parentibus honorata ſunt: & a me religione ipſa colūtur:& hæc quidē quæ nec expugnātes ſuos inimicos faciūt:tu perpetraſti cognatus:& ſororis quidē meæ filius:filiarum uero maritus & coepulator meus domui meæ talia ingerere nequaquam dubitaſti. Cum hæc dixiſſet Laban:ita ſatiſfaciebat Iacob dicens. Ego non ſolū deum patriæ deſideraui: ſed etiā omnes una cognatos:& poſt tantū tempus dignum eſt me ad propria remeare. Pro præda uero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniuſtus:cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quæ a me cuſtodita & facta maiora ſunt:qūo in hoc iuſtitia non priuaris: cū mihi ingratus exiſtis. Cur patrem eius paruam abſumentes abſceſſimus. Filiæ uero tuæ non mea malignitate ſecutæ ſunt:ſed iuſta deuotione quam ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe competere. Sequuntur non tantum me quantum filios. & hæc quidem ipſe dicebat:ne aliquod gereretur in congruū:quærebatur autem accuſationem quam faciebat:quia cum matris eius uideretur eſſe germanus: & filias ei iunxiſſet: imperiis eum uulneraſſet aſperrimis. xx. annis eum detinens: & alia quidem nuptiarū occaſione feciſſet:quæ licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet: peiora tamen facta poſt nuptias: quæ quilibet etiam inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter Laban uſus eſt Iacob. Videns enim ei deum ad quodcunq; uoluiſſet eſſe præſtabilem promittebat ut quicquid natum fuiſſet ei præberet: interdum quicquid album procederet:aliquando uero quæq; nigra naſcerentur. Creſcente ſub no-

mino Iacob gregum partu aliquando quidem fidem de præsenti non custodiebat: aliquando autē in futurum annum præbiturum se esse dicebat: eo q̄ multitudine gregum uideret eum abundare: non in futuro tantum fore potius desperaret: fallebatq; rursus in his quæ nata conspiceret. De facie autem furtis iussit inquisitionem fieri. Cum accepisset ergo Laban perscrutandi potestatem: Rachel hoc audiens posuit idola i stratorio cameli qui portabat eā: & sedens naturalē sibimet purgationem dicebat imminere. Et Laban quidē cessauit amplius perscrutari: non credens q̄ cum tali custodia idola accederet: fecitq; cum Iacob fœdus: in nullo eorum quæ gesta fuerant memoriā habiturus: sed & ille filias suas se dilecturum. Et has pollicitationes fecerunt super montes quos dam in gilead columnam statuerunt sub climate aræ: unde collis ipse dicitur galaad: ex quo hactenus nomē galaditen appellant. Et cum factis pactionibus immolassent: Laban quidem reuersus est: Iacob in chananæam procedente: subinde uisiones apparebant: de futuro ei spem optimam pollicentes: & locum illum quidem appellauit dei castra. Volens autē nosse quid cogitaret eius frater: fratrem agnituros cum integritate præmisit: metuensq; propter priscam suspitionem: præcepit illis quod minabatur ut dicerent Esau: quia Iacob putans iniustum esse ut hic te irascente conuiueret: deposita ira sponte discessit: & nunc sufficiens tempus esse putans reconciliationis reuersus est: duxeras uxores & filios: cum diuitiis acquisitis: & cum preciosis rebus semetipsum tibi traditurus: quod maximum bonum fore iudicat: ut cum fratre fruatur his quæ ei sunt a diuinitate collata. Et illi quidem hæc indicauerunt. Esau uero lætus effectus: fratri cum quadringentis occurrit armatis. Iacob audiens uenire eum in occursum sibi cum tantis armatis expauit. Deo tamen spem salutis sue commisit & prouidentiam rerum præsentium fecit: quatenus & ipse suū sine passione seruaret: inimicisq; præualeret si aliquod iniustum facere uoluissent. Distribuens ergo qui cum eo erant: alios quidem præmittebat: alios autem post tergum proxime sequi iubebat: ut si uim paterētur qui præmissi fuerant insistente fratre refugium sequentes haberent: & omnes qui cum eo erant hoc modo disponens: misit quosdam fratri munera deportantes. Erant iumenta quæ mittebantur: & quadrupedum multitudo uariorum quæ grata suscipientibus forent: eo q̄ illi rarius hæc haberent. Mittebantur autē diuersis uicibus ut frequēter aduenientes multi eē putarent. Placabat ergo p dona ipsi etiam adhuc aliqua indignatio remansisset: sed etiam sermonibus blandis iubebat uti: quos mittebat ad eum. Hæc disponēs per totū diē nocte uenientē mouebat suos. Cūq; fluuiū quēdā trāsisset nomine Labon: Iacob ibi remanēti uiso quædam apparuit: cū qua luctabatur: illa utiq; uisiōe initiū certaminis faciēte: q̄ etiam uoce usa est: simul & uerbis letariq; eum in his monens quæ facta uidebātur: nec modico se preualuisse crederet: sed grandē āgelū dei uicisse: & hoc signū arbitrari magnorum sibi fore bonorum: & q̄ nūq; eius desereret genus: nec fortiorem hominū quēq; illius esse uirtutis: præcepitq; eū uocari Israhel: quod hæbraica lingua significat reluctātē angelo sacro. Hæc igitur iacob pōscente illa uiso prædicebat. Qui sentiens angelū dei esse: rogabat: ut quam partem hiturus eēt ei significaret. Et uiso quidē cum ista dixisset disparuit. Letatus autem iacob in his phanuel locū denominauit. Cūq; ei pp certamen dolor fuisset factus circa neruum latū: & ipse abstinuit eo cibo: & pp illum neq; nobis ē cōmestibilis. Proximū iā audiēs eē fratrē iussit p̄cedere utrāq; cōiugē seorsū cū ancillis suis: ut de longe conspiceret opa uirorum pugnantium: si hoc uoluisset esau. Fratrem autē sibi proxime uenientē ipse salutauit: nihil de eo dolose cogitantē. Et Esau āplexus eum requirebat de multitudine filioꝝ & mulierum. Et cum cognouisset: ipse quidem uenire eos rogabat ad patrem. Iacob ergo excusante eos de iumētoꝝ labore: Esau discessit in seir: illic. n. commorabatur: appellauitq; uillam de sua. s. hirsuta capillatura. Iacob autē uenit ad scenas. i. ad tabernacula q̄ hactenus sic nocātur. Vnde in sicimiam quoq; profectus est: quæ ciuitas ē chananæorum. Sicimitis autem solemnitatem agentibus: Dina q uæ fuit filia iacob: sola transiuit ad ciuitatem: emptura ornamētū puicia lis mulierum. Videns ergo Sichem regis Emmor filius: eam corrupit abreptā: & amore confectus deprecatur patrem: ut ei p uellam acciperet in uxorem. Ille uero consentiens uenit ad Iacob supplicans ut filio suo Sichem Dinam lege coniungeret. Iacob igitur neq; cōtradicere ualens pp dignitatem supplicantis: neq; legitimum iudicans alienigenæ filiā copulare petit cōcedēdum sibi spaciū: ut deliberaret de quibus poscebat. Abscessit ergo rex sperans Iacob nuptias filio suo concessurum. Iacob aūt indicans filiis: & corruptionem sororis & supplicationē Emmor: petebat cogitādum esse quid fieret: & plurimi quidē tacebant: consiliū nō inuenientes. Symeon uero & Leui puellæ fratres ex matre eadē nati: huiusmodi sibi constituerunt actionē adinuicē: ut cū esset festiuitas & sicimitæ requie: & epulis uterent: incunctanter primis custodiis assistentes dormientes occiderent: & uenientes in ciuitatem interficerent omnem masculum: & regem cum eis & filium eius: soliscq; parcerēt mulieribus. Hæc efficientes præter cōscientiam patris reuocauerūt Dinam. Iacob aūt factorum magnitudinem admiranti: & filiis irascenti deus assistens: iussit eum confidere: & purificantem tabernacula: sacrificia celebrare: quæ prius cum iret in Mesopotamiam pro somni apparitione deo uouerat. Cū igitur purgaret suos: Laban deos inuenit neq; n. sciebat a Rachel furatos esse: & quia eos celasset in terra sub arbore quadam: hos ergo inde tollēs sacrificabat in Bethel ubi somnium uiderat cum Mesopotamiam prius iret: hinc. n. proficiscens uenit in Effrata: ubi Rachel ex partu mortuam sepeliuit:

quæ ſola inter cognatos in Ebron honorem ſepulturæ habere non meruit. Et ualde flens filium ex ea natum Beniamin appellauit: propter dolorem qui ob eum matri prouenerat. Iſti ſunt ergo filii Iacob omnes: maſculi quidem duodecim: fœmina uero una. Hoꝝ octo legitimi: de Lya ſex qdem: duo uero de Rachel: quatuor autem de famulabus: bini ex utraq; quorum & nomina ſuperius dixi.

Moritᵭ Yſaac in ebron: & ſepultura filiis ſuis: Rebecca uxore prius defuncta. CAP. XXVIII.

VEnit ergo hinc in ciuitatem ebron poſitam inter chananeos. Illic aũt Yſaac commorabatur: & paululũ qdem pariter uixerũt. Rebeccá Iacob uluã non repperit. Moritur & Yſaac: non poſt multũ q̃ filius eius aduenit: & ſepultus eſt a filiis cũ uxoꝛ in Ebron: ubi erat ſepultura eius parẽtũ. Fuit ergo Yſaac deo uir carus: & multa eius ꝓuidẽtia dignꝰ: poſt Abraam ualde longæuus. Cũq; uixiſſet centum octuaginta quinq; annis: cum uir iuſte defunctus eſt.

Incipit liber ſecundus antiquitatis iudaicæ.

Quomodo Eſau & Iacob Yſaac filii habitacula diuiſerunt: & Eſau quidem Idumæam tenuit: Iacob autem chananæam. CAPI. I.

POſt mortẽ uero Yſaac filii eius iuicẽ tabernacula diuiſerũt: & nõ ea quæ accepant tenuerũt: ſed Eſau qdẽ Ebron ciuitatẽ fratri dás habitabat in ſeir & in idumea regnabat: quã regionẽ a ſemetipſo ita uocauit. Edom enĩ noĩatus eſt: quã nuncupationẽ hmõi uenatiõis cã ſortitus ẽ. Aliqñ labore uenatõis eſuriẽs rediebat: dũ adhuc puer eſſet ætate: inueniensq; fratrẽ lentem ꝓparantẽ ſibi ad prandiũ rubeũ coloꝛe nimis hñtẽ: & propterea potius ĩcitatus rogabat ut ꝓberet ſibi cibũ. Qui uendere ſibi primatũ ꝓp cibum p eius eluriem compulit fratrem. Ille fame compulſus cõceſſit cũ ſacro primatũ. Quamobrem propter ruboꝛẽ cibi a coetaneis ĩſantiæ tpe Edom uocatus eſt. Hæbrei náq; edom rubeũ dicũt. Et iõ regionẽ ſic appellauit: quã græci hõeſtius Idumeá denoĩauerũt. Fuit aũt pr̃ filioꝝ nũero qnq; quoꝝ Hieus qdẽ & Hielõ: & chore ex una muliere ſunt geniti: Oolibama noĩe reliquoꝝ uero Eliphas qdẽ ex Ada: Rabuel aũt de Baſemath ethei ſunt nati. Hĩeus qdẽ filii nõ fuerũt: heliphas uero fuerũt legitimi quinq;: themá: Omar: Sepphu: Gatham Cenes. Amalech. n. naturalis nõ erat: de cõcubina thãna noĩe ꝓcreatus: iſti ſiqdẽ habitauerũt in idumæa q̃ Gobolitis eſt dicta & ab Amelech Amalechitis eſt appellata. Cũ. n. aliqñ magna fuiſſet idumæa: & in tota regione nomen ĩtegꝝ retineret: in pr̃ibus appellationẽ ab habitatoribus cõſeruabat. Contigit aũt Iacob: ut ad tantam fœlicitatis magnitudinẽ ꝑueniret: quæ facile ab aliis appræhendi non poſſit. Diuitiis enim cunctis ꝓuincialibus eminebat: & filioꝝ uirtutibus imitabilis & conſpicuus erat: nec ullius rei penitus indigebat: quando illi ad opus manuum & laboꝝ tollerantiam erant prompti: & ad intelligentiam præparati: in tantũ uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curã: ut ẽt ex his quæ triſtia uidebantur eſſe: bonorum ei preberetur ſublimitas: fecerit q; eum: & qui ex eo ꝓcreati ſunt auctores reuerſionis ex ægypto: quo patres noſtri huiuſmodi cauſa morati ſunt.

Quomodo Ioſeph iunior filiorum Iacob ſomnis ei demonſtrantibus fœlicitatem futuram inuidiam ſuſtinuerit fratrum. CAP. II.

IOſeph ex Rachel filiũ ſuſcipiens Iacob: & ꝓp hõeſtatem corpis & animi uirtutem: cũ utiq; aliis ſapientia ꝓcelleret: eũ amplius aliis filiis diligebat. Huic ſiue paterna dilectio odium concitauit fratrꝝ ſiue ſomnia. Quæ cũ uidiſſet: patri & eis ꝓtinus ĩdicauit: eo q̃ ꝓfectum eius annunciarẽt: cũ ſepius celent hoĩes: ẽt ſuoꝝ fœlicitates. Viſiões quæ apparuerunt Ioſeph erãt hmõi. Miſſus a pr̃e cum fribus ut colligerent meſſes. & maturas fruges: uidit nimis præcipuã uiſionẽ: & ultra ea quæ ſolent p ſomnia ꝓuenire. Quam uiſionẽ dum ſurrexit fratribus ſuis tanq̃ ſibi ſomniũ diſcrementibus enarrauit: dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco: illorum uero concurrẽtes adorare eũ: ſicut dominum ſerui. Illi intelligentes uirtutem eius: & rerum magnitudinem prædicere uiſionem: & contra ſe poteſtatem eius futuram: Ioſeph quidem tanquam ignorantes ſomnia nihil explanauerunt: cõſiliũ uero feceruntᵭ ne ad ꝓfectũ ea quæ arbitrabant accideret: & circa eũ graues amplius exiſtebãt. Impugnãs aũt diuinitas eoꝝ iudiciã ſcdam pſtitit Ioſeph uiſionẽ multo mirabiliorem quã pri mã. Vidit. n. ſolẽ ſimul & lunã & cæteras ſtellas ĩ terrã deſcẽdere: & ſe adorare: quã uiſionẽ pr̃i nihil de fribꝰ mali formidãs: ẽt his pñtibus ĩdicauit: & iterꝝptari ſibi qd hoc ſignificare uelit poſcebat. Ille uero ſõnio gaudẽs: cũ expoſitionẽ mẽte cõſpiceret: & cũ ſapĩa nõ ſine cõſideratiõe cõiiceret lætabatur: magniſq; ſignificatiõibus fœlicitatẽ filio nũciabat: pſq; largiente deo futuꝝ: quo a pentibus & ſratribus ẽt honorãdus: & adorari dignus: lunã qdẽ & ſolem pr̃i & mr̃i comparans: eo q̃ illa augeat & nutriat uniuerſa: ille uero formet: & aliam fortitudinẽ præſtet: ſtellas uero fratribus: cum & ipſi xi. eſſent: ſicut & ſtellæ uigorem a ſole & luna percipientes. Et Iacob quidẽ huiuſmodi non inſipienter diſcretionem ꝓtulit uiſionis: fratres uero Ioſeph uehementer ea quæ ſunt prædicta contriſtauerunt: & incitati aduerſus eum: uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomniis habitu-

dum. Et eos quasi de fratre gaudentes: dum etiam cum eo potuissent: his adipisci bonis: nempe qui congressione cōmunicarēt: & felicitatis soci forēt: intesimere adolescētulū sunt aggressi. Cūq; hoc fratricidium consilium ad perficiendum illud tendebant: in sicimis abeuntes Hæc autem prouincia pascuorum est ouium optimarum: & gregum alimentis ualde copiosa. Quo dū gregum curā haberent: & pontem scire non secerunt: quia ibidem remoti essent. Ille ignorās hæc: eo q; nullus ad eum a gregibus adueniret: qui quod esset uerum de filiis nunciaret: tristemq; pro illis animum gerēs: & in sor mulosus constitutus misit Ioseph ad greges ut de fratribus suis agnosceret: & quid agerent idicaret. Ille autem fratrem uidentes ad se uenire: gauisi quidem sunt: sed non quasi familiaris sui præsentia: & a grauedine: sed quasi super inimico: & manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad interficiendum ergo eius nolentes differre præsens tempus protinus accesserunt. Quos dum Ruben se uidisset inspiceret ita conspirare: & ad actum iam uideret unanimes: eos retinere tētabat magni criminis præsumptionis: & scelus eis ostendens: quia malignum quidem deo & hominibus esset abhominabile etiam non consanguineum hominem perimere: multo magis autem scelestius cedē in fratrem perficere: quo. s. interfecto pater una perimeretur: & mater in luctu ex filii nō humana lege facta percussione consumeretur. Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperent quid ipsi patrem uterumq; sibi filio: & iuueniculo: & recederent a tali præsumptione deum timentes: qui inspector simul & ultis esset: & ab huiusmodi actione recederent: penitentiamq; diligerēt: & potius tempus deseruirent: nam accedentes ad hoc opus: omnem pœnam pro fratris nece persoluerēt: uidentes utique dei prouidentiam ubiq; præsentem: cui neq; quod in deserto: neq; quod in ciuitatib⁹ agitur est abconsum: ubicunq; enim homo est: oportet scire illic esse deum: sed etiam conscientiam suā eos habituram inimicā in his præsumptiōibus edicebat: quā neq; bonā habentes aliq; neq; talē qualis in eis tunc habitaret post mortem fratris effugerent. Adiiciebat dictis etiā hæc: quia fratrem neq; iniustū aliquid facientē sanctū eēt occidere: bonū esse uero etiā inimicis obliuiscis: si quid forte peccauerint Ioseph aūt in nullo malignum circa eos extitisse: cur eū occiderent: cuius ætatis infirmi tatem mēsurare deberēt: qñ ipse eorum tutelam potius expectaret. Causa uero huius iteritus multo peiorē eorum actionē faceret: eo q; propter inuidiā futurorū bonorum eum uita priuare niterentur: quibus bonis simul cum illo uterentur: eius communioni pariter participantes: cum non extraneus sed domesticus eorum existeret: unde deberent sua putare: quæcunq; Ioseph largitas diuina conferret: sed & iocundiam supernam propterea seueriorem sibimet futuram: si eum qui a deo iudicatus fuerat dignus: occiderent: & auferret deo eum cui esset talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens & his potiora supplicans: eos a fratricidio conabatur auertere. Cum uero in nullo eos mitiores uideret: sed festinantes ad necem suadebat ut malum sceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulciscī se uolentes prius credebat flectere. Cum uero præualuissent ut fratrem occiderent: dicebat non esse ualde futuros malos: si in his quæ nunc hortaretur obedirent in his enim esset & opus quo festinarent: non tamen huiusmodi: sed leuius in comparatione mali. Petebat eos manus quidem in fratrem non iniicerent: sed proiectum in lacum uicinum eum illic desinerēt mori: & scelus manuum suarum uel ita leuigari. Illis autem consentientibus: sumens Ruben adolescētulū & caute ligans eum in lacum cum quiete deposuit: erat enim sine aqua. Et ille quidem dum hoc feciſſet abscessit quærēs loca oportuna pasturæ.

Quomodo idem ipse in Aegyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebāt in eū: factusq; insignis & clarus: ibi fratres habuit subiectos. CAPI. III.

IVdas autē qui & ipse filius erat Iacob uidēs negociatores arabes ex ismahelitar gene re aromata: & onera syria portantes ægyptiis de Galaath post discessum Rubē fratrib⁹ persuasit ut extrahentes Ioseph uenderent arabis quo longius cōstituto: uel si moreret apud peregrinos: ipsi forēt a scelere liberi. Hoc dū placuisset: Ioseph extrahētes: negociatoribus uendiderunt: præcio nūmor. xxx. cū decē & sex esset annor. Rubē aūt no cte ad lacum ueniens: latens fratres ut liberaret Ioseph: dum clamante eo non responderet: metuens ne post abscessum eius interimerent eum culpabat fratres. Illis quod gestum fuerat edicentibus: cessauit a luctu Rubē. Cūq; hæc circa Ioseph gesta uiderentur a fratribus quid agerent: postea ut extra suspitionem patris fierent exquirebant: tunicamq; qua uenerat indutus ad eos Ioseph quam abstulerant dum eum in lacum deponerent: placuit eis discerpere: & hirci sanguine maculatam portare: patrique monstrare ut ei uideretur quasi a bestiis deuoratus. Quod facientes uenerunt ad senem. Et cum ab eis de filii cognitione inquireret: dicebant se quidem Ioseph neque uidisse: neque si qua calamitas ei accidisset nouisse illam uero tunicam inuenisse se sanguine maculatam atq; diruptam & arbitrari se q; incidens in bestias interiisset: si tamen ex tunica agnosceretur: & si hac indutus fuisset de domo proficiscens. Iacob autem cum prius in leuiori spe fuisset: tanquam forte prædato suo filio: hanc spem deseruit: cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifestum. Cognouerat enī eum ipsa uestitum cum propperaret ad fratres: & uelut super mortuum decæteró uidebatur affli/ctus adolescentem lugens: & tanquam si unius filii pater esset: aliorumq; consolatione priuaretur: sic erat apud semetipsum male: prius fratribus eum estimans comparatum qui a bestiis credebatur

eſſe comſumptus. Sedebat ſacco ueſtitus: triſtitia grauiſſimus: ut neq; a filiis conſolationem ſumẽs leuior fuiſſet: neq; laborando doloribus interdicere prævaleret. Ioſeph autem uenditum a negociatoribus comparans Putiphares uir ægyptius qui erat ſuper coquos regis pharaonis: habebat in omni honore: doctrinamq; liberalium edocebat: & ali eum meliori cibo quam conueniret: ſeruili fortunæ iubebat: commiſitq; ei domeſticam curam. Ille uero cum his frueretur: uirtutem humilitatis quæ circa eum erat: neq; hac mutatione dereliquit: ſed oſtendit prudentiam cum certiſſime affuerit prævalere poſſe rebus in uita difficilimis: nec fœlicitatibus ſolummodo temporalibus inhærere. Itaq; dum uxor eius domini propter pulchritudinem & opportunitatem actuum eius: eſſet illius amore confecta: & putaret quia ſi hoc ei faceret: manifeſtum facile eum ſuaderet uenire ad ſuum concubitum: quaſi ille iudicaret fœlicitatem eo q; ei domina ſupplicaret: & ad figuram illius tunc ſeruitii: & non ad modum reſpiceret caſtitatis: deſiderium ſuum ei prodit: & uerba de permixtione fecit. Cuius reſpuebat ille preces: dicendo non eſſe iuſtum huiuſmodi ſibi imponi ſeruitium. unde emptorem a quo tanta dignitate fuerat honoratus: iniquitatis contigeret iniuriam ſuſtinere: ſed rogabat eam comprimere paſſionem: deſperationem quippe ei huius deſiderii præponens: quia ſi non eſſet ſpes: hoc ei facile poſſit auferri: ſe uero omnia potius ferre dicebat quam in hoc quodammodo conſentire. Nam ſi ſeruum inquit domine ſue nihil facere oportet aduerſum: contra hæc precepta maxime conuenit reſultare. Illius autem amor potius augebatur: eo q; non ſperaret omnino deuiare Ioſeph. Et dum uehementer obſideretur a paſſione: ſecundum rurſus fecit experimentum. Igitur dum feſtiuitas publice celebrationis inſtaret: in qua ad cerimonias etiam mulieres intereſſent: ægritudinem marito ſimulauit: captans ob hoc ſolitudinem atq; ſilentium: ut exoraret Ioſeph. Qui dum acceſſiſſet uberiores prioribus obtulit ei ſermones: quia bonum quidem fuiſſet ut præcibus priſcis flecteretur: nec in aliquo contradiceret propter reuerentiam dominæ depoſcentis: & excellentiam paſſionis: qua cogeretur domina de ſua dignitate deſcendere: ſe nunc melius ageret: ſi quæ pridem contemſerat emendaret. Nam ſi ſecundas preces expectaret: hoc illa etiam ſtudio maiore ſe feciſſe referebat: ægritudinem ſimulaſſe: & feſtiuitati uel cerimoniis præpoſuiſſe eius amplexum: ſibi autem q; primis ſermonibus non credendo reſultauerat: nulla factum fuiſſe malicia iudicaret: ſignumq; crederet utilitatis bonorum præſentium: q; ipſa in ea uoluntate perſiſteret: quæ bona iam quaſi poſſideret ſi eius amore flecteretur: & maioribus frueretur obediẽs uindictam uero & odium eum aſſerens ſuſcepturum: ſi eius contemneret dignitatem: ſed etiam dominæ caſtitatem conferre uideretur. Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat: ſed ipſa ad accuſationem accederet illius: & tentatam ſe ab illo marito proprio mentiretur: magiſq; creditura uxoris ſermonibus quam illius: licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere: ſimul & flente: nec miſericordia eum recedere a caſtitate ſuaſit: nec metus coegit: ſed & preces reſpuit: & minis nõ ceſſit: metuens iniuſticiam ſuſtinere: & pati magis quodlibet ſæuius elegit: quam lætus uti præſentibus: in quibus etiam conſcius eſſet perditionis ſuæ. Commemorabat autem eam nuptias: & uiri ſocietatem: & his potiora diſtribuenda: quam tẽporalis ardoris libidini ſupplicabat: nam talibus perpetratis: quæ pœnitentiam magis augerent: dolorem ſumeret & nequaq; quod deliquerat emendaret: & timorem nimium eſſet habitura: quando cauſa huius mali nullatenus poſſit abſcondi: uiri autem ſuæ ſocietatis adoptionem habitura ſine periculo: inſuper magnam conſcientiæ apud deum fiduciam ſimul & apud homines: tanquam in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ poteſtatem: non pro peccato habitura confuſionem: multoque melius eſſe habere fiduciam in bonis quæ cognoſcuntur: quam in malis quæ timore celatur. Hæc dicens: & his multo maiora: ardorem mulieris retinere: eiuſq; paſſionem conuertere ratione nitebatur. Illa uero ſtudio ſuo uehementius incitata immittens manus: cum uerbis ſuadere deſperaſſet: eum cogere tentabat. Cunq; fugiſſet iratus Ioſeph: illa eius tenente ueſtem qua ſe exuerat: exiliuit domo. Quæ in formidine cõſtituta: ne uiro ſuo hoc diceret: iniuriamq; uolens præuenire: quatenus aduerſus Ioſeph mentiretur: excogitauit: ut hoc modo ulciſceretur iniuriam: quæ fuerat ita ſuperbe contempta. Præcedere uero in accuſatione ſapientiſſimum fore ſimul & mulierem credens: ſedebat quidem dejecta atq; confuſa ob triſtitiam qua cupiditate ſua fuerat decepta: temptamentum corruptionis ſuæ cum ira frangens alias iungens. Veniente autem uiro: uultu turbato cauſamq; conſulenti fecit ioſeph ac cuſationis initium: & uelut mortua dixit marito. Seruum nequã cubile tuũ uiolare uolẽtẽ caſtiga qui neq; qualis in domum noſtram uenerit recordatus timuit: neq; quantum ex tua bonitate promeruit: mente percepit: ſed pro his cum rebus omnibus bonum ſe præbere debuiſſet: inſidiatus nobis eſt: ut lectum tuum contumeliis afficeret: & hæc i feſtiuitate captans abſentiam tuam. Qui licet humilis primitus uideretur: propter tuum quieſcebat metum non quia eẽt natura benignus. Hoc autem factum eſt: eo q; indigenes: & præter ſpem ad honorem acceſſerit. Qui dũ fidẽ totiꝰ poſſeſſionis tuæ & diſpenſationem obtinere prævaluiſſet. & ſenioribus famulis præpoſitus eſſet: tuam quoq; uiolare tentauit uxorem. Dum uero quieuiſſet in uerbis: oñdebat ei ueſtem quaſi dum tẽtaſſet ei uim facere reliquiſſet eam. Putiphares neq; lachrymis uxoris: neq; his q̃ dicebat illa: uel uidebat ipſe diſcernens: & eius amori cuncta diſtribuens: examinationem quidem ueritatis fieri non

[illegible] Ioſeph uero nequam eſſe decernens: & illum quidem maligno animo habere cognouerat mentis potius caſtitatis ornamentum ineſſe teſtificatus eſt. Ioſeph itaq; de omnia ſua cõmitẽs: neque ad ſatisfactionem: neque ad integram factorum manifeſtationem tormentis effuſus uinculis & neceſſitate tacitus manſueruſq; ſuccubuit: meliorem eſſe confidens deum: cuſtodia calamitatis: & ueritatem ſcientem: quam illos: qui eum iniuſte pœne contraderẽt: cu ius prouidentiæ experimenta repente ſuſcepit. Cuſtos nanq; carceris diligentiam fidemque eius: conſiderans: & uidens dignitatem eius formæ ſubſtraxit uincula. & quod erat peſſimum leuius ei [illegible] uti quam uinctis conueniebat: meliore præcepit. His uero qui in eiſdem ciuani tatibus [illegible] dum ab emunctarum onere ceſſarent: ad colloquium ut aſſolet communionis & ſimilis calamitatis uenientibus: & adinuicem cauſas pro quibus condemnati fuerant requirẽtibus: pincerna regis & ab eo uehementer honoratus: eiuſq; effectu deuinctus & cum Ioſeph habens compedes. Familiarior ei magis effectus eſt. Sapientia nanq; ei uidebatur excellere: cũque ſomnium uidiſſet expoſitu peteret: ut quid ſignificaret: inſinuaret: accuſans quia ſupra mala regis adhuc ei diuinus ſollicitudinem apponeret ſomniorum. Dicebat ergo ſe uidiſſe trium palmitum natos botros: et unoquoq; pendere grandes iam: & ad uindemiandum ſpecioſos: eoſq; ſe comprimere in poculo regis manibus: offerre bibituro: & illum grate ſuſcipere. Quod ergo uiderat: hoc eſſe dicebat: poſtulabatq; ut quæcunq; Ioſeph in his fortiretur intellectum: ei ſuo manifeſtaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere: & ſperare in diebus ſe tribus a uinculo abſoluendum: rege deſiderantem miſericordiam eius: & rurſum in eo eſſe conſtituẽdum. Fructum enim uineæ ſignificauit in bonum dentis hominibus præbuiſſe: quod etiam ipſi libatur: & fidem hominibus amicitiamq; paſcitur. Soluit ergo luctus paſſioneſq; & triſtitiam aufert his quibus offertur: & ad delectationes ſpe conuertit. Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus compreſſum botris manibus ſuſcepiſſe regem tuis: bonã uiſionem ſcito tibi futuram & præſentis neceſſitatis indulgentiam in tot diebus prænunciantem de quantis palmitibus fructum uiſus es per ſomnium uindemiaſſe. Sed memor eſto mei cum fueris hæc expertus: qui tibi pronunciaui bona: & in poteſtate conſtitutus: non obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccãtes ad uincula uenimus: ſed pro cauſa ueritatis & caſtitatis: ea quæ reorum ſunt ſuſtinere damnati ſumus: quando nec in propria delatione eum qui nobis hæc in tulit iniuriam ſuſtinere uoluimus. Et pincernæ quidem ut aſſolet audiente huiuſmodi expoſitionem ſomni gaudium erat: expectabatq; interpretationis finem: Seruus autem quidam ſupra piſtores cõſtitutus: cum pincerna uinctus in carcere: cum talem Ioſeph protuliſſet de illius uiſione ſententiam in ſpe bona conſtitutus: cum & ipſe ſomnium uidiſſet: petit Ioſeph: ut & illi quæ præterita nocte uiderat: quid uellent ſignificare depromeret. Erat enim inquit huiuſmodi. Caniſtra tria ſuper caput meum ferre me uidi: duo quidem panibus plena: tertium obſonio: uariiſq; cibis: & qualia ſolent regibus miniſtrari: ſuperuolantes autem alites: omnia conſumpſiſſe. Et ille quidem credebat ſibi ſimilem expoſitionem futuram: quam pincernæ dixerat. Ioſeph autem concipiẽs animo ſomnium: dixit ad eum: uelle quidem ſe interpretem ei fore bonorum: & non talium: qualium uiſio demonſtraret: duas inquit ei uitæ ſupereſſe dies: hoc dicẽs caniſtra ſignificare: tertia uero eum crucifigendum: cibumq; uolatilium eſſe futurum: nihilque fore: quod ei auxilium poſſet ferre. Hæc ergo ſimilem terminum in ambobus ut Ioſeph dixerat ſuſceperunt. Prædicto nanq; die cum natalis eſſet regis: non ſicut Rex agens: piſtorem quidem crucifixit: pincernam uero uinculis abſoluens: in proprium miniſterium reuocauit. Ioſeph uero cum duobus annis uinculorum mala ſuſtineret: nihilq; a pincerna prædictorum memoraretur: deus eripere eum uolens de carcere: huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem. Rex Pharao una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens: & cum his utriuſq; expoſitionem: interpretationem qdem oblitus uiſiones recoluit: afflictuſq; in his quæ uiderat: nempe cum ei triſtia uiderentur: die facto conuocauit ſapientes ægyptiorum: uolens agnoſcere ſomniorum diſcretionem. Hæſit antibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confuſionem: memoria reddita eſt Ioſeph: eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ: & accedens ad regem: indicauit ei de Ioſeph: & uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere: pariter & euentum: & quia ipſe dixerit crucifigendum ea die piſtorem: & ſibi omnia ſecundum interprætationem ſomnii eueniſſe prædicente Ioſeph: uinctumq; eum aſſerens a Putiphare principe cocorum ut ſeruum: cum diceret ſemetipſum non humilis hebræorum eſſe generis: nec gloriæ patris. Hunc inquit euocans: nec propter modernam culpam eum calumnians: quæ tuis ſomniis indicantur agnoſcens. Iubente rege Ioſeph ad ſuum uultum adduci: obediunt famuli diligentia ei præcepto regis adhibita Rex uero eius dextram apprehendens: iuuenis inquit: tu mihi nunc optimus: & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es. His ergo bonis quibus iſte participatus eſt: etiam fac me eſſe conſortem: pandens quæcunq; mihi ſomniorum prænunciant uiſiones: Nolo autem te ullo terrore conſtrictum: blandiri ſermone fallaci: & delectationem facere: ſi reuera ſit triſte quod uidi. Putabam circa fluuiũ ambulans uidere me boues pinguiſſimas: ſimul & magnitudine præcipuas numero ſeptem gradientes de paſcuis ad paludem: alias uero tantas numero perſpexi maximas de palude concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendum formes. Quæ

dum deuoraſſent pingues & magnas:nihil adiute ſunt:crudeli fame detẽtæ.Et poſt hãc uiſionem de ſomnis ſurgens: & turbatus quid eſſet hæc uiſio apud me conſideraſ:rurſus in ſoporem ſolutus ſum:& uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori: quæ etiam me tenerent potius atque conturbant. Spicas.vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & reclinatas a fructu: & aptas ad meſſem:& ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes:& infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ: ut conſumerent & comederent ſpicas ſpecioſas:ſtuporem mihi fecerunt Ioſeph autem reſpondens ait. Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eundemq; ſignificat futurorum. Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimum a peioribus deuoratas:& ſpicas a minoribus fuiſſe conſumptas:famam & ſterilitatem ægypto totidem annis prænunciat: e quibus ſcilicet primo temporibus fœlicitatem ferentibus quorum ubertas totidem poſteriorum annorum ſterilitate conſumitur. Erit ergo rerum difficultas neceſſarium: quæ inemendabilis uehemẽter exiſtat.Signum autem hoc eſt:quo modo exhauſtæ boues meliores cõſumpſerunt: ſaciariq; minime ualuerunt. Deus tamen non ut triſtificet:futura prædicit hominibus:ſed ut præſcientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum.Tu ſiquidem cõgregans bona tempore primo futura facias:ut calamitatem ueniuram:ægyptiorum terra non ſentiat. Mirante itaq; rege prudentiam ſapientiamq; Ioſeph:& conſulente quemadmodũ ubertatis tempora diſpenſarentur: ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur huiuſmodi conſilium dedit:ut frugum parcitas haberetur:& non affluenter ægyptios his uti permitteret: ſed quantum ſufficeret ad pabulum erogaret:quæ uero ſupereſſent ſterilitatis in tempore ſeruari: recondiq; monebat triticum ab agricolis perceptum:ut ad ſata tantummodo miniſtrarentur expenſa alimentorum. Pharao utrunq; in Ioſeph miratur: & diſcretionem ſomnii pariter & conſilium: diſpenſationemq; eius rei ipſi commiſit: quatenus ageret ea:quæ populo ægyptiorum & regi ſciret utilia:inuentorem ſcilicet huiuſmodi:uitæ etiam diſpenſatorem optimum eſſe confidens. Ille uero poteſtate ſibi a rege collata: ita ut eius frueretur ſignaculo: & purpura ueſtiretur: per uniuerſam terram ductus: in curru uehebatur: frumentumq; agricolis ſufficiens ad ſemen:& pabulum ſingulis mentiẽs: nulli ſignificabat cauſam: pro qua talia peragebat. Triginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat: & omni honore fruebatur ſibimet a rege collato:quem appellauit pſothonphanecum:uidens eius intellectum inopinabilem. Significat aũt hoc nomen inuẽtorum abſconditorum.Duxit autem uxorem ualde digniſſimam: filiam Peteſres: qui unus fuit heliopolitanorum ſacerdos:adhuc uirginem:nomine Aſeneth: cooperante ſibimet rege.Ex hac fuerunt ei filii duo:ante ſterilitatis tempus: Manaſſes quidem ſenior: quod nomen ſignificat obliuionem eo q; per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis acceſſerit: iunior uero Effraim: quod reſtitutiõem ſignificat:eo q; eſſet redditus libertati maiori. In ægypto ſiquidem ſecundum ſomniorum expoſitionem Ioſeph ſeptem annis beatiſſime tranſeunte:tames annum iam tangebat octauum: & ex eo q; non præſenſiſſent caſurum ſuper ſe malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas confluebant. Ille uero Ioſeph uocabat:qui eis frumentum uendidit.factus multitudinis ſine dubitatione ſaluator: & mercedem omnium non comprouincialibus tantummodo faciens:ſed etiam paratus uendere peregrinis:omneſq; homines ſecundum cognationes ſuas: ſolatium merebantur.Ioſeph fœlicitate eius utentes.His ita geſtis dum Chananæa fame crudeliter uexaretur omnem deniq; terram hæc peſtis inuaſerat: miſit etiam Iacob filios uniuerſos in ægyptum comparaturos frumentum:confidens licere tritici commertium fieri peregrinis:Beniamin tantum modo retinens qui ei ex Rachel fuerat generatus:& erat Ioſeph conſanguineus.Illi in ægyptum uenientes adierunt Ioſeph:frumentum emere ſupplicantes. Nihil enim erat: quod non illius conſilio gereretur:nam miniſtratio regia tunc utilis erat hominibus:quando Ioſeph exhiberetur honor. Qui dum cognouiſſet fratres nihil de ſe cogitantes: eo q; adoloſcens quidem ab eis acceſſerit: ad hanc uero ætatem ita peruenerat:ut figura etiam eis ignotus eſſe uideretur:eũ magnitudine quoq; dignitatis eis neque ſuſpectio proueniret:tentabat eos ut dicerent: quam haberent de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat exploratores uero rerum principis eſſe dicebat: & ex multis quidem locis eos eſſe congregatos: excuſationis uero cauſa ſe cognatos aſſereret:impoſſibile dicens eſſe uiro idiotæ tales filios: & forma ita clariſſimos enutrire: cum regibus tot filiorum copia eſſet ualde difficilis: ut per hæc etiam de patre quæ proueniſſent latenter agnoſceret: ſimiliter & ut de fratre ſuo beniamin audiret. Metuebat enim ne forſitan & in illum ut in ſe peccaueruntaliquid deliquiſſent.Illi nanq; erant in tumultu pariter & timore maximo cõſtituti:periculum putantes ſibimet imminere:nihilq; de fratre mente ſua percipientes: & aſtantes reddebant de ſingulis rationem:Ruben ita concionante primitus:qui eorum ſenior exiſtebat.Nos inquit non pro leſione uenimus huc:neq; regis negotiis aliqua mala facturi: ſed egentes ſalute & negocio:& malorum refugio: quæ noſtram regionem obtinere noſcuntur: ueſtram utiq; ſcientes clementiam:quos non ſolum ſubuenire cuibus propriis: ſed etiam peregrinis mercimonium audiuimus propoſuiſſe frumenti: ut omnibus indigentibus ſalutem maximam præſtaretis. Quia uero ſumus fratres:& communis nobis eſt ſanguis: clarum quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem eſt nobis Iacob uir hebræus:cuius extitimus filii duodecim

[illegible] quibus omnibus nouentibus felices eramus uno uero fratre nostro mori-
[illegible] nostra ad peiora conuersæ sunt. Nam & pater immensum in eo trahit luctum: &
[illegible] defuncti: & ærumna senis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumen-
[illegible] & nostro: prouidentiam Beniamin iuniorem fratrem reliquimus. Poteris autē
[illegible] domum agnoscere si quicquam dicimus mentientes. Et Rubēn quidem hu-
[illegible] perfuadere Ioseph ut de eis meliora decerneret. Ille uero Iacob cognoscēs
[illegible] Beniamin minime deperisse tunc equidem in carcerē eos quasi de uacantia alias
[illegible] iniecit. Tertia die deducens eos: quomodo inquit asseretis neq; pro mali-
[illegible] principis huc uenisse & esse fratres & unius patris filios de quo dicitis: hæc ita eē mi-
[illegible] relinquentes quidem unum ex uobis apud me: nihil iniuriabile passurum: por-
[illegible] genitori: denuo reuersi fueritis ad me: fratrem quem reliquisse uos uobiscū pariter
[illegible] hoc enim erit signum ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros
[illegible] Ioseph frequenter ingemiscentes: tanquam propter id quod in illum cogitauerant
[illegible] in eis talia sustinerent. Ruben autem nimius erat: & eos in eiusmodi sermonibus
[illegible] increpabat: ex qua nulla quidem generaretur utilitas de Ioseph illos uero quicquid
[illegible] pro uindicta illius faciente deo: fortiter tolerare poscebat. Hæc autem dicebant ad
[illegible] non credentes suam linguam Ioseph intelligere. Omnes autem Ruben increpante: habe-
[illegible] & pœnitentia rerum gestarum: cum ipsi non cogitassent illo tempore: pro quibus esi
[illegible] iudicabant deum esse iustissimum. Videns autem eos Ioseph sic estuātes per compas
[illegible] in lachrymas: molensq; fratribus apparere discessit. Et postquā reliquit eos iterum ue
[illegible] Et retinens obsidem Simeon: pro reuersione fratrum: illos sumentes mercimonium tri-
[illegible] præcepit: iubens ministro: ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant: oneri-
[illegible] latenter immittens dimitteret eos: illam pecuniam pariter portaturos. Et ille quidem
[illegible] perfecit. Iacob autem filii uenientes in Chananæam: nūciauerunt patri quæ eis in ægyp-
[illegible] contigerant: & quia quasi exploratores regis illuc ueniissent sunt crediti: dicentibusq; se fratres eē
[illegible] apud patrem domi reliquisse: creditum eis non sit: & quomodo Simeon reliquerunt
[illegible] principem militiæ donec Beniamin iret: & fidem de his quæ a se apud eum dicta fuerant per-
[illegible] rogabantq; patrem nihil metuentem: ut cum eis iuuenculum destinaret. Iacob uero nihil
[illegible] placebat ex his quæ a filiis suis gesta sunt: & dum de Simeon detentione grauiter ferret:
[illegible] iudicabat: Beniamin quoq; his malis adiicere. Et ille quidem neq; Ruben sermo
[illegible] supplicantis flexus est: suos filios tradentis: ut si quid Beniamin in itinere pateretur: eos
[illegible] Illos hæsitantes in his malis: potius conturbabat argentum: quod in saccis mis-
[illegible] inuenerant. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficiente: fame magis inuale-
[illegible] coactus necessitate Iacob: Beniamin deliberauit cum fratribus destinare. Non enim po-
[illegible] in ægyptum uenire: nisi cum sua promissione pergerent. Cūq; famem quottidie augeri con-
[illegible] filiis supplicantibus: quod aliud de præsenti faceret non habebat. Iudas autem cum esset
[illegible] in aliis uir audax: & in his apud eum fiducialiter usus est: dicens: non eum debere de fratre me-
[illegible] neq; aliquid aduersum suspectionem conspicere: quomodo nihil circa eum agendum foret:
[illegible] deus adesset: & quia ei quicquid immineret etiam apud eum manenti omnino contingeret:
[illegible] autem sic palam in perditione pueri adiicere non debere: nec alimentum ex ubertate Pharao
[illegible] permissum: propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum uero de salute Simeon:
[illegible] dum parceretur profectui Beniamin: ille perimeretur: deo autem esse credendum de illo. Quo
[illegible] exhortante atq; dicente: aut saluum reuocare filium: aut se cum eo remansurum atq; uicturum: cre-
[illegible] ei Iacob: tradidit Beniamin: & duplex tritici præcium: simul & quæ apud Chananæos nascū-
[illegible] unguenta balsami: & stacten: & therebintum: & mel: munera Ioseph direxit esse portāda. Mul-
[illegible] uero a patre in egressione filiorum effunduntur lachrymæ: pariter & ab illis. Ille nanq; si filios
[illegible] de itinere suo reciperet cogitabat illi uero si fratrem incolumem repperirent: nihilq; pro
[illegible] tristitia mali perpessum: quotidieq; eis meror ingerebatur. Et serior quidem sessus tole-
[illegible] illi uero ibant in ægyptum: spe meliori tristia rebus curaturi præsentibus. Cum uero ægy-
[illegible] peruenissent: secesserunt quidem apud Ioseph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat
[illegible] propter tritici precium crimini subiacerent: uelut & ipsi furtum sub calliditate egissent: &
[illegible] præpositum Ioseph multis satisfactionibus utebantur: domi in suis saccis dicentes se inue-
[illegible] pecuniam: eamq; nunc reportasse. Illo itaq; respondente: & se iam quid dicerent ignorare:
[illegible] releuati sunt a timore: soluensq; repente Simeon: cum fratribus esse permisit. Veniente autem
Ioseph a ministerio regis: ei munera proferrebant & sciscitanti de patre: dicebant: q; eum inco-
[illegible] reliquissent. Ille quoq; cognoscens supereſſe Beniamin: si is esset iunior frater interrogabat
[illegible] in præsenti cerneret. Quibus respondentibus eum esse: ait deum semper omnium ei
[illegible] suffragatorem. Ipse uero passione motus ad lachrymas discedebat: nolens semetipsum fra-
[illegible] demonstrari: sumptosq; eos ad cibos fecit discumbere: sicut erant soliti apud patrem.
Qui dum circa cunctos recumbentes benignus existeret: Beniamin partibus duplicibus hono-

rabat. Dum uero poſt cænam ſuiſſent in ſoporem conuerſi: iuſſit præpoſito ut eis triticum menſura tum traderet: preciũq; rurſum in eorum ſaccis abſcõderet in onere uero Beniamin etiam poculum argentum quo bibere cõgaudebat immitteret. Hæc itaq; faciebat: experimentum fratrum ſumere uolens: utrum auxilium aliquãdo ferrẽt beniamin pro furto detento: & patienti periculum an certe relinquentes eum: tanquã ipſi nihil gerentes mali: ad paterna limina remearẽt. Cum uero famulus mandata feciſſet: die facto: Iacob filii nihil horum ſcientes diſcedebant: recipientes etiam Simeon: & duplici gaudio congaudentes: tam propter eum: quã etiam Beniamin reuocantes: ſicut promiſerant patri. Qui dum abirent: inſequebantur eos equites: ducentes famulum: a quo in ſacco Beniamin poculum uidebatur immiſſum: & inopinabili equeſtrum inuaſiõe turbatos: cauſamque ſciſcitantes: pro qua ſic ueniſſent: illi maleuolos eos appellabant qui dum honore & muneribus potiti a domino ſuo fuiſſent: neque munerum: neq; hoſpitalitatis. Ioſeph memoriam retinẽtes: præſumpſerint in eum iniqua committere & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes: iuſta lucra ſecum portarent: amicitiamq; Ioſeph: ſuumq; periculum ſi inuenirentur in fraude ſecundo loco ponentes. minabanturq; eis ſupplicium eſſe uenturum. quia nec deũ latuerint. nec cum furto fugientes euaſerint: licet miniſterii famulum latuiſſent. Cognoſcetis igitur dicebant: quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus: ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat. Illi uero neſcientes factum eius uerba irridebant: leuitatemq; uerborum illius famuli mirabantur: quod talem cauſam præſumeret uiris inferre: qui dum precium in ſuis ſaccis inuentum nequaquã retinuiſſent: ſed quod geſtum fuerat nullo ſciente renocaſſent: multo potius ab huius maleficii uoluntate diſcederent: & quia rei ſcrutationem negatione iudicabãt eſſe fideliorẽ: reqrere famulum imperabant: & ſi quiſquam rapuiſſet: cum reperiretꝰ omnes eſſe puniẽdos. Nihil enim ſibi conſcii: fiduciam habebant: ut putabant omni periculo carituram. Illi uero inquiſitionẽ fieri exigebãt: uniuſq; fore ſuppliciũ: qui in furto fuiſſet inuẽtus. Et dum quererẽt omneſq; iam ceteros pertranſiſſent: ſecũdum modum inquiſitiõis Beniamin nouiſſime puenerũt: non ignorantes: quomodo in illius ſacculo poculum abſcondiſſent: ſed ſubtilẽ inquiſitionem ſe facere ſimulantes: aliiq; de ſuo timore liberati: uidebantur eſſe ſolliciti de Beniamin: confidebant tamen: quia nec in illo poſſent maleficium inuenire: increpabantq; eos qui fuerant perſecuti: uelut eis multum proceſſuris impedimentum itineris attuliſſent. Cum uero ſcrutãtes onus: de ſaculo Beniamin inuentum poculum protuliſſent: in luctum & gemitum omnes repente conuerſi ſunt: & indumẽta rũpentes: flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum: ſeq; mentitos patri de ſalute Beniamin. Creſcebat autem eis hoc malum: eo q; iam ſe credentes triſtitiam deuitaſſe: rurſus in fratris ſui malis inciderent: & paternæ ſuper illos triſtitiæ cauſam ſe fore dicẽtes: qui uim patri feciſſent: ut eũ cum eis una dirigeret. Equites ergo ſumentes Beniamin: ad Ioſeph adduxerunt: fratreſq; pariter ſequebantur. Ipſe dum cerneret illum in cuſtodia poſitum: illud autem luctuoſo ſchemate ceratos: quod ait: o maligni aut de mea clementia: aut de prouidentia dei cogitantes: talia in peregrinũ & benefactorem facere præſumſiſtis. Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute Beniamin: & rurſus recordantibus dicentibuſq;: beatiorem eſſe Ioſeph: qui ſi quidem mortuus eſſet: & a uitæ triſtitia liber exiſteret: ſi uero uiueret: certum: quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret: aſſerentibus ſe eſſe amaritudinem patris: quia triſtitiæ quam pro illo haberet hactenus: etiam de Beniamin ipſi ei rurſus adiicerent: Ruben eos etiam uehementer increpante. Ioſeph ergo dicente: illos quidem a ſe abſoluit: a quibus in nullo fuerat leſus: ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris: neq; iuſtum eſſe illum propter eos dimitti qui in nullo delinquerant: neq; illos cum fure puniendos: ſed etiam abeuntibus præbere ſe ſecuritatem: omnes quidem tenuit ſtupor: & dolore huiuſmodi paſſionis obmutuerunt. Iudas autem qui etiam patri perſuaſerat: ut adoleſcentulum dirigeret: & in aliis erat uir efficax: pro fratris ſalute ſe decreuit opponere. Licet crudelia inquit opera commiſerimus in te. & ſupplicio digna: iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere tormento. licet non ſit iniquitas omnium ſed unius iunioris: tamen deſperantibus de eius ſalute: ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens: neq; malefacta conſiderans: ſed ad tuam naturam conuerſus: uirtutem propicius exerce non iram: qua alii cum in fortitudine pari ſint: non in maximis ſolummodo: ſed etiam in fortuitis ſumentes utuntur. Tu eſto magnanimus: neq; uincaris ab ira: ut eos perimas: qui neque ſuam potuerint tueri ſalutem: ſed a te ſumere eam popoſcerunt. Non enim modo eam primitus nobis donas: ſed dum frumẽtoq; ueniſſemus ad emptionem: uelociter & opulentiam donaſti ciborum: & noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti: quæ periculum ſuſtinentes a peſte famis eripuerunt. Ne deſpicias pereuntes egeſtate rerum neceſſarium nec punias qui uidentur deliquiſſe: & circa beneficium quod ante nobis ſplendidiſſime collatum eſt: inuidiæ calamitate damnati ſunt. Permaneat tua gratia: alio modo tantum data. Saluabis enim: quos ob hoc etiam nutriſti: animaſque quas fame laborare non paſſus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita miſerabile ſit & magnum: ut & animas nobis dones: præbeaſque unde poſſint indigentibus permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe. uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtendere:

nosq; in hac munera constituisse: ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoscere: & non solis ob aliam causam indigentibus tuæ clementiæ ammiricula condonares quanquam & hoc magnum esset bene fari inopibus: principale tamen existet saluare quenquam eos qui pro delicto commisso in se poenas debeant exoluere. Nam si paruas lesiones dimittere delinquentibus laudem attulit multis: incundum obibere in his: pro quibus uita peccantium sit obnoxia: diuinæ cognoscitur esse naturæ. Et ego quidem nisi scirem patrem quemadmodum in amissione filiorum afflingitur: propter Ioseph morerer: quaquam quantum ad nos attinet salutis uerba pferrem nisi forsan tuis mobis hoc tionasset: quoꝝ est ppriũ etiam hos saluare: qui tribulantur i huius morte: sed etiam præ beremus: passuros quæcunq; uelles. Nunc autem non nostri miserantes licet iuuenes simus: & nondum omnes uitæ bonis moriamur: sed de patre ea cogitantes: & senectutis illius miserantes: has tibi preces offerimus: & commendamus animas nostras: quas tibi malignitas nostra tradidit ad supplicia perferenda. Nam non ille malignus est: neq; tales nos futuros genuit: sed cum sit benignus: ut experiatur talia non sit iustum etiam nunc nobis suspectus affligitur. Cum autem audierit pauitor: etiam causam mortis amarissime sustinebit: & ob hoc multo citius uitam suam derelinquet: ita ut eius conuersationis nostræ turpitudo corrumpat: pessimumq; faciat de præsenti luce discessum: & dũ ad alios studeret nostra bona plantare: ut nostri actus neq; sentiantur efficiet. In hac ergo ratione constitutus licet te nostra mala commoueant: tuam iustitiam dona patris: ut propter illius misericordiam maiora possis quam cogeris facere pro nostra malicia: ne senectus eius in desolatione consistat: aut nostra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc eis condonans munus. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem: tibiq; præstabis: cum iam hac appellatione potiaris: & in ea fine passione seruaberis a deo patre cunctorum: in qua per communionem huius nominis pie egere comprobaueris: nostri patris habẽdo misericordiam: ne fraudatus filiis aliquid patiatur. Tua sunt ergo quæ nobis præbuit deus: habens utiq; potestatem & auferre & dare: nihilq; ab eius gratia differt. Nam dum quilibet in utrunque habueri t potestatem: optimum est: ut hac in bonis utatur & potestatem quæ in malo est tanquam si non sit obliuiscatur: quasi hoc solum concessum sit ut de salute sit cogitandum. Tu uero omnes nos saluabis ignoscendo fratri: in quibus infœliciter egit neque enim uita nobis est hoc punito: quo defuncto: ad patrem non licet remeare. Supplicamus igitur domineut si decreueris fratrem nostrum occidi: cum eo nos pariter punias: tanquam delicti participes. Non enim patimur nosipsos quasi propter mortui tribulationem afficere: sed tanquam similes eius malicię existentes ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit & non prudentia roboratus: & humanum erat talibus ueniam tribui: hoc tibi reliquo: & ulterius uerba proferre cessabo: & si quidem nos condemnare uolueris: ea quæ dicta non sunt non uidebuntur nos ad tristitiam deducere: si uero absolueris illa etiam in tuæ benignitatis conscientia reuoluens: non solum modo nos saluabis: sed etiam uitam redonabis: per quod potius iustior appareas: quando plus a nobisipsis probaris de nostra salute sollicitus. Si autem castigare culpam mauis: me magis pro illo. castiga: hunc patri remitte: si uero aliquem tibi retinendum iudicas seruum: ergo utilitatibus tuis potior ero minister: quanto aptior ad utraſq; passiones sicut uides existo. Iudas itaque omnia sustinere pro fratris salute libenter habẽs: proſtrauit semetipsum ante pedes Ioseph: si quomodo eiꝰ iram flectere potuisset. Proſtrati sunt etiam fratres uniuersi flentes semetipsos pro anima Beniamin tradentes neci. Ioseph aũt animi sui passionibus uictus: & nequaquam ualens ire tolerare figmentũ iussit quidẽ abire præsentes: ut fratribus se tantũmodo demonstraret. Discedentibus igitur oĩbus semetipsũ fratribus indicauit dicens. Virtutem quidẽ uestrã atq; fauorẽ circa fratrẽ uestrum collaudo: & meliores q̃ sperabam ex his quæ in me cogitastis iuenio. Hæc aũt oĩa feci experiri uolẽs amorẽ uſæ fraternitatis. Naturaliter aũt neq; circa me malignos uos arbitror extitisse: sed dei uolũtate factum: quo bonorum etiam nunc adeptio: & in futuro si propitius deus nobis fuerit: conferenda sit. Patris ergo salutem inopinatam cognoscens: talesq; uos circa fratrẽ inueniẽs: neq; illorum quæ i me commissse putamini ulterius recordabor. Cessabo aũt & ab odio malignitatis quod sup his habebam: & tanq̃ fuerint uoluntate dei completa: & in rebus pſẽtibus uos mihi eritis occasio gratiã me habere profiteor: uosq; ipsos uolo illorum etiam obliuionẽ sumentes delectari magis in illo: quod tunc iconsiderate feciſtis: dum ad huius termini qualitatẽ causa peruenerit: quam confusionẽ grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquisse. Non ergo uideatur uos contristare: q; aduersũ me malignam protuliſtis sententiam: nec pœnitentiam eius uos afficiat: quando impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ a deo facta sunt: ite hæc nunciantes patri: nec etiam pro uestra consumptus sollicitudine: splendorem meæ fœlicitatis obscuret: si antequam ad meum ueniens uultum: præsentiumque rerum potius: hac luce priuetur. Ipsum ergo uestraſque coniuges: liberoſque: & cunctam cognationem sumentes: huc migrate. Non enim absentes bonorum meorum oportet mihi chariſſimos esse: insuper & fame annis adhuc quinque mensura. Hæc cum dixisset Ioseph amplexus est fratres. Illi uero in lachrymis & tristitia constituti: super hoc quod cogitauerant contra illum: potius eis uidebatur esse supplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens uenisse ad Ioseph fratres lætatus est exi-

mie:& tanquam in propriis bonis affectus præbenda eis uehicula tritico plena:aurumq; simul & a gentũ portandũ patri decreuit:sumenteſq; dona regis:illi & ampliora fratris:alia qdem patri ferenda:alia uero sibi singuli donata gaudebãt:maioribusq; munerib⁹ dõato Beniamin exultãtes abibãt.

Iacob audito quia Ioseph uiueret in Egypto:& clarus ibi haberetur:descendit ad eum cum tota domo sua. CAP. IIII.

CVm ergo reuertentibus filiis:Iacob de Ioseph agnouisset:quia non solũ euasisset mortem pro qua degebat in luctu:sed etiam uiueret clare fœlicitate:& cum rege tota ægyptum sua prouidentia gubernaret:nihil quidem horum quæ ei nunciata fuerant increbile iudicabat:cogitans de maxis operibus dei:& ipsius equitate:& licet multo tempore afflictione defecisse:repente tamen profectus est ad Ioseph. Et cũ uenisset ad iuramenti puteum:sacrificans ibi deo:metuensq; ne propter fœlicitatẽ ægypti filiis ananti⁹ habitatiõ nẽ prouinciæ:nequaquam ad chananæam soboles eorum reuersa teneret eam sicut deus promiserat:aut ne præter dei uoluntatẽ in ægyptũ eorũ aduentus oriret:formidans quoq; ne prius a uia recederet:quam Ioseph faciem peruẽiret dum has haberet cogitationes in soporẽ resolutus est:astitit q; ei deus:& secundo nomine uocans respodenti quis esset:ait. Non est iustum te ignorare deum:qui semper præsidio tuis maioribus fuit:& post eos etiam tibi. Nam cum te & pater primatu priuasset: hunc tibi ego restitui:& meo fauore in mesopotamiam missus solus:& bonas nuptias adeptus es: & filiorum multitudine pecuniarumq; plenus ad propria remeasti: permansitq; tibi omne genus prouidentia mea salubre:& Ioseph filium quem te perdidisse putabas:ad maiorem bonorum adoptionem culmenq; perduxi:& ægypto dominum ut paululum uideatur a rege differre constitui. Adsum uero nunc dux tibi futurus in hac uia:uitamq; tuam in manibus Ioseph finiendam esse nunciaturus:longũq; sæculum tuam sobolem in principatu & gloria fore prænuncians: eamq; in terrã quam promisi constituendam. In hac igitur uisione confidens:pronior in ægyptum cum filiis & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuaginta. Nomina uero eorum significare mihi non uidetur:& præcipue propter difficultatem eorum. Attamen attendens eos qui non arbitrantur nos de Mesopotamia esse:sed ex Aegypto:necessarium iudicaui nominum quoq; ferre memoriam Iacob quidem filii erant duodecim:quorum Ioseph iam prius abierat. Eos uero qui post eum profecti sunt:eorumq; sobolem demonstrabo. Ruben itaq; fuerunt quattuor filii: Enoch. Phallu:Esrom:Charmi. Simeon autem sex habuit:Iamuel:Iamin:Aoth:Iachim: Sabet:Saul:Leui filii tres fuerũt Gerson: Chaath:Merari. Iudæ autem filii fuerũt tres:Sylõ Phares:Zare. Duo uero nati de Phares:Esrom:& amor. Issachar quattuor habuit. Tholas:Furas:Iob:semron. Tres uero Zabulon habuit filios:Sarat:Ilon:Iachili. Hoc ergo genus de Iya descendit cum qua ascenderat etiam filia eius Dina. Sunt ergo isti omnes triginta tres. Rachel filii fuerunt duo: quorum Ioseph quidem fuerunt filii: Manasses:& Effraim. Beniamin autem decem bella:Bechor: Albelus: Iera: Naama: Ysui: Mobim:Ophim:Areth:Ros. isti decem superioribus addit⁹:fiunt numero quadraginta septem:& legitimum quidem Iacob genus hoc fuit. De Bala uero famula Rachel:fuerunt Dan:& Neptalim: quæ sequebantur filii quattuor:Enoi:Gunis:Saris:& Sylim. Dan autem habuit unigenitum Vsui. His itaq; additis super illos quos diximus:quinquaginta quattuor adimpletur numerus. Gad autem & Aser nati sunt de Zelpha:quæ fuit famula Lyæ:fueruntque filii Gad septem: Gophoron Iaphim: Vnin:Zabron:Aurim:Rothin:Ariel. Aser autem fuit filia Sara & masculi numero sex:quorum nomina sunt:Iomnis:Isus:Iose:Vbbares:Aber:& Melchel:Isti cum sint sedecim:adiectis eis prædictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur:reputato cum eis Iacob Cognoscens autem Ioseph aduenire patrem nam Iudas præcedens:eius nunciauerat aduentum: occursurus egressus est:eique in ciuitate quæ heroum uocatur apparuit. Ille ex iopinata magnaque leticia pene usq; ad defectum mortis peruenit:sed eum recreauit Ioseph: licet nec ipse retinere alias retineri potuerit:ut propter nimiam leticiam talia minime sustineret:non tamen qua pater passione deiectus est. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens:ipse quinque fratrum secum suorum sumens:pergebat ad regem: dicturus ei aduenisse genitorem suum Iacob. Ille lætus hoc audiuit:iussitq; Ioseph:ut dicere eis:quam uitam habere delectarentur:ut eos degere ita decerneret. Ille uero optimos eos esse pastores respondit:nihilq; aliud præter hoc solummodo uelle:ut non separatim sed ut omnes pariter habitarent:atq; prouidentiam facerent patris:quatenus & ægyptiis gratus esset:& nihil quod illorum esset istis imponeretur. Egyptiis enim erat abominabilis conuersatio pastoralis. Veniente uero Iacob ad regem:& salutante pariter & pro regno eius orante: Pharao sciscitabatur:quanto tempore iam uixisset. Illo centum triginta annorum se esse dicente: longinquitatem uitæ Iacob miratus est. Cum uero dixisset: quia pauciores annos uixerit quam eius maiores: cõcessit ei ut cum filiis suis in heliopolitana urbe conuersaretur. Illic enim pascua etiam pastores eius habuerunt. Fames ergo ægyptiis augebatur: & pestis eos potius inopes faciebat: cum neque fluuius terram irrigaret: non ei crescebat ut mos erat: neque pluerat deus: cum utique per ignorantiam futura prouideri nequiuerint. Ioseph autem ad pecunias dante frumenta: cum eis etiam hæ deficerent: de suis opibus & mancipiis triticum comparabant:& quibuscunq; esset pars

aliqui annuatim pro ſcio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omniū paſſionū domino facto: alii alibi migrauerunt: quatenus regiones eoꝝ fierent firma poſſeſſio regi præter ſolummodo ſacerdotū. Ille enim agrū ſibi ſeruata eſt. Non ſolum ergo eorum corpora ad ſeruitutē peſtis adduxit: ſed etiā animos: ita ut deinceps ad turpem egeſtatem alimentorum uenire cogerentur. Imminuente uero ſe ſemper fluuio terras inundante: & fructus abundanter ea ferente: Ioſeph ad unamquanq; ueniens ciuitatem: cuiuſq; multitudine congregata: eandem terram quam ipſis cedentibus rex habere pote rat: ſuis in ſuo reddonabat & uelut poſſeſſionis proprie laborem eos amare poſcebat: quintam partem ſingulis ſolummodo regi ſoluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo in opinate terre ditatos conſtitutos lætitia comprehendit ob quam rem præcepta quoq; ſunt conſtituta. Hoc igitur modo dignitas apud ægyptios Ioſeph potior habebatur: maiorq; fauor ab eis regi collatus eſt: exigentes ſingulis ſingulorum partem ſoluere deberent: etiā apud reges poſteros lex iſta permanſit.

De morte Iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt in ebron a filiis: de morte quoq; Ioſeph & fratrū eius. CAP. V.

IAcob autem decimo ſeptimoq; anno in ægypto commoratus: & languore confectus præſentibus ibi filiis: cum optaſſet aliis quidē poſſeſſionem bonorum & prædixiſſet per prophetiam quemadmodum ex eorum generatione habituri eſſēt poſteri chanaā: quod etiam multis poſt temporibus eſt effectum: cunq; Ioſeph magnis præconiis ſtuliſſet: quia malorum memoriam circa fratres non habuerit: ſed benignus potius fuerit in eos: & donauerit bonis inumeris: quæ nec benefactoribus ſoleant repenſari: præcepit quoq; filiis: ſuis ut Ioſeph natos Ephraim & Manaſſe in numerum ſuum reciperent: diuiſuri cū eis chanaā: de quibus poſt hæc loquemur: popoſcitq; ſimul: ut ei ſepultura fieret in Ebron & mortuꝰ ē cum uixiſſet omnes annos ſeptem & quadraginta ſimul & centum: in nullo maiorum ſuorum cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; promeruit: quam iuſtum erat ita benignum accipe. Ioſeph concedente ſibimet rege: patris corpus in Ebron reducens: multa largitate ſepeliuit. Fratribus autem reuerti nolentibus cum eo: cum eos terror haberet: ne illos patre mortuo caſtigaret: propter nequitiam quam ei fecerant: nec uiterius circa eos mitis exiſteret: ſatisfecit eis: ut nihil metuerent: ne q; talium habere deberent ſuſpectionē: multaq; bona quæ ſecum detulerat donauit nihilq; qđ circa eos benigne debuiſſet impendere dereliquit. Mortuus eſt autem & ipſe cum uixiſſet annos centum & decem uirtute mirabilis: & omnia ratione diſponens: poteſtatemq; ſuam humiliter agens quod utiq; huiuſmodi fœlicitatis cauſa fuit ei apud ægyptios: & aliunde ſcilicet uenientes: & talem qualē dudum diximus paſſum calumniam. Mortui ſunt etiam eius fratres in ægypto fœliciter conuiuentes: quorum corpora in Ebron poſt mortem reportantes poſteri ſepelierunt. Oſſa uero Ioſeph nouiſſime quando hæbrei egreſſi ſunt ex ægypto in chananeam reportauerunt: ſic enim eos coniurauerat Ioſeph. Horum igitur unuſquiſq; qualiter ſe habuerit: quibuſq; laboribus obtinuerint chananæam ſignificabo: cauſamq; narrabo primus: pro qua ægyptum deſeruiſſe uideantur.

De oppreſſiōe filiorum iſrahel in ægypto per Pharaonem: & de natiuitate Moyſi quem educauit filia Pharaonis & adoptauit ſibi in filium: & de ſacroꝝ ſcriba qui uoluit interficere puerum conculcantem coronam regis: quam puero rex impoſuerat. CAP. VI.

AEgyptiis ſiquidē delicatis: & deſidioſis in labore exiſtentibus: & aliis libidinibus ualde ſubiectis: etiam propter amorē lucri contigit ut peſſime circa hæbreos inuidia eoꝝ fœlicitatis afficerentur. Videntes enim iſrahelitarum genus augeri: & propter uirtutē & laboris ingenium diuitiarum affluentia ualde nobilitatos: contra ſe eos augeri ſuſpicabantur: obliti q; bonorum propter longinquitatem temporum quæ meruerant p Ioſeph: regnoq; tranſlato ad aliam domum: crudeliter opprimentes iſrahelitas: ſtudebant eis uarias inferre miſerias. Fluuium nanq; eos p multas deriuationes diuidere: muroſq; ciuitatibus edificare & foſſata circunducere ut eas inundare fluuius non ualuiſſet: & piramidas edificare: præcipiebant ut noſtrum hoc modo genus atterereint. Omnes artes ergo efficientes & in laboribus aſſueti quadringentorum annorum tempus in his miſeriis exiterunt: eratq; hæc inter eos pugna: ut ægyptii quidem laboribus uellent iſrahelitas expēdere: illos uero meliores ſemper eorum ſe præceptionibus exhiberent. Dum uero in his eſſent rebus utriq; cauſa pro qua potius ſtuderent in exterminatione generis noſtri ſemper ægyptiis huiuſmodi fuit. Quidam ſacrorum ſcriba: cum ſint experti de futuris prædicere ueritatem: enunciauit regi pariendum quendam illo tempore inter iſrahelitas qui humiliaret quidem ægypti principatum. Augeret autem ſuo cremento iſrahelitarum genus: uirtuteque tranſcenderet uniuerſos: & gloriam in perpetuum memorabilem poſſideret. Cuius conſilio iuſſit utomne maſculinum quod ex iſrahelitis naſceretur: iactantes in fluuio conſumerent. Cuſtodienteſque conceptus mulierum hebræarum: & partus earum obſeruare præcipiens ægyptias obſtetrices. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi: quas ꝓpter cognationem credebat regis non tranſcendere iuſſionem. Eis autem qui contemnerent hoc præceptum: & partum earum occulte ſaluare præſumerent: perimi cum ſua generatione præcepit. Hāc ergo illi ſuſtinebāt crudeliter paſſionem: & non tantum dolentes q; filiis priuarentur: aut quia dum parentes eſſent

ad perditionem filiorum ſibi naſcentium miniſtrarent:ſed etiam ex illa cogitatione qua eorum de leretur genus:quando quidem nati eorum necabantur:ipſi uero paulatim redigebantur ad nihilū. Et illi quidem erant in illo malo iacentes:contra dei uero uoluntatem nemo poterat præualere & ſi īnūeris hoc artibus exercerent.Puer itaq; quem prædixerat ille ſacer ſcriba:latenter regia cautela nutritus eſt:& uerax in his quæ per eum facta ſunt ille qui prædixit inuentus eſt:quod hoc modo geſtum eſt. Amaramis unus hæbreorum nobilis:cum metueret pro cuncta genteme defectio in nutrienda iuuentute proueniret:& grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret:dumq; in heſitatione cō ſiſteret:ad dei ſupplicationem conuerſus eſt rogans:ut aliquam miſerationem haberet:qui in nullo eius religionem præuaricaſſe uiderentur:daretq; eis rerum libertatem:pro quibus illo nati affligebantur in tempore.Deus autem miſericordiam eius habens:& ad ſupplicationem aures inclinās aſtitit ei p ſomnium : & nequaquam eum deſperare de futuris exhortabatur:pietatiſq; eorum ſe dicebat habere memoriam.Et propterea retributionem eſſe præbiturum:& dudum quidem eorum donaſſe maioribus:ut ex paucis magna eorum fieret multitudo.Et Abraam quidem ſolum de me ſopotamia in chananæam ueniſſe:factumq; locupletem:& inter alia dum uxor eius ad genus primitus fuiſſe ſterilis:deinde eius uolūtate ad hoc habilis facta genuiſſet filium:& reliquiſſet Iſmaheli quidem & qui ex eo erant arabiam regionem:Ceture autem filiis Troglodytem:Yſaac uero chananæam.Qui dum meo fortiter pugnaſſet auxilio:ſemp uicit:Iacob etiam contribulibus fuit ignotus qui deinceps magnitudinem fœlicitatis qua uixit:ſuis poſteris dereliquit. Quo cum ſeptuaginta ſolummodo in ægyptum uenientes:ultra ſexcenta milia iam eſtis effecti.Nunc autem me utilitatis ueſtræ & tuæ gloriæ ſcito prouidentiam communiter habiturum.Is enim puer cuius generationē metuētes ægyptii:cūcta perdere decreuerūt:quæ ex iſrahelitico ſemine generantur:tuus erit:& diſperdet quidem eos qui eius interitum intendebant:nutrituſq; mirabiliter:hæbreorum quidem genus ab ægyptiorum neceſſitate liberabit:eritq; eius memoria quantiſcunq; temporibus uixerit uniuerſa apud homines:non ſolum hebræos:ſed etiam alienigenas gentes:me utiq; & alia præbēte tibi:& his qui de te naſcituri ſunt.Erit autem ei etiam frater huiuſmodi:qui meum habeat ſacerdotium:& ipſe & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati. Dum ergo hæc uiſio illi oſtenſa fuiſſet ſurgens Amaramis indicauit hoc Iohuel cōiugi ſuæ :maiorq; timor eis alloquio huiuſmodi uiſionis inſtabat.Non enim de filio ſolummodo eſſe uidebatur eis formido:ſed etiam pro magnitudine futuræ fœlicitatis .His tamen quæ prænunciata fuerant a deo : fidem partus præbuit mulieris: qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentium:ex eo q; non uehementer ei dolores inſiſterent. Et tribus quidem menſibus apud ſemetipſos occulte nutriere; īfantem.Dein ceps autem metuēs Amaramis ne captus regie iræ ſuccumberet:& ipſe cum puero deperiret:& dei prouidentiam excluderet deliberauit potius hoc modo pueri conſulere ſaluti prouidentiamq; latendi eſſe hanc i udicauit.Nā illud erat incertum:cum periculum immineret non ſolum puero qui occulte nutriebatur : ſed etiā nutrienti:deumq; iudicauit omnium habiturum cautelam:quatenus in nullo q̄ p̄miſerat eſſet mēdax.Hæc cogitantes:uas rotundum ex uimine complicitū:uelut alueoli magnitudine præparārūt: qđ ſufficeret ut infans ſpacioſe ibi iaceret deide,unxerūt illud bitumine:natura enī bituminis eſt:ut in uiminalibus uaſculis acceſſum poſſit aquæ coercere.Illic ergo īfantem mittentes:& circa fluuiū ponentes eius ſalutem deo reliquerunt.Et fluuius quidem eum ſuſcipiens deportabat.Maria uero pueri ſoror matris iuſſionem cuſtodiebat:quo illud uaſculum deportaret intēdens.Tunc itaq; deoſtendit non humana prouidentia:ſed omnia quæcunq; uult ipſe fieri:effectum optimum protin adipſci:nec prævalere quidem eos qui pro cautela ſua alios condemnare nituntur interitu multoq; ſtudio hoc implere conantur:cum inopinabiliter illi ſaluentur :& pœnitus de medio malorum inueniant periculorum ereptionem dei ſolius uoluntate .Tale aliquid ergo circa hunc infantem geſtum aperta uirtute dei probatum eſt.Thermut igitur erat filia regis quæ dum circa litus fluminis luderet:portari a fluuio illud uas conſpiciens præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueo uidens infantem ualde gauiſa eſt propter magnitudinem & ſpeciem eius .Tanto ergo ſtudio deus circa Moyſen uſus eſt ut ab ipſis qui propter natiuitatem eius decreuerunt interimere genus hebræorum:alimento & cura dignus haberetur:iuſſitq; mulierem adduci. Thermut regis filia quæ daret infanti mamillam.Quo non accedēte ad illius ubera:ſed euitante:& hoc in multis mulieribus faciente:Maria aſſiſtens his quæ fiebāt:non ut quaſi uideretur ex operibus :ſed inter alias aſtare ait.Fruſtra o regina has mulieres ad nutrimentum infantis uocas:quæ nullam ad eam cognationem habent.Si uero quandam hebraicarum mulierum adduci præceperis:puto tanquā contribulæ ſuæ poterit ubera excipere .Cumq; putaretur benedixiſſe iuſſit:hanc ire ut aliquam quæ lactare eum poſſit adduceret.Illa uero accepta huiuſmodi poteſtate reuerſa eſt agens matri ſoli cognitum : infanſque grate quodammodo acceſſit ad eius ubera : & ſupplicante regina commiſſum ē ei cum omni diligentia pueri nutrimentum . Cui ſecundum euentum rerum nomen impoſitum eſt : eo quod de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim ægyptii mos uocant yſes:uero ſaluatus.Componentes itaq; hæc ex ambobus:Moyſes ei nomen impoſuerunt : ideſt ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium prudentiæ ma-

gnitudine & laboribus sapientū hebræorū nimiū admirans. Hic igit Abraam pater septimus erat. Erat.n. ipse filius Amaramis q fuit de patre Chaath q natus est de Leui. Leui uero de Iacob q fuit ex Ysaac filio Abrahā. Erat aūt ei sapiētia non p ætate cōcessa: sed sua mēsura multo supior: & seniorē huius rei facultatē in infantia demōstrabat: maiorēq spem actio eius nō tunc q uiri præcedebat. Et cū finis suisset effectus deus mirabiliter eius staturæ eleuauit spacium. Nam quātum ad speciem nullus erat ita senectus: ut uidens moysen: eius pulchritudinem non amaret: multiscq contingebat dum eū contemplantur p platea ferri: ut conuerterent quidē ad aspectū pueri: & ea in quib' uidebant studium hēre deserere: delectati potius eius uisione. Erat.n. in eo multa infantilis gratia: & excellenter decens tang cuncta eum existēs retinebat inspiciētes. Hūc ergo cū talis esset: Thermut sibi filiū adoptauit: dū soboles: legitimā non hēret. Et cum aliqn eū portasset ad præm: oñdit eū q si de successiōe non cogitaret: sibi q officiate dei pprīū filiū nō hēret dicebatq. Nutriui infantē forma diuinū: & prudentia ualde fortissimum: habiliterq de fluminis gratia condonatū: quem meum quidem filium esse decreui: tui uero successorē. Hæc dicens: posuit in manib' patris infantē. Ille uero sumens eū: & ad pectus applicās p amorē p filiæ gratia iposuit ei diadema. Moyses aūt cōuoluēs illud: iecit i terra: q si p infantiā obtulerit: q suis pedibus: qđ regi auguriū ferre uidebat. Cōtēplatus aūt ille sacer scriba: q ei' natiuitatē p dixerat: ita futurū: ad humiliandū principatum ægypti: impetum fecit ut eum occideret: & terribiliter clamans ait. Hic est puer ille o rex quem deus nobis occidendum ostendit: ut de cætero timore careamus. Testimoniis enim ostenditur quia tum inuasurus est principatum. Isto nanq perempto ægyptiis quidem eius timor tolletur: hebræis autem spes cōfidentiæ quam propter eum habere creduntur auferetur. Quod cum dixisset: uix prævalebat eum abripere Thermut: cum etiam nisi senior esset ad eius necem: deo huiusmodi propter prouidentiā salutis Mosaycæ faciente. Alebatur itaq multa sollicitudine: & hebræis quidem in eo erat spes optima circa cuncta: suspitionis uero eius crementum generabat ægyptiis. Et cum nullus esset certus: ut uel si occideret rex infantem & cognatum propter adoptionem: aut aliorum quilibet: quid amplius ad ægypti utilitatem p desset: quo iam non metuerent de præsentia futurorum abstinebant omnes ab eius nece.

Postq creuit moyses iniunctum est ei bellum æthiopicum: ubi copulata est filia regis æthiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiam magnam contraxit ægyptiorum. CAP. VII.

MOyses itaq prædicto modo natus & nutritus: & transiens ad ætatē p fectam: ægyptiis formam suæ uirtutis ostendit: & ad humiliationem quidem illorum: augmentum uero hebræorum factum est: ut huiusmodi occasio prouēiret. Aethiopes cum sint p xi mi ægyptiis: negocia sua in eos regionē portabāt: & referebant ægyptios. Illi irati castra metati sunt: iudicaturi cōtēptū: plioq cōmisso deuicti: alii ceciderūt: alii uero turpiter domi reuertentes euadere potuerūt. Secuti aūt æthiopes & arbitrātes defeciſſe illos: p sumptiōe sua oēm ægypti puinciā optinere potius exarserunt: gustanteſq eos bona: ab eis se nō abstinebāt. Cūq uicinas partes adeuntibus non præsumerent repugnare: accesserunt usq ad memphin: & mare nulla ciuitate. s. resistere prævalente. His ergo malis obstricti: ad responsa & diuinationes ægyptii sunt cōuersi: & deo eis præbente consilium: ut auxiliatore uterentur hebræo: iussit rex filiæ ut daret Moysen ducem a se constituendum. Illa sacramentis præbitis: ut nihil ei fieret mali: tradidit Moysen: pro magno quidem beneficio iudicans eius auxilium: & admihilans sacerdotes: qui eum uelut hostem prædixerant: occidendum: quasi nescientes q aliquando utile foret eius auxilium. Moyses uero a Thermut exoratus pariter & a rege: libenter hoc susceptit opus. Gaudebant ergo sacri utriusq gentis scribæ: ægyptiorum quidem tanquam eius uirtute hostes deuincerentur: & Moysen ipso dolo comprimerent: hebræorum autem tanquam hæc eis occasio foret: ægyptios oīno diffugere: quo Moyses eorum dux esset. Ille anteq hostes cognoscerent eius inuasionem sumēs ducebat exercitum: non per fluuium iter faciens: sed per terram: ubi sapientiæ quoq suæ mirabile fecit indicium. Nam cum terra ualde sit sæua iter agētibus: propter reptilium multitudinem: quia illic hæc omnia nascuntur: ita ut etiam quæ apud alios non sunt: sola illa terra nutriat uirtute atq malicia: & aspectu solito differentia: quorum sunt aliqua etiam uolatilia: ut cum de terra nocere nequeant: superuolando nō prouidentes occidant: pro cautela exercitus & itinere eorum innoxio: hoc mirabiliter adinuenit. Plectas ex papiro fecit in modum arcarum: easq complēs de hibicibus secum portabat. Hoc autem animal serpentibus inimicum est: fugiunt enim eas aduenientes: & cum se celare uoluerint: uelut flatu ceruorum ab repte deuorantur. Hibices ualde sunt mansuetæ: & generi tātum serpentino feroces.

Et de his quidem prætereo nunc scribere: non ignorantibus græcis quale sit genus hibicis. Dum uero ad terram nutricem bestiarum uenissent: per eas ut dixi naturam serpentum expugnabant: eisque uelut aduersus hostes utebantur. Hoc ergo modo iter agens: antequam æthiopes agnoscerent superuenit: & congressus cum eis pugna: deuicit: spēq quam habebant contra ægyptios & eorum ciuitates abstulit: ibatq subuertens omnia: & terram ethiopum maxima uirtute deuastabat. Tunc p fœlicitatem: moyseos cum de labore suo gustasset: ægyptiorum exercitus fatigatiōem minime sentiebat: tanquam præter eum seruitutem & nouissimum subuersionis periculum potuissent ægyptii sustinere. Post hæc autem insequentibus ægyptiis cunctos æthiopes in Saba ciuitate regia ethiopiæ

quam poſtea Cambyſes Meroen denominauit ꝛa ſororis ſuæ nomine obſidebãtur. Erat enĩ ĩexpugnabilis locus ille cũ & Nilus circũdaret: eũ & circũcluderet: & alia flumina Aſtabus & Aſtabuſras fluctus difficiles obiicerentur eis: qui illic tranſire tentarent. Ciuitas enim interior exiſtens habitabatur: ut inſula muro circundata uallo fortiſſimo: & contra hoſtes quidem ꝓpoſitus haberet fluuios. Foſſata uero grandia inter muros & flumina ſunt: quatenus iundari non poſſit ciuitas: aquæ illic uiolentia deportata: Hæc res illa flumina tranſeuntib⁹ difficilẽ faciebant ciuitatis inuaſionem. Cum ergo grauiter ferret Moyſes ſegnitiem exercitus: quando hoſtiis nequaq̃ uenire præſumeret ad manus tũc aliquid tale prouenit. Tharbis filia regis æthiopum fuit. Quæ dũ Moyſẽ circa muros exercitum applicãtem: fortiterq; uideret pugnantẽ eis efficatiam expientiãq; mirata: & deſpãtib⁹ iã pridem ægyptiis: libertatis autorem eum exſtitiſſe bonos ſuæ euentus fœlicitatis exſtimãs: æthiopibus. ſ. exultantibus: in his quæ circa eos geſſerãt: eũq; tũc periculis ĩherere cõſpiciẽs ĩ amorẽ ei⁹ ẽ lapſa crudeliter. Et cum paſſio præualeret: miſit ad eũ fideliſſimos ſeruoꝝ: ut ei de nuptiis loquerent. Illo uero ſermonem eius ſuſcipiente: ut traderet ciuitatem: præbitiſque ſederibus: ut & uxorem eam duceret & ciuitatem obtinens: nequaq̃ pacta tranſcenderet: effectus uerba præuenit: & poſt necem æthiopum gratias agens deo Moyſes: nuptias celebrauit & ægyptios in propriam terram reduxit. Illi uero ex quibus ſaluabantur a Moyſe: ex his odium aduerſus eum habebãt & ſeruentioribus aduerſus eum conſiliis utebantur arbitrantes: non propter bonos actus eum in ægypto ita creuiſſe: innotueruntq; regi: quid de facta cæde prouenerit. Ille itaque apud ſe induſtriam uiri continuit: inuidia uero ducatus Moyſeos: & oppreſſionis ſuæ formidine tactus compulſuſq; a ſacris ſcribis: nitebatur in Moyſeos cæde graſſari.

Moyſes cognitis inſidiis regis ægypti latenter effugit & ueniens in Madian: habitauit cum Raguele ſacerdote: cuius filiam accepit uxorem. CAP. VIII.

QVi dum cognouiſſet inſidias eius latenter effugit: & itineribus obſeſſis: p deſertũ fugã expleuit. Cũq; ei cibo⁹ eſſet ĩopia: uiribus tolerãtiæ præualebat: euenieſq; ad ciuitatẽ Madian circa mare rubrum poſitã: cognomẽ habẽtẽ ab uno filiorũ Abraã de cethura progenito ſedens ſup quẽdã puteũ: ex labore atq; miſeria quieſcebat exiſtẽte meridiẽ nõ ꝓcul a ciuitate. Quo ei actus acceſſit huiuſmodi ex uſu ꝓuincialiũ cumulũ eius uitutis oſtẽdẽs: & occaſionẽ ad meliora ꝓbẽs. Nã cũ ſint loca ĩaquoſa ꝓcedebãt paſtores ne forte a puteis aquæ exhauriretur ab aliis: & oues potu neceſſario priuarentur. Aſtiterũt itaq; tunc ad puteũ ſeptem uirgines ſorores: Raguelis filiæ ſacerdotis: qui multo honore apud prouinciales habebatur. Quæ gregũ patris cutã agentes eo q⁹ hoc miniſteriũ etiam mulieribus regionũ ſit Troglodytarũ ſufficientem aquam de puteo leuauerũt: expectantes ut greges ſuos abundanti irrigatione ſatiarẽt. Superueniẽtibus uero paſtoribus & uirgines expellẽtibus: ut aquã ipſi occuparent. Moyſes crudele iudicans puellas deſpicire iniuſticiam patiẽtes: uiolẽtiãq; uiroꝝ ſinere potiorẽ q̃ uirginũ: illos qdẽ ꝓhibuit uiolẽtos eẽ: uirginibus autem opportunũ præbuit adiutoriũ. Quæ beneficio ĩperato: uenerunt ad patrem: iniuriamq; paſtoꝝ narrantes: & ſolatium ſibi præbitum peregrini rogabant ne eius beneficium eſſet uacuum: ne retributione debita priuaretur. Ille autem & filias approbauit ei ca benefactorem ita ſtudentes: & Moyſen ad uultum ſuum iuſſit adduci: iuſtiſſime gratiæ ꝓmia meritoꝝ. Cũq; ueniſſet & filiaꝝ teſtimonium ei de ſuo ſolatio declararetur: eis uirtutem admiratus: nõ fore eius auxilium ſine bona repẽſatione dicebat: ſed idoneũ ſe ad reddẽdã gratiã: ita ut magnitudine repenſationis: menſurã poſſit trãſcẽdere benefacti. Fecitq; eũ quaſi filium: & unã filiarũ ei dedit uxorem: gregũq; ſuorũ in quibus omnis erat antiquis barbaris poſſeſſio: eum uoluit habere curam & dominum. Et Moyſes quidem dum hæc impetraret a gechegleth iethro hoc enim cognomen erat Ragueli: degebat ibi paſcendo eius græges.

De rubo q uidebat Moyſi q̃ſi arderet: q tamen nõ cõburebatur: ubi audiuit mãdatũ diuinũ ut reuertẽs in ægyptum: liberaret filios iſrahel de oppreſſione ægptioꝝ. CAP I. IX.

POſt hæc autẽ tempora dum paſceret grægem ĩ mõte q uocatur Sina: ducebat oues q mons eſt excelſus: & ad paſturas egregius optimas herbas habens. Hic dũ eẽt opinio habitare deum: primitus nemo paſcebat: qa paſtores illic minime ambulare præſumebant quo tamẽ prodigium ei mirabile nimis apparuit. Ignis nãq; depaſcẽs rubii uiridi tatẽ: eiuſq; floreẽ trãſit inoxius: fructi feroſq; ramos nullo ĩcendio diſſipauit: Cũq; flamma uehemẽs & uelociſſima eẽt: ille etiã ipam uiſionẽ iopinabilẽ formidat⁹ obſtupuit: & poti⁹ dũ uocẽ ignis emitteret: & noĩe eius uocaret uerbaq; facere uideret: qbus etiam eius fiduciam præſumẽtis ad loca accedere ubi nullus hominum primitus ambulaſſet: eo q⁹ eſſent diuina redarguit eiq; ſuaſit ut procul ab igne recederet: & ut ſufficerent ei quæ uiderat: cum eſſet bonus uir: magnorumq; proles uirorum nihil amplius indagaret. Prædicatq; ei futuram gloriam & honorem apud hoies præſente deo: iuſſitq; ut cũ fiducia abiret in ægyptũ: dux & priceps futurus multitudinis hebræorum: & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram inqt hĩtabunt hanc fœlicẽ: quam hĩtauerat pater ueſter Abraam: oibuſq; adepturi ſunt bonis: ad hæc utiq; te eos tuaq; ſapiẽtia deducẽte: iuſſitq; ut educẽs hebræos ex ægypto ſacrificium gratiaꝝ actiõis ueniẽs ad illa loca celebraret.

Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata sunt. Moyses ergo obstupescens in his quæ uiderat magis eo potius quæ audierat: uirtuti inquit tuæ nō credere domine: quā & ipse colo: & maioribus meis apte apparuisse nō dubito: quæ sanctissimū secundū meā sapiam eē puto. Verūtamē hæsito quēadmodū uir ignotus & nullius uirtutis idoneus: aut suadeā uerbis: quatenus cognati relinquētes terram quā nūc habitatione sequātur ad quā eos ipse deducam: aut uel si ipsis satisfiat: quō porro exigere Pharaonē ut dimittat hebræos: quoq; laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis augetur. Deus autē eū in oībus cōfortat eoq; adesse pmittens: & ubi qdē opus eēt suasione: uerba præbitura: ubi aūt opibus: uirtutis ostentatura: iussit ut baculo i terrā proiecto fieret serpens: quo signo crederet pmissa se perce pturū. Quo dū faciesset: draco cōuolutus repebat spiris ingentibus: & tāq; cōtra se pſequētes sublato capite terribiliter minitabatq; deinceps factus ē uirga. Post hoc uero mittere eū dextrā in sinū pcepit: obediensq; ab eo dū & uelut coloris niuei protulit: post qd tamē ad solitū est reuersa. Iussus iterū aquā de proximo sumere: eā in terram proiicere: uidit colore sanguineo factam: mirantemq; in his confidere pollicebatur deus: & adiutorem sibi eū nosse maximū: & signis his ad credendū apud omnes uti posse dicebat. Quo missus ame: secundum mea mandata facies uniuersa. Iubeo ergo te in nullo te tardare: sed ægyptum festinare: die noctuq; laborāre: ne tua tarditas maius tēpus faciat hebræos in seruitute consistere. Moyses autem nō diffidens in his quæ diuinitas promittebat: inspectorq; talium indicioru: & auditor factus orabat: ut hac uirtute eodem modo expiretur in ægypto: supplicabatq; ne nominis sui deus noticiam ei celaret: ut dū uoci eius participatus fuisset pariter & aspectui: super agnoscere & uocabulū: quatenus sacrificans nominati eū adesse hostiis: supplicaret. Et deus quidē ei sua significauit appellationē: quā primitus hoies nequaq; uidebantur audisse: de qua mihi fas di cere non ē. Moyses itaq; illa signa nō tūc solūmodo: sed sēp & ubicūq; cōtingeret faciebat. Ex qui bus oībus plus maiorem ueritatē signis distribuens: de ūq; ppiciū & suffragatorē habiturum se cre dens: & domesticos se saluare sperabat: & ægyptios malis afficere.

Moyses regressus est in ægyptum secundum mandatum domini: ubi faciens signa & prodigia maxima eduxit filios israhel de ægypto in manu ualida. CAPI. X.

AVdiens quoq; ægyptioq; regē Pharaonē fuisse defūctū: sub quo ipse defugerat: petiit raguel ut eius pmissu pro utilitate cognatoq; iret in ægyptū: sumensq; Sephorā uxorē filiā Raguelis: & filios quos habebat ex ea Gersā & eliezer: terēdit ad ægyptum. Nomi nū uero horū Gersa quidē hebræa lingua significat. i terra peregrina. Eliezer aūt q adiu tore patrio deo usus: ægyptios effugisset. Cū uero uenisset iuxta mōtē: frater Aarō deo iubēte occurrit ei. Cui moyses significauit quæ in monte cōtigerūt: pariter & diuina mādata. Proce dētibus autē eis: occurrebāt nobiles hebræoq; eius præsentiam cognoscētes. Quibus Moyses qūo uerbis fuadere non poterat: signa sibimet ostensa mostrabat. Illi stupore eorum quæ inopinabili ter inspiciebāt: omnino credebant: & ex omnibus erant in spe maxima cōstituti: deo scilicet eorum prouidente securitatem. Dum uero iā obediētes haberet hebræos moyses: pmittentes securos se q̄ iuberet: libertatemq; respicere: uenit ad regem illū q nup suscepat principatū: & in quocūq; iuuerat olym ægyptios ab æthiopibus compressos: cū fuisset eorū direpta prouintia declarauit: & quia mili tia & laboribus magnis usus tanquā pro suis: post diuersa pericula non dignam retributionem ac ceperit intimauit: pariter etiam quæ illi in monte Syna contigerant: deiq; uoces: & signa singula ab eo mostrata propter fidem rerum decenter exposuit: rogauitq; ne discredens i his: impedimentū faceret dei uoluntati. Deridente uero rege: Moyses opere fecit: ut conspiceret signa quæ fuerant in monte Syna monstrata. Ille ergo dedignatus: illum quidē malignissimū appellauit: & prius ægy ptiorum fugisse seruitium: & nunc pro seductione remeasse: & prodigiorum opus stuporemq; fac tum magicarum artium appetisse remedia. Cumq; hæc dixisset: iussit sacerdotes easdem quas ille facere uisiones: tanquam ægyptii etiam in hac disciplina sapientes existerent: & quasi nō solus moy ses peritus esset rerum: quas ipse per deum possit explere: ut qd erat ualde mirabile: si etiam ab aliis fieret ostenderetur: quomodo humana doctrina constaret. Et ponentibus illis uirgas: dracones facti sunt. Moyses autem non expauit sed ait. Nec ego quidem o rex ægyptiorum despitio sapientiam sed tanto melius hæc ame q̄ horum magica arte sunt facta: quanto humanis diuina esse constat meliora. ostendam uero non artibus magicis: nec errore: sed subsistere ueritate: quæ mihi sunt dei prouidētia & uirtute patefacta. Cūq; hæc dixisset: proiecit in terram uirgam: iussitq; eam ut eam i co lubrum uerteretur. Illa obediens etiam ægyptiorum uirgas quæ uidebantur esse dracones deuo rauit: insiliens donec consumeret uniuersas. Quam in suo schemate redeūtem: sumpsit denuo moy ses. Rex autem nihil maius in hoc actu se uidisse simulauit: sed iratus: & in nullo eum præferri di cens ægyptiorum sapientiæ & integritati iussit ei qui super hebræos uidebatur esse cōstitutus ut nullam eis præberet requiem: sed maioribus q̄ prius eos malis affligeret. Ille ergo cū prius eis præ beret paleas ad lateres: nihil ulterius dedit: sed die quidem opibus eos faciebat affligi: nocte uero pa leas congregare. Cum eis duplex hoc malum existeret: & ærumna per illū crudelior instituisset: Ille neq; minis regis fatigatus est neq; increpationibus cessit hebræoq; sed animam suam cōstituit ad utraq; ut & laboraret: & libertatem cognatis acquireret: uenienſq; rursum ad regem suadebat ei

ut dimitteret hebræos ad mõtẽ Syna:ſacrificaturus deo. Hoc ei præcepiſſe dominum dicebat:& in nullo contradiendũ illius iuſſioni exorabat:deũq; propicium fore cunctis:ſi eos dimitteret egredi ne prohibẽdo illos ſibimet reputaret patiendum quæcũq; patiunt qui præceptiõibus dei contradicũt:quando eis qui iram in ſe cõmouerunt diuinã in omnibus oboriuntur aduerſa. Ex quibus utiq; neq; terra:neq; aer ſuauis exiſtit:nec ſoboles eorum naturali modo progredit:ſed inimica omnia & aduerſa ſentire ægyptios edicebat:& hebræorũ populum abire ex illorũ puincia etiam illis nolentibus affirmabat. Rege uero Moyſes deſpiciente ſermones:nullãq; conuerſionem ſui ad talia facientẽ paſſiones peſſime quas ſingulas explanabo ægyptios inuaſerunt:nec prius flectebant quam eoꝝ experimenta perciperent ſimul & quia uellet deus Moyſen in nullo eorum quæ prædixerat monſtrari mendacem:& quia prodeſſet hoĩbus:ut diſcerent obſeruare & facere ea:in quibus non poſſet offendi diuinitas:ne ad iracundiam conuerſus:in eorum iniquitatibus ulciſcatur. Fluuius enim eis ſanguineus dei uoluntate profuit:& qui bibi non poſſet:cum fontem aquarum aliũ non haberent:non colore ſolũmodo talis erat:ſed etiã ſe cõtingentibus doloris amari gemitũ inferebat:eratq; talis ægyptiis:hebræis aũt dulcis & potabilis exiſtebat:licet naturaliter uideret eẽ mutatus. In hoc miraculo rex timens.atq; hæſitans ꝓpter ægyptos:abire pmiſit hebræos. Cũq; malũ fuiſſet aliquomodo releuatũ rurſus ſniam ꝑmutauit:nec eos abire pmiſit. Deus aũt illo cõtemnẽte poſt calamitatis ablationẽ:& nolente a ſua malicia tẽperare aliã intulit ægyptiis plagam. Ranaꝝ nãq; infinita multitudo eorum terrã late depaſta eſt:plenuſq; erat his etiam fluuius:& polluebatur eoꝝ potus:& aialibus ibi putreſcẽtibus:fetor cũctis noxius exalabat ex aqua:eratq; cũcta regio huiuſmodi malo plẽa: ebulliẽtibus ranis & morientibus:quæ etiam domeſtica eoꝝ habitacula ualde uexabãt:dum in cibis ſepius inuenirent & poculis:& in cubilibus eoꝝ inambulantes:fetorq; crudelis erat:& abominabilis:moriẽtibus ranis ac putreſcẽtibus. Dũ his ergo malis ægyptii præmerẽtur:iuſſit rex Moyſen tolentem hebræos abſcedere. Cunq; dixiſſet hoc:repente ranarum exterminata eſt multitudo:& terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturam. Pharao uero mox ut paſſionibus terra priuata eſt: oblitus calamitatis illius:rurſus retinuit hebræos:& tanquam ſi plurimas paſſiones experiri uelit:ne quaquam dimiſit Moyſen populũq; diſcedere:quẽ prius timore potiuſq; prudenti animo abire decreuerat. Rurſus ergo alterius mali percuſſione eius fallaciam diuinitas uulnerauit. Pedunculorum nanq; infinita multitudo ægyptiis pullulauit:ex interioribus ebulliens:ex quibus mali male conſumebantur:neq; lauacris:neq; medicamentorũ unguentis genus hoc exterminare prævalentes. Ob hanc ergo peſtẽ Aegypti rex turbatus:metuenſq; ſimul peſtem ſui populi:licet fatue uerecundiam ſe deuicti uiri putaret habiturum:cogebatur tamen a malo tẽperare:hebræiſq; conceſſit egreſſionem. Cũq; hoc iterũ leuigaret:filios obſides & uxores reuerſionis ſuæ eos relinquere ſanciebat. Vnde irritauit potius deum:credens ſe eius quoq; prouidẽtiam fallere:ſicut Moyſen. Sed illũ latere non potuit ægyptũ punientẽ propter hebræos. Beſtiis nãq; multigenis & multimodis quorum aſpectibus nullus occurrit:eoꝝ prius impleuit regionẽ:quibus & ipſi conſumebant:& terra agricolarum cultura nudabat. Si quis enim primaꝝ paſſionũ perditionem euaderet:hoc langore & interitu hoĩum talia ſuſtinentiũ ſuccũbebat. Cũq; Pharao neq; ſic dei iuſſionibus obediret:ſed uxores qdẽ abire cũ uiris diceret:relinquendos uero filios poſtularet:nõ defuit deo:unde calliditatẽ eius diuerſis malis & maioribus denuo ſupuenientibus caſtigaret. Crudeliter nãq; eoꝝ corpora uulnerabant interius corrupta. Ita paſſim ægyptioꝝ multitudo conſumebat. Rege uero neq; hac plaga temperante grando uehemens:cũ neq; prius in ægypto aer aliquid tale ꝓtulerit:neq; ſimilis apud eos hiemis tempore deſcenderet:maiorq; q̃ apud habitatores boreæ patris & ſeptentrionalis aeris rigore deferret effluxit & fructus earum uſquequaq; confregit. Deinde genus locuſtarum germen quod non fuerat uexatum grãdine deuorauit:ut eis generaliter ſpes terrenoꝝ fructuum deperiret. Sufficiebat nanq; quẽlibet ſine calliditate fatuũ:etiã ea quæ ꝑdicta ſunt mala ad itellectum & cogitationem utilitatis adducere. Pharao itaq; tantũ ĩprudens quantũ malignus ſentiens cãm:deo tamẽ cõtradicebat: iuſſitq; Moyſen cũ uxoribus ſuis hæbreos abducere:facultatẽ uero eius deſereret:eoꝝ depopulãdas domus. Moyſe uero nõ acquieſcẽte ita dimitti eos:quos oporteret deo ſacrificiũ de ſuis rebus offerre: cum ꝓpter hanc cãm multo tẽpore morarent:tenebræ ꝑfundiſſimæ & ꝑtem luminis non habentes: ægyptiis ſunt diffuſæ:ꝑ qbus & uiſus eoꝝ aeris craſſitudine clauſi ſunt:eoſq; mori miſerabiliter cõpulerunt. Metuebant enim ne caligine ſimul abſorberent. Deide his excuſſis poſt tres dies totidẽq; noctes:dum nullatenus pœnitentiã ageret Pharao ꝓpter egreſſum hæbræorũ:accedẽs ad eũ Moyſes ait. Quouſq; iobediẽs es uoluntati dei? Iube dimitti hæbreos:nõ enĩ poteritis ab his malis eripi:niſi hæc uolueritis implere. Rex aũt iratus i his quæ fuerant dicta:minatur eius ſe caput auferre:ſi ad eũ ob hãc ĩportunitatẽ denuo remearet. Tunc Moyſes nequaq̃ ſe de his uerba factuꝝ dixit: ſed illum ipſum cũ ꝓceribus ægyptioꝝ deprecaturꝝ fore:ut hæbrei diſcederẽt. Et ille quidẽ cum hæc dixiſſet abſceſſit. Deus aũt oñdens adhuc una plaga feriendos ægyptios:ut dimitterent hæbreos:iuſſit Moyſen præcipere populo:ut ſacrificiũ paratũ haberẽt:eẽntq; ꝑſtructi a decia die Xãthici mẽſis: uſq; ad quartãdecimã q apud ægyptios qdem Parmuthi:apud hæbreos aut Niſan uocat:macedões uero Xanthicũ eum appellant. Et egreſſuros hebræos oĩaq; portaturos aſſeruit. Et ille quidem iam

præparatos habes ad egressionem hebræos: & cõstitutos per tribus ibidem retinebat. Sumpsit autem insuper quintadecima dies: omnes ad egressionem rendentes & immolantes sanguinem domus propinquæ ysopi fasciculis emundabat. Cumq; comassent reliquas carnium tanquam in egressu consumpserunt. Vnde hactenus secundum hunc morẽ ita sacrificamus. Illãq; festiuitatem pascha uocamus: quod significat trãsitionẽ: q; illa die deus trãsiẽdere eos pestem uoluit quæ. s. ægyptios uisitauit. Mors enim primogenitorũ ita ægyptiis facta est ut plurimi procerum congregati circa regalia palatia deplorarẽt quatenus hebræos sub celocitate dimitterent. Q; in nocte Moysen abire præcepissent ne ulterius uexarentur. si de prouinciis recederẽt nimirũ ægyptiorũ castigationem ceſſaturam uidebant hebræos: alio quidẽ ne citius egrederẽtur nisi uerecundia eorum cõsuetudinẽ filii quidẽ egrediebantur flẽtibus ægyptiis & pœnitẽtiã agẽtibus eo q; fuerint eis sic exules delegati: ad ciuitatem uoluis Licus: quæ tũc erat deserta: ubi Babylon postea fabricata est. dũ eam hebræi ægyptum deuastarent: celeriterq; agẽtes iter ad locũ Beelsephon: tertia die ad rubrũ mare deuenerũt. Quo properet deserti nihil de cetera possent habere ciborũ: farinam tosta farina azymis panibus cõsumebant: pane tantũmodo coagulatis uescebãtur: hisq; triginta fuit usi diebus: longiori enim tempore eos non sufferebat quæ tulerunt ex ægypto: cum etiam is cibus sub necessitate custoditus nec alijs temporibus eodem uterentur. Vnde ad memoriam illius inopiæ: festiuitatẽ octo dierum agimus quæ dicitur azymorum. Omnis itaq; multitudo mulierum pariter & infantum egressorũ consummabilis ibellimabilis erat. Qui uero ætatẽ habebant aptam ad expeditũ: sexcenta milia fuerũt: reliquæ multitudo ægyptiorum se xaudiebat. xv. post annos. xxx. &. cccc. q̃ patet noster abraã uenisse in chanaam. post Iacob autem aduentum in ægypto: anno. cc. & quinto. Moyses aũt erat qui dona minister. Ingr. frater aũt eius aaron tribus annis maior extabat. Portabant etiam ossa Ioseph: dum dudum ille suos filios sacramento astrinxisset.

Quo modo ægyptii pœnitentia ducti q; dimisissent filios Israhel insecuti sunt eos usq; ad mare rubrum: quod diuisum unda Moysi principiente domino: ingressi sunt filii israhel: & sicco uestigio trãsierunt illud. ægyptii autem persequentes ingressi sunt post eos: sed reuertente mare in seipsum suffocati sunt fluctibus.

CAPI. XI.

POstquam ægyptios hebræos pœniteret egressus: rexq; grauiter ferret: tãquam uenefici uiri Moysen signa talia facta fuissent: deliberauerũt super eos irruere. Et sumẽtes arma persequebantur: tanquam reuocaturi eos ubicũq; cõprehẽdissent: nec eos ulterius deo dimittentes: seq; contra eos facillime prævalere iudicabant: cum & inermes essent illi: & itinere fatigati. Et a singulis occurrentibus requirentes quo abirent: persequi cũ studio festinabant: licet molesta sit illa terra iter agentibus: non solum expeditis: sed etiam singulariter sandaliatis. Moyses autem per ea loca ptouide dirigebat hebræos: ut si quidẽ pœniteret ægyptios & persequi uellent hebræos: supplicium: maliciæ suæ: & transgressionis indubitanter exoluerent. Per palæstinam uero grauiter timebat trãsire: propter antiquam molestiam: uolebatq; quolibet modo latere pergens: Confinis enim est ægyptiorum hæc prouincia: & propterea uia quidem ducente ad palæstinam populum non eduxit: per desertum uero multum iter agens: malaq; perpessus innumera quæ ei minabatur studuit peruenire: insuper & propter mandata dei iubentis adduci populũ ad montem Syna: sacrificium illic oblaturos. Apprehensis ergo hebreis ægyptii ad prælium parabant & multa uirtute profecti: cõcluserant eos in paruulo quodam loco. Sexcenti enim currus eos persequebantur: & equites quinquaginta milia: & ducenta milia pariter armatorum. Et itinera quidẽ clauserant quibus hebræos fugere iudicabant: inter rupes intransgressibiles eos & mare claudentes: ubi terminatur mons ex asperitate uiarum: nimis immensus. Et fugam eis penitus amputantes: a maritima & montis cõgressione hebræos militibus obsederũt: eos ipsum fuge claudentes: ut egressum eis ad cãpestria denegarẽt. Non itaq; tolerabant obsessionis modũ hebrei: propter egestatem necessariorũ: neq; fugæ facultatẽ habẽtes: armisq; priuati qui licet si pugnare uellẽt: eis spes rerum omnium amissa uideret: nisi semetipsos traderent uoluntati ægyptiorum. His ita factis: moysen in omnibus culpabant: oblitiq; signorum quæ eis fuerãt a deo pro sua libertate monstrata: usq; ad hoc ueneruntut etiam prophetam qui eis salutis dona promiserat: pro incredulitate lapidibus niterentur obruere: seq; tradere cogitarent: eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum: ante oculos habentium mortem: monnibusq; se & mari claudentibus simul & hostibus & fugam nullatenus ex istis inuenientibus. Moyses autem licet esset in eum exasperata multitudo: ipse tamen circa prouidentiam eorum non cessabat: sed hæc omnia iactabat in deum: qui eis etiam iam alia quæ prædixerat pro eorum libertate contulerat: & neq; in hoc reliquendos esse inimicis dicebat: neq; seruituros: neq; perituros: stansq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene conuersantibus circa nos iustum erat non credere: de dei uero prouidentia uos desperare opus non est: a quo uobis omnia prouenerunt quæcunq; per me ad salutem & libertatem seruitutis uestræ neq; sperantibus promisit: cum potius inhæsitatione sicut pataftis uenientes: oporteret nos adiutorum dei sustinere: cuius opus erit etiam nunc in tali nos difficultate conclusos: ex desperatione sicut uos creditis habituros salutem: & ex hostibus libertatem: qui fortitudinem utiq; suam circa nos est ostensurus: & prouidentiam factu

nis. Non enim in paruis diuinitas auxilium ſui fauoris ſolet accõmodare: ſed potius in quibus humanam ſpem ad meliora nõ uidet accedere. Vnde tali auxiliatori credentes: cui uirtus eſt etiam parua grandia facere: & tãtarum infirmitatem rerum ſuo munimine roborare. Nolite ægyptiorum arma metuere: nec quia mare & poſteri montes uiam fugæ prohibẽt: propterea ſalutis ſpacia deſperare: fient enim uobis hæc quaſi campi dei prouidentia: & pelagus conuerteturin terram. Cumq; hæc dixiſſet: ducebat eos ad mare ægyptiis intuentibus. Erant enim e diuerſo poſiti: & labore perſecutionis affecti: in craſtinum differre prælium utile fore credebant. Dum uero Moyſes peruenisſet ad litus ſumens uirgam rogabat deum: & auxiliatorem atq; adiutorem inuocabat dicens. Neq; tu quidem ignoras quia effugere nobis mala præſentia: nec fortitudine: nec auxilio licet humano: ſed tu præbe aliquod ſalutare exercitui: tua uoluntate ægyptum relinquenti. Tuum eſt enim nos eripere: quia nunc omni ſpe & conſilio deſolati ad tua ſolius ſubſidia conuolamus: & quicquid ex prouidentia tua nobis acceſſerit: quod nos ab ægyptiorum ira liberare nunc poſſit inſpiciamus: uelociterq; tuam nobis oſtende uirtutem: & populum deſperatione ruentem in peius: ad ſecuritatẽ dignare & ad fiduciam pietatis perducere. Non enim in extraneis ſumus: ſed tuum quidem eſt mare: tuus eſt & mons qui nos circundat: ita ut hic aperiri te præcipiente: & mare conuerti poſſit in terram. Valebimus etiam effugere per deſertum: ſed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte ſaluare. Talia ſiquidem cum oraſſet: percuſſit uirga mare. Quod repente percuſſione inciſum: & in ſe diuiſum terram reliquit nudam: ut hæbreis uia eſſet & fuga. Moyſes autem uidens ad deſtinationem dei & pelagus ceſſiſſe eis: propriam terram primus intrauit: & hæbreos diuino itinere facto propter periculum præſentium hoſtium ſequi ſe præcepit. Qui delectabãtur in hoc: agebantq; deo gratias: propter ſalutem quæ per eum ultra modum rationis acceſſerat: quos iam nequaquam tardãtes: ſed cum feſtinatione pergẽtes: uelut ſibi præſente deo: ueſanos quidem ægyptii primitus iudicabãt: & tanquã ad interminationẽ manifeſtæ mortis intẽtos. Cũ uero uidiſſent eos illeſos ab ira: nullũq; impedimẽtũ eis nec difficultatẽ aliquã obuiare: ſequi eos aggreſſi ſunt: tanquã & illis pelagus ita quietum exiſteret. Præordinantes ergo equos: ingrediebatur totus exercitus in mare. Hæbrei uero illis ſe armantibus atq; tardantibus: ad terram contra poſitã peruenerunt: ſine aliqua paſſione illos effugientes. Quapropter illi audaciores effecti perſequebantur: tanquam nec ipſi aliquid eſſent paſſuri: cum neſcirent hæbreis proprie factam: & non eſſe cõmunem uiam. Quæ utiq; pro ſalute periculum patientiũ fuiſſet oſtenſa: & non propter eos qui ad perditionem eorum accedere feſtinabant. Dum ergo ægyptiorum exercitus omnis in mare intraſſet: rurſum effuſum eſt: & deſcendens uentorum procella: omnes ægyptios comprehẽdit: imbreſq; ſimul & totum ua alde grauiſſima e cælo deſcenderunt: choruſcationeſq; lãpadantes: nihilq; fuit rerum euentium per iram dei ad perditionem hominum qui eis nimie tunc non acceſſit. Nox caliginoſa inſuper & fluctuoſa apprãhendit. Et iſti quidem ita ſunt perditi: ut nemo ex eis reliqueretur. hæbrei uero neq; retinere poterant gaudium inopinabilis ſuæ ſalutis: & hoſtium perditione firmiſſimæ libertatis: quando defecerunt qui eos ſeruire cogebant: deumq; ſic aperte ſuum adiutorem inſpiciebant. Et illi quidem periculum ita effugientes inſuper & inimicos punitos ſic eſſe reſpicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminiſci: hymnum tota nocte dixerunt. Moyſes autem canticum in deum & laudem gratiarumq; actionem propiciationis eius: exhametro compoſuit. Ego itaq; ut inueni in ſacris libris ita hæc ſingula quæq; tradidi. Nullius uero diſcredat uerbi miraculum: ſi antiquis hominibus & malicia priuatis uia ſalutis licet per mare facta eſt ſiue uoluntate dei: ſiue ſponte reuelata: dum & eis q cũ Alexandro rege macedoniæ fuerunt olim antiquitus reſiſtẽtibus panphilicum mare diuiſum ſit: & cum aliud non eſſet iter tranſitum præbuit eis: uolente deo per eũ deſtruere perſarum principatum: hocq; confitentur oẽs: qui actus alexandri cõſcripſerũt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet æſtimet. Poſtea uero armis ægyptiorũ perfluctus uiolẽta uentorũ allatis: exercitui hæbreorũ: moyſes & hoc arbitratus dei pmiſſione factũ: ut neq; armis egerẽt: hæc exiit colligẽs: hæbreoſq; his mumiẽs: duxit eos per deſertũ ad montẽ Synai illic imolatus deo: & pro ſalute multitudinis hæbreorũ: ut dictũ fuerat munera redditurus in pace.

Incipit tertius liber antiquitatis iudaicæ.

QUo Moyſes populũ ex ægypto ſumẽs duxit ad montẽ Synai multo itinere fatigatũ. CA. I.

Gitur inopinabiliter hæbreos tali ſalutem donatos grauiter iterũ contriſtabat dum Syna ducerẽtur in montẽ: eſſetq; regio ualde deſerta: & neceſſariis alimẽtis egena: & aquæ difficilis: quæ non ſolum ut præberet aliquid hominibus indigebat: ſed ẽt nec aliqua animalia ut aleret erat idonea. Eſt enim ſterilis nulluſq; nouus fructus ex ea ualet orti. Per huiuſmodi ſiquidem regiõem neceſſarie perabant. unde quãdo irent ad aliam nõ habebãt. Portabatur autem aquæ ex locis iã trãſactis duce iubẽte: & ea expẽſa ad effodiẽdos puteos cum labore pp terræ duriciã accedebãt: & cũ iuẽiret erat ioptabilis: ſed amara ſimul & parua. Hoc itaq; mõ faciẽtes circa meridiana iter ueſpe uenerũt i locũ quẽ pp aq̃ maliciã Mara noiauerũt. Amaritudo enim hæbraica lingua ſic dicit. Ibi fatigati itineris uiolẽtia: indigẽtiaq; cibor̃ q eis de-

lecerãt omnino mãserunt. Erat ibi puteus ualde durus: qui nec sufficere quidem tãto exercitui potuerat: paruũ tamẽ eis cõsolationem præbebat: q in illis locis fuisset inuentus. Audierant enim ab exploratoribus: quia nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa siquidem aqua amara grauiter non solum hoibus: sed etiã subiugalibus existebat. Videns itaq; Moyses populũ in angustia cõstitutũ: & si mal causam cui cõsultari nõ poterat: neq; n. inimicus erãt hostis: quat: nus uim iferenti de necessitate: posset ibe fortitudine resistere. Et dũ isto mõ eos deficeret uirtus infantũq; & mulierũ imbecillitudo debilium: nihilq; prodesset doctrina uerborum: calamitatem omnium suam Moyses propriã faciebat. In unum itaq; cõcurrebant: eiq; cuncti instabant: mulieres quidẽ pro paruulis. uiri aũt pro semetipsis de eorum utilitatem sperneret: sed eoꝝ saluti quocũq; ordine, posset: Ad hoc ergo cõuersus illum solũmodo deo supplicaret: ut aquã ex malicia præsenti cõuerteret: eãq; illis potabilem cõdonaret. Et cõcedẽte deo tãtam gratiã: sumens summitatẽ uirgæ quã in præsenti gerebat diuisit p medium: & in longitudine ipsam incisionẽ faciens: deiiceps iactauit in puteũ: satisfaciens hæbreis: eo q deus eius orationes audisset: & promisisset aquam se eis qualẽ cõcupiscerẽt præbiturũ: si tamen ille eius nõ segniter sed promptissime ministrarent. Illis uero dicẽtibus qđ uellet se facturos si aqua conuerteret in melius: iussit eos qui iuuentute ualebãt haurire dicẽs: q prius effusa plurima q ultima remaneret aqua possit eis esse potabilis. Illi qdem laudauerunt dictum: & aqua frequentibus contusionibus exercitata: purgataq; facta est potabilis. Hinc itaq; castrametati: ueneruntin Helim: quæ procul quidẽ bona uidebatur aspectu. Habebat enim palmarum arbores. De proximo aũt ma ligna cõprobabatur. Nam palmæ illæ septuginta non amplius erãt ĩcrescibiles: nec multum eminẽ tes a terra: propter aquæ ĩopiã: quia dum eẽt locus oĩs harenosus: neq; eis ex duodecim fontib⁹ humectatio quedã: aut ad rigãdum spes utilis habebatur: sed dum germinare nõ possent: sterules erãt indubitanter & paucæ. Cũq; p harenã discurrerẽt: nihil eis occurrebat: uel si paucum aquæ in manibus sumerent: inutile inueniebant atq; cenosum. Fructum uero ferre erant illæ arbores nimis innatildæ: propter aquæ ut dixi sterilitatẽ. Pro hac ergo causa culpabãt ducẽ: clamabantq; suã eẽ miseriam: experimẽtũq; malo: p eũ se pati dicebant: triginta dierũ ambulãres uiam. Quæcũq; n. portabant cõsumpserant: & nihil pœnitus ĩueniẽtes: erant in desperatione rerum cũctaꝝ. In p̃senti nanq; malo alium habẽtes & nõ recordãtes quanta eis fuissent a deo & Moyseos uirtute sapiẽtiaq; collata: irascebantur aduersus ducẽ: & lapidare eũ simul aggressi sũt: quasi ipse causa tãtæ calamitatis existeret. Ille uero ita multitudine prouocata: & cõtra eum amare commota: de deo confidens: & conscientia pura prouidentiæ suæ: quã gerebat contra contribules suos: semetipsum dedit in medium: & cõclamantes atq; ad lapides manus habentibus: cum esset ille aspectu gratissimus: & ad loquendum multitudinem suasibilis: mitigare cepit iras eorum: neq; eis priorum beneficiorum obliuionem habere poscebat: propter recordationem malorum præsentium: nec quia nunc laborarent: ideo deberent perpetua dei munera proicere: quorum iam magna & ĩopinabilia meruissent. Sed sperare potius etiam de præsenti anxietate se dei prouidentia liberandos: qui eorum uirtutẽ probare uellet: si haberent tolerantiam: & animo bono præcedentia retinerent. Quia si nõ ad illa bona propter præsentia mala respicerent: exercerentur in malis: & arguerentur non esse boni. Neq; circa patientiam: neq; circa priscorum bonorum memoriam: cum ita deum eiusq; uoluntatem cõtemnerent: per quã ægyptum reliquissent & ita circa eundem ministrum eius affecti esse uiderẽtur: cum in nullo fuisset mentitus de quibus dicendum aut faciendum dei mãdato iuberet. Enumerabat igitur omnia: quẽ admodũ perempti fuissent ægyptii qui eos contra domini cõpresserant uolũtatem: & quẽadmodũ idẽ fluuius illis quidã sanguineus esset: ipsis uero potabilis atq; dulcis: & quomodo p mare ne longius fugiẽtes nouã uiam aggressi ipsi quidẽ ex illo saluati sunt: inimici autem eorum prorsus absorpti: & quia dum arma non haberent: etiam hoc eis deus abunde præbuerit: & alia quæcunq; ad perdendos inimicos: ipsosq; saluãdos necessaria fuissent: eis ultra spẽ uirtutis suæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præsenti de eius prouidentia desperare: sed sine iracundia sustinere: & cogitare eius auxilium non quidẽ tardũ esse: sed ideo nũc differri ut uos hac difficultate pbet utiq; credentes deum non per defectum esse segnem: sed pro experimento uirtutis uestræ & desiderio libertatis: & cognoscat utrum & ciborum inopiam: & sterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre possitis: an seruire potius eligatis: sicut iumenta domnantibus sibi: & eis qui propter ministerium suũ hæc pinguissime uirtute consueuerũt adiiciens super hæc: dicebat non se tantum de sua salute metuere: quando utiq; nihil mali pateret: si moriret iniuste: sed potius p illis cogitare: ne p lapides quos mitterẽt sup eũ deũ iudicarẽtur cõtẽnere. Sic itaq; mitigauit illos: & ab impetu lapidationis abstinere fecit: & ad pœnitentiã sceleris cõuertit: dicẽs eos nõ hoc rationabiliter: sed necessitate fecisset: cogitauitq; oportere: ut ad diuinã supplicationẽ preceſq; ueniret. Et ascẽdens quẽdam scopulum: deposcebat: ut questum populo auferret deus: & eos ab inopia liberaret: in ipso enim esse salutem suã: & in nullo alio: atq; cõcederet ueniam his quæ in præsenti fuerant necessitate populi gesta: cum generi hominum res oportunæ prouenientes: & difficile placeant: & eius accusatio sit amica. Deus autẽ & prouisuꝝ se cõpromisit: & occasiones: eorum desideriis præbiturum. Moyses uero a deo hæc audiens descendit ad plebem. Illi cum uiderẽt eum promissionibus lætum: a mestitia ad hilaritatem

conuerſi ſunt:ſtetitq; ille in medio: uenisse ſe a deo dicens: & portare eis pro hæſitationibus præſentibus libertatē. Et poſt paululum ortygum multitudo quas præcipue nutrit ſinus arabicus: trāſcenſo medio mari ſuperuolauit: & poſt laborem uolatus quaſi ad terrenam requiem deſcendit inter hæbreos. Illi ergo tanquam alimentum ſibi a deo collocatum comprehēderunt eas. Tūc Moyſes ad orationes dei repente conuerſus eſt: qui promiſſionis ſuæ compleuit auxilium. Mox autem poſt occaſionem cibi prioris: etiam ſecundum eis deus emiſit. Extendente nanq; Moyſe manus ad orationem: ros deſcendit ex aere. Cunq; fuiſſet eius manibus illinitus. Moyſes arbitratus eſt etiam hoc ad cibum eorum a deo fuiſſe collatum: guſtauitq; & lætus effectus: ignorante multitudine: imbrem eſſe credente: & temporis eſſe pluuiarum quod agebatur. Ille docebat eos: q; non ſecundum eorum opinionem ros e cælo deſcenderet: ſed ad ſalutem eorum cibumq; ueniſſet. Et cum guſtaret fidem credendi præbebat eis. Illi uero imitantes ducem: delectabantur in cibo. Melius enim dulcedinem & delectationem habebat ualde ſuauem. Simile autem erat aromatibus præcipuis: & magnitudo eius ſimilis ſemini coriandri. Feſtinabant quoq; ſinguli colligere uehementer. Quibus præcipiebatur: ut omnes ex æquo per dies ſingulos aſſarii menſuram colligerent: nec eſſet ille cibus in craſtinum relinquendus: hocq; fiebat: ne debilibus colligendi difficultas exiſteret: uirtute ualentium: & hoc ad necem accederent. Qui tamen plus a præcepta menſura collegiſſent: nihil amplius quam labores habebant cum maius nihil illic quā aſſarium inuenirēt: & quod remaneret in craſtinum: nulli utilitati proficeret: quando uermes illud & amaritudo conſumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis: & huiuſmodi ultio fiebat ipſarum rerum priuationes ſeruantibus. Hactenus autem ſic rigatur imbribus locus ille: ſicut etiam tunc a Moyſe præſtandum diuinitas miſit hunc cibum. Vocant autem hæbrei hunc cibum Manna. Manna itaq; interrogatio eſt in noſtra lingua dicentis: quid eſt hoc. Illi igitur gaudium in his quæ eis fuerant celitus miſſa celebrabant. Quo cibo. xl. annis uſi ſunt: quanto tempore in deſerto fuerunt. Cum uero inde migraſſent: uenerunt in Raſidin: paſſi nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias. Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatem habuiſſent: tunc omnino comperientes terram inaquoſam: in malis erant: rurſuſq; iraſcebantur in ducem. Ille ergo paululum multitudinis impetum deuitans: dei conuertebatur ad præces rogans ut ſicut cibum eis indigentibus præbuit: ſic etiam potum daret: cum peteret eis gratiam cibi non exiſtente potu. Qui donum diu non diſtulit: ſed præbiturum ſe Moyſi tantam aquæ multitudinem unde non poſſit ſperare promiſit: iuſſitq; ut uirga percuteret petram quæ ibidem erat appoſita: & ex ea ſumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cum labore potius eis adeſſet. Hæc ergo Moyſes a deo ſumens ueniebat ad populum ſuſtinentem & in eum conſpicientem: uiderant nanq; iam eum de monte deſcendere. Cum uero ueniſſet: liberaturum eos etiam de hac neceſſitate dicebat deum: donatamq; ſalutem non ſperatam: & de petra eis fluuium manare promiſſum. Quibus obſtupeſcentibus hunc auditum: ſi eis ſiti & itinere fatigatis neceſſitas ad hæc fieret: ut petram icideret: Moyſes uirga percuſſit petrā: illaq; ſciſſa: aqua manauit copioſa & ualde perſpicua. Illi igitur inopinabile factum mirati ſunt. Quod cum uiderent: iam eis etiam ipſa ſitis cupiditas eſt ablata: bibentibuſq; dulcis & ſuauiſſimus erat potus: & quale donum eſſe deo donante uideretur. Tunc ergo Moyſen mirati ſunt: qui a deo ſic fuerat honorarus: & ſacrificia pro dei prouidentia collata ſibimet impendebat. Declarat autem ſcriptura in templo repoſita: eo q; deus prædixerit Moyſi aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnantes cum hæbreis amalechitæ & qui cum eis erant deuicti ſunt: & iſrahel ptædam hoſtium perceperunt. CAPI. II.

Vm uero hæbreorum nomen iam ualde ubiq; diuulgaretur: & de his ſermo creſceret in timore non paruo prouinciales erant: & mittentes legatos adinuicem ſolatia deposcebāt: ut ſimul uiros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc inſtātes: qui Gobothe petram inhabitāt. Qui uocātur quidē Amalechitæ pugnatores autem maximi illarum tunc gentium exiſtebant. Quorum quinq; reges inuicem ſemetipſos: & circūhabitantes ad bella contra hæbreos rogabāt dicentes exercitum alienū & ægyptiorum ſeruitia fugientem: ſibi inuaſiones inferre: nec bonum ſibi fore ſi tale factum deſpicerēt: ſed ut antequam eorū fortitudo ad maiorem tenderet poteſtatem: & ipſi magis pugnare inciperent confidentes: eo q; illis nullus reſiſteret: deſtruendos eos eſſe cautiſſimum atq; ſapientiſſimum edicebant. Et pœnam etiam de deſerto & actibus quos illic geſſerant exigendā: q; nō ita poſſit euenire: cum ciuitatibus: atq; bonis eorum manus iniicerent. Alii ergo inchoantem inimicorum uirtutem mollire & deicere optimum eſſe: magiſq; iam proficientem prohibere credebant. Alii uero hoc ſuperfluum putabant. Alii nullā occaſionē eis aduerſus ſe fieri permittebāt. Hæc & his ſimilia per multas prouincias adinuicē legationibus agitantes: deliberauerant aduerſus hæbreos bella ſuſcipere. Moyſes itaq; cū nihil belli ſperaret hæſitationem & turbam habuit repente prouincialium: & ad congreſſionem iam præparatam: ſubitaq; pericula hæbreorum multitudinem perturbabant: quia licet omnium rerum haberent inopiam: potiorem tamen neceſſitatem pugnandi cum hominibus qui eſſent rebus omnibus bēne conditi putabant. Moyſes autem conſolari cœpit eoſq; confidere depoſcebat: decretoq;

dei cultore quo sepe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorum hostes existerent: arbitrati exercitū quidē multū & omnibus armis instructum: sed pecunias. alimēta: aliasq; res in quibus subsistunt homines confisi pugnare in auxilio diuino confistere: & sibi per deū oīa hæc adesse. Inimicorum uero animū pusillanimem debilemq; tanquā nō fuerint quæ istos habere constaret: deo nostro fidē habere sperari. Scire autem eos oportere dicebat: qualis eorum auxiliator fuisset in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præsenti quidem bello haberent laborem aduersus hostes: futurum fuerat eis sitis & famis inopia: & in montibus atq; mari periculum: ubi fugam inuenire non possent: hæc omnia diuino solatio deuicissent. Ergo rogabat eos promptiores esse: tanquam omnia prospera fatalia eis esset: ita ut hostibus præualerent. Et moyses quidē populum huiusmodi uerbis conuersus ad prælium conuocauit tribuum principes. Et postea singulos adinuicem. Iubebat quidē eos obtemperare senioribus obedire. Illos autem ut uerba ducis audirent. Erant autem eorum animi in periculo cōstituti: & ad presentia preparatæ sperabantq; aliquādo a malis huiusmodi liberati habebunt quoq; moysen: ut ad bella piret neq; tardaret: ne dilatio eorum fiduciam impediret. Ille electa multitudine pugnacem eligens iuuentutem: super eos instituit Iesum naue filiū de tribu ephraim: fide robustum: & labores tolerare fortissimum: ad cogitandum similis & loquendum nimis idoneum qui nosset decēter deum & Moysen colere doctorem: pietate: effectq; apud hæbreos apprime claros uero circa aquā constituit. Plurimos autē totius exercitus circa infantum mulierūq; cultum: & tota nocte erant pparati: quæcūq; fecerāt arma sumētes: & duces proprios intēdentes mane primo aggressuri dū eis pciperēt: inuigilabat aūt & Moyses Iesum docēdo: quēadmodū exercitum collocaret. Incipiente uero die iā pandi: rursus poscebat Iesum ne minor inueniretur in ope si circa eū spes esset uniuersorum: gloriam presentis militiæ in futuris nationibus possessurus. Hæbreoq; uero nobilissimos seorsum rogabat: cunctāq; piter multitudinē exhortabat armatā. Et ille quidē cū constituisset exercitum sermonibus & opeq; pparationibus: discessit ad montē: deoq; similis & Iesum credidit expeditū. Miscebātur itaq; hostes: & in manibus erat bellū: fiduciaq; & uiribus utebantur in inuicem. Deniq; donec Moyses manus extendebat ad cælum: hæbrei comprimebant Amalechitas. Cūq; labore ex defectu manuū Moyses ferre non posset: qa quotiens manus deponebat totiens hæbreos pdere cōtingebat: iussit fratrē Aaron & sororis Mariæ uirum noīe Vir sibi assistere: eiusq; manus utroq; latere cōtinere. & adiuuātes eū nō pmitterēt laborare. Quo facto hæbrei Amalechitas fortiter deuicerunt: & oēs interissent utiq; nisi nocte supueniente: populus recessisset a cæde. Victoriā quoq; optimā atq; pfectā nostri habuere maiores: iferentesq; sibi bellum uicerunt: & circūhabitantes deterruerunt. abūdantiāq; potiti sunt magnorūq; bonoq; quæ suis laboribus hūerunt. Deuincentes nāq; exercitū hostiū: maximas diuitias & publice & priuatim possederunt oēs: cum primitus etiā alimentis necessariis indigerent. Fuit aūt eis nō solum in psenti: sed ēt in futuro bonoq; cā huius quā pdiximus pugnæ pfectio. Nō tātūmodo enim corpora hostium seruitio subdiderūt: sed ēt mētes: & cunctis circūhabitātibus post illoq; deuictionem affuere terribiles: eisq; diuitiarum maximū culmen adiectū est. Nam fugientes inimici: magnam copiam argentei similis & auri reliquerunt in castris: & uasa erea qbus ad uescendum utebantur multāq; & insignē abundantiam utrarūq; rerum: deest ornamentorum textilium pariter & armorum: & aliorum quæ præparabantur ad prælium: diuersaq; iumenta: & quæcunq; moris est sequi iter agentem exercitum: ptudētiaq; repleti sunt hæbrei ope fortitudinis: & multum desiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus insistebāt: omnia se capere iudicātes. Huius ergo belli hic extitit finis. Postea uero Moyses exuebat mortuos hostium: & arma fugientium colligebat: & hæc uiris pugnatoribus exhibebat ducemq; militiæ Iesum præconiis attollebat: exercitu testificante cuncta quæ gesserat. Nemo ergo hæbreorum mortuus est: hostium uero tanti: quantos neq; numero comprehēdi possibile est. Pro gratiarum uero actione Moyses sacrificans: altare construit: qđ dei uictoriam nominauit: prophetauitq; omnes fore perituros Amalechitas: nihilq; eorum in futuro relinquendum: eo q; cōtra hæbreos in solitudine dimicassent: & nequaq; positis in calamitatibus pepercissent. Tunc exercitū fessum cōuiuiorum opulentia reparauit. Hoc ergo bello contra hostes suos post egressus ex ægypto primitus ita pugnauerunt. Cum uero pacificas post uictoriam Moyses hostias obtulisset: fecissetq; nō pauc̄is diebus hæbreos cessare post pugnam: produxit ordinatum exercitum: multa nāq; eis iam copia erat armorum. Et procedens paulisper tribus mensibus postq̄ mouit ex ægypto: uenit ad montem Syna: ubi ei circa rubum multas uisiones factas fuisse prædiximus.

Quia socer suū ietro moyses ad se uenientē ad montē syna libēter excepit. CAP. III.

QVæ Raguel socer audiens eius fœlicitatem: libēter occurrit. Et Moyses excipiēs cū eo sephora uxorē suā & filios: delectatus aduētu eius: facto sacrificio epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubū qui flāmas euaserat: & multitudo quoq; p cognatiōes epulis uescebat. Aaron aūt sumens Raguel & qui cū eo erāt: hymnos canebant in deū q eius salutis & libertatis & egressiōis auctor extiterat. Simulq; laudabāt ducē: q̄si eius uirtute cuncta eis prospera cōtigissent. Et Raguel quidem preconia multa plebis apud Moysen de eor fortitudine dixit: quia pro cunctorum salute sic laborauerint uniuersi.

Quomodo perſuaſit ei:ut diſtribueret populum per millenarios:& cẽtenarios qui prius inordĩnatus erat. CAP. IIII.

DEinde uidẽs Raguel/Moyſen ĩ reꝝ multitudine cõſtitutũ: cũctis ad eum eũtibus ut lites decideret poſtulãtibus:& tantũmodo ſe iuſtitiã ĩpetrare credẽtibus: ſi ille eis arbiter iudicaret:eis enim q uĩcebant leuius eẽ ꝓdere uidebaꝫ p iuſtitiã Moyſeos :q̃ uictores ſniam cuiuſlibet auaricia ſuſtinere:tũc equidẽ tacuit nolẽs ĩpedire uolẽtibus ducis uti uirtute. Cum uero qeuiſſet a turba:ſumens eũ ſolũ ſeorſum:dicebat eum oporteret facere:conſiliũq; dabat quatenus minorẽ qdẽ reꝝ curã aliis cõmitteret. De maioribus aũt & ſalute plebis ipſe tantũmodo ꝓuideret. Nam ad iudicãdũ ẽt alios hæbreoꝝ dignos inueniri dicebat:cogitare uero pro ſalute tantoꝝ nõ queq̃ alĩũ niſi Moyſen poſſe ſolũmodo. Sciens inqt uirtutẽ tuã & q̃ lis fueris in miniſterio dei ad ſaluandũ populũ: reꝝ arbitriũ cõmitte aliis examinandũ. Tu uero ad ſolũ dei miniſteriũ retine temetiꝑm: in cogitãdo & reqrẽdo quẽadmodũ populũ ab hac poſſis inopia liberare. Meis ergo cõſiliis utere de rebus humanis:& exercitũ ꝓfecte diſpone p dena milia uiros:deinde p mille:ita poſt hæc diuides eos p quingẽtos:& rurſus in centum: deide quĩquagenos: & iudices cõſtituẽs ſup eos. Qui p triginta rurſum diuiſi:p uicenos & denos hẽbunt ꝓprios iudices: eoꝝ negocia finiẽtes. Sit aũt aliqs ſup iſtos unꝰ uocabulũ a pricipio numeri ſumẽs. Et hi ſiquidem ſint approbati ex oĩ plebe:boni & iuſti:qui diuerſis rebus iudicẽt eos: & ſi quid ẽ ſupra & maius. ad maiores ueniat dignitates:qd̃ uero etiam apud eos difficile fuerit:hoc deducaꝫ ad te. Sic enim fiet utrunq;:quatenus & hæbrei iuſtitiam impetrare mereantur:& tu ſolis deo miniſtrando facias eum exercitui eſſe propitium.

Quomodo hæc ſingula fecit Moyſes ſocero monente. CAPI. V.

HAec aũt monẽte Raguel:Moyſes libenter excepit:& ſecũdum eiuſmodi dictum fecit: nõ celans cõſiliũ eius:nec ſuã faciẽs illius ſuaſionẽ:ſed inuẽtorẽ huius rei omni populo manifeſtãs. Nã in libris ſuis Raguelẽ cõſcripſit iuentorẽ predictæ rei: optimum eſſe credẽs ut oĩbꝰ notã faceret ueritatẽ:licet ei ſoli potuiſſent præbere gloriã:q̃ ab alio ſũt inuẽta. Factũ eſt itaq; quatenꝰ uirtus Moyſi potuiſſet ẽt ex hac uolũtate cognoſci. Sed de his qdẽ oportune in ſcriptura alia declarabimus. Moyſes uero cõuocata multitudine:ipſe qdem ad montẽ Syna ituꝝ ſe eſſe dicebat:tanq̃ cũ deo mãſurꝰ:& aliqd ab eo utile ꝓcipiẽs:ad eos ſit remeaturus:illos uero præcepit iuxta montem tabernacula ſua ponere:& uicinitatem dei tenere.

Quomodo Moyſes aſcẽdit in Syna montẽ:acceptaſq; a deo leges:hæbreis dedit. CAP. VI.

HAec cũ dixiſſet aſcẽdebat ĩ mõtẽ Syna:q excellẽtiſſimus ẽ in illis regiõibus: & pp altitudinẽ magnitudinis ſuæ & ſcopuloꝝ ꝓceritatẽ:nõ ſolũ hoĩbus iacceſſibilis: ſed ẽt q uideri ſine aſpectus labore nõ poſſit. Et cũ ſermo eẽt circa eũ deũ hitare:terribilis oĩbꝰ & inadibilis erat uniuerſis hæbreis. Siqdẽ ſcdm Moyſi mandata tabernacula mutauerũt:& radicẽ mõtis apphẽderũt:eleuãtes manꝰ ſuas ad deũ:tãq̃ cũ ꝓmiſſione bonoꝝ q̃ eis ꝓmiſerat Moyſes reuerteret a deo:& feſtiuitatẽ celebrãtes ſuſtinebãt ducẽ:purgantes ſemetipſos alia purgatõe:nec nõ & a coitu mulieꝝ trib9 diebꝰ ſicut eis ipſe ꝑdixerat abſtinẽtes: rogabant deũ ut placide ſuſcipet Moyſen: & dona ꝑpararet qbus decetero uiuere bñ poſſint. Vtebant ergo cõuiuiis opulẽtis:& ornamẽto decẽter cũ cõiugibus & filiis abſtinebãt:& duobus qdẽ diebus erãt in epulis cõſtituti. Tertia uero die anteq̃ ſol oriret:nubes opuit cunctũ hæbreoꝝ exercitum:& locum ubi tabernacula fixerãt oẽm circũdedit:& fulgura facta ſũt uẽtiq; uehemẽtes pluuiã nimiã cõcitantes undiq; ferebant:& choruſcatiões erãt uidẽtibus ualde terribiles:& fulgura crebro dimiſſa: dei ꝑſentiã oĩbus ĩdicabãt. Et de his qdẽ unuſqſq; legẽtium ſapiat ut uoluerit:mihi uero neceſſitas ẽ hæc referre ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt. Hæbreos itaq; ea q̃ uiſa fuerant: & clãgor auribus redditus ualde terrebat:etiam ſermo quo ferebaꝫ qa deus habitaret in mõte:retinebãtq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti. Sed de Moyſen ira dei periſſe putabãt:& de ipſo ſimilia ſuſtinebat. Cũ uero ita conſiſteret:apparuit Moyſes lætꝰ & nimis exultãs:q & formidinem eis abſtulit:& de futuro meliora ꝓmiſit: ſerenuſq; repẽte aer & prius q ante paululũ fuerat cõturbatꝰ:Moyſe adueniẽte reuerſus ẽ. Igiť inter hæc cõuocabat populũ in eccleſiã:ut audirẽt q̃ dixiſſet deus. Quibus collectis:ſtans in excelſiori loco unde eũ oẽs audirẽt ait ad hæbreos. Deus equidem ſicut & prius propicius me ſuſcepit: uitamq; uobis ꝓmittens fœlicẽ:& cõuerſationis ornatũ:etiã nũc ipſe aſſiſtet in exercitu. Eum ſiqdẽ & opa q̃ pp illũ nobis ſunt facta cõſiderãtes nõ deſpiciatis ea q̃ dicunť:nec me q hæc dico reſpicientes: nec qa per me lĩgua hũana deus uobis loqtur attẽdatis: ſed uirtutẽ eius conſiderate: & magnitudinẽ eius excellẽtiæ quoq; cognoſcetis:& qũo pro utilitate cũctoꝝ ad me loq dignatus ẽ. Nõ enim me reſpiciens Moyſen Amarami filiũ & Iochabel:ſed eũ q Nilũ ꝓ uobis cõuerti fecit in ſanguinẽ:uariiſq; plagis domuit ægyptioꝝ aſtuciã q ꝓ mare iter nobis oſtẽdit:quiq; cibũ de cælo fecit helitantibus aduenire:q potũ de petra eſtuantibus manare fecit:ꝑ quẽ adã de fructibus terræ mariſq; comedit:ꝑ quẽ Noe ex imbribus eſt erepꝰ:ꝑ quẽ Abraam ꝓgenitor noſter obtinuit terrã chanaã: ꝑ quẽ Yſaac de ſenioribus parentibus ẽ editus:ꝑ quẽ Iacob. xii. filioꝝ uirtutibus eſt ornatus:ꝑ quẽ Ioſeph ptãtis ægyptiorũ dñs eſt factus:ille uobis me interprete hæc dignať uerba proferre. Fiãt itaq; uobis ama-

billoꝝ quã uxores & filii. Feliceꝫ nãq; hẽbitis uitã ista seruantes: terrãq; eritis potituri fructifera: sine fluctibus maris: & plesiosꝝ naturaliter nascẽdorum: & hostibus ualde terribiles. Ad dei nanq; ego ueniẽs uultũ incorrupte uocis auditor effectus sum: ille pro uestro genere sp eius est æternitate sollicitus. Cũq; hæc dixisset: eduxit populum cum mulieribus & ifantibus: ut deũ ipm sibi loquentẽ de rebus agendis audirẽt ne uilior uideret dictoꝝ uirtus ad aures eoꝝ hũana ligua pueniẽs. Oẽsq; audiebant uocẽ ex alto ueniẽtẽ ad uniuersos: ita ut nullũ effugeret. Et uerba quidem quæ Moyses in duabus talibus de reliquit: fas nobis nõ est secũdũ unũquẽq; sermonẽ apte depromere: uirtutes aũt eoꝝ insinuabimus. Docet itaq; nos primus sermo: qa deus est unus & die solũmodo ẽ colẽdus. Secũdus aũt iubet: nullius aialis factã imaginẽ penitus adorãdã. Tertius: ut p deũ i nulla re debeat aliq; frustra iurare. Quartus: ut seruãdæ sint septimanæ: & ab oi ope cessandũ. Quintus parẽtes honorãdos. Sextus: abstinẽdũ a cæde. Septimus: nõ adulterãdũ. Octauus: furtũ nõ faciẽdũ: Nonus: falsum testimoniũ nõ dicẽdũ. Decimus aũt: nullius alieni rei habẽdã eẽ cõcupiscẽtiã. Et plebs qdẽ cũ hæc audisset percipiẽtẽ ipm de rebus qbus Moyses fuerat locutus: gaudẽs i his q̃ p̃dicta fũt a congregatiõe discessit. Succedẽtibus aũt diebus aduenientes ad tabernaculũ: poscebat ab eo etiã leges sibi a deo debere p̃ferri. Ille uero & istas posuit: & de oĩbus quocũq; mõ gerẽda forẽt teliqs tpibus singula designauit: quoꝝ memoriã oportuno tpe ero facturus. Plurimas autem leges in alia scriptura disponã ordinẽ de ipsis expositurus. Igit cũ circa eos ita res agerent: Moyses iteꝝ ī mõtẽ Syna cõscẽdit p̃dictos habiturus: eisq; uidẽtibus ascẽdebat. Cũq; illic tardaret: qm̃ .xl. diebus eis abfuit: timor inuasit hebreos: ne Moyses aliqd ptulisset: & iter mala diuersa nihil eos sic affligebat: quã q̃ putarẽt se p̃dixisse ducẽ. Erat.n. tumultus iter hoies: aliis qdẽ dicẽtibus eũ pisse in bestias icidentẽ & maxie illi hæc dicebãt. q circa eũ odiũ hẽre uidebant: alii uero ad deũ eũ secessisse narrabãt. Prudẽtes aũt & nihil hoꝝ q̃ dicebant a populo pro sua delectatione suscipiẽtes: sed & bestiis incidẽtẽ pisse humanum putãtes: aut certo: a deo translatũ pp uirtutẽ ppriam uerisimile iudicantes: minus qdẽ hæc ferre rõ faciebat: sed p̃sule se desolatos arbitrari: atq; tutore quale aliũ hẽre nõ possent: uehemẽter affligebant: & neq; opinari poterant in tanta mora uiro bono qd accidisset: neq; sine trifticia aut deiectiõe degere p̃ualebãt: exercitũ uero nequaq̃ p̃mouere confidebãt cũ Moyses eos p̃dixisset ibidẽ sustinere. Cũq; iã quadragita trãsissent dies: totidẽq; noctes: Moyses astitit: nullo cibo hoĩbus consueto participatus: & gaudio apparens: totũ cõpleuit exercitũ: puidẽtiãq; dei quã circa eos hẽret exposuit: simul & ordinẽ fcẽm quẽ uiuẽtes essent hituri fœlicitatẽ: dicẽs ostẽsum sibi p hos dies & tabernaculum: quale sibi deus uellet fieri in quo descẽdẽs ad eos ipse ueniret: ut ẽt migrãtes exinde illud portarent: & nequaq̃ ad mõtẽ Syna egerent ascendere: quando ad eos ipse descẽderet deus: ut eorum adesset orationibus. Fiat inqt tabernaculũ mẽsuris & opibus q̃ ipse monstrauit: uobis utiq; ad hoc opus insegniter accedentibus. Et cũ hoc dixisset: duas tabulas ostendit eis: habentes scripta illa decẽ præceptaꝝ utraq; qna. Erat in ea iscriptio manus dei. Illi uero gaudẽtes in his q̃ uidebant & audiebant a principe: quo possent eũ laudare studii sui munificẽtia non cessabãt: sed deferebant argentum & aurum: simul & es: lignaq; & magnã ualde materiã: quæ nequaq̃ potuisset putredine uiolari: caprarũq; pilos: & ouiũ pelles: alias qdẽ hyacynthino: alias uero coccino: alias purpureo flore tinctas alias albũ colorẽ p̃bẽtes: lanasq; p̃dictis fucatas coloribus & linũ byssinũ: lapidesq; inserros auro: q̃bus hoĩes ornamenti gratia solent uti: pecudũq; multitudinẽ offerebãt piter. Ex tali nanq; materia tabernaculum fabricatum est: qd migratũ: & p loca diuersa deuectũ: nihil differebat a templo. His itaq; a singulis cũ magno studio oblatis: supra modũ uniuscuiusq; uirtutis: atq; donatis architecto: mandato dei in his constituuntur operibus: quos populus elegerat sibi potestate collata quorũ nomina hæc sunt: quæ sacris inscripta libris inueniuntur. Beseleel Viri filius de tribu Iuda: & Mariæ sororis Moysi: & Heliphas Isamach filius de tribu Dan. Et populus siquidem tanto studio in cũctis rebus obediebat: ut etiam Moyses eos suspenderet: dicens sufficere ea q̃ data fuissent. Hoc etiam artifices iam p̃dixerant abundare. Accedebãt ergo ad opus tabernaculi faciẽdum: & Moyses eos singulam quãq; mensurã secũdum ostensiones dei simul & magnitudinem: quantaq; oporteret fieri uasa sacrificiis ministratura diuinis edocebat. Mulieres autem largitatem suam circa sacra uelamina: & circa alia quæcunq; huiusmodi operibus erant necessaria: pp deum in ornamento & p̃ciosis lapidibus offerebant. Oĩbus itaq; in p̃paratione iã cõstitutis auro: argento: & ære & textilibus rebus: prædicens festinitatem Moyses: & sacrificia p uniuscuiusq; uirtute faciẽda: ad instituendum tabernaculi opus accessit: & atrium prius mensus est ita.

De tabernaculo qd fecit Moyses in deserto ad honorẽ dei: ut tẽplũ esse uideret. CAP. VII.

LAtitudinẽ qdẽ qnquagita cubitoꝝ cẽtũ uero lõgitudinẽ: tabulasq; ad istar colũnarũ statuit æreas qnq; cubitoꝝ habẽtes altitudinẽ: ī utroq; latere tabernaculi .xx. p lõgũ: p larũ uero .x. Anuli tabulis singulis ierãt: & capita tabulaꝝ argẽtea. Bases aũt deauratæ & celatæ per circuitũ: & in terra cõfixæ: ptingebãtq; funes ab anulis ducti usq; ad capita clauoꝝ æneoꝝ q erant magnitudine cubiti: & p singulas tabulas ī terrã ualide positi: ut ex uiolentia uentorum tabernaculum immobile custodirent. Cortina uero mollissima ex byssо per omnia undiq; pendebat a capite tabularũ descẽdens ad basem usq; diffusa: & cõcludẽs oẽm

per circuitum locum:ut nihil a pariete differre uideretur.Sic itaq; habuerunt tria latera atrii per circuitum:quarum uero latus fuit quinquaginta cubitorum:quod frons erat totius operis:ubi.xx.quidem cubiti erant aperti:quattuor habentes tabulas in modum portarum:omnesq; opere argenti factas præter baſes erantq; eneæ. Ex utroq; enim latere portarũ ternæ erant tabulæ conſtitutæ: & pp portaꝝ fortitudinẽ incaſtratæ:& per eas cortina byſſina circũibat. Et cum eſſent portæ.xx.cubitoꝝ longitudine:altitudie uero qnq;uelũ in eis erat ex purpura:& cocco:hyacyntho:& byſſo factũ multis floribus & uariis:exceptis animalium figuris ornatum. Intra ianuas aũt aſperſoriũ erat eneum:ſimilem habẽs baſen:ex quo ſacerdotibus manus diluere:pedesq; pfundere moris erat: & ambitus qdem atrii erat ornatus hoc modo.Tabernaculũ aũt ſtatuit in medio eius loco cõuerſum ad orientẽ ut mox cum ſol oriret:in eum radios ſuos emitteret. Cuius longitudo qdem.xxx.cubitorũ erat: latitudo uero.x.cubitoꝝ habebat ſpaciũ:& alter qdem paries erat auſtralis:alter uero cõuerſus ad aqlonẽ:poſt tergũ uero eius relinquebat occaſus:cuius altitudinẽ tantã oportebat aſcẽdere: quãtã latitudinem eſſe cõſtabat. Erantq; tabulæ ex ligno:ex utroq; latere.xx.cubitorum ſchemate quadrangulo factæ latitudine qdem unius & dimidii cubiti:altitudine uero quattuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem exterioremq; partem:quibus ſingulis tabulis erant cardines bini immiſſi per duas baſes quæ erant argenteæ & in ſuis foraminibus tabularum cardines ſuſcipiebant.Parietis uero occidentalis tabulæ ſex erant quidem alterutris omnes perfectiſſime copulatæ.ut aptiſſime his cõpaginatis: unus earum paries eſſe uideretur:intrinſecus & extrinſecus deauratæ.Ex lateribus autẽ erant tabulæ numero.xx.quarũ latitudo habebat menſuram unius & dimidii cubiti:altitudo tertiam partem palmæ:& ita.xxx.cubitos adimplebant. Poſterioris uero parietis.viiii.cubitos ſex tabulæ faciebant: quibus coniunctæ ſunt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito factæ:quas angulares poſuerunt ad inſtar maiorum tabulaꝝ. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos per exteriores partes eminentes: uelut quibuſdam radicibus confixos per ordinem:adinuicem per circuitum reſpicientes:& per eos deaurati uectes immiſſit: unoquoq; habente magnitudinem cubitorum.v.erantq; ad coniunctionẽ tabularum:intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſq; in alio uectis capite:ueluti in modum cocleæ & poſt tergum parietum in longitudine poſitorũ unus erat ordo:per tabulas omnes uadens:quo per uncinos utriuſq; parietis latera continebantur incaſtrationibus factis & immiſſis adinuſcem. Quod propterea ſic exquiſitum eſt: ut neq; a uentis moueretur neq; alia cauſa tabernaculum cõturbaret:ſed immobile ſecura quiete ſeruaretur. Intrinſecus autem longitudinem eius tripartite diuiſit:ideſt decem cubitos ad iteriorem partem pfuturos diſtribuit. Quibus dimenſis:in medio quattuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit paululum abinuicem diſiunctas ab alterutris:quæ ſeperarẽt.x.cubitos a reliquis.xx.& quod interius erat eorum aditus uocabatur:reliquum uero tabernaculum ſacerdotum erat. Hanc itaq; tabernaculi dimenſionem ad inſtar rerum naturæ conſtituit. Tertia ſiquidem pars eius quæ erat intra quattuor tabulas: quæ ſacerdotibus intranſgreſſibilis uidebatur: uelut cælum dei erat relinqui uero. xx. cubiti ſicut terra & mare greſſibilis eſt hominibus:ita ſoli ſacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingreſſus erat factus:columnæ ſtabant ex auro factæ:& æneis baſibus ſuperpoſitæ numero.v. Tegebatur autem tabernaculum cortina & biſſino & purpureo:& hyacynthino:& coccineo coloribus facta. Et cortina quidem prima cubitorum erat decem & undiq; eas tabulas obtegebat: quæ diuidentes templum: introitum interius habebant: & hoc erat quod faciebat:ut a nullo uideretur. Et omne quidem templum ſanctum uocabatur: quod uero erat interius & inacceſſibile:ultra quattuor tabulas ſanctum dei. Cortina autem erat ſpecioſa:quaſi floribus uniuerſis de terra germinantibus uariata:aliiſq; omnibus intexta quæcunq; præter animalium formas poterãt exornare pictures. Alia uero huic & magnitudine:& textu & colore uicina.v.colũnas in igreſſu poſitas obtegebat: ab angulo ſummitatis uniuſcuiuſq; colũnæ cortina:anulis cõtinẽtibus uſq; ad medietatẽ colũnæ depoſitã. Reliquũ uero ingreſſus erat ſacerdotibus accedentibus:ſup q̃ linea erat alia cortina eiuſdẽ magnitudinis:funibus eam per anulos ducentibus ac retrahentibus:ut tegeret omnia: & impediret aſpectum intuendi ſacrificia & maxime in diebus inſignibus. Nam & in reliquis diebus:& præcipue quando uideret nubilum:textus eius tegminis fortis erat:& laborem facilem ſuſtinebat. Vnde permanſit iſta conſuetudo etiam edificantibus nobis templum: quatenus uelum huiuſmodi in ingreſſu appendatur. Decem uero aliæ cortinæ erant ſingulæ latitudine cubitorum quattuor:longitudine uero octo. &.xx.aureos habentes uncinos: ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut coniunctæ ſimul: unam uiderentur efficere. Quæ extenſæ: templum & quod erat deſuper obtegebant & parietes a lateribus & a tergo ſtantes a terra uno pede ſuſpenſe Eiuſdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero.i.xi.erant:longitudine tamen excellentes. Erant enim iſte.xxx.pedum:textæ uero de pellibus: ſicut illæ de lana: ſimiles omnes ſigillata uarietate contextæ erant uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſæ: ad inſtar thalami culmen uelaminis exhibentes: una cortina ante frontem pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat aſſumpta:aliæ ſuper hac ex pellibus ſaftæ:pro tegmine & adiutorio deſuper erant impoſitæ:propter æſtum:aut imbrium certe diffuſionem. Multos itaq; ſtupor habebat inſpicientes a longe:nam colorem eius in nullo differre putabant cælo. Hæ

uero ex pilis & pellibus factæ pẽdebãt:ſicut illud uelũ portæ:& æſtuũ pariter & imbriũ iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutũ eſt.

De arca qualiter facta ſit:in qua tabulas legis collocauit. CAP. VIII.

ARca eſt aũt & arca deo ex lignis natura fortiſſimis:& quæ nequaq̃ putredinẽ ſuſtinerẽt:quæ hæbraica lĩgua uocant ſethim. Cuius conſtructio erat huiuſmodi:longitudinis qdẽ.v. cubitorũ:latitudmis triũ ex auro puriſſimo. Intriſecus aũt & extrinſecus ſic tegebat:ut eius ligna celarent & aureis cardinibus tegmẽ cõpaginatum habuit ualde mirabile:& undiq; ſimul eq̃le:nullaq; pars eius compaginationẽ poterat uiolare. Per medium uero latus longitudinis eius anuli erãt aurei bini:totũ lignũ penetrantes & p eos uectes deaurati inmiſſibiles p utrũq; latus:ut quotiẽs opus eẽt p eos arca moueret. Nõ enim in uehiculo:ſed a ſacerdotibus portabat. Sup tegmẽ uero eius erãt figuratiões duæ:quas hæbrei cherubĩ appellãt. Sũt animãlia noſtrũ habentia figurã:quæ a nullo hominũ ẽ iſpecta. Hæc dixit Moyſes ſe uidiſſe in deo de figura. In hac ergo arca duas tabulas recõdidit:in qbus fuerãt decẽ uerba conſcripta:qna q̃libet ſingulas tabulas binas:ſemis aũt p unãquãq; paginulã:& has in aditu collocauit.

De menſa propoſitionis:in q̃ omni ſeptimana duodecim panes azymi ponebant. CAPI. IX.

IN tẽplo uero mẽſam poſuit pxime uelut delphicam:habẽtem lõgitudinẽ duos cubitos:latitudinẽ uero unũ:& altitudinẽ triũ palmorũ. Erãt aũt pedes eius ex medietate inferioris partis:facti p circuitũ rotũdi & tornatiles:qd uero ad ſuperiora tẽdebat:q̃drãguli operis erat:habebatq; p circuitũ uniuſcuiuſq; lateris labiũ exornatũ:uelut q̃ttuor digitis alto ligno circumeũtẽ ſuperiorẽ & inferiorẽ eius corporis partẽ:& p ſingulos eius pedes ſuperius labio erãt anuli:p quos uectes deaurati mittebant in ligno qd eminebat. Sinum enim habebant:ubi anuli erant cõmiſſi:& his p uiam portabat. Ponebat aũt in tẽplo ad aqlonẽ cõuerſum:nõ lõge ab aditu:& .xii. panes azymos in ea ponebãt:ſenos per partes mũdos ualde: ex farina duoꝝ aſſariorũ:quæ mẽſura hæbraica .vii. cotylas atticas hẽt. Sup panes aũt ponebant duæ phialæ auree thure plenæ. Poſt dies aũt .vii. iterũ panes alii portabant: die qui a nobis ſabbatum appellat. Septimanam ſiquidem noſtri ſabbatum uocant. Cauſam uero huius rei in aliis edicemus.

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. CAPI. X.

COntra faciẽ uero mẽſæ reſpicientis ad parietẽ meridianũ cõſtitutũ erat candelabrum ex auro factũ fuſile:põdus habẽs minas cẽtũ qd hæbrei dicũt cinchares:qd græca lingua interpretatũ:talẽtũ nũcupat. Fecit ãt & ſpærulas: & lilia:cũ calamis:& ſcyphis: erãtq; oĩa .lxx. ex qbus in una baſe cõpoſitum erat oẽ candelabrũ in altitudine:& intantas cõſtitutum partes:in quantas diſtribuunt planetas & ſolem. Conſumaturq; in .vii. capitibus alterutra p ordinem conſtituta:in quibus lucernæ ponunt ſeptem imitantes ſingulas planetarũ:reſpiciuntq; ad orientem & meridiem:candelabro obliquo poſito. Inter qd candelabrum & menſam interiorẽ ſicut dixi thuribulũ erat & altare:de ligno quidẽ unde & priora ſunt fabricata imputribili & forti:ex uno quoq; latere cubitum latitudinis habens:altitudinẽ uero duplicẽ:eratq; craticula aurea in ea:facta habebatq; p ſingulos angulos coronas aureas puriſſimas ſex:& anuli:& uectes inerãt quibus p itinera a ſacerdotibus portabat. Erat aũt & altare ante tabernaculum conſtitutũ:& ipſum quoq; de ligno:mẽſuram uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitorũ:altitudine uero trium:ſimiliter exornatum:& ex laminis aureis alias æreis adoptum:cui ſuberat craticula in modũ rhetiæ factum. Suſcipiebat enim terra ignem qui de craticula ferebat:quia baſes ei non erant ſubiectæ. Diuerſæ autẽ ponebant fuſcinulæ:& phialæ: forcipes & ſcyphi:& quæcunq; alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta: oĩa erant ærea:& tabernaculum quidem huiuſmodi erat:necnon & eius uaſa.

Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. CAPI. XI.

HAbitus ſunt ẽt ſacerdotibus ueſtes oĩbus aliis quas chananeas uocant pariter & principi ſacerdotum:quem anarabachen appellant quod ſignificat principem ſacerdotũ. Quotiens aũt ſacrificia ſacerdos adiret purificabatur. Lex enim purificationem fieri iuſſit:& aliorum quidẽ ſacerdotum ueſtes erant huiuſmodi. Primum quidem induebat mana chaſſin:quod conſtrictorium poterat dici. Eſt aũt cinctorium circa fœmora ſubtile ex byſſo contorto contextum: ingredientibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis. Scinditur uero ultra medietatem deorſum & uſq; ad lumbos aſtringitur. Super hoc autem lineo indumento duplicis ſindonis biſſine ueſtitur: quod cethomone quidem uocatur hæbraica lingua: ſignificat uero lineum nos enim lineum cethon appellamus. Eſt autem hæc ueſtis tunica uſq; ad talos: corpus omne complectens: & manicis brachia ualde conſtringens: accinguntur circa pectus modice ſuper illum zonam circunducente latam: quaſi digitis quattuor uarie ita contextam: ut uideatur: pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei purpureiq; cum hyacyntho & byſſo commixti. Si tamen eius zonæ eſt ſolummodo byſſus: & ſumens initium cincturæ a pectore: & circundare dicitur iterum ante pectus: & uſq; ad crura dimittitur: donec ſacerdos nihil operiat. Pro decore nanq; uidentium eſt ita compoſitum. Cum uero ad ſtudia ſacrificiorum: & miniſterium præparatur: ne impediatur: opus in leuo humero eam portat. Quod Moyſes quidem arrabanech

appellauit:nos autem a babyloniis diſcentes: hemſa neam uocamus ſic enim apud eos hæc tunica nuncupatur. Sinum uero nuſq̃ habet hæc ueſtis:ſed larga eſt ad collum eius apertura:& naſtali ex utraq; parte oram eiuſdem ueſtimenti a parte pectoris:& ſcapularum aſtringunt:hoc etiam baſſaba zan uocatur.Super caput autem geſtat pileum in modum paruuli calamaci:aut caſſidis quod extẽditur ſuper ſummitatẽ capitis & modice uerticis medietatem excedit:uocaturq; maſnemphtis:& talc eſt ut uideatur ex lini factum textura uitias:quæ ſuolutæ ſepius cõnectuntur:ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamen deſup circundatur:deſcendens uſq; ad inferiora barbæ:celans pillei illius ligaturam:& totam capitis ſupficiem:aptaturq; pfecte ne laborante ſacerdote circa ſacrificia corruat.Quales ſint cæterorum ſacerdotum ueſtes declarabimus.Princeps ſacerdotum ornatur qdẽ & iſtis:nihil ex prædictis ueſtibus derelinquens:ſuperinduit aũt tunica de hyacyntho facta:quæ & ipa talaris eſt:uocaturq; mechir ſecũdum linguam noſtrã:quæ zona conſtringitur:coloribus prædictis & floribus exornata:auro contexto uariata:ornatuſq; i fimbris eius ineſt uel ut malo; granatorum & tintinabulo; aureo; multo decore factorum:ita ut inter duo tintinabula malum granatũ habeatur:itemq; inter duo mala granata tintinabulũ.Eſt aũt hæc tunica ex duabus inciſionibus:ut ſit ſuta ſuper humeros:& p latera:ſed uno uelo in longũ undiq; cirũtexta ad collum habens tantummõ ſectionẽ non e latere: ſed in longum fiſſam a pectore ad medias ſcapulas.Vitta aũt ei conſuta eſt:ne poſſit eius aptio turpiter appere.Similiter & unde manus egrediuntur apertũ eſt.Ad hæc aũt tertio induitur ueſtimento:qd dicitur ephot.Simile ẽ aũt ſuphumerali græco;.Fit enim hoc modo ut ſit textus eius magnitudine cubiti de cunctis coloribus:auroq; uariatus:amplectens omnem pectoris locũ:& ad manus eiiciendas apertũ ẽ:& omni ſchemate tunice ſimile ẽ.Huic ueſtimẽto locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittitur ubi inſerit eſſin:quod græca lingua logion: latina rõnale ſignificat:& complet totũ ephot:hoc ẽ illum locũ quẽ texẽtes ,ppterea reliquerunt uacuũ:uniturq; ephot:cũ rõnali:anulis aureis p circulos ſingulos ſub equalitate cõmiſſis p uittam hyacynthinam:quæ imittitur pro ligaturis & conſertionibus alterutris anulorum.Ne autem uacua eſſet medietas anulorum:& rationalis:filis hyacynthinis adinuentum eſt ut ea loca conſeruent.Super humerale uero duo ſardonici lapides infibulabant per ſingulos humeros auro clauſi:habentes per extremitatẽ circellos aureos: in quibus ſuſcipiunt rationales ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorum iacob prouincialibus litteris lingua noſtra ſena per lapidem:ſeniores autẽ in humero dextro ſunt.Inſerti ſunt autẽ in eſſin:id eſt in rationale duodecim lapides:magnitudine & decore præcipui.Hoc ornamentum propter eminentiam eius honoris ab hominibus poſſideri nõ poteſt.Iſti ſiquidem lapides per quatuor ordines terni:per ſingulos ordines conſtituti ſunt:habẽtes aureas per circuitum coronas:quibus incluſi conſertiq; ſunt:ne poſſit quocunq; modo textura corrupta defluere.Et in primo quidẽ ordine trium lapidum:inchoat ſardonix:topazius:ſmaragdus. In ſecundo habet carbũculum iaſpidem:ſaphirum.In tertio inchoat ligurius:deinde amethyſtus.achates eſt tertius:qui & poſt alios eſt nonus.In quarto ordine tenet chriſolitus principatum:poſt quem onix:deinde berillus:qui eſt ultimus omnium.Litteræ autem in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominibus filiorum iacob:quos tribuum principes arbitramur:ſinguliſq; utiq; lapidibus eorum nomina referentibus ſecundum ordinem:quo nati eſſe noſcuntur. Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi:nec poſſint pondus lapidum ſuſtinere:alii duo maiores in extremitate rationalis quæ reſpicit ad collum eminentes:ipſam texturam faciunt qui inſpiciant catenas aureas opere plectili uenientes per fiſtulas quaſdam ab extremitatibus humerorum: quarum catenarum ſumitas aſcendens perducitur poſt tergum:& in circulo qui eſt ad dorſum in ſuperhumerali conſeritur: & hoc eſt rationalis munimen eximium: ne poſſit aliqua parte diſrumpi. Zona uero rationalis conſuitur de coloribus prædictis auro conſerta:quæ ex utroque latere circunducta:& iterum: reuoluta ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur: & habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore compoſitas in utraque zonæ ſummitate pendentes.Pilleum autem priori ſimílitudine operatum habet pontifex: ſicut reliqui ſacerdotes:& alium conſutum ex hyacyntho uariatum. Circundatur uero ei & aurea corona: tribus uerſibus facta:ſupra quam ſurgit in media frõte quaſi caliculus quidam aureus: ſimilis herbæ:quæ apud nos acoras nuncupatur: quam græci hyoſcyamos dicunt. Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorantiam natuam eius ignoret: ſignifico huiuſmodi hominibus eius modum.Hec herba frequenter ultra tres palmos oritur:radicem uero rotundam habet:& quaſi rapæ ſimilem:folia uero eius mentæ propinqua ſũt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi: & in circuitu habet oculos:unde fructus egreditur. Calicem ergo quem diximus ſupra coronam auream poſitum habet magnitudinem digiti minoris:cuius cauatio rotunda eſt:quaſi crateris quem tamen latius condiſcipulis explanabo. Eſt autem quaſi ſpæra diuiſa:& circa fundum aliam habet inciſionem a radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur:& a ſuperiore denuo decenter aperitur:& i labio ita colligitur ut proprie uideatur hemiſpærium mira rotunditate ornatum. Super hunc iterum oriuntur inciſiones quaſi extremitates malogranatorum ſpinoſe:& in acutiſſimum deficientes cacumen: quia ſemper ſeruat:& fructum huius caliculi ſuperpoſitio ſeminis ſyderiditis uicinum. Habet autem florem

similē plantaginis & per circuitum tota corona his floribus est celata: ab occipitio usque ad utrunq; temporis. A fronte uero hoc quidem non habet: sed lamina est aurea: sacrisq; litteris nomē dei habet insculptum. Hoc igitur ē pontificis ornamētum. Mirari siquidē quilibet poterit odium hoium qđ circa nos habere non desinūt: quasi nobis hoc modo diuinitatē denēgātibus quam ipsi nō queāmus uidere. Si quis enim tabernaculi positionē consideret: & sacerdotalē ispiciat uestē & uasa quibus uti nos ad sacrificia celebranda: & legislatorē uirum sacrū agnoscet & frustra nos ab aliis blasphemari patiet. Nā singula quæq; hoc ad similitudinē & formam rerum facta reperiet: si absq; inuidia hæc speculari uelit considerare. Tabernaculum nanq; triginta cubitorum trine diuisum: in quo duas partes sacerdotibus cūctis distribuit: quasi profanum quēdam cōmunēq; locum terrā & mare significans: ideoq; gressibilia cūcti fūt. Tertiam partem soli dicauit deo eo q; cælum ingressibile sit hominibus. Super mēsam duodecim panes positi: significant ānum mensium quantitate tanta diuisū. Per eundē librum de partibus septuaginta cōpositūs septē planetæ decatemoria tetigit. Et sup illud septē lucernæ ipsorum planetæ cursum ostēdit. Tantæ náq; sūt numero. Cortinæ ex quattuor coloribus contextæ: elemētorum designant natura. Byssus terram declarat: eo q; linum oriatur ex ea: purpura uero maris: eo q; pisciū sanguine coloret. Aerem uoluit significari per hyacynthū: coccus uero ignis indicium. Significat autem & pōtificis linea tunica totam terram. hyacynthina uero uestis polum: quē per malogranata corruscationes: per tintinabulorum sonitum tonitrua īdicare dignoscitur. Superhumerale etiam ad similitudinem naturæ totius est: quādo & illud deo placuit ex quattuor coloribus fieri auroq; contextum propter splendorem reor: qui mūdo diffunditur. Rationale uero in medio superhumerali in modum terræ constituit. Hoc undiq; náq; tenēs medium locū zonæ circulo significat occeanum: qui utiq; cuncta suo limbo circundat. Indicat autem solem & lunā utrinque sardonix quos pontifex portat in humeris. Duodecim uero lapides seu menses: quis intelligere potest numerum stellarum: quem zodiacum circulum græci uocant. Pileus uidetur mihi cælum imitari: cum sit ex hyacyntho: non enim aliter poterit superponi ei nomen dei. Et in corona de auro signatur & in lamina aurea splendor quo diuinitas præcipue gaudet. Et hæc quidem tantūmodo declarata sufficiant: cum sepius & in multis uirtus legislatoris oportune possit exponi.

¶ Quomō aaron eligit in sacerdotē: & quomō moyses purificauerit tabernaculū & sacerdotes: & quēadmodū de festiuitatibus: & singulis diebus fuerit constitutū. CAP. XII.

IGitur cum prædicarum rerum terminus euenisse: nondum ministris sacris muneribus dedicatis: astitit deus Moysi: & sacerdotium Aaron fratri suo eum dare præcepit: qui propter uirtutis opus omnibus honore iustior haberetur. Tum ille colligens in ecclesiam multitudinē: uirtutē eius & studiū edicebat: & ppter eos pericula passurū esse. Cunque in omnibus eum populus testaretur: & eius studiū ualde laudaret: Moyses ait. Viri israheliteː fabrica quidem iam perfecta est: sicut ipsi deo gratum fuit: nobisq; possibile. Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari: decet prius fieri sacerdotem sacrificiis ministraturum: & pro nobis orationes facturum. Et ego quidem hac deliberatione mihi concessa: meipsum dignum hoc honore iudicabam: eo quod natura omnes sui potius amatores existant: & maxime: quia multum mihi iam conscius pro uestra salute laborasse. Nunc autem ipse deus Aaron dignum hoc esse honore decreuit: & hunc sacerdotem nobis credidit iustiorem: sciens quia dignus induetur stola deo deuota: & curam habebit altaris: & ad hostias offerendas & orationes faciēdas pro nobis libenter auditurus: qui curam habet generis nostri: uirum quem ipse magis elegisse dinoscitur. Hæbreis itaq; placuere quæ dicta sunt: & ordinationi dei præbuere consensum. Erat enim Aaron propter genus: & prophetiam & uirtutem fratris: honore hoc dignior uniuersis: habebatque filios illo tempore quattuor: Nadab: Abiud: Eleazar: Ithamar. Quæcunque uero ad fabricam tabernaculi præparata superauerant: hæc iussit ad tegmen cortinæ ipsius tabernaculi: & lucernæ: & thuribuli: aliorumque uasorum expendi: quatenus hæc per iter neque pluuia neque puluere uexarentur: & populum denuo colligens: singulos ad oblationem iussit offerre dimidium sicli. Siclus autem hæbreorum numisma quattuor dragmas atticas habet. Illi libenter quæ iusserat Moyses offerebat: eratque offerentium multitudo sexcentorum quinque milium & quingentorum quinquaginta uirorum: offerebantque argenti libras uiginti: ætate usque ad quinquaginta annos cōstituti: oblatumque circa tabernaculi opus expendebatur. Purificauit autem & tabernaculum & sacerdotes hoc modo. Myrrham electam siclos quingentos: & totidem ireos cinamomi & calami. Est autem & hæc species suauis odoris: priorem mensuram & medietatem: iussit horum cō tusa miscerī: oleique oliuarum pondus mensuræ prouintiæ quæ dicitur bin: duas coas atticas capiens. Quibus permixtis: & coactis: facta est arte unguentariorum unctio suauissima. Deinde sumens ipsos sacerdotes: & omne tabernaculum unguens purificauit: offerens hostias multas & uarias in tabernaculo: deinde aureum thuribulum: quod magni erat oneris: & reliqua quorum prætereo narrare naturam: ne multiloquium fiat legētibus. Secundo autem die: ideſt ante solis ortum & occasum incensum fieri oportebat omnino: oleumque purgantes: ad luminaria conseruabant. Quarum tres equidem lucernæ super sacrum candelabrum deo tota die lu-

cebant:reliquæ uero accedebantur ad ueſperum Omniũq; quæ facta ſunt:optimi opifices Beſeleel: & Heliab fuerunt.Nam & prioribus artificibus ipſi præpoſiti fuerant ad melioré operationé iugiter exercendam:& intelligentiá rerum:quarum inſtructionem primitus ignorabant.Horum itaq; Beſeleel meliorem contigit iudicari.Igitur omne tempus ad opus faciendum tranſiit in menſibus ſeptem:& poſt hoc ex quo ægyptum reliquerant primus annus impletus eſt.Inchoante ergo anno ſecundo:méſe xanticho ſecundum macedonas:niſan uero ſecundum hæbreos:in nono menſe tabernaculum conſecrarunt:& omnia uaſa eius quæ iam declarata ſunt.Oſtendit autem deus ſe gauiſũ i operibus hæbreorum:& non fruſtra eos laboraſſe in pulchritudine illius edificii:ſed acceſſit & habitauit in eo templo.Præſentiam ſuam nanq; hoc modo fecit.Cælum ſiquidem mundum erat:ſuper tabernaculum uero ſolummodo caligo facta eſt:non alta nube:ſatis autẽ denſa circundãs illud:ut tẽpeſtas putaretur eſſe:neq; rurſus ita ſubtilis fuit:ut ualeret p eam aſpectus aliquid cõtueri:gratuſq; ros ex inde defluebat:pandebatq; dei præſentiam his qui & uolebant & credebant.Moyſes autem cum artifices qui talia fuerant operati dignis muneribus honoraſſet : ſacrificauit in tabernaculi ueſtibulo ſecundum mãdatum dei taurum:& arietem:& hædum pro peccatis. Dicturus autem de his quæ ad ſacrificia pertinẽt:etiam de his quæ circa ſacrificia celebrantur indicaturus ſum ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri:& quæ comedẽda tanq; cibos laxauit.Mactatis igitur animalibus quæ prædixi ex eorum ſanguine ueſtẽ Aaron ipſumq; cum filiis aſpergebat:purgans eos fontium aquis & unguento:ut dei fierẽt ſacerdotes.Septem itaq; diebus hoc modo ipſos & eorum ueſtes curabat: tabernaculum ſimul & eius uaſa ex oleo prælibato ſicut iam dixi:& ſanguine hircorum & taurorum immolatorum per ſingulos dies id eſt unoquoq; ſecundum genus.Octauam ergo feſtiuitatem denunciauit populo : & quenq; ſecundum uirtutem immolare ꝓcepit.Illi uero alterutros æmulatis:& ſacrificiis ſuperare ſemetipſos certantes:ſinguli feſtinanter dictis obediebant.Impoſitis autẽ hoſtiis ſuper altare:repente ex eis ſpontaneus ignis accenſus eſt:& ſimilis flãma fulguri corruſcationis emicuit:& omnia quæ erant ſuper altare conſumpſit.Contigit autem poſt hæc & Aaron calamitas quædam:ut tanq; homo ſimul & pater de ea cogitaret:quam tamen fortiter tolerauit:quomodo & circa caſus animo fortis erat:& hoc uoluntate domini proueniſſe iudicabat.Ex quattuor nanq; filiis eius quos iam dixi duo ſeniores Nadab & Abiuth portantes ſup aram hoſtias:non quas prædixerat Moyſes:ſed quibus primitus utebantur ſubito concremati ſunt ſuper eos igne magno impetu uenientes & pectora faciesq; eorum inflãmante:ita ut nullus eum ualeret extinguere:& illi quidem ita defuncti ſunt. Moyſes ergo iuſſit patrem eorum & fratres portare corpora extra caſtra deducentes:honore congruo ſepelire luxitq; plebs eos nimis amare propter mortem quæ eis ſic inopinabiliter acceſſiſſet. Solos autem fratres eorum & patrem non cogitare ex hac tribulatione Moyſes exorauit:cum deberent præponere dei honorem ſuæ tribulationi.Iam enim Aaron ſacerdotii ſtola uidebatur indutus. Itaq; Moyſes omnem honorem reſpuens:quem ſibi omnem multitudinem uidebat offerre:ſolum dei miniſterium celebrabat:& aliquando quidem ad montem Syna ibat:aliquando uero tabernaculum ingrediẽs reſponſa poſcebat:de quibus ſeorſum rogabat deum:& ſtola priuatus:& aliis ſe cunctis publicum demonſtrabat:in nullo ab aliis differre ſtudebat:niſi ut eorum curam prouidere uideretur.Inſuper ſcribebat leges ſecundum quas deo grati uiuerent:& in nullo alterutros accuſarent quas tamen dei præcepto conſtituit. Nunc igitur de conuerſatione eorum & legibus exponam. Quod uero de ueſte pontificis prætermiſi:uolo proferre nullo modo enim malignitatibus detrahentium reliqui occaſionem.Si qui tamen tales ſint:ut contemnant dignitatem dei cognoſcere: oĩpotentem deũ ſcire negligentes derelinquunt:ſiue ad ſacra ueniant:ſiue adeſſe nolint: & hoc non ſolum hæbreis uoluit eſſe manifeſtum:ſed etiam peregrinis iſta legentibus.Lapides autẽ quos ferre ſuper humerum prædixi pontificem erant ſardonices. Eorum naturam puto amplius omnium ad humanã notitiam uenientiũ effulgere.Dum ergo & ſacrificiis deus adeſſet:alter quiſq; dextro humero portabat micabat:& ex eo ita ſplẽdor exilebat:ut etiã procul poſitis apparere:cũ prius hoc lapidi non ineſſet.Et hoc itaq; mirabile eſt:his tamẽ q ſapiẽtiam nõ adiectionẽ diuinorum operum náſciſcuntur.Quod uero eſt mirabilius dicã.Per duodecĩ enim lapides quos ſupra pectus pontifex in eſſim ſutos.i.in rationale portat:uictoriá pugnaturis deus ꝓnunciauit.Tãtus ergo ſplendor fulgebat in eis:cũ nõdum exercitus moueret:ut omni fieret multitudini manifeſtum eorum auxiliis adeſſe deũ.Vnde græci qui noſtras ſolẽnitates honorãt:eo ꝙ nihil in his contradicere ualeãt:eſſim rationale uocant.Ceſſauit itaq; & eſſin:& ſardonix ſplendeſcere annis ducentis anteq; hæc ego conſcriberem:cum deus moleſte ferret tráſgreſſiones legum:de quibus ſub oportunitate dicemus Nũc autem ad conſequentia uerba conuertar.Tabernaculo iam dicato & ornatis ſacerdotum rebus populus deum apud ſe eſſe cũ tabernaculo iudicauit:& ad ſacrificia ſimul & requiẽ eſt conuerſus:quaſi omnẽ iã moleſtiã reſpuiſſet:& de futuris meliora deſiderantes munera deo alia quidem cõmuniter alia uero ſeorſũ de ſingulis tribubus offerebant.Principes enĩ tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculum:& duos boues offerebant:erantq; uehicula ſex:& ita tabernaculum in itineribus deuehebant. Ad hæc autem unuſquiſq; eorum phialam:thuribulumque portabat:& capſam capientem daricos decẽ:plenã thymiamatibus.Thuribula uero & phialæ argenteæ erant:habẽtia utraq; ſiclos ducen-

tos. In phiala tamen ſeptuaginta ſolummodo ſunt expenſi. Hæc erant plena farina oleo conſperſa: q̃ bus utũtur ad ſacrificia. Sup illas aũt oblationes uitulum & arietẽ cũ agno anniculo ad holocauſtũ ideſt totum incẽdẽdum: & cum his hircum pro oblatione peccatoꝝ offerebant ſinguli principum: ſed & alia ſacrificia quæ ſalutaria appellantur per ſingulos dies boues duos: & arietes quinque cum agnis anniculis & hædis. Iſti enim ſacrificabant per duodecim dies: unus in tota die. Moyſes aũt ne quidẽ aſcendebat in montẽ Syna: ſed ingrediẽs tabernaculum cõſulebat deũ de actu legũq; diſpoſitione: quas humanam ſapiẽtiam præcellẽtes: oporteret firmiſſime omni tempore cuſtodiri: & donũ dei eſſe cunctis oſtẽdit: taleſq; fore ut eas hæbrei nec in pace per epulas: nec in bellica neceſſitate trã ſgrederẽt. Sed de his quidem legibus dicere ſuperpono aliam ſcriptionẽ facturus: nunc tamen qua rundam memorabor paucaꝝ: de purgatione & ſacrificiis poſitarum. Etenim ſermo mihi de ſacrificiis faciẽdus eſt. Duo ſunt ſacrificia: quoꝝ aliud quidẽ ab uno quoq; priore: aliud uero celebratur a plebe: & hæc quidẽ duobus mõis efficiuntur: aliud quando totum quod ĩmolat icẽdit: & ꝓptera etiam nomẽ holocauſtomatis hẽt: deſt totum incẽſum: aliud uero qđ ꝓ gratiaꝝ actione pſoluit: & ad ĩmolationẽ epulaꝝ exhibet. De priori nãq; narrabo. Vir priuatus holocauſtũ faciẽs: ĩmolat bouẽ: & agnum: & hedum: hæc qdẽ ãnicula. Boues aũt pmittuntur ĩmolare etiã iam maiores: ſed hæc oĩa maſculini generis fiant holocauſta. His ceſis: limbũ altaris ſanguine pfundunt ſacerdotes: deinde purgantes eam mẽbrati incidunt & oĩa ſup altare imponunt: lignis inſtructũ: & ſubiecto igne in flãmatum. Pedes cum iecore purgantes: & interim pinguedinẽ una cum aliis offerũt: pelleſq; ſacerdotes accipiũt. Et holocau ſtomatis quidẽ iſte ẽ modus. Pro gratiaꝝ uero actione hoſtias celebrantes hæc aĩalia ſacrificant: matura quidẽ & anniculis grandiora: maſculina tantũ fœminis combinata: ĩmolanteſq; hæc fũdunt quidẽ ſanguinẽ ſup arã: renes aũt & adipes: & oẽm pinguedinẽ cũ reticulis iecoꝝ: & cum his caudas agni ſupponunt are. Pectora aũt & crura dextra ſacerdotibus præbẽt & duobus diebus de reliquis carnibus epulantur. Quæcunq; uero remanſerint: concremantur. Similiter prædicto modo ſacrificii etiam ꝓ peccatis hoſtiæ celebrantur. Qui uero maiora ſacrificia non habẽt: offerunt columbas aut turtures duos: quorum alius quidẽ fit in holocauſtũ deo: alius ſacerdotibus datur ad cibum. Certius aũt de ſacrificiis hoꝝ aĩalium in ſacrificioꝝ ſermone dicemus. Qui enĩ ꝓ ignorantiam in peccatum inciderit: agnam & hedum fœminas eorũdẽ ãnoꝝ offert: & ſanguinẽ quidẽ fundit ſacerdos in arã: non ſicut prius: ſed anguloꝝ tangit extremitates: & renes aliumq; adipẽ cum reticulo iecoris ſup altare ĩponit. Sacerdotes aũt tollunt & pelles: & adipes: & carnes ea die conſumẽdas in tẽplo: lex enim in cras relinqui non ſinit. Qui uero peccarit ſibiq; cõſcius ẽ: & nullũ habet qui eum poſſit arguere: arietẽ ĩmolat lege præcipiẽte: cuius carnes ĩ tẽplo ſacerdotes ſimiliter comedunt ea die. Principes in quibus peccant ſacrificantes: ea quidẽ offerunt quæ priuati: placãt uero deum offerẽdo ad ſacrificia taurum & hædum maſculos. Lex autẽ præcepit in publicis priuatiſq; ſacrificiis etiam farinam mundiſſimam adiici: in agno quidẽ aſſarii mẽſuram: in ariete uero duoꝝ: in tauro trium: & hoc ſanctificant ſup altare oleo mixtũ. Nam & oleũ offertur ab ĩmolantibus: ĩ boue quidẽ hin medietatẽ: in ariete autẽ huius mẽſuræ tertiam partẽ: & quartam in agno. Hin autem menſura hæbreorum antiqua fert choas atticos duos: ſecundum quam menſuram oleum offerebant & uinum. Vinum autẽ circa aram libant. Siquis ſacrificium non celebrans pro uoto ſimile pri mitias offerat: unam dragmam ſup aram mittit: reliquam uero ad ueſcendum ſacerdotes accipiant aut ad coquendum. Nam & oleo fermentatur aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollent: quodcũq; ex ea ad holocauſtum neceſſarium eſt. Prohibet autem lex immolari alio die natum una cum genitrice: ſed nec aliter immolari permittit: niſi cum octaua dies nati tranſierit. Fiũt & alia ſacrificia pro languoribus euitandis: aut pro aliis cauſis: & equalia libamina cum hoſtiis expẽdũtur: quorum in craſtinum aliquid remanere lex prohibet: ſacerdotibus ſcilicet propriam ſumẽtibus partẽ. Ex publico autem ſumptu lex eſt: agnum anniculum ſingulis diebus occidi: inchoante die & terminante Septima uero quæ ſabbatum nuncupatur duos occidunt: eodẽ ſacrificantes modo. In initio mẽſis & quotidiana ſacrificia: & duos boues cum agnis anniculis ſeptẽ & arietẽ mactant: hædum uero ꝓ declinatione peccatorum: ſi forte per caſum obliuionis eueniant. Septimo mẽſe quẽ macedones hyperetheum uocant: adiicientes his quæ prædicta ſunt taurum & arietẽ: & agnas .vii. immolant: & hædum pro peccatis. Offerunt ſuper hæc duos hædos: quorum alter quidam unus ultra terminos diſerti dimittitur: futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum: alterum uero in ſuburbanis in locum puriſſimum deducentes: cum ipſa pelle totum incendunt: nihil omnino purgantes. Concrematur autem ſimul taurus non oblatus a populo: ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & allato in templum eius ſanguine ſimul & hirci: aſpergit digito contra menſam ſepties. Eodem autem numero & pauimẽtum & totiens templum & auream aram: & reliquum quod eſt circa maius ueſtibulum: portans ſuper hæc extremitates & renes: & adipem cum reticulo iecoris ſuperimponunt altari. Præbet & arietem deo pontifex ad holocauſtum. Quinta uero eiuſdem menſis & decima: tempore ad hyemem uergente: tabernacula figere iuſſit ſingulos per familias: metuentes frigus pro anni cuſtodia. Dumq; patriam peruenĩſſent: in illa ciuitate quam ꝓpter templum metropolim haberent: feſtiuitatẽ eos ſeptem diebus agere & holocauſta facere: &

crificare deo: & pacificas offerre præcepit: utq; in manibus portarent ramos mirrhæ & ſalicis: ſum mitateſq; palmarum: & uirgulas maliperſici. Prima itaq; dierum in his fit holocauſtum hoſtiarum ex tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus: & arietibus duobus: adiecto hirco pro declinatione peccatorum. Sex autem diebus ipſe quidem numerus agnorum & arietum cum hirco ſacrificatur: ſubtrahitur uero ſingulis diebus unus bos: donec ad ſeptimum ueniatur: & ab omni tempore die octaua requieſcũt: & deo ſicut prædiximus uitulum imolant & arietẽ: & agnas ſeptẽ: & hircum pro declinatione peccatorum. Hæc quidem hæbreis tabernacula figentibus celebrare patrii moris eſt. Menſe uero xanthico qui apud nos niſan appellatur ideſt anni principium quartadecima luna ſole oppoſito in ariete quo mẽſe liberati ſumus a ſeruitute ægyptiorum: ſacrificium quod tũc egrediẽtes ex ægypto fecerunt imolare nos annis ſingulis quod paſca dicitur: celebrareq; ſanciuit: & uti q; celebramus illud per tribus noſtras: nihil imolatoꝝ in craſtinum reſeruantes. Quitadecima ſuccedit feſtiuitas azymoꝝ: quæ ſeptem diebus celebratur in qua azimis ueſcuntur: & ſingulis diebus tauri occiduntur duo & aries unus: agni ſeptem: & hæc holocauſta fiunt: hircus quoq; pro peccato adiicitur: per dies ſingulos ad epulum ſacerdotum. Secunda uero azymorum die quæ eſt ſexta & decima frugum primitias quas metunt anteq; ex eis ueſcantur: deum indicantes iuſtum eẽ primitus honorari: quo ſint hac ubertate completi offerunt iſto modo. Siccantes ſpicarum manipulum: & contundentes: & munda ad coquendum ordea facientes: aræ dei aſſarium offerunt & unam dragmam ex eo mittentes: reliquum ſacerdotum uſui relinquunt: & tunc iam licebit omnibus pro ſua metere uoluntate. Immolant autem in principiis frugum agnum in olocauſtum deo Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificium quorum ſeptẽ ebdomadarum dies ſunt quadraginta & nouem: pentecoſte celebratur: quam hæbrei aſartha uocãt: quod ſignificat penthecoſten id ẽ quinquageſimam. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duorum: & ad mactandum agnas duas. Hæc quidem duo offeruntur ſolummodo. Nam cœnam ſacerdotibus præparant: nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur. Immolant autem ad holocauſtum uitulos tres: & arietes duos & agnas quattuordecim duoſq; pro peccato hircos. Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum non faciant: aut in qua ex operibus laborum requiem non habeant: ſed in omnibus & legitima imolationis ſpecies: & certus uocationis modus eſt: & eorum quæ adepulandum imolantur: ex cõmuni tamen ſimila coacta fermento carens datur aſſarioꝝ uiginti quattuor: & ad panes faciendos expenduntur. Coquẽtur enim duo diuiſi ante ſabbatum: & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponuntur ſibi ab alterutris conuerſi duabus patenis aureis ſuperpoſitis: thure plenis qui permanent uſq; ad aliud ſabbatum: & tunc pro illis alii deportantur: illi uero ſacerdotibus exibent: & thure incenſo in igne ſacro in quo omnia holocauſta fiunt: aliud thus ſuper alios panes abiicitur. Immolat uero ſacerdos de propriis expenſis ſecundo per diem farinam oleo mixtam & modica coctione duratam: quo fit menſura unius aſſarii: cuius medietatem quidẽ mane: aliam uero medietatem meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integriorem denuo non declarabo ſermonem: ſufficienter uero mihi etiam nunc de his uideor enarraſſe. Moyſes autem tribum Leui a cõmunione populi ſegregans: ſacram utiq; futuram ſanctificauit fontium aquis ualde puriſſimis: & ſacrificia pro talibus deo legitima præbens: tabernaculum eis ſacrataq; uaſa: & reliqua quæcunq; ad tegmen tabernaculi uidebantur feciſe contradidit: quatenus præſidentibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent. Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederentur: & a quibus ſe penitus abſtinerent. De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ prouenerit dicemus adiicientes & cauſas: pro quibus motus: alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit ab aliis autem abſtinere imperauit. Sanguinis autem totius uſum ad ueſcendum modis omnibus interdixit: animam illum & ſpiritũ eſſe putans. Sed & carnes ſponte mortui animalis ab eſu omnino prohibuit: & ab adipe & rheticulo caprino: & ouino: & bubalino: abſtinendũ eſſe prædixit. Expulit aũt a ciuitate etiam leproſo corpore maculatos: & ſemine defluentes: ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis: remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimam diem: poſt quam diem: quaſi purgatas remeare permiſit Si militer aũt & mortuo facientes exequias: poſt totidem dies legitimum eſt redire. Eos autem q ſup numerum hoꝝ dieꝝ in pollutione conſiſtunt: ſacrificare legitimum eſt agnas duas: quaꝝ alteram quidem ſanctificare conuenit: alterã uero ſacerdotes accipiunt. Similiter aũt imolant: & p eo cuius defluit ſemen: quotiens hoc p ſomniũ patit: deſcendẽte eo prius in aquam frigidã. Idẽ facit qui cũ legitima uxore concũbit. Leproſos autem oino expulit de ciuitate: cum nullo penitus cõuenientes: & nihil a mortuis differentes. Si uero quilibet ſupplicando deo hac egritudine liberatur: ſaniq; colorem aliquando recipiat: diuerſa deo ſacrificia compenſabit de quibus poſt hæc dicemus. Vnde ẽt quilibet irridebit eos: qui dicunt Moyſen lepra fatigatum: & propter hanc cauſam ſimilium prolectorum ducem factum in chananæam ueniſſe cum eis. Si hoc fuiſſet uerum: nequaquam Moyſes ad iniuriam ſuã hæc ſanxiſſet cum magis rationabiliter ẽt aliis hoc introducentibus contradicere præualeret: quando & apud gentes multas leproſi ſint: & fruãtur honore præcipuo & non ſolum iniuria: & expulſatiõe priuent: ſed etiam milicias mereãtur inſignes: & ciuilia eis ſingula cõmitant & in ſacris: & in templis ingrediendi habeant poteſtatem. Quapropter in nullo proibeatur Moy-

si si aliqua huiusmodi passione circa colorem ipse aut multitudo quæ cum eo erat uexaret. de istis melioria fancire nullumq; detrimentum huiusmodi passionibus cogebatur inferre. Sed palam est: quomodo hæc de nobis inuidi conantur loquuntur. Moyses autem ab his mundus existens: etiá mundis contribulibus constitutis de languentibus hoc modo sanciuit: & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unusquisq; cognet ut uoluerit. Mulieres uero quando pariunt intrare in templum prohibuit: sacrificia contingere non permisit usq; ad quadragesimum diem: si masculus sit qui pariatur: duplicibusque diebus: si fœminam generare contigerit. Ingredientes ergo post predictos dierum tempus sacrificia celebrabunt: quæ sacerdotes solenniter deo distribuunt. Siqs adulterari illam suspicat ut uxorem offert tarinæ ordeaceæ assarium: & unum pugillũ ex ea mittens in holocaustum quam dat sacerdotibus ad edendum. Mulierem uero constituit aliquis sacerdotum ad limen quæ sunt conuersæ ad templum: & uelamen capitis eius detrahens: superiecto in mẽ brano & uocabulum iubeat ipsamq; fatuare nihil uiro nocuisse: nec pudicitiæ uinculum disrupisse quod si contigerit femore dextro dissuncto uteroq; putrefacto morietur. si uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac suspitione moueatur ut mense decimo si puer masculus generetur perfectoq; intelligendo: dei nomen diluens e membrana in phiala exprimat. sumensque terrã de templo circa parietem iacentem: & superaspergens mulieri dabit bibendum. Illa uero siquidem infusse noxialia est: concipit: & partos eius nutritur in utero: si autem de thoro maritali mentitur etiam deorum confusione uitam reliquam sustinebit. Nam & fœmur eius putrescit: & uenter uertitur in hydropem. Et de sacrificiis quidem & purgationibus eorum Moyses contribulibus suis in prospexit leges autem eis tales exposuit. Adulterium quidem omnino prohibuit: sceleratissimum esse credens: filios circa thorum esse securos: & ciuitatibus simul & domibus expedire filios esse generatos. Sed & matribus misceri tanquam malum maximum lex negauit. Similiter uxori patrem & nutricibus & uxoribus: & sororibus coire quemquam filiorum tanquam prauam iniusticiam minis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ misceri: & iumentis & masculis: eo q hæc libido nequissima uideatur: & aduersus eos qui hæc præsumunt mortis supplicium prouenire decreuit. Sacerdotum uero duplicem fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit: & super hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permisit: neq; ancillam: neq; captiuam eis nubere uoluit: sed & eas quæ de cauponibus & pandochiis uitam agunt: & quæ prius maritos habentes: & pro causis quibuscunq; dimissæ sunt: ab eorum coniunctione prohibuit. Summum pontificem neq; mortui uiri permisit uxorem habere: licet hoc aliis concessisset: huic soli dedit nubere uirginem earum seruare. Vnde neq; ad mortuum summus sacerdos accedit: cum reliqui non prohibeantur solennia fratribus & parentibus & omnibus suis mortuis exhibere: quos esse oportet simplices: omni uera simplicitate. Qui inter sacerdotes integer non est: pasci quidem de oblationibus sacerdotis concessit: ascendere autem ad altare in templumq; introire prohibuit. Hos itaq; non solum circa sacrificia mundos: sed etiá circa conuiuia & cultũ suum studiosos: & inculpabiles esse præcepit. Ob quam causam stola sacerdotali uestiti immaculati & circa omnia mundi sunt: & sapientes existunt. Bibere uinum donec stola uestiti sunt prohibentur: insuper & oues integras immolant: & in nullo pollutas. Hæc igitur et iam in tempore uitæ suæ gesta tradidit Moyses: quorum quædam & in deserto degens adinuenit: quatenus dum terram chananæam perciperent: hæc seruarent: ideſt ut anno septimo requiem terræ præbeant: ab aratro & plantationibus sicut & ipsos septima die ab operibus cessare sanciuit: & ut quæ sponte oriuntur de terra: essent uolentibus in usum communia & contribulis & extraneis: nihilque ex eis seruarent. Hoc autem fieri post septimam annorum septimanam iussit: qui sunt anni quinquaginta: uocaturque ab hæbreis hic annus quinquagesimus iubileus: in quo & debitores a credito relaxantur: & serui liberi dimittuntur: quia dum essent contribuli pro quadam trãsgressione legum eos seruitii schemate castigauit: mortemque sustinere prohibuit. Instante siquidem iubileo quod nomẽ significat libertatem restituunt etiam agros antiquis dominis isto modo. Conueniunt uenditor agri simul & emptor & reputantes fructus & expensas in agro factas fructus exuberasse compertas: uenditor recipit agrum. Cum uero expensæ transcendunt: hoc quod deest recipiens emptor: a possessione discedit connumeratis scilicet ex equo fructibus & expensis prioribus possessoribus reddit agrum. Eandem legem uoluit etiam in domibus obtinere: quæ per uicos quosque uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenundantur aliter definiuit. Siquidem antequam impleatur annus recipiat pecunias: reddere domum cogit emptorem: si uero completus annus fuerit possessionem confirmat emptori. Hanc igitur Moyses legum constitutionem dum sub monte Syna moraretur exercitus a deo cognouit: & hæbreis scriptam contradidit. Cum circa legislationem iam putaret ista sufficere: ad exercitii militaris iura conuersus est: habens in animo bellicas causas attingere: præcepitque principibus tribuum præter tribum leui: ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoscerent. Leuitæ sacrati erant: & ministerio alio fungi non poterant. Examinatione itaque facta: inuenta sunt millia sexcenta & tria: & sexcenti quinquaginta: qui potuissent arma producere a uigesimo anno usq; ad quinquagesimum. Pro Leui tamen elegit inter principes tribũ Manasse filii Ioseph: & effrai

pro ipſo ioſeph. Hæc autem fuit ſupplicatio Iacob ad Ioſeph: dum feciſſet filios eius ſibi præberi ſicut prædixi. Figentes autem caſtra tabernaculum in medio ſtatuebāt: & teme tribus per latera ſingula tabernaculi commanebant. & plateas per medium habebant: eratq; ornatus quaſi fori rerum, q; uenalium ſingulis in ordine conſtitutis & opifices artium ſingularū in ſtationibus erant: nulliq; alii loco: quā ciuitati cōpetēter edificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiqdē q̄ circa tabernaculū erāt ſacerdotes tenebant deinde cuncta leuitæ. Exquiſiti enim ſunt leuitæ maſculi: qui ultra uiginti annorum eſſent: inuentiq; ſunt uigintiduo milia: octingenti octoginta. Quotiens ſuper tabernaculum nebulam ſtare contingebat: tanquam deo ibidem commorante quieſcebant: cum uero cōueniret: procedebant. Adinuenit autem & modum tubæ: ex argento factæ: qui eſt huiuſmodi: longitudinem habens pene cubiti. Eſt autem anguſta fiſtula cantatoria calamo capacior: præbens latitudinē: que conueniat ori ad ſuſceptionē ſpiritus: & claſſice ſono uicina: quæ hæbraica lingua uocatur aſoſra. Factæ ſunt tales duæ: & una quidem utebantur ad iuſſionem & collectionem populi in eccleſiis celebrandam: altera uero: cum oporteret ad cogitandum de rebus neceſſariis principes cōuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cunq; tabernaculum moueretur hæc fiebant: & ſonante priore: hi qui habitabant ad orientalem tabernaculi partē ſurgebant: cum uero ſecunda ſonuiſſet: qui ad auſtrum reſidebant parabantur & ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas: præcedentibus ſex tribus portabatur: & alia media ſequētibus ſex: leuite uero omnes circa tabernaculum erant. Tertia ſonante pars quæ conuerſa erat ad occidentem ferebatur: & quarta: q̄ circa ſeptētrionē. Vtebantur his tubis etiam in ſacrificiis hoſtias offerētes: & ſabbatis: & cæteris diebus. Sacrificauit autem tunc prius pro diſceſſu ex ægypto: quod paſca dicitur in deſerto.

Quia Moyſes procedēs a monte Syna cum populo: eduxit eum ad locum qui dicitur Eſerioth: ubi murmurantibus filiis Iſrael pro deſiderio carnium dominus immiſit coturnices: & de plaga quæ ſecuta eſt eſum carnium. CAPI. XIII.

POſt paululum ꝓcedēs a monte Syna: & loca quædam cōmutans de quibus dicem⁹ ad locū qui dicit Eſerioth uēit. Vbi multitudo rurſus ſeditionē fecit: accuſando Moyſen: & neceſſitatem ꝓfectus ſui: dicendo: & quia de terra bona eis ſuaſiſſet exire: & cum illā ꝓdiderunt ꝓ fœlicitate quā eis ſe ꝓmiſerat præbiturū: diuerſis miſeriis tenerentur aſtricti: & aqua priuati: & ſi contingeret ut & manna deficeret: eſſent ſine conſolatiōe pituri. Cūq; multa leuiora in illum edicerēt: unus quidē monebat eos: ut neq; Moyſeos laborūq; eius ꝓ cūctorum ſalute exhibitorum īmemores eſſe deberēt: neq; de dei adiutorio deſperare. Plebs aūt ad hoc potius eſt cōmota: & contra Moyſen maior turba conſurgēs erat. Moyſes itaq; cōfortās eos tali deſperatione deiectos: licet turpiter ab eis fuiſſet cōtumeliā paſſus: tamē ꝓmiſit carniū eis multitudinē ſe præbiturū: non una die ſed plurimis. Illis aūt nō credētibus: & dicente quodā unde poſſet hæc tantis milibus quæ ꝓdixerat miniſtrare: deus īquit & ego licet mala audiētes a uobis nō tamē recedimus opantes ꝓ uobis: & iſtud nō tarde ꝓueniet. Cūq; hæc dixiſſet: coturnicibus repleꝝ ē omnis exercitus: colligebantq; eas circūſtātes. Deus autem nō tarde hāc reddidit hæbreis iniuriā & maledictū in ſe cōmiſſum. Non ꝓua ſiquidē multitudo eoꝝ mortua ē: & hactenus locus ipſe cognominatur Cabrothalia: quod interpretari poteſt deſiderii ſepultura.

Quomodo exīde Moyſes duxit populū ad fines chananæoꝝ: unde miſit exploratores .xii. q cōſiderārēt eoꝝ regiones & ciuitates qui reuerſi poſt quadraginta dies: terrorē & metū incuſſerunt filiis Iſrael: quaſi non poſſent expugnare chananæos: unde illi indeſperationē adducti conſilio inito decreuerunt redire in ægyptū: Moyſe: & Aaron interēpto quare iratus non eos ſed filios eorū terrā repromiſſionis ītraturos: ipſos aūt ꝓ xl. ānos ī deſerto ꝓdixit eē morituros. CAPI. XIIII.

DEducēs ergo eos exinde Moyſes in terrā quæ uocat conuallis iuſta chananæoꝝ terminos exiſtentē & ad habitandū difficilē populū ī eccleſiā cōgregauit eiſq; ī contiōe locutus eſt dicēs. Cū deus nobis duo bona ꝓmiſerit: libertatē: & fœlicis terræ poſſeſſionē: aliud deo dante iā poſſidetis: aliud eſtis percepturi celeriter. In finibus ſedemus chananeoꝝ: arcebitq; nos de cetero ꝓcedētes: neq; rex: neq; ciuitas: ſed neq; oēs eorū gentes. Exercitū ergo præparamus: ad bellū. non etī ſine labore nobis hæc terra cōcedit: ſed maximis eam prāliis obtinebimus. Mittamus aūt exploratores qui huius terræ bona conſiderēt: & quæ uirtus in ea ſit habitantium. Ante oīa uero unanimes ſimus: & deum q eſt ī oībus nobis adiutor: & pugnādi ſocius honorem⁹. Hæc cum dixiſſet Moyſes: multitudo ei honorem exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notiſſimos uiros: unum de unaquaq; tribu. Qui circum euntes omnē terrā chananeoꝝ a patribus circa ægyptum iacētib⁹ uſq; ad ciuitatē Emathin: ad mōtē libanum puenerunt naturamq; terræ & incolarū hoīum cōſiderātes ualidā reuerſi ſūt: quadragīta dieb⁹ oē hoc opus explerēt inſuper & fructus quos ꝓferebat illa terra portantes: eorūq; abūdātiā & multitudinē bonoꝝ terram illam habere narrabāt & a uolūtate bellandi populū ſuſpendebant metuētes ēt ſuæ paupertatis inopiā: dicenteſq; flumina īpoſſibilia trāſituros: & eſſe mōtes īſuperabiles iter agētibus & ciuitates muris ualde fortiſſimis: & ambitus eaꝝ grandi munimine roboratos. In Ebron aūt & gigantum prolē ſe īueniſſe dicebāt. Et exploratores q̄dō uidētes: qa cūctis quos ab egypto egrediētes

ſuperauerunt maiores eſſent chananei. & ipſi tabuerunt: & multitudinem hoc audiere cõpulerũt. Illi uero ex his quæ audierant poſſeſſionẽ terræ illius difficilẽ ſibi indicabãt: ſolutoq; cõcilio: cũ uxoribꝰ & filiis ingentes degebãt: tanquã eis deus nihil operi ſed tantũ uerbo ꝓmitteret. Ruſũq; Moyſẽ increpabãt: & inclamabãt eiciuſq; fratri atq; põtifici: & peſſimã qdẽ licet cũ illorũ blaſphemiis habue runt noſtã. Mane uero cõcurrerunt ad eccleſiã deliberationẽ habẽtes: interfecto Moyſe & aaraõ: ad ægyptũ deuno remeare. Vnus aũt exploratoꝝ Ieſus filius Naue de tribu effraim & calep de tribu iu da ſcindentes uestimenta ſua: ſtabant inter medios: proferuntq; tenebantq; multitudinẽ: conſidere ſupplicãtes eã: & neq; deũ ſibi ſocio: aut ꝓtectorẽ aduerſus neq; credere his quæ pro terrore nõ uere dicebãt de chananæis: ſed ſibi potius qui ad felicitatẽ & poſſeſſionẽ bonoꝝ eos decentius inuitarent: quãdo nec mõtiũ magnitudo: nec altitudo ſublimiũ uirtutẽ colẽtibus effectum ꝓpediret: maxime cũ deus ſecuritatẽ ꝓbeat & eoꝝ ꝓpugnator exiſtat. Properemus ergo inquiunt ſimul ad hoſtes: nullã timoris ſuſpitionẽ habẽtes: ſed duci credi te deo quo uocamur. Et ille qdẽ dicẽtes hæc nitebant irã populi mitigare. Moyſes aũt & aaron in terrã ꝓſtrati: rogabãt deũ non ꝓ ſalute ſua ſed ut quieſcere ignorãtẽ faceret plebẽ: ut reſederent animos põtis heſitatõis paſſiõe turbatos. Aſtitit ergo & nubes: & iſtans ſupra tabernaculũ ſignificauit dei præſẽtiam. Moyſes uero iã cõfidens: in media aſtitit multitudine deũq; ꝓ motum pro eoꝝ ꝓcabatur iniuriã: percepturoſq; fore ſupplicium: nõ quidem delicto dignum: ſed quibuſdam ꝓ correptiõe inferũt filiis. Cumq; tranſiſſent i tabernaculum coram deo pro futura eoꝝ proditione deflebãt: cõmemorabãtq; populũ quæ paſſi ſunt ab eo: & quantis beneficiis participati: ingrati circa eum exiſterẽt: quãdo ẽt nunc exploratoꝝ terrore deceptis: ſermones illoꝝ potius quã ꝓmiſſiõs dei iudicarent ueriores: & ob hanc eãm nõ equidẽ perderet: oẽs: neq; eoꝝ exterminaret ge nus: ſed oſſibus hoĩbus potius apud ſe harẽt honoratũ: chananæoꝝ uero terra non eos eẽ potituros: neq; eius felicitate lætaturos: ſed ẽt ſine domibus & ciuitatibus in deſerto quadraginta ãnis eſſe uiſuros: & hanc pœnã eos ꝓ iniqtate ſoluturos filiis aũt ueſtris dicebat: deus terrã datuꝝ ſe ꝓmiſit illoſq; participaturos bõis: & dominos eoꝝ fore quæ uoſipſi uobis inuidiſtis accipere. Cũ hæc itaq; Moyſes dei uoluntate dixiſſet: in triſtitiã & erũnã conuerſa ẽ multitudo: rogabãtq; Moyſen: ut ꝓpitium eis faceret deum: & a deſerto libertatis ꝓberet urbes. Ille aũt dicebat deũ huiuſmodi nõ habẽ conſiliũ: neq; ſecũdũ leuitatẽ humanã ductũ circa indignationẽ eoꝝ: ſed habita deliberatiõe in eos ſententiam ꝓtuliſſe. Nõ itaq; iudicãdũ ẽ oportere hæc diſcrediſi Moyſes cũ uir unus eẽt tantam militiam hominũ iraſcẽtiũ potuit mitigare: & ad mãſuetudinis uota reducere. Deus enĩ aſiſtens ei ſermonibus eius uinci multitudinẽ ꝓparauit: quippe cũ ſæpius inobediẽtes iutilem ſibimet inobedientiam fuiſſe cognouiſſẽt: in calamitatibus utiq; incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendũ ſibi de quibus cũq; populuſ audiret: & hoc nõ ſolũ tpe quo uixit: ſed etiam nunc eſt. Nullus enim eſt hæbreoꝝ q non tanquã ꝓſente eo: & caſtigãte ſi forte ſit moribus inconpoſitus obediat ſanctionibus eius: licet alios latere poſſit. Et alia quidem indicia ultra humanã uirtutem eius exiſtunt. Olim enĩ quidã trans euphratẽ fluuiũ habitantiũ: quatuor mẽſiũ itinere ueniẽtes ꝓ honorẽ noſtri ſacrificii cum multis piculis ſimul & ſũptibus: ſacrificãteſq; nõ ualuerũt immolatione participari: ãterdicẽre hoc Moyſe qbuſlibet: qui nõ ſint noſtris legibꝰ eruditi: neq; nobis ex paterna traditione coniuncti. Et alii quidẽ nec ſacrificarunt: alii uero ſemiplene ſacrificãtes relique ſunt. alii aũt neq; initium ingrediẽdi in tẽplũ ualentes facere diſceſſerũt: obedire Moyſeos ꝓceptis potius quã ſinã uoluntatẽ facere ꝓponẽtes: & cũ ꝓhibentẽ ſe de talibus nõ metuerẽt: ſolã tamẽ conſciẽtiam formidarũt. Sic legiſlatio q̃ uidebatur dei: fecit illum uiꝝ meliorẽ ſua natura putari. Sed ẽt ãte tẽpus modicũ huius belli. Claudio romanis iperãte: Yſmaele apd nos exiſtẽte põtifice: cũ fames noſtrã regionẽ talis obtinuiſſet: ut quatuor dragmis uẽderet affiriũ: allata faria ad feſtiuitatem azimoꝝ in choris ſeptuagĩta qui modii quidem ſinguli ſunt unus & triginta: attici autem quadraginta & unus: nullus ſacerdotum præſumpſit comedere cum ſcilicet terram inopia tanta detineret: quippe cum metuerent legem & iram: quã etiã ſuper iniquitates hoĩbus occultas ſolet inferre diuinitas. Igitur non oportet admirari de his quæ tunc geſta ſunt: quando etiã nunc litteræ a Moyſe derelictæ tantã uirtutem habent ut etiam inimici noſtri fateantur: quia is conſtituit rempublicam noſtram per Moyſen eiuſq; uirtutem: deus eſt. Sed de his quidẽ ut placuerit unicuiq; conſideret.

Hic liber continet tempus annorum quadraginta.

Bellum hæbreorum abſq; noticia moyſes contra chananeos geſtũ atq; deuictũ. CAP. I

Incipit liber quartus antiquitatis iudaicæ.

IEbræos itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat etiã prohibẽte deo ad chananæos accedere. Non enim Moyſes ſermonibus acqeſcebãt obedire: ſed etiã præter illius uoluntatẽ ſuperare ſe hoſtes exiſtimantes: illum qdem accuſabant ſuſpitionem habentes: eo q̃ eorum negociaretur inopiam: & ut ſemp eiꝰ uiderentur egere ſolatio. Prælio uero aggreſſi ſunt chananæos: dicẽtes deũ nõ propter Moyſen eis auxiliari: ſed cõmuniter gẽti ſuæ ferre ſolatiũ propter maiores eorum ſuamq; uirtutem quorum ſemper prouidentiã habuiſſe uidebat

& quō qui prius libertatem prębuiſſet:etiam tunc laborare uolentibus ferre ſolatia non tardaret: dicebantq; etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus prævalere:licet uelit Moyſes deum ab eis alienare:omnibuſq; hoc expedire:ut ipſi ſui rectores eſſent:& non ab ægyptiorum iniuria digreſſi:Moyſeos tyrannidem denuo ſuſtinerent:& ſecundum eius uoluntatem uiuerent :nec deciperentur quaſi diuinitas ei ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret : tanquam non omnes eſſent de genere Abraam: ſed unus eſſet his auctor omnium:cui deus omnia noſſe futura præberet:qui uiderentur ſapere ſi eī ſuperbiam contemnentes & deo credentes:obtinerent terram quam eis uolentibus promiſerat: & non propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerēt prohibentem . Ergo cogitantes inopiam atq; deſertum propter quæ ad hoc potius urgebantur:ad chananæorum bella ſunt profecti: deum ducem exiſtimantes : & non ad legiſlatorem ſolatium ſuſtinentes :donec ſibi meliora fore decernerent .Quo facto hoſtes aggreſſi ſunt. Illi autem eorum non expaueſcentes inuaſionem ſeu multitudinem eos fortiter exceperunt:& hæbreorum multitudo eſt interempta. Reliqua uero militia cohortis eorum ſoluta eſt:ſectatiq; in tabernaculum turpiter confugerunt:& eo q; præter ſpem tantæ calamitati occubuiſſent: omnino deicti ſunt : & nihil utile decetero ſperabant: cogitantes q; hæc per dei iracundiam eueniſſent:accedentibus ad bellum contra eius uoluntatem Moyſes ergo uidens ſuos perditione compreſſos.& metuens ne uictor:a confidētes inimici:& appetentes maiora ſuper eos accederent:iudicauit exercitū in deſertū procul a chananæis educere.Cūq; multitudo ei conſentiret:quæ utiq; cognouerat:q; abſq; præceptionib⁹ eius prouidentiæ prevalere non poſſet:eleuato exercitu abiit in heremum:faciens eos ibi quieſcere:nec prius chananæos adiret donec ad hoc oportunum tempus a deo acciperet.Igitur quod in magno contigit exercitu:& præcipue apud eos qui in ærumnis calumniatores & inobedientes exiſtunt:hoc etiam iudæis:euenit. Nam dum eſſent ſexcenta milia:& forte præ multitudine conſiliis melioribus ſe minime ſubiecerent:inopia potius & ærumnis iraſcebantur :& aduerſus alterutros:& aduerſus ducem.Seditio enī talis:qualem nec apud græcos:nec apud barbaros factam audiuimus tunc eos apprehendit : per quam omnes deſerendos a deo atq; perditionis periculum ſuſcepturos eripuit Moyſes :oblitus malorum : licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus . Pro cuius præcibus deus nihil mali eos ſuſtinere permiſit:licet legiſlatorem ſuum contumeliis affeciſſent : & mandata quæ ipſe per moyſen dederat deſpexiſſent:eripuit tamen eos:quando eis pro ſeditione ſua mala prouenire potuiſſent:niſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet.Seditionem uero & quemadmodum poſtea Moyſes cōuerſatus eſt narrabo:prædicens cauſam propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio chore & plebis contra Moyſen & fratrē eius de ſacerdotio. CAPI. II.

CHore hæbreo⁹ ex genere nobilis:& abundans diuitiis:& lingua facilis:ac ad pſuadēdū plurimis idoneus:uidens Moyſen in maximo honore conſtitutū p inuidiā grauiter hoc ferebat:Nam cum eſſet ex ea tribu erat & eius cognatus:& mordebat quaſi iuſtius eſſet:ut eam gloriā ipſe obtineret:q & ditior illo:& genere apud leuitas nō uideret eſſe deterior clamabatq; dicēs eſſe crudelē Moyſen:gloriāq; ſibimet occupaſſe:& hāc p calliditatem quæſiſſe ſub occaſione:quaſi uideret deū:& cōtra leges Aaron fratri ſacerdotiū dederit non cōi placito plebis:ſed ſuo iuditio:& ſup hæc modo tyrannico honores quibus uellet:impenderet.Sæuius autem eſſe dicebat:& ultra uiolentiā:qa leſionē:niteretur iferre latēter:quādo nō ſolū nolentibus :ſed neq; intelligentibus inſidias eius honores auferre contenderet : qa cū ſcierint inquit hoies nō ſe poſſe uiolentia prevalere:hanc quidem uolentes boni uideri non inferunt:doloſa tamen arte machinantur:quatenus deſideratum perueniant:ad effectum.His & ſimilibus ſuadebat plebi: quia utile foret ut dum adhuc huiuſmodi latere ſe crederent:punirent:nec ſinerent ad potiorem accedere cumulum ne manifeſte fierent inimici:adiiciebatq; dicens. Quam rationē reddere poterit Moyſes: ut Aaron & eius filiis daret ſacerdotium.Si enim ex tribu Leui deus honorē alicui prębēdū eſſe decreuit:ego hunc iuſtior ſum accipere genere quidē ipſo cōſiſtens quo Moyſes diuitius aūt & forma potentior.Si uero maior tribus quēt:dignū eſt ut Ruben tribus poti honoret:& hūc accipiāt Dathan:& Abyron & Falas.Iſti enim ſeniores erant in illa tribu:& potentes facultate pecuniaꝝ. Hæc itaq; Chore dicens:uolebat uideri quidē cōi utilitate prodeſſe:opere uero agebat ut honorem hunc in ſe populi ſuffragatione tranſferret.Et ille quidē hæc maliuole plebi cū doloſo dicebat eloquio procedente uero ſermone :paulatim ad multos & creſentibus adiutoribus:contra derogationē Aaron oīs exercitus eſt agitatus.Erāt enim concordantes cum Chore ducenti & quinquaginta priores uiri:ſtudentes quatenus fratrem Moyſeos ſacerdotii iure priuarent:& p hoc eum exhonorarēt. Tūc itaq; populus:ut etiam Moyſen lapidaret agreſſus ē :& in eccleſiā ſordinate & turbulēter cōueniebāt: & aute tabernaculū clamabāt oēs.Exeat:tyrānus:& populus ab eius ſeruitio liberet:qui ſub occaſione dei uioleta mādata p̄cepit.Dicebāt enī.Quod ſi deus ipſe ſacerdotē futuꝝ eligeret: digniſſimum ad hunc honorē ꝓueheret & nō eū multis ſuperiorem daret & ſi decreuiſſet hunc Aaron dari corā populo faceret:& nō in fratris hoc poteſtate reliqueret.Moyſes ergo cū derogationē Chore iam ex multo p̄ſiret:etiam irritatū populū nō expauit:ſed confidēs rebus quas fideli deuotione tractabat: & ſciens fratrē dei uoluntate ſacerdotiū:& non ſuo munere meruiſſe ad

concilium uenit: & multitudini quidem nihil omnino locutus est: ad Chore autem clamante cum esset dexter etiam in aliis: & ad loquendum nimis ingeniosus: mihi inquit o Chore & tu: & tuos quisque horum ostendebat autem ducentos & quinquaginta uiros: honore dignos esse uidemini: & totum testimonium huiusmodi honoris non primo licet non habeant quæ uobis ex diuitiis & culmine alios dignitates existunt. Igitur sacerdotium Aaron non eo quod diuitiis præcelleret cum tu amborum pauperum multitudine uideris superare neq; propter genus: quando commune nobis hoc fuit deus: eundem progenitorem deus nobis: neq; propter fraternum amorem: quod iustius alteri habere potuisset: ego hoc contuli fratri. Nam si non cogitarem de dei legibus: hunc honorem mihi potius præbuissem: quando plus mihi ego sum uicinus quã alter: & mihi magis quã alteri fauere: utilius: atq; sapiens consilium erat memet periculis subdere: & alii ex tali causa fœlicitatis dona capere. Sed a malitia ego sum remotus: deus uero se contemni non despexit neq; uos ignorare uoluit: sed hoc facientes ei præstatis: & ipse eligens sacerdotem futurum sibi a querela uos humanitus liberauit. Non enim Aaron gratia mea hoc: sed iudicio diuino sortitus est. Vnde ponat hoc deus in medio quasi ad disceptandum: ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur: accedat. Quod dedit deus non delinquimus: si uolentes accepisse iudicamur: cum sit impium: honorem quem ille potest non audire: & nimis irrationabile uniuerso tempore securitatem promittente deo contemnere. Sed & nunc iterum probare uult eum qui pro uobis ei debeat hostias immolare: & præsul pietatis existere. Incongruum nanq; est o Chore ut quilibet appetens honorem: deo huic prebendi cui uoluerit auferat potestatem. Igitur a seditione & huiusmodi murmure quiescite: mane uero omnes quã sacerdotium quæritis thuribula singula portantes a uestris domibus cũ thymiamate & igne uenite. Sed & tu Chore cede deo iudicium: & in his eius expecta sententiam & nõ temetipsum deo uelis facere meliorem: sed potius ad esto: de hoc honore taliter iudicandus: necnõ & Abiron arbitror, litem esse iudicandum cum & eiusdem sit generis: & in nullo possit de rebus sacerdotii iuste culparis conuenientesq; pariter coram omni populo incensum facite: & cuiuscunq; uestrum sacrificium suaue iudicauerit deus: hic uobis ordinabitur sacerdos: & ita derogatione fraterna tanquam ei honorẽ sacerdotii ego donauerim liberabor. Hæc Moyse dicente: & a turba: & a sua suspitiõe multitudo cessauit & laudauerunt cuncti quæ dicta sunt. Erat enim uir optimus: & loqui utilia uidebatur. Tunc si quidem concilium est solutum. Altera autem die cuncti congregati sunt in ecclesia: ut adessent sacrificio & electioni de sacerdotio concertantium: eratq; populus conturbatus: cum esset multitudo suspensa spe futurorum: & alii delectabantur: si Moyses malignus ostenderetur: sapiẽtes uero si huiusmodi seditione liberarẽtur. Metuebant enim: ne procedẽte turba ordinator eorum disciplinæ, potius deperiret. Omne siquidem uulgus cum naturaliter queri congaudeat de eis q in potestate sunt constituti: ad ea quæ forte placuerunt summopere sententiam tumultus efficiebat. Moyses autem missis ad Dathan & Abiron ministris: eos secundum constitutum uenire iussit & sacerdotium expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retulissent: nec uelle dicerent Moysi quasi contra omnem populum malignitate crescente succumbere: audiens hæc ab eis Moyses sequi se maiores natu præcipiens: ibat ad Dathan & Abiron: nec indignum esse putabat ad superos accedere. Illi uero nihil contradicentes secuti sunt. Dathan autem & qui cum eo erant cognoscentes Moysen cum nobilibus populi ad se uenire: accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum respiciebant quæ Moyses esset acturus: erantque circa eos constituti famuli: ut si uellet aliquam uiolentiam Moysen facere: uindicarent. Ille uero cum uenisset in proximum: manus ad cælos tendens: multumque clamans ita: ut populus cunctus audiret ait. Domine cæli & terræ: & maris: tu enim mihi meorum actuum fidelissimus testis existis: quomodo omnia tua uoluntate feci: tu fugientibus præbuisti obsequium misericordiam: in omnibus satisfaciens necessitatibus hæbreorum: esto meus & in his uerbis auditor. Tibi nanque nec quod agitatur: nec quod cogitatur absconsum est & ideo neque [com]primis ueritatem: ut horum contra me uelis defensare ingratitudinem. Antiquitatem meæ generationis tu nosti certissime: non auditu cognoscens: sed uisu his quæ facta sunt tunc assistens. In his ergo quæ de me licet ueritatem aperte scientes iniuste suspicantur: te testem mihi præcor existere. Et ego uitam simplicem habens: mea quidem uoluntatẽ tua uero uirtute: hanc mihi Raguel relinquente socero: bonorum illorum adeptionem deferentes: meipsum tradidi pro istorum ærumnis: & primo pro libertate eorum: nunc uero pro salute maximos labores toleraui: omnique periculo me pro eis subieci. Nunc uero quoniam ut malignus in suspitione sum uiris: quorum uita meo labore subsistit: tu qui mihi locutus es in monte Syna & tuæ tunc uocis auditorem esse uoluisti: & inspectorem prodigiorum quæ in illo loco fecisti: & iussisti ad Aegyptum properare: & tuam uoluntatem his innotescere: qui ægyptiorum mouisti fœlicitatem: & a seruitute his præbuisti refugium: mihique potestatem Pharaonis paruulam demonstrasti: & in terram nescientibus itinera nobis pelagus conuertisti permixtumque mare ægyptiorum necibus conturbasti qui nudis armorum munimina contulisti: qui corruptos fontes nimis hesitantibus potabiles fecisti: potumque nobis ex lapidibus produxisti: qui a terrænis cibis inopes: maritimis satiasti: qui etiam cibum celestem præbuisti primitus non inspectum: qui legum modum condidisti: & ordinem nostræ reipu-

blicæ demonſtrastiſneri domine omniũ iudex & teſtis meus:ad quem ſuffragia ulla non redimũt: tu noſti q̃ nullum munus contra iuſticiam ab hæbreis accepi nec contemſi propter diuitias paupertatem:nec contra uniuerſitatis leſionem conuerſatus ſum qui nũc inextraneas meorum ſtudiorum ſuſpitiones incurri:tanquam te non iubente:ſed mea potius uoluntate ſacerdotiũ Aaron dederim: oſtende nunc:quia omnia tua prouidentia gubernant & nihil fortuitu:ſed tuæ uoluntatis interpoſitione proueniũt ad effectũ:& qũo geris ſollicitudinem generis hebræoꝝ:uidica in Abiron & Dathan:q̃ de inſenſibilitate te contemnũt:quaſi mea uideãt ante compreſſi. Fac itaq̃ ſuper eos apertum iudicium prouenire:ita contra tuam gloriam ſæuientium:non eos cõi modo faciens tranſire de uita:nec humana lege morientes:ſæculo præſenti facias recedere:ſed deglutiat eos ſimul & generationem & ſubſtantiam eoꝝ terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ uirtutis oſtenſio:atq̃ doctrina cunctoꝝ:ſic eos caſtigabis:qui talia de te non bene ſuſpicant:ſic ego miniſter p̃ceptoꝝ tuoꝝ fidelis oĩb⁹ apparebo. Si aũt uere contra me derogaſſe noſcunt:illos qdem inoxios ab omni leſione ſeruato:necem uero quam illis optaui facito meam: & pœnam ab eo exige qui tuam uoluit nocere plebem:ut decetero pax concordiaq̃ ſuccedat. Sana multitudinem tuis preceptis obedientem:illeſam cuſtodiens eam:& a pœna peccati huius exortem. Tu ſiquidem noſti:quoniam iuſtum non eſt ſuppliciũ p̃ eoꝝ malicia cõiter ſuſtinere cunctos iſrahelitas. Hæc eo dicente ſimul & flente:repẽte terra commota eſt:& ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cunctus expauit:grauiq̃ & duriſſimo ſtrepitu:per eorum tabernaculum concitato:terra ſciſſa eſt:& omnia quæ erant illis gratiſſima:in ea ſunt prorſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis:ut ne occurrerent quidem illud agnoſcere:mox apertio terræ ſuper eos reducta eſt:& ita reintegrata:quaſi nihil hoꝝ quæ prædicta ſũt factũ eſſe uideret inſpicientibus. Et illi ita perierũt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta:cognati quidem illorum dolebant non ſolum calamitatem quæ digna gemitu uideret:ſed etiam p̃ximitatis affecti. Sapientes aũt quos euidenter uoluntas latebat illorum euentus iudicii certos fecit:& decernẽtes:quia ueluti erratici deperiſſent:qui fuerant cum Dathan:de eoꝝ nece non contriſtabant. Igitur Moyſes euocauit eos qui de ſacerdotio contendebant ad ſacerdotum probationem:ut ſcirent cui⁹ ſacrificium deus ſuſciperet:& illum conſtitui ſacerdotem. Conuenientibus autem ducẽtis quinquaginta uiris:qui & propter patꝝ uirtutem honorabant a populo:& propter ſuam illos etiam tranſcendebant:proceſſerunt quoq̃ Aaron & Chore:& ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ignis uero repente tantus effulſit:quantum nullus opifex uidit:nec de terra prolatus:uel concurſione fluctuũ:aut uiolentia ſpiritum materia adinuicem percuſſa ſpõte aliquando uiſus eſt exilire:ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi:clarus & flameus:quo ueniente ſuper eos cũctos ducenti quinquaginta extincti ſunt:& Chore ſimul:ita ut nec corpora eorum alicubi uiderentur. Solus autem liberatus eſt Aaron nihil ex igne læſus:qui utiq̃ a deo uidebatur electus. Moyſes igitur his pereuntibus:uolens pœnam eorum reſeruari memoriæ:& futuros agnoſcere:iuſſit Eleazarum filium Aaron thuribula eorum circa altare æneum collocare: ut in memoriam eſſent futuro generi: quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtutem dei ſe poſſe deludere. Et Aaron quidem iam non munere Moyſeos ſacerdotium ſe habere credebat:ſed dei iudicio pateſacto:cum filiis firme ipſo honore fruebatur. Seditio tamen neque ita ceſſauit:ſed multo magis augebatur:& crudelius accreſcebat:erat tumultus ualde deterior:& nunquam hoc malum finiri putabatur:ſed longo tempore permanere. Homines nanque iam nihil præter dei prouidentiam geri credentes:& hæc abſq̃ dei gratia circa Moyſen geſta minime iudicantes:culpabant Moyſen:eo q̃ tanta ira dei non tam propter iniuſticiam punitorum:quam propter fauorem Moyſi proruperit. Illos enim periſſe dicebant: nihil delinquentes: niſi q̃ circa dei religionem ſtudium haberent:Moyſen uero in interitu talium uirorum & omnium optimoꝝ populum deleuiſſe:inſuper & fratri ſacerdotium dediſſe quod auferri nequiret:nullumq̃ alium ad hoc ulterius promoueri:cũ priores uideret ita periſſe. Super hæc etiam & a cognatis extinctorum ſupplicatio multa fiebat ad populũ:ut gloria Moyſeos minueretur:hoc enim ad ſuã cautelã accidere iudicabant. Moyſes autem diu in tumultu populũ conſtitutũ patienter audiebat:metuẽſq̃ ne quid iterum ſeditionis emergeret:& magnũ malũ aliquod proueniret in eccleſiam congregauit multitudinem:& ſuſtinens audiebat:nec ad ſatiſfactionem ueniebat:ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc uero ſolum principibus tribuũ prædixit:ut noĩa tribuũ ſuis uirgis inſcripta portarent. Illum enim ſacerdotium dicebat habituꝝ in cuius uirga deus indicium gloriæ deſignaſſet. Portauerũt ergo omnes alii uirgas:& Aaron ſcribens in uirga ſua tribũ leui:easq̃ Moyſes in tabernaculo dei collocauit. Altera uero die protulit uirgas:erant enim cognitæ. Cum uero omnes eas ſinguli uiri ſignaſſent:& coram multitudine deportaſſent:alias quidem in quo ſchemate eas moyſes accepit in eo permanſiſſe uidebant:de Aaron autem uirga germen & ramos ortos:& fructum ſpecioſum amigdale ex eo ligno proceſſiſſe mirabantur. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionem:& licet aliquod fuiſſet odium circa Moyſen & Aaron:linquentes hoc continuo:mirariq̃ cœperunt in illis dei iudicium & decetero placito diuino fauentes. ſinebant Aaron pontificatum habere. Ille ſiquidem tertio iam eum deum ordinante:hunc honorem firmiſſime poſſidebat. Hæbreorum itaq̃ ſeditio licet multo tempore uiguerit:hoc tamen modo quieuit.

Quēadmodū Moyſes inſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus:& de morte Mariæ & Aaron pri mi ſacerdotis dominici:cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. CAPI. III.

IGitur Moyſes leuitarum tribum ſeruiturā deo .a pīis & malitia ſegregauit:ne pp inopiam aut quæſtum neceſſarium ad uitam præſentem eſſent circa ſacrificia negligētes iuſſitq; ut deū ſecundū dei uolūtatē chananæā optinerent hebræi:leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent; ſed & terrā ante muros duorum miliū cubitoꝝ ad eos ptinere deſcripſit. Sup hæc aūt & populū cōſtituit ánoꝝ fructuum decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſq; præbere. Hæc enim ſūt quæ accepit hæc tribus a populo. Ne ceſſarium aūt indicauit:ipſoꝝ ſacerdotū quæ ſint propria declarare. Quadragintaocto qdē ciuitatū: nouem ex eis leuitis cedere ꝓcepit:& decimaꝝ quas a populo per ānū accipiunt decimas eis diui di inſuper etiam primitias omnium frugum:de terra naſcentium:deo populum iuſtum eſſe offerre ſanctis. Q uadrupedum quæ ſacrificiis offeruntur quod primitus naſciturſi maſculus ſit immolandus ꝓbari ſacerdotibus inſſit:& ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorum: uero quæ comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges:dominus ſiclum & dimidium eis præberi ſecūdū hominis uerō primogenito quinque ſiclos. Sunt autem eis primitie etiam tonſionis quinum & ueſtium unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur. Si quis eorum uouerit quos nazaræos appellāt comam nutrire:& uino non utiſti dum capillos ſuos dedicāt propter ſacrificia uenī entes ad ſacerdotes corban offerunt deo:quod ſignificat: munus:mulier quidem triginta ſiclos uir autem quinquaginta. De his uero qui eo ſunt egeni pecuniis:ſacerdotibus licet ut uoluerint iudicare:ſed etiam his qui donibus immolant epulationis cauſa non religionis:neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrum brachium pecoris. Et ſacerdotibꝰ quidem Moyſes ex his quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet ſicut in precedenti libro ſignificauimus:hoc dari conſtituit:omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur:participari conſtituit: & ſeruos & filios: & mulieres:abſque hoſtiis quæ offeruntur pro peccatis. Illa enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt. Cum hæc Moyſes conſtituiſſet:ſurgens cum omni exercitu ad terminos idumeæ uenit:& legatos ad regem idumeorum miſit:poſcens uiam ſibi concedi:quam ſe confidebat accipere:& illum cum nihil lederetur ſine dubitatione præbere. Neceſſaria nanque exercitui ſe miniſtrare dicebat:& aquæ precium eos iubebat accipere. Ille uero his quæ Moyſes petebat non conſentiens neq; uiam cedens:ſed caſtrametatus occurrit :prohibiturus eos qui tranſire uiolenter præſumerent. Moyſes autem cum deus pugnæ initium fieri non iuſſiſſet recedebat:per deſertum iter faciens. Tunc itaque ſororem eius Mariam finis uitæ accepit:cum quadrageſimum expleſſet annum ex quo ægyptum dereliquit:decimi xanthici menſis initio ſecundum lunam:ſepelieruntq; eā publice nimis ſplendide:ſuper quendam montem qui uocatur Sin:& poſt triginta dies a fletu populum Moyſes hoc modo:purgauit. Vitulam fœminam aratro & cultura inexpertam:totamque rubeam paululum ab exercitu procul ductam:in loco mundiſſimo pontifex immolauit:& eius ſanguine ſepties digito aſperſi tabernaculum dei:deinde incenſa:ut erat tota uitula cum pelle atque uiſceribus:lignum cedrinum in medium ignem miſerunt:& hyſopum & lanam coccineam:colligenſq; omnē cinerē uitule uir mundus:poſuit in locum puriſſimum. Hi ergo qui morte polluti erant:paululū ī fontē cineris mittētes & hyſopum baptizantes:& hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dierum:erant ī reliquo mundi. Hoc etiam uenturos ad promiſſam ſortem ſeruare præcepit. poſtq; uero ꝓpter luctū ſororis ī exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt:duxit populum per deſertum & per arabiam:uenitq; ad locū quem arabes metropolim ſuam putant:primo quidem Atchim nominatū:qui nunc Petra uocitat. Hic itaq; cum eſſet excelſus mons:aſcendens in eum Aaron Moyſe ſibi manifeſtante quia moritur eſſet:uidente cuncto populo:erat enim e diuerſo locus:ubi erat populus conſtitutus:exutus pontificali ſtola:tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem pontificatus uenit:& mortuus eſt populo eum uidente:ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta:cum uixiſſet annis tribus &.xx:& centum. Defunctus autem eſt ſecunda luna initio menſis qui uocatur apud athenienſes hecatombæon apud macedones autem lochis:apud hebræos uero ſedebat apud romāos nūcupat auguſtus. Cunq; luctus ſuper eum diebus trigīta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Quemadmodū cōmiſerūt Seon & Ogreges amorreoꝝ bellū: uicitq; eos Moyſes & filii iſrahel terras eoꝝ & ciuitates tenētes & hæreditate poſſidentes. CAPI. IIII.

SVmens igitur Moyſes exinde exercitum uenit ad fluuiū Arnon:qui de mōtibꝰ arabiæ deſcendens:& per totum deſertum fluens in ſtagnum alfatiten erumpit:diuidens moabitidem:& amonitidem. Hæc autem terra eſt fructifera:& hoīum multitudine nobilis:alere bonis ibi naſcentibus copioſa. Ad Seon itaq; regem illius regionis Moyſes miſit:populo uiā petēs:ut fœderibꝰ qbus:uellet ille crederet factis:q; ī nullo lederētur: neq; terra:neq; qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur:ſed etiam uenalia populo ſub precio fore uendenda ſicut illorum procuraret utilitas:& aquam peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autem hæc negans propriū armauit exercitum:ut hebræos Arnon fluuiū tranſire prohiberet. Tunc Moyſes uidens hoſtiliter Amoreum inſiſtere:non paſſus ut hebræis per inertiam proueniret

inopia:primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut prævaleret aduerſus Seon:conſuluit deum:ſi eum pugnare permitteret.cūq; deus uictoriam promiſiſſet:fiducialiter ipſe ad certamen uenit & exercitum totum exacuit:dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros: quod diuinitas iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta:ſummentes arma ad prælia repente profecti ſunt. Amorreus itaque inſiſtentibus populis cum iam non eſſet equalis:ipſe quidem obſtupuit hebræos: exercitum autem eius fortem ſe non opere ſed timore reſpondit. Primam ergo congreſſionem non tollerantes:nec ſuſtinere hebræos ualentes in fugam conuerſi ſunt:hæc ſibi potius pro ſalute quam pugnare utile iudicantes. Confidebant enim in ciuitatibus ualde munitis:in quibus cum recluſi fuiſſent:nihil profuit eis Hebræi nanque dum eos:fuga declinare reſpicerent inſiſtebant:& irrumpentes eorum aciem: eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates: hebræi uero perſequentes nequaquam fatigabantur: quando & ad labores præparati: & uti ſundibulis experti :& in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebantur aptiſſimi:ita ut dum hoſtes longius eſſent:ſundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi.Multa ergo cedes effecta tunc noſcitur quando etiam fugientes uulneribus uexabantur: laborabantque potius propter ſitim quam propter pugnam.Erat.n.tēpus eſtatis.Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuium concurrerēt fugientes circundantes eos .Hebræi percutiebant:omneſq; illos iaculatos ſagittatoſq; peremerunt:ita ut etiam Seon eorum rex ſimul extingueretur. Hebræi uero mortuos ſpoliabant: prædamque ſummebant:multamque copiam habuerunt ex illa terra: cum eſſet adhuc fructibus plena.Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas.Nullum enim eis erat impedimētum pugnæ:cum omnes pariter deperiſſent.Amorreos ſiquidem huiuſmodi peremptio comprehendit:qui nec prudentia uidebantur aſtuti:nec opere neceſſario boni quorum hebræi terram late ceperunt. Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus:quaſi naturam inſulæ tenens.Quem locum Arnus quidem a meridiana parte circundat.Iaboch ſeptentrionis circuit latus qui in Iordanis fluuium deſcendens illi etiam nomen tradidit. Occidentalem uero partem eius regionis:Iordanis ripa concludi .Cum ergo res ille ita conſiſterent: iſrahelitis inſtabat Og galadene & galanitidis rex:ducens exercitum copioſum:& feſtinans tanquam ſolacium amico Seon præbiturus.Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum:etiam tunc deliberauit congredi cum hebræis: putans ſe prævalere:eorumque uirtutem experimento cognoſcere.Cumque fuiſſet ſpe ſua deceptus & ipſe bello mortuus & omnis eius exercitus eſt peremptus. Moyſes autem Iaboch fluuium tranſiens regnū Og regis perambulabat:ciuitates deſtruens:& omnes habitatores eius occidēs:qui & diuitiis omnibus in illa terra:& uirtutibus & opulentiæ :magnitudine præcellebat. Og igitur regis magnitudo & pulchritudo uehemens erat:qualis eſt paucorum. Erat enim manu uir fortis:ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur equalis. Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt experti:qui lectum eius uiderunt in ciuitate Rabbatha regni ammanitidum factū ex ferro:quatuor cubitorum latitudinem habentem longitudinem duplicem:& uno cubito fortiorem.Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo hebræis rerum fiducia eſt conceſſa:ſed etiam in futuro eis cauſa bonorum moriens eſt effectus. Nam urbes ſexaginta clare nimis munitas illiq; ſubditas tenuerunt:prædamque copioſam & ſeorſum ſinguli & communiter omnes adepti ſunt.

De Balach Moabitarum rege :ſeu de balaam propheta cuius aſina humana loquela uſa eſt: quiſ poſt benedictiones quibus benedixit filiis iſrahel conſilium dedit balach qualiter ſeduceret populū p mulieres madianitas:& de ultione quæ ſecuta eſt:& ſeductos hebræos:& ſeductores madianitas & ubi Moyſes Ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. CAPI. .V.

MOyſes itaque caſtrametatus:deduxit exercittū ad Iordanem circa magna campeſtria contra hierico ciuitatem opulentiſſimam:& palmas atq; balſamum quæ ſolet ferre copioſe.Cœperunt autem proni eſſe iſrahelite:& deſiderium habere bellandi.Porro Moyſes cum paucis diebus deo pacificas:hoſtias immolaſſent populumq; epulari feciſſet partem quādam armatorū miſit:qui terrā madianitarū explorarent:& eorū patrias obſiderent.Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit.Balach moabitarum rex cum amicitias paternas haberet:atque ſocietatem circa madianitas:& iſrahelitas uideret tāto cremento proficere: etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus.Denique non credebat terram aliam hebræos querere niſi ſuam: cum promiſiſſet utique deus chananæam illos fore poſſeſſuros:uelociterque ſtuduit amicos de hac re ſuis temptare ſermonibus:& pugnare quidem ipſe in fœlicitate conſtitutus:contra illos qui obſtringerēt ærūniſ non iudicauit:ſed phibere magis eos:ne potiores efficerēt deliberauitq; legationem p eis ad madianitas primus deſtinare. At illi dum eſſent qdam ab eufrate propheta p̄clarus illorū tēporum:eiſq; nimis:amicus ad hunc miſerūt cū legatis Balach uiros de ſuis fide digniſſimos:rogantes ut ueniret ille propheta: q̄tenus p perditione iſrahelitarū maledictiōes efficeret. Qui ueniētes legatos ſuſcepit:& largitatē eis hoſpitalitatis exhibuit Cūq; cenaſſet:dei uoluntatē cōſuluit:qui forent de quibus Madianite rogarent.Cum uero deus impedimentum eorum uoluntati feciſſet:ad legatos rediit:deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea

quæ ab eo requirerent: ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter uenit eius eloquium perduxiſſet: exercitumque pro quo maledicendo eum uenire rogarent: eſſe ni mis deo amabilem: ſuadebatque eis ſimul: ut propter hanc cauſam iniuſticias ſuas ab iſrahelitarum gente ſuſpenderent. Cunque hæc dixiſſet: legatos dimiſit. Madianitæ uero Balach uehementer in ſiſtunt: & preces maximas offerente: miſerunt iterum ad Balaam. Tunc ille ſtudens aliquid uiris illis præſtare: denuo conſuluit deum. Qui uolens eum rem experimento probare: iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret: ſed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptione iuſſiſſe: cum legatis mox ibat: Angelo ſancto occurrente ei per uiam quodam anguſtiſſimo loco: quierat accinctus gladio bis acuto. Aſina autem in qua Balaam ſedebat intelligens ſpiritum diuinum eſſe: declinauit Balaam ad unam maceriam: non ſentiens plagas. quas ei Balaam inferrebat: dum per cuſſa ad maceriam alias a maceria uexaretur. Cum uero angelus inſiſteret. aſina percuſſa uoluntate humanam uocem loquentis emiſit: Balaam accuſans uelut iniuſtum: quia dum prioribus miniſteriis nihil quod de ea quæreretur haberet: tunc ei plagas inferret: non intelligens: quomodo uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret implere. Cunque Balaam humana loquente aſina perturbaretur: palam etiam Angelus apparuit eumque increpare de plagis aſinæ cepit: tanquam non eſſet hæc culpa iumenti ſed q̃ eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens autem Balaam ſtuduit remeare: ſed deus eum confortauit ut iret: præcipiens: ut quicquid eius in mente poneretur hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem: cum hæc deus iuſſiſſet: uenit ad Balach. Rege uero acceptat valde eum ſuſcipiente: petebat ut ductus ad quendam montium: conſideraret quemadmodum hebræorum exercitus eſſet conſtitutus. Balach autem ipſe per ſe deduxit prophetam cum regio miniſterio in montem qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere: aberat enim ab exercitu ſtadia ſexaginta. Videnſque eos ille: præcepit: ut ſeptem aras rex conſtitueret: & totidem tauros & arietes: adduci iuberet: Cunque rex celerime miniſtraret: ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto cepit e diuerſo benedicere dicens. Hic populus fœlix: cui dabit deus multorum poſſeſſionem bono meritique eius auxiliator in omnibus: & præſulem: prouidentia ſua ei cõcedit: ita ut nullum humanum genus ſit: quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima. & ab omni malitia ſegregata. Hæc itaque & uos inquit habebitis: & melioribus filiis relinquetis. Deo quippe uos ſolos homines intendente: & ubicunque fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente: terram in quam uos ipſe miſit obtinebitis: ſeruituram ſemper filiis ueſtris: quorum gloria complebitur omnis terra ſimul & mare: & ſic abundabitis in orbe terrarum: ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præ beatis. O admirandum te atque beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidem uos adhuc paucos chananæorum terra ſuſcipiet: ſcituri orbem terrarum ueſtrum fore habitaculum in eternum. Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilabitur: & in omnes terras ſicut nec in celo numerus eſt ſtellarum. Et cum tanti fueritis: nec ubertatem uobis negabit deus: in pace omnia bona miniſtrando: & uictoriam atque potentiam in bello largietur: & filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim ultra reuerteretur aduerſarius noſter uictor: qui filios ſuos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidentia dei præſtabitur: cui grandia minuere uirtus eſt: & latius augere quæ parua ſunt. Talia ſiquidem ille ſua ſacratione proferrebat: cum non eſſet in ſemetipſo: ſed dei potius ſpiritu uinceretur. Balach autem contriſtato & proclamante: eo q̃ pacta traſcenderet: quibus fuiſſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum uenisſet pro maledictione hoſtium: eos dicaret: & beatiores omnium hominum oſtenderet: ait ad eum Balaam. O balach: de cunctis rebus cogitare putas in nobis eſſe: de talibus quicquam dicere ſeu tacere: quando dum nos ſpiritus dei percipiet: uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor: qũo tu & Madianitæ ſupplicantes me deſiderabiliter huc adduxiſtis: ꝓpterea ueni: fuitque mihi uotiuum: in nullo tuum deſiderium uiolare. Sed melior deus: eſt horum quam quæ ego tibi præſtare credebar. Nimis enim inſani ſunt: qui præſentiam humanarum rerum apud ſemetipſos ita ſuſcipiunt: quatenus non ea quæ diuinitas dictat edicant: ſed magis illius uiolentiam faciant uoluntati. Ego ſiquidem hunc exercitum neque laudare propoſui: nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus ſit aperire: ſed deus propicius eis exiſtens: & feſtinans eis fœlicem uitam gloriamq; prebere perpetuam: hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum eſt: tibi & Madianitis preſtare: quorum preces repellere me nimis indecens eſt: ueni rurſus erigamus aras alias: & ſacrificia proxima prioribus celebremus: ſi forte flectere potero deum: ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cumque Balach fieri permiſiſſet: & ſecundo ſacrificanti nequaquam diuinitas ut iſrahelitas malediceret annuiſſet: cadens pronus in terram: prædicebat regibus affuturas paſſiones & quæcunque ciuitatibus erant euentura eximiis: quarum aliquas quidem nec habitari contingeret.

Quæ etiam facta ſunt: dum hæc temporibus priſcis per terram: ſiue per mare uſque ad memoriam meam hominibus euenisſent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint: qualem ille prædixit: quilibet coniicere poteſt: quomodo & in futuro ſic erit: quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autem indignatus eo q̃ non maledicti eſſent Iſrahelitæ: remiſit Balaam: nullo honore re-

muneratum. Ille uero iam deſcendens & circa tranſitum eufratis ueniens: & Balach principibuſque Madianitarum uale dicens ait. O balach & Madianitæ præſentes: oportet me hæc & præter uolun tatem dei præſtare uobis. Hebræorum quidem genus nulla peſtis penitus apprehendit: nec bellanec aliqua neceſſitas: nec ſterilitas fructuum terrenorum: nec alia quælibet eos ueſſania corrumpit. Eſt enim cura deo liberare eos ab omni malo: nullamque permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca: & ad modicum tempus: quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent: q̃ pro timore fuerit illa eis talis uexatio. Vos quaſdam uictorias ad breue tempus aduerſus eos deſideratis: quod imperantibus ſi hæc quæ moneo feceritis: filiarum ueſtrarum ſpecioſas præcipue uirgines: quibus ſubdi & deludi caſtitas poſſit inſpicientium propter pulchritudinis honeſtatem: circa exercitum eorum proxime deſtinate: & ſupplicantibus eorum iuuenibus: ut earum amplexibus miſceantur præcipite: quatenus dum eos concupiſcentia obligatos uiderint: deſerant rogantibuſque manere eas: non primitus audiant: quam eos patrias leges relinquere iubeant: ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis: & Madianitarum atque Moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cũq; hæc ille dixiſſet: abſceſſit. Madianite uero dum miſiſſent filias ſuas ſicut ille monuerat: hebræorum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puellarum: & ad earum colloquia uenientes: rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur: nec conſuetudinis proximitate recederent. At ille libenter hæc uerba ſuſcipientes conſenſerunt eis: obligantes eos amore ſuo. Quibus dum concupiſcentia creuiſſet: eos illæ cepere deſerere. Dumque illos anguſtia de mulierum diſceſſione crudeliter iuuaſſet: uberrimis fletibus exorabant: ne eos illæ deſererent: ſed futuras uxores & dominas omnium poſſeſſionum uel ſubſtantiarum ſuarum manere poſcebant. Hæc autem cum iuriiurandi religione firmabant: deumque mediatorem in promiſſione faciebant flentes: & undique ſe metipſos miſericordia dignos oſtendentes mulieribus. Illæ uero dum eos ſeruitute iam captos eſſe cognoſcerent & omni uinculo fœdæ conſuetudinis obligatos: eis talia cœperunt dicere. Nobis quidem o fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt: & magna poſſeſſio bonorum parentum atque domeſticorum fauor & dilectio: nihilque horum egentes: uenimus ad ueſtrum eloquium: nec queſtum ſpecioſi corporis requirentes: ueſtram nobilitatem adiuimus: ſed uiros bonos & iuſtos exiſtimantes: honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis circa nos habere dilectionem: & noſtro contriſtari diſceſſu: neque nos ueſtras preces abiicimus: ſed tantummodo fidem uolumus fauoris ueſtri percipere: per quam nos credere digniſſimum iudicamus: ut ueſtram conuerſationem uidentes: uxores eſſe poſſumus. Formidamus & enim: nedum fuerit ſatietate noſtræ conſuetudinis adimpleti: deinceps contumelijs affectas: ad parentes non proprios remittatis. Rogantibus autem illis: & ut uellent fidem daturos ſe pollicentibus: & ob amorem in nullo contradicentibus: dixerunt illæ. Quomodo hæc quidem uobis placent: moribus & uita utimini: ut ab omnibus alienati populis ſitis: ita ut etiam cibos proprios habeatis: & pocula cum nullo communia: neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum: etiam deos colere noſtros nec erit indicium circa nos illud ueſtri fauoris: niſi eoſdem deos quos uos adoretis: nulluſque culpabit uos: ſi terræ ad quam ueniſtis: eius collatis & numina: cum dii noſtri ſint communes omnibus: ueſter uero in nullo ſit talis: dicebantque eis. ut aut quæ eſſent omnium ea facerent: ut aliam quererent terram: in qua poſſent legibus propriis conuerſari. Illi autem amore earum deuicti: optima illas dicere iudicantes: & ſemetipſos tradere uoluptatibus earum: patria iura tranſgreſſi ſunt: deoſque plurimos iam putantes: immolare eis lege prouinciæ proponentes: cibis etiam extraneis congaudebant: & omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias inſurgebant: ita ut etiam per omnem exercitum iuuenes agerent contra legem: & ſeditio priore multo peior incideret: cum omnino ſolennitates iam propriæ deperirent. Nam dum ſemel iuuenes mores attigiſſent extraneos: eos uberius appetebant. Sed & ſi qui priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erant: cum eis uitio ſubiacebant. Denique. Samarias princeps tribus Simeon: dum haberet: Chorami madianitidem mulierem: ducis cuiuſdam filiam: uiri inter illos ualde potentis: uxore iubente ante ſolennitates moſaycas quod illam magis delectaret: effecit: non immolando lege patria: ſed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererentur: Moyſes metuens ne quid peius accideret: congregans populum in eccleſiam nullum equidem nominatim culpauit: nolens quemquam deſperatione deiicere: qa dum laterẽt poterant pœnitere. Dicebant aũt: quomodo non agerent digna ſe: aut ſuis partibus oportuna: dum libidinem deo preponerent: & ei placentia uiolarent: oportere tamen: ut dum adhuc bene eis eſſet: reuerterentur ad fortitudinem: arbitrantes non ad uim inferẽdam leges eſſe poſitas: ſed ad concupiſcẽtiam repellendam. Super hæc adiicie bat non eſſe rationabile ut qui caſti fuiſſent in heremo: nunc conſtituti inter bona tanta peccarẽt: & rerum quas adepti fuerant per indigentiam tempore ubertatis amitterẽt. Et ille quidem hæc dicẽs: conabatur emendare iuuenculos: & ad pœnitentiam eorum quæ geſſerant reuocare. Poſt quẽ ſurgens Samarias: ait. Tu quidem Moyſes utere legibus quas poſuiſti: ex ipſa conſuetudine eis firmitatem: attribuẽs: & quomodo iam frequenter caſtigaſti hæbreos qui non bene ſeducuntur: me in hiſ

quæ tyrannice fuisse non habebis obnoxium. Non enim aliud quicquam hactenus sub figmento legum deis quam iugum seruitutis nobis inferre machinaris: & tibimet defendere principatum: infercndo nobis desiderium: & propsium uiuendi arbitrium: quod est liberorum & dominum non habentium. Itaque crudelior circa hæbreos ut solus eris ægyptiorum: castigare nos uolens: & secundum leges tibi placitas singulorum uoluntates astringere. Sed multo iustius est: ut tu potius puniaris quando ea quæ omnibus indubitanter bene se habere uidentur: solus exterminare contendis: & contra omnium placita tuam ualere sententiam. Mulierem itaque peregrinam sicut asseris duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut a libero. Non enim latere proposui: nec prome alter delatorerit. Et sacrificaui diis: quibus sacrificandum non iudicatis iustum existimans per multos me debere acquirere ueritatem: & non uelut sub tyranno uiuere & omnem spem seruitutis ex uitæ conuersatione pendere. Dum hæc autem Samarias de his quæ ipse: & alii male gesserant edisseret populus equidem quiescebat formidine futurorum legislatorem intendens: nolentem illius superbiam ex aduerso litigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarent: & in his quidem dimisere conuentum: sed causa malis potius augebatur. Cumque Samarias ex tali causa mortuus non fuisset: Phines uir & in aliis quidem rebus melior existens multorum iuuenum & dignitate patris transcendens coetaneos uniuersos Eleazari sacerdotis filios & fratres: Moyseos nepos: dolens in his quæ gesserat Samarias: & antequam per licentiam fortior efficeretur iniuria: opere uolens ultionem inferre: & iniquitatem ne cresceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur: animo simul & corpore sic audacia confortatus est: ut non prius decertare quiesceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculum Samariæ ueniens: ipsum euaginato gladio & Chorami simul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor: & Phines imitatores esse uidebantur: perhibebant eos qui in culpa Samariæ similes existebant. Multi siquidem inique gerentium horum uirtute perempti sunt: omnesque pestilentia perierunt: deo illis post hæc imittente languorem: & quicunque eorum cognati fuerant: & cum prohibere deberent: magis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter sunt extincti. Perempti sunt itaque ex eorum cetibus: non minus quatuordecim milia uirorum. Hac itaque causa exaggeratus Moyses ad interitū Madianitarum misit exercitum: de quo tum prælio post paululum edicemus: narrantes primitus quod reliquimus. Iustum nanque est legislatoris uoluntatem: nequaquam sn hoc sine laude transire. Balaam enim qui petitus fuerat a Madianitis: ut malediceret hæbreis: & hoc quidem complere diuina prouidentia non prævaluit: sed consilium dedit: quo hostes utentes: hæbreorum populum pene consumerent: Moyses magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba describens: cum posset huius gloriam propriam facere: quando nullus qui mendacium probans argueret testis extaret. Illi nanque testimonium reddidit: & eum memoria dignum fecit. Et hæc quidem si uoluerint quicunque considerent. Moyses itaque pro quibus prædixi rebus ad terram madianitarum misit exercitum ex una quaq; tribu: duodecim milia uiros eligens: quorum ducem statuit Phines: cuius fecimus pauloante memoriam: qui leges custodiuit hæbraicas: & Zamariam transgredientem eas ipse percussit. Madianitæ uero uidētes exercitum contra se uenire & quantus nunquam aduersus eos accesserat: congregantes prouinciæ multitudinem expectabant hostes: & undique muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congressione facta: Madianitarum cecidit multitudo quæ computari non posset: numerumq; transcenderet. Sed & reges eorum quinque pariter sunt perempti: quorum nomina erant Och: & Sure Obet: & Huin: Quintus uero rex est Arach: de cuius cognomine ciuitas in terra arabum constituta: hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis Arachen uocatur: quæ apud græcos dicitur patras. Hostibus igitur effugatis: hæbrei eorum tenuere prouianciam: multamq; sumentes prædam: & possessores cum mulieribus perimentes: solas uirgines reliquerūt. Hoc enim Moyses dici Phines iusserat. Qui reuersus: incolumen reduxit exercitum: & prædam ualde copiosam: idest boues quinquaginta duo milia: & sexaginta septem: asinos autem sexaginta milia: auri uero & argenti uasa innumeræ multitudinis quibus utebantur in domo. Nam per longam fœlicitatem erant ualde locupletes. Deductæ sunt autem & uirgines: quasi triginta milia. Moyses itaque diuisa in duas partes prædā: alterius quidem quinquagesimam partem Eleazaro dedit & sacerdotibus: leuitis autem alterius quinquagesimam: reliquam uero uniuerso populo distribuit. Viuebantque decetero ualde fœliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia: nullaque tristicia eorum uoluptates impediebat. Moyses igitur cum esset senex: Iosue successorem sibi constituit: ad prophetias: & ad militiæ principatum: si cubi necessarium foret iubente deo: ut iterum teneret imperium. Iosue autem omni doctrina legum: diuinisque ministeriis Moyse dicente erat instructus. Inter hæc duæ tribus: Gad: & Ruben: & manasse dimidia quadrupedium multitudine & omnibus aliis ualde diuites: habentes commune consilium: rogabant Moxen: ut eis præcipue Amorream concederet: quæ pascuis optima uidebatur. Ille uero existimans eos timuisse chananæorum pugnam: & occasionem honestam quasi pro pacuarum diligētia requisisse: malignos eos appellabat: & turpem occasionem timoris adinuenisse: ipsosq; uelle sine labore delicate uiuere: dum omnes adhuc in ærumna consisterēt: &

terram ideo peterent obtinere:ne decetero cum eis laborarent:quibus terram traditurum se deus p-miserat.trans Iordanem & aduersas gentes interempturum Illi ergo conspiciētes iratum ducem & contra se iustissime prouocatum: respondentes satis faciebant non pro timore periculorum neque propter laboris defectum hoc petere:sed ut prædam in oportunis constituētes locis:expediti ad cer tamen & ad bella uenire possent:dicebantq; se præparatos:ut dum possiderent ciuitates ad custodi-am filiorum & uxorum & facultatis suæ:ubiq; cum exercitu properarent.Porro Moysi dum iste ser-mo placuisset:uocans eleazarum sacerdotem & Iesum:& ad ultimum uniuersos:concessit eis Amor ream:ita ut auxilia conferrent cognatis suis:donec omnia complerentur. Accipientes itaq; ista con-ditione prouinciam:& ciuitates fortissimas possidentes filios & coniuges:& alia quæcunq; poterāt circuneuntibus impedimentum facere in eis apte constituerunt.Edificauit autem & Moyses decem ciuitates: quæ in numero quadraginta nouem forent:quarum tres distribuit:ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent: & tempus fugæ constituit habentes potestatem scilicet perem-pti cognati occidere homicidam:si eum extra termitos ciuitatis ad quam fugerat inuenissent: quod nulli alii permissum est perpetrare.Hæ siquidem ciuitates fugacibus distributæ sunt:Bosor quidem in arabiæ finibus: Arimnan autem in terra galaditorum:galalim uero in bataltidem regionem. Cunque etiam chananæorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter urbes leuitarum Moyses fabricandas ad habitaculum fugacium delegauit. Moyses autem adeuntibus eum maioribus natu tribus Manasse:& dicentibus uirum insignem in tribu sua fuisse defunctum nomine Orophatim:& filios quidem masculos non reliquisse sed filias:& consulentibus si earum fuisset hæreditas:ait siqui dem aliquos de tribu sua ducerent:cum hereditate ad eos iret:si uero ex alia tribu alicubi nuberent: hereditatem in paterna tribu relinquerent: & tunc manere uniuscuiusq; hereditatem in propria tri-bu constituit.

Moyses alloquitur populum ante mortem suam:& tradidit ei librum legis: & quemadmodum ab hominibus est ablatus. CAPI. VI.

CVm uero iam quadraginta minus triginta dies implerentur Moyses Congregans ad Iordanē:ubi nunc ciuitas est Abilal:locusq; palmarum conuentum: uniuerso populo ita locutus est.O uiri cōmilitones:& sicut deo placuit calamitatis longe participes:cē-tum uiginti annis senectute cōfectum oportet me ab hac uita discedere. In his quæ ge rēda sunt trans Iordanē:iam nō ero uester adiutor:neq; pugnabo uobiscum:a deo pro bitus.Iustum igitur credidi neque nunc meam deponere pro uestra fœlicitate curam:sed propriam iudicare uestræ ubertatis adoptionem:& memoriam meam in abundantia bonorum referre uestro rum. Nunc igitur explanans: quemadmodum uos fœlices eritis: uestris filiis bonorum uestro-rum relicturi possessionem ab hac uita discedo:dignusque sum:ut mihi fides habeatur:& propter pri stinas uirtutes & eo:quod animæ ad uiræ huius terminum uenientes:cum omni loquantur integri-tate. O filii Israhel cunctis hominibus causa bonæ possessionis propicius deus est. Hic enim solus dignis hoc distribuere:& auferre in se delinquentibus potest:cui uos exhibētes quales uos ipse uult esse:simul & ego uoluntatem eius sciens:aperte uos moneo. Non enim eritis beatissimi:& omni-bus mutabiles aut fœlices:si ex illius mandatis aliquando cessaueritis. Possessio nanque bonorum quam nunc tenetis:firma manebit:& præsentium rerum celerrimam securitatem habebitis:si solum modo quæ uos deus uult sequi obediatis:neq; legum alienarum ordinem proponatis:neque pieta-tem quam nunc circa deum geritis spernentes:admodum alium conuertamini. Hæc autem agen-tes:fortissimi cunctorum eritis bella ferre:& inimicorum nulli succumbere. Deo enim uobis auxi-liatore presente:cunctos suos postponere rationis non est: præmia siquidem magna uirtutis uobis sunt posita:quæ omni uita possideatis. Virtus & enim primitus bonarum causarum est præmium: deinceps etiam aliarum rerum præstat augmentū:ita ut dum inter uos ea usi fueritis:magnam con-ferat uobis uitam:& inter alienigenas glorioſos efficiat:& apud posteros eminentes ostendat.Hæc itaque poteritis adipisci:si legibus quas dictante mihi deo cōstitui obediatis:easq; custodiatis:& ea-rum sapientiam meditemini. Ego gaudens discedo in uestris bonis:commendans uos castitatis legi:& bonæ conuersationis ornatui:uirtutibusque ducum:qui prouidentiam uestræ utilitatis exhi bebunt. Deus autem qui hactenus uestri præsul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui: non usque ad præsens stare faciet prouidentiam suam:sed quanto tempore ipsi uolueritis eum habe re patrocinàntem:in uirtutis studiis permanentes tanto præsidium eius habebitis.Consilia nanque uobis præbebunt optima:quæ sequentes:fœlices eritis:pontifex Eleazarus & Iesus:necnon & senio res: & principes tribuum quos audire uos conuenit:scientes quoniam omnes qui bene sub princi-pe consistunt: & principatum tenere: & libertati præesse possunt: nec indignemini in his quæ uos agere duces uestri poposcerint. Nunc & enim ut benefacientibus iniuriam faciatis in hoc fidu-ciam ponetis:quod decætero declinantes meliores causas habebitis: nec huiusmodi iram ali-quando sumatis quali circa me uti sæpius præsumpsistis.Nostis enim quod frequenter peiora a uo-bis quam ab hostibus mortis pericula sustinui.Et hæc non improperia ferens uobis edico:nō enim in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco: quando nec tem-

pore quo hæc patiebat iratus ignoscon: sed ut de futuro a talibus temperetis: & in nullo uestris præsulibus inuriam propter diuitias faciatis: quæ uobis Iordanem transeuntibus & Chananæam obtinentibus affluenter aduenient. Nam si procaces fueritis contemptores effecti: & uirtutem deuotionemq; perdideritis: quam circa deum geritis: eum primitus habebitis inimicum: & terram quam armis obtinuistis iterum cum magnis obprobriis amittetis: totumq; dispersi per orbē uestro seruitio omnem terram & mare complebitis: eritq; uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non seruatarum. Vnde si uultis hæc apud uos permanere: dum hostib⁹ præualueritis: nullum relinquatis ex eis: sed omnes perire decernite: ne uiuentibus eis illorum studia degustantes a conuersatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quæcunq; habuerint delituenda commoneo: & genus & memoriam eorum igne consumi. Sic & enim bonorum uestro rum uobis erit firma securitas. Ne uero per ignorantiam melioris rei natura uestra ad peiora declinet & longe uobis discedente mihi deo composui: & ordinem bonæ conuersationis institui: cuius seruantes ordinem: felicissimi eritis omnium rerum. Hæc dicens: dedit eis in libro leges: & conuersationis modum ibi conscriptum. Illi uero flebant: & multum quærebantur ducem memoriam periculorum eius habentes: & quanta pro eorum salute gessisset: desperantes etiam de futuris: quasi nullus ei princeps similis foret: minusq; iam deum sui curam prouidere credentes: eo q; Moyses eum potius exorasset. Tunc eorum quæ in deserto ei cum ira locuti fuerant penitentiam agentes ingemiscebāt ita ut omnis populus in lachrymas protumperet: & plusquam sermōe dici potest: gemitus cum dolore proferret. Moyses autem consolabatur eos: & licet dignus utq; magna uterentur conuersatiōe poscebat. Tunc ergo conuentus ita dimissus est.

CAPI. VI.

VOlo autē conuersationē dicere primit⁹ Moyseos: eiusq; dignitatis uirtutes exponere: ut qui hæc legerint: agnoscāt: qualia initia nostri habuere maiores: & sic ad aliaq; rerū uenire narrationē. Scripta sunt hæc oīa sicut ille reliquit nihil nobis adiicientibus ad ornatū: q̄a Moyse relictum non est. Hoc tantū nobis placuit mō nouitatis inducere: ut secūdum genus nobis singula disponātur: dispsæ quæ ab illo in scriptis relicta sūt: & quēadmodū deum in singulis quibusq; cōsuluit. Propterea nāq; necessarium iudicaui hæc prædicere: ne aliq; nobis a cōtribulibus hāc scripturam legētibus quæstio gñetur. Hic ergo ordo est legū in nostra cōuersatione competētium. Quas autē nobis cōmuniter ad alterutros dereliquit: has de moribus & causis explanare & referre distuli: sed adiuuante deo post nobis insinuare propositū est. Ait enim. Dum chananæorum terram possideritis: & ad usum bonorum peruenerit is: & ciuitates iam edificare ceperitis: ea facientes quæ deo placita sunt: sortissimumque pignus fœlicitatis habebitis: sit uobis una ciuitas sacra in terra chananæorum in loco optimo & uirtute præclaro quamcunq; deus sibi per prophetam elegerit: & templum unum in ea sit: & altare unum ex lapidibus non manu dolatis: sed passim iacentibus qui dealbati erunt: & ad decorem ualde puriſſimi: accessus autem ad eum sit non per gradus. In alia uero ciuitate: nec altare: nec templum sit. Deus enim un⁹ & genus hæbreorum est unum. Qui blasphemauerit deum: lapidatus suspendatur per diem: & sine honore: turpiterq; sepeliatur. Conueniant autem in ciuitatem in qua templum construūt ter in anno a finibus terræ quam hæbrei tenuerint: quatenus deo & pro illis quæ possident gratias referant: & de futuris preces effundant: & conuenientes adinuicem: tunc epulantes amici sint. Bonum est enim: ut semetipsos alterutrum contribuli non ignorent: sed sua studia sibi communicent. Hoc autem eis ex hac societate prouenie: ut & aspectu: & loquela memoriam sui semper obtineant. Si enim alterutris impermixti sunt extranei sibimet putabuntur. Sit & decima exceptio frugum uobis præter eam quam distribuit dominus sacerdotibus & leuitis dare: quæ uendatur quidem per prouincias & ad epulas ministret & hostias: quæ in sacra urbe sunt celebrandæ. Iustum est. n. ex his quæ de terra nascuntur quam deus nos possidere concesserit: ut ad honorem eius qui hæc tribuit perfruantur. Ex mercede mulieris fornicariæ non sunt sacrificia celebranda. Nunq; enim ex his quæ de contumelia procedūt diuinitas delectatur. Nihil nimiq; confusiōe corpoq; peius est. Similiter aūt siquis pro coitu carnis: aut uenatu: aut custodis gregum mercedem acceperit: nunquam exinde deo sacrificandum est. Nullus blasphemet eos quos principes aliæ ciuitatis esse putant. Sacra peregrina non sunt curanda: neq; uas denominatum alicui deo est sumendum. Nullus uestrum texta ex lana & lino tunica uestiatur. Hæc enim solūmodo sacerdotibus est concessa. Conueniēte uero multitudine in urbe sacra ad immolandum: post. vii. annos istante festiuitate quæ uocatur scenophegia. i. tabernaculorum defixio: summus sacerdos stans in excelso tribunali unde possit audiri legationibus leges: & neq; uxor: neq; filii audire prohibeant: sed neq; serui. Bonum est enim: ut a manibus iscriptæ leges: etiam memoria cō seruentur: qua nunquam deleri possint. Sic ergo neq; peccabunt: non uolentes dicere: eo q; decreta legum ignorare uideantur. Leges itaq; multā habebūt contra peccantes audaciā: utiq; prædicentes eis quæ sint passuri delinquentes: & aliab⁹ eoq; inscribētes quæ præcipiūt per auditum: quatenus oīno in interioribus eorum cōsistat uolūtas legum: in qua cum deficiunt: auctores ipsi suæ lesionis existūt Discant etiam pueri primum leges: quæ est doctria optima: & causa fœlicitatis eximia. Secūdo autē per singulos dies mane & uespere testificanda sunt dona dei: quæ liberatis de terra ægyptiaca

cõceſſit. Iuſta eſt. n. naturaliter gratiaꝝ actio quæ referť: &ꝑ cõpenſatione reꝝ iam factaꝝ: & pro inuitatione futuroꝝ. Inſcribenda uero in ianuis ea in quibus eis deus benefecerit & brachiis ſingula quæq; declaranda: quæ uirtutẽ dei ualeãt deſignare: & fauorẽ eius circa uos oſtendere: quatenus un diq; circa eos illuceat dei fauor. Principes aũt ſint in unaquæq; ciuitate uiri. vii. qui & uirtute & iuſticiæ ſtudio ſint. exempti: unicuiq; uero principatui duo uiri miniſtri præbeantur ex tribu leuitarum. In oĩbus honorẽ qui in urbibus iudicare conſtituti fuerint habeant ita: ut illis pñtibus neq; blaſphemare: neq; aſpe agere liceat aliqbus: ſic utiq; reſpicientibus pudorem dignorum hoĩum: tanquam ſibi deũ in illis contẽnere uideanť. Iudices aũt ptãtem hẽant ꝓnunciandi: quodcunq; uidetur eis: niſi ſorte pecunias eos quilibet accepiſſe ꝓ iudicii diuerſitate demonſtret: ut aliã cauſam ꝓferat: ꝓ quam eos non bñ iudicaſſe cõuincãt. Non. n. lucꝝ attendentes: aut dignitatem conuenit iudicare: ſed iuſticiã rebus oĩbus ꝓponẽtes. Nam hoc non agẽs: deum qlibet contẽnere putaſ: eũq; ifirmiorem credere quam illos: qbus cõtra iuſtitiã timore ptãtis ſniam ꝓpriam pſtare contendit. Dei. n. uirtus iuſtitia eſt. Quiſquis igiť pſtat eis qui aut nõ iuſte q̃runt aliquod: aut nõ iuſte in dignitate ſunt cõſtituti: illos potius deo potiores facit. Si uero iudices nõ intelligunt de rebus ſibi creditis iudicare: quãdo multa talia ſolẽt hoĩbus ꝓuenire: integrã cauſam in urbe ſacra remittãt: & cõuenientes pũtifex & ꝓpheta: & ſeniores q̃ eis uidenť iuſta: pronuncient. Vni teſti non credať: ſed tribus: aut ultimum duobus: quoꝝ teſtimoniũ ueꝝ faciat uita prior. Mulieꝝ teſtimonium nequaq̃ recipiendum ꝓpter leuitatem: & procacitatem generis eaꝝ. Sed neq; ſerui teſtimonium phibeãt: ꝓp ignobilitatẽ animi: quos aut ꝓpter lucrũ: aut ꝓp timorem ueriſſime poteſt credi: non poſſe uere teſtari. Si quis autẽ falſe teſtatus: eſt conuictus: ea patiaťq̃ paſſurus eẽt is: cõtra quẽ teſtimoniũ dixit. Si homicidio facto in aliqua regione: nõ inueniať hic qui fecit: ne in ſuſpitiõe ſit aliqs: q̃ſi ꝓ odiũ ꝓpetrauit: q̃ ratur quidem homicida cum multo ſtudio: & de eo nunciãdo ꝓponanť edicta. Cũ uero nullus eũ nũciauerit: principes ciuitatũ uicinaꝝ regionis illius in qua cædes facta eſt: & ſeniores conuenientes: metianť a loco ubi iacet mortuus regionem: & pars quæ fuerit uicinior ciuitati: populi eius ementes uitulam: & deferẽtes eam ad uallem: & in locum inutilem aratro & plantationibus: incidant ceruices bouis: & ſumentes aquam lauẽt manus ſuas ſupra caput bouis ſacerdotes & leuite ſimul: & ſeniores illius ciuitatis: & exclament ab homicidio mũdas ſe manus habere: neq; geſſiſſe: neq; factori cõicare: & iuocent deum ſibi propicium fore: & nunq̃ tam malam paſſionem in illa terra contingere. Optima inquit eſt huiuſmodi diſpoſitio: & conuerſatio talis: nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus: ſed hanc diligite: dominas leges habentes: & ſecundum ea omnia facientes: ſatis eſt enim: ut deus ſit ueſtri priceps. Si adheſerit uobis regis amor: ſit quidem iſte contribulis: ſitq; ei iuſtitiæ prouidentia ſemper: & uirtutis alterius magnitudo. Sciat autem is legibus atq; deo plurimum ineſſe ſapientiam: nihilq; gerat præter pontificis ſenioruмq; ſententiam: nec multas nuptias uſurpet: neq; abundantiam ſectetur pecuniarum: nec ornatus equorum: quibus rebus ſibi collatis ultra leges ſuperbus erit. Prohibeatur etiam ſi quis horum ſtudium habuerit fieri: ultra modum utilitatis ueſtræ potentior. Terminos terræ moueri non licet: nec proprie nec aliene: per quos uobis ſeruabiť pax: ſed habeanť firmi inetemũ poſiti: ſicut diuina ſententia: tanquam præliis ex hoc & ſeditionibus mundus uexatur: dum accedere ultra terminos auari uoluerunt. Nanq; procul non eſt: ut tranſcendat leges qui terminos uoluerit permutare. Qui in terra plantauerit: ſi ante quartum annum fructum attulerit: neq; deo ex hoc primitias offerat: nec ipſe comedat. Non enim ſecundum tempus hoc illatum eſt: dum naturæ præter tempus uim feciſſe uideatur. Vnde hoc neque deo: neq; proprio domino competit ad utendum. Quarto uero anno uindemiet omne quod naſcitur tunc enim maturum eſt: colligenſq; ad ſacram deportet urbem: & cum decimis aliarum frugum expendat cum amicis propriis epulando: & cum pupillis & uiduis. Quinto autem anno: ſint domini ſui quæ fuerint nata. Qui terram uineis plantat non ſeminet eam: ſatis eſt enim hanc enutrire hoc germen: laboribuſq; aratri eſſe priuatam. Bobus terra aranda eſt: & nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt: ſed proprium hoc genus ſit ad arandum. Semina uero ſint munda & impermixta: & non duobus aut tribus generibus ſeminetur: non enim communione diſſimilium natura lætatur neq; iumenta permiſceantur: quæcunq; cognata nõ ſunt. Metuebat enim legiſlator. ne per hoc iniuria tranſiret ad homines: initium a minoribus & turpibus primo ſumens. Nihil ergo huiuſmodi debet eſſe licitum: ex quo per ſimilitudinem conuerſio quædam in communibus rebus habere poſſit acceſſum. Quapropter neq; de rebus uilibus legis negligentiam habuerunt: ſcientes omnibus prouidere: ne in aliquo uiderentur eſſe culpabiles. Metentes inquit & manipulos colligentes non omnem decet meſſem excutere: ſed relinquere aliquos manipulos: qui ſint egentibus alimentum. Similiter autem & de uinea ramuſculos paupibus relinquẽdos: & oliuarum quendam fructum reſeruandũ colligentibus: & eſcam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit: quanta gratia ex indigentium ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terram ad illationem fructuum proniorem efficiet: eorum qui non ſuæ tantummodo utilitate proſpiciunt: ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcũtur. Sed & boum ora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt: ut qui ſimul laborauerunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati ſunt: participare prohibeanť. Neq; po-

ma matura contingere iter agentes arcendi ſunt:ſed tanquam de proprijs eos debēt permittere ſatiari:ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini:& cum gaudio præbendum eſt eis ad comedendum portare uero eis nihil liceat. Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portant guſtare prohibeant ſibimet occurrentes. Iniuſtum eſt enim:bona quæ dei uoluntate ad utendum data ſunt:inuidere deſideranibus ea comedere:dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit:& mox abire feſtinet. Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præſumant:rogātes eos cum ſint quidem iſrahelitæ tāquā ſocii:& propter cognitionem alias cognationem pariter domi:& ex loco alio uenientes:ut munera ſuſcipiant deprecandi ſunt:quæ deus eos uidere conceſſit. Damna ſiquidem iudicanda non ſunt quæcunque per benignitatem tranſeuntibus conferuntur: quando deus ubertatem bonorum præſtat hominibus: non ut utantur ſoli:ſed ut etiam aliis largiantur: uolens hoc modo fauorem ſuum circa iſraheliticum populum, & fœlicitatis eorum adminiſtrationem aliis apparere:cum eos ſuam abundantiam aliis participare præcepit. Qui uero præter hæc fecerit .xl. minus una plagas habena publica accipere uoluit:& liberum pœnam hanc turpiſſimam ſuſtinere:quia dum lucro ſeruit:ſedit iniuriam dignitati. Bene inquit uobis erit expertis erumnarum ægyptiarum atq; deſerti:ſi habeatis curam eorum qui nunc in ſimilibus conſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericordia:& prouidētia dei:eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis. Super decimas autem duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas:aliam quidem leuitis:alteram uero ad epulationes: tertiam quoq; per annum tertiū expedit fieri: ad diſtributionem inopum: mulierumq; uiduarum:& infantum & pupillorū. Germĩa quæcunq; prius naſci contingit:ad templum præferant: & pro terra hæc proferentes quam eis præſtiti poſſidere:deum benedicentes:ſacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes:horum primitias ſacerdotibus templi diſtribuant. Cum uero hæc quilibet impleuerit: & omnes decimas una cum primitiis quas leuitis:& ad epulandum dari mos eſt obtulerit:diſceſſurus domi:ſtans e diuerſo templi: gratias quidem agat deo:qui eas ab ægyptiorum iniuria liberauit terramq; eis magnā fruſtamq; conceſſit:teſtimonium perhibeat:q; & decimas ſecundum leges Moyſeos obtulit:exoret deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe:& cōmuniter cum hebræis omnibus permanere atq; ſeruet bona quæ dedit eis:& addat quæcunq; donare poteſt. Vxores autem ducant nubilium tempore conſtituto:uirgines liberas:bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus non ē: ei non iungatur:quam diſcedere ſuaſit ab alio:neq; contriſtet priorem maritum eius: Ancillas liberi non ducant uxores:nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentia nanq; eſt:dē corum retinere:& congruum libera dignitate. Sed neq; fornicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ p quib⁹ corporis iniuriis nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuitias. Sic itaq; prudētia filiorum erit libera:& ad uirtutem rectitudinis præparata:ſi non fuerit de turpibus nuptiis neq; de cōcupiſcentiis nō legitime conuenientium procreati. Si quis uirginē deſponderit:deinde nō eā talē inueniat cauſam diſturus:ipſe quidem accuſet:utens ad probationem documentis ſuis:reſpondeat autē puellæ pater aut frater:aut quicunq; poſt eos genere uicinior eſſe moſtratur:& dum iudicatum fuerit puellam nō eſſe culpabilem:cum accuſatore permaneat:nullam habente uiro ulterius poteſtatem dimittendi eam:niſi magnæ cauſæ proceſſerint:& contra quas ne reſpondere poſſit. Is qui audacter aut petulāter puellæ cauſam uiciauerit:& derogationes intulerit multas: condemnetur .xl. minus una plaga. & .l. ſiclos patri dare cogatur. Si conuicerit puellam fuiſſe corruptam: ſiquidem popularis ſit:eo q; caſte uirginitatem uſque ad legitimas nuptias non ſeruauerit lapideturſi uero de ſacerdote ſit nata uiua protinus concremetur. Si quis duas uxores habuerit:& alia quidem in honore magno & fauore fuerit:aut propter amorem: aut pulchritudinem:aut ob aliam cauſam:altera uero in minori apud eum parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius cum ſit iunior ab illo qui ex alia procreatus eſt petat propter ſauorem patris quem circa matrem habet priuilegia ſenioris: quantus duplicem ſubſtantiæ paternæ partem accipiat:ſicut in legibus diffinitum eſt:non ei concedatur. Iniuſtum nāq; eſt:ut qui natiuitate ſenior eſt:eo q; minus mater eius a patre diligitur debita parte fraudetur. Qui puellā corruperit alii deſponſatam:ſiquidem ſuadens ei & ad corruptionem ſibi conſentientē habuerit:cū ea moriat. Maligni enim ſunt utiq;: ille quidem eo q; turpitudinem puellam uoluntarie ſuſtinere ſuaſerit:& nuptiis liberis hæc mala præferre cogerit: illa uero q; ſemetipſam propter libidinem propriam aut propter lucrum ad contumeliam perſuaſam præbuerit. Si alicubi eam ſolam inueniēs:nullo adiutore præſente compreſſerit: ſolus ipſe moriatur. Qui uirginem corruperit nondū alicui deſponſatam:ipſe eam ducat uxorem. Si uero puellæ non placeat ut habeat eum: patri .l. ſiclos præcium iniuriæ ſoluat. Ab uxore copulata ſibi uolens diſiungi propter quaſcunque cauſas:quæ multimode hominibus prouenire noſcuntur:ex ſcripto eo q; nūquam poſtea cū ea conueniat cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatem ali copulari:nam prius illa alteri iungi non poteſt. Si autem & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere: non ei liceat. Quæ ſine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat:& natum filium mortui nomime uocans: hereditatis nutriat ſucceſſorem. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit: domibus minime deſtitutis & cognatis poſſunt ſubſtantiæ conſeruari: & mulieribus reuelatio calamitatis auferri: quando priorum maritorum proximis coniungentur. Si uero noluerit eam ducere frater:ueniens mulier:apud ſeniores teſtimonium hu-

ius rei perhibeat:q; uolentem eam domi manere:& filium ex eo habere non ſuſcepit iniuriam fa ciens fratris defuncti memoriæ Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſti neat:ſiue maximam cauſam ſiue paruam dixerit:ad hoc ueniendum eſt:ut ſoluens uxor fratris ca ligulas illius uiri:& expuens in faciem eius dicat:hoc dignum eſſe ab ea patiiniuriam defuncti me moriæ facienti. Et ille quidem a ſenioribus abſcedat:hoc obprobrium habens omni tempore ui tæ ſuæ:illa uero ſi uoluerit alio cuilibet ſe petentium nubat.Si quis captiuam ceperit uirginem ſiue iam nuptam: uolens ei copulari :non primitus liceat eius cubile cõmunionemq; contingere:anteq; illa radens caput ſuum:& lugubre ſchema percipiens:parentes defleat:& amicos quos in bello per diderat:quantus de eorum triſticia ſanata:ſic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias.Bonum eſt enim & iuſtum:accepturus de qua filium habiturus eſt:ut eius ſatiſfaciat uoluntati:& non tantum modo libidinem ſequens propriam qđ uxori futuræ eaꝫ poſſit eẽ cõtẽnat.Trigita uero in luctu die bus expletis:ſufficiunt eni iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatoꝫ:tunc procedat ad nuptias.Si uero cupiditate plenus:habere eam contẽnat uxorem:ad ſeruitium eam deducere non habeat pote ſtatem:ſed ubicunq; uoluerit mulier ire diſcedat: hanc libertatem habens. Quicunq; iuuenum contemnunt parentes ſuos:& eis honorem non præbent: aut propter uerecundiam:aut propter in ſipientiam iniuriam:facientes eis:primum quidem ſermonibus eos moneãt ipſi parentes:ſufficiunt enim ad hæc huiuſmodi iudices:dicentes nõ ſe pp delectationẽ fuiſſe coitu naturali permixtos:ne que pro augmento pecuniaꝫ:dum eſſent facultates parenti utriq; cões:ſed ut ipſi filios haberent:qui eos in ſenectute gubernarent:& quibus egerẽt p eos haberent:qđ dum gratõ fiet:deo p̃cipue caꝫ ẽ adiiciant etiã hæc uerba dicentes:ſouentes ſtudio magno nutriuimus:nulliq; rei pepercimus:quæ ad ſalutem tuam tenderet:& utilitatẽ optime tibi eruditionis afferret:nunc autẽ quoniam decet ue niam tribui iuuenum delictis:monemus te:reſpue in quocunq; pro noſtra exhonoratione minor in uentus es & ad modum temperamenti conuertere:ſciens etiam deum ea quæ contra parentes præſu muntur nimis ingrate ferre:quomodo & ipſe totius humani generis pater eſt:& una cum illis ex honorari uidetur:quì eandem appellationem habere noſcuntur.Indignum eſt ergo a filiis hæc ſuis ſuſtinere:cum & lex talium ſit ultrix ineuitabilis:cuius te filii experimentum ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenum temperet audacia:ab obprobriis liberant quæ ex ignorantia proueniũt Sic enim & legiſlator bonus inueniet:& patres fœlices erunt:nõ uidẽtes nec filium puniri nec filiã. Cum uero parentis ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiam ſuã pro nihilo eſſe uidebuntur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciens legis:cum frequentibus contra parentes preſumptionibus in citatur:hic inquit iectus extra urbem:ſequente multitudine:ligno q; ſuſpenſus & permanens tota die ad uiſionem cunctorũ:nocte ſepeliatur:ſicut etiam alii:qui quocunq; modo pimi legibus decer nuntur.Sepeliantur autem & hoſtes:& nullus mortuus expers iaceat ſæpulturæ:ſoluẽs pœnã ultra iuſticiam.Nulli hebræoꝫ ad uſuras liceat fenerare neq; cibum neq; potũ. Non enim iuſtũ eſt a cõ tribuli redditus ſuſtinere:ſed ſolatium utilitatis eius lucrum eẽ decernere: & gratiaꝫ actionẽ & re compenſationem adeo referendam pro benignitate ſufficere.Qui acceperit ſiue pecunias:ſiue quoſ cunq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deum hæc cum dilectione reſtituant:tanquam re ponentes in propriis loculis:& iterum cum opus fuerit hæc tollentes.Qui uero circa redditionem impudentes extiterunt:non in domos eoꝫ introeũdum eſt:& pignus ſumẽdum:antequam ex hoc cauſa dicatur.pignus enim a foris petendum eſt:& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtens eí qui cum auxilio legis ad eum uenit.Si quidem idoneus ſit cui pignus ablatum eſt:teneat illud creditor quouſq; reſtituat quod debetur:ſi uero eſt pauper : reſtituat antequam ſol occumbat:& maxime ſi neſtis ſit in pignore cõſtituta:ut eam habeat ad ſoporem:quando naturaliter deus pauperi miſereꝫ. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore:ne inſtrumentis neceſſariis ad cibo rum alimenta priuentur:& pro egeſtate aliquid peſſimum patiantur.In futuro hoſs pœna ſit mortis qui uero aurum aut argentum abſtulerit:condemnetur in duplum.Qui iumentum rapuerit dãno quadrupli condemnetur:præter bouem:pro hoc enim quintuplum ſoluat.Qui ad ſoluenda multa fuerit inops:ſit ſeruus eorũ:quibus eſt condemnatus.Siquis fuerit contribuli uenditus:ſex annis ſer uiat:ſeptimo autem ãno liber abſedat.Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorem ꝓpter affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire noluerit inſtante anno iubileo quem quinquageſimum no minamus:liber efficiatur cum uxore ſimul & filiis.Si quis aũt aurũ uel argentum per uiam iuenerit quærat eum qui perdidit:præconemq; mittens:in quo eum loco inuenit reſtituat:& ex alio damno non bonam utilitatem eſſe decernat.Similiter autem & de pecudibus quaſcũq; in deſerto errare cõ periit:non inuento repente domino apud ſe reſeruet:teſtem habens in his deum:q; noluit aliena lucrari.Nulli liceat ptranſire:cum iumẽtum alicuius tẽpeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe:ſed alleuet illud & proprio adiuuando labore:ei adiutor exiſtat:uias autem ignorãtibus demoſtrãdas: & non riſum aucupantes de eorum errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentem. Percuſſus in lite quis:ubi non eſt ferrum:repente mactetur:idẽ patiente eo qui pcuſſit q; fecit.Si uero portatus ad ꝓpria qui percuſſus eſt:egrotet diebus multis deinde moriatur ſit inocens qui percuſſit.Sanato aũt illo & multas expenſas in egritudine faciente:reſtituat uni uerſa percuſſor

quæcũq; in uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit. Qui mulierem ꝓgnan
tem calce percuſſerit: ſiqdẽ abortiuũ fecerit mulier: pecuniis a iudicibus condemnetur: tanquam per
corruptionem uentris: plebis faciens detrimẽtum. Dentur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Mo
riente autẽ ea ex ea plaga: & ipſe moriatur: aĩa pro anima cenſente lege ponendam. Venenum neq;
mortiferum neq; aliud quod ſit utile leſioni: ullus iſrahelita⁊ habeat. Si uero inueniatur quiſquam
hoc poſſidere: moriatur hoc patiens: qđ toleraret ille contra quem uenenum ꝓbatur eſſe cõfectum.
Qui cecauerit quẽquã ſimilia patiat: priuet quo priuauerit alios: niſi forte pecunias accipere uolue
rit qui creatus eſt: lege uidelicet illi dante licẽtiam qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum: & cõ
cedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem eo⁊ percutientem dominus interficiat. Si aliquem interfi
at pcutiens taurus: ipſe quidẽ lapidatus moriat: & neq; ad cibum utilis habeat. Si uero etiam culpa
bilis approbet dominus: præſcius eius naturæ: nec cauens: & ipſe moriat: tanquam ipſe eius qui a bo
ue pemptus: eſt auctor mortis extiterit. Si ſeruũ uel ancillam bos pimat: ipſe quidem lapidetur xxx.
uero ſiclos eius domino lapidati dominus dari damnet. Bos autem ſi a boue pcuſſus mortuus fue
rit: uendat: & q mortuus eſt & q pcuſſit: & ꝓciũ ambo⁊ eo⁊ domini ſibi diſtribuant. Qui puteum:
ſiue lacũ effodiũt: diligentiã hẽant: ut tabulare illic faciant tegumentũ: nõ ut aliq haurire ꝓhibeant:
ſed ut nullũ ibi ſit cadẽdi piculũ. Et ſi in huiuſmodi ꝓfunditatẽ nõ clauſam icidẽs iumentũ alicuius
moriatur: eius precium domino ꝓprio ſoluat. Circũdãda eſt quoq; maceria in putẽis ſiue lacubus: q̃
pro muro ſit: q̃tenus non ſinat aliquos illic deuolutos extingui. Depoſitũ ſiqs accepit: tãq̃ rem ſacrã
aut diuinam ita cuſtodiat: nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier: nec ſi immenſam
auri lucraturus ſit quãtitatẽ: ſpernens quaſi nullus ſit: qui eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; conue-
nit unũquẽq; ſuã cõſcientiã ſciẽtẽ bene agere: & teſtimonio ſuo ſibi ſufficiẽtem uniuerſa agere quæ
ab aliis poſſint laudis premia condonare: & maxime reſpicientem ad deum: quem nullus maligno
rum latere poteſt. Si uero nihil agens doloſe: perdiderit cui creditum eſt depoſitũ: ueniẽs ad ſeptem
iudices: iuret per deũ: q; neq; eius cõſilio uel malitia periit: neq; aliqua rei perditæ parte ſit uſus: & in
culpabilis tũc abſcedat. Si uero uel in aliqua parte uſus fuerit: rem ſibi creditã ipſe perdat etiam uni
uerſam: & quæcũq; accepit: reddere condemnetur. Sicut aũt de rebus depoſitis ſancitum eſt: ita & ſi
quis mercedẽ fraudet operantium corporibus ſuis: habeatur odibilis. Vnde non eſt fraudanda ui-
ri pauperis merces: ſcientibus uniuerſis: quia pro terra aliiſq; poſſeſſionibus ei deꝰ hoc præſtitit. Sed
neq; differenda ſolutio eſt: ſed ſub die præbenda: tanquam nolẽte deo fraudari quanquã uſu labo-
ris ſui. Pro iniuſticia patris non debere filios puniri: ſed propter ſuam potius uirturem eis miſericor-
dia præbenda eſt non leſio: quia filii peſſimo⁊ fuere patrũ. neq; odio habendi ſunt ab iniquis nati.
Sed neq; patribus filio⁊ ſunt repenſãda peccata: cum multa iuuenes extra noſtrã doctrinam ſibimet
arrogent per ſupbiam: nolentes quæ ſunt utilia doceri & coitũ fugere: per quẽ una ſecum & maſcu-
li uirtutem & fructum filio⁊ ꝓcreationis amittunt: quã nobis hoibus ad augmentum generis præ-
buit deus: quando in nece futuro⁊ filio⁊ agit: & per hoc eo⁊ exterminat initiũ. Nam ſicut animæ
illo⁊ debilitantur: ita & quæ ſunt corporis permutantur. Similiter aũt quicquid putat eſſe uidenti-
bus monſtruoſum: non liceat fieri neq; de hoibus neq; de cæteris animalibus. Hæc ſiqdem uobis le-
gum ueſtræ reipublicæ ſit pacifica cõſtitutio: & deus ꝓpicius eius decorẽ inuiolabilem conſeruabit.
Nullumq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc innouet: & in contrarium mutet. Quia uero ne-
ceſſe eſt humanum genus inconſiderata picula aut uolũtarias turbas incidere: ẽt de his breuia collo
quemur quatenus ꝓſciẽtes q̃ oportet fieri: ad opus ſalutis ſitis idonei: & nõ tunc requirentes quæ nos
conueniat facere: minus inſtructi tẽporibus ſuccumbatis. Terram quã uobis ſine laboribus præbuit
deus: & ſine uirtutum exercitatione cõceſſit: ꝓſtet qdem: ut ea ſine bello fruamini: neq; aliis in ea cõ-
tra uos præliãtibus: neq; inteſtina ſeditione concuſſis: ꝓ quã cõtraria ueſtris patribus gerentes: quæ
ab illis ſunt cuſtodita ꝓdatis: ſed utẽtes legibus bonis quas uobis deus præbuit ꝓſiſtatis. Si uero ca
ſus belli aut nunc uobis: aut ueſtris filiis poſtea forte prouenent extra terminos hoc agatur. Bellatu-
ri: legationes & præcones mittite ad uoluntarios hoſtes: Ante arma nanque bonum eſt apud eos
uti ſermonibus declarantibus: quoniã & militiã copioſam habentes: & equos et arma: & ante hæc
propicium deũ: & uobiſcũ pariter dimicãtem: tñ petite: ut nequaq̃ cũ eis pugnare debeatis: ne res eo
rum auferre cogamini. Et ſiquidẽ conſentiunt: bonũ uobis eſt ſeruare pacem: ſi uero cõfidẽtes in ſe:
quaſi uirtute præcellant: & uos uexare conentur: exercitum ſup eos inducite: principe quidẽ utentes
omnipotente deo ſub principẽ uero cõſtituite unũ: qui cũctos uirtute præcellat. Multo⁊ nãq; prin-
cipatus his qui agere quicquam celeriter compelluntur impedimẽtum eſt: & potius nouit ledere q̃
iuuare. Exercitus aũt ducatur mundus: & iter oẽs corporis robore & animi audacia ualde ꝓpoſitus
timidi uero diſcerendi ſunt: ne dũ circa cõgreſſionẽ belli cõuertunt ad fugã: hoſtibus magis uires
adiiciãt. Eos qui nup edificauerint domos: quibus tꝑs annale non fuit ad fruẽdum: & qui plantaue
runt: & necdum pticipati ſunt fructib⁹ in puicia dimittẽdos cẽſemus: ſed ẽt eos qui ſpõſi ſunt: & qui
nuper uxores duxerunt ne deſiderio ea⁊ pcentes uitæ & ſeruãtes ſemetipſos: ut illis fruantur: arma
tractare conẽnant. Cum uero caſtra inqt ducitis ꝓuidete ne quid mali geratis. Obſidẽtes ciuitatem
& lignis egentes ad machinationis opus: non incidatis arbores terræ fructiferas: ſed parcite ſciẽtes:

eas a deo p utilitate hominum esse productas. Quæ si nocẽm haberent iurgium uobis inferrent: quia cum non sit in eis causa belloꝝ: iniquæ sectionis præiudicia patiantur: & si uirtus eis foret: etiam demigrarent: & in aliam terram recederent Vincentes autem in pugna: rebelles occidite: alios uero ad tributa reddenda seruate: absq; gente chananæa. Hos enim cum omni domo cũctos oportet exterminari. Custodite in bello præcipue: ut neq; mulier utatur instrumento uirili: nec uir tunica mulieri. Huiusmodi siquidẽ Moyses hæbreoꝝ rempublicam dereliquit. Leges aũt pri⁹ quadragesimo anno conscriptas tradidit: de quibus in alia sum conscriptione dicturus. Reliquis uero diebus frequentes benedictiones per ecclesias eis dedit: & super eos qui non legitime uiuerent: si quæ in eis sunt definita transcenderent maledictiones imposuit: & deinde hexametrum eis carmen effecit: qđ in libro dereliquit in sacrario conseruandũ: eloquium cõtinens futurorum: secũdũ qđ omnia facta sunt atq; fient: nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros simul & arcam in qua decem uerba duabus tabulis conscripta recondidit: & tabernaculum tradidit sacerdotibus: & populum adoratus est: ut dum obtinerent terram: & collocarentur in ea: Amalechitarum non obliuiscerẽtur iniuriam: sed castrametati super eos: pœnam de eis sumerent: eo p eos in deserto positos afflixissent. Capta uero terra chananæorum: & omnem eius multitudinem perimi iussit & altare erigendum: quod ad solis respiceret ortum: tum non longe ab urbe Sicimorum iter duos montes: Garizeo quidem a dextris posito: a leuo autem eo qui Hebal nuncupatur: diuisoq; exercitu per sex tribus in duobus mõtibus: & cum eis leuitis & sacerdotibus: primum quidem eos qui in monte Garizeo essent orare sanciuit: bona sup eos accidere: q circa religionem dei legumq; custodiã studium haberent: nec offenderẽt in his quæ Moyses impauit: & his fauere alias tribus: rursumq; his orãtibus: sex alias respondere benedicentes: deinde transgressoribus ponere maledicta: & in eorum confirmatione sibi tribus adinuicẽ consonare. Conscripsit autem benedictiones eoꝝ: ut nequaq̃ longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiã moriẽs in altaris latere utroq; conscripsit: stãte populo: & secum sacrificia & holocausta celebrante: quod nequaq̃ ulterius fecit. Hæc igitur constituit Moyses: & hebræoꝝ gens hæc mandata sequendo constitit. Altera uero populum cum mulieribus & infantibus in ecclesiam conuocauit: ita ut famuli etiam adessent & ei iusiurandum pro legum custodia celebrarent: ut de dei uoluntate perfecte cogitantes: neq; cognatis fauẽtes: neq; terrore p motiꝫ: neq; aliam quamlibet fortiorem cãm q̃ legum custodiam arbitrantes: eaꝝ p cepta transcenderent: sed siue quisq̃ eorũ consanguineus temptaret huius conuersationis iura confundere sue ciuitas foret: in eis ulciscerentur & singulariter & cõiter: & cum eis prævalerẽt: etiam fundamenta subuerterent: ut neq; pauimentum cõtemnẽtiũ si eẽt possibile remaneret: si uero nequirent inferre tormentum: hoc ipsum oñderent: quia nõ sua uoluntate feciſſent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit aũt eos quemadmodum sacrificia præcipue deo placerent: & quomodo præliantes digni fierent utentes coniectura lapidum: de qbus primitus declaraui. Prophetauit uero & Iesus præsente Moyse. Igitur Moyses cuncta quæ forẽt pro populi salute facienda in bellis simul & in pace tractans: legibusq; compositis: & distributis reipubli cæ pariter ornamentis dicit: quia ei diuinitas indicauerit p si transgrederentur eius religionem hæbrei experirentur aduersum: ita ut eorum terra armis hostium compleretur: & urbes destruerẽtur: & concremarentur templum: & uiri uenditi seruituri forent nullo eoꝝ calamitatibus miserante: eosq; cum talia sustinerent: frustra esse penituros. Deus tamen inquit qui uos creauit: & ciuitates ciuib⁹ uestris templumq; restituet: eritq; harum rerum calamitas non semel sed sæpius affutura. His dictis: exhortans Iesum ad chananæos exercitum ducere tanquam deo cooperante in his quæcunque tentarent: & omni multitudini benedicens quomodo ego inquit ad nostros pergo maiores: & deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobisq; præsens refero: propter proui dẽtiam eius: quam non p pter libertatem solummodo uestram gerens: sed etiam p muneribus optimis semp exhibuit: laborãtiq; mihi & oẽm sollicitudinẽ adhibenti pro meliori uestra cõuersatione sua solatia nõ negauit: & in oĩbus placidum nobis præbuit semetipsum: magis autem ipse fuit: q etiam bonã cõuersationẽ dedit: finẽq; concessit: me utens sub principe pariter & ministro: in quo uestrum populum uoluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedicere uirtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare pro uobis: moriens optimum iudicaui: & ipse utiq; hoc debitum deo restituens: & uobis ad memoriam derelinquẽs: quia colere uos semper hũc oportet: & honorare: & leges rerum omnium quas præstitit: placiduſq; permanens adhuc præbebit: tanquam optima dona seruaĩ: quia pessimus inimicus est & homo nequissimus: qui legislatori facit iniuriam: & leges ipsas fruſtra positas arbitratur. Deum ergo non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis: quas ipse generans uobis dedit.

Hæc autẽ Moyse ad finẽ uitæ dicẽte: & cum bñdictione singulis tribubus futura prophetante: populus cessit cunctus ad lachrymas: ita ut etiam mulieres tundentes sua pectora: demonstrarent in eius morte lugubrẽ passionem. Sed & paruuli flentes: cũ adhuc magis ad retinẽdã tristiciã ualidi forẽt declarabãt: qũo & ipsi uirtutem eius & magnitudinẽ ultra ipsã ĩfãtiã sentiebãt. Erat itaq; iuuenibus ac senioribus ærũna magnæ triſtitiæ. Alii náq; sciẽtes: quali tutore priuarentur: de futuro lugebãt: allis uero maximus ob hoc erat luctus: quomodo cum nondum bene eius uiderentur deguſtare uirtutem: tali principe fraudabantur. Nimietatẽ uero gemitus populi: atq; doloꝝ: coniicere poterit

unuſquiſq; ex eo:q; tũc ipſi legiſlatori ꝓueniſſe dinoſcit. Nam cũ omni tẽpore ſuaderet nõ oportere quemq; ꝓ futura deiici morte:tanq; hác uolũtate dei & legis natura ferẽte:in his tamẽ q; gerebantur a populo:uictus eſt ut defleret. Igit ꝓperantẽ quo erat auferẽdus: cũcti cũ lachrymis ſequebant. Moyſes aũt alios qdẽ manu ſilentiũ faciẽs:ꝓcul getos manere ꝓcepit:ꝓximos uero ſuis conſolabat ſermonibus:ne ſequentes lugubrem ei facerent finem. Illi etiã hoc ei præſtandũ iudicantes:ut ꝓpria uolũtate diſcederet:ſemetipſos in aliis locis detinuere flentes:& abeuntẽ lachrymis currentibus intuẽtes:quẽ ſolũmodo ſeniores deduxerũt:& pontifex eleazarus:& princeps Ieſus. Cũq; uenifſet ad montem qui uocat Abarim:qui eſt excelſus & e diuerſo poſitus. Hiericho terrã optimã, chananeoꝝ & amplã intuẽtibus ad uiuẽdũ ꝓbens:ſeniores dimiſit:& dum ſalutaret Eleazaꝝ:& Ieſum:eiſq; adhuc loqueret:nubo ſubito ſup eũ aſtãte:in quadã cõualle ſublatus eſt. Scriptũ eſt aũt in ſacris libris eũ fuiſſe mortuũ pp metum ne pp excellentiã uirtutis q; erat circa eũ ad diuinitatẽ abiſſe putaretur. Vixit itaq; oẽ tps annoꝝ. xx. & cẽtũ:ex qbus pte tertia priceps fuit:minus uno menſe. Defunctus eũ aũt ultimo menſe anni:q a macedonibus uocat diſtrus:apud nos aũt adari mẽſis initium eſt: ſapiã cunctos homines qui fuerunt quocunq; tempore ſuperans & optime his quæ intelligebat utens:ad dicendũ uero & ad loquẽdum populo ualde gratiſſimus:& alia multa bona poſſidendo nimis idoneus:ſic quoq; cunctis abſtinens paſſionibus:ut neq; eſſe in eius anima putarentur: ſed ſolummodo eorum noſa ſciret: & in aliis potius:q; in ſe eſſe conſpiceret. Et dux quidem inter paucos illi ſimilis fuit:propheta uero qualis ille:alter nullus:ita ut qcquid eum contigiſſet loqui:deus putaretur audiri. Luxit hunc populus triginta diebus:& nunq; triſticiæ magnitudo hæbreos tanta detinuit:quãta fuit in tranſitu Moyſeos. Diligebant etenim eum non ſolum qui fuerunt experti:ſed etiam qui eius legebant leges:queſtioneſq; uehementiſſimas faciebant:: & eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; Moyſeos declaratus a nobis hoc modo ſufficiat.

Incipit liber quintus.

Q ũo Ieſus duxit hæbreoꝝ exercitũ:& dũ pugnaſſet cõtra Chananæos:& deuiciſſet terrã eorum per ſortes funiculoꝝ eſt ptitus:& de morte ipſius Ioſue:& pontificis Eleazari. CAPI. I.

Moyſe itaq; ꝓdicto mõ ab hoĩbus abeunte Ieſus oĩbus iam in eo legitimis finẽ habẽtibus:& luctu qeſcẽte:ꝓcepit ut populus eſſet ꝓparatus ad expeditum:miſitq; exploratores ad Hierichon:q & uirtutẽ eoꝝ:& q ipſi uoluntatẽ habere uiderent:agnoſcerẽt. Ipſe uero diſponebat exercitũ:tanq; iordanem oportuno tempore tráſiturus:& cõuocás principes tribuum Ruben & Gad: & ꝓſides Manaſſe:ná & huius tribus mediã ptẽ in arnõ aſcripſerat habitare:quæ eſt Chananæoꝝ terræ ps ſeptima:cõmemorabat eis quæcũq; Moyſi ꝓmiſiſſent:atq; poſcebat:ut ꝓſtantes & illius ꝓuidẽtiæ q neq; dum moreretur circa eos defeciſſet:& utilitati cõmuni ſemetipſos ad ea quæ præcipiebat proniſſimos exhiberent: & cum eqtibus quinquaginta milibus armatorum a loco qui dicitur Abela ad iordanem acceſſit in ſtadiis. lx. Cunq; fuiſſet illic caſtrametatus:repente exploratores aduenerũt nihil hoꝝ q agebant apud Chananæos ignorantes. Latẽter enim prius oẽm urbẽ eoꝝ licẽret cõſideraueruũt ſimul & muros qcũq; fortes: & qui non ita cauti eſſe uiderẽtur:ſed & portas:q dũ eſſent fragiles:oportunũ ꝓberẽt iuaſuris introitũ. Nõ autem curabãt ciues qcũq; uidebãt eos iſta cõſiderare putátes uiſiõis gratia ꝑegrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula ꝓſcrutari:nõ uolũtate tamẽ hoſtili. Cũq; ueſpere factũ fuiſſet:& deſcẽdẽtes in habitaculũ quodã muro uicinũ ueniſſent in quo cenaturi erãt:eſſetq; eis addiſcẽdi cura:nũciatum eſt regi cœnanti:eo ꝙ exploratores qdã ex hæbreoꝝ exercitu ueniẽtes eẽnt in Raab habitaculo:cũ multa latẽdi ꝓuidẽtia cõſtituti. Ille uero repẽte eos ꝓcepit cõprehẽſos adduci:ut eos torquens agnoſceret. qd agere uolẽtes adeſſens. Cũq; inuaſionẽ eoꝝ Raab agnouiſſet:nã ſupra murũ ſtipulã lini ſiccabat:exploratores qdẽ illic abſcondit. His aũt q miſſi fuerant a rege dicebat:ꝙ ꝑegrini qdã ignoti fuerint ante paululũ q ſol occũberet apud eã:& cœnãtes abſceſſerũt. Quos ſi timorẽ ciuitati:& regi periculũ ferẽtes ueniſſe putarẽt ſine labore cõprehẽderẽt ꝓſequentes. Illi uero muliere ita loquente nullũ eius ſentiẽtes dolũ abſceſſerũt:neq; ꝓſcrutãtes habitaculũ eius. Cunq; prexiſſent per uias per quas eos ꝓcipue ire credebãt:& q ducerẽt ad uada Iordanis & nullũ ſignũ agnoſcerẽt:a labore quieuerũt. Tumultu aũt ſedato:Raab deducẽs uiros & piculũ ꝑ eoꝝ ſalute faciẽs ſuum:q ſi capi in eorũ occultatiõe potuiſſet:nequaq; ſupplicia regis euaderet: ſed cũ omni domo peſſime deperiſſet rogauit ut haberẽt ſui memoriã: & dum Chananæoꝝ terrã obtinerẽt:huius ſalutis repẽſationẽ eos ſibi cõferre poſcebat. Quo facto:dimiſit abire eos ad ꝓpria:iurantes: ut eã liberarent & quæ cum ea forent:dum ueniẽtes in ciuitatẽ uaſtarẽt eã:& oẽs hitatores eius:ſecũdũ ſniam apud ſe ꝓfinitã una ꝑimerẽt. Hæc enim illa ſcire ſe dicebat ſignis dei uirtute mõſtratis. At illi de ꝓſentibus gratias referentes:& de futuris iurabãt ope ſe:repẽſaturos fore:& ſuadebãt:ut dum ſentiret capiendam ciuitatem: oẽm poſſeſſionem ſuã atq; domeſticos in illo habitaculo reconderet:& ante ianuas coccineum funem appẽderet quatenus ſciens domum priceps ne qd ei mali fieret cuſtodiret. Adiiciebãt eni. Nũ ciamus ei:quia tuo fuerimus ſolatio liberati: Siquis uero pugnando ceciderit tuoꝝ:aut tu:nequaq;

nobis hoc aſcribas:qui pp deum quē iurauimus nunc tibi proponimus ut in nullo debeas quaſi de iuriſiurādi tranſgreſſiōe dubitare.Et illi qdē hæc pmittētes abibāt dimiſſi p mur:& ad ſuos perue nientes nūciauerūt q̄cūq; in urbe geſſiſſent.Ieſus aūt pontifici Eleazaro & ſenioribus dixit q̄ fuerāt ab exploratoribus iurata Raab:q iuſiurādū ſua quoq; ſnia firmauerunt.Metuēte uero duce tranſitū fluminis:cū eſſet grādis eius ipetus & nō pōtibus trāſiteſ:nā primitus nō erat rūctus: q ēt ſi uellent ei pontē facere:nequaq̄ ſe arbitrabātur pp hoſtes habere permiſſionem iter hæc deus & trāſibilem fluuiū fieri ei,pmiſit:magnitudinē eius iminuēs:& duobus trāſactis diebus, Ieſus trāſpoſuit cunctū exercitum:totāq; multitudinē tali mō.Precedebāt eqdē ſacerdotes habētes arcā:deinde Leuitæ ta bernaculū & uaſa q̄ ad ſacrificiū miniſteria ſunt neceſſaria deferentes.Sequebaſ aūt leuitas p trib⁹ ſuas oīs exercitus habēs in medio infantes atq; mulieres.Metuebāt enim pp eos:ne uim paterentur in flumine.Cūq; ſacerdotibus;primis itroeuntibus meabilis iā fluuius uideret:altitudine qdē eius iminuta:alueo uero eo q̄ multus nō eſſet fluctus:q̄ſi ad ſicci pauimēti ſtar expoſito:oēs iā cōfiden ter fluuiū trāſmeabāt & q̄lē eū deus futur̄ eſſe p̄dixerat talē:eſſe cōſpiciebāt.Steterūt aūt in medio ſacerdotes donec turba trāſiret:& ſecuritatē attingeret. Oībus itaq; trāſeūtibus:egreſſi ſūt ſacerdo tes:liber̄ iam fluuiū relīquētes:ut more ſuo decurreret.Et fluuius qdē egreſſis hæbreis denuo cre uit:& magnitudinē ſuā recepit.Illis uero quinquaginta ſtadiis p̄cedētibus exercitus uſq; ad decem ſtadia Hierichūtis acceſſit.Ieſus aūt altare ex lapidibus quos ſinguli pricipes tribuū tulerāt de fun do iordanis iubēte,ppheta cōſtituēs p futuro ſigno iterrupti fluminis:ſup eū ſacrificauit deo:& feſti uitatē paſcæ in illo loco cūctus populus celebrauit:& oīa q̄ eis deerāt primitus facillime tunc abun dabāt.Nā & meſſem iam maturā Chananæor̄ metebāt:& cætera opulentiſſima poſſidebant. Tūc eis ēt cibus mannæ defecit:ex quo aliti.xl.fuerūt ānis.Cū hæc uero Iſrahelitæ facerēt:& Chananæi nequaq̄ cōtra eos exirēt:ſed clauſi muro qeſcerēt:Ieſus eos obſidere deliberauit.Et prīa die feſtiuita tis ferebāt arcā ſacerdotes:p̄cedebātq; ſeptē bucinis ſuis tubas mittētes: rogabantq; ſimul exercitū: ut uiriliter circuirēt mur̄:ſenioribus ſuis ſequētibus:& tubas mittētibus ſolūmodo ſacerdotibus. Quo geſto:ea die nihil amplius facientes ad caſtra reuerſi ſunt. Cunq; hoc.vi.diebus feciſſent.vii. die oēm populū colligēs armator̄ Ieſus:captiuitatē urbis annūciabat:& q̄a eis illa die deus eā ſine eor̄ labore cōtraderet:muris eius ſpōte p̄ſtratis:oīa tū occidēda q̄cūq; aīo placuiſſet hēre p̄cepit:& nullo labore ab hoſtiū nece qeſcēdū:& ut neq; miſericordia cedēdi:neq; circa p̄dā uacādam fugiē tes cōtēnerent inimicos:ſed aīantia cuncta pimerēt:& nihil ad uſum ꝓprie uoluptatis auferrēt:aur̄ uero & argentū quodcūq; iueniret iuſſit auferri:ut deo p̄cipue geſtor̄ primiciæ ſeruarent:q̄ primū fuiſſent ciuitate ſubacta p̄ceptæ:ſolā uero Raab liberādam decreuerūt:& generationē eius eo q̄ ei exploratores p̄buerant iuſiurandum. Hæc dicēs Ieſus:atq; diſponēs exercitū deduxit ad ciuitatem. Circuibant aūt iterum urbē arca p̄cedente:& ſacerdotibus ad opus populum cōmonētibus.Cunq; ſepties circuiſſent:& paulatim qeuiſſent repēte cecidit murus:neq; machina : neq; alia uiolētia mu ro ab hæbreis illata.Illi uero īgrediētes urbē Hiericho oīa in ea peremerūt:inopinabilē muri ruinā obſtupeſcētibus mentibus utiq; eor̄:ad defenſionē ſuam inutilibus ſubito cōſtitutus.Necabantur autem p itinera cōſtipati:& in domibus apprehenſi:nulliq; penitus parcebaſ: ſed oēs pariter occide bant:uſq; ad mulieres ēt & ifantes:eratq; ciuitas plena mortuor̄ corporibus:& nullus effugit necis incurſum.Ciuitatem quoq; cunctam incederunt:ſimul & regionem. Raab uero ad illud cœnacu lum cum ſuis cōfugientem exploratores erpuerunt. Quam dum ad ſe Ieſus uenire feciſſet:gratias egit p exploratorum ſalute:& pro tali beneficio dixit nō ſe retributionis fore minorem:donauitq; eam repente multis agris:& rebus maximis honorabat.Siquē locum ciuitatis pertranſiebat : ignis eum deſtruebat:& ſup habitatores eius deiiciebat.Sed & ſiquis uaſtatam poſtea uellet inſtruere ma ledixit quatenus qui fundamenta murorum iaceret:priore filio careret:qui uero perficeret:& nouiſ ſimum ſimul amitteret.Hoc uero maledictum nō neglexit diuinitas:ſed impoſterum dicturus ſum paſſionem quæ pp eam factam aduenerit.Congregata eſt igiſ innumera multitudo argenti ſimul & auri:necnon & æris:cum nulli placuerit aliquid exinde ſuſtuliſſe nec ad utilitatē propriā ea diri puiſſe.Et hæc quidē Ieſus ſacerdotibus rheſaur̄ recondenda contradidit.Hoc ergo modo periit Hiericho.Achar uero Charini filius ex tribu Iuda dum iueniſſet clamidē regiā:totā auro cōtextam habentē auri mazan:hoc eſt ſiclor̄ pondus ducentor̄:crudele iudicans : ſi is q̄ periculum habuerat lucrum inueniēs q̄d in ſua utilitate cōferret:daret hoc deo:& nō magis egenti:foueā faciēs ualde p fundā in ſuo tabernaculo ſupfodiēs eam:latere ſe iudicās deū:ſicut potuit latere cōmilitones. Vo catus eſt autē locus in quo caſtrametatus eſt Ieſus galgala:q̄d nomē ſignificat libertatē.Trāſeuntes enim fluuiū:iā ſemetipſos ab ægyptiis:& ab ærūnis deſerti cōfidebāt eſſe ſecuros.Poſt paucos ergo dies uaſtationis Hierichō:miſit Ieſus xxx.milia armator̄ in ciuitatē Adan:poſitā ſup hiericho qua tenus dimicarēt.Et cōgreſſis hoſtibus:ceciderunt hæbreor̄ uiri ſex & triginta. Cunq; hoc nuncia tum fuiſſet iſrahelitis:magnā triſticiā & crudelē anguſtiā ꝓtinus habuerunt:& nō tm̄ ꝓpter cogna tos amiſſos:licet oēs uiri boni & nimis exerciti periſſent:quantum pp deſperationē ſuam. Creden tes enim iam ſe terrā:obtinuiſſe:& a præliis iā exercitū uacare:hoc deo taliter promittente:potiores inopinabiliter uidebant hoſtes:& ſaccos ſupinduentes ſtolis ſuis : tota die erant in luctu & lachry-

mis cõſtitutis nulla re inhærẽtes: nec cibo caſu ſiqdẽ q cõtigerat grauiſſime uidebant afflicti. Videſ aũt Ieſus exercitũ ita pcuſſum: & ex oĩbus iã reb⁹ peſſima deſpatiõe derectũ: audacter acceſſit ad deũ & ait. Nõ noſtra petulãtia uenimus ut hãc terrã armis ſubiiceremus: ſed Moyſe famulo tuo ad hoc nos adhortante pceſſimus dum multis ſignis poſſeſſionẽ huius terræ ꝓbituꝝ te nobis eſſe ꝓmiſeris: exercitũq; armis hoſtiũ facere meliorẽ. Quæ ſunt hæc q̃ nobis repẽte uenerũt. Nũc aũt ꝓter ſpẽ decepti uidemur & tanq̃ nõ firma ſint tua ꝓmiſſa q̃ Moyſes ꝓdixit afficimur: & deterior nũc de futuris metus nos diſpabiles habet: primum expimẽto talia ſuſtinentes. Sed tu domine qũo tibi uirtus eſt malis his adhibere medicinã & pñti noſtræ triſticiæ ꝓbere victoriã: etiã de futura deſperatione tuo fauore nos libera. Sic eqdẽ Ieſus ꝓnus in terra iacẽs deprecabat deũ. Cui nõſio a deo data eſt: ut ſurgeret & exercitum a ſua pollutiõe purgaret: ꝓp furtũ reꝝ ei dicataꝝ hanc deuictionẽ nũc ſuper eos euenire dicẽs: ſi uero reqreret q fecerat ac puniret: uictoria eis ſemp de hoſtibus proueniret. Hæc ergo populo Ieſus enarrabat: & uocans Eleazaꝝ pontificẽ: & principes tribuũ: ſortẽ ſup eos mittebat. Cumq; hoc delictũ in tribu iuda factũ eſſe declararet: rurſum per genus ſortẽ miſit: & ueritas. huius iniqtatis circa cognationẽ Achar illuxit. Tũc denuo p unũquẽq; uiꝝ iquiſitiõe facta: apprehẽſus ẽ Achar. Ille uero cũ nõ potuiſſet negare deo: dum eũ ita cõſtrinxiſſe ꝓbabat: furtũ cõfeſſus eſt: & protulit in mediũ ueſtẽ. Et ille qdẽ repẽte peremptus turpẽ pœnã & incũctãter cõgruã ſuæ ꝓſumptiõi promeruit ſepulturã. Ieſus ergo purgatũ exercitũ deduxit ad Adã urbẽ: & nocte circa ciuitatem inſidias conſtituẽs: diluculo hoſtibus eſt congreſſus. Iſrahel aũt cum fiducia pp priorẽ uictoriã ſup eos euntibus: ſimulando ſe recedere populus hæbreoꝝ: hoc modo longius eos perſequẽtes traxit a ciuitate: & tanq̃ de uictoria confidentes. Dum uero reſiliſſet exercitus contra faciem eorum: dediſſetq; ſigna quæ conſtituerat eis: quos in inſidiis collocauerat: eoſq; excitaſſet ad pugnam: tunc illi in ciuitatem igreſſi ſunt. Dũq; eſſent circa muros ciues intẽti: aliqui uero & circa aſpectũ eoꝝ q egreſſi fuerant mẽtibus occupati illi qdẽ ciuitatẽ cœperũt: & oẽs occurrẽtes ſibimet extinxerũt. Ieſus aũt ꝓcedẽtibus illis ad præliũ occurrẽs oẽs cõuertit in fugã. Cũq; refugerẽt quaſi ad itegrã ciuitatẽ: cum & ipſam captã inſpicerẽt: & icenſam cũ mulieribus & filiis agnouiſſent: p agros diſperſi ſunt: defendere ſmetipſos ſolitudine nõ ualentes. Cum talis calamitas hoſtes apprehendiſſet: infantũ turba capta eſt atq; mulierum: & rerum aliarum uaſorumq; inumera multitudo necnon greges pecudũ hæbrei cœperũt ac multas pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Ieſus in galgalis poſitis militibus partitus eſt. Gabaonite uero habitantes iuxta Hieroſolymã: uidentes paſſiones quæ proueneruntHiericho & Adanitis: & ad ſemetipſos trãſire hãc naſtationẽ exiſtimãtes. Ieſum qdẽ apte rogare noluerũt: neq; enim hoc ꝑpetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabãt: dum in interitu potius Chananæoꝝ gẽtis eũ pugnare cognoſcerẽt. Cheſeritas aũt & Chiaterimitas q̃ uicini eis erant ad auxilium popoſcerũt: dicentes neq; illos ꝓpiculũ declinare: ſi iſtos Iſrahelitæ deuincerẽt: adunati uero poſſent magnitudinẽ eoꝝ uirtutis euadere. Et dũ hæc uerba placuiſſent: miſerũt legatos ad Ieſum amicitias poſtulãtes: quos ꝓcipue iudicabãt idoneos: ut agerẽt q̃ oĩbus expedirent. Illi uero confiteri ſe Chananæos ĩcautũ exiſtimãtes: fugere ſe huiuſmodi piculũ crediderũt ſi dicerent: nihil ſibi cũ Chananæis quolibet modo cõpetere: ſed longiſſime ab his habitare & ueniſſe ſe ꝓ fide uirtutis eoꝝ: ambulãtes itinere multo: & ꝓ cõiectura ſermonis huius ueſtimẽta mõſtrabãt. Veſtes enim cum nouæ fuiſſent qñ egrediebant: longo itineris tpe atritas ſibimet aſſerebãt. Cilicinis enĩ ut eoꝝ uerbis crederet ueſtibus utebant. Stantes ergo in medio dicebãt ſe miſſos a Gabaonitis: & uicinis ciuitatib⁹ multum ab ea terra remotis: facturos cum eis pacem: more fœderis patriæ ſuæ: agnoſcentes dei gratia atq; dono Chananæorum terram eis poſſidere conceſſam: his tributarios fore gratanter & ciues eorum fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes: & iudicia itineris oſtendentes: rogabant hæbreos ad pacta amicitiaſq; deſcendere. Ieſus autem dictis eorum credens: quod non eſſent de gente Chananæorum: amicitias fecit cum eis: & Eeleazar pontifex cum ſenioribus præbuit iuſiurandum habituros amicos & ſocios: nihilq; cogitare ſe aduerſus eos iniuſte: populo ſcilicet in iureiurãdo una conſentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio ꝓmerẽtes ad ſemetipſos ibant. Ieſus uero caſtrametatus contra Chananæos in confinio Gabaonitarum: & agnoſcens non procul ab Hieroſolymis Gabaonitas inhabitare: & Chananæorum generis eſſe: uocans eorum priores de falſitate culpabat. Illis autem non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicentibus: & propterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſe: conuocabat pontificem Eleazarum & ſeniores: eiſq; cenſentibus publicos eos famulos ne iuſiurandum tranſgrederetur eſſe decretum eſt. Et illi quidem pro calamitate comprehenderant eos: hanc ſui cautelam atq; cuſtodiam inuenerunt. Cum uero rex Hieroſolymorum grauiter ferret: eo quod Gabaonite cum Ieſu pacta feciſſent uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis præbentibus: quattuor enim erant: cum eo caſtrametantibus: circa quendam fontem non procul a ciuitate: dum iam pararent obſeſſionem Gabaonitæ auxiliatorem aduocauerunt Ieſum. Ad hoc enim uentum erat ut a ſuis quidem perimi ſe putarent: & ab eis qui ad interitum Chananæorum gentis caſtrametabantur ſaluari ſe propter amicitias exiſtimarent. Ieſus autem cum omni exercitu ad eorum ſolacia properare feſtinans: & die noctuq; perambulans: diluculo uenit ad hoſtes & fugientes ſequebatur: pergens in

deſcenſu Bethoron:ubi etiam dei quoq; operatione cognouit ſignificatam ſibi tonitruis & fulminibus:& grandinis demiſſione maiore quam ſolitum eſt: inſuper etiam die creſcente: ne nox ſuccedens hæbreorum impetum.refrenaret Ieſus reges in quadam ſpelunca celatos circa Maceda uenit: omneſq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extenſus eſt: & plus ſolito creuit: palam eſt per ſcripturas:quæ ſunt in templo repoſitæ. Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant contra Gabaonitas exercitum:reuerſus eſt rurſum ad Chananææ montana Ieſus:& multa cæde in ea facta ſumens prædam uenit ad exercitum Galgalis conſtitutum. Et cum hæbreorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcurreret:& ſtupor haberet omnes audientes multitudinem peremptorũ: caſtrametati ſunt ſuper eos.reges Chananæi:qui circa montem Libanum habitabant:& Chananæi qui campeſtribus erant:Palæſtinos ſecum ducentes uenerunt q; ad ciuitatem Berothi Galilææ ſuperioris & Deierſe: qui locus non procul a galileis eſt.. Totius autem exercitus armatorum erant. ccc.milia & duo milia curruum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum Ieſum & iſrahelitas:& ſperare meliora propter timoris magnitudinem dubitabant. Deo uero arguente timorem eorum:& ſi magis ſolatium ab eo quererent: promittente ut deuincerent inimicos: & iubente equos hoſtium ſubneruare:currus incendi:audax in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos: & quinta die ueniens circa eos: congreſſus eſt pugnaq; fortis effecta eſt & cædes fide potior: quam poſſit audiri. Perſequens autem eos multum perambulauit:& omnem exercitum hoſtium præter paucos: extinxit:regeſq; ceciderunt uniuerſi:deficientibus hominibus ad interficiendos: eo quod Ieſus eorum equos occidit:& currus incendit. Quo facto:prouinciam licentius poſſidebat:nullo preſumente bellum ei inferre:ſed ciuitates obſeſſione capiebat:& quicquid potuiſſet ſumere deuaſtabat. Quinquus iam annus tranſierat:& nullus remanſerat Chananæorum:niſi qui munitione murorum effugerant. Ieſus autem de Galgalis denuo caſtrametatus:ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Sylo:locus enim opportunus pulchritudine uidebatur:donec edificari templum quietis cauſa permitteret. Et inde procedens ad Sicimam cum omni populo altare conſtituit deo: ubi Moyſes quoq; prædixit:& diſtribuens exercitum in monte quidem Garizi conſtituit medium: & in bael dimidium: in quo & altare edificauit: necnon & Leuitas ſacerdoteſq; diuiſit. Sacrificantes uero & maledicta facientes:& eas in ara conſcriptas relinquentes: ad ſyloam denuo ſunt reuerſi. Ieſus autẽ cum eſſet ſenex & chananæorum ciuitates non facile capi uideret: tam propter locorum munitionem:in quibus erant quam propter fortitudinem murorum:quos pro naturali ciuitatum cuſtodia circunduxerant: & credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere: nam propter ſuum interitum Chananæi cognoſcentes iſrahelitas egreſſos ab ægypto: omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occupati. Congregari ergo Ieſus,tunc populum in eccleſiam Sylo præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus:commemorans eis: & quibus fuerant iam potiti: & actus quos geſſerant:quam eſſent optimi & deo præbente digni:& q uirtute legum quas ſequebantur.xxx.& unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant: & omnem exercitum quicunq; ſperauerant contra eorum ſe fortitudinem dimicare ita necauerant: ut neque eorum generatio relinqueretur:cum uero ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur: apud alios autem longo tempore oppreſſione adhuc opus eſſet:propter murorum munitionem: & habitantium in eis audaciam:petebat eos qui trans iordanem erant:ut laborãtes cum eis:& in periculo adiuuantes fratres ſuos ſortibus propriis fruerentur:grates utiq; eis pro labore reſtituendas. Tũc etiam ſingulos alt per tribus de quibus teſtimonium daretur:eo q uirtute præcellerent dirigẽdos qui terram metientes fideliter: & in nullo malignantes eius magnitudinem ſine dolo renunciarent. Et Ieſus quidem hæc uerba faciens:populum ſibi habuit fauentem:& uiros qui terram eorum deberẽt metiri direxit:dans eis aliquos terræ menſores doctos:quos propter artem ueritas non lateret mandans eis:ut in ea menſuras eſtimarent:& fœlicem terram & quæ minus eſſet idonea. Natura namque terræ Chananæorum huiuſmodi eſt: ut & planiciem magnam habeat: & fructus ferre ſit copioſa.. Quæ comparata quidem aliæ terræ creditur eſſe fœlix cum locis autem Hierichuntis: & Hieroſolymarum eſtimata putatur ualde uiliſſima. Licet omnino hæc ſpacia parua:& eorum multa montana ſint: magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorum ex pulchritudine alia ſimilis non eſt: & propterea eſtimandas potius quam metiendas decreuit has ſortes:dum ſepius unum iugerum pro mille ſit dignum. Viri autem qui miſſi fuerant cum eſſent decem circumeuntes & eſtimantes terram:ſeptimo ad eum menſe reuerſi ſunt ad ciuitatem Sylo:ubi tabernaculum conſtituerat. Tunc Ieſus Eleazarum & ſeniores cum principibus tribuum ſumens diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ tribui manaſſe: ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Cunq; miſiſſet ſortem Iudæ quidem tribus ſorte cadente elegit ſuperiorem Idumæam. Quæ in longum quidem extenditur uſq; hieroſolymam: latitudine uero uſque ad paludem: quæ ſodomæ conſtituta eſt. In hac autem ſorte ciuitates erant Aſcalon & Gaza. Simeon uero in ſecunda ſorte prouenit Idumæa quæ circa ægyptum eſt & arabiæ montem. Beniamite uero fortiti ſunt a iordane quidem flumine uſq; ad mare longitudinem: latitudinem uero quæ Hieroſolymis Bethelq; terminatur. Hæc ſors anguſtiſſima fuit propter terræ fœlicitatem: Hierichon enim & Hie-

roſolymitarum tulerunt urbes. Effraim autem tribus a Iordane flumine uſq; ad Gazara longitudinem habuit: latitudinem uero quamcunq; habuit Bellis quæ uſq; ad campum maximum terminatur: Manaſſe uero medietas a iordane quidem uſq; ad ciuitatem Doron: latitudinem autẽ ad Bithiſanos: q̃ nunc Scitopolis appellatur. Poſt hos autem Yſachar carmelum montem: & fluuium in lõgitudine habuit itabirium montem uero in latitudine. Zabulonitæ uero uſq; Geneſar deſcendẽtẽ circa carmelum & mare ſortiti ſunt: & conuallem quæ carmelum nuncupatur: eo p etiam huiuſmodi ſit. Aſſeritæ uero omnem terram quæ ad Sidonem conuerſa eſt habuerunt. Ciuitas autem Arce in horum parte fuit: quæ etiam Hactipos nuncupatur. Partem uero ad orientem conuerſam uſq; ad Damaſcum ciuitatem: & galileam ſuperiorem Neptalitæ ſumpſerunt uſq; ad montem libanũ: ſonteſq; Iordanis: quorum de mõtibus eſt fluctus collectus. Danitæ autem loca conuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerunt: Azoto & Doris: determinatiõemq; Iamniam ſimul & Geth Abethoron uſq; ad montem: ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaq; diuiſit ieſus terram: & noũem atq; dimidiæ tribui eam tradidit poſſidẽdã. Nam amoræam quæ & ipſa ab uno Chananæi filio ſic uocata eſt Moyſes dudum capiens: tribubus duabus: dimidiæq; diſtribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca uero circa Sidonem & Archeos: & Amatheos & Aritheos inculta tunc erant. Ieſus autem cum eum iam ſenectus impediret: ut non poſſet ea quæ cogitabat efficere: & dum qui poſt eum erant principatum ſumpturi negligenter in communi utilitate conuerſarentur: præcepit ſingulis tribubus ut nullum de Chananæorum genere in terra quam ſunt ſortite relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; cuſtodiam paternæ ſolẽnitatũ fore: hanc etiã Moyſen prædixiſſe cõmemorans: & hoc ei eſſe credendum dixit: ſed & leuitis octo &. xxx. ciuitates eẽ reſtituẽdas: q iã prius accepãt i amorrea. x. Quarum tres diſtribuit fugacibus habitandas. i. de tribu Iuda Ebron. Sichen uero ex Effrem: & Cades de Neptalim Eſt aũt hic locus ſupra galileã. Diuiſit eis & cũctas præde reliquias. Erat nanq; terra ampla: & magnas diuitias obtinebãt. Abũdabãt enim & eõiter oẽs & eorũ ſinguli auro & ueſtibus: & aliis uaſis: & quadrupedũ copia: quoꝝ numerus cõprehẽdi nõ poterat. Poſt hæc autem exercitu in eccleſiã cõuocato: eis qui ſuper Iordanẽ in Amorræa conſtituti erant: quoꝝ exercitus quinquaginta milium armatoꝝ eſſe uidebatur: ita locutus eſt. Cum deus pater & dominus generis hæbreoꝝ hanc terram nobis poſſidere conceſſit: & poſſeſſam ſemp ſe nobis ſeruare promiſit: p cuius mandato cognatis indigẽtibus proniſſime uos obtuliſtis ad oĩa: iuſtũ eſt nulla uos difficultate ulterius detinente quiete etiam frui ſecuris utiq; nobis de uoluntate ueſtra: quia ſi rurſus opus fuerit ad neceſſaria eam inſigniter offeretis: neq; poſt hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis pro periculis in qbus uixiſtis non mõ ſolum: ſed etiã ſemp acturi ſumus: & quia cũ ſitis boni memoriam habebitis oĩum & mente retinebitis quæcunq; p uos puenerunt nobis: & qũo uſum bonoꝝ ueſtroꝝ pp nos duſtuliſtis: & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore conſiſtimus poſtea ueſtra ſorte frui utile iudicaſtis: Acceſſerũt aũt ſupra ueſtra bona ex laboribus: quos nobiſcum habuiſtis multæ diuitiæ prædam ꝑcioſioꝝ augẽtes: & aurũ & argẽtũ ſup hæc omnia quod maius eſt ueſter fauor. Ob quã rẽ ita nos ad quodcũq; uolueritis in repẽſatiõe paratos habebitis: q nequaq̃ hoꝝ quæ Moyſes prædixit eſtis obliti: illo etiã in oĩbus certum habeote non eſt quicq̃ in quo uobis gratiarum debita non ſolamus. Gaudentes ergo uos ad ſortes ueſtras dimittimus: & roganus ut nullũ eſſe terminum noſtræ cognationis exiſtimetis: nec quia inter nos iſte fluuius eſt: alteros nos: & nõ hæbreos nos eſſe credatis. Omnes enim ſumus ex Abraam q hic & illic habitamus: unuſq; deus q & noſtros maiores & ueſtros ad illorũ perduxit uitam: cuius religionis habeote curam & conuerſationis: quã per Moyſen ipſe cõſtituit. Perdurantes enim in iſtis fauorẽ dei & eius ſolatium ſemp habebitis: cõuerſis uero uobis ad imitationẽ gentium externarum auerſabitur ueſtrũ genus. Hæc cum dixiſſet ſingulos maioꝝ: & cõiter eoꝝ multitudinẽ ſalutans: ipſe quidem reſtitit. Deduxit aũt eos populus: non tamen ſine lachrymis: & uix ſemetipſos abinuicem dimiſerunt. Tranſiens aũt fluuium tribus Rubem & Gad: & qcunq; de Manaſſe piter ſequebant: altare ſup ripã collo care iordanis decreuerunt: ut memorabile ſignum generationis futuræ cognationis eorum: q intra iordanẽ habitare uidebantur exiſteret. Audientes aũt qui ĩtra iordanẽ erãt: quia dimiſſi ab eis altare conſtituiſſent. Et neſcientes qua hoc uoluntate feciſſent: pro nouitate tamen culturæ deorũ peregrinorum hoc celebratum credentes & ſacræ religioni derogatum ueriſimile iudicantes erãt armati ad ultionem eoꝝ qui collocauerant altare fluuium trãſituri & puniturí eos quaſi p paternæ deſtructione ſolẽnitatum. Non enim uidebat eis iuſtũ ut cognationem reſpiceret: aut dignitatẽ eoꝝ: qui auctores fuerant harum reꝝ: ſed dei amplectabant mandata: & commodo honorari congaudebant. Et illi quidem armati ſunt p furorem: retinuit aũt eos Ieſus & pontifex. Eleazarus: & pariter ſeniores ſermonibus ſuadentes: ut prius experimenta eoꝝ uoluntatis acciperẽt: deinde ſi malæ uolũtatis agnoſcerẽt eoꝝ mẽtes: tũc armis ſup eos incederẽt. Miſerunt itaq; legatos ad eos: Phineen filiũ Eleazari: & decẽ alios apud hæbreos honoratos: cognituros ſapienter cur altare tranſeuntes ſuper ripã fluminis ſtatuiſſent. Cũq; illis trãſeuntibus: & ad eos uenientibus fuiſſet eccleſia cõgregata: ſtãs phines hæc dicebat. Magis equidẽ deliquiſtis quam poſſitis correpti de futuro ſermõibus emẽdari uemmtamen non ſecundum magnitudinẽ iniqtatis nos reddituri uobis ad arma repẽte ultionẽq;

deſcēdimus. Cognatos nāq; uerbis prius corripere uolētes: hāc celebrauimus legatiōem: quatenus agnoſceremus cauſam, p qua acceſſiſtis: ut altare fabricetis: ne petulāter uideremur armis adire uos: utrum uoluntate bona feciſtis hoc an re uera culpa conuincatur: unde in uobis iuſtius ulciſcamur. Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatem ſæpius agnoſcentes: & auditores legū: quas ipſe nobis contulit exiſtentes: diuiſos a nobis: & in propriam ſortem uenientes quā dei gratia & ipſius circa uos prouidentia meruiſtis: obliuionem eius habere: & tabernaculum arcæq; deſerētes & altare quod nobis eſt proprium: peregrinos introducere dos: Chananæorum mala ſectātes. Sed nihil iniq; feciſſe optamus: agentes pœnitentiam: & nequaq; uelanientes ulterius: legū paternarū pudorem: memoriamq; ſumentes. Si uero in delicto conſiſtitis: nequaq; laborem pro legibus refutamus: ſed trāſeuntes iordanem defendimus eas: & ante omnia deum nihil uos a Chananæis differre credentes: ſed ſicut ipſos uos quoq; ſimiliter perimentes. Non enim putetis q; quia tranſiſtis fluuium: etiam a dei uirtute eſtis extranei. Vbiq; in his quæ ſunt ipſius eſtis: & effugere poteſtatem eius atq; iudicium nullo modo poteritis. Si uero creditis hunc locum ubi nunc eſtis poſiti impedimētū eſſe correptionis: nihil prohibet denuo terram diuidere: eamq; ad pecudum paſcua deputare. Sed agite temperanter: & a nouo delicto recedite. Rogamus ergo uos per filios & uxores: ne nobis facinus neceſſitatem huius defenſionis: quod nec ueſtræ: nec ipſorum ſaluti aut cauſis expedit ſic cogitare: ut non uerbis uinci potius quam experimentum uelitis ſuſtinere præliorū. Hæc Phinee dicente: præſules eccleſiæ & oīs multitudo ceperunt de quærimoniis ſatisfacere: & pfiteri: neq; ab eoꝝ ſe cognatione receſſiſſe: neq; pro nouitate altare cōdidiſſe: ſed & deū unū noſſe: q hæbreis eſt oīb⁹ cōmunis: & illud altare poſitū ante tabernaculū ad ſacrificia faciēda. Hoc aūt altare pp qd & ſuſpecti eſtis facti: dicebant nō p religione collocatū: ſed ut ſignū fieret: & indiciū in futuro ueſtræ familiaritatis. Et neceſſe eſt nobis tēperare: & in patriis legibus pmanere: nō utiq; trāſgreſſiōis indiciū ſicut ſuſpicamini facere. Teſtis aūt nobis ſit deus: qa iſtud altare nō p tali cauſa cōſtruximus. Vnde meliorem de his hētes opinionē nihil culpetis ulterius: neq; nos extra ſortē iudicādos eſſe credatis: nec eorum ſimiles q cū generis Abraam ſint: ad nouas ſolēnitates accedūt. Hæc dicētes laudās Phinees: reuerſus eſt ad Ieſum: & eorum uerba populo nunciabat. Ille uero gaudens q; neq; ulla pugnādi foret neceſſitas: nec ad ſanguinē bellūq; deducerentur contra cognatos: pacificas deo p his hoſtias immolauit: & dimittēs poſt hæc multitudinē in p̄prias ſedes: Ieſus ipſe in Sichē cōmoratus eſt. Poſt hæc anno. xx. ſenior iā exiſtēs euocabat honoratos maxime ciuitatū & principes & ſeniores: & multitudinem quantācūq; cōgregari eſſet poſſibile. Quibus in unū cōuenientibus cūcta beneficia dei commemorabat. Erant enim multa: per quæ ab humili forma ad hanc gloriam & ſubſtantiā pueniſſent & ſeruari dei uoluntatē: quæ talis circa eos eſſet orabat. Et pie cunctos poſcebat agere: p quā ſolam eis grata diuinitas pmaneret. Hoc enim bñ ſe habere dicebat: ut trāſiturus a uita huiuſmodi eis monita derelinqueret: poſcebatq; ab illis: ut quæ ille diceret memoria retinerent. Et ille quidem talia præſentibus loquens: defunctus eſt cum uixiſſet annis centum & decem quorum cum Moyſe quidem pro doctrina utilium rerum commoratus eſt quadraginta: dux autem poſt illius mortem ſex & uiginti annis fuit uir neq; ſapientia indignus: nec earum quæ cogitabat ut multa ſapienter ediceret inexpertus: ſed ubiq; ſummus & ad opera periculaq; magnanimus audaxq; bella diſponere: & in pace dexter: & in omni tempore precipua uirtute conueniens. Sepultus eſt aūt in ciuitate Thamna in tribu Effraim. Eodem uero tempore mortuus eſt & Eleazarus pontifex Phineæ filio ſacerdotium derelinquens: cuius ſepultura eſt facta in Gabatha ciuitate.

Quō moriēt: duce: filii Iſrahel fœliciter aliquāto tpe pugnaueret cōtra Chananæos. CA. II.

POſt hoꝝ itaq; trāſitu Finees pphetauit ſcdm dei uolūtatem ad delendū Chananæoꝝ genus tribui iudæ præbendū eſſe principatū. Erat. n. ſtudium populo cognoſcere: qđ ēt placeret deo. Tūc aſſumpta eſt ēt tribus Simeon ad pugnādū: quatenus exterminatis hoſtibus ſub ditiōe etiā eos q in ipſa ſorte cōſiſtebāt efficerēt. Chananæis aūt uiuētibus apud ſe illo tpe rebus cū magno exercitu eos in Bezedin expectabant: regi Bezidnoꝝ Adonibezech pricipatū credētes: qđ nomē ſignificat dñs Bezedinoꝝ: adoni eni hæbrea lingua dñs indicat. Sperabāt eni uincere iſrahelitas mortuo Ieſu. Cōgreſſi uero Iſrahelite duabus tribubus: quas p̄dixi: magnifice pugnauerūt: & occiderūt eoꝝ qdē. x. milia: fugātes aūt reliquos: & inſequētes: adonibezech quoq; ceperūt eiuſq; manuū ac pedū ſūmitates iciderūt: nō eni poterat deū latere. Ille aūt hæc patiens ſertē dixiſſe. Quæ cōtra uos egi: & ſeptuaginta regibus facere non erubui: digna recōpenſatione hodie redditū eſt mihi. Et uiuū quidē illū tulerunt ad hieroſolymā morientem uero ſepelierunt: & egrediebantur uaſtantes ciuitates: & plurimas capientes. Inter hæc obſederunt hieroſolymam: ſed hanc quidem longo poſt tempore capientes: oēs in ea habitātes intereme runt. Erat autem eis ualde grauis deſup munitio murorum: & loci natura reſiſtēdo. Vnde caſtra metati ſunt in chebron: & hanc capiētes omnes interfecerūt. Relinquebat adhuc genus gigantū: q pp corpoꝝ magnitudines atq; formas in nullo aliis hoībus pximabant multa modum mirabiles: ut haſtenus eorum oſſa monſtrāt: in nullo his de quibus fides habet equalia: quoꝝ genus leuites præcipue deleuerunt. Munus etiam cū duobus milibus cubitis terrā denno dederūt nato Moyſeos: hic

enim fuit unus explorator: quos misit moyses in chananæa. Dederũt aũt & filiis Ietro Madianite q fuit gener. Moysi terrã ad possidendũ. Nã patria relinquentes secuti sunt eos: & fuerunt in deserto cum eis. Tribus itaq; Iuda & Simeon ciuitates qdem Chananæas in mõtanis ceperunt: in cãpestribꝰ aũt & ad mare posita: Ascalonẽ & Azotũ. Euasit uero eos Gaza & Accaron. Nam dũ essent i cãpestribus: & copiosam haberent curruum abundantiam: irruentes sibimet confligebant. Et iste qdem tribus maxime bellando locupletate ad ciuitates proprias recesserunt: & arma deposuerunt. Beniamin uero: quorum erat hierosolyma habitatores suos cõcesserunt tributa persoluere: & ita quiescẽtes omnes alios quidem interfecere: alios uero pericula sustinere: ad terrarum se tradidere culturam. Hoc aut est & reliquæ tribus imitantes Beniamitas faciebant: & eorum tributa participientes permittebant Chananæos sine præliis esse. Tribus autem Effrem cum obsedisset Bethelam: finem dignum tempore: & magna laborum obsessione inuenire non potuit: quando ille licet affecti in obsessione omni modo perdurabant. Deinde Effra mitte capientes quendam in ciuitate cõmorantẽ: & necessaria eis deferentẽ fidem dederunt: ut si ciuitatẽ traderet: saluarent eũ & cognatos eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatem se traditurum. Qui tradens urbem: cum suis hoc modo saluatus est. Illi autem interimentes cunctos inhabitãtes ibi tenuerunt decetero ciuitatem.

Quo pcedẽte tempore Israhelitæ transcendentes patrias leges ad grandes ærumnas deducti sunt & seditione facta: adinuicem pugnauerũt: huiusmodi causa pro qua deleta est tribus Beniamin præter sexcentos uiros.

CAPI. III.

Igitur post hæc circa hostes quidem molliores erãt Israhelitæ: circa terram uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias se tradentes per epulas & libidinem iam uirtute deficiebant: & in conuersatione legum integri non erant: in his indignata diuinitas suscitauit primum quidem ut ita dicam sua uolũtate chananæos q post ea secundum eorum actus multa contra eos crudelitate usi sunt. Hæbrei nanq; & circa ea quæ dei sunt negligentes erant: & circa bella difficiles: cũ multa Chananæi eis abstuliissent: & ad labores iam erant propter epulas dissoluti: agebaturq; ut eorum optima iam conuersatio deperiret & senio res non audiebant: nec aliud præceptum: nec priorum ulla solennia conuersabant. Erant autem in agris libidini lucrorũ intenti. & propter multam requiem seditio eos crudelis iterum compræhendit: & ad hoc usq; perducti sunt: ut adinuicem huiusmodi pugnarent causa: p qua deleta & tribus Beniamin: præter sexcentos uiros. Vir de populo Ieuita: qui erat sortis effrem & ibi habitabat: de bethleem duxit uxorem: Hic autem locus est tribus iudæ. Cunq; uehementer amaret coniugem: & eius pulchritudine uictus afficeretur: quando ab illa non similiter amabatur: & ille p̃pter passionis eius amorem potius uteretur: lites frequẽter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes mense quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorem uenit ad soceros: solutisq; litibus placatus est circa ea. Et quidẽ quattuor diebus ibidem commoratus præbentibus ei hospilitatem puellæ parentibus quinta die abierunt: & circa meridiem sunt egressi. Tardius enim dimittebant parentes filiam: & dei iam tarditas accedebat. Vnus autẽ famulus eos sequebatur: & asinus erat eis in quo mulier uehebatur. Cunq; uenissent circa hierosolymam ambulantibus stadiis .xxx. persuasit famulis ut manerent: ne & p̃pter noctem ambulantes difficultas aliqua comprænderet: dum nec procul hostes existerẽt: & tempus frequẽter incautum faciat suspecta etiam quæ putantur esse tutissima. Illis autem non placuit apud alienigenas uiros succedere. Erat uero ciuitas Chananæorum: sed accedentes .xx. adhuc stadiis optabant ad propriam descendere ciuitatem. Cunq; hæc sententia ualuisset uenit in Gabaa tribus Beniamin iam uespere. Et cum nullus ciuium eum in mansione susciperet: senior quidam ex agro descendens: qui de tribus quidam erat Effrem in Gabaa uero commorabatur: uidens eum qui esset interrogabat: & propter quas causas non mittens cum iam essent tenebræ necessaria cœnæ requireret. Ille leuita quidem se dixit esse. mulierem autem a parentibus reducere: ad propria remeare: habitationem uero significabat habere in sorte Effrem. Quem senior & pro cognatione: & eo q̃ eandem possederat tribum: & propter colloquium ad suum duxit hospitium. Quidam uero iuuenculi gabaonitarum mulierem in platea uidentes: & pulchritudinem stupẽtes: dum apud illum senem eam successisse cognoscerent: contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem uenerunt ad ianuas eius. Et cum eis senior ut abscederent supplicaret: & ut ne uiolentiam inferrent hospiti: nec iniuriam illi petebãt ut data sibi muliere a rerum mansione recederent. Seniore uero dicente q̃ & cognata esset leuitæ: & per libidinem inique in lege delinquerent: deficientes circa iusticiam deridebant: minabanturq; se eum interficere: eo q̃ eoꝝ cõcupiscentiam impediret. Cumq; in necessitate uenisset nolens hospites in cõtumelia magna relinquere: suam eis filiã cessit: dicens minus eẽ peccati si cõcupiscẽtiã sua in ea cõplerent: quã si iniuriam pegrinis iferrẽt: & iniusticiã nõ pferre quos susceperat: hoc mõ putabat. Cũ uero illi nequaq; a suo feruore p̃ peregrina recederẽt: sed iminerẽt ut eã acciperẽt: ille quidẽ supplicabat: ut nihil iniq; presumerent. At illi rapiẽtes & adiiciẽtes pro libidine uiolẽtiã: ad semetipsos mulierẽ deduxerũt: & p totam noctẽ usq; ad principium diei i eius corpore ludibria sunt extẽti. Illa uero defecta in his quæ p̃ uenerant ad hospitẽ rediit: & cõtristata pro his quæ ptulerat: præ uerecũ-

dia ad faciē mariti minime p̄sumebat accedere. Cūq; circa sep his quæ cōtigerāt icurabilē reputa ret lectulo decumbens aiam dereliqt. Vir aūt eius arbitratus sopore graui mulierem detineri: nihil mali metuēs excitare eam tētabat & cōsolari: qa raptoribus nō spontanea uolūtate se p̄buisset iniu riis. Cū uero certe defunctā cognouisset a maloꝝ magnitudine: iponens iumēto mortuā ad se por tare uxorē: & diuidēs eam p mēbra in ptes duodecim: p trib⁹ singulas destinabat mādatū dās portā tibus: ut p̄derent auctores mortis eius: & eiusmodi crudelitatē cūctis tribubus īdicarēt. Illis autē & aspectu & auditu graui hoꝝ malorꝝ affectus nullū sumētes primitus hmōi exēplū ira intemperatæ & iustissima concitati in Sylo sunt ante tabernaculum congregati: & in arma procedere repēte ten tabant: & insilire Gabaonitis: ut hostibus. Retinuerunt autem eos seniores suadentes non oportere sic cito contribulis inferre bellum anteq̄ uerbis agerent de criminibus quando nec lex circa extra neos permitteret præter legationem Israhelitas bella tractare: si forte pœnitentiam agerent qui in iuste aliquid præsumpsissent: bonū esse ut legi obedientes ad Gabaonitas mitterent: & mali auctō res expeterent: quibus præbitis eos punirent: contēnentes uero armis adirent. Miserūt ergo ad Ga baonitas accusantes iuuenes de muliere: & eos dari ad supplicia deposcētes: q legitime nō egissent: quasi nō esset iustū: ut pro oībus illi potius moreretur. Gabaonitæ uero neq; iuuenes tradiderunt: & crudele iudicauerūt timore belli alienis obedire præceptis: in nullo se putantes esse minores armis: neq; multitudine: nec bellandi præsumptione. Erāt aūt nimis instructi: & sup alias tribus industrii despexerūtq; illos: & īdignati sunt e diuerso tanq̄ cōpressuri uiolētia faciētes. Cūq; talia fuissent isra helitis enūciata: iusiurandū fecerūt: nullā suarum uiro Beniamiti dare nuptiis filiā: sed armari super eos: & amplius eis quā aduersus chananæos resistere: quos hæbrei sepius expugnassent. Repente er go eduxerūt super eos exercitū quadringēta milia uiroꝝ. Beniamitæ uero habuerunt. xxv. milia ar matoꝝ: & alioꝝ sexcentoꝝ: qui siniſtris manibus fundibulari uidebant experti. Et cōmisso prælio circa gabaa fugauerūt israhelitas Beniamitæ uiri: ceciderūtq; ex eis. xxii. milia: fuissentq; plurimi for te necati: nisi nox eos retinuisset: & pugnā soluisset. Et Beniamitæ gaudētes abibāt in ciuitatē: isra helitæ uero obstupescētes se ita uictos: ad exercitū remeabant. Altera uero die rursum congressi Be niamitæ uicerūt: & mortui sunt decē & octo milia Israhelitarū: metuentesq; exercitū reliquerūt. Ve nientes autem in ciuitatem Bethleem proxime cōstitutā: ea die ieiunantes: altera die deprecabātur deū per Phineen sacerdotem: ut eius ira quiesceret: & ei in duabus eorum deuictionibus satisfieret: daretq; eis potentiam contra hostes atq; uictoriā. Deus aūt hæc fieri Phinee prophetante promisit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum: mediā quidē partem in insidiis circa urbem nocte col locauerant: medii uero beniamitis congressi: paulatim eis imminentibus recedebant: & Beniamitæ persequebantur: Hæbreis paulatim refugientibus: & oīno uolentibus oēs eos ab urbe protrahere: quos quasi fugientes insequebantur: ita ut etiam seniores & iuniores in ciuitate propter infirmitatē relicti discurrerent: adire uolentes hostes. Cum uero multum a ciuitate recessissent: fugere quidem hæbreis cessauerunt: conuersi autem steterunt ad pugnam: & illis qui in insidiis erant dederunt si gnum. Qui surgentes cum clamore hostes aggressi sunt. Illi uero ut sensere se esse deceptos: in angu stia constituti: in quodam coacti & concauo loco collecti sunt: & ibi iaculis sauciati: ita ut omnes in terirent præter sexcentos uiros. Quiq; conuersi & constipati: & per medios hostes transeuntes effu gerunt ad uicinos montes: quos tenētes ibidē cōmorati sunt. Illi uero circa uiginti & quinq; milia sunt extincti. Igit Israhelitæ & Gabaa ciuitatē igne cōcremauerunt: & mulieres: & īfantulos masculos; peremerunt: aliis Beniamitarū ciuitatibus similia facientes: sicq; erant contra eos infestī: ut etiam Iabitas q erant galaditidis regionis: eo q̄ eis auxilium non præbuissent contra Beniamitas: mitten tes. xii. milia de suis armatis: iuberent omnes interimi: occiderantq; hi qui fuerant missi omnes pu gnaces ciuitatis cum filiis & uxoribus præter quadringentas uirgines tanta ira succensi sunt ppter passionem correptæ mulieris: & armorum ab eis electa conditiones. Post hæc autem Israhelitæ pro calamitate Beniamitarum puniti sunt: & super hoc ieiunare proposuerunt: licet iusta passi essent: eo q̄ in lege peccauerint: tunc sexcentos qui fugerant euocant legationibus. Erant enim super quan dam petram quæ Suas appellatur. Legati uero non illis tantummodo calamitatem proueniſſe: sed etiam sibi cognatis peuntibus ingemiscentes: suadebant eis ut patiēter ferrēt: & ad illorum cetū cō curreret: ne oīno quātū ad se Beniamitarū tribū exterminari decernerent: dicebantq; eis. Concedi mus uobis terrā & p̄dam quātūcunq; tollere potueritis: illi uero his cōtra se dei decreto gestis: quā do in sua iniqtate sciētes pugnauerant ad alias cōtra tribū primā obediētes uocantibus aduenerūt. Israhelitæ uero uxores eis quadringentas uirgines Iabitidas dederunt: & de ducētis reliquis cogita bant: quō & ille haberent uxores ut filios procrearēt: cū utiq; iurassent ante bellū: ut suas filias nulli Beniamitæ coniungerēt. Et alii quidē suadebāt illud iusiurādū nō debere seruari: qđ p iram nō uo luntate nec iudicio proueniſſet: nihilq; foret deo molestū: si tribū pituram saluare possent: adiicien tes piurii non qñ necessitate fit esse pessimum: sed qñ fuerit malignitate commissum. Cunq; senio res piurii nomē ualde metuerēt: qdā ait. Hoc cōsilio & isti uxores habebunt: & religio iurisiurandi seruabit. Ter in āno in Sylo ad mercimoniū fit cōuētus: sequūturq; mulieres & uirgines. Sinant ergo Beniamitæ ut raptu ducāt uxores q̄scūq; potuerit: nobis neq; iuitātibus: neq; p̄hibētibus. Et dū

patres eoꝝ: qui fuerint uindictaq; popoſcerint: dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiã non habuerunt filiarum. Oportet enim Beiamitas iram euadere: qua iam circa eos uſi ſumus immenſa. His itaq; conſentientes decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante uero feſtiuitate: illi quidem. cc. uiri bini uel terni ante ciuitatem per uineas & locas: in quibus ſe latere credebant poſiti: inſidiabantur uirginibus uenientibus. Illæ autem cum luſu: nihilq; metuentes ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgentes tenuere diſperſas eo modo ducentes: uxores: & ad opera ſe terræ dederunt ſtudentes ut ad ſecundam fœlicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin cũ pene tota periſſet: Iſrahelitarum ſapientia reparata eſt. Floruit itaq; repente: & opulẽtiæ magnitudine: aliiſq; ditata rebus eſt. Hoc itaq; bellum ita ſedatum eſſe dinoſcitur.

Quõ poſt hãc afflictionẽ Iſrahelitæ rurſus impie agẽtes opprimũtur a chananæis: & a Curſatorege aſſyrioꝝ: cui ſeruierũt ãnis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta ẽ p Zenizẽ Beli filiũ: pricipante: ãnis quadragĩta: qui apud finicas dicit iudex. CAP. IIII.

EOrum uero ſimilia etiam tribum Dan ex huiuſmodi cauſa cõtigit ſuſtinere. Cũ Iſrahelitæ bellorum iam ſtudium reliquiſſent: & ad opa ſe terræ dediſſent: Chananæi contẽnẽtes eos: nec aliquid ſe ab eis pati credentes ſuum collegerunt exercitũ firmam habẽtes ſpem: quaſi hæbreos affligerent. & decetero ciuitates licenter inhabitarẽt: curruſq; faciebãt: & exercebant armis: & urbes adinuicẽ ſibi conſentiebãt. Et de tribu quidẽ Iuda Aſcalonam ciuitatẽ: & Accaron abſtulerunt & alias multas in cãpeſtribus cõſtitutas: & ipſos Danitas in mõtana fugere cõpulerũt: nec paululũ eis locum in cãpeſtribus reliquẽtes. Et dũ illi nec ad bellãdũ eſſent idonei nec terrã ſibi iam ſufficiẽtẽ haberẽt miſerũt de ſuis. v. uiros ad loca mediterranea: qui terrã inſpicerẽt in qua habitare decetero potuiſſẽt. Illi aũt nõ procul a monte Libano: & iuxta Iordanis fontes circa maximum cãpũ ſi dominus ciuitatis uiam triũ dierũ perãbulantes contẽplanteſq; terrã bonã & nimis uberrimã ſignificauerũt eis. Quo cum exercitu procedẽtes: edificauerũt illic urbẽ Dan cognominatã ab uno filiorum Iacob: ex quo & ipſa tribus appellata nidebatur. Iſrahelitis autẽ & cũiam eſſent in labore difficiles: & in diuinitatis cultu deficerẽt: aduerſa prouenie bant. Nam dum fuiſſent a ſua cõuerſatione tranſgreſſi: ferebantur ad libidinem: ut pro ſua uiuerent uolũtate: ita ut imminentibus Chananæis: malis omnibus implerentur. Iratus eſt igitur eis deus: & fœlicitatem quã inumeris laboribus acquiſierant propter epulas amiſerunt. Caſtra ſiquidem cõtra eos agente Cuſarto rege aſſyriorum: multi pugnantes perierũt: & obſeſſi fortiter capti ſunt: quidam uero propter timorem ſponte ſe illi contradiderunt: & maiora quam poſſent tributa impoſita ſibimet exoluebant: & diuerſas iniurias perferebant per annos. viii poſt quos hoc modo liberati ſunt. Zenes quidam de tribu Iuda uir induſtrius: prudentiaq; fortiſſimus reſpõſo ſibi dato ne deſpiceret hæbreos in neceſſitate huiuſmodi conſtitutos: ſed ut potius reducere eos ad ius libertatis adiret pauc os quoſdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens ſibi quibus tunc in illis rebus poſitis aut pudor eſſet: aũt quos ſpes confidentiæ nimis acueret primum quidem Cuſarti caſtra dirupit. Cunq; plurimi hæbreorum ad certamen accederent: eo ꝙ bene eis prior confidentiã proceſſiſſet: cum aſſyriis congreſſi ſunt: eoſq; ualde perſecuti: eufratem traſmeare coegerunt. Zenes autem cum ipſo fortitudinis opere præbuiſſet effectum principatus accepit honorem: ut populum iudicaret: in quo ſcili cet. xl. annis conuerſatus eſt.

Quõ rurſus populus noſter annis. x. & octo ſeruierũt moabitis: & a quodam aoth noĩe ſeruitute priuatus ſit: eo principatum annis. lxxx. tenẽte. CAPI. .V.

HOc autem moriente: denuo res iſrahelitarum ſine principe uexabantur. Et dum honorem deo non referrẽt: nec legibus obedirent: magis ac magis afflictionibus ſubiiciebãtur: ita ut Eglon rex Moabitarum deſpiciens inhoneſtam conuerſationem eorum: bellum eis inferre præſumeret: & multis eos prælĩis obtineret ac ſubderet: & omnem poteſtatem eorum prorſus humiliaret: eoſq; iuberet tributa perſoluere. Conſtituens autẽ ſibimet regnum in Hiericho nihil mali reliquit. quod populo non impoſuit: eoſq; ad inopiam perduxit annis octo & decem. Miſertus autem & deus in his quæ patiebantur: & eorum ſupplicationibus inclinatus: ab iniuria Moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomine Aoth de tribu Beniamin: ex patre Gera audaciaq; fortiſſimus: & corpore ad opera exercenda robuſtus: in leua manu maximam fortitudinem habens: cum in Hiericho habitaret: Eglon regi factus eſt notus muneribus eum placans: ita ut per hæc etiam cæteris qui erant circa regem carus exiſteret. Aliquando aũt cum duobus famulis munera regi ferens: latenter gladio in dextro fœmore ligato: introibat ad eum. Erat autẽ æſtatis tẽpus. Cũq; iam dies medius eẽt: regiæ quieſcebant cuſtodiæ: pp æſtũ cũctis ad prandia recedẽtibus. Cum ergo iuuẽculus Eglon munera ꝓbuiſſet: commoranti in quodã loco caloris temporibus oportuno: eius ſecretũ petiit. Aderant autem ſoli famuli regis. Cũq; rex famulos abire iuſſiſſet: & cum Aoth loqueretur: & ſederet ſuper ſolium ſuum: & Aoth terror igreſſus fuiſſet: nec eum fortiſſime percutere ualeret: relaturũ ſe ei ex dei precepto ſomnium dixit. Cum ergo ille lætus pro ſomnii recitatione de ſolio ſurrexiſſet: Aoth eũ i corde percuſſit: & gladiũ dereliquẽs egreſſus eſt clauſam ianuam derelinquens. Miniſtri uero quieſcebant: credentes regem i ſoporem

conuerſum. Aoth uero Hierichuntiis latenter hoc indicans:exorcabatur eos ut ſuam defenderẽt libertatẽ. At illi gratiſſime hoc audiẽtes tubis utebant:mos enim eſt patrias his populum conuocari Miniſtri itaq; Eglon diu quæ ei contingerant ignorantes:cum iam adueſpaſceret:metuentes neqd ei inopinabiliter accidiſſet:in eius cubiculum ſunt ingreſſi:eúq; mortuum comperientes:in ſtupore conuerſi ſunt:& antequ ſua caſtra colligerent:Iſrahelitarum ſuper eos irruit multitudo. Et alii quidẽ repente perempti ſunt:alii in fugam uerſi tanq; in terra Moabitida liberandi. Erant autem perempto rum ultra.x.milia. Viri Iſrahelitæ uero præoccupantes Iordanis tranſitum:eorum multos interfecerunt:& nullus eorum manus euaſit. Et hæbrei quidem hoc modo ab iſtorum ſeruitute priuati ſũt. Aoth uero ob hanc cauſam principatu honoratus a plebe:defunctus eſt:dum hãc poteſtatẽ.lxxx.tenuiſſet annis uirtutiq; etiã preter hanc cauſã maxima laude dignus exiſtens. Et poſt hunc Sanagar filius Anath electus ad principatum:qui primo anno uitam expleuit.

Quõ chananeis eos in ſeruitutẽ redigẽtibus p annos.xx. liberati ſũt p barachum & deboram:qui eorum principes fuerunt. CAP. VI.

IGitur iſrahelite calamitates quas paſſi fuerant:nõ colẽdo deũ:nec legibus eius obediẽdo:correptionẽ non aſſignantes deo:antequ a moabitarũ ſeruitio reſpirarẽt:a rege chananeo qui habitabant nomine ſubiugati ſunt. Hic aũt ortus qdẽ uidebat de ciuitate Aſeroth:quæ poſita ẽ ſuper paludẽ ſamachonitidẽ:habebatq; armatorũ.ccc.milia eqtũ.x.milia:& curruũ tria milia poſſidebat. In hac itaq; militia dux erat Syſara:apud regem honore primus. Qui ueniens ad Iſrahelitas:uehemẽter eos afflixit:ita ut tributa eis ponere t. Quæ.xx. quidẽ annis ſoluere paſſi ſũt:cum nec ipſi per infœlicitatẽ ſuam reſpicerent:& deus maiore tẽpore eos domare uellet:ppter eorũ iniurias & ingratitudines nimis iniuſtas. Decetero autẽ tẽperãtes a malis ſuis:& agnoſcẽtes has calamitates ſibi pro legũ cõtemptu ueniſſe:quandã prophetiſſam nomine Delboram:quod nomen hæbraica lingua ſignificat apim:rogauerunt ut depcaretur deũ:quatenus miſericordiam haberet eorũ:ne deſpiceret eos a chananeis oppreſſos. Deꝰ aũt ánuit eorũ ſaluti:& duce elegit de tribu neptalim Barach:quod nomen corruſcationem hæbrea lingua ſignificat. Euocãs igitur cum Delbora iuſſit eligere iuuenũ.x.milia:& ad hoſtes procedere:præſumebat enim prædicẽte deo & uictoriam promittente. Cunq; Barach dixiſſet:non ſe exercitum fore ducturum:niſi & illa quoq; una procederet:irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quam deus tibi contulit:ego uero non refutabo. Et congregantes.x.milia uiros caſtrametati ſunt apud Thabor mõtem. Quibus Syſara rege præcipiẽte obuiã uenit:& nõ procul ab eis caſtra fixit. Iſrahelitæ uero & Barach obſtupeſcentes multitudinẽ hoſtium:cum de fuga iam cogitarẽt:Delbora retinebat eos:& ipſa die dimicare præcipiebat uictoreſq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congreſſis ergo atq; permixtis:eis imber magnus influxit. Et quia nimia ſimul & grando & pluuia in faciem Chananæorum uerſa:& uentus eorum aſpectibus imminebat:ita obcecati ſunt:ut arcus eorũ & fundibulæ inutiles fierẽt:& armati propter frigus uti gladiis non ualerẽt:Iſrahelitas uero tempeſtas immiſſa:cum eis poſt terga eſſet:minus nocebat. Qui auxilio dei ſumebant ualde fiduciam:& hoſtes in medium circundantes:multos eorum interfecerunt. Et alii quidem ab Iſrahelitis extincti ſunt:alii uero excuſſi propriis ceciderunt:ita ut etiam multi eorum conculcati curribus morerẽtur. Syſara uero exiliẽs de curru cum uideret fugam exercitus ſui factam:fugiens uenit ad quandam mulierem cenidelarum:nomine Ialis. Quem rogantem ut celaret eum ſuſcepit:& petenti potum dedit lactis. Erat enim fatigatus. Et cum nimie b:biſſet:conuerſus in ſomnium eſt. illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immiſit:& cum malleo percuſſum ad terram uſq; depoſuit:& hominibus Barach poſt paululum ueniẽtibus eum oſtendit terra cum foſſum. Sic ergo uictoria conſtitit ſecundum ea quæ a Delbora dicta ſunt:ut per mulierem hic triumphus accideret. Barach autem agens exercitum ſuper Aſſur & obuiam uenientem interemit. Iabin:& cadẽte principe ciuitatem uſq; ad fundamenta deiiciẽs princeps fuit per.xl.annos hæbreorum.

Quõ pugnãtes Amalechitæ cõtra Iſrahelitas uicerũt:eorũq; puinciã afflixerũt ãnis ſeptẽ quos liberauit dominus p Gedeon:q ſup populũ fuit ãnis quadraginta. CAPI. VII.

EOdẽ tempore moriẽte Barach & Delbora Madianitæ rogantes Amalechitas & Arabes caſtrametati ſũt ſup Iſrahelitas:& congreſſos ſibimet uiros pugnãtes interemerũt eoſq; manibꝰ alligãtes cũcta deprædabant. Hoc autem facientibus illis per annos.vii. Iſrahelitarum populus per montana collectus eſt & campeſtria dereliquit:foueas quaſdam & ſpeluncas facientes ut fugientes ab illis potuiſſent quodammodo liberari. Nã Madianitæ eſtatis tempore agentes exercitum:per hyemem Iſrahelitas colere terram permittebãt ut laborantes comprimere facillime poſſent. Erat igitur fames:& ciborum maxima difficultas. Tũc ergo conuerſi ad deum p̃cibus hæbrei:ut eos eriperet exorabant. Gedeon aũt Iaſi filiꝰ de tribu Manaſſe paucos manipulos ſpicarum ferens:latenter eos terebat in torcular:cum metueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc uiſio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eum fœlicem & carum deo:hocq; eſſe maximum eius propiciationis indicium:eo q; tunc uteretur proprio torculari. Cũq; præciperet eum fiduciam habere & feſtinare:quatenus defenderet libertatem:ille hoc impoſſibile

eē dicebat:quando tribus ex qua eſſe multitudine priuaretur:& puer eſſet ad tantarum rerum opus infirmior.Deus aūt quod deerat ſe impleturum eſſe dicebat:eoq; ducet Iſrahelitis ſe uictoriam præbiturum.Et cum hoc Gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet:creditumq; fuiſſet ei:ac repente ad certamina decem milia uirorum uideretur præparatus exercitus aſtitit Gedeon per ſomnium deus imbecillem naturam hominum ſibi placere declarauit:& quæ eſſet fortitudine præcipua refutauit: ut uictoriam non ſibi:ſed deo proprie reputarent:tanq; ſi multo hoc dignoq; gereretur exercitu:& crederent:quia eius auxilio uictoriæ opus fuiſſet impletum:præcepitq; ut circa medium diem in ſolis ardore ad fluuium faceret uenirē exercitum:eoſq; qui inclinati biberēt magnanimos eſtimaret: qui uero cum feſtinatione turbatam biberent aquam:eos crederet hoſtium formidine detineri.Et cum gedeon ſecundum dei iuſſionem hoc adimpleſſet:trecenti uiri reperti ſunt: qui aquam manibus cum timore & turba lamberent:dixitq; deus:ut iſtos duces hoſtes adiret.Poſuerunt itaq; caſtra ſuper Iordanem die altera tranſituri.Et cum Gedeon cum timore conſiſteret quommodo ei prædictum fuerat:ut nocte hoſtes inuaderet:uolens eum deus a formidine reuocare:præcepit:ut ſumens unum militem iuxta tabernacula Madianitarum accederet:ab eis conſilium belli confidentiamq; ſumpturus.Obediens autem & ſumens propriam famulum nomine Phara:accedens ad quoddam tabernaculum:inuenit uigilantes in eo:& iuuēculum aliquem ſuo commilitoni ſomnium recitantem:ita ut Gedeon audiret.Erat enim huiuſmodi uiſio:quam dicebat:quaſi uidiſſet panem ordeaceum:qui pro uilitate ſua inconueſtibilis eſſet hominibus:per exercitū reuolutū regis apprehendiſſe tabernaculum necnon & cætera deieciſſe.Ille ergo uiſionem interitum exercitus ſignificare pronūciauit:dicens unde etiam hoc uideretur ei:omne inquit ſemen quod uocatur ordeaceum conſtat eſſe uiliſſimum:& inter omnem populum Iſrahelitæ uidentur abiecti uelut genus ordei & apud Iſrahelitas nunc Gedeon exultat & eius exercitus.Quod uero panem te uidere dixiſti:qui tabernacula noſtra uaſtauit:metuo ne deus contra nos Gedeon uictoriam condonet.Gedeon autem ſomnium audiens ſpem magnam habuit pariter & fiduciam:iuſſitq; ſuos armari:narrans eis etiam hoſtium uiſionem. illi uero in his quæ dicta fuerant præparati ſunt:& circa primam uigiliam Gedeon ſuū ducebat exercitum tripartite diuiſum:portabantq; cuncti uacuas pharetras & lampades ardentes:quatenus grauis hoſtibus uideretur inuaſio:& in dextra manu cornua ferebant:quibus pro tubis utebātur.Multum itaq; locum hoſtium tenebat exercitus:habebantq; multitudinem camelorum:& ſecūdum gentium morem paſcentes in uno circuitu erant omnes.Hæbreis aūt prædictum fuerat:ut dū uenirent circa hoſtium caſtra:ſigno dato tubis canerent:pharetraſq; concutientes cum lampadib⁹ impetum facerent iubilantes:q; uictoriam deus Gedeon cōferret. Quod cum feciſſet:ſtupor comprehendit homines adhuc dormiētes:erat enim nox:& hoc deus fieri ita præceperat:ſuntq; perempti pauci quidem ab hoſtibus :plurimi uero a ſemetipſis:eo q; linguis propriis diſcordarent. Nam dum fuiſſent in turbam redacti:unuſquiſq; perimebat proximum :dum eum crederet inimicum:& facta eſt magna cædes.Fama uero uictoriæ Gedeonis ad Iſrahelitas peruenientes:cuncti ſimul armati ſunt perſequentes hoſtes:& comprehenderunt eos in quadam ualle ſcopulis ualde circundata: quam tranſire non poſſent:& circunſtantes occiderunt omnes:duoſq; ſimul reges Oreb & Zeb.Reliqui uero duces relictos milites colligentes:qui erant quaſi.viii.&.x.milia:caſtrametati ſunt multo procul ab Iſrahelitis.Gedeon aūt labore non feſſus:ſed perſequens cum omni exercitu:eiſq; congrediens fortes uniuerſos funditus interemit:& reliquos duces Zebin & Zamon apprehendens captiuos duxit.Mortui ſunt aūt in ea pugna Madianitarum & Arabum qui eis ſolatia p̄buerunt quaſi cē tum uiginti milia:multaq; præda auri & argenti & ueſtium & camelorum :& ſub iugalium hæbraicæ tunc eſt collata uictoriæ.Gedeon aūt uadens in Effrē propriam regionem:occidit quoſq; madianitarum reges.Tribus aūt Effrem ex qua erat Gedeon eum grauiter ferret:q; cum ea minime dimiſſet: exercitum ſuper eum feſtinabat inducere:quia eis non indicaſſet quando hoſtes inuaſerat. Gedeon uero cum eſſet humilis animo & omni uirtute ſummus:dicebat non ſe auctoritatis ſuæ cōſilio præter eos contra hoſtes:ſed deo iubente pugnaſſe:uictoriam uero non minus eorum quā ſui laboris eſſe fatebatur.His ergo ſermonibus eorum mitigans iram:plus hæbreis profuit quam hoſtium præda:eoſq; a præcipicio inteſtinæ ſeditionis eripuit.Iniuriæ tamē huius pœnam illa tribus excepit:quam ſcilicet oportuno tempore declarabimus.Gedeon itaq; principatum ponere uolens:coactus retinuit illum annis iugiter.xl.populi iura diſponens & diuerſis ad eius iudicia concurrentibus:quæcunq; dixiſſet:firmiſſime omnia ſeruabantur. Qui cum ſenex defunctus fuiſſet:in Effrem regione ſepultus eſt.

¶ Quō abimelech filius gedeonis ex concubina mortuo patre arripuit principatū:interfectis cūctis fratribus ſuis excepto uno:& de pœna quā exoluit p fraterna cæde. CAP. VIII.

ISRAHEL habuit quidē filios liberos .lxx.plures enim habebat uxores:unū aūt filium habuit ex cōcubia Droma noie Abimelech:qui poſt mortē patris p̄gēs ī Syché ad cognatos ſuæ matris unde fuerat orta:& ſumēs ab eis pecunias:quoniā iniqtatū magnitudine uidebatur inſignis:cum eis ad paterna quoq; prædia regreſſus eſt:& oēs fratres occidit abſq; ſolo Ioatha.Hic.n.fugæ bēficio ē liberat⁹.Abimelech aūt aſſūpta ty rānide dām

ſe p legitimis filiis in his q̃ uellet facere declarauit:quod uehemẽter iniuſticia p̃ſulibus erat acerbum. Igitur dũ quodam tpe publica in Sychẽ feſtiuitas eẽt: cũctaq; illic multitudo conuiſteret:frater eius ioathã quẽ fugiſſe p̃diximus:aſcendens in montẽ Garizim qui Sicimoꝝ ſupeminet ciuitati:clamauit:& multitudine prebẽte ſilẽtium præcatur ut quod diceret libẽter audirẽt:factoq; ſilẽtio dixit:q; arbores facto ſui cõcilio:hũana uoce petiſſẽt ficũ:ut ſupra eas regnaret. Qua denegãte:eo q; honore fructus ꝓprii frueret:nec alium q̃rere deberet extraneũ:arbores rurſum cogitationẽ regni nõ reliq-rũt:uiſumq; eis eſt ut honorẽ uiri p̃berent. Sed & uitis electa hiſdẽ uerbis quibus ficus uſa reſpuit regnũ. Hoc ipſum faciẽtibus: & oliuis:rhamnus quã arbores petierãt ut regnũ ſumeret ſuper eas:hoc enim genus eſt inter ligna quod habet ignẽ ꝓferẽdi naturam:promiſit ſe regnũ ſuſcipere & ſi ſegniter imperare:ita tamen ut ſub eius umbra requieſcerẽt. Si uero ei cõtraria forent:eius igne cõcremarent. Hoc aũt iquit nõ riſus cã dico:ſed quõ multoꝝ bonorũ experti Gedeonis ea quæ nũc gerunt deſpiciũt:uidentes Abimelech principẽ hi qui meos cũ eo fratres interemerũt:cũ utiq; nihil ab igne differat. Cũq; talia dixiſſet abſceſſit:& habitabat latenter in mõtibus ãnis tribus:timẽs Abimelech. Hic poſt non multum tp̃s:Sycimitæ pœnitẽtiam agentes pro nece filiorum Gedeon:expulerunt ab urbe Abimelech pariter & a tribu. Ille ergo cogitabat affligere ciuitatem. Tempore aũt ſuperueniente uindemiæ:metuebant colligere fructũ:ne quid eis Abimelech faceret mali. Veniẽte uero ad eos quodam principe:Gaal noie:cũ armatis cognatis ſuis:Sycimitæ querũt ſibi ab eo præberi munitionẽ: donec uindemias cõgregarẽt. Quo eoꝝ faciente petitionem:procedebãt ad opus ſuũ:& cũ eis Gaal ſuos ducebat armatos. Cũq; fructus fuiſſet cũ ſecuritate collectus:& per ſingulos choros Abimelech aperte iam p̃ſumerent blaſphemare:ſed & principes inſidiis loca circa ciuitatem apprehẽdẽtes:multos Abimelech latenter interfeciſſent:Zebul quidam princeps ſycimitaꝝ:cum eſſet extrãeus Abimelech eis quibus populum Gaal exacuebat:Abimelech miſſis nũciis indicauit:& monuit ut inſidias poneret ante urbem ſeq; ſuaſuꝝ Gaal ut egrederet de ciuitate:quo facto:irruere ſup eã deberet Abimelech & ageret:ut in eo ſe defenderet:& deinceps populi ſibi amicitias copularet. Cũq; Abimelech in inſidiis reſediſſet:& Gaal incaute moraretur in ſuburbano:& cum eo Zebul uidẽs paulatim ordinatos accedere Gaal:ad Zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos. Quo reſpondẽte umbraculũ eſſe petrarum:cum magis appropinquaret:uerius hoc aſpectu conſiderãs:non umbrarũ eſſe:ſed uirorum dixit inſidias. Reſpondit ad eum Zebul:Nõne tu maliciam Abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinẽ nõ oſtendis: & cũ eo pugna cõgrederis? Gaal ergo turbatus cõgreſſus eſt cum Abimelech:& ceciderũt equitũ aliqui de eis armatis:ipſe uero fugit in ciuitatem:ut alios euocaret. Et denuo Zebul egit:ut Gaal expelleretur ex urbe:accuſans eum quaſi cõtra milites Abimelech melior extitiſſet. Abimelech uero cognoſcẽs egreſſuros ad uindemiam denuo ſycimitas:loca circa utbẽ inſidiis occupauit. Quibus procedentibus:iam quidẽ ps exercitus apprehẽdit portas:ut ciuibus auferret ingreſſum:alii uero diſperſos iteremerũt:& ubiq; cædes effecta eſt:& ciuitaré ad fundamẽtum uſq; ſubuertens:ſal quoq; ſuper eius ruinas ſeminãs:uictor abſceſſit. Omnes itaq; ſycimitæ hoc modo perempti ſunt. Quicunq; uero p prouinciam diſpſi pericula fugierũt:ſup quandam petram munitiſſimam cõgregati morabantur. Cũq; eam murare niterẽtur uoluntatẽ eoꝝ Abimelech præneſcens:ſuper eos cũ exercitu uenit:collectiſq; de ſilua lignis:iuſſit ut hæc etiã exercitus faceret uniuerſus. Velociter autem ſaxo circundato lignis ſubiectis ex ignis: & flamma ſurgente nullus ex eo ſaxo defugit:ſed una cum uxoribus & filiis ſunt extincti:uiri quidem circa mille & quingenti. Reliquam uero omnẽ multitudinem ſycimitarum:huiuſmodi calamitas iteremit. Quibus hæc afflictio nata eſt. eo q; ſuper uirum ſibimet utilem:eiuſq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech aũt Iſrahelitas malis ſycimorum perterrẽs:præſumebat etiam maiora tentare:& nequaq; uiolentiæ ſuæ modũ imponere donec perderet uniuerſos. Veniebat ergo ad Thebes & ciuitatem quidem facto diſcurſu cœpit. Cũq; eſſet in ea maxima turris:in qua uniuerſi confugerant:obſidere hanc uolens:dum proxime ueniſſet ad murum:ſumẽs mulier quædam fragmẽtum molæ caput eius repẽte percuſſit. Quidem cecidiſſet ſaucius:armigerum rogauit:ut eum occideret:ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur. Et ille quidem præceptũ fecit. Abimelech autem huiuſmodi pœna pro fraterna morte:& his quæ in ſycimitas præſumpſiſſe probabatur exoluit. Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationẽ Iothan uidetur impleta. Exercitus uero qui cum Abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad propria.

Q uõ iſrahelitæ reliquẽtes legẽ dei opprimunt ab Ammonitis:quos liberauit dominus p Iepte galaaditatem qui tenuit principatũ per ſex ãnos. CAP. IX.

ISrahelitarum principatum poſt eum iair galatinus ex tribu Manaſſe percepit:uir & in aliis fœlix:& filios bonos habẽt. xxx. numero:& in equitatu preclaros & principatum ciuitatum Galadinarum habentes. Hic duo &. xx. annis obtinens principatum:ſenex defunctus eſt:& ſepulturam in Gamon Galadinorum ciuitate promeruit. Res equidẽ hæbreorum ad inhoneſtam uitam:& iniuriam dei legumq; ſerebãtur. Quos Ammonitæ deſpicientes & Palæſtini:cum magno exercitu prouinciam deuaſtabãt:omnemq; regionẽ trãs Iordanem detinentes:reliqua comprimere præſumebant. Hæbrei uero malis afflicti: ad ſupplica-

tiones dei conuersi sunt:& sacrificia celebrabant:rogantes eum ut placatus eorum precibus ab ira quiesceret. Deus uero placatus:eis suum concessit auxilium. Interea ammonitis castrametantibus in terra Galaditorum:prouinciales occurrerunt ad montem egentes duce. Erat autem quidam nomine Iepte:uir nomine paterno potens ad exercitum dispensandum quem sub mercede poscebant. Ad hūc ergo mittentes rogabant ut cum eis pugnaret:promittentes ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille uero nequaq̄ precibus obediuit:culpans eos quod non ei prebuissent auxilium:dum in iusticiam perpessus aperte fuisset a fratribus. Non enim consanguineus eis erat:sed peregrinus. Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filiis superinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eum:despicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia Galaditica morabatur:& omnes de longe ad se uenientes:sub mercede propria retinebat. Illis uero supplicantibus atq; iurantibus:omnem se principatum eidem fore prebituros:tandem aliquando consensit:& uelociter diligentia rerum habita:in urbe Maspha exercitu constituto:legationem misit ad regem Ammonitarum:causam eius inuasionis accusans. Ille remittēs:potius Israhelitarum accusabat egressum ex ægypto:petebatq; ut ab Amorræo recederent:quasi patrum eius a tempore antiquo fuisset. Cui respondens Iepte ait:q; irrationabiliter progenitores Israhelitarum de Amorræa culparet:sed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra sibi concessa:quia dum possibile fuisset secū dum Moysi iussionem ut eam tollerent:isti eos illic degere permisissent:quam post annos trecētos dei auxilio reparauerant:ob quam rem pugnaturum se fore dixit. Et hæc quidem effatus. legatos abire dimisit. Ipse uero deum pro uictoria deprecatus:& sacrificium promittens:ut si uiuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret īmolaret. Cōgressus copiose uicit:& occidens hostes persecutus est usq; ad Ammonitā ciuitatem. Et inde digressus in Ammonitem multas uastauit urbes:prædaq; collegit:& a seruitute domesti cos liberauit:quam decem & octo sustinuerant annis. Reuersus autē calamitatem incurrit:nullo modo priscæ fœlicitati equalem. Nam eius filia unigenita & uirgo:tūc ei primitus cum uenerat occurrit. Qui grauiter ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus:filiam sibi obuiam uenisse culpabat:quam sacrificandam deo deuouerat. Quæ tamen in illo casu nō doluit:pro patris uictoria & ciuium libertate moritura. Petit autem duos menses sibi concedi:ut iuuentutem suam cum ciuibus lamentaretur:& tunc uota perferat. Quo tempore transeunte:filiam pater immolauit:nec legitimum faciēs holocaustum:nec deo carum:non utiq; deliberans apud animum suum:qualis apud cæteros huius facti causa uideretur. Igitur cum tribus Effrem super eū exercitum niteretur inducere:eo q; bellum Ammonitarum eis non indicasset:sed absq; ipsis uoluisset p̄dam habere & gloriam:hoc satisfaciebat dicens:eo q; primo quidem nō eos latuisset cognatorum oppressio:sed etiam uocati ad auxilium nō uenissent:cum oportuisset eos ante preces occurrere. Deinde dicebat q; hostibus quidem iniuste pugnantibus non præsumeret resistere:postea uero cognatis inferre bella tentarent:& interminatus est:si non temperarent a talibus:deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dum satisfieri non potuisset:sed contra eum cum exercitu a Galatina terra uenientes pugnarent:amplum eorum dilatauit interitum:& persequens fugientes:& præoccupans exercitu præmisso uada Iordanis:pene quadraginta duo milia uirorum occidit. Ipse uero cum principatum tenuisset sex annis defunctus est:& sepultus in Sebasti patria sua q̄ est in terra Galadina. Moriente uero Iepte tenuit principatum Abisanis de tribu Iuda ciuitatis Bethleē. Hic filios habuit. lxxxx. masculos:& reliquas uirgines quos omnes dimisit uiuos:filias uiris tradēs:& filiis dans uxoris. Qui dum nihil gessit in septem annis sermone & memoria dignum:in senectute defunctus est:& sepulturam in patria sua promeruit. Igitur Abisani moriente neq; his qui post eum decem annis habuit principatum:nomine Chilon:de tribu Zabulon:aliquam egit uirtutem precipuam. Post hunc Abdon Hilonis filius de tribu Effraim ciuitate Pharathonitorum existens principatum habuit:qui prosola eruditione poterat habere memoriam:nullumq; opus propter pacem rerumq; licentiam nec ipse clarum exercuit. Hic autem filios habuit quadraginta:& alios ex eorum semine descendentes. xxx. erantq; simul omnes septuaginta:equis exerciti. Quos omnes superstites dereliquens:senectute defunctus est:& opinabilem in Pharathuni promeruit sepulturam. Hoc autem mortuo. Israhelitis Palæstini preualuerunt:ita ut ab his per quadraginta annos tributa perciperent. aqua seruitute hoc modo liberati sunt.

Prænūciatio natiuitatis Sāson:& fortitudo ei⁹:& quātoq; maloq; auctor fuerit palæstinis. CA. X.

Vidam Manue de tribu Dan: iter paucos egregius:& patriæ sine dubio primus habuit uxorem pulcherrimam:& quæ inter centum comprouinciales fœminas eminebat. Et cum filios non haberet:grauiter ferens:deum pro cara successione rogare cœpit: in suburbano suo in campo maximo frequenter aduenies cum uxore. Erat autem & nimius in uxoris amore:& ob hoc sine temperatione zelus ipsius. Et quodam tempore cum mulier esset sola:apparuit ei angelus dei pulchro iuueni similis & procero: eiq; masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit:qui foret optimus:& fortitudine precipua clarus a quo crescente Palæstinos comprimendos asseruit:monuitq; ut eius comæ minime tonderetur:nullum potum nisi aquæ deo præcipiente bibitutus. Et cum hæc dixisset:abiceſſit. Illa uero marito uenienti in-

dicauit angeli uisionē:& admirandi iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem ita:ut ille zelatus in eius laudibus obstupesceret:& suspitionem quasi ex eius amore extraneo conceperit. At illa uolens irrationabilem eius tristiciam mitigare.rogauit deum:ut angelum denuo destinaret:quatenus maritus eius eum ispiceret. Et iterum per dei gratiam angelus uenit in suburbano illorum:& apparuit mulieri:uiro remoto. Quem rogabat:ut sustineret donec maritum adduceret permittenteq; angelo Manue uocatus uenit. Qui cum uidisset nec tunc a suspitione cessauit:rogauitq;:ut quæcunq; uxori eius dixerat:illi pariter declararet. Cunq; dixisset angelus:sufficere ut nosset illa quæ dixerat:rogabat eum:ut ei manifestaret quis esset:quatenus filio nato:gratias ei & munus offerrent. Illo uero dicente:q; nihil horum egeret:nec ob hanc causam futurum eis filium nunciaret:petiit:ut expectaret: quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non annuisset:postea eo precibus instente conessit:ut aliquid ei dono daret. Tum Manue occidens hædum:eumq; coquendum uxori prebens:dum gestum hoc fuisset:præcepit ut poneret supra saxum & panes & carnes absq; uasis. Quo facto:uirga quam tenebat angelus tetigit carnes:& igne protin⁹ emicante:carnes cum panibus sūt absumpti. Tunc angelus super fumum quasi in curru eis cælū ascendere uidebatur. Cunq; Manue metueret:ne quid ei propter uisionem dei proueniret aduersum:eū uxor ut confideret consortabat & pro sua utilitate deum se uidisse fatebatur. Cum uero concepisset:custodiam habuit mandatorū: natumq; appellauerunt Samson:quod nomen significat robustum. Crescebatq; puer uelociter:& tā per abstinentiam ciborum:q̄ capillorum remissionem propheta iam futurus agnoscebat. Hic itaq; ueniens cum parentibus Thamna palæstinorum ciuitatem:dum celebraretur ibi festiuitas:uirginē prouincialium concupiuit:rogauitq; parentes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus:eo q; esset de aliena gente progenita:deumq; dicentibus ei nuptias ex hæbreis congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo despōsaretur. Dumq; frequenter ad eius parentes iret: occurrit leoni:& cum esset inermis:tenens eum manibus suffocauit:& in silua interiore extra uiam proiecit. Rursumq; dum iret ad puellam:inuenit agmen apum:fauum mellis ī leonis illius ore fecisse:& rollens exinde tres fauos mellis cum donis reliquis quæ portabat: puellæ contradidit. Cunq; Thamnitæ omnes essent in epulis nuptiarum:metuentes fortitudinem iuuenis: triginta circa eum pubertate præcelsos constituerunt:sermone quidem uelut socios futuros:opere uero ,custodes:ne quid uellet forte cōmittere conuiuiorum sacietate crescente. Cunq; in ludo consisterent:qualis solet tali tēpore prouenire:Samson ait. Proponam uobis parabolam:& si solueritis septem dieous propositam questionem:lineas singulas & stolas totidem propter honorē;uestræ sapiētiæ:me dante pcipietis:& cū hac largitate gloriam quoq; & lucrum sapientiæ possidebitis. Illisq; petentibus ut diceret ait. Qui cūcta uorat:cibum genuit de semetipso suauem:licet ipse nimis sit insuauis. Illis autem per tres dies questionem non ualentibus inuenire:& dicentibus puellæ ut a uiro cognoscens eis annūciaret:cui etiam minati sunt incendium:nisi hoc studeret implere. Samson puella rogante ut diceret:primum qdē restitit. Cunq; illa nimis insisteret & ad lachrymas pueniret & indicium hoc esse quereretur q; eam Samson minus amaret:indicauit ei quēadmodum leonem interimeret:& quō apes in ore eius inueniens:tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nihil dolosum metuens omnia declarauit:illa uero sermonem hunc petentibus rursus exposuit. Septima uero die cum tps esset ut ꝓpositā exoluerēt questionem:anteq; sol occūberet conuenientes dixerunt:neq; a leone comprehensis quicq̄ in suauius esse:neq; dulcius utentibus melle. Quibus Samson respondit. Nec quicq̄ aliud muliere dolosius:quæ uobis idem exposuisset uerbum. Et illius quidem dedit quæcunq; promiserat:facta præda Aschalonitarum qui ei per iter occurrerunt:nam & isti palæstini sūt. Ille ergo nuptias refutauit: & puella quæ eum ꝓuocauit ad iracūdiam:duxit ei⁹ amicū. Pro qua iniuria exasperatus Samson deliberat ut palæstinos oēs cū ea affligeret. Cunq; esset tps estatis & fructus messiū preparatus appropinquaret:cōprehēdens trecentas uulpes:& caudis earū ligans ardētes lampades:dimisit in messes palæstinoꝝ:& hoc mō eoꝝ depopulatus est fructus. Palæstini uero scientes esse opus Samsō & causā pro qua talia ꝓpetrasset:miserunt principes in Thamna:uxorēq; eius cū parētibus suis interemerūt: tanq̄ qui mali huius auctores existerēt. Samson aūt cū multos in palæstinorum campestribus occidisset:habitabat in Etham:est enim saxum ualde munitū in tribu Iuda. Palæstini itaq; contra tribū Iuda castrametati sunt. Illis uero dicentibus:iniuste eis inferri supplicium ꝓpter delicta Samson:dū utiq; tributa psoluerēt:dixerūt ut si hoc nollent pati:Samson contraderent alligatum. Qui uolentes euadere:uenerūt ad saxum ubi Samson habitabat cū tribus milibus armatorum:& culpantibus eū pro his quæ contra Palæstinos uiros egerat:qui possent oī genere hæbreorum calamitates īferre rogabant ut descenderet:quatenus eum ditioni illorum contraderent: poscebantq; ut hoc spōte ꝓferret. Qui cum iusiurandū accepisset:eo q; nihil ei plus fieret q̄ ut hostibus traderet:descendens de saxo:semetipsum contribulorum suoꝝ potestati contradidit:sibiq; eum duobus funibus alligantes ducebant ut traderent palæstinis. Et cum in quendam locum uenissent qui nunc maxilla nūcupat: pro fortitudine quæ in Samson uidebatur:cum nomen primitus non haberet:nō procul palæstinis castrametantibus & occurrentibus cum gaudio & clamore:tanq̄ ea quæ cupiebant desiderabiliter adimplessent:disrumpens uincula Samson:& arripiens asini maxillam quæ in præsenti iacebat in

hoſtes inuectus eſt:& percutiens eos cum maxilla quaſi mille quidem peremit: alios uero turbatos in fugam uertit. Samſon igiſ pluſq; oportebat exultans:non dei cooperatione credebat hoc factum: ſed ſuis uirtutibus aſcribebat:eo q; p maxillam alii quidem hoſtium ceciderunt:alii uero in fugam ſunt uerſi. Quem dum ſitis fortiſſima tenuiſſet:conſiderás q; nihil eſt uirtus humana:dei cũcta eẽ teſtatus:rogabat ne pp hoc irascens eũ traderet inimicis:ſed ut potius illi auxilium in neceſſitate cõ ferret:& a malis eriperet. Cuius precibus miſertus deus:ſontem circa quãdam petram de aſini maxilla ſuauẽ copioſumq; pduxit. Inde Samſon ipſum locũ uocauit maxillam:& hactenus hoc noie nuncupat. Poſt hanc pugnam Samſon decipiẽs Palæſtinos uenit in Gazam:& in quodã diuerſorio morabat. Agnoſcentes ergo Gazæ principes eius pſentiam fecerũt iſidias ante portã:ut egrediens non lateret. Samſon uero dum hoc cognouiſſet circa mediã noctẽ ſurgens:arripuit portas:ipſaſq; ſimul clauſuras & uectes:& alia eorũ ligna ſup humeꝝ tollens:ea ſup montẽ hebrõ deferrens collocauit. His itaq; geſtis:trãſcẽdebat iã leges patrias:& edicta ppria relinq̃bat. mores imitando peregrinorũ: qđ ei initiũ mali fuit. Concupiſcẽs enĩ mulierẽ meretricẽ noie:Dalidã:apud palæſtinos habitãtẽ:cũ ea degebat. Vnde tunc iudices Palæſtinorũ uenientes ad eam:pmiſſiõibus aſtrinxerũt:ut a Samſon diſceret:quæ cã fortitudinis eius eſſet:p quam uinci non poſſet. Illa uero dum circa potum & hmõi conſuetudine eſſet conſtituta:& miraret eius actus:arctius agebat:ut agnoſceret:quẽadmodũ tanta uirtute precelleret. Samſon autem dum adhuc ſapientia fortis eſſet:fallebat eam dicẽs. Si ſeptem uinearum palmitibus:qui adhuc flecti poſſunt:uinctus fuero:cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc quidem tacuit:poſtea uero indicans principibus palæſtinis:cælabat aliquos militum intra domum: & dormientem hæbreum:arctiſſime palmitibus alligauit:deinde excitãs:dixit inſiſtere aliquos ſuper eum. Ille ruptis palmitibus tanq̃ contra inimicos nitebatur inſurgere. Tunc mulier eo ſibi loquente grauiter ſe ferre dicebat:ſi propter incrudelitatem fauoris ſui & tanq̃ non cẽlaturæ quod ei proderet:nollet edicere ueritatem. Cunq; rogantem rurſus falleret dicens:ſeptem ſi funibus eſſet alligatus perderet fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens:nihil geſſiſſet:tertio alligari comas ſuas dixit. Cũ uero neq; hoc uerax inuenitur nimium ſupplicanti:ad ultimum cum iam ei calamitas immineret: uolens præſtare Dalidæ ait. Mei deus curam habet:& eius prouidẽtia natus:hanc nutrio comam:iubente deo ne tondeam:mea ſiquidem fortitudo in huius augmento eſt. Hoc illa cognoſcens:ab aſis crinibus eius:eum tradidit palæſtinis:cum iam non ualeret ab eorum ſe inuaſione defendere. Qui auferentes eis oculos:ligatum:circunduci undiq; fecerunt. Procedente uero tempore: coma Samſon creuit:& dum eſſet feſtiuitas publica: palæſtini principes atq; nobiles cum epularentur ſimul in ſano:cuius edificium duæ columnæ portabant:adductus eſt ibi Samſon ad cõuiuium:ut ei omnes illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus:eo q; ab iniuriis defendere ſe nequiuerit:puero ducenti ſe p ſuaſit:ut diceret eo q; poſt laborem requieſcere opus haberet:& eũ ad columnas reclinaret. Vbi dũ aduenisſet:commouit eas:ſimulq; cuncta deſtruxit:ſubuerſiſq; cum fano columnis tria milia hominum ſunt extincta:inter quos & Samſon una defunctus eſt:cum tenuiſſet pricipatum iſrahelitarum annis.xx. Dignum eſt igitur laudare uirtutem:& fortitudinem:& magnanimitatem huius uiri etiã circa mortem:& iram quam uſq; ad finem ſui contra hoſtes exercuit. Nam quod a muliere captus ẽ: humanæ naturæ oportet aſcribi:q̃ eſt ad uicia facilis:uirtutis uero eius coronã memorabilia neceſſe eſt habere preconia. Cuius cognati ſumentes corpus ſepelierũt in Saraſa regiõe cũ cognatis eius.

Poſt mortem Samſon pfuit iſrahelitis Heli ſacerdos:& de Noemi uxore Elimelech:ſeu de Ruth Moabitide:quam duxit uxorem Boos:pater Obed patris Ieſſe:patris Dauid. CAPI. XI.

POſt mortem Samſon: præfuit Iſrahelitis ſacerdos Hæli. Sub hoc prouinciam eorum appræhendente fame:Elimelech quidam de Betheleem ciuitate tribus iudæ famẽ ferre non ualens:uxorem ſuam Noemi:& filios ex ea natos: Cellion & Mallion ſumens migrauit interram Moabitarũ. Dũq; ei cuncta bene procederent: filii ſui Moabitidas duxere uxores:Cellion quidem Orfã:Maliõ aũt Ruth. Tranſactis aũt annis.x.&.viii. Elimelech & filii eius in breui defuncti ſunt. Noemi amare ferens quod ei prouenerat: & deſolationem carorũ non ſuſtinens filiorũ propter quos & de patria ſua uidebatur egreſſa:rurſus reuertebatur ad Iudeam. Audierat enim q; iam proſpera de ipſa regione nũciarent. Cuius nurus deſeri ab ea non tolerabant:ſed nec ipſa refutando eas ſecum pficiſci poterat euitare. Et cum inſiſterent:optans fœliciores nuptias eis:quam quibus fuerant iam priuatæ:& filios:aliaq; bona conferri:eas illic remanere poſcebat:nec cum ea debere pficiſci:in rebus in cæteris & terram propriam deſerentes. Et Orfa quidem manſit. Ruth autem cum ei a ſe recedere perſuadere non potuiſſet:ſociam ſibi duxit:ĩ omne qđ quid emergeret. Veniente itaq; Ruth cũ ſocru in Betheleem:Boos elimelech cognatus ſuſcepit eas. Et cũ Noemi nomine ſuo uocarent ait illa. Iuſtius Mara me uocate. Significat enim lingua hæbraica Noemi quidem fœlicitatem:Mara doloré. Ruth interea tempore meſſis egreſſa eſt permittente ſocru:poſt:metentes ſpicas colligere:ut alimentum haberent:uenitq; in agrum Boos. Veniens autẽ poſt paululum Boos: uidenſq; puellam:de ea agri ſu præpoſitum requirebat. Ille uero dum iam ab ea primitus agnouiſſet:domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq; memoria mariti ſibimet copulati gratias agens:& ei experimentum rerum bonarũ exoptans:ſpicas quidem eam colligere noluit:

ſed metere q̃cq̃d poſſet ſibi portare p̃miſſit:p̃cipiens uillico ut nihil eam tollere ꝓhiberet:prandiũq; & potum ei ꝓbuit:dũ meſſores hora competẽti comederẽt. Ruth aũt tollẽs ab eo alphita ſocrui cõ ſeruauit:& ueſpe cũ ſpicis ad eã uenit. Seruauerat aũt ei Noemi ptes ciboꝝ:quos ei uicini ꝓbuerãt. Narrauitq; & Ruth ea q̃ illi dixerat Boos. Cũq; illa indicaſſet q̃ cognatus eẽt:& ꝓp pietatẽ ei ſuam prouidentiã exhiberet:rurſus ſequẽtibus diebus egreſſa ẽ ad colligendas ſpicas cũ ancillis Boos. Ve niẽs aũt non poſt multos dies Boos cũ iam eẽt meſſis ordeacea maturata:ad areã ꝓpriã ibi dormie bat. Hoc cũ audiſſet Noemi:cogitabat quẽadmodũ cũ eo Ruth collocare poſſet. Iudicabat autem utile:ſi Boos Ruth haberet uxorẽ:aitq; puellæ ut circa pedes eius clã dormiret. Illa ergo dũ nephas eẽ iudicaret:ut ſocrus ſuæ iuſſioni reſiſteret:feſtinãs ad areã:tũc qdem latuit Boos' ꝓfundiſſime dor miẽtẽ. Excitatus uero circa mediam noctẽ:requebat q̃ eẽt. Illa ſuũ nomẽ dicẽte:& petẽte ut tanq̃ do minus eam cubare ꝓmitteret:tunc eqdẽ qeuit. Diluculo uero anteq̃ ad opus famuli mouerent:excitans eam iuſſit ut tollens ordei quantũ poſſet:properaret ad ſocrũ anteq̃ ibi dormiſſe uideretur ab aliquibus:dicens caſtitatẽ in talibus derogationibus eſſe ſeruandam:& maxime quãdo nihil perpe tratur aduerſum. De reliquis uero ſic ait. Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorem:& ſi uoluerit neceſſariæ ſequeris illũ quo te repudiante coniugẽ:te ego ſecundũ leges habebo. Hæc illa ſocrui referẽte:ſecuritas eas tenuit:ſpẽ habẽtes q̃ pro eis Boos decetero cogitaret. Ille ergo iam me dia die ueniens in ciuitatem:& ſeniores colligẽs:mittens etiam uocauit Ruth atq; cognatum. Quo ueniente:Elimelech inquit:& filiorum eius hereditatẽ tenes· Illo confitente hãc ſibi proximitatis le ge competere:Boos ait. Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam:ſed ut ſecũdũ eas uniuerſa facias. Maliõis enim uxor hic uenit:& ſi uis partem agri obtinere: oportet te & uxorẽ eius ſecũdum leges accipere. At ille Boos & hereditatem & uxorẽ ceſſit. cum & ipſe cognatus eſſet defuncti:qui & uxorẽ habere dixit Senã & filios:Boos itaq; teſtificans ſeniores: iuſſit mulieri & eius calciamentum ſolueret ſecundum legem:& in faciem eius expueret. Quo facto :Boos Ruth duxit uxorem:eiſq; poſt annũ maſculus eſt filius procreatus:quem Noemi ſumens conſilio mulierum uo cauit Obed:eo q̃ in eius:ſeruitute nutriretur. Obed enim hæbraica lingua ſignificat ſeruiens. Porro Obed habuit filium ieſſe:ex quo natus ẽ Dauid :qui regnauit & principatum ſuis filiis p.xx. & unã generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de Ruth geſta ſunt explanaui:oſtendere uolens dei potentiam:q̃ ei poſſibile eſt ad dignitatis culmẽ euehere quoſcũq; uoluerit:& qualẽ perduxit etiam Dauid:huiuſmodi ortũ initiis.

De ortu Samuelis prophetæ:qui prædixit cladem Iſraheliticam:filiorum Heli ſacerdotis perdi tionem. CAP. XII.

HAebrei itaq; Iebuſeorum afflictione prægrauati bellum rurſum ob huiuſmodi cauſã habuerunt cum palæſtinis. Heli ſacerdos erãt filii duo:Ofni & Finees:circa homines iniurioſi:& circa diuinitatẽ ipii. nulliq; iniqtati parcebãt:& alia quidẽ numera ab obla turis propter honorẽ ſibimet ſequeſtrabant:alia uero rapinæ modo tollebãt:& mulie ribus religionis cauſa uenientibus contumelias inferebant:aliis quidem uiolentias:ſa cientes aliis uero perſuadentes donis:nihilq; eorum uita & tyrannide peſſima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat:ſed ut dicebat non corripiebat:populus autem quanto non ſperabat uẽ turum dei ſuper eos fore ſupplicium:tanto uehementius gemiſcebat. Cunq; futuram cladem filio rum eius deus expoſuiſſet & Heli & Samuel qui illo tempore puer erat:tunc palam ſuper filius habu it luctum:Volo itaq; primitus de propheta loqui:& poſtea de Heli filius enarrare:necnon & infœli citatis caſum:quem habuit populus hæbreorum Helchana uir leuita inter medios ciues Effrẽ ſor tis exiſtens:& Ramatha inhabitans ciuitatem:duas uxores duxit Annam & Fenennam:ex qua etiã ei filii ſunt progeniti. Qui tamen Annam cum eſſet ſine filiis diligebat. Veniente ergo cũ ſuis cõiu gibus Helchana in ciuitatem Sylo:ubi erat dei tabernaculũ conſtitutum ſicut prædiximus:dum ea rum uir per epulas uxoribus & filiis diſtribueret partes:Anna reſpiciens alterius mulieris filios circa matrem ſuam:deſcendit ad lachrymas:eo q̃ non habuerit filios:& magna ſollicitudine ingemiſce bat:dumq; conſolatione uiri contriſtari prohiberetur:uenit ad tabernaculum rogans deum:ut ei ſo bolem concederet:filiiq; faceret eſſe matrem:uotum uouens:ut primogenitum ſuum miniſtraturum deo dicaret:nec eum ſimilem cum priuatis hominibus uictum habere permitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur:Heli ſacerdos ſedens ante tabernaculum:uelut ebriam ab ire præcepit. At illa dum nuſq̃ ſe bibere fateretur:nec ebriam eſſe:ſed propter ſterilitatem filiorũ affli cta rogaſſet deum fiduciam eam exhortabatur habere:deum ei filium donaturum eſſe promittens. Cũ bona itaq; ſpe ueniens ad maritum:cibum laſſa præcepit:& reuertentibus eam in patriam:conce pit & peperit filium quem appellauerunt nomĩe Samuel: quaſi a deo poſtulatum. Quibus uenienti bus. ut ꝓ natiuitate filli hoſtias ĩmolarẽt:& decias offerrẽt:recordata mulier orationis ſuæ & ꝓmiſ ſionis quam de filio uouerat deo tradidit eũ Heli dicatũ deo futuꝝ ꝓphetã:creſcebatq; eius coma: & potus eius erat aq̃. Et Samuel quidem nutritus in templo cõmorabat:Helchanæ autem ex anna alii filii:& tres filiæ progenitæ ſunt. Porro Samuel pleno iam anno duodecimo ꝓphetauit. Quem quodam tempore dormientem:nominatim deus uocauit. Ille uero putans ſe a ſacerdote uocatum:

uenit ad eum. Sacerdote uero ducente eum ſe non uocaſſe: tertio deus hoc fecit. Quod dū Heli cognouiſſet: dixit ad eū. Primo quidem Samuel ſilui: nūc aūt dico tibi deum qui uocat: & nota quæ dicat. Cūq; deus iterum locutus fuiſſet audiens petit: ut quæ uellet præciperet: in nullo eius miniſterio dilaturus. Cui deus: quō inquit ades cognoſce cladem futurā Iſrahelitis omni narratione: & crudelitate maiorem: & Heli filios una die morituros: & ſacerdotiū a domo Heli eſſe migrādū. Heli nāq; plus ſuos filios etiam contra eoꝝ utilitatē elegit diligere: q̄ mihi placere. Cūq; iureiurando cogeret Heli pphetam Samuelem: ut hæc ei indicaret: nolebat enim eū contriſtare Samuel de tali ſermone tamen eo dicente: certiorem magis habuit expectationē de eoꝝ pditione. Samuel aūt magis ac magis gloria augebatur: cum utiq; quæcūq; prophetabat: probarētur eſſe ueratia:

Quō filii Iſrahel pugnātes cum Palæſtinis ceſi ſūt: filii Heli ſacerdotis i bello pereūt: arca dei capta abducit: ipſe ſacerdos cōpto qđ factū ē: de ſella corruēs: mortuus ē: cū tenuiſſet pricipatū quadraginta annis. Cōtinet hic liber tēpus ānoꝝ quadringētoꝝ ſeptuaginta ſex. CAPI. XIII.

EO itaq; tēpore paleſtini caſtra mouerūt ſuper Iſrahelitas: circa ciuitatē Afech: leuiterq; hoc iſrahelitis ferētibus ad potiora uenerūt. Vicerūt Palæſtini: & occiderūt hebræoꝝ uſq; ad tria milia: reliquā uero multitudinem uſq; ad caſtra propria perſecuti ſunt. De ſumma ergo pditione formidantes hebræi: miſerūt ad ſeniores & pontifices: ut arcam dei deferret: quæ præſente cōgreſſi hoſtibus prævalerēt: ignorātes qūo maior eſſet ab arca: qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca pariter & pontificis filii: quibus præceperat pater: ut ſi capta arca uiuere uoluiſſent: ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam ſacerdotii fungebatur officio patre hoc propter ſenectutem ſibi permittente. Quo facto: ſecuritas data eſt multa nimis hebræis tanquam per aduentum arcæ poſſent hoſtibus prævalere. Inimici uero ſtupeſcebant iſrahelitas. metuentes arcæ præſentiam: ſed utriq; parti non ſicut putabant acceſſit. Facta nanq; congreſſione uictoria: quam hebræi ſperabant palæſtinis allegata eſt: & perditionem quam illi metuebant: ſuſcipientes hebræi cognouerunt fruſtra ſe habuiſſe in arca fiduciam. Repente nāq; in manibus hoſtium deuenerunt: & amiſerunt uſq; ad triginta milia uirorum: inter quos ceciderūt quoq; filii ſacerdotis: & arca ab hoſte ablata eſt. Nuntiata uero perditione in Silo & arcæ captiuitate p quendam iuuenculum Beniamiten qui iterfuerat bello: cūcta ciuitas luctu repleta eſt. Porro Heli ſacerdos ſedebat ad portas in altiori ſede: & audiens ciuitatis plāctum atq; putans aliquid noui circa ſuos effectum: euocato iuuene dum agnouiſſet ea quæ in bello fuerant geſta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanquam per deū preſcius futurorum: quādo uale ea mala confundunt quæ præter ſpem repente ꝓueniūt. Cum uero etiā arcā audiſſet ab hoſtibus captā: dolore turbatus eo ꝙ ei pter ſpem tātum omnē acceſſerat: ruēs de ſede defunctus: ē: dū octo & nonaginta uixiſſet ānos: quoꝝ quadraginta tenuerat principatum. Ea itaq; die defuncta eſt & cō iunx Finees eius filii: dum poſt occaſum mariti nequaq̄ uiuere toleraſſet. Cui pregnāti nunciatus eſt luctus uiri. pepit aūt filium ſeptē menſium: quē Icchaboth appellauerat qđ nomen deſignat īgloriū: eo ꝙ illo tēpore exercitui huiuſmodi deformitas acceſſit. Habuit aūt pricipatū prim⁹ Heli ex domo Ithamar: qui fuit unus filioꝝ Aaron. Nā primitus de domo Eleazari ſacerdotis erāt: ex quo honorē filius a patre pcipiebat: & Heli Finees filio ſuo tradidit. Poſt quē Abizer eius filius hūc honorem accepit: quem Bozi ſuo filio dereliquit. Cui rurſū Ozi filius ſucceſſit ſuus: & poſt hūc Heli tenuit ſacerdotium: de quo nunc nobis ſermo eſt habitus: cuiuſ genus uſq; ad tēpora imperii ſalomonis hoc habuit: tunc enim ſacrdotium ex domo eleazari denuo receperunt.

Continet hic liber tempus annorum trigintaduorum.

Incipit liber. vi. antiquitatum.

Interitus palæſtinorum & terræ eorum: per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quē admodum eam remiſerunt ad hebræos. CAPI. I.

ITur tenētes palæſtini captiuā ſuorum hoſtium arcā: ſicut dudū p̄diximus in ciuitatem Azotum portauerunt eam: & apud deum ſuū Dagon quaſi tropheū aliquod poſuerunt. Sequenti uero die diluculo īgreſſi templū ut deum ſolēniter adorarent inueniret deum ſuum circa arcam iacentē: iacebat enim euulſus de baſe ſua in qua ſtaturus eſſe uidebatur: quē denuo eleuantes ſtatuerūt: grauiter de eius caſu dolentes. cunq; frequenter uenientes Dagon inuenirent iacētē & arcā ſimiliter adorātē: in āguſtia & cōfuſiōe grauiſſima cōſtituti ſunt. Nouiſſime Azotoꝝ ciuitatē atq; ꝓuiciā diuinitus peſtis iuaſit. Moriebāt enī crudeli paſſione diſſentire & ātēq̄ uelox eius iteritus ꝓueniret ātēq̄ animæ bona reſoluerētur a corpore: inteſtina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. prouinciam uero coſurgens multitudo murium deuaſtabat: ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtineret. Dūq; in his malis Azoti tenerentur & reſiſtere calamitati nō poſſent: intellexerunt hāc ſibi cladē propter arcā domini proueniſſe: uictoriamq; eius non ſibi pro bono fuiſſe. Miſerunt ergo ad aſcalonitas: petentes: ut arcam domini ipſi ſuſciperent. Quibus Azotoꝝ ſupplicatio nō erat ingrata: ſed eis quodammodo gratias retulerunt: ar-

cā uero ptipiētes:in maris ſimilibus cōſtituti ſūt.Secūdū paſſiōes nāq; Azotoꝝ:paſſionis Aſcaloni-
tis arca deuexit.Quā denuo ad alios Aſcalonitæ miſerūt:ſed neq; apud illos mānſit.Nā cū & ipſi hiſ-
dē paſſiōibus turbarēt:eā uicinis ciuitatibus tradiderūt. Et iſto mō arca ciuitates Palæſtinoꝝ qnq;
trānſiuit:q̄ſi p̄dā quādā exigēs:paſſiōibus ſingulas ciuitates quaſſans. Deſpari uero malis hi qui iam
uidebant expti:& dū audiētibus hæc nota fierēt:nec arcā ulterius aliqui ſuſcipere uellēt:huiuſmodi
iminēte mercede:ad ultimū cogitabāt quēadmodū ea carere poſſēt:cōueniēteſq; qnq; urbium pri
cipes:Geth & Accaro:& Aſcalō necnō & Gazeæ:& Azoti:tractabāt:qđ fieri cōueniret.Et primū qui
dē placuit:ut arca remitterēt ad ſuos:cum deus eā prius uindicaret:& ob hoc peſtes illis inferret ur-
beſq; uaſtaret.Erāt aūt q dicerēt hoc eqdē fieri non debere nec fallī:ut arcæ paſſionū cauſas aſcri-
berent cum ei ptās huiuſmodi aut fortitudo non eſſet:quando ſi habuiſſet deus curam eius:nequaquā
tradita fuiſſet hoſtibus:ſed quieſcēdū:& cām hāc paſſionum dicebant leuiter tolerādam:qđ utiq; nō
deberent niſi ſolūmō reputare naturæ:q̄ corporibus: & terræ & arboribus:& omnibus q̄ ex ea conſi
ſtūt:p:tēpoꝝ caſus huiuſmōi mutatiōes ſ̄generat.Prædictas itaq; ſententias cōſilia uiroꝝ qui priſcis
tēporibus itellectu p̄cedebāt atq; prudētiā ſupabāt:& maxīe quando in rebus ſuadere cōgrua uide
bant:neq; remittēdā arcā:neq; retinēdā eſſe dicebant: ſed quīq; ſimulacra aurea pro unāq̄q; ciuitate
dedicāda deo p̄ gratiaꝝ actione:quomodo eoꝝ ſaluti p̄uiderit:eoſq; uiuere fecerit:& paſſiōib⁹ qb⁹
preualere nō poterāt liberaret:totidēq; aureos anulos & mures q eoꝝ regionū depaſti fuerant atq;
corrupāt:& hæc in loculū eſſe mittēda & ſup arcā ponēda:faciēdūq; uehiculum nouū:& boues quī
nup genuerāt eſſe iūgēdas:quaꝝ partus claudēdos ac retinendos:ne ſequentes matres impedirent:
ſed ut eoꝝ deſiderio celerrimū potius iter facerēt:tunc illas depulſas portanteſq; arcā in triuio deſe-
rendas:eiſq; cōmittēdū quā uellēt agere uiā:& ſiquidem ad hebræos irēt: & eoꝝ regionē aſcende-
rent:arcā arbitrandū cām fuiſſe paſſionū:ſi uero alibi fortuitu p̄perarēt:reuocandam eſſe dicebant:
& cognoſcerēt:eo q̄ arca nullā uideret habere uirtutē. Hæc itaq; recte ſe habere iudicantes repente
fieri decreuerunt. Agētes aūt ea q̄ ſunt p̄dicta uehiculū cū bobus deduxerūt in triuium:illudq; re lin
quentes ibidē ſeceſſerūt. Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore p̄cedēte pgentibus palæſtinorū
principes ſequebantur:quo ſtarēt:aut quo uenirēt uolētes agnoſcere. Eſt aūt quidā uicus in tribu
Iuda:noīe Bethſamis:in quo uenerūt boues.Cunq; in campū maximū deueniſſent:ulterius accede
re ceſſauerunt:ſtaruenteſq; illic uehiculum:gratū miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt.
Aeſtatis nanq; tempus erat:dū oēs in agris eſſent p̄ collegendis fructibus.Cū autē uidiſſent arcam
delectatione rapti:& opus manuū relinquētes:repente cucurrerunt ad eā:& deponētes arcā & uas
in quo erant recōdita ſimulacra ſimul & mures poſuerunt ſuper quandam petrā q̄ erat in campo:&
mox imolantes deo:& uehiculum ſimul & boues holocauſtum offerētes piter epulati ſunt.Hæc ui-
dentes Palæſtinorum iudices:ad propria ſunt reuerſi.Ira uero atq; indignatio dei.lxx.uiros Bethſa-
mitis:& quinquaginta milia plebis occidit:eo q̄ nō fuiſſent digni arcā cōtingere: q̄ nec ſacerdotes
erāt q ad eā acceſſerāt interemit.Quos talia patientes fleuerunt ſui prouīciales:& luctum in eis leua
uerunt:qualē potuiſſent habere pro malo diuinitus miſſo:ſuūq; mortuum unuſquiſq; lugebat & in-
dignos ſe iudicantes ut apud eos conſiſteret:mittentes ad omnes hebræos iudicauerunt arcā a palæ
ſtinis fuiſſe reuocatā.Qui cognoſcentes hoc:reportauerunt eam in Cariathiarim:proximā ciuitatē
Bethſamitaꝝ ubi in domū cuiuſdā leuite Amminadab noīe:q uidebāt eſſe iuſtus & uita & religio-
ſus arcam introduxerunt:uelut in loco deo digno:in quo habitaret uir iuſtus.Miniſtrabant enim ar
cæ eius filii:& huic curæ annis xx. præfuerunt.Tantis enim tēporibus fuit ī Cariathiarim dum apud
palæſtinos menſibus.vii. habitaſſet.

Quemadmodum Palæſtinorum exercitus ſuper eos uenerit:& de uictoria hebræorum:quam du-
catu Samuelis prophetæ adepti ſunt. CAPI. II.

CVmq; oīs populus illo tēpoore quo ciuitas Cariathiarim habuerat arcā in orationib⁹
& ſacrificiis dei deditus eſſe uideretur: & maximum circa eam religionis exiberet offi-
cium:Samuel p̄pheta uidēs fiduciam eoꝝ quaſi oportunū eſſet ut talibus loqueret de
libertate & bonis eius fecit alloqum:ſecūdū q̄ credebat eoꝝ mētibus eſſe gratū & ait.
O uiri qbus adhuc hoſtes ſūt grauiſſimi Palæſtini:& deus iā incipiens:eſſe propitius &
amicus:nō ſolū cōcupiſcēda libertas eſt:ſed etiā facienda p q̄ uobis ei⁹ bona p̄ueniat.Nō eni optare
debetis ab hominibus liberari:& agere p̄ qbus potius ſeruiatis:ſed eſtote iuſti:& malitiā depellētes
ab aīabus ueſtris:eaſq; purgātes totis mētibus inuitare deū:eūq; bonis actibus honorate.Hæc enim
uobis facientibus bona p̄uenient:ſeruituſq; fugabitur:& de hoſtibus repente triūphus afferet quem
p̄mereri nō poteritis armis:nō robore corporum:nō multitudine populoꝝ.Non enim malis deus
promittit ſe talia p̄bituꝝ:ſed bonis exiſtētibus atq; iuſtis. Ego autem uobis digna gerētibus:huiuſ-
modi p̄miſſorum aſtipulator adero.Cūq; dixiſſet hæc:uniuerſus populus ei fauit:& eius exhortatōe
gauiſus eſt:ſimul & annuerunt omnes obedire deo.Quo facto congregauit eos Samuel in quadam
ciuitate quæ uocatur Maſphat:qđ nomen deorſum inſpicere hæbraica lingua ſignificat.Hic hauri-
entes aquam imolauerunt deo:& tota die ieiunātes in orationibus conuerſati ſunt.Qui tamē ibidē
cōgregati:Palæſtinos minime latuerūt.Nā cognſcētes cōuētū eorum:magno exercitu atq; uirtute:

ut non ſuſpicantibus bellū & imprepatis iferret hæbreis aggreſſi ſunt. Illos aũt hoc ualde terruit: & ad tumultum formidineq; pduxit: & recurrẽtes ad Samuel aias ſuas corruiſſe & morti ꝓximas iam perditione dicebãt. Et ꝓpterea quieſcẽdũ: nec uirtuté hoſtiũ commouendã: quando nobis te duce ad orationes & ſacrificia & iuramẽta uenientibus: ſup nudos & inermes caſtrametati ſunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla ſalutis eſt: niſi per te exoretur deus: ut euadere nobis conceſſerit Palæſtinos. At ille & fiduciam habẽdam dixit: & deũ allaturum eis adiutoriũ ꝓmiſit. Et ſumens lactantem agnum ſacrificauit pro populo. rogauitq; deum ut eos contra Palæſtinorũ bellũ ſua dextra tueret: nec eos perituros deſpiceret: qui ſecundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hoſtiaſq; placitas: & auxiliatrici mente ſuſcipiens: annuit eis uictoriam & potentiam conferendã. Dũq; adhuc eſſet ſuper altare dei ſacrificium poſitum: & nondũ ſacra fuiſſet flamma conſumptum: proceſſit e caſtris hoſtium multitudo: & acie conſtitit ad pugnandum: tanquam ſpe multa uictoriæ. Dum utiq; Iudæi in anguſtia uiderentur incluſi: quando nec arma haberent: nec ad pugnandum ibidem cõcurriſſent. Inciderant enim iopinate in rebus talibus: quæ etiã ſin prædictæ fuiſſent: nõ facile congregarent. Palæſtinis igit primũ deus terram mouit eamq; tremere fecit: & eis ambiguam demonſtrauit: ita ut ex eis baſis ſubtrahi uideret: & ſciſſa in diuerſis aptiõibus ſorberet. Deinde tonitruis cõcrepantibus: & igneis corruſcationibus longe micantibus: uelut incendens eoꝝ uultus nimis eos affecit: & ex eoꝝ manibus arma diripiens nudos in fugam uertit. Quo facto: Samuel eos cum multitudine ꝓſecutus ẽ: & plurimos interfecit: ꝓſecutuſq; uſq; ad locũ quẽdã qui uocat Correon: ibi lapidẽ fixit: uelut terminũ uictoriæ & hoſtiũ fugæ: eũq; lapidem ſortitudinẽ appellauit: quaſi eis ſignum eſſet diuini ſolatii cõtra hoſtes adhibiti. Inimici uero poſt illam plagam nequaq; ſup Iſrahelitas egreſſi ſunt: ſed timoꝝ & memoria reꝝ quæ ſuper eos acciderant qeſcebant. Fiducia ſiqdẽ quæ dudum fuerat Paleſtinis aduerſus Hæbreos poſt hãc uictoriã facta eſt Hæbreorũ. Porro Samuel ſup eos caſtra ducens: pemit multos eorũq; ſupbiam ad nihil deduxit & abſtulit regionẽ illam: quã primitus uictis Iudæis rapuerũt. Hæc autẽ erat uſq; ad ciuitatẽ Accaron: a finibus Geth extenſa. igit illo tempore inter Iſrahelitas & reliquos Chananæos frequẽter agebantur bella: deoq; pro obſeruãtia legũ ꝓpicio: Iudæi ſupauerunt Chananæos. Propterea uero Samuel diſpoſito populo: eiſq; reddita ciuitate in ea eos cõuenire præcepit: ut de diuerſis actibus adinuicem diſceptarent: ipſe uero ſemel in anno circũiens ciuitates iudicabat: & multo tempore equitate omnia expleuit.

Qd Samuel cum ꝓp ſenectutẽ eẽt infirmus: ſuis filiis res diſpẽſandas iniũxit. CAPI. III.

DEinde ſenectute grauatus: & agere ſolẽnia ꝓpeditus: filiis ſuis populi tribuit pricipatũ: quoꝝ ſenior qdem dicebat Iochel: iunior aũt Abia. Præpoſuit aũt aliũ qdẽ i Bethleẽ ciuitate: ut illic ſederet & iudicaret: aliũ uero in Berſabeæ diuidens populũ q eoꝝ iudiciis obediret. Iſti ſiqdem facti ſũt exẽplũ & indiciũ manifeſtũ cuiuſdã: ne ſimiles patrẽ tibꝰ ſuis filii exiſteret: ſed ut boni qdẽ & moderati ex malis: & mali ducerent ex bõis. Nã & patris ſui ſtudiũ non recordantes: ſed uiã contrariã ambulantes: & munerib⁹ turbibuſq; lucris iuſtitiã cõprimebãt: & iudicia non uera. ſed ſecũdũ prætia proferebant & ad epulas ꝓcioſaq; conuiuia declinantes: primũ qdem: quæ erant inimica deo gerebant: ſecundo aũt patri uidebant aduerſi: q multo ſtudio ac prouidentia geſſerat: ut etiã plebs ſciret ſeruare iuſticiam. Populus itaq; dum contumeliam priori conuerſationi prophetæ filii facerẽt: grauiter hoc ferens ad patrẽ denuo remeauit: qui in Ramatha ciuitate cõmorabatur: eiq; iniuſtitias filiorum oẽs expoſuit: & qũo cũ ſenex eſſet: & a tẽpore iam defectus rebus præeſſe non poterat: ſupplicabant ei: atq; rogabant: ut aliquem eoꝝ regẽ eligeret: q & pricipatũ gẽtis hẽret & Palæſtios affligeret: q eis erant prioris iniuſtitiæ debitores.

Quod dũ illi principatũ bñ non regerẽt: populus per iram petiuit regem. CAPI. IIII.

HAec ergo uerba concuſſerũt Samuel propter inſertã ei iuſtitiã: & odiũ circa reges. Optimam enim illius tunc conuerſationis electionẽ deus ualde diligebat q dũ eẽt ſancta beatos etiã ciues utentes ſe faciebat: nimiaq; cogitatiõe afflictus. his dictis neq; cibi memoriã habuit: neq; ſomni: ſed facta nocte reꝝ cogitatiões euoluẽs ſine ſopore pmãſit: Cũq; talia cogitaret: apparuit ei diuinitas: eũq; cõſolata ẽ dicẽs: ne ꝑ petitiõe populi deberet affligi: q̃ſi nõ in illo ſupbi fuerint: ſed magis in ſe: ne ſolus ſup eos ipſe regnaret: & hæc opa ex quo egreſſi ſũt ab ægypto molitos: non tamẽ poſt multũ tẽpus eos grauiſſimã eẽ pœnitentiã habituros: ꝑ quam nihil eqdẽ qd geſtũ fuerit: ineffectũ erit. Arguent aũt eẽ contẽptores: & cõſilia nõ pacifica circa me: & circa tuã ꝓphetiã habuiſſe. Præcipio ergo tibi ut eis ordines quẽcũq; monſtrauero regem prædices tamen eis: quales erunt: & quæ ſub rege mala paſſuri ſint: poſtea qualem mutationem habere feſtinant. Hæc Samuel cum audiſſet: mox die facto conuocatis Iudæis: ait daturum ſe eis regem: ſed primitus quidem narrare eis debere: quæ illis eſſent futura per reges: & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote inquit: q primum quidem filios ueſtros auferrent: & alios quidem curruum agitatores eſſe iubebunt: alios uero equites & armigeros: & præcurſores: alios millenarios: & centenarios: facientq; alios armorum artifices: & opifices curruum: & inſtrumentorum fabros: & agrorum ſuorum cultores: uinearumq; foſſores: & nihil erit: in quo non obediant his quæ iubẽtur: ſeruientes ad ſimilitudinem eorum qui pretio comparantur in plebe. Sed & filias ueſtras inquit

mentarias habebunt & conquæstrias & molarias:efficientq; omne opus sub necessitate:quasi Samuele plagas metuentes & uerbera. Sed & uestras possessiones auferent:& eas Eunuchis suis & armigeris condonabunt:& iumentorum greges eis distribuent. Et ut breuiter sit dicēdū seruietis cū omnibus uestris regi similes seruoꝝ eius effecti:horumq; sermonum memoriā tūc habebitis: quādo hæc passi fuerit & pœnitentiā ducti rogaueritis deū ut uestri misereat:& dōet a regali onere uelociſſimam libertatē:q uestras nō suscipiet pces:sed eas respuēs uestras finet:ut maloꝝ cōsilioꝝ tormenta sustineatis. Erat aūt populus in hac prophetia futuraꝝ rerū ualde fatuus & difficilis:ut consiliū qđ se mel in mēte collocarat expleret. Nam neq; audiētes talia sunt cōuersi:neq; eisdē sermonibus eos propheta perterruit:sed magis uehemēter instabant & regē sibi ordinari nimis postulabāt:nec cogitādū de uēturo esse cēsebant: sed fore necessariū secūdū afflictione inimicoꝝ habere pugnaturum regem: quando nulla prouinciarum in tali conuersatione sine rege consisteret. Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuersos:sed potius imminentes ait. Nūc equidem ad propria singuli quique recedite:oportune uero uos euocabo:dum quē uobis daturus sum regem a deo cognouero. Erat igitur quidam de tribu Beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomine. Cis. Huius erat filius iam iuuencūlus:formaq; pulcherrimus:& corpore ualde proceras: quique multos mente ac prudentia præcedebat:uocabaturque Saul. Hic uero Cis dum asini præcipui de grege eius erassent in quibus nimis:& sicut in nullo alio iumento delectabatur:filium suum ad requirēdos eos cū uno famulo destinauit. Qui dum tribum patriam requirendo asinos circuisset: uenit ad alias:& dum neque in eis inuenisset:discedere cogitabat ne patri de se molestiam cogitationis ferret. Cūq; in Ramatha ciuitate uenisset:& puer qui cum eo erat dixisset ei: in ea esse prophetam uerum: dedisſetque consilia ut ad eum iret: ac per eum de asinis quos quærebant agnoscerent: respondit nihil habere præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ:quoniam uiæ pecunia iam fuisset expensa. Tunc famulus dixit esse quartam partem sibi sicli:& hoc ei datum posse sufficere. Errabant enim ignorantes:eo q; non acciperet propheta mercedem. Cumque uenissent ante portas:& uirgines inuenientes ad aquam euntes:interrogauerunt eas de domo prophetæ. Quæ cum indicassent: adiiciebant ut festinarent:anteq; ad comedendum accederet. Multos enim eum ea die dicebant pascere:& ex his qui uocari fuerant eum primum discumbere. Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecaretur deum ut ei prædiceret quem constitueret regem: indicauerat ea hora altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu Beniamin. Porro Samuel in domo sedens:tempus quod ei promissum fuerat expectabat. Quo adimpleto descendens ibat ad mensas:occurritque ei Saul:cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturum Hæbreis. Saul autem accessit ad Samuel:eumque salutans supplicauit:ut ei domum prophetæ monstraret:quam scilicet ut peregrinus se ignorare dicebat. Cumq; Samuel se esse dixisset: eumque duceret ad conuiuium:incolumes esse pro quibus quærendis missus fuerat asinos indicauit:& omnia ei bona regni esse conferenda promisit. Cui Saul:minimus inquit sum domine mi hac spe:& de ultima tribu quæ regibus apta non est:& ex inferiori patria urbium ceterarum: sed tu me de hac spe magis illudis:& pro ridiculo me fatigare contendis:de rebus maioribus quam ut mihi conuenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium:recumbere fecit: simul: & sequentem puerum: super eos qui fuerant inuitati. Erant enim numero septuaginta. Præcipitque ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi aduenisset:singuli quique ad propria discesserunt Saul autem apud prophetam cum famulo suo soporatus est. Die ergo facto:Samuel eum excitans duxit foras.

Et cum extra ciuitatem uenissent:famulum quidem præcedere iussit:illum uero remeare:quasi aliquid nullo alio præsente dicturus. Dumq; saul puerum premisisset:sumens propheta uas olei:super iuuenis caput effudit:eumq; complexus ait. Esto tu rex constitutus a deo:& contra Palæstinos uindicaturus Hæbreos. Hoc autem erit tibi signum quod te uolo præscire. Cum profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes esse ferre uidebis:secundum uero hædum & tertium utrem uini. Isti te salutabunt:& libenter te suscipient:& dabunt tibi duos panes. Tu accipiens:exinde uenies ad sepulchrum Rachel: ubi cognosces eo q; inuenti sint asini. Post hæc inuenies in Gabatha:& ecclesiam inuenies prophetarum:& diuinitus inspiratus:prophetabis cum eis:ita ut omnes habentes sensum cum uiderint obstupescāt:atque mirentur dicentes. Vnde ad hanc fœlicitatem peruenit filius Cis:ut possit etiam prophetare. Cumq; hæc signa omnia fuerint facta:scito esse deum tecum:& salutabis patrem tuum atque cognatos:ueniesq; post hæc uocatus a me in Galgala:ut pro his deo pacificas hostias immolemus. Hæc autem prædicens:dimisit eum. Porro Saul omnia secundum propheriam Samuel euenerunt. Cumq; uenisset in domum:cognato suo Abner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectione eius:& quid accidisset:aliarum quidem rerum nihil abscōdit:neque q; apud Samuelem prophetam fuisset:neque q; ei asinos inuentos esse dixisset:de regno autem & eius euentibus:quæ etiam si audirentur: & inuidiam & incredulitatem pararent: tacendum esse decreuit: quod nec amico & amplius sanguinis uicinitate coniuncto cautum aut sapiens credidit indicare: dubitans ut reor de humana natura quippe cum uerum sit:q; perfecte nemo deuotus:nemo amicus:neque cognatus:ne

uſq; in dei donis purum aliquis ſeruet affectum: ſed circa prouectus ſublimium:maliuoli & inuidioſi eſſe noſcuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maſphat:& apud eum diuino mandato uerba diſpoſuit dicens. Quomodo cum eis deus præſtiterit libertatem: & ſubdiderit hoſtes beneficiorum ſint eius immemores:& deum:quidem regno priuauerint:neſcientes quomodo nimis utilimum eſt:ab omnium rerum excelſo iuuari:cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus: elegerint autem habere ſe hominem regem qui eis uelut iumentis ſubditis conſilio & deſiderio ſuo aliiſq; uoluntatibus ſit uſurus & poteſtatem ſuam ſine aliqua parcitate omnibus ſit illaturus:quiq; non ita ſicut deus proprium opus atq; facturam tueri genus hominum feſtinauit:quod deum ſolū ſemper conſtat efficere:Sed quomodo uobis inquit placuit:& hæc iniuria preualuit cōtra deū:ordinamini omnes per tribus & ſeptra:& mittite ſortes ueſtras. Quod dum hæbrei feciſſent:ſors cecidit tribui Beniamin. Et dum fuiſſet denuo ſors miſſa per genus:exit progenies Metri. Cunque per uiros ipſius generis ſors miſſa fuiſſet:ad Saul filium. Cis ſors regni perducta eſt. Quod dum iuuenis agnouiſſet:ſemetipſum abſcondit:nolens uideri ut arbitror ſponte ſuſcipere principatum:ſed tantam ſui abſtinentiam & temperantiam demonſtrauit:ut dum multi nec in parua fœlicitate gaudium ualeant retinere:ſed omnino conſpicui eſſe deſiderent:ille non ſolum ſemetipſum pro tali regno:& tantarum gentium futurus dominus non oſtendit:ſed etiam conſpectui eorum quibus erat regnaturus eripuit:& quærendum ſe non ſine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus & cogitātibus eo q; non adeſſet:rogauit propheta deum:ut eum ubi eſſet oſtenderet:& iuuenem manifeſtum efficeret. Dumque cognouiſſet a deo locum in quo erat celatus Saul:miſit qui eū adduceret. Et cum inueniſſet:eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat:& ipſa proceritate regius erat. Dixitq; propheta. Hunc uobis deus dedit regem:uidetis q; & melior cunctis eſt:& imperio dignus. Cumq; optaſſet populus regi ſalutem:ea quæ illis erant futura propheta conſcribens:rege audiente legit:& librum in tabernaculo dei reuoluit: ob teſtimonium eorū quæ prædixerat uenturis generationibus offerendum. dum hæc itaq; Samuel:celebraſſet dimiſit populum propheta:& ipſi quidem in Amathin ciuitatem patriæ ſuæ profectus eſt. Cum uero Saul iret in Gabath:ex his qui erant multi quidem bonorum uirorum ſecuti ſunt:honorem regi debitum exhibentes:plurimi uero maligni: & illum contemnebant:& alios irridebant:& neq; munera offerebāt neq; ſtudio aut ſermone Saul ſibi placere demonſtrabant.

Prælium Saul ſup Ammonitaſ gētē:& uictoria hoſtiūq; uaſtatio. CAPI. VI.

POſt menſem uero honoris eius initium belli cauſa cōtigit contra Naas regē ammonitaſ. Hic enim multa mala Iudæis habitātibus trans Iordanē intulit:& cū multo ac pugnaci exercitu eos afflixit: urbeſq; eoſ ſeruituti ſubegit. Quoſ fortitudinē uiſ ppria ad pſēs ſuæ ſubdit ditiōi:ſapiētia uero atq; tractatu ſic ifirmos reddebat:ut neq; rurſus iugū potuiſſēt euadere ſeruitutis. Eorum nāq; etiam qui ad eū aut fide data ueniſſēt: aut quos ꝛege bellica cepiſſet:dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat:ut ſiniſtrā partē uultus ſui ſcutis celantes:ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem Ammonitarum cum feciſſet habitantibus trans Iordanem: ſuper Galadinos abiit:& caſtra ponens circa ciuitatem Iabes:legatos ad eos miſit præcipiens ut ſe ei traderent:quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod ſi nollēt: per obſceſſionem eoſ ciuitatē ſe interminabat euertere:electionē uero in ipſis eſſe:utrū uellēt patrē corporis amittere:aut certe uniuerſi pire. Galadini uero merentes in talibus:neutrū horum promittere pſumpſerunt:neq; ſemetipſos tradere. neq; repugnare. Septē uero dieſ inducias popoſcerunt ut ad contribules legationes mittētes:ſolatiū ab eis poſcerēt. Et ſi quidē auxiliū ueniret pugnarent ſi uero huius rei foret inopia:tradere ſe dixerunt paſſuri quodcunq; placeret hoſti. Naas autem ſpernens multitudinem Galadinoſ:eorūq; reſpōſum:dedit eis inducias:& ſolatia a quocūq; uellent poſtulare pmiſit. Illi ergo repente p ciuitates iſrahelitaſ miſerūt:indicātes quæ eis faceret Naas:& in qua tenerentur anguſtia. Qui uſq; ad lachrymas magnāq; triſtitiā hoc audito uenerūt. Timor autē eis aliud quicq̄ facere non permiſit. Cūq; legati in regis Saul ciuitatem ueniſſent:& in quibus eſſent Iabitæ periculis nunciaſſent:populus quidē idem fecit quod illi priores:flebāt enim oēs cognatoſ calamitates. Saul autem ab opere agri reuerſus ſopidū uenit:uenitq; flētes ꝓprios ciues:& dū cām eoſ triſtitiæ & confuſionis inquireret:agnouit qđ cōtingerat a legatis:diuinituſq; inſpiratus Iabitas quidem remiſit:ꝓmittens eis in auxiliū ſe uenturū die tertia:& ante ſolis aſcēſū hoſtes eſſe uicturum:ita ut uictores eos & timore liberos ortus ſolis inſpiceret:iuſſit eorum aliquos pro ducatu interis ſuſtinere. Igit uolens populū ad Ammonitaſ bellū dāni timore cōuertere:eis quo cicius ſubueniret: icidens boum ſuoſ neruos:hæc ſe facere cūctis interminatus eſt:ſi non armati alia die concurrerent ad Iordanem:eūq; ſequerent & Samuelē:ubicūq; eos educerent. Illis aūt pp timorē iminētis damni definito tēpore currētibus in ciuitatē Balā dinumerata multitudine:inuenit eoſ numerum præter tribum Iuda ſeptingēta milia fuiſſe collectos:illius aūt tribus ſeptuaginta milia uiri fuerunt. Tranſiens ergo Iordanem:& decem finium tota nocte faciens iter:oriente ſole exercitui in tribus partibus conſtituto:repente & inopinabiliter:ruit ſuper hoſtes: factaq; pugna:& alios multos ammonitarum peremit ſimul & regem. Hoc igitur opus clarum fecit ualde Saul:& apud oēs hebræos

eum laudabilem demonſtrauit:magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipiſci. Nam ſi qui primitus fuerant qui eum ſpreuerant:tunc conuerſi ſunt ut eum honorarent:& meliorē cunctoꝝ principatū eius iudicarent. Non enim ſufficit illi ſolummodo labeſſenos eripuiſſe:ſed etiam cunctam ſtuduit pugnando Ammonitarum ſubuertere regionē. prædāq; exinde copioſam ſumens. clarus ad ꝓpria remeauit. Populus ergo pro rebus quæ geſte fuerant a Saul:magna delectatione gaudebant & q̄ regem talem ordinauerant exultabant. Contra illos uero qui eum nihil rebus prodeſſe dixerant exclamabant: ubi ſunt nunc illi? exoluant pœnas:& reliqua ſimul adiiciebant:ut ſolet uulgus fœlicitate deterrita euomere:& contra illos qui in principiis huiuſmodi rerum eſſe uidentur auctores. Saul autē horum quidem circa ſe fauorem amplectebatur & uoluntatem:iurauit autem nullum ſe nocere contribulum: nec illa die necan ꝑmittere:cum eſſet nimis incongruum:ſi data a deo uictoria:proprii generis ſanguine fœdaretur:ſed deceret ut gratiam habentes adinuicem feſtiuitatem potius celebrarent. Cumq; Samuel dixiſſet ſecundā ordinationē in confirmatione regni Saul oportere fieri oēs cōgregati ſunt in Galgalā ciuitatē. Illic enim eos uenire præceperat:& rurſus uidente populo ꝓpheta unxit Saul oleo ſancto:& ſecundo denunciauit regem. Itaq; iſto modo hebræoꝝ reſpublica ad regum iura conuerſa eſt. Nam tempore Moyſi & Ieſu eius diſcipuli:qui poſt eum dux fuit:optima ducis conuerſatione regebātur:poſt illorum uero mortem annis. x. & octo populus eoꝝ ſine principe fuit. Poſtea ad cōuerſationem priſtinam: ſunt reuerſi:ei qui bello & fortitudine cūctos excellerent tribuentes iudicii ptātem:& ꝓptera tēpus cōuerſatiōis huiuſmodi nimis eximiū nocauerunt:Samuel aūt ꝓpheta cōgregatis hebræis ait. Coniuro uos per maximū deum:qui fratres illos optimos Moyſen & Aaron deduxit ad uitam:& patres noſtros ex ægypto:de domo ſeruitutis eripuit:ut neq; uerecundiæ aliqd cōferētes:neq; timore pterriti:neq; alia q̄libet paſſione detēti:dicatis:ſiqd a me puū aut iniuſtū:aut lucri gratia:aut auaritiæ cauſa geſtū ē:arguite me ſi cuius aliqd accepi:aut ſi uitulum: aut ouem:aut cibum recepi:aut ſi cuius iumēta ad utilitatē meā tollēs aliquē cōtriſtaui:ex his ergo oībus ſiqd abſtuli dicite corā rege. Illi uero clamabāt horum nihil ab eo factum eſſe:ſed iuſte & ſancte fuiſſe eum cū populo Hebræoꝝ. Samuel aūt cū audiſſet cūctoꝝ huiuſmodi teſtimoniū fuiſſe deo ꝓbatum ait. Quō iudicaſtis mihi:q; nihil īcongruū de me dicere ualeatis coram rege nunc audite cū fiducia me dicētē. Quō ipſe nimis egiſtis in deo petentes regē:cum uos oportuiſſet habere memoriam:q; cū ſeptuaginta ſolummodo noſtri generis auus Iacob ꝓpter famē uenit in ægyptum:& illic multis milibus procreatis:quæ ad peſſimū ſeruitium ægyptii pduxerunt:oratione patrū abſq; rege tantam multitudinē ex neceſſitate deus eripuit:mittens ei⁹ Moyſen & Aaron fratres:q uos eduxerunt in terram hanc:quam nunc utiq; poſſidetis. Et his adeptis per deum bonis:didiciſtis pietatē atq; religionem dei:quos ille hoſtibus ſubditis liberauit:& primū quidē Aſſyrioꝝ Rege & eoꝝ fortitudine potiores effecit:deinde ꝓbuit uictoriam Ammonitaꝝ:nouiſſime uero Palæſtinoꝝ & hæc oīa conceſſa ſunt non habentibus regē:ſed cū Iepte & Gedeō duces exteterūt. Quæ uos ergo tenuit ſtultitia:ut fugientes a deo:hoīs eſſe uelitis ſub regno. Et ego quidem hunc uobis īſtituī:quā deus elegit:ut tamen uobis manifeſtum ſit deum iraſci:& ingrate ferre petitionē ueſtrā in regno: faciā ut deus ipſe hoc uobis oſtendat apertis iudiciis:quod nullus aliquando ueſtrū hic uidit factum meſſis tempore imbrem deum deprecor effundere. Cumq; hæc Samuel dixiſſet ad populum:tonitrua ſubito:& corruſcationes: & grandinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit:uentatem ꝓphetæ apud cūctos oſtendens:ita ut obſtupeſcentes:& in formidine conſtituti:ſe ſe peccaſſe cūcti profiterentur:& in hoc per ignorantiā īcidiſſe:utq; deū propheta uelut optimus pater & mittis rogaret:q̄tenus ꝓpitius eſſet eis: peccatūq; quod per incuriā & iniquitatē commiſerāt:dimitteret exorabāt. At ille promiſit deum ſe rogaturum:aut eis uineā concederet meritoꝝ:mōuit tamen eos:ut ſi iuſti forent & boni:& haberent ſemp memoriā eoꝝ in quibus ꝓuicationem uirtutis inciderant:& ſignoꝝ dei & legiſlationis Moyſi:eis cū fœlicitate regia ſalutis eſſet affectus:ſi uero hæc negligerent:uēturam eis eorumq; regi a deo plagam maximam prophetauit. Igitur Samuel dum hæc dixiſſet hebræis cōfirmato ſecūdo Saulis regno:populum remeare dimiſit ad propria.

Quēadmodū denuo palæſtini pugnātes deuicti ſunt ab hebræis. CAPI. VII.

Saul igitur eligens quasi tria milia uirorū ex omni plebe: duo milia qdē ipſe recipiens: morabatur i ciuitatē Betheleē:uō athæ uero ſuo filio mille dedit armigeros:eūq; miſit i Gabaa ille aūt obſidebat caſtra palæſtinoꝝ ñ procul a Galgalis. Palæſtini nāq; q̄ i Gabaa morabāt:arma Iudæis abſtulerāt:& munitiſſima loca:ſuiſq; caſtris opportūa detiebāt iterdicētes hæbreis uti ferro: Propter quā cām agricolæ ſi qd iſtrumētū eis eēt neceſſarium ad culturā ueniētes ad palæſtinos: fabricabāt illud. Cū ergo palæſtini cognouiſſēt caſtra ſua ab hæbreis obſeſſa īdignati:& cōtēptū hebræoꝝ magnā iniuriā iudicates: Iudeis pliū itulerūt. pedeſtriū qdē. ccc. millia currum uero. xxx. milia:& equitū ſexaginta milia:caſtraq; poſuerūt circa ciuitatē magnam. Quod cum cognouiſſet Saul rex hebræorum deſcendit in Galgalam ciuitatem:& in omnē prouinciam miſit populum pp libertatē ad bellū cōtra palæſtinos iuitās:eorūq; potētiā ualiſſimā cā declarans & nimis indignā:ut per timorē pericula ſuſtinerent. Dūq; populi qui erāt cum Saul multitudinem palæſtinorum iſpicerēt:ualde ſūt territi:& alii quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis

emetipſos celáuerunt:plurimi uero trans Iordanem fuga dilapſi ſunt: qui erant præcipue ex tribu Gad & Ruben. Miſitq; Saul ad prophetam uocás eum:ut cum eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit:& hoſtias præparare:poſt ſeptem uero dies uenturum ad eum:ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederent ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut propheta mandauit:mandatum uero nequaquã cum perfectione ſeruauit:ſed cum uideret prophetam quidem morari:ſe autem a militibus derelinqui:celebratis hoſtiis cum audiſſet Samuel uenientem eius in occurſum feſtinanter egreſſus eſt. Ille ergo non recte eum feciſſe dixit eo q; orationes & ſacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo: offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet. Saul uero ſatisfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies:ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum:& propter hunc timorem & inimicorum aduentum:cum in magno eſſet metu: eo q; auditi fuiſſent hoſtes in Galgala deſcendiſſe:ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum. Reſpondens Samuel ait. Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens:nunquã in his quæ pro præſentib⁹ præcepit deus primitus deſeciſſes quam in rebus neceſſariis expediret: ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore licuiſſet. Et Samuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta:diſceſſit ad propria. Saul autem in Galgala ciuitatem habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros:cum Ionatha filio ſuo uenit:quorum plurimi arma nequaquã habebãt:dum ferrum utiq; in prouincia minus eſſet:& qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos Palæſtini: ſicut dudum iam declarauimus hæc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum Palæſtini: & per totidem itinera diſcurrentes:hæbreorum prouinciam deuaſtabant:uidentibus ſcilicet Saul rege & eius filio Ionatha:& terram defendere cum eſſent ſexcenti ſolummodo non ualentibus. Cunq; reſideret ipſe & eius filius: & ſacerdos Achias qui erat de prole Hæli ſacerdotis:ſuper collem excelſum: terramq; populari reſpicerent:eis in maxima anguſtia conſtitutis:Saul filius cum ſuo armigero conſtituit:ut lateenter ad hoſtium tabernacula properarent: turbatiſq; eis ſequendo modum commotionis inferrent. Dũq; armiger eius pronum ſe eum ſecuturum aſſereret:etiam ſi mors immineret: ſumens ſolatium iuuenis & de colle deſcendentes:ad hoſtes pariter ibant. Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem:tribus uerticibus acutiſſimis prominentem:ſcopulis per circuitum euntibus:& quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantium prohibentibus. Vnde contigebat ut cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtrorum:q; natura locus ille omnibus uidebatur eſſe munitus:& ad capiendum ualde difficilis: eo q; non ſolum aſcendere illic: ſed etiam accedere difficile uideretur. Dum ergo ueniſſet ad caſtra Ionathas: armigerum confortabat exacuens ut ad hoſtes accederent:ſignum eis hoc uictoriæ iudicarent:ſi eos ad ſe uocarent:ſi uero nihil loquerentur:tanquã eis non uocantibus reuerti deberent. Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium apparente iam die:uidentes Palæſtini eos alterutris dicebant. Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediuntur Hæbrei. Et ad Ionathan eiuſq; armigerum dicebant. Venite aſcendite ad nos:ut uos digne ueſtris præſumptionibus puniamus. Quam uocem ſuſcipiens grate Saul filius: tanquã ei uictoriam deſignantem:tunc quidem ab illo loco in quo hoſtibus fuerant uiſi receſſerunt: mutãteſq; locum uenerunt ad petram quæ erat propter munitiõis locum deſolata cuſtodibus:& ex inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cum multo labore naturam loci uicerunt:ut ad inimicorum caſtra conſcenderent. Irruenteſq; eis dormientibus:occiderunt quidem uiginti:turbam uero ſtupore uehemẽtius impleuerunt:ita ut alii quidem effugerent arma omnia relinquentes: alii uero ſemetipſos non agnoſcentes:eo q; congregati ex multis gentibus eſſent:credentes inimicos & irruiſſe ſuper ſe Iſrahelitas putantes:& non hoc duorum hominum præſumptione commiſſum: ad alterna bella conuerſi ſunt. Quorum alii quidem perempti moriebantur:alii uero fugientes per ſaxa præcipites collabebantur. Dũq; exploratores Saul dicerent regi:Palæſtinorum caſtra ualde turbati:requirens Saul ne quis ſuorum deeſſet: audiuit ſuum abiiſſe filium & eius armigerum:iuſſitq; ut pontifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. Cunq; ille conuincere eum: & hoſtibus ſortiter ualere dixiſſet:Palæſtinos inuaſit:& turbatos aggreſſus eſt:qui ſe inuicem peremerũt. Qui autem refugerant petriſq; ſe celauerant Iudæi audientes Saul eſſe uictorem: congregati quaſi decem milia hæbreorum: perſecuti ſunt inimicos: cuncta regione diſperſos. Igitur ſiue propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum ſæpe fœlices contingat extolli:ſiue ignorantia faciente: palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt. Volente enim Saul funditus interimere Palæſtinos & pœnam exoluere:maledixit Hæbreis:ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicorum antequã nox futura ueniret comederet:& ab interemptione hoſtiũ:aut a perſecutione ceſſaret:maledictus eſſet. Cũq; Saul hoc dixiſſet:ueniens ad quendam quercum excelſam in ſorte Effrem conſtitutam: Ionathas filius eius dum illic apum contingiſſet eum inuenire cubilia:& maledictum patris ignorãs: & populi ſuper eo,pfuſionem nõ agnoſcens expreſſo mellis fauo comedit. Inter hæc agnoſcẽs: quomodo nimirio cum maledicto eius pater interdixiſſet:aliquem guſtare cibũ ante ſolis occaſum: comedere quidẽ ceſſauit nõ aũt recte patrem prohibuiſſe dixit:qñ cum maiori potius fortitudine atq; fiducia perſequẽtes cibo ſumpto plurimos inimicorum capere & iterficere potuiſſent. Multa ſiquidẽ milia Palæſtinorum interficientes:circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædã &.

pecora ſumẽtes occidebant. Hoc ergo a ſcriba nunciatũ eſt regi: qũo populus peccaret in deũ: & oc
ciſis pecudibus: anteq̃ ſanguis bene diluereſ: nondũ purgatis carnibus ueſcerent: iuſſitq; Saul uolui lapidẽ magnũ in medio: & p̃dicari in populo ut ſup eũ interficerent: & carnẽ cũ ſanguine nõ comederent: qũo hoc nequaq̃ deo placeret. Cunctis uero iuxta regis præceptũ facientibus: ſtatuit illic altare Saul: & holocauſtũ ſuper illud deo celebrauit. Hoc aũt altare conſtituit primũ. Mox itaq; uolens ad hoſtium procedere caſtra: ut quæ in eis uidebantur diriperet ante diem: militibus inſigniter eum ſequentibus: & cum multa fiducia eius præceptis obedientibus. uocauit rex Achitob ſacerdotem: iuſſitq; ut cõſuleret: ſi deus annueret: ut euntes ad inimicorum caſtra: hoſtibus denuo præualerent. Dicente uero ſacerdote: deum reſponſa non dare: Saul dixit. Non ſine cauſa cõſultus deus uocem nobis non reddidit: qui primitus anteq̃ interrogaretur omnia nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicuius latentis cauſa peccati ẽ. Vnde per eundẽ ipſum deum: licet filius meus Ionathas peccaſſe reperiatur: interficio eum: & deum ita placabo: quantomagis extraneo & nihil mihi competenti perſonæ ſupplicium inferre cognoſcar. Cunq; hoc fieri populus exclamaſſet: repente cũctos in uno loco conſtituit: ſtetitq; ipſe in alia parte cum filio: & eum qui dereliquerat inſtanti ſorte requirebat inuentuſq; Ionathas peccaſſe: interrogatus a patre eſt quid feciſſet: & quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet. Cui dixit pater: nihil aliud ſcio: niſi q̃ ignorans heſterno maledictum ac iuſiurãdũ a te prolatũ perſequens inimicos: ſauum guſtaui mellis. Quem ſaul occidere ſe repẽte iurauit: quatenus & generi & naturæ: ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum. Qui nequaq̃ mortis interminatione perterritus: ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens: nec ego ſupplico inquit pater parcẽdum: mors mihi ſuauis eſt: quæ pro tua geritur pietate: & populi magna uictoria. Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt Hæbreos de Palæſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit: & nimis ingemuit: iurauitq; : non ſe mori permittere Ionathã: uictoriæ huius auctorem. Et ipſi quidem abripuerunt eum a maledicto patris: orationes pro eo faciẽtes: ut ei peccatum quoq; dimitteret deus. Saul uero reuerſus ad propria ciuitatẽ: uſq; ad ſexaginta milia hoſtium interfecit: regnauitq; fœliciter: & uicinas prouincias: genteſq; belli iure ſubiecit: ideſt Ammonitarũ: & Moabitarũ: & Palæſtinorũ: Idumæorũ & reges eorũ tributarios fecit. Fuerũt aũt ei filii maſculi qdẽ tres: Ionathas: & Ieſus: & Melchis: filiæ uero duæ: Merob & Micol: habuitq; militiæ principẽ patrui filiũ: Abner filiũ Ner. Ner aũt & Cis pater Saul fuerũt fratres: filii Abihel. Habebatq; Saul curruũ multitudinẽ: & equeſtriũ & cum qbuſcũq; pugnaret: cũ uictoria remeabat: Hæbreoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat: & aliarum gentium potentiſſimos demonſtrarat. Iuuenes aũt proceritate & pulchritudine præcellẽtes elegit: eoſq; armigeros ſuos effecit.

Bellum & uictoria ſaul cum amalechitis. CAPI. VIII.

VEniens igitur ſamuel ad ſaul: miſſum ſe dixit a deo ut eũ cõmoneret: quia eum electũ ex omnibus regem fecit: & propterea debere eum obedientem ſibi eſſe: quomodo ipſe quidem haberet gentium principatum: deus uero & ipſius eſſet & rerum omniũ dominator: adiiciebatq; dixiſſe eum: quomodo multa mala Amalechitæ hæbreis in deſerto fecerunt: quando egredientes ex Aegypto ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorum: ideo bello perimendos Amalechitas: quibus ſubditis: nullum eorum debere uiuum pœnitus: relinq; ſed oẽm necandã ætatem: incipientes a mulieribus pariter & infantibus: & hoc ſupplicio eos q̃ maiores noſtros afflixerunt ſuſtinere. Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatem propriamq; poſſeſſionem ait eſſe parcendum: ſed cuncta dicanda deo: & nomen Amalech ſecundũ Moyſi mandata delendum. Saul uero profeſſus eſt ſe præcepta complere: & obedientiam non ſolum in hoc credidit: ut contra Amalechitas pugnaret: ſed ut etiam uelociter properaturum eſſe mõſtraret: congregauit cunctum exercitum: eumq; dinumerãs in Galgalis inuenit Iſrahelitarum abſq; tribu Iuda circa. xl. milia uirorum: illa náq; tribus ſola. xxx. milia armatos habebat. Tunc ergo ſaul Amalechitarum regionem ingreſſus: inſidias occultas circa torrentem fecit: ut nõ ſolum aperte pugnans: eos affligeret: ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret: & circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnam: fugauit hoſtes multoſq; peremit: & reliquos perſecutus eſt fugiẽtes. Cunq; illud opus propicia diuinitate cõpleſſet: Amalechitarum urbes obſedit: & alias quidem molitionibus: alias uero ſuffoſſionibus colocarum & muris extrinſecus e diuerſo edificatis: alias autem fame & ſiti: alias uero modis aliis obſidens: & fortiter capiens ad necem cunctorum infantũ & mulierum ſimul inuectus: nihil crudele. nec ultra humanam naturam ſe facere credens: primum q̃ in hoſtes hæc agebat: deinde q̃ præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum miniſtrabat: cœpitq; regem hoſtium Agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudinẽq; miratus: decreuit eſſe ſaluandum: non hoc faciens diuina uoluntate: ſed iudicium proprium ſequens: & ſine cauſa ei cedens uitam quaſi miſericorditer: unde illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerendi non eſſet. Deus nanq; ſic odiuit Amalechitarum genus: ut neq; infantibus parceretur: quibus potius miſereri natura eſt: Saul itaq; regem Agag & malorum quæ contra Hæbreos geſta uidebantur: auctorem a morte ſeruauit: & hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit. Peccauit quoq; cũ eo ſimul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq; ſibi diripuerunt: iubẽte

deo non esse seruanda:sed & alias res diuitiasq; collegetunt. Siquid uero dignum possideri non erat consumpserunt. Cumq; uicisset Saul uniuersos a Peluſio ægypti usq; ad rubrum mare residentes hostes:Sic imitarum gentem solummodo dereliquit. Isti nanq; in regione Madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscenderent:ne forte Amalechitarum calamitati communicarent. Nam dum essent cognati Raguel soceri moysi:credidit esse saluandos. Saul igitur tanquam in nullo prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat:dum contra Amalechitas pugnaturus exiret:& uelut omnibus integre conseruatis:deuictis hostibus:cum letitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro Amalechitarum uita & rapina pecudum quam populus gesserat contristatus est:quomodo hæc fuerant eo prohibente commissa. Dirum nanq; iudicabat:ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam:eum spemeret:& nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent:dicebatq; prophetæ penitere se:eo q; Saul ordinauerat regem:quomodo eius iussa nõ faceret:sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens Samuel:ualde confusus est:& deum cœpit tota nocte rogare:ut esset propicius Saul:seq; ab eius indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare Saul etiam propheta poscente non annuit:iniustum esse decernens:se tantis peccatis indulgentiam cõdonare:nõ ob aliam causam afferens mala generari:nisi cum aliqui iniusticiam passi:ad uindictam negligentiores existerent:Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patientiæ:& latenter hæc pariunt. Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset:pec parceret:die facta. Samuel ad Saul uenit:i Galgala:uidensq; eum rex.cucurrit & osculatus est dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriã & quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait Samuel. Vnde ergo audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu. Cui respondit populum hæc ad sacrificia reseruasse:genus autem Amalechitarum mandato diuino omne se deleuisse nullumq; fuisse derelictum nisi tantummodo regem:de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem quid cogitandum. Cui propheta dixit deum non super sacrificia delectari:sed super bonos & iustos huiusmodi autem illos qui eius mandata consiliumq; secuntur:& nihil aliud bene se agere iudicant:nisi quod pro dei fecerint uolũtate. Is enim contemnitur:non quando ei sacrificatur:sed quando in obedientiæ spiritus adhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt:nec eum uera religione colunt:neq; dũ multos hostias & magnas obtulerint:neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerint susceptt hæc libẽter:sed potius auersatur:& magis studium hoc nequitiæ iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui solummodo quod præcepit diuinitas recordantur:& mori potius eligunt q̃ præuaricari aliquid quod iubet:semper conuertitur & neq; sacrificium ab eis exquiret:sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid siue uilissimum:gratius eo:q; praua munera:quam ditissimorum maximam suscipiet opulẽtiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum:spreuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respiceret:ex his rebus quæ decreuit ille perire:nisi forte similia iudicas illa peccata:& q̃is deo offerenda sacrificia. Scito igitur regnum tibimet auferendum:& potentiam quã a deo tibi neglexisti collatam fuisse:alii conferendam. Porro Saul fatebatur quidem iniq; se fecisse:& peccatum se negare non posse. transgressumq; se mandata prophetæ dicebat:sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem nec tantam multitudinem retinere potuisse:sed ignosce inquit:& esto mitis nunc:decetero enim obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam:ut reuertens hostias deo pacificas immolaret. Ille uero cum deum illi non parcere præuideret:remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere Samuel apprehendit eius pallium:uolenterq; tractum:eo q; Samuel impetu facto discederet:uestem eius disrupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur imperium:& accipiet illud uir bonus & iustus:quando deus permanet in suo decreto:nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humanæ:non fortitudinis est diuinæ:Saul autem impie quidem se gessisse fatebatur:infecta uero facere quæ fuerant facta non posse:rogabatq; eum:ut se coram multitudine honoraret:& cum eo ueniens adoraret. Quod cum fecisset Samuel uenĩs adorauit deum deductusq; ad eum est Rex Amalechitarum Agag. Et dũ diceret Agag quam esset amara mors ait Samuel. Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere luge req; fecisti:sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in Galgalis mori. Ipse uero in Ramatham ciuitatem abiit.

Quia præuaricante Saul mandata prophetæ Samuel:alius rex Dauid iubente deo latenter est factus. CAP. VIIII.

REx Saul sentiens quæ mala passurus esset:qui sibi deum in regno fecerat inimicũ ascẽdit in Gaba:quod nomen interpretatum significat collem:& post illam diem non uidit Saul Samuelẽ. Cũq; propheta propterea tristis esset:iussit deus:ut a cogitationib⁹ quiescceret:& sumẽs uas olei i Bethleẽ ciuitatẽ iret ad Iesse filiũ Obed:& ei⁹ ungueret natum:quẽ ipse monstraret in regem. Cũ uero metueret ire:ne cognoscẽs Saul:& aut latẽter aut palam eum occideret:dicente deo & dante securitatẽ:prædictã peruenit ad ciuitatẽ. Quẽ cuncti salutauerunt causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat uenisse se ut deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato:uocabat Iesse cum filiis ad altare:& inspiciens filium seniorem procerum & optimum:credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regem:sed prouidentia di-

uina fruſtratus eſt. Dum enim cõſuluiſſet deum ſi iuuenẽ unguereturquẽ ipſe admiratus fuerat & dignũ imperio iudicabat reſpondit deus non ea uidere hoies q̃ de⁹ intẽdit ſed tu inquit pulchritudinem iuuenis reſpiciẽs hũc arbitraris regno placere ego aũt non corporis pulchritudinẽ ac ſpeciem apicẽ facio eẽ regalẽ ſed animi ſine dubitatione uirtutẽ. Ille ſiquidẽ pfecte pulcher ẽ q̃ pietate & iuſticia ẽ ſimul & fortitudie necnõ & obediẽtia ſplẽdidus & oĩbus ex quibus animæ pulchritudo cõſiſtit. Cũq; dixiſſet hæc deus pcepit Samuel Ieſſe ut oẽs ei ſuos filios demõſtraret. At ille alios quiq; uenire fecit quoꝝ qui ſenior quidẽ erat Eliab uocabatur ſecũdus uero Aminadab Sammaa tertius quartus uero Nathan quintus aũt Rachel ſextus Aſam. Vidẽs aũt & iſtos ppheta in nullo minores pulchritudine ſenioris conſuluit deum quem hoꝝ eligeret fore regem. Quo dicente null ũ denuo requiuit Ieſſe ſi præter iſtos haberet alios filios. Qui dixit eſſe alium nomine Dauid paſtorẽ ouiũ curam habentem iuſſitq; eum Samuel uelociter uocari impoſſibile dicẽs eos eẽ cõmeſſuros anteq̃ ille ueniret. Cumq; ueniſſet Dauid uocatus a patre puer colore quidem rubeus & pulcher aſpectu tacite Samuel dixit ad eum. Hic eſt qui deo placuit ad regandum. Tunc & ipſe diſcubuit fecitq; iuuenẽ ſub ſe diſcumbere & Ieſſe cum reliquis filiis. Deinde uidente Dauid ſumens oleum unxit eum eiq; adhuc tacite dixit atq; ſignificauit quomodo regnare eum deus elegerit monuitq; iuſtum eẽ debere & eius præceptis obedire. Sic & enim regnum ei multo tempore fore manſurum domumq; claram ac famoſiſſimam habiturum uaſtaturumq; pariter Palæſtinos. Sed & cum quibuſcũq; gẽtibus congrederetur uinceret & ingentem gloriam poſſideret quod & ipſum habere & poſteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hæc monuiſſet abſceſſit diuinitas autem ad Dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidem prophetare cœpit ſancto ſuper ſe ſpiritu ueniente Saul uero quædam paſſiones & dæmonia repente compræhenderunt ſuffocationes ei & anguſtias inferẽtes ita ut medici ei ſalutis nullum remedium inueniret. Siquis tamen cantare eſſet peritus & in cithara pſallere doctus hunc adduci iuſſerũt ut cum eum dæmonia inuaderent & turbarent ſuper caput eius aſtans pſalleret & hymnos ediceret. Ille uero hæc non diſſimulauit efficere ſed queri huiuſmodi hominẽ protinus imperauit. Cuiq; ei quidam ſuorum dixiſſet uidiſſe ſe in ciuitate bethleem quendam Ieſſe filium adhuc ætate iuuẽculum pulchrum atq; decorum & aliis ſtudiis ualde dignum necnõ pſallere & hymnos cantare doctum inſuper & eximium pugnatorẽ mittens Saul ad Ieſſe Dauid ſublatũ a gregibus ad ſe uenire pcepit mandãs ei uelle ſe iuuenculum uidere de cuius pulchritudine ac fortitudie cognouiſſet. Ille uero miſit filiũ dãs ei mũera Saul portare. Quo ueniẽte gauiſus ẽ fecitq; eũ armigerũ ſuũ & bonis oĩbus honorauit. Delectabatur enĩ in eo maxime in iuaſione dæmõioꝝ qui cũ ad eũ accederẽt ſolus erat medicus hymnos dicẽdo & pſallẽdo rurſus i citharam & Saul a mẽtis oppreſſione reuocãdo. Miſit igitur Saul ad patrẽ pueri Ieſſe petẽs ut apud eũ Dauid maneret eoq; eius præſentia delectaretur. Yſai uero Saul non contradicendo conceſſit.

Quẽadmodũ denuo pugnauerũt Palæſtini aduerſus Hæbreos adhuc regnãte Saul & monomachia Dauid cũ goliad Palæſtinoꝝ erat eximius eiuſq; peremptio & defectio Palæſtinoꝝ. CAP. X.

POſt non multa ſiquidem tempora Palæſtini denuo cõgregati & magnum ſuper Iſrahelitas omnes exercitum colligentes inter Socho & azecha caſtrametati ſunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitum & ſuper quendã montem caſtra ponens coegit Palæſtinos priora quidem caſtra relinquere & ex aduerſo mõtis quem Saul appræhẽderat aduenire diuiſitq; eoꝝ exercitus medius mons qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendens quidã de exercitu Palæſtinoꝝ nomine Goliad de ciuitate Geth uir ualde procerus cui⁹ altitudo quattuor erat cubitorum & palmi unius accinctus armis quæ pro magnitudine ſua natura eius corporis exigebat indutuſq; lorica cuius erat pondus quinq; milium ſiclorum eris galeam uero & tibialia habebat ærea quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuiſſent membra protegere haſta uero eius erat non leuis dextræ portatio ſed quam ipſe geſtabat i humeris cuius ferrum ſexcentorum ſiclorum fuit ſequebanturq; eum multi arma portantium. Hic igitur Goliad ſtans inter medias acies uocem emiſit grandem contra Saul & Hæbreos dicens. Apugna nunc & periculo uos abſoluo. Q uæ enim neceſſitas ẽ noſtrorum exercitus deperire. Sed date aliquẽ ueſtrum contra me pugnatuꝝ & totum bellum unius uictoria terminet ſeruiatq; pars altera illis quorum fuerit ille qui uicerit. Eſt enĩ multo melius & temperantius unius piculo promereri q̃d poteſtate adeſt multoꝝ. Hæc cũ dixiſſet caſtra remeauit ad propria. Altera uero die rurſum uenit ac eadem uerba fecit & ſimiliter uſq; ad diem quadrageſimum hoſtes ad prædictas conditiones prouocare non deſtitit ita ut terreret & ipſe Saul & eius exercitus. Conſtituebant equidem acies quaſi pugnaturi ad cõgreſſionem uero minime ueniebat. Bello itaq; conſiſtẽte inter Palæſtinos & Hæbreos Saul remiſit Dauid ad patrem ſuum Ieſſe cum ei eius tres alii filii ad ſolatium & periculum pugnæ ſufficerẽt. Ille ergo tunc quidem ad ouilia & paſturas pecudum remeauit non multo poſt ad caſtra reuerſus Hæbreorum miſſus a patre ut neceſſaria fratribus deportaret & quid ageretur agnoſceret. Cuiq; Goliad denuo reuertens & prouocans exprobraret quaſi nullus inter eos uir eſſet qui contra eum pugnare præſumeret cum fratribus loquens Dauid ea quæ mandauerat patet & audiens illum blaſphemantem exercitum & pariter affligentem indignatus eſt & fratribus ait paratum ſe eẽ ſolum cum hoſte

pugnare. Cui ſenior fratrum Aminadab interminatus eſt: & præſumptionẽ habere eũ præter ætatẽ dicẽs: & exptem huius officii: iuſſit ad patrẽ & ad paſcua remeare. Qui reuerſus qdẽ fratrẽ diſceſſiſſe: & apud quoſdam militũ ẽ locutus: q uellet cum Palæſtino pugnaſſe. Illis autem repẽte Saul iuuenis indicantibus uoluntatẽ: rex eũ uocauit: & dũ quæreret: ut qd uellet ediceret dixit. Non deficiat mẽs tua rex: nec metuas: ego ſupbiam huius hoſtis pugnãdo pſternam: & ita ſublimem & pcẽſe ſubdam: & ſic iſte quidẽ irridebitur tuus uero exercitus glorioſus inuenietur: ſi neq; a uiro bellatore habet in acie perire: ſed prouocatus a puerili ætate moriaſ. Saul aũt eius præſumptionẽ atq; magnanimitatẽ ualde mirãte: nõ tamẽ in eo habẽte fiduciam propter ætatẽ: ſed ifirmũ eẽ: ut contra pitum hoſtẽ bellũ ſuſcipet: ea dicẽte: dauid ait. Polliceor hoc: cõfidens in deo q mecũ ẽ: cuius etiam adiutorio fungor expimẽto. Nam dũ aliquando leo ouiculas meas inuaſiſſet: & agnũ arripuiſſet: ſequens apprẽhendi eũ & agnũ quidẽ ex ore eius eripui: ipm uero dũ cõtra me impetũ feciſſet: a cauda com prẽhẽſum: & pcuſſum in terra peremi. Idẽ & urſo faciẽte: in eo ultus ſum. Putet ergo ille hoſtis unũ ſe eẽ huiuſmodi beſtiarum: diu exprobrans exercitui: & noſtrum blaſphemans deum: qui eum faciet mihi ſubiectum. Saul igitur uoluntatẽ pueri atq; præſumptioni ſimilem orans deo terminum dixit. Vade ad pugnã. Et accinxit eum lorica ſua ſimul & gladio: & apponẽs ei galeã deſtinauit. dauid aũt oneratus his armis: cũ non eẽt exercitatus in eis ait. Iſta quidẽ rex tua ſint ornamenta: cui fortitudo eſt hæc geſtare præcipua: mihi uero tanquã ſeruo tuo concede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis ſumpto baculo: & quinq; lapidibus de torrente in paſtorali pera: & fundam in dextera manu portans: ibat ad Goliad. Videns aũt eũ Goliad ſic ueniẽtẽ ſpreuit: & iniuriam ei fecit quaſi nõ arma gerẽs hominum pugnaturus ueniret: ſed quibus canes repelli ſolẽt: dicens. Nũ me canẽ exiſtimaſti. Ille autẽ non canẽ: ſed deterius aliquid eum ſe putare reſpondit. Commonitq; Goliad ad iracũdiã: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei ſui: & interminatus eſt: daturum ſe carnes eius terrenis beſtiis: & cæli uolatilibus deuorandas. Cui reſpondit dauid. Tu quidem uenis contra me cum gladio: & haſta: & lorica: ego autem uenio ad te armatus deo: qui & te & omnẽ ueſtrum exercitum noſtris manibus perditurus eſt Hodie nanq; tuum caput abſcindemus: & reliquũ corpus tuũ ſimilibus canibus apponemus: ſciẽtq; cũcti: quomodo deus præſul ẽ Hæbreorum: & arma noſtra ipſe ẽ ſemp & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis eſt abſente deo. Palæſtinus autẽ armorum pondere grauatus: cũ currere non ualeret: paulatim uẽit ad dauid: contẽnẽs eum & ſe nudũ confidens ſimul & adhuc ætate puerulum ſine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore ſuo: qui ab hoſte non uidebatur: & ſumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat: & emittẽs eum de fundibula: percuſſit repente Goliad in fronte: & uſque ad cerebrum pertranſiuit: ita ut mox confracto capite Goliad caderet pronus in terram. Tunc ſtetit dauid & caput eius incidit. Cadens ergo Goliad: factus eſt Palæſtinis occaſio maximæ fugæ. Nam dum peritiſſimũ ſuorum cecidiſſe conſpexerunt: de rebus omnibus deſperantes: reſiſtere non ualuerunt: ſed uidentes ſe uictos turpiq; fugæ ſe tradẽtes: conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus Hæbreorum clamore facto: ſuper eos exilierunt: & multos interemerunt: & pſecuti ſunt uſq; ad terminos Geth: & portas aſcalonis. Mortui itaque ſunt Palæſtinorum .xxx. milia: & totidem uulnerata. Porro Saul reuerſus ab exercitu hoſtium: eorum caſtra diripuit & ſimul incendit. Capat autem Goliæ dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & haſtam dicauit deo. Porro circa dauid inuidiam atq; odium Saul regis uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis: delectabantur omni lætitia milites: mulieres quidem quod multa milia Saul Palæſtinorum interemiſſet: uirgines autẽ q multa dena milia exterminans Dauid cœpit. Hæc audiens rex q millenario numero teſtimonium ipſe percuperet: & denum milium multitudo iuuenculo uouere tur: & cogitans q nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet Dauid cœpit eum timere: & nimis habere ſuſpectum: & a priori quidem officio quem utiq; ſuum armigerum fecerat eũ amouens: ne dum nimis proximus eſſet: eum poſſet occidere: conſtituit eũ millenarium dans ei locum quidem meliorem: & ut putabat ſibimet cautiorem: uolebatq; eum ad hoſtes: & prælia mittere: ut in his pericula ſuſtinendo perirẽt.

Quẽadmodũ miratus Saul fortitudinẽ Dauid: ei ſuam filiam copulauit. CAPI. XI.

DAuid ergo deum habens ubiq; ducem: quocunq; ueniſſet prævalebat: & optime agere uidebatur: ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum & regis filia uirgo concupiſceret: & amore detẽta cunctis ita fieret manifeſta: ut hoc eius deſiderium perduceretur ad patrem. Ille uero quaſi percepta occaſione in morte Dauid: hoc libenter audiuit daturũq; nuptiis eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait: ſi ducenta ei capita hoſtium adueheret necatorum. At ille honore ſic claro ei propoſito: uolens ex opere periculoſo & incredibili gloria magis procedere: tendebat ad cauſam. Saul autem cogitabat eum ab hoſtibus perimendum: & decenter ſua uota complere: ſi per alios & non eo faciente moreretur: iuſſitq; ſuis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur: qualis circa puellæ nuptias eſſet. Illi uero cœperunt cum eo loqui: q diligeret eum rex Saul una cum populo: & uellet ei etiam ſuam filiam copulare. Qui dixit. Non modicum uidere putatis me generum eſſe regis. Mihi uero nihil tale ſubiiſtit: præcipue

cũ ſim abiectus:& a gloria uel honore ſegregatus.Saul aũt dũ famuli Dauid reſponſa dixiſſent:ait. Dicite ei non me pecuniis egere:nec honoribus:q̃bus rebus nẽdũ filia potius quã nuptiis collocaſ: ſed eligere gene㋓ habentẽ fortitudinẽ:alia ſq; uirtutes:quas te habere manifeſtum ẽ:& uelle me recipere ab eo pro nuptiis filiæ:non auꝫ nec argẽtũ:neq; ut hæc de domibus paternis eiiciat:ſed pp ſuppliciũ hoſtiũ:capita ſexcẽta Palæſtinoꝫ.Et mihi enĩ ipſi nullũ potius quã hoc:nullũ clarius munus erit.Sed & meæ filiæ multo ſolẽnis honoribus ẽ præcipuũ:uiro tali & tãto teſtimonio de hoſtium triũphis decorato poſſe cõiungi.His uerbis delatis ad ſe Dauid gauiſus:quaſi Saul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere: neq; conſilium expectauit: nec ſi poſſibile aut difficile eſſet: opus præſens animo cogitauit:ſed repente cum ſociis ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus eſt. Deus enim erat qui cuncta facilia Dauid & poſſibilia faciebat.Cunq; multos interemiſſet:abſcidens ſexcẽta capita uenit ad regem.Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat.Saul autem cum non haberet unde promiſſa refugeret:& mentiri peſſimum iudicaret:aut per inſidias eum occideret:cum forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet:dedit ei ſuam filiam nomine Michol.

Quẽadmodũ poſt hæc ſuſpectũ dauid ſibi rex Saul pimere feſtinauit. CAPI. XII.

CVm ergo Saul non eẽt recta uoluntate manſurus:uidẽs etiam dauid & apud deum & apud homines approbari:expauit eum:& metum celare non ualens:timore magnarũ rerum ideſt regni ſimul ac uitæ:ne priuaretur utroq; cogitauit eum crudeli calamitate perimere:eiuſq; mortẽ Ionathæ filio:& reliqs familiaribus delegauit.Filio aũt adminiſtrans pmutationẽ patris circa Dauid:cum non poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum:ſed ad mortem uſque ſæuiret:& cum iuuenem diligeret eiuſq; uirtutem:dixit ei ſecreto uoluntatem patris ſui:ſuaſitque ut die futuro ſe cuſtodiret:ipſe uero ſalutaturum ſe patrem dixit:eiq; pro eo oportuno tempore locuturum:cauſamq; cogniturum:& ei exprobrare:q; occidi uoluiſſet iniuſte qui tanta bona fuerat operatus:qui etiam ſi ualde peccaſſet ueniam promereri debuiſſet:dixitq; ei ſe poſt hæc patris iudicare ſententiam.Dauid autem conſilio benigno obediens:egreſſus eſt a rege.Altera uero die Ionathas uenit ad Saul:& dum eum lætum & exultantem aſpiceret:cœpit de Dauid proferre ſermonem dicens.In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilem dauid:præcepiſti eum pater interimi:uirum qui tibi quidem magnæ ſalutis cauſa fuiſſe probatus ẽ: Palæſtinis autem ualde ſupplicium: ab illuſione & iniuriis ſimul eripiens populum Hæbreorum: quas diebus. xl.ſuſtinuit nullo utique præſumente prouocationis certamina ſuſtinere: & qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita:ſororem meam præmio accepit uxorem:cuius mors tibi grauior erit:non propter ſolam uirtutem eius:ſed & iam propter ipſam cognationem:quando eius morte etiam filia tua uexabitur pene ante gaudium coniugi:ueniẽs ad uiduitatis opprobrium.Hæc ergo cogitans pater:ad clementiam conuertere nihil committens in uirum:primum quidem q; tuo bis magnum beneficium præſtitit tuæ ſalutis:quando malo ſpiritu & dæmonibus in te reſidentibus illos expulit:pacemque tuæ animæ condonauit: ſecundo autem: quando & in tuis hoſtibus ultus eſt. Hæc etenim obliuiſci:turpiſſimum eſt. His ergo ſermonibus mitigatus ſaul:iurauit filio:nihil Dauid iniuſte fore paſſurum. Sermo enim iuſtus:& iracundiam regis ſubiecit:& metum.Ionathas autem euocato dauid:indicauit ei de ſua ſalute:quam impetrarat a patre:eumque deduxit ad regem & erat in conſpectu eius ſicut prius. Eodem uero tempore:Palæſtinis bella gerentibus denuo ſuper Hæbreos:Saul contra hoſtes dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit: uictorque reuerſus eſt ad regem. Quem ſaul non ſicut ſperabat poſt bella ſuſcepit:ſed potius eius fœlicitate contriſtatus eſt:tanquam illius bonis actibus uideretur ipſe deceptus.Cunque regem turſus pueris aſtantibus dæmon ageret:ſpirituſq; turbaret:uocans dauid in domo in qua iacebat tenens lanceam:eum pſallere & hymnos cantare præcepit. Quo iuſſa facientes inſurgens in eum:lanceam iaculatus eſt:eamq; dauid præuidẽs declinauit.fugitq; in domum ſuam & in ea tota die pmanſit.Nocte uero mittens rex:iuſſit eum uſq; ad diluculum cuſtodire:ne latenter effugeret:quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem.Michol autem dauid coniunx:filia regis:cognita uoluntate patris:dauid indicauit:dubiam ſpem eius uitæ conſpiciens: & de anima ſua pariter diffidens.Neq; enim ſe credebat poſſe habere uitam:ſi fuiſſet illius amore priuata. Et ergo dixit.Non te hic coniunx ſolis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo:ſed fuge citi9:dũ tibi præbet nox fugæ præſidium:faciatq; tibi hac dñs longiorem.Scito.n.te a patre meo ſi inuentus fueris occidẽdum.Quo dicto:eum p feneſtram depoſuit & dimiſit.Deinde conſtituit lectulum q̃ſi egrotantis:& ſub ſaga iecur ſpirans capræ ſuppoſuit.Die uero ſecũdo miſit pater eius ut dauid deduceret ad eum. Illa uero nũcians:eo q; nocte fuiſſet factus infirmus:& oſtendẽs eis lectulũ cooptum: dum iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret:egrotũ uere eſſe & dormire dauid qui miſſi fuerant crediderunt.Renunciantibus autem illis infirmum factum eſſe nocte:iuſſit eum ſic adduci:ſe uelle eum perimere dicens. Qui uenientes ad lectulum:diſcooperientes & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore:renunciauerunt regi. Quam dum rex culparet pater: eo q; eius quidem liberauerit inimicum: illum uero deceperit:ſatiſfecit ei ueriſimile loquens: quaſi eam ad hæc non conſentientem: Dauid occidere uoluiſſet: & hoc pro ſalutis ſuæ timore feciſſet: pro quo ei deberet ignoſce-

reſqa hoc neceſſitatis cauſa non uoluntatis efficeret:adiiciens atq; dicens. Arbitror ego pater: q; ita uoluiſti illum perime re:ſicut me potius liberare. Et Saul equidem ueniã puellæ dedit. Dauid ergo declinauit a periculo: & uenit ad Samuel prophetam in Ramatha:eiq; regis inſidias ſidicauit:& q; a culo eius pene fuſſet extinctus:dum neq; circa eum extiterit inimicus:neq; circa hoſtiũ certamẽ ſirmus:ſed in omnibus ꝓnus & fœlix:quæ magis cauſa Dauid ſuidiam generauit. Cognoſcens itaq; ꝓ pheta regis iniuſticiã:Ramathã ciuitatẽ reliqt:& deducẽs Dauid ad quẽdam locũ nomine Galboa cõmorabantur illic cũ eo. Cũq; nũciatum fuiſſet Saul eo q; Dauid eẽt apud ꝓphetã:miſit armatos: eũq; ad ſe cõpræhẽdendũ iuſſit adduci. Qui cũ ueniſſent ad Samuel:uenientes eccleſiã prophetaꝝ participati ſancto ſpiritu ꝓphetare cœperũt. Saul aũt audiẽs hoc: ſuper Dauid alios deſtinauit:& illis idẽ facientibus:denuo miſit alios. Prophetantibus aũt & ipſis qui tertio fuerant miſſi:ad ultimũ iratus ipſe perrexit. Cum uero iam erat in proximo:antequã eum uideret Samuel:prophetare cœpit uenienſq; ad eos Saul: ſpiritu uehementi compulſus:amens factus eſt:& exutus ueſte tota die canebat & nocte: Dauid & Samuele uidente. Ionathas uero Saul filius occurrentẽ ſibi Dauid:& de patris eius inſidias ingemiſcentem & dicentem:quia dum nihil iniquẽ geſſiſſet neq; peccaſſet:eum pater eius occidere feſtinaret: rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale:neque derogantibus ſiqui forte huiuſmodi eſſent crederet:ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet nihil tale in eo cogitante patre. Nam ſi cogitaſſet:ei ſine dubio pandidiſſet:dum pater eius utique conſilium eius omne non celaret. Porro Dauid iurauit ita eſſe:& ſupplicabat ut credens prouidentiam eius haberet:potius quam eum ſpernere quaſi mendacem: eique renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut audiret:dicebatque ideo non ei de ſe dixiſſe patrem:q; ſciret illum circa ſe amicitiæ affectum habere. Contriſtatus ergo Ionathas: eo q; Dauid huiuſmodi patris eius eſſe circa ſe crederet uolũtatem: interrogauit eum quid uellet ut faceret. Ille autem:noui inquit omnia te mihi conferre & præſtare uelle. Cras tima die initium menſis eſt:& habeo conſuetudinem ſedens comedendi cum rege. Si tibi uidetur a ciuitate egrediar & maneo in campo latenter:tu uero quærenti Saul reſponde me profectum eſſe in regionem Bethleem in tribum meam: ad feſtiuitatem ibidem celebrandam:adiiciens etiam q; tu me ire permiſeris. Et ſi quidem ut aſſolet dici de canticis proficiſcentibus:cum bono uadat aut aliquid ſimile dixerit:ſcito nihil in eo circa me fore doloſum nec inimicum: ſi uero aliter reſpondent:hoc tibi erit indicium: quoniam aduerſum me fuerit cogitatum:& renunciabis mihi uoluntatem patris miſericordiæ hoc & affectui communi diſtribuens:per quem fidem a me accipere: & idem tu domine famulo tuo dare uoluiſti. Si uero inuenis i me malignum aliquid:ipſe me perime: ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſſima a Dauid Ionathas non egre ſuſcipiens:promiſit ſe ea quæ ptius popoſcit eẽ facturum. Et ſiquidem triſte aliquid: aut q; eius odium pãderet pater reſpõderet:ei renũciare:& ut eum potius ſecuꝝ redderet:egreſſus:ſub diuo:nihil ſe pretermiſſurum pro Dauid ſalute iurauit dicens: Nunc deum quem magnum eſſe uides & ubiq; præſentem:& anteq; mentem meam:ſermonibus prodam: iam præſcientem eum: in communi pacto teſtem promiſſionis adduco. Quoniam non ceſſabo ſrequenter tentans patris animũ cognoſcere: donec mihi eius animi ſecreta pandantur:quæ cum didicero:non celabo: ſed protinus tibi nunciabo:ſiue mitis circa te:ſiue ſit ualde crudelis. Nouit autem hoc deus qualem eum circa te ſemper eſſe exoro:qui & nunc tecum eſt:nec te derelinquit:faciatque te inimicorum tuorum:ſiue pater meus eſt:ſiue ego: eſſe meliorem:tu autem horum eſto memor:& licet me finire uitam contingat: filios meos ſerua: & pro rebus præſentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumque iuraſſet hæc dimiſit Dauid:& ad quendam campi locum ire præcepit:in quo erat ſolitus ſe exercere: quæcunq; cognouiſſet a patre nunciatum ſe ei promittens hoc modo ut deduceret puerum & mitteret ſagittas tres:& ſi iuberet puero ſagittas afferre quæ ante eum iacerent:cognoſceret:nihil eſſe apud patrem maliciæ:ſi diuerſi aliquid audiret:illo dicente a rege contraria ſimiliter expectaret:ſecuritatem ſe ei præbiturum dicens:ne quid ſuſtineret incongruum:utq; fœlicitatis tempore horum memor eſſet & utilitatem eius filiis exhiberet. Dauid itaq; a Ionatha hanc fidem accipiẽs ad locum proximum eſt profectus. Altero uero die cum eſſet menſis initium purificatus ſolenniter Rex ad conuiuium uenit: & ſedentibus circa eum filio Ionatha a dextris:& principe militiæ Abner a ſiniſtris:uidens eſſe locũ Dauid uacuum tacuit:ſuſpicatus eum non eſſe a coitu mundum. Cumq; ſecunda die noui menſis non aſſiſſet:requiſiuit a filio Ionatha: ubi eſſet tranſacto die:& præſenti conuiuio Ieſſe filius non adeſſet. Ille uero ait abiiſſe eum ſe permittente ſecũdum ſolennitatem ad propriam regionem: eo q; tribus eius feſtiuitatem ageret:& rogatum ſe piter:ut etiam ipſe cum eo ad ſacrificia celebranda:concurreret: Et ſi præcipis inquit pater:& ego poſt eum uado: noſti enim quomodo illi deuotus ſum. Tũc igitur Ionathas Saul iniquitatem circa Dauid agnouit:& apte uoluntatem eius aſpexit. Nam iratꝰ Saul: blaſphemauit eum:natũq; de muliere uirum ultro appetente:& proprium hoſtẽ dixit:& ſocium Dauid & coopatorẽ eius:& nec ipſũ erubeſcere nec eius matrẽ talia faciẽtem:nec uolẽtem intelligere:q; donec Dauid uiueret:regnum eorum eſſet incautum: dixitq; ut eũ uocaret: quatenus pœnas exolueret. Reſpondente uero Ionatha:quid iniquũ fecit ut puniatur:nõ ad uerba iã & blaſphemias iratꝰq; Saul acceſſit: ſed arepta lancea ſuper eũ ut reſpondẽtẽ iterficeret inſiluit:& hoc quidem

non ipleuit prohibitus ab amicis. Manifeſtū aūt apparuit:Saul initium eſſe Dauit & ꝙ eū deſideraret occidere:ita ut propter illum pene ꝓpria manu filium interficere uoluiſſet. Tunc ergo regis filius declinato periculo:& nihil aliud præ triſtitia ualens:ſed deflens eo ꝙ & ipſe pene mortuus fuerit & Dauid necem definitam eſſe cognouerit: matutino facto perrexit:& quaſi exercitaturus exiuit in campum:ut amico ſicut conſtituerat regis proderet uoluntatem. Fecit ergo Ionathas ſicut pollicitus eſt:& ſequētē puerum in ciuitatem dimiſit ut Dauid in deſerto loco ad faciem loqueretur. Quo uiſo Dauid cecidit ad pedes Ionathæ eumq; adorans:ſaluatorē animæ ſuæ uocabat. Quē Ionathas eleuauit a terra:& alterutros amplexantes ualde: ſemetipſos oſculabantur & flebant ætatem ſuam inuidiæ malignitate conſumptam:& futuram ſepationē quæ nihil differret a morte. Deinde quieſcētes a gemitu:& memoriam iuriſiurandi apud alterutros conſtare poſcētes diuſi ſunt.

Quia ſepius Dauid per Saul periculum mortis paſſus effugit:& ſecundo eum ſuper ſe uenientem habens poteſtatem noluit interficere. CAPI. XIII.

ET Dauid qdē fugiēs Saulē & iminētē ab eo mortē declinās: uenit i ciuitatē Nobe ad Abimelech ſacerdotē. Qui dū eū ſolū uenire uidiſſet:& nec amicū:nec famulū cū eo eſſe ꝓpētē:miratus ē:& cām cur nemo eēt cū eo quæſiuit. Ille uero cām ait ſibi ſecretā iuſſu regis iniūctā:ad quā non eū hēre multos cōitatus oportere dicens:ꝙ cōſtituiſſet ad quēdā ſibi locū famulos occurſuros: petebatq; ut ei itineris neceſſaria nō negaret:ꝓ q̄ opus amici faceret:& ꝓpētib⁹ neceſſitatib⁹ ſubuēiret. Quibus adeptis:etiā arma ſibi dari ſi q̄ eēnt præ manibus poſtulabat. Aderat aūt illic ſeruus Saul: genere qdē ſyrus:noīe Doech quimulas paſcebat Saul Tūc ad Dauid ſacerdos ait nihil eq̄dē ſe tale hēre ſed eē lāceā Golie:quā ipſe illo pēpto deuouerat deo:eāq; ſumēs Dauid:ex oi hebræoꝝ regiōe fugit i Geth:quæ ē i regno paleſtinorū:ubi regnauit Achis. cuiq; cognitus fuiſſet a famulis regis:eiq; manifeſtatus illis dicentibus:quomodo Dauid eēt q̄ multa milia Palæſtinoꝝ peremiſſet:metuēs Dauid ne ab eo necaret:& piculū ꝙ declinauerat a Saul ab illo ſuſcipet:ſimulauit ſe eē furioſū:& rabidū ita ut ſpumā ex ore proiiciēs:& alia quæ furioſi ſunt faciens:fidē regi ueræ paſſionis oſtenderet. Qui famulis indignatus:eo ꝙ uæſanū hoiem apud eum introduxiſſent: uelociter a ſe Dauid iuſſit expelli:& ita liberatus de terra Geth:uenit in tribū Iuda:& habitās in ſpelūca circa ciuitatē Modollā miſit ad fratres ſuos:eiq; ubi eſſet ipſe mandauit. Illi uero ad eū cū oi cognatione ſua uenerūt. Sed & alii quibus aut odium aut timor erat regis Saul:ad eū piter cōcurrerēt:facturoſq; ſe quecūq; placerēt illi dicebāt:fuerātq; oēs ſimul q̄drigenti. Tunc ille ſecurus qa auxiliū ei fuiſſet adiectū:ſurgens inde uenit ad regē Moabitarū:rogauitq; eū ut parentes eius donec ipſe de ſuo fine cognoſceret:in regiōe ſua ſuſceptos haberet. Quo annuēte parētes eius omni tempore quo apud eum fuerunt:dignis muneribus honorati ſunt. Præcipiente uero prophēta ut deſertum quidem Dauid relinqueret:& ad tribum Iuda ꝓgens ibidē habitaret:eidē obediit:& de Moab reuerſus: uenit in ciuitatē Sarmut:& in ea moratus eſt. Saul aūt audiens, Dauid uiſū cum multitudine:non in timorē fortuitū corruit & tumultum: ſed ſciens uiri prudentiā atq; ꝓſumptionem:ꝙ non ex eo ſibi paruus timoris ſonus exurgeret:quia & dolum & labores inferret:conuocans amicos & principes tribus ex qua ipſe erat:in collem ubi regnum habebat & ſedēs in Segete:ſic enī locus ille uocabatur:dū circa eū eſſet ordo ciuilis piter & armigeri:cūctis ait. Viri contribules:noui qdē ꝙ meoꝝ beneficioꝝ nō eſtis immemores: quoniā & agrorum quoſdā dominos feci:& honores populares:& officia ꝓbui. Interrogo ergo uos ſi maiora his dona & ampliora Ieſſe filium uobis dare cōfiditis. Noui quoniam oēs illi potius cōſentiatis:quādo meus filius etiā Ionathas ita ſapit:& uos ad talia ꝓſuaſit. Nō enī ignoro ꝙ iuſiurādū cū Dauid & fœdera celebrauit:necnō ꝙ contra me Ionathas tractator eius & coopator exiſtit:nulliq; ueſtrum curæ eſt: ſed tacentes rei exitum ſuſtinetis. Cūq; rex tacuiſſet:alius quidē præſentiū nemo reſpondit. Doech uero ſyrus paſtor mulaꝝ eius ait:ꝙ uidiſſet Dauit in Nobe ciuitatem ueniſſe ad Abimelech ſacerdotē:ut futura ſibi ꝓphetante cognoſceret: ꝓceptiſq; ab eo ſumptibus:& haſta Goliæ: ad quos ire uolebat ab eo fuiſſe directū. Tunc uocans ſacerdotem & cunctam eius generationē Saul ait. Quid mali paſſus a me:ſeruū inutilē Ieſſe filium ſuſcepiſti:eiq; ſumptus dediſti & arma:cum mei regni nimius inimicus exiſtat. Cur etiam futuroꝝ ei reſponſa ꝓbuiſti. Non enī te latuit ꝙ me fugeret:& odio meam domum haberet ſacerdos aūt quæ facta fuerant non negauit:ſed cū fiducia ſe hæc præbuiſſe confeſſus eſt: Nec ſe Dauid præſtitiſſe ſed regi dicens:non eū tuum nouimus inimicū:ſed fidelē ſocium & præcipuum ſeruum & millenarium:& ꝙ horum maius eſt generū piter & cognatum:& hæc non inimicis hoibus præſtitiſti:ſed ei qui circa te opus ſuæ deuotionis exhibuit. Prophetaui autem ei non modo ſolum: ſed ſepius. Dicente nanq; cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directum: ſi ei quibus agebat minime præbuiſſem: non illi putaret:ſed potius tibi reſtitiſſe. Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare debes neque in his quæ nunc audiſti meam tunc fuiſſe debes credere uoluntatem. Amico nanque & regis genero & millenario hæc impendi:non hoſti. Hæc dicens ſacerdos: nequaq; ſatiſfecit regi Saul. Qui cum eſſet in magno terrore:neq; ueram confeſſionem crederet:iuſſit armatis circunſtantib⁹ ut eum cum ſua cognatione perimerent. Cunque illi non preſumerent contingere ſacerdotem:ſed diuinitatem formidarent: potius quam regi parere uellent:tum ſyro Doech rex ſacerdotis im-

perauit interitum. Qui ſumens ſuæ maliciæ ſimiles: occidit Abimelech eiuſq; progeniem. Erant autem omnes trecenti. Quo facto iuſſit quoq; Saul in ciuitatem ſacerdotũ nobam: & omnes occidit: non mulieri: non infanti: non aliæ pepercit ætati: eamq; ſuccendit. Vnus filius inde Abimelech tantummodo Abiathar nomine liberatus eſt. Hæc ſiquidem contigerunt ſicut deus ſacerdoti Heli prophetauit: propter iniquitates duorum filiorũ eius: dicens prolem eius radicitus euellendam. Porro Saul rex crudele ſic opus efficiens: & totam generationem ſacerdotalem interimens: & neq; infantibus miſericordiam: nec ſenibus reuerẽtiam habẽs: ſed & ciuitatẽ diſperdens quam patriam ſacerdotum, pphetarumq; nutricẽ diuinitus elegerat & ſolam tales uiros habere decreuerat. Hoc actum omnes fecit agnoſcere: & humano modo conſiderare: q; donec fuerint aliqui ſimplices & humiles: nec fuerint abuſi natura: nec uoluntatem ſuam implere præſumpſerint: manſueti ſunt atq; mites: ſectanturq; ſolam iuſticiam: & circa eam oẽm ſtudent habere deuotionem: tunc etiam in diuinitate confidunt: quæ omnibus quæ fiũt in hac uita præſens eſt: & non ſolum opera: ſed etiam mẽtem unde procedunt hæc antequam fiant aptæ conſiderat. cum uero ad poteſtatem ueniũt: & ſuperbiæ cumulo dilatant, tunc omnibus illis uirtutibus exuti: & uelut inſcena: uultus: & mores: & moderationẽ actuum reponẽtes: ſuſcipiunt audaciam: ſuperbiam: & contẽptum rerum humanarũ & diuinarũ: & dum præcipue pietatẽ iuſticiamq; ſpernunt: & in omnibus quæ cogitant aut agunt ſibimet arrogauerunt: tunc quaſi non uideat eos deus: aut certe poteſtatem eorum non habeat: peſſimis graſſantur in actibus: & quicquid aut audire metuunt: aut odio habẽt reſpuũt: quæ aũt irrationabiliter diligunt: hæc gratia: firma uera: & hominibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero reb⁹ nullus eis fit ſermo: ſed eos qui ptulerunt multas laborũ miſerias exhonorant: & eos habentes odio ſimul inuidiam his cõflant: deducẽteſq; eos ad medium non ſolũ adeptos honores eis auferũt: ſed per calũniam etiam uita eos priuare nituntur: puniũtq; non propter opera digna ſupplicio: ſed derogationibus & accuſationibus nequaq; examinatis extinguũt: non quos oportet hæc pati: ſed in qb⁹ iniuſte nituntur ulciſci. Hoc igit nobis Saul filius Cis qui primus poſt illũ ducẽ optimum rẽpublicam regebat in Iſrahel manifeſtum eſſe monſtrauit: occidens trecentos ſacerdotes prophetas: pro ſuſpitione quã habuit in Abimelech: deiiciens etiam eorũ ciuitatem: & ſtudẽs quodammodo deus ſacerdotibus prophetiſq; priuare: dũ tãtos ſimul occideret: & neq; pr̃iam eorũ manẽr pmitteret: ut poſt illos aliq poſſet oboriri. Abiathar itaq; Abimelech filius: qui ſolus fuerat de ſacerdotibus a Saul interfectis ereptus: fugiens ad Dauid: ærumnam ſuorũ omniũ: & patris interitũ declarauit. Qui ait: non ſe hæc eis ignoraſſe futura: ſed uidens Docch: ſuſpicatum fuiſſe: q; ſacerdotẽ regi declararet: ſeq; dolebat quaſi huius calamitatis auctorem: & poſcebat: ut cũ eo decetero commaneret: tanq; qui in alio loco latere non poſſet. Eo itaq; tempore audiẽs Dauid palæſtinos Ceilanorũ puinciam deuaſtare: conſuluit deũ p, pphetam: ſi eũ pugnare præcipet. Quo dicente: q; diuinitas uictoriam promiſiſſet: cũ ſociis Palæſtinos hoſtes inuaſit: multãq; eorũ cædẽ effudit: & p̃dã tulit. Cũq; apud Ceilanos eẽt: dõec areas ſuas fructuſq; ſine timor colligerẽt: regi Saul nũciatum eſt: q; apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus apud quos geſtum eſt celari non potuit: ſed fama etiam ad extraneorum auditus aduẽit: & ad regem uſq; delatum eſt. Gauiſus ergo eſt Saul cum audiſſet Dauid in Ceila commorari dicens: deũ illũ eius manibus tradidiſſe: quando coactus ſit uenire in ciuitatem: murorũ & portas: & ſeras habentem: iuſſitq; oĩ populo: ut ad Ceilam unanimiter conuenirẽt: & obſidẽtes eam: capiẽteſq; Dauid interimerẽt. Hæc itaq; ſentiens Dauid & agnoſcens a deo: quomodo eũ forent Saul tradituri Ceilitæ: ſumẽs quadringẽtos qui cũ eo erant: de ciuitate profectus eſt in deſertũ Zyf. Et rex cũ audiſſet eum fugiſſe de Ceila ab eius perſecutione ceſſabat. Dauid aũt ſurgẽs exinde: uenit in quẽdam locũ Zifim: q uocat Noua: ubi Ionathas filius Saul ueniẽs ad eũ: & oſculatus ſecum eſſe dixit: & ſpẽ bonam habere futurorum: nec præſentibus rebus eũ debere deficere: quoniam regnaturus foret habituruſq; ſub ſe Hæbreorum omnium poteſtatem: quomodo gratiora eſſent: quæcũq; magnis laboribus euenirent. Et rurſus iuſiurando celebrato inter alterutros pro deuotione uita totius & fidei: & deũ uocans teſtẽ Ionathas: maledixit ſibi: ſi tranſcenderet conſtitutũ & in contraria mutaretur. Tunc Ionathas Dauid ibidem relinquẽs: paululum a timore & ſollicitudĩe releuatum: ad Saul ipſe reuerſus eſt. At Ziphæi uolẽtes gratiam præſtare Saul: indicauerũt ei: apud ſe cõmorari Dauid: promiſerũtq; ei: ut ſi ueniret: illũ cõtraderent: quem ſcilicet dum anguſtia Zipheno⁹ appræhendiſſet: non poſſet ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex: & gratias egit: indicantibus inimicum: eiſq; pollicitus eſt: non tardare eorum recompenſare deuotionem: miſitq; qui quererent Dauid: & deſertũ omne pſcrutarentur: dicẽs etiam ſe continuo ſecuturum. Et illi quidem qui directi fuerant, p inueſtigando & capiendo Dauid: præcedebant regẽ ſtudentes fauore ſuo nõ ſolum nũciare inimicũ: ſed etiam manifeſtatũ in regiã poteſtatẽ contradere. Hi tamen iniuſta & maligniſſima uoluntate fruſtrati ſunt: qui cum nihil mali ſuſtinere potuiſſent: ſi non hunc indicaſſent Saul: ppter blandimenta regia uirum religioſum: & ad mortem iniuſte queſitum: & qui latere poterat, p diderunt: & ſe eũ tradere, p miſerunt. Cognoſcẽs aũt Dauid maliciam Ziphenorũ & regis inuaſionẽ: anguſtias quidẽ illius regionis dereliquit: fugit autẽ ad petram maximã in deſerto Maon conſtitutam. Cũq; Saul eum ibi perſequeretur: cognouit in itinere Dauid ab illis anguſtiis diſceſſiſſe: q̃ſi ad aliã petræ partẽ. Et cum Saul ex alia parte cõſiſteret: ut cum

pene iam cape potuiſſet:audiẽs Saul Palæſtinos Hæbreoꝝ regionẽ ualde uaſtare:a Dauid pſecutione diſceſſit:& contra eos qui naturaliter hoſtes erant dimicádum magis neceſſarium iudicauit: quã inimicum proprium pſequẽdo:uaſtationem ſuæ terræ deſpicere. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo:uenit in anguſtias Engaddi. Cum uero Saul expuliſſet alienigenas:uenerunt qui nunciarent ei Dauid in Engaddi montibus habitare. Qui ſumens tria milia armatoꝝ abiit ſup eum & cum non eſſet procul a locis illis:uidit circa iter ſpeluncam profundam atque rotũdam multa lõgitudine & latitudine nimis apertam:in qua Dauid cum quadringentis erat abſconſus. Dũq; Saul naturaliter uẽtris purgandi neceſſitate cogeretur:ingreſſus in eam ſolus eſt. Quem dum uidiſſet q. dam hominum Dauid:& dixiſſet in eius inimicum tempus a deo datum: & ſuaderet ut ultionis cã Saul caput abſcinderet:quatenus graui perſecutione & miſeria priuaretur:ſurgẽs Dauid abſcidit q. dem ſummitatem ueſtis ſolummodo:qua Saul erat indutus:& repente pœnitẽtia tactus ait:non eſſe iuſtum ut ſuum occideret dominum:& qui.ſ.a deo fuerat regnare pceptus. Nam licet iſte inquit circa nos malignus exiſtat:me tamẽ apud eum non decet eſſe talem. Cunq; Saul de ſpelunca ſuiſſet egreſſus:accedẽs Dauid exclamauit a longe:petens ut Saul audiret. Conuerſo autem rege adorauit eum ſecundum morem proſtratus in terram:& ait. O rex non te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere:& in ſuſpitione diligentes te uiros habere:ſed magis operibus affectum conſiderare cunctorum. Derogatio nanque multorum eſt deuotionis uero clara probatio actuũ ueritate conſiſtit:& ſermo qdem cuiuſlibet in utroq; habitus: tenet ſimilitudinẽ ueritatis & falſitatis:opa uero nudũ hẽnt ueritatis intuitũ. Conſidera igit ex iſtis qualis ego circa te tuamq; ſim domũ:& q̃ mihi oportet credi.& non accuſantibus & dicentib⁹ ea quæ neq; animo concepi:neq; facere potui. Cur apponis pſequi aĩam meam:& nihil die noctuq; cogitare niſi animæ meæ interitum:quam iniuſte pſequeris. Quõ enim nõ falſam opinionẽ de me ſumpſiſti:q̃ſi occidere te uoluerim:aut qũo nõ impie agis in deo occidere concupiſcẽs & inimicum tuũ credens hoiem qui poteſtatem hodie habuit punire te:& a te pœnas exigere:ſed noluit: cum tẽpore ad hoc uſus eſſem oportuno. Quod ſi contra me tibi idẽ licuiſſet:nequaq̃ ſic captus præteriſſem. Quãdo ei tuæ ueſtis incidi partẽ:potui etiam caput auferre. Et oſtẽdens pannum ueſtis eius:rei fidẽ exhibuit. Et ego quidẽ iuſtã inqt ultionẽ retinui:te uero iniuſtum cõtra me habere odium noueris. Sed deus hæc iudicet:& utriuſq; noſtrum arguat uolũtatẽ. Saul aũt ſuã inopinabiliter admiratus uitam fuiſſe ſeruatã:& humilitatẽ iuuenis naturam eius obſtupeſcẽs ingemuit. Cũq; & Dauid hoc feciſſet:reſpõdit cum gemitu Saul illum potius eſſe iuſtũ. Tu inquit cã bonoꝝ mihi fuiſti:ego uero tibi calamitatum:& oſtendiſti hodie priſcoꝝ te habere iuſtitiã. Quis enim inimicos ſuos in deſerto compræhẽſos ſaluandos eẽ duxerit? Confido itaq; quia deus regnum tibi conſtruet:& omnium Hæbreorum te poteſtas expectat:ſed da mihi iuriſiurandi fidem:ne meum genus extermines: neq; habens malorum memoriam:ſtudẽs meum nomẽ eradicare:ſed ut meam domũ & ſalues & ſerues. Iurante uero Dauid ut popoſcerat:Saul quidẽ ad ꝓprium reuerſus ẽ impenũ:Dauid aũt cũ ſuis abſceſſit in anguſtias Maſpha. Hoc itaq; tpe & Samuel ꝓpheta defunctus ẽ:uir q non fortuito honorẽ apud Hæbreos habuerat:cuius uirtus etiam apparuit in hoc ope qd ꝓ eius deuotione populus multo tẽpore luctũ duxit circa ſepulturã eius:atq; ſolẽnis largitatis ſtudiũ magnũ cõpetẽter exhibuit. Sepelierunt autẽ in patria ſua in Ramatha:multiſq; fleuerũt eũ diebus:non incõmuniter hoc facientes:uelut in extranei morte:ſed tanq̃ ꝓprium ſinguli quiq; lugẽtes. Fuit enim uir iuſtus:& natura bẽignus:& ꝓpterea magis amicus deo:qui præfuit populo ſolus: poſt mortem qdem ſacerdotis Heli annis duodecim cũ Saul uero rege annis decẽ & octo. Et Samuel quidem huiuſmodi habuit finẽ. Erat igitur qdam Zipheno ꝝ: de ciuitate Maon diues & multa pecora poſſidens:triũ nãq; milium ouium gregẽ habebat in paſcuis:& mille caprarũ. Has ergo Dauid illæſas:& ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit:ut neq; deſiderio:neq; egeſtate:neq; pro loco deſerto:& ubi potuiſſet latere aliquis eorum uexare præſumeret. Super hæc autem illud ſeruandum dicẽs:ut nihil iniuſtum fieret:& aliena tangere peſſimũ iudicarent:neq; deũ offenderent. Hoc aũt docebat eos:homini bono præſtare ſe credẽs & dignum eum eſſe:beneficium huiuſmodi ꝓmereri. Erat enim illi nomẽ Nabal:uir durus & ſtudiis malignis mus:habens uitã deteſtabilẽ:cui erat uxor bona:ſimul & caſta:& ſpetie nimis eximia. Igitur ad hũc Nabal tẽpore quo tondebat oues miſit Dauid uiros decẽ ut eos ſalutarent:& optabat ut hoc multis annis efficeret & qd eẽt ſibi poſſibile ab eo præberi popoſcit:cognoſcens a ſuis paſtoribus q̃ nihil eos aliquando nocuerint:ſed etiam cuſtodes eoꝝ gregũq; fuerũt dũ multo tpe in deſerto piter habitaſſent:& q̃ non eũ penituerit ſiqd Dauid ſua largitate præberet. Nabal aũt his qui miſſi fuerant in humane nimis & dure reſpondit. Dum enim interrogaſſet eos quis eſſet Dauid:& reſpondiſſent: filiũ Ieſſe:ait. Nũc uideo:qa ualde in ſemetipſis ſupbiunt fugitiui:& gloriantur ſuos dominos relinquentes. Quod dũ fuiſſet Dauid renũciatũ:iratus & quadringẽtos quidẽ armatos ſeq ſe præcipiẽs ducẽtis ad rerum cuſtodiam derelictis:ibat contra Nabal:iurans illa nocte domum ſe & omnẽ poſſeſſionem eius exterminare. Non ſolum uero ob hoc iratus eſt Dauid:quia uideretur ingratus:& nihil dediſſet eis qui multam benignitatem circa eum habuerant: ſed etiam quod blaſphemaſſet:& maledixiſſet eis:a quibus in nullo fuerat cõtriſtatus. Interea quidam ſeruus & cuſtos ouium Nabal

dominæ qdē ſuæ:illius uero cōiugi dixit:quod miſerit Dauid ad uirū eius non ſolū nec aliquid u-
le perceperit:ſed etiam iniurias & peſſimas in eū dixerit blaſphemias dū omni;puidētia & cuſtodia
circa eos fuerit uſus in gregibus affirmás hoc in malū domini ſui & ipſius profuturum. Quo dicto
Abigail uxor Nabal eiiciens decē aſinos:& onerans eos multis muneribus:nihilq; marito dicēs:cū
p ebrietatē ipſe ſenſu careret;pfecta eſt ad Dauid. Cui aſcendēti montis anguſtias Dauid occurrit:
cū quadringētis uiris ueniens ſuper Nabal. Quē cū uidiſſet mulier de aſina exiluit:&;pſtrata in faciē
adorauit:ſupplicans: ut nequaq; Nabal uerba reſpiceret:qui uriq; Nabal recte uocaret;quod nomen
dementem lingua ſignificat hæbrea. Satiſ faciebat aūt dicēs:nō ſe eos uidiſſe qui ab eo fuerant miſ-
ſi:& debere ſe ueniā promereri:utq; magis ipſe ageret deo gratias:qui eum a ſanguinis humani pol
lutiōe prohibuit exorabat. Nā cū tu inquit benignus ſis:ille uindicat a malignis. Quæ enim Nabal
inquit mala ſuſtineat:ſuper caput inimicoꝝ tuoꝝ eueniant. Eſto mihi propicius qdem & iudica me
dignā:per quā hæc dona ſuſcipias:irā uero atq; furorē quē ſup maritū & eius habuiſti domū: mihi
remitte. Hæc enī te decēt:cū ſis placidus atq; clemēs: & qđ maius eſt regnaturus. Suſceptis aūt illis
muneribus ait. O mulier:propicius te hodie ad nos deus adduxit. Non futurum uideris diem:cum
intraſſet domum Nabal hac nocte diſperdere:ut nullus ueſtrum penitus remaneret:cum utiq; ſit uir
ille ingratus & callidus circa me & ſocios meos:nunc præueniſti: & meum curante deo mutaſti fu-
rorem:& Nabal quidē licet modo propter te relinquatur inultus: non tamen effugiet pœnas: ſed
alia cauſa quæ ei competit eueniet. Hæc dicens dimiſit mulierem. Illa domi reuerſa eſt:& inueniens
uirum cum multis uino ſolutum:& in ebrietate iacentem:tunc quidem nihil horum quæ geſta fue
rant indicauit. Cui altera die cuncta ſignificauit:riq; eum triſtem reddidit: & ad ſolutionem mem-
brorum:ut pene ad mortem uſq; deduceretur: & non amplius;q; decem dies poſtea uiuens Nabal
defunctus eſt. Dauid autem audiens mortem eius: ultum ſequidem a deo dixit: Nabal uero pro-
pria malignitate defunctū:dediſſeq; illi pœnas:& ſe ab eius cuſtodiſſe ſanguine:mūdā hūtē dextrā.
Tunc etiā agnouit:eo qđ maligni diuinitus urgeant:& nullus iter homines deſpiciat a deo:qui dat
qui dē bonis ſimilia:malis uero refert digna ſupplicia. Et mittens ad eis uxorē:petit:quo eā ſibimet
copularet. Illa uero his qui miſſi fuerant:dicens ſe non dignam fore ut illius uel pedes tangeret:ta-
men cum omni proprio apparatu uenit:eiq; coniuncta eſt:quæ ad hūc honorem uenire promeruit:
tam pro modo caſtitatis q; pro ſpetie ſuæ formæ. Habuit autem Dauid uxorem:quā primitus duxe-
rat de ciuitate Ehiſar. Michol aūt Saul regis filiā quæ fuit Dauid uxor:pater ei⁹ Saltim filio Lais cō
iunxit:qui erat de ciuitate Gallim. Cūq; hæc fuiſſent geſta:quidam Ziphenorum uenientes indica-
uerunt Saul quod rurſus Dauid eſſet in eorum regione & poſſent uiolenter eum comprehendere ſi
ſua præberet ſolatia. At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum egreſſus eſt. Cunq; ſuperue-
niſſet nox caſtra poſuit in loco quodam qui dicitur Ceila. Audiens uero Dauid contra ſe ueniſſe
Saul miſſis exploratoribus:iuſſit ſibimet nunciari ad quem locum iam ueniſſet. Quibus dicentibus
in Ceila eum eſſe:ſurgens nocte:ita ut lateret ſuos uenit ad caſtra Saul: ducēs ſecum Abiſai natum
ſororis ſuæ Saruiæ:& Achimelech Getheū. Saul itaq; dormiente:& circa eum per circuitum arma-
tis: & Abner principe militiæ conſtitutis: Dauid ingreſſus caſtra eius: nec ipſe peremit eum inue-
niens eius ſtratum: & lanceam quæ erat fixa ad caput eius: nec Abiſai permiſit uolentem eum oc-
cidere: & in hoc uehementer inſtantem: ſed dicens ordinatum a deo regem occidere eſſe nimis
iniquum: licet ille ſit malus uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit re-
gnum:retinuit impetum eum uolentis occidere: & pro ſigno q; cum potuiſſet eum interimere: &
potius abſtinuerit: ſumens eius lanceam & urceolum aquæ appoſitum dormienti ſaul nullo ſen-
tiente in exercitu: cunctiſq; iacentibus latenter egreſſus eſt: cum omnia facere potuiſſet: quæ &
ipſum tempus offerret: & contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens uero torrentem:&
in uerticem montis aſcendens:unde potuiſſet audiri clamans uoce magna militibus Saul & Abner
principi militiæ:excitauit eos a ſomno. Hunc enim uocauit & populum. Audiente uero principe
militiæ:& requirente quis eum uocaſſet: Dauid ait. Ego ſum filius quidem Ieſſe: ueſter uero fugi-
tiuus. Cur inquit cum ſis magnus:& apud regē honore præcipuus corpus eius ita cuſtodis:ut ſom-
nus ſit tibi dulcior:quā illius ſalutis affectus. Hæc quippe digna morte ſunt atq; ſupplicio. Dudum
enim ingreſſus eſt quidam in ueſtrum exercitum ſuper regem:& ſuper alios uniuerſos:& nō agno
uiſtis. Quære lanceam regis:& urceum aquæ: & agnoſces quantum malum uos latuit intrinſecus
conſtitutos. Saul autem cognoſcens Dauid uocem: & uidens quia dum eum captiuum habuiſſet
ſopore confectum: cuſtodibus negligentibus non occidit:ſed pepercit ei:quem iuſte perimere po
tuiſſet:pro ſalute ſua gratias egit: & rogauit ut confidens: nihilq; ab eo mali iam metuens iret: ad
propria affirmans credere ſe q; nec ſemetipſum aliquis ita diligeret: ſicut Saul a Dauid amaretur:
& accuſans ſeipſum: q; eum quidem qui illum cuſtodire poſſet: & multa indicia circa eum ſui
fauoris oſtenderet: perſequeretur iniuſte: & tanto tempore dubitantem de anima ſua degere in
fugam compelleret: ab amicis & cognatis deſolatum: ipſe uero ab eo ſepius liberatus non que
reret:ſed eius animam aperte deſideraret auferre. Quo dicto: Dauid iuſſit ut aliquis puerorum
eius ueniens:tolleret lanceam:& urceum aquæ dicens. Deus utriuſq; noſtræ uoluntatis & actuum

iudex ſit qui nouit q̄ etiam præſenti die cū te occidere potuiſſet:tui miſertus abſtinui. Et Saul quidem ſecundo dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem dauid ſi per manēs ibi aliquando in Saul manus incideret:decreuit ad Palæſtinos deſcendere:& illic habitare. Tunc cum ſexcentis qui erant circa eum uenit ad Achis regem Geth. Erat autem hæc una quinq̄ Palæſtinorum urbium Cunq̄ eum rex ſuſcepiſſet cum uiris:& habitaculū præbuiſſet: habente eo ſimul & duas uxores Achinoem & Abigail:morabatur in Geth. Saul autem hæc audiens ulterius uoluntatem non habuit:ut mitteret ſuper eum:aut ipſe forſitan properaret: cum ſecundo pene tale periculum pertulerit :ut ab illo potius potuiſſet comprehendi. Porro dauid non placuit ut in ciuitate Geth:habitaret:ſed regem rogauit qui eū clementer exceperat:ut ei locū aliquē in puincia donaret ubi cū ſuis degere potuiſſet:pudori eſſe dicēs:ut ſi in ciuitate maneret:ſe ei oneroſum exiſtere. Cui dedit rex quendā uicū Sicelech nūcupatū:quē uicū ita dilexit:ut cū regnaſſet dauid:eum ipſe & ei' pueri quaſi primā poſſeſſionē honorarēt. Sed de his in alio loco dicemus. Tps itaq̄ qđ cōmoratus eſt dauid in Sicelech Palæſtinorum fuit menſium quattuor:& uiginti dierum. Vnde latenter inſurgens cōtra Palæſtinos in uicina regione conſtitutos Serritas & Amalechitas:eorum prouinciā deuaſtabat:multāq̄ predam iumentorum & camelorum ſumens:reuertebatur ad propria: & ab hominibus abſtinebat:metuentes ne eum diuulgarēt ad regem:patrē tñ ei præde domum mittebat. Cū uero reqreret rex quos uaſtaſſet:prædamq̄ tuliſſet:dicendo eos qui ad auſtrum iudæos cōuerſabantur:& in campeſtribus habitabāt ſe eſſe depopulatum ſatiſfecit regi: ſperabat enim q̄ dauid odio haberet propriam gentem:& ſeruus eius foret donec apud eum conſiſteret.

Quemadmodū caſtra metantibus Palæſtinis:iterum Hæbrei bello deuicti ſunt: & rex eor̄ Saul pugnando mortuus eſt una cum filiis. CAPI. XIIII.

EOdem tempore Palæſtinis circa Iſrahelitas pugnare uolentibus:& mittētibus ad omnes amicos ut eis adeſſent in bello in Sela:ubi cōgregati erant exituri ſuper Hæbreos: Achis rex Geth: dauid rogauit:ut cum ſuis armatis ei ſolatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratiſſime promittente & dicente inueniſſe ſe tempus:in quo ei beneficiis reſponderet:& ſuſceptionis munus exolueret:promiſit rex cuſtodem ſui corporis poſt uictoriam & belli certamen eum ſe eſſe facturum honoris & fidei promiſſione uolens uoluntatem eius augere. Saul itaq̄ rex Hæbreorum omnes diuinos & uentriloquos:& omnem huiuſmodi artem de ſua expulerat regione abſq̄ prophetis. Audiens autem Palæſtinos iam eſſe præſentes:& iuxta ſuam ciuitatem in campo poſitā:caſtra fixiſſe ad eos cū omni exercitu ſuo profectus eſt. Cunq̄ ueniſſet ante montem quendam Gelboe:& uidiſſet e diuerſo hoſtium multitudinem: timore fortuito conturbatus eſt:dum eſſet eorum exercitus potior:& multo melior deumq̄ conſuluit per prophetas:ut ei de prælio & eius fine prædiceret. Deo autē non reſpondente Saul magis expauit: & animo corruit:malum ſibi aperte imminere proſpiciens: cum utiq̄ deum arbitraretur præſentem ſibi non eſſe:iuſſitq̄ ſibi quæri mulierem uentriloquam habentem ſpiritum:& uocātem animas defunctorum:ut ualeret: agnoſcere: ſi in rebus imminentibus præualeret. Genus enim uentriloquorum euocando mortuorum animas:per eas ſolet poſcentibus futura prædicere. Cunq̄ fuiſſet a quodam famulo ei nunciatum:eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate Endor: latenter omnem exercitum relinquens:exutus ueſte regali:ſumens duos famulos: quos nouerat fideliſſimos uenit in Endor ad mulierem: rogauitq̄ eam ut diuinaret:& animam ſuſcitaret:citius ipſe dixiſſet. Muliere uero repugnante atq̄ dicente non ſe poſſe regem ſpernere:qui genus hoc diuinantium expuliſſet: ſed nec illum bene facere:qui dum nihil per eam fuiſſet leſus:ei pararet inſidias: ut prohibita faciētem pene contraderet iurauit: ne cuiquā eius diuinationem proderet:nec periculum fore. Cunq̄ iureiurando ſatiſfeciſſet non eam debere metuere:ſi ei animam Samuel euocaret: illa neſciens quis eſſet Samuel: eam ex inferno euocabat. Cunq̄ apparuiſſet uidens mulier uirum ſanctum deo decibilem conturbata eſt: & tunc eius faciem obſtupeſcens:nonne tu es inquit rex Saul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente:& perturbationem eius quærente: ait uidiſſe ſe uirum ſimilem formā deo:eoq̄ iubente imaginem eius:formam & ſtatum eius quem uiderat explanare: ſignificauit ſe ſenem iam glorioſum:& ſacerdotali pallio uidiſſe circūamictum. Ex quibus cognouit rex hunc Samuel eſſe:& procidens in terram ſalutauit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente cur eam cō mouiſſet:Saul ingemiſcebat neceſſitatem incumbere:& hoſtes ſibi graniter imminere: & eſſe in hæſitatione rerum præſentium conſtitutum a deo utiq̄ derelictum:& neq̄ reſponſum promereri:neq̄ per prophetas:neq̄ per ſomnia:& propterea inquit ad te qui mihi ſemper pius extitiſti confugi. Samuel aūt uidens eum fini uitæ iam proximum:ait. Superflue a me aliquid uis cognoſcere: cū a deo ſis derelictus. Sed regnum quidem tuum ad dauid tranſferetur:quod in hoc bello ſcias eē uentur̄ te uero tuumq̄ principatum cum uita eſſe finiendum:quō inobediens fueris deo in Amalechitar̄ bello:& eius nequaq̄ mandata ſeruaueris: ſicut uiuens tibimet prophetauit. Igitur ſcito te ſubdendum: & populum inimicis: & te cum filiis tuis die craſtina in bello cadentes: mecum eſſe manſuros. Hæc audiens Saul triſtitia faciente loquendi amiſit officium: & proſtratus eſt in terra propter dolorem qui ei fuerat indicatus potius:q̄ propter abſtinentiā. Quia enim p̄cedēti die aut nocte ci-

bum non ſuſceperat:facile non ualebat exurgere: uix tamen recipientem ſpiritum coegit mulier u guſtaret:hoc munus petens ſibimet repenſari pro diuinatione:quam ſui periculo ei præparabat: cũ ei propter timorem ipſius non licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit tamen ei prævaluit ut concederet pro quibus rogauit appoſitum cibum ſumere: quatenus recepta uirtute:ad caſtra propria re mearet. Cumq; ille refutaret:& nimis aduerſaretur in anguſtia conſtitutus compulit & perſuaſit ei: & habens unum uitulum manſuetum a ſe domi nutritum:in quo ſolo requieſcebat occiſo & carnibus præparatis ei:ut comederet:eiuſq; ſeruis appoſuit. Quo facto ſaul noctanter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt autem laudare mulieris largitatem:quia licet eius ars a rege fuiſſet exerceri prohibita:tamen dum ueniſſent in domum eius quos nunq; uiderat prius non habuit mali memoriam uituperando eum qui eius prohibuerat diſciplinam:nec auerſata eſt peregrinum: & cuius conſuetudinem nequaquam habuerat:ſed condoluit:& conſolata eſt:dum eum cognouiſſet regem:& circa quem potuerat animo ingrata conſiſtere:eum potius ut comederet inuitabat: & q; ei ſolummodo in paupertate fuerat:hoc libẽter largiterq; conferebat: non aliquam retributionem eius expectans: non munus aliquod aucupans:quippe quem proxime moriturum agnouerat: cum plerunq; natura ſit hominum:boni aliquid aut repenſaturis beneficium exhibere:aut a quibus aliquid ſe credũt accipere. his mutuare. Bonum eſt ergo illam imitari mulierem:& bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius eſſe:nec amplius aliquid generi humano competere potius quam hoc ut deum propicium:& boni largitorem ſemper habeamus. Igitur de illa muliere dixiſſe ſufficiat. Sermonem uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus profuturum: & bonis omnibus congruum: ex quo prouocẽtur uniuerſi ſectari uirtutem:& eternæ decus appetere gloriæ: ſed & qui ſapientibus & regibus gentium: & principibus populorum multum deſiderium: & ſtudium rerum bonarum adiiciat:& pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat:& cuncta quæ uidentur grauia doceat eſſet contemnenda. Habeo rei huius auctorem Saul hæbreorum regem. Hic enim licet futura iam noſſet:& mortem ſibi iminere,ppheta prædicẽte cognoſceret:non fugit: nec amore uitæ ſuum exercitum,p̃didit inimicis:nec regiæ cõtumeliã intulit dignitati: ſed potius cũ omni ſua domo ſemetipſum tradẽs ſimul & filiis:opumũ iudicauit cum eis magis cadere pro ſubiectis pugnãdo:& filios una perire:licet boni & fuiſſent:quam eos in incerto relinquere:quaſi regni ſucceſſionem & generis habituros. Is ergo & iuſtus:& caſtus:& fortiſſimus ſolus mihi eſſe uidetur: & ſiquis fuit talis: aut fuerit cunctorum teſtimonio uirtutis adoptione digniſſimus. Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ p̃ficiſcuntur ad bellum:& incolumes ſe redire confidunt:quãuis geſſerint clarum non uident bene facere qui eos fortes uoluerint appellare:quod de talibus in hiſtoriis:& aliis conſcriptionibus inuenitur:quãuis & illi ſint approbandi magnanimes autem & grandia præſumentes: & reꝝ terribiliũ contẽptores:ſoli dicendi ſunt omnes qui Saul imitantur. Illi nãq; qui neſcientes qd̃ in bello futuꝝ eſt nequaq; animo deficiunt:ſed in certum ſemetipſos emittunt:licet aliquid grande faciant: non tamen ualde mirãdi ſunt. Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur:ſed iam mors futura præſcitur:& ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui:& neq; terrentur:neq; pro mortis periculo obſtupeſcunt huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno. Hoc igitur fecit Saul oſtendens q; cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere:poſt mortem talia conuenit adimplere: & maxime reges quos propter cumulum principatus non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos:ſed neq; mediocriter eſſe bonos. Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere:maximam mihi hoc argumento præbente materiam: ſed ne diu eius laudibus uideat inherere: denuo ad ea reuertor:unde egreſſus eſſe agnoſcor. Palæſtinis igitur caſtra ſicut prædiximus metantibus & per ſingulas generationes & tribus & ſatrapas exercitum diſponentibus:ibat cum ſuo exercitu rex Achis:& poſt eum Dauid cum ſexcentis armatis ſequebatur. Et cum duces Palæſtinorum uiderent inter eos hæbreos: qui cum Dauid in auxilium regis uenerant:percontabantur a rege:qui nam eſſet. Qui dixit Dauid eſſe qui fugerat Saul dominum ſuum:quem ad ſe uenientem ipſe ſuſceperat:& nunc uelle ſibi eum beneficia rependere: & Saul interficere: propterea in ſolatio ipſius adueniſſe. Quo dicto culpatus eſt a ducibus Palæſtinorum:eo q; uirum inimicum ad ſolatium adduxerit:eumq; redire ſuadebãt: ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret:habendo tempus & cauſam:per quam ſuum dominum placare poſſet: ſed ſi uellet ei proſpicere:remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius. Adiiciebant autem. Nonne hic eſt Dauid:de quo cantabant uirgines hæbreorum quia multa milia peremiſſet. Et cum audiſſet rex Geth utiliter dicta cognoſcens uocauit Dauid: & ait. Ego quidem cum ſim teſtis ſtudii tui circa me atq; deuotionis:propterea te ad ſolatium meum adduxi: principibus autem non places. Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi:& ibi meam cuſtodi prouinciam:ne quis hoſtium ad eam accedat:es enim animo meo pars magna ſolatii. Dauid itaq; iubẽte rege Geth: uenit Sicelech. Eo tempore quo,fuerat egreſſus ad ſolatium Palæſtinorum gens Amalechitarum ingrediens: Sicelech fortiſſime ceperat eam: qua incenſa: multaq; præda ex ea & aliis Palæſtinorum regionibus ſumpta diſceſſerat. Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam:& omnia fuiſſe directa:& duas uxores ſuas:& eos qui cum eis erant una cum filiis in captiuitatem ductas:continuo ueſtem ſcindẽs:flens & gemens cum ſotiis & amicis: ad hoc uſq; perue-

nit:ut etiam dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum lachrymæ nimiæ eorum fletu deficerent. Sed & ipſe periculum paſſus eſt:ita ut a ſociis dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum pene lapidaretur:ipſum enim ſolum rei principem: ipſum unuſquiſq; malorum dicebat auctorem. Igitur ſternebatur:& mentem ſuam ad deum conuertens:rogauit Abithar pontificem:ut indutus ueſte ſacerdotali conſuleret deum & prophetaret:ſi perſequens Amalechitas:compræhenderet eos: & liberaret uxores ac filios:& ulciſceretur in hoſtibus. Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur consurgens armatus perſecutus eſt hoſtes. Cunq; ueniſſet ad torrentem Boſor inuenit uirum errátem Aegyptũ genere Aethiopem:& fame defectũ q tribus diebus in deſerto ſine cibo permanẽs primũ cibo potuq; eum confortans:& refici faciens inquirebat:cuius eſſet aut unde. Tunc ille quidem ſe genere ſignificauit Aegyptum:& propter infirmitatem a ſuo domino derelictum:eo q non ualeret ſequi:pariter etiam eſſe indicauit ſe ex eis qui mcẽdiſſent:& diripuiſſent Iudæam ſimul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper Amalechitas:appræhendit eos in terra iacentes: & alios quidem prandentes:alios iam ebrios & uino ſolutos: & de re acta:& de captiuitate uxorum ac filiorum gaudentibus & fruentibus: deoſq; ſuos laudantibus repente irruit ſuper eos: & lætitia qua gaudebant fruſtrauit. Nudi enim & nihil huiuſmodi ſuſpicantes ſed ad potum & ad epulum cõuerſi: oẽs remiſſiores erant. Et alii quidem eorum menſis adhuc appoſitis:appræhẽſi ſup eas extincti ſunt: & ſanguis eorum cibo permixtus eſt: alios uero inuicem ſe ad pocula inuitãtes occidit:multos etiam in ſoporem conuerſos extinxit:quicũq; uero occurrere & armis inuolui:& ex aduerſo conſiſtere potuerunt:hi etiam facilius quã illi qui iacebant nudi perempti ſunt. Quos ab hora prima interficientes uſq; ad ueſperam permanſerant ita ut Amalechitarum non remanerẽt amplius quam quadringenti:qui tamen in camelis curracibus aſcendentes uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerunt hoſtes:ſed etiam uxores ſuas & ſociorum. Cũq; reuertentes ueniſſent ad locũ ubi ducentos qui eos non potuerunt ſequi reliquerant ad caſtra cuſtodienda:& illi quidẽ quadringenti partem prædæ eos accipere:non cenſebant:qui ſecum nõ fuerant:cum utiq; deberet ſufficere ſi uxores cũ filiis:aliaq; ſuppellectile mererentur ſuſcipere:ſeq; meliores & digniores: quippe qui laborem ſuſtinuiſſent hoſteſq; peremiſſent præda direpta. Dauid autem malignam hanc & iniuſtã dixit eſſe ſniam cum eſſent digni deo præbente:ut & ulciſcerentur in hoſtibus:& omnem prædam cũ his qui una ad perſequendum egreſſi fuerant:ex æquo diuiderent: quãdo ad diuerſorii cuſtodiam remanſiſſent:& ex illo lex iſta permanſit:ut tantum accipiãt qui cuſtodiunt caſtra:quantũ illi qui pugnant. Veniens autem Dauid in Sicelech:omnibus in Iudæa amicis: & neceſſariis partẽ prædæ direxit. Et uaſtatio quidem Sicelech & Amalechitarum hmõi fuit interitus. Palæſtinis igitur dimicãtibus:& pugna graui cõmiſſa Palæſtini quidẽ ulciſcunt: & multos ſuoꝝ hoſtiũ pemerãt. Saul aũt rex iſrahelitarũ:& eius filii fortiter decertãtes:& utẽtes omni fiducia tanq; gloria eorũ in bona morte:& in hoſtiũ dimicatione cõſiſteret:nihilq; hoc pciolius eſſe iudicantes:oium inimicorũ cohortẽ cõtra ſe conuertẽtes undiq; circũdati:piter ſunt extincti:multos tamẽ Palæſtinorũ forti dimicatione peremerũt. Erãt uero Saul & Ionathas:& Amminadabe& Melchis. His ergo cadẽtibꝰ hæbreoꝝ populus conuerſus eſt in fugã:& turpitudo & confuſio facta eſt ex iteritu Saul:& de grauiſſimis hoſtibus undiq; ſuper eos igruẽtibus. Saul aũt hoc mõ pemptus ẽ. Dũ eẽt hoſtiũ multitudine cõſtipatus:Palæſtinis crebro ſup eũ iacula dirigẽtibus:oibus pene proſtratis:paucis exinde fugiẽtibus:ipſe clariſſime decertatus eſt:qui uulnera in ſe multa gerens:ita ut nequaq; iam poſſet tolerare. nec ferre plagas:ſemetipſum quidem perimere erat inualidus:iuſſit autem armigero:ut eum gladio educto perimeret:ut nequaq; uiuum eum compræhenderent hoſtes. Armigero non præſumẽti dominum ſuum occidere:ipſum gladium ſuum educens:& in terra cõfigens irruit in mucronem:& cum nequeret ſibi uim ultimæ mortis inferre:nec ferrum eius membra tranſiret:conuerſus & uidẽs quendam iuuenem requiſiuit quis eſſet. Quem cum cognouiſſet Amalechitam: rogauit ut educto gladio eum morte qua uellet occideret. Quod cum feciſſet ſublato auro ex eius brachiis:& corona regali fugit. Vidẽs autem armiger eius Saul extinctum:occidit & ſemetipſum:nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus:ſed omnes ceciderunt in monte qui dicitur Gelboe. Audientes aũt hæbrei qui habitabant in conualle trans iordanẽ:& qui in cãpeſtribus ciuitãtes habebãt: q Saul cecidiſſet & eius filii:& omnis cum eo periſſet exercitus:relinquentes proprias ciuitates:ad loca occultiſſima fugierunt:Palæſtini inuenientes urbes derelictas atq; deſertas habitauerunt in eis. Cũq; ueniſſent hoſtes exuere:inuenerunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expolitãtes eorum capita truncauerunt:& in omnẽ prouinciã prouulgauerũt hoſtes ſuos cecidiſſe. Quoꝝ arma qdẽ cõſecrata ſũt in Aſtaroth tẽplo:corpora uero ſuſpẽderunt ſuper muꝝ ciuitatis Bethſan:quæ nunc Scytopolis appellatur. Cũ ergo audiſſent habitatores ciuitatis Iabes Galaad die tertio q truncaſſent Saul mortuum & eius filios Palæſtini:crudele iudicantes eũ inſepultum deſpicere:egreſſi uiri fortiſſimi:& pſumptiõe pcipui cũ ipſa ciuitas & corpibus:& aĩalibus uiros habuerit ualde robuſtos:tota nocte iter agẽtes: uenerũt ad ciuitatem Bethſan:& accedentes ad muros hoſtium:& deponentes corpus Saul & filiorum eius detulerũt in Iabes hoſtibus propter fortitudinẽ eoꝝ nequaq; ꝓhibere ualentibus aut pſumentibus. Vin aũt Iabes cum omni populo flentes ſepelierũt corpora eorũ in optimo loco puinciæ: quẽ Se-

getem appellant:& ieiunium ſeptem dierum cum mulieribus & infantibus ſuper eos celebrauerũt tondentes pectora ac lugentes regem & filios eius:& exercitũ domini:nec cibũ deſiderantes guſtare uel potum. Hunc itaq; finem Saul prophetante Samuel habuit:quia obediẽs deo nõ fuit propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat:& q; Abimelech ſacerdotis generationem:& ipm Abimelech:& ſacerdotum una peremit urbem. Regnauit ergo Saul Samuel quidem uiuẽte annis decẽ & octo:moriente aũt Samuel alios duos qui huiuſmodi habita conuerſatiõe defunctus eſt.

Incipit liber ſeptimus.

Quomodo Dauid quidem ſuper unam tribum in Ebron ciuitate regnauit; & ſuper aliam multitudinem filius Saul. CAPI. I.

Rædictũ itaq; pliũ geſtũ ẽ die q̃ Dauid uictis Amalechitis reuerſus eſt in Sicelech. Et cũ ibi duos habitaret dies: tertia die uenit qdã liberat⁹ a pugna:q̃ cõtra palæſtinos fuerat geſta:& q Saul iteremerat ſciſſa ueſte & aſpſo capite cinere. Qui dũ adoraſſet Dauid iterrogat⁹:unde tali mõ uenerit:ait ab Iſrahelitaq; pugna:qbus ifelicẽ terminũ ꝓueniſſe dicebat & multa qdẽ hæbreoq; milia fuiſſe necata & regẽ ꝑiter eoq; Saul cũ filiis iterẽptũ: ſignificabatq; uidiſſe ſe & hæbreoq; fugá: & fugiẽti quoq; regi fuiſſe pñtẽ:quẽ ẽt ne cõpræhẽderet ab hoſtib⁹ ipſe ſe rogatus ab eo iugulaſſe fatebat:qa dũ gladio ſuo icubuiſſet pp uulneq; magnitudinẽ nõ ualebat ſeipm occidere. Cũ hæc dixiſſet ſigna mortis ei⁹ oñdit aurũ brachioq; regis & coronã:q̃ cũ expoliaſſet:mortuum Saul ei detulerat. Dauid itaq; cũ iã nõ diſcederet:ſed apta ſigna mortis ei⁹ iſpiceret: ueſtẽ q̃dẽ repẽte diſrupit:deflẽs aũt & lugẽs cũ ſuis totã diẽ in fletu & lamẽtatiõe ꝓtraxit:cui maior triſtitia nata ẽ ꝑ morte Ionathæ:q fideliſſimus amic⁹ fuerat:& ei cã ſalutis extiterat. Tãtã enĩ ſui uirtutem Dauid circa deuotionẽ Saul oñdit:ut nõ ſolũ finẽ eius luctuoſe ſatis habuerit:licet ſæpius ꝑ eũ mortis ꝑicula paſſus ſit:ſed ẽt puniret eius iterfectorẽ. Nã cũ dixiſſet ei: qa ipſe ſui accuſator erat q regẽ occiderat:& eũ cognouiſſet:qa de genere Amalechitaq; eẽt:repẽte eũ ꝓcepit iterimi. Cõſcripſit aũt epitaphiũ ſicut fieri aſſolet i ſepulchris qd lamẽtatiões cõtineret:& laudes Saul & Ionathæ:qd ẽt uſq; ad meũ ꝑmãſit tꝑs. Cũ uero hoc mõ regi exhibuiſſet:plãctũ ei⁹ finito luctu ꝑ ꝓphetã cõſuluit deũ quã ei ciuitatẽ daret ad habitãdũ de tribu Iuda. Cunq; dixiſſet datuq; ſe ei Ebron:derelicta Sicelech uenit ad eam deductis duabus uxoribus ſuis:& qui erant cum eo cunctis armatis. Ad quem conueniens omnis populis illius tribus eum conſtiutere regem. Qui cũ audiſſet q Saul & eius filios ſepeliſſent uiri Iabes habitatores Galaditis:miſit ad eos:laudans & approbans eorum opus:& uirtutem: & agens gratias pro ſtudio:qd circa defunctos habuerant:pariterq; dicens q tribus Iuda eum conſtituiſſent regem. Abner itaq; princeps militiæ Saul:filius aũt Ner:uir efficax: & optimus ualde natura:cũ uidiſſet cecidiſſe regem:& Ionathan:& duos alios filios eius:uenies ad caſtra filiũ ſaul q relictus fuerat nomine Hiſboſeth abripiens regẽ ſuper eos qui transiordanẽ erãt:& totius populi patiter ordinauit:præter tribum. ſ. Iuda:ſtatuitq; regnum eius in terra: quæ ſecũdũ patriã quidẽ linguã uocatur Manaim:ſecundum græcos dicit caſtra. Abner ergo exinde ꝓmouit electũ exercitũ nimis ut cõgrederetur cũ tribu Iuda:iraſcebatur enim aduerſus eos a quibus rex Dauid fuerat ordinatus: Huic aũt occurrit miſſus a Dauid Ioab filius Saruiæ ſororis eius de patre Sar natus:hic enim erat cõtra Abner cõſtitutus militiæ princeps. Cum quo etiam fuerãt & ſui fratres Abyſai: & Aſahel:& oẽs armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate Gabaa aciẽ conſtituit ad pugnãdũ. Dicente uero Abner ad eum uelle ſe probare:quis eoq; robuſtiorem haberet exercitum: conuenit iter utroſq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent: & procedentes inter medias acies:qui ex utraq; parte ducum fuerant ad certamen electi:eductiſq; gladiis uiri Dauid: & tenentes capita hoſtiũ eorũ lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt: donec omnes quaſi ex uno conſtituto perimerentur. His autem cadẽtibus etiam reliquus direptus eſt exercitus:& dimicatione fortiſſima procedente: Abner populus uictus eſt:fugienteſq; Ioab perſequi non ceſſabat: præcipiens armatis ut poſt eorũ ueſtigia feſtinarent:& nequaq̃ occidendo deficerent. Cuius etiam fratres decertati ſunt proniſſime:inter quos clarior præcipue fuit iunior Aſahel:qui tantam gloriam habuit in pedum uelocitate:ut nõ ſolum hoies:ſed ẽt equos ad currendi certamina ſuparet. Is igitur ꝑſequebatur principẽ Abner:recto greſſu in neutrã partẽ declinãs. Cũq; reſpexiſſet Abner:& conſideraſſet impetum ſe ſequentis:& dixiſſet ut unius militis arma ſumẽs ab eius perſecutione quieſceret:& rurſus ille nequaq̃ a ſuo conamine penitus abſtineret:monente illo denuo ut recederet:nec coactus eũ percuteret: & ante eius fratres ulterius fiduciam non haberet:uerba eius illo deſpiciente: fugiens poſt tergũ láceã coactus emiſit:eũq; repẽte mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cũ eo ꝑſequebant Abner:cum ueniſſent ad locũ ubi iacebat Aſahel mortuus circũſtãtes nequaq̃ perſecuti ſunt hoſtes. Ioab aũt & frater eius Abyſai ꝓtráſeũtes uiderũt cadauer illius:& maiorẽ iræ tomitẽ cõtra Abner hẽntes: ꝑ morte fratris magna uſi uelocitate uſq; ad locũ quẽdam noie Gabaon perſecuti ſunt Abner. Et cũ ſol occũberet: aſcendẽs in quẽdã collem cũ tribu Beniamin:expectabat hoſtes ſimul & Abner. Qui dũ clamaret

& diceret ad Ioab non eũ oportere uiros cõtribulos tãto certamine prælii exacutos: sed etiã fratrem eius Asahel deliquisse: q dum eũ moneret ut a pſecutione ceſſaret nec aquieſceret: propterea percuſ ſus occubuiſſet: ſapienter faciens Ioab: & hec uerba ſatiſſationẽ eſſe decernẽs: miſſa turba reuocauit exercitum: & ab uehementi pſecutione retinuit. Et Ioab quidẽ in illo loco moratus eſt: Abner autẽ tota nocte iter faciẽs: & tranſiens fluuiũ Iordanẽ uenit ad caſtra ad Saul filiũ Hiſboſeth. Altera uero die dinumerans Ioab corpora defunctorum: ſepeliuit uniuerſos. Ceciderunt autem de exercitu quidem Abner milites quaſi trecenti & ſexaginta: de Dauid uero decem & nouem: & Aſahel. Cuius corpus reportantes Ioab: & Abyſai in Bethleem: & in monumẽto paterno ſepelientes: ad Dauid regreſſi ſunt in Ebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinum inter hæbreos fieri: & multo tempore permanſit: proficientibus ſemper eis qui cum dauid erant: & amplius ad bella creſcentibus: filii uero Saul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tempore nati ſunt dauid filii numero ſex: ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidem qui de Achinoe matre progenitus: appellatus eſt Ammon: ſecundus autem de uxore Abigail nomine eliab: tertius Abſolon qui natus eſt de Maacha filia Tholmai regis Geſſur: quartum uero habuit de muliere Agit: quem uocauit Adoniam: quintum habuit de Saphatia filium Habital. ſextum Ietram de Egla natum denominauit. Cũq; inteſtina bella conſiſterent: & ſæpius ad opera belli contra ſe ueniſſent utriuſq; regis exercitus: Abner priceps militiæ filii Saul: cum eſſet ſapiens: & ualde populum uideretur habere deuotum egit ut omnes cum Hiſboſeth eſſent: qui etiam cum eo magna deuotione conſtricti multo tempore permanſerũt. Poſt hæc autem Abner in quodam crimine compræhenſus: cuius hæc cauſa fuit: q cum Saul concubinã concũberet: nomine Reſpha filia Haia culpatus eſt a rege. Vnde dolẽs & grauiter idignatus: q non iuſtam retributionem mereret ab eo pro quo tanta iſtantia laborãs iterminatus eſt regnũ ſe traſlaturũ ad dauid: & oſtenſurũ: q nõ ſua fortitudine ſapiẽtiaq; regnaret Hiſboſeth ſup eos qui erãt ultra Iordanẽ: ſed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittẽs in Ebron petiit ut a dauid fidei iuſiurandũ acciperet: & eũ ſotiũ & amicũ haberet: pmittens ſe ſuaſurũ populo: ut a Saul filio recederet: & ipſum regem totius prouinciæ conſtitueret. Dauid aũt quæ poſcebat impleuit. Lætatus enim in his quæ Abner apud eum egiſſet primũ initiũ fœderis hoc petiit ut ei ſuã uxorem reduceret: quã magnis beſlorũ piculis cõperaſſet: quippe pro qua ſexcẽta capita Palæſtinorũ Saul obtulerat regi. Et uxorem quidem eius Michol ſublatã Falthi: cui tũc erat copulata: remiſit Abner ad Dauid. In qua re etiã Hiſboſeth cooperator acceſſit: ſcripſerat enim & illi Dauid: ut uxorẽ iuſte reciperet ſuã. Cõuocatis itaq; ſenioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc Abner retulit ad eos dicens. Sæpius quidem paratos ut ab Hiſboſeth recederetis: & pungeretis ad Dauid: ab hac uos ego uoluntate retinui: nũc aũt ſi uultis hæc implere: permitto: ſciens q deus per Samuelem prophetam Dauid promiſit hæbreorũ oĩum regnum: & pdixit q Palæſtinos ille uaſtaret: & ſubiectos efficeret. Hæc audientes seniores & principes: q & Abner princeps militiæ uolũtatẽ cũ ſua quã & primitus habuerãt circa rex effectus haberet: unanimes conſenſerunt: ut dauid ſe regno traderẽt. Cũq; ad talia conſpiraſſent: cõuocauit Abner tribũ Beniamin: oẽs enim ex ea cuſtodes corporis erãt Hiſboſeth: qbus ẽt iſta locutus ẽ. Cũq; nullũ uideret ſibi reſiſtere: ſed magis ad oĩa quæ uellet ipſos paratos haberet: ſumens ex eis. xx. uenit ad dauid ut promiſſam iuriſiurandi religionẽ firmaret: fideliora enim erũt q̃ p noſipſos gerimus quã quæ per alios: p nobis agunt ut hæc uerba quæ cũ eo haberet: principibus diceret ut ad omnem tribũ quæ ipſe per ſe gereret indicaret: quẽ dum ſplendide ſuſcepiſſet: & per multos dies opulẽtis & præcioſis conuiuiis refeciſſet: petiit ut dimiſſus ab eo deduceret ad eũ populũ quo præſente atq; uidente: ei traderet principatũ. Cũq; dauid dimiſiſſet Abner: adhuc eo ad Ebron non procul abeunte uenit Ioab qui erat p eo militiæ princeps: & agnoſcens quia ueniſſet ad regẽ Abner & ante paululũ dimiſſus eſſet fœderibus celebratis p regno dauid: metuens ne illũ qdẽ in honore primi ordinis cõſtitueret: aut haberet regni pticipẽ: & cũ in rebus aliis eẽt aſtutus: & puidus ille certis pficeret tpibus: ipſe uero decreſceret: & militiæ amitteret pricipatũ: uiã peſſimã & maligniſſimã cogitauit: & primũ qdem tentauit: ut ei detraheret apud regem monẽs ut ſe cuſtodiret & pmiſſiones nõ reſpiceret Abner: hæc facere dicens illum: ut Saul filio cõfirmaret iperium: & qa pro fallaciis atq; dolo ueniſſet ad eũ & uellet ſpẽ & diſpenſationẽ regni eius agnoſcere & ſic ad propria remeare. Cũ uero his uerbis nõ potuiſſet pſuadere regi: nec eũ uideret exacui deteriorẽ ruinam rurſus aggreſſus eſt. Et cũ deliberaſſet. ut Abner iterimeret: miſit qui ſequerent eũ: & cõprehẽſum ex dauid nois præceptiõe reuocarent: tanq̃ eſſet aliqua ei detecturus: quæ ipſo p̃ſente uidebat oblitus. Abner aũt dum hæc audiſſet a nunciis: apprehenderant enim eũ in quodã loco noĩe Syra: qui aberat ab Ebron ſtadiis q̃ſi uiginti: nihil metuẽs futuroꝝ regreſſus eſt. Cui occurrẽs Ioab ante portã & ſuſcipiens eũ q̃ſi maxime deuotus piter & amicus: ſæpe enim fingũt uere ſe eſſe bonos: & malignæ ſuſpitionis extraneos: q aliquid iniquũ tentare p̃ſumunt: ſegregauit qdẽ eũ ab aliis hoĩbus: tanq̃ in ſecreto ei locuturus: & in locum portæ deſertioꝝ ductũ: cũ eſſet ipſe ſolus & Abyſai frater eius: euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidẽ hoc mõ Ioab dolo pemptus eſt p morte qdem ſicut ipſe dicebat fratris: Aſahel: quẽ p̃ſequentem ſe interemerat Abner in pugna facta in Gabaon: ſed ut tũc ueritas habuit: pro metu ſui principatus & honoris quem habere putauerat eũ apud regẽ. Ex his itaq; debet conſiderare qlibet:

quanta & qualia præſumunt homines propter auaritie zelum: & principatus affectum: cũ nullã hæc cedere uolunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci per multa mala ad ea perueniũt. Que rurſus meruentes amittere multo deterioribus actionibus: ut ea retinere at implicantur: tanq̃ non ſit equale malũ adipiſci uelle tantummodo magnitudinem ptãtis & dum aſſueuerit q̃libet eius bonis uti: ea rurſus amittere cum in retinendo potius excelſior ſit ærumna: propterea crudeliora moliũtur: & præ timore ne amittant quæ adepti ſunt: committeres grauiora præſumunt. Sed de his quidẽ breuiter idicaſſe ſufficiat. Porro Dauid audiens interitum Abner: animo quidẽ grauiſſime doluit: & coram omnib⁹ teſtificatus eſt: tendens ad deum dextram ſuam: & clamans q̃ non fuiſſet in Abner interitu conſentiens: ne eius mãdato aut cõſilio fuiſſet extinctus: & maledicta poſuit: ualde grauiſſima cõtra eũ q̃ illum occiderat: & domũ ei⁹ uniuerſã: & eos q̃ hoc egerãt: p defuncto pœnis eẽ fecit ſubiectos. Erat enĩ ſollicitus: ne contra fidẽ & iuſiurãdum ageret quod exhibuerat Abner. Præcepit autem deflere & lugere & lamentationes fieri ſuper uirum: & eius corpus ſolennibus honorare obſequiis: cum & ipſe ueſtem diſcinderet ingemiſcens: & ſacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedẽtes locatum: ipſe autem lugens & deflens ſequebatur eum ſenioribus atque proceribus: oſtendens deuotionem circa uiros: & triſtitiam circa defunctos: & q̃ non eius conſilio fuiſſet extinctus. Sepelierunt autem eum in Hebron: uæ dicentes: & conſcribens lamentationes ſuper eius ſepulcrum: ipſe ſtans primitus ſuper monumentum fleuit: & aliis hoc celebrare contradidit. Sic enim mors Abner afflixit: ut neq̃ cibum cogentibus amicis ſummeret: ſed iuraret nihil ſe guſtaturum uſque ad ſolis occaſum. Hoc itaq̃ factum deuotionem ei populi adiunxit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo gratiſſime ſuſceperunt: & Dauid cuſtodem fidei crediderunt: & q̃ omni dignitate: & rebus ſolennibus eum tanq̃ parentem & amicum colere potuiſſet: cui non ut inimico contumeliam fecerat: nec turpi eum: aut neglectæ ſepulturæ tradiderit. Omnes ergo pro optima & mitiſſima regis natura lætabantur unoquoq̃ credente talem futuram regis in ſe prouidentiam: qualem eum in Abner morte uidebant. In his ergo geſtis Dauid præcipuam gloriam habere uidebatur. Vnde factum eſt: ut nullus ſuſpicaretur: Abner uoluntate eius occiſum. Locutus ergo eſt ad populum. q̃ ipſi quidem triſtitia non fortuita proueniſſet: optimi uiri morte ſauciato nec parua detrimenta ſoc̃ hæbre is: illius uirtute priuatis qui eos conſiliis optimis & uirtute manum contra hoſtium fortitudinem defendere potuiſſet. Sed deus inquit cui cura eſt rerum omnium: non huius ſanguinem deſerat indefenſum. Ergo noui q̃ Ioab & Abyſai ſeruiæ filius nihil præualeo facere: cum ſint me ipſo potentiores: ſed uicem eis reddat p huiuſmodi p̃ſũptiõe diuinitas. Igitur hoc modo Abner defunctus eſt.

Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit: CAPI. II.

AVdiens mortem eius Saul filius Hiſboſeth: nõ leuiter eſt afflictus: cum fuiſſet cognatõ priuatus: & qui eius cãm regnãdi præbuerat: multumq̃ cõdoluit: & mortẽ Abner uehementer ingẽuit: Sed nec ipſe multo tẽpore ſuper eũ uixit: ſed a filiis Rẽmõ: ideſt Bana & Rechab paſſus inſidias interẽptus ẽ. Iſti enim cũ eẽnt genere Beniamitæ i priori ordie cõſtituti cogitauerũt. q̃ ſi perimerẽt Hiſboſeth: maxia dona a rege Dauid & principatũ militiæ: aut aliud quodam munus accipere mererẽtur: ſolũq̃ eũ reperientes meredie dormiẽtem: & neq̃ præſentes eſſe cuſtodes: neq̃ puellam quæ ianuas erat obſeruare ſolita uigilantem: ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & æſtu in ſoporem fuiſſe conuerſam: ingreſſi domum i qua Saul filius dormiebat: occiderunt eũ: eiuſq̃ caput abſcidentes tota die iter egerunt & uelut fugiẽtes eos quos leſerant: & feſtinantes ad eum cui erant ſua beneficia p̃bituri: ac per eũ adepturi ſecuritatẽ: uenerunt in Hebron oſtendenteſq̃ Dauid caput Hiſboſeth: comẽdabant ſemetipſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius imperii. At ille non ſicut ſperabant eo⁹ ſcelere delectatus ait. O peſſimi uiri & ultionem repẽte ſuſcepturi: neſcitis q̃ ego iterfectorẽ Saul pemi: qui eius mihi coronã aureã deportauit: licet ille rogatus hoc feciſſet: ne Saul cõpræhenderent hoſtes. An certe mutatũ me: & ne quaq̃ eſſe huiuſmodi credidiſtis: ſed quaſi lætarer cũ malignis hominibus: & munus crederem peſſimas actiones interfectorum proprii domini & necantium in ſuo lectulo uirũ iuſtum qui nihil operatus eſt mali: & uos ipſos multa prouidentia & honore glorificauit. Quapropter illi quidem nunc debetis pœnas: a me excipiẽtes digna ſupplicia: qui putaſtis me libenter mortem illius habiturum. Non enĩ aliter gloriam meam fœdare potuiſtis: quã ut me talia uelle crederetis. Cunq̃ dixiſſet hæc omni eos tormento puniri iuſſit: caput uero Hiſboſeth in tumulo Abner honore maximo ſepeliuit. His igitur finitis: uenerunt omnes maiores natu hebræorum ad Dauid in hebrõ: & millenarii & duces eorum: tradiderunt q̃ ſemetipſos: deuotionem quam circa eũ adhuc uiuente Saul habuerant recordantes: pariter & honorem quem ei cum eſſet millenarius præbuiſſent: nec nõ & quomodo p ſamuelem pphetam a deo rex fuerat ordinatus & quõ Hebræorum prouinciam eius dimicatiõe contra Palæſtinos habita: deus liberari conceſſerit. Ille uero hunc fauorem gratiæ ſuſcipiens: rogauit ut in hac uoluntate perſiſterent: nec eos huius rei cauſa pœniteret. His ergo conuiuiis opulẽtiſſime faginatis: miſit ut oẽm populum undiq̃ conuocarent. Et cõgregati ſunt ex tribu quidẽ Iuda: quaſi ſex milia octingenti ferentes arma: & ſcuta: & lanceas: iſti nanq̃ Saul filio miniſtrabant: quibus præter miſſis: tribus Iuda regem fecit Dauid: ex tribu autem Symeon ſeptem milia centũ: ex tribu Leui: qua

tuor millia ſeptīgēti:habētes pricipē Iudā:cū q̄bus erat priceps ſacerdotū Sadoch:cū uigīti & duobus cognatis & ducibus:de tribu aūt Beniamin:armati q̄tuor milia:hæc.n. tribus adhuc ſuſtinebat credēs quēq̄ de Saul genere regnatur:de tribu āt Effrē uigīti milia & octigēti:potētiſſimi:& ſūmo robore p̄cellētes:de dimidia uero tribu Manaſſē:ſedeci & octo milia:de tribu aūt Iſachar ducēti q. dē p̄noſcētes futura:armati uero uigīti milia:de tribu aūt Zabulō armati electi:quīq̄gīta milia:hæc eni tribus ſola ad dauid tota cōuenit:ſti ſiqdē eadē arma habuerāt q̄ & tribus Gad:ex tribu autem Neptali:uiri iſignes & priceps mille armis utētes:ſcuto ſimul & lācea:quos ſequeba tribus ſua:quæ nūero comp̄hēdi nō poterat:ex tribu aūt dā:electi uigīti ſeptē milia ſexcētis:ex tribu Aſſer q̄dragīta milia:ex duabus aūt tribubus:& media Manaſſes:q trās iordanē habitabāt:armati ſcuto: & lanceis & caſſibus:& loricis:& gladiis:cētū uigīti milia:ſed & reliquæ tribus gladiis utebantur.Hæc itaque multitudo cōgregata ē ad dauid in Hebrō cū multo apparatu panis & uini:& omniū q̄ ad cibū pertinere noſcunt:& uno decreto dauid confirmauere iperiū. Cunq; tribus diebus feſtiuitatē populus celebraſſet:& in Hebrō epulas habuiſſet:exurgēs exide dauid cum omnibus uenit in Hieroſolymā.

Q ūo obſidēs Hieroſolymā dauid:& capiēs ciuitatē:expulit qdē ex ea Chananæos:& Iudæos in ea cōſtituit:& de amicicia facta iter ipſum:& Hirā Tyri regem. CAPI. III.

IEbuſæis autem habitantibus ciuitatem:qui erant ex genere Chananæorū:& clandēti bus ei portas:cecos aſpectu:& claudos:omneſq; leproſos ad deriſionem regis conſtitu entibus ſuper murum & dicentibus:q̄ prohiberent eum ceci ingredi ciuitatē:quæ age bant deſpicientes eum proxima munitione muroq; iratus rex:Hieroſolymam obſidere cœpit:& multo ſtudio & labore conari: ut eā caperet:q̄tenus i ipſo p̄cipatus initio ſuā fortitudinē demōſtraret. Interminatus itaq; & ipſis:& aliis ſiqui forte haberēt aduerſus eum reſiſtendi conamen:inferiorē ciuitatē magna uirtute cœpit. Cunq; adhuc arcem obtinere non poſſet cœpit honores & munera p̄mittēdo rex pronius ad opus bellicum commilitones prouocarent qui cunq; per ſubiectos colles in arcem conſcenderet eamq; caperet:principatum militiæ totius populi poſſideret. Cūctis itaq; conſcendere feſtinantibus: & nullo labore pro muneris promiſſi retributione tardantibus:Saruiæ filius Ioab p̄ueniet uniuerſos:& aſcendens in cacumine:clamauit ad regem exigens militiæ principatum.Expulſis itaq; rex de ſumma arcæ Iebuſæis:& redificans ciuitatem eā Hieroſolymam nuncupauit:& omni tempore in ea ſui habitauit imperii. Tempus autem quo ſuper tribum iuda habuit principatum in Hebron fuerant anni ſeptem:& menſes ſex.Cunq; regnum ſuū conſtituiſſet Hieroſolymis: rebus potius clarioribus utebatur:deo ſemper ei meliora prouidente:& gloriam eius latius ampliante.Inter hæc autē miſit ad eū Hiram rex Tyri:& amicicias cū eo ſocietatēq; firmauit:miſitq; ei ētiam dona: ideſt ligna cedrina:& artifices uiros:fabros lignarios:& iſtructores:q regiā domum in Hieroſolymis cōſtruxerūt. Dauid aūt ſuperior muniēs ciuitatē:eiq; copulās arcē:unū undiq; corpus effecit:& cūcta muro circundedit ſuper opus aūt muroq; cōſtituit eē Ioab. Primus itaq; dauid Iebuſæis expulſis hanc ciuitatem Hieroſolymam nuncupauit. Nam ſub Abraā noſtro pene Solima uocabatur. Quā uero dicunt:& q homerus poeta: Heroſolymam nuncupauit.Hieron enim hebræa lingua munitio eſt. Fuit autem hæc extranea ab hebræis omne tempus:ab illo quo Ieſus princeps iſrahelitaq; contra chananæos pugnauit eiſq; deuictis:terras eoq; diuiſit Hæbreis:præter Hieroſolymam: unde non potuerunt Iſrahelite expellere Chananæos:uſq; dum eos dauid obſediſſet.annorum quingentorum quindecim.Faciam memoriam cuiuſdam nomine Ofni: uiri quidem inter Iebuſæos ualde locupletis:qui tamen in poſſeſſione Hieroſolymorum non fuerit interfectus a dauid:propter fauorem quem habuerat apud hebræos:& quoddam beneficium uel ſtudium quod etiam circa ipſum regem oſtendiſſe uidebatur quæ tamen poſt paululum oportunis declarabo. Accepit autem dauid extra eas quas habuit:alias uxores:& concubinas:& filios genuit numero nouem quos etiam nominauit: Amnam:Elluneban:Nathan:Salomonem:Iebar:Helieb:Falna:Inna Fininhas:Hellifali: necnon & filiam Thamar:quoq; nouem quidem ex generoſis fœminis erāt nati:duo uero quos ultimos noīauimus:de cōcubinis: Porro Thamar cōſāguinea fuit Abſalō.

Quod ſecūdo pugnantes contra ſe Palæſtinos in Hieroſolymis uicit:& de arca dei de cariathiarī in Hieroſolymam deducta. CAPI. IIII.

COgnoſcentes itaq; palæſtini regem Dauid factum ab Hebræis uenerunt ſuper eum in hieroſolymam: & apprehendentes cōuallē quæ uocatur Gigantū:eſt ei locus nō pcul ab urbe:illic caſtra poſuerūt.Rex autē Iudeoq;:Quō nihil abique prophetia deiq; iuſſione faciebat:uolens eius uoluntatem agnoſcere:& uelut aſtipulatorē eū Habere:præcepit principi ſacerdotū:ut quid deo placeret:& qualis terminus:foret in hoc bello cōſulto prædiceret. Quo pphetante uictoriā:contra Palæſtinos eduxit exercitū: & habita pugnæ congreſſione:ipſe poſt tergū irruens ſuper hoſtes:alios robore magnæ uirtutis occidit:alios effugauit. Nemo tamen credat modicum uenīſſe Palæſtinorum exercitum, ſuper hebræos:eo q; hoſtes fuerint ſic facillime ſuperati:& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint:ſed cunctī ſciat omnem Syriam:& uniuerſam phœnicem: & ſuper hæc alias multas:& pugnaces gentes fuiſſe cum eis hac dimicatione communes. Cuius rei hoc maximum erit indicium:quia cum ſæpius iam

Palæstini deuicti fuissent: & de suo exercitu multa milia perdidissent: sine dubio cum maiori uenie bant uirtute super Hæbreos. Deniq; & hoc prælio uicti: denuo cum triplici manu super dauid uene runt: & in eo loco castra posuerũt. Quo facto: rursus Israhelitarum Rex consuluit deum de præli hu ius euentu: propheraniteq; sacerdos: ut in silua quæ uocatur Planctus: retineret exercitum: erat autem non procul ab hostibus: & nec primitus se moueret: nec inciperet dimicare: donec arbores uẽto flan te mouerentur. Cum uero silua concussa fuisset: & tẽpus quod ei prædixerat deus aduenisset in nul lo moratus: egressus est: quasi iam ad præparatam certamque uictoriam. Cuius impetum non po tuit multitudo hostium sustinere: sed mox: ad primam congressionem in fugam conuersos: passim persequendo prostrauit. quos etiam persecutus est usque ad ciuitatem Gazathenam: quæ eorum ter minat regionem. Diripuit autem eorum castrama quibus & multas diuitias comperit & deos eo rum simul exterminauit. Hoc igitur bello huiusmodi qualitate finito: placuit dauid habito conci lio cum senioribus: & principibus: & Milenariis: ut ex omni prouincia: & ex omnibus tribubus cun ctam iuuentutem ad se faceret euocari: deinde sacerdotes atque leuitas: & eunte in Cariathiarim ar cam dei exinde in Hierosolymam deducerent: & culturam ei debitam exhiberent sacrificiis & bono ribus: quibus mos est placari diuinitatem: quod si regnante adhuc Saul egissent: nihil mali poterant sustinere. Igitur omni populo congregato sicuti tractauerant uenit et iam Rex ad arcam. Quam por tantes de domo Amminadab sacerdotes: & imponentes super uehiculum nouum: eam ducere fra tres suos ac filios cum bobus permiserunt. Rex autem præcedebat arcam: & cum eo populus uniuer sus: hymnum dicentes deo: & totius prouinciæ modulatione cantantes: cum uario sono percussio num: & diuersæ saltationis ingenio: necnon & psalmis: & tubis simul & cymbalis: arcam deducen tes in Hierosolymam. Et cum uenissent ad quendam locum: qui uocatur area Chedon: accedens ad arcam ozas: ira dei repente percussus est. Nam cum boues declinassent arcam: extendens ille manum suam & uolẽs eam retinere cum sacerdos non esset: quõ eam attingere præsumpsit: extinctus est. Et rex quidem: & populus uniuersus: in monte eius affligebantur. Locus autẽ in quo defunctus est: Ozæ concisio hactenus appellatur. Metuẽs aũt dauid & cogitans ne forte hoc pateretur ipse: si apud se ha beret arcam in ciuitate quod Oza pertulerat: qui eo q; solummodo manũ ad eam protenderat: ita uidebat extinctus: arcam quidem non suscepit ad semetipsum in ciuitate: sed præcipit: ut in agro uiri cuiusdam nomine Obidam genere Leuitæ reconderetur: quæ tribus mẽsibus ibi mansit: domumq; Obidam nimis amplificauit: cui deus per eam bona multa contulit. Audiens aũt rex: quõ hæc pue nissent Obidæ: & ex priori paupertate: & humilitate: opulẽtiæ magna ubertate polleret: ita ut zelũ ci ca eum omnes inspicientes haberẽt: securus: quia nihil pateretur mali: arcam ad suam regalem urbẽ reportauit. Quam sacerdotes quidem deferebant: sep̃ẽ uero chori quos rex constituerat: præcedebãt. Ipse aũt ludebat in cithara atq; plaudebat: ita ut etiam uxor eius Michol Saul filia primi regis: uidẽs eũ facientẽ talia derideret. Deferentes aũt arcam: posuerunt in tabernaculo: quod ei dauid constitue rat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas. & omnem populũ ad conuiuia conuocauit: ita ut & mulieribꝰ & uiris: & puuls distribueret collirides panis: & assaturã: & liganum frixũ & partem immolationis. Cũq; populis huiusmodi epulas præbuisset: dimisit eos: ipse uero domum propriam uenit. Cui dum astitisset filia Saul Michol uxor ejus: pro aliis quidem rebus orauit deum: ut ei bona præberet: quæ ipse propitius conferre potuisset: culpauit uero illum: eo q; tantus rex ludendo salta tionibus ante seruos & famulas fuisset turpiter renudatus. Cui dauid respondit: non se uereri face re: quæ deo placerent qui utiq; eum præposuisset & patri eius: & cæteris: & ludere sæpius: & saltare & nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attẽdere. Hæc itaq; Michol ex dauid quidem filios minime procreauit: iuncta uero ei cui illam pater suus tradiderat dauid abrepta: quinq; filios genue rat de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex pene quotidie dei uoluntate sua ne goria promoueri: delinquere se putauit: si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis & excelsis: & optima constructione decoratis: arcã uero dei in tabernaculo despiceret commorari. Ob quã rem uo luit tẽplũ edificare deo: sicuti p̃dixerat Moyses. De q̃bus rebus cũ locutus fuisset Nathan ꝓphetæ: ad faciẽdũ opus aggressus ẽ: tanq̃ deus ei in oĩbus coopator existeret. Et cũ haberet iã ꝓparata ad fabri cam tẽpli materiã: illa nocte deus Nathã ꝓphetã uisitauit in somnis p̃cipiẽs: ut dauid diceret quia uo luntatem qdem eius & desiderĩũ approbaret: cũ nullus primitus cogitasset ei tẽplum edificare: & ipsi quidẽ habẽti huiusmodi uoluntatem non concedi construere templum: eo q; multis præliis decer tando esset hostiũ sanguine maculatus: post mortẽ uero eius longa senectute suscipiẽdam faciendũ templum Salomoni eius filio qui ei foret successurus in regno: cuiq; se ita prospicere sicut pater filio compromisit. & regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & traditurum: ipsum uero si de linqueret: languore terræ sterilitate puniendum. Hæc ergo audiens a propheta Dauid: & lætus effe ctus: in eo q; suis nepotibus regnum seruaturum fore cognosceret: & quia firmissime eius domus cla rior foret repẽre uenit ad arcam & prostratus in facie sua: adorauit deũ: & ex omnibus gratias egit: tam pro his: quæ ipsi iam præstiterat: & ex humili ac paupere tanta regni magnitudine sublimarat & ad gloriæ culmẽ euexerat: quam pro regno eius nepotibus compromisso necnon & propter pro uidentiam quam hæbreis: & eorum libertati contulerat. Hæc cum dixisset: & deũ laudasset abscessit.

Pugna quã habuit Dauid cõtra Palæſtinos & Moabitas: & Adrazarũ regem: & Damaſcenos: atq; victoria: & de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. CAPI. V.

INtermiſſo ſiqdẽ pauco tpe: cogitauit ut bellũ Palæſtinis inferret: ne ullam pigritiã aut deſidiã generari ſuis rebus inſpiceret: & ſicut ei p̃dixerat deus ſubueris hoſtib⁹ in pace decetero relinq̃ret poſteris ſuis impũ: & cõuocato rurſus exercitu denũciãs ut eẽt bello paratus: cũctis rite diſpoſitis: ſurgẽs de Hieroſolymis: uenit ad Palæſtinos. Quos dũ bello uiciſſet: & multã prouinciã tenuiſſet: adieciſſetq; terminis Hebræor̃: bellum conuertit ad Moabitas: & duas q̃dẽ ptes eor̃ exercitus uictas dimicando cõſumpſit: reliquos aũt captiuos accipiẽs: & annua tributa eis imponẽs: rurſus cõtra Adrazar̃ filiũ q̃dẽ Arau: regẽ uero Sophinæ cõuertit exercitũ: de cuius acie habita cõgreſſione circa Euphratẽ fluuiũ pedeſtrũ q̃dẽ pemit quaſi uiginti milia: equeſtrũ quoq; milia: copioſq; currus eius: quos & plurimos incẽdit: ceſtũ tantũmodo reſeruauit. Audiẽs aũt Damaſci Syriæ rex Adadus: q̃ Dauid expugnaſſet Adrazar̃ tanq̃ amic⁹ ad eius ſolatia cũ maximo uenit exercitu: eũ ſicut ſpabat ab oppſſiõe liberaturus: & congreſſus denuo apud Euphratẽ contra Dauid: bello deuictus ẽ. Cecidetũt. n. ex eis quadraginta milia Hæbreis de exercitu Adadi q̃ſi uiginti milia: reliq uero in fugam uerſi ſunt. Meminit aũt regis & Nicolaus in quto hiſtoriar̃ libro ſic dicens. Poſt hæc aũt tranſacto iam multo tpe: q̃dam prouincialiũ noĩe Adadus: ualde fortiſſim⁹ in Damaſco & alia Syria: præter Phœnicem imperauit: & habuit contra Dauid iudeæ regẽ. Cũq; multis præliis dimicaſſet: nouiſſime circa Euphratem uictus eſt: q; tunc optimus regum robore & fortitudine uidebatur. Ad hæc aũt etiam liberos eius dicit quia poſt illius mortẽ ſuſcipiebãt ab alteutris & regnum & nomen: his uerbis. Siquidem illo moriẽte: eius nepotes uſq; ad decimam generationem regnauerunt: ſingulis q̃buſq; a patre mox in ipſo principio nomen accipiẽtibus: ſicut in ægypto Ptoleme: æi quorum tertius ualde potens: & reparare uolẽs ami p̃ditionem: bello illato iudæis: uaſtauit prouinciam: quæ modo Samaria nuncupat. Non eſt aũt hiſtoriographus ueritate priuatus. Is eſt utiq; Adadans: qui pugnauit in Samaria: regnãte Achab: apud Hæbreos: de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur Dauid caſtrametatus ad Damaſcum: omnẽ reliquã ſyriæ regionẽ ſuæ ditiõi ſubiecit: & munitiones in prouincia uniuerſa conſtituens: tributaq; eos inferre decreuit: euerſus eſt aureamq; pharetram & arma diuerſa q̃ cuſtodes corpis Adadi gerebãt: deo dicauit in Hieroſolymis: q̃ poſtea Aegyptior̃ rex Seſach dũ pugnaſſet cõtra eius nepotẽ Roboã cœpit: & multas alias ex Hieroſolymis ſecũ diuitias ad ꝓpria deportabat. Hæc itaq; dũ in loco ꝓprio uenerimus: ſingula quæq; narrabimus. Rex igit̃ Hæbreor̃ deo ſibimet coopante: & oĩa bella ſubdente: ẽt contra alias Adraxari regis ciuitates caſtrametatus eſt. i. Bacham & Machoneas: q̃s capiẽs magna uirtute uaſtauit. Inuentum ergo in eis eſt auri multum: nec nõ & argenti: inſup & æs: q̃d auro meli⁹ eẽ dicebant ex quo etiã Salomon illud magnũ uas q̃d mare uocabatur effecit: optimos cantharos: cũ deo tẽplũ edificaſſet. Cũq; rex Emathenus audiſſet Adrazar & eius exercitum fuiſſe uaſtatũ: metuẽs ne Dauid ſup eũ quoq; ueniret: amicitiis & fide eũ uoluit obligare: miſitq; ad eũ Adarã filiũ ſuũ: egitq; gratias q̃ inimicus eius Adrazar fuerit expugnatus: utq; ſocietatẽ cũ eo & amicitias faceret exorauit. Cuiuſdam magna munera direxit: ideſt uaſa antiqua operatione facta aurea & argentea ſimul & ærea. Dauid autem facto fœdere cũ Thou rege Emathenor̃: eiuſq; dona ſuſcipiens: filium ipſius cũ honore cõpetenti utriuſq; dimiſit: ea uero quæ ab illo fuerãt deſtinata: & auri & argẽti q̃d de ciuitatibus diuerſis & gẽtibus habuerat ſubiugatis: ſecum portãs dicauit deo. Non aũt ipſi ſolũmodo dimicãti⁹q; exercitum producenti uictoriam contulit deus: ſed ẽt miſiſſet Abeſſa fratrẽ Ioab cũ magna manu in Idumæã: p illũ quoq; uictoriã ei cõceſſit: Idumæor̃ quoq; decẽ & octo milia uiros Abyſai. dimicãdo peremit. Tunc. n. oẽm Idumæam rex in ſua ditione ꝓpiens tributa p terra & p uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat aũt & naturaliter iuſtus: & iudicio r̃ cõtẽplatione ueriſſimus. Principẽ uero totius exercitus habuit Ioab: ad conſcriptiones autem geſtor̃ Joſaphat filium Agilud. Inſtituit aũt de domo Phinees principem ſacerdotũ Abiathar: qui eius amicus erat: ſcribam uero fecit Saraiã Banaiæ autẽ filio Ioiadæ cuſtodiendorum corporum præbuit principatũ. Seniores autem filii eius circa corpus & eius cuſtodiam erant. Recordatus autem eſt etiam fœderis: & iuriurandi quod habuerat cum Jonatha filio Saul: & amicitiar̃ atq; ſtudii illius oblitus nõ eſt. Nam iter alia bona memor etiam erat eorum: qui ei præterito tempore beneficia præbuiſſent. Præcepit ergo requiri: ſi aliquis de Saul genere ſupereſſet: cui retributionis debitum pro Ionathæ amicitiis repenſaret. Et cum quidam fuiſſet adductus de domo Saul qui potuiſſet ſcire ſiquis adhuc genere ſupereſſet: interrogauit eũ: ſi aliquem noſſet uiuere de cognatione Ionathæ: ut pro beneficiis illius ei ſua munera repenſaret. Qui reſpondit relictum eius eſſe filium: nomine Memphibos: ueſtigius claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello cecidiſſe: a nutrice ſua raptus: & ea fugiente, lapſus eius ex humeris: greſſus ualde uexauerat. Dumq; cognouiſſet: ubi uel apud quem nutriretur: miſit ad Machir in ciuitatem Iodabar: apud quem Ionathæ filius alebatur. Quo facto: uenit Memphibos ad regem: & proſtratus in faciem adorauit eum. Dauid autem iuſſit eum habere fiduciam: & ſperare meliora: deditque ei domum paternam: & omnem ſubſtantiam: quam Saul auus eius habuerat: fecitq; eum conuiuium ſuum: præcipiens: ut nullo die ab eius menſa recederet. Cunque puer adoraſſet: & re-

tuliſſet gratias pro uerbis pariter & pro donis:uocauit Dauid Siba:dicens:paternam ſe domũ & om nẽ Saul ſubſtantiam Iona thæ filio condonaſſe. Illi uero præcepit:ut operaretur terram:& collectos redditus uniuerſos in Hieroſolymã deportaret:atq; quotidie ad mẽſam regis deduceret puer:ꝑmq; Sibam & filios eius numero quindecim:& famulos numero uiginti Mẽphibos filio Ionathæ dona nit. Hæc itaq; conſtituẽte rege:Siba famulus adorans:& cuncta ſe promittẽs facturũ eſſe diſceſſit. Io nathæ ergo filius in Hieroſolyma habitauit:habẽs cum rege conuiuiũ:cui oẽs diligẽtia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit uero & filium quẽ appellauit Micham. Ergo qui relicti fuerãt de genere Saul & Ionathæ hunc honorẽ apud Dauid habuiſſe noſcũtur.

Quõ cõtra Ammonitas:& Meſopotamenos pugnauerit ac ꝑualuerit. CAP. VI.

ILlo itaq; tẽpore Naas amico Dauid Ammonitarũ rege defũcto:eiq; filio ĩ regno ſuccedẽte:miſit Dauid ut eum cõſolaret:mortẽ patris leuiter ferre monẽs:atq; in amicitia quã cũ patre eius habuerat ꝑmaneret. Qđ principes Ammonitarũ mala uolũtate:& nõ ſecũdũ Dauid cõſiliũ ſuſceperũt:exacuerũtq; regẽ ſuũ:dicẽtes:exploratores miſiſſe Dauid q eoꝝ ꝓuinciã & exercitũ clemẽtiæ occaſione cognoſcerẽt & cauẽda eorũ colloquia ſuaſerũt:ne in cautę piculum alicuius calamitatis incurrerẽt. Hæc itaq; credẽs bene tractaſſe ſuos iudices Ammonitarũ rex legatos qui a Dauid miſſi fuerant:grauiſſimis affecit iniuriis. Radens enim medietatem barbæ eorum:& ueſtium eorum medietatem abſcindens:relaturos operibus & non uerbis dira reſponſa dimiſit. Rex autem Iſrahelitarum hæc cognoſcens indignatus eſt:& iniuriam factam ſibi nequaq̃ deſpiciens:contra Ammonitas parauit bellum:ut contumeliam quæ fuerat legatis ſuis impoſita:regis piculum uindicaret. Porro neceſſarii regis Ammonitarum & principes uidentes quia fœdera diſrupiſſent:& pœnas pro tali præſumptione luere deberent:ſemetipſos ad prælia præparabant. Tum uero mittentes ad Syrum Meſopotamiæ regẽ mille talenta:ſociũ eũ ſub hac mercede fieri popoſcerunt. Habebat autem iſte rex pedeſtrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouinciæ Maacha:& quartum nomine Abiſtob. Sed & iſti habebant duodecim milia armatorum. dauid autem non expauit:neq; hoꝝ ſolatiũ:neq; Ammonitarũ exercitum:ſecur de deo qui iuſte contra eos erat pro hmõi iniuria pugnaturus. Et cum dediſſet Ioab principi militiæ floręte totius exercitus miſit eum contra illos ad prælium. Qui circa Metropholim Ammonitarũ Charan achan ueniens caſtra fixit. Igitur hoſtibus egredientibus:& aciẽ non ſimul:ſed in duas partes diſponentibus:quorũ auxiliatorũ quidem manus in campo curio cõſtituta eſſe uidebatur:Ammonitarum autem exercitus circa portas aduerſus Hæbreos:uidens hoc Ioab contraria molitione tractauit:& fortiſſimos quidem uiros eligens ſe oppoſuit Syro:& regibus qui cum eo erant:reliquam uero partẽ fratri ſuo Abyſai tradidit:ut contra Ammonitarũ aciẽ dimicaret:dicens:ut ſi uideret Syros ſibi & præualere & fortiores eſſe:acie conuerſa ferret ei ſolatia:ſi autẽ illũ Ammonitæ cõprimerẽt:ipſe eum ſimiliter adiuuaret. Cũq; inuitaſſet fratrẽ:atq; rogaſſet:ut magnanimiter & fiduciaſiter ageret uniuerſa:& grauẽ uerecũdiam metuẽs decertaret:illũ quidẽ cũ Ammonitis pugnaturũ dimiſit:ipſe autẽ Syros aggreſſus eſt. Qui primo quidem fortiter reſtiterunt:multos tamẽ eorũ peremit Ioab:oẽs autẽ cõuertit in fugam. Quod uidẽtes Ammonitæ:metuẽteſq; Abyſai & eius exercitũ nõ reſtiterunt ac ſuos imitati:in ciuitatẽ repente fugerunt. Hoſtibus ergo ita deuictis Ioab ad regẽ cũ claro triumpho in Hieroſolymam remeauit. Hæc ergo deuictio non ꝑſuaſit Ammonitis:ut a bello quieſcerẽt:neq; dũ cognoſcerẽt dauid uictorẽ a prælijs abſtinuerunt:ſed mittẽtes ad regem Syrorũ Adadezer trans eufratem:eum ad ſolatium conduxerunt:qui habebat quidem principem militiæ ſobbacorum:pedeſtrium uero octogintamilia:& equitum mille. Cognoſcẽs autẽ rex Hæbreorum rurſus Ammonitas tantũ ſupra ſe exercitũ congregaſſe:non iam aduerſus eos ꝑ duces ſuos pugnare decreuit:ſed ipſe cũ omni uirtute tranſiẽs Iordanẽ fluuiũ eis occurrit:& congreſſus i pugna uicit egregie:& interfecit milia pedeſtriũ quadraginta:equitũ uero uſq; ſeptingẽtos. Proſtrauit autẽ in acie principẽ militiæ Chadã noie Sobach:cum quo uulnere mortuus eẽ noſcit. Meſopotamiæ uero dum pugna fuiſſet hoc modo terminata tradiderũt ſe dauid:& dona miſerũt ei. Et ille quidẽ ſolus ẽ reuerſus in Hieroſolymam. Cum autẽ uer inchoaſſet:miſit dauid principẽ militiæ Ioab:ut cũ Ammonitarum gente pugnaret. Ille uero proficiſcẽs:omnem eorum depopulatus eſt regionem:& ipſos in metropoli Rabath clauſos obſedit.

Quoniã Dauid concubuit cũ Berſabee uxore Uriæ:& ipſum Uriam fecit occidi gladio filiorum Amon:& de uerbo Nathan ad eum miſſi pro peccato qđ cõmiſerat. CAP. VII.

COntigit igit ea tẽpeſtate dauid peſſimũ uicijũ:cũ eſſet natura iuſtus:atq; religioſus & patrias leges magna uirtute ſeruaret. Is enim dũ hora meridiana iã ad ueſperã declinãte:ſi ſupiora regalia ſolito more deãbularet:uidit mulierculã ſpẽ ualde pulcherrimã. & cũctis ſœis ꝓponẽdã in domo ꝓpria aqua frigida ſe lauãte:noie berſaben. Cuius mulieris pulchritudie ſtupẽs:cõcupiſcẽtiã retinere nõ potuit. Quã dũ uocari feciſſet:cũ ea cõcubuit. Quæ cõcipiẽs:miſit ad regẽ:& ut cogitaret iſinuauit:q̃ten cõmiſſũ ſcel potuiſſet abſcõdi ne ſecũdũ leges patrias moriret adultera. dauid ãt uiꝝ ei noie Uriã q erat Ioab armiger:de obſeſſione bellica fecit euocari. Quo ueniẽte:de exercitu ac de obſeſſione requirebat. Illo autẽ referente oĩa

ei prōſpere prouenīre:tollens epulas de ſuo conuiuio dedit ei:iuſſitq; ut pergens ad ſuam coniugē: in eius recumberet amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit:dormitauit autem inter alios armigeros regis. Quod dum cognouiſſet rex:requiſiuit:cur poſt tantum tempus propriam non uiſſet ad domum:nec ad uxorem:dum omnes de peregrinatione remeantes:hanc habebant uolūtatem. Cur reſpondit:non eſſe iuſtum ut dum comilitones eius:& dux in terra caſtrorum & in hoſtium regione dormitarent:ipſe cum uxore propria requieſceret:& epulus indulgeret. Et cum hæc ille dixiſſet:præcepit:ut illa die ibi maneret:altera uero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatus ergo rurſus ad cœnam Vrias a rege:& ad ebrietatem uſq; perductus:inuitante eo ſtudio ſe rege frequenter ad copulam:nihilominus iterum dormiuit ad ianuas regis:nullo deſiderio concitatus uxoris. Quo facto:nimie rex contriſtatus:ſcripſit Ioab Vriam quaſi in eo deliquerit præcipiens punien dū. Significauit etiam ultionis modum:ne fieret ipſe in ſuo ſcelere manifeſtus dicēs:ut parte qua eſſet hoſtium grauis manus:& poſſet pugnando periculum ſuſtinere:ibi eum ponēret:& commiſſo prælio iuberet cunctos ab eo recedere:ut ſolus in mortis periculo remaneret. Et cum hæc ſcripſiſſet & ſuo ſignaculo muniſſet:epiſtolam Ioab deferendam dedit Vriæ. Ioab autem litteras ſuſcipiens:& uoluntatem regis agnoſcens:ad locum ubi hoſtes nouerat fortiter imminere Vriam conſtituit. Dedit itaq; ei quoſdam militum optimorum: ſeq; dixit omnium uirtuti ſolatia præbiturum: ſi forte poſſent partem muri deiicere:& ad internam ciuitatis intrare. Quem petit:ut cum eſſet miles ualde fortiſſimus:& haberet gloriam apud regē & omnem exercitum:ad hoc non dedignaretur ad hoſtium incurſionem accedere:ſed potius huiuſmodi res agere congauderet. Cunq; Vrias fiducialiter acceſſiſſet Ioab ſeorſum cum eo pugnaturis dixit:ut eum ſolum facta hoſtium incurſione deſereret. Hæbreis igitur ad ciuitatem accedentibus:Ammonitæ metuentes:ne illo loco ubi Vrias conſtitutus erat uenientes inimici muros ciuitatis aſcenderent:eligentes fortiſſimos uiros:& repente portas aperientes magno curſu & impetu inimicos aggreſſi ſunt. Quod dum uidiſſent:omnes qui erant cum Vria ſicut eis prædixerat Ioab receſſere poſt tergum. Vrias autem dum confunderetur fugere: aciemq; deſerere:ſuſtinuit hoſtem:& impetū eorum ſua uiuacitate ſuſcipiens:peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio uulneratus iteriit:cum quo etiā quidā alii de ſociis ſunt extincti. His ita geſtis:nuncios Ioab miſit ad regem:præcipiens eis ut dicerent:q; ſtuduiſſent quidem capere ciuitatem:& cum acceſſiſſent ad murū:multis ibi cadentibus abſceſſiſſent:& ſiquidē iraſceretur:Vrie mortem piter indicarent. Hæc igitur audiente rege:& grauiter ferente:& dicente eos incaute feciſſe:ut ad murum urbis accederent:cum magis deberēt p cuniculos aut alias machinatiōes cape ciuitatem:dum utiq; exemplum haberēt filii Gedeō Abimelech:qui dum turrim Thebes expugnare uellet:uiolenter a ſene muliere petra percuſſus probaretur extinctus:& cum effetuir fortiſſimus:pp difficultatem rei turpiter ſit peremptus:qua memoria oportuiſſet eos muros hoſtiū non adire:cum ſit optimum apud omnes:ut ea quæ geruntur in prāliis ſeu bene ſeu male:memoria teneantur:quatenus alia quidem imitanda ſint alia fugienda. Cunq; heſitaſſet rex:& de caſu bellico cogitaret:Vriæ morte a nunciis indicata:repente ab indignatione ceſſauit. iuſſitq; ut reuertentes Ioab dicerent:humanum eſſe quod contigit & bella huiuſmodi ſemper habere naturam murabilem: ut aliquando quidem inimici ſuperiores ſint:aliquando uero ſubiecti:decetero uero in obſidione p uidendum:ne denuo in aliqua parte delinquerent:ſed uallis & molitionibus diuerſis obſiderent:& prævalentes ciuitatem quidē omnino ſubuerterent:& habitatores omnes piter trucidarēt. Núcius itaq; Ioab ea quæ fuerant a rege dicta portabat. Vxor autem Vriæ beteſaber mortem ſui uiri cognoſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcēte uero triſtitia eius & lachrymis:mox eam accepit uxorē: & filius;maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non libenter iſpexit:ſed iratus cōtra Dauid:apparuit i ſomnis prophetæ Nathā regē culpans in his quæ male cōmiſerat. Nathā ergo cū eēt uir urbanus & ſapiens:& cogitaret quia reges dum in irā incitantur:amplius eā:q; iuſtitiæ iura reſpiciunt: interminationes quidem dei tunc tacere decreuit:& alia uero uerba utilia loqui diſpoſuit:& dicēs ei huiuſmodi cām:quid de ea ſentiret:manifeſtum ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit uiri in una ciuitate degebant quoꝝ unus idoneus erat:& multos greges iumentorum:bonumq; & ouium poſſidebat alter pauperculus:qui unam tātū agnam habebat quā cum ſuis filiis enutriebat:cum qua etiam cibis propriis ueſcebatur:& quā non aliter:quam filiam diligebat. Cūq; hoſpes ueniſſet ad diuitem: nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere:ut epulas amico p̄beret:ſed miſit ad agnam paupis:& eam ſublatā:peregrino conuiuiū miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehemēter cōmouit regē:malignūq; p̄nūciauit illum hoiem corā Nathan:qui talia ꝓpetraſſet:& q̄druplum dixit pro agna iuſte rediturum:& ſup hoc morte mulctandum. Nathan aūt reſpondēs:ait:ipſum eē quē pati talia decreuiſſet:quia op̄ malum ualde cōmiſerit:reuelauit ei:& apte manifeſtauit iram dei:qui eū regē cunctorū fecerat Hæbreoꝝ:& oīum ī circuitu gētiū multaꝝ atq; magnaꝝ cōſtituerat dominū:& a manibus Saul antea liberauerat:dederatq; ei cōiuges:quibus iuſte fuerat & legaliter copulatus:ſed quia nunc eum ſpreuiſſet:& impie contēpſiſſet:eo q̄ & alienā uxorē tuliſſet:& uiꝝ eius necandum hoſtibus tradidiſſet: deo eum pœnas exoluere:& uxores eius ab uno dicebat filio uiolētias ſuſtinere:ſeq; ipſū fore eius inſidiis expellēdum:& dū eius peccatū occulte fuiſſet geſtū:illud cūctis uidētibus ageret:moriturūq;

piter & puerum:qui ex ea eſſet ꝓcreatus. In his ergo rege turbato:& ualde cõfuſo:& cum lachrymis & triſticia impie ſe geſſiſſe confeſſo:erat enim deicola:uir qui nil omnino in ſua uita præter in caſu uxoris Vriæ deliquerat:miſertus eſt deus:& recõciliatus ei:ſeruaturum ſe eius uitam:regnumq; pollicitus eſt agenti penitentiam de his:quæ male geſta fuerãt. Cũq; Nathan regi prophetaſſet:domi reuerſus eſt. Puerum uero qui de uxore Vriæ fuerat generatus:grauis diuinitus languor inuaſit. Pro quo rex nimis afflictus:cum a cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet:adhorantibus ſæpe famulis nõ comedit:ſed ueſtibus atris indutus:atq; proſtratus in cilicio iacebat in pauimento:& deo pro ſalute pueri ſupplicabat:quia ualde eius matrem amabat. Septima ergo die puero morienteꝫ non præſumebant hoc regi famuli nunciare:cogitantes:quia ſi cognoſceret:& a cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret:tanq̃ in luctu filii conſtitutus:quippe cum eo languente:talia per triſticiam pertuliſſet. Sentiens autem rex famulos perturbari:& ea pati quæ præcipue ſolent aliquid celare uolentibus prouenire:intelligens mortuum puerum:& uocans unum de famulis:ac ueritatem audiens. repente ſurrexit & lauit & ſumens candidam ueſtem:uenit ad tabernaculum dei:iuſſitq; cibos apponi:Quo facto:multus ſtupor eius cognatos:& famulos appræhendit:quia cum nihil horum puero languente ſeciſſet:eo mortuo:ſimul hæc omnia celebraret. Cũq; ab eo huius facti cauſam requireret:aſſerẽs eos nimis indoctos:ait:adhuc quidem uiuẽte puero dum ſpem ſalutis eius haberet hæc omnia faciebat:credens per hæc ſe placare diuinitatem:quo deficiente uita uana triſticia nihil prodeſſet. Quod cũ dixiſſet:regis ſapientiam laudauerunt. Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem Betenſaber. Quæ concipiens:maſculum filium procreauit:quem iubente Nathan propheta Salomon appellauit. Porro Ioab Ammonitas obſeſſione fortiter affligebat:aquam eis auferens:& rerum cæterarum uberta-tem:multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nanq; puteo bibebãt omnes:& licet illis eſſet fontis auxilium:ne tamen deficeret:non eo largius utebãtur. Quo facto ſcripſit hæc regi ſignificans:& rogans eum ut ueniret ad ciuitatem quatenus eius nomini uictoriam deſignaret. Quod cum ſcripſiſſet Ioab:approbans rex eius uoluntatem:& deuotionis fidem:ſumpto ſecũ exercitu:uenit:ut Rabath depopularetur urbem. Quam dum bellica lege cæpiſſet:milites eam uaſtare permiſit:ipſe uero tulit coronam regis Ammonitarũ:habentem pondus auri talẽtum & lapides pꝛcioſos:& in medio ſui Sardonicem:quã ſemp Dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem alia & præcioſa ſpolia in ea comperit ac rapuit ciuitate:uiros autẽ eius tormẽtis affecit. Hoc itaq; modo etiam:Ammonitarum urbes quas cœpit euertit.

Quoniã Ammon filius Dauid mixtus eſt ſorori ſuæ Thamar:pro qua re Abſolon frater eius interfecit eum:& de fuga Abſolon:& reuocatione ipſius ad patrem. CAP. VIII.

REuertente igitur in Hieroſolymã rege domus eius turpi uicio maculata eſt. Erat enim illi filia uirgo:noie Thamar:pulchritudine ualde præcipua:ita ut oẽs fœminas ſpecioſas euinceret. Huic frater erat Abſolõ:ex una genitrice ꝓcreatꝰ. Hãc Ammõ filiorũ Dauid ſenior concupiuit:& cũ neq; ꝓpter uirginitatẽ eius:neq; ꝓpter cuſtodiã ſuo potiri deſiderio prævaleret:crudeli ꝓcuſſus uulnere carpebatur. Dũq; eius corpus iteriori lãguore tabeſceret:& iam doloꝛe macies pmutaret:innotuit Ionade cuidã cognato eius pariter & amico. Erat uir iſte ſapiẽs:& intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie Ammõ nõ naturale corpus habẽtem:accedens interrogauit ut ei cãm rei huius ediceret:dicebatq; arbitrari ſe hæc illũ amoris occaſione pferre. Cũq; confeſſus fuiſſet ei Ammon paſſionẽ ſuã:& quia ſororẽ ſuam conſanguineã concupiſſet:conſilium ei ſuum deſiderium adipiſcẽdi hoc mõ dedit:monẽs ut ægritudinẽ ſimularet & ueniẽtẽ ad ſe patrẽ pereret:ut ei ſororem exhiberet:ut cõpetẽs egrotãti miniſterium deſtinaret:qđ ſi fieret:priuaretur citius lãguore:Ammon ergo ponẽs ſemetipſum in lectulo ſecundum Ionadæ cõſilium ſimulabat infirmitatem:ut dũ ad eũ uiſitandũ pater ueniſſet:poꝓoſiſſet ſororem el dirigere. Quam dũ pater incunctãter iuſſiſſet:adducì:ea ueniẽte præcepit:ut ei manũ ſua faceret panes frixos dicens ſuauiter ſe ex eius manibus cõmeſturum. Illa uero uidente fratre conſperſa farina faciẽs collyridas:eaſq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̃ guſtauit ex eis:ſed iuſſit famulos ut omne a domo repellerent:ut q̃ſi facta quiete dormiret. Cũq; famuli quod iuſſerat impleuiſſent:iuſſit ſoror:ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella feciſſet appræhẽdens eã:ut cũ eo concuberet ſuadere tentauerat. Puella uero clamabat dicens. Noli uiolentiam facere nec impietate mihi frater inferre:noli leges tranſcendere:& te iniquiſſima cõfuſione miſcere:ſed quieſce a re tam iniuſta:& ex ſceleratiſſimo deſiderio:ex quo obprobrium & turpitudo noſtræ domui perpetua conferatur:adiiciens:quia ſi de hac re loqueretur pater coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat:uolens ad præſens impetum eius petulantem declinare. At ille non acquieuit:ſed mimietate amoris illius inflamatus:& robore eius paſſionis ualde perplexus uim intulit ei: Quem repẽte odium poſt ſtuprum ſororis inuaſit:& iniuria perpetrata:eam ſurgere & abire præcepit. Cũq; illa in hoc deteriorẽ proclamaret iniuriam ſibi irrogatam nec uſq; ad noctẽ eam manere ꝓmitteret:repente eam diſcedere iuſſit in die:ut etiam teſtimonium ſuæ confuſionis incurreret. Qua reſiſtente iuſſit famulo ut eam prorſus expelleret. Illa uero dolẽs iniuriã ſimul & uiolẽtiam:diſtupto colobio quibus antiquæ uirgines utebantur:habente manicas:& ad talos uſq; profuſas:ne facile uiderentur:

& cinere aſperſo capite ioat per mediam ciuitatem: clamans & ingemiſcẽs uiolentiam ſibimet irrogatam. Quam dum inueniſſet frater Abſolon: requiſiuit qua cauſa proueniente hoc ageret. Et cum facta ſibi dixiſſet iniuriam: quieſcere & mediocriter ait ferre germanam: & iniuriã nõ putare: q̃ corrupta eẽt a fratre. Cui dum ſatisfactum fuiſſet clamare: & uiolentiam ſuam multis indicare ceſſauit: & multo tempore apud fratrem Abſolon uidua permanſit. Quod dum cognouiſſet Dauid doluit quidem ſed cum Ammon ſeniorem filium ſuum ualde diligeret eum noluit contriſtare. Quem Abſolon crudeliter abhorrebat: & latenter oportunum tempus ultionis delicti illius expectabat. Igitur ſecũdus iam annus corruptionis ſororis eius exceſſerat: & cum greges ſuos tonſurus aſcenderet in ciuitatẽ Balaſoriẽ aũt hæc in ſorte tribus Effraim: rogauit patrem ut cum fratribus ad eius cõuiuiũ cõueniret. Quo recuſante ne illi grauis uideret exiſtere uel fratres dirigi ſupplicauit. Quibus deſti natis: iuſſit Abſolon famulis propriis ut cum uiderent ammon ebrietate diſſolutum: illo annuente interficerent eum: nullumq̃ metuerent. Quo facto fratres cũctos terror grauis & tumultus inuaſit: & de ſe quoq̃ ſinguli formidantes: aſcendenteſq̃ in equos reuertebant ad patrem. Quidã uero præcedens nũciauit patri quaſi cũctos fratres iterfeciſſet Abſolon. Tunc Dauid quaſi oẽs uere ſimul extincti ſint & hoc a fratre triſtitia quæ uſq̃ ad mortem fere uideretur amara nimis inuaſit & eo dolore neq̃ cãm requiſiuit: nec aliud quicq̃ poſt hoc tanti mali facinus cognoſcere uoluit: neq̃ ſuſtinuit: ſed repente ueſte dirupta: proſtratus in terra iacebat: lugens filios, uniuerſos: & qui mortui nunciati fuerant & ſimul qui eos occiderat. Ionadab uero filius Semmaa fratris Dauid conſolabatur eũ: ut a triſticia tanta recederet: nec crederet filios alios interemptos: quia nec cã talis extaret: ſed eſſet credibile: quia hoc feciſſet Abſolon in ſolum Ammon: propter Thamar ſuæ ſororis iniuriã. Inter hæc autẽ ſonus equorũ & tumultus quorũdã uenientiũ: attentos eos fecit. Erant autem filii regis: qui a conuiuio fugiebant. His lugientibus triſtis pater occurrit: & præter ſpem uidẽs quos ante paululum periſſe crediderat: eos amplexat⁹ eſt. Erat itaq̃ cũctis luctus & gemitus: illis quidem ſupra mortuũ fratrem regi uero ſup filium iterẽptũ. Abſolon aũt fugit in Geſſur ad auũ maternum: uirum prouiciæ illius potẽtẽ eſt: apud quẽ triũ annoꝝ tpe commoratus eſt. Cũq̃ Dauid uolũtatẽ haberet: ut ad reuocãdũ Abſolon filium deſtinaret: non ad uindictam: quãdo erat ira iã lõgo tẽpore leuigata: ad hanc rem princeps milicie Ioab eũ potius incitauit. Præparauit enĩ quãdã mulierẽ iã ætate puectã: ut eum ſub ſchemate luctus interpellaret: & huiuſmodi uerba proferret. Quæ ait. Duo filii mihi rex erant qui in agro foerãt in cõtentionẽ cõuerſi: nulloq̃ præſente qui eos placare potuiſſet: ab altero alter percuſſus iteriit. Cognatis autẽ interfectorẽ petẽtibus: & uolentibus eum occidere: ſupplico ut mihi ſalutẽ præcipias filii cõdonari: nec reliquã ſpem meæ ſenectutis ſinas auferri: & prohibeas cunctos: qui meum filium interficere moliuntur. Non enim aliud illud poterunt ſequi niſi q̃ timor regis ipetrauerit. Rege itaq̃ mulieris precibus annuente: reſpondens denuo mulier regi: gratias inquit ago tuæ benignitati: qui meæ miſertus es ſenectutis: & pene ſine filiis deſolatã: filiũ habere feciſti. Sed ut firma mihi ſint tuæ dona clementiæ: precor tuo filio eſto propitius: eiq̃ remitte delictum. Quo enĩ creditura ſum ſecuritatis mihi in hoc præbuiſſe beneficiũ: cum te uideam in cã ſimili cum tuo filio manere ſemp iratum. Factum nãq̃ eſt ut cum filius unus contra uolũtatẽ patris mortu⁹ ſit ſponte hac cã apponatur & alius. Intellexit itaq̃ rex hoc conſilium ſtudio Ioab imiſſum: & iterrogata muliercula dum cognouiſſet hoc uerẽ eſſe rex uocans Ioab: ait impetraſſe ſtudii ſui uotum: eũq̃ Abſolon reuocare præcepit. Non enim circa eum iam ulterius ſe dixit eſſe crudelẽ: ſed irã indignationemq̃ remittere. Ille uero cũ adoraſſet regẽ: & eius ſermonibus gratias retuliſſet: repente profectus eſt in Geſſur: & aſſumpto Abſolon: in Hieroſolymam remeauit. Præmiſit autem rex dum ueniꝛe filium cognouiſſet: & præcepit: ut ad domũ propriam remearet non enim iuſtũ credidit: ut mox uenientẽ ſuſcipet: aut uideret. Ille uero patre iubẽte eius declinauit aſpectũ: cui tamẽ a familiaribus debitum exhibebatur officium. Huius itaq̃ pulchritudo licet in triſtitia poſiti: & diligentiam competentem regis filio non habenti nequaq̃ depoſita eſt: ſed erat ſpecioſus: & ſplendebat omni decore & corporis magna procerit⁹: ita ut eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta ceſaries: ut uix octo diebus tonderi potuiſſet: & erat tonſuræ eius pondus ſiclorum ducentorum qui faciunt quinq̃ minas. Habitabat autem in Hieroſolymis annis duobus: habuitq̃ tres filios maſculos: & filiam unam nimis ſpecioſam: quã rex poſtea Roboã ſalomonis filius accepit uxorem: ex qua natus eſt puer nomine Abias. Inter hæc mittens Abſolon ad Ioab popoſcit ab eo: ut perfecte placaret patrem: & peteret quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab: mittens aliquos ſuorum confinem ſegetem eis incendit. Quod cum ille cognouiſſet: ad Abſolon uenit culpans eum: & cauſam rei huius inquirens. Cui reſpondit. Hoc conſiliũ comperi: ut te ad nos ducere potuiſſem negligentẽ uerba quæ ibi pro paterna reconciliatiõe mandabã. Quapropter præſentem te precor ut mitiges genitorem meum. Ego nãq̃ peius a fuga eſſe iudicio huc me ueniſſe: patre mihi hactenus iraſcente. Ioab autem neceſſitatem eius cognoſcẽs & miſertus mediator exiuit apud regem: eiq̃ locutus de filio egit: ut libẽter eum ſuſciperet. Quo uenientẽ: & in terram proſtrato: ac ſupplicante: ut peti ueniam ipetraret: porrexit dextram & alleuauit eum & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Quo Dauid domeſticis contra eum ſeditionē faciētibus a filio ſit expulſus. uero dum pugnaret contra ſuum patrem Abſolon cum exercitu ſuo deperiit. CAP. VIIII.

ABſolon autem dum ei hoc fuiſſet a patre cōceſſū in puo tpe multos equos: & multos ſibi currus iſtituit: & armigeros qnq̄ginta: & diebus ſingulis ſurgēs diluculo ad regalia ueniebat: & q cauſas habebāt: & minores inueniebāt i eis delectabiliter alloquebat. q̄ſi nō habēte bonos cōſiliarios patre: ſed iniuſtos i ſuis ſentētiis exiſtentes: quorū iudicio grauarent. Pro qua re fauorē ſibi omniū collocabat: adiiciebat piter dicēs: qa ſi haberet hāc poteſtatē ipſe: cūcta ſub legū eqtate diſponeret. Hæc itaq; eo agēte: populo ſibi placato cū iā deuotionē cūctoꝝ ſe obtinuiſſe cōfideret poſt recōciliationē p̄is ānis q̄ttuor iā trāſactis ſupplicauit: ut ei pater in Hæbrō ire permitteret: quatenus p̄miſſa deo ſacrificia celebraret: q̄ fugiēs deuouiſſet. Dauid ergo cōcedēte p̄fectus ē: ad quē multus populus eo inuitante cōfluxit. Aderat aūt ei & cōſiliarius Dauid Achitofel: Giloneus: & ducēti uiri ex Hieroſolymis: neſciētes qdē conamen huiuſmodi: ſed uelut ad ſacrificiū euocati. Hoc itaq; conſilio rex ab oībus ordinatus eſt. Quod dū fuiſſet Dauid nunciatū: & inopinabiliter hoc filiū feciſſe cognouiſſet: metuens impietatē eius ac p̄ſumptionem miratus: quia nec peccati uenia recordatus ē: ſed ſup illa ſcelera potiora iniquiora cōmiſerit: primū quidē ut regnum a deo datum uellet auferre: ſecūdo ut patrē uita priuaret: deliberauit ut fugeret trās Iordanem: & uocatis amicis ac neceſſariis: & de filii ſupbia eis p̄ticipato cōſilio: cū ētaq; cōmittēs deo: decē cōcubias cuſtodes regaliū dereliquēs diſceſſit ex Hieroſolymis: et alia multitudine cū eo fiducialiter egrediēte: ſimul & ſexcentis armatis: qui Saul uiuente fuerant ei in fuga priori p̄ticipes. Abiathar aūt & Sadoch ſacerdotibus: & oīb⁹ leuitis uolentibus ſimul egredi cū arca dei: ſuaſit ut magis in ciuitate cōſiſterent cum eum poſſet deus etiam arca non portata liberare: mādauitq; eis ut latenter geſta quæq; ei nūciarentur. Habuit aūt fideles ad omnia miniſtros: Achimaā filiū Sadoch: & Ionatham filiū Abiathar. Ethai aūt Iethetheus cum eo profectus ē: licet. Dauid eū manere in ciuitate uoluiſſet. Cui dum aquieſcere noluiſſet: ei puritatem potius ſuæ deuotiōis oſtēdit. Aſcēdēte aūt Dauid per montem olueti pedib⁹ nudis: & cūctis cū eo flētibus: nūciatū eſt Achitofel eſſe cum Abſolō. & eius parti fauere. Quod dum audiſſet: triſticia eius magis accreuit: deū rogabat: & eum ſuppliciter exorabat: ut abalienaret mentem Abſolon a conſiliis Achitofel. Formidabat enim ne contra ſe ei dando conſilia p̄ualeret. Erat enim uir aſtutus: ad proſpiciendā utilitatē nimis argutus. Cunq; in montis uerticem p̄ueniſſet ciuitate reſpecta cum multis lachrymis q̄ſi amiſſo regno: domino ſupplicabat. Occurrit aūt uir qdam fidelis nomine Chuſi: & ipſe amicus. Quem cū uidiſſet Dauid ſciſſa ueſte: & aſpſo capite cinere flētē atq; lugentem: conſolatus eſt eum: & a triſticia ceſſare poſcebat. Et poſt hæc ſupplicabat ut iret ad Abſolon: q̄ſi ei conſentiēs & eius ſecreta conſideraret: conſiliiſq; reſiſteret Achitofel: qa ſi eū dauit pgeret: tātū prodeſſe non poſſet. Obediens ille Dauid eo derelicto uenit Hieroſolymā: quo etiam non poſt multū uenit Abſolō. Paululū itaq; exide p̄cedēte dauid: Syba famulus Mēphibos quē curatorē iſtituerat poſſeſſionū quas donauerat filio Ionathæ: occurrit cum duobus aſinis oneratis rebus in itinere neceſſariis: ex quibus ipſe & qui cū eo erant refici debuiſſent. Requirente uero dauid ubi relinqueret Mēphiboſeth: ait. in Heroſolymis expectantem ordinari regem ſe in præſenti ſeditione: pp memoriā beneficioꝝ Saul. In his aūt indignatus Dauid: oīa quæcūq; conceſſerat Mēphibos: Sybæ donauit: multo iuſtus eſſe credēs: ut hic q̄ ille potius hæc haberet. Et Syba quidē hoc facto gauiſus eſt. Igitur ueniente. dauid in locū chorans progreſſus eſt quidā de cognatione Saul: nomīe Semei: filius gere: & lapidabat eum: ac peſſimus ſermonibus accuſabat. Circūſtantib⁹ āt amicis: adhuc amplius blaſphemabat: & ſanguinariū eū: multo rūq; malorū dicebat auctorem: increpans eum quatenus ex illa terra ueluti pollutus excederet: deo gratias referēdo qui eum priuaſſet regno: & per propriū filium p eo q̄ peccaſſet in dominum ſuum rite pœnas exigeret. Omnibus aūt ſupra modum per motam iracūdiā prouocatis & præcipue Abyſai uolētem interficere Semei: dauid ab ira retinuit dicens: ne malis præſentibus opus nouæ occaſionis admittamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi reſpectus aut pudor eſt: ſed ad deum intentio: propter quem iſte ſuper nos ita uidetur inuictus. Nec eſt admirandum: ab iſto me talia ſuſtinere: quando etiam filii uideor expertus impietatem. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei: & prævalebimus inimicis: quo adiuuante ſecuro itinere properemus. Semei autem per aliam montis ptē currebat: & crebras ei faciebat iniurias. Cūq; dauid ueniſſet ad Iordanem: reficiebat ibidem ſuos itinere fatigatos. Igitur cum ueniſſet Abſolon & Achitofel conſiliarius in Hieroſolymā cum omni populo: uenit ad eum amicus dauid Chuſi: & cum adoraſſet Abſolon: optabat regnū eius in ſæculo & omni tempore permanere. Illo uero ei dicente: cur cum præcipuus patris eius eēt amicus eiq; fidelis ad omnia uideretur: non cum eo tunc eſſet: ſed illo derelicto tranſiſſet: ad eum temperate ſe facere dixit: ſequi deum: & totius populi iudicium. His inquit domine tecum manentibus: recte & ego te ſequor. Regnum enim tibi adeo collatū eſt: quapropter eandem fidē atq; deuotionem tibi præbebo quam patri. Non enim pro rebus p̄ſentibus indignari fas eſt: quando non extraneam ad domū mutatū eſt regnū: ſed in ea pmāſit filio ſuccedēte patri. Hæc dicēs: ſatiſfecit cū pri⁹ utiq; uideret eē ſuſpect⁹. Et uocato Achitofel: qd oporteret agi tractabat. Qui ſuaſit ei ad cōcubias ſui p̄is acce-

dere:ex hoc enim popolum ſcituru̇m:creditumq; dicebat:quia circa patrem nulla ei iam reconciliatio ſupereſſet:ex hoc cum multa fiducia aduerſus eum omnis multitudo pugnaret:hactenus apertas inimicitias eos habere:metuere credentes:poſſe patrem cum filio quocũq; tempore concordare.Hoc ergo conſilio flexus:iuſſit famulis ut tentoria in ſolario regio figerent:& uidente populo accedens:ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt.Hæc autem geſta ſunt:ſecundum Nathã prophetiam:quam Dauid olim de filii inuaſione ſignauerat.Cum uero feciſſet Abſoló quæ monuerat Achitofel rurſus ſecũdum conſilium de patre contra patrem eum proferre poſcebat.Cũq; ille decem milia electos ſibi dari periſſet:ut & patrem eius interimeret:& eos qui cum eo pergeret incolumes reuocaret:ut tunc firmum haberet imperium cum pater eius extingueretur:dum hæc ſententia placuiſſet:uocauit etiam Chuſi amicum ſui patris antiquum:ſic enim ille eum uocabat.Cui dum ſententiam Achitofel indicaſſet:quid etiam ei uideretur de eadem cauſa requirebat.Ille uero cognoſcens:quia ſi fierent quæ ſuadebat Achitofel.Dauid in mortis periculum perueniſſet:contrariam ſententiam nitebatur afferre.Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui cum eo ſunt fortitudinem:quia multis preliis dimicauit:& ſemper ſuperatis hoſtibus eſt reuerſus.Nunc equidem credo illum in exercitu conſtitutum:eſt enim ſicut noſtri bellicoſus:& idoneus omnia prouidere:& dolos ſuperuenientium hoſtium declinare certiſſimus:circa ueſperam autem relinquere ſuos:aut in aliqua aula ſe celare:aut circa petras inſidias facere dumq; contigerit:ut noſtri congrediantur ad prælium:illius quidem uiri ad modicum ſe ſubducunt & dum ſecuri fuerint de regis auxilio:reſiſtunt. Et inter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens:ſuis quidem fortitudinem præbebit ad bellum tuos uero inopinabili ſuperuentu proſternet.Fac igitur operationem mei conſilii:& cognoſcens eius utilitatem:Achitofel refutata ſententia.mittens in omnem prouinciam hæbreorum:præcipe contra patrem tuum ut cũctus congregetur exercitus:& ſumens ipſe prelii militiam uniuerſam:eſto dux eorum:ut nulli ali committas hoc bellum. Facillime enim te credo ſore uicturum:ſi eum cum paucis compræhenderis:cum tu multa milia pugnantium habeas:deuotionem ſuam tibi prebere uolentium.At ſi pater tuus fuerit obſeſſione circũdatus:machinationibus:aut trochlearum effuſionibus ciuitatem illam facillime capiemus.Hæc cum dixiſſet probabilior apparuit quam Achitofel.Ná ultra eius cõſiliũ Abſolon potius huius elegit.Deus enim erat:qui in eius mente conſiliũ Chuſi meli⁹ faciebat.Quo facto feſtinabat Chuſi ad ſacerdotes Sadoch & Abiathar cõſiliũ Achitofel:necnon & ſuum pandés:& quia placuiſſent q̃ ipſe mouerat ĩdicauit:& exhortatus ẽ repentetur mittentes hæc renunciarẽt.Dauid:& q̃ ab aduerſariis tractata uidebãtur aperirẽt:adiiciẽs:ut ſtuderet uelociter tranſire Iordanẽ:ne eũ ſuus filius plequi feſtinaret:& anteq̃ illi ſe monuiſſent:poſſet a filio compræhendi.Sacerdotes autem oportune ſuos filios ad hoc officiũ extra urbem celatos habebant.Quibus mandãtes p fidelẽ ancillam quæ tractabat Abſolon:præceperũt ut Dauid cũ feſtinationе hæc ſignificarẽt.Illi uero nulla dilatione tardãtes:ſed mandata ſeruantes patrũ:pii fideliſq; miniſterii & officii uelocitatẽ & neceſſitatis inſtantiam cito iudicantes implẽdã:feſtinabãt ad Dauid. Cũq; duobus ſtadiis a ciuitate proceſſiſſent:uidentes eos quidã equites:indicauerũt Abſolon.Ille continuo ut comprehenderẽtur miſit.Quod cognoſcẽtes filii ſacerdotũ:ab itinere declinantes in uicũ quẽdã non longe ab Hieroſolymis:cui nomẽ erat Bochom inueniẽteſq; quãdã mulierculã rogauerũt ut eos celaret:& munitionẽ metuentibus exhiberet.Illa uero iuuenes illos in puteũ repente depoſuit:& expãſis deſuper pellibus os eius aperuit.Cũq; perſequẽtes eos ueniſſent:& de eis mulierem requiſiſſent:illa uidiſſe quidem ſe non negauit:dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potum:& continuo diſceſſiſſe:tamen ſi cum uelocitate ſequerentur:facile eos compræhendi poſſe dicebat. Cum ergo diu ſecuti non compræhendiſſent eos reuerſi ſunt.Mulier autem uidens eos remeantes:& nullũ iam periculum iuuenibus compræhenſionis imminere conſpiciens:abſtractos e lacu dimiſit ad priũ itineris opus. Qui multo ſtudio feſtinantes:uenerunt ad Dauid & cuncta ei quæ tractabat Abſolon ſubtiliter indicauerunt.Tunc ille licet iam nox eſſet:præcepit tamen ſuos Iordanẽ trãſire cum feſtinatione.Achitofel autem uidens ſuam ſententiam fuiſſe reprobatam aſcendens iumentũ ſuum uenit ad regionem Gilon:conuocatiſq; omnibus ſuis:conſilium quod dederat Abſolon eis expoſuit:& qa eo q̃ auditus ipſe non fuerat:non eius tardaret interitus indicauit.Dicebat enim Dauid poſt uictoriã in regnum continuo rediturũ:& melius ſibi fore ut libere & magnanime abrũperet uitam:quam ſe Dauid reſeruare ad pœnas:contra quem Abſolon talia cõſilia præbuiſſet.Et hæc cum dixiſſet:accedens in locum domus ſuæ ſecretiorem:laqueo ſe ſuſpendit.Igitur Achitofel iudicio ſuo huiuſmodi morte danatum deponentes ſui de laqueo ſepulturæ tradiderũt.Dauid autem ſicut prædiximus trãſiens Iordanem:uenit in caſtra optima:& munitiſſimam ciuitatẽ:ſuſceperũtq; eum libentiſſime cunctæ priores prouinciæ:& fugã illius temporis reuertentes:& honorem ei ſolicitatis priſtinæ conferentes.Erant autem Bergileus:Galaditis:& Sypha potentiſſimus:& Amandias & Machir terræ Galaditis primus. Hi nanq; rerum omnium copiam,Dauid & q̃ cum eo erant opulentiſſime præbuerunt ita:ut neq; lecti ſtrati deeſſent:nec panes aut uinum:ſed etiam ubertatem pecudum miniſtrarent:quatenus & quietem laborantibus:& ciborum utilium copiam eis ad ſaciẽtatem exhiberent.Et hi quidem hoc modo erant conſtituti.

Quo poſt mortē Abſolon dauid reuerſus eſt ad regnum:& ad ſedem regni Hieroſolymam: & de ſeditione quam mouit contra eum Seba filius Bochri. CAPI. X.

ABſolon itaq; congregato magno hæbreorum exercitu ſuper patre:& tranſiens fluuiū Iordanē non longe a caſtris uenit in Galaditidē regionē:conſtituitq; principē totius exercitus Amaſam in loco Ioab conſobrini ſui:erat enī de patre Getheo:& matre Abigea ꝓgenitus:Abigea uero & Saruia mater Ioab Dauid ſorores fuere.Dauid uero eo q cū eo erāt cū recenſuiſſet:& iueniſſet uſq; ad q̄ttuor milia armatoꝝ:noluit expectare quādo ſuper eū Abſolon ueniret:ſed cōſtituit ſuper ſuos millenarios & cēntenarios: diuiſo exercitu tripartite: & aliā qdem partē Ioab principi militiæ dedit:aliā uero fratri eius Abyſai:tertiam cōmiſit Etheo qui erat amicus eius de ciuitate geth.Cunq; uellet ipſe ad bellum ſimul exire amici non permiſerunt:conſilio eum ſapientiſſimo retinentes. Dicebant enim quia ſi cum illo deuincerent oēm ſpem utilitatis amitterent:ſi uero una parte uicta ad eū reliqua remearent:poſſent denuo ꝓliū reparare:quando etiā hoſtes habitrarent aliū exercitū manere cum rege:Hoc cōſilium libenter accipiēs Dauid:ipſe qdem in caſtris manere decreuit:& duces & amicos ad prælīū deſtinās: rogabat ut fortitudinē ſui & fidē & memoriā exhiberent:utq; puero Abſolon uictores parcerent: ne illo moriēte: aliqd in ſe malli cōmitterent:optāſq; cūctis uictoriā:dimiſit exercitū.Ioab itaq; aciē cōſtituit contra hoſtes in cāpo:habens poſt tergū ſiluā.Eduxit aūt e diuerſo Abſolon & ſuū exercitū:& facta cōgreſſione belli opa præcipua manuū:& maxime ꝓſumptiōis ex utraq; pte gerebant:alii quidē ut regnū Dauid reciperet:elaborabāt:& omni magnanimitate deſudabāt:alii uero:ne & eo priuaret Abſolō regno:& daret patri ꝓ ſua ꝓſumptiōe ſuppliciū in nullo ſegnes erāt:aut facere aut pati quodcūq; belli caſus afferret:iſup metuebant etiā:ne ab Ioab:& eius paucis militibus tanta multitudo ſubiungaretur:Inter hæc uicit Dauid exercitus robore magnitudinis & exercitatiōe bellorū: fugiēteſq; p ſiluas & colles ꝓſecuti ſunt:& alios qdē cœperūt:alios aūt iterfecerūt:ita ut plurimi caderēt fugientes q̄ in acie repugnantes.Et illa qdem die quaſi uiginti milia uiroꝝ ceciderunt. Exercitus aūt Dauid acceſſit ad Abſolon: erat enī cūctis proceritate & pulchritudine manifeſtus.Qui metuēs ne eum cō præhēderēt hoſtes aſcēdēs in mula regia fugiebat.Cū uelociter ueheret:& ipſe i toto leuis exiſteret arbori maxīe & ramis extēſe eius reflexa ceſarie inopinabiliter eſt appenſus:& iumentū qdem uelocitate ſua quaſi dñm adhuc portaret abſceſſit:ille uero ramis comarum alligatione retinebat aſtrictus:Quē cū uidiſſet quid a militū dauid Ioab indicauit.Quo dicēte: quinquaginta ſiclos ſe ei dediſſe ſi pemiſſet Abſolon:nec ſi mille ſiclos ei ꝓmitteret:occidere ille ſe filium domini ſui dixit:dum oībus audiētibus pater eius ei parci rogauerit. At ille oſtēdi ſibi p̄cipiēs: ubi eū uidiſſet appēſum:& locū iueniēs:in corde eū iaculās iteremit. Armigeri uero Ioab circunſtantes arborem cadauer eius depoſuerunt:eūq; in ſoueā ualde ꝓfundā ꝓicientes:aceruū ſuper eū lapidum poſuerūt: ita ut figura ſepulchri fieret:& ingentem tumulū locus ille ſeruaret.Ioab aūt ſigno dato:a ꝓſecutione reuocauit exercitū:pcens cōtribulibus ſuis.Igit̄ abſolon cōſtituerat ſibi ſtatuā marmoreā in ualle regia:q̄ duobus ſtadiis ab Hieroſolymis aberat:q̄ appellauit ſuā manū dicēs:qa etiam filiis eius monētibus:nomen eius in ſtatuta ꝓmaneret.Erant enim ei maſculi filii qdē tres:fœmina uero una Thamar.Quæ cōiūcta Salomonis filio Roboā:pepit filiū Abiaeq; patri ſucceſſit in regnū. Et de his qdē poſtea declarabimus.Igitur poſt mortē Abſolon:populus qdē ad propria loca diſperſus eſt Achimas aūt Sadoch ſacerdotis filius:rogabat Ioab.ut ꝓueniens ipſe dauid uictoriam nunciaret:& quia dei ſolatiū & prouidentiam ipſius habuiſſet.Cui non conceſſit hoc Ioab:dicēs: quia cum ſemper boni nuncii homo fuiſſet:modo non deberet regi mortem filii nunciare. Vocans ergo Chuſi:ei opus hoc iniunxit:ut quod ipſe uidiſſet regi etiam nunciaret.Cūq; iterum Achimaas rogaret: ut eum nunciare ꝓmitteret dicens:quia rex circa ſolam uictoriam attentus:nequaq̄ de Abſolon cauſaretur:conceſſit ei ut pergeret ad dauid:tenenſq; compendioſam uiam quā ipſe ſolus nouerat:prænenit Chuſi. Cunq; ſederet dauid inter portas:expectans quando ei aliquis geſta bellica nunciaret: quidam exploratorum uidens Achimaam currentem:& qs eſſet nō agnoſcēs:ait ad dauid: uidere ſe aliquē nenientē. Qui cū dixiſſet bonū fore nunciū:poſt paululū aliū quendam ſequi pronunciauit. Cunq; & ipſum bonū nunciū affereret:uidens explorator præcurrere:iāq; uicinū eſſe Achimaam Sadoch filiū ſacerdotis ꝺicauit. Qui gauiſus eū bonoꝝ nunciū eſſe dixit:& aliqd optabile de prælio portatuꝝ.Cūq; hæc dicerent a rege:ueniens Achimaas adorauit:& interrogatus de pugna:regi uictoriā nunciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouiſſet:ait quia mox ut uidiſſet hoſtes fugatos: rogatus ipſe ad eū pergere feſtinaſſet & audiſſe ſe magnas uoces ꝓſequentiū Abſolon: & nihil amplius potuiſſe cognoſcere:eo q cogereť nimis miſſus a Ioab uictoriam nunciare.Veniēti aūt Chuſi:& adorāte regem & uictoriā nunciāte:de filio eum dauid cōtinuo reqſiuit. Tūc Chuſi hæc inqt ꝓueniāt tuis inimicis:q̄ recepit Abſolon.Quod uerbū uictoriæ gaudiū nec apud iꝑm manere:nec habeť exercitū ꝓmiſit.Aſcendēs enim dauid in locum ciuitatis excellētiſſimum:flebat filium:tundēs crebro pectora & capillos capitis ſui dilacerās:& omni ſe afflictiōe caſtigās clamabat dicens. Vtinā mihi & non tibi o fili aduenīſſet iteritus.Nam cum eum diligeret per naturā huiuſmodi mortis eius euentu potius cōdolebat.Exercitus aūt & Ioab audientes:quia rex: filiū ita lugeret reuerſi ſunt non triūphali

ſchemate q̃rentes ĩgredi ciuitatẽ:& dolẽtes & flentes & quaſi deuicti potius intrauerunt. Cuncq; rex capite uelato reſideret:& filii interitũ ĩgemiſceret:introiuit ad eũ Ioab:& conſolatus eſt eum dicens. O domine rex apte demonſtras ex his quæ agis:quia diligẽtes te & p̃ te picula ſuſtinẽtes:nec non & te tuãq; generationẽ p̃rſus abhorres:& diligis inimicos:& illos concupiſcis potius q̃ iuſte pœnas ſoluentes obierũt. Nã ſi Abſolon uiciſſet:& ĩperium firmiſſimũ tenuiſſet & nullius noſtrũ cadauer remaneret:ſed oẽs a teipſo & a tuis filiis ĩcipiẽtes fuiſſemus ſine dubitatiõe p̃ſtrati:nullo noſtrorum hoſtiũ flente:ſed cunctis potius congaudentibus:inſup̃ etiã puniẽtibus eos:ſiqs forte noſtrorũ miſerati fuiſſent. Tu uero hæc agere ſup̃ maxĩo non cõfunderis inimico qui cũ tuus filius eẽt:neq; quãq; in te impia committere formidauit. Igitur recedens ab hac iniuſta triſtitia p̃cede:& militibus oſtende ſemetipſum:eiſq; pro uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nãq; optime noui:quia ſi in hoc actu permanſeris:hodie a te populus uniuerſus abſcedet:& alteri regnum tradet:& tunc amariſſimum ac neq; habebis. Hæc dicens Ioab:regem a triſtitia reuocauit:& ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Trãſformatus enim a fletu Dauid:& opportune compoſitus pro aſpectu populi ſedit ad portas:ita ut audiens populus uniuerſus concurreret:omneſq; eum libentiſſime ſalutaret. Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta,

De expiatiõe ſceleris:qd cõmiſit Saul in Gabaonitas:cuius cã facta eſt fames in p̃uincia:& de p̃liis aduerſus Palæſtinos fœliciter geſtis:ſeu de fortibus Dauid. CAP. XI.

POrro qui cũ Abſolon fuerant:& de prælio fugerant:reuertentes ad ſemetipſos:ſingu li mittebãt p̃ ciuitates cunctas:Dauid beneficia cõmemorantes:& libertatem quam eis reſiſtẽdo cunctis hoſtibus præbuerat edicentes:culpanteſq; ſemetipſos quia eum expulliſſent a regno:& alium ordinaſſent:quo tunc defuncto principe qui ab eis fuerat conſtitutus:rogare deberent Dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret: & recepit regno ſuã eis p̃uidentiã nõ negaret. Hæc itaq; dauid crebro nunciabant. Sed etiã ille nihilominus miſit ad Sadoch & Abiathar ſacerdotes:ut principibus loquerẽtur tribus Iudæ:quia turpe fueriti ut alie tribus ante illam Dauid conſtituerent regem:cum illi & cognati eſſent & ſanguinis compartici patione guaderent. Hæc eadem & ad Amaſam principem militiæ eius præcepit edicere:quia cum filius ſororis ſuæ eſſet:non ſuaderet populo ut dauid reſtitueret ĩperiũ:pro qua re nõ ſolũ regi reconciliari poſſet:ſed totius militiæ principarũ ſicut Abſolon ei p̃buerat obtinere. Et ſacerdotes quidem ad p̃incipes tribus Iuda locuti ſunt. & Amaſam deflexerunt:p̃miſſiones regias edicentes:ut in eius p̃cibus cõſiſteret. Hoc itaq; facto:tribus Iuda miſit ad regẽ legatos: rogantes ut ad propriũ remearet ĩperiũ. Hoc aũt & oẽs Iſrahelitæ fecerũt adhortãte eos Amaſa. Igitur accedẽtibus legatis:ad eũ ut ueniret in Hieroſolymã:oẽs p̃uenit tribus Iuda ut regi ad Iordanis flumen occurreret: & Gera filius Semei cum mille uiris quos de tribu Beniamin ducebat:& Syba libertus Saul: & filii eius quindecim & uiginti ſerui. Iſti nanq; cum tribu Iuda pontem fluminis effeceruntut facile rex eum tranſiret cũ ſuo exercitu. Cunq; ueniſſet ad Iordanem:Iuda eũ libẽtiſſime ſalutauit. Qui dũ põt eſt aſcẽderent p̃ſtratus eſt añ eũ Semei:& detinẽs pedes eius:ueniã poſtulabat in his q̃ peccauerat:rogans: ut nõ circa eũ eſſet acerbus:nec ptãte recepta:eũ iuberet dari ſupplicio:ſed potius conſideraret: quia geſta pnĩa in his q̃ prius deliqſſet:primus ei occurrere feſtinaſſet. Cũq; in his ſupplicaret atq; deposceret:Abyſai frater Ioab ait. Nunquid propterea non morieris qui conſtituto a deo rege nequãq; blaſphemare metuiſti. Tunc dauid conuerſus ad eum ait. Non ceſſas Saruiæ fili has cõmouere denuo nobis ſuperiores turbas:& ſeditiones inſtantes. An ignorãs quia initium mei regni eſt hodie. Quapropter omnibus impie in me agẽtibus:iuro dimitti eius ſupplicia: & nulli ſua delicta ſeruari. Tu inquito Semei ſecurus eſto:& nullum mortis habeto metum. Qui mox adorans: cum cæteris præcedebat. Inter hæc autem occurrit & Mẽphiboſeth de cognatione Saul ſordida ueſte circumamictus:comãq; gerens profuſam & hiſpidam barbam. Nam poſt fugam Dauid neq; tonſus fuerat præ triſtitia:nec ueſtem depoſuerat ſuam:ſeq; in hac afflictione deuouerat permanere: donec regiã uideret conuerti calamitatem. Hunc autem accuſauerat Syba ſeruus apud Dauid iniuſte. Qui dum ſalutaſſet:eiq; proſtratus eſſet:cœpit interrogare Dauid:cur non fuiſſet egreſſus: & eius fugæ particeps:ille a Syba fuiſſet dicebat ſe contemptum:cui dum iuſſiſſet:ut ei ituneris neceſſaria præpararet curare neglexerit:ſed uelut cuiuſdam ſeruulum contẽpſiſſet:qui ſi greſſus habuiſſet incolumes:non ab eo aliquo modo receſſiſſet: cum poſſet etiam pedibus uti fuga: adiiciebat pariter non ſolum in his inquit domine nocuit mihi: ſed etiam apud tuam circa me pietatem derogare:& mentiri maligna uoluntate præſumpſit. Sed noui:quia nihil horũ tuam mens recepit: cum ſit iuſta & ueritatem diligat quã uult ubiq; ſemper præualere diuinitas. Nam cum a meo auo paſſus fuiſſes magna pericula:& omnis mea generatio pro illius debuiſſet ſceleribus deperire:tu humilis & benignus exiſtẽs & quod præcipuum eſt illorum malorũ obliuionem agens: quando poteſtate ſumpta priora uindicare poteras:amicum me tuum eſſe iudicaſti:& in mẽſa quotidie regia poſuiſti: nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cunq; hæc dixiſſet ille: neq; Memphibos rex uoluit caſtigare:nec Sybã tanq̃ fallacem abiicere:ſed cum omnia iam donaſſet Sybæ:cum Memphibos occurriſſet:& ueniam Mẽphibos dedit:& medietatẽ ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui Memphibos cuncta

inquit Syba habeat o rex: mihi uero ſperium te recepiſſe ſufficiat. Beregel autem Galaditen: uirũ ſapientem atq; bonum: & qui multa in caſtris ei præbuerat: & regẽ uſq; ad Iordanem deduxerat: rogabat Dauid ut cum eo ueniret ad Hieroſolymam: promittens eius ſenectutem omnino decorandam & eius tanq; patris habere prouidentiam. Qui deſiderio ſuorum cum eo ſe poſſe degere refutabat: dicens ſenectutem ſibi ſic imminere: ut etiam in rebus ſuauibus delectari nõ poſſit: cum utiq; octoginta eſſet annorum: & de ſepulchri termino cogitaret. Qui magis e diuerſo rogabat: ut ſi ei præſtare uellet concederet eum ad propria remeare: quando temporis longæuitate: nec conuiuiorum epulas diſcerneret: & auditus iam obdutatos haberet: nec ſonum calamorum: aut modulationum aut talium inſtrumentorum quæ reges ſolent inter conuiuia mulcere ſentiret. Quo nimium ſupplicãte: dauid ait. Te equidem dimitto: tuum uero filium Achimã mihi concede: ut ei omnium rerum bonarum debeam munus impendere. Tunc Beregel dimiſſo filio adorans regem: & optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat domi eſt reuerſus. Dauid itaq; uenit in Galgala habens ſecum iam mediam partem populi: & pariter tribum Iuda uenerunt q; ad eum in Galgala primi prouinciæ cum grandi pariter multitudine: & tribum Iuda culpabant eo q; ei latenter occurreret: cum omnes ad eum debuiſſent una uoluntate concurrere. Principes autem tribus Iuda hoc modo ſatisfaciebant: dicentes: ne ferrent grauiter: eo q; illi præceſſiſſent: qui tanquã eius cognati: & propterea eum potius diligẽtes præuenirent: & quia non quaſi munera percepturi hoc fecerant: ne illi qui uenerant poſtea mouerẽtur. Hæc autem dicentibus tribus Iudæ principibus: nequaquã aliarum tribuum principes ceſſauerunt: ſed dixerunt: admiramur nos equidem fratres q; uos ſoli regem cognatũ ueſtrum eſſe dicitis. Nam qui omnium noſtrorum poteſtatem a deo præcepit: omnium noſtrorum iudicat eſſe cognatus. Quapropter populus equidem noſter undecim partes habet: uos autem unam: & ſeniores nos ſumus. Non ergo beneficiſtis occulte & latenter ueniẽtes ad regem. Cum hæc igitur inter ſe tribuũ principes loquerentur: uir qdam iniquus & ſeditione præcipuus: cui nomen erat Siba: filius Bochri de tribu Beniamin: ſtans in medio populi cum magno clamore dixit. Non habet aliquis noſtrum partem apud dauid: nec ſortem apud filium Ieſſe. Et poſt hæc uerba tuba canens bellum ſignificauit fieri contra regem: oẽſq; ſecuti ſunt eum: relinquentes Dauid: ſola tm̃ tribus Iuda cum eo remanſit: eũq; in Hieroſolymis regẽ eſſe cõſtituerunt. Qui cõcubinas qdem ſuas ad quas filius eius Abſolon ingreſſus fuerat: in domũ aliam trãſmigrauit: eiſq; oĩa p̃cepit neceſſaria miniſtrari: ipſe uero nequaq̃ copulatus eſt illis. Conſtituit quoq; & Amaſam principem militiæ: & locum ei in quo Ioab fuerat dedit: iuſſitq; ut congregaretur quãtum colligi poſſit exercitus ex tribu Iuda: & poſt tres dies ueniret: quatenus ei militiam daret uniuerſam eũq; pugnaturꝰ contra Siba Bochri filiũ deſtinaret. Egrediente uero Amaſa & circa congregationẽ exercitus remoráte: dum die tertia nõ rediret: dixit rex ad Ioab. Non eſt utile dilationẽ dare Sibæ: ne longo tpe poſſit exercitum cõgregare: & deterioris cladis exiſtat auctor q̃ Abſolon. Noli inq̃t tardare: ſed p̃tem ſumens exercitũ piter & ſexcentos uiros cum Abyſai germano tuo hoſtes p̃ſequi feſtinato: & ubicũq; reperis ei congredere: & feſtina eum cõprehendere: ne capiens munitiſſimas ciuitates certamina nobis: & multos poſſit ſudores inferre. Ioab aũt nullomodo moratus: ſed ſumens fratrẽ paritet ac ſexcẽtos uiros: & omnem exercitũ qui erat in Hieroſolymis: p̃ſecutus eſt eũ omni feſtinatiõe Siba. Cũq; in Gabaon uicũ pcul ab Hieroſolymis ſtadiis quadraginta ueniſſet: occurrit ei Amaſa cũ nõ multo adhuc exercitu cõgregato. Ioab uero accinctus gladio & lorica ueſtitus: uehiẽtẽ ad ſe Amaſam ut ſalutaret eũ arte quadã quaſi cadere gladiũ de uagina finxit: eũq; ſe de terra colligere: & altera manu ueniẽtẽ p̃xime Amaſa quaſi rei oſculũ daturus a barba cõp̃hẽſum: in puſido gladiũ iunxit in utero: eũq; peremit impiũ nimis & ſceleſtiſſimũ opus efficiẽs: in bono iuuenculo pariter & cognato: & qui nihil ei noceuerat: habens p̃ principatu militiæ: & equalitate honoris inuidiã. Pro hac enim cã & Abner interemit: ſed in illo ſcelere occaſiõe dictãte quaſi p̃ uindicta fratris Aſahel uenã habere uidebat: perempto aũt Amaſa: nullũ fomitẽ excuſatiõis potuit inuenire. Ioab tãto igit perempto duce: triduo p̃ſequebat Siba: derelinquẽs unũ ad eius corpus q̃ clamaret exercitui qũo Amaſa iuſte perẽptus eſſet: q̃ uero regi fauerẽt ſequerẽtur ducẽ Ioab & Abyſai eius fratrẽ. Cũq; cadauer illius iaceret in uia: & oĩs populus ſuper eum cõflueret: & eũ quadã defuncti miſericordia morarẽtur: & Ioab ſequi tardarẽt: tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quẽdam locũ ab itinere ſegregatum: & illic eum poſitum ueſte cooperuit. Quo facto Ioab uniuerſus populus eſt ſecutus. Cũq; p̃ſequeretur Siba per omnem Iſrahelitarum prouinciam quidam indicauit eum in ciuitate munitiſſima Abelmacha reſidere. Quo dum ueniſſet Ioab obſidebat urbem: uallis undiq; circunductis: militibuſq; iuſſit: ut eius muros omni uirtute deponerẽt. Nam dum eum ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent: & ſup eum crudeliter inſiſterẽt: tunc quædam mulier caſta ſimul & ſapiẽs uidẽs patriam in nouiſſimo periculo conſtitutam: aſcendens in murum: uocauit inter armatos Ioab. Quo ueniente: cœpit ad eum huiuſmodi uerba p̃ferre. Quia cum reges & principes deus conſtituiſſet: ut hæbreorum hoſtibus reſiſteretur: & Iſrahelitis pacis iura præberẽtur: tu inquit feſtinas metropolim Iſrahelitarum quæ nihil deliquit euertere atq; uaſtare. Tunc Ioab iurauit ſibi propiciũ deum fore: & quia non haberet huiuſmodi uoluntatẽ: nec ullũ de populo uelle occidere: quantomagis tãtam p̃dere ciuitatem: ſed ſi acciperet ab eis rebellem

regis ad pœnã ideſt Siba filiũ Bochri:ab obſeſſiõe exercitũ:continuo reuocaret. Quod dñ audiſſet mulier:ab Ioab puulas idutias poſtulabat:ut hoſtis caput de muro repẽte proiiceret. Quo facto deſcendit ad ciues eiſq; locuta eſt dicẽs:cur uellent peſſime cũ filiis & uxoribus deperire propter maligñum hoiem nec cognitum unde eſſet:quẽ regem uellent habere pro Dauid: qui eis tãta beneficia contuliſſet:& una ciuitas ſtuderet tanto exercitui reſultare? Hoc dicto ſuaſit eis:ut Sibæ caput abſciſum in Ioab proiiceret exercitum. Quo facto Ioab miſſa tuba:obſeſſionẽ repente diſſoluit & reuerſus in hieroſolymam:totius populi princeps militiæ cõſtitutus eſt. Ordinauit aũt rex ẽt Banaiã ſup corporis cuſtodes:& ſup ſexcẽtos armatos. Adorã aũt fecit ſup tributa:& Sibacha & Bachillã ſupergeſtoꝝ cõſcriptores:Suſam uero ſcribã:Sadoch aũt & Abiathar ſacerdotes inſtituit.

Quomodo rex Dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatum domini: & de plaga:quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. CAPI. XII.

IGitur poſt hæc cum fames prouinciam inuaderet:rogauit dominum Dauid:ut populi miſereret:& cãm ei pariter:& medelam peſtis illius indicaret. Cui prophetæ dicebãt uelle deum ut Gabaonitæ uindicarentur:quos rex Saul impie interfeceratꝫ:& conculcauerat iuſiurandũ qđ eis Ieſus princeps militiæ præbuerat ſenioreſq; firmauerant: & ſi ultio quã Gabaonitæ expeterẽt pro defunctis exhiberetur eis:poſſet propitiari deus:& populus a peſte liberari. Dauid autem audiẽs a prophetis hæc uelle deum:euocatis Gabaonitis: eos qd uellent fieri requiſiuit. Illis autem ſeptem de genere Saul filios ad ſuppliciam poſtulantibus: requirẽs rex dedit eis:parcens tantũmodo Mẽphibos:filio ionathæ. Sumẽtes Gabaonitæ uiros quos noluerunt:punierunt eos. Quo facto:cœpit deus repente pluere: & terræ germina ad fructum reuocare:liberauitq; a priore peſte:& ad ubertatem Hæbreorum prouinciam hoc facto reſtituit. Igit nõ multo poſt tẽpore:rex Dauid caſtrametatus eſt contra Palæſtinos & commiſſo prælio: cum eos conuertiſſet in fugam:ſolus perſequendo repertus eſt. Cunq; eſſet fatigatus:quidam hoſtium nomine Achimon:filius Aſaphat:qui erat de prole Gigantum: habebatq; haſtam cuius pondus erat trecẽtorum ſiclorum:& loricam cõcatenatam & gladium:fecit impetum quaſi regem ſuorum hoſtium perempturus. Erat enim iam labore diſſolutus. Tũc ſubito exorſus Abyſai frater Ioab:& regẽ a repentina morte protexit:& hoſtẽ piter trucidauit. Quo facto periculum regis & pene morte grauiter tulit exercitus:eũq; principes cõiurauerũt ut nequaq; cũ eis exiret ad bellũ ne pp fortitudinẽ atq; fiduciam ſuam aliquid mali paſſus:& bonis, quæ pp eum fuerant ſæpius ꝓbita priuarent:& q eo uiuẽte adhuc poterant adipiſci. Conuenientibus itaq; Palæſtinis in Gazam ciuitatem:audiens hoc rex ſuper eos miſit exercitum. Inter quos tũc bellator optimus extitit:& probatiſſime dimicauit. Sabocheteus:qui erat unus fortiſſimorum Dauid. Hic enim multos hoſtium interclusos interemit ex prole gigantum nimis in audacia ſuæ fortitudinis exultantes:fuitq; uictoriæ huius auctor apud Hæbreos. Poſt hanc uero compreſſionem:Palæſtini denuo pugnauerunt ſuper quos exercitum mittente Dauid: fortis apparuit Ephan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos Palæſtinorum ſolus pugnando pemit eos:& alios conuertit in fugam:quorum etiam multi in prælio ceciderũt. Paruo itaq; tempore Palæſtini quieſcentes:denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatẽ quæ erat non longe a finibus Hæbreorum:eratq; uir inter eos quidam:procentate ſex cubitorum:habens etiam digitos in utroq; pede, nec non & manu:uno pluſquã ſolet natura concedere: hoc eſt ſenos. Contra quem de exercitu dauid Ionadab filius Sammaa pugnãs deuicit:pulliſq; hoſtibus de ciuitate:totius uictoriæ auctor effectus:maximæ gloriæ culmẽ accepit. Nam & ille Palæſtinus gloriabatur ſe de prole gigãtum exiſtere. Poſtq pugnam nequaq contra Iſrahelitas habuere certamina. Expeditus itaq; dauid a ꝑliis & periculis:cum pace iam altiſſima frueret:cantica in deum:hymnoſq; uario metro compoſuit, alios quidẽ trimetros:alios quidẽ quinq; metros:diuerſaq; faciens organa:docuit: ut Leuitæ ſecundum ea deo hymnos ederent p ſabbatorum diem aliaſq; feſtiuitates. Organorum aũt ſpecies huiuſmodi eſt. Canora cithara quidẽ decẽ chordis coaptata:& hæc cum plectro pulſitur: Nabla uero duodecim ſonos habẽs digitis tangit. Erãt & Cimbala ærea: & grandia & lata. Et de his q dicta ſũt ſufficiant:ne oĩno hoꝝ organoꝝ natura neſciat. Circa regẽ igit erant oĩes ualde fortiſſimi quorum inſigniores & actionibus claris octo & uiginti fuerunt. Horum enim quinq; tantũ opera narrabo:p quos etiã uirtutes aliorũ poterunt indicari. Erant ſic enim ualidi:ut prouinciam regerẽt:& gentibus prætualerẽt. Primus itaq; Euſebius filius Achame qui aciẽ hoſtiũ frequẽter irrũpẽs:nequaq; pugnando ceſſauit:donec ex eis nongentos occideret. Poſt hunc erat Eleazar filius dodi:qui cum rege fuerat in Sarpha. Hic aliquando Iſrahelitis formidantibus Palæſtinoꝝ exercitum:& ab hoc fugiẽtibus ſolus reſtitit:itruẽſq; ſup hoſtes:occidit eorum multos:ita ut ſanguine occiſoꝝ: gladius eius hæreret dextræ. Et cum Palæſtinos tũc Iſrahelitæ uiderent in fugã eſſe cõuerſos:deſcendentes de montibus pſecuti ſunt eos:& mirabilis ac famoſiſſima uictoria tunc puenit: cũ Eleazar tantos interfeciſſet hoſtes:eoſq; Iſrahelitæ perſequerentur:& ſumerent ſpolia ꝑeremptoꝝ. Tertius autem filiꝰ Heli: nomine Semeias. Et enim in paleſtinoꝝ certaminibꝰ:dũ in locũ q dicit maxilla aciẽ poſuiſſent:& rurſus hæbrei metuẽtes eoꝝ exercitũ refugerent:ſolus eoꝝ aciẽ exercitũq; portauit:quorum alios qdẽ proſtrauit:alios aũt non ferẽtes eius uim & fortitudinẽ pſecutus eſt conuerſos in fugã. Hæc igitur

opera manuũ ac præliorũ tres iſti demonſtrauerũt. Quo tpe rex cũ eſſet in Hieroſolymis: Palæſtinorum ad bellandum ſupuenit exercitus. Tunc Dauid qdem in arcem ciuitatis aſcendit ſicut prædiximus: ut de bello cõſuleret deum: caſtra uero inimicoꝝ erãt in ualle fixa uſq; ad ciuitatem Bethleem: quæ ab Hieroſolymis procul eſt ſtadiis uiginti. Dauid itaq; ſotiis ait. Bonã aquã habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eã: quæ erat in puteo iuxta portã: mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculũ ei præberet qđ magis optaret: quã ſiquis ei magnã pecuniã ad tempus præſens offerret. Et hæc cum audiſſent iſti tres uiri: mox occurrentes: & per medium hoſtium iter facientes: uenerũt ad Bethleẽ: & aurientes aquã: denuo ad regem p eoꝝ caſtra reuerſi ſunt: ita ut Palæſtini eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes: quia ſic pauci eos contẽnerent: a dimicatione ceſſarent. Delatã itaq; aquã noluit bibere rex: quaſi de periculo & ſanguine hominum ſibi fuiſſet aduecta: & propterea nõ eſſet bibẽda: libauitq; eã deo & de ſalute gratias egit uiroꝝ. Poſt iſtos aũt fuit frater Ioab Abyſai. Is enim una die hoſtiũ nõgẽtos occidit. Quintus fuit Banaias genere ſacerdos q; p uocatus a uiris inſignibus in Moabitide regiõe ſua eos uirtute interfecit. Rurſus aũt cũ uir ægyptius genere: ꝓceritate mirabilis eũ ꝓuocaſſet: nudus armatũ ipſius iaculo ꝓtrauit ac ꝓdidit: nã auferẽs eius iaculũ: & uiuũ adhuc pugnãtẽq; ſpoliãs: armis eum ꝓpriis iteremit. Annumeret aũt & hoc ꝓdictis eius actionibus aut tanq; primum magnanimorum eius operum: aut quaſi nõ diſpar. Quadam tempeſtate cũ ningeret in puteũ lapſus icidit leo. Et cũ os putei eſſet anguſtum: latebat abſconſus ne appareret: erat ei ipſum orificiũ niue dãnatũ. Nullum ergo egreſſum Leo uidẽs: nec ſalutis exitũ rugiebat. Banaias aũt audiens beſtiã ꝓclamantẽ: dum iter tunc ageret: accedens ad puteum in eo deſcẽdit: & baculo quẽ portabat in manu beſtiã repẽte ꝓtrauit. Tales igitur uirtute fuerũt: & reliq numero triginta tres.

Rex Dauid fœliciter uiuens in regno Salomoni filio mandauit de edificatione templi & quãtũ materiã ei auri & argenti lapidũq; pretioſorũ ꝓparauerit ad templi edificiũ. CAP. XIII.

REx aũt Dauid uolẽs agnoſcere: quot eſſent milia populi totius: eſt oblitus moniti monſaici: quo prædictum fuerat: ut ſi dinumeraretur populus: pro uniuſcuiuſq; capite deo ſiclus præberetur. Præcepit ergo Ioab principi militiæ: ut pergens uniuerſum dinumeraret exercitũ. Quo dicente: non eſſe neceſſe hoc: nõ qeuit: ſed iuſſit numerũ Hæbreoꝝ ſigniter adipleri. Ioab uero ſumẽs tribunos & ſcribas: & pagrãs Iſrahelitaꝝ ꝓuinciã: cõſideratq; multitudine quãta eſſet Hieroſolymã remeauit ad regẽ: poſt menſes nouem & uiginti dies obtulitq; numerũ regi: abſq; tribu Beniamin: hanc enim dinumerare nõ poterat: neq; tribũ Leui. Penituit aũt Dauid q; dinumeraſſet populũ: eo q; deliquiſſet in deum. Fuit ergo alioꝝ Iſrahelitarum numerus nongenta milia uiroꝝ arma ferentiũ: & militiam exercere ualentiũ: iudæ uero tribus per ſe ſolam habuit. xl. milia: Prophetis itaq; declarantibus Dauid: quia deus ei iraſceret: ſupplicare cœpit eũq; rogaret: ut ꝓpicius eſſet: & ueniã peccato concederet. Tunc Gad prophetam miſit ad eũ deus: tres ſupplicii conditiones portantẽ: ut eaꝝ quam probaret eligeret: utrum uellet famem in ꝓuincia generari annis ſeptem: an tribus menſibus pugnando uinceretur ab hoſtibus: an certe morbus & lãguor accederet tribus diebus hæbreis: ille uero in anxietatem huius electionis oĩum rerum peſſimaꝝ incurrens tribulabatur: & uehementer animo uidebatur eſſe confuſus. Cũq; propheta diceret: hoc oĩmodis iminere: & reſponſum uelociter exigeret: ut electam ab eo conditionem deo renunciaret: cogitans rex: quia ſi famem eligeret: cõtra alios hoc facere uideret: quãdo ipſe quidẽ habens multa frumenta non pateretur inopiã: reliquis uero eſſet anguſtia: item ſi eligeret triũ mẽſium uictoriam hoſtium: ipſe quidem habens circa ſe uiros fortiſſimos: & cuſtodes: nihil oĩno metueret: neci uero eius exercitus ſubiaceret: inter hæc aũt cõem potius paſſionem: & regum & ſubiectorum elegit: in qua timor oĩbus eſt equalis: dicens quia multo melius eſt in dei magiſq; in hoſtium manꝰ incidere. Hæc audiens propheta: renunciauit domino. Qui morbum & interitum miſit in exercitũ Hæbreorum. Moriebantur enim nõ uno modo: ut facile languor potuiſſet agnoſci: ſed mors quidem inerat multis languoꝝ occiſionibus: & quia non poſſent cognoſci: facile peribant. Alius ergo ſuper aliũ moriebat: & latenter iminens malũ uelociter ferebat interitũ. Alii ſiquidem repente cum uehementibus doloribus: & amaro gemitu aĩam relinquebant: alii uero ipſis paſſionibus marceſcebant: ita ut neq; curam exhibere corporibus ꝓualerẽt: ſed præ labore deficerẽt: alii aũt repẽtinis e tenebris eoꝝ conatus abripiẽtibus ſuffocati: ꝓtinus expirabant: alii ſuper mortuos quos ſepeliebant ipſi quoq; moriebantur: imperfectas relinquentes pariter ſepulturas. Incipiente itaq; peſtifero languore eos ab hora matutina perimere: uſq; ad horam prandii cõſumpta ſunt milia ſeptuaginta. Extenditq; angelus manum ad Hieroſolymam: ut etiam illic peſtem lãguoris inferret. Rex autem ſaco amictus ſedebat in terra: rogans deum & ſupplicãs: ut morientium leuigaretur interitus. Tunc reſpiciens interea: & uidens angelum euaginato gladio in Hieroſolymam properantem: clamauit ad dominum dicens: iuſtum eſſe ut ipſe puniretur: qui paſtor erat: & greges quæ nihil deliquerant ſeruarentur: & ipſe poſcebat iram dei conuerti in ſe: & in generationem propriam potius prouenire ſupplicium: ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces: ceſſare fecit interitum: & mittens Gad prophetam: præcepit ut ad aream Iebuſei Orna repente conſcenderet: edificans illic altare: ut hoſtias immolaret. Audiens hoc Dauid non ſiluit: ſed mox in locũ ubi præ-

ceptum fuerat properauit. Orna uero terebat frumentum. Cunq; uidisset regem & omnes eius pueros uenientes: occurrit ad eum: & adorauit: erat enim genere quidem Iebusæus: Dauid autem præcipuus amicus: & propterea ei nihil mali fecit: quando ciuitatem sicut prædiximus deuastauit. Cunq; Orna interrogaret cur dominus uenisset ad famulum suum: dixit: ut aream compararet ab eo: quatenus altare in ea constituens domino hostias immolaret. Qui & aream dixit & aratri boues ad holocausta se præbiturum & deum oraturum: & sacrificium grate susciperet. Rex autem eius quidem simplicitatem & magnanimitatem diligere se professus est munusq; suscipere: precium uero eum rerum omnium accipere postulabat: dicens non esse iustum: gratias sacrificia celebrare. Dicēte autem Orna: ut quomodo uellet efficeret: quinquaginta aream syclis ab eo comparauit: & edificato altari sacrificia fecit: & holocausta celebrauit: & hostias pacificas immolabat: quibus placatus dominus: & denuo propitius est effectus. In illo siquidem loco aliquando contigerat offerre Abraam suum filiū Ysaac: quando cum iam paratus esset occidere filium: & in holocaustum exhibere: ex īprouiso aries apparuit & altare circunstetit: quē Abraam pro filio sicut prædiximus īmolauit. Videns autem rex Dauid orationem suam exauditam a deo: & sacrificium grate susceptū: decreuit ut ille locus area potius populi uocaretur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo edificando præmisit. Deus enim misit ad eum prophetam dicens: templum illic eius filium esse factum: q esset ei successurus in regnum.

Quo rex Dauid senex factus & frigidus p adolescētulā uirginē noīe Abisag calefactus est & de Adonia filio Dauid q usurpauit sibi īperiū: & qm̄ Salomon unctus est in regē iubente Dauid patre eius: cui rursus mādauit edificationē tēpli: dās ei descriptionē & cōstitutionē edificii. CAP. XIIII.

POst hāc itaq; prophetiā iussit rex numerari colonos & inuenti sunt: centum & octoginta milia. Ex his īstituit lapidū cesores octoginta milia. Aliā uero multitudinē ut lapides ueherēt deputauit: ex qbus tria milia qngēt̄os laborātibus p̄posuit. Præpauit āt fer rū: & æs ad opa: & ligna cedria ualde p̄cera: hæc mittētib⁹ sydōiis: qbus mādauerat: ut ei hāc materiā ministrarēt. Amicis uero suis dicebat: hæc se tūc gerere ut regnaturo p⁹ se filio p̄parata materiā ad opus fabricæ dereliqueret: & nō tūc cū eēt nou⁹ & iexpt⁹ pp ætatē talia laboraret: sed hūs hæc p̄parata: citius opus īpleret. Vocās aūt filiū Salomonē p̄cepit ei ut succedens in regnū: tēplū edificaret deo dicēs: qa eū uolentē hoc facere p̄hibuisset deus bellis & hūano sanguine sordidatū: & prædixisset: quia Salomon iunior filius eius edificaret templum: & quia ut hoc nomine uocaretur: non ipse tanq̄ pater prospexisset sed deus: & promisisset prouinciam Hæbreorum eius tempore fore fœlicem: & non solum in aliis bonis & pace qđ est oīum ualde præcipuum: sed & bello; atq; seditionū intestinarū: futurā maximam libertatem. Tu igitur inquit qūo & ante natiuitatē a deo rex fore monstratus es: nitere etiam in aliis eius prouidentiæ dignus esse: & pius existere: simul & iustus & fortis: mandata quoq; eius & leges quas nobis per Moysen tradidit: & tu serua & alios nequaq̄ præuaricare permittas. Templum aūt qđ te regnāte sibi præcepit fieri: deo reddere festinato: nō paueſcas magnitudinem operis nec labore terrearis: cuncta nāq; tibi ante meum obitum præparabo. Scito siquidem auri talenta iam collecti decē milia: argenti uero cētum milia talento; ferri uero & æris pondus quod & numer; possit excedere præparaui: ligno; & lapidum maximam copiam. Habes autem super hæc & qui lapides possint cedere: & fabricas instruere milia multa uirorum: & siquid his defuerit: adiicere non moreris. Esto igitur optimus gubernator: deū habendo patronum. Præcepit aūt principibus populi quos fabricare præceperat filium adiuuare: & bonis oībus abundantes: circa dei uacare religionem dicens pro his futuros pace simul & æquitate quæ deus iustis: & piis oībus consuetus est repensare. Edificato siquidē templo arcam eū præcepit illic & sancta uasa recondere dicēs: eo q; ante multum tempus hoc templum habere debuerant: nisi patres nostri deo inobedientes fuissent: cum deus utiq; sibi tēplum postq̄ hanc terram obtinuerūt edificare præcepit. Hæc itaq; ad principes suos dauid & ad filiū suum est locutus.

Rex Dauid sciēs se morituru; & uocās filiū suū Salomonē: plenius instruxit eum de obseruatione mandato; dei: & de his quos nouerat pœna dignos: post hoc mortuus est & sepultus a filio suo Salomone: & multæ diuitiæ cū eo sunt reconditæ. CAPI. XV.

ET cū iā eēt senex: & corpore frigidus: ita ut pp ætatē sic alegeret: ut neq; multis pellib⁹ adoptus calefieri posset: cōgregati medici: & consiliū facientes: tractauerūt ut ex omni regione speciosa uirgo eligeretur quæ cū eo dormiret hoc ei contra frigus fore remedium: ut eum puella uirgo foueret. Ad quā rem una adolescentula in ciuitate repta est: quæ mulieres pulchritudine sua cunctas excelleret: noīe Abysag: quæ dormiens solū modo cū rege calefaciebat eū. Rex aūt ad cās uenereas quæ iā senectute defecerāt: & ad coitū mulieris non ualebat. Quartus igit filius Dauid iuuenis speciosus: atq; procerus ex muliere Agit ei natus noīe Adonias: qui post Absolon fuerat p̄creatus: habēs regnandi superbiā: dicebat amicis: quia ip̄m oporteret in regnū succedere: fecitq; sibi currus & eqtes: & qnquaginta uiros præcursores instituit. Quæ cū uideret pater: nō corripuit eū: neq; impetū uolūtatis eius prohibuit: donec agnosceret proqua causa talia cogitaret. Habuit āt Adonias huius rei coopatores pricipē militiæ Ioab & Abiathar

ſacerdotem:cui ſolummodo reſiſtebat Sadoch ſacerdos:& ꝓpheta Nathã:& Banaias:qui ſupra cor poris cuſtodes fuerãt:& Semias amicus Dauid:& oẽs uiri fortiſſimi. Cũq; præparaſſet Adonias cœnam extra ciuitatẽ circa fontem qui erat in horto regali:& oẽs fratres ꝑter Salomonẽ illic uocaſſet: necnõ & principem militiæ Ioab:& Abiathar:& prĩceps tribus Iuda:Sadoch tatũmõ ſacerdotem:& Nathan ꝓphetam & Banaiã & oẽs diuerſæ uoluntatis ad cõuiuiũ nõ uocauit. Hæc autẽ mater Salomonis Berſabee Nathan ꝓphetæ nunciauit dicens:Adonias rex eſt:& Dauid hoc ignorat:deditq; ei conſilium ut ſaluaret ſe:& filiũ ſuũ Salomonẽ:& ingreſſa ad dauid ſola diceret ei:quia ipſe quidem iuraſſet poſt regnaturum fore Salomonẽ & quia Adonias iam teneret imperium. Qua ad regem loquente propheta ſe aſſeruit ingreſſurum: & ei⁹ uerba ſuo teſtimonio firmaturum. Credẽs autẽ uerbis ꝓphetæ Berſabee introiuit ad regẽ:& cum ſolẽniter adoraſſet:ſilenton petito:oĩa ei quæ prophe ta monuerat explicauit cõuiuiũ Adoniæ:& uocatos ab eo Abiathar ſacerdotem:& Ioab principem militiæ:& eius filios abſq; Salomone. & neceſſarios eius:amicos inſinuans:dicebatq; quia omnis populus ſuſtineret:quem rex ordinare uellet:rogans ut haberet in aĩo: qa poſt mortẽ eius ille regnãs: & eam & eius filium una ꝑimeret. Cũq; adhuc loqueretur cũ rege mulier:nũciauerunt ei:qa Nathã eum uidere uellet. Rege iubente ut ueniret: ingreſſus Nathan interrogabat:ſi ea die regem feciſſet Adoniam:& ei principatum populi tradidiſſet:dicens eum ſplendidum ualde feciſſe conuiuium:& oẽs regis filios præter Salomonẽ ibidẽ fuiſſe:& prĩcipẽ militiæ Ioab:qui cum plauſu nimio epularẽ & ludo æternum eius optabant effici principatum:adiiciens: neq; me inquit:neq; ſacerdotem Sadoch uocauit:nec Banaiam: qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus:& iuſtum eſſe ut omnes agnoſcerẽt:ſi per eius factum fuerit uoluntatem. Hæc dicente Nathan:præcepit rex uocari Berſabem:paulum nanq; e cubiculo diſceſſerat ingrediente propheta. Cunque ueniſſet mulier: rex ad eam:iuro inquit tibi per deum noſtrum excelſum:filium tuũ Salomonem eſſe regnaturum:ſicut & primitus iam iurauí:& hunc ſup meum ſolium fore ſeſſurũ:& hoc hodie celebrandum. Cũ ergo mulier adoraſſet eũ & longæuam eius optaſſet uitã:Sadoch ſacerdotẽ & Banaiã uocari præcepit. Quib⁹ ueniẽtibus cum iuſſiſſet ut ſumpto Nathan propheta:& armatis qui circa aulam regiã reſidebant:imponentes eius filium Salomonem in iumento regio:foras ciuitatem ducerẽt ad fontem qui dicitur Geon:& unguentes oleo ſancto eum conſtituerunt regem:& Sadoch ſacerdotẽ:& Nathan prophetam hoc celebrare præcepit:ſequenteſq; per mediam ciuitatem tuba canerent clamantes:inæternũ uiuere regem Salomonem:& eum ſedere in regio ſolio conſtituerent:ut agnoſceret omnis populus:q; ei traditum a patre fuiſſet imperium. Salomoni uero mandauit de regno:ut pie & iuſte circa Hæbream gentem:& tribum Iuda uiueret. Cunq; Banaias optaſſet: ut eſſet deus Salomoni propitius:repente inſigniter:& nullam habentes moram: impoſuerunt Salomonem in regia mula:educenteſq; eum extra urbem ad fontem:& oleo eum ungentes:introduxerunt rurſus in ciuitatem:fauentes:& regem eius longæuum fieri deprecantes:deinde uenientes ad domum regiam ſedere fecerunt eum in ſolio regis. Tunc omnis populus mox conuerſus ad epulas:& feſtiuitatem lætatus in calamis:aliiſq; muſicis organis: delectabatur: exultans:ita ut diuerſitate organorũ:& melodia muſica omnis terra & aer reſonaret. Cunq; ſenſiſſet clamorem Adonias:& qui eius conuiuio præſentes erant turbati ſunt:dicebatq; Ioban non ſibi placere ſonum tubæ quam audiebat. Dum ergo cunctis in conuiuio conſtitutis:nullus guſtaret cibum:ſed omnes diuerſis cogitationibus inhærerent:cucurrit ad eos ſacerdotis Abiathar puer nomine Ionathas. Cunq; uidiſſet Adonias iuuenem & dixiſſet boni eum nuncii fore portitorem:ille eis pandit uniuerſa de Salomone: & uoluntatem regis Dauid aperuit. Exilientes igitur mox e conuiuio Adonias & omnes qui uocati fuerant:a ſede regali fugierunt. Metuens autem Adonias regem pro his quæ fuerant geſta:ſupplex factus eſt ei. Et dũ cornu altaris teneret:hoc feciſſe nunciatum eſt Salomoni: & quia rogaret:ut ab eo acciperet iuſiurandum:quia non haberet rex circa eum huius facti memoriam:nec mali aliquid ſuſtineret. ille mã ſuete miſit temperanterq; agens:ab illo quidem delicto eum dimiſit illeſum dicens: q; ſi inciperet aliquid denuo nouitatis proferre ipſe ſuæ punitionis auctor exiſteret. Et mittens iureiurando præbito:euocauit eum. Qui dum ueniſſet:& adoraſſet:iuſſit eum ad domum propriam remeare: Nihil decetero metuentem:ut tamen bonum ſe pro ſua utilitate maxime exhiberet admonuit. Volens autem Dauid oſtendere totius populi regem ſe filium effeciſſe:conuocauit principes uniuerſos in Hieroſolymam: & ſacerdotes: & leuitas: & dinumerans populum:inuenit ab anno triceſimo uſque in quinquageſimum exiſtere triginta octo milia:ex quibus inſtituit curatores fabricæ templi:uiginti tria milia iudices populi:& ſcribas eorum ſex milia:& totidem qui hymnos dicerent deo:cantantes in organis quæ Dauid ſicut prædiximus inſtituit. Diuiſit etiam eos per generationes:& ſegregans ex tribu ſacerdotes:inuenit eorum generationes uigintiquatuor:ex domo quidem Eleazar ſedecí: & de Thamar octo & præcipiens:ut unaquæq; generatio miniſtraret deo per dies octo a ſabbato uſq; ad ſabbatum:& ita omnium generationes ſortẽ acciperent:præſente Dauid & Sadoch & Abiathar ſacerdotibus & principibus uniuerſis. Et prima quidem generatio conſcendens conſcripta eſt prima & ſecunda pariter & tertia: & conſequenter uſque ad uigeſimamquartam:& diuiſo hæc permanſit uſque ad præſentem diem. Fecit autem & de tribu leuitarũ partes uigiti & quattuor:& ſortiti

eodē modo cōſcenderunt:utq; ſecundum modum ſacerdotum octo diebus ipſi quoq; miniſtrarēt inſtituit. Eos uero qui erant de germine Moyſi:hos eminentius honorauit. Fecit enim eos cuſtodes theſaurorꝝ dei atq; uaſorꝝ:quæ reges deo dicare contingeret:iuſſitque omnibus de tribu leui:ſimul & ſacerdotibus:ut die noctuque deo ſeruirent:ſicut eis præceperat Moyſes. Poſt hæc diuiſit exercitū in cohortes duodecim cum ducibus ſuis & centenariis & tribunis. Habebat uero unaquæque cohors uigintiquatuor milia uirorum:quos obſeruare præcepit per tricenos dies a prima hora uſque ad nouiſſimam Salomonem regē cū millenariis & cētenariis. Cōſtituit autem iudicē uniuſcuiuſq; cohortis quem bonum iudicauit & iuſtum:& tutores theſaurorū:& uitium:& agrorꝝ:alioſq; iumentorum quorum nomina nō credidi neceſſarium reminiſci. Cūq; hæc ſingula prædicto modo diſtribuiſſet:conuocans in eccleſiā iudices hæbreorum:& principes tribuum:& duces cohortium:& qui in unoquoq; actu: ut qui ſuper poſſeſſionem regiam fuerat conſtitutus: ſtans excelſiore ſolio rex ait. Fratres conſcios uos eſſe uolo:quomodo templum deo edificare deliberans:augꝝ multū præparauit pariter & argentum centum milia talentorum. Deus autem prohibuit me per Nathan prophetam propter bella quæ pro uobis geſſi:ex inimicorum cedibus pollutam habens dextram:ut ei tēplum edificarem:ſed filium mihi ſucceſſurum in regnum:hoc implere præcepit. Nuncio itaque quoniam dum pater noſter Iacob duodecim filios habuiſſet:noſtris Iudam fuiſſe regem:& meipſum cum ſex fratres haberem præpoſitum:& a deo recepiſſe regnum:& nullum eorum grauiter hoc tuliſſe:& ego depoſco meos filios:ut nō in alterutros ſeditiōes exerceant: Salomōe regnū ſuſcipiēte:ſed agnoſcē tes q̄ deus eum elegerit: ferant eum libenter ut dominum. Non eis grauis debet eſſe dei uoluntas quando non extraneo ſeruiunt:ſed magis letentur in fratre:honorem imperii poſſidēte: eoque una participantes. Oro itaque ut promiſſiones dei perducantur ad finem:& fœlicitas in cuncta prouincia ſeminetur:omni itaque tempore maneat ſicut etiam ſub rege Salomone eſt ipſe pollicitus præbiturum. Erunt autem hæc firma:& terminum bonum habitura:ſi pium & iuſtum:& cuſtodem paternarum legum temetipſum o fili præbueris. Si uero has tranſcenderis: mala te ſcito eſſe paſſurum Rex itaq; dum hæc compleſſet uerba ceſſauit. Deſcriptionem uero & cōſtitutionem ædificii templi omnibus ſuadentibus Salomoni tradidit:quemadmodū fūdamenta domus & ſupiora eius:& quā ta & qualis latitudo & altitudo fieret:necnon & quanta uaſa aurea & argentea quorum pōdus ipſe decreuit:monuitq; eum quoq; ſermonibus:ut omni inſtantia immineret in ope:utq; princeps & leuitarum tribus cum eo piter laborarent propter eius ætatem:& quia cum deus illū elegerit:qui & fabricæ templi:& præſul eſſet imperii:facile illis & non ualde laborioſum ædificium fore dicebat:cum ipſe multa auri talenta:plurima uero argenti & ligna:dum & fabrorum multitudinem:& lapides cedentium præparaſſet:necnon & ſmaragdos & alios lapides præcioſos:ſed & nunc oblationis primitias faciens:alia tria milia talētorum auri puriſſimi ſe præbiturum eſſe dicebat ad aditum & currum dei faciendum ex quo & cherubin eſſent ſub quæ conſtituerat arcam. Cunque tacuiſſet Dauid:principibus & ſacerdotibus atq; leuitis multum ſtudiū oblationis habentibus & promiſſiones claras & magnificas exhibentibus:quæ etiam ſunt impletæ ab eis:obtulerūt auri quidem talenta quinq; milia:& ſtateres decem milia:ferri talenta multa milia. Sed & quicunq; præcioſos lapides habuit obtulit:& in theſauros dedit obſeruandos: quorum agebat curam pronepos Moyſeos:Saulis. in his itaq; oīs populus exultabat. Sed & Dauid uidens ſtudium & munificentiam pceꝝ ac ſacerdotū & ſimul uniuerſorꝝ:deū benedicebat magna uoce:patrē & genitorem oīum eſſe proclamans:ſed & opificem reꝝ humanarꝝ & diuinarꝝ:& quibus eum ipſe præpoſuiſſet p̄ſulem:ſimul & curatorem feciſſet generis Hæbreorꝝ:& fœlicitatis eorꝝ:quoꝝ ei p̄buerat principatū: Inter hæc autē orans & omni populo bona ſemper optans: & Salomoni filio mentem ſanā & iuſtam : & in cunctis partibus uirtutis incolumitatem:iuſſit ut etiā populus benediceret deū:Illi uero proſtrati in terram adorauerunt:egerunt q; gratias Dauid p oībus:quæ eo regnāte potiti ſunt. Altera uero die deo hoſtias celebrauit:uitulos mille:& totidem arietes:& agnos mille quos in holocauſtis obtulerunt :ſacrificauerūtq; piter & pacificas:multa milia ouium occidentes:& tota die rex feſtiuitatē habebat cum oī populo. Sed & Salomonem ſecundo unxerant oleo regemq; fecerunt:& Sadoch pontificē uniuerſæ plebis:deducentes ad regalia Salomonem:& ſedere facientes in ſolio patris. Ab illo nanq; tempore:ei cunctus populus ſeruiebat.

CAPI. XVI.

POſt paululū uero tēpus:& Dauid ægritudine & ſenectute cōfectus:ſciens ſe morituꝝ: uocauit Salomonem filiū: & hæc ei locutus eſt. Ego qdē o fili iam ad uniuerſorum debitum ad patres procedo meos:cōmune gradiēs iter omnium qui ſūt nunc.quique futuri ſunt:illic pergēs unde nō licet ulterius remeare:& quæ in hac uita gerūtur agnoſcere. Quapropter uiuēs adhuc & iuxta mortē conſtitutus:ea te moneo quæ dudum & dixi.ſuadens tibi:ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos: pius aūt circa deum qui tibi dedit imperium: atq; mandata ſerues & leges quas ad nos per Moyſen ipſe trāſmiſit:& neque gratia neq; inimicitiis neque concupiſcentia:neq; alia paſſione conſtrictus has forte cōtemnas. Dei enim fauorem amittis ſi leges præuaricatus fueris: & e diuerſo prouidentiam eius in te conuertis:ſi talis fueris:qualem eſſe rectorem decet imperii. Sed ego etiam deū exoro:ut genus noſtrum regnū ipe uniuerſo poſſideat:

nec altera domus Hæbreoꝝ habeat principatū:ſed ut noſipſi p ſecula eterna regnemus.Eſto aūt me mor iniqtatis Ioab:qui p zelum occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos:Abner filium ner & Amaſā filiū Iethra.Quoꝝ mortē ut fuerit uiſum tibi defende:qūo potior me atq; potētior exiſtens Ioab:pœnā hactenus declinauit.Cōmēdo aūt & tibi filios Berzellai galaditidis:quos in oi honore & ꝓuidētia cōſeruabis:hoc munꝰ ꝓſtando mihi.Nō eis.n.initiū bñfaciēdi cōferimꝰ:ſed ea potius re cōpenſamus:qa pr̄ eoꝝ mihi in fugæ tpe miniſtrauit.Sed Semei filiꝰ Gera de tribu Beniamin q mul tū mihi in fuga poſito blaſphemauit:ꝓficiſcēti:& poſtea remeanti occurrit ad fluuiū Iordanis:& fidē accepit:qꝺ nihil mali tūc pateret nūc cām rōnabilē reqrēs:decēter ulciſcere.Dūq; ergo filiū hæc mo nuiſſet:de oibus:& amicis:& de his quos nouerat pœna dignos:defunctus eſt:cū uixiſſet annis.lxx. Ex qbus regnauit ſeptē ānis in Hebron ſup tribum Iuda:& mēſes ſex:in Hieroſolymis aūt regnauit ſup ꝓuinciam uniuerſam ānis triginta tribus.Hic.n.uir fuit optimus & oī uirtute plenꝰ quos eē oportet in regibꝰ:qbꝰ tātaꝝ gētiū cōmittit ſalus:fortis:q̄lis nō fuit alius.Nā in certaminis q̄ ꝓ ſubiectos habuit:primꝰ ad picula ꝓperabat:laborare & pugnare milites iuitabat:ipſe opando potius:non ſicut dñs impando:ad itelligēdū & cōſiderandum de futuris:& ad diſpēſationē p̄ſentiū nimis idoneus: caſtus:māſuetus:benignus:circa eos q in calamitatibꝰ erāt:iuſtus & nimis humanus:in his āt q̄ regi bus ꝓcipue cōueniūt:in nullo penitus niſi circa uxorē Vriæ magnitudine ptātis deliqt āt & diuitias q̄tas nullus alius regū:neq; Hæbreoꝝ:neq; gētiū aliaꝝ.Sepeliuit āt eū filius Salomon in Hieroſoly mis decēter nimis:& aliis rebꝰ q̄ ſolēt circa exeqas regias miniſtrari:& multas diuitias cū eo recondi dit.Quaꝝ magnitudinē ex his q̄ dicturus ſum poterit qlibet agnoſcere.Poſt tp̄s.n.annoꝝ mille tre cētoꝝ:hircanus pōtifex dū ciuitas obſideret ab Antiocho rege qui Pius cognominatus eſt filio De metrii:uolens ei dare pecunias ut ab obſeſſiōe recederet:& exercitū ſuū auferret:non hūs unde hoc adimpleret:aperuit unū locū ſepulchroꝝ Dauid:& ſublatis exinde tribus milibus talētoꝝ:ptem de dit Antiocho:& ita nimietatē obſeſſiōis amouit:ſicut ēt in aliis indicabimꝰ.Poſt hæc aūt multo annoꝝ tpe iam trāſacta rurſus Herodes rex aliū locū apiens:plurimas exinde pecunias tulit. Nullus āt eoꝝ loculos regum inuenit.erant.n.ſub terra mechanico modo recōditi:ut igredientibus in monu mentum:nullatenus poſſent eſſe manifeſti.Sed de his qdem hæc modo indicaſſe ſufficiat.

Incipit liber octauus antiquitatum.

Quomodo Salomon ſuſcepit regnum:& peremit Adoniā Ioab & Semei. CAPI. I.

Auid itaq; ꝙ uirtutū:q̄torumq; bonoꝝ auctor extiterit cōtribulibꝰ ſuis:quā taq; bella pugnaſq; geſſerit:& lōgæuus ſit mortuus:in p̄cedenti declarauimꝰ libro.Salomoni uero eiꝰ filio adhuc ætate iuuenculo ſuſcipiēti regnū:quem adhuc uiuēs p̄ dñm populi uniuerſi uolūtate dei cōſtituit:ſedēti in ſolio pa tris:oīs eqdē populus ſolēniter fauit:ut aſſolet initio quatenus eiꝰ res optime regerent:& uſq; ad ſenectutē feliciter ꝓmaneret in regno.Adonias āt q eius etiā p̄e adhuc uiuēte tentauerat regni culmē iuadere:ingreſſus ad regis ma trē berſabeen:eaq; humiliter ſalutata:reqſitus ab ea:ut ſi ꝓ aliqua petitiōe ue niſſet ediceret:ꝓmittēs ſe tota uolūtate cōferre:Adonias itaq; locutus ē.No ſti qdē & ipſa regnū & ꝓp ætatē:& ꝓp populi uolūtatē fuiſſe meū:ſed decreto dei ad Salomonē tuū filiū pueniſſe:me tñ amplecti ꝓfiteor:& gratis ſeruire ei:& libenter agere q̄ iuſta ſunt.His dictis pari ter poſtulauit:ut apud filiū eius ſuū fratrē intercederet:eiq; ſuaderet:dari ſibi Abyſag:q̄ cū eius patre dormierat uxorē dicēs.qa ꝓ ſenectute eā pater nō agnouiſſet:ſed adhuc uirgo conſiſteret. Berſabee uero & miniſtraturā ſe in hoc negocio ſtudioſe ꝓmiſit:& nuptias ꝓmereri pp utrūq;:qa & rex ei uel let aliquid p̄ſtare:& illa ꝓ eo ꝓna uolūtate depoſceret.Adonias aūt ſpe nuptiaꝝ lætus abſceſſit.Salo monis ergo mater repente prexit ad filiū:locutura de qbus Adoniæ ſupplicāti promiſerat.Et occur rente ſibi filio eamq; cōplectente:cū deduxiſſet eā ad locum ubi ſoliū erat regni cōſtitutū:rex aliud ſoliū a dextris matri iuſſit apponi.Cūq; ſediſſet berſabee:unū inqt o fili munus mihi petenti cōcede: & ne uelis quaſi difficile denegare:triſtēq; deſerere.Cui Salomon ſe iplere qd uellet ait:qa ſcīm eſſet matri cuncta ꝓbere:culpabat tñ eius petitiōis initiū:qd tanq; nō habens firmiſſimam ſpē adoptionis hmōi uerba ꝓferret:& adhuc qcq̄ ſibi negari metueret.Tūc illa rogabat:ut uirginē Abyſag Adoniæ fratri dōaret uxorē.Hoc uerbū rex iracūde ſuſcipiēs:dimiſit qdē mīem dicens:qūo Adonias cās ni mis eminētes appeteret:& mirari ſe qūo nō ei poſceret etiā regnū:q̄ q̄ſi ſeniori Abyſag dandā roga ret uxorē:q potētes hēret amicos:Ioab principē militiæ:& Abiathar ſacerdotē:mittēſq; Banaiā:qui erat ſup corpis cuſtodes:fratrē Adoniam ꝓcepit occidi.Vocās igitur & Abiathar ſacerdotē dixit ei. A morte quidem hoc te liberat quia & cū patre meo ſæpius laborāſti:& arcam cū eo in hāc regionē uexiſti:hoc aūt tibi propono ſuppliciū:eo ꝙ fueris cū Adonia cōiunctus eiq; cōſenſeris: ut neq; hic moreris neq; ad faciē meā ingrediaris:ſed ꝓgens in tuā patriā in agris dege:& hanc cōuerſationem donec uiuas exerceto:qūo peccāſti:& nō eſt iuſtum te habere ſacerdotiū. Sic ergo domus Ithamar ſacerdotii honore priuata eſt:propter prædicta cām ſicut Samuel Heli prædixerat:tranſiuitq; ad ge nus Phinees.i.ad Sadoch.De genere uero Phinees tpe quo ad domum ithamar ſacerdotiū trāſmi-

grauit:Heli primo pontificatum accipiente:iſti deſcendiſſe noſcuntur qui a ſacerdotio ſunt priuati. Vochar filius Ioſeph ſummi ſacerdotis:huiꝰ filius Ioathā.ioatham autem Meroth:Meroth Aſophi: Aſophi autem Achitob. Achitob autem Sadoch:qui primū a rege ſacerdos ē factus.Ioab igit̄ princeps militiæ peremptum audiens Adonian:ualde perterritus eſt:erat enim eius amicus potius q̄ Salomonis regis:& hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter ſuſpicatus eſt: fugit ad altare:credens ſibi cautelam religionis interuentu pietate regia profuturam.Quod dum fuerat regi nunciatum:mittens Banaiam eum iuſſit adduci:ut in eius iudicio ſatiſfaceret.Ioab autem ait non ſe relicturum eſſe ſacrarium:ſed ibi potius q̄ in loco alio moriturum.Quod dum Banaias renunciaſſet regi:præcepit Salomon ibi ſicut uellet caput eius abſcidi:& hanc eum recipere pœnam pro duobus militiæ principibus:quos indecēter occiderat:& eius cadauer ſepeliri:ut peccata quæ geſſit eius nunquam deſererent genus:& Ioab morte ipſe:eiuſq; pater eſſet innoxius.Quod dum feciſſet Banaias:ipſe princeps militiæ totius exercitus conſtitutus eſt. Sadoch autem ſolum fecit ſacerdotem:in loco Abiathar quem remouit.Semei uero præcepit:ut domum ſibi edificaret in Hieroſolymis:ibiq; maneret:& torrentem Cedron tranſgredi non auderet:quod ſi tranſcenderet:ultionem mortis ſcire:& ſuper hanc comminationem iuriſiurandi eum religione conſtrinxit.Semei autem hoc præcepto Salomonis gaudere ſe dicens atq; ſeruare:inſuper adiiciens iuſiurandum:relicta patria in Hieroſolymis habitabat.Tranſactis autem annis tribus:audiens duos ſeruos qui ei fugerant in Geth cō morari:prexit ut q̄reret eos.Quod cū ei reuertēti cognoſceret rex qa & mandatū eius & iuſiurandū reſpuiſſet:grauiter hoc tulit:eoq; uocato:tu inqt iuraſti:nō te me eē relicturꝝ:neq; ab hac ciuitate ad aliam aliq̄tenus egreſſurꝝ.Nō ergo iuriſiurandi effugies ultionem ſed etiam p quibus patrem meū fugientē iniuriis affeciſti:dabis nūc pœnas. Agnoſcas quia nihil lucrantur qui non repente pro ſua iuſtitia puniuntur:ſed omni tpe quo ſe putant nihil pariendos ſine timore conſiſtere:creſcit eorum pœna:& cā maior efficit:q̄ peccaſſe noſcunt.Tunc Semei Banaias iuſſu regis occidit.

De ſapientia eius & intellectu:atq; diuitiis. CAPI. II.

CVmq; Salomon iā regnū haberet firmū:punitis oīb⁹ inimicis:duxit uxorem filiā Pharaonis regis ægyptiorꝝ:edificatis muris Hieroſolymorꝝ multū potiorib⁹atq; munitionibus q̄ primitus extiterūt.Decetero maxia pace gubernauit impium in nullo p iuuētutē circa iuſtitiā legūq; cuſtodiā aut paternorꝝ memoriā mandatorꝝ minor exiſtens: ſed cūcta quæcūq; ætate puecti ſapiētiaq; pfecti faciūt:cū integritate p̄cipua celebrabat: placuitq; ei ut ueniens in Hebron:in altari æreo qd̄ fecerat Moyſes ſacrificaret deo.Tunc itaq; mille oues obtulit in holocauſtū.Quod dū feciſſet:p̄cipue deū uiſus eſt honoraſſe: appuitq; illi ea nocte per ſomniū p̄cipiens:ut quæ uellet ſibi pro cultu pietatis peteret dona inferri.Salomon aūt optima & eximia poſtulabat:q̄ & deus grate præberet:& utiliter homo p̄cipet.Non igitur aurꝝ nō argentū non alias diuitias ut homo & iuuenis ſibi dari dep̄catus eſt:hæc enim mūltos ſola putantur magna & dei dona p̄cipua eſſe:ſed da mihi inqt domine mentem ſanam:& prudentiam bonā:ut circa populū iuſtū poſſim uerūq; pferre iudiciū. His petitionibs placata diuinitas:& iam alia cūcta quorum memoriam in p̄ce non fecerat dare ſe dixit ideſt diuitias:ſæculi gloriā de inimicis uictoriam:& præoībus intellectū ac ſapientiam:q̄lē nullus alter hoīum habuit nec regū:nec priuatorꝝ:ſeruaturūq; ſe etiam nepotibus eius imperiū multo tpe compromiſit:ſi iuſte uiueret:& ei obediret: & patris ſui in optimis actionibus imitator exiſteret.Hæc Salomon audiēs dicta a deo:repente exiliuit e ſomno:& adorans eū:ad Hieroſolymam remeauit:& ante tabernaculū ſacrificia celebrauit:epulaſq; uniuerſas exhibuit.His itaq; diebus iudiciū apud eū deductū eſt:cuius criminū erat inuenire difficile.Cām uero unde in iudiciū Salomon prouenerat:neceſſariū iudicaui referre:ut legentibus iurgii nota ſit difficultas:& ſi tale aliquod contigerit:q̄ſi ex imagine egregii decreti:cito poſſint huiuſmodi proferre ſententiā.Duæ ad eū mulieres ſocia de conuerſatione cōuenerūt:quarꝝ quæ læſa uidebatur: prima cœpit hæc uerba proferre.Habitabamus inqt o rex ego & hæc in una domo:contigit aūt ambabus: ut una die eadē hora pareremus.Tranſacta iā tertia die:dormiens hæc ſupra ſuū filiū icubuit:& eum uiolenter occidit:tollēſq; meū ad ſe cōtulit:& mortuū in ulnas meas dormientis apposuit.Mane ſacto dum ubera porrigerē filio:meū quidē non repperi:huius autē mortuū adiacere mihi cognoui: & miſera certius hoc turbataq; conſiderans:factū ſcelus inſpexi.Vnde repetens meum filium & non ab iſto recipiens:ad tuū domine remediū cōuolaui. Dum enim ſolæ ſimus & nullū qui nos arguat metuamus:contemnens hæc denegare perſiſtit. His dictis requiſiuit rex:quid allegare uellet & altera.Quā negante q̄ hoc feciſſet:& dicente ſuū uiuere filiū:& aduerſariæ ſuæ defunctū:cū nullus poſſet huius rei iudiciū diſcernere:ſed in eius deſcriptione omnium mens haberet:ſolus rex hmōi quæſtione inopinabiliter exoluit:iuſſitq; deferri & mortuū & uiuum infantē:uocauitq; quendam armigerum præcipiens:ut euaginato gladio:ambo diuiderentur infantes:& utraq; medietatem & eius q̄ mortuus erat:& qui uiuebat acciperet.In hoc ergo iudicio omnis quidem populus ignorans ſentētiam deridebat:q̄ſi ab adoleſcēte rege prolatam.Inter hæc autē uera matre p̄clamante ne hoc fieret: ſed potius ut infantulus eius ſociæ traderet:ſibi ſufficere dicens:ut tantū uiueret:eumq; uideret: licet alterius eſſe putaret:& e diuerſo altera p̄parata eſſet ut diuiſum uideret infantem: inſuper ueram

matrem tormentis affici poſtularet: cognoſcens rex utriuſq; uoces de uero fonte cordis prolatas: re clamanti quidem ne pimeretur infantulus: iuſſit filiũ redonari: ueram matrem eam agnoſcẽs: alteri us uero malicĩam accuſauit: quæ necato ꝓprio filio: etiam ſuæ amicitiæ natum uidere cupiebat ex tictũ: Hoc itaq; magnum exẽplum & ꝓcipuũ ſapiẽtiæ & prudẽtiæ eius indiciũ populus credidit uni uerſus: & ex illo die tanq̃ diuinũ habentẽ ſenſum omnes inſpiciebant. Iſti itaq; principes militiæ & duces erant ei in omni puintia: in tribu quidẽ Effraim Vrias: in regione autẽ Bethleẽ erat Dochis: doreẽſem autem & maritimorũ regionẽ Benainadab habuit ſub poteſtate ſua duxitq; filiã Salomo nis uxorẽ. Campus autẽ maximus erat ſub Banaia filio Bachi cui adiecta terra eſt ad Iordanem uſq; protenſa. Galaditẽ uero & gauladitẽ uſq; ad montẽ libanum: & centũ ſexaginta ciuitates maximas atq; munitas habens ſub ſe Gabiar: gubernabat eas. Achinadab autem totius Galileæ uſq; ad Sydo nẽ curam habebat: & ipſe duxit filiam Salomonis nomine Baſinia. Maritima uero q̃ circa arcem & ciuitatem poſita ſunt habuit Banach Sabath aũt montẽ Tabirum: & Carmelum: & ĩferioreẽ Galilæã: regionemq; uſq; ad Iordanẽ fluuiũ conſtituram Baſan diſponebat. Semei autem ſors Beniamitidis erat iniuncta: Gabar aũt habuit regionẽ poſitam tranſiordanẽ: & ſuper oẽs hos unus erat poſitus prĩ ceps. Mirabile itaq; ĩcrementũ habuit & populus Hæbreoꝝ & tribus iuda: cõuerſi ad terræ culturã. Nam pace potiti: & a bellis atq; tumultibus ulterius abſtracti: inſup & deſideratã libertatẽ adepti: in tẽperantes erant circa ſubſtantias congregatas: & eas ſemp potius extẽdẽdas. Erãt regi & alii duces qui Syrorum terras & alienigenarum a fluuio Euphrate diſtentas uſq; ad ægyptũ gubernabãt: tribu ta colligentes ex gentibus. Inferebãt autem & eius mẽſæ quotidianæ ad regale cõuiuiũ ſimilæ cho ros triginta: ſarinæ expẽſæ choros ſexaginta: boues ſaginatos decẽ: & de paſcuis uiginti: annos ſagi natos centum. Hæc oĩa præter illa quæ de uenationibus capiebant. i. ceruos & uolatilia: ſed & piſces ab alienigenis portabantur. Tantã uero multitudinem curruum habuit Salomon: ut quadraginta milia præſepia equoꝝ ſubiugaliũ eſſent: & præterea erant duodeci milia equeſtriũ: quoꝝ medietas qdẽ regẽ ĩ Hieroſolymis obſeruabat: reliqui uero p uicos regios diſpſi manebant. Idẽ uero dux cui commiſſæ erant mẽſæ regalis expenſæ: etiam equis neceſſaria miniſtrabat: deuehens hæc ad locum ubi rex ipſe morabatur. Tantam itaq; deus præbuit Salomoni prudentiam ac ſapientiam: ut etiam hoĩes antiquos excelleret: & nec ægyptiã q ſapientia oĩbus differre dicunt compatus: uel modicũ minor eſſet: quoꝝ utiq; multam nimis ſapiẽtiã præcedebat. Tranſcendit ſua ſapientia etiam eos qui apud Hæbreos tunc ſapiẽtia clarere uidebantur: quæ oĩa non præteribo. Erant aũt Ethã: & Themã: & Chalgal: & Dardanus filii Madanis. Compoſuit aũt & libros de cãticis & modulationibus qnq; & mille: & pabolaꝝ atq; ſimilitudinũ fecit libros tria milia: per unũquodq; enĩ arboris genus pabo lam dixit: ab Hyſopo uſq; ad Cedrum. Eodẽ mõ & de iumẽtis: & de reliquis terrenis: necnon aqua tilibus: & aeris alitibus diſputauit. Nullam náq; naturam ignorabat: ĩexaminatamq; ꝓtenit: ſed de oĩbus philoſophatus eſt: & diſciplinam proprietarũ eaꝝ eminẽter expoſuit. Præſtitit ãt deus etiã ei: ut contra dæmones artẽ ad utilitatem hoĩum & eoꝝ curas ediſceret: & incãtationes inſtituit: qbus egritudines ſoleant mitigari. Modũ etiam coniurationũ: quibus obſtricti dæmones ne denuo rede ant effugãtur inuenit: & hæc cura hactenus apud nos multum ꝓualere dinoſcitur. Vidi etenim quẽ dã Eleazaꝝ de gente noſtra præſente Veſpaſiano & eius filiis & tribunis: alioq; ſimul exercitu: curã tem eos: qui a dæmonibus uexabantur. Modus autem medicinæ fuit huiuſmodi. Intulit naribus eius qui a dæmonio uexabatur anulum habentẽ ſubter ſignaculum radicem a Salomone monſtra tam: deinde dæmonium per nares odorantis abſtraxit: & repente cecidit homo. Poſtea coniurauit eum: iuramentum oblicĩs Salomonis: ne ad eum denuo remearet. i. cantica quæ ille compoſuit ſu per eum dicenda. Volens autem ſatiſſacere atq; probare præſentibus Eleazarus hanc ſe habere uir tutem: ponebat ante eos aut calicem aut peluim aquæ plenum: & dæmonio imperabat: ut hæc egreſ ſus ab homine euerteret: & uidentibus præberet indiciũ quod hominem reliquiſſet. Quo facto: ſapientia Salomonis cunctis innotuit: propter quam ut omnes magnitudinis eius naturam cogno ſcerent atq; religionem & ut nullius rei uirtus de omni genere ſub ſole eum lateret: hæc dicere ſum cõpulſus. Audiẽs ergo Hirã rex tyri: q; Salomon Dauid patri ſucceſſiſſet in regno: & ualde lætatus qũo Dauid fuerat amicus: miſit ad eum ſalutans & propter præſentia bona gaudẽs. Deſtinauit uero ad eum denuo Salomon litteras hæc habẽtes. Rex Salomõ Hirã regi. Scito patrẽ meũ uoluiſſe deo edificare templum: & bellis frequentibus fuiſſe prohibitum: non enim primo deſiit inimicos extin guere: donec eos tributarios ſibimet ſubiugare: ego uero gratias ago deo pro pace præſenti: pro pter cuius deuotionem non dubito edificare domum: ipſe nanque meo patri dixit a me hanc eſſe faciendam. Quapropter rogo: ut aliquos mittere iubeas cum meis ad montem libanum: qui ligna ſecare poſſint ad ſectionem nanq; ſiluarum Sydonii ſunt doctiores noſtris: mercedes uero quas de creueris ego incidentibus ligna præbebo. Legens autem Hiram hanc epiſtolã: & in his quæ ſcripta fuerãt delectatus: Salomoni ita reſcripſit. Rex Hiram regi Salomoni. Dignũ ẽ qdẽ ut benedicat deus: q; tibi patrium præbuit principatum ſapienti uiro: & omni uirtute pollenti: ego autẽ in his omni bus delectatus: quæcunq; mandaſti libentiſſime miniſtrabo. Incidens enĩ ligna procera & multa ce drina pariter & cypreſſina p meos ad mare deſtinabo præcipiẽs: ut ratibus factis: nauigãtes ad locũ

quemcũq; uolueris ea deponant:ut tui hæc ad Hieroſolymam deferant. Sed tu pro his præbe nobis ſrumenta:eo q; horum nobis eſſe uideatur inopia. Quapropter ſupplicamus in hoc te eſſe ſollicitum. Harum igitur epiſtolarum hactenus reſcripta ſeruantur:non in noſtris ſolũmodo libris:ſed etiam apud Tyron & ſiquis hæc uoluerit integre cognoſcere:rogans cuſtodem monimentorũ publicorum tyriæ ciuitatis:inueniet ea conſona horum quæ a nobis edicta ſunt. Hæc dixi uolens lecturos agnoſcere:q; nihil amplius extra ueritatem proferimus:neq; ex ueriſimilibus quibuſdã aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc hiſtoriam componentes:examinationem quidem fieri non declinamus:& ut nobis credatur exigimus immo in nullo potius hæc recipi deprecamur:niſi adhibita ꝓbatione & manifeſtis inditiis uirtutem ipſius ueritatis habeamus. Rex itaq; Salomon dum ei ſuiſſent litteræ Tyri regis allatæ eius uoluntatem & fauorẽ ualde laudabat:& ei quæ poposcerat repenſauit:miſitq; ſingulis annis tritici uiginti milia choros:& totidem olei batos:batus autem capit ſextarios ſeptuagintaduos:eandem uero menſuram etiam uini præbebat. Amicitiæ ſiquidem Hyram & Salomonis ac potius largitate creuerunt:& iurauerunt has eſſe iugiter permanſuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milium operariorum:quatenus opus præ multitudine ſine labore conſtaret:diuiſitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno menſe in libano monteaut duobus menſibus remeantes ad propria requieſcerent:donec iterum uiginti milia diffinito tempore ſuum opus implerent:itaq; contingebat quarto menſe ut priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores curator inſtitutus ẽ adorã. Erãt aũt ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliamq; materiam ſeptuaginta milia uiri:& eorũ qui lapides incidebant octoginta milia & eorum præpoſiti tria milia trecenti:uelociterq; ſecabant lapides eximios ad fundamẽta tẽpli:quos primitus poliebant & copulabant in mõtibus & ad ciuitatẽ deferebãt fiebãtq; hæc nõ ſolũ a ꝓuincialib⁹ ſtructoribus:ſed ét ab artificibus quos miſerat rex iram.

Quomodo primus in hieroſolymis edificauit templum:& de præuaricatione qua præuaricatus eſt circa ſenectutem:ſimul & de obitu ipſius. CAP. III.

CEpit autem Salomon edificare templum anno quarto regni ſui:menſe ſecũdo: quem macedones Artemiſia:uocãt:Hæbrei autẽ Hyaro:anno quingenteſimo ſecũdo filiorũ Iſrahel profectiõis ex Aegypto. Poſt mille aũt & uiginti ános aduẽtus Abraã ad Chananæam de meſopotamia:a tpe uero diluuii anno nulleſimoquadringẽteſimo:ab Adã aũt ꝓtoplaſto uſq; ad edificationẽ tẽpli Salomonis præterierunt ſimul anni tria milia centũ:& duo:qua tempeſtate cœpit edificare templum. Tunc ſiquidem undecimum iam in regno Tyri Hiram annum habebat:a Tyri uero cõditione uſq; ad edificationẽ templi fuit tẽpus annorum quadraginta & ducentorũ. Depoſuit itaq; rex fundamẽta templi in nimiam terræ profunditatem:de lapidibus ualde fortiſſimis & qui poſſent longo tempore permanere:qui æque conſtipati ſibiq; conſerti terræ pauimentum & fortitudo ſuper ædificati templi eſſent:& propter inferiorem ſui fortitudinem ſine defectu impoſitam magnitudinem & præcioſam una pulchritudinem ſuſtinerent:quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̃ alia quæ erant tanta celſitudine & faſtigio:quaſi ad inſtar mundi:& ad magnificentiam fabricãda. Eleuatum itaq; templum uſq; ad cameram ex lapide albo conſtructum cuius altitudo fuit ſexaginta cubitorũ:& longitudo ſexaginta tantundem:latitudo autem uiginti. Super hoc autẽ erat aliud ædificium æqua menſura:ita ut eſſet oĩs altitudo templi cubitorum centũ uiginti:eratq; conuerſum ad orientẽ. Cuius ueſtibulum habebat longitudinẽ cubitoꝝ uiginti quantã & latitudinẽ templi:latitudinẽ uero cubitoꝝ decem in altitudinem ſurgens cubitis centum & uiginti. Aedificauit aũt in circuitu templi uiginti puulas domus:quæ ſui copulatione tẽpli totum ſpacium extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus eaꝝ ita fecit adinuicem:ut ex alia intraretur ad aliam. Harum nãq; ſingulæ domus latitudine quidẽ habebãt qnq; cubitorum & tantundẽ longitudinis:altitudinis uero uiginti. Erant aũt ſupra ædificatæ his aliæ:& rurſus aliæ ſuper eas equales:& menſuris:& numero:ita ut oẽm altitudinem haberẽt proxime ſicut domus inferior:ſuperior nãq; circumædificata non erat:opiebatq; eas camera cedrina:& domibus quidem ſingulis erat hoc ꝓprium:& imputribile tegumentũ. Aliaꝝ uero erat tectũ cõe lõgiſſimis trabibus adopertũ & cuncta tegentibus:ita:ut medii pietes ab eis trabibus conſtipati firmiores exiſterent. Cameras quæ ſub trabibus erant de lignis eiſdẽ fecit:celatis opere laquario:auroq; ueſtitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit:eaſq; pariter deauranit:ut omne tẽplum nimis effulgeret & uultus ingredientiũ faceret auri lumine reſplendere. Fabrica uero totius templi multa arte confecta eſt de lapidibus politis:arteq; cõpoſitis:& nimis limpide conſtitutis:ita:ut neq; mallei neq; alterius inſtrumenti fabrilis aliquod conſiderantibus appareret indicium:ſed præter hunc uſum omnis materia congruenter explicita uideretur:ut naturali harmonia potius quam ferramẽto:ꝝ crederetur neceſſitate confecta. Excogitauit aũt rex aſcenſum ſuperioris domus per latitudinem pietis efficere:non enim habuit ianuam grandem ad orientem ſicut domus inferior:ſed a lateribus erãt ingreſſus ianuaꝝ ualde puaꝝ. Veſtiit autem tẽplum intrinſecus de lignis cedrinis uncinis fortibus colligatis:quatenus hoc pro munimine:& fortitudine conſtaret magna:diuiſitq; tẽplum in duas ut interior quidem domus uiginti cubitorum adituum eſſet:quadraginta uero cubitis ſecundo

templo fecerit. In piete quoq; diuidente aditum a reliquo templo ianuas de cedro ſtatuit auro multo: & diuerſis hiſtoriarū celaturis ornatas: ſuſpenditq; ante eas uela ex magnis colo⁹ floribus ideſt hyacynthi: & purpuræ: & cocci: & byſſi molliſſimi ſplendidiſſimiq; contexta. Recondidit aūt i aditu quod erat latitudine cubito⁹ uiginti: & totidē longitudine duo Cherubin tota ex auro puriſſimo habebantq; utraq; altitudinē cubito⁹ qnq;. Duæ alæ erant in cherubin quinis cubitis extē ſæ. Quapropter nō procul a ſemetipſis aberāt: ita: ut aliis ſuis una tāgeret pietē auſtralē: alia uero poſitū ad aqlonē: aliæ uero alæ ſemetipſas cōtīgētes: arcā quæ in medio eo⁹ poſita erat opiebāt. Hæc uero cherubī nullus q̄les fuerūt dicere neq; cōiicere poteſt. Strauit aūt paulmētū tēpli petalis aureis: poſuitq; i portam tēpli ianuas ſecūdū altitudinē pietis mēſuratas habētes latitudinē cubito⁹ uiginti: eaſq; pulcherrime deaurauit: & ut breuiter dicā: nullā ptē tēpli. reliqt extrinſecus & itrīſecus: quæ non eēt deaurata: operuitq; ſimiliter etiam has ianuas ſicut iteriores uelis uarie decoratis. Porta uero ueſtibuli nihil habuit ho⁹. Miſit ergo rex Salomō ad hirā: & ab eo accepit artificē noīe Chīrā habētē matrē ex genere Neptali: & patrē Vriā generis Iſrahelitici: q totius qdē opis erat edoctus: p̄cipue tamē artifex ad operādū au⁹ & argētū & æs: p quē. ſ. uniuerſa pro uoluntate regis in tēplo ſūt diuerſis machinationibus adimpleta. Fecit itaq; is artifex Chirā duas colūnas æreas cum canalibus: cauatione quattuor digito⁹: quarū erat proceritas decem & octo cubito⁹: & ambitus in circuitu duodecim cubito⁹. & ſuprapoſuit utræq; columnæ capitella fuſilia liliata: altitudīe cubito⁹ qnq; ſupra quas erant ærea retia facta: quæ operabant lilia capitum columnarum: de quibus pēdebant bini ordines malogranato⁹ ducento⁹. Harum ſiquidem columna⁹ aliam conſtituit in pte dextra ante portam in ueſtibulo tēpli: uocauitq; eam Thalamū Iachī: aliam uero, i pte ſiniſtra: quā noīauit Booz. Fudit autem & mare æneū in ſchemate hemiſperi: quod opus æreū ꝓpter ſui magnitudinē mare uocatū eſt. Erat enim uelut Cātharus ingēs: habebatq; eius Diametrū. i. ab angulo uſq; ad alium angulū cubitos decem: & groſſitudo eius erat fuſilis digitorum quattuor: habebatq; fundū in medio aluei ſui loco: ope rotōdū: decē coronis explicitū: Huius diametrū erat cubiti uni⁹. Circūſtabant autem in eo mari uituli duodecim reſpicientes ſinguli ad quattuor uento⁹ regiones: hoc eſt tres uituli per unāquāq; regionem: quorum terga intus reſpiciebāt: & ſuper eos hemiſperium icūbebat. Cuius emiſperii rotunditas ad interiora tēdebat: capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantharis baſes æreas quadrangulas: & uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitorum quiq; latitudo quattuor: altitudo ſex: concluſum q; eſt opus particulariter ita ornatum. Erāt colūnellæ. quattuor quadrangulæ per angulos ſtātes: latera baſis ex utraq; parte in ſe habētes inſerta erantq; trinæ diuiſæ: & ſingulæ ea⁹ habebant celaturas ſuas: ideſt alibi erat leo: alibi taurus: alibi aquila: & in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi celaturæ: quaſi criſpantib⁹ plectulis alias petalis factæ: quarum altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarum: quemadmodum erant celatæ & baſium iunctæ lateribus. Angulos uero ſuperiores concludebant humeri expāſis utiq; manibus animalium: ſuper quas ſedebat fundus cāthari reclinatus: ideſt incumbens ſuper manus aquilæ & leonis: quod opus ita erat ſibimet coaptatum: ut naturaliter inſertum quodammodo uideretur. Inter hæc autem erant & arbores celatæ palmarum. Huiuſmodi ergo erant decē baſes effectæ. Fecit autem ad hæc & decē cantharos rotūdos æreos quo⁹ ſinguli ferebāt quadragenos choros: eratq; altitudo eo⁹ quattuor cubitorum: & tantūdē ab alterutris eorum labia recedebant: poſuitq; decem hos cantharos ſuper decē baſes quæ uocabantur melchonoth: quinq; cantharos ſtatuēs a parte ſiniſtra templi quæ erat ad aquilonē: & totidem a latere dextro ad auſtri ptem: reſpiciētes adorientem: quod etiam mare conſtituit aqua plenū diſpoſuitq; mare: ut ingredientes ſacerdotes tēplum in eō lauarent manus & pedes aſcenſuri ſcilicet ad altare: & cantharos ad an imaliū iterānea diluendā: ſimul & pedes eorum quæ erant holocauſtis imponēda. Fecit aūt altare æreum: cubito⁹ uiginti lōgitudine: & totidē latitudine altitudine uero decem ad holocauſta celebrāda. Fecitq; eius uaſa ærea ſiſp & ollas & caldarias: & trullas: & harpagones: & omnia uaſa operatus eſt ex ære: cuius ſplēdor & pulchritudo ſimilis erat auro: obtulitq; rex multitudinem menſarum: & unam quidem uaſde præcipuā auream: ſuper quā ponebantur panes dei: & huic proximas decē milia altero mōdo factus: ſup quas uaſa iacebāt: ideſt phialæ & pateræ aureæ quidem decē milia: argenteæ uero quadraginta milia: fecitq; candelabra decem milia ſecūdū præcepta Moyſi: & quibus unū in tēplo condidit: ut per diem luceret ſecundum legem: & menſam unam ſuper quam poſitu erant panes ad partem templi reſpicientem: & ad aquilonē e diuerſo poſitum cādelabrū qd in auſtrali pte cōſtituit aureum. uero altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorū ante ueſtum aditi: ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia: & phialas aureas decem milia: argenteas uero duplici numero: pateras aureas ad offerendam in eis ſimilā cōſperſā ad altare octoginta milia: & argenteas duplici numero crateras in quibus ſimilam cum oleo fermē tabant aureas quidem quinquaginta milia: argenteas uero dupliciter: menſuras quoque ſimiles eis quæ Moſaicæ uocabantur affarones aureas quidem uiginti milia: & argenteas dupliciter: thuribula uero aurea quibus offertur incenſum uiginti milia: ſimiliter & alia thuribula in quibus portabant a maiore altare igne ad minus altare quod erat in templo quinquaginta milia ſtolas ſacer-

dotales pontificibus cum his quæ pendebant ad pedes & ſuperhumerales:& rationales ex gemmis mille:corona uero in qua deum Moyſes inſcripſerat:una fuit quæ ad hunc diem uſq; permanſit:ſacerdotales ſtolas ex byſſo cõtextas:& zonas purpureas ſingulas decem milia:& tubas ſecundum ꝓceptum Moyſi ducenta milia:item ſtolas leuitarum hymnos dicentium ex byſſo ducenta milia:& inſtrumenta muſica & ad hymnos dicendos adinuenta quæ uocantur Nabla:& Cinara ex electro cõſtituit quadraginta milia. Hæc omnia ad honorem dei Salomon copioſe & magnifice fabricatus ẽ in nullo pcus exiſtẽs:ſed circa ornamenta templi uſus ẽ præcipua largitate:quæ etiam in theſauris dei recondidit. Circundedit autem templum per ambitũ uniuerſum:quod propria quidem lingua giſon:latine maceria:ſeu cancellus nuncupatur:tribus cubitis eius erigens altitudinem:ut ab ingreſſu tẽpli cæteros prohiberet:& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret:extrinſecus uero huius templi aliam edificauit aulam quadranguli ſchemate factam:erigẽs maximas porticus atq; latas:& portas excelſas & amplas per quattuor mundi ptes in eo conſtituens:quarũ ſingulæ ad unumquemq; uentum quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat. In hoc ergo ſacrario omnis populus quibus purgatio & obſeruatio legitimorum inerant introibant. Si quidẽ mirabilis & omnino præcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiendos aduenientes:& ſi dici poteſt etiam cõtemplationẽ uiſionis ipſius excedebat aula quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates quas propter infinitam celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere:& erigens fabricas in quadringentis cubitis earum altitudinem equales eas uertici montis in quo templum edificabatur effecit:& ꝓpterea aula quæ erat exterius ſub diuo:facta erat equalis templo. Circundedit autẽ porticibus hãc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus:quarum cameræ erant de cedro & ex laqueatis ſculptis:baſes autem i his omnibus fecit argenteas. Cum hæc igitur opera & magnitudine & decore edificiorum atq; ſacrorum templi miniſteriorum rex Salomon ſeptem ãnis expleſſet:& diuitiarum magnam faciens & uelocitatis oſtenſionem:ut quilibet inſpiciens omni tpe putaret expleri uix potuiſſe quod ſic breuiter uiſus eſt quantum ad operis tẽpli magnitudinẽ terminaſſe ſcripſiti principibus & Hæbreorum ſenioribus:iubens omnẽ populum ad Hieroſolymam conueni reuiſurũ ſimul & templum:& dei arcam ibidem portandam. Cũq; nũciatum fuiſſet omnibus ut ad Hieroſolymam properarent:uix conueniret ſe primo menſe:qui lingua patria Theſeri:a macedonibus Hyperueretheus appellaꝰ. Eodem tẽpore etiam feſtiuitas concurrit ſcenophegiæ:ideſt poſitionis tabernaculorũ quæ ſatis apud hæbreos excelſa atq; præcipua eſt. Portantes itaq; tabernaculum quod fixerat Moyſes:& omnia uaſa ad miniſterium ſacrificiorũ dei conſtructa introduxerunt in tẽplum. Præcedebat autem eam hoſtiis & ipſe rex:& populus uniuerſus & leuitæ libaminibus & multo ſacrificiorum ſanguine inter totum implentes:& incenſum ĩfinitum:& hoſtiarũ multitudinẽ portantes:ita:ut oĩs undiq; aer impleretur:& etiam longe cõſiſtẽtibus odor ſuauitatis occurreret agno ſcẽtes aduẽtum dei:& habitaculum ſecundũ humanã opinionẽ crederẽt in nouã domo ei nup dicata eſſe faciẽdum. Nam neq; hymnos dicẽtes neq; choros agẽtes donec puenirẽt ad tẽplũ aliquo mõ quieuerunt. Hoc itaq; modo arca migrata eſt. Cũq; eam in aditu iam oporteret induci:alia qdẽ plebs receſſit:ſoli uero ſacerdotes qui portauerãt inter duos cherubin eam collocauerunt:quæ eam ſuis alis amplexatæ ſunt. Sic enim erãt ab artifice fabricatæ:ut arcam uelut quoddam tabernaculũ aut camerationẽ protegerẽt. Habuit autem arca nihil aliud:quam duas tabulas lapideas:quæ decẽ uerba a deo Moyſi dicta in monte Sina ſcripta retinebant. Candelabrum uero & menſam:& altare aureum ſtatuerunt in templo ante aditum in hiſdem locis in quibus & olim in tabernaculo poſita erant:& quotidiana ſacrificia miniſtrabant. Altare uero æreum ſtatuit ante templum contra ianuas:ita:ut eis apertis ad faciem eſſẽt uidentium ſactificia & hoſtiarum maximæ opulentiæ:reliqua uero uaſa congregans:intus in templo recondidit. Cunq; omnia ſacerdotes circa arcam conſtituiſſent egreſſi ſunt:& repente non quidem tumens:neque qualis hyemali tempore hymbre plena ſolet nubes aſſiſtere:ſed diffuſa eſt:& temperate effluxit:& templum omne compleuit:& facies quidem ſacerdotum obumbrauit:ita ut ſe inuicem uidere non poſſent:mentibus autem omnium phantaſiam quandam & opinionem præbuit quaſi deus deſcendiſſet in templum:& libenter habitaret in eo. Talem equidem hanc habuerunt omnes opinionem. Rex autem Salomon de loco ubi ſedebat exurgens:fecit ad deum uerba:quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia. Tibi inquit domine perpetuam domum quam ipſe fabricatus es eſſe nouimus cælũ & terram:ſimul & mare:& cum tibi nequaq; hæc uniuerſa ſufficiant:hoc tuo nomini conſtitui templum:ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolantes emittamus in aera:& confidamus:q; cum nobis ſis præſens:non a tuis ſedibus procul abes. Vt enim omnia uideas & audias uniuerſa:non a loco ubi nunc habitas recedens:omnibus uicinus:& unicuiq; noctu & die ſemper aſſiſtis. Cum ergo hæc dixiſſet ad deum:uerba conuertit ad populum:manifeſtans eis dei potentiam & ꝓuidentiam eius q; Dauid eius pater omnia futura ſicut iam multa prouenerant:& forent uentura reliquã prædixiſſet:quod ipſe quoq; nondum nato impoſuit nomen:& q; templum ipſe edificaturus:eſſet primus poſt obitum patris regnaturus:& cum omnia ſecundum illius prophetiam fierẽt:ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi:& in nullo de eius promiſſionibus deſperarent:quas pro eorũ ſo-

ficitate prædixerat:ſed crederẽt hæc implenda ex his quæ fuerant iam trãſacta. Cũq; hæc dixiſſet ad populũ expanſis manibus ait. Operibus quidẽ impoſſibile eſt:ut ualeant homines p his q̃ meruerũt deo munera debita compenſare:diuinitas enĩ nullius eget:& oĩum rerum compeſatione ſuperior eſt. In quo enim aliis animalibus per te domine meliores ſumus effecti:in eo tuã benedicimus maieſtatẽ:& pro his q̃ ſtirpi noſtræ præbuiſti pius:neceſſarium ẽ gratias agere populum Hæbreorum. Nullum enim alium magis optamus habere propicium:& in eo tuam circa nos deuotionẽ cognoſcimus per munera:quia per te eſt nobis uox quam ex aere habemus:& per eum ite ꝫ nouimus aſcẽdentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo:quod ex inuiſibili ad tantam gloriam prouexiſti:deinde pro me ipſo cui omnia uſq; ad præſentem diem ſicut a te prædicta ſunt condonaſti. Supplicio ergo de cætero:ut mihi miniſtres:quæcũq; deum hominibus honoratis præbere poſſibile eſt:& noſtram domum omnibus bonis ad augeas:ſicut Dauid meo patri & uiuẽti:& circa obitum promiſiſti:& quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum ſucceſſionibus adhonorabis. Hæc ergo nobis largire ſufficienter:meiq; filiis uirtutem quæ tibi ſit grata concede. Super hæc autem & oro:ut pars aliqua tui ſpiritus hoc templum inhabitet:quatenus & in terra circa nos eſſe uidearis. Tibi ſiquidem habitatio paruula eſt etiam omne cælum alueus qui ſub eo eſt omnium exiſtentium:non dicam hoc paruiſſimum tẽplum:q; precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellorum:& tanq̃ proprie poſſeſſioni feras auxilĩ. Supplico piter:ut ſi peccauerit populus aliquãdo:deinde plaga quædam peſſima peccatis digna a te terris illata:aut ſterilitas:aut corruptio: aut fames:aut huiuſmodi paſſio quam iuſte tranſgreſſoribus ſoles inſerre prouenerit & congregatus ad hoc confugerit tẽplum rogando te:ut a peſte ſaluetur:exaudibilis eis effectus uelut intus habitans miſericordiam præbeas: & a malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hæbreis ſolũmodo a te rogo conferri peccantibus:ſed etiam totius terræ finibus:qui dum aduenerint aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint:exaudi clemens & poſtulata cõcede. Sic enim omnes agnoſcent:q; tu quidem ipſe a nobis tibi domum fieri uoluiſti. Nos autem non inhumani naturaliter ſumus quãdo non eos qui contribuli non ſunt extraneos iudicamus:ſed cõmuniter omnibus tuum adiutorium & bono ꝫ effectum adeſſe ſuppliciter exoramus. Hæc dicẽs proſtratus in terra:& deuotius adorans deum:poſt iſta ſurrexit:& ĩ templo obtulit hoſtias:& replens illud ſacrificiis:manifeſte deum uidit ſacrificium grate ſuſcipientem:ignis enim ex aere deſcendens omnibus uidentibus ad altare:hoſtias totas abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata: populus quidem manifeſtationem hanc eſſe diuinæ habitationis ĩ templo coniiciẽs:procidẽs adorauit in terra. Rex autem cœpit benedicere deum:cunctoſq; ut hoc facerent adhortari:habẽtes iam circa ſe diuini fauoris indicium:utq; orarent ſemper ſibi ab illo talia prouenire:& ut mentem ſuam puram ab omni malicia conſeruarent ad iuſticiam diuinamq; culturam:ad ſeruanda mandata quæ per Moyſen eis clementia diuina contulerat:quia ſic foret fœlix gens Hæbreorum:& totius generis humani beatior rogabatq; pariter:ut memoriam haberent:quemadmodũ bona præſentia conquiſiſſent:eaq; firmiter obtinerent:& maiora & ampliora decætero ſuſtinerent:non enim percepta hæc ſolũmodo propter pietatem atq; iuſticiam:ſed etiam obtinẽda per hæc præmia curarẽt:q; eẽt apud homines præcipuum non tantum aliquid conquirere:quantum acquiſita ſeruare:& nihil pro eo ꝫ amiſſione delinquere. Hæc ergo locutus ad populum dimiſit eccleſiam:cum ſacrificia celebraſſet p ſe:& uniuerſis Hæbreis ideſt utulos quidem .xxii. milia:oues cẽtum .xx. milia. Tunc enim primum in templo ſacrificia celebrata ſunt:& in eo epulati ſunt omnes Hæbrei cum uxoribus ſuis & filiis inſuper etiam & feſtiuitatem quæ uocatur ſcenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus eſt. Cũq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita:nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturam:dimittẽte rege:ſinguli ad propria remearũt: agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuiſſet:& opera quæ feciſſet:& orantes deum: ut eis regem præberet longeuo tempore Salomonem. Agebant reuertens cum gaudio ſuum iter & cum delectatione hymnos decãtantes:ita ut cum ea iocũditate ſine labore ad propria remearẽt. Sic itaq; dum arcã deduxiſſẽt ĩ tẽplum:eiuſq; magnitudinẽ pulchritudinẽq; uidiſſẽt ſacrificiis maximis & feſtiuitatibus impertitam:ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt regreſſi. Apparuit igitur regi p ſomnium deus ſignificans q̃ eius exaudiſſet orationes:& quia conſeruaret templum & in eo ſemper habitaret:nepotibus ſcilicet eius:& omni multitudine faciẽte iuſticiam:ipſumq; primũ ſi in patris ſui monitis permaneret:ad excellentiam & fœlicitatis infinitum cum plurima ſecuritate aſſeruit uehendum:& regnaturos ſemper in ea prouincia ex eius genere principes:& de tribu Iuda ſi uero mandata contemneret:obliuionique mandaret:& peregrinos imitatus coleret deos eſſet radicitus abſcidendus:& neque reliquias ex eius genere remanuras:ſed neque in Iſrahel ulterius nominandas populumque terram quam patribus eorum dederat multis iuſtificationibus eſſe priuandum: multiſq; bellis & malis exterminandum:& a terra quam eorum patribus præbuit eiiciendos:incolaſq; alienæ terræ eſſe futuros:templum quoque edificatum icẽdendum diripiendum ab inimicis ſed & ciuitatem hoſtium manibus ſubuertendam:& eorum ærumnas ſe facturum fabularum relatione digniſſimas:propter multitudinem nimiæ infœlicitatis:& incredulitatis:ita ut uicini eo-

rum audiẽtes mirarẽtur calamitates:ſed & cauſas inquirentes pro quibus ita Hæbrei odio haberen tur a deo:qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmen euecti:ab his a qui-bus requirebãt:audirẽt:quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternæ talia pertuliſſent. Hæc enim ei per ſomnium deum dixiſſe cõſcriptum eſt. Poſt ẽpli uero fabricam:quam ſeptem an-nis prædiximus fuiſſe perfectam:edificium domum regalium conſtruere cœpit:quod tredecim an-nis uix impleuit. Non enim huiuſmodi ei erat feruens ſtudium ſicut in templo. Sed illud quidem licet eſſet grande & operatione mirabile:& cunctis ſimul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:tet minum prædictis ãnis accepit:regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant:cum ne-q; materia tanto tempore aut largitatis fuiſſet opulentia præparata:& eo q; regum habitatio:& nõ eſſet dei futura:tardius eſt effecta. Hæc quidem ſecundum fœlicitatem hæbraicæ religionis ac me-rito regis edificata ſunt:quorum totam expoſitionem & ordinem dicere neceſſariũ eſt:ut ex hoc oẽs coniiciant magnitudinem:ut cum legentes uiderit huius rei deſcriptionem. Erat magna baſilica ni-mis & pulchra:hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur. Quam ad iudicia rerumq; cognitiones diſtribuit:ut poſſet capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem:Cuius longitu-dinis magnitudo erat cubitorum centum:latitudinis quinquaginta:altitudinis triginta:columnas quoq; q̃drangulatas oẽs habebat: tegebaturq; cedro opere cõrinthio:phialis equalibus:& ſcutulis arte mira celatis:eratq; robuſta:& uariis decoribus exornata. Item alia erat baſilica in medio totius amplitudinis conſtituta:habens latitudinem cubitorum .xxx. & contra tẽplum ualidis colũnis ex-tẽſum:eratq; ĩ ea ſoliũ ualde decorũ:in quo ſedẽs rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; regione baſilica & reliqua habitacula & ſedilia:ubi poſt cauſas explicitas reſidebat:ſtrata omnia ta-bulis cedrinis. Et alia quidẽ edificauit ex marmoribus .x. cubitorum:alia uero tabulis ueſtita ſectili-bus & præcioſiſſimis exornauit ſecundum decus templorum:& miraculum habitationũ regalium: cũius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta aſſyrio. Quarta pars celaturis ornata:miraculũ artis uidẽtibus offerebat:erantq; illic ſculptæ arbores & uniuerſa poma quaſi ramis & ex eis pendẽ tibus foliis obumbrata:ita ut propter miraculum ſubtilitatis agitari quodãmodo putarent:alia ue-ro pars dealbata erat:& uariis picta coloribus. Edificauit aũt ſup hæc domus alias epularũ & porti-cus ualde protenſas in domo regali poſitas:inter quas unã fecit omnino præclaram ad regum con-uiuia neceſſariam:& undiq; deauratam:necnon & alia uaſa quæcũq; ſũt epulis oportuna:omnia fe-cit ex auro. Difficile itaq; ẽ numerare magnitudinem & uarietatem domuum aularumq; regalium quanta erãt maxima:& quanta horum inferiora:& quanta ſub terra quæ uideri non poterant:nec nõ & pulchritudinem ſolariorum & uiridariorum q̃ erant facta delectabiliter ad aſpectum:quo ex-uſta corpora poſſent ab æſtus ardore refugere. Et ut breuiter dicam totam regiam domũ ex albo la-pide & cedro:& auro:& argento ſplendide nimis & opulentiſſime iſtruxit:cameras:& parietes ne-ſtiẽs auro:& qũo dei tẽplum reſplendẽtes exhibuit. Fecit etiam ex ebore ſoliũ magnitudine nimis eximium:atq; celatum ſchemate tribunalis:habebatq; ſex gradus:& in ſingulis eorum ex utraq; pte duo leones ſtabant:& in ſupioribus gradibus alii totidẽ in reclinatione uero manus erãt portãtes regẽ:eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciẽte poſtergũ:& ex oĩ pte tribunal auro circũdatum. Hæc Salomõ uiginti annis edificauit. Cui multũ auxit & argẽtũ rex Hiram ad ædificiũ cõtulit:inſup & li-gna cedrina & cypreſſina:quẽ Salomõ magnis quoq; cõpẽſationibus redonauit:mittẽs ei p ãnos ſingulos triticũ:uinũ & oleũ qbus maxime rebus eo q; habitaret ĩ inſula ſicut diximus idigebat. Ad hæc aũt & ciuitates galileæ regiõis uiginti nũero ei nõ pcul a Tyro poſitas cõdonauit. Quas dũ cir-cuiſſet atq; cõſideraſſet diſplicuiſſetq; ei donũ:mittẽs ad ſalomonẽ dixit ſe ciuitatib⁹ nõ egere:& ex tũc hæ appellatæ ſũt terra Gabolon:& enim iterpretatũ linguã phœnicia:diſplicere ſignificat. Mi-ſit itaq; prædictus rex Hiram ad regem Salomonem rogans eum:ut quædam ſophiſmata & uerba parabolam quæ ei dixerat aperiret:& queſtionum difficultates abſolueret. Qui cum eſſet aſtutior & intelligens:nihil horum ignorans:ſed in omnibus ratione præualens:& eorum cauſas agnoſcẽs omnes obſcuritates eorum perduxit ad lumen. Meminit autem horum duorum & Menander qui ex phœnicia lingua antiquitates Sydoniorum in uocem conuertit helladicam ita dicens. Moriẽte autem Abyballo ſucceſſit in eius regnum filius eius Hiram:qui dum uixiſſet ãnis quinquaginta tri-bus regnauit triginta quatuor. Hic effodit amplum terræ ſpacium:& aureã columnã quæ ĩ iouis tẽ-plo dicauit: inſuper & lignorum materiam a monte libano incidit ad tecta templorum & deſtruẽs antiqua ſacraria:templum edificauit Herculi & Aſtarte:& ptimum Herculis hoc erexit menſe Pyri-chio:& contra Eucheos tributa non redentes egit exercitum:eiſq; ſibi ſubditis denuo remeauit. Huius temporibus erat ĩ Abdemodis filius iuuenculus qui ſemper propoſitionis quas imperaſſet rex Hieroſolymorum regi Hiram ſoluebat. Meminit illius etiam Dion hiſtoriographus ita dicẽs Abybalo moriente filius eius Hiram regnauit. Hic partem ciuitatis poſitam ad orientem diruit & maiorem urbem effecit:& olympii iouis templum deſtruens:medium locum ciuitati coniunxit & aureis anathematibus exornauit:aſcẽdenſq; in montem libanum ſiluam maximam ad ſacrorum ſecuit edificia. Et adiecit hæc:regem Hieroſolymorum Salomonem miſiſſe ad Hiram Tyri regem fi guras quaſdam:& petiſſe ab eo ſolutionem ita:ut ſi non poſſet diſcernere:ſoluenti pecunias daret

Cunq; fateretur Hiram non posse se illa dissoluere: foretq; multa pecuniaꝝ detrimenta passurus: per Abdimun quendam tyrum quæ ppositа fuerant soluta sunt: & alia ab eo proposita quæ si Salomon nõ solueret: Hirã regi pecunias multas daret. Et hæc quidem Dion sic dixit. Cunq; rex Salomon uideret muros pro munimine turrib⁹ indigere aliaq; tutione: nam secundum ciuitatis meritum oportebat etiam copiosam firmitatem esse murorum: hæc effecit: & turribus ciuitatem præcipuis ualde circundedit. Constituxit autem ciuitates: inter præcipuas urbes ãnumerandas: Asor: & Magedon: & tertiam Zazarum. Quæ cum fuisset in regione Palæstinorum: pharao rex ægypti castrametat⁹ & obsidens eam cœpit: & oẽs eius habitatores occidit eamq; subuertit: dedit q; eã postea donoꝝ filiæ Salomonis uxori. Quapropter edificauit eã rex: cum eẽt natura munita: & ad bella tẽporũq; motus utiliter oportuna. Non procul ab hac duas alias edificauit urbes: quarum altera Bitchora: altera uocabatur Balech. Vltra has autem fecit & ad alias ad uoluptatem & epulas oportunas: & rerum tẽperamentis: pomorumq; fertilitates: & aquarum frigidissimarum poculis abundantes. Pergens uero & in desertum superioris syriæ: eamq; capiens: cõstituit ibi maximã ciuitatem duoꝝ dieꝝ itinere a Syria superiore distãtẽ: ab Euphrate uero unius: & a maxima Babylone sex mansiõibus procul extãtẽ. Vt autem hæc ciuitas a partibus habitabilibus Syriæ ita distaret: hæc causa est: eo q; in inferiori terra aq̃ nusquã inuenitur: in illo autem loco solummodo fõtes & putei nimis abũdẽt. Hanc itaq; edificãs ciuitatẽ: & muris eminẽtibus eã circũtegens Thadamur appellauit: & hactenus apud Syros ita dicebatur: quam græci Palmirã uocãt. Hæc itaq; Salomõ illo tẽpore rex agebat. Propter eos aũt q quæ sunt: quõ omnes ægyptioꝝ reges a Mineo q memphis edificauit: & ante multos annos fuit quã noster p genitor Abraam: dum inter hæc usq; ad Salomonem mille & triginta anni trãsierunt Pharaones uocati sunt a quodam rege Pharaone: qui post priores his temporibus imperauit: Pharaonũ uocabulum assumentes explanare hoc necessarium iudicauimus: ut & caliginem eoꝝ ignorationis auferã & causam huius nominis declarare contendam. Pharaonis nomen secũdum ægyptios significat regem. Reor autem eos ab infantia qdem aliis nominibus appellatos: uenientes uero ad regnum hoc q; lingua patria significaret imperium eos fuisse participatos. Nã & Alexandriæ reges cũ ptimitus aliis nominibus uocarentur: uenientes ad regnum uocati sunt Ptolæmei: & romanorum imperatores a natiuitate aliis uocati nominibus Cæsares appellantur: cum potestas & principatus eis nomen imponat: & non hisdem: pmanerãt appellationibus: quas a genitoribus susceperunt. Puto siquidẽ & Herodotum Halicarnasseum propterea: post Mineum q memphim edificauit dixisse trecẽtos triginta fuisse reges ægyptiorum: nequaquam eoꝝ nomina declarasse: quia Pharao omnes cõmuniter uocabantur. Nam post horum obitum regnantis mulieris uocabulum posuit nomine Nicaulam eam uocitatem fuisse declarans: quia masculi quidem reges Pharao appellationẽ habere poterant: fœminæ uero nequaquam & propterea naturale huius nomen dixit. Ego autem & in libris nostræ prouinciæ alias legis repperi: quia post Pharao socerum Salomonis nullus rex ægyptiorum hoc uocabulo nuncupatus est: & quia postea uenit ad Salomõem mulier quam prædixi ægypti æthiopiæq; regia de qua non post multa denuo referemus. Horum ideo nũc memini: ut ostẽderem: quia nostri libri & ægyptiorum de multis rebus cõcordare noscuntur. Rex itaq; Salomon Chananæos qui in monte Libano morabantur usq; ad ciuitatem Amathi non obedientes subdidit: & tributa eis imposuit: ut ei ministrarent ac seruile opus efficerent: & agriculturam exhiberẽt. Ex his quosdam annis singulis eligebat: quia nullus tũc seruiebat Hæbreorum. Non enim erat rationabile: ut cum deus eis multa milia gentium subdidisset: & ex his oporteret eos habeꝝ seruitia: ipsi in hoc schemate permanerẽt quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam seruitia peragebant. Chananæis autem quos ad sua ministeria tulerat: constituit principes quingentos & quinquaginta: qui super eos omnem a rege potestatem perceperant: ut eos docerent opera seu negocia: in quibus necessarii esse uiderentur. Fecit autem rex etiam: multas naues in sinu ægyptiaco maris rubri: in quodam loco qui Asyon gaber appellatur: non procul a ciuitate Hellena: quæ nunc Beronica uocatur. Hæc enĩ regio fuit primitus Iudæorum. Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis Hiram. Ipse nanq; multos uiros gubernatores: & in marinis rebus doctos misit: quos iussit nauigare cum dispensatoribus suis ad locum qui olim Ophyra: nunc terra aurea nũcupat: est autẽ in india: ut aurum deferrent: & colligentes quadringenta talenta: ad regẽ denuo sunt reuersi. Igit̃ reginam ægypti & Aethiopiæ sapientia plenam: & alias ualde mirandã audientẽ crebro Salomonis uirtutẽ atq; prudentiam: & habentem desiderium eius multum: & eorum quæ illi de rege quottidie dicebantur: ad semetipsum adduxit: ut experimento & non auditu potius satisfacere potuisset: quando opinio mendax sæpius inuenitur: & proferentis narratione suscipit. Cum ergo ad eum uenire uoluisset: ut in p̃senti sapientiæ eius experimenta perciperet: studuit etiam quæstiones proferre: & earum solutione exigere. Venit ergo Hierosolymam cum magna gloria: & apparatu multo diuitiarum: cum auro & aromatibus & lapidibus preciosis: eamque rex grate suscepit: & circa eam in omnibus extitit ualde largissimus: & propositiones sophismatum intellectu suo cito concipiens: uelocius quam seperari poterat exoluebat. Cuius illa sapiẽtiam ita se transcendentem & potiorem quam audiebat agnoscens: uehemẽter obstupescebat: & maxime culmina regalia mirabatur: eorũq; pulchritudine mira: & magnitudie

delectabatur egregia:nihilominus & diſpoſitione uariaſabricarum:in qua multam regis prudẽtiã aſtutiamq; cernebat: plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus: quæ ſilua Libani uocabatur: & quotidianaꝫ opulẽtia cœnaꝫ:& apparatus eius & miniſterũ & ueſtes miniſtrantium:eorumq; decens circa ſuum officium diſciplina:præcipue tamẽ ſacrificia quæ quotidie deo celebrantur:& ſacerdotum circa hæc necnon maxima diligentia Leuitarum.Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur.Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat uerbis uoluntatem ſui cordis aperuit dicẽs ad regem quibus ſuã mentem uictam eſſe monſtrabat. Cuncta inqt o rex quæ p auditum ueniũt ad notitiã.cũ q̃dã icredulitate ſeu dubitatiõe ſuſcipiũtur:tuoꝫ uero bonoꝫ q̃ & ipſe in te poſſides:hoc eſt ſapientiã & prudentiã:& q̃ tibi p̃ſtant ex regno:nõ ẽ mẽdax fama:ſed uera:licet multo minor q̃ i præſenti cõſpicio. Nã opinio auribus qdẽ aliqd ſuadere nitit. dignitas uero rerum non ita fieri nota:ſicut aſpectu & ipſa præſentia cõprobatur. Ego ſiquidẽ neq; his q̃ nũciabãtur pp multitudinẽ & magnitudinẽ credẽs: multo potiora cõſpexi:& beatũ dico populũ Hæbreoꝫ ſeruoſq; tuos piter & amicos:q qnotidie tuo uultu ſruunt: & ſapientiã audire ꝓmerent:Qui etiã nõ benedicat deum: ſic hãc diligentẽ ꝓuiciã & eius habitatores: ut te ad regni culmen eueheret. Oſtẽdẽs ãt poſt uerba hæc quemadmodum eius regis habuiſſet effectum:etiam muneribus aperuit ſuæ mentis iudicium. Vigiti nanq; auri talẽta regi dedit: & aromatum innumeram multitudinem:& lapides precioſos.Dicut autem: quia & radicem. Balſami quam hactenus fert noſtra prouincia:ipſa dederit regi. Cui etiam e diuerſo Salomon bona multa donauit:& maxime quæ ipſa deſideranter eligeret: nihilque fuit quod poſtulanti non præberet:pronius dabat quæ illa pecierat:quam quæ ipſe magis offerret:eam que ſuæ largitatis munere præcurrebat. Regina itaque ægyptiorum & æthiopiæ dans: & rurſum dona:recipiens quæ prædiximus: ad propria remeauit.Eodem tempore dilati ſunt regi a terra quæ uocatur aurea lapides precioſi:& ligna pinea quibus uſus eſt ad fortitudinem templi: domumque regalem:& ad inſtrumenta muſicorum: fecitque ex eis cithras & nablas:ut dicerent deo hymnum Leuitæ.Omnium uero rerum quæ fuerant quocunque tempore regi delata:ea quæ illo die deuecta ſunt magnitudinem & pulchritudinem præcellebant.Nullus igitur arbritretur q̃ ligna pinea quæ nunc propter precia uendentium ſic appellantur illis uicina ſint: illa ſiquidem uiſione rotunda quaſi pinea ſunt: ſed multa candidiora:& ualde fulgẽtia. Hoc autem dixi ut nullus naturam uere pinus ignoret. Quia uero propter utilitatem regis eius memoriam fecimus oportunum etiam:iudicamus ſignificare allati auri illo tempore quantitatem: quæ fuit pondere talentorum ſexcentorum ſexaginta ſex:non reputatis eis: quæ negociatores emerant:neq; q̃ dono arabiæ toparchiæ: regeſq; mittebant. Conflauit ergo aurum: ut ducentas lanceas faceret:quæ ſiclos ſexcentos haberent.Fecitq; & ſcuta trecenta uno quoq; habente auri minas tres: poſuitq; eas in domum quæ ſilua libani uocatur: necnõ & coopcula ex auro & lapidibus præciolis ad cõuiuia neceſſaria ꝓparauit. Dũq; uno ꝓcipuo artifice hæc feciſſet:etiam alia uaſorum opa largitate auri ut faceret exqſiuit. Nõenĩ auꝫ aut argẽtũ uendebatur aut emebatur:ſed multæ fuere naues quas rex in mari thariico conſtituerat:ut interiora gentium penetrarent:& oĩa cõparatẽt:& cõparatũ auꝫ argẽtũq; regi deferrẽt:necnon & elephãtes & pauos:& ſimias. Nauigio uero euntes & redeuntes tribus annis iplebant, Tuncenĩ regis illuſtris opinio oẽs in circuitu ꝓuincias circuibat:uirtutẽ eius ſapiẽtiamq; ubiq; diuulgans:ita ut omnes undiq; reges deſiderarent eius aſpectũ: ꝓpter incredulitatẽ reꝫ quæ de eo referebantur: magnifq; muneribus ſuũ circa eũ ſtudium demõſtrabant. Mittebãt itaq; ei uaſa aurea & argentea:ueſteſq; purpureas: & aromatum genera multa & currus & equos:& onagros:mulaſque quæ uirtute & pulchritudine regi placerent:ita ut curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebãtur acreſceret curruum numerus q̃dringẽtoꝫ:erant enim primitus mille: & inter equoꝫ duo milia:cũ primitus fuiſſet.xx.milia. Nutriebantur aũt ut eẽnt pulchri piter & curraces:& comparatõe facta:nec decentiores alii nec uelociores iuenirentur.Exornabantur aũt & aſcenſores eoꝫ:primũ decora iuuentute florẽtes:habẽteſq; magnã ꝓceritatẽ:& ſatis alios excedẽtes: lõgamq; diffundentes i equoꝫ ſeſſiõe cæſariẽ:ex purpura tyra ueſte circumamicti:auriq; tincturam quotidie in ſuis comis adiicientes:ut equorum capita percuſſo ſole auro radiante fulgerent.His circa eum armatis exiſtentibus:arcuſque ferentibus:rex uectus in curru:& alia ueſte circum amictus: ſolitus erat exire ad quendã locum:qui ab Hieroſolymis duobus funiculis abeſt uocaturq; hortus:aquarum rigationibus gratus & locuples.Huc ergo cauſa delectationis egrediebatur circa res omnes maxima prouidentia & ſtudio ſemper utens:& ubique cultus ac decorus exiſtens:neq; uiarum deſidiam habuit:ſed regias uias quæ ad Heroſolymam ducerent:lapide nigro ſtrauit:ut etiã ambulantibus non poſſent eẽ difficiles:& oſtenderent diuitiarũ & impii dignitatem.Diuidens autem currus:& diſponens ut ſingulis ciuitatibus certus eoꝫ numerus eſſet:paucos quidem circa ſe retinuit:urbes autem ubi diſperſi ſunt ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex in Hieroſolymis abundare: quanti erãt & lapides:ſed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant: ſicut arboribus moti campos iudeæ ita compleuit.Suſſit autem & negociatoribus commertia ex ægypto defferentibus:ut uenderent ei currum unum cũ duobus equis dragmis argenti ſexcentis: quos ipſe regibus Syrie & trans euphraten habitantibus deſtinabat. Qui dum ſuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atque religioſiſſimus:& prudentia &

diuitiis excelleret uniuersos: qui ante eum Hæbreorum tenuerunt principatum: non in his usque ad terminum uitæ suæ permansit: quando relinquens solemnitatum custodiam paternarum: non sine simili rerum quas de Dauid prædiximus conuersatus est: sed circa mulieres & ueneream intemperãtiam turpiter exardescens non prouincialium solummodo delectationem habuit fœiarũ: sed etiam multas ex alienigenis gentibus duxit uxores: Sydonias: & Tirias: etiã ãmonitidas: & Idumæas & leges est præuaricatus mosaicas: qbus ille cõtradixit alienigenis mulieribus Hæbreas debere misceti: & deos illarum cœpit colere: ut mulieribus earũq; amori placuisset: cũ legislator prædixisset: ne Hæbreus alienæ regionis uxores duceret: ne forte illaꝝ solẽnitatibus mixtus: & deos earum coleret: & a ueneratione proprii dei pariter se abstineret. Sed hæc quidẽ despexit Salomon: irrationabili amori constrictus: & ducens uxores pricipiũ ĩsignium uiroꝝ filias numero. lxx. alias septingẽtas: & trecẽtas concubinas: super has autem & filiam regis Aegyptioꝝ: repente captus ab eis est: ita ut eaꝝ sectaretur quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris sui præbere dilectionis inditia: ut more earũ patriæ uiueret: & quæ illis essent grata compleret. Aetate siquidem procedente: & ratione propter tempus pariter infirmante: cum iam non posset studia patria retinere: deum quidẽ propriũ nõ solũ illicitis uxoribus iugiter inhonorabat: sed etiam ante hæc peccauerat: & circa legum custodiam iã deceptus fuerat: quando boum æneoꝝ similitudines fecit: quos mari subiecit: & leonum quos in suo solio regali decoris causa disposuit. Non enim hæc facere fas erat: dũ optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplum: quod ei propter dei pietatẽ fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus cum secũdo eum deus per somnium patrem monuisset sequi: in gloria huius rei expers effectus est. Venit ergo propheta missus adeo dicens. Quia neq; iniquitas eius lateret eum: neq; diu in his esset lætaturus: incríminatus simul: quia ei quidem non auferret imperium: quomodo Dauid patri eius fuerat ꝓmissũ: moriente uero eo: citius filiũ hoc ãmittere: nõ tamẽ omnẽ ab eo populũ recessurũ: sed decem quidẽ tribus eius traderet seruo: duas autẽ nepoti Dauid huius filio reseruaret: & ꝓp illũ q dilexit deũ: & ꝓpter Hierosolymoꝝ urbem: in qua tẽplum habere decreuit. Hæc audiens Salomon contremuit: & ualde turbatus: ex omnibus pene bonis in quibus repente est mutatus: non multo tẽpore transeunte: ex quo hæc enĩ ipsa ꝓuenere: quæ ꝓdicta fuerũt a propheta. Mox suscitauit super eũ deus inimicum Adat noĩe: quaꝝ inimiciciarũ causa fuit huiusmodi. Hic Adat puer erat genere Idumæus de semine regio natus. Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid uastasset Idumæã: & oẽs qui armis uti poterant sex mẽsibus pemisset: fugiens uenit ad Pharaonem Aegyptioꝝ regẽ q eũ magna largitate suscipiens: dedit ei domum & ꝓuiciã ad habitandũ. Et cũ creuisset dilexit eũ: ita ut ei uxoris suæ sororem noĩe Talphim daret uxorẽ: ex qua natus est ei filius: & ĩter filios regis ẽ nutritus. Audiens ergo in ægypto Dauid mortem piter & Ioab: accedẽs ad pharaonẽ rogauit ut eũ ad ꝓpria remeare ꝓmitteret. Cũq; requireret rex cur hoc peteret: aut quid passus est relinquere destinaret: cum sæpius ei inoportune & nimis insisteret atq; rogaret: tũc quidem dimissus nõ est: sed tpe quo iã Salomon in malis erat pp ꝓuaricationes prædictas & dei pariter iram: dimissus Adat a pharaone uẽit in Idumæã. Et cũ eã non potuisset a Salomone exercitu retollere: qa multis præsidiis seruabat: nec eẽt facilis eius inuasio: surgens inde uenit in Syriam. Iunctis aũt illic cuidã Raam noĩe: qui regẽ Sophone Adrazaꝝ dominũ suũ fugerat: & ꝓuinciã latrociniis deuastabat: eiq; amiciciis copulatus: cũ haberet ille circa se latronũ maximã multitudinẽ ascẽdẽs & tendẽs ĩ Syriã: rex eius effectus ẽ: Tũc quoque discurrẽs Israhælitaꝝ prouiciã affligebat & aduc uiuẽte Salomone: uastabat. Et hæc qdem hæbreis ꝓuenerũt ꝓ Adat. Inter hæc aũt Hieroboam filiꝰ Nabath surrexit cõtra Salomonẽ & quosdam cõtribules suos secũdum prouinciam olĩ sibimet dictam. Is cũ ẽsset puer a patre derelictus & erudiretur a matre: uidens Salomõ robustũ & nimis strenuum eũ super edificiũ muroꝝ eẽ constituit: quando munitionẽ ꝓpugnaculoꝝ in hierosolymis fecit. Qui ita in hoc ope laborauit: ut rex eũ approbaret: eiq; principatum militiæ super tribũm Ioseph conferret. Illo itaq; tempore cum Hieroboam ueniret hierosolymis: occurrit ei ꝓpheta de ciuitate ſylo nomine Achia. Quem dum salutaret: deflexit eum paululum ex itinere ad quẽdam locũ ubi nullus alius ĩtereslet: & diuidẽs suũ pallium quo erat indutus in duodecim partes: iussit ut Ieroboam decem ex his sumeret ꝓdicens q; deus hæc uellet: ut scisso principatu Salomonis: filio quidẽ eius ꝓpter ꝓmissionem Dauid duas relinqueret tribus: & illi decem. quõ salomon in eo peccasset: & mulieribus earumq; diis se improuide subdidisset: sciens inquit causam pro qua deus suam dilectionẽ a Salomone subtraxit: esto iustus & eiꝰ custodi ꝑcepta ꝓpositam habẽs palmam de pietatẽ & honore dei præcipuam. Talis utiq; futurus: qualẽ nosti fuisse Dauid. Elatus itaq; Hieroboam ex prophetæ sermonibus cum esset natura feruens iuuẽis: & rerum grandium appetitu ĩmensus nõ quiescebat: sed cum ueniisset ad exercitum: habens memoriam eoꝝ quæ ei dixerat achias: repente nisus est populo suadere: ut a salomone recederet: & regnum ei cõtraderet. Cognoscens uero salomon eius uoluntatẽ & dolum quærebat ut eum cõprehẽdens: uelociter interimeret. Quod dum cognouisset Hieroboam: fugit ad Sesach ægyptiorũ regem: & usq; ad Salomonis obitum ibi moratus est: & ne quid pateretur lucratus est futuro seruãdus imperio. Mortuus est itaq; Salomon: ualde longæuus: qui regnauit quidem ãnis. xl. uixit autem quatuor & nonaginta: & sepultus est in Hierosolymis: cunctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges: excellens:

præter illa in quibus circa ſenectutem deceptus mulierum ardore præuaricatus eſt: de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt Hæbreis: oportunius explanabo.

Quō ſubiectoq; quendam Hieroboam fecerunt ſibi regē decē tribus recedētes a domo Dauid: & i duabus tribubus regnauit filius Salomonis Roboam. CAPI. IIII.

POſt mortem Salomonis: in eius regno filio ſuccedēte Roboam: ex muliere Ammanitide Naama noīe procreato: repente miſerūt i ægyptū principes populi: & reuocauerūt Hieroboam. Qui dum ueniſſet ad eos in ciuitatē Sycimorū: etiam Roboā uenit i eā. Placuerat enim ut illic cōueniētes Iſrahelitæ: eū cōſtituerēt regē. Adeūtes ergo eū principes populi ſimul & Hieroboam: rogabant dicētes ut aliquid de ſeruitio relaxaret: & melior eſſet patre: cuius fuerant prægrauati iugo: ut & ipſi deuotiores eſſent: & propter manſuetudinem potius quā timorem ei ſeruirent ac diligerent. Qui dū poſt tres dies reſpōſurū ſe eoq; petitionibus dixiſſet: mox quidē eos ſuſpectos fecit: cur non repente quæ petebatur annueret. Nam rem bonam & humanam eſſe iudicabant: & magis in iuuenē attamen & in eo q̄ cogitare ſe dixerat: & non repente negauerat: ſpem aliquā faciebat. Qui conuocatis paternis amicis: tractabat cū eis quale deberet populo præbere reſponſum. Illi uero qui deuoti facerent naturam uulgi utiq; ſcientes: monebant ut manſuete loqueret ad populū: & cōmunius quā regib⁹ exigeret faſtus: ut ita fauorē ſibimet obligaret: dū naturaliter diligant ſubiecti potius māſuetudinem regum: quā cōminationē. Tūc ille optimum cōſilium forſitan deo uolente deſpiciens: uocās adoleſcētulos ſecū nutritos: eiſq; pādēs ſeniorum conſilium: quod oporteret fieri iuuenes exquiſiuit. Illi uero cum neq; iuuentus: neq; deus meliora eos tractare pmitteret: monuerunt ut aſperius reſponderet ad populum: & ſi ſeriorem ſuum digitum: lumbis paternis diceret uaſtiorem. Et ſeueritatē quā fuerant in illo comperti: in ſe multo potiorem agnoſcerent: & ſi ab illo flagellis caſtigati ſunt: cedi a ſe ſcorpiis expectarēt. In his delectatus rex: & credens dignitati regiæ cōuenire reſponſum: cum die tertia plebs auditura ueniſſet: & oīs populus uideretur ſuſpenſius eſſe: ut uerba regis audiret: credens aliquid fore clementius: relinquens ille conſilium ſeniorum reſpondit adoleſcentium. Hæc autem dei uoluntate gerebantur: ut quæ prædixerat Achias perducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti ei ſermonibus uelut opere iam percuſſi: & dolentes quaſi iam experimento ipſaq; rerum quæ dicerentur afficerentur: indignati ſūt & omnes pariter uoce magna clamauerunt: nihil ſibi poſt illum diem eſſe cōmune ad genus Dauid uel qui erant ex eo progeniti: ſed ſolum templum ei cedere quod pater eius edificaſſet: eumq; interminati: ſunt ſe relicturos: & ſic amare iracundiam ſeruaueruntut dum miſiſſet rex Roboam quendā nomine Adoram ſuper tributa conſtitutum: qui eos aliquomodo mitigaret: & poſt ſermones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant: ad concordiam reuocaret: paſſi non ſunt: ſed eum lapidantes interemerunt. Quod dum uidiſſet Roboam: credens quoque ſe lapidandum: metuens ne & ipſe tale aliquid ſuſtineret: aſcendēs in currum fugiens mox uenit in Hieroſolymam. Et tribus quidem Iuda ſimul & Beniamin eum conſtituere regem: reliqua uero plebs ab illa die recedens a filiis Dauid: dominum rerum Hieroboam eſſe conſtituit. Roboam uero Salomonis filius conuentu facto duarum tribuum in quibus regnabat: ſumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorum: contra Hieroboam & cōtra populum dimicare cogitabat: quatenus eum ſubderet ſibi bello ſeruiturum. Prohibitus uero eſt a deo per prophetam Rameum: ut bellum inferret: eiſque dicebat non eſſe iuſtum ut aduerſus contribules dimicarent: cum ab eo dei uoluntate populus receſſiſſet. Quo facto: nequaquam egreſſus eſt ad prælium. Diuiſo itaque regno prius narrabo quæcunq; Hieroboam iſrahelitarum rex egit. Deinde quæ Aroboam duarum tribuum rege geſta ſunt explanabo. Sic enim totius ordo hiſtoriæ ſeruabitur. Igitur Hieroboam inſtitutus in Sycimorum ciuitate regalibus: ibidem morabatur: quod etiam in Phaſuel ciuitate fecit. Dumque non multo poſt ſcenophegie feſtiuitas immineret: cogitans Hieroboam quia ſi permitteret populo ut deum in Hieroſolymis adoraret: pergens & feſtiuitatem illic ſolenniter agens pœnitentia duceretur: & propter templum: & propter dei religionem forſitan metuens ne eum quidem relinqueret: ad regem uero priſtinum remearet. Et ob hoc mortis pericula ſibimet imineret: op⁹ hoc malignū ſua cogitatiōe molitus eſt. Fecit duas uitulas aureas & totidem tēpla conſtruxit: unū quidē i ciuitate Bethel: aliud circa Dan: quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur exiſtere: poſuitque has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum: & inuocans decem tribus quibus ipſe regnabat. his uerbis contionem fecit ad populum. Viri contribuli noſce uos puto: q̄ omnis locus habeat deum: & non oſtenditur locus in quo proprie præſens eſt ſed ubique ſemper exaudit: & cultores ſuos intendit. Vnde mihi non uidetur neceſſitatem uos pati: ad Hieroſolymam properandi ad hoſtium utique ciuitatem: ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo quidem illic edificauit templum: & ego feci duas uitulas aureas: deo æquiuocans: quarum unam quidem in Bethel ciuitate dedicaui: aliam uero i Dan urbe conſtitui: quatenus quicunque ueſtrum eis urbibus ſunt uicini: adorent in eis deum. Conſtituam ergo ex uobiſipſis ſacerdotes earumq; Leuitas: ut tribu Leui nequaquam: neq; Aaron filiis egeatis: ſed qui uoluerit eſſe ſacerdos: offerat uitulum deo & arietem unum: quod & primum pontificē Aaron feciſſe dicunt. Quod dum dixiſſet: ſeduxit populum ut a patria religione recedens præua-

ricaretur leges. Hoc itaq; Hæbreis malorum fuit initium: & qui cuncta deuicerant præliis in alienarum sunt gentium ditione subiecti. Sed hæc quidē opportune narrabimus. Igit dū instaret. vii. mēse festiuitas: uolens & ipse eam ita in Bethel agere sicuti due tribus in Hierosolymis celebrabant: ante uitulam quidē ædificauit altare & ipse pontifex factus cū sacerdotibus ad altare conscēdit. Cunq; esset hostias & holocausta coram populis oībus oblaturus: uenit ad eū hierosolymis propheta nomie Iadan: missus a deo. Qui stans in media multitudie: stāte etiā rege: faciens ad altare sermones: deus inquit futuꝝ quendā esse p̄dixit ex genere Dauid noīe iosiam: qui non tantum tēporis illius supra te & altare falsos pmat sacerdotes: sed ēt ossa eoꝝ populoꝝ seducētium & erroꝝ eoꝝ & impioꝝ super te tunc simul exurat. Vt autē credant hoc futuꝝ: signū eis nunc prædico faciēdum: subito. n. rumpetur hoc altare: & oīs pinguedo sacrifici oꝝ super illud posita fundet in terrā. Hæc dicente prophetа: indignatus Hieroboam: manum extendit: p̄cipiens eum cōtinuo cōpræhēdi. Cuius manus mox est arefacta: nec ualuit eā denuo reuocare: sed habuit eam marcidam & solutam. Ruptum ergo ē repente sacrarium: & sicut ꝓpheta p̄dixerat cuncta diffusa sunt. Cunq; uideret ueracem hoiem: & p̄sentiam diuinam hēre cognosceret: rogauit ut supplicaret deo: q̄tenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum manum sibi naturaliter restitutā gaudebat: ꝓphetāq; rogabat enixe: ut eius cōuiuiis interesset. Idan uero dixit: nō se pati ut ingrederet ad eum: nec panē aut aquā in ciuitate gustaret: hoc sibi p̄ceptum a deo dicens: ut etiā & alio quā unde uenerat itinere remearet. Huius igitur abstinētiā rex miratus: erat in timore positus: & per mutationē reꝝ ex his quæ dicta fuerant: non prospera sibimet imminere credebat. Erat aūt quidam in ciuitate senior: malignus homo: falsusq; propheta quē hieroboam magnis studiis honorabat: cū eo dicente quæ illi grata forent crebro deciperet. Iste itaq; tunc erat in lectulo pp senectutis infirmitatem. Filiis aūt indicantibus ei ꝓphetam q de Hierosolymis uenerat & de signi effectu: & qūo arefacta manus dextera Hieroboam: illo orante fuerat restituta: metuens ne peregrinis esset melior apud regē: & potiori honore frueret: præcepit filiis: ut ei repente ad iter asinum stratū præpararent. Quibus p̄ceptum festinanter iplentibus: ascendēs prosecutus est ꝓphetam: & iueniens eū sub alta & umbrosa ilicis arbore quiescentem: salutauit primum deinde culpauit: cur apud eum nō itrasset: & esset eius hospitalitate participatus. Quo dicēte: se a deo prohibitum: ut apud quēquā in illa ciuitate gustaret: nō inq; phibuit diuinitas ut meā mēsulā deuitares. Nam & ego ꝓpheta sum & in ea tecū religione cōis: & adsum nunc missus a deo: quatenus te cōmissuꝝ ad me deducam. Ille uero credens mētienti: reuersus est. Quibus adhuc prandentibus & pariter epulantibus: deus apparuit Iadan: eiusq; mandata præuaricantem dixit supplicia sustinere: & qualitatem pœnæ cōtinuo declarauit: leonem ei occursum in itinere quo lacerareturꝝ sepultura patria priuaretur dixit. Hæc autem facta reor uoluntate diuina: ut Hieroboam nequaq̄ uerba Iadan metueret: quasi fallacis & ita defuncti. Remeante siquidem Iadan rursus in Hierosolymam: occurrit leo: & deiiciens eum de asino peremit: & asinum quidem in nullo nocuit: sed cum eo sedens & illum & corpus prophetæ magna tuitione seruabat: donec aliqui iter agentium uidentes hoc: & ueniētes in ciuitatem falso prophetæ denunciarent. Qui missus filiis: eius corpus deuexit in ciuitatem: ac splendida pompa eius celebrauit exequias: præcipiens filiis ut ipsum mortuum cum illo sepelirent: dicēsq; omnia quidem uera essent quæcunq; ille ꝓphetasset aduersus illam urbem: & altare & sacerdotes necnon & contra falsos prophetas: & q; ipse post mortem non pateretur iniuriam: si cum eo sepultus & eius ossibus cōpulatus: propter societatem ossium prophetæ non posset agnosci. Sepeliens ergo prophetam: & filiis ista præcipiens: cum esset malignus & impius: accessit ad Hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cunque illi rex de sacratio & manu sua narraret: sanctum uere: & prophetam egregium eum uocans: cœpit destruere eius opinionem: & uerisimilibus utens: rerum gestarum creditam imminuere ueritatem. Nitebatur enim suadere: quia pro labore portandi multa sacrificia: eius manus obstupuisset: & deinde cum requieuisset: ad naturam propriam denuo remeasset. Altare autem cum prius fuisset uacuum: susceptis multis hostiis & ingentibus: propter onus impositorum fuisse ruptum & cecidisse dicebat: significauitque ei simul ita mortem eius qui hæc signa prædixerat: eoq; fuisset a leone discerptus: & nihil esset quod propheta locutus est. Hæc ergo dicens regi satisfecit: eiusque mentem penitus auertit a deo: & a sanctis operibus: & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter insiluit: ut nihil aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui super ea quæ iam perpetrauerat scelera cumularet. Igitur de Hieroboam hæc in præsenti dixisse sufficiat. Filius autem Salomonis Roboam: qui sicut prædiximus super duas regnauit tribus: ædificauit munitissimas ciuitates & magnas Bethleē & Icā & thecos & Bethsura & Socho & Odollā: & Hipā: & Meresam: & Zipha: & Adorā: Lachis: & Zecheram: & Hellum: & Ebron. Has quidem in sorte Iuda primas ædificauit: fecitque & alias præcipuas in sorte Beniamin: muriscq; circundans: custodes instituit uniuersis: & principes militumq; frumentum simul & uinum & oleum: & alia quæ singulis ciuitatibus pro cibariis essent necessaria, largissima ubertate recondidit: insuper autem & scuta & iacula nimis innumera. Conuenerant autē ex omnibus Israhelitis sacerdotes ad eum in Hierosolymam pariter & leuitæ: & quicunq; alii de populo erant boni uel iusti: relinquentes proprias ciuitates: ut cultura dei in Hierosolymis exhiberent:

minimeq; libenter audiebant dum compellerentur uitulas adorare:quas fecit Hieroboam: & auxe runt imperium Roboam per tres annos Q ui dum cognatam quandam duxiſſet uxorem & tres ex ea filios ſuſcepiſſet:poſtea quoq; duxit nomine Macham natam de Thamar:filiam Abſolonis: quæ & ipſa uidebatur eſſe eius cognata:de qua natus eſt ei filius maſculus: quem Abiam appellauit: habuitq; filios ex aliis coniugibus:ſed ſuper omnes potius diligebat Macham.Habuit autem lege ſibi coniunctas uxores decem & octo:concubinas uero triginta.Et filii quidem ei nati ſũt octo & uiginti:filiæ uero ſexaginta.Succeſſorem ſui regni conſtituit Abiam ex Macha procreatum:cui & theſaurum & minutiſſimas credidit ciuitates.Reor enim quia ſæpius cauſa malorum & iniquitatis:exiſtat hominibus magnitudo rerum:earumq; ad potiora conuerſio.Videns nanq; Roboam regnum ſuũ his crementis augeri ad impias & iniuſtas conuerſus eſt actiones:& ſpreuit dei religionem:ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem cum maioribus.Nam cum præcipuum moribus corrumpitur conuerſatio:leditur deuotio ſubiectorum:& cum uiderint illorum luxurias:ſuæ caſtitatis merita reſpuentes quaſi uirtutem eorum imitari nituntur illecebras.Non enim opera principum approbare uiderentur:niſi etiam ſimilia agerent.Hoc igitur accidit ſubiectis Roboam. Nam cum ille ageret impie & iniq;:ſtudebant & illi non eſſe iuſti:ne rex uideretur offendi.

Quia Seſach ægyptiorum rex caſtrametatus eſt contra Hieroſolymam:& ciuitate deuicta: diuitias eius tranſmigrauit in Aegyptum. CAPI. V.

QVapropter uindicem ſuper hæbreos miſit deus regem Aegyptiorum nomine Seſach: de quo narrans Herodotus: actus proſtremo eius adiũxit.Hic enĩ Seſach quinto anno regni Roboam cum multis milibus exercituum caſtrametatus eſt.Sequebantur enim illum currus mille ducenti:equitum uero ſexaginta milia & quadraginta milia peditum:quorum plurimos habebat Libyas:& Aethiopes. Inuadens itaq; regionem Hæbreorum:munitiſſimas Roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit:& nouiſſime armatus ad Hieroſolymam uenit:ubi Roboam & eius exercítus propter militiam Seſach tenebatur incluſus:deumq; rogabant ut eis uictoriam ſalutemq; conferret.Quos tamen nõ exaudiuit deus:nec eis pugnaturus ſpem uictoriæ promiſit.Propheta quoq; Sameas ait deum eis interminari:eoſq; relicturum:ſicut ipſi eius uidebantur deſeruiſſe culturam.Hæc audientes:animo ſunt ſoluti: & dum nullam uiderent in ſe ſalutem:confitebantur omnes q; eos deus iuſte deſpexerit cum ipſi circa eum impie crudeliterque geſſiſſent:& eius legitima ſpreuiſſent.Quos uidens deus ita deiectos & ad penitentiam fuiſſe perductos:non ſe perditurum eos prophetæ dixit: ſed ægyptiis tantum fore ſubdendos: ut agnoſcerent: utrum hominibus ſeruire eſſet infatigabilius:an certe deo.Capiens ergo Seſach non lege bellica ciuitatem:ſed pactis præcedentibus Roboam eum ſuſcipiente propter timorem:ingreſſus fœdera nõ ſeruauit:ſed & templum expoliauit & theſauros dominicos & regios exhauſit:auri & argenti multa milia & innumerabilia ſecum deuehens ornamenta:& nihil omnino illic derelinquẽs. Abſtulit autem & aureas lanceas:& ſcuta quæ rex fecerat Salomon:ſed neq; pharetras aureas dimiſit: quas Dauid ſumptas a rege Sephone deo dicauerat.Quod cum idem Seſach feciſſet:ad propria remeauit. Meminit autem huius prælii & Herodotus Halicarnaſeus:qui ſolummodo circa regis nomen erra uit.Sed quia & gentes alias multas inuaſit & palæſtinam & Syriam ſubiugauit: capiens ſine prælio cunctos in ea regione degentes.unde palam eſt:quia noſtram gentem ſubditam ægyptiis iudicare uult.Ait ergo:quomodo & ſtatuas eorum qui ſine prælio ſe tradiderunt reliquerit:& mulierum genitalia in eis celauerit.Roboam & enim rex noſter ei tradidit ſine prælio ciuitatẽ.Dixit aũt Aethiopas ab Aegyptiis didiciſſe genitalium circunciſionem Phœnices autem & Syri in Palæſtina fatent hoc ſe ab ægyptiis didiciſſe & palam eſt:quomodo alii nulli circunciduntur Syrorum in Paleſtina habitantium præter noſtros.Sed de his ſentiat quis quod uoluerit. Igitur diſcedẽte Seſach:Roboã rex pro aureis lanceis & clypeis:ærea eiuſdem numeri fecit:cuſtodibus regalibus ſeruanda tradidit: & qui cum ſplendenti principatu & claritate rerum debuerat imperare: & ſub multo ſilentio & timore regnauit:fuitq; Hieroboam regi cunctis temporibus inimicus.Mortuus eſt autem cum uixiſſet quinquaginta & ſeptem annis: in quibus regnauit decem & ſeptem uir ſuperbus:& fatuus:& nolens paternis amicis credere:perdiderat principatum:ſepultuſque eſt in Hieroſolymis in tumulis regum. Roboam itaque ſucceſſit in regnum filius Abia:cum Hieroboam octauumdecimum annum haberet in regno. Et quidem huiuſmodi fine conſumpta ſunt. Conſequens eſt nunc:ut de Hieroboam dicamus:quemadmodum & ipſe fuerat conuerſatus.Is enim non quieuit iniquitates facere coram deo:ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras: & ſacerdotes de populo eligebat. Contra quas impietates ſupplicia non poteſt longum tempus in eius caput & totius generationis ipſius erat:relatura diuinitas. Illa ſiquidem tempeſtate cum eius filius nomine Abimen egrotaret:dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatum ſchema ſuſcipiens:iret ad Achiam prophetam:aſſerens eum uirum eſſe mirabilem:& futura prædicere:qui etiam de regno ei ſignificaſſet: & ab eo quaſi peregrina requireret:ſi puer lãguorem poſſet euadere.Quæ mutata ueſte ſicut maritus ei præceperat. uenit in Sylo ciuitatem:ubi morabatur Achias.Cunq; foret domum illius ingreſſura:cum eſſet iam prophetæ uiſus ſenectute grauatus:apparuit deus ei:utrũq; denũcians:& qa Hieroboã regis ad eum ueniret

uxor:& quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domum ueniente: uelut priuata ſimul & peregrina. Ille clamauit. Ingredere uxor Hieroboam. Quid te celas. Deum latere non potes qui mihi & te uenturam eſſe denunciauit:& imperauit quæ tibi dicam. Reuertere igitur ad maritum:& dic ei hæc dixiſſe deum. Quomodo te magnum ex paruulo & nihil exiſtente conſtitui regem:& ſcindens regnum a genere Dauid tibi contradidi: tuq; horum non recordatus: meamq; religionem deſerens:fuſileſq; deos efficiens illo potius honoraſti: deiiciam te denuo: & omne tuum genus exterminabo & canum uoracitati uolatiliumq; præbebo:& quidam a me ſuſcitabitur rex totius populi:qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittat. Participabatur autem iſto ſupplicio etiam populus:& copioſa terra hac priuabitur:& trans Euſraten ulterius diſpergetur: quomodo cuncti regis impietates ſecuti:deos ab eo factos adorauerunt:& meam religionem uenerabilem reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito feſtina renunciare: filium uero tuum inuenies eſſe defunctum. Te nāq; ingrediente ciuitatem:ſpiritum mox amittet:ſepelieturq; planctu populi cōiter honoratus. Hic nāq; ſolus ex genere Hieroboam bonus fuiſſe uidebatur. Hæc itaq; propheta dicēte exiliens turbata mulier de morte filii lamētans:p uiā feſtinanter ibat lugens & ingemiſcens: filium utiq; quem in ſpe reliquerat uiuū ulterius nō uiſura:quē cōtinuo moriturū eſſe crederet. Quæ dum ueniſſet in ciuitatē:filiū qdē ſicut propheta dixerat inuenit extinctū: regi uero cuncta narrauit.

Bellum Hieroboam regis Iſrahel cōtra filium roboam Abiam:& triumphus Abiæ. CAPI. VI.

Hieroboam itaq; nihil hoꝝ cogitans:multo exercitu cōgregato cōtra Abiā filiū Roboam:qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat:caſtrametatus eſt: deſpiciebat enim illum pp ætatē. Qui dū Hieroboā inuaſionē audiſſet: obſtupefactus eſt ueruntamen ultra prudentiā iuuēturis ad ſpē bellandi roboratus:electo ex tribus duabus exercitu: occurrit Hieroboā ad quendā locum q uocat mons Amorteoꝝ:& caſtra circūfugiēs: bello neceſſaria præparabat. Erat enī eius exercitus quadragīta milia uiroꝝ:Hieroboam uero manus duplex erat. Cūq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina cōmittenda eſſet iam in acie cōſtitutus:ſtans in loco excelſiore rex Abia manu ſilentiū impauti: & Hieroboā petit ut cū quiete ptius ſe audiret:factoq; ſilentio cœpit hæc dicere. Nec uos equidē ignoratis:q; deus principatum Dauid & eius ſoboli in tempore uniuerſo conceſſerit:miror autē qūo recedentes a meo patre:ſeruo ſuo Hieroboam indecenter adheſeritis:& cum eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti ſunt nunc adueniſtis:ut eoꝝ regnū his præliis auferatis. Hactenus itaq; regnū Hieroboā iniuſte detinuit:qđ non reor maiori eum tempore poſſeſſuꝝ:qui ideo pœnas etiā de præterito nunc ſoluens:ab iniquitatibus & iniuriis nō ceſſabit:quas ei hactenus inferre præſumpſit:ſed & uos talia perpetrare coegit qui nullam a meo patre paſſi contumeliam:& tamen quia non quæ uobis placerent in cetu locutus eſt malignis hominibus credens:illum quidem ut putatis ira faciēte reliquiſtis: qđ autem uerius ē: a deo uos & eius legibus abſtraxiſtis:cum potius ignoſcendum fuerat non uerbis ſolūmodo duriuſculo & contētionis ignaro:ſed etiam ſi ad aliquā difficultatē operis per iuuentutē fuiſſet experitiāq; pductus:eſſet pferendus pp Salomonem patrem illius:& beneficia nobis ſæpe collata:quæ danda ſunt utiq; peccatis filioꝝ:pro beneficiis & affectu parentum. Vos autem nihil eorū cogitaſtis:neq; tunc:neq; modo:ſed ſup nos tātus uenit exercitus. Vel in quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus conſtitutis? quæ ueſtræ ſunt impietatis & non religionis iudicia? An certe ſpem uobis multitudo præbuit? quia noſtra caſtra tranſcendit. Sed nulla uirtus illic eſt:ubi licet cum multis milibus aliquis pugnat iniuſte:ſolummodo enim iuſticia & pietate diuina ſpes uictoriæ conſtat īmota: quæ ſcilicet & apud nos eſt:ſeruantes a principio leges:& deum ppriū uenerantes:quē non manus de putreſcibili ſilua fecerunt:nec excogitatio mali regis p populi ſeductione conſtruxit:ſed cuius eſt opus principiū finiſq; cunctoꝝ. Vnde ſuadeo ēt nunc uobis:pœnitētiam pteritoꝝ ut habeatis & meliora cogitātes:dimicare ceſſetis. paternaſq; leges recolatis: & quicquid ad magnitudinem uos tātæ fœlicitatis exeuit. Hæc equidem Abias eſt locutus ad populum. Adhuc aūt eo loquēte:quoſdā militū Hieroboā latēter īmiſit: ut Abiā ex aliquibus ptibus circūdarent:qua exercitus nō uideret. Qui cū inter hoſtes apparuiſſent:exercitus quidē eius cōturbatus expauit. Abias aūt cōfortauit eos:& in dño ſpē habere poſcebat. Tūc illi piter īuocātes dei ſolatiū:ſacerdotibus tubis clāgentibus:cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Et illoꝝ qdē audaciā ac iuuētutē diſſoluit deus:exercitū aūt Abiæ fecit excelſiorē. Nā quāta ī illo bello refert cædes fuiſſe cōmiſſa: neq; græcoꝝ:neq; barbaroꝝ referūt hiſtoriæ. Abia aūt & filii Iuda & Beniamin de exercitu Hieroboam mirabilem & famoſiſſimā pceperunt deo conferente uictoriam. Quinquaginta milia enim hoſtiū bello,pſtrata ſunt. eorūq; munitiſſimas ciuitates diripuerunt:inſup Bethuliā eiuſq; regionem forti dimicatione tenuerunt. Hieroboam itaq; hac dimicatione fatigatus:nequaq; uires habuit: quanto cunq; tpe poſt hæc Abia uixit. Qui tamen poſt hanc uictoriam puo tempore ſuperueniēs: obiit cū regnaſſet annis tribus & ſepultus eſt in Hieroſolymis:in monumentis paternis. Reliquit autē filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & ſex:quos oēs de uxoribus uigintiſeptē procreauit. Huic ſucceſſit in regno filius Aſa:cuius iuuenculi fuit mater noīe Maacha. Hoc ergo mō Abiæ filii Roboam nobis geſta ſunt tradita. Mortuus eſt aūt & Hieroboam rex decē tribuū:cū uiginti & duobus annis

tenuiſſet imperium:ſucceſſitq; ei filius Nadab:ſecundo iam anno regis Aſa trāſacto: regnauitq; Hieroboam filius annis duobus:patris impietati malitieq; concordans.

Quia generationē oēm Hieroboā qdā noīe Baaſa perimēs:ipſe tenuit principatū. CAP. VII.

IN his autē duobus annis:caſtrametatus eſt cōtra Gebethon ciuitatem Palæſtinorum. Cūq; eam foret obſeſſione capturus:dolum paſſus a quodam amico nomie Baaſa Meheli filio mortuus eſt. Qui poſt eius obitum potius imperio:omne genus Hieroboam interemit & euenit:ut ſecundum prophetiam dei:alii quidem cognatorum Hieroboā i ciuitate mortui lacerēt a canib⁹ atq; cōſumerēt:alii uero i agris a uolatilib⁹ deuorarē tur. Et domus qdē Hieroboā pro eius ipietate atq; iniquitate pertulit ultionē hac uice dignam.

Bellū æthiopū cōtra hieroſolymitas:regnāte ſuper eos Aſa:& cædes æthiopū. CAP. VIII.

Ex aūt hieroſolymoꝝ aſa dū moribus eſſet egregius: ſpq; ad diuinitatē reſpexerit nihilq; gereret neq; cogitaret:qđ non eēt pietati cōueniēs:aut ad legū cuſtodiā ptineret ſuū cōpoſuit regnū:abſcindēs cūctā ab eo neqciā:& ab omni macula emūdās. Habuit aūt exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerentiū ſcuta & lanceas:de tribu quidem Iuda trecēta milia de Beniami āt ſcuta arcuſq; portātiū:ducēta qnquagīta milia. Cūq; iā decē regnaſſet annis:caſtra cōtra eū mouit cū maxio nimis exercitu zara rex Ethiopiæ:ducēs pedeſtriū qdē ducēta milia:eq̄ſtriū uero decē milia:& curr⁹ trecētos. Qui dū uſq; ad ciuitatē Moreſam q̄ ē in tribu Iuda cū exercitu ſuo ueniret:occurrit ei Aſa:& caſtris cōtra eū poſitis:in q̄dā conuallē noīe Sabatatha:nō pcul a ciuitate:cū uidiſſet Ethiopū multitudinē:poſcebat a deo cū clamore uictoriā:& ut multa milia hoſtiū ipſe pimeret. Neq; eni & in alio confidendū eſſe dicebat:quā in eo q̄ poſſet etiā paucos multoꝝ potiores oſtēdere:& facere īfirmos fortiſſimis pualere. Hæc orante aſa ſignum uictoriæ deus oſtēdit:& cū gaudio:diuinitatiſq; auxilio bello congreſſus:multos Ethiopū pculit:& cōuerſos in fugā pſecutus eſt uſq; ad Geraritidē regionē. Relinquentes autem occiſionē hoſtiū:ad direptionē gentiū ciuitatis Geraretine conuerſi ſunt quā ceperant:eorūq; ad caſtra protinus acceſſerūt:ita ut tollerēt multū auri:multūq; nimis argentū:prædāq; deueherēt ualde mirabilem camelosq; & ſubingalia:& pecudū greges inumeros. Aſa igit & eius exercitus ſumpta hmōi a deo uictoria atq; prædā:in hieroſolymis remeauit: Quibus uenientibus occurrit in uia azarias noīe ppheta:& ꝑcipiens ut paululū a greſſu itineris abſtinerent: cœpit ad eos dicere: q̄ illa uictoria fuiſſet eis a deo cōceſſa:eo q̄ iuſtos ſe ſanctoſq; ſeruaſſent:& oīa dei uoluntate feciſſent. Quos in eius mandatis permanentes dixit ſup hoſtibus prævalere:& habituros diuina uirtute fœlicitatem relinquētes aūt eius religionē in cōtraria deuenire:futurūq; tēpus:in quo nullus inueniret uerax propheta in eo populo:neq; ſacerdos:quī iuſte aliquid reſponderet:ob quā rem ita ciuitates ſubuertendas:& gentem in oī terra diſſeminandā:& uitā miſerabilē & inopē habituros:ſuaſitq; eis:ut dum hoc haberent bene agerent:& nequaquā a diuina deuotiōe recederēt. Hæc audiens rex:& populus gauiſi ſunt: multum ſtudium & oēs in cōe:& ſinguli circa iuſticiā exhibebāt:miſitq; rex in oēm ꝓuinciam ꝑcipiens ut legitima diligenter ubiq; ſeruarent. Sic igit Aſa duaꝝ tribuum regis actio gerebatur. Reuertar āt ad regem Baaſa qui iſraheliticum populū poſſidebat:occideratq; Nadab filium Hieroboam:& eius tenuerat principatum. Hic. n. iter Saulim ciuitatem degens:& habitaculū ibi cōſtituēs. Regnauit quidem annis uiginti & q̄ttuor ſed fuit malignus & ipius ultra Hieroboā & filiū eius:& populum multis malis afflixit:& deo fecit iniuriā. Qui mittēs ad eū Gimō ppheta:dixit & ſe & omne genus ei⁹ exterminaturū:& hiſdē malis quibus domū Hieroboā pdiderat pditurꝝ q̄ rex ab eo cōſtitutus:beneficium nō repenſauit:ut iuſte & pie populo præſideret:cū hæc primitus ipſis ꝓdeſſent:deide gratiſſima deo ſemp forent:ſed magis imitatus eſt peſſimū Hieroboā:cuius dū deperiſſet anima uideret tamen eius in iſto malignitas:dicebatq; ſuppliciū maloꝝ illius hunc habituꝝ qui ei ſimilis extitiſſe uidebatur. Baaſa aūt quāuis per ꝓpheta audiſſet futurā ſibi ſuoq; generi ꝓ cōmiſſis ſceleribus ultionē: tamen de reliquo nō queuit:neq; reſpexit q̄ male agēdo deperiret igloriose:ſi nō penitendo ꝓ malis ꝑteritis a deo ueniā mereret:ſed tanq̄ illi quibus præmiū proponitur laborare nō ceſſant: donec ad poſita dona ueniant. Sic & Baaſa propheta prædicente ſibi futura tanq̄ ſi ad magna bona cōcurreret:in pniciem ſui generis:& totius domus interitum peior fieri quotidie non ceſſabat. Nanq; uelut athleta nequitiæ in his agebatur malis. Nouiſſime uero exercitu ſumpto: rurſus non ignorabilē quandā Ramath ciuitatē obſederat:quæ quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis aberat eamq; capiēs cogitauit ut in ea exercitū derelinq̄ret:quatenus & idepcedens:terrā Aſa regis iuaderet. Metuens ēt Aſa conamen hoſtis qa poſſit exercitus qui Ramath cœperat eius uiolare ꝓuinciam:miſit ad regem Damaſcenoꝝ legatos:ſimul & aurū & argentum:petens ab eo ſolatium: & cōmemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent. Ille uero & pecuniaꝝ opulentiam grate ſuſcepit:& ſolatia præbuit:ſoluens amicitiā quā habuerat cum Baaſa:miſitq; ad ciuitates quæ Baaſan uidebant ipetio ſubiacere: ut eas affligeret. Qui alias q̄dem icenderūt:alias populati ſūt. Ideſt Eleō:& Abella: & alias multas. Hæc audiēs rex Iſrahelitaꝝ:edificare quidē Ramath atq; munire ceſſauit:reuerti uero cum ſtudio feſtinauit:ut propriis ferret auxilium. Igitur Aſa ex apparatu edificiorum quem Baaſa congregauerat cōſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates:quarum altera Gabaa:altera uero Maſpha uocabatur.

Quia:generatione Baasa pēpta:regnauit sup Israhelitas Amari:& post eū filiꝰ eiꝰ Achab. CA. IX.

ET post hoc ipꝰ nō habuit iam Baasa pugnādi aduersus Asa. Peréptus ē enī a Creonet & sepultꝰ i ciuitate Thersa:cui successit filius Helan. Hic cū regnasset duobus ānis defūctus ē:quē occidit Zamarias equoꝝ ordinis dimidii princeps. Nā dū epularet apud dispēsatorē suū noīe Osa:suasit qbusdā equitibus ut subito deserentibus cū armigeris & principibus:desolatū reperiētes occiderēt. Illi nāq; cūcti circa obsessionē Gabathenæ ciuitatis i Palæstina positæ occupati uidebant. Perimēs itaq; Helā regē princeps equoꝝ Zamarias ipse regnauit:& omne Baasan genus secūdū prophetiā Gimon iteremit. Eodē nāq; mō eius domus propter impietatem radicitus est euulsa:sicut genus Hieroboā pisse descripsimus. Exercitus q Gabathon obsidebat audiēs qđ de rege cōtigerat:& qꝺ Zamarias occidēs eū inuasisset iperiū:& ipsi principē suū Amari cōstituere regē. Qui a Gabathena urbe mouens exercitū:uenit:in Thersa:& accedens ad ciuitatē:manu bellica eā cœpit. Zamarias aūt uidēs ciuitatē suisse detētā:fugit ad locum aulæ regiæ secretioré:& succedēs eā semetipsū pariter cōcremauit:cū regnasset diebus septē. Moxq; Israhelitaꝝ diuisus ē populus:& alii quidē Themā regnare uolebāt:alii aūt Amari. Cūq; uicisset ps Amari:interéptus ē Themā:& i toto exercitu regnauit Amari. Tricesimo aūt āno regis Asa:Amari suscepit iperiū:& tenuit ānis duodecī. Quoꝝ quidē sex ānis in Thersa fecit:reliquos autē in ciuitate ea q̄ Mareō appellatur a grœcis uero Samaria. Hic aūt noīauit eam Somareō a Somaro quodā:q ei mō tē uenūdauerat:in quo ciuitatē constituerat. In nullo āt differebat a studiis prioꝝ regnū:nisi qꝺ peior erat:oēs enim quærebant modū:quatenus suis ipietatibus quotidie populū facerent a deo recedere:& propterea extinxit eos:& nullū permisit ex eoꝝ genere supesse. Et is ergo defunctus ē in Samaria succesſitq; ei filius Achab. Ex his nāq; cognoscit:quātā prouidentiā humanaꝝ rerum probat habere diuinitas:& qūo bonos quidē diligat:malos autē abhorreat:& a radice disperdet. Israhelitarū deniq; reges ꝓpter suā iniquitatē & iustitiā alter sup alterum irruentes multi paruo tempore perierunt:& eorum genus exterminatū est.

Qūo regnāte Achab ꝓphetauit Helyas:& de signis q̄ fecit:& qa discipulū elegit eliseū. CA. X.

ASa aūt rex Hierosolymoꝝ q duabus tribubus pſidebat:& propter pietatē atq; iustitiā ad longā fœlicēq; a deo pductus ē senectutē:& cū regnasset quadragīta duobus ānis:bona morte defūctus ē. Quo moriēte succesſit ei filius Iosaphat:de Abida matre procreatus. Hūc aūt imitatorē ꝓ aui sui Dauid pietate atq; fortitudine cūcti ipsis operibus decreuerūt. Sed de hoc rege nō ē modo referēdi necessitas. Igit Achab israhelitaꝝ rex habitabat i Samaria:tenuitq; principatū ānis uigīti:& mēsibus duobus:nihil āplius renouās:q̄ prisci fecerāt reges:nisi qꝺ mali magnitudine tēderet ad peiora:supans oēm eoꝝ neqtiā:& qđ ad diuinā ptineret iustiā uiuaciter imitatus:& ꝑcipue cōstructas adorauit uitulas:& sup hæc alia peiora molitus ē. Duxit uero uxorē filiā Ionabal regis Tyri & Sydonis noīe Iezabel:ꝓ q̄ didicit eius adorare deos. Erat enī mulier nimis acerrima simul & audax. Quæ ad tātā uēit luxuriā atq; uæsaniā:ut etiā deo tyri & Sydonis quē Baal appellabāt tēplū edificaret:& plātaret oīum arboꝝ lucos. Cōstituit aūt & sacerdotes:falsoſq; ꝓphetas huic deo seruituros. Sed & ipse rex multos hui usmōi circa se fouebat:stultitia atq; neqtia omnes priores suos excellēs. Quidā igit ꝓpheta summi dei de ciuitate Thesbites Galaditidis regionis ueniēs ad Achab:dixit ei. Quia dixerit deus:neq; imbrē:neq; ros illis ānis in ea ꝓuincia se missuꝝ:nisi ipse rursus apparuisset. Et in his dictis cū iurasset accessit ad partes australes:& habitabat circa torrentem quēdā:unde poculi habebat auxiliū:nā corui cibum ei quotidiē deferebāt. Cūq; fluuius siccitate nimia defeciſſet:in ciuitatē Sareptā non ꝓcul a Sydone Tyroq; deuenit:q̄ ciuitas in haꝝ medio cōstituta est. Deus enī ꝓcepat cuidā illic mulieri uiduæ:ut cibū ei præberet. Cūq; non ꝓcul eēt a porta:uidit mulierē uiduā sibimet colligētē ligna. Cui cū deus significasset hanc esse q̄ ei cibū ministratura foret:accedēs salutauit eā:& ad bibendū aquā sibi tribui postulabat. Quæ cū procederet:denuo uocans eam:etiam panē sibi possit afferri. Illa cum iurasset nihil se intus in domo habere:nisi modicū farinæ & paululū olei:& ꝓpterea prexisse ad colligēda ligna:ut cōsperſa farina:sibi suoq; filio panes faceret:quibus expensis cum aliud nihil supesset ut fame moreretur ait ꝓpheta. Cōfidens pge:& spe meliori consiste:faciēs primitus mihi paululū defer. Prædico nāq; qꝺ non tibi deficiet hidria farinæ:neq; uas olei:donec dei gratia imbrē fundat in terras. Hæc ei dicente ꝓpheta:ueniēs ea quæ dixerat fecit. Et ipsa habuit paululū:& ex hoc filio ministrauit pitet & prophetæ:nihilq; horum defuit eis:donec siccitas defecerat. Meminit etiam siccitatis & Menāder in gestis Ithobali Tyriorum regis ita dicens. Et siccitas super eos facta est a mense Hyperberetæo usq; ad aliumanimum Hyperberetæi. Qui dum deo supplicaret multa flumina sunt emissa. Isq; ciuitatē Botrā edificauit in phœnice & Aazon in bliphsa. Et hoc quidē ait:sub achab factam significās siccitatē. Hoc enī tpe Ithabalus cuius menāder fecit mētionem:regnauit in tyro. Mulier itaq; quā paulo ante diximus pabulū ꝓphetæ prebuisse:cum cecidisset eius filius in languorem:ita ut iam amitteret & mortuus esse uideretur:defiens & manibus semetipsam ualde discerpēs:uoceſq; quas dictabat luctus emittens:accusabat apud se ꝓpheta præsente factā iniuriā:quasi ipse peccata eius argueret:& ideo puer fuisset extinctus. Ille uero eam equo aīo eē ꝓcipiēs sibi filiū cōtradi dicēs:uiuū te eū resti-

tuere promiſit. Q ua tradente:portans eum ad locum in quo ipſe degebat & in lectulo collocans: clamabat ad deum dicens:q̃ non fuiſſet bene mulieri repenſatum q̃ illum ſuſceperat & nutrierat:cũ eius filius eſſet ablatus:rogabatq̃ ut denuo aiam puer reciperet atq̃ uiuendi copia præberetur. Cũq̃ deus & matris habuiſſet miſericordiam:& uellet precibus prophetæ rogantis annuere:ne uideretur ad eam pro læſione ueniſſe:continuo ultra omnem opinionẽ reuixit puer. Illa uero gratias prophetæ referens:tunc aperte ſe cognouiſſe dicebat q̃ loqueretur ei uere diuinitas. Tranſacto itaq̃ puo tẽpore:ex uoluntate dei pergebat ad regem Achab ei nunciaturus imbrẽ. Aerumna enim & neceſſariorum inopia prouinciam nimis inuaſerat:ita ut non ſolum homines propter ſiccitatem:ſed etiam cætera animalia fames afficeret. Rex igitur reuocans quendam Abdiã:qui erat ſuper eius iumenta: dixit ei:ut ad fontes aquarum & torrentes pergeret:quatenus paſcua animalibus inueniret. Qui dũ iam miſiſſet in cunctum orbem terrarum:ad querendum prophetam Helyam:nec inueniſſet:præcepit ut eum etiam ipſe requireret. Q uod dum fieri placuiſſet:& rex & Abdias per ſingula itinera prexerunt. Contigerat itaq̃ tẽpore quo Iezabel regina prophetas domini occiderat:ut cẽtum prophetas iſte in ſpeluncis abſconderet:eoſq̃ ſolũmodo pane & aqua nutriret. Cũ igitur Abdias receſſiſſet a rege:propheta ei Helyas occurrit. A quo requiſitus quis eſſet:& agnoſcẽs eſſe prophetam protinus adorauit. Cui propheta:pgẽ inquit ad regem:& dic quomodo adſum. Cui ille reſpondit. Quid mali paſſus a me:illic me dirigis:quo poſſim indubitanter occidi. An ignoras:qũo nullum reliquit locum rex:quo non dixerit:ut te reptum ad caſum necis adducat. Præcauebat enim:ne dum regi nunciaret:Helya alibi diſcedente:mẽtiri uideretur:ac morti ſuccũberet:cõmemorabatq̃ ei quẽadmodũ cum Iezabel prophetas occideret:centum ipſe abſcõſos:& multos alios in ſpelæo liberaſſet. Cui propheta:nihil metuẽs inquit ad regem feſtinus accede:præbuitq̃ ei iuſiurandi religionẽ:qũo illa die ad Achab ipſe quoq̃ ueniret. Dũq̃ regi nũciaſſet:q̃ uidiſſet Helyã:& mox occurrit Achab:requirẽs cũ ira grãdi:ſi ipſe eſſet qui in populo Hæbreoꝝ ipietatis auctor exiſteret. Tũc propheta in nullo formidans ait:eum potius mala omnia ppetraſſe:eiuſq̃ genus qui in ilam prouinciã deos alienos itroduxiſſet:ac deũ q̃ ſolus ẽ reliqſſet. Sed nũc iquit oẽm populũ ad mõtẽ carmelũ precipe congregari necnon prophetas tuos piter & uxoris tuæ quocũq̃ ſunt numero:prophetaſq̃ lucorũ q̃ſi quadrigẽtos. Qui dũ oẽs ad præfatũ montẽ Achab euocante ueniſſent:ſtans in medio eoꝝ Helyas ait. Quouſq̃ diuiſam mẽtẽ & uoluntates habẽtes in hac cõuerſatione cõſiſtitis. Siquidẽ putatis noſtræ puliciæ deũ ueꝝ & ſolũ:eũ ſequimini eiuſq̃ mandata ſeruate:ſi uero hoc non exiſtimatis:ſed pegrinos creditis & illis exhibenda etiam putatis eſſe culturam:eis nihilominus obedite. Cũq̃ nihil populus ad talia reſponderet:petit Helyas pro experimẽto fortitudinis alienoꝝ deoꝝ:& ſui cuius remãſerat ſolus ipſe propheta cũ illorũ eſſet numero quadrigẽti:ut ſumeret bouẽ:& eũ occiſum ſup altare poneret:nequaq̃ igne ſuppoſito:ſimiliter etiam illos faciẽtes proprios deos inuocare:quatenus eorum hoſtias cõcremarẽt:hoc inquit facto cognoſcetis ueram dei prælalere naturã. Q uod dũ placuiſſet ait Helyas:ut eligẽtes bouẽ illi prius occiderẽt:& deos proprios inuocarẽt. Quorũ dũ non audiret oratio:deridẽs Helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat:quia aut profecti aliquo fuiſſent:aut forte dormirẽt. Illis autẽ a matutino uſq̃ ad diẽ mediam hoc faciẽtibus:& ſemetipſos more patrio cultris & gladiis incidẽtibus:& nihil agẽtibus cum ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus:illos q̃dem abire præcepit:populum uero i proximo iuſſit accedere:ut uiderẽt & cuſtodirẽt eum:ne lignis ignem latenter imniitteret. Cũq̃ populus acceſſiſſet:ſumens. xii. lapides:ſecundum tribus Hæbraici populi:conſtituit ex eis altare:& circam illud fecit foueam ualde profundam:& impoſuit ligna ſup altare:& eis ſuperpoſuit hoſtias:præceptiq̃ ut quattuor hydriæ de fonte completæ deferentur ſup altare:donec foſſa quæ aquam ſparſam exaltari ſuſcipiebat:impleta maneret. Quo facto:coepit orare deum:atq̃ clamare:ut erranti populo multo iam tempore:ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cũq̃ hoc dixiſſet:repẽte ignis de cælo uidente populo cecidit ſuper aram:& conſumpſit hoſtias uniuerſas:ita ut etiam aqua ipſa concremaretur & locus ad cinerem uſq̃ perduceretur:& hactenus ita perdurat. Hoc uidentes Iſrahelitæ ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum:ſolum:maximum uerumq̃ clamantes:alios uero falaciter ſe & uana opinione coluiſſe. Tunc compræhendentes prophetas ſuos & cunctos Hælya præcipiente peremerunt. Dixitq̃ propheta regi. Perge ad conuiuium tuum:nihil decetero cogitans:poſt paululum nãq̃ adeo imbrem largiſſimum uidebis effundi. Igitur Achab poſt hæc uerba diſceſſit:Helyas autem in culmen carmeli montis aſcendens:poſitis in terra genibus:eiſq̃ coniungens caput orauit. Quo facto iuſſit ut eius menſter pergens in quẽdam ſcopulum ad mare reſpiceret:& ſi aliunde nubem ſuſcitari uideret:& referret. Tunc etenim erat aer ualde puriſſimus & ſerenitate perſpicuus. Quo aſcendente ſæpius:nihilq̃ uidere ſe dicente:dum ſeptiesq̃ hoc feciſſe trait ſe uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis ueſtigio nigreſcentẽ. Quod dum audiſſet Helyas:miſit ad Achab iubens:ut ad ciuitatem ciuius abiret: antequam imber prorumperet. Qui mox in urbem Iezrahel feſtinus aduenit. Tunc repente ſiquidẽ aere obducto caligine & nubibus adoperto ſpecie uehemens ortus eſt & uberrimus himber effuſus. Propheta uero diuinitus inſpiratus:ante curruꝝ regis ad ciuitatem Iezrahel uſque perrexit. Audiẽs itaq̃ uxor Achab Iezabel:& ſigna quæ fuerãt ab Helya celebrata:& q̃ pphetas eius iteri-

meret:indignata miſit ad eum nuncios:& per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturum:ſicut p. diderat ille eius prophetas. Tũc formidans Helyas:fugit in ciuitatem nomine Berſabee:hæc eſt aũt in ultimo ſortis Iudæ.i terra Idumæoꝝ:quo relíquens ſuũ miniſtrũ:abſceſſit ī heremũ:& orauit ut moreretꝰ:non enī ſe melioꝛẽ eſſe patrũ dicẽs:ut illis perditis ipſe uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto:circa quandam arboꝛẽ obdormiuit. Et cũ eum aliquis excitaſſet:ſurgẽs inuenit cibũ:& aquã. Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem:uenit ad montem Syna:ubi Moyſes leges a deo dicitur accepiſſe:inuenienſq; in eo ſpeluncam quandam:ingreſſus in eam cõmorabat Cũq; eum uox quædam ex incerto facta requireret:ut quid illic adeẽt:& cur relinq̃ret ciuitatem:ait: eo q̃ occidiſſet prophetas alienigenaꝝ deoꝝ:& populo cõprobaſſet:quia unus ſit deus quẽ ab initio coluiſſent:& ob hoc ad ſupplicium q̃reꝛet a regis uxore. Rurſus aũt audiens ut ſub diuũ ꝓcederet:& qd oporteret fieri altera die cognoſceret:ex ſpelunca digreſſus eſt:& facto ſubito terræmotu: ſplendoꝛẽ fulgentis ignis inſpexit:factoq; ſilentio uox diuina nequaq̃ eum timere præcepit:quem nullus derinere poſſet inimicus:iuſſitq; ut domum reuertens:ungeret populo regem Hieu:nam ſi filium in Damaſco uero Syriæ Azahel:pro ſe autem prophetam conſtitueret Heliſeũ de ciuitate Abela:ut totius impios populi perimeret:alios quidem Azahel:alios autem Hieu:Hæc audiens Helyas ad regionẽ reuerſus eſt Hæbreorum:& inueniens Helyſeum filium Saphar arantem:& cum eodem alios uſq; ad iuga duodecim accedẽs:proiecit ſuper eum pallium ſuum. Helyſeus autem cœpit prophetare:& relictis bobus ſecutus eſt eum:rogans eum ut permitteret:quatenus parentes proprios ſalutaret. Quo iubẽte ut faceret:ualedicens eis ſecutus eſt:& fuit Helyæ cuncto tempore eius uitæ diſcipulus:& miniſter. De hoc itaq; propheta hæc dixiſſe ſufficiat.

. De morte Naboth & agri ei⁹ poſſeſſiõe iuſta:& qa Adath damaſci & Syriæ rex ſecũdo Zahab pugnauit & uictus eſt:& de religione ſeu gloria Ioſaphat regis hieroſolymorũ. CAP. XI.

QVidam igítur Naboth de Azari ciuitate regio agro uicinus:togante rege ut ei uicinũ agrum quolibet precio uenundaret:quatenus eo cõiuncto poſſeſſionem faceret potiorem qui ſi nollet pecunias:acciperet ex eius agris quem uellet eligere:Naboth dicẽte:hoc ſe facere nolle:ſed paternam ſortẽ eligere ac poſſidere contriſtatus rex:q̃ alienum prædium nõ poſſet accipere:neq; lauacris uſus eſt:neq; cibis. Iezabel autem uxor ſua requiſiuit:cur ita tribularetur:cum neq; balnea:neq; prandium appeteret:neq; cœnam narrauit ei Naboth ſuperbiam:& quia dum præ manſuetis ſermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuiſſet:non impetrando quæ popoſcerat:pertuliſſet iniuriam. Illa uero rogabat:ut puſillanimitate triſticiaq; recederet:ſuo corpoꝛi ſolenniter prouideret:ſe dicens de Naboth ſupplicio cogitare. Quæ miſit litteras ad iudicem Iſrahelitarum ex nomine Achab:iub ẽs ut ieiunarent omnes: & habito conuentu:Naboth facerent præſidere:cum utique inſignis eſſet genere & inſtruerent tres quoſdam uiros audaces:qui contra eum teſtimonium quaſi deum blaſphemaſſet & regem: & hoc modo perimeretur. Naboth itaque ſecundum ſcripta reginæ & teſtimonio contra ſe perhibito q̃ſi deum blaſphemaſſet & regem:lapidatus & mortuus eſt Audiens autem hæc Iezabel:ad regem ingreſſa mox eſt:eiq; dixit:ut uineam Naboth gratis acciperet. Achab autem lætatus in his quæ acta ſunt:exiliens e lecto:pergebat uineam Naboth inſpecturus. In hoc idignatus deus: miſit prophetam Helyam ad agrum Naboth:quatenus ad Achab accederet:eique de his quæ fuerant geſta loqueretur:& q̃ occidens uerum dominum agri:ipſe illius hereditatem poſſideret iniuſte. Cunque ueniſſet ad eum:dicente rege quid uellet: ait quia peccato pollutum eum inueniſſet:in illo loco in quo Naboth mortuus a canibus uidebatur fuiſſe deuoratus: eius ſanguinem & uxoris fundendum: & omne genus eius eſſe periturum:eo q̃ huiuſmodi impietates effecerint: & contra leges patrias ciuem iniuſte peremerint. Contriſtatus autem Achab:& penitentiam agens:ingreſſus eſt:& indutus ſacco nudis pedibus ambulabat:non appetens penitus cibum:& peccata ſua confitẽs:& deum hoc modo placare contendẽs. Tunc deus prophetæ dixit:Achab quidem uiuẽte:eius generis differendum eẽ ſupplicium: ſed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem Helyas regi dixit: & abſceſſit. His itaque temporibus Adadus filius Adadi regis Syriæ & Damaſci:collecto prouinciæ totius exercitu & triginta duorum regum ſolatiis habitantium trans Euſfraten:contra Achab caſtrametatus é. ille uero cum par non eſſet exercitu ad dimicandum nõ præſumpſit accedere: ſed omnia neceſſaria in ciuitatibus munitis includens: ipſe manſit in ſamaria. Habebat enī hæc muros ualde fortiſſimos: & erat expugnabilis obſidentibus. Rex uero Syrorum exercitu ſumpto uenit ad Samariam:& obſidens eam preconem miſit ad Achab: petens: ut eius legatos ſuſciperet:& quid uellent agnoſceret. Quod dum rex Iſrahelitarum fieri permiſiſſet:ueniẽtes legari ante regem dixerunt:diuitias filios & uxores Achab Adado regi dandas:& ſi promitteret hæc ita faciendа:ut tolleret horum quæcunque uellet:caſtra ſolueret: & ab obſeſſione ceſſaret. Achab autem legatis dixit:ut euntes ſuo dicerent regi:quia & ipſe & omnes eius poſſeſſio forent. Hæc illis renũciantibus: miſit denuo dicens: altera die miſſurum ſe famu os: qui eius regalia perſcrutarentur: & amicorũ & cognatorum domos: & quicquid in eis optimum reperi rent auferrent: & quæ diſplicerent: ſola relinquerent. Achab itaq; ſecunda legatione Syrorum regis uehementer affectus:collecto populo in eccleſiam dixit:qa ipſ

quidem paratus fuerit pro ſalute & pace cunctorũ & uxores ſuas:& filios & omnem dare poſſeſſionem:& quia hæc Syrorum prima legatione queſiſſet núc inquit denuo miſſa legatione petit perſcrutandas domos:ut quicquid in eis optimum inuenire poſſit auferat:& occaſionem hanc machinãs ad pugnam:& ſciens quia meis rebus non pepercíſſet:ad ueſtras acceſſit:ego uero quod uobis placuerit exhibeo.Populus autem reſpondit:ei non obediendum:ſed potius contemnẽdum eſſe:& ad pugnandum ſe præparatos exiſtere. Legatis itaq; rex reſponditut abeuntes dicerent:quia primæ qdem petitioni eſſet paratus obedire manere aũt pro ciuium ſecuritate ſe ſollicitũ dicẽs:nec ſe cũdã petitionẽ poſſe iplere:dimiſit eos. Adadus aũt audiẽs hæc potius indignatus:tertiã legationẽ miſit ad Achab iterminando atq; dicendo:q; altiorem terræ congerie muris de qbus ille præſumebat erigeret:ſingulos terræ pugillos de exercitu eius unuſquiſq; portaret:& his eum interminationi bus deterrebat. Achab aũt reſpondente quia non deberet gloriari qui eſſet accinctus:ſed qui bello ſuperior demonſtratus:legati ueniẽtes: & regẽ cũ triginta duobus regibus qui in eius ſolatio uenerant inueniẽtes in epulis:ei renũciauerũt reſpõſum. At ille repẽte ꝑcepit circundari ciuitatẽ:& aggeres circa eam extolli:& nullo modo obſeſſionem reliqui. Achab autẽ his geſtis:erat cum omni populo in anguſtia conſtitutus. Tunc tamen ſecurior factus eſt:a formidine q; releuatus: cum ad eum quidem propheta ueniret atq; dixiſſet:promiſiſſe deum:ut tanta hoſtium milia eius ditioni contraderet. Quo requirẽte ꝑ quos hæc uictoria proueniret:ꝑ filios inquit principũ:te ſcilicet eorum impietiam præcedẽte. Conuocans autem filios principum rex:inuenit quaſi centum trigintaduos:agnoſcenſq; Syrum ad conuiuium fuiſſe conuerſum:aperiens portas:filios principum mox emiſit. Explo ratoribus autem renunciantibus Adado quid gereretur:deſtinauit qui eis occurrerent percipiẽs ut ſi quidem ad prælium uenirent:eos ad ſe ligatos adducerent:ſi uero pacifici eſſent:idem efficerent. Achab autem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidiis. Porro filii principum congreſſi ſyrorum cuſtodibus:multos eorum interemerunt:& alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Vidẽs autem eos rex Iſrahelitarum:uincentes:etiam alium exercitum dimiſit exire. Qui repente in Syros irruentes: præualuerunt eis. Non enim Syri ſperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe uenturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios:ita perſecuti ſunt:ut illi etiam relinquerent fugientes:& uix in equo rex potuiſſet euadere. Achab autem multos in itinere perſecutos interfecit ſyrorum:& eorum caſtra diripuit:& inueniens in eis diuitias auri & argẽti non paruas & currum Adadi:& equos quæ ſumens in ciuitatem denuo remeauit. Dicente uero propheta:ut præpararet exercitum:quia futuro anno denuo ſup eum Syri reuerterẽtur: Achab in ciuitate hæc agebat. Adad autem cum quãto potuit exercitu de prælio liberatus:cum amicis propriis cogitabat:quemadmodum cum Iſrahelitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem non pugnandum eẽ dixerunt:quaſi deus eorum in locis talibus præualeret:& propterea tunc ab eis eſſent uicti:ſed ſi in campo gererent bella deuincerent. Super hoc conſilium dabant:ut reges qui uenerunt in ſolatium:ad propria remeare dimitteret:& eorum exercitum ad prælium retinens:ſatrapas ordinaret:& in loco occiſorum exercitum de prouincia eorum eligeret:& equos:currusq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bene fuiſſe dicta rex Syrorum:diſponebat exercitum ueriſq; tempore caſtra mouens:accedebat ſuper Hæbreos:uenienſq; in ciuitatem Apheca:in magno campo caſtra conſtituit. Achab uero occurrens ei cum ſua uirtute e diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat autem quantum ad Syrum paruus ualde eius exercitus. Tunc rurſus acceſſit ad eum propheta:& uictoriam deum dare promiſit:ſuamq; uirtutem oſtenderet:qui non ſolum in montibus:ſed etiam in campis uictor exiſteret:quod apud Syros non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis quieſcebant ſeptima uero diluculo præcedentibus hoſtibus aciemq; conſtituentibus:ad pugnandum e diuerſo:& Achab ſuum egit exercitum. Tunc congreſſi robuſtiſſima dimicatione commiſſa:hoſtes conuertit in fugam & ad eorum interitum proſequens imminebat. Illi uero ſuis curribus impediti ab inuicem ſunt extincti:pauciq; diffugere ualuerunt in ciuitatem Aphecath. Sed & ipſi ſunt mortui:muris enim cadentibus ſuper eos uigintiſeptem milia defecerunt. In prælio autem centum milia ſunt occiſa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens cum quibuſdam fideliſſimis ſeruulorum ſubterraneo loco eſt celatus. Cui dum dixiſſent ſerui:quia clementes eſſent & miſericordes Iſrahelitæ:& poſſent modo conſueto roganti ſalutem ei conferre ſi euntes rogarent Achab:dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſaccis & reſtibus capita ſua alligantes:ſic enim olim captiui rogabant Syri:ad Achab uenerunt petentes eũ:ut Adadus rex mereretur ſalutem:quæ gratia eius proprius foret ſeruus. Ille uero dicens:ſe libenter eum ſuſcipere ſi uiueret nec in prælio defeciſſet:honorem quoq; atq; deuotiõem exhibiturum ſe ei ut fratri debitam promiſit. Tunc illi accipiẽtes iuſiurandum:ut nihil pateretur aduerſum:eduxerunt eum de loco:in quo uidebatur eſſe celatus:& ſedenti in curru Achab obtulerunt. Qui cum adoraſſet eum:dans ei Achab dexteram leuauit eum in currum:& oſculatus eſt eum:iuſſitq; eſſe ſecurum:dicẽs:ut nihil mali deberet decetero formidare. Adad aũt gratias egit:& nullo tẽpore ſe obliuiſci hæc beneficia compromiſit:ſed etiam ciuitates Iſrahelitarum quas abſtulerant reges ante eum redditurum ſe dixit & Damaſcum:ut ita rex Hæbreorum egrederetur ad ſua:ſicut maiores eoꝝ i Samariam. Celebratis itaq; fœderibus iter eos Achab multis muneribus donatum Adadum. ad propriũ dimiſit imperiũ. Igit bellũ

Adadi regis Syroꝝ:quod habuit aduerſus Achab:& Iſrahelitas:hoc mõ terminatũ ẽ.Interea qdã ꝓpheta noīe micheas:accedens ad unum Iſrahelitarꝝ:petiit ut eũ in capite pro uoluntate dei ꝓcuteret; Quo nolente:ꝑdixit ei:quia eo ꝙ inobediens eſſet deo:eiuſq; ꝓcepto:leone occurrente perimeret; Quod dũ illi hoĩ cõtigiſſet:acceſſit ꝓpheta rurſus ad aliũ:& idẽ ut faceret impauit.Qui dũ ꝓcuſſiſſet eũ & eius uerticẽ crucitaſſet:alligato capite acceſſit ad regẽ dicẽs:qa dũ eſſet in exercitu conſtitutus:accepiſſet a quodã tribuno ſeruandũ captiuũ:ſibiq; ab eo dictũ:ut ſi captiuus fugeret: ipſe moreretur:quo fugiente is qui eũ tradiderat mortẽ ei minaret inferre.Tũc iñdente Achab mortẽ ei inferre iuſtiſſimam:ſoluẽs caput agnitus eſt Micheas eſſe ꝓpheta.Hac.n.parabola utebat: propter ſermones quos erat ei dicturus.Ait n̄aq; qa cũ deus ei conceſſiſſet ut ſuppliciũ hoſtis euaderet ipſe inimicum eius Adadum qui deum blaſphemauerat dimiſiſſet:propterea deus decreuiſſet ipſum qdem ab illo perimi:populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi.Iratus ergo Achab prophetæ: illum quidem clauſum ſeruari iuſſit. Confuſus autem Micheæ ſermonibus:ad ſuam domum remeauit. Igitur de Achab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad regem Hieroſolymorum Ioſaphat:is enim agens ſuum imperium & exercitum in ciuitatibus:& ſubiectorum prouinciam uniuerſam conſtituens:non minores quam auus eius Abias tempore quo Hieroboam ſuper decem tribus regnauerat munitiones ubiq; collocauit.Habuit enim propiciam & cooperatricem ſibi diuinitatem:cum eſſet iuſtus & pius:& quod boni coram deo faceret:ſingulis diebus inquireret.Honorabant autem eũ reges in circuitu conſtituti conferẽtes pecunias:ita ut diuinitas haberet ampliſſimas:& gloriam ualde preclaram.Anno ſiquidem tertio regni ſui:conuocans prouinciæ principes & ſacerdotes iuſſit ut peragrantes ubiq; omnem populum ſub eo conſtitutum:docerẽt per ſingulas ciuitates moſaicas leges:ut eas ſine præuaricatione ſeruarent: & circa eius religionem deuoti ſemper exiſterent. In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt:ut nec amplecteretur potius:neque diligeret q̃ ſeruare leges; Sed etiam confines nimis amabant Ioſaphat. Cunq; etiam pacis fœdera celebrarent:eiq; Palæſtini ſolita tributa redderent:& Arabes annis ſingulis miniſtrarent:agnas duo milia & totidem arietes; muniuit maximas ciuitates atq; fortiſſimas:& exercitus in eis contra hoſtes & arma præparauit.Tũc enim erat ei ex tribu quidem iuda armatorum exercitus trecẽta milia uirorum:quoꝝ principatum habebat Edorus:Ioannes autem ducentoꝝ milium princeps erat:hos ipſe duxi. Tribum Beniamin habuit Acharius:ducẽta milia.Alter aũt princeps militiæ noīe Gozonat:armatoꝝ habebat centum milia:& poſt hos alia cẽtũ milia qui regi fabulant:quos direxit ad munitiſſimas ciuitates is filio ſuo Ioram accepit uxorẽ filiam Achab:qui decẽ tribubus impabat:noīe Gotholiam.Cũq; poſt tẽpus ad Samariam prexiſſet:opulẽter eum Achab ſuſcepit:& populo q eũ ſecut⁹ fuerat:claram ualde largitatẽ hoſpitalitatis exhibuit:ideſt tritici & uini & pecudũ ubertatẽ: rogauitq; ut contra regẽ Syroꝝ ei ſolatia non negaret:q̃tenus Ramoth ciuitatem in Galaad conſtitutam auferret: q̃ eius patris primo fuerat:& a patre tũc regis Syriæ uideret ablata. Promittẽs uero Ioſaphat ſolatia ſe datuꝝ:quamuis non ab illius minor erat eius exercitus:& euocante ex Hieroſolymis ad Samariã ſuũ populũ:egreſſi foris ciuitatẽ ambo reges & in ꝓpriis ſolis utriq; reſidẽtes:ſuũ exercitũ diſponebãt.Ioſaphat aũt iter hæc iuſſit:ut ſi ꝓphetarꝝ qdam adeſſent:euocati conſulerentur: ſi eſſet eo tẽpore prælium contra Syrum agẽdum. Fuerat nãq; tunc pax Achab una cum Syro permanens annis tribus:exquo eum poſt captiuitatem dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illũ diem.Vocãs ergo Achab ꝓphetas ſuos quaſi numero q̃dringentos:iuſſit conſulere deũ:ſi ei uictoriam contra Adadum pugnandi concederet:& captionem ciuitatis propter quã bellum præpararet inferre.Prophetis autem dicentibus pugnare ſimul & uincere:& Syrum eſſe captiuandum ſicut & prius:intelligens in eorum ſermonibus Ioſaphat quia ſunt falſi prophetæ:requirebat Achab regem:ſi alter aliquis eſſet propheta dei ut certius de futuris agnoſceret.Achab autem eſſe quendam dixit:ſed inuiſum ſibi hominem:eo ꝙ mala ꝓphetaret: & prædixiſſet eum moritur⁹ a ſyroꝝ rege deuictum:quapropter tũc in cuſtodia tenereturꝫ:cuius nomen erat Micheas filius Obedi.Cũq; petiſſet Ioſaphat eũ uocari:miſit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet:indicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriam prædixiſſe. Ille uero dicens nihil ſe aliud de rege fore dictuꝝ:niſi quod deus in ore eius potuiſſet:cum ueniſſet ad Achab eunq; coniuraſſet:ut id quod uerum eſſet ediceret:ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſrahelitas:& eſſe in perſecutione Syrorum:& ab eis cunctos diſpergi per montes ſicut greges paſtoribus deſolatos dicebatq; ſignificatum ſibi eo ꝙ alii quidem reuerterentur ad propria:ipſum uero ſolummodo in prælio perimi. Cunq; Micheas hæc dixiſſet.ad Ioſaphat. Achab ait. Nonne pauloante ſignificauit tibi:qualis ſit circa me hominis huius affectus:& quod peſſima prophetaret. Et cum Micheas diceret quod eum oporteret omnia quæ a deo prædicebantur audire:& ꝙ falſi quidem prophetæ eum exacuerent:ut ſpe uictoriæ egrederetur ad bellum:immineret autem caſus eius in prælio erat Achab triſticia remiſſus. Interea Sedechias quidam falſus propheta accedens ad regem ait: non eſſe reſpiciendum Micheam qui nihil diceret ueritatis: & indicio ſimul utebantur: Helyam prophetaſſe in Iezrael ciuitate in agro nathei ſanguinem eius a canibus lambendum:ſicut & nabuthei:qui per eum a populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic prophetatis:Micheam dicebat eſſe mendacem: quando meliori prophetæ dicere uidebatur contraria:& ꝙ rex tertia die moreretur.Cognoſcetis inqt re-

penterſi uera ſunt quæ dicit iſtenaut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere uirtutẽ. Ceſus a me palmis nõ nocebit meæ manui: ſicuti Iadã dextrã regis Hieroboam aridam fecit: dum eũ cõpræhẽdere uoluiſſet. Hoc enſ oibus notũ eſt. Cũq; pcuſſiſſet Micheã & nihil fuiſſet paſſus confortatus Achab in ſemetip, ſo: contra ſyroꝝ mouit exercitum. Vincebat arbitror illud qđ iminebat: & falſi prophetæ uerba plus q̃ erat ueritas credibiliora faciebat: ut ex occaſione ꝓueniretur ad finem. Tunc ſtans ſedechias & faciens cornua ferrea dixit ad Achab: unũ ei manifeſtaſſet deus: in illis omnẽ ſyriam ſubuertendam. Micheæ uero dicente: quia Sedechias poſt non multos dies in cubiculo ſe celaret & quæreret pœnã declinari ſui mendacii: iuſſit rex Micheam in cuſtodiam duci Amon & Ioas: principum ciuitatis: & nihil aliud amplius ei præter panem & aquam miniſtrari.

Quomodo Achab contra Syros pugnando deiectus eſt: & ipſe diſperiit. CAPI. XII.

IGit Achab & Ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumẽtes exercitũ: uenerũt in Ramoth Galaditis ciuitatẽ. Rex uero Syroꝝ audiẽs eoꝝ aduẽtũ: ſuis eis obiecit exercitũ: & nõ ꝓcul a ramoth caſtra fixit. Cõſtituerũt ãt inter ſe Achab & Ioſaphat: ut Achab regiũ ſchema deponeret hieroſolymoꝝ rex: ꝓpria ſtola ueſtitus aſtaret in acie. Et illi q̃ micheæ dicta cõtẽpſerat: ꝓter habitũ regiũ & qđ debebaẽ euẽit. Adad nãq; ſyriæ exercitui præcepat uniuerſo poſt principes ſuos: ut nullũ aliũ pimerẽt: niſi tãtũmõ iſrahelitaꝝ regẽ. Syri uero ſcã cõgreſſiõe uidẽtes añ aciẽ regẽ Ioſaphat aſtatẽ: & eũ credẽtes eẽ regẽ achab: ĩpetũ fecerũt: eũq; circũdederunt. Dũq; appropiq̃tes iꝑm nõ eẽ cognoſcerẽt: receſſere poſt tergũ. Ab ortu nãq; diei uſq; ad neſperã pugnãtes: & ꝓualẽte mãdato regis neminẽ occiderũt: q̃rẽtes Achab itẽficere ſolũ: & inuẽire nequerunt. Quidã uero Adadi regis puer noie Adã cũ ſagitaſſet iter hoſtes: regẽ Achab ꝓ loricã in pulmone pcuſſit. At ille caſum ſuum exercitui mãifeſtare noluit: ne timore cõuerteret ĩ fugam: ſed aurigæ ꝓcepit: ut cõuerſo curru a ꝓlio declinaret. Grauiter enĩ & mortaliter fuerat ſagittatus: & uſq; ad occaſum ſolis factus exanguis ĩteriit. Igit ſyroꝝ exercitus nocte ſupueniẽte ſignum dante ꝓcone diſceſſit a caſtris: & agnoſcẽtes cuncti mortuũ Achab: ad ꝓpria ſunt reuerſi. Corp⁹ autẽ Achab ſui ad Samariã referẽtes ſepelierũt currũq; ei⁹ abluerunt ĩ Iazara fõte Samariæ regis ſanguiẽ cruẽtatum: & tunc cognouerunt Heliæ ꝓphetiã fuiſſe ueram. Canes nanq; ei⁹ lixerunt ſanguinem: & meretrices ad fontem qđ erat reliquum diluerũt. Mortu⁹ eſt nanq; in Ramoth: michea hunc ꝓdicente caſum. Dũ ergo hæc Achab regi a duob⁹ ꝓphetis ꝓdicta uideat. oportet magnam iudicari diuinitatẽ: & honorari ſemp & coli: & q̃ uera ſũt recipi: quam ea q̃ꝑ cuiuſq̃ libidiẽ dñr cõpleti & arbitrandũ: q̃ nihil utilius ẽ q̃ uiroꝝ talium pñtia: ꝓbente ſcđm deo: qđ unuſqſq; debeat obſeruare: & cogitandum ex his q̃ regi ꝓuenerunt: qa qđ debeat neq; dum ꝓſcitum fuerit euitaſ: ſed repit in aĩas hoĩum iutili ſpe blandi endo: & hoc mõ ſeducẽdo: donec a deo debita paſſio compleatur. Hoc ergo mõ uideſ etiam Achab deceptus: ut ꝓdicentibus qđem pditionẽ ſuam non crederet: prophetantibus autem ea quæ delectabatur de ſe credendo moreretur. Cui Ochozias ſucceſſit filius in regnum.

Continet hic liber tempus annorum centum quinquaginta: & menſium. vi.

Incipit liber. viiii. antiquitatis iudaicæ.

Quemadmodum caſtrametatus eſt Ioſaphat contra Moabitas: & domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. CAPI. I.

OSaphat itaq; rege ad Hieroſolimam remeãte: poſt bellũ quo ſolatiũ ꝓbuerat Achab cõtra Adadũ regẽ Syroꝝ: ſicut ꝓdixim⁹: occurrẽs hieu ꝓpheta culpauit eũ: cur Achab ſolatia ꝓbuiſſet: hoĩ impio piter & maligno: deũ dicens moleſte qđẽ hoc ptuliſſe: ſed licet peccaſſet ualde: tñ pp naturã ei⁹ optimã: ab icurſu hoſtiũ pepciſſe. Et tũc qđẽ ad gr̃aꝝ actionẽ rex & ad ſacrificia dei cõuerſus ẽ. Poſt hæc aũt cœpit oẽm ſuã ꝓuiciam circuire: & populũ edocere ut leges ꝑ Moyſen a deo datas oĩo ſeruarẽt: & pietatẽ circa deũ nihilomin⁹ exhiberẽt. Cõſtituẽſq; iudices ĩ unaquaq; ſui ĩpii ciuitate: ꝓcepit ut ꝓ nulla re ita cogitarẽt: q̃ ut iuſticiã populis exhiberẽt: & neq; munera: nec cuiuſpiã dignitatẽ pp iudiciale ſcñ aut diuitias aut genus cõſiderarent: ſed oĩbus equa iura tribuerẽt: ſciẽtes qa etiam quæ occulte geruntʼ: a deo non ignorantʼ. Hæc cum docuiſſet in unaquaq; ciuitate duaꝝ tribuum: in Hieroſolymam denuo remeauit: conſtituitq; ẽt ibi iudices a ſacerdotibus: & leuitis: atq; primatibus: monens: ut diligenter & iuſta iuſtitia cuncta diſponerẽt: ſin aũt de reb⁹ maiorib⁹ qđã contribulium ex aliis ciuitatibus eos conſuleret: cum maximo ſtudio eis & iuſtiſſime rñderent: quando rectum deberet eſſe iudiciũ in ea ciuitate conſtitutum: ubi & templũ dei & habitaculum erat imꝑatoris. Hoꝝ aũt principes conſtituit Amaſiam ſacerdotem: & Sabadiam qui erat de tribu Iuda. Rex igit hoc mõ cuncta diſpoſuit. Eo nãq; tpe caſtrametati ſunt aduerſus eũ Ammonitæ & Moabitæ: ſumentes ſecum Arabum maximam legionem & caſtra poſuerunt apud Gaddi ciuitatem quæ eſt circa paludem Aſſaltidem trecentis ſtadiis ꝓcul ab hieroſolymis: in qua naſcitur palma præcipua ſimul & opobalſamum. Audiens autẽ Ioſaphat: qũo hoſtes tranſeuntes paludem: in eius ꝓuinciã deueniſſent: & metuens: conuocauit in cetu populum Hieroſolymorum in diuino ſacrario: & ſtans contra faciẽ templi orabat: & inuocabat deũ ut ſibi ſuum auxilium præberet & robur: quatenus hoſtibus præualeret: dum & is qui templum ipſum edificaue-

rat hoc rogaſſet:ut ipſe contra hoſtes dimicaret:& præſumentes contra eos manus inferre comprimeret:q utiq; ob hoc uenerũt:ut terram quã eis ipſe præbuerat:molirent̃ auferre. Hæc aũt orauit deflẽs:ſimul & populus uniuerſis cum uxoribus atq; filiis ſupplicauerũt. Quo facto:quidam Iezel propheta progreſſus in medium cetum:clamauit ad populum dicens & regem:quia deus eorum preces audiſſet:& contra hoſtes ſine dubio debuiſſet dimicar̃:præcepitq; ut altero die electo exercitu occurrerent hoſtibus:eoſq; inuenirent ab Hieroſolyma in aſcenſu Gaddi:qui lucis dicitur culmen:& contra eos quidem non dimicarent:ſed tantummodo ſtarent:uidentes quomodo diuinitas eos expugnaret. Hæc uero dicente propheta:rex equidem & populus in terra proſtratus: deo gratias retulerunt:Leuitæ autem in organis ſolennibus inceſſanter dicebant hymnos. Die itaq; facto:procedens rex in deſertũ ſub ciuitate Thecua:dixit ad populum quia oporteret prophetæ audire uerbum: & ad bellũ die illa non congredi:ſed proponi debere ſacerdotes cum tubis & leuitas ut hymnũ dicentes:ſic deo gratias agerent:quaſi Hæbreorũ prouinciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſententia regis:& q̃ præceperat agebant̃. Deus aũt terrorem maximũ & tumultũ ſup Ammonitas immiſit: & credentes inter ſe hoſtes ſuos:mutuis ſe uulneribꝰ occiderũt:ita ut ex tanta militia nullus penitus euaſiſſet. Ioſaphat aũt reſpiciens in conuallem:ubi hoſtium erat exercitus:& uidens eam plenam corporibus mortuorũ:lætatus eſt in dei ſolatio ſic inopinabiliter euidenterq; allato:ut non laborantibꝰ illis ipſe uictoriam contuliſſet:iuſſitq; ut exercitus hoſtiũ caſtra diriperet:& mortuos expoliaret:diebuſq; tribus exuentes eos pene defecerũt:tanta erat multitudo utiq; peremptorũ. Quarto uero die omnis populus congregatꝰ in q̃dam conuallẽ:de uirtute & ſolatiis benedixit deũ:pro qua re etiam locus ipſe uocatus eſt conuallis benedictionis. Exinde ducens exercitũ ad Hieroſolymam rex:multis diebus ad hoſtias eſt conuerſus & epulas. Igitur poſtquam hanc eius uaſtationem alienigenæ gentes audierant:omnes ualde ſunt territæ:deum eius auxiliatorem eſſe aperte uidentes. Ioſaphat itaq; ex illo tẽpore cum magna gloria & iuſtitia:diuinæq; pietatis amore degebat. Fuit autem amicus & Achab filio Iſrahelitarum regi. Cum quo communione facta in conſtructione nauium quæ a portu nauigarent in Ophir Tharſis:nequaquam animum ſuum implere præualuit:naues enim præ magnitudine perierunt:& propterea naues ulterius non inſtruxit. Circa Ioſaphat igitur hæc ſunt geſta.

De Ochozia rege Iſrahelitarum:quæ de mirabilibus Heliæ prophetæ:& q̃ ſublatus eſt ab hominibus:relinquens diſcipulum Heliſeum. CAPI. II.

ACHab uero filius regnauit in Iſrahel in Samaria degens malignus homo:& per omnia ſimilis utriq; parenti:& Hieroboam:qui prius iniquitatem fecerat:& populũ decipere inchoauerat. Cũq; iã in regno ſedm haberet annũ:rex Moabitarũ rebellauit ei:& tributa quæ Achab eius pater reddebat:miniſtrare ceſſabat. Cõtigit aũt ut Ochozias cum deſcẽderet de ſuperioribꝰ domꝰ ſuæ caderet:& cũ lãgueret:miſit ad deũ Acharon muſcã:hoc.n:erat nomẽ illi deo:& cõſuluit de ſalute ſua. Apparuitq; deꝰ Heliæ ꝓphetæ præcipiẽs ut miſſis a rege nũciis occurreret:eoſq; requireret ſi deũ propriũ Iſrahelitarũ populus non haberet:& ideo miſiſſet rex eos ad alienũ deũ:ut de ſalute ſua conſuleret:ſimul & ut faceret eos ad regẽ reuerti: eiq; diceret:q̃ non euaderet hunc languorẽ. Helia uero dei faciẽte ꝓcepta:audiẽtes nũtii ad regem ſunt cõtinuo regreſſi:admirantiq; reuerſionis uelocitatẽ:& requenti cãm:dixerunt occurriſſe ſibi quændam hoiem:& phibuiſſe quidẽ eos ulterius ꝓcedere:reuertẽtes aũt nos tibi dicere ex mandato Iſrahelitarum dei mandauit:& non poſſis ab hac ægritudine liberari. Rege præcipiente:ut ei hominem q tanta dixerat indicarent dixerunt eſſe uirum hirſutum:& pellicea zona circundatum. Ille uero per hæc agnoſcens Heliam eſſe quem nuntii deſignabant:miſit ad eum tribunum & quinquagita armatos:ut eum adducerent. Tribunus aũt qui miſſus fuerat inueniẽs Heliã in montis uertice reſidentem:petebat ut deſcendens ueniret ad regem qũo ille iuſſiſſet:qui ſi nollet:duceretur inuitus. Cui Helias:ut agnoſcas inquit me prophetam uerum exiſtere:deſcendẽs ignis e cælo conſumat & milites tuos & te. Continuo ueniens flamma:conſumpſit & tribunũ:& qui cũ illo pariter erant. Hac ꝓditione regi denunciata:nimis iratus ad Heliam tribunũ alium cum totidem miſit armatis. Qui cum ueniſſet ad prophetam:credẽs ſe eũ uiolenter adducere:ſi noluiſſet ſpõte uenire:orans iterum ꝓpheta & eum ſicut priorẽ fecit igne conſumi. Agnoſcens hoc rex:etiam tertiũ deſtinabat. Ille uero cum eſſet ſapiẽs & more ualde mitiſſimus:ueniens ad locum ubi erat Helias:ei nimis blande locutus eſt: dicẽs q̃ inuitus regiæ iuſſioni parens ueniret ad eũ:& priores non uoluntarie ſed coacti neceſſitate ueniſſent: rogabatq; ut illius & qui cum eo uenerant armatorum haberet miſericordiam:& deſcendens ueniret ad regẽ. Helias aũt ſuſcipiens manſuetudinem:& uerborum eius urbanitatem:deſcendens ſecutꝰ eſt eum. Cunq; ueniſſet ad regem:ꝓphetauit ei dicens: hec ſibi indicaſſe deũ eo q̃ rex eum ſpreuiſſet quaſi non eſſet deus:& non uere de eius languore prædicere ualuiſſet:ac miſiſſet ad deum Acharon ut conſuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quam rem inquit cognoſce te moriturum. Et ille itaq; paruo tempore tranſacto: ſicut prædixerat Helias extinctus eſt. Cui ſucceſſit in regno frater eius Ioram: nam ſine filio mortuus eſt:hic uero Ioram par fuit Achab malignitate:regnauitq; annis.xii. homo iniquitate circa deum & impietate plenus. Nam relinquens culturam ſui dei deos uenerabatur extraneos: erat enim in aliis nimis acerbus & peſſimus. Illo ſiquidem tempore Helias

ab hominibus eſt ablatus:& uſq; ad hodiernum diem nullus finem eius cognouit. Diſcipulum uero ſicut prædiximus reliquit Heliſæum. De helia tamen & Enoch qui fuit ante diluuiũ in libris ſcriptum eſt:quia ſublati ſunt quorum mortem nemo cognouit.

Rex Ioram:rex Ioſaphat:& rex Idumeæ caſtra mouẽtes cõtra Moabitas:depopulati ſunt terrã eorũ & de morte Ioſaphat: deq; mirabilibus Heliſei prophetæ. CAPI. III.

SVſcipiens itaq; regnũ Ioram:cõtra regẽ Moabitaꝝ mouit exercitũ:q ſicut ſupradiximus ab eius fratre receſſerat:dum pater eorum Achab tributa ſolueret: ouium cũ lanis ſuis ducenta milia. Congregans ergo ſoram exercitum:miſit etiam ad Ioſaphat:rogás eũ cum eſſet olim eius patris amicus:ut ei ſolatium contra ammonitas pugnaturo præberet:qui ab eius receſſiſſet imperio. Tunc ille nõ ſolum ſe adiutorem eſſe compromiſit ſed etiam regem Idumeæ qui ſub eo erat compulſurum:ut ei quoq; ad pugnam occurreret. Ioram autem talibus promiſſionibus ſolatiorum ab Ioſaphat rege perceptis:ſumpto exercitu uenit in Hieroſolymam:& clare nimis ab hieroſolymorum rege ſuſceptus eſt:placuitq; eis ut itinera ad hoſtes p deſerta facerent Idumeæ:non credentibus inimicis:quia exinde eis fieri potuiſſet inuaſio. Tres ergo reges ab Hieroſolymis properabant:hoc eſt rex Hieroſolymorum:& Iſrahelitaꝝ: & Idumeæ:& dum ſeptem diebus peragraſſent iter:ad inopiam aquæ exercitus & iumenta uenerunt:eum duces eorum ignorantia itineris oberraſſent. Et omnes hi quidem erant in anguſtia conſtituti:præcipue tamẽ Ioram:qui nimia triſtitia faciente clamauit ad dominum. Quid mali facientes deduxiſti tres reges:ut ſine bello tradantur regi Moabitarum. Quem Ioſaphat conſortabat cum eſſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitum:requirere præcepit:ſiquis in eo eſſet dei propheta ut per eum audiret uolũtatem dei:& cognoſceret quid faciendum eſſet. Et dum quidam famulus Ioram dixiſſet ſe illic Heliæ diſcipulum Heliſæum filium Sapha monente Ioſaphat:ad eum pariter reges tres aduenerunt. Dumq; ad prophetæ caſtra ueniſſent:habebat autem habitaculum ſuum extra tabernacula conſtitutum:conſolebant eum de futura militia præcipue tamen Ioram. Qui dum diceret:ut illi moleſtus nõ eſſet:ſed potius ad ꝓphetas patris ſui matriſq; properaret:quos illi uenerarentur quaſi ueri eſſent:rex rogabat:& ſupplicabat:ut prophetaret:& a periculo eos liberaret:illo uero iurante per deum quia non reſpõderet:niſi propter Ioſaphat ſanctum & iuſtum:deducto ad medium quodam homine ſciente pſallere:diuinitus inſpiratus:præcepit regibus:ut in torrente multos lacus effoderent:dicens. Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante. neq; imbre diffuſo:uidebitis fluuium aqua plenũ:ita ut homines & iumẽta ubertatis poculo ſatientur:& id uobis non ſolum deus donabit:ſed etiam hoſtes ſuperabitis:& urbes Moabitarum munitiſſimas capietis:& arbores quidem incidentis pomiferas:& uaſtabitis puinciam:fontes aũt fluuioſq; damnabitis. Hæc propheta dicente:altera die priuſq; ſol oriretur:torrens uehementer influxit. Cõtigerat autem ut tribus diebus Idumæa uehemens imber effunderetur:ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarentur. Cũq; audiſſent Ammonitæ tres reges p deſertum contra ſe uenientes collecto exercitu rex eorum iuſſit:ut montana exercitus eius aggrederet:ne latenter hoſtes prouinciam inuaderent. Et cum non eſſet Hæbreorum Moabitis procul exercitus:re ſpicientes Moabitæ orto ſole aquam in torrente ſanguini ſimilem:ſuſpicari ſunt: ut tres reges ſe inuicem peremiſſent:& fluuius eorum ſanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuiſſent:petierunt a rege ſuo:ut eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto quaſi ad diuitias præparatas ad inimicoꝝ caſtra uenerunt:& ſpe ſua decepti ſunt. Nam circundantes eos Iſrahelitæ:alii qdem eorum perempti:alii p uniuerſam puinciam ſunt diſperſi. Tres ergo reges ingredientes Moabitarum ciuitates:& eas ſubuerterunt:& agros eoꝝ depopulati ſunt:& uehementer exterminauerunt:replentes eos ex lapidibus torrentis:& arbores optimas abſciderũt:& fontem aquaꝝ pariter obſtruxerunt:ac muros uſq; ad fundamenta depoſuerũt. Rex aũt Moabitaꝝ dum ꝓſecutionẽ:& obſeſſionẽ nimiã pateretur & uideret ciuitatem capi poſſe:imperũ fecit cũ ſeptingẽtis uiris:ut inter hoſtiũ caſtra quoquo poſſet mõ effugeret:quod tñ implere nõ potuit. Nam ad quendam locũ ueniẽs ualde munitũ dum fugeret non ualuiſſet:reuerſus in ciuitatẽ:opus deſpationis:& crudelis neceſſitatis impleuit. Filium. n. ſenio rem q erat ei ſucceſſurus in regnũ:eleuans ſup murꝝ:ita ut a cũctis hoſtibus uideret: deo immolauit holocauſtũ. Reges aũt uidẽtes hoc factũ:eius neceſſitatis habuerũt miſericordiã:& humana cõpaſſione detẽti:obſeſſionẽ ſoluerũt:& ſinguli ad ꝓpria remearũt. Ioſaphat aũt reuerſus in Hieroſolymã in pace degebat:& cũ paucum tẽporis poſt illud prælium uixiſſet:defunctus eſt. Qui uixit ánis quidem ſexaginta:impauit qnq; & uiginti magnificamq; menuit in Hieroſolymis habere ſepulturam:ſi miliſq; fuit magnoꝝ opeꝝ Dauid. Reliquit aũt filios multos: ſucceſſorem uero habuit ſeniorem filium Ioram. Is enim nomen hẽbat fratris matris ſuæ regis Iſrahelitaꝝ filii Achab. Veniẽs aũt de regione Moabitide rex Iſrahelitarum in Samariam. habebat Heliſeum ſicut ꝓphetam cui⁹ actus uolo narrare. Sunt enim ualde præcipui & hiſtoria digni:ſicut ex libris ſacris datur agnoſci. Ad hũc enim cum acceſſiſſet uxor Abdiæ diſpenſatoris Achab:eique dixiſſet quia non ignoraret: qũo uir eius liberaſſet a morte prophetas dum requiſiuit Achab:uxor Iezabel eos occideret:& cõtracto ex debito centum ex eis occulte pauiſſet:& poſt eius mortem a creditoribus urgeret:atq; eius filii ad ſeruitium deducerentur:ob quam cauſam rogabat ut eius meritis miſeretur operibus. & aliquod ſolatium ad

neceſſitatem præberet. Qui dum regiſſet ſi quid haberet in domo: aliud nihil eſſe ſibi reſpondit: niſi paruũ uas olei. Tũc ꝓpheta præcepit: ut multa uaſa uacua ſibimet a uicinis accommodaret: & clauſis ianuis domus ſuæ: ex illo oleo in omnia uaſa diffunderet: qa deus ea cũcta impleret. Quod dum mulier feciſſet: & eius filii unũquodq; obtuliſſent: cũ impleta fuiſſent omnia: & nullũ uacuũ remãſiſſet: ueniens ad ꝓphetã: nũciauit hoc ei. Ille uero conſiliũ dedit: ut oleũ uenderet: & precium creditorib⁹ daret: & ex ipſo olei precio qd̃ remaneret: ad alimentũ filiorũ eius efficeret. hoc ergo modo Helyſeus mulierẽ a debito & a creditorum iniuria liberauit. Inter hæc autem miſit Heliſeus ad Ioram. ammonens: ut cuſtodiret locũ quẽdam in quo eſſe Syrorũ uolentiũ eũ occidere dicebat inſidias. Tunc rex ad uenationẽ præparatam nequaq; egreſſus eſt: obediens ꝓphetæ. Adadus aũt rex ſyrorũ: dum ſe uidiſſet fuiſſe deceptũ: quaſi aliquis hominũ ei⁹: Ioram regi ſua conſilia ꝓdidiſſet indignat⁹ ueluti proditores ſecretorũ regis occidẽ minabat: cũ utiq; hoc nulli alii niſi illis tantũmõ credidiſſet. Et dum ei quidam præſentiũ dixiſſet: ne falſa opinione tenerent: nec crederet quomodo aliqui inimico eius conſilium ꝓdidiſſent: ſed Heliſeum ꝓphetam omnes regi factas inſidias indicaſſe: miſit requirens: in qua ciuitate habitaret Heliſeus. Illi uero qui miſſi fuerant reuertentes: indicauerunt eũ in Dothai ciuitate commorari. Tũc Adezer qui & adadus miſit ad ciuitatem multũ nimis exercitum equeſtriũ ſimul & curruũ: ut caperẽt Heliſeũ. Qui tota nocte circũeũtes urbẽ: nihil egerunt. Die itaq; facta: cognoſcẽs hoc ꝓphetæ miniſter quia hoſtes Heliſeum compræhendere niterent: prophetæ quod agebatur aſſeruit. Ille uero ſecurus de auxilio dei conténebant hoſtes: miniſtrũq; metuentẽ crebro fiduciam habere præcipiebat: ſperans qũo oſtẽderit deus uirtutis & poteſtatis ſuæ ꝑſentiam. Tũc deus ꝓphetæ orationes exaudiẽs: multitudinem curruũ & armatorũ Heliſeũ circũſtantiũ ut miniſter uideret oſtendit. ita ut ille remoto timore illa uiſione confortatus aſſiſteret. Poſt hæc autem Heliſeus rogabat deũ: ut etiam hoſtiũ aſpectus obcecaret: & nebulam eis immitteret: per quam eũ inſpicere nõ ualerent. Quo facto: ueniens inter medios hoſtes requiſiuit: quẽ quererent. Illis autem prophetam ſe querere reſpondentibus Heliſeum: promiſit ſe eum traditurũ: ſi ad ciuitatẽ in qua eẽt illum ſequerent. Qui præcedẽte ꝓpheta deo. ſ. eorũ mente obcecante: cum feſtinatione ſequebant. Tunc heliſeus deducẽs eos in Samariam ad iorã regẽ: præcepit ut clauderent portæ: & regis exercitus circa Syros aſtare. Quo facto: turſus orauit deum: ut hoſtium oculos aperiret: & caliginem ab eis auferret. Tum repente ab illa cecitate reuocati: inuenerunt ſe inter medios inimicos exiſtere. Et obſtupeſcentes Syri: in nimia ſunt anguſtia conſtituti: & cogitabant qualis utiq; liberatio potuiſſet eis ſic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram conſulente prophetam: ſi eos iaculari præciperet: hoc fieri prohibuit heliſeus: dicens iniuſtum eſſe: qui lege bellica non capiuntur occidi: illos autem nihil mali feciſſe in eius prouincia: ſed neſcientes ad eum ũeniſſe uirtute diuina. Dedit uero conſilium: ut & hoſpitalitatẽ eis præberet & mẽſa eius abſq; leſione frueren⁹ ſoram ergo obediens ꝓphetæ: dum conuiuia ꝓbuiſſet opulentiſſima Syris: dimiſit eos ad ꝓprium remeare regẽ. CAP. IIII.

His uero redeuntibus: & quæ prouenerant indicantibus: admiratus Adezer inopinabilem Iſrahelitarũ dei præſentiam atq; uirtutem: pariter & prophetam: cui ſic adeſſet aperte diuinitas: latenter iam nequaquam uoluit contra regem Iſrahelitarum aliquid attẽtare: metuens Heliſeum: ioram uero palam impugnare diſpoſuit: multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudine ſe credẽs hoſtibus ꝓualere. Caſtra itaq; metatus eſt cum magna uirtute cõtra ioram: qui credens non ſe ſufficiens non ſe ſafficere ad reſiſtendum Syris: ſemetipſum in Samaria clauſit de murorum munitione confidens. Adezer autem cogitans quia ſi nõ poſſet machinationibus capere ciuitatem: tamen inopia ciborum Samaritas obſtrigeret: ad obſidionẽ ciuitatis acceſſit: & tanta fuit apud Ioram neceſſariorum inopia: ut ꝓp magnitudinẽ famis in Samaria octoginta argenteis numiſmatibus caput aſini uenderet: quinq; uero argenteis numiſmatibus ſextariũ ſimi colũbarum ꝓ ſalute cõparabat hæbrei. Inter hæc timebat Ioram ne pp famem traderetur ciuitas inimicis: & muros quottidie circuibat atq; cuſtodes: ne quis ab eis itus occultaretur & actus ciuitatis hoſtibus idicaret. Quod dum faceret: quadã die clamarẽ aliqua mulier: domine miſerere putans eam aliquid cibi petituram: iratus maledixit ei: ꝓ deum dicens nec areã ſibi eſſe nec torcular unde aliqd poſſet ei præbere. Cũq; illa nihil horũ ſe diceret poſtulare: nec pro cibo depoſcere: ſed ut eius cãm dignaret audire. iuſſit ut loqueret atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cũ altera muliere uicina & amica ſua hanc pactionem: ut quomodo famis inopia talis eſſet: interficerẽt filios ſuos utræq; maſculos: & in ſingulis diebus comederent eos. Et ego inquit meum occidi: & ꝑtexto die meum ambe comedimus hæc autẽ non uult hoc facere: ſed pacta tranſcẽdit: & filium ſuũ ne comedat abſcondit. Hæc cum audiſſet ioram: uehemẽter afflictus eſt: & ſciſſa ueſte: crudeli uoce clamauit. Deinde iratus: Heliſeum ꝓphetam interficere uoluit: qa non ſupplicaret deo: cum potuiſſent oẽs hoc modo a malis ꝑſentibus liberari: & repẽte miſit: q eius caput auferret. Ille itaq; ad necem ꝓphetæ pgebat: Heliſeum uero regis ira non latebat. Sedens aũt in domo ſua cum diſcipulis ſuis indicauit eis: quia Ioram homicidæ filius miſiſſet qui caput eius auferret ſed uos inquit dum uenerit qui miſſus eſt & intrauerit: obſeruantes ianuas claudite: eumq; paululum retinete: ſecuturus eſt nanque ueniens ad me rex eo q eum pœnituerit ſui præcepti. Tunc illi Heliſei dicta fecerunt. Ioram uero

pœnitentia ductus:ob itam ſuam circa pphetá & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret: feſtinauit ut necem phiberet:& pphetam a morte reduceret:uenienſq culpabat eum: cur a deo abſolutionẽ maloꝝ præſentiũ minime poſtularet:ſed ſic eos interire deſpiceret. Heliſeus aũt altera die ea hora qua uenerat rex ad eum promiſit multã ciboꝝ copiam affuturã:ita ut uenderetur in publico duobus ſyclis ſatum ordei:& uno ſyclo ſimilæ ſatũ. Hoc aũt dictũ & ioram & qui cũ eo erant cõuertit in gaudia:pphetæ náq non poterát di credere ueritatẽ:ppter reꝝ pcedẽtiũ confirmationẽ. inopiáq illius diei atq miſeriam:ſpes iã futuræ abundãtiæ leuigauit. Princeps aũt pris tertiæ cũ regi amicus eẽt:ſupra quẽ tunc ipſe rex incũbebat:incredibile eſt inquit o prophera qđ dicis:& ſicut impoſſibile eſt:ut de cataractis cœli ordeũ pluat deus aut ſimilá:ita non põt credi qđa te nunc dicĩ adimpleri. Ad quẽ ppheta hæc inqt uidebis hoc modo fieri:ſed non guſtabis ex eis. Quæ ſcilicet ſicut ab heliſeo fuerant prædicta completa ſunt Lex igĩt erat in Samaria:ut habẽtes lepra:a tali paſſione mundi non eſſent corpore:ſed extra ciuitatẽ manerẽt. Quattuor ergo uiri pp hanc cãm manẽtes ante portam:cũ nullus eis p famis nimietate aliqd deferret:& in ciuitatẽ ingredi pp legis mandata non poſſent:qbus uel ſi liceret ingredi p ſame ibi necarent:cogitauerũt inter ſe dicẽtes:quia ſi illic manerẽt propter inopiam deperirẽt:& pterea tradere ſe hoſtibus magis eligerẽt:qui aut parcẽdo aut necando famis eos neceſſitatibus liberarẽt. Hoc apud ſe conſiliũ confirmantes:nocte ad caſtra hoſtium deuenerunt. Incipiebat autẽ deus iam terrere & conturbare Syros:& ſonũ curruũ & armorum eis iferre:tanq exercitus ſup eos grandis accederet:& paulatim tubarum fragor eorũ auribus increpitaret. qui ita repente turbati ſunt:ut relinquentes caſtra propria:concurrentes ad regem dicerent:quia Ioram rex iſrahelitaꝝ conducto ſolatio regis Aegyptioꝝ & inſulaꝝ ſup eos accederet:quibus uenientibus ſonum tubæ uehementis audirent. Hæc eis dicentibus:etiam Adezar cum ad eius aures ſonus ſimilis aduenire populo credidit:& cum multa turba atq confuſione relinquentes in caſtris equos atq iumenta:innumeraſq diuitias::repente conuertuntur ad fugam: Leroſi autem qui diſceſſerant a Samaria:ad caſtra Syrorum uenientes:& in in eorum tabernaculis multum ſilentium taciturnitatẽq repperientes:ingreſſi ſunt in unum tabernaculum:dumq nullum prorſus inſpicerẽt comedẽtes & bibentes:portanteſq multas ueſtras & aurum:& extra caſtra celantes:deinde in aliud tabernaculũ accedẽtes:ſimiliter res exinde ſibi placitas tolentes:dum hoc quater feciſſent: & nullus eos omnino uideret:arbitrati hoſtes abſceſſiſſe:culpabant ſemetipſos:cur hæc Ioram regi & ciuibus minime nunciarent. Tunc illi uenientes ante ciuitatis muros & cuſtodibus clamantes: indicauerunt eis quæ de hoſtibus contigiſſent. Illi autem hæc regis cuſtodibus indicarunt:a quibus audiens rex hæc Ioram : uocauit amicos ſuos & principes: quibus ait pro inſidiis arte calidiſſima ſyrorum diſceſſiſſe regem:eo q deſperaret fame capi poſſe ciuitatem:ut quaſi fugiẽtibus illis:& egreſſis ad caſtrorum direptionem nobis:latenter irruerent & interficerent:& ciuitatem pariter deuaſtarent. Vnde uos moneo inquit:ut cuſtodiatis urbem:& nuſquam abire tentetis:hoſtes abiiſſe credentes. Tunc dicẽte quodam optime arbitratum regem:& conſilium dante:ut duos equites uſq iordanem fluuium mitteret:qui cuncta perquirerent. ut ſiquidem illi capti ab inſidiis hoſtium deperirent: ſecuritas exercitui fieret:ne cuncti aliquid ſuſtinerent. pereuntes autem paucos annumeraret illis quos uaſtauerat fames. Hoc dictum cum placuiſſet:rex exploratores miſit. Qui iter quidem hoſtibus inuenerunt:uacuum:plenum uero cibis armiſq quæ reliquerant:ut leues eſſent ad fugam. Hæc cum audiſſet rex:ad direptionem caſtrorum miſit exercitum. Qui nihil tulerunt uile:nec paruulum:ſed aurum multum pariter & argẽtum gregeſq diuerſos iumẽtorum:& ordei multa milia:quantũ nec in ſomnio ſe uidere credebant. Quo facto:a malis priſtinis liberati:maximam copiam habuerunt: ita ut emerent duo ſata ordei:ſyclo uno:& ſatum ſimilæ duobus ſyclis:ſecundum pphetiam hominis dei Heliſei. Satũ itaq fert modium unũ & ſemis italicum. Horum itaq bonorum ſolus ille princeps tertiæ partis quẽ pdiximus potitus non eſt. Ná cõſtitutus a rege ut ſtaret ad portam:quatenus turbam moderate ab ingreſſu ciuitatis emitteret:ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirẽt: quod alios pati prohibebat:ipſe ſuſtinuit:& oppreſſus hoc modo:ne guſtaret ex illis quæ fuerant prophetа defunctus eſt: Heliſeo prædicente eius mortem:dum ea quæ ubertate ciborum ille prophetauerat:ſolus ille non crederet. Adezer autem Syrorum rex cum peruenifſet ad Damaſcum:& agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem immiſiſſet & fugam:& inuaſione hoſtium non fuiſſet hoc factum: nimis afflictus: eo quot ita deum haberet iratum: corruit in languorem. Illo itaque tempore dum propheta Heliſeus ueniſſet in Damaſcum cognoſcens hoc Adezer fideliſſimum ſeruulorum Azahel nomine miſit:ut ei occurreret:& dona portaret:præcipiens ab eo requiri:ſi egritudinis eius periculum poſſet euitare. Azahel itaque cum quadraginta camelis quæq forent optima ac precioſa in Damaſcena prouincia & domo regia dona portabat : & ueniens ad Heliſeum: & decenter ſalutans : ait miſſum ſe a rege Adezer ad eum ut dona portaret : & de languore conſuleret ſi poſſet euadere. Propheta uero Azahel quidem iuſſit ut nihil ei mali denunciaret:dixit autem regem eſſe moriturum . Et famulus quidem hæc audiens : triſtabatur . Heliſeus autem flebat : & multas lachrymas effundebat: præuidens mala quæ populus paſſurus eſſet poſt mortem Adezer. Dumq Azahel cauſam eius confuſionis inquireret:defleo inquit,iſrahelitarum populum dolens

in his malis quæ paſſurus abs te eſt. Interficies enim optimates eorum: & munitiſſimas ciuitates incendens: & paruulos lapidibus alliſos crudeliter trucidabis: & mulieres habentes in utero: ſeua morte diſrumpens: Azahel autem dicente quæ mihi uirtus eſt: ut per me poſſint talia prouenire: ait deum ſibi indicaſſe hæc: quia eſſet regnaturus in Syria. Azahel itaq; ueniēs ad regem: illi quidem bona renunciauit: altera uero die infuſo laqueo uinciens eum ſtrangulauit: ipſeq; apicē regie poteſtatis obtinuit. Erat enim uir efficax: multaq; Syrorum & populi Damaſcenorum deuotione florebat: ita ut hactenus & ipſe Adezer & Azahel qui poſt eum regnauit quaſi dii colerētur: propter bñficia & templorum edificia: quibus Damaſcenorum exornauere ciuitatē. Iſti nāq; ſoli in pompa quotidie quaſi pro honore regio deferuntur & Syri de eorum antiquitate gloriantur: ignorantes quia ſūt nouelli: & non habent iſti reges ultra mille & centum annos. Ioram uero rex iſrahelitarum audiens Adezer eſſe defunctum: a timore & formidine quam propter eum habebat: aliquomodo reſpirauit: & pacem gratanter accepit. CAP. V.

Igitur Ioram hieroſolymorum rex: q & ipſe idē ſicut p̄dixi mus nomē hēbat: rex apice potitus: mox ad necē fratrū ſuorū: & paternorū pariter amicorū & principum ē cōuerſus: & malitiæ ſuæ hoc fecit initiū: in q̄bus malis differēs a regibus q̄ ante eū iniq̄tatē ferāt in ſolēnitatibus Hebræorū: & in religione diuina docuit quoq; uulgus & i aliis eē malū: & extraneos adorare deos p Athaliā. Achab filiā uxorē ſuā. Et deus q̄dē pp Dauid regis promiſſionē genus eius noluit exterminare: ioram uero nihil p̄termittebat quo minus aliq̄d quotidie nouæ impietatis efficeret: & q̄d non ad uaſtationē paternæ traditionis attenderet. Illo itaq; tpe ab eo recedētibus idumæis: & primo q̄dem interficientib⁹ regem: q̄ erat ei⁹ patri ſubiectus: & conſtituētib⁹ q̄dē ipſi uoluerāt: ioram cū equitib⁹ & currib⁹ noctanter in idumæā uenit: & eos q̄dē qui uicini eius regno eē uidebant occidit. Longius aūt non abiit: nihil tñ dum hoc feciſſet utilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo receſſerunt: ſimul & qui prouinciam Lobennam habitabant. Erat autem ita ueſanus: ut etiam populū cogeret in excellentiſſimos montes aſcendere: & deos alienos adorare. Cunq; hæc ageret: & omnino leges patrias a mente ſua repelleret: delata ē ab Helia p̄pheta ad eum epiſtola in qua pandebat magnā pœnā eum fore paſſurū: quoniā patrū ſuorū non eſſet imitator: ſed Iſrahelitarum regum impietatem ſequeretur: inſup & cogeret tribum Iuda & ciues Hieroſolymitas relinquere ſancta patrii dei cultura: & ad idola conuenire: quæ Achab rex Iſrahelitarū in ſuo regno feciſſet: & quia fratres interemiſſet: & bonos uiros & iuſtos pariter occidiſſet: ſuppliciumq; quod pro his ſuſcepturus erat: propheta in litteris indicabat: ideſt cladē populi: & corruptionē uxorū regis & & filiorū & qa ipſe quoq; moreret ægritudine longa nimis afflictus: uiſceribus pp nimietatem interne corruptionis effuſis: ita ut uideret ſuam calamitatē: nec ſibi poſſet ullatenus ſubuenire. Et hæc quidem epiſtola ſignificabat Heliæ. Poſt breue itaq; tēpus: exercitus Arabum iuxta Aethiopiā habitantium & alienigenarū: ioram regnū aggreſſi ſunt: & puinciam uaſtauerūt: & regis domum: inſuper & eius filios occiderunt pariter & uxores: & unū quidē ſolūmō filiorū eius noīe Ochoziās: hoſtes effugiens derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatē prædictam ſibi a propheta: languorem incurrens: multo tempore fatigatus diuino nutu: eius uiſceribus imminēte nuſerabiliter ſuperna indignatione defunctus eſt cum uiſcera ſua diffuſa uidiſſet. Quem etiam populus mortuum contumeliis multis affecit: ut reor credētes ita mortuum ira fuiſſe diuina peremptum: nec exequiis regalibus eum fecere dignum: nec in paternis ſepeliri munumentis: nec alium ei exhibuerunt honorē: ſed ueluti priuatum tumulo tradiderunt. Qui uixit annis quadraginta: regnauit octo: tradiditq; principatum eius Hieroſolymorum populus filio eius Ochoziæ. CAP. VI.

Igitur Ioram rex iſrahelitarū poſt mortē Adezer ſperās Ramoth cape ciuitatē: & eā Syris auferre: cū magno apparatu caſtrametatus ē ſup eos: In qua obſeſſiōe a quodam Syro nō mortifere ſagittatus abiit in ciuitatē iezraelē: ut uulnus ſuū poſitus in ea curaret: de relicto in Ramoth oī exercitu ſimul & duce noīe Hieu: qui filius erat Nāſi: ut poſt curā reuerteret ad pugnā. Heliſeus uero p̄phetā unū diſcipulorū ſuorū dato ei oleo ſancto miſit in Ramoth: ungeret Hieu: eiq; diceret: quomodo eum regem diuinitas elegiſſet: cui & alia pariter indicaret præcipiens ei: ut ſub modo fugæ faceret iter: quatenus cunctos illic pficiſcendo lateret. Qui dum ueniſſet in ciuitatē: Hieu quidē inuenit cum principibus militum reſidentē in medio ſicut ei prædixerat Heliſeus: & accedēs ad eū: ait: quædam ſe ei fore dictū. Qui dum ſurrexiſſet & in cubiculum ſecutus eum fuiſſet: ſeorſum ſumēs eum iuuenis oleo eius caput infudit dicēs eum unctum a deo rege ad Achab generis pemptionem: & ad uindicandum ſanguinē prophetarum: qui ab Iezabel nequiter fuiſſet effuſus: ut domus eorum ſicut Naboth nabuthei & Baaſa propter impietatem propriam radicitus deperiret: & nullum ſemē de Achab genere remaneret. Et ille quidē cū dixiſſet. hæc de cubiculo ptinus exiluit: ne ab aliquo in exercitu uideret. Hieu autem uenit ad locū unde ſurrexerat: & cum aliis principibus reſidebat. Quibus requirentibus ut eis diceret: cur ad eum iuuenculus aduenīſſet inſup & uaſanum eū eſſe dicentibus: recte inqt iudicaſtis: nam uerba uaſanie locutus eſt. Quibus feſtinantibus. ut ea audirent: atque rogantibus: ait eum dixiſſe: quia ipſe futurus electus a deo rex. Hæc itaq; cum dixiſſet unuſquiſq; exuens ſe quod habuerat: ueſtes ei proprias ſubſternebant: &

mittentes tubas. Hieu regem esse clamabant. Illo uero exercitu congregato: pergebat ad Ioram in ciuitate Iezrael: in qua sicut prædiximus pro uulnere curandus abierat: quam cœperat cum obsideret Ramoth. Contigit autem: ut eo tempore Hierosolymitarum rex Ochozias uenisset ad Ioram: erat enim filius sororis eius sicut dudum diximus: ut uisitaret eum propter uulnus quod in obsessione acceperat: Hieu ergo subito uolens super Ioram irruere: rogauit ut nullus militum discedens: regi Ioram quæ gesta fuerant nunciaret dicens: hanc esse maximam eorum circa se deuotionem: si eum regem hoc ordine demonstrarent. Illi uero in his quæ fuerant dicta gratanter itinera conseruabant: ne quis latenter pergens: quod gestum fuerat indicaret. Et hieu quidem sumptis equitibus electis: sedens in curru ibat in Iezrael. Cumq; proximus fuisset ciuitati: explorator quem rex constituerat Ioram ut ad ciuitatem uenientes inspiceret: uidens cum multitudine uenientem Hieu nunciauit Ioram regi uidere se equites uenientes. Ille uero repente aliquem mitti iussit equestrium qui eis occurreret: & quis esset agnosceret. Qui dum uenisset ad Hieu: de exercitu requisiuit: dicens a rege se missum. At ille nihil de his respondens requirenti: sequi se iussit. Quod dum explorator uidisset: indicauit Ioram: q; qui missus fuerat equestris: mixtus multitudini ueniret una cum eis. Iterum rege mittente & alium: etiam is multitudini admixtus est: hoc enim eum facere Hieu imperauit.

Quod dum explorator Ioram indicasset: nouissime in curru ipse conscendens: cum Ochozia Hierosolymorum rege in eius occursum egressus est. Hieu: autem cum multa moderatione & disciplina agebat inter. Cunque ioram uenisset in agrum Naboth requirebat: si in exercitu recte omnia gerentur. Et cum ei Hieu amarissime malediceret: matremque eius ueneficam ac meretricem: clamaret: metuens rex: & nihil eum cogitare quod esset salubre credens: conuerso curru suo ut poterat: fugiebat: dicens ad Ochoziam eo q; insidiis & dolo fuisset captus. Hieu uero sagittam post eum mittens: eius cor suo iaculo penetrauit: & Ioram quidem repente cadens: flexo poplite animã dereliquit. Hieu autem continuo iussit uadacro principi tertiæ partis ut corpus Ioram in agro proiiceret Naboth: recordans prophetiam Heliæ: quam patri eius qui fuit interfector Naboth prædixerat: quomodo & ipse & eius genus in illius agro perirent: Hæc enim cum sederet tunc post tergum currus Achab: uidisse se propheta narrante dicebat: quod etiam secundum illius prouenit eloquium. Igitur cadente ioram: mentens Ochozias de sua salute: currum in aliam itineris partem conuertit credens q; taliter effugeret Hieu. Ille uero persecutus est eum ad quendam ascensum: comprehendensque sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru: ascendens in equo: fugit Hieu in Magedon: ibiq; curandus: post paucum uulneris illius tempus & ipse defunctus est: portatusq; in Hierosolymorum ciuitatem: illic sepultus est: cum regnasset anno uno. Fuit autem malignus & plus ualde quam pater eius. Cum autem Hieu intrasset in Iezrahelem urbem: iezabel ornata stans supra turrim: bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille uero respiciens ad eam: quæ esset interrogauit. & descendentem ad se uenire præcepit. Nouissime uero Eunuchus imperauit: ut eam de turre deiicerent. Quæ dum præcipitata fuisset: murum. sanguine suo aspersit: & conculcata equorum pedibus expirauit. His ita gestis: Hieu ingressus palatium cum suis amicis: & semetipsum reficiebat: & illos conuiuiis aliisque rebus: præcepitq; famulis qui iezabel pereme rant: ut eam propter decus generis sepelirent: erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuenerunt: nisi tantummodo summitates manuum: aliud uero corpus a canibus est absumptum. Hæc audiens Hieu: Heliæ prophetiam obstupuit: is enim in Iezrael prædixerat: hoc eam interitu fore perituram Interea dum Achab filii septuaginta in Samaria nutrirentur: misit Hieu duas epistolas: aliam pædagogis eorum: aliam principibus Samaritanorum: dicens: ut fortissimum filium Achab constituerent regem cum & currus haberent multos & equos: & arma ad militiam: & ciuitates munitas: quod dum facerent: domino suo repensarent. Hæc autem scripsit: uolens Samaritanorum mentes agnoscere. Relegentes ergo litteras principes ac pædagogi. timuerunt excogitantes: quot nihil possent contra eum facere qui magnis duobus præualuisset imperatoribus: scripseruntque profitentes: se eum habere dominum: & facere quæcunque præciperet. Ille uero ad hæc rescripsit: præcipiens: ut si obedirent filiorum Achab abscidentes capita destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum iusserunt ut occidentes eos: capita eorum abscinderent & mitterent ad Hieu. Hæc illi nihil resistentes egerunt: & componentes in quibusdam uasculis de uimine factis eorum capita destinauerunt. His autem allatis ad Hieu cum amicis cœnanti: nunciatum est: quot capita filiorum Achab uiderentur esse allata qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus aggeres fieri. Factoque die: ad ea uidenda. processit & inspiciens: dicere cœpit ad populum: quia ipse quidem conta suum dominum militasset: & illum peremisset eosque cognoscere deposcebat de generatione Achab: quia omnia secundum dei prouidẽtiam fuerant gesta & domus eius sicut Helias prædixerat deperisset. Cunque necasset eos qui apud Iezraelitas ex Achab genere sunt inuenti: cum equis ad Samariam properabat: perit autem inueniens aliquos fratres Ochoziæ Hierosolymitarum regis: interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus: quia uenerant ut Ioram salutarẽt: & regem suum Ochoziam: nescientes quot ambo ab eo occisi fuissent: Hieu eos comprehensos præcepit occidi. Erant enim numero quadraginta &

duo. Poſt hæc occurrit ei uir quidam bonus & iuſtus: Ionadab olim amicus eius. Qui cum ſalutaſſet eum: cœpit laudare eum q̃ omnia cum dei uolũtate feciſſet: & Achab genus exterminaſſet. Hieu ãt rogabat ut aſcendens in currum ad Samariam cum eo ueniret: ei ſe demonſtraturum dicens q̃ nulli parceret malignantium: ſed & falſos prophetas & falſos ſacerdotes & ſuadentes plebi: ut magni q̃dem dei religionem deſererent: & extraneos adorarent ipſe puniret: cum eſſet utique optima nimis hæc inſpectio: atq; gratiſſima: ut bonus & iuſtus uir uideret malos tormentis affligi. His conſentiẽs Ionadab: aſcendens in currum: uenit pariter in Samariam. Hieu autem requirens omnes cognatos Achab: interfecit: uolenſq; nullum de falſis prophetis: neq; ſacerdotibus idolorum Achab ſuppliciũ declinare: deceptione quadam & dolo compræhendit uniuerſos. Cõgregato ſiquidem populo dixit: uelle ſe duplices deos introductos quam Achab colebat adorare: rogans ut eorum ſacerdotes: & prophetæ: & ſerui pariter aduenirent: quatenus copioſa ſacrificia: & præcipuas diis Achab hoſtias ĩmolarent: & eſſet morte mulctandus ſacerdos qui tunc non fuerit inuentus. Deus Achab Baal appellatur. Cõſtituit itaq; diem: quo uellet ſacrificia celebrare miſſis in omnem Iſrahelitarum regionem nuntiis: qui ad illum Baal ſacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis iuſſit Hieu pontificibus ut darent omnibus ueſtes: eiſque ſumentibus ĩgreſſus in domum cum amico ſuo Ionadab: præcepit: ut cum diligentia quereretur ne quis inter eos alienigena aut peregrinus ĩueniretur: cum nollet: ut ſacerdotibus idolorum: alius intereſſet fidelium: illis uero dicentibus: nullum intereſſe peregrinum: & inchoantibus ſacrificia celebrare: conſtituit a foris octoginta numero milites armatos: quos nouerat fideliſſimos: iuſſitq; eis ut falſos prophetas occiderent: & ipſi in paterna ſolennitate pmanerent: a qua multo iam tempore deſtitiſſent: & ſimul interminatus eſt: ut ſi qui effugerent pro illis animas eorum auferret. Illi ergo & omnes uiros interemerunt: & domum Baal igne concremauerunt: & hoc modo a peregrinis ſolennitatibus Samariam liberauerunt. Hic itaq; Baal Tyriorum fuerat deus: Achab autem nolens patere ſocero Iobal: qui rex Tyriorum tunc erat: & Sydonis templum ei fecerat in Samaria: ſacerdotesq; iſtituit & omnes eos cultura religionis honorauit cum hic igitur deus fuiſſet exterminatus: aureos tamẽ uitulos Iſrahelitas Hieu adorare permiſit: hæc uero dũ feciſſet & pro impiorum caſtigationibus cogitaſſet deus ei per prophetam prædixit: q̃ in quattuor generatiõibus ſuper iſrahel eſſent eius filii regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

Interfecto ab Hieu Ochozia Athalia mater eius Hieroſolymis imperauit: quã poſtea pontifex Ioiadas perimens ochozie filium Ioan conſtituit regem.

CAPI. VII.

AThalia uero Achab filia: audiens Ioram fratis ſui mortem & Ochoziæ filii: & totius generis regum unam perditionem: ſtuduit: ut nullum de Dauid domo relinqueret: ſed omne genus exterminaret: ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret: & hoc quidem ſicut potuit fecit. Euaſit autem unus filius Ochoziæ mortem hoc modo diffugiens. Ochozias ex uno patre habuit ſororem nomine Ioſabeth cui copulatus erat pontifex Ioiada. Hæc ingreſſa regiam domum: ubi erant interfecti filii regum infantulum nomine ioas anniculum celatum inueniens cum nutrice: & portans in cubiculum clauſit: & latenter aluit ipſa & uir eius Ioiada in templo ſex annis: quibus in hieroſolymis ſuper duas tribus Athalia: regnauit. Septimo uero anno Ioiada hunc ſermonem pandidit quinq; uiris centurionibus: eiſq; ſuaſit ut ei conſentirent contra ea: quæ ab Athalia: fuerant perpetrata: & regnum infanti traderent: percepturus ab eis iuſiurandum: q̃ ſecuritas talia gerentibus præpararetur: prodidit eis quæ gerenda forent atque complenda. Tunc uiri quibus ſacerdos Ioiada ſuum conſilium commiſerat: circumeuntes omnem prouinciam ſacerdotes & leuitas congregantes ex ea ſimul & principes tribuum: omnes Hieroſolymis ad pontificem deduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petit: ut quod ab eo cognoſcerent cum taciturnitate ſeruarent: donec niſus eius intentionis potuiſſet impleri. Quibus iurantibus ſecutus effectus deducens eum quem de genere Dauid nutrierat: iſte inquit uobis rex ex illa domo erit quã noſtis deum prophetaſſe ſuper nos omni tempore regnaturam. Moneo itaq; ut tertiã partem ueſtri eum cuſtodire faciatis ĩ templo: tertiamq; in omnibus templi ianuis ſtatuatis reliquã uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia: alia maxima multitudo conſiſtat in templo: nullumq; armatum permittatis intrare: niſi tantum modo ſacerdotes. Eis quoq; præcepit: ut pars aliqua ſacerdotum & leuitarum circa ipſum regem aſſiſteret cum euaginatis gladiis circũdantes: ut ſi quis armatus in templum intrare præſumeret: repente perimeretur: & nihil metuentes regem tam fortiter obſeruarent. Illi uero conſilio pontificis obedientes: ſuam uoluntatem opere declararunt. Interea Ioiada aperiens armamentarium quod erat in templo a Dauid conſtitutum diuiſit centurionibus & ſacerdotibus: pariter & leuitis arma quæcunq; illic inuenit: lanceas & pharetras & quodcũq; aliud appræhendit genus armorum: armatoſq; circa templum ſtatuit: ut manu ſua totum conſtipare uiderentur ingreſſum: & quaſi murum habita teſtudine molirentur: percipienteſq; in medio puerum: ei regium diadema impoſuerunt: & ungens eum Ioiada: regem ſolenniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit. Viuat rex. Porro Athalia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoſcens uehementer perturbata cum ſuo exercitu de regalibus exiliuit. Et cum ueniſſet ad templum: ſacerdotes quidem eam protinus exceperunt: armatos uero qui ſequebantur introire prohibuerunt

Erant enim a pontifice præpoſiti ſicut dictum eſt ut templi aditus obſeruarent. Tunc Athalia uidēs puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſuperimpoſitū:ſciſſa ueſte ſua uehemen ter exclamans iuſſit occidi qui ei fecerat inſidias & principatum auferre tentauerat. Ioiada uero uocans centuriones:iuſſit ut educentes Athaliam in conualle Cedron:eam ibi perimerēt:ne templum occidentes illic ueneficam uiolarent:unum præcipiens:ut ſi quis ei ferre uellet auxilium: pari ſorte perimeretur. Tunc quidam cui fuerat eius iniuncta peremptio:ſumēs Athaliam deduxit eam ad por tam mularum regis:& illic interfecit. Cunq; hæc circa Athaliam fuiſſent geſta:cōuocans populum & armatos Ioiadas in templum:couiurauit omnes:ut regi fauerēt:& eius ſaluti proſpicerēt quando in deuotione regia deum potius honorarēt:& ne tranſcenderēt Moſeas leges: iuſiurandum quoq; compulit exhibere. Poſt hæc concurrentes ad domum Baal:quā Athalia & Ioram uir eius inſtruxe rant ad iniuriam paterni dei & honorem Achab:eam funditus euerterunt: & ſacerdotem eius Ma tam nomine peremerunt:diligentiam uero atq; templi cuſtodiam ſacerdotes & leuitas Ioiada ha bere permiſit:& ſecundum regis Dauid præceptum iuſſit eos ſecundo ideſt bis in die holocauſta & ſacrificia ſolenniter immolare:ut ſecundum legem incenſum offerrent. Fecit autem & quoſdam le uitarum portarios ad templi munimen:ne illic ſordidum aliquod latenter intraret. Hæc itaq; uni uerſa diſponens cum centurionibus & omni populo:ſumens puerum de templo Ioiadas eum cum uniuerſis ad regalia uſq; perduxit. Quo in regio ſolio reſidente:cunctus populus cum fauore ſolen niter acclamauit:& ad epulas conuerſi ſimul feſtiuitatem multis diebus egerunt. Ciuitas ergo equi dem habebat pacem. Athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum erat annorum ſe ptem cuius mater fuit nomine Sebia ex regione Berſabe multāq; habuit cuſtodiam legum: & cultu ram diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit Ioiada. Aetate cōgrua duxit uxores duas dante ſibi pontifice:ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt. Igitur de rege Ioas:& quemadmo dum inſidias Athaliæ diffugerit:regnumq; percepit:his indicaſſe ſufficiat.

Expeditio Azahel regis Damaſcenorum aduerſus Iſrahelitas qui deuaſtata eorum regiōe urbeq; Samaria mox contra hieroſolymitas conuerſus multum ab eorum pecuniarum accipiens Damaſcū rediit. Inde etiam reliquum geſtorum Heliſei prophetæ. CAP. VIII.

AZahel autem Syriorum rex:dum pugnaret contra Iſrahelitas:& contra regem eorum Hieu:uaſtauit prouinciam trans Iordanem:quæ erat ad oriētem tribus Ruben:& Gad & Manaſſes:& Galaath:& Batchaneam percurrens ubiq;:& cuncta diripiens:& uim re ſiſtentibus inferens uniuerſis. In quo non potuit quidem ulciſci Hieu:dum cunctam p uinciā deuaſtaret:ſi circa diuinitatem ſuperbus & contemptor exiſtēs: & legitima ſan cta deſpiciens:mortuus eſt:cum regnaſſet ſuper Iſrahelitas annis ſeptem & .xx. ſepultus eſt autem in Samaria:ſucceſſorem principatus Ioacham filium derelinquens. Regem uero Hieroſolymorum Io as quoddam deſiderium appræhenderat:ut templum innouaret. Quadam ergo die euocans ponti ficem Ioiadam:iuſſit ut in omnem mitteret regionem:& Ieuitas & ſacerdotes exigeret pro uniuſcu iuſq; capite dimidium ſicli argenti ad fabricam & renouationem templi: quod a Ioram & Athalia: & eorum filiis uidebatur eſſe deſtructum. Pontifex autem hoc equidem non fecit:ſciēs q; nullus cō ferret argentum. Tertio uero & uiceſimo anno regni ſui Ioas euocās:& Ioiadam ipſum & leuitas: & quaſi inobedientes ſui præcepti culpans:iuſſit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pontifex uſus eſt pro congregatione pecuniarum: quod populus libenter habuit:& gratanter impleuit. Fecit náq; ligneam arcam & undiq; muniens eam:unum fora men aperuit quam ponens in templo iuxta ſacrarium:iuſſit ſingulos quantum uellent in eam mitte re per foramen pro templi reparatione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit:& mul tum argenti:multumq; auri largitus eſt. Quo facto euacuantes arcam rege præſente: ſcribæ ſimul & ſacerdotes gazophylaciorum dinumerātes:quod fuerat congregatum: deinde eandem archam in ipſo loco repoſuerunt:& hoc diebus ſingulis faciebant. Cunq; populus quod ei uiſum fuerat ob tuliſſet:miſerunt pontifex Ioiada:& rex Ioas:ut ceſores lapidum inſtructoreſque conducerent & li gna maxima de optima ſilua deponerent. Templo itaque reparato:aurum quod remanſerat: & ar gentum non paruum ad pateras:& uimi fuſoria & coopercula:& uaſa reliqua deputarunt: ſacrificiiſ que:quottidie adolendis altare tegebant. Et hæc quidem tempore quoad uixit Ioiadas competen ti ſtudio gerebantur. Cum uero is mortuus fuiſſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus: & ſepultus fuiſſet in hieroſolymis in regiis monumentis: quomodo generis Dauid reparārat imperium:rex Ioas curam perdidit diuinæ religionis:cum quo etiam primates ple bis pariter incitati ſunt: ut circa ſolennitates & legitima iura delinquerent. Deus autem dure fe rens tranſgreſſionem regis & aliorum miſit prophetas qui conteſtarentur:eos ut ab huiuſmodi ge ſtorum malignitate recederent. Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt ut nec alios qui ante ſe propter legitimorum iniurias fuerant caſtigati:neque prophetas qui prædicabant ut penitentiam agerent: & conuerterentur ab iniquitate reſpicerent. Nam & Zachariam filium pontificis Ioiadæ lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem

cum deus prophetam conſtituiſſet:ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi:ut iuſticiam facerent:& quia magna ſupplicia ſuſciperent:ſi nollent dei præceptionibus obedire. Qui tamē cum morereturſuarum paſſionum teſtem deum & iudicem proclamauit:quia pro bono conſilio & pro his quæ pater eius præſtiterat regi Ionas: ille amare & uiolenter occumberet. Rex autem nō poſt multum temporis ſpatium iuſtiſſimas pœnas horum in quibus præuaricatus eſt exoluit. Veniente nanq; Azabel Syrorum rege i eius;puinciam:& Geth deuaſtante atq; depopulante:cum eſſet iā ad heroſolymam deducturus exercitum:metuens Ioas obſeſſionē:euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſteriis templi:miſit Syrorum regi:his redimens eum:ne ciuitas pateretur oppreſſionem: aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatiſfactum fuiſſet ingenti multitudine pecuniarum nequaquam ad Hieroſolymam caſtrametatus eſt. Ionas tamen cum peſſimum laguorem incurriſſet:inſtantes amici qui mortam Zachariæ Ionadæ filii defendebant: ei inſidias faci entes interemerunt eum:& ſepultus eſt quidem in Hieroſolymis:non autem in monumentis patrū quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit autem annos quidem.vii.&.xl.in eius uero imperio ſucceſſit filius eius Amaſias. Viceſimo autem & primo anno regni Ioas iſrahelitarum principatu potius eſt Ioacham filius: Hieu in ſamaria quem & habuit annis ſeptem & decem: patris quidem ſui: nec ipſe imitator exiſtens:impie;uero gerens:ſicut & primi reges qui deum ſpreuiſſe uidebātur. Hūc autem humiliauit Azabel:& cum extenta poteſtate contriuit dum aduerſus eum decem milibus armatis:& quinquaginta milibus equitum caſtra mouiſſet. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit:& eius milites trucidauit. Hæc itaq; paſſus eſt Iſrahelitarum populus ſecundum Heliſei prophetiam: quando Azahel qui occidit dominum ſuum regnaturum eſſe prædixerat ſuper Syros & Damaſcenos. Cūq; Ioachā in his anxietatibus teneretur:ad p̄ces dei:ſupplicatiōeſq; cōfugit:rogās: ut eum de Azabel manibus liberaret: nec pateretur:ut ſub illius eum ditione uideret. Deus autem pœnitentiam pro uirtute ſuſcipiens:& corripere magis q̄ perdere hominem huiuſmodi uolens:conceſſit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaque prouīcia rurſus ad ſtatum priſtinum copiam quæ regreſſa eſt. Poſt mortem uero Ioacham filius eius Ioas ſuſcepit regnum. Cum ſeptem iam & xxx. annos haberet in regno Ioas ſuper tribum Iudæ: tenuit principatum iſte Ioas in Samaria ſuper populum Iſrahel. Nam & ipſe idem hēbat nomē: quod Hieroſolymorum rex:tenuitque regnū annis ſedecim: fuitque bonus:& in nullo paternæ naturæ conſimilis. Illo quidem tempore dum Heliſeus propheta iam in ſenectute conſiſteret: & ægritudinem incurriſſet: uenit Iſrahelitarum rex uiſitaturus eum. Et dum eum in nouiſſimis inueniſſet: flere cœpit eo uidente:& ingemiſcere patrē eum uocans: & ſcutum ſui regni: propter eum dicens nunquam contra eum hoſtes armis egiſſe: ſed ſe proſpere ſine dimicatione uiciſſe:qui dum a uita diſcederet:Hæbreos ſyris relinqueret:& aliis inimicis captiuandos. Quapropter nec ipſam uitam ſecuram ulterius fore dicebat:ſed gratum ſibi eſſe: ut cum eo a præſenti luce recederet. Hæc dicente atque gemente rege: Heliſeus conſolabatur eum:iuſſitque allatum ſibimet arcum extendere. Qui cum præparaſſet arcum contingens manus eius propheta iuſſit ut ſagittaret. Cunq; tres ſagittas dimiſiſſet:atque ceſſaſſet ait. Si plures dimiſiſſes eradicaſſes Syrorum regnum. Quia uero in tribus ſolummodo quieuiſti:totiens congreſſus ſyris pugnando præualebis:& regionem:quam abſtulerunt a tuo patre rurſus obtinebis. Et rex quidem dum hæc audiſſet abſceſſit. Poſt non multum uero temporis & propheta defunctus eſt uir iuſticia famoſiſſimus: & in dei ſtudiis ualde præclarus. Miracula nanq; & inopinabilia opera per ſuas prophetias oſtendit:& apud Hæbreos memoriam claram & magnificam ſepulturam habere ꝓmeruit: & qualem uiro ita religioſo dicebat impendi. Illo ſiquidem tempore contigit:ut quidam latrones in Heliſei ſepulchrum mortuū:quem ipſi uidebantur iterfeciſſe proiicerēt. Cuius cadauer dum eius fuiſſet corpori ſociatum:continuo ſuſcitatum eſt. Et de Heliſeo quidē propheta:& quæcunq; prædixit:& quomodo poſt mortem uirtutem diuinam habuit:hæc declarata ſufficiant. Defuncto itaq; rege Syrorum: Azahel ad filiū eius addam imperium peruenit:contra quem Ioas iſrahelitarū rex cum dimicaret:& tribus congreſſionibus eum uincens:omnem prouinciam ab eo retraxit: & quaſcunq; ciuitates & uicos eius pater Azahel de iſrahelitarum regno ſubtraxerat liberauit. Hoc itaq; ſecūdum prophetiam Heliſei prouenit. Cunq; contigiſſet ut etiam Ioas moreretur:ille quidem ſepultus eſt in Samaria:regnum uero ſuo filio Hieroboam nomine dereliquit.

Amaſias Hieroſolimorum rex aduerſus Idumæos caſtrametatus & Amalechitas deuicit eos.contempſitq; dominum. CAP. IX.

ANno ſecundo Ioas regis iſrahelitarū:regnauit ſup tribum Iuda in Hieroſolymis Amaſias. Cui⁹ mr̄ erat noīe Ioadam. Genere uero cluis & iuſticiæ;puiſione mirabilis qui cum iuuenis eſſet:ueniens ad regnum:cogitauit ut inimicos qui patrem eius occiderant:puniret:& comprehenſos omnes occidit:filiis aūt eorum pepercit ſequens Moſeas leges qui non ſanciuit propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitum de tribu Iuda & Beniamin:qui in flore iuuentutis & circa triginta annos exiſterent: & ex his congregans quaſi trecenta milia:conſtituit ſuper eos centuriones: mittenſque ad regem iſrahelitarum:cōduxit argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut Amalechitarum

gẽtibus:& idumæis:& Gabaonitis iſerret bellum. Cũq; præpararet ad præliũ:& iam uideret poſitus in pcinctu:ſuaſit ei ppheta:ut dimitteret iſrahelitaꝝ exercitum:qa eſſet impius: & deus eum uinci p. diceret:utq; ſuoꝝ ſolummodo ſolatio uteret: & hoſtibus præualeret cum paucis contra eos uolẽte deo pugnãdum. Cũ ergo grauiter hoc ferret rex:q; mercedes iſrahelitis iam præbuiſſet ingẽtes:monebat propheta ut ageret qd deo placeret:cũ poſſent pecuniæ ex ipſius muneribus abũdare. Et illos qdem dimiſit:cedẽs etiã quas dederat rex mercedes:ipſe uero cũ ſuo exercitu ad prædictas gẽtes acceſſit:Et prælio geſto uincẽs.x.qdem milia occidit:& totidem uiuos cœpit: eoſq; deducens ad magnam petrã quæ eſt in Arabia conſtituta:prædã aũt & diuitias ex his gẽtib⁹ abſtulit infinitas. Dum itaq; in his Amaſias cõſiſteret:iſrahelitæ quos cũ mercede data remiſerat indignati ſunt: & credẽtes iniuriam q; quaſi pro uituperatione fuiſſent ab eo remiſſi:ei⁹ regni terras aggreſſi ſunt:& uſq; Bethoró pcedentes diripuere puinciam:& multa quidem abſtulere iumenta & tria milia hoíum occiderunt. Amaſias in uictoria ex his quæ geſta fuerant eleuatus:deum quidẽ qui ei hoꝝ oíum auctor extiterat cœpit ſpernere:ac deos illos quos de Amalechitaꝝ puincia uexerat adorare. Tũc accedẽs propheta mirari ſe dixit:cum eos deos rex arbitraretur adorandos:qui ſuos:& a quib⁹ honorabãtur iuuare nõ potuiſſent:nec ab hui⁹ manib⁹ liberaſſent:ſed peuntes defendere contempſiſſent:& ipſi quoq; in hie roſolymã ad inſtar hoſtiũ captiuoꝝ uicti deducti fuiſſent. Hæc itaq; regi mouerũt irã:& præcepit ut deberent dicere ad pphetam interminantes eum ſe punituꝝ ſi amplius loqueretur. Et propheta quidem tacere ſe dixit:prædicens non eſſe præbiturum deum ea quæ rex facere moliretur.

Ioas iſrahelitarum rex Amaſiam prælio uicit captumque Hieroſolymas perduxit: dirutaq; parte muri theſauros abſtulit Samariaq; regreſſus eſt. CAP. X.

AMaſias uero dum ſe abſtinere non poſſet in reb⁹ fœlicib⁹ conſtitutus:quas ad deo peperat:eiq; faceret iniurias:ſcripſit ad regem iſrahelitaꝝ Ioas:ut obediret ei & ipſe & populus uniuerſus:ſicut & prius obediebant parentibus eius:Dauid & Salomoni. Qui pa rere nollent:ſcirẽt:q; bellum terminum cauſæ peiperet. Cui ioas rex ita reſcripſit. Rex ioas regi Amaſiæ. Erat in libano monte cipreſſus oíno potẽs:& carduus exinde miſit ad cipreſſum:petẽs ut filiã eius filio ſuo daret uxorẽ. Et dum hæc agerent beſtia quædam trãſiẽs carduum cõculcauit. Hoc ergo erit tibi exẽplum:ut maiora nõ appetas:nec qũo Amalechitas uiciſti:in hoc exultans tibi & tuo regno uidearis iſerre picula. Hæc legẽs Amaſias:ad bellum potius incitatus eſt:ideo ut arbitror ad hoc eũ impellẽte:ut p his quæ fuerant ab eo cõmiſſa pœnas exoluere t. Cunq; produxiſſet exercitum contra ioas eſſetq; iam præliũ cõmiſſurus:milites Amaſiæ repẽtinus terror & ſtupor inuaſit:qualem non propicius deus ĩmittit:& anteq; uenirẽt ad manus in fugam animi pauore conuerſi ſunt. Illis igit terrorib⁹ diſperſis:contigit ut Amaſias deſolatus ab hoſtibus caperet:eiq; Ioas mortem interminatus eſt. ſi Hieroſolymitis nõ ſuaderet. ut aperiẽtes portas:eum cum exercitu in ciuitatem ſuſcipent. Et Amaſias quidẽ mortis terrore compulſus ſuſcipi fecit hoſtem. Qui deſtruens partem muri quaſi quadringẽtoꝝ cubitorũ:curru ingreſſus eſt Hieroſolymã. Amaſiãq; captiuũ ducẽs:& dñs hoc modo Hieroſolymitaꝝ ciuitatis effectus: & dei theſauꝝ abſtulit:& auꝝ argẽtũq; quod in Amaſiæ erat regalib⁹ exhauſit:& ita eum a captiuitate reſoluẽs:regreſſus eſt ad Samariam. Hæc itaq; geſta ſunt circa Hieroſolymitas anno quatuordecimo regis amaſiæ. Qui poſt hæc paſſus inſidias amicoꝝ:fugit quidẽ in ciuitatem Iachis:iterfectus eſt autem ab eis mittentibus:qui eũ illic interimerẽt. Cui⁹ corpus referentes in hieroſolymam regaliter tumulauerũt. Igit Amaſias hoc modo finiuit uitam pter ſupbiam & contemptum quem habuit circa deum:qui uixit annos quidem quatuor & quinquaginta:regnauit autem uiginti nouem:Huic ſucceſſit filius ſuus nomine Ozias.

QBellum Hieroboam regis iſrahelitaꝝ aduerſus Syros. Hiſtoriaq; Ionæ prophetæ:et de ozia Amaſiæ filio rege hieroſolymorum qui gentes in circuitu poſita ſubegit mox ut uendicans ſibi pontificium honorem lepra percuſſus obiit. CAP. XI.

ANno quintodecimo regni Amaſiæ regnauit in iſrahel filius Ioas Hieroboam in Samaria annis undecim. Hic autem rex circa deum quidem iniurioſus:& iniquus extitit uehementer:idola colendo:& multa incongrua:& opera extranea faciendo:populo uero iſrahelitarum multorum bonorum operum occaſio fuit. Huic quidem Ionas propheta uit: quot oporteret eum Syros uincere dimicantem: & regnum proprium dilatare in partibus aquilonis:uſque ad Emath ciuitatem a meridie uero uſq; ad Aſphaltiden paludem. Antiquitus enim termini Chananæi iſti fuerunt: ſicut princeps Ieſus ea loca determinauit. Igitur Hieroboam caſtrametatus contra Syros: omnem eorum prouinciam ſicut Ionas prophetauerat deuaſtauit. Neceſſarium uero iudicaui integritatem rerum contradere: ſtudens quæcunque & de iſto propheta in ſacris libris inueni conſcriptã omnia declarare. Hic enim iuſſus a deo ut iret ad Niniue regnum:& ibidem prædicaret:quod eſſet amiſſura ciuitas principatum: metuens non perrexit:ſed fugit deum in Ioppe:& inuenta naue ingreſſus in Tharſum ciuitatem ciliciæ nauigabat. Cũq; tẽpeſtas immineret aſperrime:& nauis ſubmerſionis pericula ſuſtineret:nautæ quidem & gubernator:& ipſe nauclerus fundebant orationes:quatenus piculũ maris euaderẽt. Ionas aũt operiens ſemetipm

iacebat:& nihil metuebat horum quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempeſtas potius augeretur: & uiolentibus uentorum nimietate mare attolleretur in cumulum: cogitantes ſimul: quia aliquis nauigantium huius tempeſtatis auctor exiſteret: conſtituerunt ut quicunque is eſſet ſorte proderetur. Quibus hoc facientibus ſors cecidit in prophetam. Interrogantibus autem illis unde eſſet: & quid ageret: genere ſe quidem dixit Hæbreum: prophetam uero ſummi dei: eiſque ſuaſit: ut ſi uellent præſens periculum declinare: eum in pelagus proiicerent: quia tempeſtatis eorum auctor exiſteret. Et illi quidem prius non hoc facere præſumpſerunt impium indicantes: ſi peregrinum hominem: & qui eis ſuam commiſerat ſalutem: ad hæc mala compellerent: cum utique nondum nauis ſubmerſio proueniſſet: a propheta uero poſt hæc compulſi: & timore ſuæ ſalutis aſtricti eum in pelagus proiecerunt: & tempeſtas quidem remota eſt. Ille uero ut ſermo eſt: q̃ a ceto deuoratus poſt tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus eſt in nulla parte corporis maculatus: qui ſupplicans deo: ut ei ueniam concederet pro deliſto: ad Niniue profectus eſt ciuitatem: & aſtans in medio prædicauit: q̃ poſt breuiſſimum tempus Aſiæ perderent principatum. Hæc ergo eis indicans eſt reuerſus: Hanc itaq; narrationem explicui: ſicut ſcriptam inueni. Igitur hieroboam rex cum omni fœlicitate uitam degens: & regnans: annos. xi. defunctus eſt: & ſepultus in Samaria: cui ſucceſſit in regnum eius filius Zacharias. Eodem modo & Ozias Amaſiæ filius quarto & decimo iam anno regni Hieroboam duabus tribubus in Hieroſolymis imperauit: cuius mater fuit Athelamas nomine: genere uero ciuis. Erant autem hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus: & ad rerum prouidentiam nimis induſtrius. Caſtrametatus contra palæſtinos: eoſq; bello deuincens: ciuitates eorum cœpit poſt Geth: & Iamniam: ſed & muros earum deſtruxit. Poſt hanc militiam aggreſſus eſt Arabas uicinos Aegyptiis: & edificans ciuitatem circa mare rubrum: conſtituit in ea cuſtodiam. Deinde ammonitas ſubdens: & tributa eis imponens: & omnia uſq; ad terminos Aegyptiorum: ſuæ ditioni ſubiiciens cœpit de decætero Hieroſolymitarum habere curam: nam quicunque muri fuerant longo tempore: aut regnum priorum deſidia iam deſtructi: eos rurſus ædificauit: & reparauit: necnon & quoſcũq; deſtruxerat Iſrahelitarum rex quãdo patrẽ eius Amaſiam captiuum tenens ingreſſus fuerat ciuitatem. Edificauit aũt & turres multas: ſingulis quibuſq; centum & quinquaginta cubitos habentibus altitudinis. Fecitq; & in deſertis magnas ualde munitiones: & multos aquæ ductus inſtituens. Habebat aũt iumẽtorum & aliorum animaliũ innumeram multitudinem quando & prouincia fertilis erat ad paſcua: eratq; præcipue terre cultor: & curam habebat circa plantationes: & ſemina fructuum diuerſorum. Exercitum circa ſe habuit electorum trecenta octoginta milia uirorum: quorum duces & tribuni: & millenarii erant ualde fortiſſimi: & q ſuo robore poſſent ferri numero duo milia. Conſtituit autem per cohortes totum exercitum: & omnes armauit: dans unicuique iaculaturam & ſcutum & loricas æreas: & arcus & ſphendonas. Super hæc autem & machinamenta multa ad oppreſſiones inſtituit: quibus petræ dimitterentur & iacula & arpagones: & his ſimilia præparauit. Dunque hæc ita conſtituiſſet mentis elatione corruptus: & ſubſtantia mortali ditatus: contra immortalem omni tempore agere nitebatur. Eſt autem immortalis: ſubſtantia: pietas circa deum: & cuſtodia mandatorum. Lapſus eſt itaque fœlicitatis euentu: & ad paterna peccata deſcendit: quæ etiam illum poſtquam claritatem bonorum & rerum magnitudinem dereliquit apprehenderunt. Hic enim inſtante inſigni die & generali feſtiuitate indutus ſtola ſacerdotali intrauit in templum: oblaturus incenſum in aureo altari deo. Pontifice uero Azaria cum aliis octoginta ſacerdotibus eum prohibente ne faceret: quomodo hæc ſolummodo his adiacerent: qui ex genere Aaron erant: & clamantibus ei ut exiret: & non ageret contra dei leges: iratus interminatus eſt eis mortem: niſi tacerent. Inter hæc autem terræmotus factus eſt magnus: & ſtupeſcente populo: claritas ſolis nimis effulſit: & incidit in faciem regis: & illi quidem lepra continuo prouenit. Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge ſciſſa eſt media pars montis ad occidentem: & ſua uolubilitate per quattuor ſtadia procedens: ad orientalem reſtitit montem: ita ut ei uias clauderet & regios hortos opprimeret. Cunque ſacerdotes regis faciem lepram appræhendiſſe conſpicerent: pandebant ei calamitatem ſuam: hortantes ut tanquam pollutus exiret a ciuitate. Ille uero confuſione huius euentus affectus: & dum illi iam nulla eſſet fiducia tremefactus quod iubebatur impleuit. Qui licet fuiſſet ultra humanas mentes elatus: & propter hæc impie geſſiſſet in deo miſerabilem: tamen hanc & uilem pertulit paſſionem: & tempus quidem aliquod extra ciuitatem commoratus in uita priuata degens: filio eius ſcilicet ſuſcipiente regnum: deinde meſticia faciente defunctus eſt. Qui uixit quidem annos octo & ſexaginta: quibus regnauit quinquaginta & duobus: ſepultus eſt autem in hortis ſolus. Zacharias autem filius Hieroboam dum menſibus ſeptem regnaſſet in Iſrahel dolum paſſus occiſus eſt a quodam amico nomine Sellum: filio Iotanis: qui poſt eum regno percepto non amplius quam diebus triginta tenuit regnum. Princeps enim militiæ Manaen illo tempore: cum eſſet in ciuitate Tharſo: & audiret quod de Zacharia fuerat geſtum: ſurgens inde cum omni militia uenit in Samariam & commiſſo prælio Sellum peremit: & ſemetipſum conſtituit regem: ſurgenſque exinde in Thabrain ciuitatem uenit: cuius ciues obſeruantes portas eius: regem ſuſcipere noluerunt. Ille uero ulciſcens in eis: &

quæ foris erant depopulatus est. & ciuitatem obsessione fortissima accepit: & graviter ferẽs: quod se cerunt eius ciues: omnes simul occidit: neq; paruulus parcens: & quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis & scuiciæ non reliquit. Nam quod neq; alienigene capientes eos facere potuissent hoc iste de suis contribulibus operatus est. Itaq; Manaen hoc modo regnauit annis. x. fuitq; peruersus & omnium omnium ualde sæuissimus.

Mala quæ Israhelitis sub diuersis regibus prouenere ab assyriis. Ioatham Oziæ filii regnum prophetiaq; Naum. CAPI. XII.

CVnq; aduersus eũ castra mouisset Phulus Assyriorũ rex: ad certamina quidem pugnæ cõtra Assyrios nõ accessit: sed mittẽs ei mille argẽti talẽta: egit ut bello discederet. Ad hãc itaq; cãm ꝓfuit populus regi Manaen. Nã unusq;q; ꝑ capite suo qnquaginta præbuit dragmas: post hæc defunctus est: & sepultus in Samaria: Phaceia uero suũ filiũ suæ cessoré regni ꝓprii dereliqt. Qui sequens pĩnam crudelitatẽ duob⁹ tantũmodo regnauit annis: deide in cõuiuio dolo cũ amicis ꝓpriis pemptus é. Phaceias. n. millenarius fili⁹ Romeliæ ei fecit insidias: q & ipse Phaceia tenuit annis principatũ. xx. Fuit aũt impius & iniquus. Rex uero assyriorũ Teglatphalasser noĩe castrametatus aduersus Israhelitas: & cũctam Galaditẽ regionẽ uastãs: & transiordanẽ: & q̃ Gabbani nũcupant: & Trasa & Asaran habitatores una captiuos ducens: eos in regnũ suũ migrauit. Igit & de assyriorũ rege hæc nos declarasse sufficiat. Ioathã itaq; filius regnauit in Hierosolymis sup tribum iuda cuius mater fuit ciuis illi⁹ ciuitatis quæ uocat Itrasis: is rex nulla uirtute minor fuit: sed & rebus qdem diuinis pius. apud hoies aũt extabat iustus: habuitq; curã reꝝ ciuitatis: & quæcũq; reparatione & ornatu pariter indigebant: hæc largissime ꝓcurabat: fecitq; porticus in tẽplo: & ei⁹ ingressus ornauit: muros quoq; q ceciderũt rursus erexit: turresq; ꝓceras & inuincibiles in eis edificauit: & in reliqs oĩbus quæ in regno neglecta uidebant: opus fabricatiõis exhibuit. Qui dñs ammonitis ituliſſet bellũ atq; uicisset: eos annis singulis tributa ꝓcepit exoluere talenta auri centũ & tritici decẽ milia choros: tãtũdẽ & ordei. Sic aũt ꝓpriũ auxit regnũ: ut hostibus q̃dem esset ualde terribilis: familiarib⁹ uero ꝓcipue fœlix. Eo itaq; tpe fuit ꝓpheta q̃dam noĩe Naum: q de Assyriorum subuersione & Niniue urbe ꝓphetãs hoc dicebat. Niniue quasi piscina aquæ cõmota: sic & populus oĩs turbatus: & fluctuans cõmouebit fugiẽs cũctis dicentib⁹: ad alterutros state & manete: aurũq; nobis & argẽtum diripite: & nullus hanc uolũtatem agẽdi habebit: cũ aĩas suas oẽs magis q̃ facultates salutare festinent. Crudelis. n. alterutros decertatio habebit: & luctus & solutio magna membroꝝ & uultus eoꝝ terrore palescunt. Vbi tũc erit habitaculum leonum: & mater catuloꝝ leonum. Dicit aũt tibi deus Niniue: qũo exterminabo te: ut nequaq̃ leones ꝓgredientes ex te imperẽt mũdo. Sup hæc autem & multa alia prædixit iste propheta de Niniue: quæ dicere necessarium non putaui: ne legentibus uiderer importunus ostendi. Hæc aũt omnia ꝓuenerunt in Niniue post annos centum & xv. De his ergo nunc a nobis sufficienter expositum est. Porro Ioathan mutauit uitam: cum uixisset annos unũ & quadraginta: ex qbus regnauit sedecim: sepultusq; est in regiis monumẽtis: uenitq; regnum ad eius filium Achan: q impius circa deũ existẽs: & paternæ præuaricator legis: reges Israhelitaꝝ imitatus: in Hierosolymis idoloꝝ aras istituit: & sup eas sacrificauit: in quibus etiam suũ in holocaustum obtulit filium more Chananæoꝝ: & sup hæc multa alia scelera perpetrauit.

Damna cladesq; quæ Israhelitis euenere imperante eis Acham Syrorumque iurer & Assyriorum prælia. CAPI. XIII.

CVnq; circa hæc ita uæsanus existeret: castrametatus est aduersus eũ Syroꝝ & Damascenorum rex Rasin: & Phaceias Israhelitarum: erãt enim amici & recludentes eum i hierosolymis: multis eam tẽporibus obsidebant: ꝓpter muroꝝ munitionẽ eam cape non ualentes: Syrorum uero rex capiens ciuitatem Ailach ad mare rubrum positam & habitatores eius occidẽs i ea uiros statuit: & aliis i circuitu ciuitatib⁹ ita fecit: pimẽs ubiq; Iudeos: qui multam deuehens ꝑdã: in damascũ cum suo remeauit exercitu. Rex aũt hierosolymoꝝ cognoscẽs Syros ad ꝓpria remeasse: & cedẽs ꝓualeré se cõtra Israhelitaꝝ regẽ: exercitũ suũ aduersus eum armauit: & congressus bello faciente ira dei deuictus est: propter impietates suas multas & maximas: Ea nanq; die centum &. xxx: milia eius militum ab Israhelitis occisi sunt: & Amasias princeps militiæ Zachariam filium regis Acham in bello peremit: & tutoré totius regni Ericam constituit: & principem militiæ tribus iudæ nomine Elicam captiuum tulit: & ex tribu Beniamin mulieres & infantes: multamque simul diripiens prædam: in Samariam sunt reuersi. Quidam uero Odidas illius temporis propheta cum esset in Samaria exercitui ante muros occurrẽs magna uoce clamauit dicens uictoriam eis non propria uirtute collatam: sed propter iram dei q̃ habuit super Acham regẽ culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas: sed etiã præsumpserint ex tribu Iuda & Beniamin cognatos suos captiuos abducere: suasitq; illis ut eos continuo sinerẽt ad propria remeare: q; si non obedirent deo subderent repetiti prælio. Populus igit Israhelitaꝝ in cetu cõueniens: quid de his fieret cogitabat. Tunc quidã Barachias noĩe cũ esset in republica ꝓbatissimus: surgẽs in medio: & cum eo tres alii dixerunt. Non est permittendum ut captiui in urbem introducantur: ne omnes a deo pariter pereamus. Sufficiant prima peccata sicut prophetæ domini: & non nouas impietates adiicia-

mus. Hæc ergo milites audiẽtes: permiſerunt eis ut facerent quodcunq; crederẽt expedire. Sumẽtes ergo prædicti uiri captiuos lauanteſq;: & diligentiam exhibẽtes: & itineris dantes expẽſas innoxios ad propria remiſerunt. Nihilominus quattuor uiri uenere cum eis: & uſq; ad Hiericũta deducẽtes eos non procul ab Hieroſolymis in Samariam ſunt reuerſi. Rex aũt Acham hæc paſſus ab Iſrahelitis mittẽs ad regem aſſyriorũ thadaphaſarũ: popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus Iſrahelitas & Syros: & Damaſcenos: multas pecunias ſe ei daturum eſſe promittẽtes miſitq; ei & munera ualde præclara. Ille uero legatis ad ſe ueniẽtibus: uenit in auxiliũ regis Achã: & caſtrametatus aduerſus Syros: & regionem eoꝝ depopulatus eſt: & Damaſcum bellico iure cœpit: inſuper & regem Raſin occidit. Damaſcenos aũt in ſuperiorẽ mediam deſtinauit: & quoſdam Aſſyrioꝝ in ciuitate Damaſcena conſtituit: Iſrahelitarum uero terram nimis affligens multos ex ea captiuos abduxit: dum hæc contra Syros egiſſet rex Hieroſolymorum auferens aurum quodcunq; erat in regalibus theſauris pariter & argentũ: & qđ erat in tẽplo dei: & quicquid fuit optimũ ornamẽtũ in tẽplo: deuehens hæc uenit in Damaſcum: & ſecundum promiſſiones dedit hæc Aſſyrioꝝ regi: & gratias ei pro omnibus referẽs: in Hieroſolymã remeauit. Hic aũt rex fuit ſtultus: & circa modũ ſuæ utilitatis a ratione alienus quia neq; dum bello cõprimeretur ab aſſyriis deos eorum adorare ceſſauit: ſed in eoꝝ ueneratione permanſit: qua ſi poſſet ei conferre uictoriã: & deuictus Aſſyrioꝝ denuo cœpit colere deos: & oẽs potius uidebatur honorare: q̃ paternũ uerumq; deũ cuius ira fuerat eius perditionis cã. Qui ad tantã inſaniam: contẽptumq; dei peruenit: ut oĩno clauderet tẽplũ: & ſolennes offerri hoſtias prohiberet & ornamenta eius auferret. His igitur rebus iniuriam faciẽs deo. mortuus eſt cum uixiſſet annis ſex & triginta ex quibus regnauit ſedecim. Cui filius Ezechias mox ſucceſſit in regno. Eodẽ tempore mortuus eſt etiã rex Iſrahelitaꝝ Phacea: dolo cuiuſdam amici nomine Ozias: q tenuit regnum annis nouem: fuitq; malignus dei contẽptor.

Ozias Iſrahelitaꝝ rex tributa aſſyriis pendit Ezechiaſq; Hieroſolymorum templum ſacrificiaq; religioſe inſtaurat & Palæſtinos ſubdit. CAP. XIIII.

COntra hunc aũt caſtrametatus ẽ Aſſyriorum rex Salmanaſſar: eũq; cũ utiq; Ozias deũ non haberet propicium nec adiutorem fecit ſibimet ſubditum: & tributa definita cœpit exoluere. Anno itaq; quarto Oziæ regis: regnauit in Hieroſolymis Ezechias filius Achã: & Abiæ qui fuit ex genere eius. Erat aũt huic uiro natura benigna iuſta & ualde religioſa. Nihil enim ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnum: neq; aliquid neceſſarium: nec utilius ſibimet eiq; ſubiectis arbitratus ẽ eẽ q̃ ut coleret dei religionẽ. Et conuocans omnẽ populum pariter ſacerdotes & leuitas: contionẽ habuit apud eos dicens. Non ignoraris: quomodo patris mei peccato qui tranſgreſſus ẽ dei ſanctum honorabilẽq; culturã: multa & maxima mala eſtis experti: & ab eo ueſtra mens corrupta eſt: & qũo ſuaſit: quos ipſe colebat uos deos ſuos pariter adorare. Hortor itaq; uos poſtq̃ opere cognouiſtis: quomodo peſſimum eſt agere impie: ut illorũ oblitionem habẽtes: purgetis uos a priore pollutione: & cum ſacerdotibus atq; leuitis conueniẽtes aperiatis tẽplum: & purgãtes illud cum ſolẽnibus ſacrificiis: ad honorẽ antiquum & patrium reuocetis: Sic enim deus uobis propitius erit: & iraſci ſup ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicẽte rege ſacerdotes apuerunt tẽplum: & eiiciẽtes pollutiones: uaſa dei & ſolẽnia ſacrificia ſup altare inpoſuerunt. Mittẽs aũt rex in prouinciã ſibi ſubiectam populũ ad Hieroſolymã cõuocauit: ut feſtiuitatẽ celebrarẽt azymorum: multum nãq; præterierat tẽpus propter iniquitatẽ prædictoꝝ regum: quod non fuerat actum. Miſit uero pariter ad Iſrahelitas: inuitans eos: ut relinquẽtes malam conuerſationẽ & conſuetudinẽ reuerterentur ad priſtinam dei culturam: dicens concedere ſe uenientibus in Hieroſolymã: ut azymorum feſtiuitatem agerẽt: & cum eis pariter epulas exercerent. Hæc dicebat: mouens tãtum non ſibi eos ſubiectos facere ſtudens: ſi tamen nollẽt: quod ſi quidem uoluiſſent: utiq; beati fuiſſent. Iſrahelitæ uero uenientibus legatis: & eis regis proprii mandata nunciantibus: non ſolum non acquieuerunt ſed etiam legatos tanquam fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc mouentes & prædicantes quæ paterentur: ſi ad pietatem dei conuerti nollent: ſpreuerunt: & ad nouiſſimum eos cõprehẽdẽtes interemerunt. Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt: ſed horum quoq; peiora faciebant nec prius quieuerunt donec deus uindicãs in eis: hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea declarabimus. Multi tamen de tribu Manaſſe: & Zabulon: & Iſachar obediẽtes monitionibus prophetarum: ad pietatis iura conuerſi ſunt. Et iſti omnes ad Ezechiam in Hieroſolymam concurrerunt: ut adorarent deum. His autem uenientibus rex Ezechias aſcendens in templum cum principibus & omni populo: ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes: & agnas ſeptem. & totidem hircos: imponenteſque manum ſuper capita pecudum ipſe rex & principes ſacerdotibus ſolennia ſacrificia facere permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocauſta faciebant: leuitæ uero circũſtantes cum muſicis organis cãtabant hymnos in deum atq; pſallebant: ſicut docti fuerant a Dauid: reliqui ſacerdotes tenentes tubas cum hymnis dicentibus concrepabant. His itaq; factis proſtratus in faciem: & ipſe rex & populus uniuerſos adorauerunt deum: deinde ſcrificauerunt boues ſeptuaginta tauros centum: agnas ducentas. Populis uero ad epulas condonauit: boues quidem ſexcentos: reliquaq; pecora tria milia: & omnia quidẽ ſacerdotes

ſecundum legis conſuetudinē complebant. In his itaq; rex delectatus epulabat cū populo gratias agens deo. Inſtantem uero azimorum feſtiuitatē celebrantes ideſt paſcalia decætero ſacrificia diebus ſeptem exhibuerunt. Populo uero præter illa quæ imolata ſunt donauit rex tauros quidē tria milia: pecudum diuerſorum ſeptem milia. Idem autem fecerūt & principes: mille náq; tauros dederunt ei: & pecora mille & quadraginta. Et dum hoc modo a Salomonis regis tēpore celebratio nō fuiſſet effecta: tunc primum ſplēdide & largiſſime probatur exhibita. Cunq; feſtiuitas fuiſſet impleta: egreſſi in prouinciam purgauerunt eam: ſed & ciuitatem ab idolorū omnium pollutione mōdauerunt. Conſtituitq; rex ut quotidiana ſacrificia ex eius propriis celebrarētur impēſis ſecundum legē: & ſacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugum: ut ſemper circa religionem obſeruarent: & a dei cultura ſeparari nequirēt: & populus quidem offerebat omnis fructus ut moris erat. Domus enī & cubicula rex edificans: ſingulis ſacerdotibus diſtribuit: & leuitis: eorūq; filiis & uxoribus: & ita ad antiquā dei culturam denuo ſūt reuerſi. Hæc itaq; prædicto modo rex ſtatuēs: bellum egit aduerſus Palæſtinos: eiſq; deuictis tenuit oēs ciuitates hoſtiū a Gaza uſq; ad Geth. Rex aūt Aſſyriorū mittēs interminatus eſt: oēm ſe ei⁹ ſubuertere principatū: niſi tributa quæ parer ei⁹ dabat pri⁹ exolueret. Ezechias aūt de iterminatiōibus non curabat: ſecurus de pietate dei & pphetia Eſayæ a quo futura oīa certiſſime cognoſcebat. Et de hoc qdē rege hæc in p̄ſenti dicta ſufficiāt.

Salmanaſſar aſſyriorum rex Samariam tribus annis obſidens cœpit Oziāq; regem captiuam abduxit & decem tribus iſrahel in Mediam & perſiam abire iubens alienigenas gentes in Samaria poſuit.

CAP. XV.

SAlmanaſſar autem aſſyriorum rex: dum ei nunciatum fuiſſet: quia Iſrahelitarum rex Oſias latenter miſiſſet ad Suſam ægyptiorum regem: petens contra eum ab eo ſolutia iratus caſtrametatus eſt in Samariam anno ſeptimo regis Oſiæ. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet: annis tribus obſidens Samariam: cœpit eam nono quidem anno regni Oſiæ ſeptimo Ezechiæ regis Hieroſolymorum: & Iſrahelitarum regnum uehementer exterminauit: & omnem populum trāſmigrauit in Mediam & perſida. Inter quos & regem Oſiam uiuum cœpit atq; migrauit: aliaſq; gentes & quodam loco nomine Authi: qui ex flumine perſico ita uocatur in Samaria & Iſrahelitica regione conſtituit. Migrauerunt ergo decem tribus Iſrahelitarum de Iudæa poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptē a quo tempore egredientes ex ægypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe Ieſu: ex quo autem recedentes a Roboam qui fuit ex genere Dauid: regnum Hieroboam tradiderunt: ſicut & prius a me ſignificatum eſt: anni tunc erat ducenti & quadraginta: & menſes ſeptem & dies ſeptem. Hic ergo finis appræhendit Iſrahelitas tranſgredientes leges: & prophetis non obediētes: qui eis hanc prædixere calamitatem: nec ab impietatibus recedentes. Cœpit autem malorum eorum cauſa fabricare ex quo ſeditione facta circa Roboam nepotem Dauid Hieroboam eius ſeruum fecerunt regem: qui in deū peccando fecit eum uniuerſis populis inimicum imitantibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem aſſyriorum inuaſit pugnando cunctam Syriam: & Phœnicem uniuerſam. Nomen uero huius regis in Archiuis Tyri conſcriptum eſt. Pugnauit is aduerſus Tyrum: cum in ea regnauit Hylyſeus. De quibus teſtatur & Menander qui temporum facta conſcripſit: & Tyriorum antiquitatem in græcam linguam conuertens ſic ait: Hylyſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem: hic recedentibus Cetheis nauigans reduxit eos contra quos denuo Salmanaſſar Aſſyriorum rex inſurgens cunctam Phœnicem bellis inuaſit. Qui facta pace cum omnibus poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit autem a Tyro ciuitas Sydon: & arce & antiqua Tyrus: & multæ aliæ ſimul urbes: quæ ſemetipſas Aſſyriorū regi tradiderunt. Quapropter Tyriis nō ſubiectis denuo rex aduerſus eos egreſſus ē Phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuaginta: & remiges octoginta. Contra quos Tyrii nauigātes cum duodecim nauibus: diſperſis hoſtiū nauibus cœpere captiuos uiros quingentos. Vnde honor Tyriorum propter hæc creuit eximie. Reuertēs autem Aſſyriorum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium: & aquæ ductus ciuium: ut Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hæc quinq; annis fuiſſet factum: tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquā. Hæc itaq; in archiuis Tyriis de Salmanaſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt. Igitur dum fuiſſent in Samaria tranſmigrati Chuthei. hoc enim uocabulo haſtenus utebātur: eo q; a prouincia Perſida: & a quodā flumine quod Chuta uocatur migrati uiderentur. ſinguli eorum ſecūdum gentem propriam deos in Samariam portauerunt: erant autem quinq;. Et cum eos more proprio colerent: ad iracundiam & furorem deum maximum prouocarunt: uenitq; peſtilentiam ſuper eos: per quam corrupti: cum nullam malorum medicinam inuenire poſſent: deum maximum colere pro ſalute cœperūt. Mittētes itaq; ad regem Aſſyriorum legatos: ſupplicauerunt: ut ſacerdotes eis ex captiuis Iſrahelitarum: quos pugnando tenuerat deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes: leges & dei culturam eos edocuerunt. Et cum cepiſſent eum in ſumma deuotione uenerari: peſtilentia repente ceſſauit: & haſtenus ipſas ſolennitates celebrare noſcuntur. Hi ſiquidem ſecundum eloquium hæbreorum Chuthei ſecundum genus: græce autē Samaritæ uocantur: & propter rerum motum ſeperati ſunt: & quādo uidēt Iudæos eſſe ſœlices cognatos appellāt: & quaſi de Ioſeph nati uideātur: & ex illo cum eis habe-

ant ſocietatis initium:quando uero deiectos uident: nequaquam eis deuotione aut genere communicare uolunt: ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos dicunt.Sed & de his quidē oportunius edicemus.

HAec inſunt in decimo libro Ioſephi hiſtoriæ Iudaicæ antiquitatis. CAP i.
Bellum regis Aſſyriorum Sennacherib contra Hieroſolymam : & Ezechiæ regis oppreſſio. CAP. ii.
Quemadmodum deperiit Aſſyriorum exercitus una nocte: & rex eorum domi reuerſus.filiorum inſidiis interemptus eſt. CAP. iii.
Quomodo Ezechias infirmatus uſq; ad mortem quindecim annis adiectis ſibi a domino ſup uixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorem regni manaſſen. CAP. iiii.
Quia caſtrametati contra eum Chaldæi & Babylonii reges:& captum agentes duxerunt in Babyloniam:& multo tempore ibidem retinentes : miſerunt rurſum eum in regnum & de Ioſia rege:quam religioſus & iuſtus fuerit. CAP. v.
Quomodo Aegyptiorum regem Nechaon agentem exercitum contra Babylonios : & per Iudæā iter faciētem prohibuit rex Ioſias:pugnaq; cōmiſſa uulneratus reductus in Hieroſolymā defunctus eſt:cuius filium Ioacam regem Hieroſolymitæ fecerunt. CAP. vi.
Quemadmodum congreſſus eſt Nechaon contra Babyloniæ regem circa Euſratem fluuium:& reuertens ī Aegyptum:uocatum ad ſe Ioacham regem Hieroſolymorum filium Ioſiæ uinctum duxit in Aegyptum. fratrem uero eius Helyachim in hieroſolymis conſtituit regem : mutans ei nomen Ioachim. CAP. vii.
Bellum Nabuchodonoſor regis Babyloniorū contra Nechao regem Aegypti:quo deuicto:& omni Syria ſibi ſubiugata : quæ ante ſub rege Aegypti erat: uenit Hieroſolymam:& regem eius Ioachī fecit ſibi tributarium. CAP. viii.
Quomodo tertio anno poſt diſceſſum regis babylonis:Ioachim denuo Aegyptios eſt ſecutus:cui prophetauit Hieremias de perditione ſua & ciuitatis futura per regem Babylonis:quæ & euēit: nā non poſt multum tempus Nabuchodonoſor caſtrametatus cōtra eum:& ſuſceptus intra ciuitatem Ioachim quidem peremit : filium uero eius Ioachim conſtituit regem:& multos captiuos duxit in babylonem:inter quos erat Ezechiel propheta. CAP. ix.
Quomodo pœnitentia ductus rex babylōis:eo q; Ioachim feciſſet regem:miſſo exercitu:eum ī hieroſolymis obſedit:qui accepto iureiurando:ut nihil pateretur mali:nec ipſe : nec ciuitas matrem & amicos tradidit obſides : ſed rex babylonis rupit ſuſiurandum:nam regem cum matre & amicis:ſimul etiam cum omni iuuētute ciuitatis uinctum præcepit ad ſe adduci:patruum uero eius Sedechiā regem conſtituit in Hieruſalem. CAP. x.
Quomodo etiam hunc audiens Aegyptiis præbere ſolatia : & amicitias cum eis habere caſtrametatus contra Hieroſolymam:forti eam obſeſſione cœpit : & incenſo templo Sedechiam & populum migrauit in Babyloniam:in qua tranſmigratione fuerūt:Daniel:Ananias:Azarias:Miſael:uaſa quoque ſancta:quæ erāt in miniſterio templi aſportata ſunt. CAP. xi.
Quomodo Godoliam præfecit prouinciæ rex Babylonis:quo percuſſo a quodam Iſmaele:timētes reliquie Iſrahel regem Babylonis:intrauerunt Aegyptum quod non ceſſit eis ī proſperum:nam rex Babylonis poſt tempus intrauit Aegyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam:Iudæos uero q illo fugerant:captiuos duxit ad Babyloniam. CAP. xii.
Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor:& iterpretatio eorum per Danielem:trium quoq; puerorum ī fornacem immiſſio : ſed nulla leſio. CAP. xiii.
Regum Babylonicorum inuicem ſucceſſio:& per mortem ablatio regni babylōici ſub Balthazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. CAP. xiiii.
Daniel ſub dario ī lacum leonum ī miſſio.ſed nulla leſio honor & claritas daniel & prophetiæ eius.
Continet hic liber tempus annoꝝ cētū.:& octoginta duoꝝ menſiū ſex dieꝝ.

Incipit liber decimus antiquitatum.

CVm Ezechias duaꝝ tribuū rex quartūdecimū annū haberet in regno Aſſyriorū rex nomie Sennacherib cū maxīa manu aduerſus eū caſtrametatus.forti brachio oēs tenuit ciuitates tribuū Iuda & Beniamin.Cunq; Hieroſolymā tenderet:præuēit eū miſſis legatis Ezechias ꝓmittēs & obedire ſe ei : & tributa quæ ſiparet exoluere.Sennacherib uero cognoſcēs quæ legati ferebāt dignū iudicauit bello deſinere:& precantiū ſuſcipere dignitatē tunc promiſit. Qui accipiēs trecenta argenti talenta:& auri.xxx.amicus diſceſſit: dans legatis iuriſiurandi fidem : quia ei nihil diſcedendo noceret. Ezechias autem credens & enacuans theſauros : miſit ei pecunias ſperans ſe a periculo belli & regni ammiſſione

liberari· Aſſyrius autem hæc ſumens : ex his quæ promiſerat nihil cogitauit:ſed ipſe profectus ad ægyptios & Aethiopas:principem militiæ Rapſachem cum multo exercitus robore & duobus aliis ad uaſtandam Hieroſolymam dereliquit: quoꝝ nomina erant Tharatha & Arachiris. Tũc itaq; uenientes ante muros caſtra fixerunt:miſeruntque ad Ezechiam petẽs:ut cum ipſo poſſent habere colloquium. Ille uero per ſe quidem propter metum non abiit:tres autem neceſſarios ſibi miſit amicos hoc eſt Helyachim tutorem regni:&Sobaneam & Ioan:q ſupra ſcribas erat. Iſti ꝓcedẽtes e diuerſo principium militiæ Aſſyriorum ſteterunt . Quos dum uidiſſet Rapſaches princeps militiæ petit: ut euntes dicerent Ezechiæ.Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præſumens atque confidens refugit dominum ſuum:& obedire non uult:neq; ſuſcipere exercitum eius. An certe propter æhyptios ſperans exercitum ſuum illorum ſolatio ſubleuari. Si hoc expectat fatuus eſt:& ſimilis homini incumbẽti calamo fracto:qui cum ceciderit ſuper eum: manu uexata ſentiet plagam. Sciat autem quia etiam uoluntate dei cõtra eum caſtrametatus ẽ: qui conceſſit ei Iſrahelitarũ uaſtare regnũ ut eodem modo ſubiectum ei diſperderet regnum.Dum hæc Rapſaches Hæbraica lingua diceret: hẽbat enim linguæ huius experimẽtum:helyachi metuens ne populus audiens metu corrueret:poſcit ut Syro magis loqueretur eloquio. Ille uero itelligẽs ſuſpitionẽ eius:& metum maiore uoce amplius clamans reſpondit hæbraice dicens. Audiant omnes præcepta regis:& q̃ utile eſt eligant: & ſe nobis tradant. Palam eni ẽ quia rex & uos populum ſpe uana decipitis:& repugnare ſuadetis. Si uero præſumitis & exercitum noſtrum uos repellere d:citis dãte nie duo milia equos de exercitu mihi commiſſo:totidẽq; aſcenſores præbentes:ueſtrum exercitũ nobis oſtẽdite:ſed nõ bẽtis tot homines. Quid igitur tardatis tradere noſmetipſos maioribus : qui uos capturi ſunt & inuitos:dum ſpontanea traditio ſecurior uobis ſit : inuita uero ualde periculoſa:ut cauſa calamitatis exiſtat. Hæc audientes & populus & legati:dicente aſſyriorum principe: Ezechiæ renunciauerunt. Ille ergo hæc audiens exutus ueſte regali & indutus ſacco & habitu miſerando lege patria:proſtratus ifaciem rogabat deum:ut ſe adiũuaret: nullam aliam habentem ſpem ſalutis:mittenſq; & amicos quoſdam & ſacerdotes ad Eſaiam ꝓphetã:popoſcit ut oraret : & factis ſacrificiis ꝓ ſalute cõmuni rogaret deum: quatenus ſpem hoſtium frangeret:& populo ſuo miſericordiam condonaret. Propheta hæc faciens monitus a deo confortauit regem:& eius amicos prædicẽs:quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe recederẽt:& non cum fortitudine illa:quam ſe hẽre credebant : deũq; ꝓuiſuꝝ ut fortiter uaſtarentur. Sed & ipm regẽ Aſſyrioꝝ Sennacherib nõ ꝓualẽtẽ aduerſus Aegyptios cum ad ꝓpria remeare ferro periturum eẽ ꝓdixit. Ipſo ſiquidẽ tpe ſcripſerat Ezechiæ Aſſyrius epiſtolas:in quibus fatuũ eum eſſe dicebat:credẽtem q̃ eius ſeruitium poſſet euadere:qui multas gẽtes & maximas ſubdidiſſet:& interminabatur funditus ſe eum diſperdere dum capet urbem:niſi portas aperiẽs ſpõte in hieroſolymis exercitum eius excipet. Quæ dum religiſſet Ezechias:ſpreuit propter ſpem quam habebat in deo epiſtolam uero replicans in templo repoſuit. Rurſus aũt cũ deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & pro ſalute cunctoꝝ. Eſaias propheta eum aſſeruit exauditum:& nec in præſenti tempore eſſe ab Aſſyriis obſidendum: & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant eſſe reuerſuros:& tertio anno cum pace opus ſuum facturos:& propriarum poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros. Interea paruo tẽpore tranſeunte : Aſſyriorum Rex bello quod Aegyptiis intulerat fruſtratus ab huiuſmodi cauſa ſine effectu remeauit ad propria:Is enim cum multo iam tempore fuiſſet commoratus in obſeſſione Peluſii:& dum aggeres cõtra muros eleuati fuiſſent: quibus ciuitati nitebantur inſiſtere:audiuit Aethiopum regem Tharachem cum multo exercitu ad ægyptiorum uenire ſolatium:& per deſertum iter facere:ut ſubito in Aſſyriorum caſtra irrueret. Turbatus ergo eſt rex Sennacherib ac ſacerdotem qui uulcani caſtrametati quaſi rex iſte ad eum regem Aegyptiorum ueniſſet:q eſſet uulcani ſacerdos:& obſeſſionẽ Peluſii huiuſmodi cã diſſoluit. CAPI. II.

ORante itaq; rege Hieroſolymoꝝ ad deum:& deus exaudiẽs maximam plagã miſit in eum:& multi perempti ſunt Herodotus autẽ errorem ideo facit : quia nõ Aſſyriorum dicit regem : ſed Arabum:adiiciens quia ſoricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit Aſſyrioꝝ:& popterea cum non habuerit rex arcus:exercit ũ epulſio reuocauit. Et hæc quidem Herodotus. Beroſus aũt q chaldaicã cõſcripſit hiſtoriã memi nit regis Sennacherib:& quia regnauit ſuper Aſſyrios:& caſtrametatus eſt in omnem Syriam & Aegyptum:ita dicens: Reuerſus autem Sennacherib a prælis Aegyptiacis ad Hieroſolymam:cum inueniſſet exercitum quem Rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ cõſtitutum:deus enim morbum populo eius immiſerat. ita ut prima nocte eorum qui obſidebant deperirent centum octoginta quinque milia uiri cum iudicibus & tribunis propter calamitatem hanc in nimio timore & anguſtia conſtitutis:de cuncta iam militia metuẽs effugit cum ſua manu ad proprium regnum in ciuitatem quæ appellatur Niniue. Et dum modicum tempus ibidem commoratus fuiſſet:dolo a ſenioribus filiis Adramelech & Seleuſtro eſt peremptus in proprio tẽplo quod dicitur Araſci. Et illi quidem ꝓcede patris effugati ad Armeniã diſceſſerunt:ſucceſſit aũt i regno eius Aſaracoddas. Terminus obſeſſionis Aſſyrioꝝ cõtra Hieroſolymitas tali occaſione ꝓuenit. CAP. III.

EZechias autem inopinabiliter a terroribus liberatus gratificãs hoſtias cũ omni populo celebrauit deo: & cognoſcẽs: qa nulla alia cã hoſtes alios qdẽ peremiſſet: alios uero timore mortis ſimul effugaſſet ab Hieroſolymis: niſi diuino ſolatio oĩ ſtudio & largitate uſus eſt circa dei cultũ. Non poſt multum uero graui languore detentus a medicis quidẽ deſperatus eſt: nihilq; nec ipſe de ſe: nec eius amici ſpei ulterius ſuſtinebãt. Adiiciebaſ aũt & alia anguſtia magna regi: eo q; filios nõ haberet: & q; moriturus eſſet deſolatã relinquẽs domum: nec ſucceſſorem ſui generis habiturus. Dũq; nimis in hac parte fatigaretur: rogauit deum ut ei paruo tẽpore uitã cõcederet: dõec filios habere poſſet: & nõ prius aĩa priuareſ antequam fieret pater. Cui miſertus deus petitionẽq; ſuſcipiens: quia nõ dolebat: eo q; priuãdus eſſet bonis imperii: ſed ut filios haberet: qui in eius principatum ſuccederent. mittens Eſaiã iuſſit ei dicere quia poſt tertiam diem euaderet caſum languoris: poſt hæc annis qndecim ſupuiueret: & filios generaret. Et dũ hæc mandata dei ꝓpheta dixiſſet ꝓpter nimietatẽ lãguoris: & ea q̃ inopinabiliter promittebantur, non credens ſignũ aliquod & indicium petit ut faceret Eſaias: q̃tenus hæc dicenti ſibi crederet: & a deo eum miſſum uere cognoſceret. Nam ea quæ ultra rationem ſunt: & ſpe fortiora uidentur huiuſ modi rebus creduntur eſſe ueracia. Et dum propheta interrogaſſet eum: qd uellet fieri ſignum: umbrã ſolis petiit decẽ gradibus ad ea loca unde uenerat remeare. Et dum propheta rogaſſet deum ut fieret: audiẽs rex ipletũ eẽ qd uoluit: repẽte diſſolutus a lãguore conſcẽdit in tẽplũ: & adoratus deũ uota debita celebrauit. Eo ſiqdẽ tpe cõtigit Aſſyrioꝝ regnum a mediis ſoluiq̃ tamen in aliis indicabo. Rex itaq; babyloniorum Baladas miſit legatos ad Ezechiam portantes munera: & ab eo poſcit ut ei eſſent ſocius & amicus. Ille uero legatos libenter excipiens: & theſauros eis oſtendens: & armorum inſtructionem & aliam copiam quam in auro & gemmis habebat: ſimul etiã munera præbẽs regi Balado deferenda dimiſit eos. Tunc Eſaias ꝓpheta uenit ad regẽ: & requiſiuit ũde fuiſſent qui uenerant. Qui dixit de babilonia eos a ſuo rege ueniſſe: & oſtendiſſe ſe eis uniuerſa: ut uidentes diuitias & uirtutem regni cognoſcerent: & regi ſuo renũciarent. Cui propheta reſpondens. Scito inquit nõ poſt multũ tẽpus ad Babyloniã filios tuos: & diuitias trãſmigrandas: inſuper & nepotes tuos eunuchos eſſe faciendos: & amiſſuros uirile nomen: & regi Babyloniæ ſeruituros. Hæc enĩ predixit deus. Ezechias cõtriſtatus in his q̃ dicta fuerãt ait: nõ ſe qdem uelle ſuã gẽtem in talib⁹ ærumnis incurrere: ſed quia ipoſſibile eſt quæ apud deum deliberata ſunt poſſe mutari: rogabat ut uſq; ad uitam ipſius pax permaneret. Meminit autẽ Baladi regis babilonioꝝ Beroſus. Cũ itaq; propheta Eſaias indubitanter & mirabiliter de ueritate confideret: & nihil falſi penitus loqueretur: omnia quæcunq; prophetauit: ſcribens dereliqt in libris ut ex effectu poſtea omnibus appareret. Et nõ ſolus iſte prophetaſ: ſed & alii numero duodecim idem fecerunt: & omne ſiue bonum ſiue contrarium quod apud nos fit: ſecundũ illorũ dictum prouenire dinoſcitur. Sed horum ſingula denuo declarabimus. Ezechias autẽ rex dũ ſuper uixiſſet tempus quod ꝓdiximus: & oẽ illud ſpacium in pace deguiſſet: mortuus eſt anno uitæ ſuæ qnquageſimo & quarto: i quibus regnauit uigiti & nouem. Cui ſucceſſit regno filius proprius nomine manaſſes: de matre quidem nomine Abhiſida: quia patrimis uoluntatibus abſciſſus: & ad diuerſa conuerſus: omne genus malignitatis oſtẽdit: & nihil impium dereliquit: ſed iniquitates Iſraheliticarum imitatus eſt: quibus in deum delinquentes affligebãtur. præſumpſit etiã tẽplũ dei polluere ſimul: & ciuitatẽ omnemq; pariter regionẽ. Nã ſpernendo deum & ad hoc uſq; peruenitur omnes hebræorũ iuſtos occideret: neq; ꝓphetis parceret: quorum quotidie ſingulos ꝓimebat: & eoꝝ ſanguine Hieroſolymorum: plateas irrigabat. In his iratus deus miſit prophetas ad regem & populum ꝓ quos interminatus ẽ eaſdẽ ei futuræ calamitates: in quib⁹ incurrerant fratres eorum Iſraheliiæ: cum ei iniurias intuliſſent. Illi uero non credidere eorum uerbis: quibus lucrari potuerũt ut nihil mali paterentur. operibus autem cognouerunt fuiſſe uera quæ a prophetis prædicta ſunt. CAP. IIII.

ITur dum in eis perſeuerarent: bellum ſuper eos intulit rex Babylonioꝝ & Caldeoꝝ. Is enim miſſo exercitu in iudæam & regionẽ eoꝝ depopulatus eſt: & regẽ Manaſſem dolo captũ & ad ſe deductum: habuit ad ea q̃ uoluit tormẽta ſubiectũ. Manaſſes autẽ tunc intelligens in quibus malis eſſet: & hoꝝ omnium ſe arbitratus auctorem: ſupplicabat deo ut ei hoſtem ſuum clementem faceret atq; miſericordẽ: cuius orationẽ deus exaudiens: hoc ei conceſſit: & remiſſus a rege Babyloniorum ad ſua regna reuerſus eſt. Cunq; ueniſſet ad Hieroſolymam: priorum quidem delictorum quæ circa deum geſſerat penitens: ſtudebat etiam memoriam ſi eſſet poſſibile ab animo ſuo repellere: & ad ſeruitium eius & omnem cultum diuinæ religionis accedere: templumque purgare & ciuitatem: & ad hoc ſolum erat decætero conſtitutus: ut gratias deo pro dono ſalutis exolueret: quatenus in omni uita eius ei propitius permaneret. Hæc autem ipſe & populum agere docui: agnoſcens in quibus calamitatibus incidiſſet propter ritum qui ſãctæ cõuerſationi erat aduerſus: & edificans rurſus altare ſolẽnes hoſtias ĩmolabat ſicut Moyſes diuinam exponendo culturam. Eodẽ itaq; mõ & ꝓ Hieroſolymoꝝ cautela cogitauit: ita ut etiã muros antiquos cum multo ſtudio reparet: & alios ultra eos erigeret: & turres eminẽtiſſimas exaltaret: cuſtodias uero q̃ ante ciuitatẽ fiunt multa munitione firmauit: & ſic in oĩbus a priori

conuerſatiõe mutatus ẽ:& poſt hæc habuit beatiſſimam uitã:ut multi imitatores eiꝰ eſſent:ex quo cœpit dei colere pietatem. Qui cũ uixiſſet annis.lx.& ſeptem:& regnaſſet quinquaginta & quinq; defunctus eſt:& ſepultus in hortis ſuis. Cuius regnum peruenit ad eius filiũ Ammõ:& nomen eius matris fuit Maſſelmis de ciuitate Iechabath. Qui dum imitaretur opera patris eius quæ ille i iuuentute ſua præſumpſerat: dolum paſſus a ſuis in domo ſua peremptus eſt:cum uixiſſet annos quattuor & uiginti:& in regno feciſſet tres. Populus aũt eius pemit interfectores:eũq; cũ patre ſepelierũt: regnumq; Ioſiæ eius filio tradiderunt cũ eẽt annoꝝ octo. Cuius mater quidem de ciuitate fuit Voſcheti noie Ezi. Erat uero ille natura benignus:& ad uirtutem uiriliter ꝓparatus:& in ſtudiis Dauid regis:& intẽtione & regula totius diſpoſitiõis eius itentus. Cunq; ad duodecimũ ætatis ueniſſet annum:pietatẽ & iuſticiã in ſe mirabilẽ eſſe monſtrauit. Cunctũq; nãq; populũ correxit & monuit:ut derelicta idoloꝝ ſecta:quaſi non eẽnt: dii colerẽt patriũ deũ: & opera ſimul maioꝝ patrum i quibꝰ deliquerant uelut ſenior emendabat: quæ uero bene & oportune facta cognouerat:obſeruabat:& horum imitator erat. & per ſuã ſapiennã & intellectum naturalem ſimilia celebrabat:conſiliis utiq; & bonis& traditionibus tradens ſenſum. Sequens eni leges uelut ordinem ciuitatis:& pietatẽ circa deum gerens:oĩa ꝓſpere gubernabat:& maxime q; a prioꝝ regũ iniqtate recedebat. Qui & oẽm ciuitatẽ & ꝓuiciciã purgauit: & lucos extraneos q facti fuerãt abſtulit:& ornamẽta quæ in eis a prioribus fuerãt ad iniuriã dei oblata depulit:& tali mõ populũ ab huiuſmodi ſecta retractum ad religionis diuinæ iura conuertit: Qui & legitimas obtulit: & holocauſtoꝝ ſacrificia altari ſolenniter rurſus exhibuit:& i unaquaq; cã iuſticiã nõ minus q̃ aĩæ ſuæ coluit medicinã:miſitq; in totam ꝓuinciã iubens ut qui uellent aurũ & argentũ deferrent ad reparationẽ templi pro ſua uoluntate atq; uirtute. Dum itaq; pecuniæ allatæ fuiſſent ad ſollicitudinẽ tẽpli & eiꝰ expẽſas: ꝓpoſuit Amaſiã q erat & ſupra ciuitatẽ ſcriptorẽ & Saphan: & ſcribam monumentoꝝ Ioan:& pontificẽ Helyachim. Qui dilationẽ nulla ſegnitie facientes: ſed inſtructores:& oĩa quæ erant neceſſaria ꝓparabãt:& hoc modo reparatione tẽpli celebrata pietas regis oſtenſa eſt. Qui dũ octauũdecimum iperii haberet annum miſit ad Helyachim ſacerdotẽ iubens ut pecuniæ q̃ remãſerãt cõflarẽtur:& fierẽt exinde crateres:& libatoria & phialæ ad miniſterium dei:inſuper & q̃tũcũq; aurũ & argẽtum eſſet in theſauris: etiam hoc proferret ad crateras:& ad uaſa huiuſmodi facienda. Proferrens autem Helyachim pontifex aurum:inuenit librum ſacrũ Moyſeos i tẽplo poſitũ quẽ ſimul eiiciẽs dedit ſcribæ Saphæ. Qui dum relegiſſet uenit ad regem:& dũ omnia quæ iuſſerat fieri:terminum ſignificaſſet:relegit ei & librum illum. Tũc ille cum uerba libri eius audiſſet:ſciſſa ueſte ſua uocauit pontificẽ Helyachim:& ipſũ ſcribam: & neceſſarios ſimul & aĩcos:miſitq; eos ad quãdam mulierẽ prophetiſſam noie Holdam uxorem Salomi cuiuſdam inſignis uiri & nobilitate ꝑclari:iuſſitq; ut euntes cõſulerẽt eã:ſi propitius fieret deus: cum metueret ne ꝓuaricãdo Moyſeos leges & mãdata maioꝝ piculum trãſmigratiõis incurrerent:& ad extraneas terras uenientes uitam agerent miſerabilem. Audiẽs aũt ꝓphetiſſa quæ fuerant a rege mandata: iuſſit ut remeantes dicerent regi: quia diuinitas quidẽ decretũ quod iã cõtra eos ꝓtulerat precibus infirmari non poſſet. i. ut populus non piret: aut nõ de prouincia pelleretur aut bonis tunc præſentibus mĩme priuarentur:dũ trangreſſi fuiſſent leges:& tanto tpe pœnitẽtiam non egiſſent:prophetis utiq; monentibus ut ſobrie uiuerent: & in pietatis ſupplicia deuitarent:quæ faciẽda dicebat ut crederent:quia deus eſt:& nequaq; mẽtitus in uerbis q̃ per ꝓpheras ſuos prænunciauit:ꝓpter iuſticiam tamẽ regis retinendas iſtas ærumnas:& poſt eius obitũ definita ſupplicia populis inferenda. Igitur illi q miſſi fuerant muliere ꝓphetante: remeantes nunciauerunt regi. Tunc ille mittens ubiq; iuſſit populum ad Hieroſolymã conuenire:& ſacerdotes atq; leuitas:& omnẽ ætatem ſimul adeſſe ꝓcepit. Quibus congregatis:primum quidem eis ſacros legit libros:& ſtans in tribunali in multitudine media:coegit cunctos fidem & iuramenta præbere:ut apud deum flerent: & Moyſeos leges per oĩa cuſtodirent. Illi uero ꝓmptiſſime & iurauerunt:& ꝓcepta regis ĩplere promiſerunt. Mox itaq; ſacrificia celebrantes: deũ ſibi poſcebant eſſe propitiũ. Rex aũt ſacerdoti præcepit ut ſi qd̃ aliud uas a parentibus eius oblatum idolis aut diis extraneis inueniretur ut templo proferret. Et dum fuiſſent multa collecta:cõburens ea cineres eoꝝ diſperſit in fluuiũ:& ſacerdotes idoloꝝ qui ex genere non erant Aaron interfecit. Dum hæc ergo feciſſet in Hieroſolymis:proceſſit in uniuerſam ꝓuinciam:& lucos qui ab Hieroboam rege ad honorem deoꝝ extraneoꝝ facti uidebant ex terminauit:& oſſa falſoꝝ ꝓphetaꝝ ſuper altare qd̃ prius Hieroboã cõſtruxerat cõcremauit. Ea igit quæ ueniens ꝓpheta ad Hieroboam:cũ ille ſacrificaret:& populus audiret quæ futura eẽ prædixerat modo terminum perceperunt:quando ex genere Dauid Ioſias nomine fecit ea quæ prædicta fũt ante annos trecẽtos ſexaginta & unum. Poſt rex Ioſias ꝓfectus eſt ad cũctos Iſrahelitas qui captiuitatẽ & ſeruitum Aſſyriorum effugerũt: eiſq; ſuaſit:ut impios actus:& honores deorum extraneorum relinquerent:& patrium maximumq; colerent deum:eiq; dicarent & domos & uicos. Perſcrutatus eſt autem & ciuitatem: ne quod forte idolum habentes intra ſua tecta celarent:necnõ & currus q edificati fuerant a prioribus regibus: & quæq; alia huiuſmodi erant quæ uelut deos adorabant:pariter cuncta amputauit: & hoc modo purgata omni prouincia ad Hieroſolymam omnem populũ cõuocauit:& ad azymorum feſtiuitatẽ quæ paſca dicit:eos adduxit: donauitq; populo in paſca nouellos

edos & agnos triginta milia:boues aũt ad holocaustа tria milia. Præbuerũt aũt & primi Iudæorum propter pascha sacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia:sexcentosq; eorum præsules obtulerunt:boues uero quingentos. Et dum esset hæc abundantia quadrupedum sacrificia faciebant Moysεos legibus hostias singulas enarrãtibus ac ministrantibus:nec fuit alia similis festiuitas apud Hæbreos a Samuelis prophetæ temporibus. Causa uero eius festiuitatis hæc erat:ut omnia secundum legis antiquã traditionem paternæ solennitatis efficerẽtur. CAPI. V.

POst hæc autẽ dum Iosias in pace atq; diuitiis & gloria super omnes excelleret. Nechao rex ægyptiorum castra posuit ad Eufratẽ fluuium ut contra Medos & Babylonios dimicaret:qui assyriorum soluerunt principatum. Habebat enim desiderium ut regnaret in asia. Et dum uenisset ad ciuitatem Medin:quæ erat de regno Iosiæ: prohibebat eum rex Iosias per suam prouinciam contra medos iter efficere. Tunc mittẽs legatos ad eũ Nechao:significauit non se contra exercitum ducere:sed ad Eufraten fluuium properare: adiiciẽs q; eum non deberet prouocare ad sua bella:prohibendo ne aliena iret ad prælia quo tendebat. Iosias uero non aquiescebat uerbis Nechao:sed instabat ne iter suum per eius faceret regionem reor urgebat eum:ut quod imminebat accideret. Nam dum aciem exercitus sui componeret: & in curru uectus a cornu transiret a cornu:quidam iaculatus eum ægyptiorũ a belli festinatione suspendit. Mox enim uulnere nimis affectus:iussit exercitum reuocari ad Hierosolymamque remeauit. Qua plaga defunctus est:sepultusque magnifice in patriis monumẽtis. Qui uixit annis triginta & octo: regnauitantem ex eis unum & triginta:omnisque populus eum multis diebus magno luctu gemituque defleuit:sed & Hieremias propheta mortis eius carmen lamentabili modulatiõe composuit: quod hactenus noscitur permanere. Hic uero propheta etiam futuram ciuitatis cladem prædixit:scripto reliquit simul & captiuitatem nunc apud nos habitam:& Babyloniorum una migrationem. Et non solum iste prædixit hæc populo esse uentura:sed & propheta Ezechiel primus de his duos libros cõscribens:plebi reliquit. Erant autem ambo genere sacerdotes:sed Hieremias quidem in hierosolymis est commoratus a tertiodecimo anno regis Iosiæ usque dum ciuitas uastaretur & templum. Quæ uero de hoc propheta prouenerunt loco proprio declarabimus. Mortuo siquidem Iosia sicut prædiximus ei successit in regnum filius Ioacham cum trium & uiginti esset annorum. Et hic quidem regnauit in Hierosolymis: matrem uero habuit Amital de ciuitate Abana: fuitque impius & sceleſtus. CAP. VI.

PEx igitur ægyptiorũ dum fuisset a pugna reuersus euocauit Ioachã ad semetipsum de ciuitate Syriæ quæ dicitur Emath. Qui dum uenisset eum repẽte uinxit:& seniori fratri eius ex eodem patre progenito nomine Eliachim:tradidit regnum mutãs ei nomẽ ioachim. Prouinciæ uero tributum posuit centum argenti talenta:& unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. ioachim autem deduxit in ægyptum: qui etiam mortuus est in ea dum regnasset tres menses:& dies.x. ioachim uero mater uocabatur Zabud de ciuitate Abunia. Hic uir erat natura iniustus & ualde nequissimus:& neq; circa deum sanctus:neq; circa homines mansuetus. CAP. VII.

DVmq; quartum regni haberet annum:Babyloniæ principatum quidam nomine Nabuchodonosor accepit eodemq; tempore cum magno apparatu ad Circamin ciuitatẽ uenit:quæ est iuxta Eufraten:pugnaturus cõtra regem Aegyptiorum Nechao sub hoc enim Syria erat uniuersa. Dumq; cognouisset regis Babyloniæ uolũtatẽ:Nechao pœnitus non expauit:sed cum magno brachio super Nabuchodonosor ad Eufraten uenit. Qui facta congressione deuictus est:& multa milia uariis rebus belli amisit. Transiẽs autem Eufraten babyloniæ rex omnem Syriam usq; ad Pelusium cœpit præter iudeam. Quarto igitur anno Nabuchodonosor: qui erat octauus ioachim regis Hæbreorum contra iudeos cum magno exercitu castrametatus est rex Babyloniæ tributa exacturus ab ioachim:aut certe dimicaturus. Ille uero metuens eius minas:& pacẽ hẽre desiderans:præbuit ei tributa quæ p̃ceperat annis tribus. CAP. VIII.

TErtio anno audiens Aegyptios denuo contra Babyloniam pugnaturos tributa non reddidit:sed spe ægyptiaci belli deceptus est. Nam pugnare contra eum ægyptii minime præsumpserunt. Propheta itaque Hieremias quottidie prædicabat: quia frustra ægyptiorum spe tenerẽtur:& quia immineret ciuitati ut a rege Babylonio uastaretur: & rex Ioachim subderetur ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat: quando qui crederet nullus erat. Nam & populus & princeps audientes hæc negligebãt: & indignãtes super his quæ dicebantur quasi augurium aduersus regem propheta ferret: accusabant eum & subiectum iudicio ut ad supplicium quoque traderetur:contra eum dari sententiam postulabant:quod multi quidem aduersus eum fieri decreuerunt:seniores autem recesserunt. Qui ea uoluntate qua iustæ prophetam absoluerant: & ipsa etiam aliis suadebant ne quid mali fieret Hieremiæ dicentes:quia non solum iste ciuitati prædiceret futura:sed & Micheas ante eum olim talia prædixisset: & multos scirent huiusmodi uerba dixisse:quorum nullus a regibus aliquid pertulisset:sed quasi prophetæ dei honorati fuerãt. His itaq; uerbis mitigãtes turbas:eripuerunt Hieremiam a diffinitio supplicio. Qui omnes

prophetias ſuas ſcribens:ieiunante populo:& in eccleſiam congregato in templo menſe nono: quarto anno regis Ioachim:relegit librum quem de futuris rebus ciuitati & populis & templo conſcripſiſſe uidebatur. Audientes itaq; principes tulerũt ab eo librum: iuſſeruntq; eum & ſcribam Baruch de medio tollime quibuſdam forent manifeſtati. Ipſi uero librum portantes regi dederunt. Qui ꝑ ſentibus amicis iuſſit ſcribam ſuum relegere:& audiens quæ ſcripta noſcebantur in libro:iratus rex diſrupit eum & igne cremauit:& requiſitos Hieremiam & Baruch iuſſit ad ſe puniendos adduci. Illi ſiquidem eius tunc iram declinauerunt:non poſt multum uero tempus uenientem contrą ſe cũ magno exercitu regem Babyloniorum fœderis iure ſuſcepit propter metum eorum:quæ dicta fuerant a propheta credens nihil ſe fore paſſurum:neq; per obſeſſionem neq; per pugnam. Dumq; rex Babyloniæ itraſſet in ciuitatem:fidem nequaquã ſeruauit:ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudine decoros Hieroſolymitanorum occidit una cum rege Ioachim. Quem etiam ante muros inſepultum proiici iuſſit:filium uero eius Ioachim conſtituit regem uniuerſæ prouinciæ. Eos autem qui erant in dignitatibus conſtituti numero tria milia captiuos duxit in Babyloniam inter quos erat prophe ta Ezechiel cum eſſet adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem:qui uixit quidem annis ſex & triginta:regnauit autem duodecim. Succeſſor uero eius regni Ioachim de matre nomine Onan regnauit menſibus tribus & diebus. x.

CAP. IX.

REgem ergo Babyloniorum qui Ioachim conceſſerat principatum repẽte timor inuaſit. Formidatus eſt enim ne ſorte habens mali memoriam pro nece paterna prouinciã eius inuaderet. Et mittens exercitum regem Ioachim in hieroſolymis obſidebat. Ille uero cum eẽt natura benignus & iuſtus noluit ciuitatem propter ſe uidere pericula ſuſtinere:ſed ſumens matrem & cognatos tradidit obſides ducibus qui fuerant a Babylonia regeq; directi accipiens ab eis iuſiurãdum ut nihil mali patereturnec ipſe nec ciuitas:quorum fides nequaquã manſit inuiolata. Non enim ſeruauit eam Babyloniæ rex:ſed præcepit principibus ſuis:ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerent pariter & artifices:eoſq; ad ſe ligatos adducerent:qui omnes fuerunt decem milia & octingẽti triginta & duo:ſimul & Ioachim cum matre pariter & amicis:quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia. Patruum uero Ioachim nomine Sedechiam conſtituit regem: accipiens ab eo iuſiurãdum ut ei prouinciam cuſtodiret & nihil hoſtiliter ageret:nec faueret ægyptiis. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti & duorum quãdo accepit regnum:& nomen matris eius Amias. Fuit enim contra iuſticiam ſuperbus:circa quem impii locum maximum habere uidebantur. Quapropter & propheta Hieremias ad eum ueniẽs crebro teſtabatur dicẽs:ut reliquas quidem impietates & iniquitates deſereret:& iuſticiæ prouideret: & neq; duces qui eſſent maligni reſpiceret:neq; falſis prophetis eum ſeducẽtibus crederet: quaſi nequaquã contra ciuitatem Babyloniæ rex dimicaret:quia Aegyptii contra eum bella rurſus inferrent & uincerent:quaſi hæc uerba non eſſent:nec hoc modo uentura forent. Sedechias autem dum audiret ꝓphetam hæc dicentem:conſentiebat ei per omnia tanquã uera loquenti:& quaſi ꝓ deſſent ei:ut eius crederet uerbis:ſed rurſus eius amici ſubuertebant eius mentem & a prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant adducebant. Prophetauit autem Ezechiel in babyloniæ futuras populi calamitates: & hæc miſit in Hieroſolymam:ſed Sedechias eorum prophetiis non credidit propter huiuſmodi cauſam. Alia ſiquidem uniuerſa conſona a prophetis edicta ſunt:quomodo & ciuitas uaſtaretur: & ipſe Sedechias duceretur captiuus in Babyloniam:diſcordabat autem Ezechiel dicens quia Sedechias babyloniam non uideret cum Hieremias dixiſſet:quia uinctum eum rex Babyloniæ duceret: & eo ꝙ non idem uterq; dixiſſent:etiam illa quæ concordabant non eſſe uera dicebat: licet ei omnia ſecundum eorum euenirent prophetias:quæ tamen opportunius declarabimus. Igitur ſocietatem Babyloniorum quã habuit annis octo:diſſoluit:& ſemetipſum ad ægyptios tranſtulit: ſperans cum illis contra Babylonios prævalere.

CAP. X.

INterea dum hoc cognouiſſet Babylõiæ rex caſtra mouit aduerſus eum:& afflicta prouincia:& munitiones eius una diripiens:ad ipſam Hieroſolymorum ciuitatem obſidẽdam cum magno ueniebat exercitu. Rex ergo Aegyptius audiẽs quia Sedechias eius amicus eſſet obſeſſus:ſumpta uirtute maxima bellatorum uenit ad iudæam quaſi eius ſoluturus obſeſſionem. Babylonius autem receſſit ab Hieroſolymis: & occurrit ægyptiis:eiſq; congreſſus prælio ſuperauit:& eos in fugam uerſos de Syria coegit exire. Dumq; diſceſſiſſet Babyloniorum rex ab hieroſolymis:deceperunt falſi prophetæ Sedechiam dicentes:quia neque babylonius rex denuo pugnaret:& contribuli eorum quos de prouincia ad Babyloniam demigrauerat cum dei uaſis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templum reuerterentur. Sed Hieremias his cõtraria atque uera tranſiens in medium prophetauit:dicens: quia male quidem facerent illi qui regi talia ſuaderent quando præ Aegyptios nihil iuuari poſſent: quos utique deuincens Babyloniæ rex in hieroſolymam remearet:eamque fortiter obſideret: & populum fame corrumperet ac reliquos captiuos abduceret: ſubſtantiaſque diriperet: ſimul & templi diuitias exhauriret: & illud inſuper concremaret: ciuitatemque ſubuerteret: & eſſent ſeruituri Babyloniæ regi: eiuſque nepotibus annis. lxx. A quorum ſeruitio nos inquit tũc remouebunt Perſæ & Medi Babyloniorum deſtruentes

Imperium & ad hanc remeantes urbem:ædificabimus:templum rursus:& Hierosolymam denuo re parabimus. Hæc dicente Hieremia plurimi quidem crediderunt: principes autem & impii excessisse eum a sua mente dicebant: eumque sub hoc fomite deridebant. Igitur cum ei placuisset ad patriam properare: quæ dicitur Anathoth:uiginti stadiis procul ab Hierosolymis constituta inueniens eum in itinere quidam principum comprehensum detinuit: calumniam faciens ei quasi ad Babylonios iret. Illi mentiri quidem illum & calumniari sibi: crimenque inferre: se uero ad patriam properare dicebat. Qui ad hæc uerba non flexus uictum deduxit ad iudices magistratuum: a quibus omnia uerbera & tormenta perpessus: ad necis supplicia reseruabatur: qui quoddam per tempus hæc quæ prædiximus iniuste sustinuit. Anno nono Sedechiæ regis:decima die mensis decimi: Babyloniæ rex ad Hierosolymam castrametatus est: & sedens circa eam decem & octo mẽses: cum studio magnæ uirtutis obsedit:obsessosque hierosolymitas duo mala alia & maxima deprimebant morbi languor & fames eis uehementer insistens. Hieremias uero propheta cum esset in custodia non cessabat: sed clamabat: prædicebatque aperte monendo populum ut regem Babyloniorum portas aperientes exciperent: hoc enim facto eos cum omni domo posse saluari:alioquin radicitus asserebat euelli: prædicabatque pariter quomodo si qui manserint in ciuitate omnino perirent: aut fame consumpti aut gladiis hostium. Si uero ad hostes confugerent: & inimicos & mortem quodammodo declinarent. Principes hæc audientes inter ipsa mala consistentes non patiebantur eius uerba animo suo percipere: sed cum ira uenientes idicauere regi: & accusantes eum quasi uæsanum occidendum esse prophetam poscebant qui eorum animos frangeret: & malis promissionibus audaciam populi ualde molliret:quando dum parati essent omnes pro eo & patriæ salute pugnare ille moneret ut ad hostes fugerent uniuersi: quia ciuitas capienda foret:& omnes in ea pariter perituri. Rex uero ipse quidem pro bonitate & iusticia iratus non est. Sed ne principibus tali tempore uideretur esse contrarius:permisit eis ut facerent prophetæ quod uellent. Qui hoc sibi agere concesso: mox ingredientes in carcerem: & sumentes eum in quendam lacum plenum cœno deposuerunt: ut morte propria suffocatus extingueretur. Ille ergo usque ad guttur in luto depositus in his uigebat angustiis. Quidam uero seruorum regis honoribus decoratus genere æthiops erumnas prophetæ regi nunciauit:dicens non recte amicos & principes eius fecisse ut prophetam in cœno submergerent:quod opus omni morte & uinculis esset amarius. Hæc cum audisset rex penitentia ductus: quia prophetam principibus tradidisset iussit æthiopi:ut sumptis triginta regis ministris & funibus:& quicquid expediret ad salutis eius utilitatem: cum festinatione Hieremiam abstraheret. Ethiops autem sumens quod præceperat rex:prophetam de lacu reduxit:& sine custodia esse permisit. Euocante uero eum rege latenter:& requirẽte siquid ei diuinum in rebus præsentibus posset edicere: ille habere quidem se quod diceret asserebat sed non sibi fore credendum: nec dum moneret audiendum:quando iam quasi malum aliquid agentem amici perdere decreuissent. Vbi sũt inquit nunc qui Babyloniam nequaquã dimicaturum esse dicebant:audiẽteque fallebant. Sed & si nunc ueritatem dixero: morte me condemnabis. Cumque ei rex iusiurandum præbuisset: quia nec ipse eum perimeret:nec principibus supplicii iure contraderet:data fide securus: suadebat ei: ut babyloniis traderet ciuitatem. Hæc enim dicebat ei deum per se prophetare si liberari uellet:& præsentia pericula declinare:& neque ciuitatem usque ad fundamenta deici: nec templum ab hostibus concremari:quod si non fieret:ipse malorum auctor & sibi & ciuitati huius calamitatis existeret. Hæc audiens rex:uelle se quidem quæ monebat facere dixit:& expedire sibi:sed metuere contribules: qui ad regem Babyloniæ perrexissent:ne accusantibus eum periculo subiacerent. Quem propheta consolabat:& frustra supplicium suspicari dicebat:nihil mali passurum: si Babyloniis traderet ciuitatem: nec ipsum:nec filios:nec uxores eius:insuper & quia templum maneret illesum. Et Hieremiam quidem cum hæc dixisset dimisit rex præcipiẽs:ut nulli ciuium quæ locuti fuerant proderet: sed neque principibus aperiret: qui si cognoscentes eum a rege uocatum requirerent:ut quid cum eo locutus fuisset:eis quoque narraret diceret quia popposcisset:ne in uicula aut in carcerem denuo traderetur. Qui scilicet eis hoc dicebat:dum uenientes ad prophetam requirerẽt quid locutus fuisset ad regem. Hæc quidem ita sunt gesta. Babylonius autem obsessionem grauius inferebat: faciens turres cum magnis ædificiis: & aggeres ingentes exaltans ex quibus resistebat de muris pugnare nitentibus multasque machinationes erexit æquans muris per circuitum ciuitatis. Illi siquidem qui intra urbem erant fortiter & promptissime resistebant: neque fame: neque languore fatigati: & licet intus his passionibus augerentur animo: tamẽ fortes uidebantur ad prælium. in nullo adinuẽtiones inimicorum & machinamenta expauescentes: sed contrarias machinationes in omnibus quæ faciebant illis opponere cogitantes: ita ut magnum certamen esset Babyloniis simul & Hierosolymitis uelocitatis atque prudentiæ: his quidem nihil arbitrantibus amplius commodi quam captionem illius ciuitatis: his autem salutem suam non in alia causa ponentibus: nisi ut magno studio laborarent:& non desperarent excogitare quibus modis hostium machinamenta destruerent. Et hæc passi sunt mensibus octo & decem donec fame uastarentur & iaculis quæ turribus iaculabantur aduersus eos hostes. Capta est ergo ciuitas undecimo anno Sedechiæ regis quarto mense: die nono:cœ-

perunteq; eã principes Babyloniorum quibus obſeſſio a rege Nabuchodonoſor uidebatur eſſe commiſſa. Ipſe autem in Reblatha ciuitate commorabatur. Nomina principum qui hieroſolymam ſubiderunt hæc ſunt: Hergella: Sarrare: Matuſe: Megarus: Nabuzardan: Saris. Capta itaque ciuitate circa mediam noctem: & principibus hoſtium ingreſſis in templum: agnoſcens hæc Sedechias rex: ſumptis uxoribus: & filiis: & principibus: & amicis: de ciuitate fugit per deſertum ualde tutiſſimum. Quod dum a quibuſdam traditus principibus babyloniorum indicatum fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi. Quem dum circa Hiericuntem apprehendiſſent: eum circundederunt. Amici uero & principes Sedechiæ fugiebant dum hoſtes proximos eſſe conſpicerẽt: diſperſique ſunt relinquentes eum: alter ad alium locum fugiens & unuſquiſque ſe liberare contendens. Quem comprehenſum cum paucis: hoſtes cum uxoribus atque filiis duxerunt ad regem. Venientem quoque ad ſe regem: Nabuchodonoſor impium & infœlicem uocare cœpit: & iuſiurandi immemorem quod præbuerat ut ei prouinciam cuſtodiret. Super hæc autem cum obiurgauit eum ingratum: quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat: contra munificum largitorem egiſſe uidebatur hoſtiliter. Dixitque poſt hæc. Magnus deus: qui habens tuam nequitiam odio: noſtro te ſubiugauit imperio. His igitur uerbis uſus aduerſus Sedechiam: filios eius iuſſit pariter & amicos continuo pim: ipſo ſcilicet Sedechia & aliis captiuis inſpicientibus deinde oculos eruens Sedechiæ eumque uinciens: perduxit in Babyloniam. Hæc uero prouenerunt ei quæ Hieremias & Ezechiel prophetauerant: quia comprehenſus duceretur ad Babylonicum regem: & loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius oculos ſicuti Hieremias dixit: cecatus autem & ductus ad Babyloniam: eam non uidit: ſicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare naturam neſcientibus explanauimus: quomodo diuerſa eſt atque multimoda & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiamque hominum & infidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam cum ea quæ prædicabantur cuſtodire nollent: calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi: ita ut eſſet impoſſibile uti ab ea declinarent. Igitur qui de genere Dauid regnauerunt: huiuſmodi conuerſationem habere noſcuntur. Fuerunt autem uiginti & unus uſque ad ultimum regem: regnaueruntque omnes annis nongentis: & quatuordecim mẽſibus ſex diebuſque decem. Ex quibus principatum tenuit primus eorum Saul annis uiginti: non tamen ex ea tribu conſiſtens. Porro Babylonius miſit principem militiæ ſuæ Nabuzardam in Hieroſolymam: ut expoliaret templum præcipiens: ut & illud incenderet: & regalia pariter: & ciuitatem ad pauimentum uſque deponeret: & populum in Babyloniam migraret. Qui dum uenifſet ad Hieroſolymam undecimo anno Sedechiæ regis: & templum ſubuertit: & uaſa dei aurea argenteaque tulit necnon & maximum cantharum: quem impoſuit Salomon: inſuper & columnas æreas: & capita earum: aureaſque menſas: & candelabra: & hæc auferens: templum quoque ſuccendit: menſe quinto: inito mẽſis: anno undecimo Sedechiæ octauo decimo autem Nabuchodonoſor. Succendit autem & regalia: ciuitatemque deſtruxit: & templum ita concrematum eſt: poſt trecentos & ſeptuaginta annos: & menſes ſex: dieſque decem ex quo illud conſtat ædificatum: ab egreſſu autem populi: tunc erant anni mille ſexaginta duo: menſes ſex: dieſque decem a diluuio uero uſque ad uaſtationem templi: omne tempus fuit annorum mille: nongentorum quinquaginta ſeptem: menſium ſex: dierum decem: ex quo uero factus eſt Adam uſque ad ea quæ prouenerunt templo: anni ſunt tria milia quingenti tredecim: menſes ſex: dies decem. Tantus ergo numerus annorum erat. Quæcunque geſta ſunt: ſingula ut prouenere manifeſtauimus. Princeps itaque regis Babylonis poſtquã Hieroſolymam & templum ſubuertit: ſumens captiuos: migrauit eos & pontificem: & Zardam & ſacerdotem Ioſedech ſecundarium eius & cuſtodes templi: & tres eunuchos: qui erãt ſuper armatos: & amicos Sedechiæ ſeptem: & ſcribam eius: & alios principes ſexaginta: quos omnes cum uaſis quæ deprædatus eſt deduxit ad regem in Reblata prouinciæ ſyriæ ciuitatem. Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita iuſſit abſcidi: ipſe uero omnes captiuos & Sedechiam deduxit in Babyloniam: uinctum quoque circũegit & Ioſedech pontificem filium Sacræ pontificis: quem occidit babylonius in Reblata ſyriæ ciuitate: ſicut dudum iam deſignatum eſt. Igitur quia genus regum explanauimus: & qui fuerant: & eorum tempora cuncta narrauimus: neceſſarium iudicaui: etiam nomina referare pontificum: qui pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus ſiquidem Sadoch pontifex templi fuit: quod Salomon ædificauit: poſt eum filius Achimaas in eius honore ſucceſſit: poſt Achimaam Zarias: poſt hunc autem Ioram & poſt eum Anxi Ioram: deinde Fideas: poſt Fideam Sudeas: poſt hunc Bilus: Bilo uero ſucceſſit Ioatham: cui rurſus Vrias Vriæ uero Nerias: poſt Neriam Odeas fuit: poſt hunc Sallom: deinde Belchias poſt hunc Zaroch: & poſt hunc fuit Ioſedech: qui captiuus in Babyloniam ductus eſt. Iſti itaque omnes in pontificatum filius patri per ordinem ſucceſſerunt. Veniens autem in Babyloniam rex: Sedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dum regaliter ſæpeliſſet: uaſa quæ in Hieroſolymorum templo fuerat deprædatus: diis dicauit ſuis: & populum in Babyloniorum regione conſtituit: pontificem uero ſoluit a uinculis. CAP. XI.

PRinceps itaq; militiæ Nabuzardan dum captiuaſſet populum Hæbreorum: paupere& eos qui tradiderunt dereliquit: conſtituens eis principem nomíe Godoliam filium Aicham de nobilibus natum: manſuetum & iuſtum: iuſſitque ut opus in terra prouinciæ facientes: regi definita tributa perſoluerent. Hieremiam uero prophetam ſoluit de carcere: eique ſuaſit: ut ad Babyloniam cum eo uẽiret: fuerat enim ei hoc a rege iuſſum ut illi per omnia placida miniſtraret: qui ſi nollet hoc facere: ut indicaret ubi manere uellet: quatenꝰ hoc regi ſignificaret. Propheta ergo nec ſequi uoluit: nec alibi cõmorari: ſed libẽter ſe abire dixit in deſerta patriæ: & cum miſerrimis habitare reliquiis. Cognoſcẽs autem eius uoluntatẽ militiæ princeps: Godoliæ quem conſtituerat in hieroſolymorum urbe præcepit: ut eius prouidẽtiam in omnibus haberet: eique miniſtraret quibus egeret: & donans prophetam multis præcioſiſq; muneribus dimiſit ad propria. Et Hieremias quidem manſit apud Godoliam in ciuitate prouiciæ quæ dicitur Maſphat: rogabatque Nabuzardan: ut cum eo dimitteret diſcipulum Baruch filium Neriæ: ex magna ualde familia: & qui lingua patria præcipuæ fuerat eruditus. Hæc dum feciſſet Nabuzardan in Babyloniam profectus eſt. At illi qui obſeſſa Hieroſolymorum urbe diffugerãt diſperſi per certa loca: dum receſſiſſe Babylonios cognouiſſent: & quaſdam reliquias in Hieroſolymorum terra reliquiſſe: & quiẽam incolerent ſupereſſe: undique collecti uenerunt ad Godoliam in Maſphat. Erant autẽ principes eorum Ioab filius Careæ: & Zareas: & Iezomas ſimul & alii. Porro de genere regio erat quidam Iſmahel uir malignus & callidus qui dum obſideretur Hieroſolyma: ad regem euaſit Ammonitarum nomine Bachalim: & ibi illo tempore moratus eſt. Igitur qui ad Hieroſolymam cucurrerant: fecit eos Godolias ibi manere: nequaquã Babylonios metuentes colenteſque terram: nihil mali paſſuros eſſe dicebat & hæc iuramento firmauit: adiiciens quia ſolatium cunctis præberet: & ſiqs ab aliquo grauaretur illius mereretur auxilium: ſuaſit ut ſinguli in qua uellent ciuitate morarentur: & ut mitteret cum eis qui eorum habitacula repararent: & ipſe quoque faceret dum tempus eẽt ut triticum: & uinum: & oleum reconderent: quatenus hyemis tempore pabulo non egerent. Hæc cum dixiſſet: dimiſit eos ad prouinciæ loca quæ unuſquiſque uoluerat. Fama uero diſcurrente ad gentem Iudeæ: quia uenientes ad ſe de fuga Godolias clementiſſime ſuſciperet: & ad terram colendam omnes habitare permitteret: ut regi Babylonis tributa perſoluerent: concurrerunt omnes ad Godoliam: & in prouincia habitarunt: conſideranteſque prouinciam in pace regi: & Godoliæ benignitatem atque clementiam: Ioannes & principes qui cum eo erant ualde dilexerunt eum: dicebãtque mittendum ad regem Ammonitarũ Bachalim: ut Iſmahel latenter occideret: quatenus ipſe ſecurus eſſet in Iſrahel: quia ille erat de regio genere: qui ſolus poterat debellare. Cuius dolum dicebant poſſe declinare: ſi potius Iſmahelem ipſe perimeret ut metum decætero nõ haberet: adiicientes inſuper ſe timere: ne Godoliam magis ab illo perempto: funditus Iſrahelitarum reliquiæ deperirẽt. Ille uero acquieſcere noluit: dicens: non eſſe rectum contra uirum qui adhuc nihil malignitatis geſſerat: inſidias exercere: non enim ueriſimile eſſet: quia in tali deſolutione huiuſmodi malitiam exerceret: & quem in tanta neceſſitate ſouerat: & ab inimicis aliis eripuerat: ipſe perimeret: ſed & ſi e diuerſo faceret ille dolum: melius eſſe ut ipſe perimeretur ab illo: quam homo qui ad illum confugerat ſuamque ſalutem ei tradiderat: & commendauerat uitam: dolo perimeretur iſtorum. Et Ioannes quidem: & principes qui cum eo erant cum non potuiſſent perſuadere Godoliæ: protinus receſſerunt. Tempore itaque dierum .xxx. tranſacto: uenit ad Godoliam in ciuitatem Maſphat Iſmahel cum uiris decem: quos Godolias ſplendidis epulis muneribuſque ſuſcepit. Tunc Godolias inter cõuiuia Iſmahel ſæpius ut aſſolet inuitato: debriatus eſt. Quem Iſmahel uidens ita uino repletum: & nelut inſenſatum: & in ſoporem ebrietatis conuerſum: ſurgens cum decem ſuis amicis eum occidit & qui cum eo in conuiuio recundebãt. Et poſt horum peremptionem egreſſus per noctem: cunctos pariter in ciuitate Iudæos & milites trucidauit: qui a babyloniis fuerant derelicti. Altera uero die cũ muneribus ueniebant ad Godoliam de prouincia octoginta uiri: nihil ſciẽtes: quod de eo fuerat geſtum. Quos cum ueniſſet Iſmahel: eos quaſi ad Godoliam acceſſuros: interius euocauit. Quibus ingreſſis aula clauſa cunctos occidit: eorumque corpora in lacum profundiſſimum ne uiderentur abiecit. Ex his itaque octoginta uiris aliqui reperti erepti ſunt: qui ſe rogauerunt non prius occidi: antequam occultas in agris diuitias & pallia ſimul & ueſtes reconditas: & frumenta monſtrarent. Hæc audiẽs Iſmahel: pepercit eis. Populum uero qui erat in Maſphat cum uxoribus & filiis captiuum duxit: inter quos & filias Sedechiæ regis quas Nabuzardan babyloniorum princeps Godoliæ reliquerat conſeruandas tulit. Et dum hæc egiſſet: uenit ad regem Ammonitarum. Audiens autem Ioannes & principes qui cum eo erant quæ in Maſphat fuerant geſta ab Iſmahel: mortemque Godoliæ nimis exaſperati ſũt: aſſumenteſque ſinguli arma ſua: egreſſi ſunt: ut Iſmahel uiriliter expugnarent. Quem dum appræhendi ſſent: circa fontem Chebron: illi qui ab Iſmahel captiui ducebantur: uidentes Ioannem & principes: & ad ſolatium ſibi ueniſſe iudicantes: releuati ſunt: & relinquentes eũ qui illos cœperat: ad Ioannem ſe contulerunt. Iſmahel itaque cum uiris octo ad regem fugit Ammonitarum: Ioannes ergo ſumens: quos de manibus eripuerat Iſmahel: & eunuchos: & mulieres: & infantes: uenit ad quendam locum quẽ Caulas appellant: & illo die ibi manſit. Deliberauerãt aũt ut inde

ſurgentes:abirent in Aegyptum:metuentes ne eos Babylonii perimerent propter Godoliæ mortẽ: qui ab eis dux fuerat inſtitutus. Et dum in tali conſilio permanerent:petierunt Hieremiam prophetam Ioannes & principes qui cum eo erant ut deum conſuleret:quatenus eis in anguſtiis conſtitutis quid deberent facere demonſtraret:facturos ſe iurantes:quicquid eis Hieremias diceret. Cunque propheta oraturum ſe pro eis apud deum compromiſiſſet:poſt dies decem apparuit ei deus dicens: ut indicaret Ioanni & principibus ſuis:& uniuerſis:quomodo conſiſtẽtibus eis in illa prouincia ferret prouidentia diuina & ſolatium & a Babyloniis quos metuebant ſeruaret illeſos: proficiſcentes autem in Aegyptum perituros:& ab ægyptiis illa paſſuros quæ olim fratres eorum conſtat eſſe paſſos. Hæc cum dixiſſet Ioanni & populo deum propheta prædicere:non ei credebant: quia deus eos prouinciam habitare præceperat:ſed ut præſtaret Baruch ſuo diſcipulo:mentiretur quidem de diuino mandato:ſuaſerit autem eis ibi manere:ut a Babyloniis interirent. Populus ergo & Ioannes nõ obedientes conſilio dei quo eos monuerat per prophetam diſceſſerunt ad ægyptum: ducentes:& Hieremiam pariter & Baruch. Dunque illic eſſent indicauit prophetæ diuinitas uenturum regẽ Babyloniorum ad Aegyptum:iuſſitque prædicere populo: Aegypti uẽturam captiuitatem:& quia alios quidem eorum occideret:alios captiuos ſumens in Babyloniam perduceret. Et hæc ita completa ſunt. Quinto ſiquidem anno captiuitatis Hieroſolymorum qui eſt tertius & uiceſimus regni Nabuchodonoſor caſtrametatus eſt idem Nabuchodonoſor in inferiorem Syriam:eamque detinens: expugnauit & Ammonitas & Moabitas. Cunq; ſubdidiſſet has gentes:perrexit ad Aegyptum eam q; ſubuertit:& regem qui tunc erat ibi occidit:aliumq; ei in ea conſtituens: denuo Iudeos captiuos duxit in Babyloniam:& Hæbreorum quidem genus huiuſmodi terminum Eufraten tranſiſſe percepimus. Igitur per Aſſyrios cortuit populus decem tribuum de Samaria cum regnaret apud eos Oſias:deinde duarum tribuum multitudo Nabuchodonoſor rege Babyloniorum: & chaldæorum captis Hieroſolymitis eſt uaſtata. Salmanaſar tranſmigrans Iſrahelitas:in eorum regione inſtituit Cutheorum gentem qui prius in interiori parte Perſidæ & medie morabantur: tunc tamen Samaritæ uocati ſunt:uocabulum prouinciæ ſumentes:in qua habitare uidebantur. Babyloniorum uero rex cum duas tribus captiuas duxiſſet:neq; gentem aliam in eorum habitare fecit prouincia: & propterea deſolata omnis Iudæa & hieroſolyma & templum annis ſeptuaginta permanſit. Omne itaque tempus a captiuitate Iſrahelitarum:uſq; ad duarum tribuum tranſmigrationem:fuit annorum centum triginta menſium ſex:dierumq; decem.

Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor:& interpretatio eorum per Danielem:trium quoq; puerorum in fornacem immiſſio: ſed nulla leſio. CAP. XII.

POrro rex Babyloniorum Nabuchodonoſor ſumens omnes Iudæorum nobiliores:& cognatos regis eorum Sedechiæ:qui & pubertate corporum & aſpectus pulchritudine reſplẽdebant:pædagogis eos pro diligentia exhibenda contradidit:eoſq; caſtrauit quod etiam eis quoq; quos cœperat ex aliis gentibus quas uaſtauerat cum eẽnt in ætatis huius pulchritudine conſtituti feciſſe dinoſcitur:iuſſitq; eis miniſtrari de menſa ſua cibos:& erudiri prouincialibus litteris pariter & Chaldæis. Erant autem iſti ſapiẽtia quidem idonei habentes exercitium iocundum. Inter quos erant aliqui de genere Sedechiæ quattuor optimi & natura benigni:quorum alius quidem Daniel:alius autem Ananias:alius Miſahel: quartus uero uocabatur Azarias. Horum Babyloniorum rex nomina cõmutauit: & aliis iuſſit appellari uocabulis: & Danielem quidem uocabat Balthazar:Ananiam Sydrach. Miſahel Miſach: Azariam uero Abdenago. Hos autem rex cum eſſent nimis igenioſi:& circa litteratum doctrinas aſſidui:habebat in honore & dilectione præcipua. Placuit uero Daniel cum cognatis ſuis:ut ſe a cibis regiæ menſæ ſuſpenderent:& ab oĩbus animatis generaliter abſtinerent. Et accedentes ad Aſchan eunuchum:cui eoꝝ diligentia fuerat a rege cõmiſſa:rogauerunt eum:ut ea quæ rex iuſſerat eis expendi ipſe perciperet:& eis legumina comedẽda præberet:uel qd aliud ianimatum uellet:ad iſtos cibos ſe eẽ dicentes deditos: & alios ſibi ualde cõtrarios:Ille uero paratum quidẽ ſe eẽ dicebat eorum uoluntatibus obedire ſed metuere regẽ:ne p corporis maciẽ uultuſq; mutationẽ proderẽtur regi:eo q; ab epulis abſtinerent: dicẽs eẽ conſequẽs:ut pro qualitate ciborum eorum quoq; color & corpora mutarẽtur:ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderẽtur iſti enim periculi & ſupplicii auctores exiſterent. Dum igitur Aſchanis formidiné hanc héret:ſuaſerunt ei:ut pro experimẽto decẽ diebus hæc miniſtraret illis: & dum habitus eorum corporis minime uerteretur ad peius:in his ſine dubio pmanerẽt: tanq; ex hoc ledi non poſſent:ſi uero eos ſubtiliores inſpicerẽt:& deteriores ab aliis:ad priora cõuiuia reuocaret. Quos dum non ſolum cibus ille non noceret:ſed etiam magis q̃ aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret:ita ut illi quibus regalia cõuiuia præparabant inferiores eẽnt. Daniel ãt & qui cum eo erant crederẽtur in magna copia epularum cõuiuari:ex illo tempore audacter Aſchanis ea: quæ quidem de menſa regis quottidie illis pueris mittebantur ipſe ſumebat: & illis quæ dicta ſunt miniſtrabat. At illi dum & aĩæ eoꝝ propter hoc eẽnt limpidæ & ad doctrinas euectæ corporaq; eorum ad laboré acta conſiſterẽt:non enim aut animas hebetes habebant:& pro ciboꝝ uarietate cõfuſas:aut corpora p eas epulas molliora:omnes uelociter didicere doctrinas quæcunq; & apud

barbaros erant:& apud Chaldæos præcipue tamen Daniel ſapiẽtia erat idoneus:& ad ſomniorum interpretationes expertus:eiq; reuelabat aperte diuinitas. Igitur poſt annum ſecundum ægyptiacæ uaſtationis:rex Nabuchodonoſor uidit ſomniũ ualde mirabile:cuius explanationẽ ipe ei p ſomniũ deus aperuit. Quã dum euigilauit oblitus mox Caldæos uocauit & magos:atq; diuinos:ſeq; uidiſſe dixit ſomnium & expoſitionẽ eius:& hæc ſimul oblitum:iuſſitq; ut dicerẽt & ſomnium : & quid ſignificare uideret. Illis uero dicẽtibus hoc inuenire eſſe hoibus ipoſſibile : ſed ſi uiſionẽ exponeret: ſomni explanationẽ ab eis audiret:interminatus eſt eis mortẽ:niſi ſomnium edicerẽt. Et dum fatere tur non poſſe quod uidebat fieri oĩs una ꝑcepit occidi. Daniel autẽ audiẽs:quia omnes ſapiẽtes rex iuſſiſſet interim:inter quos & ipſe cum ſuis cognatis piculo ſubiaceret:acceſſit ad quẽdam Ariochĩ cui fuerat principatus cõmiſſus ſup regis armigeros:eũq; rogauit:ut ei cauſam ediceret:pro qua re rex omnes ſapiẽtes & chaldæos:& magos iuſſiſſet occidi:& dum de ſomnio cognouiſſet:& quia iuſſiſſet rex indicari ſibi quã uiderat uiſionẽ:quod dum nõ potuiſſent facere:ad ſuum interitum prouocaſſent regẽ rogauit Ariochim:ut ingreſſus ad regẽ:unam noctẽ peteret:ut a magorum nece ſe retineret:ſperare dicẽs:q; ea nocte ſupplicans deo:ſomnium:regis agnoſceret. Ariochis uero nunciauit regi indutias quas popoſcerat Daniel. Tunc ille puer cum ſuis cognatis ad habitaculum ꝓprium ueniẽtes:tota nocte rogauit deum:ut ei ſomnium indicaret ne magi:& chaldæi:& iter eos & illi perirẽt:ſed ut eos potius ab ira regis eriperet:atq; oſtenderet uiſionẽ:quã rex reuelatã ſibi nocte præterita noſcebat oblitus. Deus aũt miſericordiã habẽs illoꝝ qui periculo ſubiacebant:ſimul & Danielis:& ſomnium ei & modum eius explanationis innotuit:ut ab eo rex ẽt q; ſignificaret cognoſcere: Daniel ergo a deo ſibi reuelata cognoſcẽs gauiſus ſurrexit & hoc fratribus indicans : illos quidẽ qa de uita iam deſperauerant:& parati uidebant ad mortẽ ad ſecuritatẽ & ſpẽ uitæ reduxit:deo aũt gratias ꝑcipuas egit:q miſericordiã eoꝝ ætatis habuiſſet. Facto quoq; die uenit ad Ariochim : petẽs:ut eũ introducere deberet ad regẽ:ac dicens:debere ſe ſomniũ quod uiderat tranſacta nocte narrare. Ingreſſus igit ad regẽ Daniel:hoc primo popoſcit:ne ſapiẽtior putaret aliis chaldæis & magis:quia dum illi ſomnium nequaquã inuenire potuiſſent:ipſe indicaturus accederet:quãdo non experimẽto humano nec quia maiori ſtudio mẽte propria laboraſſet ut hoc ſciret: ſed miſeratus inquit deus omnium qui in mortis uidebant periculo conſtituti:& mei:ſimul & qui eiuſdẽ ſunt gentis:ſomniũ & eius explanationẽ mihi aperuit. Non enim minus pro illis quã pro nobiſipſis uitæ termino te iubente mulctatis ſolicitus eram:dum utiq; iniuſte uiros bonos & optimos mori præceperas:quos nihil quod ſit humanæ ſapientiæ præcepiſti facere:ſed quod dei ſolius eſt ab eis exigere uoluiſti. Tibi itaq; cogitanti qui poſſent mundi totius principatum tenere:uolens deus regnaturos oſtendere:huiuſmodi ſomnium reuelauit. Vidiſti enim ſtatuam ualde proceram:cuius caput quidẽ erat aureum: humeri & brachia argentea:uenter aũt & fœmora ærea:crura pedeſq; ferrei. Deinde uidiſti lapidem de monte abruptũ cecidiſſe ſup ſtatuam:eãq; proſtratã:cõtriuiſſe totã:& nullam eius partẽ itegrã reliquiſſe:auꝝ & argẽtum:& eſplus farina contritũ: & ſpũ uehemẽte flante direptũ : atq; diſperſum: lapidẽ uero creuiſſe tantũ:ita:ut oĩs terra ab eo uideret impleta. Somniũ itaq; quod uidiſti hoc é:cuius iterpretatio hunc hẽt modũ. Caput quidẽ aureũ te ſignificat:& qui ante te in gẽte babylonia regnauerunt. Duæ inquit manus & humeri idicant:qũo a duobus regibus ueſter poſſit deſtrui principatus. Illoꝝ denuo alter quidẽ ab occidẽte erit deſtructurus imperiũ:ſimilis æramẽto cuius rurſus regnũ ceſſare facit qui ferro uideꝰ equalis:tenebitq; oĩa:qa ferri natura eſt robuſtior auro & argento ſimul & ere. Significauit quidẽ & de lapide regi:quod mihi non placuit indicare:ſed præterita quæ ſunt iam facta deſcribere:non futura tractare. Siquis autẽ integritatẽ deſiderans uult hæc ꝑſcrutari: & de incertis utrum fiant ſtudet agnoſcere:feſtinet librum legere Danielis : quẽ inueniet inter litteras eſſe diuinas. Rex itaq; Nabuchodonoſor hæc audiens & ſomnium ſuum agnoſcẽs: obſtupuit ĩgenium Danielis:& procidens in faciem eo modo quo deus adoraꝰ ſalutauit Danielem:eiq; ſacrificari q̃ſi deo ꝑcepit. Cui etiã ꝓprii dei ipoſuit nomẽ:& curatorẽ totius regni eſſe conſtituit:cũ cognatis ſuis:qui per inuidiam & dolũ picula ſuſtinuerũt & regem ex hmõi cauſa offendiſſe uidebantur. Interea rex dum feciſſet ſtatuam auream:altitudine ſexaginta cubitoꝝ:latitudine ſex:& eam ſtatuiſſet in maximo campo Babyloniæ:dedicaturus eam:conuocauit ex omni terra cui præetat principes uniuerſos eis primo ꝑcipiens:ut dum audirent tubæ ſonũ:proſtrati ſtatuam pariter adorarẽt qui uero hoc nõ facerent:eos in ignis caminũ ĩterminatus eſt eſſe mittendos. Oĩbus ergo poſt tubæ ſonũ adorantibus ſimulacrũ:Daniel & cognati eius minime hoc feciſſe dicunt:nolentes utiq; leges præuaricate paternas. Qui dum uincti fuiſſent repẽte:& in ignem miſſi inopinabiliter diuina prouidentia liberati:mortis picula fugierunt. Non.n.cõtigit eos ignis. Reor itaq; eo q; nihil iniuſte feciſſent in caminũ miſſi:nõ ſunt ab igne contacti:& facta eſt flammæ natura debilior:habens in ſe dei miniſtros q eoꝝ corpora eſſe talia ꝓparauit:ut nõ potuiſſent ab igne cõſumi. Hoc ergo factũ oſtendit eos apud regem iuſtos atq; religioſos:ꝓ quo habebant ab eo in honore præcipuo. Poſt paululum uero tempus denuo uidit in ſomnis rex aliam uiſionẽ:quia caſurus de regno cũ beſtiis eſſet habitaturus & cum degiſſet hoc modo annis ſeptem in deſerto:reciperet denuo principatũ. Hoc cũ uidiſſet ſomnium magos denuo conuocauit:eiſq; referens quod uiderat:interpretationem cõgruã exigebat. Et

aliorum quidem nemo potuit uirtutem somnii cõprehendere neq; rem manifestare:daniel uero solus & hoc exposuit:& sicut ei prædixerat:ita prouenit. Nam cũ habitasset p̃dictum tẽpus i heremo & nullus septem annoꝝ spatio ad regnũ ausus esset accedere:supplicans deo ut regnũ reciperet: denuo reuersus ad illud est. Nullus igit culpet me eo q; ita narrauerim singula sicut in antiqs libris inueniunt scripta. Nam ipso historiæ meæ principio pp eos qui q̃stiones faciunt:ut in aliquo culpare nitunt:astruxi dicẽs trãslatuꝝ me libros hæbraicos in eloquiũ Græcũ:& hos uolẽtibus apire neq; adiicere ipse aliqd seorsum:neq; subtrahere mepmittens. Porro Nabuchodonosor dum uixisset annis quadraginta defunctus est:uit industrius:& pnoꝝ regum ualde fœlicior. Meminit huius actuũ & Berosus in libro tertio historiæ chaldæorum:ita dicẽs. Audiẽs aũt eius pater Nabuchodonosor quia satrapa qui constitutus fuerat in Aegypto & locis syriæ inferioris & Phœnicis:recessisset ab eo: cum ipse iam fatigati non posset:cõmittens filio Nabuchodonosor iuueni quãdã partem exercitus misit aduersus eũ. Nabuchodonosor aũt filius congressus aduersus eũ qui ab eius patre recesserat: facta dimicatione & eum uicit:& prouinciam ex isto principio suo subiugauit imperio.

Regum babylonicorum inuicem successios:& per mortem ablatio regni Babylonici sub Balthazare per Cyrum & darium subuersio. CAPI. XIII.

EO itaq; tempore cõtigit:ut pater eius Nabuchodonosor egrotaret i Babylone ciuitate & a uita recederet:qui regnauit annis uiginti & unum. Nabuchodonosor filius non post multũ tps morte patris agnoscens:& disponens causas Aegypti reliquãq; prouinciam:& captiuos eius & phœnicũ:& Syroꝝ & gentium Aegyptiorum: & præcipiens principibus qbusdã amicis:ut cũ magna uirtute & oĩ utilitate ad Babyloniã cuncta deferrẽt:ipse cũ paucis p desertum uenit ad Babyloniã & potitus regꝝ q̃ gubernabãtur tũc a Chaldæis a quodã uiro optio sibimet reseruanti totius regni prini dñs est effectus. Captiuis aũt ueniẽtibus habitationẽ cõstituit in locis oportunissimis Babyloniæ ciuitatis:ipse uero de diuitiis quas acceperat de manibus hostiũ & tẽplum Belis & reliqua largissime nimis ornauit: & antiq ciuitati alia quoq; cõtulit:& prisca repauit:ita ut nequaq obsidẽtes ualerẽt fluuiũ cõuertere:& ciuitati aliquo mõ p̃ualere:erexitq; tres porticus itrinsecus:& tres extrinsecus de latere cocto:decẽterq; muniẽs eas & exornãs ualde magnifice:p̃nis quoq; regalibus alia p̃xie regalia fabricatus ẽ:quoꝝ spacia: & reliq pulchritudinẽ dicere credo supuacuũ. Verũtamẽ hoc sciendũ:qa dum essent hæc magna & nimis eximia:diebus tñ. xv. consumata sũt. In istis uero regalibus lapides posuit:quoꝝ similitudo erat instar mõtis:& plantauit diuersas arbores:fecitq; hortũ qd suspẽsile dicebat:eo q; uxor eius positionem regionis propriæ uidere desideraret quæ nutrita fuerat in locis Medie. Hoꝝ itaq; meminit etiam megasthenes in quarto indicoꝝ libro:ubi nitit approbare hũc regẽ fortitudine & actuũ magnitudine herculẽ trãscendisse. dicit aũt eũ uãstasse libye ciuitatẽ:& Hiberiã. Sed etiã diocles in secundo Persicorum libro meminit huius regis:& Philostratus in ĩdicis & Phœnicis historiis dicit:quia iste rex obsedit Tyrum annis tribus & decem mensibus:cũ illo tpe Tyro regnaret Ioathabules. Hoc mõ ergo diuersi scriptores huius regis fecere memoriam. Post mortem uero Nabuchodonosor Amilma dapacus qui & Abimatadocus filius eius suscepit regnũ:& Hierosolymitaꝝ regem Iechoniam qui & Ioachim soluit a uinculis:eũq; inter amicos necessarios habuit:& multa ei dona concessit: fecitq; eum in Babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non seruauerat Iechoniæ: qui se utique cum uxoribus & filiis & omni cognatione sponte tradiderat pro ciuitate:ne sicut prædiximus obsessione capta uastaret. Moriente uero Amilmadapaco post annos octo & decem sui regni. Egressarius filius eius tenuit principatum. xl. annis. Eo quoq; mortuo:ad eius filiũ Laborsordachum peruenit imperium. Quod dum nouem mensibus habuisset:regnũ eo defuncto tranit ad Balthazar qui Naboar nuncupat. Contra hunc itaq; regẽ castra ametati sunt Cyrus Persaꝝ rex & darius Medoꝝ. Qui dum obsiderent eũ in Babylonia:mirabile quoddã p̃digium cõtigisse dinoscitur. Iacebat náq; cœnans in domo maxima & conuiũiis regalibus oportuna cũ suis cõcubinis pariter & amicis placuitq; ei:ut de proprio templo uasa dei deportarentur:quæ hierosolymis dep̃datus Nabuchodonosor usus quidem eis nõ fuerat:sed in templo suo dicauerat. At ille superbia ductus est:ut eis uteretur ad pocula:& hoc modo blasphemaret in deo. Tunc itaq; uidit de muro uenientem manũ:& in pariete quasdã syllabas scribẽrem. Qua uisiõe turbatus cõuocauit magos atq; Chaldæos:& oẽ genus similium qd inter barbaros somnia & hmõi signa discernere prævalebant:ut ei q̃ fuerant scripta manifestarent. Cunq; magi nihil penitus inuenire neq; intelligere se posse dicerent in angustia rex constitutus:& multa tristitia propter hanc sic inopinabilem causam:in oĩ prouincia prædicari fecit ut qui litteras illas & quæ per eas significarent posset exponere:ei torquẽ aureã: uestemq; dari purpuream sicut regibus Chaldæis mos erat uti:& tertiã partẽ ei sui pariter principatus offerret. Quo facto:dum multi magni concurrerent:ut propositam munificentiam regis haberent: inuentionem aut significationem litterarum nequaq inuenire poterant. dumq; regem uideret in anxietate sua auia constitutum. cœpit eum confortare ac dicere:eo q; esset quidam de iudæa captiuus: ex eorum genere quos deduxerat Nabuchodonosor cum Hierosolymã deuastasset:cui nomẽ erat daniel:uir sapiens & argutus:ut posset res inuenire difficiles:& quæ soli deo nota uiderent:qui etiã Nabuchodonosor regi

cum nullus alter potuiſſet dicere quibus egebat:ad agnitionis lumen adduxerat quod q̃rebat adiiciens:ut eum euocaret & peteret:quatenus de litteris eo narrante cognoſceret: quod nullus poterat inuenire:ſi triſte aliquod ſignum ſignificaret a deo. Hæc audiens Balthazar:Daniel ad ſe uenire præcepit. Cui cum dictum fuiſſet de eo:eiuſq; ſapia:quia ſanctus ei ſpūs ineſſet:& ſolus inuenire poſſet q̃ alii nec mente conceperant:poſcebat:ut ei q̃ ſcripta fuerant & quæ ſignificare poterant indicaret. Quod ſi faceret:purpura ueſtiendum:& torquem auream circa collum eius dãdam eẽ promiſit: inſuper ei & tertiam partem regni pro honore ſapiæ conferendam ut ex eis in ſignis uidentibus appareret. Quo facto:Daniel dona quidem eũ retinere apud ſe dixit:ſapiẽtiam nãq; & diuinitatẽ ſine ſuffragiis ſemper exiſtere:& gratis prodeſſe querentibus:ea uero q̃ ſcripta uidebant ei ſignificaturę ſe eſſe promiſit:dicẽs:hæc eius uitæ indicare ſubuerſionẽ:eo q; neq; ex his ex quibus parẽs eius propter iniurias dei fuerat caſtigatus:ille didicit eẽ prius & nihil ultra humanam cogitare naturam:qñ & Nabuchodonoſor mutatus in beſtiam propter ea quæ impie geſſerat:poſt multas preces ac ſupplicationes miam potuit promereri:& ad humanam redire conuerſationẽ:ac regna priſtina reparet; q propter hæc ſolum deum omnẽ habere uirtutẽ & humano generi prouidere donec aduixit aſſeruit. Tu inquit obliuionẽ horum habẽs multumq; diuinitati blaſphemans:in eius uaſis una cum tuis cõcubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidens deus & iratus:p ea quæ ſcripta ſũt pronunciauit:q tibi terminus ſit futurus. Illæ uero litteræ deſignabãt hæc. Mane quod latina lingua ſignificare põt numerum:quia uitæ inquit tuæ deus tẽpus:& regni dinumerauit:& paruũ tibi ſupereſſe decreuerit. Techel & idem hoc ſignificat pondus. Apponderans inquit deus tuæ uitæ tẽpus:iã illud declinare pronunciat. Phares ſed & hoc fragmentum ſignificat lingua romana. Frangit inquit deus regnum tuum:& Medis illud perſiſq; diſtribuit. Cunq; Daniel hæc indicans:dixiſſet q̃ fuerat in pariete conſcripta Balthaſar equidem regiam triſticiam q̃li poterat pro tantæ calamitatis ſignificatione proue nire detinuit:non tamen prophetæ quaſi malaę rei indici dona quæ promiſerat denegauit:ſed cũcta conceſſit:cogitans:quia illa quidem pro quibus darent propria eius:& non ꝓphetantis eſſent:illũ uero qui hæc uere diſcreuerat uię bonũ dicebat ſimul & iuſtũ. Igitur non poſt multũ tẽporis & ipſe eſt captus:& ciuitas Cyro Perſaę regi aduerſus cũ fortiſſie dimicanti tradita. Balthaſar eni is eſt ſub quo capi contigit Babyloniã:cũ regnaſſet iam decẽ & ſeptẽ ãnis:nepos Nabuchodonoſor regis:cui talem fuiſſe terminũ ꝓcepimus. Darius aũt Aſtyagis filius:qui Babyloniorę principũ deſtruxit cũ Cyro cognato ſuo:annũ habebat ſexageſimũ ſecundũ:cũ Babylon fuiſſet inuaſa:qui tamen alio noie uocabat a græcis:quiq; Danielẽ ꝓphetã ſumẽs ad ſe in mediã duxit:& oĩ honore eũ celebrauit:eratq; unus inter tres Satrapas quos Darius ſup trecẽtos ſexaginta Satrapas inſtituerat.

Daniel ſub Dario i lacum leonum immiſſio:ſed nulla leſio honor & claritas Daniel & prophetiæ eius. CAP. XIIII.

Daniel itaq; dũ eſſet apud Darium in honore præcipuo:itaut q̃ſi ſoli cuncta uiderẽtur eſſe cõmiſſa:inuidiæ apud cæteros crimine laborabãt. Mordent eni:qui quoſdã apud principes pluſq; ſe ualere conſpiciunt. Et dũ quererẽt occaſionẽ:& derogationis ſomitẽ:uidentes eũ apud Darũ eſſe probabilẽ nullam inueniebãt cauſam. Nam dũ eſſet & ſuper theſauros & omne ſuffragiũ oblatum a quocunq; deſpiceret:cui turpe uidebat aliquid etiam pro bonis rebus accipere nullam criminis cãm accuſatores inuenire faciebat. Illi uero cum nihil haberent quod contra Danielem dicentes:regio eum poſſent honore priuare:alium queſiuere modũ quo eum minorem apud gratiam regis oſtenderent. Videntes nanq; eum tertio in die orantem ad deum:occaſionem ſe inueniſſe putauerunt:per quam perderẽt:Danielem. Et uenientes ad Darium nunciauerunt ei:quia ſatrapis & eius principibus placuiſſet:ut triginta diebus populus requieſceret: quatenus neque ipſum aliquis neque deos eorum adiret:ſimiliter nec exoraret:& horum ſiquis ſententiam tranſcenderet in lacum leonum periturus includeretur. Rex autem eorum nequitiam non intendentes:nec hæc quoque contra Danielem arbitratus facta molimina:dixit placere ſibi quæ ab eis decreta uidebantur:& eorum ſententiam confirmare promiſit:propoſuitque decretum in populo:quod ſatrapum placita deſignabant. Et cæteri quidem iuſſa cuſtodientes ne tranſcẽderent q̃ ꝓcepta uidebantur a rege quieſcebant: Danieli uero nulla fuit in iſtis cura:ſed ut erat ſolitus:ſtans deum cunctis inſpiciẽtibus adorabat. Satrapæ occaſione ſumpta:quam contra Danielem inuenire querebant:mox uenerunt ad regem accuſantes tanq; ſolus Daniel eius præcepta tranſcenderet:quia dum nullus alter apud eos orare præſumeret:qđ non qdẽ ꝓpter ipietatẽ:ſed ꝓpter cuſtodiam fieret ꝓceptoręille contẽnens ꝓcepta:ad ſuum oraret deũ. Credẽtes eteni:quia ꝓpter magnũ fauorẽ quo eũ Darius diligebat:etiam illoę decreta contẽnens Danieli ueniam daret:in hoc potius habẽtes inuidiã:magis inſtabant:& ad nullã manſuetudinẽ recedebãt:ſed eũ ſecũdũ legẽ datã in lacũ leonũ ꝓiiciẽdũ eſſe Poſcebant. Sperans aũt Darius quia eũ eriperet deus:& nihil a beſtiis ſuſtineret aduerſum:conſolabat eũ ut fortiter ferret euentũ. Rex itaq; dũ fuiſſet in lacũ miſſus Daniel:ſignato lapide:qui pro ianuis in eius poſitus erat ore diſceſſit:& incœnatus totã noctẽ duxit inſõnẽ:meſtus & ꝑ Daniele nimis afflictus. Die uero facto:ſurgẽs uenit ad lacum & inueniens eũ ſanũ:ſignaculũ quo lapidem obſignauerat aperiẽs:clamauit uoce magna Daniel:requens ſi ſanus eẽt. Quo reſpondente

regi:quia nihil paſſus fuiſſet mali:iuſſit eum repente de lacu protrahi beſtiaꝝ. Inimici ergo uidentes nihil mali pertuliſſe Daniel:dicebant regi:nō eū diuina prouidentia cuſtoditū: ſed ſaciatos leones corpus eius cōtingere noluiſſe. Ille uero eoꝝ nequitiā uidens:iuſſit leonibus multas carnes apponi eiſq; ſaciatis inimicos Danielis in lacū ꝓcepit immitti:ut ſi reuera p ſacietatem ad eos minime leōes accederent:hoc apte cognoſceret. Quo facto & ſatrapis in lacum depoſitis:Dario manifeſtatum eſt: qa diuinitas ſaluū fecerit Danielem. Leones.n. nulli eoꝝ penitus pepcerūt:ſed oēs piter diſcerpſerūt: q̄ſi rabida fame pleni:& nulla cibi copia recreati. Arbitror.n. qa non fuerūt ad hoc fame ꝓuocati leones:qui utiq; pauloante uidebant carniū abundātia ſaciati:ſed hoium nequitia etiam irrationabilibus erat aīalibus manifeſta:ſimul & qa dei uolūtate uocabant ad pœnā. Peremptis itaq; hoc modo Danielis inimicis:rex clarius qđ actū fuerat diuulgauit in oī puīcia:laudās deum quē Daniel colebat eūq; uerꝝ & oīpotentē aſſerens eſſe ſolū. Habuit aūt ēt daniel in honore ꝓcelſo:principem eū ſuoꝝ faciens amicorum. Cū ergo daniel ſic eſſet inſignis & clarus:eo q religioſus exiſteret:ædificauit in echbathanis Mediæ mauſoleū ualde ꝓclaꝝ:& mirabiliter nimis inſtructū:quod eqdē manet hactenus & uidentibus credit nup ædificatū:ita ut ea die q̄ cōſpicit poteſt eſſe conſtructū. Sic eius pulchri tudo noua uidetur:& ſolida:nullaq; ſenectute tā magni tpis lōgæuitate cōfecta:cū eadem edificia q̄ ubi hoīes ſpacianſ:& ad uetuſtatem ueniāt:& ſua fortitudine longæuitatæ careant:ac ꝓprii decoris amiſſione marceſcant. Hactenus enim ſepeliunt ibi Medoꝝ reges atq; Perſaꝝ piter & Parithorū: & cui hæc cura cōmittit:ſacerdos eſt Iudæoꝝ:& hoc fit uſq; ad ꝓſens tps:Dignum eſt.n. de daniele dici qđ maxie q̄libet audiens debeat admirari. Qui dū mirabiliter & q̄ſi uno quodā loco maxīo poſitis oīa prophetaſſet:& uitæ ſuæ tpe apud reges & plebē in honore fuit:& gloriam & memoriā poſſidens ſempiternam. Omnes itaq; libri quoſcunq; conſcribens dereliquit:legunt hactenus apud nos & ex his credimus:quia Danieli loquebatur deus. Nō ſolū enī futura ſicut alii quoq; prophetæ ꝓdixit etiam ſed tps diſiniuit:quo hæc neceſſe ſit adimpleri. Prophetis nāq; prioribus mala prædicentibus. & ꝓpterea a regibus & populo nō bene ſuſceptis: Daniel bonaꝝ reꝝ ꝓpheta fuit apud eos:& ꝓpter famā reꝝ quas prædicebat:fauorem uidebat habere cūctoꝝ:per euētum uero cāꝝ ueratius ac quirebat dictorū fidē & opinionē diuinitatis hēbat in populo. Reliqd.n. nobis ex his quæ conſcripſit:unde integritas eius prophetiæ:& nulla mutatio poſſit agnoſci. Ait.n. qa cū eſſet in Suſis i metropoli Perſidæ cū ſuis ſodalibus exiuit in cāpū: & repente terremotu facto:relictus ſit ſolus:aīcis eius per diuerſa diffugientibus:conturbatuſq; in faciē ſuper ambas ceciderit manus. Tum quodā tā gente eum:& inter hæc ut ſurgeret imperante:quatenus ea quæ erāt poſt multas generationes ciuibus euentura conſpiceret:dum ſurrexit oſtēſum ſibi dixit arietē magnum multa quidem cornua habētem:nouiſſimum uero eoꝝ præceſſum:deinde reſpexiſſe quidem ad occidētē:& uidiſſe hircū exinde ferri p aerē:congreſſumq; arieti:& eū ſecundo cornibus impetu ꝓſtrauiſſe in terram:& undiq; cōculcaſſe deinde ſe uidiſſe hircum de fronte cornu maximū produxiſſe:quo facto:orta ex eo loco cornua q̄ttuor:& ad uētos ſingulos eſſe conuerſa:inter q̄ aliud puulū ortum fuiſſe conſcripſit. Qđ dum creſceret dicebat deus q hæc monſtrabat:hoc expugnatuꝝ fore eius gētem:& ciuitatem ſortiter eē capturum:templumq; concrematuꝝ:& ſacrificia fieri prohibituꝝ diebus mille:ducētis:& ſexaginta ſex. Hæc quidem in campo qui eſt in Suſis Daniel ſe uidiſſe conſcripſit:& tali modo deum ſibi hanc aperuiſſe uiſionē expoſuit:arietē quidem regnū Perſaꝝ & Medoꝝ ſignificare dicēs:cornua eos q regnaturi forent:nouiſſimum uero cornu figurificare dicens ultimum regem:& hūc diuitiis & gloria priorum eē ꝑcipuum. Hircum aūt ſignificare narrabat:qa aliquis de Græcis regnaturus eſſet qui ſecundo congreſſus aduerſus Perſam:eum bello deuinceret:& omnē gloriam eius principatus auferret:& maximo cornu quod erat in hirci fronte primum ſignificari regē & ortum q̄ttuor cornu oꝝ illo cadente:qui ad quattuor ptes terræ uidebat aſpicere:ſucceſſionē uniuſcuiuſq; poſt obitum primi regis dixit ānunciare:& diuiſiōem regni inter eos eē faciendam:dū ille prior nec filios:nec cognatos habiturus eſſet:multiſq; annis in terraꝝ orbe eſſet regnaturus:& ex eis quendā oriri regem: & expugnatuꝝ gentē eius:& leges atq; conuerſationē pariter ablatuꝝ:& tēplū deꝑcatuꝝ:& ſacrificia celebrare: trib⁹ ānis eē ꝓhibituꝝ. Et hæc utiq; gens noſtra ſuſtinuit per Antiochū qui appellatus eſt Epiphanes:hoc eſt ꝓclarus:ſicut uidit Daniel & ante multos conſcripſit:q̄ oīa illi deo ſibi monſtrante conſcribens reliquit:uti legentes & quæ iam prouenere conſiderantes:credant in honore diuino fuiſſe Danielem:& per hæc q̄ ſunt ita ueriſſima epicureos errare cognoſcant:qui & prouidentiam uitæ negant:& deum res humanas curare non exiſtimant:neq; abrā incorruptibiliq; ſubſtantia pro ſtabilitate cunctoꝝ gubernari iudicant uniuerſa:ſed hunc mundum ſine rectore:& ſine cura aliqua ferre ſponte confirmant. Quæ ſi ita ſunt ſine ꝓſule:ſicut naues gubernatoribus deſolatas uētoꝝ uiolentia ſubmergi conſpicimus:aut currus ſine agitatore confringi:ita & mondus ſine prouidentiæ regimīe olim potuit delici &pire quaſſatus. Ego itaq; Daniel dicta hæc reſpiciēs:ualde puto a uera opinione recedere eos qui nullam prouidentiam humanarum rerum dicunt habere deū. Non enim ſi hæc ſponte gererentur ſecūdum illius prophetiam omnia prouenire conſpiceremus. Ego ſiquidem ut de his inueni & legi:ita conſcripſi. Si quis autem uult opinionem aliam ſequi:crimen pro diuerſa ſententia non habebit.

HAec continentur in undecimo libro Iosephi historiaꝝ antiqtatis iudaicæ.

Qualiter Cyrus perſaꝝ rex Iudæos a Babylonia ad propriam redire terram:& templū reædificare præcepit:dans eis pecunias. CAP. i.
Qūo ꝓhibuerūt eos præſides regis templū reædificare impedientes. CAP. ii.
Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambyſes accipiens regnum interdixit omnino Iudæis templum reconſtruere. CAP. iii.
Quia Darius rex ꝓſaꝝ Hyſtaſpis filius honorauit gētē Iudeoꝝ:& tēplū eiꝰ edificauit. CAP. iiii.
Quia poſt ipſum filius eius Xerxes familiariter Iudæos tractauit. CAP. v.
Qūo regnante Artarxerxe:gens Iudaica pene cūcta deleta eſt. CAP. vi.
Qualiter Vagoſus dux Artarxerxis ioniorꝭ multa i iudeos iniurioſa miſit. CAP. vii.
Quāta iudeis rex macedonum Alexander bona fecit:poſtq̄ Iudæam obtinuit. CAP. viii.

Cōtinet hic liber tempus ánoꝝ ducētoꝝ quinquagintatrīū:menſium quinq;.

Incipit liber undecimus antiquitatum.

Qualiter Cyrus ꝓſaꝝ rex Iudæos a Babylonia ad ꝓpriā redire terrā:& tēplū reædificare ꝓcepit: dans eis pecunias. CAP. I.

PRimo imperii āno regis perſaꝝ Cyri. Qui ſeptuageſimus concurrebat: ex die quo noſtrū populū contigit ex propriis finibus ad Babyloniam migrare:miſeratus ē captiuitatis deus:& illius calamitatis infœlicium iudeoꝝ:& ſicut p Hieremiam prophetam ante ꝓdixerat q̄ ciuitas euerteret:poſtq̄ ſeruierūt Nabuchodonoſor:& nepotibus eius:& hāc ſuſtinuerunt ſeruitutē p annos fere ſeptuaginta:rurſus eos ad propriam reſtituit terram:& tēplū reædificare:& ꝓterita frui fœlicitate decreuit. Cō citās igit animum Cyri:fecit eū p omnē aſiam ſcribere. Cyrus rex hæc dicit. Qūo me maximus orbis terraꝝ deus regē conſtituit:credo hūc eē quē genus iſrahel adorat. Is.n.& meum ꝓdixit nomē p prophetas: qūo tēplū eius edificaturus eēm in Hieroſolymis in terra Iudæa. Hæc aūt cognouerat Cyrus legēs librū quē inter ſuas ꝓdicationes Eſaias reliquerat ante ducenteſimū & decimū annū. Sic enim in archano ꝓdicauerat dixiſſe deū. Quo uolo Cyrum quē multaꝝ & magnaꝝ gentiū regē conſtitui mittere populū meū ad propriam terram:& tēplū mihi conſtruere. Hæc Eſaias ꝓdicauerat:ante ános cētū. xl. deſtructiōis tēpli. Quæ dū legeret Cyrus:& miraretꝰ nomē dñi impetus eū qdā accepit:ut magnificam ſcripturam impleret. Cōuocās aūt clariſſimos Iudæoꝝ:q̄ Babylōe hitabāt:dixit ſe concedere ad propriam Iudæos remeare ꝓuinciā & ciuitatē Hieroſolymā:& tēplū dei recōſtruere ſe eos. ſ. adiuuāte. Tūc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ uicinis:ut aurū cōferrēt & argētū ad tēpli renouationē:inſup ad imoladū pecora. Hæc Cyrus cū Iſrahelitis dixiſſet:egreſſi duaꝝ tribuū prīcipes:Iudæ ac Beniamin:una cum leuitis & ſacerdotibus: ad Hieroſolymam puenerunt. Multi uero reſiderūt Babyloniæ:minime paſſi poſſeſſiones ſuas relīquere. Quo dum ueniſſent:omnes amici regis adiuuabant eos:& conferebāt ad tēpli renouationē alii auꝝ:alii argentum:quidam aūt & equos:ac iumētoꝝ multitudinē:& uota deo reddebāt:& cō ſtitutas ſecūdum ueterē conſuetudinem īmolationes celebrabant:tanq̄ recreatā & antiquā religionis conſuetudinem rediuiuam. Tranſmiſit ēt Cyrus uaſa dei:q̄ auferens a tēplo Nabuchodonoſor ad Babyloniam uſq; portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mitridati cuſtodi ſuoꝝ theſauroꝝ præcipiens ea dari ſeruāda Abaſſaro:donec tēplū redificaretꝰ:ipſecto aūt eo:traderet ſacerdotibus & prīcipibus uulgi reponenda in tēplo:Direxit etiam epiſtolam rex Cyrus aſſyriæ ſatrapis:hæc continētē. Rex Cyrus Siſinnio. & Satrabanæ ſalutē. Iudæos terram meā inhabitantes q̄ uoluerunt ad ſuā patriā redire:ꝑmiſi:& ciuitatē renouare tēplūq; dei in Hieroſolyma rurſus edificare in eodē loco in quo prius fuerat conſtitutū. Miſi aūt & Mitridatē pecuniaꝝ meaꝝ cuſtodē:& Zorobabel principē iudæoꝝ:ut fundamenta reſtituant:tēplūq; recōdant. Cuius altitudo ſit cubitoꝝ ſexaginta:eorūdē & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito:& unū parietē ligneū ex materiis ipſius prouinciæ:ſimiliter & altare:ſup quod immolēt deo. Sumptus uero de meis in his oībus uolo fieri. Tranſmiſi etiam uaſa quæ de tēplo rex Nabuchodonoſor abſtulerat:tradēs ea Mitridati pecuniaꝝ cuſtodi:& Zorobabel principi Iudæoꝝ:ut quatenus ea ad Hieroſolymam reportēt:& tēplo dei reſtituant. Quoꝝ numerus eſt tantus:Refrigeratoria aurea. l. argenta. lx. ſitulæ aureæ. l. argēteæ quigētæ libatoria aurea triginta:argentea duo milia:pateræ aureæ quadraginta:argenteæ quadringentæ:& uaſa alia maxima mille. Cōcedo etiam eis honorē quo potiebant pentes eoꝝ:præterea p iumētis: & uino:& oleo:dragmas ducētas:qnq; milia qngētas:& ad ſimiliam tritici:uigintiqnq; milia:quin gētas artabas:quæ iubeo ꝓberi de tributis Samariæ faciantq; ei īmolationes in Hieroſolymis ſacerdotes ſecūdū leges Moſaycas:& offerētes ſupplicēt deo p ſalute regis & generis eius:ut regnū Perſaꝝ pmaneat. Eos uero q̄ hæc cōtēpſerit uel infirmauerit:iubeo crucifigi ſubſtātiaſq; eoꝝ eē regales. Et epiſtola qdē hæc hūit. Hi aūt q̄ ex captiuitate ad Hieroſolymā cōuenerūt:fuerūt milia q̄draginta duo:q̄drigēti:ſexaginta Qūo ꝓhibuerūt eos ꝓſides regis:tēplū reedificare ipediētes. CAP. II.

SEd dum mitterent templi fundamẽta:& nimis circa edificia feſtinarent:omnes in cir cuitu gẽtes:præſertim Cuthei quos a Medica & perſica terra Salmanaſſar rex aſſyrio. rum migrans:habitare fecit Samariam:cum exide populum iſra bel tuliſſet. petebãt ſa trapas & eos qui edificia curabant:ut impedirent Iudæos:ne inſtaurarent ciuitatem tẽ plumq; conſtruerent:qui pecuniis corrupti uendiderunt Cutheis negligentiã & ſocor diam edificationum. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitum ducẽs contra Maſſa. getas uita priuatus eſt. CAP. III.

CAmbyſe autem filio Cyri principatum ſuſcipiente:qui in Aſſyria:& Phœnice:& Amo nitide & Moabitide ac Samaria morabantur:epiſtolam mittunt hæc continentẽ. Do mine ſerui Mirabimus omnia accidentia ſcribens:& Semelius ſcriba:& curia Syriæ: iudiceſq; phœnice. Cognoſcere te rex oportet iudæos qui ad Babyloniã deducti fue. rant ad nos rediſſe & ciuitatẽ rebellẽ ac maliuolam ac ſora eius:ac muros edificare tẽ plumq; reconſtruere. Scito aũt his perfectis:neq; tributa eos pati redderes:neq; obedire:ſed etiam re. gibus reſiſtere & magis imperare q̃ obſequi feſtinare. Dum ergo edificatur templum & fieri feſtina. tur optimum nobis uiſum eſt:reſcribere tibi quatenus monumenta parentum tuorum inquiras:in quibus inuenies rebelles iudæos & regibus inimicos:ideoq; ciuitatem eorum fuiſſe deſtructam. Propterea uiſum eſt nobis & uobis certum facere quod fortaſſis neſcitur:quomodo ſi ciuitas reno. uata:& undiq; muris munita fuerit:uia tibi claudetur ad inferiorem Syriam & Phœnicem. Poſtquã uero Cambyſes hanc legit epiſtolam:natura maliuolus exiſtens mouetur:& ſcripſit hæc dicẽs. Rex Cambyſes Rathymo accidentia ſcribenti:& Belle Semio:& Semelio ſcribæ:& reliquis conſtitutis & habitantibus Phœnicem & Samariam:hæc dicit. Legens miſſos a uobis apices:iuſſi parẽtum me. orum inquiri uolumina:& inuẽta ẽ ciuitas inimica regibus ſemp exiſtere:& ſeditiones:ac bella ha bitatores eius cõmouiſſe:regeſq; eos; cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris Syriæ & Phœnicis exigiſſe. Igitur præcipio minime concedi Iudæos ciuitatẽ edificare. ne plus creſcat eos; malitia:qua ſemper contra reges uſi ſunt. Cum has litteras legiſſent. Rathymus & Semelius ſcriba & qui cum eis erant:ſtatim equis deuecti:propere ad Hieroſolymam ducẽtes ſecum multitudinem aduenerunt:& ciuitatem & templum edificare Iudæos uetabant. Quæ qdẽ opera p annos nouem ſunt impedita:uſq; ad ſecundũ annũ Darii regis pſaꝛ. Nã Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cũ ſubiectis Aegyptiis reuerteref:defunctus eſt in Damaſco. CAP. IIII.

POſt magorum uero interitum qui defuncto Cambyſe pricipatum perſarum tribus an nis tenuerunt:hi qui ſeptem domini nuncupãtur apud perſas:filiũ Hyſtaſpis Darium regem ordinauerunt. Qui dum priuatus eſſet deum orauit:& ſi fieret rex:omnia dei ua ſa quanta Babyloniæ inuenirentur:ad templum Hieroſolymitarum mittere ſe promi ſit. Contigit autem eodẽ tẽpore ꝓficiſci Zorobabel ducẽ captiuoꝝ Iudæoꝝ ab Hiero ſolymis ad Darium. qui regi quõdam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum aliis duobus dignus iudicatus:quẽ ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero imperii anno:Darius ſũ mo apparatu cœnã exhibuit amicis:& uernaculis ſuis:& ſatrapis perſarũ:& ꝓfectis Indiæ:& Aethio piæ:magiſtratibuſq; centum uigintiſeptem prouinciarum. Cum autẽ completis dapibus unuſq; ſq; ad dormiendum rediſſet:rex Darius ad cubiculum ueniens. paucum noctis requieſcens:expergefa. ctus quod noctis reſtabat:reliquum inſomne protraxit:fermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit:promiſitq; ſummo honore fulciendum:qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpon dere ualuiſſet:& ueſtimento purpureo indui:& in poculis aureis bibere:& ſuper aurum dormire:cur ruque frenis aureis ornato:& cidari byſſina:ac torque aurea uti:& poſt ſeipſum ſedere propter ſapi entiam:affinemque ſuum eſſe uocitandum. Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet:primum conſu luit:utrum fortius ſit uinum:ſecundo:utrum rex:tertio utrum mulieres:aut ſi his omnibus magis fortior ſit ueritas. Has cum illis propoſuiſſet quæſtiones:requieuit. Luceſcente autem die:conuoca uit omnes magiſtratus:& ſatrapas:& præfectos Perſarum:& Medorum:ſedenſq; i ſolio quo ſolebat unũquẽq; corporis cuſtodẽ corã oĩb' iuſſit pronũciare:qd eis de ꝓpoſitis qõnibus' uideret. Tũc pri mus excellentẽ uini fortitudinẽ oſtẽdẽs ait. Cũ uini fortitudinẽ cõſicio:oĩa ipſã hoc modo uincẽ tem inuenio. Nam mutat & decipit bibẽtium mẽtes & animos. Reges etiam pupillis & infantibus ſimiles facit:ſeruo quoq; ac libero audaciã concitat pauperes diuitibus ſimiles parat. Conuertit enĩ & reformat animas:& calamitatibus cõpreſſas reficit:mæſticiam extinguit:alienæq; debitores pecu niæ ad obliuionẽ perducit:ita diſponens eos:ut ſe oĩbus ditiores putẽt:nihilq; uile loquantur:ſed memores diuitiarum:fœlicibus utantur uocabulis:& reges magiſtratuſq; contemnãt. Amicorum quoq; ſolitam expellit memoriam. Nam ſcit homines etiam contra amiciſſimos armare:ſocietates diſſoluere:& ad ſobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint:excitantur nihil peni tus de his quæ in ebrietate cõmiſerũt cogitantes. Hæc ergo cõſiderans omnibus fortitudinem uini comperio potiorem:& uiolenter omnia uincẽtem. Poſtq; hæc primus quæ dicta ſũt de fortitudine

uini differuit:secundus dicere cœpit de regis fortitudine:ostendens eum superiorem ac potentiorē his quæ ualida dicuntur. Modum aūt probationis hinc assumpsit:& dixit. Dum omnia sub hominum coherceantur potestate.qui maria ac terras cogunt competenter sibi seruire:etiam ipsi homines sub manu regum ac potestate degunt. Qui ergo super tam potens & ualidum animal dominātur:cur non insuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicentur. Illi & bella:& pericula subiectis imponentes audiuntur:& eos contra inimicos dirigentes propter suam fortitudinem habent obedientes:montes quoq; dirui:muros ac turres deponi iubentes:præterea occidi ac interfici faciunt:ne regum præcepta transcendere uideantur. Vincentes aūt ꝑdam quam ipsis abstulerint bellis regi reportant. Hi quoq; q non militāt:sed terram colūt arantes:cū ꝑ laborauerit:& oēm opē & miseriā tolerauerint:messe facientes:ac fructus colligentes:tributa regibus offerūt:& qd uel dixerint uel iusserit sine dilatione complet. Qui cū oī luxuria uel libidine saturati dormierint:aliis uigilātibus custodiunt:tāq; ipso timore uicti:minime audēt dormientē relinq̄re uel discedere:ac sibi quidere:sed unū opus hoc existimant necessarium:ꝑmanētes custodiāt regē. Cur itaq; nō uidetur rex cūctos fortitudine supare:cui tot populi obsecūdare ꝓcipiuntur. Isto quoq; tacēte de mulieribus & ueritate terti⁹ Zorobabel cœpit docere dicēs. Sic eqdē forte uinū & rex fortis ē. cui oēs obaudiūt:sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad uitā edidit:& eos q uites plantauerunt unde ꝑfluit uinum:mulieres creauerūt & aluerūt. Nihil aūt est:qd nō ab his hēamus. Nā & uestes nobis ab his texuntur:& domus nostræ ꝑ has curant atq; seruantur:& non possumus a mulieribus segregari. Sed etiam aurum multū & argentū si possideamus:& quicqd aliud fuerit ꝓciosum & ĩdustria dignum:cū uidemus decoram mulierē:oīa relinquentes:speciem eius obstupescimus:& patimur omnia cōcedere quæ possidemus ut desiderata pulchritudine potiamur. patres & altricem terram:sæpius & amicos obliuiscimur propter uxores:& animas una cum ipsis perdere non timemus Sic ergo præcipue considerate mulierum fortitudinem. Nonne laborantes & omnem tolerantes miseriam per mare ac terram:cum aliquid perlabores acquirimus:totum offerentes uxoribus:tanquam dominis tradimus. Regem quoq; uidi aliquando tantorum dominum a filia Rabezaci Themasi nomine Apama concubina eius alapis percuti:& diadema tollentem capitis eius sibimet imponentem:& hæc oīa tolleranté ridebatq; cū illa risisset:& cū irata fuisset mestitia confusus:blādimētis placabat mulierē:rogans eā & se nimis humilians:si quando tristem uidisset. Post hæc inuicem respicientibus satrapis & ducibus. Item Zorobabel disputare de ueritate cœpit:euidēter:qdē ostendens:quantū mulieres fortes existūt:debiles tamē & istæ:simul & rex ad cōparationē ueritatis apparent. Nam si terra maxima est cœlū altū & uelox:hæc oīa uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iustus est:& ex eadem causa oportet ueritatem fortissimam iudicari q̄ nihil contra eā iniquitas ualet:insuper & cætera quidem quæ fortia uidentur mortalia & citius deficientia probantur. Veritas autem & immortalis est & sempiterna:nobisq; non pulchritudinem tempore tabescentem accōmodat:neq; substantiam casibus auferēdam:sed iusta & religiosa discernēs ab his quæ iniusta uel iniqua monstrāt. Cum terminasset Zorobabel de ueritate sermonē:laudante multitudine optime eū dixisse:qūo ueritas fortitudinē imutabilē & nō senescentē sola possidet iperauit ei & rex petere ꝑ promissa quæ uellet:nam præstaturū se dixit:eo q̄ sapiētior & prudētior aliis apparuisset. Iussitq; etiam secum eum sedere:& affinem uocari. Tūc Zorobabel admonuit eum ut uotum qd deuouerat si regnum perciperet adimpleret. Votum autem quod ꝑmiserat hoc erat reedificare Hierosolymam:tēplumq; construere:& uasa restituere:quæ auferēs Nabuchodonosor ad Babyloniam portauerat:& dixit hāc esse eam petitionē quā nunc me iubes poscere:propter quod iudicatus sum prudēs ac sapiēs. Rex autē in hoc lætatus surrexit:& eum osculatus. Toparchis & Satrapis scripsit ꝓcipiēs ut deducerēt Zorobabel:necnon & eos qui ad tēpli renouationem cum eo profecturi essent. Præterea mādauit Syriæ ac Phœnicis magistratib⁹ ligna cedrina a libano decisa Hierosolymā trāsmittere & cum eis recondere ciuitatē. Scripsit ēt liberos eē oēs iudæos:qui a captiuitate redierūt ad terram iudæam:ꝓhibuitq; Satrapas & curatores suos iudæis opera ĩperare regalia. Sup hæc ꝓcepit & oēm terrā quā colere ualuissent:sine tributis eos possidere:iussitq; etiā Idumæos & Samaritas:& eos qui humilē syriam habitabant:reddere uicos Iudæorum quos tenebāt insuper ad templi ædificationē quinquaginta milia dari talenta mādauit:sacrificare quoq; eos legitimas īmolatiōes ꝓmisit omnē aūt ipēsam & sacram uestē q̄ seruiunt i templo prīcipes sacerdotum & reliqui sacerdotes a leuitis instrumēta in qbus domino cantēt:de suo fieri præcepit: custodibus quoq; ciuitatis & templi: iugera terræ per singulos annos: & pecunias statutas ad necessaria uitæ dari decreuit. Transmisit etiā uasa:& omnia quæ Cyrus ante:ipsum de Iudæorum restitutione facere uoluit:eadem Darius definiuit implere. His oībus a rege donatis: Zorobabel exiēs de regia domo. respexit sursum ad cœlū & cœpit agere deo gratias sapiæ: ꝑ quā uictoriā Dario ꝓsente ꝓcepat dicens. Nequaquam his dignus fuisset:nisi te domino propitio. Ita deo gratias agens de præsentibus:petebat ut ei futuris adiutor existeret. Peruenit autem ad Babyloniam:& contribulibus suis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias offerrebant:qui eos patriæ suæ restituebat:& ad potum cōiuiaq; conuerti:per septē dies sum ma letitia fruebantur:restaurationē regressionēq; patriæ festiua gratulatione celebrabant

Poſtea omnes principes tribuum ad Hieroſolymam profecturi cum uxoribus & filiis ac ſubiugalibus elegerunt homines Darii:quos cum eis rex uſq; ad Hieroſolymam deſtinauit:& cum letitia & iocunditate cum cantibus tibiiſq; ac ſonãtibus cimbalis ibant. Præcedebat autẽ eos & reliqua multitudo Iudæorum cum ludis. At illi ad Hieroſolymam conſcẽdebant:ab unaquaq; patrum tribu certus numero exiſtẽs. Sed mihi minime uiſum ẽ noia patrum recẽſere:ne legentiũ aĩos a rerũ conſequẽtia ſuſpẽdẽs:obſcurã illis facere narrationẽ. Septuagita cãtores & cãtatrices ducẽtæ. xlv. conſcẽdũt cameli quadringẽti. xxx. Sũma uero multitudinis euntium:qui circa duodecimũ ãnum ætatis habebantur:ex tribu iuda & beniamĩ:fuerũt q̃ter mille milia:& ſexcenta. xx. & octo milia leuite. iii. milia. lxx. Mulierum autem infantumq; commixtũ corpora fuerunt. xl. milia. ſeptigẽti. xlii. Præter hos leuitæ cantores fuerunt centũ. xxviii. ianitores centũ. x. ſerui tẽpli trecenti nonaginta duo: inſup & alii ſexcenti. lii. dicentes quidem ſe Iſrahelitas:nullo modo tamẽ ualẽtes ſuum oſtẽdere genus. Repulſi uero ſunt quidẽ a ſacerdotali honore:qui uxores ſibi copulauerãt alienigenas. Hi nec ſuũ genus dicere prævalebant:nec in generatione leuitarũ uel ſacerdotũ:qui inuẽti fuerunt q̃ſi quingenti. xvv. Mancipiorum uero multitudo ſequebatur eos qui ad Hieroſolymam pergebant:numero ſeptem milia trecenti. xxxv. ſubiugalia qnq; milia:qngenti. xxv. Dux uero dinũeratæ multitudinis:Zorobabel fuit filius Salathiel:ex filiis Dauid genitus de tribu Iudæ:& Ieſus filius Ioſedech:princeps ſacerdotum:necnon & Mardocheus:& Iſrebreus:qui a populo principes fuerunt conſtituti & contulerunt:auri quidem minas cẽtum:argenti aũt quinq; milia. Sacerdotes ergo & leuitæ parſq; totius populi Iudæorum q̃ta in babylone fuit ita ad Hieroſolymorum reſidens ciuitatẽ ibidẽ habitauit:reliqua uero multitudo ad ſuas patrias diſceſſit: Cunque ſeptimus ueniſſet menſis:ex quo de Babylone egreſſi ſunt:mittens Ieſus princeps ſacerdotum:& Zorobabel iudex cunctos ex prouicia Hieroſolymis congregauit. Qui ſine dilatione conſtruxerunt altare in loco quo prius edificatum fuerat:& legitimas ſuper ipſum hoſtias obtulerunt ſecundum legem Moyſi. Dumq; hæc facerent: gentes offendebantur uicinæ quæ eis odioſæ erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum:quemadmodum legiſlator Moyſes præceperat. Preterea & oblatiões dõmini:& quas dicunt endehelciſmus:& hoſtias ſabbatorum:& omnium ſanctoꝝ dierum ſacrificabant uota reddẽtes. A primo die ſeptimi menſis:cœperũt etiam renouare templum:multas præſtantes pecunias lapidum ceſoribus & edificatoribus:inſuper & alimenta operantibus miniſtrabant. Sydoniis uero leue & ſuaue uidebatur a Libano ligna cedrina deponere:quæ ligantes in modum ratium:ad portũ Ioppe tranſferebant. Nam ſic ante præceperat Cyrus:ſed iubente Dario fiebant. Quæ ſecundo anno profectionis Iudæorum ad Hieroſolymã uecta ſunt menſe ſecundo:cum & templi renouatio ut geretur:& fundamentis reſtitutis ſuper edificaretur a primo die ſequẽtis menſis:anni ſecundi. Operibus uero præpoſuerunt leuitas:uiceſimum iam annum ætatis agentes:& Ieſum & filios:& fratres eius & Obdoilum fratrem Iudæ:& Aminadab:& fratres eius. Itaq; templum omni ſtudio fabricantibus eis qui edificationem curabant propere conſumatio quam ſperabatur euenit. Perfecto autem templo:ſacerdotes cum tubis:ornati habitu ſolenni:& leuitæ & filii Aſaph ſurgentes laudauerunt dominum laudibus quas Dauid primus eis oſtenderat. Cunq; ſacerdotes:& leuitæ:& ſeniores prouinciarum uetus recordarentur templum:ingenti magnificentia conditum:& nouum uiderent per inopiam non ita conſtructum:arbitrati quantum præterita fœlicitate minores exiſterent triſtes ac dolorem tenere minime ualentes:ad lachrymas lamentationeſque proruperunt. Populus uero præſentia diligebat:& de templi ædificatione letabatur:quia nullam prioris memoriam faciens:nec antiqua comparatione cruciabatur. Vincebant ergo tubarum ſonos:& populi letitiam ſacerdotum & ſeniorum lamentationes eo quod uidebatur minor templi conſtructio inſtitiſſe. Cunq; clãgores tubarum audiſſent Samaritæ:odium erga tribum Iudæ & Beniamin habentes:concurrerunt cauſam tubæ uolentes agnoſcere:uidenteſq; q̃ captiui Iudæi a Babylone redeuntes:templum ædificaſſent:petierunt Zorobabel:& Ieſum:& principes tribuum:ut ipſis quoq; permitteretur una cum eis templum renouare:& in commune adorare. Nam non colimus dicebant minus illis deum:quomodo & religionis cupidi ex illo tempore ſumus:ex quo nos hic Salmanaſſar rex aſſyrius a Chutia: Media migrauit. Poſtquam hæc ſunt locuti:Zorobabel & Ieſſus principes ſacerdotum:& duces tribuum iſrahel reſponderunt quidem impoſſibile eſſe ſe eis cõicare:quomodo ipſis permiſſa eſſet templi innouatio:prius quidem a Cyro:nunc autem a Dario:adorare uero ſi uellent licere:& hoc ſolum illis eſſe commune:& omnibus hominibus uenientibus in templum ad orare deum. Cum uero hoc audiſſent Cutheinam hac appellatione Samaritæ uocabantur. indignati pſuaſerunt gẽtibus Syriæ petere ſuos ſatrapas eodem modo quo prius ſub Cyro & Cambyſe:ut cum ipſis templi renouationem prohiberẽt:feſtinantibus Iudæis ne morã afferent ac tarditatem. Per idẽ tempus aſcenderũt ad Hieroſolymam Siſinnius Syriæ ac Phœnices præfectus:& Sarobazanes cum aliis:& interrogauerũt Iudæorum magiſtratus:quis eis conceſſiſſet templum ſic edificare:ut magis caſtrum uideretur eẽ quam tẽplum:uel cur porticus & ciuitatẽ tam munito circũdediſſent muro. Zorobabel & princeps ſacerdotum Ieſus ſeruos quidẽ ſe eẽ maximi dei dixerunt:hoc uero templũ ipſi deo quondam a rege ſuo fœliciſſimo:& qui omnes uirtute uicerat fuiſſe conſtructum:multiſq;

temporibus permanſiſſe:ſed cũ ſui patres iniquitatem coram deo geſſiſſent. Nabuchodonoſor rex Chaldæorum & Babyloniæ ſua potentia ſuperans ciuitatẽ euertit:tẽplumq; populatus incendit:& populum captiuum ad Babyloniam migrauit. Cyrus aũt qui poſt ip̃m Perſaꝝ & Babyloniæ rex imperium ſumpſit:ſcripſit ut ꝑ tẽplum redificaret:& oĩa quæ exinde Nabuchodonoſor extulit ornamẽta & uaſa:Zorobabel & Mitridati cuſtodi pecuniarum tradidit præcipiẽs:ut hæc iterũ ad Hieroſolymam reportarẽt:& in proprio renouato reſtitueret tẽplo. Hoc enim mãdauerat feſtinãter fieri:ſõq; Sabaſſirinm aſcẽdere iuſſit ad Hieroſolymam:& operi faciẽdo omnimodis iminere. Qui poſtq̃ a Cyro litteras accepit:ueniens ſtudioſe fundamenta depoſuit:& ex illo tempore hactenus hoc conſtruxit:ſed propter malorum inuidiam imperfectũ adhuc remãſit. Igitur ſi uultis ac ꝑbatis:ſcribite dario:ut inquirat imperatorum monumenta & inueniet nihil nos penitus fuiſſe mentitos. Hæc dicente Zorobabel & principe ſacerdotũ:Siſinnius & qui cũ eo erant edificationẽ uetandam iudicauerunt:donec regi dario ſcriberẽt:Statim uero propter hæc ei conſcripſerunt. Tunc iudæi timentes & exterriti:ne aliud q̃ prius iuſſerat regi uideretur de templi conſtructione:fiduciã a duobus ꝓphetis qui per idem tempus apud eos erant Aggeo & Zacharia acceperunt. dicentibus nihil penitus a Perſis durũ eſſe metuendũ:cũ deus templũ ꝑdixerit innouari. Quì cũ credidiſſent ꝓphetarũ ſententiis ædificationem curabant nullum præmittentes diẽ. Dario uero ſcribẽtibus ſamaritis & accuſantibus ꝑ epiſtolam Iudæos. quia ciuitatẽ munirent:& templum caſtello magis ſimile q̃ templo conſtruerent:& dicentibus non ea quæ fiunt ei ꝑdeſſe:inſuper epiſtolas oſtendentibus per quas cambyſes templi edificationẽ fieri uetuiſſet:cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam hieroſolymis reſtitutis:cum litteras legiſſet a Siſinnio & qui cũ eo erant directas:iuſſit in monumentis regalibus de his inquiri:& inuentus eſt in Echathanis conſtructa turre in regione Mediæ codex in quo hæc conſcripta leguntur. Primo imperii ſui anno rex Cyrus iuſſit templum in Hieroſolymis renouari cuius altitudo eſſet cubitorũ ſexaginta:latitudo eorũdẽ ex tribus parietibus lapideis lapide polito:& ligneum parietem unum ex materiis ipſius regionis & altare. Sumptus aũt a rege fieri diſpoſuit:& uaſa quæ abſtulit Nabuchodonoſor:& ad Babyloniã portauit reddi Hieroſolymitis. Quorum cura ſua ſub Aſſaro Syriæ & Phœnice præfecto & magiſtratibus collegis eius iniunxit:ut ipſi quidem a locis illius recederent:ſeruis uero dei Iudæis & magiſtratibus eorum templum edificare permitterent. Iuſſit quoq; ut adiuuarent eos ad opera:& ex tributis prouinciæ quam curabant darent Iudæis immolationis cauſa tauros & arietes:& agnos ac ædos & ſimilam:oleumque & uinum:& alia quæcunq; peterent ſacerdotes:ut orarent pro ſalute regis atq; Perſarum:eos uero qui mandata cõtemnerent:crucifigi præcepit:& eorum ſubſtantias regiæ domui deputari deprecatuſq; eſt orationibus deum:ut ſi quis auderet ædificationem templi ſedare:hunc talem percutiat:eumque a ſua iniquitate ſuſpendi. Hæc inueniens in commentis Cyri Darius reſcripſit Siſinnio & collegis eius dicens. Rex darius Siſinnio equitum præfecto & Sarabateno:& collegis eius ſalutem. Exemplar epiſtolæ quam in monimentis inuenimus tranſmiſi:& iubeo omnia fieri quæ in ea continentur. Valete. Igitur per epiſtolam cognoſcentes Siſinnius & qui cum eo erant:regis uoluntatem de reliquo competentia faciebant. & inſtabant ſacris operibus adiuuantes ſeniores & magiſtratus Iudæorum:& procedebat ſummo ſtudio templi conſtructio:prædicentibus Aggeo & Zacharia ſecundum mandata dei. & cum uoluntate Cyri & Darii regum templum edificatum eſt ſecundo ſeptem annis. Nono autem imperii anno Darii:uicesimatertia die menſis undecimi quẽ hæbrei uocant Adar:macedones Diſtrios:ſacerdotes & leuitæ:& reliqua Iſrahelitarum multitudo poſt captiuitatem pro reuocatione ueterum bonorum & dedicatione obtulerunt hoſtias tauros centum: arietes ducentos:agnos quadringentos: & hircos duodecim pro duodecim tribubus. Nam tantæ ſunt tribus Iſrahel:pro ſuis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & leuitæ ſecundum legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam edificauerant iam Iudæi templi porticus:in circuitu interioris ſacrarii. Veniente autem die feſto azymorum primo menſe quem macedones Xanticum:nos autem Niſan nominamus:omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit: dieſq; feſtos ſanctificati:cum ſuis uxoribus & filiis ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur quartadecima die eiuſdem menſis immolauerunt:& per ſeptem dies nullis abſtinuere delitiis. Holocauſtum quoq; offerentes:deo ſacrificabant:agentes ei gratias:q̃ iterum eos terræ patriæ ſuæ legibuſq; reſtituiſſet:mentemq; regis perſarum propiciam eis præbere dignatus eſt. Quibus rebus admoniti:deo munificentiſſimis & locuplebiliter immolabant. Habitabant autem in Hieroſolymis:& optimatum gubernatione regebantur. Nam ſacerdotes tractabant eorum negotium:uſq; quo regnare contigit nepotes Aſamonei. Et enim ante captiuitatem & tranſmigrationem:a Saul & Dauid qui primi imperium gentis iudaice ſuſceperunt:alia illis erat forma reipublicæ per quingentos triginta duos annos:menſes ſex:dies decem. Ante hos autem reges:præſules eos regebant:q̃ appellabant iudices & monachæ. Et hac republica uſi:ſũt annis plus quingentis:poſt mortem Moyſi & ducis Ieſu. Hæc quidem reductis a captiuitate Iudæis:tẽporibus Cyri & Darii oĩa contigerũt. Samaritæ uero inuidi uel moleſti aduerſũ eos erecti:mala multa in Iudæos operati ſunt diuitiis confidẽtes & cognatione Perſarum:quo ex his fuerãt ꝓgreſſi. Nã

quanta iubebantur a rege immolationis cā deuectigalibus præberi:nullatenus dare uolebant:& præfectos equitum fauētes ſibi in hoc & cooperantes habebant:aliaq; multa quibus nocere Iudæis per ſe:aut per alios potuiſſent:non eos pigebat efficere. Placuit igitur Hieroſolymitis:mittere legationem ad regē darium:quo accuſarēt Samaritas. Legat⁹ itaq; miſſus ē Zorobabel:& alii quattuor de magiſtratibus. Cum uero crimina & cās quas contra Samaritas ferebāt a legatis rex cognouiſſet dedit eis epiſtolam reportandā ad equitū p̄fectos:& curiam Samariæ:quæ hmōi erat ſcripta. Rex darius Tangane & Sambaſe p̄fectis equitū:& Sadraces:& uelueni Samaritis:& reliqs conſeruis eorū in Samaria conſtitutis. Zorobabel:& Ananias:& Mardocheus legati Iudæorum uos accuſant:tanq; moleſtos & impedientes templi conſtructionē:& nullatenus uelle præſtare ad hoſtias quos nobis præcepimus ſumptus. Volo igitur:ut legentes præſentem epiſtolam præbeatis his ex regalibus theſauris:& tributis Samariæ oīa quæ illis ad īmolationē ſunt utilia:quēadmodū ſacerdotes uobis indixerint:ut non prætermittant diurnis ſacrificiis:& pro me & pro perſis ſupplicare deo. Epiſtola q̄dem hæc continebat.

CAP. V.

DAtio aūt defuncto:filius eius Xerxes regnū ſuſcipiēs:uolūtatis paternæ colendi & honorandi deū hæres apparuit. Oīa nāq; faciebat quæ religionis erāt patrēq; ſecutus:& Iudæis liberaliter utebat. Per illud tēpus princeps fuit ſacerdotū fili⁹ Ieſu noīe Ioachi. Erat & in babylōe uir iuſtus:& gloria magna potitus apud multitudinē:prim⁹ populi ſacerdos nomine Eſdras. Qui cū legū Moyſeos integrā haberet expientiā Xerxi regi amicus ē factus. Ad Heroſolymā aūt aſcendere deliberās:& ducere ſecū quoſdā a Babylōe Iudæos: a rege popoſcit epiſtolam ſibi ad Satrapas Syriæ dari:p quā noticiæ eoꝝ quis eēt intimaretur. Rex aūt ad ſatrapas hmōi direxit epiſtolam. Rex regū Xerxes Eſdræ ſacerdoti:& lectori legis dei ſalutem. Opus eſſe meæ clemētiæ putans:apud eos qui uolunt ex Iudæa gēte uel ſacerdotes uel leuitas ſub noſtro regno conſtitutos pergere ad Hieroſolymam præcipio:ſi qui deſiderāt ut eant:quemadmodum mihi & ſeptem meis conſiliariis uiſum eſt:quatenus uiſerent Iudæam:ſecundum ritus legum dei:& portent dona deo Iſrahel:quæ deuoui ego & mei amici Aurum ēt & argentum quantū inuentum fuerit in terra Babyloniæ deo dicatū:hoc omne ad Hieroſolymā deportēt pro ſacrificiis dei:necnō & quodcūq; uolueris uel ex auro:& argento conſtruere:liceat tibi cum tuis fratribus facere. Vaſa quoq; ſacra quæ tibi tradita ſunt depone:& quicqd mente cogitaueris ut fiat:impendi in his iuſſimus:ut ex regalibus theſauris efficias. Scripſi etiam cuſtodibus pecuniarum Syriæ & phœnices:ut diligentiam habeant circa ea quæ per Eſdram ſacerdotē uel lectorē legū dei mādata noſcunt. Igit ne quā de me aut de nepotibus meis iram deus aſſumat: oīno præcipio ad uſq; tritici modios centum:deo ſecundū legem dari. Et uobis dico ſacerdotibus leuitis:ac ſacris cantoribus & ianitoribus:ſacriſq; ſeruis:& templi ſcribis:ut nullo modo aut tributa pōatis:aut aliquid captioſum: aut oneroſum. Sed etiam tu Eſdra ſecundū dei ſapientiam cenſores ordina:qui omni ſyriæ & Phœnice tuamq; legem ſcientibus indicent:eamq; diſcedam ignorantibus trade. Et ſiquis ex gente tua dei ſui legē uel imperatoris tranſgreſſus fuerit puniat:ut non tanq̄ ignorans uideatur trāſgredi: ſed cognoſcens:audaciter negligere cōprobet. Ergo huiuſmodi contēptores:aut morte:aut pecuniis cōdēnent. Valete. Tūc Eſdras hāc epiſtolā accipiens:letatus deū adorare cœpit:& regiæ beniuolētiæ ipſum confitebatur auctorem. ideoq; oēs ipſi gratias dicebat eſſe referendas. Legens autem epiſtolā: Iudeis Babyloniæ conſtitutis: eā deſignauit. Exēplum quoq; eius ad oēs Iſrahelitas & Mediam habitantes tranſmiſit. Hi uero cognoſcentes regis circa deū pietatē: & fauorem quē in Eſdram habere probatur oēs eum dilexerunt. Multi itaq; facultates ſuas deportātes: ad Babyloniā uenerūt: cupiētes ad Hieroſolymā deſcendere. Totus aūt populus Iſrahel in illa prouincia permāſit:ideoq; duæ tātum tribus conſiſtunt per Aſiam & Europā obſequentes romanis. Decē āt tribus hactenus trans Eufratē cōmorant:pbant:quarū multitudines ineſtimabiles:minime poſſunt numero cōpræhendi. Venerunt etiā ad Eſdram multi ſacerdotes & Leuitæ:& ianitoreſq; ac ſerui ſacri:quos cōgregans de captiuitate:trans Eufratē tribus diebus moratus ieiunia eis impoſuit:ut deo uota pro ſalute ſoluerent ne quid in uia paterentur aduerſum aut per hoſtes:aut p aliā quādā difficultatē forſitā accidentem. Nam Eſdras regi prædicens:q; deus eos perduceret:iam nō petiit qui eos p̄cedetēt eqtes: ſed poſtq̄ uota præfecerūt ab Euſtrate ſurgētes:die duodecimo primi mēſis:ſeptimo īperii anno Xerxis ad Hieroſolymā peruenerūt:qnto mēſe eiuſdē anni. Et illico Eſdras cuſtodibus pecuniaꝝ de ſacerdotali genere exiſtentibus reſtituit ſactas pecunias: argenti talēta ſexcēta qnquaginta uaſa argētea talētorū centū: uaſa aurea talētoꝝ uiginti: & uaſa ærea auro meliora:habentia pondo talenta duodecim. Hæc nāq; rex & cōſiliarii ei⁹ & oēs Iſrahelite Babyloniā habitātes donauerūt. Cūq; Eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus:obtulit deo legitimas hoſtias ī holocauſtum:tauros tredecim:pro cōmuni uero populi ſalute arietes nonaginta:agnos ſeptuagintaduos:ædos pro purgatiōe delictorum duodecim. Regis quoq; diſpenſatoribus & præfectis oībus Syriæ ac Phœnicis:regias litteras obtulit:qui denunciationē eius agere compellebātur: gētēq; honorabāt:& oē opus bonū cū eis elaborabāt. Hæc igit quēadmodū & ipſe Eſdras deliberauerat p̄ceſſerunt: deo eo ut arbitror dignum in his quæ uoluit iudicante ꝓpter iuſticiam ac benignitatē eius. Q uē pauco tpe trāſeūte alīq adierūt accuſantes

ꝙ quidam ſacerdotum & leuitarꝝ tranſgreſſi ſunt patrias leges uxores alienigenas ducentes: & genus ſacerdotale confundentes: petebantꝙ ut legibus ſubueniret: ne cõmunis ſuper omnes ueniens ira calamitatibus iterum eos inuolueret. Q uæ cum audiſſet: mox præ merore ueſtem diſrupit: & caput barbamꝙ contumelioſe dilacerans: ſeſe proſtrauit in terram: ꝙ tale facinus populi primates cõmiſiſſent: exiſtimans: quia ſi præciperet eis uxores cum earum filiis deſererent: nemo obediret: & ideo permanebat in terra iacens. Concurrebant autem omnes mediocres eorum ad eum: & dolorũ eius in his quæ facta ſunt participes erãt. Cum autem Eſdras a terra ſurrexiſſet: & manus ad cælum tetendiſſet: dicebat. Confundor quidem a deo propter populi delicta ueniam ſuſcipere qui etiam de ſua miſericordia: parentum noſtrorum iniquitatem remiſit. Rogabat uero deum qui ſemen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate: uel captiuitate ſeruauerat: & rurſus ad Hieroſolymam & propriã terram reſtituerat: qui & reges Perſarum impendere eis miſericordiam præparabat: ueniam ſolita pietate concedere: ſe uero morte quidem digna cõmiſiſſe: bonitatis autem dei eſſe hos tales a tormẽtis eripi. Qui poſtquam orando conticuit: cunctis lugentibus qui cum uxoribus & filiis ad eum conuenerunt: quidam Achanonius nomine. primus Hieroſolymitanus: accedens ad eum dicebat ipſos quidem peccaſſe: cohabitantes cum alienigenis uxoribus: perſuadebatꝙ ei omnes iurare: quatenus ſuas uxores cum earum filiis amouerent: & eos punirẽt: qui legi obedire contẽnerent. Flexus igitur Eſdras: fecit principes tribuum ſacerdotum: & leuitarum: & iſrahelitarum iurare ꝙ uxores ſuas & filios ſecundum Achanonii conſiliũ incunctanter abdicarent. Suſcipiẽs ergo ſacramẽta: ſtatim egreſſus eſt templum: habitaculum uero Ioannis ingreſſus filii Eliab: & nihil penitus illo die propter mororem comedens ibidem commoratus eſt. Facta autem prædicatione: iubens omnes qui ex captiuitate redierant ad Hieroſolymam colligi: & hos qui ante biduum: aut tres dies occurriſſent alienari a multitudine: & ſubſtantias eorum auferri decernens: ſecundum iudicia ſeniorum: cõuenerunt intra tertiam diem ex tribu Iuda & Beniamin: in uiceſimo die noni menſis: qui ſecũdum hæbreos Caſleu ſecundum macedones Apelleos uocatur. Cumꝙ in ſuperiori loco templi conſediſſent: præſentibus ſenioribus: & propter zelum uehementer afflictis: ſurgens Eſdras: criminabatur illos qui præter legis conſuetudines alienigenas duxiſſent uxores: nunc uero facturos eos rem deo gratam: & ſibi utilem dicebat: ſi uxores eiicerent. Cum ergo omnes ſe id perfecturos clamarent: ſed abundantem eſſe multitudinem: tempuſꝙ hiemale: & hoc opus non huius aut duorum eſſe dierum: ſed oportere ut duces & alii, qui cum alienigenis habitabant uxoribus tempus acciperent dilationis: & ſeniores cohabitantes cum alienigenis uiſitare multitudinem: cum hæc decreuiſſent: cœperũt querere a primo die menſis decimi eos qui cum alienigenis: habitabant uſꝙ ad primum diem ſecundi menſis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis ſacerdotum Ieſu: & fratrum eius ſacerdotum: & leuitarum: & Iſrahelitarum: qui uxoribus filiiſꝙ earum dilectionem magis legum ſuarum præponẽtes: eas illico refutarent. Q uo facto: hoſtiis placantes deum: immolantes arietes obtulerũt. Quorum nomina minime uiſum eſt: nobis dicere neceſſarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum ſic Eſdras purgauit: ut decætero hæc conſuetudo non permaneret. Septimo uero menſe ſcenophegiam celebrantes: & toto tunc populo congregato: aſcendentes ad ſuperiora templi ad orientalem portam Eſdrã rogabãt: ut leges eis Moſaycas legeret. Q ui ſtans in medio populi: a ſolis ortu legit uſꝙ ad mediũ diem. Et cum audiſſent recenſitas leges: iuſticiam quidem ad præſens: & impoſterum docebant: de præteritis autem gemebant: lachrymaſꝙ fundebant & recordati ſunt: ꝙ ſi legem cuſtodiſſent: nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent. Cumꝙ uideret Eſdras ſic eos afflictos præcepit ad ſua diſcedere: & lachrymis abſtinere propter feſtos dies: in quibus minime liceret affligi: hortaturque magis ad epulationes eos conuerti: & facere quæ ſunt grata & conuenientia celebrationi præſenti: penitentiam & meſticiam de prioribus peccatis habendam & obſeruandum: ne quid impoſterum eis ſimile proueniret. Poſtquã uero eos Eſdras hortatus eſt: cœperunt habere leticiam. Cunꝙ hoc per dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent ad propria diſceſſerunt: laudantes deum: pro emũdatione cõmunium peccatorum Eſdreque gratias referebant. Cui contigit poſt gloriam quam habuit deum in ſenectute ueneranda finire uitam: & Hieroſolymis cum multa ſepeliri liberalitate. Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe ſacerdotum: filius eius Eliaſib in principatum ſacerdotalem ſucceſſit. Quidam autem ex captiuis iudeis: Xerxe regis pincerna nomine Neemias: occurrẽs quibuſdam peregrinis ante metropolim perſarum Suſi: ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus: & audiẽs eos adinuicem hæbraice loquentes: conſulebat unde eſſent profecti. Illis autem reſpondentibus: ſe a Iudæa ueniſſe: rurſus interrogabat: qualiter haberet ſe eorum multitudo: & metropolis Hieroſolyma. Cunque dixiſſent: male habere ciuitatem: & depoſitis in ſolum muris multa mala gentes in circuitu poſitas inferre Iudæis: & die tota percurrere: deuaſtantes ꝓuinciam: & nocte tanta mala conferre: & multos a prouincia uel ab ipſis Hieroſolymis captiuos abducere: & omnes uias ſingulis diebus cadaueribus plenas inueniri occiſorum: tunc Neemias propter ſuorum calamitatem fleuit: & extendens palmas ad cælum dixit. Domine uſquequo deſpicis quæ noſtra patitur generatio. Sic rapina uel ſpolia ab omnibus ſumus effecti. Remoranti autem eo in porta: & hæc defleti quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum. Q ui ſtatim ſicut erat illotus: adminiſterium poculi re-

gis feſtinauit. Vt autem rex cœnauit: ſuauitate plenus ad iuuenem reſpexit meſtum: & querebat cur triſtis eſſet. Tunc ille deum deprecatus ut gratiam ei quandam poſtulanti præſtaret: quomodo inquit poſſum tibi rex non talis apparere: qualem memorem in corde teneo: dum audierim patriæ meæ Hieroſolymorum in qua & monumenta & ſepulchra meorum ſunt parentum muros in terra iacentes: & portas eius incenſas. Sed præſta mihi proficiſcenti muros reſtituere: partemque templi cadentem denuo reconſtruere. Tunc rex annuit dare ſe donationem ei quamcunque ſupplicaſſet: & ad ſatrapas litteras deportandas: quatenus eum honorarent: & omnia quæ opus haberet præberent ei dicens. Repelle triſticiam: & dereliquo gaudens nobis miniſtra. Igitur Neemias deum adorans: & regi gratias agens: meſticiam uultus confuſionemque ſuam pollicitationis hilaritate mutauit. Poſtea autem die conuocans eum præbuit ad Syrie Phœnicis & Samarie præfectum Addo epiſtolam deferendam: in qua de honore iuuenis: & de impendiis edificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam & multos gentis ſuæ ſponte eum ſecutos adducens: ad Hieroſolymam peruenit: uecesimoquinto anno regnante Xerxe: & demonſtrandas epiſtolas porrexit Addo & aliis præfectis equitum: & congregans omnem populum ad Hieroſolymam: ſteit in medio templi: talem ad eos fundens orationem. Vos ſcitis uiri Iudæi: deum quidem in memoria patrum Abraam & Yſaac & Iacob permanere: & per illorum iuſticiam non derelinquere proui dẽtiam noſtri. Vnde & adiuuit me: ut acciperem a rege poteſtatem: muros ueſtros refabricare: ac reliquã partem templi perficere. Volo autem uos uicinarum gentium certe ſcire inimicitias: & quia ſi cognouerint magnificenter nos edificia reparare reſiſtent: & multa molientur: ut nos impedire ualeant. Primum ergo in deum cõfidere debemus: qui illorum inimiciciis poteſt reſiſtere: nec die uero nec nocte ſtudium edificandi relinquere: dum tempus oportunum exiſtit. Cumque hæc dixiſſet: iuſſit & magiſtratibus muros metiri: & opera eius diuidere populo per uicos & ciuitates ſecũdum uniuſcuiuſque poſſibilitatem: pollicitus & ſemetipſum cum ſuis ſeruis ædificationem adiuuare. Soluta q; contione: Iudæi ſtatim opus aggreſſi ſunt. Iudæi uero dicti ſunt ex die qua a Babylone profecti ſunt ex tribu Iuda: quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipſi: & prouincia a tali appellatione uocitantur. Audientes uero murorum edificationem acceleran Ammonitæ: & Moabitæ: uel Samaritæ: & omnes qui inferiorem Syriam habitabant: moleſte ferebant: & meditabantur inſidias contexere: quatenus uoluntatem eorũ impedirent: multoſque interficiebant Iudeos: ipſum etiam Neemiam dilacerare querebant quoſdam alienigenas conducentes: qui eum perimerent. Propterea in timorem & turbam diſperſis rumoribus eos mittebant: tanquã multis gentibus paratis contra eos arma proferre: quibus turbati rumoribus conſtructionem pene reliquerunt. Neemias autem nullo modo his permotus: ſtudium operis dereliqueret: ſed cuſtodie cauſa corporis ſui armis ſatellitum circumſeptus: ſine uulnere permanebat: operis deſiderio tribulationem non ſentiens. Ita ſiquidem intentus agebat ac prouidebat ſuæ ſalutis: non timore mortis: ſed cognoſcens poſt ſuum interitum minime concedi ſuis ciuibus muros conſtruere. Vnde præcepit impoſterum: ut armis ædificatores cincti fabricarent. Igitur ædificatores: uel impenſarum portitores gladios habebant: clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Bucinatores etiam quingentis pedibus ſtatuit: præcipiens: ut ſi hoſtes apparerent: ſignificarent populo: quatenus armati reſiſterent: ne eos nudos inermeſq; oppugnarent. Ipſe uero nocte circuiens ciuitatem: minime aut operibus: aut ſomno: aut cibo fatigabatur: nihil autem horum ſuauiter: ſed ſub neceſſitate utebatur. Quos labores ſuſtinuit per annos duodecim: & menſes quattuor. Nam tanto tempore Hieroſolymorum ſunt muri perfecti: octauo & uiceſimo anno: & menſe nono imperii Xerxe. Sed poſtquam muri perfectionem acceperunt: Neemias & reliqua multitudo ſacrificauerunt deo pro eorum edificatione ac per octo dies ſunt epulati. Gentes igitur quæ Syriam habitabant audientes factam conſtructionem murorum: grauiter angebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos homines habitare: rogauit ſacerdotes & leuitas: ut uicos relinquentes: ad ciuitatem migrarent: & in ea manerent: fabricans eorum domicilia propriis expenſis. Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hieroſolymam iuſſit offerre: ut habentes ſacerdotes & leuitæ alimenta: perpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter ſequebantur decreta Neemiæ. Ciuitatem uero exinde contigit hominum multitudine compleri. Multa etiam alia bona laudibus digna cum ſumma feciſſet magnificentia Neemias: ad ſenectutem perueniens: defunctus eſt: uir benignus & natura iuſtus atque magnificentiſſimus erga propriam gentem qui in memoria eterna ſui muros Hieroſolymitanos reliquit. Hæc ergo imperii Xerxe ſunt anno. xxviii. menſe nono.

Quomodo regnante Artaxerxe: gens iudaica pene cuncta deleta eſt. CAP. VI.

DEfuncto uero Xerxe: regnum ad eius filium Cyrum: quẽ græci Artaxerxen uocant contigit tranſferri. Quo regente Perſarum imperiũ periclitata eſt tota gens Iudæorum ut cum mulieribus & filiis deperiret. Cauſam uero paulopoſt demonſtrabo. Nam decet primũ de rege differere: quẽadmodum Iudæam duxit uxorem: de regio genere: quam noſtram dicunt ſeruaſſe gentem. Nam cũ regnũ Artaxerxes accepiſſet: & ordinaſſet ab India uſq; ad æthiopiam centum & uigintiſeptẽ ſatrapas: tertio imperii ſui anno: amicos ſuos & gẽtes

perſis ſubiectas:cum ducibus earum magnifice pauit:ſicut regem oportuit: qui diuitiarum oſtentationem per centum & octoginta dies parauerat. Poſtea gentes ac legatos earum in Suſis per ſeptem dies delitiis ſaginauit:quorum conuiuiũ huiuſmodi erat inſtructũ. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteiſq; columnis:uela purpurea ſuper eas extendens:ut multa milia diſcumbentium operirent. Miniſtrabatur ergo poculis aureis:& lapidibus præcioſis ad delectationem ſimul & ſpectaculum præparatis. Præcepit itaq; & miniſtris:ne cogerent bibere eos:potionem eis offerẽtes qđ apud perſas fieri ſoleret:imo concederẽt cuiq; diſcũbentiũ:ut quẽadmodũ uellet epularet. Miſit ãt p oẽm prouinciã:denunciãs:ut opa relinquerẽt:multiſq; diebus p eius iperio letarẽtur. Regina quoq; mulierum conuiuiũ in aula collegit. Quam rex prudentibus uolens oſtendere:ad conuiuiũ iuſſit accedere:pulchritudine cũctas mulieres præcedentẽ. Quæ pro legũ cuſtodia Perſarum prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri:non acceſſit ad regem. Cunq; ſæpius eunuchos ad eam mitteret inuitandam:nihilominus ſuum denegans permãſit aduentũ. Vnde rex ita cõmotus ſoluit cõuiuiũ & ad ſe conuocans ſeptem Perſas:apud quos legum mandata ſeruant:accuſabat uxorem:dicẽs qualiter fuiſſet ab ea contemptus:cum ſæpius ad conuiuiũ uocaretur:& nec ſemel paruiſſet. Præcepit ergo:ut pronunciarent contra eam quandam legis definitionem. Tunc unus ex his nomine Nocheus locutus eſt dicens:non ipſi ſoli hanc iniuriam factam fuiſſe:ſed omnibus Perſis: periculum uitæ patientibus:ut turpiter a ſuis contẽnantur uxoribus:nullo enim iam pudore tenebũtur: exemplum reginæ ſuperbiæ aduerſum te omniũ rectorem habentes:& hortatur:ut eam quæ ſic iniuriata fuerat regem:maximis damnis afficeret:& hoc facto:cunctis gentibus denunciaret:quæ ſũt in regina decreta. Placuit ergo:ut regina Vaſthi proiceretur:& honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detentus:graniter diſiunctionem eius ferebat:& conciliari quidem propter legem non poterat:triſtis tamen in ſollicitudinibus permanebat. Quem uidẽtes amici nimio merore confectum: perſuadebant:ut memoriam quidem uxoris:& amorem nihil pro futurum deponeret: & quæreret per uniuerſam terram uirgines decoras:ex quibus pulchriorem haberet uxorem:extĩgui enim prioris ſic poſſe cupidinem:alia introducta:& paulatim deſiderium a muliere proiecta ſubtractũ:ad cohabitantem poſſe conuerti. Hoc flexus conſilio ſtatim quibuſdam iuſſit de palatio:eligere præcellentes uirgines pulchritudine:& ad ſe deducere. Cum uero congregatæ multæ fuiſſent:inuẽta eſt quædam puella in Babylonia ambobus orbata parentibus:quæ apud auunculum nomine Mardocheũ nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Beniamin. Omneſq; primas iudeorum Heſter:hoc enim nomẽ ei erat:pulchritudine ſuperabat:& gratia uultus ſui reſpicientium magis delectabat aſpectum. Quæ traditæ cuidam eunucho pro diligentia: cuncta rerum prouidentia fruebantur: affluentia aromatum:odore & largitate unguentorum quibus corpora utuntur irrigabantur: & his fruebantur per menſes ſex:numero quadringentæ. Cunq; putaſſet uirgines per prædictum tempus diligentiæ ſatis habuiſſe. & dignas iam regio factas cubiculo: per ſingulos dies ad cõcubitum unam regi mittebat. Qui poſt concubitum ſtatim eam ad eunuchum remittebat. Veniente uero ad eum Heſter delectatus eſt:in amoremq; incidens puellæ:legitimam etiam duxit uxorem:& nuptias celebrauit imperii ſui anno duodecimo:menſe qui dicitur Adar. Deſtinauit autem per omnes gentes eos qui aggarii dicuntur:præcipiens eis pro ſuis nuptiis feſta celebrare. Ipſe autem Perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptiis ſuis. Quam cum introduxiſſet ad aulam corona eam induit. Habitauitq; cum eo Heſter:minime ei prodens:ex qua eſſet natione. Tranſiens autem & auũculus eius a Babylone:ad perſicam Suſin:& habitans illic:ſingulis in palacio commorabatur: requirens qualiter puella conuerſaretur:quã tanquã filiam diligebat cum legem rex poſuiſſet:ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet:cum ſuper ſolium ederet. Sedebat itaq; etiam rex uirgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare uoluiſſet:horum qui non uocati uenirent: porrigebat ei: & cum tetigiſſet uitabat periculum mortis. De his quidem ſufficienter a nobis dictum eſt. Interiecto uero tempore inſidiantibus regi Bagatha:& Theodeſto: Bargani eunuchus ſeruus alterius eunuchi:genere Iudæus:cum intellexiſſet inſidias:reginæ auunculo indicauit. Mardocheus autem per Heſter manifeſtans inſidiatores prodidit regi. Rex autem turbatus ueritatem inueniẽs:eunuchos quidem crucifixit:Mardocheo autem tunc nihil præſtitit:quanuis ſalutis eius nuncius extitiſſet: nomen tamen eius annalibus monumentis iſeri præcepit: & in palatio eum permanere:ut amicus regi neceſſarius exiſteret. Quo tempore Aman Amadathii filium genere Amalechitam:ad regem introeuntem peregrini & perſæ ſalutabant. Nam hũc ei honorem Xerxes ab omnibus iuſſerat exhiberi. Mardocheum uero propter ſapientiam & patrias leges non adorantem Aman:cuſtodiri fecit:& interrogauit eum ex quo genere eſſet. Audiens autem Iudæum eſſe indignatus dixit. Omnes liberi perſæ adorant me:hic ſeruus exiſtens:hoc facere dedignatur. Et punire uolens Mardocheum: ipſum quidem a rege petere:ad tormenta paruum putauit:gentem autem eius decreuit totam una perimere. Nam iudæos in odio ſatis habebat: quoniam Amalechitarum genus e quibus ipſe fuerat ab ipſis omne perierat. Audiens ergo regem accuſabat dicens:gentem eſſe malignam diſperſam per uniuerſum orbem:qui eius ſeruiret imperiis:nec mixtam:nec aliis gentibus coadunatam:nec eãdem cum ceteris religionem colentem:quæ nec legibus inquit ſimilibus utitur:& inimica moribus & profeſ

ſionibus tui populi & hoĩbus cunctis exiſtit. Sed ſi uis aliquot ſubiectis beneficium cõmodare: ſube radicitus eam perire: nec eius reliquias aliquas remanere: nec aliquos eoꝝ ad ſeruitutẽ aut ad captuitatem ſeruari. Verũtamen: ut nullũ patiaris damnũ: tributa eoꝝ de propria ſubſtantia ipſe me præbere polliceor: quadraginta milia pecuniaꝝ talenta ubicunq; præceperis. Has aũt pecunias libenter offero: ſi peccatũ ab his malis tuum fuerit imperiũ. Poſtq; Amá hæc intimauit: rex ei & pecunias & hoĩes donauit: quicquid de his uellet efficere. Deſiderio autẽ adepto. Aman ſtatim mandat tanq; a rege per oẽs gentes præcepta hunc modum continẽtia. Rex maximus Artaxerxes ab India uſque ad Aethiopiam: centũ uiginti ſeptẽ prouinciaꝝ principibus & iudicibus: qui eius imperio ſubiecti ſũt ſalutẽ dicit. Cũ pluribus gẽtibus imperaſſem: & uniuerſum orbẽ meæ ditioni ſubiugaſſem uolui: neq; quã abuti potentiæ magnitudine: ſed clemẽtia & lenitate gubernare ſubiectos: ut abſq; ullo timore uitam ſilẽtio tranſigẽtes: oprata cunctis mortalibus pace fruerẽtur. Q uerente autẽ me a conſiliariis meis: qũo hoc poſſet impleri: unus qui ſapiẽtia ac fide cæteros præcellebat: & erat poſt regem ſecundus Aman noĩs indicauit mihi in toto orbe terraꝝ populum eẽ diſperſum: qui non nris uteret legibus: & cõtra oĩum gentiũ faciẽs conſuetudinẽ regũ iuſſa contẽneret: & uniuerſaꝝ concordiã nationum ſua diſſenſiõe uiolaret. Q uod cũ didiciſſemus: uidẽtes unam gentẽ rebellẽ aduerſum oẽ genus hoĩum puerſis uti legibus: nrĩſq; iuſſionibus contraire: & turbare ſubiectaꝝ nobis ꝓuinciarũ pacẽ atq; cõcordiã: uſſimus ut quoſcũq; Amán q oibus ꝓuinciis ꝓpoſitus eſt: & ſecũdus nobis mei ẽ pater mõſtrauerit: cũ coniugibus ac liberis deleant ab inimicis ſuis: nulluſq; eoꝝ miſereat quartadecima die menſis Adar anni ꝓſentis: ut nefarii hoĩes uno die ad ĩferos deſcendẽtes: reddant pacẽ imperio nr̃o qd turbauerunt. Hoc ꝑ ciuitates & ꝓuincias ueniẽte præcepto: oẽs ad interitum Iudæoꝝ cõſtituta die parabant: qd etiã in Suſis parabat. Rex uero & Aman epulationibus uacabant: ciuitates uero turbabant. Quod Mardocheus cognoſcens ueſtem: rupit & ſacco indutus: cinereq; pſuſus: ciuitatem circuibat: clamans interimi gentẽ quæ nihil peccauit. Et hoc dicens ad aulam peruenit: & ante ipſam ſtetit. Nam minime ei licebat ingredi: tali circũamictũ habitu. Idẽ etiam oẽs fecerũt Iudæi ꝑ ciuitates quibus de hoc litteræ proponebant: lugentes & plangẽtes nũciatas ſibi calamitates. Cũ uero qdã regine nunciaſſet Mardocheũ in tam miſero ante aulã habitu ſtantem: audito ſermõe turbata: miſit q eius ueſtimentũ mutarent. Q uo nolẽte ſacco exui: qui nondum erat malũ finitum: pro quo ſaccum ĩduerat: uocans aſſiſtentẽ eunuchum Acratheon: ad Mardocheũ deſtinauit: ĩterrogans quid ei triſticiæ contigiſſet: q; hunc habitũ nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunucho cãm: & litteras cõtra Iudæos per oẽs ꝓuincias ſub rege conſtitutas tranſmiſſas: & ꝓmiſſionem pecuniaꝝ: per quã a rege pditionem gentis cõparauerat Aman. Haꝝ etiam exemplũ ad Heſter tradidit reportandũ: quæ ꝓpoſita in ſuſis fuerant: mandans ei: q; tenus de his regi ſupplicaret: nec recuſaret ꝓ ſalute gentis habitũ humilẽ accipere: per quẽ regi oſtẽderet: Iudæis periculũ imminere. Aman inquit qui ſecundũ honorẽ poſt regẽ obtinet: accuſando Iudæos: regẽ aduerſum eos incẽdit. Hæc cum regina cognouiſſet: rurſum mittit ad Mardocheum: dicens: q; non eſſet a rege uocata: & ſiquis ad eũ non uocatus intraret morere: niſi uolens quẽdam ſeruare: porrigeret ei uirgam aureã. Nã inuocato & ad eum intranti: ſi hoc rex fecerit: hic ſolus nõ interimeret: ſed ueniam accipiens liberaꝝ. Mardocheus uero ea uerba deportanti ſibi ad Heſter eunucho renunciare præcepit: non ſuæ ſalutiꝑ uideret: ſed totius gẽtis periculum amouere. Nã ſi nũc ipſa contẽpſerit: adiutorẽ qdẽ genti deum oĩbus modis futuꝝ: ipſam uero & paternã eius domũ ab illis quos contẽpſerat perituram. Heſter autẽ denunciauit Mardocheo ꝑ eundẽ miniſtrum: ut ꝑgens ad Suſis: conſtitutos illic Iudæos ad contionem cõgregaret: & ieiunare cunctos triduo ꝑ ipſa ꝓciperet: quod & ipſa cũ ſuis agẽs ancillis: promiſit ſe præter legẽ adire regẽ: & ſi mori oporteret nõ recuſaret. Mardocheus ãt ſecũdũ Heſter mãdata populum fecit ieiunare: deũq; ſuum petere: ut nec eam: nec gentẽ eius periturã contẽneret: ſed ut ſeculi ſalutem ꝓuidit: & peccãti ueniam cõceſſit: & nunc a denũciato dudũ interitu liberaret. Non. n. ꝓp aliquod peccatũ ita cogebaꝝ ſine gloria deperire: cũ & ipſe dominus noſſet cãm furoris Amán q; eum nõ ſaluabat. Neq; n. inquit honorẽ quẽ tibi dñe offerebã hunc illi quoq; patiebar offerre: iõq; iratus contra eos qui tuas leges nõ tranſgrediunt talia machinatus eſt. Eaſdem etiam uulgus uoces emittebat: petẽs deum ꝓuidere ſuæ ſaluti cũctoſq; iſrahelitas ꝑ oẽm liberare terram a futura calamitate: nam iam præ oculis eam ſperabant: & ſimul habebant. Rogabat etiã Heſter deum ꝓ patria ſe lege proſternẽs in terra lugubriq; ueſte circũamicta. Cibum autẽ & potum: oiaq; ſuauia renuebat per tres dies deum petẽs ut adiuuaret eam quatenus regi uideretur ſupplicans ſuauis eloquio: ſpecie uero pulcherrima: ut ex utroq; ſuſtentata: & ipſa periculũ euitaret: & gentis ſuæ ſalutẽ acqreret: in Aman quoq; regis odium concitaret. Sic deum p tres dies deprecans: lugubrem ueſtem depoſuit & habitu mutato ornata: ſicut oportebat reginam: ibat cum duabus ancillis: quoꝝ una leuiter eam incumbentẽ ſuſtẽrabat: altera uero ſequens lõgitudinẽ ueſtis: quæ uſq; ad terram profuſa erat: ſumẽs eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena: uerecundum ac modeſtũ habens decorem adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet: & uidiſſet eum circundatum ornatu: qui ex uaria ueſte: uel auro ac lapidibus præcioſis ualde fulgebat: terribilioremque magis eum propter hæc intuens: cumque & ille aſperius eam: multumque iracundo aſpiceret:

membroꝝ eam debilitas compræhendit:& ſup ancillas quæ prope latera eius erāt:repente collapſa eſt.Rex autē uoluntate arbitror dei mentē mutauit:& timens ne quid mali uxor eius timore paterē tur.ſurrexit ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabaf blandeq; loquebaf:cōfidere pe tens eam:ne aliquid metueret q; ad eum nō uocata ueniſſet:nā legem iſtam pp ſubiectos eſſe poſitā ipſam autē ſimiliter cū eo regnantē:oēm habere licentiam.Hæc dicēs ſceptrumq; in manu eius po nens:uirgam ſup ceruicē tetendit eius:pp legem:liberans eam a mortis diſcrimine. Illa uero reſpi rans:domine inquit:non habeo facultatē explanandi:quæ mihi ſubito contigerunt. Nam ut te ui di maximū & pulchrū atq; terribilē:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea aīa ſum relicta. Vix illa cū debilitate hæc loquēte:etiam regē anxietas habuit:deinde conſidere:melioraq; ſperare Heſter inui tabat.Nam medium ei regnum ſe concedere ſi hoc peteret promittebat.Heſter uero ad conuiuium eum cum Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat:paraſſe ei cœnā ſe dicens.Cunq; annuiſſet:& adue niſſet:inter poculorum leticiā iuſſit rex Heſter aperire quod uellet:nihil enim ſe negaturū eē promi ſit:ēt ſi mediam partem regni poſcere uoluiſſet.Tum illa in poſterū diem explanaturū ſe ſuum conſi lium promiſit:ſi rurſus ad conuiuium cum Aman conueniret. Cunque rex promiſiſſet:Aman egreſ ſus eſt gaudens:q; ſolus apud Heſter cum rege meruit epulari:dum nullus alius talē honorē potuiſ ſet adipiſci.Vidēs uero in aula Mardocheum:nimis indignatus ē:q; non aliquā ab eo ueneratiōnē ſibimet exhiberi ſenſiſſet.Tunc ingreſſus ad ſemetipſum:uxorē Zaraſam cum amicis uocauit. Qui bus præſentibus honorē expoſuit:quo frueretur:non apud regē tantum:ſed & apud reginā: & qua liter illo die ad eā cū rege ſolus accitus eēt:& in poſterū diē rurſus inuitaretur.Dicebat aūt:nō ei pla cuiſſe:q; Mardocheum uiderat in aula Iudæum.Cui reſpondit uxor ſua Zaraſam.Iube lignū ſecari quinquaginta cubitorū:& mane pete Mardocheū a rege crucifigēdum.Cuius conſilium laudans:p cepit famulis lignum paratū in atrio conſtituere:quod ad pœnam Mardochei ſeruarent.Deus autē ſpem malignā Aman deridebat:& accidētia præuidēs:de futuris delectabatur. Nam regi ſomnum per illam noctē abſtulit.Qui nolēs in ocio uigilias perdere:ſed ad gubernationē ſui principatus eas habere ſcribam iuſſit libros afferre prædeceſſorum ſuorum: & factorum eorum moniměta relege re.Cunq; detuliſſet:& recenſeret:inuenti ſunt quidam:qui pro uirtute ſua præcium agros acciperāt quorum & nomē ſignatum erat:alter uero pro fide donationem impetrauerat.Poſt hæc legēdo ue nit ad Bagathan & Theodeſtum eunuchos:inſidiatores regis:quos Mardocheus indicauerat.Et cū hoc tantum ſcriba pronunciaſſet:& ad alterius tranſiſſet actus: rex eum detinuit: conſulens ſiquid ei pro remuneratione datum ſcriptum haberetur.Scriba reſpondit.Nihil. Tunc rex iuſſit eum tace re:& interrogabat eos quibus hoc commiſſum fuerat:quæ ſit hora noctis:Audiens autem iam di luceſcere:præcepit:ut quem inuenirent amicorum ante aulam præſentem nunciarēt. Euenit autem Aman inueniri. Nam præter ſolitam horam maturius proceſſerat mortem Mardochei petiturus. Cunq; ſerui renunciaſſent Aman ante ædem ſtare:p̄cepit eū uocari.Cum ergo intraſſet:amicū inqt te ſciens ſolum fidelē:peto ut conſilium mihi præbeas:quēadmodū debeam ſecundū meā magnifi centiam honorare quēdam ualde chariſſimum.Aman uero putans:conſilium quod dediſſet hoc ſi bi profuturum:nam amari ſe ſolum credebat a rege:quā exiſtimabat optimā eſſe ſentētiam:regi de clarabat & dixit.Si uis quē dicis hominē dilectum & gloriæ meritis honorari:fac eum ſup equū p cedere:tua ueſte indutum:& torquē auream hēre:& præcedere unum ex tuis neceſſariis amicis: cla mantē p totam ciuitatē:q; tale beneficium merebitur:quē rex honorificari uoluerit.Igitur Amā hu iuſmodi largitatē arbitratus ad ſe uenturam:talia pſuaſit.Rex uero delectatus hac ammonitione:ua de ait habēs equum:& ſtolam:& torquē:require Mardocheum Iudæum:& his illum induens:ante cede equu m eius.Nam tu inquit amicus es mihi præ cunctis.Ergo perfice conſilium cuius utilis pſuaſor extitiſti:& hæc ei a nobis donētur:qui meam animam liberauit.Poſtquā hæc præter ſpem omnē audiuit:mēte confuſus & meſticia pcuſſus exiit:equus ducēs:cum purpura & auro & Mardo cheum repenēs:ante aulam ſacco indutum:iuſſit exutum:purpura circūdari.Tum neſciēs ille uerita tē.ſed deludi ſe putans:peſſime inquit omnium hominū:ita calamitatē meam derides. At uero cer te cognouit:q; ei rex hunc honorē donauerit p ſalute quā illi p̄buerat:inſidiatores eunuchos redar guens purpura:induit:quā rex ſæpe ueſtitus gerebat:& torquē ceruice circundatus: & ſuper equum ſedēs:totam circuibat undiq; ciuitatē:præcedēte Aman & prædicante: q; huiuſmodi fruitur donis: quē rex amauerit:& dignum honore probauerit. Cunq; totam circuiſſet ciuitatē. Mardocheus ad regē ingreditur.Aman autē ex confuſione ad ſe recedēs:cum lachrymis uxori & amicis quæ conti gerant:indicauit.Illi nequaquā puniri poſſe Mardocheum dicebant:deum enim eē cum ipſo crede bant.Dumq; hæc adinuicē loquerētur:uenerunt Heſter Eunuchi:Aman urgētes ad cenā. Sabucha das uero unus ex eunuchis:uidēs crucē fixam in domo Aman quā Mardocheo parauerat:conſuluit aliquē ſeruorum:cuius cauſa eam paraſſet:& audiēs reginæ auunculo:quia Aman a rege eum petitu rus erat ad pœnam:tunc quidē tacuit.Cunq; rex una cum Aman epulans interrogaret reginā: quam uellet ab eo donationē impetrare:cōpletorum enim ſe eius deſiderium,pmittebat:tunc regina pro populi deprecabatur periculo:eo q; tradita fuiſſet ad perditionē cum ſua gēte:iōq; ſermones ad eū facere decreuiſſet.Neq; enim moleſtum ſibi dicebat:ſi amaram eius ſeruitutem imponeret: paruum

enim ei hoc esse malum: sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogáte rege: a quo hæc iancita fuissent: accusabat iam manifeste Aman: & maliuolum contra eos existentem: has molitum insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus: a conuiuio ad hortos egredit. Hester uero reginam Aman petere cœpit: ut ueniam pro peccatis exposceret: nam intellexerat: in quibus iam malis esset. Cunq; super lectum procidens reginam peteret: superuenit rex: & huiusmodi uisu magis incitatus dixit. Pessime oium uxori meæ iam uiolentiã irrogare conaris. Ad quod Aman obstupuit: & nihil potuit respondere. Tunc Sabuchadas eunuchus cœpit Amã accusare: quẽ admodum iuenisset in atrio eius paratam crucem ad mortem Mardochei: nam hoc illi interroganti seruus indicauerat: cum ad ipsum interfecturus eum ad cœnam uenisset: crucem autem dicebat esse altitudine cubitorum quinquaginta. Quod rex audiens: in illa eum pœna tradere decreuit: quam contra Mardocheum ipse tractauerat statimq; iussit cruci suspẽsum interimi. Vnde mihi contigit mirari nomen dei: & sapientiam: & iustitiam eius agnoscere: q̃ non solum maliuolentiam Aman puniuit: sed q̃ excogitata contra aliũ tormenta in eum cõuertit: & cætero hoc sentire præmisit: quõ qui contra alium quædam molitus fuerit hæc in se primũ parata cognoscat. Itaq; Aman honorẽ quem a rege perceperat supra modum abusus: huiusmodi cruci confixus est. Rex autẽ substãtiam eius reginæ donauit: & Mardocheum aduocans: dedit ei anulum quẽ Amã ipse pstiterat. Nam iam Hester ad notitiam eius perduxerat cognationẽ quam ad illum habebat. Donauit uero & regina Mardocheo Amã possessionẽ: & supplicauit regi liberari a mortis metu gentẽ Iudæorum: cito nota ei faciens: quæ p uniuersas prouincias scripsisset Aman filius Amatdathi. Nam patria gente sua perẽptam ullatenus se uitã posse tolerare dicebat. Cui rex promisit: nihil eam frustra petere: nec studio eius aliquid contrarium prouenire. Vnde pcepit: ut scriberet q̃ uellet de Iudæis noie regio: signaretq; eius sigillo: & transmitteret per omne eius imperium: ut siquis legeret signatas epistolas sigillo regio: minime sanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales uocans: iussit scribere gẽtibus & primatibus: & magistratibus pro Iudæis: ab India usq; ad Aethiopiam centum uiginti & septem prouinciarum. Epistolæ autẽ hunc ordinem cõtinebãt. Rex magnus Artarxerxes ab India usq; Aethiopiam: centũ uiginti & septẽ prouinciarum ducibus ac principibus: qui nostræ obediunt ditiõi salutẽ dicit. Multi bonitate principum & honore qui in eos collatus est abusi sunt in supbiam & non solum subiectos regibus nituntur opprimere: sed datam sibi gloriam non ferẽtes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias agitare: nec contenti sunt gratias non agere beneficiis: & humanitatis in se iura uiolare sed dei quoq; cuncta cernentis arbitrantur se fugere posse sniam: & in tantũ uæsanie prorupere ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruãt: & ita cuncta agunt in oium laude sint digni mendaciorũ funiculis conentur subuertere: dum aures principum simplices & ex sua natura alios existimantes calida fraude subuertunt. Quæ res & ex ueteribus probatur historiis: & ex his quæ geruntur quottidie: quõ malis quibusdam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci oium prouinciarum: nec putare debetis: si diuersa iubeamus ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate & necessitate temporum: & ut rei publicæ poscit utilitas ferre sniam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis: Aman filius Amatdathi: & aio & mente Macedo: alienusq; a Persarum gente: pietatẽ nostram sua crudelitate cõmaculans: peregrinus susceptus est a nobis: & tantam in se expertus est humanitatem: ut pater noster uocaretur: & adoraretur ab oibus post regem secundus. Qui in tantum arrogãtiæ tumorem subleuatus est ut regno nos priuare niteretur & spiritu. Nam Mardocheum cuius fide & beneficiis uiuimus: & consortem nostri regni Hester cum omni gente sua nouis quibusdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans: ut illis interfectis: ĩsidiaretur nostræ solitudini: & regnum Persarum transferret in Macedonas: Nos autem a pessimo mortalium Iudæos neci destinatos: in nulla penitus culpa reperimus: sed econtrario iustis utentes legibus: & filios altissimi & maximi semperq; uiuẽtis dei esse: cuius beneficio: & patribus nostris: & nobis regnum est traditum: & usq; hodie custoditur. Vnde & eas litteras quas sub noie nostro ille direxerat: sciatis eẽ irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis .i. Susis: & ipse qui est machinatus: & oĩs cognatio eius pendet in patibulis: non nobis sed deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus: in cũctis urbibus proponatur: ut liceat Iudæis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo: ut eos qui se necẽ eorum parauerãt possint ĩterficere. xiii. die mensis duodecimi: qui uocatur Adar. Hãc.n. diem oĩpotens deus meroris & luctus eis uertit in gaudiũ. Vnde & uos inter cæteros festos dies hanc habetote diem: & celebrate eam cum omni letitia: ut & imposterum cognoscatur: oẽs qui fideliter persis obediũt dignam pro fide recipere mercedẽ: qui autẽ insidiantur regno eorum: perire pro scelere. Oĩs autẽ pro uincia & ciuitas: q̃ noluerit solẽnitates huius esse particeps: gladio & igne depeat: & sic deleatur: ut nõ solum hoĩbus: sed etiam inuia sit bestiis in sempiternum pro exẽplo cõtemptus & inobediẽtiæ. Igitur equites eplãs deportantes exierunt: & uiam propositam peragebant. Mardocheus uero regia indutus stola: & corona aurea: & torque processit ornatus. Quẽ uidentes ita honorificatum a rege Iudæi in susis habitantes: cõem existimauerunt eor̃ fœlicitatem. Præterea gaudium & salutare lumen propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias Iudæos circũdedit ita: ut etiam multæ gentes pp timorẽ Iudæor̃ perterrerentur: libertatẽ ex periculo eorum cõparatã inspiciẽtes.

Nam duodecim menſis quarto decimo die: qui apud hæbreos Adar: apud macedones Diſtrios uocatur: portitores regalium litterarum nunciabant: quemadmodum deberent die quo ipſis periculũ imminebat inimicos conſumere. Tunc Perſidis Satrapæ & tyranni: & regis ſcribæ ſummum Iudæis reddebant honorem: quoniam timor mardochei eos ad temperantiam coaceruabat. Poſtq̃ edictũ regis per omnes prouincias lectum eſt: in Suſis iudæi inimicorum quingentos interemere. Cunq; rex pemptoꝝ in ciuitate numeꝝ Hefter nunciaſſet: & ĩ ꝓuincia quod factum fuiſſet ambigeret: ſiqd amplius uellet interrogauit eam. Illa uero petiuit eum: ut præciperet Iudæis: & ĩpoſterum diem ita facere in reliquos inimicos ſuos: & ut. x. Aman filii crucifigerentur. Quod quidẽ Iudæis rex conceſſit: nequaq̃ reſiſtere uolens Hefter. Iudæi uero parati. xiiii. die menſis occiderunt rurſus aduerſarioꝝ trecentos: nihil penitus poſſeſſionis eoꝝ tãgentes. Interfecti ſunt etiã ꝑ ꝓuinciã aliaſq; ciuitates a Iudæis ſeptuaginta ſex milia inimicoꝝ: quos ſtrauerunt tertiadecia die mẽſis: quẽ feſtũ celebrauerũt. Similiter aũt & Iudæi in ſuſis collecti: die. xiiii. & .xv. eiuſdẽ menſis epulati ſunt. Vnde hactenus oĩs in orbe terraꝝ Iudæi hos celebrant dies: ꝓticulas de cõuiuiis inuicẽ mittẽtes. Scripſit etiam Mardocheus oĩbus ſub imperio Artarxerxe degentibus Iudæis: q̃tenus hos obſeruarẽt dies ſemp eos celebrãtes: & nepotibus traderent ꝑ oĩa tẽpora celebrãdos: ne alicui obliuiõi traderent: q; in his fuerant ab Amã pituri: iuſtũq; eſſet: cũ uitaſſent piculũ: & inimicos puniſſent: honorate eos: gratias agentes deo. Vñ ꝑdictos dies Iudæi celebrãt: appellãtes eos cõſeruatores. Mardocheꝰ ãt magnꝰ erat & clariſſimus apud regem principatũq; eius regebat: & potiebaꝫ cõi conuerſatiõe cũ regina. Tũc Iudæi ſup oẽs libertatis licentia fruebantur. Hæc quidem ſub impio Artarxerxe geſta ſũt.

Qualiter Vagoſus dux Artarxerxis iunioris multa in Iudæos iniurioſa cõmiſit. CAP. VII.

DEfuncto autem Heliaſib principe ſacerdotũ: Iudas filius eius pricipatũ ſacerdotalẽ ſuſcepit. Defuncto uero & hoc: Ioannes filius eius honorẽ ſuſcepit. Propter quẽ Vagoſus dux alteriꝰ Artarxerxis tẽplũ uiolauit: & tributa Iudæis ĩpoſuit: nec priꝰ dimiſit quotidianas offerri hoſtias: quã ꝑ unoquoq; ãno uectigal exigeret: dragmas quinquagita. Hoc aũt ex hmõi cã contigit. Frater erat Ioãnis Ieſus: cui Vagoſus amicꝰ exiſtẽs: ꝓmiſit ei ſacerdotii pricipatũ dare. Qua confidẽtia Ieſus altercatus ĩ tẽplo aduerſus Ioãnẽ icitauit fratrẽ: ut eũ iterficeret: & tãtũ ĩ tẽplo facinus Ioãnes in fratrẽ cõmitteret: qd̃ nunq̃ prius: nec apud græcos: nec apud Hæbreos: alias Barbaros ita crudeliter uel ſcelerate factũ ẽ: Vnde nec deus hoc impune dimiſit: ſed populũ ꝓp hãc cãm ad ſeruitutẽ redegit: & tẽplũ uiolari a Perſis dimiſit: dicente Vagoſo. Auſi eſtis homicidiũ in ueſtro tẽplo cõmittere. Ego peremptore illo in tempore mundior ſum. Et hæc uerba faciens: in templum ĩgreſſus eſt: Hac igiť uſus occaſione Vagoſus: anno ſeptimo Ioãnẽ pro nece Ieſu puniuit. Finiẽte uero uitam Ioãne ſucceſſit principatui ſacerdotum filus eius Iaddus. Erat aũtẽ etiam & huic frater: Manaſſes noĩe. Cui Sanaballath miſſus a Dario ad Samariã: Satrapa genere Cutheus: ex quibus Samaritæ deſcenderũt: audiens clarã eſſe ciuitatẽ Heroſolymã: & reges eius multa Aſſyriis: & habitatoribus humilis ſyriæ pericula feciſſe: libenter Manaſſe copulauit ſuã filiam noĩe Yſacha: arbitratus ꝑ affinitatem obſidẽ ei futurã ad fidẽ gẽtis iudæoꝝ.

Quanta iudæis rex Macedonũ Alexander bona fecit. poſtq̃ iudæã obtinuit. CAP. VIII.

ERidẽ tẽpus & Philippus rex macedonũ ab Egeſia Pauſania: filio Ceraſte: Genꝰ ab ore ſte trahẽte: inſidias paſſus pimiť. Succedens uero filius eius Alexãder ĩperio: trãſiit hel leſpontũ: & duces Darii deuicit: ſup Granicũ flumẽ cõfligẽs cũ eis. Cũq; pcurriſſet Lydiã & ioniã captiuaſſet Phrygiãq; ꝑdaſſet: ad loca pãphiliæ puenit: qd̃ alibi explanatũ ẽ hieroſolymoꝝ uero ſeniores ĩdignabãť: qd̃ pricipis ſacerdotũ Iaddi frater Manaſſes, aliẽigenæ cohabitãs uxori ſacerdotii pticeps exiſtebat. Arbitrabãť. n. hoc cõnubiũ initiũ fieri occaſionis ꝑ ſtãde uolẽtibꝰ leges ttãſgredi ꝑ uxoꝝ copulationibus: q̃s ab alienigenis ſibi cõiũgere feſtinabãt. Nã extitiſſe etiã priorẽ captiuitatẽ ꝑ hæc coniugia mala putabant: q; multi in his peccaſſent: dũ non uxores ꝓuinciales ducerent. Iubebãt ergo Manaſſe diſiũgi ab uxore: aut nõ itroire ſacrarium. Principes quoq; ſacerdotũ cum populo hoc indigne ferebant. Manaſſes autẽ ꝓhibitus a fratre ad altare accedere: ad ſoceꝝ Sanaballan puenit: amare ſe dicens filiam eius Yſacha: ſacerdotalẽ uero honorem maximũ eſſe apud gentẽ & ciuitatẽ: & genus Iudæoꝝ: nec uelle ꝓpter hmõi cõiũctũ ſacerdotii iure priuari. Itaq; Sanaballath nõ ei ſolũ ſacerdotiũ. ſed etiam principatũ ſacerdotii & potentiã ac honorem oĩum locorum ſibi ſubiectorum dare ꝓmiſit: uolens ſuã apud eũ filiã ꝑmanere. Dicebat etiam templum ei edificare ad inſtar Hieroſolymorũ ſuper mõtem Garizin: q altior oĩbus Samariæ montibus appebat: ſed hoc facere cũ regis Darii ſnĩa. His pro miſſiõibus eleuatus Manaſſes: ꝑmãſit apud Sanaballath principatum ſacerdotii arbitratus ſe acceptũrũ Dario cõferente. Nam iam Sanaballath uergebat in ſeniũ. Multis uero ſacerdotibus & Iſrahelitis huiuſmodi ſibi ſubiectis uxoribus: nõ parua ſeditio Hieroſolymitas habebat: dum plures ad Manaſſen trãſirent. Quibus Sanaballath pecunias miniſtrabat: & terrã colendam: habitationẽq; deputabat: oĩbus modis genero ſuo concordans eodem tẽpore Darius audiẽs Alexandrũ helleſpõtũ tranſiſſe: Satrapaſq; ſuos ſup Granicũ fluuium pugna uiciſſe: & ulterius acceſſiſſe: exercitũ equitũ peditũq; colligẽs: occurrere ſtatuit macedonibus: priuſq̃ omnes percurrẽtes Aſiã deuaſtarent. Trãſiens ergo fluuiũ Euſratẽ & montem Ciliciæ

Taurum hoſtes in ipſo ciliciæ ſuſtinebat:illic ſperans eos expugnare.Tunc Sanaballath,ppter deſcē ſum Darii gauiſus:illico Manaſſen dicebat:pmiſſa cōpleri:dario poſt captiuitatē hoſtiū reuertēte. Nam credebat non ipſe tantū:ſed etiā oēs Aſiam habitantes:nec ad manū belli Macedonas cū pſis pp multitudinē eē uēturos.Aliter uero quam ſpabatur euenit.Nam congreſſus cum Macedonibus rex ē uictus:multamq; partē exercitus pdens:& captis matre pariter & uxore:ſimul & filiis ad Perſas fugiēs remeauit.Alexander aūt ad Syriam ueniēs damaſcum cœpit:& ſubiugata Sydone:Tyrꝫ obſi debat.Līas uero ad principē ſacerdotum Iudæoꝝ direxit inuitans eum auxilia ſibi mittere & uenalia exercitui præparare:& quanta prius dario cōſecrabat:ei præberet:eumq; inuitauit amicitiam Macedonum eligere:ne impoſterꝫ pœniteret.Cunq; princeps ſacerdotum līaꝫ portitoribus rndiſſet ſa craměta dario ſe dediſſe:ne contra eum arma portaret:nec poſſe uiuēte dario conſtituta tranſcēdēr Alexander incitatus Tyrum quidē relinq;re non decreuit:paulopoſt capi futurā qua uicta: minabat cōtra principē ſacerdotū gētis Iudæoꝝ exercitū mittet:ut oēs p eū diſcernere:qbus deberēt conſtituta ſeruar.Quapropter inrētius in obſidione pſeuerans:uaſtauit Tyrum.Cūq; eam cœpiſſet ad ciuitatē Gazam puenit eāq; cū duce ſuo Habimaſin obſidebat.Arbitratus aūt Sanaballath oportunum inuēiſſe tēpus:dario iam deſpato:eligēs de ſuis octo milia:ad Alexandrum,pficiſcit:quē repit ichoantē Tyri obſidionē.Cui etiam promiſit dare loca ſub ſua poteſtate conſtituta:magiſq; ipſum dominum libēter hēre quam darium.Cūq; ſe intellexiſſet:grate ſuſceptum:cōfiſus iam & de præſentibus fretus:uerba,pferebat:dicēs ſe generum hīe Manaſſen:fratrē Iaddi principis ſacerdotum Iudeæ gentis:multoſq; alios cum eo pſentes ex eadē gēte:quos uelle aiebat ſub eo tēplum locis cōſtitutis ædificare:hoc aūt & ipſi,pfuturum dicebat:ſi diuideret in duas partes iudæoꝝ potētia.ne eadē concordia gēs coniuncta debellaret:aut in aliquo regibus obuiaret:quēadmodum prius & Aſſyriorū regibus cōtingebat.Concedēte uero Alexandro:oī ſtudio adnixus Sanaballath edificauit tēplū & ſacerdotē Manaſſen conſtituit:maximū arbitratus præmiū ex filia nepotibus futuꝝ.Septē aūt menſibus in obſidione Tyri tranſactis:& duobus in Gaza:Sannaballath defunctus eſt.Alexāder aūt capta Gaza:ad ciuitatem Hieroſolymitaꝝ aſcēdere feſtinabat.Quod princeps ſacerdotum Iaddus audiēs:in pauore & timore conſtitutus:moliebat quemadmodū macedonibus feſtinus occurreret rege indignante:& putante timorē eſſe contumaciam.Præcipiens igitur populo ſupplicationem & immolationem offerre deo ipſe deprecabatur ſubuenire gētis:a uēturiſq; eam liberare piculis. Obdormiēte uero eo poſt ſacrificium deus ꝑcepit ut confideret:ſertiſq; ciuitatē ornaret:portaſq;,ptinus apiret: & alios quidē cū ueſte alba:ipſum aūt & reliquos ſacerdotes cum legitimis ſtolis iuſſit occurrere:nihil ſæuum ſpantes pati:deo prouidente.Cunq; a ſopore ſurrexiſſet:ualde congaudēs: nocturnum oraculum omnibus indicauit:& quæ uidit in ſomno cunctis facere demandās:regis præſentiam expectabat.Q uē audiēs non longe eſſe a ciuitate:,pceſſit:cū ſacerdotibus:& ciuili multitudine: ſacrā & maiorē aliis gētibus ei præparās occaſionē:ad aliquē locū qui Saphin appellat: quod nomē latine trāſlatū ſcopulū ſignificat:ex quo loco Hieroſolymam tēplūq; potuiſſet uidere. Phœnices uero & Chaldæi regē ſecuti:putabāt:qa qcqd potuiſſet furor impialis pmittere in ciuitatē:ipſe committeret:& principē ſacerdotū ſummis afficeret contume liis.Quod e diuerſo cōtigit euenire.Nā Alexander ꝑuidens multitudinē ueſtibus albis indutam:antiſtites uero cū byſſinis ſtolis: & principē ſacerdotū hyacinthinā &,aureā ſtolam:ſup caput habētem cidarim.& ſup laminā aureā:in qua ſcriptum erat dei nomen:adiit eum ſolus:& nomen adorauit:& principem ſacerdotū primus ueneratus eſt. Omnibus uero iudæis una uoce Alexādrū ſalutantibus Syriæ reges:& reliq:hoc facientē ſtupuerūt corruptamq; regis mentem putauerunt:Parmenion uero ſolus eum interrogauit dicens:cur omnibus eum non adorantibus ipſe adoraſſet principem ſacerdotum gentis Iudeæ.Cui ille non hūc inquit adoraui:ſed deum cuius principatu ſacerdotii functus eſt Nam p ſomnium in huiuſmodi eum habitu conſpexi:adhuc in Odio ciuitate Macedoniæ cōſtitutus.Dūq; mecū cogitaſſem:quēadmodum poſſem Aſiam uincere:incitabat me nequaq; negligere:ſed cōfidenter tranſire.Nam ſemper ductuꝫ meū dicebat exercitū & Perſaꝫ traditurꝫ potētiam: ideoq; neminē alium in tali ſtola uidens: cum hunc animaduertiſſem:habēs uiſionis &,pbationis nocturnæ memoriam:ſalutaui.Exinde arbitror diuino iuuamine me directū:Dariumq; uiciſſe:uirtutēq; ſoluiſſe Perſaꝫ.Propterea ſimul etiam omnia quæ meo corde ſperantur:prouentura confido.Poſtq; hæc Parmenioni locutus eſt principē ſacerdotum honorans occurrentibus: reliquis ſacerdotibus ad ciuitatem uſque peruenit:& ad templum aſcendens:ſacrificauit deo:ſecundum ſacerdotis oſtenſionem. Ipſe autem ſacerdotum principi: & reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine Danielis: in quo ſcriptum erat:quendam græcorum regem perditurum Perſarum potētiam:arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat:gauiſus eſt:& tunc quidem multitudinem dimiſit. Poſtera autem die conuocans eos iuſſit petere:& quas uellent donationes accipere. Principe ergo petente ut liceret patris uti legibus:& ſeptimum annum ſine tributis eſſe:mandauit:& omnia conceſſit. Cunque ab eo poſtulaſſet: ut Iudæos in Babylonia & Media gente præciperet ſuis potiri legibus : promiſit libenter facere quæ poſcebat. Dicente uero ipſo ad multitudinem: ſiquis elegerit ei militare : permanens in patris legibus : & ſecundum eas uiuens: paratum ſe eos ducere:ſe pugnaturos

cum eo dixerunt. Igitur Alexãder ita diſponens Hieroſolymam:duxit ad reliquas exercitum ciui-tates:omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus. Samaritæ uero metropolim tunc Sicimam nomine habentes:poſitam iuxta Garizin montẽ:in quo tranſgreſſores habitabant Iudæi: uidentes ab Alexandro ita magnifice Iudæos honoratos:coacti ſunt ſe fateri Iudæos. Nã h mõi Samaritæ naturæ ſunt:ſicut prius alibi demonſtrauimus: in calamitatibus merſos Iudæos negant eſſe cognatos: ueritatem confitentes: & cũ uiderint clarum eis aliquod allatum:tunc ſocios ſe iudaici generis profitentur:originẽ ſuam a nepotibus Ioſeph:Effraĩ & Manaſſe recenſentes. Tunc ergo claritatem & multũ animi ſui affectum oſtẽdentes:occurrerũt regi:paulominus quã Hieroſolymitæ. Cũq; laudaſſet eos Alexander:Sicimitæ adierunt eũ cũ militibus: quos ad eũ Sanaballath trãſmiſerat petentes:ut ad ciuitatẽ peruenirent: & tẽplum apud eos poſitum honoraret q reuertẽs:ad ipſos ſe uenire promiſit. Petẽtes autem tributorũ ſeptimi anni conceſſionem: nam neq; ipſi ſeminant in eo conſuluit:qui eſſent qui talia poſtularent. Cunq; reſpondiſſent Hebræos ſe quidem eſſe ſicimitas autem a Sydoniis nuncupari: iterum interrogauit eos:utrum Iudæi eſſent illis autem dicentibus non eſſe:at ego inquit hæc Iudæis cõceſſi:ſed reuerſus qdem & a uobis certius edoctus:quæ uiſa fuerint agam. Et Sicimitis quidem ita poſtulationem negauit. Similiter uero amicos Sanaballath ſe ſequi præcepit ad Aegyptum:ibi daturum ſe eis iugera terræ promittens: quod & poſtea fecit:Thebaidã cuſtodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro:& principatu a ſucceſſoribus eius diuiſo:templum ſuper Gazirin montem permanſit. Et ſiquis culpam habuiſſet apud Hieroſolymitas:aut de cibo illicito:ſeu de trãſgreſſione ſabbatorum: aut de huiuſmodi peccato ad Sicimitas recedebat dicens ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt autem illo tempore princeps ſacerdotum Iaddus:& Onias filius principatum ſacerdotalem ſuſcepit. Et in his conſtituti Hieroſolymitæ, degebant.

Continet hic liber geſta centum: ſeptuaginta annoꝝ.

Incipit liber duodecimus antiquitatis iudaicæ.

Vt ptolomeus filius Lagi fraude uel dolis capiens Hieroſolymam uel Iudæam multos migrauit ad Aegyptum. CAP. I.

ALexander rex Macedonum ubi regnum Perſarum diſſoluit: Iudæamq; diſpoſuit ut prædictum eſt a uita diſceſſit. Cunq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet. Antigonus quidem Aſiam appræhendit. Seleucus autem Babylonem:gentesq; uicinas obtinuit. Lyſimacho ceſſit Helleſpontus. Macedoniam rexit Caſſander. Ptolomeus filius Lagi Aegyptũ poſſedit. Qui dum aduerſum ſe ſeditiones haberent:ſuumque dilatare contenderent principatum:diuturnis bellis ciuitates concuſſæ: multis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiſcebant. Tunc & omnis Syria ſub Ptolomeo filio Lagi qui ſaluator nuncupatur:contraria ſui nominis eſt perpeſſa. Nanque hic etiam Hieroſolymam depugnauit:fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatorum ingreſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaquam iudæis reſiſtentibus quoniam hoſtile nihil exiſtimarent:& ideo ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſegnes erant. Qui cum ſine labore ciuitatem appræhendiſſet:crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Ouidius Sabatarcides: qui ſucceſſorum Alexandri acta conſcribens ſuperſtitionem noſtram pro qua libertatem amiſimus exprobrauit:cum hæc diceret. Eſt gens quæ Iudæa dicitur ciuitatem munitam & magnã Hieroſolymam detinens:quæ contempſit ſub Ptolomeo conſtituta dum arma capere deuitaſſet:& propter ſuperfluam ſupſtitionem ſæuiſſimum dominum pertulit habeť. Sabatarcides quidem hæc de gente noſtra conſcripſit. Ptolomeus uero multos captiuos a montanis Iudeæ: uel a uicinis locis Hieroſolymorũ. i. a Samaria uel a Garizi trahens ad Aegyptũ cõmigrauit. Sed cũ cognouiſſet eos quos ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuſiurandi uel fidei cultores exiſtere cum Alexandro legationem ad eos mittenti ſic reſpõdiſſent Dario uiuẽte contra eũ arma nequaq; ſumere: poſt Darii expugnationem multos ad caſtella deputauit:& pares cũ Macedõib⁹ Alexãdriæ ciues ſtatuit:fidẽq; ab ipſis recepit:ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent: cum & alii non pauci Iudæi ſponte ad Aegyptum peruẽiſſent opulẽtia locorum. Ptolomeiq; munificentia inuitati:quorum nepotes ſeditiones contra Samaritas dũ ſuæ gentis patriã oblationẽ ſeruare feſtinarent excitabant. Nã Hieroſolymitæ defendebant:dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere: & immolationes illic tranſmitti oportere. Sicimitæ uero ad Garizim montem deſtinari iubebant.

Qualiter filius eiuſdem ptolomei qui Philadelphus appellatus eſt: leges Iudæorum in græcam tranſtulit linguam: multoſq; captiuos Eleazaro principi ſacerdotum donauit:& ornamenta deo deuouit. CAP. II.

POſt decimum & ſecundum annum imperii Alexandri:& poſt quadrageſimum Ptolomei ſaluatoris:regnũ Aegypti Philadelphus obtinuit p ãnos triginouẽ:q & legem Iudæoꝝ interpretatus eſt:& famulãtes in Aegypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uinculo

reſoluit uſque ad centum uiginti milia ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus ſuper Biblio-
thecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terram inuenta uolumina congrega-
re: & acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria uel uoluntate regis: quem erga collectionem co-
dicum munificenter accendi cognouerat: interrogatus a Ptolomeo: quot milia codicum haberet:
cum uiginti milia iam reſpondiſſet. Sed tempore poſt pauco uſque ad quinquaginta milia poſ-
ſe peruenire: & nunciatum ſibi diceret: multa apud Iudæos legum eorum eſſe conſcripta: ſtudio uel
bibliotheca regali digna: quæ figuris litterarum uel ſermone illorum: compoſita: laborem non par
uum præberent: ſi in græcum mutarentur eloquium: cum uideantur Syrorum litteris ſimiles eorũ
eſſe figuræ: equa pronunciatione uocis: nihil ergo inquit prohibet tuarum pecuniarum ſumptu eas
interpretari: dum in bibliotheca tua illorum quoque leges contineantur. Igitur ex optima De-
metrii ſententia delectatus: poſtquam ſtudium ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet:
ſcripſit ad principes ſacerdotum gentis Iudeæ hæc fieri demandans. Ariſtenus autem amicus regi
neceſſarius: propter humilitatem morum ab eo dilectus: cum ſæpius ante uiſus eſſet Ptolomeum
petere: quatenus dimitteret captiuos Iudæos: qui ſub imperio eius eſſent tempus hoc petitionis pro
ſperum arbitratus: ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis: Soſibio: Tarentino & An-
dreæ ut ſimul laborarent: de quibus petiturus regem accederet. Quorum ſententia confirmata:
cum huiuſmodi ſermonibus regem adiit dicens. Minime rex oportet una nos ſpe negligenter de-
cipi: ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem Iudæorum non tantum tranſcriberemus: ſed etiam inter-
pretari pro tua gratia ſtudemus. qua ratione poſſit hoc fieri: ut Iudæis in regno tuo ſeruientibus.
Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præſenti iugo ſeruitutis abſoluere: ac deo qui leges ex-
poſuit pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa ſæpius indagaſſem: cognoui factorem eos
omnium deum colere: quem nos zena. i. ſouem nominamus: quot omnibus indulget Zena. i. uiue
re. Quapropter ad honorem dei quem maxima religione placant: liberos eos patriæ & moribus
ſuis reſtitue. Cognoſce tamen princeps me nec affinem eſſe eis: nec ab eadem gentium natione. ut
pro illis hæc ſuggeram: ſed dum omnium hominum factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefa-
ctores amplecti: ad hanc petitionem perueni. Poſtquam hæc Ariſtenus locutus eſt & rex in eum
hilari uultu ridentique conſpexit: quanta inquit arbitratis milia poſſe dimitti. Tunc Andreas re-
ſpondit dum interfuiſſet: dixitque pauloplus quam centum milia poſſunt exiſtere. Non paruam
inquit a nobis Ariſtene donationem poſcis. Soſibio uero cum præſentibus dicente dignum eſſe
munificentiæ ſuæ. ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarum uices offerret: rex ſapienti uſus con
ſilio: ne contra eos milites qui eos captiuauerant facere uideretur: & quorum ſtipendia captiuorum
abſolutione minui uiderentur: de ſuo eos ærario redimere ſtatuit: dum militibus merces annonæ
præſtaretur: & pro ſingulo captiuo apud eos conſtituto dragmæ centum uiginti darentur. De qui
bus etiam præcepta proponere promiſit: per quæ munificentiam ſuam: & Ariſteni petitionem con
firmaret. Præterea uoluntas dei affuit: per quam non tantum illos qui a patre eius uel exercitu illi
tranſlati fuiſſent: uerum etiam illos: qui ſub regno eius præextitiſſent abſolutioni donaret: uel ſi qui
poſtea ſuperueniſſent: pro quorum redemptione pluſquam quadrigenta talenta ſunt a rege largita.
Vnde & exemplum ſanctionis ad manifeſtandam poſteris regis munificentiã cuſtodiri decreuerunt,
quod erat huiuſmodi. Quicunque ſub noſtri patris imperio militantes Syriam & Phœnicem cum
eo Iudæamque uaſtauerunt: & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias: uendiderunt
hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt: & ſi quos nunc ſuperduxerunt dimittant pro ſingulo cor-
pore accipientes dragmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis ſuis: reliqui uero a rega-
li menſa redemptionis precium accipiant: Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſti
ciam deprædatos: prouinciamque eorum fuiſſe uaſtatam. Vnde & multos milites profectos eſſe co
gnouimus: dum ad ægyptum eos traducerent. Iuſtum ergo conſpiciens miſereri eis: iubeo conſti-
tutos in ſeruitute Iudæos omnes dominis eorum antedictam accipientibus ſummam abſolui: nec
quenquam i hac re fraudem aliquam agere: ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones
autem meas præcipio: ex quo miſſæ ſunt per tres dies proponi: quatenus ad iudices domini conue-
ueniant: corpora ſtatim oſtendentes: hoc enim meo credo profuturum imperio. Contumaces uero
liceat cuique uolenti nunciare: quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum
hæc ſanctio regis lecta fuiſſet: & uiſa eſſent omnia iuſte decreta: tantum uero deeſſe de abſolutione
priorum: & horum qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent: ipſe de his ſua liberalitate præcepit. Præterea ſci-
ens: ſubitaneam diſtributionem difficilem exiſtere iuſſit rerum miniſtris & regiis: ſacellariis pecu-
nias ſeponere. Quo facto intra ſeptimum diem omnia regis præcepta impleta ſunt. & talenta ſu-
per quadringenta: ſexaginta pro redemptione partita noſcuntur: dum & pro infantibus domi-
ni centum uiginti dragmas exigerent: ſicut rex pro his demandaſſet: ſcribendo pro ſingulo cor-
pore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam uoluntatem munificenter di-
ſpoſita fuiſſent: iuſtum uiſum eſt Demetrio de iudaicis codicibus tranſcribendis: eius allegare de-
cretum. Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſatur: ſed omnia cum multa diligentia geruntur.
Quapropter allegationes: uel epiſtolarum exemplum deſignauimus: & ornamentorum

traſmiſſorum multitudinem:& quicquid in uno quoq; conſtructum eſt. Vnde poteſt optime opificum ars proſpici:& uaſorum omnium excellentia agnoſci. Allegationis aũt exemplũ huiuſmodi probatur. Maximo regi Demetrius. Præcipiente te o princeps de his quæ hactenus ad conſumationem bibliothecæ deſunt:quatenus colligantur:& de his quæ corruerunt ut debitam diligentiã impetrarent:omni ſtudio uſus in his:ad noticiam ueſtram pduco legiſlationis iudaicæ uolumina nobis cum aliis deeſſe. Nam figuris hæbraicis:& uoce gentili conſcripta:inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit etiam minus diligenter ea quæ habent tranſferri :dum regalem prouidentiam minime percepiſſent:neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nam ſapientiſſima & integra legiſlatio:ſic a deo data uidetur exiſtere. Quapropter inquit Acatius abdiripetas:ſeu cõſcriptores hiſtoriarum nullatenus meminiſſe eius:nec uirorum qui ſecundum eiuſdem legiſlationis præcepta uixerunt:eo quod caſta nimis exiſteret:ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex:ſcribe principi ſacerdotum gẽtis Iudeæ:quatenus tranſmittat ſeniores ab unaquaque tribu legum peritos:ut cum eis codicum explanationem & conſonantiam cognouerimus:& interpretationis rerum cautam expoſitionem acceperimus:dignos codices tua uolũtate reponamus. Igitur tali ſuggeſtione facta:præcepit rex:ut ſcriberent de his Eleazaro principi ſacerdotum gẽtis Iudeæ:ſimul etiã de abſolutione ſeruientiũ apud eos Iudæoꝝ:præterea mãdarẽt ei:quia tranſmiſiſſent ad faciẽdas crateras & libatoria:pondus auri talẽta quinquaginta:lapidum uero precioſorum ineſtimabilẽ multitudinẽ:denunciãs etiam cuſtodibus arcarum in quibus lapides ſeruabant. ut electionem illoꝝ darent opificibus:quatenus quos uellent ad ſpeciem operis tollerent necnon imperauit:ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis cẽtum talẽta ſacerdoti darẽtur. Narrabo igit̃ factas & modum conſtructionis eoꝝ. cũ declarauero exemplum epiſtolæ:pricipi ſacerdotũ Eleazaro a rege conſcriptæ:qui principatus honorem pro tali cã ſuſcepit Defuncto principe ſacerdotum Onia:filius eius Symon ſucceſſor extitit:qui iuſtus eſt appellatus propter pietatem quam in deum : & fauorem quem erga regem habuiſſe uidebatur. Quo mortuo & filium infantulũ relinquente nomine Oniã frater eius Eleazarus de quo ſermonẽ fecimus principatũ ſacerdotii ſuſcepit : ad quem Ptolomeus huiuſmodi litteras deſtinauit. Rex Ptolomeus Eleazaro principi ſacerdotũ ſalutẽ. Multis habitantibus imperio meo Iudæis:quos per ſe cum potentes fuiſſet ad captiuitatem traxere quorum aliquos pater noſter ad militiam maioribus ſtipendiis depurans honorauit aliis autẽ in Aegyptum cum eo ambulantibus:caſtella & eorum cuſtodiam demandauit:ut ſint ægyptiis ĩ terrore mi: Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem:omnes clementer tractaui præſentes ciues tuos : quorum plus centum milia captiuos & ſeruientes remiſi:poſſidentibus eos pro redemptione pecunias perſoluens:ætatibus autem uigentes numeris militaribus deſignaui multoſq; qui mihi uel aulæ potuiſſent fidem ſeruare in palatio conſtitui:arbitratus deo iocundum pro mea prouidẽtia uotum ei hoc maximum deuouere. Porro uolens & iſtis & omnibus per uniuerſam terram Iudæis præſtare:leges ueſtras litteris græcis ab hæbraicis trãſlatis:in noſtra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies:eligendo uiros optimos ſeniores ſex:ab unaquaq; tribu dirigere:qui per ætatem legum ſunt periti:ualeõtq; interpretatiõem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis: maximam nobis gloriam præparare. Tranſmiſi uero qui deberent de his uobiſcum diſputare:Andream primatem cuſtodum mei corporis: & Ariſtenum mihi dilectiſſimos : per quos etiam primitias uotorum ad templum:& pro immolationibus:& aliis rebus:tranſmiſi talenta centum. Tu autem manda nobis quæ uolueris fieri:quod gratius amplectimur. Cum regis epiſtola Eleazaro fuiſſet porrecta: nimium liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotum Eleazarus. Ptolomeo regi ſalutem. Valentibus uobis cum Arſinoe regina:uel filiis : bene nobis omnia conſtant. Cum uero epiſtolam ſuſcepiſſemus:ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes autem multitudinẽ legimus eam quatenus oſtẽderemus:quam pietatem erga deum habeas. Demonſtrauimus ſecum dum eas pateras quas miſiſti aureas uiginti:argenteas triginta crateras quinq; ad menſam dedicandam:& quæ directa ſunt pro immolatione uel renouatione eorum quæ templo deſunt:talenta centum: deportata per Andream & Ariſtenum chariſſimos tibi amicos:uiros optimos:& doctrina præcellentes:tuaq; uirtute dignos. Cognoſce uero nos pro tuis utilitatibus:& præter naturam aliquid uel le pati dum reddamus tuis beneficiis quæ multipliciter in noſtros ciues largiris. Statim ergo pro te: tuaque uxore:uel filiis hoſtias obtulimus:& multitudo uota perſoluit:ut uobis euenant quæ deſideratis:& tuus principatus in pace cuſtodiatur. Ad interpretandam uero legem quam pro tuis commodis accipere poſtulas:elegi uiros ſex ab unaquaque tribu:quos direximus legem ferentes. Erit autem ueſtræ pietatis uel iuſticiæ:ut poſt legis tranſcriptionem ad nos eam caute cum portitoribus remittatis. Vale. Hæc quidem princeps ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſarium uiſum : ſeptuaginta ſeniorum ab Eleazaro miſſorum nomina declarare : licet intimata fuiſſent ſub epiſtola. Vaſorum tamen magnificentiam ad conſtructionem quæ deo rex direxit non incongruum exponere putaui : quatenus omnibus munificentia regis erga deum dilucidetur. Siquidem ipſe largos ſumptus præſtitit : & ſemper opificibus opera tranſmittebat : nihil conſtrui deſidioſe concedens : quorum de ſingulis qualis fuerit magnificentia narrabo : quamuis

hiſtoria narrationē eorū minime depoſcat: regis enim diligētiam uel munificētiam ita legentibus arbitror aperiri. Primus autē de mēſa diſſeremus. Igitur habebat rex in propoſito ſuo ualde maximā menſam conficere. Præcepit autem dedicatæ in Hieroſolymis menſæ quantitatē cognoſci: ſi poſſit maior fieri. Cunq; percepiſſet qualis eſſet illic conſtituta: & quia nihil prohiberet maiorem conſtrui dixit quintuplam magnitudinē uelle ſe facere: ſed timere ne ad miniſterium pro magnitudinis quā titate inutilis fieret. Nam non eam tātum ad ſpectaculum deuouere: ſed etiam miniſteriis: habilem uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem menſam auri inopia confectam: magnitudine quidem ſuperare priorem noluit: uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit. Sagax ergo ad diſcernendum uariarum rerum naturam erat: & inuenire nouas ammirandaſque facturas: quæ ſine deſcriptione fuiſſent. Harum ipſe prudenter inueniebat effectum: & oſtendēs artificibus: ita perfici enunciabat: ut quæ deſcripta fuiſſent: eorum cautam ſimilitudinem euidenter opifices imitarentur. Promiſſa ergo complentes: menſam deſcribere feſtinamus. Huius duorum ſemis cubitorum longitudinem: latitudinem unius ſemis conſtruxerunt: totam de auro formantes eam. Coronam quidem in palmam conferunt: frontiſpicia uero uerſatilia: ſculpturam habentia: ornatam in ſpeciem reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis. Triangulis enim exiſtētibus frontiſpiciis unuſquiſq; angulus eandem formæ diſpoſitionem habebat. Quæ dum uerteretur: unam & non diuerſam ſpeciem demonſtrabat coronæ. Porro pars quæ ſub menſa erat incluſa: pulchre conſtructa fulgebat: pars autem quæ de foris apparebat: artificii decore plus cuncta ſplendebat: quia uiſui uel ſpectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam fieri contigerat: nē ullus angulus trium ut prædiximus exiſtentium in tranſductione minor uideretur. Diſpoſiti uero erant in modum funium torno factorum præcioſiſſimi lapides: aureis ſperulis per foramina concluſi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur: in ſpeciem ouorum optimo lapide factorum figurate nitebant: ſculpturæ uirgulas imitatæ: quæ ſpiſſe circa menſam uolue bantur. Ouorum autem diſpoſitionem circunduxerunt opifices: ornatamq; omniū fructuum naturam: uuas pendentes: ariſtas ſurgentes: mala grana concluſa. Lapides autem ſecundum genus prædictorum fructuum ad ꝓprium uniuſcuiuſq; colorem formatos: circa totam menſam ex auro ligauerunt. Sub corona quoq; ouorum ſimilis ordo: ſeu uirgaꝝ conſtiterat: ut ex ambabus partibus eandem operis uarietatē cauāq; ſpeciē mēſa conſtructa ꝓferret: ne frontiſpicii uel coronæ poſito in alteram partem mēſæ cōuerſa: fieret diuerſa: ſed eadē uſq; ad pedes facies opis extēderet. Nam ductile aurum quattuor digitis latum: ſecundum totam menſæ latitudinem ſuper quod pedes eius imponerent: fecerunt: deinde ſperulis & clauſuris eos cum corona menſæ conſtruxerunt: ut eundem artificii: uel magnificentiæ uiſum præberent. in quacunq; partem menſa conuertaretur. Super mēſam autem Mæandrum fluuium ſculpſerūt: lapides præcioſiſſimos in medio eius tanquam ſtellas uario colore ponentes. Nam carbunculum uel ſmaragdum iocūdo aſpectu fulgētes miſerunt: aliorumq; genera lapidum qui uel induſtria uel emulatione digni: per excellentiam naturæ cunctis exiſtunt. Poſt mæandrum autem completum: in ſpeciem funis quiddam circunferebatur: in medio figuram ſublongā & rotundam habens: ſuper quod chriſtallinus lapis erat electrum impoſiti pari pene formarum aſpectu: qui delectationem miram intuentibus præſtabant. Capita uero pedum eius ſimilia liliis frabricauerant: curuationem brachiorum habentia ſub menſa reflexam: intus uero rectum inſtar lilii germē uidebatur: quæ lapis carbunculus in palmum factus: figuram crepidinis oſtendēs: & latitudinem octo digitorum habens ſuſtentabat. Nam ſuper eum pedum omne pondus initebatur. Sculpſerunt ēt tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unūquēque pedum: in quibus hederæ uel uitis palmites cum uuis exiſtentibus eminebant: ut nihil a ueris diſcrepare putarentur. Siquidem ad aure flatum per tenuitatem & extenſionem fūmitatis ſuæ commotæ: imaginationem naturalium arte præbebant. Verumetiā figurā totius menſæ tribus tabulis conſtruxere: compagine ptium in in uicem ita colligata: ut iuiſibilis exiſteret: nec intelligeretur eorum inſertio. Groſſitudo uero menſæ non minus dimidio cubito fuiſſe dinoſcitur. Talis ergo uotiua menſa multa regis munificētia uel præcioſitate materiæ: ac uarietate pulchritudinis: & induſtria artificum ſtudioſe perfecta eſt: & licet magnitudine prioris deo deuotæ menſæ non deſtinaret: artificio tamen & nouitate: uel claritate fabturæ: ualde melior & ſplēdidior elimata fugebat. Crateras etiam aureas duas fecerunt: ſculpturam uiperam ab inferiore parte uſq; ad cingulum habentes: lapidibus uariis in ſquāma concluſis. De hic ſuper eos fecerunt Mæandrum altum cubito: compoſitione lapidum diuerſorum: ſpecie magna fulgentem: in quo uirgarum ordo inſtabat: de quibus complexionibus ſimul uſq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quattuor digitorum ſculptura pulchris lapidibus iſerta: decorē craterum oſtendebat: quorum labra liliorum foliis: & uuarum floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureas quidem crateras duas: capientes utraſque amphoram huiuſmodi conſtruxerunt. Argentei uero clariorem ſpeculis ſplendorem emittebant: ut certius in his facies aſpicientium uiderentur. Inſuper fecit rex ꝓateras triginta ex auro necnon lapide præcioſo: & circūdate foliis hederæ: uel auratis bratteis: quaſi uitis celatura artificioſe obumbrabantur. Hæc ideo ita fiebant quod per ſcientiam opificis arte mira reliquos anteirent: & multomelius ſtudio uel mu-

nificentia:regis formabantur.Non enim tantum inceſſanter & large artificibus impẽdia præſtabat: quanto etiam publicoꝝ negociorꝝ relictis regiminibus:ipſe operantibus ſemp inſtabat:& frequenter artifices uiſitabat.Quapropter opera opificum diligẽtia regis & induſtria feruente propẽſius imminebat.Cunctꝫ hæc ad Hieroſolymam tranſmiſſa Ptolomei uoto fuiſſent:& princeps ſacerdotum Eleazarus ea deo dicaſſet:portitores eorum honorans:donaqꝫ regi deportanda præſtans ad eum remiſit.Ergo poſtquam Alexandriam peruentum ẽ:& Ptolomeus præſentiam eorum cum ſeptuagĩta ſenioribus audiuit:ſtatim Andream & Ariſtenum legatos euocari præcepit. Qui ueniẽtes:epiſtolas quas a principe ſacerdotum deportauerunt obtulerunt:& ea quæ uerbis eos diſſerere iuſſerat edi xerunt. Studens autem colloqui ſenioribus ab Hieroſolymis pro interpretatione legum directis:diuerſos quidem qui pro ſuis cauſis aderant denunciauit dimittĩ:mirabilem hãc & præter conſuetudinem faciens dimiſſionem:ut qui propter huiuſmodi cauſas dũcebantur:poſt quintum diem eum adirent.Legati uero poſt menſam a rege tunc dimiſi:illos ab Eleazaro diſtinatos expectabat. Dũcꝫ ſeniores illi cum donis quæ regi deportãda princeps ſacerdotum eis dederat aduenĩſſent:cũ uoluminibus tranſierunt:in quibus litteris aureis conſcriptæ leges continebantur.Et rex eos de codicibus percunctabatur.Cum uero reuelarent:& oſtenderẽt tenuitatem membranæ:uel in compræhenſibilem eorum compaginem rex miratus ẽ:qꝫ ita fuiſſent compacta.Dumꝫ hoc diu feciſſet:gratias inquit ago:uobis quidem qꝫ ueniſtis:maiores uero illi qui uos deſtinauit:ſed ante omnia deo: cuius hæ leges uenerandæ probantur.Cunctꝫ clamaſſent ſeniores:uel hii qui præſentes erãt:orantes proſpera regi diuinitus euenire:nimium delectatus:prorupit ad lachrymas.Nam ſæpius natura hoc ſummo gaudio patitur:quod ẽt dolentibus ſolet accidere. Tunc iuſſit Codices primatibus officii deſignari:uiros autem ōſculatus æquum dixit eẽ:primum ad eos facere ſermonem pro quibus eẽnt uocati:immo & diem quo ad eum deducti fuiſſent:clarum ſingulis annis per totum uitæ ſuæ tempus celebrare ſe promiſit.Nam euenit eũdem eſſe primum præſentiæ illorum:& uictoriæ diem:quo Antigonum nauali prælio uicerat.Epulari etiam ſecum eos præcepit:hoſpitiaqꝫ in arce denũciauit eis omnia deputari.Nicanor autem ſuper ſuſceptionem peregrinorum conſtitutus:Dorotheum uocãs:qui de his curam habebat:iuſſit ſingulis neceſſaria præparare.Nam ita diſpoſitum a rege fuerat: ut alimenta quibus ſingulæ ciuitates utuntur:exhiberentur diligenter conſuetudini peregrinorum ad eos uenientium:& eis omnia ad nutum eorum parārentur.quatenus cibis ſolitis magis delectarentur:ne forſan corrupti extraneis grauarẽtur:quod & circa iſtos effectum eſt.Dorotheo uero quẽ pro ſinceritate uitæ ſuper hæc rex conſtituerat:per quem:& præparauerat omnia:quæ ad huiuſmodi conuenirent conuiuia hæc implẽte:partem quidem mediam eorum ad dexteram ſuam:reliquos autem poſt eius accubitum:nihil prætermittens:quod ad eorum honorificentiam pertineret.Poſtquam autem ita diſcubuerunt:iuſſit Dorotheo ſolita miniſtrare:quibus omnes Iudæi ad eum uenĩentes utebantur.Tunc itaqꝫ ſacros precones & imolatores & alios qui uota faciunt recuſauit:& unũ e ſenioribus nomine Heliſeum ſacerdotem exiſtentem:rex petiuit facere orationem.Qui in medio ſtans regi bona & ſubiectis eius optauit:& poſt plauſus cum gaudio & clamore omnium ſurrexerũt & reſidentes ad epulationem & delitias paratas ſe contulerunt.Præterea rex quantum ſatis ei uiſum eſt cœpit philoſophari:& unumquenqꝫ eorum naturales percunctari ſermones:& ad contemplationem queſtionis accendere:cauteqꝫ illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent & explanãtibus:gauiſus:per duodecim dies hoc conuiuium inſtruxit. Et qui nullt ſingula cognoſcere:quæ in conuiuio præparata ſunt: legat uolumina Ariſteni:quæ propter hæc conſcripſerat:& agnoſcet. Mirante uero eos non tantum rege ſed etiam Menedemo philoſopho:dicente omnia per prouidẽtiam diſpenſari:ideoqꝫ uirtutem & pulchritudinem uideri:deſtitit rex quidem de his facere ſermonem.dicebat autem maxima ſibi bona per præſentiam eorum fieri:nam profuiſſe ei:quod didiciſſet ab illis:quemadmodum deberet regnare:iuſſitqꝫ dari ſingulis talenta tria:& deputauit illis:qui eos perducere ad diuerſoria deberent. Poſtquã uero tres exceſſerunt dies:congregans eos Demetrius: tranſiit ad ſtudium maris:& unum tranſiens poteſtatem:adiit partes aquiloni coniunctas concilĩumqꝫ fecit in domo prope littus ſtante:& apta ſecretis ad cognitionem negociorum.Vbi eos perducens:petebat omnia quæ opus habebant ad legis interpretationem:ut ipſis præſentibus diceren:& inceſſanter opus implerent.Cunctꝫ illi munificenter:& laborioſe cautam interpretationem facerent: uſqꝫ ad horam nonam in hoc ſedentes:ad curam corporis uertebantur:ita inuitante eos Dorotheo: uel opulenter conuerſationis ſalubria præbente.multaqꝫ etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam uenientes: Ptolomeum ſalutabant & rurſus ad eundem locum rediebant:& manus in mari lauantes:& ſeipſos purificantes ita legis interpretationi uacabant. Itaque tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectum per.lxxii.dies tranſacto. Congregans Demetrius Iudæos omnes ad locum in quo tranſlatæ leges fuerant:præſentibus etiam interpretibus legit eas. Cũctꝫ multitudo:amplexa legem:uel ſeniores eius interpretes:Demetrium eo quod magnarum rerum inuentor eſſe uideretur laudaſſet rogauit etiam:ut & præſidibus ſuis daretur legenda:& petierunt omnes ſacerdotes interpretes:ſeniores:& præpoſitos gentis:ut bene interpretata:permaneret immobĩlis. Cum uero omnes ſententiam laudaſſent:iuſſerunt:ut ſi quod aut ſuperfluum:aut minus ali-

quid ſcriptum uiderent in lege:hoc deſpicerent:& manifeſtum facientes emendarent:hoc caſtigan tes:ut quod ſemel iudicatum fuerat bene ſe habere:ſempiterna memoria remaneret. Gauiſus ergo rex & uidens uolũtatem ſuam ad utilem rem eſſe profectam:& delectatus relictis legibus:& ſenſum & ſapientiam:& legiſlatores obſtupeſcens:ad Demetrium ſermones facere cœpit:q̃ ita mira exiſte ret legiſlatio q̃ nemo neq̃ hiſtoriographus:neq̃ poeta meminiſſet eius.Cui Demetrius reſpondit neminem fuiſſe auſum:harum legum tangere conſcriptionem q̃ diuina & uenerabilis eſſet:& quia leſi ſunt quidam a deo hoc præſumentes.Significabat uero:qualiter Theopompus uolens in hiſto ria aliquid de his conſcribere:ſit mente turbatus:plus triginta diebus:& cum ad ſe reuerſus cum hu militate a deo ueniam ſupplicaret:dei ſibi clementiam factam ſuſpicatus eſſet:necnon & in ſomnis uiderit:q̃ ei ideo accidiſſet:quia diuina ſcrutatus eſſet:& proferre ea ad homines impuros uellet: cum conſcribere quieuiſſet recepit ſenſum.Referebat autem & de Theotecto tragœdiarum poeta dicens:quia cum niſus fuiſſet in aliquo dramate eorum meminiſſe:quæ in diuino uolumine conti nentur:oculis obſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis:& ita liberatus eſt a paſſione deo ueniam indulgente. Hæc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes:frequenter ad ſe de Iudæa proficiſci: hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dicens:nunc uero iuſtum eſſe eos dimitti dicebat:ſponte autem ad eum uenientes:omnia quæ æquum eſſet ſapientiam eorum impe trare:& pro ſua maieſtate dignum largiri promiſit.Et quidem tunc remiſit eos donans unicuiq̃ op timas tres ſtolas:& auri talenta duo & calicem unius talenti:totumq̃ conuiuatorium. Principi aũt ſacerdotum Eleazaro deſtinauit per eos lectos cum aureis pedibus decem:& conuenientem eis ſup pelectilem:& calicem talentorum triginta:inſuper ſtolas decem:& purpuram:& coronam decoram & lineas de byſſo centum:præterea & pateras:& trullam:& libatoria:& crateras aureas duas deuouẽ das.Petiuit autem & per epiſtolas:ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe eum permitteret:dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonem:& diuicias ſuas libenter talibus impartiri.Hu iuſmodi quidem cauſam ad honorem & gloriam Iudæorum Ptolomeo nomine Philadelpho fieri contigit.

Quemadmodũ honorauerũt reges Aſiæ gẽtem Iudæoꝝ:ciueſq̃ multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. CAP. III.

IMpetrauerunt aũt & a regibus Aſiæ honorem:qũo cum eis caſtrametati ſũt.Nam Se leucus nomine Nicanor in ciuitatibus quas per Aſiam edificauerat:& inferiore ſyria: & in ipſa Metropoli Antiochia republica ſua dignos eos effecit & æquum eis honorẽ cum habitatoribus Macedonibus & Græcis deputauit.Hactenus in eadem conuerſa tione eos aliquando manſiſſe ſignum eſt:q̃ Iudæi nolentes alienigenaꝝ uti oleo:acci piunt diffinitam quandam a principibus olympiaci certaminis pro pcio olei pecuniam:populoq̃ Antiocheno in præſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinẽ.Mutianus præfectus tunc ſyriæ conſti tuta ſeruauit:& poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terrarum:ſupplicauerunt Alexan drini & Antiocheni:ut eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudæis non deberet eſſe cõmune:nec impe trauerũt.Vnde poteſt conſiderari romanoꝝ modeſtia:& potius magnificentia Veſpaſiani & Titi. Qui cum multa pericula bellando contra Iudæos ſuſtinuiſſent.acerbe ferentes q̃ ſe tradere noluiſ ſent.ſed uſq̃ ad finem pugnantes permãſiſſent:nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtium fue rat abſtulerunt:ſed ſimul & priorem iram & petitionẽ magni populi Alexandrini & Antiocheni ui naciter expulerunt:dum nihil neq̃ pro amicitiis ad gratiam iſtorum:neq̃ pro inimicitiis deui ctorum concederent:quatenus perſolueretur aliquid priſtinæ Iudæorum utilitatis:dicentes eos in pu gna dediſſe pœnas:qui arma cœperunt:inſontes autem non eẽ iuſtum ſua poſſeſſione priuari.Simi le uero & Marcum agrippam erga Iudæos ſenſiſſe cognouimus. Nam motis contra eum Creten ſibus:& petẽtibus Agrippã:ut conuerſationẽ quam eis Antiochus Seleuci neposq̃ apud græcos de us nuncupatur dederat ſoli poſſideret & dicentibus:ut ſi cognati eẽnt eoꝝ Iudæi:colerẽt pprios eo rũ deos:habito iudicio Iudæi uicerũt:ut ſuis utãtur moribus:deſẽdẽte eos Nicolao damaſceno.Nã Agrippa interlocutus eſt:nihil inouare eis licere.Siquis aũt certius hæc uult noſſe:legat nicolai cen teſimam & uiceſimantertiam & quartam hiſtoriam:& Agrippæ quidẽ iudiciũ non ẽ forſitã admirã dũ.Nõ.n.pugnabat tũc gẽs noſtra aduerſus romanos.Veſpaſiani ẽt & Titi magnificẽtiã qlibet de cẽtius obſtupeſcit:q̃ poſt tot bella tãtaq̃ certamina q̃ contra nos habuerũt tã pie diſpoſiti ſũt.Repe tã ãt orationẽ:unde ad hæc uideor eẽ digreſſus.Iudæos igitur ſub iperio magni Antiochi regentis Aſiã conſtitutos contigit multa tollerãſſe:dũ terra eoꝝ diuerſis calamitatibus ſubiaceret:cũ illis q̃ humilẽ Syriã hitare uidebant.Nã cũ Antiochus pugnaſſet contra Eupatorẽ Ptolomeũ:& eius filiũ Ptolomeũ:cognomine Epiphanẽ:laborare contigit eos cũ uincẽte & uicto:& eadẽ pati ut pares exi ſterẽt:naues turbatæ & tẽpeſtatibus fluctuãtes:dũ iter fœlicitatẽ & calamitatẽ Antiochi fuiſſent cõ muniter cõſtituti.Cũq̃ uiciſſet Ptolomeũ:Antiochus Iudæam recepit.Defuncto uero Ptolomeo fi lio Eupatore:filius eius magnã uirtutẽ militũ miſit:& ducẽ Scopam nomine:cõtra humilem Syriã: multaſq̃ eoꝝ ciuitates cœpit.Ex quo noſtra gens expugnata adiecta ei eſt:& non poſt multum An tiochus Scopã uicit:conſligẽs cõtra eũ iuxta fontem Iordanis:& multos ab exercitu eius proſtrauit.

Poſtea uero Antiocho capiente Syriæ ciuitates:quas Scopa tenuerat:ex Samaria ſponte gens Iudæorum ad eum tranſiẽs:in ciuitatem omnem eius exercitum ſuſcepit:& elephantis abundanter alimẽta præbuerunt:& obſidẽte eos qui ab Scopa in arce Hieroſolymorum relicti ſunt cuſtodes: prono animo auxilium præſtiterũt. Igitur Antiochus iuſtum arbitratus Iudæorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandum:ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimonium exhibẽs q̃ ab eis bene tractatus eſt:ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit:manifeſte illis innotuit. Referam uero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis ſcripſerat:præponẽs teſtimonium:quod nobis p̃bet Polibyus Megalopolytanus in undecima hiſtoria ſua ita dicens. Ptolomei dux Scopa ad ſuperiora uadens loca:ſuperauit hiemis tempore gentem Iudæorum. Dicit nanq; & in eodem uolumine: qualiter Scopam Antiochus deuincens. Bythyniam & Samariam:& Abella: & Gadera cepiſſet. Paulo poſt uero tradiderunt ſe ei Iudæi:qui circa templum habitabant. Factæ autẽ apparitionis in templo ad aliud tempus narrationẽ differamus. Polybius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit. Nos autẽ reducamus orationẽ ad narrationẽ priorẽ:intimantes epiſtolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolomeo ſalutem. Iudæi mox ut prouinciam eorum ingreſſi ſumus:liberalitatem circa nos ſuam oſtẽderunt:& uenientes ad ciuitatẽ clare nos ſuſceperunt:cum ſenioribus & principibus occurrentes:& abunde miniſtrauerunt militibus:& elephantis uictualia & nobiſcum ad arcẽ pugnauerunt contra cuſtodes Aegyptiorum. Ergo dignum & nos iudicamus eos remunerari:& reficere ciuitatẽ deſtructam:& rurſus in eam habitatores congregare diſpſos. Et primũ conſtituimus,ppter pietatẽ eis p̃ſtari ad īmolatiões uictimarũ:& uini & olei & libaminis p̃cium argẽteos q̃ uiginti milia: & ad ſimilam ſecundũ prouincialẽ legẽ tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinq; . Præberi ãt hæc inquit eis uolo ſecũdum mea mandata: & opus templi conſtrui: & porticus & ſi quid oportet aliud reſtituí. Materies autem lignorum deponatur ex ipſa iudæa:& ab aliis gentibus:& a libano:nullo p̃ his exigente uectigal. Similiter & in aliis in quibus oportet clariſſimam:templi fieri uolumus edificationem. Conuerſetur omne genus eorũ ſecundũ proprias leges: relaxẽtur & ſacerdotes & ſcribæ templi & cantores ſacri a tributis: quæ pro ſuo capite dabant: & regio uectigali:uel ab aliis cunctis oneribus:ut pro opere eorum ciuitas habitationibus hominum apta reddatur. His quoq; qui uel nunc habitant:uel habitaturi conueniunt: donamus tributa uſq; ad menſem hyperberetheũ: & per tres annos liberamus a tertia parte fiſcalium: quarenus eorum leſio releuetur:Et quicunque ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt: ex ipſis genitos libertati donamus: & ſubſtantias eis reddi præcipimus. Epiſtola quidem hæc continebat. Ornato autem templo: edictum per omne ſuum tranſmiſit imperium:in quo continebatur neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam:nec Iudæos niſi quibus mos eſt:purificatos ſecundum patriam legem:neq; inferri ciuitati equinas carnes:neque mularum:neque ſerarum manſuetarum uulpium:aut luporum:aut leporum:aut pardorum:& generaliter omnium animalium quæ Iudæis interdicta ſunt:ut nec pelles eorum liceret afferri:neq; horum aliquid intra ciuitatem paſcere:ſed ſolitis parentum uictimis ex quibus & ueo oportet ſacrificare:uti permiſſum eſt. Qui autem aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet:iuſſit ut multatus pecuniæ præſtaret ſacerdotibus dragmas tria milia. Scripſit etiam teſtimonia noſtræ pietatis:& fidei præbens:cũ rebelles Phrygas & Lydos adiſſet:eo tempore: quo ad ſuperiores Perſarum ierat prouincias iubens Zeuſidi cariſſimo:ut mitteret quoſdam noſtrorum a Babylone ad phrygiam:ita per epiſtolam ſuam mandans rex Antiochus Zeuſidi patri ſalutem. Si ſani eſtis:bene eſt:ſanus & ego ſum. Audiẽs autem phrygas & Lydos rebellare magna cogitatione per motus conſilium animo percepi quid oporteret fieri. Placuit autem ad caſtella uel neceſſaria loca Meſopotamiæ & Babyloniæ Iudæorum domus duo milia cum apparatu ſuo deducere:credo enĩ fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatem:quam circa deum habent. Nam teſtificantur parẽtes noſtri fideles eos:& pronum animũ habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur licet difficile eſſe credam migrari:ut permittas eos legibus propriis uti:& cum eos ad prædicta loca migraueris:ad edificandas ſibi domos locum unicuiq; diſtribui:terramq; colendam dari: & uitium plantationes & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero uſquequo fructus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat:ut noſtram impetrantes clementiam:proniores ſeipſos erga nos præbeant. Præterea prouidentiam faciens eorum gentis ſecũdum poſſibilitatẽ: quatenus a nullo moleſtiam patiantur. De amicitia quidem magni Antiochi & Iudæorum:hæc a nobis pro teſtimonio dicta ſunt. Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum Antiocho cõpoſuit:dedit ei filiam ſuam Cleopatram ad nuptum:concedens ei humilem Syriam:& Samariam: & Iudæam:& Phœnicem dotis nomine. Diuiſis autem in utrunq; regem tributis:unuſquiſq; ſublimiſſimus patriæ ſuæ colligẽs uectigalium ſummam ſtatuam regi offerebat. Eodem uero tempore Samaritæ infœliciter agentes:multa contra Iudæos mala fecerũt: terramq; eorum depopulantes: multos inde captiuos trahebant:quæ facta ſunt ſub principe ſacerdotum Onia Nam defuncto Eleazaro principatum ſacerdotii patruus eius Manaſſes ſuſcepit:cuius poſt finem uitæ Onias eo in honore ſucceſſit,filius exiſtens Simonis cognomine iuſti:qui Simon frater Eleazari:ſicut prædiximus:erat.

De infœlicitate Iudæoꝝ quam poſtea emendauit Ioſeppus filius Tobiæ:componẽs amicitias cũ Ptolemeo cognomine Epiphane. CAP. IIII.

POſt autem Onias paruulus mente:& pecuniis auarus exiſtens:pro populo regibus uectigal quod patres eius ex propriis dabant ideſt uiginti talenta pecuniarum nõ reddens ad iram regem Ptolomeum cõmouit:qui & legatum tranſmittens ad Hieroſolymam:culpabat Oniam non reddentem tributa:& interminabatur:ut ſi non acciperẽt tributa:terram eorum ad iugera metiretur & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uero mandata regis Iudæi turbabantur:hunc aũt Oniam nihil horum flectebat propter auariciam ſuam. Ioſeppus aũt quidam iuuenis ætate:ſed propter caſtitatem & ſuam prudentiam in ſticiæ gloriam habens apud Hieroſolymitas:patre Tobia:& ex ſorore Oniæ principis ſacerdotum progenitus:mandante matre legati præſentiam dum ille eſſet ad ficulam uicum:ubi natus eratueni ens in ciuitatẽ increpabat ſacerdotem:non ꝓuidẽtem innocẽtiæ ciuium:ſed ad pericula mittere no lẽtem gẽtem ꝓpter pecuniarum priuationẽ:dum per ipſum populum dignitatem accepiſſet:& principatum ſacerdotalis honoris impetraſſet. Si aũt cupiditate haberet pecunias:ita ut ꝓpter ipſas & piculum fieri patriæ:& ciues ſuos afflictos uidere pateretur:ſuadebat ei ad regem ire & peteret ei aut oẽs pecuniæ aut pars concederetur. Tunc Onias neq; principatum uelle ſe gẽtis habere reſpondit immo & ſacerdotalẽ honorẽ ſi eſſet poſſibile paratum ſe eſſe deponere:ne tantum ad regẽ accederet. Et dum nihil ad ſe de his pertinere dixiſſet:Ioſeppus interrogauit eum:ſi ſibi concederet legationem ad Ptolomeum gerere pro gẽte. Cunq; conceſſiſſet Onias:aſcendit ad tẽplum Ioſeppus:& conuocata multitudine ad contionem nihil turbari eos uel timere ſuadebat ꝓpter auunculi Oniæ circa eos negligentiam:ſed rogabat:ut deponerẽt cordis meſticiam:qua pro regis mãdatis affligebantur. Nam legationem facturum ſed ad regem promiſit:ut flecteret eum:quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hæc audiẽs. Ioſeppo gratias egit:ipſe aũt a templo deſcẽdẽs:in hoſpitium ſuſcepit Ptolomei legatum:donauitq; ei magnificẽtiſſima munera:& per multos dies munificentiſſime eum pauit:& ad regem remiſit:promittẽs ei ut & ipſe ſequeretur. Nam pronior factus erat ꝓficiſci ad regem legato inuitante:& concitante eũ ad Aegyptum ꝓuenire:& ꝓmittẽte omnia quæ a Ptolomeo peteret ꝓ ſe eum impetraturum:quia modeſtiam morum eius nimis amabat. Cúq; legatus ad Aegyptum perueniſſet:& regi nunciaſſet in deuotionẽ Oniæ:& utilitatem Ioſeppi:quẽ uentuꝝ ad eum dicebat:& ſatiſfactuꝝ pro exceſſu Oniæ:qui etiam regem patronum eſſe confideret:tanta laudum magnitudine ꝓ adoleſcẽte utebatur:ut regem & uxorem eius Cleopatrã prius familiarem faceret habere Ioſeppum quã eum haberẽt præſentẽ. Ioſeppus aũt mandans amicis ad Samariam:& mutuam ab eis accipiẽs pecuniã:& parans conueniẽtia ꝓfectioni:ueſtes & pocula & ſub iugalia:quæ oĩa ad uiginti milia dragmas eſſent ad Alexandriam uſq; ꝓuenit. Contigit aũt ꝓ illud tempus oẽs primatus & magiſtratus aſcẽdere ciuitates Syriæ & Phœnicem ut uectigalium ſuſciperẽt exactionem. Nam ſingulis annis potẽtibus per ciuitates eam rex cõmittere conſueuerat. Videtes autẽ hi per uiam Ioſeppum deridebant eius pauperratem & inopiam. Cunq; ad Alexandriam pueniſſet:in Mẽphis Ptolomeum eſſe cognouit:cui occurrere feſtinauit. Sedẽte autẽ ſuper currum rege cum uxore & amico Athenione:qui cum legatione ad Hieroſolymam deſtinatus:& a Ioſeppo hoſpitio clemẽter exceptus eſt. Videns Athenio mox regi innotuit:dicẽs hũc eſſe:de quo ab Hieroſolymis ueniens nunciauit:quam bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus uero primus eum ſaluauit:& aſcendere ſuper currum fecit. Poſtq; uero ſedit cœpit rex Oniam accuſare. Tũc Ioſeppus ait. Veniam ei queſo præſta propter ſenectutem. Non eni uos latet q; ſenes & infantes eandem mentẽ contigit habere. A nobis aũt redditur tibi ratio:ut ei penitus iraſci non debeas. Gauiſus aũtẽ rex de prudẽtia atq; beniuolentia iuuenis:plus eum quippe iam expertum diligere cœpit:iuſſitq; in aulã regiam ſuſcipi:& quottidie ſuæ menſæ eẽ conuiuam. Cunq; ueniſſet ad Alexandriam rex:uidẽtes Syriæ priores conſedẽtẽ Ioſeppum:ægre ſerebant. Inſtante uero die quo ſuſcipi habebant uectigalium ſolẽniter exactiones diuerſarum ciuitatum nobiles data pecunia ſuæ patriæ exigẽda fiſcalia cõducebant:quæ uſq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnicis & Iudeæ & Samariæ colligebantur. Audiens ergo Ioſeppus culpabat eos qui conducebant:tanquã paruo munere exigẽda regi uectigalia promiſiſſent. Ipſe autem duplum dare pollicitus eſt:& fiſci iuribus peccantium ſubſtãtias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit q; ad eius ærarii ſpectaret augmentum:& petente Ioſeppo cõfirmari ſibi uectigalium conductionem interrogauit ſi ſecundum promiſſionem ſuam uades idoneos habere potuiſſet. Ille uero facile reſpondit. Dabo inquit homines bonos & optimos de quibus confidas. Cunque diceret rex:qui ſunt iſti uades:quos te dare promittis:Ioſeppus:te inquit o rex & tuam uxorem pro utraque parte ſponſores præbebo tibi. Cuius uerba libenter ſuſcipiens Ptolomeus ſine fideiuſſore uectigalia eum habere permiſit. Quod factum nimis contriſtauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad ægyptum uenerant:quod ſimili non fuerant benignitate tractati:unde cum magna confuſione ad ſuas unuſquiſque prouincias receſſere. Ioſeppus uero accipiens a rege duo milia peditum : petiuerat enim aliquod auxilium ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere:tunc mutuans propter expenſas ſuas ab

amicis regis quingenta talenta de Alexandria in Syriam est profectus: qui postquam uenit in Ascalonem uectigalia exigens Ascalonitas quoniam nihil dare uolebant: sed etiam contumeliis eũ grauibus afficiebant: capiens priores ipsorum uiginti trucidauit: & substantias eorũ usque ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit: intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolomeus prudentiam eius: & laudans quæ facta fuerant: permisit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii obstupuerunt Ascalonitarum contumaciæ exempla: metuentes ciuitatibus suis: & ideo fortibus ciuitatum reseratis deuotis animis aduentum Iosephi sustinebant. Nitentibus uero Scitopolitanis contumeliis eum afficere: & uectigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant: horum quoque priores interfecit: substantiasque eorum fisci iuribus applicauit. Colligens uero pecunias multas: & maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium abutebatur collecta pecunia: ut ei potentia permaneret: occasionem sibi: & causam fœlicitatis seruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & Cleopatræ uel amicis eorum bona dirigebat patrocinia sibi eorum fauorem q; concilians. Potius uero hac fœlicitate per annos uiginti duos: & pater factus ab una quidem uxore septem filiorum: habuit etiam ex filia fratris sui Solini unum nomie Hyrcanum: quam accepit ex tali causa cum fratre quõdam Alexandriam pergens: ducente etiam secum filiam nuptiis iam maturam: ut eã coniungeret alicui sublimi iudæorum: dum apud regem cœnaret: & intrasset Pantomima ad conuiuium concupiuit eam: fratrique nunciauit desiderium suum: petens eum celare suum peccatum. Nam apud Iudæos lege prohibetur alienigene conuenire mulieri: quapropter petebat: ut fideliter causam eius cupiditatis expleret Frater autem eius libenter ministerium suscepit omãsque suam filiam nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatem cum fratris filia concubuit. quo sæpius facto ualde dilexit eam: dixit q; ad fratrem quod uita eius periclitaretur si rex ei minime concederet Pantomimam Fratre uero petente nihil eum debere metuere: quia licebat ei frui muliere uxoremque habere: & uerum aperiens ei: ac dicens magis se uelle filiam iniuriam sustinere quam illum uidere ad confusionem detestabilem peruenire: laudans eum Ioseppus de concordia fraternitatis filiam eius duxit uxorem & filium ex ea genuit Hyrcanum ut prædximus. Qui cum adhuc tertium decimum annum agens demonstrabat naturalem fortitudinem & prudentiam: ut etiam acerbam emulationem fratribus suis excitaret. Ioseppo uero uolente cognoscere quis de filiis suis uirtute melior existeret: unumquenque ad doctorum sublimium studia destinauit. Et cæteri quidem desidia disciplinarum indocti fatuique redierunt. Post illos autem adolescentulum Hyrcanum direxit: danſque ei trecenta iuga boum: transmisit uiam duorum dierum ad solitudinem seminare: celans lora quibus ligarentur: quæ non habens Hyrcanus: arantorum quidẽ sententiam reprobauit suadentium: ut ad patrem mitteret quosdam deferre lora. Tempus autem non arbitratus non oportere se perdere dum expectaret illos qui transmittendi erant: excogitauit uirile quoddam & maius ætate sua. Occidens enim decem iuga: carnes quidem operariis distribuit: pelles uero eorum incidẽs retinacula fecit: per quæ iuga ligauit: & hoc modo seminans terram quam ei præceperat reuersus est ad eum: quem pater suscipiens nimis dilexit propter prudentiam & argutiam mentis: & fiduciam eius laudans tanquam solum proprium filium diligebat: propter quod fratres eius contristabantur ut uero nunciauit quidam Ioseppo per illud tempus filium regi Ptolomeo genitum: & quod omnes priores Syriæ: & subiectarum prouinciarum celebrarent natalis pueri diem: cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipso quidem senio prohibebatur: filios autem interrogauit quis illorum ad regem uellet ire: maioribus uero recusantibus: & ad tales conuentus indoctos se esse dicentibus: fratremque Hyrcanum posse ad regem ire firmantibus consuluit eum. Qui cum se promisisset iturum dicẽs se in uia non multas opus habere pecunias: dum soleret bibere modeste: & ei decem milia dragmæ habunde sufficerent: gauisus est de sobrietate filii. Deferens autem parum puer patri suadebat dona quidem exinde ipsi regi non mittere: dare uero epistolam ad dispensatorem in Alexandriam: quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel preciosa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta sufficere ad sumptum regii muneris: filium collaudans: ut bene admonentem scripsit dispensatori Arioni qui omnes per Alexandriam eius dispensabat pecunias: non minus tria milia talenta existentes. Nam Ioseppus a Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et constituto die ueniente: in quo afflignari regi oportuisset. Arioni scribebat: ut eas redderet. Igitur Hyrcanus suggerens patri: accepit epistolam ad Alexandriamque perrexit. Egresso autem eo fratres eius scribunt omnibus regis amicis: ut eum occiderent. Qui ut peruenit ad Alexandriam: porrexit Arioni epistolam. Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta nam sperabat eum querere decem tantum: aut his: pauco plus: cunque dixisset mille opus habere iratus increpabat eum: quasi uolentem luxurioſe uiuere: & dicebant quemadmodum pater eius substãtiam collegisset labore uel abstinentia: & imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus nisi decem talenta se dicebat: & hæc ad regiam donationem. Tunc furore commotus adolescens in uincula Arionem misit: cuius uxor ad Cleopatram demandãs petiit quatenus puerum increpare: nam ualde Arion apud eam honoribus præcellebat: quod etiam ad regis notitiam Cleopatra perduxit. Itaq; Ptolome' ad Hyrcanũ mittẽs admirari se dicebat q; a pre ad se trãsmissus nõ eũ uidisset:

inſuper & diſpenſatorem ligaſſet. Venire ergo eum: & cauſam ſibi pro qua ueniret indicare precepit quem ferunt nuntio regis ita reſpondiſſe legē eſſe penes Iudæos: quæ prohibet communes epulas prius attingere: quam in templo dei immolate. Et ideo diſtuliſſet ne ſine donis a patre tranſmiſſis ad regem peruenirent. Propter hanc cauſam nō ad eum uenisse: ſeruū autem puniſſe nō obſecutū iuſſionibus ſuis dum nihil diſtaret inter magnum & minorem dominū: ſed ſi talium contumacia nō emendatur: & tu inquit ſpera ſimiliter a ſubiectis contemni. Quæ Ptolomeus audiens ad riſum conuerſus magnanimitatem adoleſcentis miratus eſt. Cunq; audiſſet Arion quod ita rex reſponſum accipiens nullum ei auxilium præberet: dedit adoleſcēti mille talenta: & a uinculis eſt ſolutus. Tres uero differens Hyrcanus dies regem reginamque ſalutauit: quem illi libenter ſuſcipientes uiderunt: & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedēs comparauit ab eis pueros centum litteras ſcientes unumquenque talento uno: & centum uirgines ſingulas eodem prætio. Cunq; iuitatus ad regis cōuiuium diſcubuiſſet cum priorib' prouinciarum: ultimus oium & tanquam puer ab his qui loca ſecundum dignitatem habebant contemnerentur. Cunque oēs cōuiuæ regis oſſa ciboq; ante Hyrcanum in menſa proiicerent: ipſo tacente Tryphon qui ad conuiuia & ad riſus conuiuiarum erat aptus: rogantibus ſe conuiuis iuxta mēſam aſſiſtens regi ait. Vides domine: antepoſita oſſa Hyrcano. Ex hoc conice quod & pater eius Iic omnem Syriam denudauit quemadmodum hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Ridente uero ad uerba Tryphonis rege: & interrogante Hyrcanum: cur tanta ante eum oſſa iacerent: apte inquit domine: nam canes ſemper oſſa cum carnibus deuorāt: ſicut iſti fecerūt. Idē de accumbētibus dicēs: quoniā iſta añ eos minime oſſa iacebant: homines uero carnes comedunt: oſſa autem iactant quod & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius reſpōſum tam ſapienter dictum omnes plaudere iuſſit: uerbum eius laudantes. Poſtea uero die ad unumquenque regis amicum pergens: & ad potentes aulæ hos quidem ſalutabat: famulos autem interrogabat: quæ dona data ſunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicentibus: quoſdam decem daturos talenta: alios autem nobiles plus ſecūdum magnitudinē ſubſtātiæ ſuæ: cōtriſtari ſe ſimulauit quaſi non ualens talē donationē offerre: nā pluſq; quinq; talēta ſe non habere affirmabat. quod ſerui audientes dominis nūciauerunt: qui gauiſi ſunt ſperantes Ioſeppum regem offendere: propter munerum paucitatem: inſtante uero die cæteri quidem regi offerentes talenta non plus uiginti: qui magnā uidebantur offerre munerq; quātitatē Hyrcanus: quos cōparauerat pueros centum & uirgines totidē. unicuiq; dans talētum portare: obtulit pueros quidē regi puellas autem Cleopatræ reginæ: omnibus munerq; magnificentiā admirantibus & ipſis regibus & amicis eorum: inſuper & regis ſeruientibus: quia digna dona multis talentis obtuliſſet: unde etiam & mortis pericula declinauit Hyrcanus: quæ fratres eius zelo ducti parauerunt. Tūc Ptolomeus magnanimitatē adoleſcentis miratus imperabat ei donationem quam uelle accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri quam ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter & donationes copioſas præſtans patri & fratribus & omnibus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audientes autem fratres eius Hyrcanum a rege talia meruiſſe: magnoq; cū honore redeuntē in occurſum eius ſe egredi ſimulantes interficere illum etiam patre ſciente omnimō decreuerunt: iraſcebatur. n. ei pater propter pecunias quas regi obtulerat: & non curabat ſalutē eius. Et itā quidē quā circa filium Ioſeppus habebat regem timens celabat. Cōmittentibus uero aduerſus eum fratribus pugnā: multos eorum qui eos ſequebantur occidit cum duobus fratribus ſuis. Cæteri aūt ad patrē Hieroſolymam confugerunt: qui poſtq; ad ciuitatem uenit nullo ſe ſuſcipiente diſceſſit trans Iordanem fluuiū: ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autem tēpus regnabat in aſia Seleucus qui Soter nominabatur filius magni Antiochi: tunc moritur & pater Hyrcani Ioſeppus uir bonus & magnanimus qui populum Iudæorum a paupertate & debilitate ad clariſſimas rerum cauſas uſque perduxit his etiam uiginti & duobus annis Syriæ & Phœnicis & Samariæ tributa diſpenſauit. Defunctus ē uero & auunculus eius Onias principatum ſacerdotii Simoni filio derelinquens.

De amicitiis Lacedæmoniorq; factis cū Onia pricipes ſacedotū Iudeæ gētis. CAP. V.

MOrtuo quoq; & iſto: filius eius Onias in honorē ſucceſſit: ad quē rex Lacedæmoniorū Arius legationē direxit & epiſtolas: quarq; huiuſmodi continebatur exemplar. Rex Lacedæmoniorq; Arius Oniæ ſalutē. Legētes ſcripturā aliquā inuenimus ex uno genere Iudæos & Lacedæmones extitiſſe: & ſanguinitatē cū Abraā ſotialiter habuiſſe. Iuſtū eſt ergo cū fratres exiſtatis trāſmittere ad nos & petere quæ uobis neceſſaria iudicatis: facimus uero & nos idem & ueſtra ꝓpria ſimul: & noſtra cōmunia reputamus. Portitor litterarq; Demoteles epiſtolas uobis defert quadrāgulo ſcriptas ſignaculū habētes aquilā: draconē unguibus deportātē. Epiſtola igit a Lacedæmoniorq; rege deſtinata textū huiuſmodi cōtinebat. Defuncto aūt Ioſeppo populum cōtigit ſeditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyrcanum ultimū filiorum Ioſeppi: diſſenſit ab inuicem multitudo: plureſq; maioribus auxilium ferebant cum principe ſacerdotum Simone qui cognatus eorum & affinis extabat Hyrcanus autem redire quidem ad Hieroſolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanē frequēter Arabas debellabat. Aedificauit ergo turrim fortiſſimam ex lapide albo conſtruens eam & totā

uſq; ad terram ſculpſit animalibus diuerſis:& in circuitu fecit magnum & altum euripum:ideſt piſcinas. Ex petra autem contrapoſiti montis cuius incidēs ſiniſtram extenſionem ſpeluncas multorum ſpatiorum in longitudinem ibi conſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad conuiuia & ſomnum: & conuerſationem fecit aptiſſimam multitudini:cameratas etiam currentium aquarum delectatione gratiſſimas ad ornamentum totius aulæ. Oſtia uero ſpeluncarum aperuit minora:ut unus & nō multi per ea poſſint intrare:& hoc cuſtodiæ gratia cōdidit:ut obſeſſus a fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſuper edificauit & atria magnitudine excellētia:& paradiſis ornauit egregiis:& talem perficiens locum Tyrum eum nominauit. qui locus eſt inter Arabiam & Iudæam poſitus trans iordanem non longe a Sebenitide regione:præfuit ergo partibus illis per annos ſeptem omni tempore:quo Seleucus Syriæ regnauerat. Hoc enim iam defuncto:poſt frater eius Antiochus:qui epiphanes uocabatur regnum obtinuit. Moritur etiam Ptolome⁹ rex ægyptiorum:qui ſimiliter Epihanes nuncupabatur:reliquens duos filios minores ætate:quorum unus qui & maior erat Philometor dicebatur:minor uero Fiſcon. Hyrcanus autem uidens magnam Antiochum uirtutem habentem: & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur pro his quæ contra Arabas egerat uitam prop̄riæ manus interitione concluſit:cuius ſubſtantiam Antiochus ſuis commodis applicuit.

Seditio potētiū in iuicē iudæoꝝ:quoꝝ qdā trāſierūt ad antiochū Epiphanē leges p̄rias relinq̄entes:& ipſe aūt Antiochus exercitū ducēs:& Hieroſolymā ciuitatē:tēplūq; uaſtauit. CAP. VI.

PEr idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotum:fratri eius Antiochus ſacerdotii contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat adhuc infans erat. Demō ſtrabimus autem ſingula in loco proprio quæ ad hunc pueꝝ pertinere uidebunt. Ieſu uero nam hic frater erat Oniæ principatum ſacerdotii rex abſtulit iratus:& dedit eum iuniori fratri eoꝝ nomine Oniæ:Symoni autē tres filii hi fuerunt:qui ad tres principatus ſacerdotii ſicut prædiximus peruenerunt. Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nominauit. Onias autem Menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotū Ieſus aduerſum Menelaū cōcitauit:& diuiſa in utrunque populi multitudine:pro parte Menelai filii Tobiæ conſiſtebant:populi uero pars plurima Iaſonem adiuuabat. Vnde & Laborantes Menelaus & filii Tobiæ ad Antiochum diſceſſerunt:ad noticiam eius perducentes quod uellent patrias relinquere leges: & conuerſationē & mores obſeruare græcorum. Rogauerunt ergo eum ut permitteret eis edificare Gymnaſium Hieroſolymitis. Cunque conceſſiſſet circunciſionem ſuam uelauerunt:ut non apparerent in denudatione græcis eſſe diſſimiles:cæteraq; omnia relinquentes:quæ illis mos patrius imponebat:aliarum facta gentium rituſque ſequebantur. Antiochus autem pro ſuo fœliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad Aegyptum tractus deſiderio eius contemnens filios Ptolomei ut debiles: ac nequaq̄ tanta negocia regere prævalentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Peluſium:& dolo Philometorem Ptolomeum circumueniens Aegyptum occupauit. Et cum adiſſet loca Memphiticæ ciuitatis:eam capiens contra Alexandriam ut obſidendo Ptolomeum caperet ambulauit. Expulſus uero eſt:non ab Alexandria tantum ſed etiam a toto Aegypto:Romanis ſibi denunciantibus ut diſcederet a prouincia:ſicut prius & alibi demonſtrauimus. Exponam ergo per partes de hoc rege: quemadmodum Iudeam & templum pariter occupauit. Nam in patria mea conſcriptione capitula tim eorum in memoriam feci: nunc neceſſarium putaui ad certiorem eorum narrationem denuo remeare. Reuerſus ergo propter Romanorum timorem ab Aegypto rex Antiochus ad Hieroſolymorum ciuitatem ducit exercitum: quo perueniens anno centeſimo quadrageſimotertio : poſt regnum primi Seleuci centeſima quinquageſimatertia olimpiade:uiceſimo & quinto die mēſis caſleu quem macedones Apelleon nominant: capit eam ſine conflictione cuiuſpiam aperientibus ei portas his qui uoluntati eius conſentiebant. Ingreſſuſque ciuitatem Hieroſolymorum multos interemit ſibi contraria ſapientes: nec non etiam eos qui portas aperientes ciuitatem ei tradiderunt:propter templi diuitias interfecit:multaſque ab eo auferens pecunias ad Antiochiam reuerſus eſt. Poſtquam ergo expoliauit templum ita ut uaſa dei aſportaret & lucernas aureas:& aram auream:& menſam:& ſacrarium neque de uelis abſtinuit:quæ ex byſſo & cocco erant. Exhauriēdo autem & theſauros nihil penitus relinquens: ad maximum Iudæos luctum propter hæc uſque perduxit. Nam & quottidianas immolationes quas deo ſecundum leges offerebant celebrare prohibuit. Depredans uero totam ciuitatem:quoſdam interfecit:alios captiuos cum uxoribus & filiis deduxit:ita ut numerus multitudinis captiuorum uſque ad decem milia exiſtere uideretur. Incendit etiam optima eius loca:& deponens muros arcem edificauit in interiori parte ciuitatis:nam alta & eminentior erat prius a templo:& propter hoc muniens muris altis & turribus cuſtodiam macedonum ibi diſpoſuit. Manebant etiam in arce nihilominus homines impii & moribus maligni a quibus ciues multa & acerba ſubinde patiebantur. Edificans uero & in ſacrario aram:ſuper eam porcos immolauit: hoſtias non legittimas:nec patriæ religioni iudæorum congruas. Coegit itaque eos relinquētes religionem patriam idolum uenerari:edificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico templa deorum: & aras collocantes immolare ſuper eas porcos omni die præcepit:& ne quis circuncideretur:aut ne filii eorum. Interminatus eſt & tormenta grauiſſima:ſiquis præter hæc facere inueniretur.

Qualiter uetante Antiocho Iudæos patriis uti legibus: Mathathias filius Ioannis regem contempſit: & ducem Antiochi interemit. CAP. VII.

CONſtituit itaq; ꝓpoſitos: qui cogerent imperialia mandata perficere. Et multi quidem Iudæorum ſponte: alii uero propter timores imminẽtes: regis præcepta ſequebantur. ꝓbatiſſimi aũt & generoſi: deteſtabile facinus execrantes: patrios legibus adheſerũt. ꝓterea diebus ſingulis pœnis afflicti: & amara paſſi torméta trucidabantur. nã & uerberati: & diuerſis cruciatibus fatigati: adhuc uiuẽtes crucis patibulo figebãtur. Vxores uero & filios quos circunciderunt præter uoluntatem regis laqueis ſuffocabant: parentum eos cernicibus illigantes: Nam & ſi apud aliquem uolumen inuentum fuiſſet ſacrum: aut lex: & his quoq; crudeli ſorte moriebatur. Videntes Samaritæ iudæos hæc pati: dereliquo negant ſe neq; cognatos ipſorum: neq; templum ſuper Garizim maximi dei ut prius eſſe fatebantur: conſuetudinem ſuæ facientes naturæ: de qua ſuperius conſtat expreſſum: ſed dicebant ſe Medorum Perſarumq; colonos. Mittentes ergo ad Antiochum legatos & epiſtolam quæ ſubter ſunt ſcripta ſignificauerũt. Regi Antiocho Epiphani relatio a Sichimitis ſydoniorum. Noſtri maiores propter crebras prouinciæ peſtilentias ſecuti priſcam quandam ſuperſtitionem: conſuetudinem fecerunt: colendi quæ dicitur apud iudæos ſabbatorum dies: edificanteſq; ſine numine in Garizim monte templum offerebãt in eo deuotas immolationes. Vobis autem malignitatem iudæorum digne rependen: ibus: uenientes iudices ueſtri: & arbitrati per cognationem illorum nos eadẽ facere: ſimilibus nos pœnis afficiunt: dum ab initio Sydonii eſſe noſcamur quod manifeſtum eſſe publicis conſtat annalibus: petimus ergo te beneficum & ſaluatorem denunciare Apollonio noſtrarum partium iudici & Nicanori regalia tractanti negotia: ut nihil nos debeant moleſtare: quaſi iudæis aliqua ſuperſtitione coniunctos: cum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum uero ædificatum: quod adhuc ſine cuiuſquam dei nomine conſtat: græci iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto: uitamus importunas moleſtias ſuſtinere: operibuſque ſedulo uacantes: tibi ſoluimus reddituum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis: rex iſta reſcripſit. Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidonii porrexerunt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis de ſtatu regni cum amicis: docuerunt ab eis miſſi. ꝙ criminibus iudæorum in nullo probantur eſſe participes: quando moribus græcorũ uiuere potius elegerunt: abſoluimus eos a iudæorum pœna nocentium: & templum eorum quemadmodum petierunt græci iouis appellatione dicetur. Eadem & Apollonio partium iudici ſcripſit: ſexto & quadrageſimo anno. menſe echato octauodecimo die. Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico iudeæ nomine Mathathias. filius ioannis. filii Simonis. filii Samonis: ſacerdos de uice ioab hieroſolymitis. Erant autem ei filii quinque. Ioannes qui uocatur Gaddis. & Simon qui dictus eſt Thaſi. & iudas: qui uocabatur Machabeus. & Eleazarus. qui dictus eſt Apphus & Abaron qui dictus eſt ionathas. Iſte ergo Mathathias plangebat apud filios ſtatum rerum: & ciuitatis rapinam & templi nuditatem: & calamitates plebis: dicebatq; melius illi eſſe: pro patriis mori legibus: quam ita ſine gloria uiuere. Venientibus autem ad Modin uillam a rege directis ut cogerent iudæos facere: quæ præcepta uidebantur a rege: & iubentibus illic conſtitutis idolis immolare: ſecundum regis iuſſionem: & primum Mathathiam: qui doctrina uel fama gloriæ reliquos anteibat ſacrificare compellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens. Licet alii omnes iuſſionibus Antiochi pro timore obtemperent: mihi tamen & meis filiis tale ſcelus nullatenus imponi. Cunq; tacuiſſet accedens quidam ex iudæis immolauit in medio ſicut præcepit Antiochus: icatuſq; Mathathias irruit ſuper eum cum filiis ſuis habentibus gladios: eius ſanguinem ſuper aram effudit: & iudicem regis Apollonium qui eos ad talia cogebat: cum ſuis paucis militibus interemit: & aram dedeponens clamauit. Si quis æmulatur patrias leges & dei religionem: ſequitur me. Et hæc dicens cum filiis ad ſolitudiné exiit: relinquens omnẽ ſuã poſſeſſionẽ: idem multi faciẽtes cũ filiis & uxoribus ad ſolitudinem confugerunt. Audientes uero iſta iudices regis auxilia conuocantes quæ in arce Hieroſolymorum pro cuſtodia permanebant: prius quidem conabantur uerbis eos flectere: ut ad pœnitentiam peruenirent: & eligerent potius illa quæ proſunt: ne aliqua neceſſitate cogente eis tanquam hoſtibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba: ſed contraria ſapientibus: conflixerunt die ſabbatorum: & ſicut erant in ſpeluncis ibi eos atroci incendio cremauerunt dum repugnare propter diem feſtum noluiſſent: ne in malis ſuis honorem ſabbati tranſgredi uiderentur. Nam uacare in eo nobis legitimum eſt Mortui ergo ſunt cum uxoribus & filiis in ſpeluncis: globis fumiferis ſuffocati numero mille. Multi autem liberati ſunt adiuncti Mathathiæ: & illum ſibi iudicem ordinauerunt: qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicens. Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legem: ſibimetipſis erunt hoſtes: in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens perſuaſit eis: & hactenus permanet nobis conſuetudo pugnandi: etiam ſi tali die bella conſurgant. Colligens ergo ſibi Mathathias armatam multitudinem: aras depoſuit idolorum peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas. Et pueros non circunciſos iuſſit circuncidi: expellens eos qui ut talia prohiberent fuerunt conſtituti.

De morte Mathathiæ: qui ualde ſenex defunctus: filiis ſuis gubernationem reliquit: ex quibus Iudas Machabeus principatum adeptus: adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit: trāſgreſſores Iudæos puniuit: terram ſuam ab omni malo purgauit. CAP. VIII.

IGitur eo magiſtrante uno anno: dum morbo grauiſſimo premeretur cōuocauit filios ſuos: & circunſtantibus. Ego quidem inquit o filii decretam proficiſcor uiam. Cōmendo autem uobis patrias leges obteſtans: ne eas transgreſſores: ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores: ritus patrios cuſtodite: & periclitātē antiquā cōſuetudinē teſtaurate: nō ſeducti ab his q ſpōte aut neceſſitate cadūt: ſed digni meo inſtituto: oēm uiolētiā & neceſſitatē tolerādo ſupate. Ita uos ꝓparātes: ut ſi oporteat ꝓ legibus grata mēte moriamini. Sciētes hoc ꝙ deus tales nō deſpiciet ſed ueſtrā uirtutē iſpiciēs reddet uobis & libertatē: & tribuet quādoq; : ut cū ſecuritate ueſtris moribus pfruamini. Nā corpora nīa mortalia & tpalia ſunt: factorum uero monumenta īmortalitatis ordinē cōſequūtur. Quod deſiderātes uos decet appetere gloriam: quæ nullo ſit fine claudenda. Concordiā uero uos habere commoneo & in qtio aliquis melior exiſtit: altero cedente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus: & Symonēm fratrem ſapientia ātecedentē uobis patrem putare. Et quicquid ille pſuaſerit cuſtodite. Machabeum uero militiæ ꝓpter uirtutē & fortitudinem habebitis ducē. Nā gentem defendens hoſtes utiliter expugnabit. Suſcipientes uiros iuſtos & religioſos: ueritatē eoꝝ fouere. Iſta filiis locutus eſt deum orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges propriæ cōſeruentur: fideli corde ſupplicans uiuendi finem communi ſorte ſuſcepit. Et ſepelitur in Modin: magnumq; luctum omnis populus ſuper eum peragens ſuſcepit gubernationem rex filius eius Iudas qui: & Machabeus centeſimo & ſexageſimo ſexto anno: & adiuuantibus ſe prono animo fratribus: cæteriſq; religioſis: inimicos a prouincia expulit. Et trāſgreſſores legum paternarū Iudæos occidit: & purificauit ab oī malo ſuā terrā.

Quēadmodū duces Antiochi Apollonius & Seron congreſſi cū Iuda: uicti iterierūt: & ꝙ Antiochus Lyſiæ cuidā gubernationē regni relinquēs: ipe abiit i Perſidam cōgregare pecunias. CAP. IX.

HAec cū audiſſet Apollonius dux Samariæ: colligens exercitum egreſſus eſt cōtra Iudā. Ille cū autē occurrit ei: & cōmittens cū eo pugnam uicit: & multos eoꝝ iterfecit. Inter quos & ducem apollonium armis exuens interemit multamq; prædā ab exercitu hoſtium auferens: diſceſſit. Seron ergo dux inferioris Syriæ audiens ꝙ multi tranſirent ad Iudam. & magna iam uirtute circūſeptus ad bellū accederet: ſtatuit cōtra eū dimicare & colligens ſub ſe conſtitutos uel tranſgreſſores Iudæos: cōtra Machabeū produxit exercitum. Perueniens uero uſq; ad Bethoron: uicum Iudeæ. ibi exercitū locauit: Iudas aūt occurrens ei: & conſligere diſponēs: quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem & ieiunium deſides: hortabatur dicens. Non per multitudinem uincendos hoſtes aut expugnandos eſſe credatis: ſed pietate: & hoc euidentiſſimum habemus exemplum: maiores noſtros: qui propter iuſticiam & proprias leges certantes multa ſepius milia deuicerunt. Nam nullum leſiſſe maxima uirtus extitit. Hæc dicens ſua ſit eis contemnere multitudinem. Confligens ergo cum Syris: duce eorum interfecto cunctos ad fugam uertit. Secutus autem eos uſque ad campum: cecidit octo milia: reliqui fugati ad maritima loca diſcefferunt. Quæ audiens rex Antiochus: maximo furore commotus: omnem propriam uirtutem congregans: & multos ab inſulis mercede conducens: parabat circa ueris initium dimicare cōtra Iudæam. Ad uero militibus ſtipendia diſtribuens: uidit theſauros deficere: non enim omnia uectigalia ei reddebantur propter ſeditiones gentium. Nam cum magnanimus eſſet: ei minime ſufficiebant quæ dudum collegerat. Deliberauit itaq; primum ad Perſidam ire tributaq; prouinciæ congregare. Relinquens autem pro regni gubernatione quendam Lyſiam: gloriam apud ſe maximā poſſidentem: ut regeret prouincias a fluuio Eufrate uſq; ad fines Aegypti & inferioris Aſiæ: & partē exercitus: & elephantes ei tradens præcepit ei filium ſuum Antiochum diligenter nutrire: & uaſtare Iudæam: & habitantes in ea ducere captiuos: & euerte Hieroſolymā: & genus eoꝝ omnino diſpdēr. Hæc quidem ꝓcipiens Lyſiæ rex Antiochus: abiit ad Perſidam: centeſimo & quadrageſimo ſeptimo anno: & tranſiens Euſraten ad ſuperiores aſcendit prouincias.

Quemadmodū Gorgiæ uel Lyſiæ exercitus cōtra Iudā ueniens uictus perdit: poſt quē triūphum Iudas ingreſſus Hieroſolymā: tēplū purgauit: altare ſtatuit. hoſtias deo īmolauit: cū iam tres anni: præteriſſent uiolationis tēpli ſub Antiocho. CAP. X.

IYſias uero eligens Ptolomeum dorimenis & Nicanorem: & Gorgiam uiros potentes amicos regis: & tradens eis peditum quadraginta milia: equitū uero ſeptē milia tranſit contra Iudæos. Qui uſq; Emaus ciuitatem uenientes: i campo exercitū locauerūt. Superueneruntuero eis ad auxilia de Syria uel affinitimis locis: & multi tranſfuge iudei: necnō & negociatorum quidā ſperātes Iudæorum ſe emere captiuos: argentum & aurum pro eorum preciis deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduerſariorum Iudas intendens: ſuadebat ſuis militibus confidere: hortabaturque ſpem uictoriæ in deum habere: & ut patria lege cum ſaccis induti rogarent: & ſolitum habitum petitionis oſtendentes ſupplicarent: quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo facto diſponēs eos ſecundum antiquum & patrium

modum per millenarios & illos dimittens: qui paulo ante uxores duxerat: & eos qui poſſeſſiones pauloante acquiſierant: ne pro eorum deſiderio minus audacter pugnarent: reſiduos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem uobis non aliud inquit neceſſarium eſt o ſocii: niſi ut fortiter cõtemnatis pericula. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatem: quam & propter ſeipſam nobis curam & pro diligentia colendi deum plus deſiderabilem eſſe confido. Tanquam ergo in hoc ſolo uobis poſitis: ut accipientes eam fœlicem & beatam renouetis uitam: & ut ſecundum leges & conſuetudines conuerſemur: agite ne forte per negligentiam ueſtram iudaicæ gentis ſemen intereat. Ita ergo pugnate: mortem pro maximo lucro putantes: ut ſi uiceritis cum libertate & patris legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo uos craſtina die: audacibus animis bellum pro lege patria committentes. Iudas quidam incitãs ſocios: ita locutus eſt. Hoſtibus uero tranſmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus: quatenus per noctem irruerent ſuper Iudam: & ad hoc præuios eis dantibus aliquos defugientibus Iudæorum. Sentiens filius Mathathiæ: ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter inuadere. Cunque cœnaſſet: focos plurimos derelinquens: tota die proficiſcens: in aduerſariorum caſtra ad locum Emaus peruenit. Gorgias autem exploratus caſtra Iudæorum: nec eos inueniens arbitratus in mõtibus eos diſceſſiſſe: ubi eſſent quærere decreuit. Luceſcente uero die apparuit hoſtibus in Emaus Iudas cum tribꝰ militibus plus minus armatis ut cunque propter paupertatem. Qui reſpiciens aduerſarios optime ſeptos: & ſtudio militari diſpoſitos: inuitauit Iudeos dicens: etiam nudis corporibus pugnare debemus: & deum inuocare qui ſepius nos inermes contra plures & armatos uictoriam fecit acquirere. Sermone finito iuſſit tubicines clangore ſignificare militibus ſuis: quatenus inopinatos hoſtes inuaderent. Quorum multos reſiſtentes occidit: reliquos perſecutus eſt uſq; ad Gazara. Et campos idumeæ: & Azoti: & iãniæ. Proſtrati ſunt autem tria milia eorꝫ. Iudas ergo iubebat militibus ſuis hoſtium prædã contemnere: dum adhuc certamen eis & pugna Gorgiæ ſupereſſet: quibus expugnatis eſſet præda licẽtia. Adhuc eo dicente hæc ad milites: reſpexerunt illi qui cum Gorgia erant: exercitum quem in caſtris reliquerunt eſſe deuictum: caſtraq; incenſa. Nam fumus a longe eis quæ acciderant indicabat. Vt ergo hæc ita eſſe qui erant cum Gorgia cognouerũt: & eos qui cum Iuda erant ad aciem paratos attenderũt mente ad fugam conuerſi ſunt. Iudas autẽ ſine pugna deuictis Gorgiæ militibus: reuerſus tulit hoſtium ſpolia: multumq; aurũ & argentũ: & purpurã & hyacynthũ auferens: ad propria remeauit cũ letitia: laudans deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria deſideratã eis cõtulit libertatẽ. Tunc Lyſias confuſus de perditione exercitus quẽ direxerat: ſtatim alia ſexaginta electorũ milia peditũ: & quinq; milia equitum congregans: uenit protinus ad Iudæam. Et aſcendens ſuper montana Bethſure: uillam Iudææ caſtrametatus eſt. Occurrit autẽ ei cum decem milibus Iudas. Et multitudinem hoſtium uidens: adiutorem ſibi deum fieri poſtulauit. Et confligẽs cum percurſoribus aduerſariorum: ſine aliqua dilatione ſuperauit. Proſtemenſq; quinq; milia eorꝫ: factus eſt reliquis in timorẽ Attendens ergo Lyſias audaciam Iudæorum: quia parati ſunt mori: niſi eis uiuere cum libertate licuiſſet: & timens eorum deſperationem tanquã fortem: colligens reſiduum exercitũ rediit ad Antiochiã: & remorabat ibi præſidia cõgregãs pegrinorꝫ: ut cum maiori expeditionis apparatu contra Iudæos uenire potuiſſet. Totiens igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas cõtionem faciens ſuadebat: ut poſt tantas donatas ſibi diuina diſpenſatione uictorias: aſcenderent ad Hieroſolymam & templum ab idolis expiarent: legitimaſq; hoſtias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad Hieroſolymam perueniſſet: templum deſertum inueniens: & incenſas portas: & ſyluas in templo plongam ſolitudinem pullulaſſe. Lugere cœpit cum propriis ſociis pro templi uiſione. Eligens autẽ quoſdam milites. iuſſit eis expugnare eos. qui arcem cuſtodiebant. Dum ipſe tẽplũ a ruinæ fœditate purgaret. Quod diligẽter emũdans: introduxit noua uaſa: candelabrum: & menſam aramq; ex auro factam. Recompoſuit autẽ & uela in ingreſſu: & ianuas ipſas reſtruxit. Deponens quoq; altare: ex lapidibus nouis aliud ædificauit. Quinta uero & uiceſima menſis Caſleu: quẽ Macedones Apelleon uocant: accẽderunt lumina ſuper candelabrum: & adoleuerunt holocauſta i nouo altari. Hæc autem facta ſunt poſt tres ãnos: eodem die quo mutata ẽ eorꝫ religio ad pphanã idolorꝫ cõſuetudinem. Nã tẽplũ deſtructum ab Antiocho: ſic tribus annis permãſit. Quito ergo ãno & q̃drageſimo & cẽteſimo: in templo facta ſunt hæc: quinto & uiceſimo die Apellei: menſis Olympiade cẽteſima & quinq̃geſima tertia. renouatũ uero i eodẽ die qnto & uiceſima Apellei mẽſis: octo & quadrageſimo & cẽteſimo ãno: olimpiade cẽteſima quinquageſima quarta. Deſolationẽ ergo templi contigit fieri ſecundũ Danielis prædicationẽ: q̃ ante quadringẽtos & octo ãnos prædixerat: p quã ſignificauit: q; Macedones illud deſtruerent. Celebrauit itaq; Iudas cũ ciuibus p renouatione templi ſacrificia per dies octo: nullum genus dæliciarum relinquens: ſed precioſiſſimis dapibus eos paſcẽs deũ aũt laudibus & pſalmis glonficabant: ſeſeq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero ſolennium: poſt multum tẽpus iſperata religione recepta legẽ poſuerũt: ut poſteri p octo dies hãc renouationẽ tẽpli celebrarẽt. Vnde & ab illo tpe hactenus hanc feſtiuitatẽ celebramus: uocãtes eam luminaria: eo quod præter ſpem hoc nobis ſplẽdidum lumen colẽdæ religionis apparuit. Murũ ãt i circuitu ciuitatis conſtruxit: & aduerſus icurſiões hoſtiũ turres edificauit altiſſimas: cuſtodes in eis deputans: ſed

& Bethſurā noſe ciuitatem muniuit:quatenus pro caſtello ea aduerſus neceſſitates hoſtiū uteretur.

Vt Iudas bellū gerens contra Idumæos & contra Ammonitas triūphans ſubiecit eos. Cap. XI.

His ita factis:gentes finitime p reparatione uel fortitudine Iudæorum hæc indigne ferebant. Quapp inſurgentes:multos Iudæoꝝ per incurſiones & inſidias opprimebant. Aduerſus quos frequēter bella Machabeus educens: ab incurſionibus & a malis q̄ Iudæis inferebant eos arcere tentabāt. Et ſuper filios Eſau Idumæos adueniens p ſūmitates:in ea multos eorū incendit uiroſq; proſtrauit. Deinde contra ammonitas perrexit exercitum magnū habētes:quoꝝ dux erat Timotheus. Subiiciētes āt & iſtos: & azotorum cœpit ciuitatem & uxores:& filios eorum ducens captiuos & ciuitatē incendens reuerſus eſt ad Iudæam.

Qualiter Symon frater eius militans cōtra Tyron ac Ptolomaidē edomuit eas: & quia ipſe Iudas bis cōgreſſus cum Timotheo duce Antiochi fortiter triumphauit. Cap. XII.

AVdientes ergo eū uicinæ gentes reuerti: congregantur in galaditiden contra Iudæos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Themā caſtellū:tranſmiſerunt ad Iudam: mandātes ei q̄ feſtinaret Timotheus capere locū in quo confugerant. Cunq; legerent epiſtolæ: a galilæa nuncii quoq; ſuperuenerunt: iudicantes congregari eos qui in Ptolomaide: & Tyro:& Sydone:& aliis erant Galileæ gentibus. Ergo ex utraq; parte hoſtibus nunciatis:cogitans Iudas quid deberet fieri. Symonē quidem fratrem p̄cepit tria milia electos accipere: & in ſolatiū Galilæorum exire:ipſe uero cum Ionathā fratre ſuo & octo milibus militum exiens in Galaditiden:reliquit ſuper cæterum exercitum Ioſephum filium Zachariæ & Azariam: p̄cipiens eis ſeruare diligenter Iudæam:& cum nullo hoſtium bellum cōmittere:donec ipſe reuerteretur. Igitur Symon perueniēs ad Galilæam & confligens inimicis:ad fugam eos cōuertit:& uſq; ad portas Ptolomaidas perſequēs:occidit tria milia eoꝝ:& ſpolia tollens perēptorum captos ab eis Iudæos:& ſarcinulas eorum auferēs ad propria remeauit. Iudas uero Machabeus & frater eius Ionathas: tranſeūtes Iordanē fluuium:& uiam trium dierum ambulantes. Nabutheos cum pace occurrentes inuenerunt. Qui narrantes:q̄ in Galaditide contigiſſet & q̄ multi eoꝝ tribularentur per caſtella & ciuitates Galaditidis:ſuadenteſq; ei properare cōtra alienigenas:ut poſſit a periculis Iudæos eruere: flexus reuertitur ad ſolitudinē:& irruens primum ſup habitantes Bethſuram:& oēm maſculum ætate ualidū trucidauit:& ciuitatē incendit. Facta autē nocte:nec ſic abſtinuit. Sed profectus in caſtellum quo Timotheus iudæos obſidebat:mane ad eum puenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduerſarios:& quoſdā ſcalas ut aſcēderent apponentes:alios alia ferētes machinamēta,iuſſit tubicinem ſignū dare. Adhortatuſq; milites pro fratribus & propinquis prono aīo laborandum: in tres partes diuidens exercitum:hoſtes a tergo inuadit. Sentientes ergo hi qui cum Timotheo erant: quia Machabeus eſt:experti iam prius per bella uirtutes & fœlicitates eius: ad fugam conuerſi ſunt. Secutus autem eos Iudas:interfecit octo milia eorum. Deueniens quoq; ad Modollam ciuitatem alienigenam:cœpit eam & omnes maſculos interfecit. Ciuitatē uero ipſam incēdit: exienſq; inde Caſtomachi & Boſor:ac multas ciuitates Galaditidis euertit:interiectio uero tempore: Timotheus maximum præparans exercitum:aliaq; præſidia colligens:& Arabas mercede conducens:uenit trans torrentem prope Rephon ciuitatē:exhortatuſq; eſt milites dicēs:Si pugnam cum Iudæis cōmiſeritis: prono certa te animo neque torrentem tranſeatis. Nam ſi tranſieritis:perditionē uobiſipſis imminere cognoſcite. Iudas autem audiens præparatum ad pugnam Timotheum:cum uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellum. Et tranſiens torrentem irruit ſuper inimicos:& quoſdam eorum occurrētes occidit: Aliis autem timores incutiens:arma ſua proiicere coegit. Quorum quidam ad locum qui dicitur Graua fugiētes:ſeperauerunt ſalutē. Iudas uero ciuitatē capiens:eos interfecit:& locum incendit: uaria uſus ſpecie ad hoſtium necē. Cunq; hæc pergiſſet:colligēs eos qui in Galaditide erant cum uxoribus & filiis: & omni eorum ſuppellectile decreuit ad Iudæam reuerti. Cum ergo ueniſſet ad aliquam ciuitatem quæ dicitur Efron in uia poſitam:dum nec aliud iter pergere potuiſſet: nec reuerti uellet:miſit ad ciues in Efron rogans eos: quatenus licentiam daret ei per ſuam ciuitatem tranſire. Nam illi portas lapidibus obſtruxerunt:& exitus itineris occupauerūt. Quibus minime acquieſcētibus:Iudas adhortatus ſuos circūdedit obſidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cœpit:& omnem maſculum in ea occidit:incendens totam. Quo facto per eam ſibi uiam apperuit uniuerſam. Tanta autem peremptorum erat multitudo:ut etiam ſup mortuos ambularent. Tranſeūtes uero Iordanem:uenerunt ad magnum campum:cuius in proſpectu iacet ciuitas Bethſamis: quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad Iudæam perrexerunt:cantantes & laudantes:& ſolitos pro uictoriis ludos agentes. Ibiq; ubi immolauerunt ſacrificia:gratias agentes pro his quæ peregerunt: & pro ſalute exercitus. Nam nullus Iudæorum in his præliis eſt defunctus. Ioſeppus uero Zachariæ filius & Azarias:quos præſides reliquerat Iudas:tempore quo Symon i Galilæa Ptolomaidem expugnabat. Cum & ipſe Iudas cum fratre ſuo Ionatha in Galaditide debellarent: uolentes & ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes: ad Iamniam uenerunt. Et Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes:prælioq; facto:duo milia ſuorum militum amittentes:ad Iudeam fugierunt. Euenit uero eis hæc calamitas: quod nō obedierunt præceptis Iudæ dicentis: ut

contra neminem pugnam ante ſuum aduentum cõmitterent. Nam ſuper oẽs alios eius bellicos ſtatus in hoc mirandus extitit: quod ioſeppi & Azariæ peccatũ futurum prædixerat: ſi trãſgrederentur eius præcepta. Iudas autem & fratres eius pugnare contra idumæos non ceſſabant: ſed undique eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes munimina eius depoſuerunt. Et turres incendentes: deprædabant terram oẽm alienigenarum: ad Mareſan uero ciuitatem & Azotum uenientes: tenuerunt eas: & multa ſpolia exinde ducentes: ad iudæam reuerſi ſunt.

Qualiter Antiochus cognomine Epiphanes apud Perſas defunctus eſt. Cap. XIII.

EOdem tempore rex Antiochus ſuperiorẽ prouinciam percurrens: audiuit ciuitatẽ perſarum diuitiis excellentem Helimaidam noĩe prætioſiſſimũ & tẽplum in ea Dianæ & omni ſpecie ornamẽtorum plenum: iſuper & arma: & loricas: quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonum Alexandrum. Cõmotus ergo egreditur cõtra Helemaidam: & obſidebat eam. His uero qui in ea erant minime territis impetu eius: neq; obſeſſione: ſed ptinaciter repugnantibus: ſpe deſceptus diſceſſit. Nam exeuntes ciuitatem: fugauerunt & perſequebantur eum uſq; ad Babiloniã. Vbi cum poſt multam ſuorum militũ amiſſionẽ ueniſſet: quidam ei nunciauit & ducum perditionẽ: quos pugnare contra iudæos reliquerat: & creuiſſe fortitudinẽ iudæorum. Super priorẽ itaq; curam hoc creſcente malo: icurrit in ægritudinem. Qua diu eum tenente: & creſcẽtibus paſſionibus intellexit q̃ moreretur: conuocanſq; amicos morbum ſuũ eis atrocem indicauit: confeſſus hæc ideo ſe pati: q̃ iudæorum gentem affligens templum expoliaſſet: deumq; contẽpſiſſet. Quo dicto illico expirauit. Vnde miror polybium megalopolitã: q̃ uir bonus exiſtens: dicit ideo periſſe Antiochum: quia uoluit templum Dianæ in perſida deuaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum: ſed tantum cogitauit: nullo reatu facti tenetur. Si autem polybio uidetur ideo Antiochum uitam finiſſe: multo plus ueriſimile creditur propter templi Hieroſolymitani uaſtationẽ ſacrilegum regẽ periſſe. Sed ob hoc non reſiſto megalopolitæ: cum noſtra opinio uera uideatur. Antiochus ergo priuſq; moreretur: conuocans Philippum unum ex ſociis ſuis: tutorem eum regni conſtituit: & dãs ei diadema: & ſtolam & anulum: filio ſuo Antiocho iuſſit deportare: & cenſuit ut prouideret eius educationẽ: & cuſtodiret ipſius imperiũ. Defunctus uero eſt Antiochus nono & quadrageſimo: & centeſimo anno.

Quẽadmodum Antiochus Eupator ſucceſſit patri in regnũ: q militiam contra iudæos cum Lyſia producẽs iudam in tẽplo concluſit. multoq; obſidionis tpe tranſacto: audita fama inuaſionis regni ſui p Philippum quẽdam amicitias cum iuda fecit: & ita decenter ab iudæa diſceſſit. Cap. XIIII.

LYſias autem mortem: eius nuncias multitudini: filium eius Antiochum quem ipſe nutriebat: regem conſtituit uocans eum Eupatorem. Eodem tẽpore hi qui erant in arce Hieroſolymorum cuſtodes Macedonum: & trãſfugæ iudæorum multa in iudæos aduerſa fecerunt. Eos enim qui aſcendebant in templum immolare: repente inuadentes hoſtiliter imprimebãt. Nam arcis culmen templi altitudinẽ ſuperabat. His igitur accidentibus: iudas deuaſtare cuſtodiã arcis deliberauit: & colligẽs omnẽ populum: arcẽ inſtantius obſidebat: ãno principatus ſeleuci cẽteſimo & q̃drageſimo. Cõſtruẽs igit̃ machinamẽta: & aggeres ac cumulans: capere arcem laborabat: Multi ergo ex tranſiugis ea nocte egreſſi ad prouinciam: & aliquos ſimiles & impios congregantes ad Antiochum regẽ uſq; uenerunt: petentes non debere ſe deſpici: dum a contribulibus ſuis atrocia paterentur: quæ ideo ſuſtinerent: quomodo religione ſua relicta: patris eius imperio obediſſent: & tunc pericula ſuſtinerent per iudam & uiros eius: necnõ & cuſtodes a rege deputati: niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiẽs adoleſcens Antiochus ualde iratus: & duces: & amicos conuocans: præcepit colligendum exercitum: ſiue peregrina ſolatia. Congregatuſq; eſt exercitus peditum quidem centum milia: equitum uero uiginti milia: & elephantorum triginta duorum. Qui producens exercitum egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia habẽte totius exercitus gubernationem: & perueniens ad idumæam: exinde Bethſuram: aſcendit ciuitatem nimis fortem & munitam: & circundans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtẽtibus ergo Bethſureis ac præparationem machinamentorum eius incendentibus: multum temporis ĩ obſidione cõſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum: deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrit autem regi caſtrametatus in anguſto quodam loco qui dicitur Beduſcarit: decem militum ſtadia ab hoſtibus diſtante. Rex quoq; egreſſus a Bethſura: per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabei: ſactoq; diluculo: milites ordinauit in acie: & elephantos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit: propter locorum anguſtiam: non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuſcuiuſque elephantis properabat pedeſtres quidem mille: equites quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas: & arcarios in eis: reliquamque uirtutem ex utroque latere mõtis fecit aſcendere: amicos exercitui præponens: & iubens clangorem fieri: & ad hoſtes acceſſit aureos enudans clypeos ſimul & æreos: ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterent: monteſque eis frementibus reſultarent. Hæc iudas inſpiciens territus non eſt: ſed fortiter excipiens inimicos ex eorum præcurſoribus uſque ad ſexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius quem Mauronem uocabant: uidens ſublimorem

elephantum ornatum loricis eſſe regalibus:& putans in eo ſedere regem acceſſit ad eum uirtute & multos circa elephantum perimens:alios diſperſit & fugere compulit:& ſub uentrem elephanti ingreſſus eum percuſſit. Qui mortali plaga percuſſus moriens cecidit:& Eleazarum ſuis compreſſum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum diſperdens uita priuatus eſt. Iudas igitur hoſtium fortitudinem contemplatus diſceſſit ad Hieroſolymam:& obſidionis neceſſaria præparabat. Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethſuram miſit:ut eam deuaſtaret. Cum reliqua autem multitudinis uirtute:ipſe ad Hieroſolymam profectus eſt: Bethſuritæ ergo territi fortitudine aduerſariorum:& ſua uidentes neceſſaria defeciſſe:ſeipſos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatem:omnes ciues nudatos abiecit:& ſuos ibi cuſtodes reliquit. Multo uero tempore templum obſidens in Hieroſolymis ſedebat:pertinaciter intus repugnãtibus ciuibus. Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta:& illi econtrario ad ſuam defenſionem inſtrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt:fructibus prioribus omnibus conſumptis. Et terra illo anno non erat culta:quia ſeptimus annus inſtabat:in quo ſecũdum legalia inſtituta relinquebant uacuam terram. Multi uero obſeſſorum refugiebant:propter inopiæ neceſſitatem. Vnde relicti ſunt in templo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obſidebantur:tales res accidebant. Lyſias uero dux & rex Antiochus:quomodo Philippus a Perſida ueniens nunciatus eſt eis commendatum ſibi præſumpſiſſe imperium:& tempublicam Antiochi ſibi uelle defendere:prætermittentes obſidionem:ire aduerſum Philippum decreuerunt. Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere uoluerunt:ſed iuſſit rex Lyſiam ducibus dicere:diuturnam obſeſſionem nihil eis proficere poſſe quando: & locum aduerſariorum conſtaret eſſe munitum:& ſibi uictualium neceſſitas irrogetur:& expediret pacem facere cum Iudæis:eoſque relinquere propriis uti cerimoniis. Vnde a nobis hactenus prohibiti exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit:ne exercitus ſui dubia corda perciperet. Hæc Lyſia dicente:exercitui & ducibus ſententiam placuit. Tunc mittens rex ad iudam:pacem promiſit obſeſſis:& patriis legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero ſuſcipientes uerba:& confirmatis ſacramentis & fide exierunt a templo. Intrans uero Antiochus:& aſpiciens munitum locum; impudenter ſacramenta tranſgreſſus eſt iuſſitque omnem exercitum in circuitu ſtantem:deponere muros uſque in ſolum. Poſt hæc reuerſus eſt ad Antiochiam:ducens Oniam principem ſacerdotum: qui & Menelaus dicebatur. Nam Lyſias perſuaſit regi Menelaum occidere:ſi uellet iudæos eſſe pacatos: dicens hunc fuiſſe initium malorum:qui flexit patrem ſuum cogere iudæos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam ſyriæ ciuitatem:interfecit eum:poſt decimum annum principatus ſacerdotii eius:& ut ipſe principatum obtineret:impulit iudæos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Menelai interitum Alchimus:qui & Ioachim uocatus eſt. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem: debellabat eũ. Quem ſub ſua faciens poteſtate:occidit. Filius autem principis ſacerdotum Oniæ:de quo præ lixi mus adhuc puerulus defuncto patre relictus uidens q; auunculum ſuum Menelaum rex interfeci ſſet:& principatum ſacerdotii Alchimo dediſſe t:non exiſtenti de genere ſacerdotum: ſed a Lyſia flexus:ut tranſponeret honorem ab ea familia ad aliam domum: fugit ad Ptolomeum regem ægypti: & honorem meruit ab ipſo:& uxore eius Cleopatra: locumque petiit in regione Heliopolitana: ubi ſimile Hieroſolymorum ædificaret templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

Demetrius Seleuci filius fugiens a Roma:& perueniens Tyrum:impoſuit ſibi diadema: interfecto Antiocho Eupatore:cum duce ſuo Lyſia:& de Bachide quem miſit Demetrius cum exercitu comprehendere iudam. Cap. XV.

EOdem tempore fugientes Demetrius Seleuci filius a Roma:& perueniens ad Tyrum, impoſuit ſibi diadema:& colligens quoſdam mercede conductos ſatellites: ingreſſus eſt aulam:omnibus libẽter eum ſuſcipiẽtibus. Cõprehendẽtes uero & Antiochum regẽ cum Lyſia:uiuentes pducunt ad eum. Qui ſtatim iubẽte Demetrio interẽpti ſunt; cũ regnaſſet Antiochus annis duobus:ſicut iam & alibi demõſtratum ẽ. Conuenerũt autem ad eum multi iudæorum maligni & tranſfugæ: cum quibus & Alchimus princeps ſacerdotum accuſabant uniuerſam gentem:& iudam.& fratres eius:dicentes q; omnes amicos regis interfeciſſent:omneſque eius fautores perdidiſſent: ſeipſos quoq; a propria terra iactatos: extorres patrio ſolo factos & rogabant etiam mitti aliquẽ ex iudæis amicis eius: qui certius de facinoribus iudæ renũciaret. Demetrius ergo commotus:miſit Bachidem: amicũ regis Antiochi Epiphanis:cui omnis Meſopotamia credita erat:dans ei exercitum: & principem ſacerdotum Alchimum cõmendans præcepitque perimi iudam:& eos qui cum illo erant. Egreſſus itaq; de Antiochia Bachides:peruenit Hieroſolymam:direxitque nuncios ad iudam & fratres eius de amicitia uel pace loquens:dolo uolens illum capere. Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudine exercitus eum ad eſſe quanta ad bellum: & non ad pacem ueniſſet. Sed quidam ex populo attendentes quæ Bachi

des concionabatur:& exiſtimantes nihil ſe ab Alchimo ſeuum pati:conſanguineo exiſtente:ad eos tranſierunt:& ſacramentum ab utriſq; acceperunt:nihil eos patiſ:neq; illos qui eiuſdem fuerunt uoluntatis. Bachides uero tranſgreſſus ſacramentū:ſexaginta ex eis interfecit:& alios qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non cuſtodiens. Deſcendēs autem ab Hieroſolymis: cum ad uillam quæ dicitur Birzitho ueniſſet:multos cœpit tranſfugas:& aliquos populi. Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut Ioachim obedirent. Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendam:ad regem Demetrium Antiochiam reuerſus eſt. Ioachim uero principatum ſuum uolens confirmare:& credens:q; ſi fidem præpararet multitudini: tutiorē ſibi magiſtratum acquireret:omnes ſeducebat uerbis & ad libitum unicuiq; loquens nimis uelociter manu ualida tranſfugarum circūſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam: & quantos in ea Iudæos non ſibi cōſentientes inueniſſet:occidebat. Videns autem Iudas Ioachim magnum fieri:multoſq; interfeciſſe uiros bonos & uenerabiles:ipſe quoq; circuiens prouinciam:occidebat partiū eius fautores. Quod cum uidiſſet Ioachim:& intellexiſſet minime ſe contra Iudam ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniēs igitur ad Antiochiam incitauit eum Iudam ac cuſans:quaſi multa ab eo mala perpeſſus eſſet:& ampliora toleraturus niſi citius uindicaretur.

Qualiter dux Nicanor poſt Bachidē deſtinatus aduerſus Iudā:cū exercitu pliit. CAP. XVI.

TVnc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe:ſi negligeret tanta Iudæ facinora. Nicanorem fideliſſimum amicum cum exercitu deſtinauit:qui cum eo a Roma ciuitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere Iudæorum. Nicanor uero perueniens ad Hieroſolymam:pugnare mox aduerſus Iudam minime decreuit. Dolo autē opprimere eum cupiens:mittit ei uerba pacifica dicens:nulla neceſſitate pugnandi ueniſſe:ſed ſacramentum præſtare:q; nihil ſæuiſſimum a rege pateret. Hæc dicēte Nicanore:Iudas & fratres eius flexit:nullamq; fraudem ſuſpicati:data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu. Qui ſalutans Iudam:dum ſermocinatur dedit ſignum proprijs militibus:quatenus Iudam comprehenderent. Qui cum inſidias intellexiſſet:exiliuit & ad ſuis confugit. Pateſacta uero uoluntate ſua:& apertis inſidijs:bellare Nicanor cōtra Iudam decreuit:& pugnam præparās conflixit cum eo in uico Caſarſamala. Quem uictum compulit ad arcem Hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum:occurrentes aliqui ſacerdotum & ſeniorum ſalutabant eum:& immolationes oſtendebāt:quas pro rege deo offerri dicebant. At ille interminatus eſt eis templum ſe deponere:niſi redeunti ſibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus:exiit ab Hieroſolymis. Sacerdotes autē propter dictorum eius merorem:in lachrymas proruperunt:& deo ſupplicabant eos ab interminatis periculis liberare. Cumq; Nicanor ab Hieroſolymis egreſſus:in aliquo uico qui Bethoron dicit peruenisſet:ibi caſtra conſtituit:ubi & alia ptæſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas autem in Adaſis altero uico:ſtadijs diſtante triginta a Bethoron caſtrametatus eſt:mille tantum ſocios pugnæ habens quos hortatus ne pertimeſcerent multitudinem aduerſariorum:ſed qui ſint & de quibus præmijs pericula paterentur cogitātes unanimiter hoſtes inuaderent:procedit in pugnam:& cōmittēs fortiſſimum prælium cum Nicanore:aduerſarios ualde contriuit. Deinde ipſe Nicanor cum atrociter decertaret occiſus eſt. Quo cadente:ducem perdens exercitus terga uertit adfugam. Quos perſequens Iudas interficiebat:& ſono tubarum in circuitu poſitis ſignificabat q; hoſtes prælio ſuperati diſcederent. Quod audientes armati exiebant:& fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prælio nullus euaſit dum nouem milium numerus extitiſſet. Quæ uictoria contigit tertiadecima menſis qui dicitur apud iudeos Adar:apud macedones Diſtris. Hanc celebrant per omnem ānum feſtum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui ſpacio gēs Iudæorum ab illis calamitatibus requieuit:ſed poſtea ad certamina rurſus & pericula redierunt. Principem autem ſacerdotum Ioachim uolentem deponere murum ſanctuarii ueterem:& conſtructum ab antiquis prophetis:plaga quædam dei repentina percuſſit:ex qua mutus in terram cecidit:& tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit:principatum ſacerdotii tenens annis quattuor. Quo defuncto ſacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas mittens Romā:rogabat per nūcios:Romanos ſibi auxiliatores eē & amicos. CAP. XVII.

VI audiēs uirtutem Romanorum q; expugnaſſent Gallias:& Hiberniam:& Chartaginem libiæ:necnon & Græciam ſubegiſſent:& reges Perſeum & Philippum & magnū Antiochum deliberauit cum eis amicitias copulare:mittens romam amicos ſuos:Eupolemum filium Ioannis & Iaſonem Eleazari:rogabatq; per eos Romanos auxiliatores ſibi & amicos eſſe:& Demetrio ſcribere quatenus non confligeret cū Iudæis. Cūq; uenirent Romam legati iudæ:ſenatus eos libenter excepit:& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc ſenatuſconſultum:exemplum quidem ad Iudæam tranſmiſit:ipſum uero tabulis æreis ſcriptum in capitolio collocauit. Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum:de auxiliis & de fide circa gentem Iudæorum. Neminem ſubiectorum Romanis debellare contra gentem permittimus Iudæorum:nec alicui bellanti præbēdum auxilium cēſemus:triticum aut naues:aut pecunias:

& ſiquis contra Iudæos putauerit eē bellandum:ſciat eis nos auxilia præſtaturos:& rurſus ſi Romanorum quilibet inuaſerit terram:iudeos eis omnibus modis obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gēs Iudæorum uoluerit uel addere:uel auferre communi ſententia populi Romani faciendum eſſe conuenit. Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per Eupolemum Ioannis filium:& iaſonem Eleazari:ſub principe ſacerdotum iuda:duce Symone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter Romanos & iudæos amicitia cognoſcitur contigiſſe.

Quod rurſus poſt mortem Nicanoris ad iudæam Bachides tranſmiſſus triumphauit:& quemadmodum pugnans proſtratus eſt. CAP. XVIII.

DEmetrius autem nunciata ſibi morte Nicanoris:& perditione militiæ:rurſus ad iudæam Bachidem cum exercitu deſtinauit. Qui ab Antiochia egreſſus:peruenit ad iudæam & in Arbellis ciuitate Galileæ caſtra conſtituit: & eos qui ibi in ſpeluncis habitabant cum multi ad eas confugiſſent captos ſuis partibus aggregauit: exindeque mouens:ad Hieroſolymam properabat. Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine Bazitoh caſtra locantem:contra eum alacriter feſtinabat cum peditum uigiti milibus:& equitum duobus milibus. Iudæ uero fuerunt omnes duo milia. Qui multitudinem Bachidis timentes tēptoriaq; relinquentes:fugierunt omnes præter octingentos. Iudas autem propriis militibus deſtitutus:& hoſtibus imminentibus:nec tempus habens congregandi exercitum non dubitabat cum octingentis pugnam contra Bachidem committere hortatuſque ſuos:ut hoſtes inuaderent:& pugnam uiriliter ſuſtinerent:cum illi dixiſſent:ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos:& ſuaderent nunc quidem diſcedere:& a periculis liberari poſtea uero inimicis collectis uiribus obuiare:nō hoc inquit uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem:ſed licet omnimodo immineat perire pugnantem:fortiter ſtabo:omnia uiriliter perferens futura pericula. Bachides uero producens de caſtris exercitum ad prælium:præparabat equites in utroque cornu diſponenſq; fundibularios leuiores & arcarios ante omnem aciem:ipſe in dextro cornu conſtitit. Qui cum ſic aciem ordinaſſet:iuſſit tubicinem ſignum dare. Hoc idem faciens & iudas:committit cum hoſtibus pugnam:& conſtanter ambobus certantibus:prælium uſque ad occaſum:ſolis extenſum eſt. Videns uero iudas Bachidem cum electis ſuis in dextro cornu ordinatum congregans animoſiores uiros inuadit illam partem exercitus: & confligens ibi ordinem eorum dirupit:& medios ad fugam conuertit:ſecutus eos uſque ad Gazara. Videntes ergo fugam dexteræ partis in ſiniſtro cornu erant:circumuenerunt: & Iudam ſequentem in medio eum obſederunt. Qui fugere minime ualens:circumſeptus ab hoſtib⁹: ſtans pugnabat cum ſuis:multoſque interficiens aduerſariorum:percuſſus interiit. Iuda uero interfecto:ſocii eius tali dūce priuati:terga uerterunt. Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto Symon & ionathas fratres redimentes:perduxerunt ad Modin uillam:ubi & pater eorum ſepultus erat:lugēte eum per multos dies populo Hæbreorum:& honorante ſecundum communem & legitimam conſuetudinem. Finis quidem talis iudam inuēit:uirum fortem & magnum & bellicoſum: & mandatorum patris ſui memorem:& omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute pleius:magnam ſibi gloriam & monimenta ſeruauit:liberans gentem a Macedonum ſeruitute. Qui cum principatum ſacerdotii tribus annis habuiſſet:defunctus eſt.

Incipit liber Tertiuſdecimus antiquitatis iudaicæ.

Qualiter Ionathas frater Iudæ defuncto eo ducatum ſuſcepit. Et quemadmodum Bachidem debellans:facere eum amicitias ſecum:& a prouincia coegit abſcedere. CAP. I.

QVibus modis gens Iudæorum Macedonibus in ſeruitute eam tenentibus libertatem recæpit: & quod per tanta certamina dux eorum iudas tranſiens defunctus eſt:pro ipſis bellans uolumine ſuperiore monſtrauimus. Poſt interitum uero iudæ: iterum quicunque erant impii & tranſgreſſores patriæ legis: uenerunt contra iudæos:& undique eos peſſime moleſtabant. Adiuuabat autem eorum malitiam fames quæ tunc prouinciam omnem occupauit:ut multi propter inopiam neceſſariorum non tolerantes ambas calamitates famis:& inimicorum:tranſfugerent ad Macedones. Bachides interea iudæos qui patria relinquerent ſolennia: & communem uitam eligerent congregans: cuſtodiam eis prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos iudæ Bachidi prodebant:quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo iudæi calamitatibus opreſſi:reliqui ex amicis iudæ uidentes miſerabiliter gentem pereuntem ad euntes fratrem eius Ionathan: rogabant eum:ut imitaretur fratrem ſuum:& illius erga ſuam gentem prouidētiam hortabantur:adhiberet: & ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum ſe eſſe mori:pro cunctis: & credentes eum ſuo fratri parem exiſtere:ducem iudæorum ordinauerunt. Quod Bachides audiens & timens:ne regi uel macedonibus concitaret bella ionathas: ſicut olim Iudas dolo eum interficere ſtatuit. Cuius uoluntas non latu

it Ionathan neque fratrem eius Symonem. Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugierunt & uenientes ſuper aquam quæ dicitur lacus Aſphar ibidem commorabantur. Bachides autem ſentiens eos diſceſſiſſe: & in illo loco conuerſari: contra eos omni cum ſua uirtute progreſſus eſt: & trans Iordanem caſtra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoſcens Bachidem contra ſe uenire: mittit fratrem ioannem qui Gaddi dicebatur ad Nabutheos Arabas: ut apud ipſos deponerent ſuppellectilem: uſque quo pugnarent contra Bachidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabutheos: inſidiis collocatis in Nabath ciuitate filii Amri: capiunt eum una cum ſuis: & rapientes omnia quæ portabant: occidunt ioannem & omnes ſocios eos. Vindictam uero quam pro hoc receperunt a fratribus eius: poſtea demonſtrabo. Bachides autem cognoſcens ionathan in nemoribus Iordanis caſtra poſuiſſe: obſeruans ſabbatorum diem contra eum uenit: tanquam non in ea pugnaturum propter legem. Ille ſocios hortatus: & animæ eos pericula pati dicens: in medio comprehenſos fluuii & hoſtium: & quia aufugere non haberent: dum hoſtis ante faciem: fluuius a retro prohiberent: orans ad deum ut uictoriam ſibi præſtaret: committit pugnam cum hoſtib⁹. Quorum multos occidens: cum uideret temerarium ſe Bachidem appetentem: dextramque ad feriendum extendentem: præuidens plagamque deuitans: cum ſociis in fluuium exiliuit: & natans trans Iordanem: periculum mortis euaſit. Nam Bachides fluuio relicto: ad Hieroſolymorum arcem diſceſſit uſque ad duo milia ſuorum amittens. Qui etiam multas Iudeæ ciuitates capiens: muniuit Hiericho & Amatutem & Bethoron: & Bethulam: & Phamnathan: & Faratonem: & Thochoam: & Gazara: & turres in unaquaque ciuitate conſtituens: & muros circundans eis ualidos: & magnitudine præcellentes: cuſtodiam in eis ſtatuit: ut exinde Iudæos affligeret. Arcem uero Hieroſolymorum cautius muniuit: & tollens filios nobilium Iudæorum: obſides in arce concluſit. Eodem tempore ueniens quidam ad Ionathan & fratrem eius Symonem: nunciauit filios Amri celebrare nuptias: & nouam nuptam nobilem duci a Madaba ciuitate & Arabas cum pompa munificentiſſima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes proſperum ſibi ad fratris Ioannis apparuiſſe uindictam cum multa potentia ſociorum egrediuntur ad Madaba: & inimicos inter montes inſidiis collocatis præſtolabantur. Vt autem uirginem & ſponſum uiderunt: & multitudinem amicorum cum eis ſicut in nuptiis: exilientes ab inſidiis omnes occiderunt: & ornatum cum omni præda tollentes reuerſi ſunt: pœnã pro fratre ioanne a filiis Amri talem exigentes. Nam ipſi cum ſequentibus amicis & uxoribus uel filiis: numero quadringenti perempti ſunt. Symon itaque & Ionathas ad oram Iordanis reuerſi ibidem permanebant. Bachides autem omnem Iudæam muniens: ad regem reuerſus eſt. Iudæi uero duobus annis a bellorum tumultu requieuerunt. Tunc tranſfugæ uel impii uidentes Ionathan cum ſuis multam licentiam habere libertatis: dixerunt ad regem Demetrium: petentes mitti Bachidem ut Ionathan debellaret: quod facilius euenire pollicebantur: ſi una nocte inopinabiliter eum inuaderent. A rege ergo Bachides deſtinatus: perueniens ad Iudeam omnibus ſcripſit amicis: & Iudæis auxiliari ſibi: quatenus Ionathan compræhenderent. Feſtinantibus autem eis & non ualentibus Ionathan tenere: quia nimis ſe caute tractabat. Bachides ira commotus tranſfugarum primos quinquaginta: qui ſibi & regi mentiti ſunt occidit. Ionathas uero cum fratre uel ſociis ad Vithalagam uillam timens Bachidem abſceſſit: ædificanſque turres: & muro circundans: eam habebat ualde munitam. Quod audiens Bachides: milites ſuos cum Iudæorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit: & ad eius munimina accedens: per dies multo obſidebat eum. Qui obſidioni fortiter reſiſtens. Symonem quidem fratrem ſuum expugnaturum Bachidem in ciuitate dimiſit: ipſe uero furtim egreditur in prouinciam: & congregans manum multam: nocte Bachidis inuadit exercitum & multos occidens: Symonem fratrem fecit aduentum ſuum cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi egreditur: & Macedonum machinamenta obſidioni præparata ſuppoſitis flammis incendit: & multos eorum uiriliter interfecit. Videns autem Bachides ab inimicis ſe circunſeptum: quorum alios quidem ante ſe: alios autem retro conſpiciens turbatus hæc inſperate ſibi euenire: in tranſfugas tanquam in deceptores ſuum furorem conuertit: uolebatque ſi poſſet obſidione ſoluta ſine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatem cognoſcens Ionathas: legatum ad eum pro amicitiis deſtinauit: quatenus redderent inuicem ſibi quos cœperant utrique captiuos. Putans autem hanc honeſtiorem Bachides diſceſſionem: paciſcitur cum Ionatha & iurauerunt utrique nunquam contra ſe arma præſumere: & captiuos dantes & recipientes. un Antiochiam Bachides receſſit. Qui poſt hanc diſceſſionem: nequaquam ad Iudæam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in Machina ciuitate populorum negocia diſponebat: & maliuolis uel impiis cruciatis: Iudæorum gentem purgabat.

De Alexandro Epifanis Antiochi filio ueniente a Syria: & ducente bellum contra Demetrium. Et qualiter Demetrius legationem ad Ionathan tranſmittens: componit cum eo amicitias: donaq; ei multa præbuit. CAP. II.

ANno ſexageſimo & centeſimo Epifanis Antiochi filium contigit Syriam aſcendere: & Ptholomaidam capere ciuitatem: per proditionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter ſuperbiam ſuam: quia dum ſe

clauſiſſet in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia conſtruxerat: a nemine uidebatur ſed & rem publicam ut ſeditioſus negligebat. Vnde & odium ei a ſubiectis exortum eſt ſicut iã alibi demonſtrauimus. Igitur in Ptholomaidẽ Demetrius audiens Alexandrum peruenisſe omnẽ contra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad Ionathan legatos pro auxiliis: nam præcedere Alexandrum ſtatuit: ueritus ne ille prius auxiliũ eius poſtularet: aut Ionathas memor maloꝝ ſeſe cũ inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eũ multitudinẽ congregare: obſideſq; Iudæorum recipere quos Bachides in arce Hieroſolymorum concluſerat. Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad ſe nuncis uenientibus ad Hieroſolymam peruenit: & epiſtolas regis audiẽte populo uel arcis cuſtodibus hilaris intimauit. Quib⁹ relectis traſſugæ uel ipii trepidauerũt: ꝓcipiẽte rege q̃tenus Ionathas exercitum congregaret: & obſides reciperet. Quos cũ accepiſſet: ſuis unũquemq; parentibus reddidit. Equidẽ Ionathas in Hieroſolymis manſionem faciebat: renouans ciuitatẽ: ſuaq; uoluntate ſingula conſtruens: & ædificans muros ciuitatis lapidibus quadratis: ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quæ uidentes cuſtodes muniminum: Iudæam relinquentes oẽs in Antiochiã fugerũt præter illos qui in Bethſura ciuitate & in arce Hieroſolymorum erant: quorum plurima pars impiorũ & tranſſugarum fuit Iudæorum. Quapropter caſtra nõ reliquerũt.

Quomodo Alexander hæc audiens: & uincens Demetrium: principem ſacerdotum Ionathan ordinauit. CAP. III.

Cognoſcens autẽ Alexãder promiſſiones quas Demetrius fecerat Ionatæ: & fortitudinem eius: & quanta diſpoſuerat bellans cõtra Macedones: & iteꝝ qualia ipſe ptulerat a Demetrio: & Bachide duce Demetrii: & melius nihil inuenire: quã Ionathæ ꝑſidiũ: ad amicos dicebat in ꝑſenti tpe. Ionathas q & contra hoſtes fortis exiſtit: & odiũ hẽt propriũ i Demetriũ a quo multa mala perpeſſus eſt: ſi uidet amicũ eũ facere cõtra Demetrium nũc debemus: non rogare eum ad auxilium conferendum. Cunq; ei & amicis placuiſſet: tranſmiſit ad Ionathan ſcribens talem epiſtolam. Rex Alexander Ionathæ fratri ſalutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iam dudum audiuimus. Et ideo tranſmiſimus ad te ꝓ auxiliis: & ordinauimus te hodie principem ſacerdotũ Iudæoꝝ: & amicũ noſtrum uocari ꝓcipimus. Iccirco etiam deſtinaui tibi pro munere purpuream ſtolam: & aureã coronã: & peto honoratũ te a nobis: ſimilem erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolã Ionathas: induitur quidẽ ſacedotal ſtola celebratione tabernaculorum inſtante: poſt quartũ annũ mortis Iudæ fratris ſui. Nã neq; ꝓ ipſum tps principes ſacerdotũ aliquis cõſtitut⁹ eſt. Collegit uero & multũ exercitum: & armorũ copiã quã ipſe cõſtruxerat. Quod factum ut peruenit ad Demetrium: nimis eum multumq; contriſtauit: ſuamq; cœpit accuſare tarditatem: q; non ante Alexandrum eſſet ipſe clemens erga Ionathan. Verumtamen nec ſic diſtulit ſcribere ad Ionathan: & ad populũ eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat. Rex Demetrius Ionathæ gentiq; Iudæorum ſalutẽ. Quomodo noſtrã ſeruaſtis amicitiã tẽptantibuſq; uos inimicis nõ cõſẽſiſtis. Hanc ueſtrã quidẽ laudo fidẽ: & in his ꝑmanere queſumus: recipiẽtes a nobis uicẽ uel gratiam: per quã mereamini ueſtigalium ueſtroꝝ releuationẽ. Et quicquid ꝑdeceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus ꝓbeatis: oĩa noueritis noſtra uobis largitate cõceſſa. Sup hæc etiam pretiũ ſalis uobis & coronaꝝ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugum: & medietate fructus lignorum quod parti meæ competebat: uobis ab hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorꝝ habitantium in Iudæa: qui noſtro ærario proficiebat. Necnõ & triũ finitimaꝝ uobis ꝓuinciaꝝ: Samariæ uel Galilææ: & trãs Iordanẽ: uniuerſa uobis concedo: a nũc per oĩa tpa. Ciuitatẽq; Hieroſolymorũ ſacram & inuiolabilem priuilegia ſua poſſidere: liberãq; cum ſuis cõfinibus a decima parte ueſtigalium eſſe præcipio. Arcem uero cõmitto ſacerdoti ueſtro Ionathæ: ut quos ipſe probauerit fideles amicos: cuſtodes in eam deputet nobis ſeruandã. Captiuoſq; Iudæorum: & ſeruiẽtes apud nos: liberos eos eſſe concedo. Nec poſt hanc ſanctionem Iudæorum iumenta uiolentiis angariorum ſubiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies feſtos & tres ante eos dies: ſine ueſtigalibus eſſe denuntio. Eodẽ modo iudeos noſtram terram habitantes: liberos ac ſine leſione dimitto. Licentiãq; mihi militare uolẽtibus uſq; ad triginta milia ꝓſtamus: eadem quibus & meus utitur exercitus: ubicũq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quoſdã eoꝝ in caſtris: quoſdam cuſtodes mei corporis: & duces in aula mea conſtituam. Præcipio uero magis ueſtris uti legibus: eaſq; cuſtodire: & tribus propoſitis in iudæa legibus obedire Principemq; ſacerdotum diligẽ habere uolo: ne quis iudæoꝝ aliud templum niſi Hieroſolymitarum ueneretur. Præbeo etiam ad ſumptus imolationum per ſingulos annos: centũ quinquaginta milia dragmas: quæq; ſuperfuerint pecunias ueſtas eſſe uobis. Decem milia autem dragmas quas reges a templo accipiunt: uobis cedo: quia ſacerdotibus miniſtrantibus templo competunt. Quicunq; itaq; ad Hieroſolymorũ templũ uel intra eius fines confugerint: debitores regalium pecuniaꝝ: ſiue qualibet cã facientes: licentiam eis indemnitatis concedo. ſaluaſq; eorũ poſſeſſiones eſſe. Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari: turreſque altas conſtruere. Et quicquid ad munimen ueſtrum neceſſe fuerit: meis ſtipendiis reſtaurare polliceor. Tantum eſt: ut quas cœpiſtis amicitias nobiſcum & fœdus: ſine ſimulatione ſeruetis. Hæc quidem promittens & blandiens Demetrius iudæis ſcripſit. Rex uero Alexander magnũ col-

ligens conductum exercitum : & milites qui de Syria tranſierũt ad eum contra Demetrium duxit: pugnaq; commiſſa:cornu ſiniſtro Demetrii aduerſarii ſunt fugati:& perſecutione diuina multi eoꝝ occiſi ſunt caſtraq; direpta : dextrum quoq; cornu in quo Demetrius præliabatur deuictum ẽ:& alij quidem omnes receſſerunt. Demetrius autẽ fortiter pugnans non paucos hoſtiũ proſtrauit. Cũq; fugans alios equus eius ceni baratro inheſiſſet minime fugere ualẽs occiditur.Nam uidẽtes hoſtes quod ei contigiſſet:reuerſi circundederunt eum : & omnibus in eum iacula deſtinantibus:cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret : poſtea multis perfoſſus uulneribus:nec ualens ſuſtentare collapſus eſt. Demetrii quidem talis extitit finis:qui regnum per undecim annos rexit:ſicut & alibi demonſtrauimus.

De amicitiis Oniæ cum Philometore Ptolomeo:per idem factis tempus:& ut edificauit templum quod Oniæ dicitur:ſecũdũ illud quod Hieroſolymis erat. CAP. IIII.

ONiæ uero principis ſacerdotum filius : eodem nomine quo pater nuncupatus:quem alexandriam fugiſſe ad Ptolomeum regem cognomine Philometorẽ diximus uidẽs Iudæam a regibus Macedonum mala pati:uolẽſq; memoriam & gloriam eternam ſui relinquere ad Ptolomeum regem & reginam Cleopatram tranſmiſit : petens licentiã quatenus tẽplũ edificaret in Aegypto:ſimile Hieroſolymoꝝ : leuitaſq; uel ſacerdotes de genere ſuo cõſtitueret:quod deſiderabat cõfidens in propheta Eſaiæ:qui ante ſexcẽtos ános prædixerat q; oporteret in Aegypto templum edificari maximo deo per uirum Iudæum.Iccirco elatus Onias Ptolomeo uel Cleopatræ huiuſmodi deſtinauit epiſtolam. Multa uel maxima uobis bello rum conficiens opera:& cum dei auxilio perueniens ad humilẽ Syriam:& Phœnicẽ & in lenonum ciuitatem Heliopolim : perq; alia loca multa ueniens præter conſtitutiones templa Iudæos conſtruxiſſe reperi: quapropter & perfidos extitiſſe quod etiam Aegyptiis accidit : propter templorum multitudinem uariarum regionum.Opportunũ aũt locum inueni qui dicitur agreſtis Bubaſte caſtrum plenum uaria materia:uel ſacris animalibus:& peto cõcedendũ mihi eum dominio tuo ſegregatum : quatenus purgare templum ibi dirutũ:& ædificare maximo deo poſſim menſura eadem & ſimile Hieroſolymoꝝ pro te:tuaq; coniuge:uel filiis: quatenus habeant Aegyptũ habitantes Iudæi: quo conuenientes ſecundum concordiam quã adinuicem habent: poſſint tuis utilitatibus miniſtrare.Nam & Eſaias propheta prædixerat eſſe in Aegypto domino deo ſacrificiũ multaq; talia de ipo prædicauit.Hæc quidem Onias regi Ptolomeo ſcripta tranſmiſit.Conſiderent tamen aliqui pietatem eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quam ſcripſerunt.Nam peccatũ & legis tranſgreſſionem ſup caput Oniæ poſuerũt ſcribẽtes hæc.Rex Ptolomeus & regia Cleopatra Oniæ ſalutem. Legimus tuam petitionẽ in qua ſuggerebas permitti tibi i Lenonũ ciuitate tẽplũ Heliopolitanum dirutũ purgare qd̃ appellaſ agreſtis Bubaſte.Quapropter miramur ſi deo gratũ ſit templũ quod ædificaturus ſis in tam luxurioſo loco:plenoq; ſacris animalibus.Sed quõ dixiſti Eſaiam prophetam iã dudũ hoc prædicaſſe cõcedimus tibi:ſi cõtra legem ueſtrã nõ eſt: ut nihil nos in deũ peccaſſe uideamur.Accipiẽs igitur locũ Onias ædificauit tẽplum araq; deo ſimilẽ Hieroſolymoꝝ:minus tamen & pauperrimum.Menſura uero eius & uaſa minime uiſum eſt mihi nunc deſcribere. Nam in ſeptimo libro Iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt. Inuenit & Onias quoſdam ſui ſimiles Iudæos ſacerdotes & leuitas ibi religionem colẽtes.Sed de hoc templo late narrauimus.In alexãdria uero Iudæos & Samaritas qui tẽplum temporibus Alexãdri macedonis ſuper Garizi mõtẽ cõſtruxerunt:contigit contra ſe ſeditionem excitare: & ꝓpter tẽpla coram ipſo Ptolomeo certare : Iudæis quidem dicentibus : ſecũdum legẽ Moyſi templũ ſe in Hieroſolymis conſtruxiſſe:Samaritanis aũt in Garizi:& ſupplicauerunt ut cum amicis rex confederet:audiens de: his altercationẽ uictoſq; morte multaret:cum pro Samaritis Sabbeus & Theodoſius intimaſſet :pro Iudæis uero & Hieroſolymitis Andronicus meſalamis : iurauerunt per deum coram rege ſecundum legem dicta ſua probare: petiuerunt q; Ptolomeum quatenus iuſiurãdi tranſgreſſores perimeret. Rex uero multos ſecũ amicos in conciliũ congregans:ſedit ꝓtes audire.Tunc Iudæi alexãdria cõſtituti timebãt nimis de uiris qui ꝓ templi Hieroſolymitãi ꝓte differebãt nã atrociter ferebãt:ſi hoc tã antiquũ & nobile p uniuerſum mũdũ tẽplũ ſolueret.Cũq; Sabbeus & Theodoſius cõceſſiſſent ut primus Andronicus uerba faceret:idem Andronicus approbationẽ faceꝛ ſuã cœpit ex lege uel ꝓdeceſſoribus pricipum ſacerdotum quis ex eo genere honorẽ ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet:& quõ oẽs Aſiæ reges tẽplũ uariis oblationibus & clariſſimis donis honorauerunt:de Garizi uero tẽplo neminẽ ſermonẽ feciſſe. Quæ dicens Andronicus:& his multa ſimilia:regẽ flexit ſniam,pnũciare decernendã:tẽplũ Hieroſolymitarũ ſecũdũ leges Moyſi fabricatũ fuiſſe:Sabbeũ aũt & Theodoſiũ iterficiẽdos.Hæc ſunt quæ cõtigerunt Iudæis in Alexãdria tẽporibus Ptolomei Philometoris.

QUẽadmodũ Alexãder defũcto Demetrio:accepit regnũ Syriæ:iũcta ſibi ĩ matrimoniũ filia Ptolomei:& qa aĩcitias cũ Ionatha faciẽs magnifice eũ honorauit. CAP .V. Taq; Demetrio ĩ pugna pempto:ſicut ſuperius indicauimus:Alexãder accipiẽs regnũ Syriæ:ſcripſit Ptolomeo.ut acciperet in matrimonio ſuo filiã eius:iuſtũq; hoc dicebat eſſe:cũ paternũ obtinuiſſet pricipatũ : & per dei prouidentiam in eo perductus fuiſſet

poſt perditionem demetrii:ſed ꝫ per alia multa dignum ſe eius familiaritate: uel cognatione dice bat. Ptolomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens:gauiſum ſe eſſe ꝙ paternum ſuſce piſſet principatum:daturũq; ei ſuam filiam promiſit:& occurrere iuſſit eum ad Ptolomaidam: quate nus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tunc ipſe puellam ad Ptolomaidam ab ægypto producen dam: ibiq; coniugendam eſſe conſtituit. Ptolomeus quidem hæc ſcribens:prope ad Ptolomaidam peruenit:filiam Cleopatram ſecum adducens:ubi ſecũdum conſtitutum:Alexandrum repperit. fili amq; ſuam ei coniunxit:dotem argento uel auro ſecundum regiam quantitatem complens. Cunq; nuptiæ celebrarent ſcribens Alexander Ionathæ principi ſacerdotum:iuſſit eum ad Ptolomaidam feſtinare. Qui perueniens ad reges:munificenter eis offerens dona:claro apud eos honore potieba tur. Tunc Alexander compulit eum propria ueſte exutum purpura indui. ſimulq; ſuper tribunal ſe cum ſedere:iuſſitq; duces cum eo procedere:perq; mediam ciuitatem clamare:nemini contra eum quicquã dicere:uel cauſas licere connectere. Quod cum duces feciſſent regis:erga Ionathæ inuidẽ tes hi q parati fuerant eũ accuſare:ſimul cũ inimicis eius pfugerũt uenti:ne qd peſſimum paterent. Tanto uero ſtudio rex Alexander dilexit Ionathã:ut primum eum ſuoꝝ deſcriberat amicorum.

Vt Demetrius Demetrii filius:nauigans in Syriam a Creta cũ exercitu conturbauit Alexandrum, fama aduentus ſui. Et de Apollonio duce Alexandri:qui bellum mouit aduerſum Ionathan:ipſo ta men Ionatha triumphum obtinente.

CAP. VI.

Enteſimo & ſexageſimoquinto anno:Demetrius Demetrii filius cũ multis conductis quos ei Laſthenes cretenſis præſtiterat a Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod Alexan der audiens in pauore turbataque conſtitutus continuo de Phœnicia ad antiochiam feſtinauit ut prius ꝙ huc peruenirent Demetrius:eam tute diſponeret. Reliquit uero hu milis Syriæ ducem Apollonium:cognomie Titum:qui cũ multo exercitu pfectus ad Iamniam:Ionathæ principi ſacerdotum mandauit dicẽs. Iniuſtũ eẽ eum ſolum cum licentia uel po teſtate uiuere:non obediẽtem regi ſibiq; dicebat hoc magnum obprobriũ ab omnibus inferri:ꝙ eũ non ſubigeret regi. Non ergo te inqt in mõtibus abſcondas:arbitratus fortitudinem te habere:ſed ſi confidas tuæ uirtuti deſcende:quatenus per campum noſtri milites confligant: & fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam meis uel tuis. Scito tamen optimos ab unaquaque ciuitate mihi cõ militones iunctos:qui ſemper tuos proauos euicerunt Nobis autem in tali terra certandum eſt:ubi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari:ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas : decem milia militum eligens ab Hieroſolymis egreditur cum fratre Symone: peruenienſque ad Ioppem:caſtra iuxta ciuitatem diſpoſuit. Nam Ioppenſes portas concluſerant: intus habentes cuſtodias ab Apollonio conſtitutas:Cunq; Ionathas obſidere paraſſet eos: timentes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret portas aperiunt. Apollonius uero captam audiens Ioppem a Iona thamtria milia equitum ſumens:& octo milia peditum ad Azotum peruenit:& exinde tacite paula timq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet in Ioppem tanquam recedens:Ionathan trahit ad cam pum:confidens equitibus & ſpem in eis habens ſuæ uictoriæ. Cunq; proceſſiſſet Ionathas: ſequeba tur eum ad Azotum Appollonius:qui cum ad campum uidiſſet hoſtem uenire:conuerſus pugnam cum eo commiſit. Mille itaq; equites Apollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat:qui re tro inimicis inſiſterent. Quod ſentiens Ionathas:non eſt turbatus:ſed ordinans in quadro exerci tum:ut per ambas partes inimicos exciperent:hortatus ẽ:ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubi q reſiſteret. Prælio autem uſq; ad ueſperam procedente dans fratri Symoni partem exercitus:iuſſit, aduerſariorum eum aciem inuadere:ſuiſq; præcepit:teſtudine facta ſagittas equitum excipere. Qui cum præcepta feciſſent nihil ledebantur:quamuis hoſtes ſuper eos frequentia tela librarent: uſque quo ſuas euacuaſſent phatetras. Nam ſagittæ corpora clypeis ſepta: minime contingebant: cum conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſque ueſpere iacu lantes aduerſarii defeciſſent: intelligens Symon laſſos eos:inuadit aciem: fortiterque cum ſuis mi litibus dimicans:fugauit inimicos. Videntes autem equites pedites ad fugam conuerſos: & ſpe eorum decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt:& per omnem campum diſperſi fugerunt. Quos ſecutus Ionathas uſque ad Azotum multos occidit eorum. Qui de ſua ſalute deſperantes:ad tẽ plum Dagonis confugerunt:quod erat in Azoto. Capiens autem incurſione ſua ciuitatem Iona thas:incendit eam:& omnes circa eam uicos. neq; pepercit templo Dagonis:ſed etiam flammis cõ ſumpſit:& eos qui ibi confugerant interfecit. Multitudo uero quæ in illo concidit prælio una cum illis qui in templo confugerant:octo milia fuerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum:ab Azoto diſceſſit: & ad Aſcalona uenit: & foras ciuitatem caſtra conſtituenti : territi Aſcalonitæ: in occurſum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem reuerſus eſt ad Hieroſo lymam: multam prædam ferens : quam uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autem deuictum audiens ducem ſuum Apollonium:ſimulauit gaudium: quot præter eius ſentẽtiam cum Ionatham conflixiſſet:qui eius amicus erat: mittitque teſtimonium Ionathæ: præbens præmium & honorem: & torquem aureum : ſicut ſolet affinibus regis dari:eique commiſit Accaronis pro uinciæ magiſtratum.

De insidiis quas Alexander parauit Ptolomeo:quas deprehendens Ptolomeus: fratis ablatam eius matrimonio filiam suam iunxit demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra Alexandrum:quo deuicto ipse quoq; periit:demetrio Asiæ principatum obtinente:qui & amicitias fecit cum Ionatha:confirmans ei principatum sacerdotii. CAPI. VII.

EOdem tempore rex Ptolomeus Philometor dictus:natalem ducens exercitum & pedites:ad Syriam ueniebat:Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quē oēs ciuitates studiose Alexandro præcipiente suscipiebant:& deducebant usq; ad Azotum: ubi oēs proclamabant:accusantes Ionathan q̄ templū incēdisset & destruxisset:prouinciamq; uastasset:multosq; eoꝝ interemisset. Quæ Ptolomeus audiens tacuit. Ionathas aūt in Ioppen occurrit Ptolomeo dona clarissima uel honorem ab eo pcipiēs:& producēs eum usq; ad fluuiū qui Eleutherus appellaſ ad Hierosolymam:remeauit. Peruenīs ergo Ptolomaidem:p̄ter omnē spem paulominus habuit interfici Ptolomeus insidiis Alexādri quas ei per ammonium amicū parauerat. Manifestis aūt factis insidiis Ptolomeus Alexandro scribit:ad pœnam Ammoniū petens:& dicens insidias se ab eo passum:& uindictam sumere iustū esse. Alexandro uero non concedente Ptolomeus intellexit illū cām insidiarum extitisse. Quapropter ei factus est odiosus. Antiochenis aūt & prius erat odibilis Alexander propter Ammoniū:multa nāq; per eum passi fuerant:& pœnam quidē ab Ammonio pro eius delictis exegerunt:occidentes eū qui tanq̄ mulier se propera bat abscondere habitu circūdatus fœmineo:sicut alibi dictū est Ptolomeus itaq; accusans eū ut pro ditorem nuptiaꝝ filiæ suæ:trāsgressoremq; auxilii quod ei cōtra Demetrium deduxisset:soluit affinitatem. Nam & auferens suā filiam:ad Demetriū legationē direxit:amicitiā cū eo cōponēs:filiāq; daturū se illi uxorem & restituere paterno eum principatui cōpromittens. Demetrius uero gaudēs suscepit legationē & nuptias. Tū nimius iam ptolomeo labor restabat:flectere antiochenos:ut Demetriū susciperent:mā inimici eius fuerunt:eo q̄ a patre eius Demetrio multa pessima passi fuissent: & Alexandro tamen antiocheni propter ammonium irascebantur: ut prædiximus. Qui pulsus ab Antiochia:in Ciliciam usq; peruenit. Ptolomeus ergo ad Antiochenos ueniens:rex ab illis & militibus ordinatur:coactusq; duo sibi diademata superposuit:unū Asiæ:alterū Aegypti. Benignus aūt & iustus existēs:nec concupiscens aliena:sed & futura prouidēs:recusare regnū decreuit: ne romanos offenderet:ideoq; Antiochenos in contionē congregans:flectit eos ut demetrium susciperēt:dicēs eum nequaq̄ pro patre dolorē seruaturum:si bene mereret ab eis: doctorē aūt in bonis & ducem se illi cēnec se fallacibus negociis immiscere:sibi aūt dicebat Aegypti regnū sufficere. Quæ differens flectit Antiochenos demetrium suscipere. Alexandro uero cum magna militia uel apparatu ad Syriam a cilicia profecto:terramq; Antiochenorum prædante Ptolomeus cū genero contra eū duxit exercitum. nam iam filiam suam matrimoniali iure demetrio contradiderat:& uincens Alexandrum:ad Arabiam fugauit eū. Contigit aūt in prælio:ut equus Ptolomei uocē elephantis audiens: Ptolomeū iactaret. Quod cū uidissent hostes:impetum super eum fecerūt:multisq; uulneribus caput eius perforantes:ad periculū mortis eum adduxerūt. Sed custodes corporis eius rapientes eum liberauerunt:& ita per quattuor dies defectus iacuit:ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput arabum potentissimus Zabilus abscidens Ptolomeo transmisit. Qui die quinto relatus a uulnerum dolore:suauem sibi rem summūq; spectaculū Alexandri morte simul & capite uidit:qui tamen paulopost uitam finiuit:pro alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit ergo asiæ alexander qui dictus est Balans annis quinque:sicut in aliis demonstratum est. Suscipiens uero principatum demetrius qui Nicanor appellabatur:fraudibus corrumpere cœpit Ptolomei militiam oblitus:& q̄ socer eius & auxiliator fuisset:& affinis p̄ connubium Cleopatræ. Quapropter milites Ptolomei ad alexandriam confugierūt:Elephantos aūt demetrius comprahēdit. Ionathas interea princeps sacerdotū ex omni Iudæa sibi milites congregans:arcē Hierosolymoꝝ obsidebat; ubi custodia Macedonum:& transgressoꝝ multitudo locata uidebaſ. Et hi quidē contēnebant Ionathan facientem machinamenta:confidentes loci munitionibus. Noctu uero quidem maliuoli iudæi exeuntes:uenerunt ad demetrium:arcis obsidionem nūciantes. Qui nuncio incitatus: exercitum contra Ionathan ab antiochia eduxit. Cunque ad Ptolomaidem peruenisset:scripsit Ionathæ præcipiens ad Ptolomaidem eum citius occurrere. Ionathas aūt obsidionem quidem minime soluere decreuit:seniores uero populi. & sacerdotes congregans:& aurum & argentum & uestem:cum multitudine donoꝝ deportans:ad demetrium usq; peruenit. Quæ cum obtulisset:iram eius mollituit:& honoratus firmum ab eo principatum sacerdotii suscepit:quē a regibus ante ipsum donatum possidebat:accusantibusq; eum transfugis:Demetrius eis non credidit: sed & petenti quatenus pro omni iudæa:uel tribus prouinciis:Samaria:uel Ioppe:uel Galilea:trecēta tantum daret talenta pro omnibus his epistolā ei præstitit:quæ uerba huiusmodi continebat. Rex Demetrius Ionathæ fratri:gentiq; Iudæorum salutem. Exemplum epistolæ quā Lastheni cognato nostro scripsimus:transmisimus uobis:ut eam noueritis. Rex demetrius Lastheni patri salutē. Iudæoꝝ genti nobis amicæ nostraq; iussa seruanti:pro fide decreui dona præbere:& tres possessiones Afferema: Belscelida: uel Ramathe:quæ additæ sunt Iudæis de Samaria: & his attinentia: quantacunque ad immolantibus

Hieroſolymoꝝ reges accipiebant ante meuel quæcũq; de fructu terræ:uel plantatis:omniaq; alia q̃ noſtro competunt iuri:uel paludes ſalis uel pro coronis quæ nobis offerebantur eis concedo. & nihil extorqueatur ab his amodo & impoſterum. Cura igitur ut huius epiſtolæ fiat exemplar & detur Ionathæ:quatenus in nobili loco templi reponatur. Hæc ſcripta fuerant. Videns ergo Demetrius pacẽ nullumq; ſupereſſe periculum:nec belli timorem:ſoluit exercitũ ſtipendiaq; eoꝝ iminuit:& ſolis illis ſumptus p̃bebat:qui cum eo a creta uel aliis inſulis uenerant. Vnde odium uel inimicitiæ militum contra eũ conflatæ ſunt:quibus ipſe quidẽ nihil p̃bebat:reges uero ante ipſum eis annonas etiã in pace ſubminiſtrabant:ut eos in certaminibus ſi oporteret p̃ ſe fideles & pronos haberent: atq; paratiſſimos in re bellica & pacis cum omni haberent confidentia expetere.

De Tryphone Apameno:qui bellans contra Demetrium:Antiocho filio Alexandri tradidit principatum componens amicitias cum Ionatha. CAP. VIII.

INtelligens itaq; odium militum circa Demetrium Alexãdri quidam dux:Apamenus genere:Diodotus noie:qui & Tryphon dicebatur: uenit ad Malchum arabẽ: qui filiũ Alexandri Antiochum nutrierat:manifeſtanſq; ei inimicitias exercitus quas cõtra Demetrium habebant dari ſibi petebat Antiochum:nam regẽ eum facere: uel paternum principatum ei,ſe reſtituere dicebat. Qui primum reſiſtebat:minime credens:poſt uero multo tẽpore Tryphone petẽte:uincitur Malchus:flexuſq; uoluntate ſua ẽ ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autẽ ſacerdotum ionathas capere uolẽs arcẽ Hieroſolymoꝝ:& iudæos tranſfugas:uel impios omneſq; qui per totam prouinciã cuſtodes erant:tranſmittẽtes ad demetrium legatos cum donis:rogabat ut de caſtellis iudæ cuſtodes eiiceret. Cui rex non hæc tantum ſe p̃bere:ſed etiam his maiora promittebat:poſt finem belli quod præ manibus habebat:petebat uero eum & auxilia tranſmittere:mandans q̃ exercitus ſuus ab eo receſſiſſet. Tunc ionathas tria milia militum eligens deſtinauit. Antiocheni uero Demetrium propter hæc quæ paſſi fuerant abhorrentes: & propter patrem eius:qui multa contra eos mala cõmiſerat: tempus ſeruabant quo potuiſſent eum inuadere: uidenteſq; auxilia ueniſſe Demetrio ab Ionatha:arbitratiq; q̃ multa congregaret auxilia niſi præcederent eum arma ceperunt:& circũſtantes aulam obſidionis modo:coacto exercitu parati regem conabantur opprimere. Ille ergo uidens populum hoſtiliter ſe cum armis inuadere: colligens conductos & ab ionatha tranſmiſſos iudæos:cum antiochenis confligit:quorum uim non ferens uincitur. Vidẽtes autẽ iudæi ſic antiochenos atrociter expugnantes:ſuper palatii culmen aſcenderunt: unde illos uulnerantes:ipſi quidẽ propter altitudinem tectorum minime ledebantur:illos uero telis proſterne bant quæ de ſuperioribus ad inferiora iactabant:& ſic eos de proximis domibus repulerunt. Deide igne ſuppoſito flamma totam ciuitatem ex lignis conſtructam tectorum ſpiſſitudinem deuorauit. Antiocheni uero nequaquam ualentes extinguere ignem:ad fugam conuerſi ſunt:& cum iudæi de tecto ad tectum deſilirent:& ita eos perſequerentur:admirabilem cõtigit fieri antiochenſium depulſionem. Rex autem ut uidit antiochẽos filios ſuos:& uxores ſuas uelle ſaluare: quapropter & pugnã reliquiſſe: per anguſtas uias inuadit eos:& confligens cum eis multos interfecit:ita ut cogerẽtur armis proiectis ſe demetrio tradere. Qui ueniam eis pro facinoribus conceſſit: ſeditionemque compeſcuit. Donauit etiam iudæis partem prædæ. Cauſam item uictoriæ ſuæ factos eos profeſſus:gratias agens ionathæ ad Hieroſolymam tranſmiſit:laudans eum pro auxiliis deſtinatis. Poſt autem malinolus contra eum extitit:promiſſioneſq; fraudauit:bellumq; minatus eſt: niſi cuncta redderet tributa:quæ iudæorum prioribus regibus Syriæ perſoluebat. Et hæc feciſſet:niſi Tryphon impetum eius prohibuiſſet:& apparatum eius contra ionathan:erga ſuas uertiſſet curas. Reuerſus enim Tryphon ex arabia cum puero antiocho:imponit ei quãuis adoleſcenti diadema. Cũq; oẽs milites tranſiſſent ad eum:Demetrium deſerentes:bellum cõtra Demetrium producit: & confligens cum eo uictoriã obtinuit:& elephantos cum antiochenſium ciuitate ſubiecit. Demetrius uero uictus ad Ciliciam receſſit. Antiochus autẽ legatos ad ionathan deſtinans & litteras:amicum eum ſibi parauit: & principatum ſacerdotii confirmauit & quatuor prouincias quæ terræ iudæorum additæ fuerant: inſup & aurea uaſa uel pocula:& purpuream ueſtẽ ei tranſmiſit:hiſq; oĩbus ei uti permiſit:& fibulam auream ei donauit primumq; amicũ ſuum uocauit. Simonẽ autem fratrẽ eius ducem ſuper omnem militiã a regione Tyri uſq; ad Aegyptum conſtituit. Ionathas ergo de donationibus antiochi gauiſus mittens ad eum:& ad Tryphonẽ legatos:amicum ſe eis proceſſiſſe ẽ:& pugnare cum eo contra Demetrium inſinuans pro p̃miis laborum nõ parua mala a Demetrio ſe eſſe perpeſſum. Concedente igit̃ antiocho a Syria uel Phœnice ut congregaret exercitum:quatenus cum ducibus demetrii confligeret ſtatim ad ciuitates exiit. Quæ cum eum ſplẽdidiſſime ſuſcepiſſent:exercitum dare non diſtulerunt. Veniẽs ãt ad aſcalone ciuitatẽ:& munificẽter cum donis ſibi occurrẽtibus:hos ipſos petebat:& unãquãq; humilis Syriæ ciuitatẽ a demetrio deſiſtentẽ ad partes antiochi trãſire: ac ſecum bellum p̃ducere pro ultione demetrii:ex his q̃ quondã in eis peccaſſet:eſſe dicens dignas occaſiones p̃ quas hæc cogitare deberent. Cũq; flexiſſet ciuitates auxilium antiocho mittere peruenit ad Gazã: ſperans ſe & hoꝝ fidẽ ad antiochum cõuertere. Multum uero præter quod ſperauerat aliter Gazæos inuenit: qui duriſſima obiectiõe non eum ſuſcipere nec demetrium relinquere decreuerunt. Quo dũ Iona-

thas:concitatus eſſet:ad obſeſſionem eoꝝ & afflictionem prouinciæ paratur. Nam partem militiæ circa Gazam diſponens:cum reliqua ipſe percurrens:cuncta prædabat uel incendebat. Quæ cum ui diſſent Gazæi:nullumq; auxihum a demetrio ſibi ueniſſe cõſpicerent:& periculum p̃ſens:a diutorñ uero longe & incertũ eſſe utrum ueniret.optimum eẽ decreuerunt: hunc dimittentes illi obedire. Faciẽtes igitur ad ionathã amicitias auxilia promiſerunt.Hoies.n.ante malorum peritiam utilitates non intelligunt ſuas ſed cum in malis fuerint conſtitutitunc mente percipiunt & agunt:quæ ni hil:leſi facere debuerunt.Ionathas conſentiẽs eis de amicitiis: tollenſq; obſides ad Hieroſolymam trãſmiſit ipſe uero totam prouinciam percurrit uſq; ad damaſcum: dum demetrii duces audiſſet ad Cedeſſam cum multa manu ueniſſe. Cedeſſa inter Tyrum Galilæam conſiſtit.Nam hoc deſiderabãt duces demetrii:ut de Syria eum ad Galilæam traherent:putãtes minime eũ pati Galilæos ſibi ſubiectos affligi.Cũq; ionathas eis occurriſſet:Symonẽ fratrem in iudæa ducẽ reliquit. Qui multũ exercitum de prouincia congregans:Bethuram obſedebat: locum iudeæ munitiſſimum:nam tenebat eam demetrii cuſtodia:ſicut & prius a nobis demonſtratũ eſt. Vt ergo aggerẽ cõpoſuiſſe Symonẽ uiderunt:& machinamẽta conſtituiſſe:multaq; uſum induſtria contra Bethſuræ obſidionẽ: timuerunt cuſtodes ne capto loco interirẽt:& mittentes ad Symonẽ:petebant fidẽ accipere:ne quid ab eo peſſimum paterentur.Qui cum fidẽ dediſſet: illos quidẽ de ciuitate tulit:ſuamq; cuſtodiam ibi conſtituit.Ionathas itaq; exiẽs a Galilæa ab aquis quæ Geniſaron dicuntur:nam ibi ſua caſtra poſuerat ad campum qui dicitur Aſor peruenit:neſciẽs illic hoſtes exiſtere. Demetrii uero duces cũ ante unũ diem cognouiſſent contra ſe Ionathan uenire:inſidias ei per montẽ collocauerunt: ipſiq; cũ electis militibus in campo ei occurrerũt.Quos cũ uidiſſet Ionathas ad pugnam paratos:hortabatur ſuos. Illi uero qui a demetrii ducibus per inſidias erant locati:a retro iudæos inuadũt. Qui cum timerent ne in medio capti perirẽt:ad fugam ſe dederũt.Et ibi quidẽ omnes reliquerunt Ionathan: pauci uero cũ eo numero quinquaginta remanſerũt:& Mathathias Salomoni:& iudas calſi:qui duces erant totius exercitus.Hi audacter & iſperate ſup inimicos irruẽtes:atrociter eos fugauerũt.Tũc uero milites ionathæ qui diſceſſerant ut uiderunt hoſtes ad fugam uerſos congregati perſequebantur eos & hoc fecerunt uſq; ad Cedeſſam:quo caſtra hoſtiũ erant. Victor igitur ionathas in illa pugna refulſit:duo milia proſternẽs inimicoꝝ:& ad Hieroſolymã reuerſus eſt. Qui cũ uidiſſet oĩa ſibi dei prudentia ſecundum ſuam accedere uoluntatẽ:legatos Romam deſtinauit: reuocare cupiẽs olim cum gẽte iudæorum amicitias celebratas:ſuiſq; legatis præcepit ut redeũtes ab italia:per Spartiatas trãſirent:quos deberent ad memoriam amicitiæ uel cognationis reducere.Qui cum Romam ueniſſent & ingreſſi ad ſenatum:mandata principis ſacerdotum ionathæ dixiſſent: q̃ eos mitteret amicitias renouare:quæ prius per ſenatum de iudæorum amicitiis fuiſſent ſtatutæ:Senatus dedit eis reportandas epiſtolas ad omnes Aſiæ reges:& magiſtratus ciuitatum:quatenus per eos illeſi ad ꝓpria remearent.Reuertentes autem ad Spartiatas uenerunt:& epiſtolas Ionathæ eis porrexerunt: cuius exemplum huiuſmodi fuerat.Ionathas princeps ſacerdotum gentis iudæorum:uel curia & collegium ſacerdotũ:præſidibus & ſenatui:& populo Lacedæmoniorum ſalutẽ.Si ſalus uobis publica uel priuata bene procedit:ſic eſt ut uolumus:ſalui autem ſumus &:nos in prioribus tamen temporibus epiſtolam noſtro pricipi ſacerdotum Oniæ a ueſtro rege Areo: & ab omni populo miſſa eſt de ueſtra ſimul & noſtra cognatione:cuius exemplum ſubiacet epiſtolæ: quam quidem libenter ſuſcipimus & populo & Areo fautores facti ſumus:non egentes huius rei approbatione:quia per ſacras noſtras litteras hoc eſſe credimus. Initio ergo recognitionis non credidimus nos primi facere: ne præripere uideremur ueſtram gloriam:Multo uero tranſacto tempore:ex quo familiaritas communis extitit:in ſacris & conſtitutis diebus deum pro ueſtra ſalute uel uictoria ſacrificiis deprecamur: & cum multa nos circunſtetiſſent bella per auaritiam uicinorum nec uobis nec aliis propinquis moleſtos nos eſſe decreuimus.Poſtquam autem hoſtes expugnauimus:legatos ad Romanos trãſmiſimus. Numenium Antiochi: & antipatrum iaſonis ſenatorio apud nos ſeptos honore: quibus dedimus etiã ad uos epiſtolam: quatenus renouent uobiſcum cognationem.Bene igitur facitis ſi & uos reſcripſeritis & mandaueritis ſiquid forſitan indigetis minime dubitantes:nos erga ueſtrum affectum impigros exiſtere.Lacedæmonii uero libenter legatos ſuſcipiunt:& componentes pacta cum eis de amicitiis dimiſerunt.Eodem tempore tres hæreſes iudæorum fuerãt:quæ de rebus humãis diuerſa credebant: quarum una Phariſæa dicebatur: altera Sadducæa:tertia Eſſenorum.Igitur Phariſæi dicebant:fata non omnia:ſed aliqua gubernare:altera uero quæ accidunt per ſe conſiſtere: genus autem Eſſenorum omnia ſub fato eſſe confirmat:& nihil eſſe:quod hominibus non illius decreto proueniat. Sadducæi fatum quidem nihil eſſe eſtimant: neque per eum humana concludi: ſed omnia noſtræ ſupponunt poteſtati:bonorumque noſipſos autores fatẽtur:& peiora per noſtram elegi demẽtiam.Sed de his quidem certius in ſecundo hiſtoriæ iudaicæ libro demonſtrauimus. Demetrii autem duces cum uellent pugnam in qua uicti ſunt reſtaurare: ampliores priori exercitu uires congregantes:contra ionathan uenerunt. Qui cum audiſſet hoc: citius eis ad Amathitidem occurrit: neq; tardare decreuit:uſquequo ingrederentur iudæam:caſtraque diſponens non longius ab hoſtibus quinquaginta ſtadiis mittit ſpeculatores qui caſtra deberent hoſtium perſcrutari. Cũq; oĩa enũciaſ

ſent:& aliquos nocte cœpiſſent:qui aduerſarios ſupuenturos indicabant: cuſtodias extra diſpoſuit: & exercitũ p totam noctẽ armatũ habebat:præcepitq; ut forti animo eſſent: & ſi oporterent etiã nocte pugnarẽt:ne repentino ipetu turbarentur. Demetrii uero duces cũ audiſſent ionathan cognouiſſe ſuum conſiliũ:perturbati q; inimici manifeſtati fuiſſent:nullomodo ualebant per inſidias eos inuadere. ex eo q; ſe credebant non eſſe pares Ionathæ. Nam militibus fugam meditati ſunt multaq; facientes incẽdia diſceſſerunt:ita ut hæc uidentes iudæi: putarent eos eſſe manſuros. Ionathas aũt cum ad caſtra eorum mane ueniſſet:inuenit eã deſerta. Cũq; intellexiſſet eos fugiſſe perſequebatur: quos nullatenus ualuit compræhendere. Nam iam Eleutherũ noie fluuium trãſierant. Vnde reuerſus ad arabiam:Nabutheos expugnabat:multamq; eor; p̃dam abigens: captiuoſq; duces: peruenit ad damaſcum:ubi oĩa illa repoſuit. Per idem tp̃s frater eius Symon oẽm peragrãs iudæam & Palæſtinam:uſq; ad aſcalona muniuit caſtella. Quæ cum ædificiis & cuſtodiis tuta fẽciſſet: ad ioppẽ peruenit:& occupans eam:magnam introduxit ibi cuſtodiam. Nam audierat ioppenſes uelle ducibus Demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquã ionathas & Symon tractauerunt:ad Hieroſolymam ſunt reuerſi. Cũq; omnem populum ad templum cõgregaſſent. ſuadebant muros Hieroſolymorũ reſabricandos:& dirutã partem muri templi reconſtruendam altiſq; turribus muniendam: necnõ & ĩ media ciuitate alium ædificare murum:ut cuſtodibus arcis alimẽtorum copia negaretur: inſup etiam caſtella quæ ſunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propoſitis conſenſiſſet:ipſe quidem mænia ciuitatis ædificabat:Symonem uero miſit prouinciam comunire. Demetrius autem tranſiens ad Meſopotamiam peruenit. Quã cum uellet cũ Babylone & & ſuperioribus prouinciis obtinere:ut exinde occaſiones de toto acciperet imperio: tunc Græci uel macedoniam habitantes ut eis ꝑpemodũ conuenirent legationẽ ad eum miſerunt: promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret:& tradere ſe:uel expugnare cum eo regem Parthorum Arſacẽ. Quaſpe ſubito egreditur ad eos:ut ſi Parthos deuinceret:uireſq; reſumeret: regẽ Tryphonẽ poſtea debellaret:lõgeq; eum a Syria pelleret. Quẽ cum ꝑno ſuſcepiſſent aio prouiciales:multos cõgregaſſet uiros:bellũq; & militiam oẽm aduerſus arſacen ꝑduxiſſet ipſe uiuus capitur. ſicut alibi iã retulimus.

Quẽadmodum Tryphon Demetrio a Parthis capto: contra fœdus fraudibus Ionathan cõpræhendens interfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudeorum principatum tradidit: fraudibus circunuenire uolens minime præualuit. CAP. IX.

TRyphon autem cum mortem Demetrii cognouiſſet: perfidus Antiocho cœpit exiſtere. Inſidiabatur enim:qualiter eum interficiens:ipſe rẽgnum teneret. Impediebant uero impetum eius & uoluntatem amicitiæ ionathæ:quas cum antiocho habebat. Vnde primum Ionathan ſtatuit occidere:& tunc aduerſus antiochum accedere. Fraudibus ergo uel dolo cogitans Ionathan conſumere:ad Bethſuram ab antiochia uenit: quam græci Scitopolim appellant:ubi cum electis quadraginta millibus ei Ionathas occurrit: putans ad bellum eum ueniſſe. Tryphon uero cum ionathan uidiſſet ad pugnam paratum:donis eum pacauit:ſuiſque ducibus ut ionathæ obedirent præcepit: per hæc fidem ſuam uolens confirmare cũ ſtamque ſuſpitionem depellere:quatenus confidentem:& incautum:nihilque ꝑuidentem caperet: & perſuaſit ei ut exercitum dimitteret:quem fruſtra dicebat eſſe fatigatum ab eo nequaquam bello exiſtente:& undique pacem rebus habentibus:ſed tenere paucos & Ptolomaidem ſimul uenire ſupplicabat:nam tradere ei ciuitatem:& omnem prouinciæ moderationem:ſe ueniſſe profitebatur. Ionathas ergo nihil mali ſuſpicatus:ſed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc ſuadere credens exercitum dimiſit:tria milia ſecum ſola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens: cum mille tantum militibus ad Ptolomaidem tryphonem comitatus ſuperuenit. Vt uero intrauit Ptolomaidẽm:portas ſtatim ciues ſeruauerunt:ſecundum q; eis a tryphõe erat præceptum: & ionathan uiuũ capientes:omnes qui cum eo erant interemerunt. Miſit quoque tryphon ilico ad Galilæam:qui reliquos duo milia interficerent. Sed hi cum fama perueniente captionem Ionathæ comperiſſent: antequam uenirent a Tryphone miſſi armis circundati prouincia proceſſerunt. Tunc ſatellites tryphonis cum uidiſſent eos pro anima decertare:nullam eis moleſtiam inferentes: ad tryphonem reuertũtur. Hieroſolymitæ autem cum audiſſent Ionathan captum: & cum eo milites periſſe: flebant illius interitum:& ſumma de ipſo queſtio apud omnes fiebat:magnuſque timor eos inuadens: contriſtabat ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ priuatis:uicinæ gentes inimicæ:& propter ionathæ mortem iniquitate:contra ſe bellum conſtituerent:& ad mortis pericula peruenirẽt: quæ ſicut ſuſpicabãtur euenerunt. Nam gentes mortem ionathæ cum audiſſent:contra iudæos bellare cœperunt tanq; indigentes duce. Tryphon ergo exercitum multum congregans: ad iudæam aſcendere ſtatuit: ut Hieroſolymam debellaret. Symon autem uidens Hieroſolymitas metuẽtes cœpit eos alloquio cõfirmare quatenus forti animo eſſent:nec pertimeſcerent Tryphone ſuperueniente. Et conuocans in templo populum alacriorem eum ſuis uerbis effecit:hinc allocutionis initium ſumens. Pro ueſtra inquit libertate o uiri iudæi me dudum cum patre uel fratribus mori paratum: quis ignoret. Siquidem exempla mihi plurima non deſunt:Mori enim pro legibus uel patria religione noſtram fami-

ſiam nullus timor inuadit:qui hanc uoluntatem ab anima noſtra poſſit eiicere: ſed introducat magis deſiderium uitæ:uel gloriæ. Quapropter non uti indigentes duce magno qui laborare: uel pati p̃ uobis recuſet:ſequimini me ꝓno animo ubicũq; perduxero: nec enim melior meis fratribus exiſto ut meæ peccata animæ:neq; peior:ut quod illis uiſum eſt optimum pro patriis interfici legibus: uel pro dei religione deuitem:ſed in quibus me oportet proprium illis fratrem oſtendere:in his me demonſtrabo conſimilem. Confido enim in deo ultionem ab inimicis expetere: uoſque omnes cum uxoribus uel filiis ab eorum uiolentia liberare:tẽplumq; incolume cum dei auxilio reſeruare. Nam uideo gentes contempſiſſe uos:tanquam ducem non habentes bellaque ꝓparaſſe. Cum hæc Symon uerba ad plebem feciſſet:confeſtim depulſo populus animis metu audaciam ſumpſit deſperanſq; ad ſpem bonam repente mutatus eſt:& unanimiter exclamauit nutu dei eſſe Symonem ducem & iudæ uel ionathæ fratrẽ principatum tenere dignum:ſe quoq; omnibus eius præceptis obſecuturum promittens:ducis ei contulit dignitatem. Tunc Symon congregans oẽs ſui exercitus bellatores feſtinauit ciuitatis muros reconſtruere:turribuſq; altis & fortibus eam munire. Deſtinauit ẽt ionathan quẽdam amicũ ſuum:filium Abſalomicum militibus ad ioppẽ:imperãs habitatores eius eiicere:nam timebat ne ciuitatẽ traderent tryphoni:ipſe uero Hieroſolymam tuebatur. Tryphon autem exiens ab Ptolomaide cum multo exercitu ad iudæam uenit:ionathan ligatum ducens. Cui Symon occurrit ad Iadã ciuitatẽ:quæ ſuper montem iacet:unde etiam Iudææ campi pateſcunt. Cum uero Tryphon a iudæis audiſſet:ducẽ Symonem conſtitutum: direxit ad eum: fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circunuenire:iubetq; ei ſi uellet fratrẽ Ionathan redimere:ut mitteret argenti talenta centum:duoſq; filios Ionathæ quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionem: ne iudæam in ſua ditione redigeret:quia & tunc non pro alia re:niſi pro debito uectigalium eum ſe ligaſſe confixerat. Tum Symon intelligens artẽ Tryphonis:quia ſi & argẽtum mitteret: ille tamen fratrem eius minime laxaret:ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens:tamen territus ne a populo accuſaretur:ſe cauſam fraternæ necis extitiſſe:q̃ non pecuniis:nec filios pro ipſo contraderet:colligens exercitum mandata tryphonis indicauit dicens:q̃ hæc dolo uel inſidiis plena ſint:tamen optabilius eſſe pecunias:ſed & filios eius tranſmittere:q̃ propoſitis a Tryphone non obediens: putaretur non uelle fratrẽ abſoluiſſe:initoq; cum ſuis Symon tractatu:filios ionathæ pecuniaſq; tranſmiſit. Quas Tryphõ cum accepiſſet:nec fidem ſeruare:nec ionathan abſoluere uoluit:ſed mox exercitum colligens:ad ꝓpria remeauit:ordinatoq; itinere per idumæam ad Hieroſolymam aſcendere cupiens:uenit ad Doram ciuitatẽ idumææ. Præcedebat uero cum exercitu Symon:caſtra contra eum ſemper diſponẽs. Quod cognoſcentes hii qui in arce erant Hieroſolymitana ad Tryphonem dirigunt: rogãtes eum ad ſe ocius properare:quatenus alimẽta eis præberet. Ille ergo per noctem illam equitatum parauit quaſi Hieroſolymam aſcenſurus ſed niue uehemẽti ea nocte cadente: iter inuium reperit equis uel peditibus ſuis. Qua cauſa obſtante:nequiuit ab Hieroſolymam Tryphon aſcendere:ſed reuertẽs ad Ciriẽ & prope Galaditidẽ ingreſſus:ionathan ibi perimi & ſepeliri iuſſit:& ita ad antiochiam peruenit. Symon autẽ ab Iaſca ciuitate tranſferens oſſa fratris ſepeliit in patria ſua:luctum maximum omni ſuper eum populo faciente. Tunc Symon ingens mauſoleum fabricans: patri ſuo: fratribuſq; ſepulturam ex albo & polito lapide conſtruxit:opus mirabile:conſpicuumq; faciens:cuius ꝓ portam undiq; colũnis ſuſtentantibus ex uno lapide uiſu mirabilem ſtatuit: inſuper pyramidas ſeptem parentibus:uel unicuiq; germanorum ſingulas ſuperpoſuit:magnitudine uel decore lucentes: quæ hactenus ſeruantur. De ſepultura quidem ionathe:& de ædificatione monumẽtorum: hoc ſtudiũ Symonis agnouimus. Defunctus ergo eſt ionathas:principatũ agens ſacerdotii:perq; annos quatuor gentẽ continuit iudæoꝝ. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis: publiciſq; monimentis primi anni Symonis benefactoris:& iudæorum principis ſcriptum eſt. Itaq; iudei ſolliciter aduerſarios uicinos ſuperauerunt:cum Symon Gazaram ciuitatem: uel ioppẽ: uel Iamniam deuaſtaret:arcemq; Hyeroſolymorum deponeret:ne forte inimicis refugium eſſet unde percurrentes ledere eos poſſent. Quod cum feciſſet:optimum & utile putauit etiam montem ſuper quẽ arx cõſtituta erat deſtruere. Quo multitudo cũctiq; ingreſſi:montẽ deſtruebant: & nec die de nocte ceſſantes per tres annos:depoſuerunt eum ad ſolum:campumque planiſſimum feceruntita ut eminẽtius templum excelleret: arce uel monte depoſitis. Ea quæ temporibus Symonis geſta ſunt: hunc continet modum.

Quomodo Tryphon occiſo ionatha:perfidus exiſtens Antiocho Alexandri filio:qui Theos nominabatur:ipſum interemit:& obtinuit principatum eius:cuius inſolentiã declinans exercitus contulit ſe ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius:fratrem ipſius Antiochum qui pius dicebatur:ad nuptias ſuas & ad imperium inuitabat. CAP. X.

POſt captiuitatẽ demetrii:nõ multo poſt Alexãder filiũ Antiochum q̃ Theos noiabat Tryphõ iteremit tutor eius q̃rto impii eius ãno: aĩcos ãt & familiares ſuos ad milites trãſmiſit:& multas dare pecũias polliceꝝ:ſi eũ regẽ ordinarẽt. Nã demetriũ a pribus captũ nũciabat teneri. frem uero eiꝰ ãtiochũ ſi pricipatũ optĩeret:multa peſſima eis factuꝝ eẽ dicebat:dũ ꝓditionẽ eoꝝ ulciſceret. Qui cũ ſpaſſẽt affluẽtia pecũiaꝝ ſub regno try

phonis frui:principē eum constituunt. Tryphon ergo ut regni insignia suscepit:cōtinuo nequitiam suā patefecit: & innotuit oībus:qa ꝙ priuatus humiliter multitudini obsequebatur:non hoc uoluntate bona:sed impossibilitate faciebat. Postq̄ uero regnū adeptus ē:exuens se simulationē uerus Tryphō appamit:cōpitq; potius extraneos q̄ clientes diligere. Pro q̄ re exercitus eius recedens ab eo ad cleo patrā Demetrii uxorē contulit se:q̄ tunc in seleucia cū filiis erat conclusa. Errantē uero fratrem Demetrii Antiochum:qui Sother dicebatur:nullaq; ciuitate eum admittente Tryphonis timore:mittit Cleopatra:ad suas eum nuptias:& ad imperium inuitans. Quem ad hoc inuitauit suadentibus amicis:& timore uolentibus Tryphoni ciuitatem seleuciam aperirē.

Quomodo Antiochus cognomēto Pius: potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris sui Demetrii & crescens indies:exercitum ꝓduxit aduersus Tryphonem:quem obsidens in Dora castello:accepit auxilium & solatiū a Simone principe sacerdotū & de morte Tryphonis. CAP. XI.

CVmq; intrasset Seleuciā Antiochus:& fortitudo eius p singulos dies crescere:exiit pugnaturus contra tryphonē. Quem uincēs:a superiore Syria repulit ad phœnicem:& i Dorā castello munito cōclusum obsidebat:mittitq; ad Simonē principem sacerdotū Iudæorū legatos pro amicitiis uel auxiliis. Qui cū libenter petitionē susceptisset:pecunias multas cū alimentis:militibus doram obsidētibus large ꝓbuit: ut antiochus eum inter necessarios amicos pauco tpe pateretur. Nam Tryphon dum a castello dora ad apamiam fugeret:captus in ea conclusione peremptus est:tertio sui regni anno.

Quēadmodum Tryphone interēpto:Antiochus oblitus beneficioꝝ Symonis Cendebeū cum exercitu misit ad expugnandū eum:quē tamen Symon pugnans fortiter deuicit. CAP. XII.

SEd Antiochus auaritia uel prauitate sua Symonis obliuionē una cū ministratis pecuniis & alimētis cōcepit:uiresq; militares cuidā Cendebeo amico tradēs:ad deꝑcationē Iudææ captiuitatēq; Symonis misit. Sed cū Symon audisset Antiochi ꝓuaricationem licet senex esset:tamē eo ꝙ nihil ab Antiocho iustum fieri uidebat:cōcitatus ad audaciam sup ætatē suam iuuenilē fortitudinē accepit:& disposuit quidē filios cū bellicosissima pte militū ipse uero per aliam ptem militū cum reliquis uiribus prexit ad bellum:multosq; i ualibus montiū ad insidias locabat:nulluſq; conatus eius euasit:sed oēm hostium uincēs exercitum: i pace reliquā uitam agebat. Nā & ipse cum Romanis de auxiliis composuerat.

Quod a genero Ptolomæi in conuiuio dolo perēptus est Symon. Ptolomeus autē uinciens uxorem:& duos filios eius:principatum ipse tenere conatus est. CAP. XIII.

IGitur annis octo principatū sacerdotii Iudæoꝝ regēs:moritur in conuiuio p insidias Ptolomæi generi:& uxorē eius cū duobus filiis capiēs:& uinctos habens:misit: ut tertium Ioānem qui & Hyrcānus uocabatur:apphenderet. Quod cū sensisset iuuenis:euasit periculum:& ad ciuitatē festinauit:confidens de populo pp patris sui beneficia: Ptolomeiq; odium. Properantē uero per aliam portā Ptolomeum intrare:populus expulitnam Hyrcanū receperat. Hinc Ptolomeus ad aliquod castellū noie Dagō in Hiericō discessit.

Vt nouissimus filiorū Symonis Hyrcanus ducatum accipiēs:obsedit multo tempore Ptolomeū i castello quod Dagon uocatur. CAP. XIIII.

ACcipiēs autē paternum principatum Hyrcanus deum hostilis placauit:& ita cōtra Ptolomei militiā produxit exercitum. Et cū ad locum peruenisset:in aliis oībus hostē circūueniens ꝓualebat:uincebatur tamē matris & fratrum amore: quos sup murum Ptolomæus trahens in conspectu eius torquebat:& ꝑcipitare minabatur si non ab obsidione discederet. Hyrcanus autē quantum remitteret de obsidionis industria: tantū carissimis putabat offerre subsidia:nedum male paterent:eius crudelitati reputaretur. Mater autem protendens manus petebat:ne pp eos differret:sed multo magis ipetu castellum inuaderet: inimicoq; suæ ptāti subacto:pro carissimorū tormētis rederet retributionē:sibi quoq; extimans hoc esse utilimum si p suam mortē hostes atrocius deperirēt. Hyrcanū ergo petitionibus matris incēsum castellum capiendi furor tenebat. Rursus uero cū uidisset matrē cedi uel dissipari soluebatur:& pro ingestis matri tormētis:impetum deponebat obsidionis:taliq; necessitate obsidiōis protractus septimū annum expleuit:in quo sp Iudæi uacant. Nam per septem hunc obseruant: sicut in septimis diebus. Quapropter Ptolomeus a bello solutus:occidit matrē & fratres Hyrcani:& fugit ad Zenonem qui Cotilas appellabatur:in Philadelphia tyrānidem exercentem.

Quēadmodum Antiochus exercitum ducens contra Hyrcanū:castra soluit: accipiens ab Hyrcano talenta trecenta:& amicitias cum eo composuit. CAP. XV.

ANtiochus aūt in festus Symoni de interitu sui exercitus:contra Iudæam accessit quarto āno sui imperii:primo uero Hyrcani olyplade cētesima sexagesimasecūda. Cūq; de uastasset:puinciā:Hyrcanū in ciuitate iclusit:quā septē aciebus circūdedit:nihil tamen ꝓficiebat:pp murorū munimina:& pp obsessorū uirtutē:necnō & aquarū inopiā:quapp siccitatē domabat. In pte uero planissima turres statuit celsiores:numero cētū tres: tecta unaquaq; habēte sup quas militares ordines disposuit:multosq; quotidie labores cōgressus ise

rebat: foſſamq; latam & altiſſimā cōſtruens:muros ciuitatis depoſuit. Iudæi ergo multas incurſiones cōtra moliebantur: & ſiqdē icautos aduerſarios iueniſſent:peſſime eos cōterebant ſi uero pſentiſſe eos cognoſcerent:inocui rediebant. Vt uero noxiam multitudinem intra ciuitatē Hyrcanus attendit conſumēdis citius neceſſariis:nihilq; populo prodeſſe conſpexit in utilem eius partem ſecernens foras ciuitatē emiſit:quæ uero bellicoſa & fortis erat:hanc tantum retinuit. Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarent:ſeuiſſimis tormentis miſerabiliter alias exalabant. Cum uero feſti dies tabernaculoꝝ ueniſſent miſerati eos intra ciuitatē denuo receperunt. Hyrcanus itaq; ad Antiochum legatos direxit:petens indutias ſeptem dierum:pp feſtiuitatem deiq; ſupplicationē. Qui cum audiſſet:reſpondit legatis. Immolate. Necnon ēt ad ſacrificium magnificētiſſimum deſtinauit taurum:cornibus inauratis & pocula plena oibus aromatibus aurea uel argentea:quod ſacrificium adductū ſuſceperunt:qui ante portas ſtabant & ad templum duxerunt. Antiochus autē iſte exercitui melius Antiocho Epiphanæ claruit: nā ille capiens ciuitatē: porcos ſup aā Imolauerat:& ius carniū p totum tēplum ſparſerat:etiam leges Iudæorū:paternamq; religionē confuderat:pp quæ gens rebellauit:& minime recōciliari paſſa eſt:hunc uero Antiochum pp pietatem religionis:oēs pium uocauerunt:laudantq; modeſtiā eius. Hyrcanus etiam aīaduertens ſtudium ipſius erga deū:petiuit eum ut patriam eis cōuerſationē reſtitueret: Qui cum refutaſſet peſſimum conſilium:ſuadentium gentē capere legibus diſſonantē:ad oēm pietatem flexus:legatis reſpondit ſi traderēt arma:partēq; tributoꝝ Ioppe aliarumq; ciuitatū circa Iudæam exiſtēriū ſoluerēt: & cuſtodias in ciuitate ſuſceperunt:cōfirmans pactū:finiret bellum. Iudæi uero oīa pferre præter cuſtodiam conſentiebant:quā non pp aliud niſi pro diſſimili cōuerſatione recuſabant: pro cuſtodia tamē obſides dare profitebantur:& talēta argenti:quingēta: ex quibus ſtatim trecēta cum obſidibus obtulerunt: inter quos erat & frater Hyrcani. Quæ cum ſuſcepiſſet rex Antiochus & coram ciuitatis depoſuiſſet obſidionem ſoluens diſceſſit. Hyrcanus uero ſepulchrum Dauid aperiens: qui multo ditior quondam regibus fuit:tria milia talēta pecuniarum exinde ptulit:ex quibus primus Iudæorum cœpit peregrinos alere. Compoſuit etiam cū Antiocho amicitias ſuſcipiēſq; eum itra ciuitatē: munificenter habundeq; militibus oia neceſſaria miniſtrabat. Cūq; exercitum Antiochus cōtra Parthos duceret: cum eo Hyrcanus egreſſus eſt. De his eſt teſtis Nicolaus Damaſcenus:ſic in hiſtoria docēs. Trophæum ſiſtens Antiochus iuſta fluuiū Lycum:ubi uicerat Indathim Parthorum ducem: ibi duobus diebus remoratus eſt:petente Hyrcano iudæo:pp aliquam patriam iudæoꝝ celebrationē: in qua non erat legitimum eos proficiſci. Et quidē hæc non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat:in qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiā conficere. Tunc.n. Antiochus cū Arſace Parthorum rege confligens:& multum perdens exercitū interit. In regno aūt Syriæ frater eius Demetrius ſuccedit:Arſace eū a captiuitate ſoluēte eo tpe quo Antiochus Parthorum terram ingreſſus eſt:ſicut prius demonſtratum eſt.

De Hyrcani militia poſt mortem Antiochi apud Parthos defuncti cōtra Syriam: & q̄ multas potentes ciuitates obtinuit. CAP. XVI.

HYrcanus uero Antiochi morte cognita:ſtatī ad Syriæ ciuitates expeditionē pauit arbitratus īparatas eas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; iuenire:qđ ēt euēit. Nā Medabam cū multum exercitus eius laboraſſet:exto mēſe capit:poſt ēt Samogam: uel illas quæ uicinæ fuerūt:necnō etiam Sicimā:Garizim:gentēq; Cutheorū q̄ tēplum ædificatum ad ſimilitudinē Hieroſolymitani poſſidebat:quod Alexandri mandato Sanaballath dux cōdidit:pp Manaſſen ſuum generū:fratrē laddo principis ſacerdotum: ſicut ſuperius intimauimus. Contigit uero tēplum hoc dirui poſt ānos ducētos. Hyrcanus ergo ciuitates idumææ Aboracum:Mariſſam:cunctoſq; cum domuiſſet idumæos pmiſit eis prouinciam habitare: ſi circūcīderentur:legibuſq; iudaicis uterentur. Qui deſiderio patriæ terræ circūcīſionem & aliam conuerſationē iudæoꝝ prætulerunt:ideoq; ex illo tpe cœperunt eſſe iudæi. Quo facto: Hyrcanus princeps ſacerdotum ſocietatem romanoꝝ renouare cupiēs legationē ad ipſos direxit. Cūq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet:cōpoſuit amicitias hoc modo. Fānius Marci filius:conſul ſenatū oēm octauo idus februarias:in cāpum iuſſit cōuenire:pſente Lucio Manlio:Lucii Mentinii filio: & Gaio Sempronio Falernæ filio:pp hoc quod legati iudæoꝝ petiuerūt:Symon filius Dolithei: & Apollonius Alexandri:& diodorus iaſonis:uiri oprimi a populo iudæoꝝ deſtinati:de ſocietate uel auxiliis exhibendis quā cum romanis de publicis rebus habuerunt ut Ioppe:& Portus:& zora uel fontes: & ciuitates:inſuper & uillas quas Antiochus pugnans contra ſenatuſcōſultum tenuit reſtituant: & quatenus nec regii milites p terram eorū cum ſubiecti ſint tranſeant ut etiam illa q̄ per Antiochum geſta ſunt:cōtra ſenatuſcōſultū cenſeant:& legatos mittant:quatenus recipiant quæ ab Antiocho ablata ſunt: & prouinciā æſtimēt uaſtatam:utq; eis ad reges & populos liberos litteræ dārentur: quatenus ad propriam domum illeſi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis: & a bono populo uel amico tranſmiſſis eſſe renouandas. De rebus autem ablatis reſponderunt conſulares:cum a ſuis negocijs ſenatus uacauerit:feſtinabit impoſterum nullam in eos iniquitatē ab aliquo fieri:decernentes dare cōſulem Fannium publicas pecunias expendēdas: dum ad patriā remea

rẽt. Et Fannius quidem legatos iudæoꝝ remittit: pecunias publicas eis ꝑstans ex ſenatuſconſulto: p quod debuiſſent cum tutela ad ſuã redire patriã. In his quidẽ princeps ſacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitũ aduerſus Hyrcanũ colligeret: nec tꝑs ei: nec occaſio data eſt: cũ milites: & Syri malitiã eius abhorrerent: & per legationem peterent Ptolomeum Fiſconem cognominatum: quatenus de genere Seleuci tranſmitteret eis: qui deberet accipere pricipatum. Ptolomeus aũt cum Alexandro Zebẽna exercitum mittens: pugnaq; cõmiſſa Demetrius ſuperatur. Qui dũ fugeret ad Cleopatram ſuam uxorẽ in Ptolomaide: ab ea non ſuſceptus: tyrum recedens: tẽtus multaq; paſſus ab inimicis: interiit.

De amicitiis alexandri Zabine cognomine cũ Hyrcano: & qũo deuictus ab Hyrcano Antiochus cizycenus amiſit iudæã: & de fœlicitate uel pace iudæoꝝ Hyrcano principatũ agente. CAP. XVII.

ALexander aũt regnum accipiẽs: & amicitiã cum Hyrcano principe ſacerdotũ componens: interiecto tandem tpe: expugnatus ab Antiocho filio Demetrii Criſpi noie occiditur. Cũq; Antiochus imperiũ Syriæ tenuiſſet: cõtra iudæam exercitũ deſtinare timuit. Audiens uero germanũ ſuum & ipſum noie Antiochum ex eadẽ matre ꝓgenitum multas uires cõtra ſe a Cizyco cõgregaſſe: eũ intra ꝓuinciã ſtatuit expectare: quatenus obuius incurſionibus fratris Antiochi reſiſteret: qui cizycenus dicebat: q; in illa ciuitate nutritus eſſet: filius aũt fuerat Antiochi qui ſoter nũcupabat: & uitam bello parthico terminarat. Hic etiam frater erat Demetrii criſpi patris. Contigit uero ambos fratres unã uxorẽ Cleopatram duxiſſe quemadmodum & alibi retulimus. Cizycenus aũt Antiochus ad Syriã perueniens: diu cum fratre bella commiſit. Interim Hyrcanus omni tẽpore illo pace fruebatur. Nam & ipſe poſt mortẽ Antiochi a macedonibus deſtitit: dum neq; ut amicus: uel ſubiectus aliquid eis præbuiſſet. Cuius res abundæ creuerunt tpibus Alexandri Zebẽnei: & magis tunc quando hi fratres contra ſe pugnabant. Nam dum bello occupati fuiſſent: Hyrcanus Iudæam cũ licentia poſſidebat: multãq; pecuniarum ſũmam collegit: amboſq; inter ſe dimicantes contẽnens: expeditionẽ contra Samariam ciuitatẽ ualde munitam ꝓduxit: de qua ſuo loco referã: qualiter ab herode ſit cõdita: & ſebaſte noiata. Accedẽs igitur ad eã ſtudioſe obſidebat: memor maloꝝ quæ Samaritæ cõtra Mariſſenos colonos & auxiliatores iudæorum cõmiſerunt: obedientes Syrorum regibus. Cum ergo mœnia undiq; circũdediſſet: duplici muro cincta ſtadiis octoginta: filios ſuos obſidioni præpoſuit: Antigonũ & Ariſtobulũ. Quibus imminentibus in tantã neceſſitatẽ famis Samaritæ inciderunt: ut ẽt illicita tãgerent: & uocarent adiutorem Antiochum cizycenum. Qui ſtatim ueniẽs ad defenſionem: uincit ab Ariſtobolo: fugatuſq; a fratribus: uſq; ad Scitopoli currens euaſit periculũ. Hi rurſus ad Samaritas reuerſi: concludunt eos intra murũ: ut ſecundo neceſſitate coacti Samaritæ: adiutorẽ uocarent Antiochum: qui dum a Ptolomeo Lathiro ſex milia uiros petiſſet quos Ptolomeus inuita matre direxit: nam necdum a principatu eum expulerat: primum ꝑdatorio modo inuadit Hyrcani prouinciã cum ægyptiis: non audiẽs apte pugnam cõmittere. Nam uires ſuas ſciebat impares: ſed ſperans populatione & terræ cogere Hyrcanũ a Samariæ obſidione recedere. Cũq; multos milites ꝑderet inſidiis circũuẽtos diſceſſit ad Tripolim: Callimãdro & Epicrati bellum iudaicũ cõmittens. Callimander ergo aduerſariis fugam ſimulantibus: & poſt reuerſis ſtatim conſumitur: Epicratis autẽ manifeſte pecuniis ſeductus: Scitopoli cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uero obſidione ſoluere non potuit. Igitur Hyrcanus ſub anni concluſione capiens ciuitatẽ: non hoc ſolo cõtentus eſt: ſed totam deleuit Samariam. Nam ſic eam uertit: ut uallum magis quã ciuitatẽ fuiſſe illic quiſq; iudicaret. Mirabile tamẽ aliquid de pricipe ſacerdotũ Hyrcano dicitur: quẽadmodum ei deus locutus ẽ. Nam referũt illo die quo filii eius cũ cizyceno cõflixerant: dũ ipſe in tẽplo ſolus ſacerdos adoleret thura: audiſſe uocem q; filii eius uincerent Antiochum. Qui cũ a tẽplo proceſſiſſet: hoc oĩ populo manifeſtũ fecit: qđ ita cõſtãter euenit. Hyrcanus quidẽ in his degebat. Per idẽ uero tꝑs nõ ſolum Hieroſolymorum iudæi: ſed & prouinciales & Alexandriã habitantes: & Aegyptum: & cyprum fœliciter agebant. Nam Cleopatra regina cõtra filium Ptolomeũ Lathirum ſeditionẽ mouens: ordinauit duces Chelchiã & Ananiam filios Oniæ: quẽ ſuperius retulimus tẽplum ædificaſſe in terra Heliopolitana ad ſimilitudinẽ ſacrarii Hieroſolymoꝝ. Cleopatra tamẽ cum audiſſet his exercitũ: ſine ſnia eorum nihil tractabat: ſicut teſtatus eſt Strabon Cappadocus: ita dicens. Nam plures & qui cũ eis deſcenderunt: & quos poſtea Cleopatra mittebat: in Cypro ſtatim ad Ptolomeũ tranſiebant: ſoli uero Iudæi qui Oniæ dicebantur apud Cleopatram permanſere reginam: ꝓp Chelchiã & Ananiam. Hæc Strabon diſſeruit. Hyrcano autẽ inuidiam mouit apud iudæos fœlicitas: magis autem Phariſæi. Nam mala eum uolebant pati: qui tantum apud populum ualebant: ut ſiquid contra regẽ & principem ſacerdotum dixiſſent: facile crederetur. Diſcipulus tamẽ & Hyrcanus fuerat: & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuiũ uocaret: & amicabiliter paſceret: nimiſq; delectari uidiſſet: dicere cœpit. Scitis me uelle iuſta oĩa agere: per quæ deo & uobis placeam. Rogo aũt: ſiquid me peccantem uideritis & recta uia deuiantẽ: reuocate atq; corrigite. Qui dum ei teſtimonium præberent: omni uirtute ornatum eſſe lætatus eſt. Tum unus ex accubentibus: Eleazarus noie maliuolus: & ſeditionibus gaudens quoniã inquit dixiſti: te uelle ueritatẽ cognoſcere: uis iuſtus eſſe: depone principatum ſacerdotii: & tantum

ſufficiat tibi populi regere magiſtratum. Hyrcano uero cauſam conſulentẽ: quapropter deponeret principatum: quoniam inquit audiuimus a ſenioribus captiuã fuiſſe matrem tuã ſub Antiocho Epiphane: quod falſum fuerat. Contra quẽ irritatus Hyrcanus: oẽſq; phariſæi ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidam de Saduceoꝝ hæreſi: quæ cõtraria Phariſeis exiſtit: ualde Hyrcano amicus dicebat: ſcientibus oĩbus Phariſeis Eleazarum blaſphemiam feciſſe & hoc manifeſtum illi fieri poſſe ſi requireret illos: qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate mulctari. Cũq; Hyrcanus Phariſeos interrogaſſet: qua iudicarent eum pœna meritum: non enim credo inquit cum ueſtra ſententia factam iniuriam: tunc illi cum eum honorari uellent: dicebant ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere: nam nõ uidebatur digna contumelia morte mulctari: & quia moleſti ſunt naturaliter ad tormenta Phariſei ualde contriſtabatur: unde illorum ſententiam maledictiones Eleazarum putabat ſibi feciſſe. Incitator uero ire eius Ionathas flexit eum: relictis phariſeis: ad Saduceorum partem tranſire: ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret: cuſtodeſq; eorum puniret. Vnde ſummum ei uel filiis odium a multitudine concitatum eſt. Sed de his quidẽ iterum differemus. Nunc autem uolo demonſtrare: quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent Phariſei: quæ nõ ſunt inter Moſaicas leges conſcriptæ: ideoq; Saduceorum gens has expulit: dicens illas debere tenere leges quæ cõſcriptæ ſunt: illas uero quæ a patribus traditæ fuiſſent minime cuſtodiri. Et de his multa queſtio: uel altercationes maxime fiebant: & Saduceos copioſi uel diuites ſequebantur: populares uero non eis obſequebantur: ſed Phariſeos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus hæreſibus atq; eſſenorum in ſecundo uolumine iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus autem poſt ſeditionem ſedatam fœlicíter uixit: & principatum optime rexit annis triginta uno: defunctuſq; reliquit filios quinque: qui maxime his tribus rebus dignus a deo iudicatus eſt: magiſtratu populi principatu ſacerdotii: & prædicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat: & futurorũ præſentiam ei donauit ita enim cognoſcebat & prædicabat: ut etiam duobus filiis prædiceret: q; rerum domini non diutius permanerent. Quorum interitum opere præcium eſt narrare: quatenus ſentiamus: quantum indigni fœlicitate patris fuiſſent.

Quod defuncto Hyrcano: filius eius Ariſtobulus ſuſcipiẽs principatum: primus ſibi diadema impoſuit: fratribus ſuis præter Antigonum in uincula coniectis: qui etiam matrẽ ſuam uinculis & penuria conſumens: ipſum quoq; Antigonum fratrẽ ſuum quem conſortem regni habebat accuſationibus inuidorum alienatus ab eo iuſſit interfici. CAP. XVIII.

DEfuncto enim patre: maior Ariſtobulus magiſtratum ad regiam dignitatem trãſferre decreuit: primuſq; ſibi diadema impoſuit: poſt quadringentos octoginta & unum annos: & tres menſes: ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans autẽ fratrem ſuum ſecundum Antigonum: ſimili dignitate eum ordinauit: alios uero uinculis tenebat aſtrictos: incluſit etiam & matrẽ pro magiſtratu altricantẽ: nam illam Hyrcanus dominam eſſe reliquerat: qui ad tantã crudelitatẽ perductus eſt: ut uinculis eam penuriaq; conſumeret: inſuper addidit matri etiam Antigonum quẽ amare uidebatur: & cõmunis regni habere conſortẽ: accuſationibus alienatus ab eo: quibus primum quidẽ non credebat: aliqua amore nõ admittẽte aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed cum Antigonus clarus ab expeditione rediſſet: tpe quo feſtiuitatẽ tabernaculoꝝ deo celebrant: contigit Ariſtobulum quidẽ morbo teneri. Tum Antigonus agens dies feſtos ad tẽplum aſcẽdit: ualde ſplendidiſſime ornatus cum ſuis armatis: & multum pro ſalute fratris orauit'. Maliuoli uero cupientes eorum ſeparare concordiam: occaſionẽ ſe cœpiſſe pompam Antigoni putauerunt: & uictoriam eius coram rege: pompamq; maliuole dilatabant: quo modo in celebratione tabernaculorum ſublimis apparuit: ut non hæc a priuato fieri uiderentur: ſed regiæ munificentiæ oſtentatio crederetur: eumq; cum multitudine militum uẽturum ad fratris interitum nunciabant. Ariſtobulus autẽ cũ his accuſationibus inuitus credidiſſet: timens ne in fratris ſuſpitionẽ incideret: ſimulq; ſuam cuſtodiam curãs: diſponit cuſtodes ſui corporis: in ſubterraneo uel tenebroſo loco. Iacebat autẽ ipſe in turre quæ Antoniana dicebatur: & præcepit ut inermẽ occiderent nullum fratrẽ autem Antigonum ſi armatus intraret i terficerent: mandauitq; Antigono: ut ſine armis ueniret. Regina uero inſidiatoribus Antigoni pſua ſit mandata portanti contradicere: quia frater tuus inquit audiens conſtruxiſſe te arma: ornatumq; bellicum: petit ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorum facturam. Quo nũcio Antigonus nihil arbitratus doloſum: ſed confidẽs de fratris affectu: ſicut erat armatus ad Ariſtobulum ingreditur armoꝝ demonſtraret ornatũ. Cũq; ad turrẽ quæ Stratõis dicitur pueniſſet: ab eis qui in tenebroſo loco fuerant collocati proſtemitur. Cuius mors oſtendit: nihil inuidia: nihil accuſatione ualidius neq; magis aliud fecerit fidẽ: ſeu naturalẽ familiaritatẽ quam iſtæ paſſiones. Ammirari põt quilibet & Iudam Eſſem genere: q nunq̃ in his q̃ pdixit mentitus eſt. Nam hic cum uidiſſet Antigonum per tẽplum trãſire clamauit ſociis ſuis & notis: qui gratiã pdicẽdi futura doctrinæ eius obſeruabãt. Melius eſt mihi inquit mori: quam ſi mortẽ fuero mentitus Antigoni: quẽ hodie uideo periturũ in turre Stratõis. Locus uero ſtadiis ſexcẽtis diſtabat: ubi eũ pdixit interfici. Diei quãpluria pars trãſierat: ut ẽt dubitare uaticinatione uideret. Cũq; hæc dixiſſet: triſtiſq; eſſet: nunciat ei Antigonũ eẽ de

functum in ſubterraneo. Nam & ipſa turris Stratonis dicebatur eodem nomine quo maritima Cæſarea nuncupatur. Igitur uatem hoc perturbauit. Ariſtobulum aũt fraternæ cedis pnia flectuſq; poſſedit: necnon etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruaſit: & itollerabilem paſſionem corruptis uiſceribus ſuſtinebat: copiam quoq; ſanguinis euomebat. Quod dum puer aliquis portaret: lapſus eſt in loco quo maculæ ſanguinis adhuc antigoni permanebant: ut arbitror de prouidentia diſponente. Quo facto: clamor uidentium ſuſum ſanguinem eleuatus eſt: dum exiſtimarent hoc puerum ſponte feciſſe. Clamorem uero cum Ariſtobulus audiſſet: cauſamq; requiſiſſet tacentibus amplius minabatur diſcere uolens clamoris cauſam: homines enim ſuſpicantur in his quæ tacẽtur: & ſemper eſſe peiora putant. Vt uero cogẽti & interminanti ueritatem aperuerunt: confunditur eius mẽs: percuſſa conſcientia ſua: gemenſq; cum lachrymis ex alto pectore dixit. Nũquit latere deum potui in tam impiis & crudelibus factis: ut non ſcelere fraternæ cedis ueloci pœna conſumerer. Vſquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere. Cur non eam celeriter reddis: ſed paulatim libo ſanguinem interremptis. Quæ cum dixiſſet: moritur regni ſuo primo anno qui etiam dictus eſt Philellen: ideſt amator græcoꝝ. Multum uero patriæ profuit. Nam ſubegit Ituræos: plurimamq; eorum prouinciam Iudæis adiecit: & compulit habitantes in ea: ut ſi uellent in prouincia permanere: circuncliderentur ſecundum leges Moſaicas. Erat autem naturæ ualdæ modeſtæ: uel pudoris ingenui: ſicut teſtimonium præſtat Strabon nomine Timagenis: ita dicens. Modeſtus fuerat hic uir: & nimium Iudæis utilis. Nam prouinciam eis acquiſiuit: & partem gẽtis Ituræorum ſibi circunciſionis uinculo coniunxit.

Quemadmodum defuncto Ariſtobulo: frater eius Alexander ſuccedens in principatu: contra Syriam & Phœnicem: & Arabiam exercitum ducẽs: multas gentes ſubegit: & de Ptolomei Latiri contra Alexandrum pugna & uictoria. CAP. XIX.

DEfuncto tamen Ariſtobolo: Salomon uxor eius quæ apud græcos Alexandra nominatur ſoluens fratres eius quos ligatos Ariſtobulus tenebat: ut prædictum eſt: Ianneũ qui & Alexander dicebatur. regem ordinauit ætate maiorem: qui nũquam ad faciem patris uenit: Cauſa uero huius odii: talis fuiſſe dicitur. Cum diligeret priores filios ſuos Hyrcanus Antigonum q; Ariſtobulum: & apparuiſſet ei deus in ſomnis: & interrogaſſet eum: quis filiorum ſucceſſor eius exiſteret: deo demonſtrante uultum iſtius: contriſtatus q; omnium bonorum ſuorum hic heres exiſteret: genitum in Galilæa nutriri dimiſit. Deus uero nequaquã mentitus eſt Hyrcano. Nãq; regnum poſt Ariſtobuli finem iſte ſuſcepit. Qui unum e fratribus ſuis intendentem regnum præſumere interfecit: alterum uero uolẽtem innocẽter uiuere honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum ſuum ſicut & ei uidebatur utile diſpoſuiſſet: expeditionem contra Ptholomaidam egit: pugnaq; cõmiſſa: uictor in ciuitatem hoſtes cõcludẽs: obſidebat eos. Nam ex ciuitatibus maritimis. Ptolomais & Gaza ſolæ ut ſubiicerẽtur reſtabant: necnon ẽt Zoili tyranni Stratonis: & Dora. Sed Philometore Antiocho: fratreq; eius antiocho Cizicẽo inuicẽ decertantibus: ſuaſq; uires perdentibus: nequaq; Ptolomaitæ ſperabant ab illis auxilium. Quibus obſidione exhauſtis: Zoilus qui turrẽ Stratonis Doráq; tenebat: agmen militare nutriẽs: tyrannidẽ meditatus ẽs: dum reges contra ſe bellarent: & paululũ Ptholomaitis ſubueniebat: quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant: ut confiderent ab eis mereri ſolacia. Vterq; enim tolerabat: quod ſepius athletis contigit: qui cum uiribus diffidunt: erubeſcentes credere: otio uel quiete certamina differũt. Reliqua Ptolomaitis ſpes erat in rege ægyptiorum: Ptholomeo Latiro qui cum a matre depulſus a regno fuiſſet: cyprum habitabat. Igitur mittẽtes ad eum Ptholomaitæ petebant auxilio uenire quatenus eos a manibus Alexandri piclitantes eriperet. Spem uero non minimam ẽt ei legati excitauerunt dicẽtes: ſi traſiret ad Syriã: haberet Gazeos & Zoilũ: inſuper & Sydonios ac multos alios pro Ptholomaitis ſecum pugnantibus. Quibus incitatus nauigare feſtinauit. Per idem tempus Demetrius orator eloquẽtiſſimus: perſuaſit eis ſniam permutare: melius eſſe dicẽs: incertũ iudæoꝝ ſuſtinere periculum: quam manifeſtam ſuſcipere ſeruitutẽ: dum ſe traderent domino: quo facto non ſolum præſens haberẽt bellum: ſed multo maius ab ægypto ſparẽt. Nam & Cleopatrá nequaq; patiri filium uicinum exercitũ aggregare dicebat ſed uenturam cum maximo contra eum exercitu: quæ pperabat & a cypro filium eiicere: & cum Ptholomeus nihil proficeret: rurſus cyprum fugeret: ipſi uero nouiſſimũ haberẽt periculum. Ptholomeus uero q̃is per uiam cognouiſſet Ptholomaitaꝝ uoluntatẽ mutatam: nõ minus tamẽ nauigauit: & applicuit in Sycamina: ibiq; uires ſuas depoſuit. Ois uero exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia. Quos cũ iuxta Ptholomaidá p-duxiſſet & applicuiſſet: ualde cogitabat: quõ neq; legatos eius ſuſciperent: neq; uerba audirẽt. Sed cũ uenſſet ad eũ Zoilus & Gazi: appeterentq; auxiliũ ſibi præberi: q; terra eoꝝ a Iudæis & alexandro depopulareť: ſoluit obſidionẽ alexander Ptholemei timore reuerſuſq; ad propriã terrã: deinceps bella diſponebat latẽter quidẽ Cleopatram contra Ptholomeũ inuitans: aperte uero amicitias & auxilia cum eo ſe componere ſimulans: & quatuor milia talẽtoꝝ argẽti ſe dare promiſit: ſi Zoilum tyrannum depelleret: terramq; eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptholomeus alexándri amicitias ſuſcepit: & Zoilũ ſubegit. Deinceps cũ audiſſet latẽter ad Cleopatrã matrẽ eius mãdaſſe: ſoluit pacta quæ

cum eo fecerat atq; fidem : & ad Ptholomaidā quidem accedens obſidebat q; eum nō ſuſcepiſſent ibiq; relinquens duces : & partem ſui exercitus ut obſeſſos cuſtodirent:cum reliqua pte Iudæam populaturus inuadit. Alexander uero cum Ptholomei ꝓuaricationē audiſſet:cōgregauit ꝓuicialiū qn quaginta milia:ut autē alii hiſtoriaꝝ ſcriptores dixerunt octoginta milia. Cū ergo collegiſſēt exercitum:occurrit Ptholomeo. Ptholomeus itaq; ſubito inuadēs Aſachron ciuitatem Galileæ die ſabbatoꝝ uiriliter cœpit eam:unde decem milia corporū:& aliā multam ꝑdam abſtulit. Cūq; tētaſſet Sephorim ciuitatem:pauco diſtantem ſpacio a ciuitate capta multos amiſit. Poſt autē cū Alexādro bellaturus perrexit. Cui cum Alexander iuxta Iordanem fluuium occurriſſet in loco q Aſaphō dicitur nō lōge a Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit:habens octo milia pugnatoꝝ:quos hecatōtarachos uocabat:ideſt contra centum pugnantes qui æreis ſcutis utebant. Veum etiam fuerūt & Ptholomeo propugnatores:cum clypeis æreis: ſed minus iudeis ornati:ideoq; milites Ptholomei timidi ad ꝓlium acceſſere. Sed non paruam audaciam eis imittebat : philoſtephanus : qui ſtrategematum peritus:eos fluuium tranſire ꝓhibebat:ſupra quē caſtra ſua poſuerat. Alexandro inter hæc minime uiſum eſt tranſitum eoꝝ uetare:dum putaret: quia ſi poſt dorſum fluuium haberent:nequaquā poſſent a pugna diſcedere. At in principio prælii ex utraq; parte fortiter pugnatum eſt:pari aīoſitate uel ſtudio:ut ab utroq; exercitu multi proſternerent. Sed cū Alexādri exercitum ſuperiorē philoſtephanus uidiſſet:milites diuidit:& defectos ſuos fortiter adiuuans:nulloq; ſubueniente Iudæis:parte illā cum eis qui prope ſtabant ad fugā cōuertit. Quod cum uidiſſent milites Ptholomei ſecuti iudæos interficiebant. Poſt aūt reuerſi reliquos ad fugam uerterunt:& tādiu proſtrauerunt eos:uſqūequo & ferrum & manus eoꝝ defeciſſent. Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicunt. Timagenes uero quinquaginta milia retulit:reliquos aūt captos:paucos uero ad ſuam fugiſſe prouinciam. Tunc Ptholomeus poſt uictoriam prouinciam pagrans ueſpere facto in qbuſdam Iudææ uillis ingreſſus ē : quas plenas mulieribus & infantibus inuenīs iuſſit militibus ſuis ut occiderent & laniarēt : mēbraq; eorum in cacabis mitterent ad coquendum. Hoc aūt ſimulauit:ut hi qui fugerant a pugna putarēt hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci:& exinde eos ualde metuerent. Cœpit uero & Ptholomaidam : ſicut alibi retulimus. Sed cleopatra cum reſpiceret filium ſuū creſcere:& iudæam licenter deuaſtare:ei uitatēq; Gazæoꝝ ſubiectam habere:negligere recuſauit dum iā in portis ſuis eum ꝓſentem ſperaret eſſe futurū : & amari ab ægyptiis ꝓp uirtutē eius putaret eum:ſtatim cum nauali & pedeſtri exercitu cōtra eum egreditur:duces totius militiæ Chelchiam & Ananiam iudæos ꝓponens: pecunias uero multas:nepoteſq; ſuos & teſtamenta apud ſocios alias choos inſulam cōmendans. Cūq; iuſſiſſet filium ſuū Alexandrum cum maxima claſſe nauiū ad Phœnicē nauigare:ꝓp refugia oēm ſuam expeditionem Cleopatra in Ptholomaide depoſuit. Cum uero eam nō ſuſcepiſſent Ptholomaitæ:ciuitatem obſedit. Ptholomeus tamen a Syria contra ægyptū feſtinauit:putās ſubito eam ſine militibus exiſtētem occupare:ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idem tēpus & Chelchias unus ex ducibus Cleopatræ:circa inferiorem ſyriam Ptholomeum perſequens moritur. Cleopatra ergo cum audiſſet filii conatum:& q; nullatenus ægyptii eum ſicut ſperabat ſuſcepiſſent:tranſmiſit militiæ partē:quæ de prouincia Ptholomeum depellerent. Qui reuerſus ab ægypto:iteꝝ in Gaza hiemabat. Interiecto uero tempore:Cleopatra cuſtodiam Ptholomaidis cum ciuitate obſidione cœpit. Ad quam Alexander ſumma dona deportans ueniſſet:dixiſſetq; mala de Ptholomeo ſe paſſum refugiumq; non alibi niſi apud eam habiturum:quidam amicoꝝ perſuadebant ei:ut prouinciā Iudæoꝝ percurreret & obtineret:neq; contēneret tam optimam multitudinē Iudæoꝝ ſibi ſubiicere. Cūq; Ananias cōtradicēs ſuaderet iniuſtum eē:ſi hoiem auxiliatorē priuaret propria ptāte. uerum etiam & cognatos ſuos eſſe nec te minime uolo inquit ignorare regina qūo propter hāc iniquitatē inimicos oēs Iudæos habebis. Hæc ergo Anania ꝑſuadēte Cleopatra flectitur nihil pœnitus Alexandrū ledere:ſed ſocietatē cum eo conpoſuit in Scitopoli Syriæ. Qui cum a Ptholomei timore liberatus eſſet:exercitū ſtatim contra humilem Syriā produxit & expugnauit Gadara decē menſibus oppſſam:& Amathunta magnū ꝓpugnaculum habitantium ſup Iordanē:ubi optima uel induſtria digna Theodorus Zenonis præſidebat:qui inſpate Iudæos inuaſit:& decē milia interfecit ſarcinaſq; Alexandri diripuit. Quo facto nequaquam perturbatur Alexander:ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitum:& Raphiam & Anchidonā expugnauit quam poſtea Herodes Agrippiadā noīauit. Cunq; uideret Ptholomeū a Gaza ad cyprum rediſſe:matremq; eius Cleopatram ad ægyptum:Gazæis iratus:qūo Ptholomeū auxiliatorem conuocaſſent:ciuitatem obſedit:prouinciāq; ipſoꝝ depredauit. Sed Aplodotus dux Gazænorum cum duobus milibus peregrinis:& decem milibus ciuium in exercitum irruit Iudæorum:& quādiu nox erat:Gazæi uincebant:Arbitrātibus Iudæis rurſum Ptholomeum ſuperueniſſe. Poſtero autē die facto:cognoſcentes Iudæi uerit atem:reuerſi Gazæos inuadunt & proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus:neq; multitudine moriente perterritis:geſſere prœlium:& quicquid aduerſi accidiſſet tolerare paſſi ſunt:ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur aūt eos rex Arabum Arethas magnanimus uir:qui ſperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequam ueniret Aplodoto peremptō:ciuitatem capi. Nam Lyſimachus frater eius intuidens:q; ei magna gloria a ciuibus præbebatur:interfecit eum:militaremq; congregans phalanga:ciuitatem Alexandro pro-

didit:qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quieuit. Poſt aũt milites Gazæis imiſit:ut eos cruciarent:& p diuerſa loca proſtemeret:nec tamen Gazæi animas debiles:ſed paratas habentes:ueniẽtibus Iudæis reſiſtebant:& non paucos dilaniabant:alii uero deſolatio domos ſuas incendebant:ne aliqua ſpolia aduerſarii poſſent inuẽire:alii & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebant:quatenus ſeruitutem inimicorum uel talitet euitarent. Cunq; quingẽti ex primaribus eorum in templum Apollinis confugiſſent quorum conſenſu prodicto facta erat:hos abſtrahens Alexander occidit: ciuitatemq; poſt anni obſidionem deponens:ad Hieroſolymam remeauit. Eodem tempore & Antioch⁹ qui criſpus dicebatur moritur:inſidiis Heradiani:anno uitæ ſuæ quadrageſimoquinto:imperii uero uiceſimonono. Cuius principatum cum filius eius Seleucus ſuſcepiſſet:bellauit etiam contra fratrẽ patris Antiochũ qui cizyceuus noiabat:quẽ cũ uiciſſet & cepiſſet iterfecit. Nõ multo uero poſt:Cizyceni filius Antiochus:& Antonius pius cum perueniſſent in Arodo:coronamq; ſibi impoſuiſſent confligunt cum Seleuco:quem poſt uictoriam ex omni ſyria depulerunt. Qui cum fugeret in Ciliciam:& perueniſſet Mopſueſtiam: iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopſueſtenus indignatus palacium eius incendit:eumq; cum amicis extinxit. Antiocho uero Cizyceno adhuc Syriæ regnante:Seleuci frater Antiochus bellum contra eum produxit:victumq; cum ſuo proſtrauit exercitu. Poſt ipſum uero & frater eius Philippus cum impoſuiſſet ſibi diadema:in parte alia Syriæ regnabat. Ptholomeus uero Latirus quartum fratrem eorum Demetrium:qui Ceraunus dicebatur a Gnido deducens: in Damaſco regẽ conſtituit. His aũt duobus fratribus ptinaciter Antiochus reſiſtens:citius occiditur. Nam Laodiciæ Gaminorum reginæ contra parthos bellanti cum ſocius ad ueniſſet:uiriliter pugans occubuit. Syriam uero duo fratres eius tenuerunt:Demetrius & Philippus ſicut alibi demonſtratũ eſt. Alexander aũt dũ contra eũ ſui ſeditionẽ motiſſent in die qua feſtiuitas tabernaculorum agebatur:& ſup aram ſtaret imolaturus:uirgis cedrinis iaculabantur eum. Nam legitimũ ẽ apud iudeos in ſcẽophegiis unũquẽq; portare uirgas ex palmis cedrinis. Demõſtrauimus aũt hæc ẽt in aliis. Nec ſolũ hac iaculatione contẽti. ueꝝ contumelioſe eũ aggreſſi ſũt cũ ingreſſi fuiſſent tẽplũ dicẽtes:de captiua gẽitũ & honore ſacrificii indignũ. Iratus ergo ſex milia eoꝝ occidit:parietẽ uero ligneũ circa ará & ſacrarium conſtituẽs uſq; ad altareũ quo ſolis ſacerdotibus licet ingredi:multitudini introitum phibebat:ſimul & peregrinos Piſidas:& Cilicas:ná Syris inimicus exiſtẽs: non eis utebatur. Cũq; Arabas Moabitas:& Galaditidas uiciſſet:tributoꝝ incrementũ eis impoſuit & Amathunta expugnauit:non audẽte Theodoro cum eo confligere. Cũ uero conſeruiſſet pugnã contra Abidam regem Arabum:incidit ex inſidiis in altiſſimam uallem iuxta Galaditidẽ. Inde cum fugeret ad Hieroſolymam:ſuper infœlicitatem ſuam habuit ẽt gentem iudæorum inimicam:cõtra quam annis ſex pugnantes:interfecit quinquaginta milia. Rogante ergo eos:ut odium quod in eũ hẽrent ſoluerent:magis horrebant eum propter quæ acciderunt. Cunq; interrogaret eos:quid uellent fieri:omnes clamauerunt:mori eum.

Quomodo pugnans demetrius Ceraunus contra Alexandrum:uiciteum. Cap. XX.

TVnc ad Demetriũ Ceraunus deſtinauerũt:ut eũ auxiliatorẽ rogarẽt:q maximo cum exercitu dũ ueniſſet ad eos q eũ inuitauerũt circa Sycimã ciuitatẽ caſtrametatus eſt. Alexander aũt cõductis militibus ſex miſibus ducẽtis:& Iudæis uigiti milibus q ei fauebant contra Demetriũ prexit:cui æquites fuerunt tria milia:pedites quadragita milia. Multa ergo ex utraq; pte gerebant:Demetrio qdẽ uolẽte ſe ducere cõductos milites Alexãdri tãq; græcos:Alexãdro ãt tẽtãte Iudæos demetrio ſociatos auellere. Cũq; neuter ualuiſſet pſuadere:ſed pugnã cõmiſiſſent uincit demetrius:& oẽs Alexandri cõducti milites occidunt:fidei ſimul & uirtutis pbationẽ oſtẽdẽtes: Multi etiã a parte demetrii milites occiderũt. Cum uero p mõtana fugiſſet Alexander:miſericordia ruinæ eius flexi colligunt ad eũ ſex milia Iudæoꝝ:& tũc qdẽ recedit timore demetri⁹. Poſt ãt iteꝝ Iudæi cõtra Alexãdrũ bella mouẽtes ſuperant ab eo:multiq; eoꝝ i pugna extincti ſũt. Quoꝝ etiã potẽtiſſimos i Bethomis ciuitate cõcluſos obſedit. Cũq; cepiſſet ciuitatẽ & teniſſet eos:duxit ad Hieroſolymã:& crudeliſſimã i eos pœnã exercuit. Ná dũ cœnaret cũ cõcubinis ſuis in excellẽti loco:crucifigi ex ipſis octingẽtos ꝓcepit:liberos uero & uxores eoꝝ corã ipſis adhuc uiuẽtibus occidi. Et hæc quidẽ ad ultionẽ fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tantũ humanã uindictam exceſſit:q̃uis multũ ſudaſſet: & laboraſſet in bello contra eos:& i nouiſſimum periculũ animæ regniq; ueniſſet. Non enim ſuffecerat contra ſe iuicẽ certare:niſi etiam aduerſus eum alienigenas prouocaſſẽt:& ad talem neceſſitatem pduxiſſent:ut terrã Moabitidis:& Galaditidis:& uicos regi Arabũ traderet:quatenus non auxiliaretur contra ſe Iudæis: ſed & alia multa conferret:quapropter uidetur hæc iuſte feciſſe:ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem: uocatus eſt trucida. Aduerſarii tamen eius octo milia noctu fugierunt:& q̃diu uixit Alexander exulabant. Et iſte quidem liberatus a ſeditione eorum:cum omni quiete impoſterũ regnauit: Demetrius autem cum a Iudæa in Beroeam deſcẽdiſſet:obſidebat fratrem ſuũ Philippũ:cui decem milia peditum erant:& mille equites. Straton etiam Beroeæ tyrannus Philippo auxilium præbebat:& Titicum principem Arabum conuocabat:necnõ ẽt Mitridatem ſynachem præfectũ Parthoꝝ. Qui cum ueniſſent cum multa expeditione:& obſediſſent demetrium itra caſtra:ſagittiſq; & ſiti eum an-

guſtaſſent:compulerunt milites eius ut eum traderet. Cūq; depopulaſſent prouinciam:& Demetrium cœpiſſent hunc quidē Mitridati Parthoꝝ regi tranſmiſerunt:captiuos uero Antiochenos gratis Antiochēis reddiderūt. Mitridates itaq; Parthoꝝ rex:Demetriū maxime honorabat:uſq; ad uitæ terminū. Philippus uero a pugna ſtatim ad Antiochiā perrexit:eāq; tenēs:Syriæ regno potitus ē.

Antiochi qui liber pater dicebat militia contra Iudæam:itēq; p̄lium Arethæ regis contra Alexandrū:quē & deuincēs:cū pactis a Iudæa diſceſſit:& de morte Alexandri. CAP. XXI.

POſt uero Antiochus frater eius q̄ nūcupabat Liber pater:ſibi uendicans principatum ad Damaſcū puenit:ibiq; regnauit. Cūq; contra Arabas exercitū duceret:Philippus frater eius ad Damaſcū prexit. Tū mileſius qui cuſtos arcis relictus erat:ſimul cū Damaſcenis ciuitatē Philippo tradidit. Ingratus uero mileſio Philippus extitit:cū nihil oīno pro traditione ciuitatis ei donaret:nā timore putabat Mileſiū prodidiſſe. Quapropter in ſuſpitiōe eū hēbat:qui rurſus Damaſco depellit. Nam cū Philippus ad circū exiſſet:Mileſius clauſit Damaſcū:& Antiocho ſeruauit. Quod factū cū audiſſet de Philippo Antiochus:reuerſus ad Arabiā:expeditionē ſtati contra Iudæā parauit:pedites. quidē octo milia:equites āt octingētos. Cuius Alexander congreſſione timēs foſſam altiſſimā fodit:circa Caſarſalā:quæ nūc Antipatris uocat initiū eius faciēs:& uſq; ad Ioppen. Cūq; mur. ædificaſſet:& turres ligneas erexiſſet:p ſtadia cētum quinquaginta. Antiochū expectabat. Ille āt hæc incēdio cremās:exercitū ſuū ad Arabiam exinde tranſduxit. Cui rex Arabū cedēs primū deinde ex improuiſo cū decē milibus equitū aduenies:occurſionē Antiochi fortiter debellauit. Dūq; niceret:Antiochus occidit auxiliū parti laboranti ferēdo. Poſtq; uero cecidit Antiochus:milites eius ad Canā uillam confugiūt:ubi plurima pars eōꝝ fame conſumit. Poſt hūc iperat iſeriori ſyriæ Arethas:exceptus in principatu a Damaſcenis:pp Ptolomei iuuenis odiū. Qui cū militiam congregaſſet contra Iudæā & circa Idida uicū p̄lio uiciſſet Alexandrū cū pactis a Iudæa diſceſſit. Alexander āt iteꝝ cū inuaſiſſet diē ciuitatē:contra Eſſemon p̄duxit exercitum:ubi plurimæ uel mirandæ res Zenonis fuerant:quā tribus aggeribus circūdans:pugnando inuaſit. Exinde contra Gaulā & Seleuciā pergit:& has cū cœpiſſet:ſubegit ēt uallē quæ Antiochi dicit caſtellū quoq; Gamala. Sed cū multi Demetriū ducē locoꝝ illoꝝ accuſarēt:nimis eum indignatus dānis affecit:& tertiū ānū complēs:ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt:quē Iudæi grate oīno propter fœlicitatē eius accipiūt. Per idē tps iam Syrorū:& idumæorū:& Phœnicū ciuitates iudæi poſſidebant iuxta mare quidem ſtrationis turrē apolloniā:Ioppē iamniā:Azotum:Gazā: Antidonē Raphiā:Rinocora:in mediterraneis uero p Idumæā:Aborā:Mariſſam:oēmq; Idumæā:Samariā:Carmelum:& Ithabyriū mōtes:Scitopolim:Gadarā:Gaulanitidē:Seleuciā:Gabala: Moabitidē: Sebō:Midabalem:Baoroneæ:magna:& Onzora:Cilicum:Aulonē:Pellantē:hanc ēt deſtruxerūt cū nō p̄mi eſſent habitātes in ea patrios iudæoꝝ ſeniores ſuſcipere:alias quoq; Syriæ ciuitates euerterūt. Poſt hæc rex Alexander crapulæ multū indulgēs:i ualitudinē incidit:& tribus ānis q̄rtano typo laborās nec ſi ab expeditione quieuit:donec in laboribus expiraret. Mortuus ē āt in mōte Geraſenoꝝ:Rabagā caſtellū trās Iordanē obſidēs. Quē cū uidiſſet regina p̄pinquātē læto:nullāq; ſpē ſalutis habētē. deplorās futurā deſolationē ſuā & filioꝝ ait. Cui me ita relīquis cū filiis:alterius auxiliis egentē dum ſic ſcias aduerſariā tibi gentē exiſtere. Tūc ille perſuaſit ei mandata ſua cuſtodire:q̄tenus certū cū filiis regnū tutaret:& ut mortē militibus eius celaret:uſquequo caſtellū caperet:deh inc ut ad Hieroſolymā uictrix & ſplēdidiſſima rediret:& Phariſæis p̄tātem daret quid uellēt agere:eoſq; honore p̄ferret:q̄tenus illi laudantes eam p̄pter honorē ſibi illatum:fidelē ei gētem conſtituant. Nam poſſe hos multum apud Iudæos dicebat:& lædere ſi quē abhominarent:& p̄deſſe cui fideles exiſterent: cum nimium eis a populo crederet quicquid uellēt de aliquo ſeniſſimū referre:ſeq; ideo offendiſſe multitudinē aiebat:q; Phariſæos aliquādo contriſtaſſet. Tu igitur inquit cum ad Hieroſolymam peneris:conuocatis militibus eis meum corpus oſtendes:& permitte eis q̄liter uelint uti meo cadauere:ſiue contumelioſe uelint & in ſepultū relinquere:q; a me iniq; ppeſſi ſunt:ſeu aliquid i corpus meū deſeuire:concedes:neq; ſine illorum conſilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Q d ſi hæc ad eos dixeris:ego quidem clariore dignior ab eis funere:quam a te habebor:cū ita poſt mortem aliquo non ſeruetur:ut uero firmū tibi conficies principatum. Hæc cum ſuæ perſuaſiſſet uxori:deceſſit imperii ſui uiceſimoſeptimo ānō:ætatis uero q̄drageſimonono. Alexandra itaq; cum caſtellum cœpiſſet:ſecundū mariti mandata Phariſæos alloquitur:& illorū p̄tāri mariti corpus:& regni gubernationem cōmēdat:& ita irā quidem eorum quā in Alexandrū habebant:extinxit:fideles uero eos amicos ſibi parauit. Qui ſecundo populum ad reconciliationē conuocantes:res geſtas Alexandri explanauerūt:regē ſe iuſtū dicētes & magnū perdidiſſe:& tātum populo luctum & mæſtitiā laudibus regis intulerūt. ut exequias ei meliores quam cæteris regibus exhiberent.

AQuēadmodum poſt Alexandri mortē uxor eius Alexandra imperiū per nouem ānos rexit:& uiuēs cum pace gloriaq; defuncta eſt. CAP. XXII.

Alexāder aūt liberos relinquēs Hyrcanū & Ariſtobulū:uxori Alexādræ regnū tradidit & ex filiis eius alter Hyrcānus rex gubernationē ignorās:uitā ocioſā elegerat:nouiſſimꝰ uero Ariſtobulꝰ efficax & audax erat. Igit a populo mulier diligebat:eo q; uidebat

contriſtari:de quibus maritus eius peccaſſet. Quæ principē quidē ſecerdotū Hyrcanum pp ætatē: magis aūt pp innocentiam ordinauit:Phariſæis tamen oīa facere pmittens:qbus obedire multitudini p̄cepit:& ſi qd legum Hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet:quod Phariſæi ſecundū patriam traditionē introduxerant:hoc itez reſtituit. Nomen regiū tantū ipſa ferebat:oēm uero ptātem Phariſæi poſſidebant. Nā & tranſfugas educebant:& ligatos ſoluebant:& nihil a dominis penitus differebant. Verūetiam regina ꝓuidentiam ſui faciebat:dum multos conductos milites contineret:ſuaſq; uires duplas oſtēderet:ut iā in circuitu reges terreret:& caperet obſides ab eis miſſos. Pacē uero oīs hēbat ꝓuincia p̄ter Phariſæos. Nā hi rēpublicā conturbabant:reginā flectere moliētes:q̄tenus occideret conſiliarios Alexandri:q eū hortati eſſent octingētos iterficere:ex qbus ip̄i unū occiderūt Diogenē & poſt ipſum alios multos:uſquequo potētiſſimi eoz in aulā intrarēt cū ariſtobulo:cui uidebant moleſta facta Phariſæorum. Apparebat autem:q; uellet occaſione accepta matrem a regno depone re. Qui cum ingreſſi fuiſſent:āmonebant eā:quāta feciſſent:p quæ firmam fidem ſuo domino conſeruaſſent:pro quibus etiam multa ab eo merita accepiſſent:& petebant:ne omnino ſpē eoz euerte ret. Nam cur fugerēt aduerſariorum picula. ſi domi ab inimicis ultionem tanq̄ pecora tolerarēt. Dicebant etiam:ſi contēti eēnt aduerſarii mortuoz interitu:pp mortuoz fidem ſe patiēter ea q̄ contigerunt p̄ferre ſi uero in hiſdem Phariſæi pmanſerint:petebant dari ſibi licentiam recedēdi. Nam p̄ter iuſſionē eius nullatenus aiunt pati ſaluti ſuæ ꝓuidere:ſed libenter in aula eius morari:ne pfidos eos poſt diſceſſum putaret:obpropriū uero reginæ eſſe ſi neglecti ſocii:mariti eius aduerſariis tradentur. Nam gaudium arethæ arabi erit:tot & tales uiros a te alienari:quoz prius terribile fuerat nomen auditū. Si uero Phariſæos p̄ponere iudicas:unūquēq; in caſtellis diſponere:& ſi ita aduerſarios uis erigere ſine nos in humilitate conſiſtere. Multa talia cū ei dicerēt:& ad miſericordiam mortuoz & piclitantiū umbras Alexādri inuocarēt:oēs qui aſſiſtebant lachrymis completi ſunt:ſed amplius Ariſtobulus:qui dum ſuam oſtēderet uoluntatē:multa contra matrē locutus eſt. Sed illi qdem ſuæ calamitatis cā fuerunt:dū ambitioſe furēti mulieri:p̄ter conſtituta regni cōmitterēt moderamina. Quæ dum nihil ſciret qđ ageret:ad poſtulationem eoz cuſtodiam caſtelloz illis credidit p̄ter Hyrcaniam:& Alexandriam:& Macherunta:ubi plurimæ & p̄cioſiſſimæ res eius repoſitæ uidebant. Nō multo poſt tamē ſuū filiū ariſtobulū cum exercitu deſtinauit ad Damaſcū contra Ptolomeū q mineus dicebat:qui nihil ſtudio dignum agētes:ad Hieroſolymam reuerſi ſunt. Eodē tpe nunciat Tigranis cum trecētis milibus armatoz contra Iudæam uēturus:qđ nimis reginam & gētē p̄terruit:ut dona multa nobiliſſima p legatos deſtinaret:quē obſidētē Ptolomaidē iueniūt. Nam regina ſua ſit habitatoribus Ptholomaidis:ut Tigranē excluderēt. Qui cū peterēt eū ꝓ ſua regina:pq; ſua gēte laudat eam Tigranis:q; ex longinquo legationē ei cū donis tranſmiſiſſet:ſpem ēt eis bonā ꝓmiſit. Capta uero Ptholomaide nūciat Tigrani:q; Mithridaten dū ſequeret Lucullus:illū qdē fugientē ad Hiberos minīe potuiſſet comphēdere:Armeniam uero depopulatus obſediſſet. Quæ cū cognouiſſet Tigranis:domū reuertit. Interiecto uero tpe alexandra regina cū i ualitudinē ſæuiſſimā incidiſſet:placuit Ariſtobulo rēpublicam inuadere:& p noctē cū uno famulo egreſſus ad caſtella p̄exit ubi paterni ſui amici degebant. Nam olim de actibus matris ſuæ cōquerebat. Tūc uero magis ueritus ē:ne matre defuncta:& Phariſæis tenētibus oē genus ſuū deperiret. Prouidebat. n. futura:q; non poſſet principatui ſuccedere:dū frater eius maior extaret. Cōſcia uero fact uxor eius fuerat:q̄ illic cū ſua generatione dimiſit. Cūq; primū pueniſſet in gabatha:ubi potētiſſimus Galeſtis ei⁹ amicus erat a quo ēt ſuſcipit:& poſt diē regina cū Ariſtobuli fugā ſenſiſſet:diuq; putaſſet diſceſſionē eius non ꝓ rebellione fieri:uenerūt qui nūciarēt iā tenuiſſe ille primū caſtellū & ſecūdū:& reliq; oīa. Nā uno cō p̄hēſo:ſimul ad illius uolūtatē oīa feſtinabāt. Tūc cuncta gēs Iudæoz cū regina in maxis cœpit eē terroribus. Nam ſciebant non longe eē Ariſtobulū:q̄tenus ſibi principatū defenderet:timebant ēt:ne ultionē exigeret de illatis ſibimet contumelius. Placuit igit uxorē eius cū genere i ſupiori cuſtodia tēpli conſtitui. Ariſtobulū aūt cū multi freq̄nter nūciaſſent regio circūdatū ornatu:& intra quindeci pene dies loca uigintiduo occupaſſe:unde ēt militiā congregaret a Libano uel Traconitide:uel Monarchis:tūc ſeniores Iudæoz & Hyrcanus ad reginā intrantes:petebāt ut ſniam de rebus ferret inſtantibus. Nā Ariſtobulus iā pene cūcta poſſederat:tātis locis occupatis. Inhoneſtū. n. putabant q̄is in ægritudine laboraret:ſine ea aliquod conſiliū capere:iminere uero ſibi non longe picu lum clamitabant. Cūq; illa p̄cepiſſet eis agere:q̄ exiſtimarēt ꝓdeſſe:multas quoq; cās eis utiles adeſſe demōſtrabat. i. gētē ualidā:exercitū potētiſſimū pecuniaz copiā:ſibiq; deficiēte iam corpore uanū eſſe;p talibus laborē ipendere. Hæc cū dixiſſet:nō multopoſt deceſſit:āno ſui regni nono:ætatis uero. lxxiii. mulier q̄ debilitate ſui ſexus nunq; ſuccubuit:callida circa regni detentionem:quod ex ipſis opibus euidenter oſtēſum ē:& quæ p̄ponere futuris p̄ſentia:& q̄ potentiæ nihil p̄ponere principali:cum nec bonum aut iuſtum attenderet:ad ſummam calamitatē negocia domus ſuæ ita pduxit:ut poſt multa picula & labores ptātem quā poſſedit non multo tpe:tracta cupiditate perderet. Inimicis enī generis ſui quā habuit tradidit ptātem:& principatum potētium amicoz gubernatione priuauit:& miſeriis regnū poſt ſuā mortē compleuit pp malam diſpoſitionē. Sed q̄uis ita regnaſſet:gentem tamen in pace cuſtodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiuſmodi.

¶ Incipit Liber.xiiii.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodum poſt mortem Alexandræ nouiſſimus eius filius Ariſtobolus:contra Hyrcanũ fratrem pro regno bellauit. CAP. I.

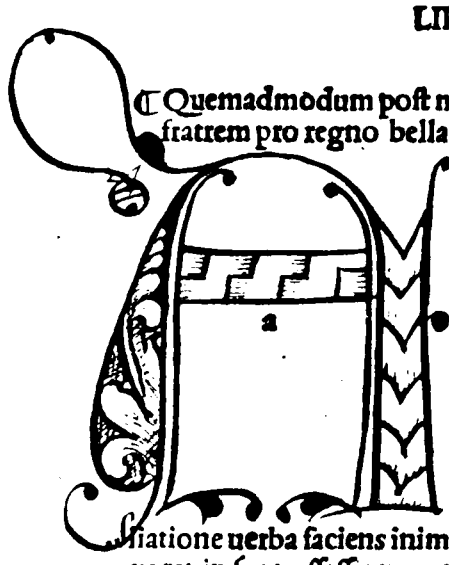

Lexandræ reginæ morte in ſuperiori uolumine demonſtrata:ſequentia referamus:nihil feſtinantes aliud:niſi mínime quicq̃ de geſtis rebus memoriæ prouidendo ꝓterire. Nam qui conſcribunt hiſtorias:& res ueteres indicant:oportet eos pp antiquitatem narrationi decus imponere uel explanationi rerum ſtudere pp legentes. q̃tenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiam poſſint reꝛ concipere. Super oĩa uero certius conſcriptores debent & ueritatẽ dicere:ut rerũ ignari poſſint credere lectioni. Centeſima octogeſimatertia olympiade. Q. Hortẽſio:& Metello Cretico conſulibus bellum contra Hyrcanum Ariſtobulus ꝓparauit:pugnaq; facta prope Hierichunta multi milites Hyrcani ad fratrem eius tranſfugerunt. Quo facto:Hyrcanus ad arcem ubi Ariſtobuli uxor & filii a matre eius erant concluſi confugit. Cui Ariſtobulus de reconciliatione uerba faciens inimicitias depoſuit:ut ipſe quidem regnum teneret:frater autem priuatus uiueret:in ſua poſſeſſione contentus. Cũq; hæc diſpoſuiſſent in templo:& iuſiurandum & dextras dediſſent:omni populo uidente:diſceſſerunt:ille quidem in aulam regiam:Hyrcanus uero ut priuatus in Ariſtobuli domum.

De antipatro patre Herodis q̃ iuuabat patrẽ Hyrcani:aduerſus Ariſtobulum. CAP. II.

AMicus igitur quidã Hyrcani genere Idumæus Antipater dictus multas poſſidens pecunias & uir efficax:Ariſtobulo ſuſpectus habebaꝛ pp Hyrcanũ. Nicolaus tamẽ Damaſcenus ait hũc genere nobiliſſimũ Iudæoꝝ fuiſſe:ex illis q ad iudæã a babylone reuerſi ſũt. Hæc ãt refert ad gratiã Herodis filii eius quẽ regẽ Iudæoꝝ contigit poſtea fieri: de quo apto tpe dicemus. Hic ergo Antipater q prius Antipas appellabaꝛ:& eodẽ patris noĩe uocabaꝛ:cũ eũ alexãder rex:& uxor eius ducẽ totius Idumææ ordinaſſent:amicitias iniſſe cũ finitimis Arabis:& Gazæis:& Aſcalonitis phibeꝛ:multis & maximis donis illos ſibi coniũgẽs: & cũ Ariſtobuli potẽtiã iunior Antipater formidaret:timẽs ne qd ab eo pateꝛeꝛ pp inimicitias:latẽter excitat cõtra eũ Iudæoꝝ ualidiſſimos uiros iniuſtũ eſſe dicẽs negligere:dũ uideret Ariſtobulũ iniq; principatũ habere:fratrẽq; eius priorẽ eiectũ:cui magis pp ætatẽ imperiũ debebaꝛ. Et cũ hæc ad Hyrcanũ uerba freq̃nter faceret:& diceret piclitari uitã ſuã:niſi ꝓuideret ſibi:fecit eum diſcedere. Nã indicabat Ariſtobuli amicos nullum tps ꝓtermittere in quo non pſuaderẽt eum interficiq̃tenus firmum ſibi gereret principatũ. His Hyrcanus uerbis minime credebat:dum natura bonus eẽt:& accuſationẽ facere non admitteret:faciebat ãt eum innocẽtia & mentis remiſſio:ut debilis & iualidus putareꝛ cum contrariæ naturæ Ariſtobulus eſſet. Nam facinoroſus & arrogans erat. Sed cum antipater uidiſſet Hyrcanũ non attẽdere uerba ſua:nullatẽnus parcebat ſingulis diebus accuſationes fictas de Ariſtobulo illi inſererẽ:tanq̃ eum interficere feſtinaret. Quem uix impulit ad Aretham Arabum regem confugere:nam promittebat ei auxiliatorem illũ quoq; futuꝝ. Igitur cũ hæc audiſſet Hyrcanus:arbitratus ꝓdeſſe ſibi ad finitimã Iudææ arabiam diſcedere:ꝓmittit ãtipatrũ ad arabũ regem fidẽ ab eo acceptuꝝ q̃ refugientẽ ad ſe non traderet inimicis. Cum uero accepiſſet fidẽ:Antipater ad Hyrcanum Hieroſolymam remeauit:cũ quo pauco poſt:noctu de ciuitate egreditur. Cũq; multam feciſſent uiã ad Petram ciuitatẽ peruenĩũt:ubi palatium Arethæ erat.

Cum ſuſcepiſſet Hyrcanus exercitũ:& contra Ariſtobulũ ꝓduxiſſet:& in pugna uiciſſet:ad Hieroſolyma eum pſecutus eſt:ubi cum exercitu obſidebat ciuitatem. CAP. III.

ANtipater ãt dum multũ amicus regis eẽt & rogaret eum ut Hyrcanum ad Iudæam deduceret:& hoc ſingulis diebus ſine ulla ĩtermiſſione faceret:ſed ẽt dona ꝓmitteret flectit aretham. Necnõ ẽt hyrcanus pollicitus ẽ ſi reſtitueretur patriæ regnũq; ſuſciperet omnẽ terram & decẽ ciuitates q̃s ſuus pater alexãder ab arabis acceperat reddere. Fuerũt ãt Medaba:Labias:Nabalota:Arabata:Galathone:Iazora: Mõſlimgõ: Ediſſa: Ribdaluſa Oriblo. Cũ has promiſſiones audiſſet:contra Ariſtobulũ exercitũ qnquaginta milia eqtũ & peditũ ꝓduxit. Sed cũ in prælio uiciſſet:& multi poſt victoriã ad Hyrcanũ refugiſſent:deſolatus ariſtobulus ad Hieroſolymã ſeceſſit. Arabũ ãt rex oẽm agens exercitũ:& applicãs ad tẽplũ:Ariſtobulũ obſidebat:& adiecto populo Iudæoꝝ Hyrcano pariter obſidente:ſoli ſacerdotes cũ ariſtobulo pmanſere. Igitur arethas cũ exercitu arabũ & Iudæoꝝ circũdans ciuitatẽ fortiter obſidioni ĩmiebat. Quæ cũ fieret:tẽpore celebrationis azymoꝝ quæ paſcha dicitur probatiſſimi iudeoꝝ ꝓuinciã relinquentes:in ægyptũ receſſerunt. Onias uero quidã uir iuſtus deoq; amabilis:qui dũ non plueret:orauit deũ quatenus ſolueret ſiccitatẽ:& audiẽs deus pluit:dũ tunc celatũ eam haberẽt pp ſeditionẽ abſtraxerunt:& in exercitum Iudæoꝝ produxerunt:petentes:ut ſimiliter oraret contra Ariſtobuli milites ut ſoluerentur:ſicut ſoluta ẽ pluuia. Cũq; diu reſiſteret recuſans a multitudine cõpulſus ĩ medio ſtetit ita orando dicens. Deus omniũ rex:quo hii qui mecũ cõſiſtũt tuus exiſtit populus:& qui obſi

duntur tui ſacerdotes ſunt:peto:ut neq; iſtos exaudias contra illos petẽtes neq; illos cõtra hos oran tes. Cũq; hæc orafſet:maliuoli Iudæi adorti interfecerunt eum. Deus aũt ſtatim ab eis ultionem cru delitatis exegit. Nam pœnã exegit pro morte Oniæ hoc modo:obſeſſis ſacerdotibus:& ariſtobulo: celebratio paſchæ prouenit:in qua ſolemus multas deo imolatiões offerre. Cũq; indigerẽt uictimis ariſtobuli ſocii & petiſſent Iudæos:ut pro uictimis acciperent quantas uellẽt pecunias:tunc illi mil le dragmas pro ſingulo capite dari dixerunt. Cũq; libenter Ariſtobulus & ſacerdotes promiſiſſent: per muros pecunias depoſuerunt:quas illi cum accepiſſent nequaq; uictimas reddiderunt:ſed mali uolentia tracti fidei tranſgreſſores & impii coram deo pro fraudatione hoſtiarum extiterunt. Sacer dotes autem orauerunt ad deum:quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus pœ nam procellam uehementem acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittens:cõſumpſit eos ita ut modius tritici:dragmis.xi. emeretur.

Qualiter Scaurum ab Armenia magnus Pompeius ad partes Syriæ tranſmiſit & q̃ legati uenie tes Hyrcani & Ariſtobuli:auxilia petierunt. CAP. IIII.

INterea Scaurum Pompeius dum in Armenia adhuc Tigranem ipſe debellaret:ad Sy riam deſtinauit. Qui cum damaſcum ueniſſet & a Iolio & Metello nuper captam ciui tatẽ inueniſſet in Iudæam prexit. Quo dum ueniſſet ad eum legati Ariſtobuli uel Hyr cani ingrediuntur:petentes auxilia:ſed dum Ariſtobulus promitteret quadringẽta ſe dare talenta:& nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret:Scaurus magis Ari ſtobuli promiſſa ſuſcepit. nam & diues & magnanimus:Ariſtobulus erat & omnino puum ei erat quod dari poſtulabatur:alter uero & pauper & tenax:& de maloribus perfidam promiſſionẽ protẽ debat. Nam & ſimile non erat q̃ petebant idem uirtute ciuitatem nimis munitiſſimã & potentiſſi mam capere & tranſfugas cum multitudine Nabutheorum bello depellere p̃dictis ergo cauſis fle xus Scaurus:cum pecunias accepiſſet ſoluit obſidionem:p̃cipiens Aretham recedere:ne Romanis hoſtibus appareret. Igitur Scaurus ad damaſcum iterum diſceſſit. Ariſtobulus aũt cum multis uiri bus contra Aretham & Hyrcanum parauit exercitum. Quibus confligẽs circa locum qui Capirõ di citur uicit eos:mul ta milia hoſtium proſternẽs:iter quos etiam & Celaphõ frater Antipatri cecidit. Sed non multopoſt cum Pompeius in damaſcum perueniſſet:& inferiorem Syriam p̃curriſſet uene runt legati ab ægypto:& ab õmni Syria uel Iudæa:per quos miſerat ei donũ maximum. Ariſtobu lus autem auream miſit coronam quingẽtorum talẽtorum cuius mẽtionem fecit ẽt Strabon capa dox ita referens. Venerunt uero ex ægypto legati cũ corona aurea quatuor milia ſolidoꝝ:& a iudea uitis uel torques aurea:quem nominabant terpnon ideſt delectabile. Hoc uero donum nos quoq; uidimus in templo romæ Capitolini Iouis ſacratum ſuiſſe titulum habens ariſtobuli filii alexandri regis iudeæorum quod eſtimatum eſt quingentis talentis. Igitur ariſtobulus Iudæorum potentiſſi mus:hoc donum dicitur miſiſſe. Interiecto uero tempore: rurſus legati ad eum uenerunt ideſt anti pater pro Hyrcano Nicomedes pro ariſtobulo qui etiam accuſabant Gabinium & Scaurum q̃ pecu nias accepiſſent:ille trecenta talẽta:alter quadringenta.

Quẽadmodũ ariſtobulus cũ intellexiſſet Põpei cõſiliũ : ad ſua diſceſſit:aduerſus quem indigna tus Põpeius exercitũ p̃duxit:& ariſtobulũ i alexãdriũ caſtellũ fugauit. CAP. V.

CVnq; iuſſiſſet Pompeius certantes ad damaſcum uenire inſtante tpe ueris:cõgregãs Pompeius apamenum exercitum de locis hiemalibus ad Damaſcũ properauit q i trã ſitu ſuo mox Apamenam arcẽ euertit:quam Antiochus muniuerat: cizycenus dũ Pto lomei Minei prouinciam conſiderauit:uiri maliuoli:& pene dionyſio tripolitano de terioris:qui ſecuri fuerat percuſſus. Et dum morte dignum inueniſſet : acceptis ab eo mille talentis ex quibus ſtipendium militibus ſuis donauit:abſoluit eum:necnon & Lyſiaden oppi dum cœpit ubi tyrannus Silas iudæus erat. Cũq; ciuitates Heliopolim & Calſidem tranſiſſet in me dio poſitum montẽ aſcendit:& ad inferiorem Syriam damaſcumq; peruenit. Vbi & comperit: q̃ iu dæi cum ſuis principibus Hyrcano & Ariſtobolo haberent diſcordiam : motamq; audiuit gentem: contra utroſq; dicentẽ non debere ſub regali ditione eſſe:ſed patrio ritu ſacerdotibus obedire quos deus uenerari præcepit. Hii nãq; dum nepotes exiſterent ſacerdotum : non contenti eo honore ad alium magiſtratum cupiebant gentem trãſducere:& ſeruitutis uinculis obligare. Hyrcanus autem accuſabat:q̃ maior frater eſſet:& Ariſtobulo partẽ paruam prouiciæ datam teneret: aliam uero Ari ſtobulum uiolentia cœpiſſe confirmans:necnon etiam incurſione contra finitimos & latrocinia il lum perpetrare:criminabatur:neq; gentẽ iudæorum a ſe niſi per illius uiolentiam ad ſeditionem de ſcendiſſe. Cui etiam hæc alleganti teſtimonium plus mille optimates iudæi p̃bebant:antipatro ſua dente. Ariſtobulus autẽ principatu dicebat eum recidiſſe propter ſuam naturalem & ineffi cacem ſe gniciem:pro qua contemptibilis uidebatur:ſe quoq; aiebat:non tantum pro regni ambitione ſum p̃ſiſſe principatum:quantum metu:ne forte ad alios migraret. Appellari autem ſe regẽ patris ſui nũ cupatione & teſtes conuocabat iuuenes promptiſſimos quorum cultus purpuræ:uel comæ : necnõ & falere:aliuſq; ornatus ſic ei aſtipulabatur:ut non ad iudicium intrare: ſed ad pompam procedere pu taretur. Pompeius tamẽ cum hæc audiſſet:Ariſtobulum:de uiolentia culpans:dimiſit eos:leuiter

allocutus. Nam dixerat ad prouinciam eo⁹ se ue[n]turu⁹: quo certius singula posset agnoscere: cum Nabutheo⁹ primum prouinciam puideret: & interim eos pacẽ habere p̃cepit. Aristobulo aũt blãdiebatur: ne ꝓuinciam faceret rebellare: aditusq; uiæ concluderet: quod euenit.

Quẽ admodũ Aristobulus grauiter ferẽs q̃ p̃ter spem sibi a Pompeio euenisset: bellũ parauit sed postea pœnitẽs pacẽ postulauit: pecunias offerẽs: quas tamen minime soluit. CAP. VI.

ARistobulus enim a Pompeio regressus: nec aliquid eorum quæ ille monuerat curãs: delõ ciuitatẽ puenit: exinde Iudæam prexit. Quapropter iratus Pompeius expeditionem quã contra Nabutheos parauerat in Damasco a Syria: legionesq; Romano⁹ cõtra Aristobulũ pduxit. Cũq; Peltã & Scitopolim trãsisset: in Coreas puenit: quæ initiũ est Iudææ mediterraneæ: unde munitissimũ oppidum super montem positum uidens Alexandrium nomine quo Aristobulus confugerat. Tunc pompeius destinans ad eũ: iussit descendere: multisq; suadentibus romanis non rebellare: descendit. Cũq; disputasset contra fratrem de principatu: rursus in oppidum pompeio concedente discessit: & hoc bis & tertio fecit: sperans regnum obtinere: ad omnia quæ Pompeius præceperat obedire se simulans: donec recederet ad munimina sua: timens ne regno spoliaretur & Hyrcano principatus traderetur. Pompeius autem cum iussisset ei ut castella traderet: & custodibus propria manu scriberet: quatenus eum susciperent: noluit obedire hæc scribere.

Qualiter irritatus Põpeius Aristobulũ ligauit: & ad ciuitatẽ obsidẽdã accessit. CAP. VII.

DEscẽdens autem ad Hierosolymã bellum parauit: interiectoq; tpe Põpeio exercitum contra eum ducẽte: quidã ex ponto ueniens nunciauit Mithridatẽ hausto ueneno defunctum: quod illi filius suus phamaces cõfecerat. Cũq; in Hierico castra posuisset: ubi maxime nascitur Opobalsamũ: cuius cũ flos acuto lapide incisus fuerat distillatu[m]a ne Hierosolymis ascendit. Tũc Aristobulus pœnitẽs ad Põpeiũ descendit: pecunias offerẽs: in Hierosolymis eum suscepit: rogabatq; bello desinere: & quæ uellet cũ pace disponeret. Põpeius aũt uenia[m] ei petenti p̃stitit: & mittit Gabinium cũ militibus ad ciuitatẽ ut pecunias obtineret. Sed cũ nihil hoꝝ penitus egisset: Gabinius rediit: negatisq; pecuniis de ciuitate excluſus est. Nã aristobuli milites pactis minime consenserunt.

De modestia Põpei & religiositate: quia nullatenus passus est tangere tẽpli pecunias: licet multæ fuissent: & quia aristobulũ Romã uictũ cũ filiis pduxit. CAP. VIII.

QVapropter Pompeius iratus: Aristobulum recluſit in carcerem: & ad ciuitatem peme-nit: undiq; munitissimam: præter septentrionalem partem. Circuit enim eam uallis altissima: intus templum cõcludẽs: lapideo muro fortissime constructum. Seditio itaq; intus hominum de præsentibus rebus erat: quibusdam dicẽtibus: Pompeio tradi ciuitatem: Aristobuli uero socii excludere eum & expugnare persuadebant: & illum habere uinctum. Qui cum in templo refugerent: ponte absciso qui ciuitati iungebatur: sese ad obsidionẽ parabant. alii autem exercitum Pompeii susceperunt: & aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo Pisonẽ legatum cum exercitu destinauit palatium custodire: & domos uel templum obseruare. Qui prius quidẽ uerba pacifica in templo concluſis offerebat: sed hii dum non obedissent: loca iuxta tẽplum posita muris circundedit: ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius ãt mane circa templum a parte aquilonis: unde expugnare eos potuissent milites collocauit. Fuerant nãq; per illam partem turres altissimæ: & fossæ altissimæ q̃ ualle circundabantur. Ponte nanq; deciſo munitior extiterat qua ualle Pompeius cum aggerẽ in circuitu siluam incidentibus Romanis imponeret: & uideret satis fossam coæquatam: machinamenta uel instrumenta bellica Tyro deportata superimposuit: per quæ etiam templum deposuit. Sed si nobis patrius mos non fuisset septimo die uacare nullatenus aggerem construere Iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidentibus resistere lex concedit: si quid uero aliud aduersarii uellint facere: nulla nobis datur licentia sabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis: nec manus armantibus turres exigere: uel machinamẽta Romanis licuit fabricare: quibus postero die utebantur. Vnde potest nostra erga deum pietas legisq; custodia cognosci: q̃ nihil timore obsidionis ad immolandum impediti fuissent sed secundo in die mane & circa nonam super aram immolabant: & neque inflictione belli sacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mẽse ieiuniorum: cẽtesima septuagesima olympiade. C. antonio: & M. Tullio Cicerone consulibus: hostes templum ingressi cunctos peremerunt: qui sacrificiis occupati nullatenus sacra ruperunt: haud timore animæ conturbati: haud dolore morientium expulsi: sed omnia uoluerunt circa ipsas aras pati: putantes melius esse mori quam sacrificia imperfecta relinquere. Et hanc non esse laudem mendacem per quam pietas nostra appareret: sed ueram extitisse cuncti testantur qui Pompeii gesta conscripserunt: inter quos sunt & Strabon: & Nicolaus: necnon & Titus Liuius romanæ conscriptor historiæ. At cum machinamentum primum illatum fuisset: turris maxima cõmota cecidit: & aperuit partẽ templi: per quam hostes irruperũt. Quorum primus Cornelius Faustus Syllæ filius cum suis militibus super murum ascendit: post eũ etiam per alteram partem Furius Centurio cum suis: in medio aũt Flauius & ipse Centurio cum turba so-

tiſſima. Tunc oĩa cede Iudæoꝝ cõplebãtur. Quidam.n.a Romanis:alii uero ſemetipſos occidebãt. Erant qui & p̃cipites:ſeſe flãmis inter domos iniicerent:minime ualentes uiolentiã ſuſtinere. Cunq; p̃ſtrati uiginti duo milia Iudæoꝝ romanoꝝ uero pauci defuncti fuiſſent:capitur etiam Abſcaloni patruus: ſimul & ſocer Ariſtoboli. Nõ ergo parua in tẽplo cõmiſſa ſunt:dum ea quæ priori tẽpore inuiſibilia uel inacceſſibilia erant adiſſet Pompeus: & cũ eo non pauci uidiſſent quæ non liceret niſi ſacerdotibus intueri: Inuenerunt ãt menſam auream:& circa eam candelabra uel libatoria non pauca:necnon & aromatum multitudinem: in theſauris uero ſacras pecunias duo milia talenta.

De modeſtia Pompei & religioſitate: quia nullatenus paſſus eſt tãgere templi pecunias:licet multæ fuiſſent. & quia Ariſtobulum romani uictum cũ filiis perduxit. CAP. IX.

QVas Pompeius penitus contingere noluit propter pietatem:& hoc dignum ſua uirtute fecit. Cũq; in poſterum miniſtris templi p̃cepiſſet illud pugnare & legitima offerre deo:Hyrcano principatum ſacerdotii donauit: eo q; ei utilis apparuiſſet:& prouinciales prohibuiſſet Ariſtobulo auxilium p̃ſtare:auctores quoq; belli ſecuri percuſſit. Fauſtũ uero cum aliis q propẽſius murũ aſcẽderãt: p̃miis dignis honorauit:& Hieroſolymã ſub conditione fiſcalium Romanis expoſuit. Ciuitates ẽt quas prius Iudæi de inferiori Syria ablatas ſubegerant ſub ſuo principatu eſſe conſtituit: & oẽm gentem prius nimis extenſam:ſuos intra fines aſtrinxit:necnon & Gadaram pauloante dirutam ædificauit:Demetrio donans Gadarenos ſuo liberto:reliquas aũtem Ioppen & Scitopoli: & pella uel Dion:& Samariã:& inſuper Mariſſã & Azotum:& Iãniam:& Arethuſam habitatoribus reddidit: quæ mediterraneæ fuerant præter alias dirutas. Gazam uero maritimam:& Ioppen:& Doram:& Stratonis turrim quam poſtea herodes magnifice condidit:& cum porticibus uel templis eam ornaſſet:Ceſaream eam cognominauit:Pompeius liberas reliquit: & a prouincia diſceſſit. Horum malorum Hieroſolymis auctores Hyrcanus & Ariſtobulus extiterunt:cum inuicem inter ſe bella geſſiſſent. Nam tunc libertatem depoſuimus & ſubiecti Romanis ſumus & prouinciam: quam armis poſſidemus a Syriis ablatam. Hanc Syris compulſi ſumus denuo reſtituere. Et inſup decem milia talenta pauco tempore:Romani a nobis exegerunt & regnum quod antiquitus ſecundum generationem principibus ſacerdotum dabatur:populare factum eſt. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam uſq; ad Euſraten fluuium & Aegyptum Scauro tradidiſſet: & duas legiones Romanas:per Ciliciam romam perrexit. Ducebat cum ſua generatione Ariſtobulum uinctum:cui duæ filiæ uel totidem filii fuerunt: quorum Alexander euaſit:nouiſſimus autẽ Antigonus cum patre uel ſororibus romam deportatus eſt.

De Scauro q̃ militiam cõtra petrã urbẽ tunc Regnũ arabũ abſentẽ p̃duxit. CAP. X.

SCaurus itaq; contra Petram Arabiæ cum exercitum produxiſſet:propter difficultatem ciuitatis in: circuitu terram deuaſtabat. Sed exercitui romano fame fatigato:Antipater obediens præceptis Hyrcani:a Iudæa triticum uel quæcunq; erãt neceſſaria deſtinabat. Cunq; miſſus ab Scauro:legatus ad Aretham prexiſſet pro amicitiis quas cũ eo habeꝝ debuerat:flexit eum pecuniis ne prouinciam prædaretur. Qui etiam fideiuſſor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellum Scaurus ſedauit. Siquidem non minus & ipſe quã Aretha concupiuit idem fieri.

Quemadmodum Ariſtobuli filius Alexander fugiens Pompeium ad Iudeam pueniit:ubi multo exercitu cõgregato:bellũ contra Hyrcanum & Antipatrũ produxit. CAP. XI.

INterfecto uero tpe cum Alexander Ariſtobuli filius iudæam inuaſiſſet: dux exercitus Gabinius de roma ad Syriam uſq; peruẽit:qui inter alia quæ miranda fecit:contra Alexandrum produxit exercitum:nulatenus ualente Hyrcano uiribus illius reſiſtere:cum etiam erigere Hieroſolymoꝝ murum feſtinaret quem Pompeius depoſuerat quod ne faceret:prohibuerunt eũ Romani ibi conſtituti. Circuẽs ãt prouinciã:multos iudæoꝝ armauit:& maturius q̃ ſperabatur collegit decem milia pedites: & mille quingentos equites Alexandrium etiam caſtellum ualde munitum & Machærunta iuxta montes Arabiæ cœpit. Igitur Gabinius contra eum ueniebat:cũ iam Marcum Antonium cũ romanis:alioſq; duces p̃miſiſſet. Qui cum Romanis militibus & ſubiectis Iudæis quos Phitolaus & Malchus ducebãt:adunantes ſibi & Antipatri ſocietatem Alexandro obuiam ueniret:quos ſeq̃batur etiam Gabinius cum legatione. Alexander autem prope Hieroſolymam acceſſit:ubi cum hoſtibus prælio facto:pemerunt Romani tria milia Iudæorum: capiunt etiam non minus tria milia uirorum. Interim Gabinius cum Alexandrium peruenifſet caſtrum:inuitabat concluſos ad pacem: ueniamq; de prioribus ſuis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hoſtium foras uallorum ſtarent:Marcus Antonius fortiter decertans:in cõgreſſiõe multos proſtrauit. Gabinius uero exercitus partem cum ibi reliquiſſet:& caſtellum uaſtaret:ipſe reliquam Iudæam circuibat: quantaſq; inueniſſet diruras ciuitates renouari præcepit:& conſtructæ ſunt Samaria uel Azotus:Scitopolis & Antidona: Rafia uel Dora: Mariſſa & Gaza: & aliæ non paucæ. Cunque omnes Gabini præceptis obſediſſent:ciuitates multo tempore deſertæ ſuos habitatores acquiſiere.

Quemadmodum cum flexiſſet Alexandrum mater ſua tradere ſe cum caſtellis: Gabinius Alexandrum dimiſit. CAP. XII.

QVæ cum ageret per prouinciam rediit in Alexandriũ caſtellũ. Vbi dũ obſidionẽ ſtatueret: legationẽ ad eum Alexãder deſtinauit: ueniam ſibi de priorib⁹ cõmiſſis poſtulãs & tradere caſtella: Hyrcaniá uel Machæruntа: poſt etiam Alexandrium pollicet. Quæ Gabinius accepta euertit. Mater uero alexandri cum ad eum perueniſſet: nam fauebat Romanis: marito eius & aliis filiis Romã abductis cõceſſit ei Gabinius quæ poſtulaſſet. Cũq; diſpoſuiſſet pacẽ cũ ea: Hyrcanum ad Hieroſolymam reduxit habiturum templi diligẽtiã. Quinq; tamen curias conſtituit: æqualibus turmis gentem diuiſit: quarum una Hieroſolymis degebat: alia in Gadaris: tertia in amathunte: quarta uero in Hierichunte: quinta in Feſſoris galileæ: qui regia poteſtate liberati: ſub optimatum gubernatione uiuebant.

De Ariſtobulo qui cum a Romana ciuitate ad Iudæam fugiſſet: tentus a Gabinio: rurſus captiuus tranſmiſſus eſt. CAP. XIII.

SEd cum Ariſtobulus roma ad iudæam confugiſſet: & alexãdrium quod nuper diruũ fuerat renouare deſideraret: Gabinius milites cum ducibus Siſinnio & antonio & Seruilio mittit: ut eum oppidum reconſtrui prohiberent: ſimul & caperent. Multi itaque Iudæi ad ariſtobulum tranſiebant: propter ueterem eius gloriam nouis rebus ſtudentes: necnon & Pthitolaus dux Hieroſolymorum cum nulle ad eum uenerat: qui tamen inermes erant: quos decreuit in Macherunte ponere. Ariſtobulus ergo eos qui armis inopes erant dimiſit: armatos autem octo milia exeuntes cum collegiſſet: perrexit ad bellũ. Quos Romani fortiter inuadentes: prælio facto uicerunt. Et licet Iudæi propenſius decertarent: tamen atrocitate hoſtium ad fugam conuertuntur quorum quinq; milia proſternuntur: reliqui uero diſperſi ut unuſquiſq; ualuit: per fugam ſibi ſalutem quæſiuit: tamen plus mille ariſtobulus habens in Macherunte munitiſſimum oppidum receſſit. Cunq; male pugnaſſet: nihilominus ſpem ſibi bonam promittebat. Per duos tamen dies obſidioni reſiſtens: multis perfoſſus uulneribus: captiuus cum antigono filio: qui de Roma: cum eo fugerat ad Gabinium trahitur. Ariſtobulus quidem his caſibus uſus: rurſus ad Romanam ciuitatem tranſmittitur: quo ligatus tenebatur: cum regnum & ſacerdotii principatum tribus annis & ſex menſibus geſſiſſet: uir clarus & magnanimus: filios autem eius ſenatus matri remiſit: Gabinio ſcribente hoc ei promiſſum fuiſſe ꝑ caſtellorum proditione: & ſed hi quidem i Iudæã remearunt. Gabinius ãt cũ cõtra Parthos exercitum duxiſſet: & Eufraten fluuiũ tranſiſſet: placuit ei ad Aegyptum reuerti: quatenus Ptolomeũ ibi reſtituerent. Hæc uero & ꝑ alios hiſtoriaꝝ cõſcriptores demonſtrata ſunt. Gabinii deinde militibus antipater miniſtrauit triticum & arma & pecunias & Iudæos prope peluſiũ auxiliatores effecit: qui cuſtodes Aegyptioꝝ adituũ fuerant. Cunq; ex Aegypto remeaſſet: & ad Syriam peueniſſet: ſeditionibus & turbis eã inualeſcẽtẽ inuenit. Siquidem alexander ariſtobuli filius recipiens rurſus ꝑ uiolentiam principatũ: multos Iudæoꝝ ſubtraxerat: magnoque cum exercitu prouinciam inuadens: omnes romanos quantos inueniret occidebat: refugientes ad montẽ Garizim. Gabinius autem hæc audiens: antipatrum ut prudentem præmittit ad illos qui rebellabant: ut eorum ſedaret amentiam: quatenus ad meliorem ſenſum redirent. Quibus cũ perrexiſſet: multos quidem caſtigauit: & ad cõpetentia reſtituit. Verũtamen alexandrũ cõprehendere non potuit: dũ exercitum haberet triginta milia Iudæoꝝ: quiq; cum Gabinio confligens: uincitur: decem milibus ſuis ꝑpe Itabyrium montem ꝑſtratis. Gabinius itaq; cum diſpoſuiſſet Hieroſolymoꝝ ciuitatem: antipatri uoluntati obediens: contra Nabutheos expeditionem ꝑduxit: quos eum in pugna uiciſſet: parthoꝝ tranſfugas mithridatẽ & Orſanẽ dimiſit: qui fide nõ ſeruata: ad ꝓprios remearunt. Sed Gabinius cum opera maxima uel clariſſima in expeditione feciſſet: Romã rediit Craſſo tradẽs ducatum. De Pompei & Gabinii contra Iudæos expeditione conſcribit Nicolaus Damaſcenus & Strabo Capadox nihil unus altero amplius exponens.

De Craſſi ſucceſſoris Gabinii contra Phartos expeditione: & aſcenſus eius in Iudæam: pecuniarumq; templi de populatione. CAP. XIIII.

CRaſſus ãt cũ cõtra Parthos militiã ꝑduceret: ad Iudæã puenit: & pecũias tẽpli q̃s Põpeius nõ tetigerat: duo milia talẽtoꝝ abſtulit: necnõ & totũ reliquũ auꝝ uſq; ad octo milia talẽtoꝝ. Tulit ẽt & trabẽ aureã uerſatilẽ: trecẽtas minas pẽſãtẽ. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ extimant. Tradidit ei ergo hãc trabẽ cuſtos pecuniaꝝ Eleazarus noie ſacerdos nõ maliuolo aĩoñ iuſtus & bonus erat ſed dũ cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia ueloꝝ tẽpli: q̃ mira pulchritudĩe uel cõſtructiõe ꝑcioſiſſima reſplẽdebãt i hac trabe pẽdẽtia & craſſũ uidiſſet cũctũ tẽpli ornatũ auferre: aureã ei trabẽ ꝑ redẽptiõe oĩum ꝓſtitit: dũ & iuſiurã dũ ab eo accepiſſet: nihil aliũ a tẽplo tollẽdũ: ſed ſolo cõtẽtũ eẽ auro ab eo tradito quo multa milia põdo poſſet ĩuenire. Hãc ãt trabẽ alia lignea circũdabat: ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet: nihil aliud de tẽplo tãgere: poſt acceptam tamẽ trabẽ trãſgreſſus: omne tẽpli auꝝ depoſuit. Nemo itaque miretur: ſi tantæ diuitiæ in noſtro templo fuiſſent dum has omnes per diuerſam terram Iudæideum collentes ibi ex antiquis temporibus obtuliſſent. Nec magnitudo prædictarum pecuniarum

teſtimonio caret: nec arrogantia noſtra per tantam magnitudinem diuitias extulit: ſed multi & alii conſcriptores nobis teſtimonium ferunt: necnon & Strabon capadox ita dicens: Tranſmittentes mithridates in Choo: tulit pecunias: quas ibi Cleopatra regina depoſuerat: uerum etiam & Iudæorũ, octingenta talenta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ non ſunt: niſi dei tantum. Vnde manifeſtum eſt. Iudæos per aſiam conſtitutos ueritos Mithridatem: has pecunias in Choo tranſmiſiſſe. Non enim ex Iudæa fuerunt in choo pecuniæ dum ciuitatem & templum munitiſſimum haberent: ſed neque alexandriam habitantes iudæos ueriſimile eſt hoc feciſſe: dum nihilo Mithridatẽ timerent. Teſtis eſt nobis idem ſtrabon & alio loco qui tẽpore quo trãſiit Silla in Bellada compugnaturus Mithridati: Lucullum tranſmiſiſſe ferur in cyrenæã ciuitatem propter noſtræ gentis ſeditionem: quæ totum orbem complerit ita dicẽs. Quatuor in ciuitate cyrenæorum ptes exiſtunt: ciuium & agricolarum: tertia uero colonorum: & quarta iudæorum. Hæc per omnes ciuitates iam diſperſa eſt: & nullus locus mundi facilis inuenitur quo non hanc genem uidemus. Nam Aegyptus & cyrænea dum ſub uno regno fuiſſent: omnem conuerſationem horum emulate ſunt: ita ut ſcripturis eorum uterentur & preſertim pecunias ſecundum patrias leges iudæorum congregarent. In Aegypto ergo ſũmã ptẽ, habitaſſe iudæorũ demoſtratur: & alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinatur uero etiam princeps qui cauſas eorum & inſtrumenta publica debeat curare: & præcepta dare tanq; princeps perfectæ reipublicæ. In Aegypto tamen hæc generatio conualuit: eo q; initio Iudæi Aegypti fuiſſent: & quia iuxta prouinciam Iudæam: Aegyptus iacet: necnon & propter illos qui exinde ad Aegyptum peruenerunt. Ad cyrenam autem ideo tranſiit: eo q; ipſa finitima Aegypto extitiſſet: quemadmodum & Iudæa: & q; ſub uno regno prius fuiſſent. Strabõ quidem hæc retulit. Craſſus autem cum omnia diſpoſuiſſet quemadmodum uellet: contra parthos egreditur: ubi cum toto ſuo defecit exercitus: ſicut & alibi demonſtratum eſt. Sed Caſſius dum ad Syriam peruenieſſet: & uindicaſſet eam ex incurſionibus Parthicis: qui nimis per Craſſi perditionem audaciores fuerant: rurſũ ad Tyrum peruenit: & exide ad Iudæam aſcendit. Iarachenã uero ciuitatem inuadẽs ſtatim pdauit: & triginta milia uirorum captiuauit: Pytolaum etiam ſeditionis ariſtobuli ſucceſſorem cœpit: antipatro iuitante. Qui etiam dum apud eum multum ualuiſſet: idumæis amicus erat de quib⁹ & uxorem nobiliſſimam nomine Ciprin ſibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit: ſaſelum & Herodem: qui poſtea rex fuit: & Ioſippum: & Ferorã: filiam quoq; ſalomoni. Hic autem antipater dũ cum aliis potentiſſimis amicitias & hoſpitium copulaſſet: arabi potius ſe ſociauit: cui etiam filios ſuos dum bellaret cõmendauit. Igitur Caſſius cum expeditionem ſuper Euſraten duxiſſet prohibuit illam deuaſtari prouiciam: ſicut & ab aliis relatum eſt.

Vt Cæſar Ariſtobulũ ſoluere cupiens: & cũ duobus agminibus in Iudæam tranſmittere a põpeianis ueneno necatus eſt. CAP. XV.

INterfecto uero tẽpore cũ Cæſar Romã teneret: poſt Põpeii uel ſenatus fugam: ſoluens a uinculis ariſtobulum ad Syriã tranſmiſit: duas ei tradens legiones quatenus paratã illi ut poſſet facere iudeã. Ariſtobulus aũt potẽtia a Cæſare donata minie potitus eſt. Ná põpeiani põccupãtes ueneno eũ corruperũt: & ſepelierũt eũ Cæſaris ſocii: q̃ multo tpe ita iacuit uſq; quo ãtoni⁹ eũ ad iudæã remitteret & in regis mõumẽtis poni pcipet.

Qualiter Scipio Alexãdrũ Ariſtobuli filiũ ſecuri percuſſit. CAP. XVI.

SCipio ãt mandat Põpeio alexandrũ ariſtobuli filiũ occidẽdũ: dũq; culparet eũ de his quæ prius contra Romanos egiſſet ſecuri eum percuiſſt. Quo i antiochia defuncto: frater eius Ptolomeus Minei filius: qui habitabat apud calcidem: prope libanum montẽ conſtitutam detinuit. Qui cum filium ſuum Philippionem i aſcalõ ad ariſtobuli uxorem direxiſſet: iuſſit eã deſtinare filiũ antigonũ cũ eius ſororibus. e q̃bus alterã Philippió cũ dilexiſſet: uxorẽ eã habuit. Quẽ poſtea Ptolomeus pater eius occidens: matrimoniali iure eã duxit uxorẽ: & prouidẽtiã fratribus eius impendebat.

De expeditione Cæſaris ad Aegyptum: & quemadmodum auxiliũ ei Hyrcanus & Antipater dediſſent: Iudæoſq; auxiliatores ei feciſſent. CAP. XVII.

POſt mortẽ uero Põpeii: dum Cæſar cõtra Aegyptum pugnaret: Antipater Iudæorum potẽtiſſimus mandatis Hyrcani obediẽs multũ illi utilis apparuit. Nã Mithridates pergamenus dũ per Coricũ trãſiret: & minime potuiſſet p Peluſiũ uiã cõficere: ſed i aſcalone cõmoraret: Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit: necnon & arabũ nobiliſſimos auxiliatores illi parauit: & ppter eũ oẽs Syri ppenſi⁹ Cæſaris partes adiuuabãt. Verũ ẽt & ãplicus potẽtiſſimus: & ptolomeus filius eius libanũ mõtẽ habitãtes cũ oĩbus ciuitatib⁹ eãdem pro Cæſare mentem habebant. Mithridates aũt ſurgens a Syria: cũ ad Peluſium peruenieſſet & eũ non ſuſcepiſſent: ciuitatẽ obſidebat: cuius maxia uirtute ãtipater primus partem muri deiecit: & reliquis uiam ingredi ciuitatem pauit: & Peluſium quidẽ ita deuaſtatur. Antipatrũ deĩde & Mithridatem euntes ad Cæſarem cum Aegyptii Iudæi tranſire prouinciam uetarẽt quæ oniæ dicitur Antipater eos flexit ad Cæſaris amicitiam: & principis ſacerdotum litteras eis oſtendit. Quas cum audiſſent Mẽphitidem habitantes: ſimili modo Mithridatem ad ſe inuitarunt. Ad quos cum proſe

ciuis eēt:& ad locum qui dicitur Delta peruenisset cōfligit cū hostibus circa locū qui dicitur Iudaeorū expeditio. Habebat aūt dextrū cornu Mithridates:leuum uero Antipater. Sed pulso cōmisso iclinat cornu:quo Mithridates pugnabat qui pcipitatus eēt nisi p ripā fluuii cum suis militibus Antipater currens deuictis iam aduersariis:mortis eum periculo liberasset. Nam uictores Aegyptios ad fugā conuertens:& persecutus castra eorum deuastauit:Mithridatē q fugientem retinuit. Cuius cecederunt milites octingenti:antipatri uero octoginta.

Quemadmodum Antipater cū bene pugnasset amicitiā Caesaris acquisiuit. CAP. XVIII.

SEd cum Mithridates Caesari demandasset uictoriam simul & salutem quam per antipatrum meruisset:antipatrum quidem tantum dilexit:ut etiam uteretur eo per oia bellorum pericula. Quapropter & uulnerari antipatrum seuissime contigit. Ergo bello finito Caesar cum in Syriam nauigasset:Hyrcano quidē principatum sacerdotii firmum indulsit:antipatrum uero ciuem Romanum & sine censu constituit. Dicitus autem Hyrcanus huic quoq militiae in aegypto socius extitisse:sicut testatur Strabon capadox:ex nomine asinii ita referens. Post Mithridatis & Hyrcani principis sacerdotū in aegyptum profectionem Idem Strabō alibi ex nomine Hypsicratis rursus ita retulit Mithridatē solum exisse uocatum autem secūdo:cui antipater iudeae tutor in ascalone tria milia militum praeparauit & alios potentissimos inuitauit sociatum etiam Hyrcanum principem huic militiae dicens. Haec quidē Strabon exposuit. Sed cum uenisset antigonus aristobuli filius tunc ad Caesarem:& patris sui calamitatem defleuisset:qualiter pp ipm ueneno fuerit interemptus:fraterq suus secure a Scipiōe sit percussus: petebat se misereri a regno depulsum praeterea Hyrcanum & antipatrum accusabatq male gentem regerent:& in se crudeliter egissent. Antipater autem cum affuisset: satisfaciebat de illatis sibi criminibus:rebellem antigonum cum suis sociis differens: & narrabat quanta ipse laborasset in expeditione coram ipso Caesare: & dicebat aristobulum romae tractum:q semper Romanus hostis extitisset:fratrem uero eius latrocinii causa poenā a Scipione meritā sumpsisse.

Vt Caesar Antipatro tutelam Iudaeae credidit: & epistolae cū senatusconsulto de amicitiis Iudaeorū directe sunt. CAP. XIX.

DVm haec antipater uerba fecisset:Caesar Hyrcanum quidem principem sacerdotum ordinauit antipatro uero potestatem donauit quam ipe eligeret:tutorem eum totius Iudaeae constituens. Hyrcano quoq concessit patriae muros restituere:cum hanc ille gratiam ab eo petisset:nam adhuc diruti iacebāt:ex quo Pompeius eos deposuerat:unde a consulibus in capitolio senatusconsultum hoc modo prolatum est. L. Valerius Lucii filius consul:conueniente senatu idibus decembris: in templo concordiae:praesente. L. copinio. L. Collinae filio:& Cepario Quirini. De his quae alexander iasonis:& Miminius antiochi:& alexander dorothei:iudaeorum legati: uiri optimi uel auxiliatores locuti sunt: renouantes cum romanis gratias:& amicitias exhibentes: clypeum aureum pro iditio auxiliorum deuouerunt quinquagita milium solidorum: & petiuerunt litteras sibi dari ad omnes liberas ciuitates: quatenus prouinciae uel portus eorum nullam uiolentiam paterentur. Placuit igitur amicitias & societatem cum eis cōponere: & omnia quae supplicauerunt concedere: clypeumq suscipere. Haec acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotum & rectore gentis. ix. anno: mense Paneso. Hyrcanus aūt etiam ab athenienſium populo laudatus est:cū multum ei apparuisset benignus:nā miserūt ei scriptū hmōi decretū:sub iudice uel sacerdote dyonisio:filio asclepiadis:mense paneso:uicesimoqnto die larū est magistratibus decretum athenienſium sub praeside athode quod eucles Menādri laimusius scriba exposuit Munichionis undecimo die consilio iudicium facto in theatro:suffragiū tulit dorotheus princeps sacerdotū cū quo assidens dyonisius dixit. Quōo Hyrcanus alexādri sacerdos & rector iudaeorū pmanet cum populo nostro uel singulis ciuibus fidelis existit: & oi circa eos utitur industrias ibiq uenientes athenienses uel legatiōis cā: seu priuati munificēter ad se suscepit:& prouidet q̄tenus illesi redeant decretum qdē de his & prius factum ē nūc uero dionysio dorothei Suniēsi suggerēte & de uiri uirtute populū admonēte: quō uolūtatē habet bene nobis sp qd potuerit facere:placet honorare uirū aurea corona opīa secundū legē: & dedicare ei imaginē aureā i tēplo populi uel gratiarū:decernere uero coronā in theatro cum libero patri tragediae solēnia celebrāt:& i Panatheneis:& eleusiniis: & i gymnicis certaminibus:diligentiā uero magistratus hēat: ut si pmāserit & seruauerit fauorē nostrū oē quod excogitemus p gratia uel honore uiri munificēter cōpleat:q̄tenus:cū haec ita facta fuerit appareat:populus noster optimus eū amplecti: uicesq reddere gratiarū:ut ille nostrū studiū iam honoribus affectus imitetur:imo etiā debemus eligere ab oibus atheniēsibus q decretum ei deportent:ut cū honorē susceperit festinet benefacere nostrae sp ciuitati. Romanorum: ergo uel populi athenienſium erga Hyrcanum merita demōstauim⁹. Caesar āt cū iudaea dispositisset Syriā nauigauit. Antipater uero ut Caesarem ad Syriam deduxit: i Iudaeam reuertitur:& statim muros a Pōpeio diruros reconstruxit: seditionemq prouincialium sedauit interminationibus simul & persuasionibus requiescere:eos inuitans cum diceret. Si quis Hyrcano consenserit: foeliciter uitam suam poterit peragere. Qui uero ad spem rebellandi pmenerit:& lucro priuatur:& meipsum pro patrono

dominum:Hyrcanum autem pro rege tyrannum sentiet:Romanos uero & Cæsarem pro rectoribus amaros hostes:nam minime patiuntur amoueri:quē ipsi principem constituerunt. Quæ cum dicerēt prouinciam peragrauit.

Qualiter Antipater filiis suis Hyrcano & Herodi gubernationē habendā pmisit. CAP. XX.

SEd cum tardum & segnē Hyrcanum uidisset:priorem filium suum ducē in Hierosolymis ordinauit:secūdum uero herodem Galilææ tutorem demonstrauit: adhuc omni no iuuenem:nam quindecim annorum erat:cui nihil obfuit iuuentus: dum prudentiam super ætatem haberet. Qui cum occasionem inuenisset:statim ad uirtutis ostentationem prorupit. Siquidem Ezechiam principem latronum comprehensum. qui Syriam cum magna turba uexabat:fecit interimi cum multis prædonibus. Quo facto nimium a Syris amplectitur:unde & in amorem eius exarserunt:q; a latrociniis prouincia eorum esset erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per uicos:q; pacem eis præstitisset:& tuitionem prædiorum suorum inuenissent. Quapropter & Sexto Cæsari cognato magni Cæsaris tūc totam regenti Syriam:amicus factus est. Cum uero æmulatio pro factis herodis Faselum fratrem eius intrasset studuit non minor tali gloria reperiri:& Hierosolymitas fauore sibi parabat:dum & ciuitatem haberet:& populi negocia non ignare tractaret. Quæ ita antipatrum extollebant ab omni gente tanquā esset oīum dominus. Honorari igitur ex tali claritate cum cœpisset:qualis sepius contingunt Hyrcani fidem trāsgressus est. Potētissimi uero iudæoꝝ antipatrum uidentes cum filiis extolli per fauorem gentis: & redditus iudææ uel pecunias Hyrcani nimis inuidebant ei. Nam antipater amicitiam cum imperatoribus Romanorum cōposuerat:& cum flexisset Hyrcanum pecunias transmittere: tanquā suas:& non Hyrcano præstante eas romanis principibus destinabāt. Vnde manifeste antipatrum accusabant:dicētes Hyrcano. Vsquēquo ista pateris:aut nō uides antipatrum cū filiis principatu p̄cinctos teq; nomē tantū regium possidere. Sed nec te lateat:nec putes sine periculo tuo negligere negocia: dum antipater & filii eius totam nunc auctoritatem contineant:& hanc sine tuis iussionibus disponant. Nam herodes filius eius Ezechiam & eos qui cum eo erant peremit:nostrāq; legem transgressus est:quæ hoiem prohibet occidi licet malignus sit nisi prius in concilio condēnatus sit. Ille uero dum nullam a te suscepisset ptātem:hæc ausus est cōmittere. Quæ cum Hyrcanus audisset flectitur: plus autē iram eius incenderunt matres eoꝝ:quos herodes interfecerat:dum per singulos dies in tē plo eum peterent:ut hærodes ante concilium de actis suis redderet rationē. Cōmotus igitur Hyrcanus herodem uocauit satisfacturum de criminibus sibi illatis. Qui suasionibus patris impulsus uenit. Nam sic ei p̄ceperat ut non priuatus:sed cum tutella & custodia corporis aduēiret. Qui cum & Galilæam ut putauit prodesse sibi disposuisset:militum parua manu circūdatus uiam secabat: ut nec terribilis uideretur Hyrcano cum maxima ueniens multitudine. Nec nudus uel incautus coram iudicibus esset:īmo & Sextus Syriæ rector scripsit Hyrcano:supplicans ut liberaret a iudicio herodem simul & interminabatur ei: si non obediret:sed Sexti litteræ occasio fuerant:ne quod pateretur a sententia concilii herodes:sed magis absolueretur. Nam diligebat eum Hyrcanus tanquā filium. Herodes autem cum in medio una cum suis militibus astitisset:omnes perterruit: nec ausus est aliquis ex his eum accusare:qui primum contra eū exclamabant: sed oēs sub quiete & silentio rei exitum sustinebant. Qui cum ita sedissent:unus quidam nomine Sameus uir iustus & propter hoc omne deuitans periculum:surgens ita locutus est. Viri iudices & rex neminem scio ad iudicium a uobis uocatum ita constitisse:neque uos nosse quicquam simile opinor:sed oīs quicūq; i hoc iudicio peruenit exquirendus:humiliter astitit:misericordiam a uobis expetens:capillis prolixis:& ueste nigra indutus:hic autē herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio satisfacturus:de tali crimine uocatus: iter est purpura circūdatus:& caput ornatum habens cōpositione crinium:stipatusq; armis: ut si condēnatus secundum legē fuerit:nos quidem interficiat:ipse uero uim faciēs ueritati liberetur. Sed herodē de his non culpabo siquidē suum cōmodum plusq̄ legē fecit:sed uos uel regem accuso qui tantā ei licentiam dedistis. Scitote tamen maximū esse deum:q̄ hunc: quē nunc pp Hyrcanum uultis absoluere:qui quandoq; uos & ipsum rēgē torquebit. Nihil autem hæc dicēdo mentitus est. Nam herodes cum regnum accepisset:oēs occidit in concilio tunc inuentos cum ipso Hyrcano: præter Sameum:quem nimis dilexerat pp iustitiam eius: & q̄ ciuitate post hac obsessa ab herode uel Sosio p suasisset populo ut herodem acciperent:dicens propter peccata eum nō posse deuitari. De his quidē suo loco dicemus. Hyrcanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necem herodis: iudicium in postero die distulit:& mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere: ut posset periculum declinare. At ille cum discessisset in damascum fugiens regem: & ad Sextum Cæsarem peruenisset: apud se ita decreuit:ut si uocandus ad iudicium esset non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes:quomodo hæc omnia cōtra eum essent. Illum uero cum nihil lateret: nihil agebat amentia uel imbecillitate sua.

Quēadmodum Sextus Cæsar cognatus magni Cæsaris dona cepisset ab herode duce Galilææ & maximum eum inferioris Syriæ principem ordinauit. CAP. XXI.

SEd cū Sextus Herodem ducē inferioris Syriæ ordinasset: nā hoc ei pecuniis uendidit Hyrcanus timebat eum nequando contra se exercitū duceret. Non multis autē trāsactis diebus hoc euenit. Herodes. n. aduersus eum expeditionē deducēs irascebatur: eo q; ad iudicium uel uocatus satisfacturus esset. Prohibuerunt tamen eum obuiam uenientes pater Antipater: & frater: impetūq; eius retinuerunt rogātes ne accederet prope Hierosolymā: & aliquod opus niteretur facere contra eos: qui concesserunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabantur etiam ut indignationē deponeret: q; uocatus ad iudicium esset: sed absolutionis gratiam potitus recordaretur: nec ita dolorem consideraret: ut saluti ingratus existeret animaduertēdo q; & bellorum casus deus dispēsat: qua pp uictoriam non oīno speraret: expugnādo regem & amicum qui multum ei profuisset: nihilq; sponte in eum cōmisisset aduersi: sed per maliuolos suasores actum: quod difficultatis umbrā pstiterit. Flexus his herodes: & arbitratus satis sibi factum q; suam fortitudinem genti demonstrasset: reuersus est. Per iudæam ergo taliter sese res habebant. Cæsar autē cum Romam uenisset: parabat ad africam nauigare: quatenus Scipionē uel Catonem expugnaret. Ad quē Hyrcanus dirigens legatos: petiit confirmare cum eo amicitias. Videtur mihi necessarium ex hoc exponere: qualiter Romanoꝝ principes cum nostra gente sunt pacti: ne lateret aliquos: quia & Asiæ & Europæ reges studium habuerunt sociare nostram sibi fortitudinē: dū eorum fidē dilexissent. Sed quomodo multi pp odium nostrū minime credunt Persicis uel Macedonicis conscriptionibus de nobis: eo q; non eadem ubiq; in publicis locis demonstrant: sed apud nos tantū & alios quosdam ex barbaris: de Romanis tamē decretis non est ambigendū: nā & publicis locis repositā hactenus & ī Capitolio tabulis æreis conscripta continentur. Nam & Iulius Cæsar Alexandriæ iudæos p æream tabulam demonstrauit Alexandrinos ciues existere. Vnde initiū approbationis faciā dū pando senatusc̄onsulta: & iulii Cæsaris de hyrcano uel gente nostra decreta. C. Iulius Cæsar: Imperator & Pontifex & Dictator secundo. magistratibus Sydonioꝝ: uel curie: uel populo salutem. Si sani estis bene est: & ego sanus sum cum meo exercitu. Exēplum facti de Græcia ad hyrcanū filium alexandri principē sacerdotum: & rectorē gentis iudæoꝝ uobis destinaui quatenus in publicis uestris annalibus reponat. Volo uero uos græce uel latine in ærea tabula cōscriptū: hoc ponere: qd huiusmodi est. Iulius Cæsar imperator & Pontifex: secundo dictator. Cū deliberata sententia decreui: quō hyrcanus alexandri iudæus: & nunc: & in prioribus ānis in pace uel bello fidem uel studium suum demonstrauit: cui multi etiā consules testimonium pbent: insuper & in propinquo alexandriæ loco: cum mille quingētis militibus auxiliatoribus nobis occurrit & ad Mithridatē a me destinatus cū omni deuotiōe ndelis apparuit: pp has ergo cās hyrcanum alexandri filioſq; eius rectores iudæoꝝ esse: uel principatū sacerdotii gētis iudaicæ semp habere secundum mores patrios pcipio: ipsum quoq; filioſq; eius auxiliatores nobis inter uiros amicissimos esse censendos: & quantacūq; sacerdotalia iura sunt: eum uel filios eius possidere decerno. Si qua uero intersuerit questio de iudaicis rebus: placet nobis iudiciū de his adhibere: exhiematōes uero militū: aut pecūias exigēdas ab eis minie pbaui. C. Cæsaris Dictatoris Cōsulis: data cōcessaq; decretaq; sic se habēt: ut filii eius principatum gentis iudæoꝝ: & donata sibi loca possiderēt: ut princeps sacerdotum idem & rector gentis iudæoꝝ uim passis adesset & quia tranimisisset ad hyrcanū alexandri filium principē Sacerdotum: iudeoꝝ legatos q de amicitiis uel auxilio cū eo loquerēt: & dedicassent tabulam æream in Capitolio in Sydone uel Tyro: uel Ascalone: & in tēplis apicibus scriptā græcis uel latinis quæ infra exposita continētur. Vt uero hoc decretū oībus per ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis īnotescaret: & hospitia legatis pstarentur: & sanctiōes ubiq; destinarent pcepit. C. Cæsar Imperator consul honoris uel uirtutis: uel clemētiæ cā concessit pro cōmodis senatus & populi romani: hyrcanum alexandri filium: liberoſq; eius principes esse sacerdotū: uel antistites hierosolymoꝝ gentis: iure quo & proaui eorū sacerdotiū iuū gesserunt. C. Cæsar qnquies cōsul decreuit hos habere uel munire hierosolymoꝝ ciuitatē & gubernare eā hyrcanum Alexādri filiū principē sacerdotum iudæorum rectorem gentis secundū suam uoluntatē ut iudeis in secundo āno locatiōis ex reditibus chori. i. triginta modii subducant: neq; ut aliqui eis calūniētur: neq; tributa ab eis exigant. C. Cæsar secundo dictator sanxit ut per singulos ānos ioppenses tributa hierosolymoꝝ ciuitati pstent excepto septīo āno: quē sabbaticū ānū appellāt: quō ī eo neq; fructū agroꝝ colligūt neq; seminat necnō ēt hyrcāo & filiis eius decias pbeant: q̄s & paui eis pbebāt: ut nullus uel pses: uel dux: uel legatus ī finibus iudæorum auxilia colligat: uel militibus: liceat pecunias exigere ad exhiemādū: aut pro nomie alicuius: sed esse undiq; liberos. Quæcūq; postea habuerunt: uel emerūt: uel tenuerunt: uel possiderunt oībus his eos potiri: & ioppē ciuitatem: quā ab initio habuerunt iudæi: & cū amicitias cum romanis fecissent eoꝝ esse sicut & nobis prius placuit imperamus. Ex qua ciuitate hyrcanum alexandri filium liberoſq; eius a possessoribus terræ: uel a portu tributa consequi iubemus: de Sydone modios. xx. milia sexcētos septuagintaquq; per singulos ānos excepto septīo āno quem Sabbaticū uocāt: in quo neq; arant neq; fructū arborū colligunt. prædia āt in maximo cāpo: q̄ hyrcanus & paui eius prius possidebāt placeat senatui hæc hyrcanū & iudæos hīe eodē iure quo & prius possiderūt: manere quoq; iura quæ ab initio inter iudæos uel principes sacerdotū fuerūt: & institutiones quas

populo uel ſenatu decernente habuerunt:præterea eodem iure liceat illis uti. Et in Lydia loca etiã uel terras quas pro hoſpitalitate reges Syriæ uel Phœnicis p donationẽ Romanoꝝ poſſederũt:eas ſenatus probauit Hyrcanũ rectorẽ gentis Iudæoꝝ habere:dari ẽt licẽtiam Hyrcano:omnibuſq; ab eo miſſis ut cũ ſenatoribus in ludo monychoꝝ & beſtiarum ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorem uel magiſtrum equitum ut in ſenatũ eos introducant:& reſponſa eis tradant intra decimum diem:hoc fiat poſt ſenatuſconſultum. C. cæſar quater Imperator quinquies Conſul:imperpetuum dictator huiuſmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri principis ſacerdotum:& rectoris gentis Iudæoꝝ. Prædeceſſores mei imperatores in prouiciis cum teſtimonium Hyrcano principi ſacerdotum iudeoꝝ:& Iudæis coram ſenatu uel Populo Romano præbuiſſent:cunq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet:bene nobis uiſum eſt memoriam habere & prouidẽtiã:quatenus Hyrcano & Iudæorum genti filiiſq; Hyrcani a ſenatu & populo Romano:pro ſuo erga nos fauore: gratiæ retributionis redderentur. C. Iulius:Dictator & Conſul romanorum magiſtratibus Parianoꝝ curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me Iudæi in Delo:& quidam de colonis Iudæoꝝ præſentibus ueſtris legatis:& demonſtrauerũt decretum per quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificiis uti. Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta: uel prohiberi eos ſecundum ſuam miuere conſuetudinem:ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre:quando hæc facere nec Romæ quidem prohibentur. Nam Gaius Cæſar noſter Conſul dum in ſanctionibus ſuis ueteret collegia p ciuitates congregari:hos ſolos non prohibuit:ſed pecunias ad conuiuia pare iuſſit: et ego quoq; alios ꝓhibens: iſtis ſolis præcipio ſecundũ primos mores & leges conuenire. Bene ergo facitis: ſi prolatã ſniam contra noſtros amicos uel auxiliatores ꝓpter noſtrũ erga eos ſtudium & fauorem auſertis. Poſt. C. mortem. M. antonius:&. P. Dolabella conſules cum ſenatum congregaſſent:& hyrcani legatos introduxiſſent:locuti ſunt de quibus petierunt:& amicitias cum eis fecerunt & omnia hæc concedi eis ſeuarus decreuit:quæcunq; poſtularent:ſubiuncto etiam ſenatuſconſulto:quatenus probationem dictoꝝ habeant q hanc hiſtoriam relegunt:q; tale fuit ſenatuſconſultum ab ærario conſcriptum de tabulis publicis ſub. Qu. Rutilio:ærarii cuſtode:datum. iii. Idus aprilis:in templo concordiæ:dum ſcriberetur præſente. L. Calphurnio:uel reliquo ſenatu. P. Dolabella: &. M. Antonius Conſules dixerunt. De his quæ per ſenatuſconſultum. C. Cæſar pro Iudæis decernens in ærario deponere occurrit: ſic placet nobis: ſicut & ſenatui uiſum eſt: ut hæc in tabulis æreis deponantur: & per ſingulas ciuitates tranſmittantur:quatenus curẽt & illi in tabulis reponere quod decretum eſt:quinto idus Februarias:in templo cõcordiæ. Legati autem principis ſacerdotum fuerunt Lyſimachus Pauſanie:Alexander Theodori:Patroclus Cereæ Ionatha oniæ. Miſit quoq; ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolabellam:tunc Aſiæ proconſulem: petens eum ſoluere Iudæos a militia:ut patriam cuſtodirent conſuetudinem:quod facilius impetrauit. Siquidem Dolabella cum ſuſcepiſſet litteras Hyrcani:nihil remoratus:ſcripſit p totam Aſiam pro iudæis:& ad Epheſinam ciuitatem primam totius Aſiæ:quæ hmõi legebantur:ſub iudice Artemione:menſe limonis die prima. Dolabella imperator Epheſioꝝ curiæ:& magiſtratibus uel populo ſalutem. Alexander Theodori:legatus Hyrcani:filii Alexandri principis ſacerdotum & rectoris Iudæoꝝ:itimauit mihi: q; non poſſent ciues ſui militare:dum nec arma portare poſſint:nec iter facere diebus ſabbatorum: nec alimẽtoꝝ ſecundũ patrias leges copiam habere:iccirco ego ſicut ꝑdeceſſores mei imperatores ꝑbeo eis militiæ remiſſionẽ:& concedo patriis uti legibus ſecũdũ ſolẽnes & ſacras immolationes: & congregare ſicuti ſolẽt ꝓ ſacrificiis pecũias:& uoló uos hæc p ſingulas ſcribere ciuitates. Hanc quidẽ Dolabella Hyrcano legationẽ mittẽte noſtris donauit licentiam. L. autem Lẽtulus conſul dixit Ciues Romanos iudæos templa habẽtes Epheſi ante tribunal religionis cauſa a militia dimiſi. xii. kal. octobris. L. aũt lẽtulo conſule:&. C. Marcello conſulibus præſente ſenatu:Baldus legatus & uicarius:Epheſiorum magiſtratibus:curiæ populoq; ſalutem. Iudæos p Aſiam conſtitutos. L. Lentulus conſul me ꝓ ipſis petente a militia dimiſit. Poſtulans uero poſt hæc & Faniũ tribunũ plebis:& L. Antoniũ ærariũ impetraui. Vos aũt cupío cutare:ne quis eis moleſtiam inferat. Decretũ Delioꝝ ſub præſide Binito:mẽſe Thargelione:uiceſima attitulatione iudiciũ. Marcus phiſon legatus aduenies in ciuitatẽ noſtrã ꝓ delicto militũ cõuocans nos & multos ciuiũ:præcepit:ut ſi q ſunt Iudæi ciues Romani:nequaq; militare coganẽ:eo q; Cornelio Lẽtulo conſuli religiõis cauſa iudæos dimittere placuit. Quapropter obedire uos cõſuli oportet:His ſimilia Sardiniãi quoq; de nobis decreuerũt. C. Fannius. C. filius dux & cõſul magiſtratibus chooꝝ ſalutẽ. Volo uos ſcire:qũo legati Iudæorum adierũt me petendo accipere ſenatuſconſulta ꝓ ipſis conſtituta:quæ ẽt ſubiuncta ſunt. Igiť uolo uos curare uel prouidere his hoibus ſecũdũ ſenatuſconſultum:q̃tenus p ueſtram ꝓuinciam ad patriam incolumes reuertanť. L. lẽtulus conſul dixit. Ciues Romanos Iudæos q tẽpla iudaica habere Epheſi uidenť:religionis cã dimiſi. Hoc factũ eſt. xii. kal. Iulii. L. Antonius. M. filius: uicarius ærarii uel proconſul:ſardiniorum magiſtratibus curiæ:populoq; ſalutẽ. Iudæi ciues noſtri adeuntes ꝓbauerũt nobis cõſilium habuiſſe ꝓpriũ ſecũdũ patrias leges ab initio:& locũ ꝓprium: in quo negocia uel iudicia inuicem mouerunt: & hoc petierunt: quatenus liceat illis hoc facere: quod cuſtodiri uel permitti decreui. M. publius:publii filius: &. M. lucius. M. publii filius dicunt. Lentulum procõſulẽ

adeũtes ītimauimus eis de qbus Dositheus cleopatræ filius Alexandrinus uerba fecit ut ciues romanos Iudæos tẽpla iudaica facere solitos si illi uisum fuerit religiõis cã eos feciſſe dimittat & dimisit xii. iulii. L. lẽtulo & C. marcello consulibus lẽtulus decretũ ptulit. Ciues romanos iudæos sacraria iudaica solitos facere: Ephesi ante tribunal religionis causa dimisi. Laodicensium principes. C. Yrabili Gaii filio consuli salutem. Sosipater Hyrcani pricipis sacerdotum legatus porrexit nobis epistolã tuã: p quã designauit nobis ab Hyrcano pricipe & sacerdote Iudæoꝝ destinatos quosdã cũ litteris q̃ pro sua gente conscriptæ sunt: q̃tenus sabbata iudeis liceat secũdum patrias leges celebrare: ut ne qs eos quicquam impediat: quomodo amici & auxiliatores nostri probantur: aut ne quis eis uio lẽtiam inferat in uestra prouincia: & licet Traliani palam contradicant non sibi placuisse quæp his decreta sunt: tamen præcepisti hæc ita fieri. Postulamus autem: ut & nobis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis. Epistolam autem porrectam suscepimus: quam reposuimus inter publica nostra moniměta: & de reliquis quæ præcepisti prouidemus: quatenus in nullo culpemur. P. Servilius P. Galbæ filius procõsul milesimorum magistratibus curiæ: & populo salutem. Pritanis Mercurii filius ciuis uester dum in Tralibus negocia tractarem: insinuauit mihi præter nostram sententiam Iudæis uos inquietudinem inferre: & prohibere eos sabbata celebrare: uel templa patria perficere fructusq; sua consuetudine colligere. Volo igitur uos scire: quomodo audiens uerba eius uel eorum qui contra ipsum differebant: decreui nephiberent. Decretũ Pergaměoꝝ: sub iudice Cratippo měse illo: sententiaq; principum. Quomodo Romani sequentes suos maiores pro communi oium hominũ tutela pericula suscipiunt: & studentauxiliatores & amicos suos in fœlicitate uel firma pace consistere: cum transmisisset ad eos Hyrcanus princeps sacerdotum gentis Iudeæ legatos: Stratonem Theodori: Apollonium Alexãdrini Antipatri: Aristobolum Aconite: Sosipatrum Philippi uiros optimos: & hii singula demonstrassent: decreuit senatus de his quæ postulauerunt: quatenus ne quaquã rex Antiochus Antiochi filius legatos Iudæoꝝ auxiliatores romanorum noceret: immo & castella: & portus: uel prouinciam: & siquid ab eis abstulit redderet: & liceat eis a portubus deportare quæ uolunt: & ut nullus rex uel populus a portubus Iudæorum uel uectigalibus aliquid auferat excepto Ptholomeo rege Alexandrino: quia & ipse auxiliator his & amicus noster existit: immo etiam custodiam ab ioppe depelli sicut petierunt. Nostræ uero curiæ. L. Pecius uir optimus iussit: ut hæc curemus ita fieri: quemadmodum senatus decreuit: & prouideamus: quatenus incolumes legati ad propria possint redire: necnon etiam Theodorum in curia: uel conuentum suscepimus: Qui cũ nobis epistolam ex senatusconsulto porrexisset: uerba faciens: demonstrauit Hyrcani uirtutem & liberalitatem: quæ publice uel priuatim cunctis prodest qui ad eum conuenerint: litteras uero iter publica conscripta reposuimus: & nos quoq; omnia pro iudæis agere tanquã auxiliatores Romanoꝝ secũdũ senatusconsultũ decreuimus. Quippe etiam postulauit Theodorus dũ epistolam nobis porrigeret: quatenus a magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanũ exemplar decreti: intimantis nostri populi sententiam: & petentis custodiri uel ampliari nostras cũ ei amicitias: ut meminerit: tẽporibꝰ Abraam: q oium iudeoꝝ pater extitit nostros maiores amicos ei fuisse: sicut & in publicis cõscriptis inuenimus. Decretũ Halicarnaseoꝝ sub sacerdote Měneo Aristidis filio. Placuit populo Marco Alexandro insinuante. Quomodo Iudæi pietatis omni tempore studium habent: populi romani oium hominũ benefactores p iudeoꝝ amicitiis uel auxiliis ad nostram ciuitatem præcepta miserũt: quatenus permittantur immolationes solennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Iudæis uiris uel mulieribus sabbata celebrare: uel sacrificia producere secundum leges iudaicas. Si quis uero hos prohibuerit: militiæ reus & debitor ciuitatis existat. Decretum Sardinianorũ. Placuit curiæ: uel populo: ducibus intimantibus: quomodo nostram ciuitatem habitantes Iudæi: multa uel maxima beneficia populo sæpe meruerunt: nunc quoq; cum ingressi fuissent in curiam a populo petere: quatenus restitutis suis legibus uel libertatem a Senatu Populoque Romano secundum consuetudinem congregentur: & iudicia sua disponant: datus est illis locus in quo cum uxoribus uel filiis possint celebrare deo patrias orationes. Igitur uisum est curiæ uel populo: concedere eis conueniẽtibus certis diebus agere secundum suas leges: deputari etiam eis locũ quem aptum ædificationibus uel habitaculis putauerint. Habeãt etiam curatores annonæ ciuitatis diligentiam: ut si qua opus habuerit alimenta: faciant eis introduci. Decretum Ephesiorum sub iudice Menofilo mense Artemio: prima die Nicanor Euphini dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate iudæi Marco Iulio Bruto proconsule: quatenus agerent sabbata & omnia facerent secũdũ patrias leges: nemine penitus impediente: pconsul concessit. Placuit igit populo ppter Romanos nõ solum illum diem immo concedere eis omnia facere: secũdum iudaicas suas leges. Multa quoq; talia decreta senatum uel imperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente nostra destinasse cognouimus: necnon & aliaꝝ ciuitatum iudicata: uel litteras a magistratibus reciprocas nostris epistolis: ex qbus hæc quæ demonstrauimus flectere sine inuidia legentes putauimus. Nam eiusmodẽtissima signa de amicitiis romanorum & nostris demonstrantur æreis tabulis: hactenus in Capitolio permanẽtibus & in posteris permansuris. Omniũ uero expositionẽ tanq; supfluam & fastidiosam recusaui: nullum credens tam difficillimũ inueniri: qui uel opinetur Romanoꝝ humanitatẽ minime circa nos

extitisse:quam sepius offenderunt:nos quoq; de quibus retulimus nequaquam mentitos eē eos cognouimus. De amicitiis quidem romanorum & nostris illis tpibus factis retulimus. Eodem uero tē pore seditionem per Syriam ac occasionē cōtigit fieri. Bassus Cecilius pōpeianoꝝ partium fautor:fidias sexto Cæsari faciens interfecit eum: ipse uero cū suis militibus regē gubernacula tenuit. Tunc etiam maximum bellum circa Apamiā cōmissū est cū ducibus Cæsarianis:quibus & antipater auxilia cum filiis destinauit: memoriā habens beneficiorū cesaris. Quapropter & punire pemptores eius iustum putauit. Bellū uero cōtraheret:Marcus quidē uēit a roma a sexti successionem. Cæsar autem interficitur a Cassio uel Bruto in senatu: cum principatum tenuisset tribus annis. & mensibus sex:q; & per alios conscriptores dictum est.

Vt Cassius defuncto Cæsare cum contra Iudæam ascendisset:& prouinciā deuastasset septingēta talenta ab eis exegit: & qualiter Herodes pactionem pecuniaꝝ Cassio studiosus apparuisset:& mors Malchi:qui contra Herodem seditionem excitauit. CAP. XXII.

POst Cæsaris autem interitionem: cum bellum conflatum fuisset principibus romanoꝝ: oibus pro exercitu congregando dispsis: Cassius ad Syriam puenit. Qui cū Apamenū exercitum accepisset obsidionem soluens:ambos sibi coniūgit: Bassum & Marcum:& ciuitates circumeundo:milites cum armis conglomerabat: & fiscalia grauia eis ipone bat:a Iudæa uero populus q̄ septingenta talenta pecuniarū exegit. Antipater aūt cum uidisset in maximo timore uel turba negotia constituta: diuidit pecuniarum exactiones:utroq; filio eas tradens: herodi quas difficilius exigi putabat: reliquas uero aliis præcepit colligere. Cunq; primus Herodes a Galilæa collegisset quanta fuissent ei statuta: necarrius iter amicos a cassio recipit. Nam statuerat romanis obsequi: & fauorem eorum sibi laboribus alienis parare. Alii autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebant:quarum Cassius q̄tuor maximas captiuauit. i. Gosnā:& amathūtem: nocnon & Liddam & thānam:qui etiam Malchū pœne pdiderat:nisi Hyrcanus per antipatrum centū talenta de suo ei misisset: & ita impetum eius fregisset. Sed cū Cassius cum multis pecuniis a Iudæa discessisset Malchus insidias Antipatro parabat: dum interitū eius principatui Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens:discessit trans Iordanē:ubi exercium arabicum:simul & prouincialem congregauit. Malchus aūt callidus existēs:iureiurando iutabat se insidias ipsi: uel filiis eius non fecisse:satisfaciens ei. Nā Faselo hierosolymam regente:Herode uero tenēte armorum custodia nequaq̄ se talia facere uel in aīo habuisse dicebat. Vnde recōciliabatur cū Antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret:audiuit nouis rebus per Iudæam Malchū studere:& uenit:quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigisset: nisi antipater eū petendo liberasset:nescius q̄ suum interfectorem Malchū liberaret. Igitur Cassius & Marcus exercitu,cōgregato:ducē herodē totius Syriæ fecerunt naues ei cum toto exercitu cōmendantes: ꝓmiserunt ēt regem eū Iudeæ post bellum ordinare quod iam tunc contra ātonium & iouenē Cæsarē immineret. Tunc magis ueritus Malchus:antipatrum repellere cogitabat. Cūq; hyrcani pincernā pecuniis redimisset:nā uterq; apd eum epulabatur ueneno hunc uiꝝ interfecit: & milites armatos habēs ciuitatē obtinuit. Et cum insidias Malchi contra patrem suum herodes uel Faselus intellexissent: & uindictā inferre cogitassent: Malchus iureiurando antipatri negabat interitū. Cuius uita summis laboribus patriam protegens: ita finem inuenit. Filius uero eius herodes:ultionem qdē patris exigere cogitauit: & cum exercitu cōtra Malchū uenit:Faselo uero priori placuit dolo magis hoiem supare: ne belli ciuilis initium facere putarentur:& satisfactionē Malchi suscepit: & credere simulauit: nihil eū ad patris iteritū cōmississe. Sepulchrum ēt patris ornatissimū construxere. Sed cū Herodes ad samariā pueniisset: & iuenisset eam afflictam refouebat: & ita inter eos certamen est dissolutū. Interiecto deinde breui tpe celebratione tabernaculorū instante:cū militibus suis herodes in ciuitatē aduenit. Quod cū Malchus cognouisset ueritus hyrcanum flexit: ut nequaq̄ permitteret eū ingredi ciuitatē. Hyrcanus quidem paruit:cāq; talem interdictionis ꝓposuit: q̄ nō deberet multitudinem alienigenaꝝ ieiunāti populo superinducere. Sed Herodes p̄cepta negligens:noctu ciuitatē ingredit. Tunc Malchus licet metueret:dissimulationem tamen nō refutauit: sed antipatrū ut amicū antiquū manifeste plangebat: custodiam uero corporis sui latenter habebat. Placuit uero ēt herodi:non redarguere dissimulationem eius:sed contrario muneribus ei blandiebatur. Cassius tamen de patris interitu herodi mandauit:q̄tenus Malchi crudelitatem cognosceret. Qui scripsit p̄cipiens ei patris obitum uidicare: millenariis quoq; intro mandauit: Herodis sequi uolūtatē. Tempore uero quo Cassius Laodiciā cœpit: accesserunt ad eum optimates pariter coronas ei: uel pecunias deportantes. Herodes itaq; superat Malcho ibi ueniente se ulciscī. Sed cum ad Tyꝝ Phœniciæ peueniisset Malchus:causamque opinatus esset: maius quidem conatus est agere: ita ut filium in tyro obsidem consistentem:in ciuitatem ingressus furtim uoluisset auferre:& ad Iudæam seuerti credent gentem Iudæorum contra Romanos excitaturum:& deiecto hyrcano regnaturum:dum bello Cassius ab Antonio occupatur. Consiliis tamen eius deus restitit. Herodes quoque eius intelligens uoluntatem:transmisit famulum:q̄si hospitalia paraturum quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc simularet. ad millenarios tamen uere dixerat: quatenus ammoneret eos contra Malchum cum gladiis exire. Qui cum

exiſſent:& iuxta ciuitatem eum conueniſſent:per latus hominem vulneribus confoderunt. Hyrcanus uero cum factum intellexiſſet:obſtupuit:rediens ad ſe conſuluit Herodem: quod eſſet factum: uel qui Malchum interfeciſſent. Cuiq; herodes reſponderet Caſſium hoc iuſſiſſe:laudauit factum nam maliuolum & nimis patriæ eum peruaſorem eſſe criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in Antipatro cõmiſſa Malchus pœnã ſoluit. Craſſo uero diſcedẽte de Syria:maxima per Iudæam cõcitatur turba in hieroſolymis:cum Fœlix cõtra Faſelum una cum militibus armaretur. Herodes ãt ad Fanium rectorem damaſci proficiſcens:cum hoc audiſſet:& in fratris ſolatium feſtinare cuperet: egritudine prohibetur. Faſelus tamen Fœlicem ſuperans:in aliqua eum turre concludit:quem poſtea ſub pactionis fœdus dimiſit: Hyrcanum pene accuſans: q̃ multa ſub beneficia prætermittens: inimicis ſuis fauorem impenderet. Itaq; frater Malchi multa tunc occupans loca obtinuerat:& Maſadam omnium munitiſſimam:contra quem herodes inualitudine liberatus exercitum duxit:& auferens omnia loca quæ compræhenderat ſub pactionis lege eum dimiſit. Antigonus aũt Ariſtobuli filius ut militiam congregauit: & Fanium pecuniis redemit: Ptolomeus Minei eum propter cognationem ad Iudæam ducebat:auxiliũq; etiam ei præbebat Mariõ quem reliquerat Caſſius tyrioꝝ tyrannũ. Nam hic Syriam omnem potẽtiam capiens cuſtodiuit. Marion autẽ Galilææ finitima inuadens:tria eius caſtella occupauit. Cõtra quem herodes cum ueniſſet:oĩa quæ ille tenuerat abſtulit. Tyriorum uero cuſtodes cum humanitate dimiſit:quibuſdam etiam & dona præſtitit:propter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo egiſſet obuiauit antigono: & prælio commiſſo uicit:& pene altiora Iudææ tenentem fortiter expulit: victoriaq; potitus ad hieroſolymam uenit: ibiq; coronas ei tam hyrcanus quam populus ob uirtutis p̃mium offerebãt. Nam cognatus hyrcani per affinitatem credebatur:ideoq; magis defendebat eum ueluti ductuꝝ neptem ſuam fratris Ariſtobuli filiam:ex qua trium maritum extitit:& duaꝝ fœminarum pater. Habuit ſiquidem priorẽ uxorẽ noĩe Doir popularem ex gente noſtra:ex qua prior filius ei concipitur antipater. Caſſium itaq; cum Antonius & Cæſar in philippenſi campo uiciſſent:ſicut & ab aliis demonſtratum eſt:poſt victoriam Cæſar ad italiã redeiit:Antonius autem ad aſiam regreſſus eſt. Cũq; ueniſſet in bithyniã:legationes undiq; obuiauerunt ei. Tunc & Iudæorum nobiliſſimi accuſabãt Faſelum & herodẽ:dicẽtes:noĩe tantum hyrcanum regem extare:hos uero oẽm ptãtem ui poſſediſſe. Herodem tamẽ Antonius maxime honorauit:cum ad eum ueniſſet ſatisfacere pro accuſatiõibus: pp quod accidit aduerſarios eius nec ſermone aliquid impetraſſe: nam hoc acquiſierat pecuniis herodes ab antonio. Sed cũ Epheſi perueniſſet antonius:deſtinauit hyrcanus princeps ſacerdotum:noſtraq; gens legationem ad eũ:auream depotantem coronam:& ſupplicantem: quatenus Iudæos a Caſſio abductos non extante bello ſcriberet ad prouinciam liberos relaxari:terrãq; tpibus Caſſii ſubreptã reſtitui. Antonius uero iuſtas Iudæorũ poſtulationes conſiderans:reſcribit Iudæis & hyrcano:mãdãs etiam ſimul & Tyris decreta hmõi continentia. Marcus antonius iperator: hyrcano principi ſacerdotũ & rectori gentis Iudeorum ſalutem. Si ualetis lætamur:ualeo & ego cum exercitu meo. Lyſimachus Pauſanie:uel Ioſippus minei uel Alexander Theodori legati: Epheſi ad me ueniẽtes:priorem Romæ confectã legationem renouarunt:& hanc quoq; pro te tuaque gente ſedulo diſpoſuerunt: dum demõſtrarent tuum erga nos fauorem. Quod dum intellexiſſet ex decretis & ſermonibus familiaritatem erga nos ſeuare:moreſ que optimos ueſtros:& religionem conſideraſſem:proprium te nobiſcum eſſe iudicauimus. Sed cũ totam aſiam noſtri populiq; romani aduerſarii percurriſſent:qui nec ciuitatibus nec templis pepercerunt:nec iuſiurandum quod ſtatuerant quicquam ſeruauerunt: nos non tam pro eoꝝ tantum crimine:ſed uelut pro cõmuni oĩum ſalute in auctores ſceleꝝ quæ in Iudæos uel alios cõmiſſa ſunt uindicauimus. Quoꝝ facinore ſolem auerſum exſtimauimus:q̃ talia in Cæſare commiſerunt. Impias uero eorum inſidias Macedonia tanquã in ſuo nefandiſſimo receptaculo ſuſcepit cum ſceleratiſſimas eorum malignitates partes Philippenſes campi obtineãt:quæ loca maxima uſq; ad mare:montesq; munitos occupauerant:ut pene cunctos tranſitus ſicut unum introitum cuſtodirent: quos ad eorum damnationem pro conatibus iniuſtis grauatos deuicimus. Sed & Brutus cum Philippis confugiſſet:circumſeptus a nobis: eiuſdem perditionis merito cui Caſſius particeps inuentus eſt. Quibus oppreſſis: impoſteꝝ pace frui licebit:& aſiam reſpirare a bellorum afflictione liberatam. Igitur cõem pacem facimus cum auxiliatoribus a deo nobis donatam:& tanq̃ de maxima peſte Aſiam releuatam:per noſtram refouemus uictoriam. Memores ergo ueſti gẽtẽ Iudaicam curauimus reddere lætiorem. Litteras quoque per ciuitates propoſui: quatenus ſiqui liberi ſeu ſerui uenundati ſint: ſub. C. Caſſio: ſeu per duces eius abſoluantur. Super hæc & donationibus a me uel dolobella clementer oblatis:uos uti copio:necnon & Tyrios uiolentos uobis eſſe prohibeo: uel quantacunque poſſidẽt Iudæi competẽtia:reſtitui præcipio: coronam uero quam deſtinaſtis accepi. Marcus Antonius imperator: Tyriorum magiſtratibus curiæ populoq; ſalutem. Cum mihi occurriſſent Epheſi Hyrcani principis ſacerdotum: & rectoris Iudæorum legati: dixerunt prouinciam uos eorum tenere:quam in uaſiſtis ſub aduerſariorum noſtrorum Tyrannide. Quod uos pro imperio bellum ſuſcipientes:iuſta & pia prouidentia uindicauimus: obliuioſos gratiæ: uel tranſgreſſores iuſiurandi punientes. Volo ergo & neſtram pacem cum auxiliatoribus noſtris conſtare: quæ ab hoſtibus

accepiſtis:hæc non concedimus niſi reſtituantur.Nam neq; prouincias:nec exercitum quiſquam illorum ſenatu præſtante ſuſcepit:ſed uiolenter ſurripuit:dum auxilium eis præberēt qui iniqua cōcupiſcunt.Quapropter cum illi pœnam dediſſent:noſtros auxiliatores p̄cipimus ſine mora recipere quæ prius poſſediſſe noſcuntur.Vos quoq; ſiqua prædia Hyrcani rectoris Iudæoꝝ pauloante.C. Caſſio bellum illicitū producēte cōtra noſtrā prouinciam ablata poſſidetis reddite:nec aliquā uiolētiam eis ingeratis:unde lædi poſſint.Siquid uero iuſtum contra eos habetis:dum ad locum uenerimus:liceat allegationibus uti:nos aūt auxiliatoribus ſingula iuſta conſideratione ſeruauimus.M. Antonius imperator:Tyrioꝝ magiſtratibus curiæ populoq; ſalutē.Edictū meū uobis deſtinaui:de quo curā uos habere præcipio:quatenus in tabulis publicis deſcribat litteris latinis uel græcis:& loco eminētiſſimo deſcriptū ponat:unde ab oībus relegi poſſit.Marcus Antonius īpator ac triūphator dixit.Quomodo.C.Caſſius alienā ,puīciā ſub exercitu cōſtitutā & auxiliatores dep̄dauit:& deuaſtauit Iudæoꝝ gētem:amiciſſimam populo Romano:arrogantiā illius armis conculcantes:edictis & decretis ab illo dep̄data renouamus:ut reſtituantur hæc nobis noſtris auxiliatoribus:& quāta corpora Iudæorū uenundata ſunt ſicut prius libera remittant:& poſſeſſiones prioribus dominis reſignent.Siquis aūt his noſtris edictis non obedierit:ulciſci in eo ſatiſfaciētes cauſæ promittimus. Hæc eadem & Sydoniis:& Antiochenis:& Arabibus conſcripſit:quæ tp̄e oportuno referemus:ut ſigna prouidētiæ Romanorū circa noſtrā gētem extitiſſe clareant.

De morte legatoꝝ Iudææ:qui cum ad Antoniū poſt uictoriam Macedonicā:in Syriā ueniſſent: indignantē inuenerunt:q; Herodem accuſarēt. CAP. XXIII.

POſt hæc autem dum Antonius ad Syriam pergeret:Cleopatra ei per Ciliciam obuiauit & amore ſuo detinuit:ubi iterum cētum potētiſſimi Iudæorum ad eum perueniūt accuſantes Herodem cum Faſelo:Contradicebat aūt eis Meſſalla defendēdo iuuenes Hyrcano, præſente:qui ſocer iam herodis erat.Cūq; ambas partes Antonius audiſſet: conſuluit hyrcanum:qui magis gentem obtinerent.Illo uero reſpondente herode:& fratre eius:Antonius familiaritatem cum eis habens propter paternam hoſpitalitatem:quam cum Gabinio pater eorum p̄ſens fecerat:hos quidem ambos tetrarchas ordinauit:& commiſit eis Iudæorum negocia.xy.autem ex reſiſtentibus ligauit ut eos occideret:niſi recuſaret herodes.Sed neq; ita de relegatione reuerſi requieſcebant.At cum Antonio rurſus in Tyro occurriſſent:multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius Antonius:præſidibus locorū præcepit legatos Iudæorū nouis rebus ſtudētes torquere:& herodi præbere principatum.Mox autē herodes ſedentes ante ciuitatem cum hyrcano nunciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamen uenirēt:ne magnum malū eis eueniret.Cui dum quidam non conſentirēt recedere:& quaſi contrarii reſtitiſſent:Mox Romani milites decurrētes cum armis eos inuadunt:& quibuſdam ex ipſis perēptis:multos uulneribus laniabant:reſiduiq; fugiētes cum nimio metu ad propria redierunt.Clamante uero populo contra herodē:incitatus Antonius uictos interfecit.Secundo tamen anno Syriam obtinuit Pacorus regis filius & Barzafranes ſatrapa Parthus.Quo tp̄e & Ptholomeo minei defuncto:filius eius lyſanias in regno ſuccedēs:componit amicitias cū Antigono Ariſtobuli filio:Satrapāq; prædictum ſibi cōiūxit: cuius & amicitiis nimis confidebat.

De expeditione Parthorum contra ſyriam:per quam Ariſtobuli filius Antigonus regno reſtituitur. CAP. XXIIII.

ANtigonus autem promittit millē talenta:& quingētas mulieres Parthis offerre:ſi hyrcanum principatu priuarent & ipſi traderēt:herodemq; cum ſuis interficerent.Quod non compleuit:licet Parthi contra Iudæam expeditionem paraſſent:ducente eos Antigono.Nam Pacorus per maritima:Satrapa uero Barzafranes per mediterraneam īgreditur.Tunc Tyrii excludunt Pacorum:Sydonii autem uel ptholomēſes ſuſcipiūt turmam equitū:quam idem Pacorus in Iudeam deſtinauerat:uexaturā prouinciā:& Antigonū adiuturam ducē pincernarum regis eis proponēs.At cum a Carmelo mōte quidam Iudæorū ad Antigonum ueniſſent parati ad auxilia:per quos ſperabat partē aliquā prouinciæ Antigonus capere.i. ad locū qui primi nuncupat:dumq; ei quidam occurriſſent:ad hieroſolymā cum ſuis aſcendit:ubi ēt congregatis multis:contra reginam aulā peruenire ſtatuit:& hanc expugnare:niſi Faſelus & herodes prælio per ſorum cōmiſſo eos uiciſſent:& cum eum in tēplo concluſiſſent:ditigunt armatos ut propinquas domos tenerent:quos populus cū ipſis domibus igne conſumpſit:quam iniquitatē paulopoſt herodes a reſiſtentibus ultione exegit.Cūq; ſingulis diebus inter ſe iacularentur:expectabat populus multitudinem de prouincia in quinquageſima celebratione uenturam.Inſtante ergo feſtiuo die:cum in ciuitatem multa milia hominum armata uel inermia congregarentur:compleuerunt templum cum ciuitate qui uenerunt :præter aulam quam herodes cum paucis militibus cuſtodiebat. Cūq; Faſelus murum ſeruaret: Herodes cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Qui cum fortiter pugnaret:& multa milia fugaret:multi ad templum:quidam etiam ad exteriorem uallum confugierunt. Nam & Faſelus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux Parthorum cum paucis equitibus Antigono petēte ad ciuitatem peruenit:in proſpectu quidē tanq; ſeditionē ſoluturus:ue-

rum antigono principatum præſtaturus. Cui dum Faſelus occurriſſet: & hoſpitio ſuſcepiſſet: Pacorus dolum aliquem meditatus flectit eum legationem ad Barzafranē deducere. Faſelus itaq; nihil ſuſpicatus acquieuit: licet Herodes minime approbaret propter Barbarorum perfidiā. Sed tamē Pacoro aliiſq; properare hortantibus perrexerunt legationem ferētes Hyrcanus & Faſelus. Pacorus uero cum ducentos equites & decem horum qui liberi dicuntur eis reliquiſſet præceſſit. Cūq; Galilæam intraſſent: cum armis eis occurrunt prouinciæ cuſtodes Barzafranis: & primum quidē eos ſtudioſe ſuſcepit. ac munera præſtitit: poſt uero eis contexebat inſidias. Faſelus tamē cum ſuis ꝓpe mare reuertebatur. Vbi cum audiſſet Antigonum promiſiſſe Parthis mille talenta & mulieres qngentas: in ſuſpitione iam Barbaros habebat. Necnon & noctu inſidias ſenſerat: dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiam circundatam. Tunc quidem capi habuiſſent: niſi expectaſſent Parthi uſq; quo Hierosolymis Herodes compræhenderetur: ne his prius interfectis: ille ſentiens diffugeret. Faſelo ergo cum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare: propenſius autem Oſellius quia hoc a Sara malla ditiſſimo tunc Syriorum audierat: nauesq; ad fugam tunc promitteret. nam iuxta mare fuerant: ille minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt. Cūq; ad Barzafranem acceſſiſſet: non æqua inquit te facere uideo: dum talia de nobis cogitas. Nam ſi pecuniis eges: plures tibi ab Hyrcano proferentur quam Antigonus promiſit: immo etiam nimis acerbum ē. ſi legatos qui ad te cum fide uenerunt interfeceris. Tunc Barbarus eo dicente hæc: iurabat nihil uerum eſſe: ſed falſa eum ſuſpitione turbari. Et hæc dicens: ad Pacorum perrexit. Quo eunte: Parthi quidam Hyrcanum & Faſelum ligauerunt: multa de periurio Parthos increpantem. At ille pincerna qui contra herodem deſtinatus fuerat habēs mandata ut eum foras murū procedētē compræhēderet: ātēq; hoc faceret nuncii miſſi a Faſelo indicauerunt pthoꝛ pfidiam. Cūq; audiſſet herodes ab hoſtibus eos ligatos: cū q̄relis accedit ad Pacoꝛ: Parthorūq; nobiliſſimos: q oēm cām ſciētes diſſimulabant: & dicebant eū oportere exire foras murum ad occurſū litteras deportantiū: ne ab aduerſariis tenerent. nam uenisſe dicebant ut demonſtrarēt quantū Faſelus proeciſſet. Quibus herodes minime credidit: audiēs ab aliis fratris compræhenſionem: necnon & ſuaſionem filiæ hyrcani quam ſibi deſponderat: de Parthis ſuſpicabatur. Quam cum alii non attenderent: ipſe obediebat mulieri ſapientiſſimæ. Dumque Parthi cogitarent: quid fieri oporteret: nam non eis uiſum eſt palam tam maximum principem compræhendere: & impoſterum diſtuliſſent: Herodes credens magis quæ de fratre uel de Parthorum inſidiis audierat: quam aduerſariis conſentire: ueſpere ueniēte deliberauit euitare aduerſariorum pericula. Igitur egreſſus eſt cū armatis. Cunq; mulieres ſuper iumēta ꝓpoſuiſſent: matrē ſuam & ſororem: & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam: qui fuit Ariſtobuli filius & huius matrem Hyrcani filiam: & nouiſſimum fratrem: omniaq; in uia neceſſaria: & reſiduum populum ad Iudæam feſtinauit: hoſtibus ignorantibus. Quorum nullus tam duriſſimus natūra reperiri potuit: qui non cum ꝓſentia cerneret miſeraretur eorum: uidendo mulieres cum infantibus ducilachrymantes & congementes ꝙ a patria diſcederent: & nihil iam de ſe bonum expectarent. Sed Herodes fortiter atrocitatem rei ſuſtinens: & magnanimus contra omne periculum: per uiam unum quemq; confidere hortabatur ne traderet ſe meſticiæ quæ poſſet eius fugæ nocere in qua ſola ſpes ſalutis eorum depoſita eſſet. Et illi quidem Herodis perſuaſionibus calamitatem ſufferre tentabāt: ipſe uero pene ſeſe interemit: dum iugo conuerſo mater eius mortis periculum ſuſtineret. Cuius ꝓpter paſſionem & timorem ne hoſtes eos perſecuti: remorantes: circa paſſionis curā cōpræhenderēt ſuum gladium euaginauit: ſeque perimere conantem tenuerunt ꝓſentes uiri dum dicerent: non oportet inimicis ſatiſſacere. Nam non hoc eſſe fortis: ſi quidem ſe de periculis liberans: amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulſus: facinus quod i ſe cogitauerat prætermiſit: matremque curans pergebat uiam propoſitam: & celerius ad Maſada caſtellum peruenit. Cunque multas pugnas contra Parthos excurrentes egiſſet: totas obtinuit. In fuga uero nec iudæis pepercit: qui eum a ciuitate. lxx. ſtadiis ſunt hoſtiliter perſecuti. In illo ergo loco ubi iudæos confudit: poſtea regnum accipiens: aulam optimam conſtruxit: ciuitatemque ædificauit: quam Herodion appellauit. Cunque ad idumæā in Riſa uico peruenisſet: frater eius ioſippus obuiauit ei: cum quo conſilium de omnibus quid fieri debuiſſet aſſumpſit: nam magna multitudo eum ſequebatur præter peregrinos conductos milites. Oppidum uero Maſada in quo propoſitum eis erat effugere: paruum erat ut tantum ſuſciperet populum: e quibus pluſquam nouem milia dimiſit: præcipiens per idumea ſeſe liberare: præſtans eis uiæ ſtipendia: neceſſarios uero in oppidum adducens peruenit Cūque ibi depoſuiſſet mulieres quæ octingētæ fuerunt: tritico uel aqua: uel aliis oportunis aſſumptis in oppido ſufficienter conſtitutis: ipſe ad Petras arabiæ receſſit. Parthi uero mox die facto: cum uniuerſam Hyeroſolymā: & palacium deprædaſſent: Hyrcani tantum pecunias non tangebant: quæ uſque ad trecenta talenta fuerunt. Sed & mulieres herodis euaſerunt: illæ magis quas deportauerat per prouidentiam ſuam ad idumæam. Dūque Parthis ciuitatis pecuniæ non ſuffeciſſent: prouinciam exeuntes uaſtabant: & Mariſſam potentiſſimam ciuitatem expugnauerunt. Antigonus itaque cum ſic ad iudæam a Parthorum rege introduceretur: faſelum & hyrcanum uinctos ſuſcepit: nimis autem cruciabaſ ꝙ mulieres fugiſſent: quas hoſtibus dare promiſerat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus eſt.

Veritus autem ne multitudo Hyrcano quondam regnum restituere: dum adhuc a Parthis custodiretur. aures eius amputauit: molitus ne posset rursus ad eum principatus sacerdotii peruenire propter hanc diminutionem: dum lex hunc honorem iussisset integros tantum obtinere. Sed Faseli miret quisq; fortitudinē. Qui cum sciret se occidendum: non mortē putauit atrocem esse. Sed sub inimico perire amarissimum iudicauit. Cūq; non haberet manus a uinculis solutas: & aptas ad iter faciendum se ipsum: saxo caput suum percutiens: uitam finiuit. Dicunt aūt: q; uulnere maximo confectum præcipiens Antigonus medicis tanquā curandum interemit: mortiferis medicaminibus superpositis in uulnere. Cum itaq; necdū ad integrum animam amitteret Faselus: a quadam muliere audiens fratrem Herodem aduersarios uitasse: satis internitionē uiriliter & prone sustinuit: dum reliqueret mortem suam uindicaturum: & super inimicum ulciscī ualentem. Herodem interea magnitudo circūuenientium malorum non terruit: sed faciebat eum sagaciorem. Nam ad malchum Arabum regem multa prius sibi beneficia debentem: remunerationem acceptutus perrexit: & quot magis opus habuisset tua pecunias sumere: seu sibi debitas: seu per donationem dandas: quia multa impetrauerat Malchus ab eo. Qui dum fratris interitum non audisset: æstimabat eum ab hostibus redimere Tyriis argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat autem & Faseli filiū: septimum annum ætatis ducētē: quatenus pignus eum Arabis deponeret. Sed cum nuncii obuiassent: & dixissent ei Malchum iussisse ut a prouincia sua discederet: quodque Parthi præcepissent nequaquam Herodē suscipi: quæ occasiōe usus est ne debitum solueret: nam & nobiliores Arabes ad hoc eū irritabant: quatenus pecunias lucrarer depositas: uel acceptas prius ab Antipatro: respondit Herodes: nihil eos grauare uenisse se: sed locuturum rem tantum necessariam suis negociis. Postq; autem ei uisum est discedere: caute pergebat cum paucis ad Aegyptum: uenienq; in quoddam templum remoratus est. Postero uero die cū Andrinoco rura peruenisset: interitum fratris sui audiuit. Malchus autem pœnitens persequebatur Herodē: cui minime propinquauit ad Pelusium festinantem. Cunq; inuenisset classem applicatam: prohibebant eum Alexandriam nauigare. Ille uero præsides appellauit: a quibus cum multa ueneratiōe perductus in ciuitatem: a Cleopatra suscipitur: quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere Romam festinantem licet tempestas esset & Italia plena seditionibus nunciaretur. Vnde cum nauigasset ad Pamphiliam hieme atrocissima: uix ad Rhodum deducitur. Quos duos sibi amicissimos occurrere cum uidisset: Sabinum & Ptholomeum & inuenisset ciuitatem bello Cassii deuastatam: quamuis inops esset: tamē benefacere eum non piguit: sed & super uires suas largitus ad eam renouandam donauit pecunias. Cunque triremes construxisset & nauigasset cum amicis ad Italiam in Brunduſium deducitur: & exinde Romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit quæ contigissent ei per Iudæam & qualiter frater eius Faselus a Parthis interemptus: & Hyrcanus captiuus teneretur: & q; Antigonum regem ordinassent mille talenta promittentem: & mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere suo fuissent: & q; suas noctu perduxisset & uitasset inimicorum manus: multas passus calamitates. Post uero deflebat periclitari suos familiares dum obsiderentur: & quemadmodum hieme nauigasset: contemnens pericula: dum festinaret ad eum: in quo solo spes suas & auxilium firmum posset.

Quemadmodum Herodes cum Romam uenisset: multasq; pecunias promisisset: & a senatu uel Cæsare rex Iudeæ pronunciatus est. CAP. XXV.

ANtonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus deflēs: q; in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur: necnon & memor amicitiæ patris eius Antipatri: & promissionis pecuniarum: quas Herodes præbere promiserat: si rex eēt: quēadmodum & prius Tetrarcha ordinatus: multomagis tamē propter odiū antigoni: dum seditiosum & a romanis eū inimicissimum arbitrarer: ppēsior erat Herodes apud eum. Cæsar quoq; pp Antipatri expeditiones quas ad Aegyptū patri suo pduxit & hospitium uel omnibus fauorem quem exhibuit: præstans Antonio nimis pro Herode studens ad petitiones & ad auxilium de quibus Herodes petierat: paratior erat. Cunque senatum congregasset Messalla & Atratenus Herodem præsentantes: de patris eius rebus gestis intimabant: & quem circa Romanos ipse habuisset fauorē: simul etiam Antigonum accusabant: hostem eum manifestum pronūciantes: nō solum ex his quæ prius commiserat: sed quomodo & nūc a Parthis pricipatum Romanis negligentis acceperat. Cum uero Senatus pro his commotus: fuisset: Antonius insinuabat quemadmodum & contra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cūq; hoc omnibus placuisset: decreuerunt eum creari regem. Summum tamen: fuerat Antonio erga Herodem studium: quomodo ei & tantum principatum insuperate acquisiuit: quem minime petiturus ascenderat. Nunquam enim putabat Romanos sibi daturos regnum: quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suæ uxoris id præbere uolebat: qui nepos per patrem quidem Aristobuli: per matrem uero Hyrcani fuerat: quem postea interfecit: quod apto tempore referemus. Sed cum intra septimum diem contulisset ei senatus quod nullatenus sperauit: & ab Italia discedere fecisset: senatu dimisso: Herodem medium habentes Antonius & Cæsar exierunt præcedentibus aliis consularibus: immolaturi & deposituri senatusconsultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pauit Antonius: cu-

ius initium fuit centesima uel octogesimaquarta olympiade:consulibus.C.Demetrio Albano secu
do:&.C.asione.Quo tempore Antigonus Masada obsidebat:plenam omnibus prosperis: tantum
uero deficientem aquis.Quampropter & frater Herodis Iosippus dum cũ ducẽtis familiaribus fuge
re cogitat ad Arabas:dum audiret Malchũ sui pœnitere pro his quæ in Herode commiserat:prohi.
buit eũ deus:qui nocte tantam pluuiam misit ut receptacula cisternarũ cuncta complerent.Qua co.
pia recreati exeuntes contra Antigonũ confligebant:quibusdam palam:aliis uero furtim:quorum
etiam multos in congressionibus prostrauerunt.Ventidius autem eodem tempore Romanis dux
transmissus quatenus Parthos a Syria prohiberet:Iudæam peruenit:manifeste quidem tanquam Io
sippum adiuturus:omnis uero eius machinatio erat:ut ab Antigono pecunias acciperet.Igitur cum
prope Hierosolymam castra posuisset: & satis pecuniarum ab Antigono sumpsisset : ipse quidem
cum ampliori malitia discessit:& ut non manifestaretur pecuniarum acceptio: Silonem cum qua.
dam parte militum ibi reliquit:quem similiter Antigonus remunerabat: ut nihil se molestaret:pe.
tens rursus sibi Parthos adiutores.

De nauigatione Herodis ab Italia in Iudæam:pugnaque contra Antigonum:militiaque Roma
na:& Sylano duce. CAP. XXVI.

HErodes aũt ab Italia cũ ad Ptholomaidam nauigio uenisset:& congregasset non pa
uam expeditionẽ ex peregrinis simul & Iudæis:p Galileam cucurrit sup Antigonum.
Conueniebat ẽt cum eo Silo:& Ventidius p dolũ compulsiq trãsmissus ab Antonio
fuerat:ut Herodẽ deduceret. Vẽtidius ergo dum componeret turbas quas p ciuitates
Parthi cõmouerant:in Iudæa pecuniis ab Antigono corruptus degebat:Herodi uero
quotidie uires crescebãt:cui se pene oĩs Galilæa tradiderat. Cũq impetũ fecisset Herodes i Masadã
necessarium putans circũseptos in oppido cognatos liberare:fit illi impedimẽto Ioppe.Nam aduer
sariam eam existẽtem oportebat prius apprehẽdere:ne haberet post se relictũ oppidũ inimicoꝝ ad
Hierosolymã pergens.Cunq; Silonis uoluntate rebellarent iudei:Herodes cum paucis militibꝰ eos
inuadit:& ad fugã conuertit:Silonẽ uero incaute confligentem a periculo liberauit:Ioppẽ quoq; ex
pugnãs:de Masada familiares suos eripere festinabat.Tunc quidam prouincialium pp paternã ami
citiam subueniebant ei:multi uero pp eius gloriam:immo ẽt & alii pp remunerationẽ bñficiorum
quæ ex ambobus acceperant:plures uero pp spem quam in eum tanq̃ in regem habebãt. Antigonꝰ
aũt oportunos transitus eius insidiis & fraudibus ꝓoccupans:nihil:aut p paruũ hostes ledebat.Hero
des ergo de Masada familiares suos Eripiens:& Risan castellum capiens:ad Hierosolymam prope
rauit una cum exercitu Silonis.Et cũ multi fortitudinẽ eiꝰ castraq; ad occidẽtalem partẽ positas ciui
tatis cernẽtes metuerent:patris illius custodes sagittarii eius impetũ amouebant:quidã uero excur
sione facta cũ hostibus decertabãt.Herodes primum quidẽ iussit ꝓconari circa murum:q; bono po
puli præsto esset pro salute ciuitatis:nec manifestoꝝ aduersarioꝝ malitiã recordaret:sed ẽt inimici
simis abolitionẽ delictoꝝ quæ in se cõmiserãt reꝓstatuꝝ esse,pmisit.Antigono uero cõtra dicta He
rotis clamanti Siloni uel exercitui romanoꝝ:q̃a ꝓter suã iustitiam egissent:dum Herodi priuato &
idumæo.i.non integro iudæo regnum darent:cum soliti fuissent hoc gñi præbere dignos:nam & si
nunc de se uel de regno suo grauitet ferrent: tamen sacerdotes qui nihil in Romanis peccauerunt
iniusta paterentur:si de honore deiicerent.Cum hæc ad inuicẽ dixissent & ad blasphemias peruenis
sent:Antigonus repellere prope murum uenientes suis præcepit:quia iaculando uel propensius pu
gnando facile procul a turribus eius depulerunt.Tunc & Silo pecuniarum acceptionem reuelauit.
Nam multos ex propriis militibus remisit:dum indigentiam sumptuum reclamarẽt & pecunias ad
alimenta postularent:quosdam uero ad hiemalia loca destinauit.Nam circa ciuitatem loca deserta
erant:eo q; a mĩlitibus Antigoni omnia diruta fuissent:mouitq; exercitum & discedere tentabat.
Herodes autem petebat duces Silonis uel milites ut non se relinquerent a Cæsare uel Antonio uel
a senatu honoratum:nam prouidere eorum inopiæ & facile præbere quæcunque quererent se pro
misit. Post petitionem autem statim ad prouinciam egreditur:nullam occasionem discessionis Si
loni relinquens.Siquidem multitudinem quanta nemo sperabat necessarioꝝ deportauit a Sama
ria:familiaribus suis aministrantibus triticum uel uinum & oleum: & pecora simul & alia diuersa
in Hierichunte deducentibus:prævidens ne per sex dies aliquid militibus deesset.Quæ cum non
latuissent Antigonum:statim misit per prouinciam:qui deberent insidiis prohibere deportatores
alimentorum.Cunq; præceptis Antigoni peruenissent:grandem multitudinem armatorum circa
Hierichuntem congregantes:super montes locati:custodiebant alimenta deducentes. Sed dum
hæc aguntur Herodes non ocio se degebat:sed.x.turmas suscipiens quarum quinq; Iudæorum e
rant:aliæ uero mercede conductæ:necnon & Aequites paucos:ad Hierichunta peruenit.Cũq; ciui
tatem desertam inuenisset:quingẽtos uero excelsa præoccupasse cum uxoribus & cognationibus:
hos quidem ipse dimisit:Romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere:dum plenas domos pe
cuniis reperissent.Igitur custodiam rex in Hierichunte relinquẽs reuertitur:& Romanorum militi
am ad Hiemalia dimisit in Idumæa uel Galilea:uel Samaria.Impetrauit aũt & Antigonus a Silone
pro pecũiarum munere:ut partẽ exercitus Romani in Liddis suscipet pro Antonii satisfactiõe.Ro.

niani itaq; in deliciis erant & ab armis quieti: Herodi uero minime uisum est otium habere: sed ad iudæam fratrem Iosippum cum duob⁹ milibus peditum: & quadringẽtis equitibus destinauit. Ipse uero cum ad Samariam peruenisset: & ibi deposuisset matrem & alios cognatos a Masada deductos ad Galilæam usq; puenit: capturus quædam loca: quæ custodes Antigoni præoccupassent. Perueniens aũt in Sephori: custodib⁹ Antigoni fugatis: in abũdanti prosperitate erat. Postinde cõtra quosdam latrones in speluncis habitantes equitum alam & peditum tria agmina transmisit: quatenus: p hiberent eos: ne latrocinium exercerent. Hæc autem iuxta uillam uocabulo Arbilon fiebant ubi ipse. xl. die cum omni expeditione profectus est. Hostes uero cum conflixissent uerterunt leuum cornu agminis eius: quos ipse inuadens fugauit: suos autem fugientes eo loco constituit: permansit uero contrarios persequens usq; ad Iordanem fluuium: cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam Galilæam cœpisset: præter eos qui in speluncis habitabant: & diuisisset pecunias unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbẽs: ducibus autem multoplus: ad hiemalia eos loca remisit. Sub idem tempus & Silo cum suis ducibus ad eum uenit: eo q; noluisset Antigonus aliměta per hiemalia constitutus præbere. Nam plus mense non eos pauit: sed & misit in circuitu per prouinciam præcipiens: ut omnia dissipassent: & per montes confugerent: quatenus de necessariis nihil habẽtes Romani fame consumerẽtur. Herodes uero prouinciam eorum fratrem suum habere præcepit: simul & Alexandriũ oppidum muro circundare. Qui celerius abundantiam necessariorum militibus præparauit & alexandrium olim dirutum reconstruxit. Eodem tempore antonius quidem athenis morabatur. Per Syriam aũt Vẽtidius Silonẽ accersens contra Parthos: primũ quidẽ mandauit Herodem adiuuare: deinde uero ad se auxiliatores conuocare. Cũq; Herodes contra latrones in speluncis festinaret: Silonem quidẽ ad Ventidiũ transmisit: ille uero contra illos expeditionem produxit. Erant enim latronũ cubilia in montib⁹ abruptis constituta: & per mediũ altissimos habẽtia transitus saxis acutissimis circũdatos: ubi cum omnibus suis familiaribus latebant. Rex autem archas cõfringens: ferreis cathenis ligans: per machinam de uertice montis super eos deponebat: dum nec ab inferioribus: ascẽdere propter acutum montem potuissent: neq; de superioribus contra eos ascendere. Arcæ uero militibus armatis plene erant: falces longissimas habentibus: cum quibus resistentes latrones abstractos occidere prænalerent. Sed depositionẽ arcarum contigit incaute disponi: dum nimis ad alta descẽdissent. Habebant uero intus etiam necessaria. Cum itaq; arcæ depositæ fuissent: nec auderẽt quidem ab spelũcis exire: unus ex militibus gladio accinctus: & ambabus manibus cathenam tenens ex qua arca pendebat: descendit in speluncam: abhorrens moram non audentium exire latronũ. Cum uero prope unam speluncam uenisset: primum quidem iaculis multos fugauit post aũt falce resistentes impellebat ad præcipitia ruere. Cunq; intus ingressus esset: multos occidit: & reuersus in arcam quieuit: timor uero reliquos genitum audiẽtes: & salutis despatio comprehẽdit. Rei autem terminum nox prohibuit: & multi rege concedẽte sese subiectos tradiderunt. Sed & eo modo altera die in conflictionibus usi sunt: ut ab spelũcis latrones exirent: & ante ianuas pugnarent. Milites autem in circuitu siluæ ignem miserunt: & ita multos incẽderunt. Tunc senex quidam intus cum .vii. filiis & uxore relictus est: quibus petentibus quatenus eos dimitteret ad hostes exire stans sup ostiũ spelũcæ: unũquẽq; filiorum suorum exeuntem prosternit: usquequo cunctos interemit: post autem & suam uxorem. Cũq; in præcipitio cadauera iactasset: sup illa se quoq; dedit: mortem pro seruitute sustinẽs: multaq; prius in Herodem uociferatus & infirmitatem exprobrans: licet rex dexteram ei tetendisset: & omnẽ licentiam promisisset. Igitur his actis: iam omnes spelũcas obtinuerat rex. Vbi ducẽ Ptolomeum ordinans: ad Samariam cum sexcẽtis equitibus & tribus milibus peditum discessit: tanquam antigonorum expugnaturus. Prolomeo uero non bene cessit hæc militia: siquidẽ hi qui prius Galileam turbabant: inuadẽtes eum iteremeret. Cũq; hoc feciſſent in nemoribus & in difficillimis locis confugiunt: pdãtes & rapiẽtes omnia: quos reuersus herodes puniuit. Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in munitissimis locis confugerant: obsidione capiens occidit: & castella deposuit. Multauit etiam ciuitates rebellibus extinctis: centum talentis. Interea Pacoro bellis ruente: cum Parthi fugissent: mittit Vẽtidius Machæram adiutorẽ Herodi cum duabus cohortibus & mille equitibus: antonii præceptis obsecutus. Machæra itaq; antigono uocãte præter sententiam Herodis pecuniis corruptus propabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia suspecta habens Antigonus aduentum eius non suscepit: sed fundus eum prohibuit: & demonstrauit eius uoluntatem. Quod ubi Machæra sensit: & Herodem optime sibi persuasisse cognouit: seq; peccasse non audiẽtem ammonitionẽ illius: ad Samau ciuitatem discessit: iudæos uero p uiam occurrẽtes amicos uel inimicos prostrauit: iratus in his quæ passus esset. Rex autem his incitatus: ad Samariam prexit. Vnde ad antonium cum pp hæc deliberaret proficisci: & suggerere: q; talibus auxiliatoribus non egeret: qui magis ei quam hostibus nocerent: seq; ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni: Macheras secutus supplicat ei ut pmaneret: si tamẽ omnibus modis iturus esset: fratrem suũ Iosippũ sibi præponeret: ut debellaret Antigonũ. Itaq; petitus a Machæra reconciliatur ei. Cũq; reliquisset Iosippũ cum militia: psuasit ei ne piclitaretur: neq; Machæræ aduersaretur. Ipse porro ad Antonium festinauit: qui Samosata oppidũ iuxta Eufratẽ obsidebat: cũ eqtibus & peditibus au-

xiliatoribus. Cumq; ad Antiochiã pueniſſet: inueniſſetq; congregatos: qui ad Antonium pergere feſtinabant: timore tamen q̃ in uia barbari multos inuaderent & interimerent non audentes tranſire ipſe eos adhortatus dux itineris factus eſt. Sed eum tamen duas manſiones Samoſatorum ueniſſet inſidiæ barbarorum ibidem locatæ: euntes ad Antonium inuadebant. Nam ſpinis obſtruebant cãporum aditus ubi etiam equitum non paucos ocioſe ſedere Barbari diſpoſuerunt: ut cum ad campum peruenirent: impetum ſuper eos facerent. Sed ut primi tranſierũt: & retro obſeruaret Herodes barbari ſubito ab inſidiis quingenti ſecuti primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum ſuis militibus in eos faciens: ſtatim hoſtes inuadit. Quos cum in fugam uertiſſet. audaciam ſuorum excitauit: & confidenter eos fecit reuerti: qui prius fugiebant. Tunc rege a tergo pugnante: undiq; barbari circundati proſternebantur. Sed cum multa iam direpta fuiſſent uaſa uel ſarcinulæ uel mancipia: uniuerſa rex hæc enpiens pergebat. Porro tamen cum multi de ſilua propinquante eo campis contra eum exiſſent: his confligens ipſe cum cohorte fortiſſima: uertit eos in fugam: multos interimens: oportunamq; ſequentibus uiam præſtabat qui ſaluatorem & propugnatorem eum uocauerunt. Cum autem prope Samoſata perrexiſſet: trãſmittit Antonius exercitum cum ornatu ad occurſum Herodis: hunc ei honorem retribuens auxilii cauſa: nam barbarorum inſidias & impetum contra eos factum audierat. Cunque præſentem alacriter uidiſſet & cognouiſſet ab eo quæ in uia acciderant: amplectebatur: & uirtutem eius laudibus efferebat: & oſculabatur eum: & præponebat ſibi quẽ pauloante regem ipſe monſtrauerat. Sed cum Antiochus non multo poſt oppidum traderet: & a bello deſineret: Soſſio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere: ipſe uero ad ægyptum diſceſſit. Tunc Soſſius duas legiones cum Herode premiſit ad Iudæam: ipſeq; cum ampliore exercitu ſequebatur. Contigit Ioſippum etiam in Iudæa tali modo perire. Hic immemor præceptorum fratris ad antonium euntis: exercitum per montes produxit. Nam quinque cohortes in Machæra dederat ad Hierichuntem properanti: dum uellet triticum metere: & romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis exiſtentibus quorum multi a ſyria delati fuiſſent: aduerſariis eum inuadentibus relictis in difficillimis locis: fortiter pugnans interimitur: cunctum pene exercitum perdẽs: ſiquidem ſex turmæ extinctæ ſunt. Antigonus autem cum inimicos uiciſſet: caput Ioſippi incidit: quod quinquaginta talentis frater eius Ferora redemit. Sed etiam poſt hæc deſerentes Galilæi potentes gentis ſuæ: ſocios Herodis in palude mergebant: multi quoque & in iudea rebellauerunt. Machera autem oppidum Gutam munitiſſimum capit. Nuncii uero cum regi in Daſne antiochiæ nunciaſſent fratris caſum: & ipſo quidem hoc ſperante propter uiſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui uidiſſet: feſtinans proficiſcebatur. Et cum ad montem Libanum perueniſſet: octingentos exinde ſumens: habens etiam Romanum exercitum ad Ptolomaidem peruenit: unde noctu ſuã gens: cum expeditione Galilæam adiit. Cui cum hoſtes occurriſſent: & prælio uicti fuiſſent: in aliquo oppido concluduntur: unde & prius egreſſi ſunt. Dumque congreſſiones facerent: multa tempeſtate commota: nihil ualens conficere exercitum ad uillas propinquas perduxit. At cum antonio ſecunda legio ueniſſet: & qui oppidum tenebant: territi nocte ipſum relinquunt: & rex ad Hierichuntem urgebatur: ultionem exacturus pro fratre. Vbi cum profectus eſſet: potẽtiſſime ſuos pauit. Poſt conuiuium autem cum ad ſuperiorem domum aſcẽdiſſet: dimiſit omnes qui præſentes erant: ubi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus ſubito cecidit: & neminem compreſſit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem eſſe: dum tam maximum & miranda periculum uelociter euitaſſet. Poſtremo die aduerſarii cum a ſummitate montium ſex milia ad pugnam deſcenderẽt: timorem Romanis immiſerunt. Qui cum acceſſiſſent: iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes uulnerabant: & ipſum quidam telo circa præcordia percuſſit. Antigonus autem ad Samariam ducem mittit Pampum nomine: cum aliquanto exercitu: cupiens hoſtibus opinionem de ſe: tanquam de bellatoꝛ p̃ſtare. Machera uero duci Pampo affidebat. Herodes inter hæc quinque ciuitates cum cœpiſſet: relictos ibi duo milia exiſtẽtes interfecit ipſaſq; ciuitates incendẽs rediit contra Pamphum: qui caſtra ſua contra uillam adſunã uocabulo diſpoſuit. Dumq; multi confluerent ad eum ab hierichunte: & ab iudæa: iuxta hoſtes acceſſit: eoſq; audacter percurrentes cum eis confligẽs deuicit. Quos perſequens: pro fratris ſui uindicta occidebat. Quorũ multi dum in domibus armati confugiſſent: tectis auulſis: lapidibus eos deſuper oppreſſit. Quod factum aduerſariorum magis animos confregit: ſperantium futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientium: & niſi tunc tempeſtas grandis deſcendiſſet: & rex ad Hieroſolymam exercitum de uictoria confidente deſtinaſſet: omne opus tunc perfeciſſet: antigono iam fugam meditante: & a ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto: cœnare milites precepit. Ipſe uero cum aliquam domum laſſus intraſſet quo balneum erat pene maximum periculum incidit: quod prouidentia dei uitauit. Nam dudum & cum uno ſequente puero lauantem: hoſtium quidam qui armati in eadem domo pro timore celati fuerant inuadunt. Quorum unus exiit gladium tenens: & per ianuam currit: & poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati: nihilque tamen regem leſerunt. Poſtero die interempti Pampi caput Ferora decidens: pro ultione fratris: Herodi tranſmiſit. Nam is manu ſua illius interfector extiterat. Deſinente uero hieme regreſſus: inde prope Hieroſoly-

nam peruenit: & iuxta ciuitatem castra sua locauit tertio regni sui anno: ex quo Romæ ordinatus erat. Postea rursus sua castra iuxta murũ accedens transmigrauit: unde potuisset ante tẽplũ ciuitas expugnari: sicut & prius a Pompeio: & tribus aggeribus locum circundans turres erexit. Cũq; multa manu ad opus usus fuisset: & siluam decidisset: & opportunos operantibus præposuisset: ipse ad Samariam pro nuptiis discessit: ducturus Alexandri filii Aristobuli filiam: nam hanc sibi desponderat sicut & prius retulimus.

Quẽadmodũ Hierosolymã Sossio uel Herode obsidẽtibus: Antigonus ceperit. CAP. XXVII.

Post nuptias autẽ uẽit Sossius per Phœnicem cum exercitũ p mediterraneam p̃misisset uenit ẽt multitudo equitum & peditũ. Tunc rex quoq; regressus est a Samaria non parum super priorẽ expeditionem producens: siquidem triginta milia fuerant. Oẽs autẽ prope Hierosolymoꝝ muros congregabãtur: ubi circũsedebant p aquilonis partẽ muros ciuitatis. Quoꝝ exercitus erat undecim cohortes peditũ: & sex milia equitũ necnõ & auxiliatores Syri: & duo duces Sylo & Sossius q & ab Antonio missus ẽ auxiliator. Herodes ãt decertabat pro se quatenus ab antigono principatum reciperet: qui Romæ dudum hostis fuerat iudicatus: & pro illo rex Herodes per senatusc̃onsultum ordinatus. Cuni multa aũt alacritate uel certaminibus iudæi qui intra muros cõclusi fuerant: Herodi repugnabãt multaq; pro templo diuulgabant multa etiam pro solatiis populi: tanquã liberante eos a periculis deo: & oĩa foras ciuitatem distrahebant: nequid ad alimẽtum uel hostium uel iumentoꝝ relinqueretur: & latrociniis furtim usi: inopiã eis parabant. Quæ cum herodes p̃spexisset aduersum latrocinia quidẽ in oportunissimis locis insidias parauit: de expensis autẽ longius agmina militum transmittens: uectalia congregabat: ut intra paucum tp̃s multam affluentiam eis necessarioꝝ faceret abundare: manuq; multa frequenter operãtes: tres aggeres citius eriguntur: ætas. n. erat: & nullum uel ab aere uel ab operantibus impedimentum fiebat: sed machinamenta inferentes: murum permouebant: & oĩbus experimentis utebant: nec tamen terrebant intra ciuitatẽ existentes. Nam illi resistentes: contra istos non pauca excogitabant: quædam adhuc imperfecta instrumẽta: alia uero perfecta comburentes. Cũq; ad manus uenissent: non minores Romanis audendo fuerunt: nisi quia disciplina deerat militaris aduersus machinas. Nãq; muros cõstruebant: iam prioribus edificiis euersis: & sub terram fodientibus occurrentes cõfligebant: & desperatione tamen potius quam prouidentia belli usque ad ultimum permanebant: licet magna expeditione obsessi: uel fame magna fatigati: uel inopia necessariorum fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus acciderat. Interea ascendunt quidem super murum uiginti priores: postea uero centuriones Sossii. Nam primus murus captus iam fuerat diebus quadraginta: secundus autem quindecim: & aliquæ circa templum porticus incensæ sunt: quas Herodes antigonum incendisse dicebat odium ei mercatus iudeoꝝ. Sed post dum ibi capta exterior pars tẽpli fuisset: & inferior ciuitas: ad interius sacrarium: & ad superiorẽ ciuitatem iudæi cõfugerunt. Cũq; timuissent ne p̃hiberent eos Romani deo quotidianas immolationes offerre per legatos: supplicãt: permitti uictimas solitas introduci. Herodes aũt dum putaret eos iam quieuisse consensit. Sed cum nihil uideret fieri quæ putasset: imo sortiter repugnare pro antigoni principatu instanter accedens: ciuitatẽ expugnabat: & oĩa statim intermissionibus sunt completa. Siquidem Romani pro mora obsidionis irascebantur: Herodes autẽ nullos ab iudæis aduersarios relinqui uolebat. Occidebant igitur per uicos & per domos quoscũq; inuenissent: fugantes eos & in templo concludentes: neq; infantibus: neq; senibus neq; infirmitati mulierum misericordiã p̃stantes: sed & regẽ destinante & petente ut parcerent: nemo fuit qui dextram retineret immotam: sed furiosi cunctam ætatem extinguebant. Vnde & antigonus nec priorẽ nec præsentẽ fortunam considerans: turre descendit: procidens ante pedes Sossii. Ille nequaquã eum misertus pro calamitate: sed plausibus incõtinenter usus: antigonam eum tanquã fœminam nominauit: quẽ non ut mulierem sine custodia remisit. Et ille quidẽ ligatus custodiebatur: herodes uero prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam festinabat multitudo peregrina tẽplum uidere: & sancta i sacrario cõstituta. Rex autẽ quosdam petens: aliis interminatus multos autẽ & armis uetabat: perditionẽ priorem uictoriam estimans: siquid inuisibilium uisum fuisset. Resecabat etiam rapinas ciuitatis multũ contra Sossium altricatus dicẽdo. Si pecuniis & hoĩbus romani ciuitatẽ euacuauerint: desertæ regionis me regem relinquent: sed & ante ciuibus p̃stratis: breuem uniuersi iudei principatum iudicari: pro repentione necis huiusmodi. Ille uero cum pro obsessione militibus iuste prædam permitti dixisset: respondit ipse se pecunias de suo mercedem singulis præstaturum: & ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali: & ipsi Sossio donauit ut omnes pleni pecuniis abirent. Hæc passio Hierosolymorum ciuitati contigit: consulibus. M. Aggrippa: & Canidio Gallo: centesima & octogesima quinta olympiade tertio mense: in celebratione ieiuniorum: tanquã reuersa calamitate quæ sub Pompeio Iudæis illata est. Nam tunc eodem die captiuitatis uiginti septem anni esse noscũtur. Sossius uero cum aureã deo coronam deuouisset reuersus ab hierosolymis: antigonũ ligatũ ad Antigonũ p̃duxit. Herodes quoq; ueritus ne custoditus Antigonus ab Antonio: & Romã

Antonio

Q

perductum allegationibus suis senatui demonstraret se quidem ex regalibus descendentem: Herodem autē priuatum & q̄ oporteret filios eius regnare pp genus si ipse romanis peccasset multis pecuniis compulit Antoniumut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset: Herodes quidem deposuit. Desitit autem hoc modo Asamonei principatus post centum uiginti annos. Nam de familia clarissima genere uel honore sacerdotali fuerat. Cuius cum multa pro gente iudaica parentes egissent: propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transiit autem ad Herodem Antipatri filium de familia populari: uel genere priuato: & subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Asamoneorum accepimus:

¶ Incipit Liber xv. antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter capta ciuitate per Sossium & Herodem: Antonius quidem Antigonum in Antiochia remisset: Herodes autem quadraginta quinq; ex amicis illius primates Hierosolymorum reuersus extinxerit. CAP. I.

SOssius quidem & Herodes qualiter Hierosolymam coeperunt: necnō & Antigonum captiuum in superiore uolumine demonstrauimus: sequentia uero nunc explanabo. Cum totius iudeæ principatum Herodes sumpsisset: quatuor tunc priuatos sui fautores inuenit: in dignitatibus eos constituit: illos autem qui contraria elegerant non desitit tormentis singulis diebus affligere. Honorabantur apud eum Polion Pharisæus & Sameas discipulus illius. Siquidē obsessis Hierosolymitis isti persuadebant Herodem suscipi: pro quo & recompensatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameas: qui quondam in iudicio dum Herodi pepercisset Hyrcanus prædixerat indicans ei uel iudicibus: q̄ Herodes liberatus eos omnes persequeretur: quod & factum est. Ideo sermones illius adimplēte. Eodem tempore cum Hierosolymam tenuisset Herodes: omnem ornatum ciuium auferēs: in aula colligebat. Ex quo multum pondus argenti uel auri Antonio: uel amicis eius donabat. Interfecit etiam quadraginta quinque priores partis Antigoni. Nam custodes per portas muri disposuerat: ne quid deportari posset cum defunctis. Mortui uero cum excruciarentur: aliquid argenti: aut auri: aut aliud necessarium fuisset inuentum: regi deferebatur nullus: uero malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris: male cō quisita deterius expendebat. Prouincia autem inculta permansit: septimo anno cogente: in quo agricuturam exercere: illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaque cum captiuum Antigonum suscepisset: de liberauit ligatum in triumpho seruare. Sed audiens gentem rebellare Antigono fauentem: donisque Herodis redemptus: iudicauit in antiochia illum perimere: quia nullatenus iudæi quiescerent. Quod testimonio Strabonis Cappadocis confirmatur: ita dicentis. Antonius antigonum Iudæum in Antiochia perductum interfecit. Et nisus est hic primum Iudæorum regem occidisse: dum non æstimaret alio modo sententias iudæorum flectere: quatenus susciperent pro illo constitutum Herodem. Nam nec tormentis subditi regem eum appellari patiebantur tanquam magnum aliquid de prio re principe retinentes. Infamiam igitur uel odium herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo locutus est.

Quomodo hyrcanus primus rex iudeorum & princeps sacerdotum a Parthorū rege Arsace dimissus: ad herodem reuersus est. CAP. II.

QVi uero herodem principatum tenuisse hyrcanum princeps sacerdotum audisset: qui captiuus apud Parthos tenebatur: rediit ad herodem: de captiuitate tali modo solutus. Barzafranes & Pachorus parthorum duces cum captiuos hyrcanum principem sacerdotum prius constitutum: post autem & regem: & fratrem herodis Faselum ad parthos perducerent: Faselus non tolerans uinculorum obprobrium: & omni uitæ præponens mortem gloriosam: ipse sibi suus peremptor fit: quæ prædictum est apparuit. Hyrcanum uero ad Parthos perductum: fratres Parthorum princeps: modestius attendebat: dum nobilitatem de prosapia eius audisset. Quapropter remissum a uinculis: Babyloniæ seruari concessit ubi & multitudo iudæorum hyrcanum tanquam principem sacerdotum & regem: & omnes usque ad Eufraten inde habitantes honorabant. Qui dum his frueretur: & audiret herodem principatum suscepisse mutauit spem suā: ab initio ei amicissimus existens: quem & gratiæ memorem putauit: q̄ eum a questione & mortis damnatione: uel periculo tormentis q̄ liberasset. Sermones ergo iudæis proferebat festinādo ad eū proficisci. Qui uetabant & rogabant eum permanere dicēs: q̄ officiorum simul & honoris in sacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset: præsertim dum nihil ab hierosolymitanis posset promereri pro diminutione corporis: quam ab antigono pertulisset. Retributiones autē nō similes a regibus dant q̄s priuati a benefactoribus accipiunt: mā mutatos eos fortuna puerus: Talia cū ei suggerent: hyrcanus desiderio eundi tenebatur. Cui scribens herodes petebat fratrem &

illic iudæis ſupplicare:quatenus non inuiderent ei una ſecum cõmune regnum poſſidere. Nam extinctiſſe dicebat:quo ipſe gratias ei redderet pro beneficiis:cum eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc ſcribẽs Hyrcano:mittit ad Fratrem legatum Saramallam:& dona multa:ſupplicans: me impediret gratias reddere:quas beneficio deberet. Erat autẽ ſtudium eius non pro hoc: ſed quomodo præter meritũ principatum obtinuerat:timebat ne illi rationabiliter auferetur:& Hyrcanum properabat ſub poteſtate ſua redigere:uel penitus eum diſperdere:quod & poſtea fecit. Tunc tamen flexo Partho: pecuniaſq; iudæis ei dantibus ut uenireti:cum omni eum honore ſuſcepit & in conuentu primum ei locũ & in conuiuiis primum ei lectum concedebat:quem etiam decipiebat patrem uocãdo: & omnibus modis inſidias inopinatas ei parabat. Diſponebat etiam reliquas cum eo ſui principatus utilitates: unde & familia eius ſeditio exarſit. Nam dum obſeruaret ne nobiliſſimus quidam princeps ſacerdotum dei haberetur:inuitauit aliquem ex ignobiliſſimis ſacerdotem de Babylone: noie Ananelum: & huic principatum ſacerdotii deſignauit. Quod non pertulit alexandra filia hyrcani: uxor alexandri:filii Ariſtobuli regis:ex quo filios habuit:unum quidẽ pulcherrimum ariſtobulum noie & herodis coniugalem Mariãnem:forma nobiliſſimã. Turbata ergo & moleſte ferens infamiam filii q; illo ſuperſtite:alter aduena principatum ſacerdotii meruiſſet:ſcripſit Cleopatræ: ſodali ſuo litteras deportante:ut peteret Antonium principatum ſacerdotii filio ſuo p̃ſtare:Sed Antonio negligente petitionem:amicus eius Gellius ad iudæam pp aliquas cauſas peruenisſet:& uidiſſet ariſtobuli pulchritudinem & magnitudinem & iuuentutem:mirabatur:non minus etiam Mariãnem regi cohabitãtem ſtupebat. Vnde Alexandram bonoꝝ liberorum matrẽ exiſtimans:& ad ſermones eius ueniens flectit eam pingere amboꝝ imagines:& Antonio deſtinare dicens:cum eas uiderit: petitiones eius modis oĩbus adimplebit:His elata uerbis:alexandra imagines antonio direxit. Cui Gellius referebat dicens: non ab hoĩe putari:ſed a quodam deo eſſe liberos alexandræ: dum uellet ad libidines antonium emolire. Qui puellam quidem erubeſcens herodi nuptam accerſire:uerũetiam Cleopatram metuẽs contriſtare:ſcripſit ergo puerum tranſmitti cum honore:addens ſibi gratũ iuuenem uiſum fore. His deportatis ad herodem litteris:nõ cautum extimauit:iuuenem excellentem ariſtobulum:& tunc iam ſedecim annos ducentẽ:genere nobiliſſimo:ad antonium deſtinare potentiſſimũ romanoꝝ:& paratũ ſuæ luxuriæ ſupponere puerũ: qui etiam libidinoſus per potentiam exiſtebat. Reſcripſit ergo dicens:ſi puer exierit a prouincia: ſtatim oĩa bello uel ſeditionibus complebuntur: iudæis ſperantibus rerum nouaꝝ mutationem. Quibus reſcriptis cum Antonium excuſaſſet:iudicauit non ultra puerum uel alexandram humiliare:ſed etiam uxore ſua Mariãne ualde pẽrente: quatẽnus fratri ſuo principatum ſacerdotii redderet:quod prodeſſe arbitratus eſt: dum nec ad antonium proficiſci poſſet tali præditus adoleſcens honore. Conuentum itaq; faciens amicoꝝ: multum alexãdram accuſabat:dicendo:latenter inſidias egiſſe pro principatu dum per Cleopatram ageret:quatenus ipſe quidẽ regno priuaretur:puer autem pro ipſo rerum gubernationẽ ab antonio ſuſciperet:& hæc quidẽ illa non iuſte poſtulaſſe: q; & filium ſuum a poſſeſſo iam honore priuaret: & ſeditiones in regno moueret:cum multum ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & non fortuitis periculis: uerũ etiam nullatenus memor ipſe malorum illius:ſed beniuolus circa eos eſſet:& nunc puero principatum ſacerdotii præberet:ideoque olim ordinaſſe dicebat ananelum q; ualde puer eſſet ariſtobulus. Cum tamen hæc nõ incaute dixiſſet:ſed pro deceptiõe mulierum & p̃ſentiam amicoꝝ: læta & non ſperans alexandra cũ lachrymis ſatisfecit:dicens:& pro ſacerdotio quidẽ oĩa:& pro infamia feſtinaſſe:regnum uero nec deſideraſſe inquit:nec ſi oblatum eſſet cupide ſuſcepiſſe:cum & nunc nimiũ honorem habeam propter principatum eius & tutelam: cuius uirtute totum genus meum effulget honoribus:nunc quoq; beneficiis uicta: ſuſcipio filii honorem:& impoſterum ad omnia ero ſubiecta. Petebat ergo:ut ſi quid pp genus & p̃ſentem ſibi fiduciam temerarium pro ĩdignatiõe feciſſet ignoſceret. Poſtquã aũt locuti ſunt dextris datis reconciliantur omni ut uidebaꝰ ſublata ſuſpitione.

Quẽadmodum herodes ariſtobulum uxoris ſuæ Mariannæ fratrem:principem ſacerdotum ordinauit:& paulopoſt occidit. CAP. III.

Tq; rex herodes ſtatim principatu ſacerdotii ananelũ p̃ter legem exiuit:ſeditiones domeſticas pacãdo:nã non licebat aliquẽ honore ſemel accepto fraudari: quod prius antiochus Epiphanes deſtruxit:dum auferret ab Ieſu ſacerdotium:& ordinaret fratrẽ eius Oniã:ſecundus autẽ ariſtobulus hyrcanum fratrẽ ſuum priuauit:tertius herodes principatum ſacerdotii adoleſcenti tradidit ariſtobulo. Tunc quidẽ putabat ſedaſſe contẽtionẽ:& licet reconciliati fuiſſent:nõ tamẽ ſecurus degebat:dum alexandrã ex p̃teritis conatibus ne tẽpus nouaꝝ rerũ caperet ualde timeret. Quapp p̃cepit eam ita in aula conuerſari ut nihil ſub poteſtate ſua haberet:diligẽter etiam cuſtodiebaꝰ occulte ne quid p̃ter quotidianam conuerſationẽ niteretur q̃ paulatim magis illã exacerbabant:& in odio ſuſcitabant: nã ſupbia mulieris diligentiam cuſtodie indignabaꝰ habere:dum oĩa potius uellet pati q̃ fiducia priuari:& fucoſum honorẽ cũ ſeruitute uel metu poſſidere. Ad Cleopatrã igitur in quibus exiſteret frequenter ſe lamentãdo deſtinabat:poſtulans ſibi auxiliũ p̃beri. Quæ iuſſit ei furtim cum filio in Aegyptum ad ſe confugere. Cũq; hæc ei placuiſſet:tale aliquid excogitauit. Duo locula tanquã p mortuoꝝ exequiis parauit:in qbus

ſeipſam & filium mitti dixit. præcipiens conſciis famulis ea noctu deferre: & exide uiam ad mare facere ubi nauē: in qua nauigarēt ad ægyptum præparatam habuiſſet. Hæc Sabbioni amico Alexandri Aeſopus ſeruus eius edixit. Quod cum Sabio audiſſet & inimicus Herodis eſſet q̄ inter inſidiatores Antipatri de ueneno cōſcius putaretur: odiū lenire per indicationis fauorē ſperauit: & regi nūciauit inſidias alexandræ. Qui cū eam uſq; ad conatum ꝓcedere dimiſiſſet: in ipſo facinoris opere detinuit: ſed inuitus cōceſſit culpā: dum putaret nullatenus Cleopatrā ceſſare: ſi contra ſe cauſam inueniſſet. Palam ergo magnanimitate uel modeſtia ueniam ei largitus ē. Propoſuit tamē oībus modis adoleſcentē perimere: ſed tacito ꝑ ueriſimilē diſſimulationem. Cum ergo tabernaculoꝝ feſtinitas ueniſſet quæ apud nos cum ſūma ueneratione celebratur: tunc quidē diſtulit: & in deliciis ipſe & reliqua multitudo mouit tamē eum feſtinare uoluntatē ſuam conficere inuidia. Nam cum adoleſcens ariſtobulus octauum & decimum annū ducens ſecundum legē ſup aram aſcenderet uictimas imolaturus & ornatu ſacerdotali circūdatus celebraret religionis conſequētia: magnitudinem ſup ætatē oſtendens necnon & generis dignitatē: populi ſui excitauit fauorē: & ariſtobuli ani ſui ꝓſens memoriam eis reduxit. Qui paulatim prouocati: uoluntates ſuas iam demonſtrabant: gaudentes ſimul & letitia perfuſi: uoceſq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebāt: ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius: ſub regno itaq; conſtituti: cum aliorum præterita beneficia memoraret: Inter hæc oīa ſtatuit herodes uoluntatē quam in adoleſcentem habuiſſet implere. Celebratione āt tranſacta dum in Hierichunte maneret: & in conuiuium eos alexandra peteret: herodes adulabatur adoleſcenti: & illicebat ad affluentiam potionis: paratus concludere: uel iuueniliter ad gratiam illius iocari: & loco æſtiuo illic exiſtente: collecti ſimul exierunt refrigerium captantes. Cūq; fontibus aſſiſterēt: calorē meridianum aura tēperare: prius quidē natātes ſeruos & amicos proſpiciebāt: poſt autē adoleſcens cum irritaretur: herodis amici quibus hoc præceptum fuerat tenebris iā tenentibus ſæpe eum mergētes: tanquā ludētes non emiſerunt uſquequo eum preſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobulus itaq; extinctus eſt: decimum & octauum annū agens ætatis: cum principatum ſacerdotii anno amplius tenuiſſet: quē rurſus Ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nunciato: inceſſabilis eas ſtatim defuncti dolor inuaſit. Ciuitas etiam rumore delato lamētis cuncta completa ſunt: oībus calamitatē tanquam ꝓpriam & non alienā dolētibus. Alexandra uero plus conſumebatur conſcia peréptionis: nam dolorē amplioré ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſarium putauit: licet ſepius ſua manu uitam finire niteretur: deſiit tamē ſi poſſet uiuēs ſufficere ad ultionē inſidiarum perēpti. Vnde potius ſuam uitam tenebat: ne daret ſuſpitionē filium ſuum inſidiis: periſſe ꝑ hāc enim diſſimulationē ſperauit ſatius ſe oportuno tpe uindicare. Illa quidē ſic continenter doloré tolerabat: herodes autē omnibus ueriſimilis uidebatur: non inſidiarum adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantum quæ ad funus pertinerent peragebat: ſed ēt lachrymis uſus animæ confuſionem ueram eſſe monſtrabat. Interdum etiā & dolore uincēte: eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat & licet adoleſcētis mors pro eius tutela putaretur: manifeſtus tamē erat q̄ pro ſatiſfactione iſta faceret. Siquidē munificēter exequias eius honorans. multum apparatum circa locellos: & multum aromatum fecit: nimiumq; ornatum ſimul ſepulturæ ut doloré mulierum plene deleret: & conſolaretē eas per iſtam partē. Alexandram tamē nihil tale deuicit: ſed ſemper mali memorē meſticia incitabat: & ſcripſit Cleopatræ herodis inſidias: & filii perditionē. Quæ dum feſtinaret petēti ſubuenire calamitates Alexandræ miſerata propriam oēm cauſam cōfecit: & petere Antonium uidicate adoleſcētis interitum non ceſſabat: cum diceret non eſſe dignum herodē per eum regem ſtatutum i regno: quod non ad eum pertineret: in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cum flexus antonius eſſet: ad Laodiciam peruenicns mittit præcipiens herodem ad ſe proficiſci. ſibiq; pro morte Ariſtobuli ſatiſfacere: nam non recte inſidias confectas eſſe ſi per eum extitiſſent. Qui cum cauſam timuiſſet: ad Cleopatræ contrarietatem quæ non ceſſabat Antonium ſuadere: quatenus eum damnaret: ſtatuit quidem obedire: iam enim nihil aliud erat quod ageret. Cunque patruum ſuum ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet: demandauit ei ſecrete: ut ſi quid ab Antonio paſſus eſſet: continuo Mariannam occideret. Nam dilexiſſe uxorē profitebatur: & timuiſſe: ne contumeliam poſt eius mortem patereturdum pulchritudo illius ab aliis deſiderari poſſet: per quæ demonſtrabat impetum Antonii quem in eam habuiſſet: cum olim de pulchritudine illius audiſſet. Herodes quidem hæc præcipiens ſpe incerta ad Antonium perrexit. Ioſippus autem cum in deſpenſatione rerum regni ſtatutus eſſet: & propter hoc frequenter Mariamem conueniret: & de nogociis honoris cauſa regiam percontaretur fauorem uel amorem circa eam herodis inſeruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emoliſſent: plus autem ab Alexandra ſeductus Ioſippus: ſententiam regis demonſtrauit: & mandatum explanauit: dum fidem illis uellet facere: q̄ poſt mortem ſine ipſa non poſſet uiuere dum diceret ut ſi quid acerbum ab Antonio patereturnon ſufferret ab ea nec poſt interitum ſeparari. Hæc quidem Ioſippus: mulieres autem non hoc amorem affectus Herodis putauerunt: ſed timuerunt: ne reuerſus tyrannica crudelitate ſibi mortem inferret: ideoque de uerbo ſuſpitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hieroſolymorum ab inimicis Herodis diſperſus eſt q̄ Antonius tormentis eum affeciſſet & occidiſſet. Quæ fama cunctos qdem i

aula turbauit:plus uero mulieres. Cum Alexandra Ioſippum flectit: ut cum ipſis ad romana ſigna confugeret:nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatem ſub duce Iulio pro regni cuſtodia caſtra poſuerat:dicens primum ſiqua turba in aula concurreret:ipſe in tuto exiſteret.dum romanos propi cios haberet:præterea ſi Mariãnem antonius perſpexerit:& principatum recipere ſperamus: nec in aliquod poſtea ſeruitium de propagine regii generis deſcendemus.Cum has ratiões fugæ cogitaſ ſet:litteræ ab Herodæ de omnibus ſuis cauſis deportantur priori rumori contrariæ. Nam cũ ad Antonium peruenisſet confeſtim eum donis de hieroſolymis deportatis reconciliauit: & ſermonibus dicere compulit:ut nequaquam contrariæ quidẽ de ſe haberet: & Cleopatræ uerba nihil aduerſus ſuam ſatisfactionẽ ualere.Nam non inquit iuſtum eſt antonius: ut rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat:quia qui honorẽ ei dederunt:ipſi ei uti poteſtate permiſerunt.Quo dicto flexa eſt cleopatra:ſciẽs nequaquam alienum principatũ ſcrutari prodeſſe.Cum de his ſcriberet Herodes:alioſq; narraret honores:quos ab antonio in cõuentu uel in conuiuiis quotidianis haberet: & hæc obtineret:licet in accuſationibus Cleopatra nimis moleſta exiſteret:quæ prouiciæ deſiderio omnibus modis perire illum feſtinaſſet:ſed quia antoniũ iuſtum circa ſe cognoſceret:nihil iam difficillimum ſperaret:q; autẽ tardaret fauorẽ firmiorẽ circa ſe Antonii ſperaret Cleopatræ conciliari animo poſſe: & ſe hoc facere dicebat:nam antonium petitiones ſuas adimpleſſe:& ſibi inferiorem Syriam conceſſiſſe denunciauit:& per hoc ſolatium refutaret:uel reiicẽret appellationes quas Cleopatra pro iudea ſeciſſet:cum hæc litteræ peruenissent: deſierunt ab impetu quem tanquam de mortuo habuiſſent: ut ad romana ſigna confugerent:non tamẽ latuit earum uoluntas. Nam præceſſit Antonium rex ad Parthos euntem:& ad iudeam reuertitur: ſtatimque ſoror eius Salome materq; eorum concilium quod habuiſſet alexandra cum ſuis apperiunt.Solome uero & contra maritum Ioſippum accuſationem prõtulit dicẽs:q; cum Mariãne frequenter conueniſſet.Hæc uero dicebat inimicitiarum cauſa: eo q; frequẽter ignobilitatem generis eius iniurgio deprauaret.Herodes autem callidus ſemper: & nimis Mariãnem amans licet:ſtatim conturbatus fuiſſet:non tamẽ patitur amore Mariãne aliquid temerarium in ea conficere: ſed in utroq; anxius: ſecrete eam inquirit utrum uera eſſent de Ioſippo quæ audierat:an falſa.Illa uero cum iuramento affirmante & ſatisfaciente:q; in nullo peccato fuiſſet ei commixta:paulatim rex deflectitur:& ira deleta coniugis amore ſuperatur. Et ut iam ſatisfactum ſibi de his crederet quæ audiſſet:honeſtati eius multas agere gratias:fauorem quoque quem erga ipſam uel amorem haberet pandebat:uel qualia ſæpe amantibus contingunt: conlachrymabant inuicem magno ſuo ſtudio ſeſe pariter diligẽtes:Cum uero rex ſuum affectum iam prætermiſſa æmulatione firmaſſet num amantis eſt inquit Mariamne: q; mandaueras Ioſippo: ut ſi quid patereris ab Antonio moleſtum:me perimeret: quæ nihil tibi peccaſſem. Quod uerbum ut audiuit Herodes: exardeſcens in furorem:ſtatim eam ab amplexu dimiſit:clamans:& ſuos capillos dilacerans: dicendo manifeſtum ſignum cœpiſſe Ioſippum,cum ea habuiſſe cõionem: nã nullatenus prodidiſſet: qđ ſecrete audierat:niſi maxima fides illis interfuiſſet:credenſq; de crimine:pene ſuam interfecit uxorẽ: niſi uictus amore:furoris impetũ reſrenaſſet:ſeipſum conſumẽs:Ioſippum tamen ulterius:nec ad ſuã faciem uenire permiſit alexandram uero tanquã totius mali cauſam reſeruari præcepit.

De Cleopatra:ut iudæorum & Arabum regnis inſidiata:partẽ eorum ab Antonio poſtulauit: & ad Iudæam peruenit. CAP. IIII.

INterea per Syriam turba commouebatur: Cleopatra non deſiſtente Antonium flectere:quatenus oppreſſis regibus potentiam ſingulorum ablatam ſibi donaret: multumque ualebat: deſiderio ſuiillo inflammato:quæ cum in natura auara exiſteret: nihil in iuſtum reliquit.Siquidẽ fratrem ſuum: quem iam habiturum regnum ſciret: uenenis aggreſſa conſumpſerat:quintum & decimum ætatis annum agentem: ſororem autem Arſinoen Epheſi ad templum Dianæ confugientem per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templum:uel corpora uiolabat:neque ſacrarium tam caſtum fuit:aut Aſili priuilegium tutum: cuius ornatum ipſa non abſtulit:nec tam profanum uel inceſtum erat: quod ſolum potuiſſet auaritiæ illius ſatisfacere.Et cum omnia expoliaret:fœmineis cupiditatibus nullatenus ſatisfaciebat:ſiquidem cuncta deeſſe ſuis deſideriis ſemper putabat.Quapropter & Antonium compellebat aliquid ab aliis auferentem ſibi donare.Nam cum tranſiſſet & ad Syriam cum eo:& eam cogitaret poſſidere:lyſaniam quidem,Ptolomei filium accuſans:quia Parthos contra rempublicam duxiſſet: occidit.Petiit autem ab Antonio etiam iudææ uel Arabiæ reges occidi.Antonius autẽ cum ex omnibus amore fœminæ uictus eſſet:ut non tantum uerbis:ſed etiam uenenis uideretur obedire:manifeſtam quidem iniquitatem uidens:petebat eam:ne ſe tantum ut peccaret compelleret:ne cuncta negaret ei:& ne quanta illa præcepiſſet perficiens:palam iniquus uideretur. Ideoque partes prouinciæ uniuſcuiuſque retollens donauit ei præſtãs etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum uſque ad Aegyptum erant:excepto Tyro:uel Sydone quãs a maioribus liberas eſſe cognouerat:licet multum eum illa ſibi & eas ꝑbere ſupplicaſſet.Cum hæc Cleopatra obtinuiſſet:& deduxiſſet Antoniũ uſq; ad Eufratẽ cõtra armenios euntẽ reuertiſ: & intrat Apamiã & Damaſcum: inde ẽt ad Iudæam peruenit.

Quam cum Herodes ſuſcepiſſet:conduxit ab ea reditus hierichuntis:nam Balſamum terra illa gene rat:quod precioſiſſimum eſt:& nuſquam alibi naſcitur:& palmas multas:uel optimas.Et dum mul tum tempus faceret cum herode:tentabat cum eo concúberenam naturaliter & euidenter libidini bus exardeſcebat:fortitá & aliquod amatoriú paſſa eſt:ſed quod ueriſimilis eſt regno eius inſidiaba tur:ſi qúo iniuriam a ſe factam poſſet per accuſationé adipiſci: deſiderio uero uictam ſe eſſe mõſtra bat.Herodes autẽ licet olim nullatenus faueret Cleopatræ:dum ſciret eam oĩbus eſſe moleſtam:tũc tamen & ampliori odio eius detentus:q̃ per luxuriam uellet illa inſidias ei parare:uerba quidẽ eius in p̃ſenti refutauit:conſilium uero cum amicis ſuis ſumpſit: ut eam ſub ptãte ſua poſitam occideret: ut et ſe & multos malis eius liberaret: quibus iá grauis facta uel fieri poſſe putabatur. Nã hoc ipſum & Antonio prodeſſe:quia neq̃ illi fidelẽ eam eſſe dicebat.Cum hæc cogitaſſet prohibebant eũ ami ci:primum quidẽ ſuggerentes:q̃ non deberet maximum periculum & manifeſtum pro re tanta ſu ſcipere.Cũq̃ permaniſiſſent ſupplicantes:ne quid temerarie conaretur: nam nullatenus Antonium poſſe pati dicebãt quãuis eum mulieribus redimere putaret:cum amore eius potius incẽderetur: & uideret uiolentia:uel inſidiis illius ſe eius amore priuatum: nec mediocre quidam pro ſatiſfactione poſſet edicere:ſi contra fœminam hoc ageret:quæ per illud t̃ps oẽs dignitate ſuperabat: utilitatem autẽ quam antonio dicit futuram:uerendum eẽ ne potius ille temeritatem exiſtimet q̃ affectu tali eum priuaret:unde non eſt incertum dicebant:q̃ maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio cõpleretur: refutare uero cõcubitum:quẽ illa poſtularet pro t̃pe honeſte ſuadebãt: qui cũ hæc deſignarẽt:& pericula merita demonſtrarẽt:conatus eius compreſſerunt.Tum herodes Cleopa træ donis & mulieribus ſatiſfaciens:deduxit eam ad Aegyptum.Antonius aũt cum Armeniam cœ piſſet:Artabazin Tigrani filium cum ſatrapũ filiis ligatum in Aegyptum deſtinauit:donãs eos cleo patræ:cum omni regio eorum ornatu.Armeniæ uero principatum tenuit Artaxias maior illius fili us qui tunc euaſerat.Quem cum Archelaus & Nero cæſar expuliſſent: Tigranum nouiſſimum eius fratrem ordinauerunt.Hæc quidem poſtea contigerunt.Vectigalia uero quæ debuiſſet de terra do nata ab Antonio Cleopatræ:p̃bere herodes iuſtum iudicauit:ne occaſionem ei odii præſtaret.

Quemadmodum herodes debellaſſet Aretham tempore quo Antonius a Cæſare in Antiochia pugna deuictus eſt. CAP. V.

ARethas autẽ cum herodes reditus eius cõduxiſſet t̃pe quidem aliquanto reddebat duo milia talẽta:poſt aũt indeuotus extitit:uix partẽ aliquam præbens.Herodes quidẽ hoc modo defraudantẽ:nihilq̃ ſecundum iuſticiam facere uolẽtem: perſequi deliberauit: ſed interim pp bellum Romanum hanc diſtulit exactionẽ. Nam dum in Actiaco littore ſperaretur pugna:quæ centeſima octogeſimaſeptima olympiade contigit: & Cæſar cum antonio de republica decertaret:herodes ex opulenta prouincia ſua multo t̃pe redditibus & ui ribus collectis Antonio deputauit auxilia diligenter præparãt:Sed antonius nihil auxilio eius ege re ſe dixit: arabẽ autem perſequi p̃cepit. Nam iam audierat a Cleopatra p̃fidiam eius.Petebat enim hoc Cleopatra dum ſibi putaret prodeſſe:ſi unus ab altero:ſterneretur. Cum hoc ab antonio iuſſum fuiſſet:Herodes milites congregauit:tanquá confeſtim arabiam ingreſſurus:parataq̃ equitum & pe ditum multitudine:indio:alias chio ciuitatẽ peruenit.Cũq̃ illic & arabes occurriſſent:pugna maxi ma cõmiſſa eſt:in qua uicerunt iudæi. Poſtea multum exercitum arabum in Chana uico congrega tum qui eſt in inferiori ſyria:audiens Herodes uenit ſuper eos: ducẽs maiorem partẽ ſuæ militiæ: & prope calon ſua caſtrameratus eſt:unde oportunæ pugnaret. Cũq̃ hæc diſponeret populus iudæo rum clamabat mora dimiſſa contra arabas impetum facere:dum crederent ſe in hoc paratos eſſe: qa in priore pugna uictores extitiſſent.Igitur ſuum ſtudium milite oſtendente:rex ſtatuit magnanimi tatem eorum non remorari:dicens non ſe deeſſe uirtuti eorum & primus ſe armans omnes produ xit ad aciem.Statim autem terror arabis incidit. Contra quos modicum reſiſtentes: ut uiderũt inex pugnabiles:omniq̃ plenos uirtute:plurimi fugerunt fuiſſentq̃ perẽptí: niſi Athemon Herodẽ & Iu dæos inuaſiſſet:nam hic erat dux Cleopatræ ibi cõſtitutus:& inimicus herodis.futuraq̃ non impru denter proſpexit:ut ſi quid clarum agerent arabes:ipſe quieſceret: uictis autem eis quod & contigit ex propriis paratis militibus inuaderet Iudæos:quos tunc laſſos:& iam uiciſſe putantes ſubito ſuper ueniens proſternebat.Nam alacritatem animi contra manifeſtos inimicos aſſumẽtes iudæi:& poſt uictoriam remiſſiores:citius a recentibus hoſtibus obteruntur:in locis aſperis & ſaxoſis:quorum no ticiam inimici amplius habuerunt. Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebant: fie batq̃ diuerſa pnities.Rex autẽ herodes p̃ actione pugnæ uectus equo ducere tẽtauit auxiliũ:ſed nõ ualuit:licet feſtinaſſet ſubuenire.Sed caſtra iudæoꝝ cum arabes cepiſſent non mediocrem fœlicita tem & ſine ſpe tenuerunt:nam uictoriam quas prius perdiderant:poſt obtinuerũt: plurimum aduer ſariorum proſtementes exercitum.Exinde latrociniis utebatur Herodes: multamq̃ arabum terram diſcurrens.uexabat:dum ſuper montes caſtra diſpõeret:& omnino recuſaret manus cũ eis ex æquo conferre:frequenter tamen laborum diligentia lucrum ſibi acquirebat: nam & proprios milites om nibus modis fouebat:ruinam cupiens emendare.

De terræmotu per Iudæam facto: & intermitione hominum uel iumentorũ.& de sermone Herodis quem ad Iudæos de instauratione belli contra Arabas fecit. CAP. VI.

INterea actiaco bello inter Cæsarem & Antonium gesto septimo imperii anno Herodis terra Iudæorum commota est: qualiter nunquam animalium pestilentia per prouinciam gesta:perempta sunt a ruinis: etiam hominum decem milia. Milites uero cũ sub diuo degerent:nihil ab oppressione sũt lesi. Quæ cum Arabes inquirerent:& plusquam in ueritate erat:audirent:quæ facta fuissent tanquam prouincia hostium euersa:& hominibus peremptis nihil ulterius sibi aduersum credebant surgere. Quo cum legati Iudæorum peruenissent pacem propter hæc quæ euenerant facturi:Arabes peremerunt eos:& cum alacritate contra milites eorum præparabantur. Qui nec inuasionem Arabum sustinuerunt:licet calamitatibus oppressi: & bellare decernunt: dum non pares sese præliis eorum putarent:neque auxilium haberent rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit:ut recuperaret ais antiquam alacritatis animum:& exortatus aliquos optimatum : ausus est iam & ad populum sermocinari: nam prius pigebat eum:ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationem proferens. Non ignoro socii quomodo multa per hoc tempus facta sunt contra nostram rempublicam:& fortasse nec hi modo de se confidunt : qui multum uirtute præcellunt : sed quomodo compellimur pugnare: nec est aliquid quod semel factum:non possit rursus bene tractatum emendari:petere uos elegi simul & docere:per quæ positis in proprio alacritatis ànimo permanere. Volo tamen prius uobis ostendere:quod iuste bellum id conamur committere:propter iniurias aduersariorum:nam maxima magnanimitatis hæc causa nobis existit : post uero declarare quod nihil sint quæ nunc nobis mala superuenerunt:sed multas nos spes uictoriæ possidere. Exordiar autem principia:testes uos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitatem nostis: & circa alios omnes:ita perfidam tanquam barbarorum:& quia nec deum cogitent:sæpius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia sua. Et quod multa dicimus:dum immineret eis:ut a proprio principatu decideremt:& Cleopatræ seruirent:quis alter eos de hoc timore liberauit:nisi mea amicitia quam cum Antonio possidebam. Et illius circa nos affectus nihil hos importunum sustinere dimisit: nam Antonius cauebat agere quod posset nobis in suspitione peruenire. Tamen & cum uellet Cleopatræ partes aliquas ab utraque prouincia præbere: hoc quoque ego dispensaui:multaq; munera secretius offerẽs tutelam utriusq; acquisiui. Expensas autem ipse suscipi ducenta præstando talenta:duo milia uero fide dicendo:quæ etiam pro reditibus adimpleui:unde nos nihil ab eis suscepimus:& oportebat quidem nulla tributa prouinciæ Iudæos debere:quod & si præbendum esset pro nobis:non etiam pro Arabis daretur:qui nobis & gratias agunt:nam pro beneficiis iniqua circa nos egerunt:prius quod nos amicos non hostes redditibus priuauerunt. Nam si fides hostibus necessario seruatur:multo melius amicis:sed non apud nos est ita:qui modis omnibus optimum putant iniquitatem eligere:si solum lucrum eis possit acquiri. Est ergo questio nobis utrum oporteat iniustos punire: dum hoc etiã deus desideret : & præceperit semper iniquitates & contumelias execrari: quæ non tantum uerbo sed etiam iussit per bellum ulcisci: nam quod uidetur iniustum apud græcos & barbaros: hoc si dici fas est:in nostros legatos cognoscitur perpetratum. Græci siquidem sacros & inuiolatos dicunt eos esse:nos autem optimum & beatum decretum in lege a deo dicimus. Hi nanq; & homibus deum placant:& aduersarios hostibus reconciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi:quam si legati qui pro iusticia loquũtur intereant. Quemadmodum autem possint uitam suam innoxiam custodire: seu circa bellum fœliciter agere:dum talia perpetrassent: mihi quidem non uidetur. An forsitan rectum & iustum nobiscum est:illi uero fortiores ob hoc putantur. Sed primum quidem indignum est uos hæc credere. Nam ubi iustum est:ibi deus:deo uero præsente: multitudo cum fortitudine præsto est. Vt ergo de nobisipsis requiramus: uicimus primo prælio:in posteriore uero nõ substiterunt:sed statim cesserunt: non sustinentes nostræ alacritatis impetum: uincentes nos Athenio inuasit : bellum inferens non prædictum. In primo uero prælio nomen & fortitudo nostra apparuit : in posteriori autem iniquitate uel insidiis concidimus. Cur igitur minora sapimus in his ubi maiores spes possidemus. Quomodo autem stupescimus eos qui cum palam decertant : semper uincunt:cum uero sic uincuntur ab iniquitate:illis hoc euenit. Virtus ergo non inexpugnatione debilium:sed in oppressione fortium apparent. Si tamen quenquam illa tenerent.quæ domi contigerunt:& in terræmotu acciderunt: primum quidem sciat : quomodo hoc ipsum & Arabas decepit: dum maiora quam contingerunt:putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciam:aut nobis timorem immittere. Illi nanque nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt : quas nos egressi contra eos uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatem pugnandi: neq; enim intantum sumus contriti:neq; ita dei uulnerati: ut quidam putant: quæ potius accidentia sunt dicenda. Quæ si dei sententia prouenerunt liquet: quod iam secundum illius iudicium ira desiit:dum satius uindictam de factis nostri accepit. Nam si uellet amplius nobis nocere: nequaquam flexus fuisset. Bellum autem quia & uult fieri: & iustum esse cognouit:& nobis ostendit: quod multis per prouinciam terræmotu peremptis:nullus armatus interiit : deo euidenter ostendente:quod si omnes eum

filiis uel uxoribus militarent:nihil penitus eis inoportunum accepisset.Hæc ergo reputantes:quod in omni tempore dei parrocinium possideris: persequimini fortitudine iusta iniquos: amicis perfidos maliuolos circa legatos:semperque uestra uirtute deuictos.Cum hæc audissent Iudæi multum audaciæ sumentes: & ad pugnam parabantur. Herodes autem hostiis celebratis cum magno studio:eos contra Arabas transiens Iordanem fluuium produxit:& prope aduersarios castra disposuit. Tum usum ei est castellum in medio positum occupare: quod si multum prodesse putauit uolenti maturius prælium uel committere:uel differre.nam oportuno uel munito loco constiterat:Cúq; idem prouiderent Arabes:bellum pro castello committitur:& primum quidem protelatio:deinde uero:multis ex utraq; parte ad manum uenientibus: Arabes afflicti recedunt.Quod statim spes Iudæis non minores erexit: uirtutẽq; accendit. Dumq; magis omnia uellent arabes pati:quã decertarent:& Iudæi castra eorum inuaderent:Arabes coacti recedunt:nullas uincẽdi spes habentes:sed tã tum: a multitudine audaciã sumentes.Itaq; pugna maxima facta:multisq; ab utraq; parte cadẽtibus Arabes recedunt:quoq; plurimis mors fugiendo euenit.Nam non tantum ab aduersariis terrebantur:sed ipsi fugientes:sua multitudine contriti moriebantur.Vnde quinq; milia defuncta sunt:reliq uero ad castra confugerunt:minime spes salutis firmas habentes necessariorum inopia:& quod peius erat:aquarum indigentia.Iudæi autem licet persequerentur:tamen inuadere castra minime permittebantur:sed obsidentes erga uias eorum fugere uolẽtes arcebant.Igitur in his arabes constituti legatos ad Herodem dirigunt: primum quidem dissolutionem belli petentes: nã sitis eos urgebat omnia pati:dum tantũ in præsenti licentia aquas acciperent hauriendi. Qui nec legatos:nec dona suscepit:neque mediocre quidem pactus est:dum obstinate permaneret ulcisci transgressiones in suos ab illis factas.Qui siti compulsi nimia semetipsos tradiderunt:ut p quinq; dies quatuor milia ca perentur:sexto uero die reliqui de castris egressi:decertare cum aduersariis nitebantur:eligentes omnia pati:ne paulatim sine gloria deperirent.Quæ cum deliberassent:nullatenus decertare uoluerũt: nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem esse butauerunt:ne in tribulationibus uitam extenderent: quorum septem milia priori prælio consternuntur. Cum his ergo casibus uterentur:arrogantiam priorem deponunt: miratiq; Herodis prudentiam cesserunt: patronum eum suæ gentes pronunciantes. Qui cum multa fœlicitatis gloria reuertitur:maximam acquirens sua fortitudine dignitatem.

Quẽadmodũ Herodes necessario pfecturus ad Cæsarẽ uictorẽ:Hyrcanũ extixit. CAP. VII.

Igitur licet optime per bellum Herodes res suas disposuisset:tamen in periculum icidit. Siquidem pro republica decertans Antonius:in actiaco litore a Cæsare uincit.Tũ in die sperationem sui Herodes uenit: dũ amici & inimici putarẽt non ipune amicitias ei prouenire:qs cũ Antonio habuisset. Quapropter amici qdem despabant:inimici uero licet in prospectu contristarent: tamen clã nimiũ letabant:sperantes meliora sibi rege mutatione uẽtura. Herodes ãt Hyrcanum solum uidens indignitate regia constitutũ: prodesse suis rebus opinatus est mortem illius:ne iminente sibi a Cæsare periculo:ille daret occasionẽ:qui solus:regio uidebatur ex genere. Cum hæc cogitaret:nec daret occasionem Hyrcanus : nam modestia morum illam rerum gubernationem curabat & rebus studebat bonis:oĩa concedens fortunæ:Alexãdra nimis pertinax: & spem rerum mutationem incontinenter credens : uerba ad patrem fecit : ne sustineret Herodis iniquitatem:in familiam suam procedẽ:sed custodiret spes eorum:petebat ut & Malcho Arabiam tenenti scriberet : quatenus susciperet eos ad se refugientes : nam si mors uenerit inimico Cæsari Herodi ad se principatum uenturum & propter populorum fauorem : & propter generis dignitatem. Dum his tum flectere uerbis niteretur Hyrcanus uerba depellebat. Sed pertinacia muliebri dum illa permanens: nec noctu : uel interdiu desinens Herodis erga se insidias accusaret:compellit eum epistolam dare Dositheo cuidam amico:in qua scriptum erat : ut Arabas equites qui deberent eum ad se perducere mitteret prope paludem bituminis quæ distat ab Hierosolymis stadiis.cc. Credebat enim Dositheo: dum nimis eum sibi ipse & Alexandra existimarent propter inimicitias: quas cum Herode haberet: ut Iosippi cognatus quam ille peremerat quia & illorum qui Tyro prostrati fuerant ab Antonio : prior frater existeret. Sed hæc Dositheum nullatenus Hyrcano fidum in ministerio parauerunt. Nam præponẽs illis regis amicitias : porrigit Herodi epistolam:qui eum pro fide non tantum laudauit : uerum etiam iussit ei : ut ministaret reliquæ causæ : quatenus epistolam traderet Malcho : litteraſque ab illo reciperet cum non paruum putaret& illius sententiam cognoscere. Quæ cum Dositheus alacrius ministraret : Arabs rescripsit & ipsum Hyrcanum se suscipere uel omnes qui cum eo uenirent. Destinauit etiam qui deberent eos caute perducere. Vt uero & hanc epistolam Herodes suscepit : confestim uocato Hyrcano:de factis eius cum Malcho pactis requirebat. Cunque ille negasset: epistolas coram concilio demonstrans : uirum interfecit. Hæc nos conscripsimus quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alii uero non ita existimant:sed magis Herodem insidias contra Hyrcanum contexisse : quatenus eum interficeret:dicunt ita scribentes: in aliquo conuiuio sine suspitione quædam sermonem Hyrcano intulit: si quas epistolas a Malcho suscepisset.Qui dum se confessus esset:salutatorios apices accepisse:ille rursus inter

rogans:ſi qua ſuper hæc etiam dona recepiſſet:nihil amplius reſpondit quam.liii.iumenta tranſmiſ ſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta:dona eſſe corruptionis:uel proditiõis uociferans:uirum iuſſit occidi. Signa uero ſunt minime Hyrcanum peccaſſe:quatenus termino tali occumberet: modeſtia morum eius:q; nihil in iuuentute ſua atrocius aut acrius egiſſet:quia & cum ipſe regnum habuiſſet: plurimam gubernationem Antipatro commiſerat:cum iam octogeſimum duceret annum:& cum multa tutela ſciret Herodem regnum poſſidere:& Euſraten tranſiſſe:honorantes eum: quæ omnia deſpexiſſe eum: & aliquid nouitatis molitum:nimis incredibile eſt: quia nec naturæ illius aptum erat:ſed molitione Herodis occiſus eſt. Ita quidem finem uitæ inuenit Hyrcanus: diuerſas & uarias calamitates expertus. Nam in principio ut mater eius Alexandra regnauit:principatus ſacerdotii gẽ tis Iudæorum nouem annis honorem obtinuit:marreq; defuncta cum imperium ſuſcepiſſet: & hoc tribus menſibus gubernaſſet:depellitur ab Ariſtobulo fratre:reſtituitur autem iterum a Pompeio:& quadraginta annis honore uſus:ſecundo regnum per Antigonum perdidit:& corporis diminutio. nem paſſus:apud Parthos captiuus perductus eſt:& exinde ad propria poſt tempus remeans propter ſpes ab Herode promiſſas:nihil ſicut ſperauit executus eſt. Itaque multis uitæ paſſionibus inuolu. tus:& quod peſſimum eſt ut diximus in ſenectute:non dignum uitæ terminum impetrauit. Siqui. dem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat:& plurima ſui imperii ſub diſpenſatoribus inno. cens tractabat:neque callidus regnum diſponere:Antipatro Herodique uſque ad hoc conamen a. peruit iter. Herodes autem hyrcano interfecto:a Cæſare nihil optimum ſperans de rebus ſuis pro. pter amicitias quas cum Antonio habuiſſet laborabat. Cunque in ſuſpitione Alexandram haberet ne tempus nanciſceretur: & multitudinem & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret: commen. dauit omnia fratri ſuo Feroræ:matrem autem Cypriam cum ſorore:& cognationẽ cunctam in ma. ſada conſtituit iubens:ut ſi quod de ſe periculum audirent:principatum ſibi aſſumerent Mariamnẽ uero ſuam uxorem:quod non potu: ſſet ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari:in Alexandrio cum Alexandra matre ſua depoſuit: Ioſippum & Ituracum ſoenium ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos:quos ſub ſpem honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat:ut ſi quid de ſeipſo periculoſum audirent:ambas interficerent:regnum uero filiis ſuis cum fratre Ferora cuſto dirent. Cum hæc mandaſſet:ipſe Rhodeo ad cæſarem properabat. Cunque in ciuitatem delatus eſ ſet:depoſuit quidem diadema:aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero communem ſer monem cum Cæſare inſeruit:tum multo potius ſuam magnitudinem: ſuæq; maieſtatis honorem ſeruauit:dum nec ad preces:neq; ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis ſatiſfaciens:& ra tione actuum ſuorum confidens ſine dubitatione Cæſari dicebat amicitias ſibi maximas cum An. tonio fuiſſe:omniaque pro uirtute ſua egiſſe: quatenus ille rerum potentiam fortiretur: militiæ ta. men eius nullatenus cõmunicaſſe:eo quod occupatus Arabas expugnaret tranſmiſiſſe uero & pecu nias & frumenta:non tamen minus ad dignitatem ſuam. Nam qui fatetur amicum uel benefacto rem aliquem habere debet uiribus animæ uel corporis aut ſubſtantiæ participem etiam ad pericu. lum exhibere: quod ego non minus inquit quam oportebat effeci. Illud uero integre geſſi: quia quamuis uictum in actiaca pugna non reliqui:neque manifeſte:tranſiui:cum & ipſa tranſiret fortu. na:ſed ſeruaui ei fidem quanquam non oportunus auxiliator:tamẽ conſiliarius fideliſſimus exiſtẽs. Nam cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi:dum Cleopatram hortarer occidi:q; ſi perempta illa fuiſſet:nullatenus a rerum principatu concidiſſet: immo magis & tuas facilius indi. gnationes euitaſſet. E quibus nihil ille agendo:ſibi quidem incommode:tibi uero utiliter profutu. ram præponendo dementiam periit. Nunc ergo ſiquidem pro Antonii ira noſtram fidem fuiſſe iudicas: non ſum denegaturus:quia parui neque meum erga illum fauorem euidẽter prædicans re cuſabo:ſi uero perſona ablata:quis ſim circa benefactorem: uel qualis amicus requiras: poteris a fa. ctis me cognoſcere. Nam licet nomen ablatum fuerit:nihilominus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

Qualiter a Cæſare regnum accepiſſet:cui per Syriam in Aegyptum eunti aduerſus Antonium & Cleopatram ſuſceptionem parabat. CAP. VIII.

Cvm hæc dixiſſet:& omnibus ſuæ animæ libertatem oſtendiſſet:non mediocriter Cæſa. ris liberalitatem:uel indulgentiam meruit:in tantum ut criminum cauſas pro fauore ei⁹ uindicari depoſceret & tunc diadema rurſus ſibi repoſuit: Cæſare inuitante: dum nihil ſecus circa eum:quam prius erga Antonium appareret. Tunc Cæſar omnem ei honorẽ addidit:cæteris regibus ſcribens:cum omni alacritate herodẽ ſibi occurriſſe. Poſtquam uero hanc ſatiſfactionem præter ſpem ſuſceptam cognouit: uidenſq; ſicut prius firmiorem ſibi principatum a Cæſare datum:decretumq; romanoꝝ ſibi pro ſtabilitate ſua mercatũ:ſecutus eſt Cæſarem ad Aegy ptum ambulantem. Cũq; ſuper uires ſuas amicis dona obtuliſſet:liberalitatem magnanimitatemq; ſuam oſtendens:petebat:ne Alexander amicus Antonii aduerſi aliquid pateret. Sed hoc non impe trauit:quia iam iureiurando Cæſar præoccupatus fuerat. Rediit aũt iteꝝ ad iudæã cũ ampliore ho nore:& ſperantibus cõtraria:ſtuporẽ cũ metu incuſſit:q; clarior a periculis dei ꝓuidentia remeaſſet. Confeſtim ergo ſuſceptionem Cæſari per ſyriã in ægyptũ eũti parabat. Itaq; cũ eũ ſuſcepiſſet cũ oĩ

regio apparatu Ptholomaide:& præbuiſſet exercitui ſumptus affluenter:omnino inter fideliſſimos reputatus eſt. Dumque expeditionem Cæſar deputaret:in centum quinquaginta domibus omatis eum cum amicis ſuſcepit. Præbuit aũtem per loca arida tranſeuntibus neceſſariam humanitatem ita ut nec uinum nec aqua:quæ potius militibus acceptabilis erat:alicui deficeret:ipſi etiam Cæſari octingenta talenta donauit:omnibuſq; demonſtrauit:q; plus clarior in regno ſuo remunerãdo cũ apparuiſſet:ut magis fidem eius & alacritatem Cæſar probaret. Cui & redeunti rurſus Herodes ab Aegypto non minus priorem largitatem exhibuit. Tunc quoq; cũ ad regnum ſuum rediſſet:turbatam oẽm domum inuenit:ac grauiter ferentem uxorem ſuam:& matrem ei⁹ Alexandram:dum putarent non pro corpoꝛe tuteſa in illo oppido ſe poſitas:ſed tanq; in carcerem:cum nihil illæ neq; de ſuo:neq; de alieno in poteſtate haberent. Mariannes quidem amorem regis:diſſimulationem & dilectionem putabat. Angebatur aũt:q; ſi quid ille periculoſum patereturnec ſpem uitæ poſſet habere:mandataq; Ioſippo data recordabatur. Quapropter cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat magis uero Soemũ dum illi putaret omnẽ poteſtatẽ creditam. Soemus aũt in initio fidelis:nihil penitus demandatis Herodis palam fecit:ſed cum ſermonibus uel donationibus mulieꝛ flexus paulatim deuictus eſſet in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit:dum tamen non oĩno ſperaret eum cum eadem ptãte reuerſũrum:ſed & potius periculum fugeret:ne rediret inſignior:ideoq; non parua mulieribus putauit præſtare:utiq; ampliorem beneficiorum retributionem ſe acceptuꝛe:ſi regnarent:q; ſi proſpere cuncta gerens Herodes reuerteretur:nequaq; contra uoluntatem uxoris eum poſſe facere ſciret:dum cognoſceret omni ratione regis amorẽ erga Mariannem ampliorem exiſtere. Itaq; cum hmõi illum fefelliſſet ſpes:ſecreta omnia indicauit. Mariannes hæc grauiter audiẽs:nec finem ſibi de periculis Herodis inuenire putans:cui & infeſta fuerat:nullatenus eum æquitatem impetrare orabat:& licet difficilem uitam ſuam poſt mortẽ illius putaret:nihil tamen de ſui animi paſſionibus cælauit:nam cum ille maximas res præter ſpẽ impetraſſet:nauigauit:& primũ uxori ſuæ de his bonis nunciauit:ſolamq; præponens omnibus propter amorem & conſuetudinem quam cũ ea habuiſſet ſalutauit. Cui dum fœlicitatem ſuam referret:nullatenus gaudentem:ſed & potius grauiter ferentem intellexit. Non hæc celare dolorem poterat:ſed pro decore nobilitatis ſuæ ad oſcula gerebat:narrationibus uero eius nequaq; letabatur:ſed potius contriſtari ſe demonſtrabat. Vt uero non ſuſpecta tantũ:ſed etiam manifeſta Herodẽ facta turbarent:contriſtabat:animaduertens irrationabile circa ſe uxoris odium non celatum:iccirco duriter tolerabat:dumq; amorem ferre nõ potuiſſet:nec in ira:nec amore permanebat:ſemper ab altero in alterum tranſiens:in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odium uel amorem deſtitutus:ſepius parauit uindicare in illa ſuperbiam: ſed timuit:ne præoccupatam ſuam animam cupide debilitaret:& nullatenus occidere eam pertulit:dum uereret ne perempta illa:maiorem pœnam pro amore illius interitus ſuſtineret. Intelligentes ergo eum ita de Marianne ſoror eius & mater optimum putauerunt tempus pro illius odio recepiſſe: & loquebantur non pauca Herodem incitantes in odium:qui nec ſuauiter hæc uerba attẽdebat:neq; facere quicquam in uxorem tanquam credulus præſumebat. Peius ergo dolorum paſſione ſuccẽdebat:dum neq; illa odium celaret:neque iſte amorem. Confeſtimq; aliquid nefandiſſimum actum fuiſſet:niſi Cæſar nunciatus eſſet contrarios uiciſſe: & interemptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinans ad Cæſarem:reliquit domum ita diſpoſitam. Cui proficiſcenti Mariãnem Soemo commendans:multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur:& partem magiſtratus a rege promeruit:& ille quidem honorem hunc obtinuit.

Quemadmodum Herodes cũ in ægyptum pueniſſet a Cæſare multipliciter honorat:& deinterfectione uxoris ſuæ:uel alioꝛ de genere Hyrcani:& de miris conſtitutionibus:conſtructionibus:adinuentionibus more gentilitio:quibus corrupit legem iudaicam. CAP. IX.

Herodes uero cum in Aegyptum pueniſſet:Cæſari cum ampliori fiducia ſermonẽ inſeruit:tanq; iam amicus. Siquidẽ de ſatellitibus gallis Cleopatræ q̃dringentos ei donauit:& terram ei rurſus reddidit:quam p illam pdiderat. Addidit etiam regno eius Gadara:uel Ioppem & Samariam necnon & maritimam Gazam uel Antidonẽ:& Stratonis turrim. Cunq; hæc acquiſiſſet:& Cæſarem comitatus uſq; ad Antiochiam eſſet:reuertit: & quantum res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat:tantum domeſticis laboribus affligebat: præſertim circa coniugem de qua potius fœlicitatem quondam uidebat habuiſſe:nam amorem non minorem illis pertulit:quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retentos. Sed hæc merito Marſannem dilexit:quæ cum in aliis caſta uel fidelis eſſet:muliebre uel modeſtum quiddam naturaliter habebat. Nam dominabatur marito ſeruienti libidini:& ſepius contumelioſe eum aggreſſa eſt. Quod ille diſſimulans portabat blandiebatur tamen licet matris eius uel ſororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. Illo uero tempore maioribus accuſationibus a ſuſpitione nutritis:anni ſpatium completur ex quo Herodes a Cæſare reuerſus erat:& cum iamdudum culpa uolueretur:tunc erupit alia occaſione data. Meridie namque dum uoluiſſet requieſcere accerſit Mariannem amore quem in ea ſemper habebat aſtrictus.

Quæ cum intraſſet: non cum eo concubuit: ſed feſtinanter eum depulit: & improperauit ei ſui patris uel fratris interitum. Qui cum grauiter tuliſſet contumeliam:& paratus ad facinus eſſet:

ſentiens ſoror regis Salome paratum olim pincernam regium intromittit: præcipiens dicere: quali ter ſuaderet ei Mariãnẽ amatorium confeciſſe regi: & ſiquidem ille turbaretur: & interrogaret qua le hoc fuiſſet reſponderet: uenenum illam tenuiſſe: petentẽq; ſeipſum ſubminiſtrare. Si uero nullate nus de amatorio rex commoueretur: dimitteret uacuum: dum nequaq̃ hoc ei periculum ferret. Hæc dicens: eum hoc tẽpore locuturum intromittit. Qui tanq̃ ueriſimilia ducturus cum ſtudio ingredi- tur: aſſerẽs Mariánem prænia ſibi p̃ſtitiſſe dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cũq; ad hoc rex commotus fuiſſet: uenenum inquit erat: quod illa monebat dari. Cuius uirtutem ipſe ſe non ſciſ ſe ſatebatur ideoq; nunciaſſet: quatenus ipſe requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audiſſet: & dudum iam furibundus: tunc potius excitatur: & eunuchum qui Mariãne fideliſſimus erat: de uene no torquebat cognoſcens: q̃ ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitátibus intereſſet ni hil quidem tortus de ueneno dixit: uxoris autem odium quod in eum haberet propter ſermones quos Soemus explanaſſet: manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet iratus rex exclamauit dicẽs: nullatenus Soemum ſibi fideliſſimum prioribus tpibus hæc prodidiſſe mandata: niſi quid amplius inter eum & Mariánem proueniſſet. Et Soemum quidem protinus interimi p̃cepit: uxori uero iudicium colli gens: familiarium accuſationem parauit: ſtudioſeq; executus eſt de relationibus amatorii uel uene ni. Eratq; ſermone incontinens: & iracunda: quam ita ſentientes qui præſentes erant: mortiferam in eam ſniam protulerunt. Dum hæc ſnia pronũciaretur: ſubuenit quidam ei uel aliquibus præſen tibus: ne ita temerarie illam interficerent: ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc Salo me cum ſuis feſtinauit e medio mulierem abducere: quæ potius regem impulit: caue inquiẽs ſeditio nem multitudinis: ſi illa uixerit. Mariãne interea ita trahebatur ad necem. Conſiderans autem Ale- xandra tempus: & q̃ paruam ſpem haberet: eadem ab Herode paſſura contra priorem ſuam fiduciã nimis ualde commutabatur. Nam uolens oſtendere ſe ignoraſſe cauſam exiens multa mala contra filiam uociferata eſt: & omnibus audientibus clamabat: malam circa maritum: & ingratam extitiſſe. quapropter iuſte pati: q̃ audacter ei reſtitiſſet: nec retribuiſſet beneficiorum tantorum remuneratio nem. Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantem: & audentem etiam capillos ſuos euellere: multa qui dem in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereũte compro- batum eſt: cum nec uerbum in initio dediſſet: nec ad illius improperationes turbata reſpexiſſet ſed q̃ liter animi grauitate peccatum matris ferret: euidenter demonſtrabat. Ipſa ſiquidem non timido greſſu neque mutato corporis colore ad mortem ducebatur: generoſitatem ſuam nequaquam in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interiit: fœmina quæ ad continẽtiam & magnitudinẽ animi optima erat: modeſtia uero ei non defuit: pulchritudine autem corporis & affabilitatis digni tate magiſq̃ ſiquis exiſtimare poſſet omnes mulieres anteibat: occaſio tamẽ exinde maior prouenit: ne cum gratia regis uel delectatione uiueret. Nam dum ſemper potiretur illius amore: & nihil diffi- cile ab illo ſperaret: fiduciam immoderatam habuit contriſtabãt autem eã quæ erga ſuos euenerãt. Hæc omnia ei quemadmodum paſſa fuiſſet dicendo: ad ultimum inimicas ſibi parauit matrem uel ſororem regis: & illum ſimul in quo tantum confidens nihil quod moleſtum ſibi oriretur ſperabat. Poſtquam interiit: regis potius deſiderium exarſit: ut ſæpius nomen illius inuocaret. Moliebatur au tem omnia facere quæ potuiſſent ſolacium afferre: conuiuia: colloquia: quæ nihil ei profuerunt: gu bernationes etiam regales recuſabat: & tantũ doloribus tenebatur: ut aliquando Mariamnem uoca re miniſtris tanquam uiuentem ualentemq; præciperet. Cum ſic haberetur: ſuperuenit egritudo pe- ſtifera: quæ plures populi uel amicorum eius extinxit: & omnibus præbuit ſuſpicari: q̃ iram dei hæc contigiſſet: pro iniquitate erga Mariánem confecta. Ideoq; ad peiora rex peruenit: ut ultimo ſolitu dines eligeret: ſub occaſione uenationis. His confectus cogitationibus: non potuit multos dies pro trahere: ſed incidit in difficillimam inualitudinem. Nam inflammatione uel aſtrictione gutturis: mentiſq; mutatione tenebatur: & quæ potuiſſent curam exhibere: nihil penitus profuerunt: ſed con traria inueniebantur. Vnde poſtea deſperatione facta medici dum nequaquam medicaminibus al latis egritudo decreſceret: & rex nihil potuiſſet accipere: omnia quæ ille uellet iuſſerunt ei præbere deſperationem ſalutis caſui deuouentes. Et ille quidem in Samaria Sebaſta nominata inualidus ia cebat: Alexandra uero in Hieroſolymis habitans: cum audiſſet in quibus eſſet herodes: feſtinauit cu ſtodia ciuitatis obtinere: quæ duæ fuerant: una quidem ipſius ciuitatis altera uero templi: quas ſi- quis ſub poteſtate ſua compræhendiſſet: omnem gentem ſibi ſubdebat. Nam immolationes nul latenus ſine his: fiebant: quas non exercere impoſſibile Iudeis uidebatur: parati utiq; magis uitam amittere: quam religionis dei ſolitum ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earum Ale- xandra obtulit: quod oportuiſſet ipſi uel filiis herodis eas tradere ne quis eas alter præoccupa- ret: illoque defuncto: rerum poteſtatem teneret: dicens quia ſi a morbo quo detinetur euaſerit: tu tius eas poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet: non pariter tulerũt ſed fideles prioribus tempo ribus extiterunt: tunc magis & propter odium alexandræ: putantes non ſe optime Herode uiuente deſperare. Quorum unus conſobrinus regis nomine Mane: confeſtim nũciauit regi alexándræ ſen tentiam. Qui nihil remoratus: interfici eam præcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum ægritudi nem euitaſſet: animo uel corpore debilitatus ſimul: & faſtidioſus in omnibus cauſis factus: ad pœ-

nam peccantium paratior erat:iccirco & amicos ſibi neceſſarios interemit:Cuſtodibarum:uel Lyſimachum:uel Antipatrum:Gadiam uocatum:necnon & Doſitheum:ex hac occaſione. Cuſtodibarus genere quidem Idumæus:erat inter primos dignitate:qui a proauis ſacerdotes uidebãtur:Gozen quem deum Idumæi arbitrabantur. Hyrcano uero rempublicam eorum ſub iudaicas leges redigẽte cum Herodes regno ſucceſſiſſet:iudicem Cuſtodibarum Idumææ uel Gazæ declarauit:& dat ei ſororẽ Salomonen:Ioſippum occidens priorem eius maritũ ſicuti demonſtrauimus. Cũ hæc Cuſtodibarus p̃ter ſpem libenter impetraſſet:eleuatus fœlicitatem paulatim excedebat:putans non eſſe bonum:ſe iudicẽ Herodis præcepta pficere neq; Idumæos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad Cleopatram:dicens:Idumeos ſemp illius maiorum fuiſſe:ac propter hoc iuſtum eſſe:ut peteret prouinciam ab Antonio. Nam ſeparatũ confirmabat tranſferre fauorem ſuũ ad illam. Agebat tamen hæc:non q̃ potius Cleopatram dominari deſideraret:ſed æſtimabat:ſi pluribus uiribus heroides priuaretur:facilius iam poſſet ſibi gentis Iudæor̃ principatũ uendicare:occaſione generis & pecuniar̃ quas perpetuo:per illicita luchra acquiſierat. Et Cleopatra quidẽ Antoniũ petẽs:prouinciã minime obtinuit. Nunciantur aũt hæc uerba herodi. Qui paratus Cuſtodibar̃ interficere:omnibus petitionibus uel ſororis:ueniam ei donauit:ſed non in ſuſpectũ eum impoſterũ pro prioribus contribus dereliquit. Tempore uero interiecto:cũ contigiſſet Salomẽ a cuſtodibaro diſcordare:mittit ſtatim ei repudiũ:connubiũ rẽnuens:non ſecundũ leges Iudæor̃. Nam marito quidẽ apud nos licet hoc facere:uxori uero nullatenus ſeparare & ducere alium niſi prius a priore marito dimittatur. Salomone tamen non generali lege:ſed ptãtis ſanctione connubiũ ſeparauit:& ad fratrem Herodẽ dicebat:pro illius fide maritum ſe reliquiſſe:dum cognoſceret eum cum Antipatro uel Lyſimacho uel Doſitheo nouis rebus ſtudentem:fidem uero ſermoni de Babe liberis imponebat q̃ ſeruarentur apud eum duodecim annis:quæ multũ ſtuporem regi p̃ter ſpem uerba fecerũt. Nam Babe liberos deſtinauit olim pſequi q̃ inimica ſui fuiſſent:tũc uero per tpis longitudinem de memoria eius exciderant. Quor̃ inimicitiæ & odium hinc ortũ ẽ. Cũ Antigonus regnũ haberet:& Herodes ciuitatẽ Hieroſolymorũ obſideret:neceſſitate uel malis quanta obſeſſis aſſiſtunt plures inuocabant herodẽ:& ad illum clamabant:Babe autem filii dignitatibus p̃cellentes & apud populum ualidi:permanebant:cum Antigono:& herodem accuſabant:& ſeruandũ regio generi principatũ ſuadebant. Ciuitate uero capta:cum herodes rẽpublicam tenuiſſet:Cuſtodibarus exitus ciuitatis obſtructurus ordinatur:quatenus non recederẽt ab ea:qui ciuiũ rei aut regi contrarii extitiſſent:ſciẽs in opinione uel in honore populi Babe liberos eſſe:& putans magnã partẽ ſibi eos fore i rer̃ mutatione. Qui illor̃ ſaluti ſtudens:abſcondit in ꝓpriis p̃ſidiis: tunc quidẽ iureiurando herodem flexit:nihil de illis ſciſſe ſe. Quare liberatus eſt a ſuſpitione. Rurſuſq; edicto a rege poſito:& omnem modum excogitante ut eos inueniret:non eſt confeſſus. Sed cum primũ negaſſet: non ſine pœna ſui putauit poſtea uitos oſtendere:& non fide iam tantum. ſed & neceſſitate eos clare feſtinabat. De his cum nunciatum a ſorore fuiſſet:rex deſtinãs ad loca ubi commorabantur ſimul cum aliis accuſatis illos occidit:ut iam nihil eſſet reſidui de genere hyrcani:ſed regnum ſuo poſſideret arbitrio: nemine in dignitatibus exiſtente:qui iniquitatibus eius reſiſteret. Iccirco potius a patriis moribus excedebat:peregrinis inuentionibus ueterem ſtatum corrumpebat. qui nullatenus maculari debuiſſet:unde non minora nobis impoſterum mala prouenerunt:diuerſis recedẽtibus maior̃ pietate corruptis: & primũ quidem certamen quinquennale Cæſari conſtituit: & theatrum in hieroſolymis cõdidit:& rurſũ in cãpo maximo Amphiteatrum:ũtraq; cõſpicua:moribus uero iudaicis aliena. Siquidem uſus aut apparatio talium nequaquam tradita fuerat. Celebrationem quidem illam clariſſimam per quinquennium conſtruebat:nuncias finitimis:& conuocans ab omni gente athletas:& omnia certamina & de tota terra inuitabat:ut ſpe propoſitorum p̃miorum & uictoriæ gloria conuenirent. Igitur collecti ſunt capitales artifices:non tantum hii qui exercitationibus corporis præualerent: ſed & muſica p̃cellentes quos Thymelicos uocant:proponẽs maxima uictoriæ p̃mia:omneſq; nobiliſſimos ad conflictionẽ conuenire uocitabat. Conſtituit quoq; quadriugis & biugis:& unius equi curſui non parua dona: & oĩa quæ munificentia uel decore apud ſingulos p̃fulgebant:uolens habere clariora: ſpectaculum liberalitate compoſuit:theatrum uero circa Cæſaris imagines habebat: & Trophæa gentium quas bellando ille deuiceratauro ſcilicet uel argento puro cunctis inſtructis:& neq; de ueſte neq; de uaſis aut lapidibus p̃cioſiſſimum aliquid defuerat:quod non certantibus offerebat. Apparatus etiam ferarum fuit. Nam leonibus multis congregatis:& aliis quæ eminerent ferocitate:& raro inueniũtur quorum inter ſe altricationes & pugnæ contra hoſtes excogitabantur: peregrinis quidem admiratio ſumptuum:& delectatio ſpectaculi uidebatur:prouincialibus autem euidentiſſima ſolutio morum:qui apud nos coluntur. Impium enim eſt:feris hoſtes pro hominum ſpectaculo ſubdere:iniquũ etiã peregrinis moribus ſolita permutare:ſuper oĩa uero contriſtabant eos trophæa: dum putarent imagines eſſe armis obſitas:quia non patrium illis fuerat talia colere. Quod nec herodem latebat: qui uiolentiã quidem eis inferre oportunum non putauit:loquebatur autẽ & conſolabatur ut ſuperſtitionẽ eorum auferret:ſed nullatenus pſuadebat:dũ grauiter illi tuliſſent ea q̃ uidebãt ſoluta lege cõmitti. Illi uero unanimiter clamabant dicẽtes. Licet oĩa exiſtimemus tolerabilia:tamen hominũ

imagines uel trophæa non esse patrium in ciuitate admitti profitemur. Herodes autem turbatus & intelligens non facile eos resistētes deuinci sine solatio: accersit quosdam primos eorum ad theatrū & ostendens trophæa consuluit quid illis hæc uiderētur. Qui cum clamassent hominum imagines præcipiens auferri ornatum impositum: ostendit ligna nuda: quæ statim spoliata risum plurimum spectantibus incusserunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes: ut iam plurimi mutati non offenderentur. Quidam uero permanebant in difficultatibus suis: q̄ solita minime contuebantur: & putabant initium patriis legibus destruendis. Vnde optimum existimauerunt magis pericula pati quam mutatam rempublicam negligi: dum Herodem prospicerent uiolenter introducere quæ non solita fuissent: & uerbo quidem regem: operibus autem hostem omnium demonstraret. Vnde coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues: & gladios sub uestimento portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus: qui per indignationē eorum quæ audiebat fieri: se ipsum pati quæ & illi firmabat: qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosis immisit. Quod consilium cum deliberassent: ex composito ad theatrum pergebant: sperantes non posse Herodem fugere: si subito eum inuaderent. Cunq; parati cum audacia properarent: unus eorum qui perscrutantes singula renunciabāt regi: eorum conspirationē intelligens: parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium q̄ plures in eum habuissent: & seditiones quotidianas: discedens ad aulam: nominatim accusatos uocauit. Qui cum a ministris euidenter capti fuissent: scientes q̄ non euitarent periculum omauerunt necessariū uitæ finem: nullam deponentes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum sed & demonstrauerunt gladios: confessiq; sunt bene: & pie coniurationē se fecisse: lucri quidem nullius causa neq; pro suis doloribus: sed pro cōmunibus causis: quas seruare aut pro his mori cunctis dignum uideretur. Talia quidem illi de uoluntate insidiarum fiducialiter prolocuti: a regalibus ministris circunsepti ducebantur: omnemq; pœnam passi perimuntur. Non multoplus eum qui talia nunciauit odio quidam rapiētes non tantū interfeceruntsed & membratim dilacerantes: canibus apposuerunt. Videbant autem multi ciuium quæ fiebant: & nemo nunciauit: usquequo Herodi acerbiorem & cerciorem facienti inquisitionem quædam mulieres tortæ cōfessæ sunt: quæ hæc uidissent. Herodes uero eos qui facinus commiserunt simul cum tota domo remit. Concursus uero & audacia populi quam pro legibus habebant: non remissionem faciebant Herodem: sed multo potius cautiorem qui statuit undiq; sese munire: ut siqui nouis rebus studerē: manifesta fieret eorum conspiratio: dum ciuitas ab aula qua conuersabatur: & a templi custodia tutaretur qua Antonia dicebatur. Samariam quoq; deliberauit muris circundare: quam mutato nomine Sebastiam appellauit putans etiam prodesse prouinciæ locum minire qui de Hierosolymis aberat unius diei uia: & olim uocabatur Stratonis turris etiam eum constructum Cæsariam nominauit: & in maximo campo electos equites deputans: locum ædificauit: qui in Galilæa Gaba uocat: & trans fluuium Sebonitidē. Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat: circūdās custodiis totam gentem ut nequaq̄ potestatem haberet seditiones promptas agere: quibus paruo motu facto frequenter utebantur: nec laterent si mouerentur: assistentibus semper in proximo q̄ cognoscerent: & multos quidē auxiliatores suos: plures āt ex finitimis inhabitare illic fecit: dū munificentia ductus templū construeret: quo simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existebat: quod magis pro tutela sua construēs: in honore augusti cæsaris Sebasten appellauit: & prouinciæ partem meliorem quæ prope fuerat distribuit habitatoribus: ut prono aīo conueniētes in ea conuersarent muroq; firmissimo circundans altiora loca: custodiis cōmuniuit: ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia habuit intus: in medio uero mēsura unius & semis stadii locum statuit undiq; decoratum. In quo tēplum altitudine uel publica pulchritudine excellens ædificauit: paulatimq; totam ciuitatē exornans: munitioni quoq; prospexit: eius cuius pulchritudinē ob memoriam posteris uoluit suæ relinquere largitatis.

De fame p Iudæā & Syriā facta: & ut seruauit populos & ciuitates Herodes: & rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas: & de Esseno quodā q̄ diuinationis habuit noticiam. CAP. X.

EOdem tempore tertiodecimo anno regis Herodis instante: magne calamitates prouinciam occupauerunt: siue de ultione: seu casu sic occurrente. Siquidēm prius gelu percussa terra: fructus nullatenus inferebat: præterea & ciues per inopiam frumenti morbus & passo pestifera possidebat. Qui continue malorum diuersitate comprehensi: dum īdigerent cura uel alimentis: plus peste moriebantur: morbus ita pereuntium & uiuentium solacia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ: horreisq; exhaustis: nulla spes alimētorum pp pestilentiæ malū nullatenus spectabatur. Necessitas ergo plurima inopiæ non minus ipsi regi quā populo imminebat. Siquidem uectigalia quæ de terra solitus erat accipere: minime colligere prænalebat: & pecunias cōsumpserat: largissime ciuitates ædificando: nec erat quod dignum auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori conferre præsidium quod difficillimū fuerat: dum nec uicini habuissent unde alimenta præberent: quia nec ipsi leuiora toleraſſent: & pecuniis deficientibus licet potuissent pauca plurimis comparare: bene tamen arbitratus: nequaq̄ auxilium negligere: ornatum regium incidit: neq; præciosissimis uasis: neq; artificio præcellentissimis parcens. Mittebat autē pe-

cuniam ad Aegyptum Petronio præſidi a Cæſare conſtituto:& cum non pauci ad eũ confugiſſent propter eãdem neceſſitatem:& amicus Herodis priuatim exiſteret:nolens ſubiectis eius ſubuenire primis ipſis deportare triticum conceſſit:per omnia eos & in emptione & in nauigatione releuans: ut maxima pars ipſe huius auxilii fieret. Nam Herodes his deportatis:non tantum ſententias inhorrere ſe prius habentium mutauit:ímo maximam oſtentationem ſui fauoris & patrocinii lucidauit. Siquidem primum his quantum potuiſſent per ſe panificare triticum diuiſit. Præterea multis exiſtẽtibus qui ſenio uel altera infirmitate tenti non ſufficerent aliměta ſibi præparare:prouidebat eis cõſtituendo piſtores:qui paratos panes uenderent. Diligentiam autem ne cum periculo hyemarẽt habuit:cum compræhendiſſet eos etiam ueſtium inopia. Nam corruptis & omnino conſumptis pecoribus:neq; lanæ:neq; aliorum ueſtimentorum copiam habuerunt. Quæ cum iam procuraſſet:& ciuitatibus finitimis conabatur prodeſſe:ſemina Syris præbendo. Quod multum etiam ei profuit:dũ gratiam exinde ſibi acquiſiſſet. Terra enim poſt hæc fructus ſuos uberius oſtendente:non minus quinquaginta milia hominum quos ipſe pauerat ad propria deſtinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppreſſum regnum omni munificentia uel induſtria recuperaſſet:non parum & in circuitu finitimos ſimilibus paſſionibus afflictos releuauit. Nam non fuit qui per neceſſitatẽ ad eum ueniẽs. non eius auxilium inueniret ſecundum ſuam dignitatem. Sed & populi uel ciuitates & priuati ad eum confugientes ſolatium impetrarunt:in tantum ut æſtimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici choros expẽdiſſe. Chorus autem habebat modia attica decem. In ipſo uero regno ſuo. lxx. milia expendit. Hanc eius diligentiam & ſolicitudinem apud Iudæos tantum contigit præualere:& diuulgari apud alios:ut antiqua in eum odia commota pro præuaricationibus legum:p quas etiam regno totius gentis pœnæ prinari putaretur:liberalitate ſua prorſus extingueret:animi ſui magnificentiam præter opinionem demonſtrans:populum autem in tantum mutauit:ut talem eum arbitrarentur:non qualem experti ſunt dudum:ſed qualem in neceſſitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæſari quingentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit:quos Elegiſeus Gallus ad mare rubrum perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus palacia in ſuperiore ciuitate conſtruxit:magnas exigens domos & ornatu præcioſiſſimas ut plures uiros ammiratione ſui capere potuiſſent:ſecundum menſuram autem & appellationes eis impoſuit:nam una Cæſaris:alia Agrippæ uocabatur. Deſiderio deinde commotus:cum nihil præponeret ſuæ libidini filiam Symonis ſibi coniunxit:qui Hieroſolymita filius Buti cuiuſdam Alexandrini ſacerdos inter nobiliſſimos cum filiam haberet optimam:& tũc in Hieroſolyma nominatam:huius pulchritudo animum Herodis inflammauit & ne ſuſpicaretur uiolentia uel tyrannide hoc agere:melius arbitratus eſt nuptiis puellam ducere. Ideoq; Symonem dignum regia cognatione iudicans:dum ſuum deſiderium complere uellet per honores euexit:ſtatimq; Ieſum Ioſabetis filium a principatu ſacerdotii depoſuit:& Symonem ordinauit:atq; affinitati ſuæ coniunxit. Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent:ædificauit caſtellum in loco quo prius Iudæos cum a principatu per Antigonũ pene decidiſſet euicerat:quod eſt ab Hieroſolymis ſexaginta ſtadiis natura munitum:ad ædificationem oportuniſſimum:inſtar collis manu factum:ut eſſet in rotundo circuitu eius. Concluditur:aũt in circuitu turris:rectum habens aſcenſum ducentis gradibus ædificatum:intus aũt domus regiæ precioſiſſimæ & ad munimẽ & ad ornatum ſimul effectæ. Circa initium ergo collis habitacula conſtructionis ſpicuæ:& aquæductus fecit:nam non ille locus proprias habuit aquas:ſed longe pplurimis ſumptibus deductas. Circa campum uero ciuitas erat ædificata:quæ collẽ pro arce habebat. Cũq; omnia ei ſecũdum ſpẽ eueniſſent:ſeditiones contra regnum nequaq; ſperauit oboriri duobus modis ſubiectos regens:timore quidem:q; eſſent ad pœnam non meritis:diligentia uero q; in neceſſitatibus magnanimus appareret. Circundedit aũt tutelam extrinſecus tãq; murum ſubiectis parans:nam & ciuitates extraneas diueſarumq; regionum reges patriis muneribus ad amicitias ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua Cæſarem:& Romanoꝝ potentiſſimos placabat:tranſgrediendo leges:dum tẽpla erigeret ritui noſtro contraria. Nam nobis interdicta ſũt delubra uel figuras more paganorum honorare:quæ foras prouinciam Iudææ pro Cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus:pro quarum cõſtructione multas pecunias expendebat. Attendens uero prope mare locum oportunum ciuitati:quæ quõdam Stratonis turris dicebatur:non qualemcunq; urbem illic ſed lapide albo palatiiſq; precioſiſſimis ciuitatem conſtruxit. Portum quoq; tranquillum magnitudinem:ſimilem Pireto totumq; confugium nauibus præbentem conſtituit. Quæ ciuitas iacet in phœnice ſecundum pelagus ad Aegyptum inter Ioppen:& Dora oppida maritima:quæ ſtationẽ nauium difficilimã habẽt ꝓpter Africi procellas. Cui difficultati remedium ꝓſtans:deſcripſit in circuitu portum:qui ſufficeret maximis claſſibus locum ꝓbere refugi:lapides ingentes in altum ulnis uigintiquinq; deponẽs:quorum longitudo. xxv. pedum erat:altitudo autem non minus decem & octo latitudo nouem:ſuper quos turres diſpoſuit:quarum maxima Druſus nominatur a Druſo Cæſaris priuigno:hoſtia uero portus contra Aquilonem extabant:in medio aũt turris erat:ſuper quam tẽplum Cæſaris poſitum:nauigãtibus apparebat:habens ſtatuas:unam qdẽ Romæ:alteram aũt Cæſaris:ciuitas uero Cæſarea uocabat:quæ ſubtus cloacas non minores ſuperioribus ædificiis habet:quæ aliæ quidẽ modicæ ſpatio

non longo ad portum & ad mare fundunt: una uero media est omnium receptaculum purgamento rum: q imbribus & mare influente diluuntur. Edificauit etiam theatrum ab australi latere portuum theatrum quoq multa milia hominū capiens: in conspectu pelagi constituit. Itaq perfecta ciuita te: duodecimo anno: cum nec ab re lassaret: neq rex sumptibus deficeret: de liberauit filios suos Romæ transmittere ad Cæsarem: Alexandrum & Aristobulum. Qui cum ascendissent: & in domo Pollionis: uiri nimis strenui: & Herodis amici conuersarentur: Cæsar eos cum omni humanitate suscepit: pollicitus licentiam Herodi præstare: quem uellet sibi successorem relinquere: insuper & prouinciam Traconem & Betaniam uel Auranitem ei concessit: huiusmodi occasione: Zenodorus qdam conductor domus Ipsaniæ fuit: cui dum reditus non sufficerent: de latrociniis per Traconem amplius acquirebat. Quæ loca habitant latrones Damascenorum prædam agentes. Hos Zenodorus minime prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi: Varronem tunc præsidem interpellabant: rogantes: ut Cæsari patefaceret iniquitatem Zenodori. Cæsar autem delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: prouinciam autem deputari Herodi: tanq illius diligentia indigentem: quia difficillima domicilia & aquarum receptacula & depositorum habentes: possent diu sustinere pericula munīti speluncis. Cum hæc gratia Cæsaris Herodes accepisset ad prouinciam Traconem pergēs: malignos latrones oppressit & incircuitu desideratā pacem omnibus præbuit. Zenodorus autem contristatus: primum q a magistratu depositus fuisset: magis autem inuidia: quod præfutura Herodi tradita esset: ascendit Romæ accusaturus eum unde nihil agēs reuersus est. Interea Agrippæ successori cæsaris transiturum missos circa Mitylenem locuturus Herodes occurrit: pristinaq amicitia renouata rediit ad Iudæam. Gadarensium aūt quidam ad Agrippam peruenerunt accusantes Herodē: quos ille nullo responso datos ligatos regi transmisit. Arabes quoq iā dudū infesti principatui Herodis: seditionē conabantur rebus eius inferre: occasione hmōi nata. Zenodorus enim cū iā de se diffideret: præfecturæ suæ ptē aliquā Auranitidis: quīq gintā talentis uendidit: quæ cum in donatione Cæsaris haberet: rāq iniuste ea sublata contendebant sepius q. dē incursionibus uolētiā inferre: nec non & inopes milites fiebant expectantes rebellionē quam desiderant: qui studeant male uitæ suæ consulere. Quæ cum cognouisset Herodes de prouincia sua seditionū auferebat occasiones. Igitur septimodecimo anno regni herodis: Cæsar ad syriam puenit ubi Gadatēnū plurimi herodem: accusabant: grauē eum sibi: & tyrannū in ꝓceptionibus intimātes. Hæc aūt dicere cōpellebat Zenodorus: cū iurasset: nullatenus eos relinquere: nisi quo ab herodis ipe rio eos auferet. Quibus cōmoti Gadarēnes: & cōfitētes q nihil passi fuissēt ab herode: cui eos Agrippa tradidisset: qui crudelis quidem in proprios: humanus aūt erat in aliorum peccatis: accusabant rapinas & contumelias: ꝓbantes & euersiones tēploꝝ. Et herodes quidem indignatus: paratus erat satisfacere: Cæsar aūt amplectabatur eum: nihil de fauore suo dicens p seditionem multitudinis cō mutandū. Et in primo qdē die de his sermones prolati sunt: in posterū uero nulla ꝓcessit cognitio. Siquidem Gadarenses uidentes Cæsaris & concilii intentionem a timore: ne forte regi traditi afficerentur: quidam sese noctu gladio percusserunt: alii præcipites sese dederunt: quidam in fluuio spontaneo submersi defecerunt: quæ uidebantur temeritatis: nō peccati fuisse supplicia. Quapp nequaq Cæsar remoratus: herodem a reatu soluit: non occurrit etiam non mediocris ei felicitas. Nam Zenodorus præcordiis ruptis malo sanguine profluentes in antiochia Syriæ uitam finiuit. Cæsar autem & huius possessionis partem non paruam herodi concessit: quæ inter Traconem & Galilaā erat: Vlatha: uel Paniada: & in circuitu terram. Dimisit autem eum & curatoribus Syriæ præcepit: ut secundum illius sententiam omnia tractarentur & in tantum fœlicitatis processit: ut cum duo ibi romanorum imperium regerent: Cæsar uel agrippa: tertium sibi amicum coniunxerunt herodem. Qui cum in tanta fiducia consisteret: fratri suæ Feroræ petiuit Tetrarchiam a Cæsare: centum talentorum fideiussor existens: ita ut siquid ille peteretur filii eius immunes euaderent. Sed cum Cæsarē comitatus esset usq ad mare: rediens in terra Zenodori pulcherrimum et templum cōstruxit: iuxta Paniada: ubi spelunca pulchra in monte consistit: sub qua terræ altitudo inaccessibilis est: aquis immobilibus plena: indeq fontes Iordanis fluuii nascuntur. Quem locum templo constructo: Cæsari deuouit. Tunc etiam tertiam partem tributorum concessit subiectis suis: occasione sterilitatis: plus autem reconcilians eos: ne aduersarentur ulterius. Nā in talibus operibus pietate soluta molestē de prævaricatis legibus referebant adinuicem. Qui dum his incitarentur: diligentiam habuit hæc se dare: auferens quidem ocium & præcipiens semper in laboribus eos occupari. Nam neq communis deambulatio fiebat: neq conuentus in ciuitate: sed omnia custodiebantur: & sæuissima tormenta captis inferebantur: cum multi palam uel furtim in carcerem hyrcani tradi illic extinguerentur: & intus in ciuitate pariter & in uiis. nam erant qui cōuenientes in unū speculabantur eos. Dicūm eēt nec ipsum hoc neglexisse: sed sepius priuatū accipiēs habitū: more cum populus cōuersabat: experimētum faciēs: quid de principatu suo sentiret: & si quos oīno atroces: nec apparentes sua opera inuenisset: oīb modis psequebat: & reliquam multitudinē sacramentis impellebat sibi fidelem existere: & cogebat fauorem eum iureiurando sibi uel principatui custodire. Quorum multi placentes eum uel timentes: meminebant ad quod postulasset: alios uero seruantes suam opinionē: & gra

uiter ferentes ꝙ cogerẽtur:modis omnibus occidebat. Flectebat autem & Pollionem grauiter Pharisæum:& Sameam:socioſq; illorum ſibi iurare. Qui licet non obtemperaſſent:tamen non ſunt torti.dum uenerationes eius per pollionem impetraſſent.Liberati ſunt ẽt de hac neceſſitate hii qui dicuntur apud nos Eſſeni.Genus autem hoc eſt:quod conuerſatione utitur:quam apud græcos Pythagoras tradidit.De his itaq; in aliis certius explanabo.Eſſenos autem ex hac cauſa ſic honorabat: quia maius quiddam de his ſentiebat:quam de mortali natura dicere puto. Nam non inhoneſtus ſermo uidebitur in hiſtoriarum genere de his talibus itimare.Quidam Eſſenorum nomine Manaemus fuit:per omnem uitam benigna uoluntate probatus præſcientiam a deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctorem euntem uidiſſet:ut regem Iudæorum ſalutauit.Qui illuſum ſe reputans commonebat eum ſermonem adhuc priuatus.Manaemus hic ridens:& feriens manu poſteriora eius:regnabis inquit fœliciter:nam iam a deo dignus iudicatus es:recole Manaemi plagas:ut hoc tibi ſit ſignum de peccatis in regno committendis. Iam optima eſt ratio:ſi iuſtitiam & dei pietatem dilexeris:& modeſtiam circa ciues habueris:ſed non talem te futurum intelligo dum omnia cognoſcam.Fœlicitate nanq; omnes præcellis:& habebis gloriam æternam:obliuionem uero pietatis uel æquitatis poſſidebis.Hæc non latebunt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore.Quibus nullatenus animum intendit:dum ſpes Herodi deeſſet:paulatim uero:cum eleuatus uſq; ad regnum fuiſſet:& fœliciter principatum ægiſſet:accerſiit Manaemum:& de tempore quantum regnaret conſuluit eum.Manaemus autem cum omnino nihil dixiſſet:ſed tacuiſſet:interrogauit ſi decem tantum anni regni ſui eſſent:reſpondit:&.xx.&.xxx.ſed finem non addidit.Herodes autem iſtis contentus:Manaemum cum honore dimiſit:& omnes Eſſenos propter illum honorabat.Hæc ſibi licet miranda legentibus demonſtrare feſtinauimus:& oſtenderemultos apud nos talem diuinationis habuiſſe noticiam.

Qualiter tẽplum poſt ſexcentos annos depoſuit:& aliud duplũ condidit. CAP. XI.

INterea decimo & octauo ãno regni Herodes poſt prædicta ædificia:opus nõ minimũ inchoauit.Siquidem dei templum maximũ conſtruere:& murum altum & decorũ erigere iudicauit:dũm putaret id nobilius oĩbus ſuis factis perficere:& ad eternam memoriam peruenire.Sed dum non facile populo perſuaderi cognoſceret:propter operis magnitudinẽ:conuocans eos hac oratione mulcebat dicẽs.Alia quæ a me in regno ſunt facta o uiri contribules:ut de his laudem proferam:credo ſuperfluum:tanq; mihi quidẽ minorem:licet uobis utilitatem maiorem ferre uideanc.In difficultatibus enim nec neglexi quæ ad ueſtra commoda pertinerẽt:neq; in extructionibus mihi magis:quam uobis oĩbus feſtinaui tutelam impẽdere:& puto ꝙ dei cõſilio ad hanc fœlicitatẽ euectus ſum:ad quantã non prius gẽs Iudæorum aliquã do peruenit.Cõſtructæ nãq; ſunt per puinciam ciuitates:quas habitatoribus plenas:munitionibus ornates:genus noſtrum exaltauimus:quas operoſum uidec mihi ſciẽtibus enumerare.Quod autẽ nitor efficere;omni pietate ꝑcellentius:explanabo.Bene enim noſtris;q; iſtud maximo deo tẽplũ noſtri patres ædificauerunt:cũ a Babylonia remeaſſent:& quia deſunt ei ad magnitudinẽ in altum cubiti.lx.ſecundũ inſtar illius:quod Salomon conſtruxerat.Nemo negligentiam pietatis parentũ noſtroꝝ accuſet:non culpa illoꝝ factum eſt breuius tẽplũ:ſed cyrus & Darius Hyſtaſpe filius huiuſmodi mẽſurã ædificationis fieri ꝑceperunt.Quibus illi ſeruiẽtes:uel ſucceſſoribus eoꝝ:& poſt illos Macedonibus:non habuerũt aptum tẽs quod ad eiuſdẽ antiqui formam iſtius mẽſuram pducerẽt. Nũc aũt qũo nutu dei principatui meo pax larga cõceſſa eſt:& diuitiarũ poſſeſſio:& multitudo redituũ:& quod maximũ eſt:amicitia fauorq; Romanoꝝ:qui omniũ rerũ domini exiſtũt:cur nõ ſtudemus relictum neceſſitate ſeruitutis tpe opus corrigere:& integrum deo ꝑbere pro beneficiis eius in meo regno collatis.Talia concionante Herode:multis ammirationẽ ſermo pronũciatus præter opinionẽ impoſuit:nec aliqua deſperatione cõmoti ſunt niſi ꝙ anxiabanturne eo ſoluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad finem uſq; perduci iccirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis.Quos cum Herodes cerneret dubitantes:adhortabatur eos dicens:ſe non prius deponere templũ:niſi omnia præparatẽtũ:quæ ad perfectionẽ eius pertinerẽt.Nam neq; mentitus eſt ex hoc quod promiſerat.Ille enim plauſtra parauit:quæ lapides ueherent:decẽ milia elegit peritos artifices & mille numero ſacerdotes:quibus & ſtolas ſecundũ eoꝝ honorẽ habitũq; parauit:ſed & quoſdam cemẽtarios:alios aũt fabros:alios lignarios eruditos ad tẽpli fabricã hortabatur. Cunq; omnẽ apparatum alacriter aggregaſſet:antiquis fundamẽtis ſolutis noua impoſuit:ſuper quæ templum erexit:longitudine centum cubitorũ:latitudine centum cubitoꝝ:altitudine cẽtum uiginti. Qui uiginti cubiti:per tps fundamentis deſiccatis reſederunt:quod poſt hæc tpibus Neronis renouare deliberauimus.Edificatum eſt uero tẽplum ex lapidibus albis & tenaciſſimis:quorum magnitudo in longitudine uigintiquinq; cubitorum:altitudine octo:latitudine duodecim erat.Totius nãq; templi circuitus & porticus;undiq; humillima:altiſſimũ uero mediũ fuit:ut a multis ſtadiis cõſpiceret & in prouincia conſtitutis:& contra habitãtibus aut accedẽtibus cerneret:ianuas aũt introitus & ſupliminaria:necnon & uela:iuxta templi magnitudinẽ uario ornatu decorauit.Aureos flores ambientes colũnas feci t:ſuper quaꝝ capita uitis tẽdebatur:botros aureos habens pendẽtes;qui

mirandam magnitudinem & artificii claritatem uidentibus exibebant propter materiei pulchritudinem. Circundedit etiam & porticibus maximis omne templum: & ſecundum quantitatem uniuſ cuiuſq; rei ſumptibus omnia priora ſuperauit. Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebantur ipſi autem parietes opere inaudito conſtructi erant. Nam collis erat ſaxoſus: paululum erectus a parte orientali ciuitatis pronus ſuper arcem: quem dudum rex Salomon per dei prouidentiam magis operibus muro circundederat: ab inferioribus partibus incipiens: quem uallis altiſſima circũdabat. Saxa uero ab Africo expoſita plumbo ligauit: ut interiora loca complecterentur multum ſpacium ſtructura compræhendente: & in alto quadrangulo facto: ut uaſtitas lapidum a fronte uideretur: ab interiore uero parte ferro ligati: compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cunque ita factum opus cõtinuaret uſque ad ſummitatem collis pduxit: & foſſas circa murum poſitas complens: planum ſuper æqualemq; confecit: quadriporticus in circuitu: unaquaq; porticu longitudinem ſtadii concludente: & intra hanc porticum: circa ipſam ſummitatem alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat omnia. Ab orientali uero parte pari longitudine porticum ducem habebat contra templi ianuas conſtitutam: quam multi reges priores conſtruxerant circa omnem uero ſacrarii orbem ſpolia barbarorum fixa: quæ rex Herodes deuouit: addens etiam quæ & ipſe a barbaris cœperat. Per latus autem Aquilonis turris alta: angulosa: munita ualde fuerat: quam ante. Herodem reges & ſacerdotes generis Aſamoneorum conſtruxerunt: & Barin denominauerant: ut illic ſacerdotalem ſtolam deponerent: qua cum opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacerdotum ſinduebatur. Hanc rex Herodes ſuo loco reſeruauit: poſt cuius obitum: ſub Romanis fuit uſq; ad tempora tyberii cæſaris ſub quo Vitellius ſyriæ procurator cum profectus Hieroſolymas: & ſuſceptus a populo clariſſime fuiſſet: uolens eis uices retribuere: ut ſacerdotalem ſtolam ſub ſua poteſtate haberent: ſcripſit Tyberio Cæſari: & ille conceſſit. Et permanſit ſtola ſub poteſtate Iudeorum: uſquequo obiſſet rex Agrippa. Poſt quem Caſſius Longinus cui tunc Syria parebat: cum Cuſpio Fado iudeæ procuratore imperauerunt Iudeis: in Antonianam turrim eam deponere: dicentes: Romanis oportere dominos eſſe: ſicut & prius. Deſtinauit igit legatos ad Claudium Cæſarem: ut de his peterent. Qui cum peruenifſent: iuuenis Agrippa Romæ rex conſtitutus: petens ab imperatore poteſtatem eius accepit: ſcribente Vitellio Syriæ procuratore. Prius autem ſub ſigillo principis ſacerdotum: & cuſtodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem cuſtodiæ Romanorum aſcendentes: & requirentes ſuum ſigillum ſtolam tollebant: tranſeunte uero feſtiuitate in eodem loco deportantes: & principi cuſtodiæ oſtendentes: ſimiliter cum ſigillis deponebat. Hanc autem Barin: ideſt turrem: iudæorum rex Herodes munitiorem conſtruens pro templi cuſtodia ad gratiam Antonii amici quidem ſui: principis uero Romanorũ: Antonianam nominauit. A parte autem occidentalis muri quatuor portæ ſtabant: quarum una ad aulam tendebat interpoſita ualle quæ erat in medio eius uiæ: duæ autem ad ſuburbana: quarta uero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus: & exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus. Nam ex aduerſo templi ciuitatis in modum theatri iacebat: circũdata ualle altiſſima: per omnem auſtralem tractum. Quarta autem frons quæ ad meridianum ſolem poſita erat: habuit & ipſa quidem in medio portas ſuper quas regia porticus triplici longitudine terminata: ab oriente ualle incipiens: ad occidentalem finita amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignum narrari omnibus qui ſub ſole ſunt. Siquidem altiſſima uallis ſic erat: ut nullatenus uideri potuiſſet: ſiquis eius altitudinem attendiſſet: ſup quam porticus illæ ſteterat. Ex qua ſiquis a ſummo ideſt a tertio tecto notaſſet: & profunditatem ædificiorum uidere uellet: tenebris profundebatur: ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines conſiſtebant in quadra longitudine nam quartus paries colligebatur pariete lapideo: groſſitudo uero uniuſcuiuſque columnæ tres coniunctas ulnas habebat: longitudo autem pedes uiginti ſeptem: duplici ſpira ſuppoſita: multitudo autem omnium centum ſexaginta duæ fuerunt. Capita uero columnarum ſecundum modum corynthium ſculpta admiranda propter magnitudinem operis. Cunq; quatuor ordines fuiſſent: tres quidem media loca tenebant: quorum duo eodem modo facti latitudinem habebant pedum triginta: longitudine ſtadia tres altitudine quinquaginta pedib⁹ tendebant: medius uero ordo latitudinem uiginti pedũ habebat: altitudinem centũ: nam dupla ſup utrũq; fuerat. Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant: mediæ uero porticus altitudo in immenſum tendebant: habens columnas compoſitas politas undiq; quaꝫ compago ĩcompræhenſibilis omnibus uidebat. Talis quidem primus murus fuerat: a medio uero non multum ſecũdus diſtabat: gradibus paucis aſcendendus: quem paries circuibat lapideus: titulũ habens: q phibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per auſtralem ptem & Aquilonis tractum: tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes: per orientalem uero unam maximam per quam tranſiebamus: purificati cum mulieribus. Inacceſſibile autem ſacrarium fuit: intra quod tertium erat: ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat: ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebat. Hoꝫ atrium nullomodo rex Herodes intrauit. Cum utiq; phiberetur quia ſacerdos non exiſteret: ſed operibus muros & porticus exteriores curabat. Quæ cum octo annis edificaſſet: templo p ſacerdotes in uno anno: & quinq; men-

ſibus pacto:omnis populus letitia completus eſt:& primum quidem pro celeritate gratias deo agebant:deinde de alacritate regis quam in dedicatione habuit laudibus eum extollebant. Rex autem trecentos boues optulit deo:& alii ſecundum uires ſuas:quoꝝ numerus nullatenus æſtimabatur. Nam cum occurriſſet templi dedicatio:regiſq; natalitius dies quo principatum aſſumpſerat: inſignis eſt celebrata feſtiuitas. Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulam ab Antonia intra templum ducentem per ianuam orientalem:ſuper quam & turrem ædificauit: quatenus & ſubterraneum haberet aſcenſum: propter populi ſeditiones. Dicitur autem per illud tempus dum templum conſtrueretur: quia in die quidem non plueret:nocte uero imbres deſcenderent quatenus templi conſtructio non prohiberetur. Quod uerbum noſtri patres tradiderunt:nec eſt incredibile:ſi & aliam dei prouidentiam aliquis conſideret. Templum quidem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

¶Incipit Liber.xvi.antiquitatis Iudaicæ.

¶Quemadmodum Herodes filios ſuos Alexandrum & Ariſtobulum de Roma in domum ſuam reduxit:qui reuerſi:uindicare cogitabant mortem matris ſuæ in Salome & cæteris quorum accuſatione mater eorum damnata fuit:& quia pater eorum hoc diſſimulans:uxores nobiliſſimas eis iunxerit. CAP. I.

IN adminiſtratione rerum ſtudium Herodes habens rex omnes iniquitates prohibere:quæ per ciuitates & prouincias fiebant:legem ſtatuit nullatenus priori ſimilem in qua ipſe firmauit fures uēdi. Quæ res non pœna tātum grauis:ſed ad confuſionem patriæ:ſolutionemq; conſuetudinis exiſtebat. Nam alienigenis & non eundem uitæ modum habentibus ſeruire in his quæ impaſſet:peccatum in religionem:non pena excedentium erat: dum in prioribus cautum fuiſſet de hac pœna. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere:non habentem uero tantum uenundari non tamen alienigenis:neq; imppetuum ſeruire Iudæum:ſed ſexto anno abſolui. Ergo præter conſtitutionem & præter legem reddi hanc pœnam ſuperbum uidebatur: nec regis ſed tyranni in uniuerſos ſubiectos tormentum atrociſſimum excogitatum: quod populi parabat diſcordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit Cæſarem deſiderans ſalutare: & uidere filios ſuos Romæ degentes. Cæſar quidem amicabiliter eum ſuſcipiens: perfectos ei doctrina filios reddidit: quos & ad propriam domum reduxit. Cum uero ab Italia rediſſent:ſtudium populi circa iuuenes erat:& perſpicuos eos omnibus fecit magnitudo corporis:& regius ornatus:forma non deficiente. Et inuidioſi ſtatim uiſi ſunt Salome ſoroꝛi regis:& illis qui accuſationibus Mariamnem damnauerant:dum putarent: ſi præualerent ultionem exigerēt de his quæ in matrem ſuam commiſſa uidebantur. Cauſam uero timoris ad illorum criminationem tranſferebant:dum dicerēt: non libenter cum patre eos commorari propter matris interitum:& quia iniuſtum eis uideretur ſimul cum interfectore genitricis manere:& ex ueritate ſumentes initium ad ueriſimilitudinem deſcendentes affligere eos tētabant:& fauorem patris quem erga filios habebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebant:ſed in multitudinem rumorem ſpargentes: Herodi nunciari credebant:unde odium in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpitione uel accuſatione prætermiſſa: rex amore filiorum honores largitus eſt & uxores eis nobiliſſimas iunxit: Ariſtobulo quidam filiam Salomes Beronicem:Alexandro uero Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

Qualiter Herodes ad Agrippam ueniens:inuitauit eum ad Iudæam uenire:& profectio Agrippæ ad Oniam. CAP. II.

CVm hæc diſpoſuiſſet: & audiſſet Marcum Agrippam nauigaſſe rurſus ab Italia ad Aſiā: feſtinauit ad eum:a quo petiit:ut ad regnum eius accederet:ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eſſet:lætus ad Iudæam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placuerit reliquit:in nouis ciuitatibus eum ſuſcipiendo: ædificia demonſtrando ampliſſima:& omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebaſtia:uel Cæſareæ portu a ſe conſtructo:& in oppidis Alexandrio:& Herodio:uel Hyrcanio. Ducebat etiam eum ad ciuitatem Hieroſolymorum:occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem deo quidem centum boues immolauit:pauit etiam magnifice populum. Quī licet multos dies illic uellet remorari:tamen propter tempus nauigationis feſtinauit rurſus ad Oniam:muneribus ab Herode multis donatus:una cum ſuis amicis nobilibus peruenit.

Quod Herodes multis nauigationum circuitionibus ſecundo uenit ad Agrippam. CAP. III.

REx autem poſt hiemē ueris tpe,pperauit rurſus ad eum:ſciens exercitum ad Boſphorum ꝓducturum. Cunq; per Rhodum & Choon nauigaſſet:putauit eū in Leſbo iuenire. Flatu uero aquilonis in Chio remoratus eſt:ubi multos ſibi occurrētes donis regalibus honorabat. Cunq; ciuitatis porticum uidiſſet dirutam:quam in bello mithridatico depoſi-

ram:non facile propter magnitudinem & pulchritudinem restaurari contigerat:pecunias præbens quante superabundare potuissent ad operis perfectionē:præcepit ciuibus:ut non negligerent: sed ciuitatis ornatum suæ ciuitatis erigerent. ipse uero cessante procella:ad Mitylenam accessit:& exinde ad Byzantium profectus:cum audisset ultra cyaneas cautes iam Agrippam nauigasse: festinauit & ad sinopē Ponticam descēdens:subito illi insperatus apparuit:a quo libenter exceptus: honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus est. Cūq; prouincias ponticas ordinassent:per Paflagoniam & Capadociā:& exide per maximam phrygiam profecti: Ephesum peruenerunt:unde ad Samum nauigauerunt. Multa uero per ciuitates singulas beneficia regis secundum petitiones interpellantium fiebant:dum largitionibus minime parcerēt: sed & si q aliquid ab Agrippa petissent:arbitrio suo postulata cōplebat. Cūq; bonus & largus præstando petentibus esset:nullū que cōtristaret: agrippam similiter ad beneficia prouocabat. Nam ilienſibus eum reconciliauit iratum:persoluit & pecunias quas procuratoribus cæsaris Chii debebāt:aliorum quoq; petitiones munificenter complebat.

Interpellatio iudæorū ad agrippā in Onia p̄sente herode:de qbus Græcos accusabāt. CAP. IIII.

CVmq; ad Oniam peruenissent:iudæorum populi per ciuitates habitantes: tps & fiduciam nacti uiolentias referebant quas patiebantur dum & legibus propriis uti non sinerentur:damnata etiam per calumniam exactorum in. tis diebus darent: & pecunias quas ad hierosolymam transmittebant:& multis calam. atibus opprimerētur: Romanis semp præcipientibus eis secundum proprias leges uiuere. Quæ cum suggessissent herodi:præsentauit eos ut audiret agrippa eorū allegationes:nicolaum autem quendam ex suis amicis:dedit qui pro eis peroraret. Agrippa uero Romanorum nobilissimos:& reges & potētes q tunc præsto erant cum ad concilium secum perduxisset:Nicolaus ita pro iudeis locutus est. Omnes quidem o maxime Agrippa indigētes oportet pro necessitate confugere ad eos: qui uiolētiam possint auferre. Hi uero qui nunc interpellant:fiduciam prius a uobis datam quam sæpius optauerūt: nullatenus se pdere per uos postulant qui dedistis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt a uobis qui soli potestis præstare seruētur. Nam damnis afficiuntur nō ab aliquo melioī: sed ab his quos pariter secum subiectos uobis esse cognoscunt. Et siquidē maxima sunt quæ a uobis meruerunt laudabiles uidētur:q ita se probauerūt beneficiis dignos:si uero minora sunt:inhonestum est:si neq; hæc firma uerunt qui præstiterunt. Hi q uiolētiā iudæis ingerunt nisi putarent bonos eos esse: q a uobis talia meruissent:non eis inuiderent:& uestra beneficia cessare niterētur. Quod si quis interroget: utrum uelint patriis legibus ipsi priuari idest imolationibus & pompis quas diis offerunt:scio libenter eos omnia pati:quam patrias leges amittere. Nam & bella propter hoc multi amplectuntur uerentes ne transgrediantur patrias leges: & libertatem quibus nunc uniuersum hominum genus per uos potitur: quod nos etiam petimus ut liceat nobis per prouinciam seruare solēnia. Cur ergo hi quæ pati uolunt:in alios committunt:Illud uero consideremus. Nunquid est populus:aut ciuitas:aut gēs aliqua hominum:quibus maximum bonum appatuit continentia uestri imperii: uel potentia Romanorum:uel audet aliquis eorum beneficia infirmare:licet sit amens. Nam nemo est: qui non horum particeps:uel publice uel priuatim existat. Quod & siquis auferat quæ uos donastis:nihil firmū:neq; sibi quod per uos habuerit obtinebit. Vestra enim beneficia quis enumerare prævaleat. Si recordatus fuerit regnum antiquum & modernum imperium:multa existunt:quæ a fœlicitate uestra cōcessa sunt. Nostra uero licet clara sunt:non tamen inuidiosa:propter uos qui donastis. Hoc tantum per frui postulamus: ut sine impedimento patriam religionē seruemus. Quod & per se inuidiosum esse non debet:siquidem deus lætatur honoratus. Ex nostris uero solēniis nihil inhumanum est: omnia enim religiosa & iusticia salutari deuota. Neq; celamus mandata: quibus utimur monimentis pietatis & humanarum professionum. Septimum uero remittimus doctrina nostrorum solēnium imbuti. Quapropter nullatenus peccamus: bonæ nāque probantur leges quas colimus siquis per se eas requirat:& antiquæ existētes:licet & aliquibus non sic esse uideantur:ut earum honor p longitudinē temporis non facile repellatur ab his qui & eas caste custodiunt:quibus nos priuant p uiolentiam. Pecunias nāq; quas deo conferimus:rapiētes manifestum sacrilegium cōmittunt. Vectigalibus uero grauantes nos infestis diebus:ad iudicia & ad mercimonia non necessaria nos pertrahūt pro contumelia religionis quam nos colere cognoscunt:de qua non iustum odium habent. Siquidē uestrum imperium q oībus dominatur probitatem quidē laudat:cōtumelias autem fortiter abhorret. Postulamus igitur Maxime Agrippa uiolentias auferri:ut non prohibeamur legitimis nostris in solēnitatibus perfrui:& ne substantiæ nostræ rapiantur ab his quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iusta:sed etiam a uobis primo donata: possumusq; pro his senatusconsulta:& tabulas in Capitolio positas legere quas certum est experimento nostræ circa uos fidei datas. Et si nullatenus fideles uobis apparuissemus: deberent tamen firma esse quæ donastis: & non tantum nobis:sed etiam omnibus hominibus præstatis:eos beneficiorum largitionibus ampliātes:quoq; singula siquis enumerat:post imensam orationē longo sermone cōficere. Nos uero hæc iuste impetrasse si uelimus ostendere:sufficiat nobis ut priora taceamus hic noster Rex:q uobiscum

ꝑsens residet. Qualiter eius fides erga uestram familiã clarui. Quis enim fauor eius aut quis in uos non cogitatus est honor aut cã qua defuit. Quis cohibet uestra circa nos riumeranda beneficia explanare. Sed bonum puto prius patris eius Antipatri res gestas explicare. Qui cum Aegyptũ cæsar intrasset cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit nec terrestribus cerramínibus : neq; naualibus minor apparens. Et quid oportet dicere quantũ profecit illo tempore tot donationibus Cæsaris accumulatus. Singulas uero memorare Cæsaris epistolas quas tunc fetiatui pro ipso destinauit publicos etiam honores q; ciuẽ Romanum antipatrum ordinasset : superfluum puto referre. Sufficit enim me demonstrare iuste nos beneficia uestra possedisse : qua per uos postulamus confirmari quæ &si prius non extitissent sperabamus affectum circa uos nostri generis & uestri erga nos acquirere. Nunciatur enim nobis ab Hierosolymorũ iudæis qualiter prouinciam ingressus esset & deo perfectas imolationes honorando eum integris supplicationibus persoluisset & quõ populum pauisset & ab illo mũera suscepisset quæ per gẽtes & ciuitates signa uel iudicia hospitalitatis & amicitiæ uestræ putantur quæ meruit iudæoꝝ gens per herodis prouidẽtiã. Hæc admonentes una cũ isto tibi confidente rege petimus te nihil superfluum sed ut quæ uos dedistis ne concedatis ab aliis auferri. Cum hæc Nicolaus differuisset nulla est facta a Græcis controuersia. Non enim in iudicio hæc sed inconuentu mentilabantur hac tamen occasione pro satisfactione usi sunt dicentes q; inquilini per prouinciam iudæi uiolentiam habitatoribus eius ingererent dum illi indigenas se demonstrabant & licet suis solẽnis usi tamen nil lederent eos.

Quẽadmodum Agrippa confirmauit eis leges Herodesq; ad propria rediit. CAP. V.

ERgo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati hæc respõdit ꝓp herodis amicitiam uel fauorẽ paratum se esse cuncta iudæis concedere. Tamen inquit quæ postulant p se iusta perspicuntur : & si amplius petissent non me piguisset : quæ non lederent Romanũ imperiũ eis concedere. Sed qũo hæc & prius acceperunt ifirmari nullatenus cõcedo quos uolo sine molestia propriis solẽnis potiri. Cum hæc interlocutus fuisset cõcilium dimissit. Herodes aũt affectui eius gras exoluebat. Ille piter eũ amplectebatur & ita tunc discesserunt.

Qualiter allocuturus est Herodes Hierosolymitas : & quartam partem eis fiscalium præteriti anni concessit. CAP. VI.

REx autẽ domum reuerti uolens nauigauit & ad Cæsarẽ ductus non multis diebus prospero flatu uentorum ad hierosolymam peruenit. Vbi concilium totius populi cõgregans cum multi ex prouincia conuenissent contõne habita orationem totius suæ profectionis explanauit & quæ iudæis in Asia per eum prouenissent ut sine uiolentia imposterum possent degerere. Narrauit etiam quæ fœlicitas uel gubernatio sui principatus eis profuissent necnon & quartam partẽ fiscalium præteriti anni concessit. Qua illi oratione uel gratia lætati cum summa exultatione bona orantes regi recesserunt.

Vt pertubatio domus herodis facta est Alexander & aristobulus filii herodis indignationem habentes aduersus Salomen sororem regis & Ferora fratrem eius propter mortẽ matris suæ & illi ecõtra maliuolis in eos accusationibus utentes. CAP. VII.

ꝓ

ROcedebat autẽ seditio domestica : & acerbiorem accipiebat prouectum : cũ tanquam hereditarium odium suscepisset circa adulescentes Salome & sumpsisset de matris eoꝝ morte audaciam dumq; uellet neminẽ illis relinquere : qui posset mortem eoꝝ uindicare. Cũq; adolescentes a genitore discordarent memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat interẽpta & imperii cupiditate rursus simile malum priori ortũ est : dum derogationes ab illis circa Salomẽ & Ferora fierent insidiæ uero ab his circa adolescẽtes. Nam odium par ꝓ alterutris fuerant modus ãt odii non similis dum illi quidẽ manifeste detraherent inhonestũ putantes iram celare illi uero non tali modo sed calide & maliuolis accusationibus uterentur sedu centes semp adolescentes quoꝝ audaciam putabant ad necẽ posse fieri genitoris. Qui nullatenus ꝓ matris flagitio confundebant nec eam credebant iuste periisse imo magis festinabant in auctorem homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitas iſtis sermonibus completa miserabatur innocentiã adolescentium diligẽtia uero Salomes crescebat & ab illis occasiones accipiebat dum sic contristarent ꝓp indignum matris interitum. Dicebãt. n. misere quidẽ contigisse matris obitum se uero miserio res q compellerent cum iterfectorib⁹ matris cohabitare. Hæc ãt ad peiora absentia regis ꝓcedebãt.

Quẽadmodum herodes indignatus filiis Alexãdro & aristobulo ꝓposuit eis antipatrum depri uata uxore genitũ ipsos autem ad Cæsarem deducens accusauit. CAP. VIII.

c

CVm ergo Herodes redisset & populo interlocutus esset sicut prædiximus statim sermones ad eum per Feroram & Salomẽ proferebant magnum ei ab adolescẽtibus periculum iminere q; minime sustinerẽt inultum matris interitum. Addebãt etiam q; archelai capadocis spe niterentur tanq; per illum ad Cæsarem profecturi & patrem herodem accusaturi. Per quæ confestim conterritus Herodes obstupuit quod & alii eadem nunciasset. Recordabatur autem priscas calamitates : q; nec uxore priuatus seditiõibus liberata domus

eius fuiſſet:quæ priorum grauiora & peiora pateretur: Quapropter cõtriſtabatur: q̃ omnia præter ſpem fœliciter ei forinſecus deus præſtitiſſet:& domeſticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus:in deiectione adoleſcentium antipatrum filium ſuum ante principatum ſibi genitum depriuata uxore illis præponens:omnia in eum tranſtulit:dum putauit ſic cõterere filiorum fiduciam Mariãnes:& temeritatem eorum damnare:dum illi crederent alium præter ſe patri ſuccedere:depoſitoq̃ de antipatri prouectione ſupercilio poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit:nam pueris omnino ſua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit feſtinauit fratres affligere: eorumq̃ accuſatoribus conſentire: quibus pater facile credebat:alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionem ueniret:patris animum in fratres accedebat:nam multos iam acquiſiuerat ſuæ uoluntatis miniſtros propter ſpem quã de regno iam habuit:fide uero patris putabatur hæc facere: unde plus triſticiæ adoleſcentibus occaſiones creſcebant. Nam ſæpius ab eis lachrymæ pro contemptu ſuo & matris recordatione fundebantur:patremq̃ manifeſte apud amicos tanquam iniuſtum accuſabãt. Quæ maliuoli per antipatrum herodi renunciantes:non paruam in aula ſeditionem cõmouebant. Quare exacerbatus rex accuſationibus:& humiliare nimis Mariãnes filios uolens: maiora in honorem antipatri excogitabat:adeo:ut & matrem eius dudum contẽptam reduceret: & Cæſari ſæpius pro eis ſcriberet. Agrippa uero poſt diſpenſationem decẽnalem Aſiæ Romam aſcendente: rex a Iudæa nauigans ad eum:ſolum antipatrum ſecum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit quatenus Romæ Cæſari amicum faceret:ut iam omnes crederent contemptis adoleſcentibus in illum regnum patris tranſferri. Ipſe quoq̃ ſcribens romæ:multis amicis antipatrũ cõmendabat. Qui contriſtabatur:q̃ abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime ꝑualeret:timebat.n.ne mutatus pr̃:modeſtius filios Mariãnes diligeret. Cũq̃ hæc cogitaſſet:ſua maligna uoluntate uſus:exinde ſcitare patrem ſperabat: unde contra fratres frequenter ſcribens: uereri patris interitum ſimulabat:uſquequo herodem ad tantam iram uel furorẽ perduxiſſet:ut iam a patre contra filios niteretur. At ille ne tantum ſacinus perpetraret:melius putauit ut romam nauigare:& filios apud Cæſarem accuſare: nihilque ſibi tale permittere:quod ꝓp magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret. Cũ uero Romã perueniſſet:& ad Aquileiam ciuitatem perrexiſſet:Cæſarem compellare feſtinans:tpe apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit:filioſq̃ ſuos præſentans: inſolentiam & audaciam eorum accuſauit:q̃ feſtinaſſent patrẽ ſuum perimere:regnumq̃ tyrannico more inuadere:dum ipſe licentiam haberet non neceſſitate:ſed recto iudicio tradere regnum permanẽti filio circa paternam pietatẽ quã a Cæſare præcepiſſet:ut quẽ uellet ſibi ſucceſſorem relinqueret:cum illi non ſolum regno ſed & uita mererentur priuari:qui tale ſacinus in patrem moliti ſunt:quoꝝ temeritatem diu portans:nunc cogeretur Cæſaris aures talibus uerbis polluere:cum nihil paſſi ſint moleſtum aut grauare a patre: cur uero iniuſtum eis uideretur:ſi principatum quẽ multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit concederet & ꝓberet ei quem meritum eſtimaret. Nam hoc inquit præmium cum aliis iuſtitiæ donis exiſtit:ſi meritis quiſquam gratiam ꝓcedentem recompenſauerit ei qui talem diligẽtiam habuerit: ut retributione tanta dignus exiſtat. Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare:dum non poſſint ad regnum niſi patre perẽpto accedere:quibus hactenus pater honores uel diuitias adminiſtrauit: coniugeſq̃ nobiliſſimas genere copulauit:ariſtobulo quidem filiam ſuæ ſororis: Alexandro uero filiam archelai regis Cappadocum. Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent: poteſtatem habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat:ſed ad cõmunem benefactorem Cæſarem adduxiſſet & auferens a ſe torũ quantum aut pater leſus:aut rex inſidiatus potuiſſet agere:pariter eos in iudicio ſecum fecit aſtare: & reliquum eſſe:aut eos occidi:ne cum timore maximo ipſe uiueret:aut ſe opprimi: quatenus utriq̃ fabula hominum uel obprobrium forent.

De alexandri ſatiſfactione coram Cæſare:& reconciliatione cum patre. CAP. IX.

Quum hæc herodes apud Cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet:iuueneſq̃ eo dicẽte lachrymarẽtur:& confuſi de tali accuſatione licet liberum ſermonẽ ac fidelem a conſciẽtia poſſediſſent: tamẽ patris criminationibus difficilẽ ſatiſfactionem putabant fore:dũ arbitrarẽtur honeſte & cum fiduciam patrẽ redarguere. Erat ergo eis inopia dicẽdi & lachrymæ cum gemitu:dum timerent:ne putarentur mala conſcientia ſatiſfactionẽ non inuenire. Turbationẽ aũt eorum Cæſar attendens:ſicut erat innoxii:credidit:q̃ conſciẽtia non facioroſa:ſed imperita modeſtia minime ſeſe præualerẽt purgare. Vnde ẽt facti miſeratione digni cũctis ꝓſentibus patrem cõmouerunt ad ueram miſericordiam: uidẽteſq̃ propitium eum & Cæſarem & alios ꝓſentes:unus eoꝝ alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt. Pater inquit:tuus quidem erga nos affectus euidẽter manifeſtus:ex ipſo iudicio apparuit. Nam ſiquid in nos crudele recogitaſſes:non nos ad oĩum ſeruatorẽ Cæſarem deduxiſſes:dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo.n. quẽquam uolens interficeret:ad tẽpla eum ſacrariaq̃ produxit:unde uita conquiritur: q̃ morte nõbis peior exiſteret:ſi tale aliquid in patre cogitaſſemus. Siquidem ſermonẽ fiducia ueritatis inuenit cum beatos nos fore ſciamus:te mitigantes:& pericula fugientes:ſi uero accuſatio ꝓualuit:ſolẽ iam

uidere ſupfluum iudicamus. Quod ergo dicis: regnum deſiderare nos uerisimilis ōtra iuuenes cau ſa uidetur: & q̄ de miſeræ matris interitu ſubiungis: a priori calamitate argumēta percipiens: nobis ingeris crimen. Conſidera tamē: quia nec cōmunia cunctis exiſtunt: & ſimiliter in aliis dici poſſunt. dum nihil prohibeat: ſi regis filii ſint iuuenes: & matre eoꝝ defuncta: oēs in ſuſpitione patris eſſe tā quam inſidiatores. Sed opinio eorum ad talē crudelitatem non ſufficit. Dicat uero quiſquam ſi tale aliquid præſumptum eſt a nobis: unde credibilia hæc appareant. Nunquit hoc manifeſtis iudiciis po terit approbari: aut ueneni confectio: aut æqualium coniuratio: aut ſeruoꝝ corruptio: aut litteræ cō tra te deſtinatæ: dum & hæc poſſent licet non facta criminatiōibus cōfingi: domo regia nō concor dante. Principatum ēt quem tu dicis præmium eſſe pietatis: ſæpius euenit cauſam fieri maligne rei. Culpam náq; noſtram nullus probabit. Accuſationes uero quēadmodum ſoluat: qui excuſationes non uult audire. Locuti ſumus quiddam: ſed non contra te: nam hoc iniuſtum eſſet: ſed in eos: qui ſi quid dictum fuerat minime tacuerunt. Matrē uero quidem noſtram planximus: non q̄ defuncta eſ ſe: ſed quia derogabatur ei ab indignis: uolentibus principatū inuadere. Scimuſne patrem poſſidere quicquam & nos nō poſſidemus. Et dum regis honoribus fruamur: fruſtra feſtinamus: ſi te occiden do regnum tenere uoluerimus: quibus pro hoc facinore nec terra peruia: nec mare nauigabile uide tur. Nunquit ſubiectorum pietas: & gens religioſa concedere habuit patricidas rempublicam obti nere: aut ſanctiſſimum a te confectum ingredi templum. Vt uero hæc oīa omittam: homicidium in ultrum uiuente Cæſare poſſet dimitti. Sed neq; filios impios creaſti: neq; ſtultos: ſed infœlices: neque indignos. Si uero neq; cauſas habes neq; inſidias inuenis: quid tibi ad fidem ſufficit: in tali crudelita te. An putas de matris interitu coniecturam ſumere: quæ nos non incitare: ſed magis mitigare poſ ſet. Ampliorem quidem ſatisfactionē uolebamus ſermone inſerere: ſed non recipiunt prolixiorem orationē: quæ minime cōmiſſa cernuntur. Quapp ante omnium dominum Cæſarē præſenti tem pore paciſcimur: ſi ſine ſuſpitione tua cum ueritate circa nos tuum affectum oſtendis: pariter poſſu mus uiuere: licet non fœliciter: quia maxia mala ſæpius ex falſo crimine generantur permanēte uti que in te aliquo merore culpæ noſtræ. Nam nobis uita iocunda non uidetur: ſi tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixiſſet: & Cæſar nec prius magnitudinem criminationis crederet: tunc magis placabatur: & frequēter Herodem attendens: uidebatur mitigare. Cūq; præſentium miſeratione ru mor in aula diuulgatus eſſet regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nam adoleſcentum ætas: corporis pulchritudo mirandum eis auxilium conferebat: plus uero: quia oratio conueniēter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat. Cæſar autē modicum remoratus: ad adoleſcentes quidē licet ab accuſatione extranei uiderētur: hoc ipſum tamen peccaſſe eos pronunciauit: q̄ non tales ſe patri præbuiſſent: ut non darent criminationi occaſionem. Herodem uero petebat: ut omnem opi nionē abiiciens reconciliaretur cum filiis: dum non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſet cōmit ti. Cum hæc perſuaſiſſet: iuuenibus innuit ad ueſtigia patris ſeſe proiicere. Q ua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus: quod cernētes qui aderat flexi miſeratione in lachry mas facile proruperunt. Illi autē gratias Cæſari agentes pariter diſceſſerunt: & una cum his antipa ter ſimulans læticiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die Herodes quidem Cæſari donauit trecēta talenta: ad ſpectacula & munera populo Romano tribuenda. Cæſar autē metalli ei æris ciprii dimidios redditus: & dimidiam curationem præbuit: & hoſpitalitatibus eum & mune ribus honorauit: & de regno poteſtatem conceſſit: quē uellet filiorum ſucceſſorem relinquere: uel partiri unicuiq; regnum: ut ad omnes peruenirēt: illo tamen uiuente hoc agere non permiſit dicēs oportere eum dum uiueret & regni: & filiorum donationem poſſidere. Hæc dum ordinaſſet rurſus rediit ad Iudæam. In cuius abſentia non parua pars regni defecerat Traconitidis: quos relicti iudices iterum ſub imperium eius redegerunt. Herodes autē cum filiis dum nauigaret: & peruenīſſet i Eleu ſiam ciliciæ: quæ poſtea Sebaſte dicta eſt: inuenit Cappadociæ regem archelaum expectantē: & de filiorum reconciliatione gaudentē: & q̄ alexander qui filiam eius habuit ab accuſatione ſolutus eſ ſet: donationeſq; ſibi inuicem ut reges dederunt. Vnde cum herodes ad Iudæam peruenīſſet: & in greſſus in templum fuiſſet: de ſuis proſperis actibus allocutus eſt populum Cæſaris in ſe munificenti am explanans. In fine uero ad perſuaſionem filiorum ſermonem conuertit: ut in aula: & in aliis cun ctis concordarent: quos & poſt reges futuros demonſtrauit: primum antipatrum: poſtea uero filios Mariāne: alexandrū & ariſtobulum: hortabaturq; eos dum ipſe uiueret ſibi in omnibus obedire: ga ne per ætatem impediretur: nec per ſenectutem ſuam rempublicam gubernare. Cum hæc dixiſſet: cō tione dimiſſa multi ſub expectatione filiorum eius nouis rebus ſtudebant.

Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem Cæſaris: & mira uel clara opera eius. CAP. X.

HOdē tpe perfecta eſt Cæſarea: quam ædificauit decēnali tempore: uicēſimo octauo anno regni ſui: olympiade centeſima: & nonageſima ſecunda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentiſſimus fuit. Nam præceperat carmina muſica uel palæſtras cō uenire. Præparauerat ēt ferās: uel gladiatores: curſuſq; equoꝝ: & reliq; mirāda ſpectacula

in honorē qnquēnalis Cæſaris. Cui Cæſar cū ſua uxore Liuia ꝓ dedicatione ciuitatis maxima liberalitate ſummū direxerāt apparatū: quoꝝ ſumma qngētis talētis æſtimata eſt. Cunq; multitudo ad ciuitatē conueniſſet pro ſpectaculis & legationes quas populi deſtinauerant beneficiis eius gratias agētes pariter occurriſſent: cunctos ſuſcepit in diuerſoriis & conuiuiis per dies qndecim: ac ſpectacula uel delitias miniſtrauit: unde inſignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæſarem uel Agrippam ſæpius dixiſſe: ꝙ magnitudini Herodis imperium eius deeſſet: & dignum eū eſſe Syriæ uel Aegypti regnum poſſidere. Poſt hui⁹ urbis dedicationem in campo qui caſarſalam uocabatur: loco aquoſo & optima terra arboribus: & fluuio circundata ciuitatem edificauit: quam nomine Antipatri Antipatridam nuncupauit: pulchritudine uel amenſtate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta Hierichuntem ædificans munitione uel domiciliis optimū Cyprum nominauit: immo & nomine fratris Faſeli: propter amorem quem in eum habuerat: conſtruxit turrim in ea ciuitate: non minorem Pharo Alexandro pro munitione ciuitatis: quam in fratris memoriam Faſelum uocauit. Appellationis uero eiuſdem & ciuitatem circa hierichuntem condidit. Beneficia ipſius quæ aliis ciuitatibus per ſyriam & hellada uel apud quos eum contigit proficiſci donauit minime poſſumus explanare: nobiliſſima uero uel maxima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythium ipſe ſuis ſumptibus conſtruxit: & præbuit multa talēta ad nauium confectiones. In Nicopolitana etiam ciuitate: quam in actiaco Cæſar edificauerat: multa publica loca condidit. Antiochenis magnam ciuitatem Syriæ habitantibus plateam longam in media ciuitate poſita ex utraq; parte porticibus ordinauit: & uiam lapide polito ſtrauit: ad ornatum & uoluptatem habitantium: necnon & Olympiacum certamen appellatione dignum propter pecuniaꝝ inopiam melius redditibus deputatis effecit: & immolationibus uel reliquo ornatu celebrationem eius inſignem reddidit. Pro qua munificentia perpetuus Agonotheta nominatus eſt. Aliis quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam ſi largitiones conſiderentur: qua omnibus dona mit hominibus: quis poteſt negare: munificentiſſimæ naturæ eum fuiſſe. Si uero tormenta & iniquitates in ſubiectos uel domeſticos eius attendantur: duriſſimus & ferus omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconſtantem & ſibi contrariam eius uoluntatem æſtimabant. Quod ego minime puto: dum unam cauſam in utroq; dominantem conſidero: nam dum ad immenſam largitionem munificentiamq; perducerentur ſi alicubi præſentis gloriæ ſpes occurriſſet uel futuræ: ſumptibus ꝓfuſis: alacriter eam emere feſtinabat: Quapropter compellebatur ſeuus in ſubiectos exiſtere: dum pñtibus cōſumptis pecuniis: alias uellet acquirere. Cunq; cognoſceret propter uiolētias ſuas ſe ſubiectorum odio teneri: corrigere quidem uitia non facile poterat: conabatur autem odium ſuum occaſione pecuniarum ulciſci. Familiarium uero qui eum uerbo non placuiſſet: ſe ſeruum dicendo: aut ſi ſuſpicatus fuiſſet aliquem de principatu cogitare: nullatenus ſe poterat moderari: ſed perſequebatur & cognatos & amicos: tanquam hoſtes. Et dum uellet ſolum ſe honorari: talibus deſictis ſuccubuit. Teſtimonium & enim perhibent huiuſmodi paſſionis eum fuiſſe: in Cæſarem uel Agrippam: uel in alios amicos honores exhibiti. Nam qualiter ipſe adulabatur maioribus: ſimiliter ſibi a ſubiectis fieri expetebat. Sed gens Iudæorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria: ſolam expectat iuſtitiam. Vnde rex eos exoſos habebat: ꝙ non potuiſſent eum tēplis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in ſuos qdē ſæuiſſimū: in extraneos uero munificūm apparuiſſe.

Oppreſſio Iudæorum per aſiam & lybiam: & legatio ipſorum pro hoc ad Cæſarē: exēplar quoq; Cæſaris & Agrippæ: quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. CAP. XI.

Interea Iudæi per aſiam & libyam atrociter affligebantur: dum non eiſdem legibus ſicut ſub antiquis regibus uterentur: ſed uiolentia paganorum opprimerentur: ut pecunias ſacras uiolenter amitterent: ideoque ad Cæſarem pro his legationem deſtinauerunt. Qui ſcribens per prouinciam: ſuis eos legibus uti præcepit: quarum exempla ſubiungimus quæ demonſtrant uoluntatem quam ab initio pro nobis Romani imperatores habuerunt. Cæſar Auguſtus Pontifex: Tribunitiæ: poteſtatis dicit. Quomodo gens Iudeorum fidelis non ſolum præſenti tēpore: ſed etiam priori: & magis patri meo dictatori & Cæſari populoq; Romano: & princeps hyrcanus apparuit: placuit mihi & ſenatui: cum ſententia populi Romani Iudeos ſuis legibus: & patrio iure frui permittere: ſicut ab Hyrcano principe ſacerdotum altiſſimi dei: & ſacraria eorum inuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hieruſalem tranſmiſſas: reddi cuſtodibus pecuniarum neque uadimonia ſabbato uel ſexto die ab hora nona exigi. Siquis autem inuentus fuerit auferens ſacros eorum codices: aut pecunias a ſynagogis: huiuſmodi ſacrilegiis teneatur: & ſubſtantia eius publico Romæ deputetur. Suggeſtionem uero eorum pro pietate mea quam habeo ſuper omnes homines: per C. Marcium Cenſorinum mihi porrectam: & hoc decretum præcipio proponi in nobiliſſimo loco: quem omnis Aſia meo nomini dedicauit. Siquis autem tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionem: non mediocrem pœnam exſoluat. Scriptum eſt in templo Cæſaris. Cæſar Norbano Flacco ſalutem. Iudæi qui antiqua conſuetudine ſolent pecunias ſacras ad Hieroſolymam tranſmittere ſine impedimento hoc faciant. Hæc quidem Cæſar iuſſit: Agrippa uero ſcripſit pro Iudæis hoc modo. Agrippa magiſtratibus: ſenatui: populoque Epheſiorum ſalutem. Pecuniarum

ſacrarum quæ in Hieroſolymorum templum tranſmittuntur:diligentiam & cuſtodiam in Aſia Iudæos habere præcipio:ſecundum patrium morem.Hos autem qui ſacras pecunias Iudæorum auferunt:& ad aſylum confugiunt iubeo retrahi:Iudæiſq; tradi:quos iuſ etiam ſacrilegii retrahunt.Scripſit uero Silano magiſtratum gerenti ne ſabbato Iudæi compellantur uadimonia præbere.Marcus Agrippa:Cyrenenſium magiſtratibus:ſenatui & populo ſalutem.Iudæi qui per Cyrenem habitant: pro quibus iam auguſtus ſcripſit in libya Fabio magiſtratum gerenti:aliiſq; ibi prouinciæ procuratoribus:quatenus ſine impedimento pecuniæ Hieroſolymas ſecundum morem ſuum tranſmittantur:nunc me interpellauerunt:qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur occaſione tributorum quæ nequaquam debent:& prohibentur ſolennia ſua peragere:quod nullo modo impedire admoneo.Sed & ſi quas ſacras pecunias ciues ab eis abſtulerunt:has ipſis reddi præcipio:& in reliquo cor rigi:ne talia committantur.C.Norbanus Flaccus Procōſul:Sardinenſium magiſtratibus & ſenatui ſalutem.Cæſar ſcripſit mihi præcipiens nequaquam Iudæos prohiberi patria conſuetudine pecunias colligentes ad Hieroſolymam tranſmittere.Scripſi ergo uobis:ut ſciatis:quoniam Cæſar & ego ſic uolumus.Nihilominus & Iulius Proconſul ſcripſit ita.Epheſiorum magiſtratibus:ſenatui & populo ſalutem.Per Aſiam Iudei habitantes idibus februa.Epheſum mihi iudicanti:demonſtrauerūt Cæſarem Auguſtum:& Agrippam conceſſiſſe eis propriis uti legibus:immo & primitias qua ſinguli eorum ſua uoluntate:pietatis cauſa quam in deum habent ſolent tranſmittere:habeant licentiam ſine impedimento hoc agere. Petierunt autem ut ego ſimiliter cum decretis a Cæſare uel Agrippa meam ſententiam cōfirmarē.Volo igitur uos cognoſcere:quomodo decretis Auguſti & Agrippæ parens:præcepi eos uti & ſeruare ſine impedimento ſua ſolennia.Hæc ideo explanauimus:quō conſcripta noſtra amplius apud Græcos uentura ſūt:ut demonſtrem eis:qa cūctum honorem ab initio impetrantes:nihil ex patriis legibus prohibiti ſumus a magiſtratibus agere:ſed & defendebamur religionem & honores in deū ſeruantes quoꝝ factio ſæpius mērionem: ut mutatis ſeculi odiis cauſæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter inſertæ ſunt euellant.Nam legibus hiſdē nulla gens ſemper utiſ:dum & per ciuitates multa religionis differentia ſeruet iuſtitiæ uero a cūctis hominibus ſimiliter ſtudeatur:quæ cōmoda Græcis uel Barbaris exiſtit:de q̄ noſtræ leges multam rationem habentes omnes homines debent nos ut amicos:& hoſpites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere:ſed non ſeruatus benignitatis affectus:quæ omniū hominū communem uitam poterit cuſtodire.Redeo uero ad reliqua monumenta conſcriptionis.

Quemadmodum egens Herodes pecūiis:deſcendit ad ſepulchrum Dauid:& terrore imaginum territus:tumulū deſuper ſtatuit:& rurſus de perturbatione magna domus Herodis:qua etiā Alexandrum filium ſuum iecit in uincula. CAP. XII.

Igitur Herodes ſicut prædixi conſumptis ſuis pecuniis audiens Hyrcanum ante ſe regem aperuiſſe tumulum Dauid:& tria milia talentorum inueniſſe:multoplus credens depoſita:quæ ad omnes ſumptos ſuos ſufficerent tumulum ingreditur noctu:dum nequaquā uellet hac ciuitatem ſentire.Vnde fideliſſimos amicos tantum ducens:pecunias quidem depoſitas ſicut Hyrcanus non inuenit:ornatum uero:& uaſa aurea plura tulit. Dumq; omne ſtudium poneret:& inquiſitionem diligentiorem faceret: ac uellet interius ingredi ad urnas: in quibus Dauid uel ſalomonis corpora poſita erant:duo eius ſatellites flammis exuſti ſunt ab interiori parte occurrentibus. Tunc ille timore perterritus egreditur:& pro piaculo monumentum ex lapide candido ante ianuam magnificentiſſimis conſtruxit expenſis. Cuius & Nicolaus hiſtoriographus meminit : ſed deſcenſum regis obticuit: dum inhoneſtum hoc factum cognoſceret: quod ſemper in ſuis egit conſcriptis.Nam uiuente rege:& cum eo degens ad gratias eius & fauorem illa tantummodo dicebat quæ ad gloriam eius pertinebant:multas uero iniquitates eius mutabat: & cum multo ſtudio celabat. Nam Mariamnes filiorumque eius mortes crudeliter factas ad ſatiſfactionem cupiens perducere ut luxurioſam illam:& adoleſcentes patris inſidiatores accuſauit. Res geſtas autem regis:amplioribus laudibus extollens:delictis eius ſtudioſe ſatiſfecit.Cui uenia danda eſt:quia:non hiſtoriam:ſed laudem conſcripſit.Nos uero genere Aſamoneorum regum propinqui:& cum honore ſacerdotium habentes:aliquid mentiri fœdum putauimus ideoq; cum ueritate geſtorum memoriam recenſemus.In domeſticis uero malis Herodes conſtitutus affligebatur:nam multi ex regis ira capientes audaciam:accuſabant propinquos & amicos eius.Quibus ita inter ſe diſpoſitis nulla reqes erat.Siquidem Salome inimica filiis Mariamnes:Ariſtobulo ſuam filiam coniūctam nullatenus fidem eius ſeruare dimittebat:dum flecteret eam ut quicquid locutus ſecrete fuiſſet nunciaret ſibi:& altricationibus quæ inter coniugales ſæpius contingunt:cogebat puellam dicere:quæ de marito ſciebat.Illa uero dicebat:q; ſæpius memoriam ſuæ matris Mariamnes faceret:& q; patrem odio haberet:frequenter autem interminaretur: quia ſi principatum obtineret: filios quos Herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magiſtris litterarum: in agris conſtitueret : dum magis apti eſſent ad hoc opus: quam haberent circa ſtudia diligentiam : uxores uero ſi quando uideret maternum indui ornatum : pro præſentibus ornamentis cilitiis intercludi : ne ſolem uiderent. Quæ confeſtim per Salomen regi nunciata : dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius

omnibus credens:& inuicem ſe accuſantibus. Tunc autem filiis ſinterminatus:ſatiſfactionibus eorum ad præſens molitus: impoſterum atrocius exarſit. Nam Ferora cum ad Alexandrum ueniſſet filiam Archelai Glaphyram ſicut prædiximus habentem Salomen inquit dicentem audiui: q; Herodes in amorem Glaphyræ ſuæ nurus incidiſſet: & minime deſiderii ſolatium poſſit inuenire. Quod ille audiens adoleſcentia uel emulatione commotus: quæ honoris cauſa circa puellam ab Herode fiebant:propter amorem hæc eum facere ſuſpicabatur. Dolorem ergo minus toleranſ:patri nunciauit cum lachrymis:quæ Ferora dixiſſet. Herodes autem multomagis feruens:& mendacium impudicæ criminationis non ferens:turbabatur: & ſæpius exclamans maliuolentiam familiarium: qualis ipſe erga eos fuiſſet: & quales eos inueniſſet conuocauit Feroram. Quem huiuſmodi aggreſſus peſſime inquit omnium:in quo ad tam immenſam uel infandam indeuotionem peruenisti:ut talia de nobis exiſtimes aut loquaris.Nonne uideo tuam uoluntatem:quam non in meam iuriam te talia uerba producere:ſed inſidias & uenena immittere filio pro mea perditione feſtinaſti. Quis enim alter niſi bonitate dei retentus quam hic puer in ſe habet: portare potuiſſet in patrem non uindicare tam crudelem opinionem. Primus enim gladium in dextra: quam hoc uerbum in animo eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me:niſi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies.Nam talia dixiſti:quæ tuæ tantum impietati ſuiſſent cogitanda Abſcede iam peſſime circa fratrem ac benefactorem: & tecum quidem hæc malitia conſcientiæ conuiuat.Ego uero uindico ſicut ſoleo in meos:nec uindicans merito in eis: ſed magis beneficiis exornans:quibus indigni eſſe noſcuntur .Talia quidem rex. Ferora ſtatim meſtitia plenus: Salome inquit hæc perſuaſit: & ab illa ſermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præſens erat: exclamauit:quod nihil tale ab ipſa dictum fuiſſet: & q; feſtinarent omnes ad odium regis eam perducere:cunctiſque modis eam occidere: propter fidem quam erga eum ſemper habere cognoſcerẽt in præſenti ſibi inſidiari:quia ſola reflecteret fratrem:ne uxorem quam nunc haberet repudiaret:regiſque filiam in matrimonio ſibi coniungeret. Quapropter me falſis inquit accuſationibus eſt aggreſſus. Cum hæc dixiſſet: crines ſuos dilaceranſ: & pectora manibus tundens: ueriſimilis ad negationem eſſe conſtabat: maliuolentia uero morum:diſſimulationem redarguebat. Feroras autem in medio reſtitit:nullam habens ſatiſfactiõem.Nam Alexandro ſe dixiſſe confeſſus eſt:audiſſe uero a Salome minime comprobauit. Vnde diu confeſſione ſermonum inter eos facta:rex fratrem uel ſororem auerſatus:filium pro conſtantia laudauit: quod ſibi ſermones Feroræ nunciaſſet. Hac lite facta:Salome ut accuſationis commotæ caput omnium odio tenebatur:quam uxores regis ut maliuolam abhorrebant: q; natura malignam eam cognoſcerent.Occaſione ergo data:ſemper eam accuſabant Herodi: quarum fiducia ex huiuſmodi cauſa magis accreuit. Rex arabum Oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœne inefficax:habebat diſpenſatorem regni ſui aſtutum:iuuenem:& in omnibus nimis ornatum: cuius edictioni omnis Arabia ſubiacebat. Is pro cauſa quadam cum ad Herodem peruenifſet:& cœnaret cum rege:uidit Salomen:& deſiderio eius captus eſt audiens præſertim q; uidua eſſet: amplius inflammatus loquitur de nuptiis eis. Salome uero male tunc a fratre a tractata: iuueniſque accenſa decore: libenter conſentit ad nuptias. Et cum rurſus ad cœnam conueniſſet:monſtrabantur non mediocria ſigna cupidinis eorum. Quæ mulieres regi nũciauerunt: deridentes impudentiam illius. Herodes uero cum Feroram interrogaſſet & obſeruare præcepiſſet in cœna quid illi facerent inter ſe:nunciauit ei quod nutibus uel oculis non laterent de ſuo pudore:Poſt hæc Arabs quidem in ſuſpitionem ueniens receſſit. Cunq; tribus menſibus remoratus eſſet: rurſus rediit: ad hoc ipſum ſermonem Herodi facturus: poſtulans dari ſibi matrimoniali iure Salomen:dum non incommoda ei foret affinitas eius:cum Arabum principatu:quem iam ſibi nunc adeſſe:magis uero futurum ex plano credebat. Cunque hunc Herodes ſermonem ſoroti retuliſſet interrogans: ſi ad nuptias conſentiret: illa ſine mora conſenſit. Tum illum quoque inquirit:ſi uellet inſcribi legibus Iudæorum & circuncidi: eo quod aliter non poſſet Salome penitus ſibi iungi.Ille reſpondit:nullatenus iſta conſentire: quia ſi actum fuerit:ſe ab Arabis non ſolum regno: ſed & uita priuari. Quo dicto receſſit. Salomen autem ex illo die Feroras iam de luxuria criminari cœpit:nec tamen tantum quantum regis uxores:quæ dicerent eam cum adulteria commiſiſſe.Puel lam nanque quam fratri ſuo Feroræ rex deſponſauerat:ipſe quidem non accepit uictus amore:ſicut prædiximus uxoris abſentis.Salome autem rogabat filio ſuo de Cuſtobaro nato eam coniungere: & diſuadetur rex a Ferora: dum adoleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitum: iuſtius autem eſſe: ut duceret eam filius ſuus qui magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cunque priore pacto ſoluta puella duceretur:a filio Feroræ:præſtitit rex dotem centum talenta. Itaque diſſentiones familiares non ceſſabant:ſed maiores ei turbæ creſcebant:& incidit tale aliquid ex cauſa non honeſta: & citius ad difficultatem uſque proceſſit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles: quorum unus pincerna: alter infertor: alter uero lectuli regis creditarius qui & conſilio eius intererat. De quibus nunciauit quidam regi:quod hii ab Alexandro multis pecuniis corrupti eſſent. Qui requirenti regi de facta quidem communione uel permixtione confeſſi ſunt: aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerunt. Cunque magis tor-

querentur:& in neceſſitatibus eſſent : ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterent ad gratiam Anti patri:hoc confeſſi ſunt:quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet:& perſuaderet eis Herodem ſpernere:uelut ſuperfluum : & cooperientem ſenectutis ſuæ tempora:dum annos ætatis celaret:& ad ſe iam reſpicere:tanq̃ regnum habentem inuito patre:& quod alii nullatenus ſed ſibi citius primus locus uenturus eſſet:non ꝓpꝓgenus tantum:ſed præparationibus patratã ei dominationem eſſe quia plures ex ducibus & amicis ſecum haberet:qui cuncta pro ſe pati uel facere eſſent parati:Hæc cum Herodes audiſſet : totus in furore metuque tractus:ea quæ ad contumeliam dicta cognouit moleſte tulit. Aliam uero ſuſpitionem periculoſam ſuſcepit. Vnde ex utriſque incitatus timebat:ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore : & cuſtodias undique communiens:ſecrete queſtionem fecit. Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur opposuit:& dum in opinione uel odio cunctos haberet:arbitrium pro tutela concipiens : multum contra inſontes acerbus factus eſt. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei & terribiles : quos non frequenter nominabant:propter inſolitam conuerſationem:& ſi forte uocaſſet : ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant. Poſtea uero omnes propinqui dum nihil habuiſſent : firmum ad ſpem ſuæ ſalutis:contra ſe conuerſi exiſtimabant utile:ſiquis anticipans alium accuſaſſet: & hoc ſibi ſalutem poſſe conferre:ſi ſuis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros inſidiabantur immittere. Nam regis pœnitentia ne filios occideret quod non manifeſte peccaſſent intercedebat: ipſi uero quod peius eſt non deſiſtebant ſimilia committere:ſed ad pœna currebant parem:dum ulciſcerẽtur in eos qui prius eos accuſaſſent. Talis ergo dum fuiſſet in aula turbatio: multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionem maxime conſtituit his:qui fiduciam potiorem habebant. Siquidem Andromachum & Gemellum uiros ab initio amiciſſimos:qui multum in republica eius legationibus & conſiliis domeſticis profuerunt:eiuſque filios docuerant : & qui præ filiis primum fiduciæ locum haberent recuſauit ſuſcipere: Andromachum quidem quod filius eius Demetrius amicus Alexandri eſſet:Gemellum uero fidelem illi ſciens:quia & in conuiuiis & in ſtudiis Romæ cum ipſo degebat. Quos honeſte quidem expulit ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos conſtituere uideretur:ſed caute agens:fiduciam eorum cum honore amputauit:ne per potentiam aliquid in eum committerent. Horum autem omnium malorum auctor erat: Antipater qui patris inconſtantiam intellexerat: cum iam dudum ei conſediſſet. Vnde magis ſuadere uidebatur: ut auferretur unuſquiſque potentium. Tunc ergo rex Andromacho cum cæteris expulſo de colloquio uel fiducia:reliquos fideliſſimos Alexandri cum tormentis interrogabat: ut ſiquid contra ſe conflatum ſcirent edicerent. Equidem moriebantur dum non haberent quod dicerent. Ille uero conſumebatur:quia tales quales exiſtimabant non inueniebat. Callidus autem Antipater ꝙ ex ueritate ad conſtantiam & fidem deducere non ualebat : plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniurationem. Proinde cum aliqui ex pluribus retuliſſent:quod cognoſcerent adoleſcentem cum laudare tur corporis ſui magnitudo:uel ſagittandi peritia:cunq; alia quæ ad uirtutem ſuper omnes haberet: hæc ſibi dixiſſe potius bona naturæ officere:dum pater inuideret:& iccirco ambulando cum eo ſeſe humiliare:ne longior appareret: in uenationibus uero cum ſagittarent illo præſente non recte iacu lari propter genitoris inuidiam:quam de gloria ſua haberet. Cunque uerbum ſcrutaretur: & remiſſio pœnarum corporis interueniſſet : addebat : quod fratrem Ariſtobulum conſcium haberet: ut in uenatione patrem perimẽtes:ad Romam confugerent: regnumque peterent: repertas uero & literas adoleſcentis ad fratrem Ariſtobolum : in quibus:patrem accuſabat non iuſte feciſſe: dum terram tribuiſſet Antipatro ducentorum talentorum redditus. Quibus dictis putauit Herodes uerum exiſtere:quod de filiis ſuſpicabatur:& ſtatim appræhendens Alexandrum ligauit. Deinde uero remiſit ſuam atrocitatem:dum nec quæ audiſſet crederet : & æſtimaret nihil dignum pro inſidiis ex his conflatum apparuiſſe: ſed quærela eſſet uel iuuenilis temeritas:& quod eum manifeſte interficientes romæ confugerent:non ueriſimile uidebatur. Et maius aliquod ſperans inuenire iniquitatis filii ſignum dicebat non ſibi placere temerariæ filium colligaſſe. Torquens autem amicos nobiliſſimos Alexandri non paucos:nihil penitus de quibus ſuſpicabatur confeſſos inuenit. Cunque in hoc multus apparatus exiſteret : & terrore uel turba palatium plenum eſſet : unus quidam iuuenis: ut in neceſſitates peruenit: Romam dixit tranſmiſiſſe Alexandrum & petiſſe: ut citius euocaretur a Cæſare: habere ſe manifeſte cauſam ſuggerere contra patrem ꝙ regem Parthorum Mithridatem cõtra Romanos ſibi reconciliaſſet:addens quia uenenum etiam Alexander in Aſchalone ei paraſſet. Tum Herodes hæc audiens: & credens quod ſolatium temeritatis inueniſſet:ſtatim de ueneno præcepit inquiri quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo maloꝝ Alexander uolens confirmare:negare quidem diſtulit incitãdo temeritatẽ patris ad multo maiora delicta:forſan aũt & per hoc amputare uolens fœlicitatẽ eius q̃ in accuſationibus credendis habebat:tamẽ nullatenus obtinuit:dum omne regnum cõcutere uoluiſſet:Siquidem litteras in quattuor libris deſtinauit dicens:ꝙ non oporteret torqueri quenq̃:nec ulterius hoc procedere:quia reuera inſidiæ factæ eſſent in quas coniuraſſe Feroram uel fideliſſimos amicos eius aſſerebat: Salomẽ autẽ noctu ſuper ſe ingreſſam:& cum inuito concubuiſſe: cunctoſq; ſimul illic contra eũ iure uenturos:q̃tenus eum oc-

cidentes:perficerent:quod ſemper in expectatione meditaſſent. Inter hos etiam Ptholomeus & Sapinius fideliſſimi regis accuſantur. Nam nihil aliud uidebatur:quam ſi rabies quædam incidiſſet beluarum more:aut amiciſſimi contra ſe armarentur. Iccirco nec ſatiſfactio ueritatis habebatur ſed indiſcrete perditiones pronunciabantur. Cunq; aliquibus uincula:& aliis mortes:aliis uero inſperatos dolores infligeret:turpiter regnum a priore fœlicitate dehoneſtatum eſt. Et ſæuiſſima erat herodi uita:dum turbatus nemini crederet:magnumq; expectationis tormentum haberet:quod ſæpius ſuperuenturum ſibi filium crederet. Itaq; noctu uel die turbatus:in furorem & inſaniam pene lapſus eſt.

Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit Alexandrum patri:& ipſe ad Cappadociam: Herodes autem Romam profectus eſt. CAP. XIII.

ARchelaus autem rex Cappadociæ:cum hæc de herode audiſſet:territus pro filia:uel de adoleſcente contriſtatus:pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit:nec in contemptu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus eſt:nec tamen in aliquo quaſi culpans Herodem:q; temerarie feciſſet aggreſſus:uerẽs ne pro reconciliatione ad furorem eum perduceret:ſed alium ordinem tenens:emendare quæ acciderãt cœpit. Nam iuueni interminabatur:Herodem autem mitem dicebat:dum nihil temerarie feciſſet: matrimonium quoq; filiæ ſoluere promittens:& nec ipſi parceret:ſi in aliquo reperta illi conſcia nõ iudicaſſet. Cum talem præter expectationem Herodes Archelaum uidiſſet:& quia plus ipſo furorẽ ſuum demonſtraſſet:rex mutatus ad iracundia ſua:dum putaret iuſte acta quæ feciſſet:paulatim ad patris affectum rediit. Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit:cum aliqui pro iuuene ſatiſfeciſſent: & herodes ad ira mutaretur. Tum Archelaum ſimiliter increpantem attendens:petit ne nuptias ſolueret quod minatus eſſet:quia quamuis parum iræ adhuc habebat in his quæ iuuenis cõmiſerat: Archelaus tamen ut modeſtiorem eum faceret:criminationes in amicos referebat:dicens illorum eſſe quod iuuenem malignitate ſua corrumperent:fratremq; regis in ſuſpitionem mittebat. Nam dum Herodes iram contra Feroram habuiſſet:& Ferora indigeret regis reconciliatione:ſimulq; credens: quam eum Archelaus flectere potuiſſet:acceſſit ad eum cum ueſte nigra petens:ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec ſpreuit:nec confeſtim ſe Herodi ſuadere poſſet promiſit:immo hortatus eſt ad regem eum accedere:& ſupplicando confiteri ſe omnium malorum auctorem extitiſſe:quia prodeſſent hæc ad eius indignationem mitigandam pluſquam ſua ſuggeſtio. His flexus Ferora quæ inter ſe ambo conſtituerant:præter ſpem adoleſcentis accuſationes abſoluit. Cũq; & Feroram Archelaus reconciliaſſet:ad Cappadociam reuertitur:gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentiſſimis ornauit præomnibus magnifice:& inter neceſſarios amiciſſimum arbitratus eſt. Conſtituit & Romam proficiſci:quomodo de his Cæſaris ſcripta ſuſceperat. Et uſq; Antiochiam eis ſimul eũtibus Syriæ procuratorem Ticium:inimicũ Archelai:ei Herodes amicum fecit. Cunq; Romæ fuiſſet:& inde reuertitur:factum eſt bellum inter ipſum & arabas:ex huiuſmodi cauſa. Qui traconitidẽ habitant regionem:quam Cæſar a Zenodoro tollens:Herodis prouinciæ addidit:latrocinandi licentiam non habebant:ſed agrum colere:uel ſub quiete uiuere cogebantur:quod illis minime commodum erat:multaq; Herodi gloria pro hac diligentia ſua ſurrexerat.

Diſceſſio habitãtiũ Traconitidẽ a regno Herodis & uaſtatio p duces eius:& de trãſfugis q de Traconitide ꝓuincia ad Arabiã receſſerũt:quos recepit Sylleus ꝓcurator regis Arabiæ. CAP. XIIII.

IGitur quando nauigauit Romam:ut filium Alexandrum accuſans:Cæſari Antipatrũ cõmendaret:fama uulgauit mortuum eum eſſe. Qua comperta Traconitidẽ habitantes ſubtrahẽtes ſe ab eius principatu:turſuſq; ad ſolitum reuerſi morem finitimos agros depopulabantur:contra quos egreſſi procuratores regis:omnes domuerunt. E quibus quadraginta principes latronum cum cognatione ſua a Traconitide prouincia ad arabiam receſſerunt:Sylleo ſuſcipiente eos:pro cauſa iræ quam habebat:negatis nuptiis Salomes. Quibus cum locum munitum dediſſet:illi non tantum Iudæam ſed & inferiorem Syriam deprædabantur:refugia ſibi præſtante Sylleo.

Qualiter Herodes a Roma reuerſus in Arabiam tranſfugas poſtulabat:quos cũ non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit:Arabas quoq; debellauit. CAP. XV.

HErodes aũt Roma reuertẽs:comperit plurima regni ſui a latronibus male tractata:nec poſſe duces ſuos latrões cõpræhẽdere nec habere q̃liter tutelam ſuã munirẽt:illis Arabũ patrociniis fultis. Cũq; grauiter ferret:ipſe Traconẽ ꝓueniẽs familiares eoꝝ pemit. Vnde illi potius ad iracũdiã incitati:legemq; habẽtes ut ĩ eos uindicarẽt:q familiares eorũ occidiſſent:cũctã Herodis terrã uexabant:& depꝺabant. Ille uero referebat hæc Cæſaris ducibus Saturnino & Volũnio:uolẽs latrones ad pœnã petere. Nã illi fortiores & plures ſa cti:ita pturbabant:affligẽdo regis Herodis:puĩciã:& uillas deprædãdo:& captos hoĩes interemendo:ut bello ſimilis eſſet uiolentia quã faciebant:nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat:& debitum quod per Sylleum mutuaſſent Obado talenta quingenta:iam

conſtituto die tranſacto:in quo ſtatutum fuerat pecunias reddi. Sylleus autem Obadum deſpiciẽs dum ipſe gubernaret:latrones quidem denegauit per Arabiã eſſe:de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones coram Saturnino & Volũnio procuratoribus Syriæ committebantur. Qui ſtatuerunt intra triceſimum diem Herodem pecunias debere recipere:& eos qui de utroque regno confugiſſent inuicem reddere. Et apud Herodem quidem Arabum nullus penitus eſt nec per affectionem:nec alio modo tentus. Arabes aũt paſſi ſunt latrones apud ſe teneri. Cũq; conſtitutus dies tranſiſſet:nec Sylleus de quo ſtatuerat aliquid compoſuiſſet:Romam aſcendit. Redditionem uero pecuniarum uel latronum Herodes exequebatur. Cum Saturninus & Volũnius præcepiſſet in deuotos perſequi:exercitum aſſumens Herodes:Arabiam ingreſſus:tribus diebus ſeptẽ manſiones fecit:Cũq; prope caſtellum ubi latrones erant peruenisſet:cœpit quidem omnes eos inſidiis:euertit uero caſtellum quod Repta uocabatur:cum neminem penitus leſiſſet. Itaq; Arabis ad auxilium uenientibus cum Nacebo duce pugna committitur:in qua pauci quidem Herodis Nacebus autem dux Arabum cum uigintiquinq; ſuis ceciderunt:reliqui uero ad fugam conuerſi recedunt. Puniens autem horum rex tria milia circa Traconẽ Idumæorum locauit exercitum:& latrones ibi conſtitutos arcebat:& de his ducibus circa phœnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando:quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas quam oportebat egiſſet. Quæ illi quidem requirentes:inuenie bant nequaq; mendacium eſſe.

Quẽadmodum Sylleus accuſauit coram Cæſare Herodem de incurſione quam in Arabia fecerat & q̃ indignatus Cæſar dura uel grauia reſcripſit ei:quare Herodes placare uolens rem:miſit romam Nicolaum Damaſcenum. CAP. XVI.

Vncii uero Sylleo cum Romæ geſta indicaſſent:& magis ſingula exaggeraſſent & ille in aula permaneret tunc inter Cæſaris amicos ſtatim hæc audiens:mutata nigra ueſte ad eum ingreſſus:ſuggeſſit q̃ bello cuncta arabia conflictatorumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet:& lachrymis fuſis quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates piſſe dicebat:interfectum autem & ducem eorum Nacebum propinquum & affinẽ ſibi:diuitias autem Reptis caſtello conſtitutas deꝑdaſſe:dum pro egritudine contẽtus Obadus ei nõ ſuffeciſſet occurrere:quia nec ipſe nec exercitus arabũ interfuiſſet. Talia Sylleo dicente:& inuidioſe inſuper addente:q̃ nec ipſe rediret ad prouinciam:niſi crederet:quia Cæſar de pace omnium cogitaret:neq; ſi ꝑſens fuiſſet cõmodum eſſet cum Herode bellum cõmittere:his dictis Cæſar iratus:ꝑſentes Herodis homines pcõtatus eſt:qui tũc a Syria ueniſſent ſi exercitum Herodes ad Arabiam deduxiſſet. Qui cum ei hoc dicere compellerẽtur nec cauſam facti ſuggererent ira Cæſar cõmotus ſcripſit Herodi cuncta quidẽ grauia:ſumma uero epiſtolæ huius erat. Olim amico nunc uero ſubiecto. Scripſit autem de his Sylleus arabis. Qui releuati neq; latrones ad ſe fugientes reddiderunt:nec pecunias reſtituerunt:ſed etiam & paſcua quæ mercede tenebant minime ſolito reditu poſſidebant:Iudæorum rege Cæſaris furore humiliato. Tunc quoq; Traconitide habitantes cum arabis aggreſſi cuſtodiam Iudæorum:affixerunt eos:non tantũ pro ſua utilitate:ſed & memoria prioris belli:per Herodem ſibimet irrogati. Quæ rex ferebat perdita fiducia quã in Cæſaris amicitiis habuerat:dum ſecundo legationes ſuas ſatisfacturas pro culpis non ſuſceptas cognoſceret. Aeſtuabat etiam de Sylleo:cui credebatur a Cæſare:qui præſens Romæ conabatur defuncto Obado rage arabum in regnum ſucceder̃e:multis Cæſari promiſſis pecuniis:aliiſq; in aula potentibus. In terra Obado moriente:Dinea:qui poſt aretha dictus ẽ:regnum arripuit. Cæſar autẽ arethæ minabat q̃ regnare præſumꝑſiſſet:priuſquam ſibi de hoc ſcriberet. Ille uero cum donis multis Cæſari coronam auream multorum talentorum deſtinauit:& epiſtolam per quam Sylleum criminabatur ut maliuolum ſeruum:& Obadum uenenis eius peremptum:uxoreſque arabum ab eo adulteratas:dum cauſas reipublicæ rege uiuente gubernaret:immo & ære alieno ſibi ueller per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Cæſar intendens:remiſit dona. Arabia uero uel Iudæa pluribus malis affligebantur:dum regum unus quidem quia nec dum firmum imperium habebat prædatores nullatenus prohiberet:Herodes autem iratum Cæſarem pro ſua uindicta uidens:omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circum inſtantibus malis:indicauit iterum Romam tranſmittere:ſi poſſet mediocriter per amicos Cæſarem placare. Direxit autem Nicolaum Damaſcenum. Domus autem eius uel filii ſui multo peius illo tempore erãt diſpoſiti:& licet ſine ſuſpitione nunquam fuiſſent:malum tamen ex huiuſmodi cauſa prænaluit.

Criminationes Euryclis Lacedæmonii contra filios ad patrem Herodẽ:& quia ligaſſet eos patrem & ad Cæſarem ſcripſiſſet. CAP. XVII.

Acedonius Euricles:nobilis domi:malus aũt aĩo luxurioſuſq;:ad Herodẽ ueniẽs:multis donis eius fauorẽ cõparauit:ut inter neceſſarios amicos eius deputaret. Qui manẽs apud Antipatrũ:aditũ uel conſuetudinẽ cũ Alexandro habebat. Nã Archelai Cappadocis:ſeſe dicebat hoſpitẽ:& ideo p Glaphyrã ualde honorabat eum:cunctiſq; blandiebatur. Semp aũt dicta uel facta notabat:ut exinde poſſet accuſationibus cõſertis gras hero-

dis conquirere: unde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter Alexander ut adolescens & dolēs de his quæ passus fuisset: nartami: quam pater alienatus fuisset: & mater sua interfecta ab eo periisset: Antipatrum autem sibi præposuisset: & quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset: & ad odium illum incitasset: ut nec in conuiuiis eum: nec conuentu dignaret adesse. Cum uero talia dolens defleuisset: statim Euricles Antipatro omnia nunciauit dicens. Non pro mea utilitate tibi hæc nūcio: sed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine: præcipio cauere alexandrum. Nam hæc non sine dolore dicens: ineſſe suis uerbis audaciam demonstrabat. Igitur Antipater cum eum sibi fidelem esse existimasset: magnas ei donationes optulit: & deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui non sicut ab alexandro audiuerat intimauit: sed uerbis suis aliquam ueritatem accusationi addens: animum regis imutabili odio filiorum compleuit. Quia a rege donationem quinquaginta talētorum accipiens ad archelaum regem Cappadociæ profectus: Alexandrum modestum: uel bonum referebat: multumq; laborasse: quatenus eū reconciliaret patri. Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiens recessit. Qui nec in Lacedæmonia talia facere desistēs: multis iniquitatibus immersus: patria priuatus excessit. Rex aūt Iudæorum non sicut prius contra Alexandrum uel Aristobulum tantūmodo accusationes audiebat: sed & si nullus aliquid ei nunciasset: ipe perscrutabatur licentiamq; dedit uolētibus quiddam contra eos referre. Tum uero Euaredum quēdam licet uellet tamen non libenter accusantem audiuit: quia & ipsum ut conscium abhorrebat. Superuenit autē contra adolescentes aliquid peius: dum omnes præmiorum promissione ducerentur aliquid acerbum contra hos nunciare: & tanquā pro salute regis dicentes: etiam falsa suggerebant. Duo enim fuerunt Herodi fortitudine uel magnitudine corporis præcellētes: locūdus & Tyrānus nomine. Qui cum offendissent regem expulsi: Alexandrū secuti in exercitationibus ab eo honorabantur: pecuniasq; & donationes accipiebant. Quorū statim rex in suspitione ductus: torquebat eos. Qui cum multo tempore sustentassent: post uicti dicebāt: q̄ eis suasisset alexander Herodem in uenatione feras sequentem ab equo deiicere: ut ita facile eum suis telis perfoderent. Quod olim ei contigebat. Demonstrauerunt ēt aurum in oppido celatum: & præpositum uenationis conuincebant q̄ sibi tela regalia Alexandri iussionibus dedisset. Post hæc princeps custodiæ alexandri oppidi apprehensus torquebatur: quasi uellet suscipere custodiam adolescētium: & præbere eis in castello posita regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confessus est: filius uero eius ista facta fuisse dicebat: litterasq; porrexit: quasi manu Alexandri factas: quæ ita continebant. Cum dei auxilio quæ p̄posuimus oia confecta sunt. Ergo ueniemus ad uos: sed sicut p̄misistis in castello nos suscipite. Post hanc epistolam: Herodes quidem de filiorum insidiis credidit. Alexander autem diophantum iniquum scriptorem imitatum suam manum: & has propter antipatrum litteras astute scripsisse. Diophantus enim talis erat. Quapropter in huiusmodi & aliis rebus coniunctis interiit. Rex autem cū coram multitudine produxisset in hierichūte filios & accusatores eorum: hos quidem multi manu iaculantes interemerunt. Cumque impetum & super Alexandrum occidendum fecissent rex eos per Ptholomeum & Feroram prohibuit. Custodiebantur autem: ne quis ad eos ingrederetur & speculabantur ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius. Cum damnatorum infamia tenerētur horū unus Aristobulus: existimās suam socrum condolere suis calamitatibus: & regem i odio habere: & tu inquit periculo perditionis cōmunicas: dū accusata de: nuptiis Sylleī: cuncta putaris prodere. Hæc autē illa statim fratri nunciauit. Qui nullatenus sese cōtinens ligari eos & distractos ab suicē quæ male de patre sensissent: scripto porrigere præcepit. Qui præceptus coacti: scribunt: insidias quidem contra eum nec cogitasse nec instruxisse: fugam uero meditatos: & hanc propter necessitatem: dum in suspitione uel difficultate uitam suam haberēt. Eodem tempore cum ab archelao de Cappadocia legatus Mela nomine nobilissimus peruenisset: Herodes uolens erga se perfidiam archelai manifestam facere uocauit Alexandrū sicut in uinculis erat: & rursus consuluit de fuga qualiter: & quo statuisset discedere: cum Alexander ad archelaum dixisset: & ab eo promissum sibi fuisse: ut Romæ destinaretur: nihil uero aliud neq; importunum: aut acerbum in patrem cogitasse: nec ea quæ p̄ma iuolentiam aduersariorum conficta essent uera existere: ac uelle si adhuc Tyrannus uideret: ut quæstione cautiore facta: ueritas appareret: sed hunc citius periisse. Antipatro per amicos populum incitāte. Cum talia retulisset: iussit Melam cum alexandro simul ad Glaphyram duci: ut interrogaretur: si quid ea cognouisset de insidiis in herodem constructis. Qui cum uenissent: statim Glaphyra ligatum Alexandrum uidens: caput suum percussit: & stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adolescentis & præsentium lachrymæ: & spectaculum dolore plenum: nec diu potuerunt interrogare uel respondere. Dein multo post Ptolomeo qui iussus erat eos perducere interrogante Glaphyram: si quid de his quæ fiebant cognosceret: Alexander respōdit. Quid meum hæc ignoraret quæ anima mea plus mihi diligitur: dum & communes filios haberemus. At illa clamauit q̄ nihil cognosceret importunum: si tamen aliquid saluti eius prodesset non recusaret etiam mentiendo confiteri. Alexander autem nihil impium inquit: nec quod pater suspicabatur. quia nullatenus hoc ipse cogitaui. Tu uero mulier: quid aliud scis: nisi q̄ ad archelaum fugere deliberauimus: & exinde Romā ascēdere. Eadē & illa confessa est. Herodes aūt i archelaum de p̄fidia suspitionem habuit: dedit q; Olympio

& uolũnio litteras:præcipiens eas transmittẽdo per Eleusiam ciuitatem Ciliciæ Archelao tradere: culpans eum q̃ insidiaꝝ particeps cum filiis suis esset:& Exinde romam nauigarent:ubi si Nicolaũ inuenirent aliquid profecisse:me Cæsar in eadem difficultate permaneret:daret litteras uel argumẽta:quæ contra iuuenes constructa destinauerat. Archelaus autem litteras accipiens:suscipere se quidem adolescentes confessus est:quia prodesset eis uel patri:ne quid per eius discordiam eueniret:ad Cæsarem aũt transmittere:uel aliud perfidum contra illum agere:nihil adolescentibus penitus promisisse. Legati uero cum hæc audissent:& Romam peruenissent:litteras porrexerunt:quia Cæsarem placatum inuenerunt. Nã de legatione Nicolai taliter euenit:ut hic ad aulam ascendit:primum quidem non pro quo uenerat:sed Sylleum accusare deliberauit. Quod multi intelligentes:Nicolaum adeuntes:iniquitates omnes Syllei nunciabant:& quod multos Obadi peremisset. Quorum indicia manifesta ex litteris eius demonstrabantur.

Vt per Nicolaum accusatione liberatus Herodes est apud Cæsarem:Sylleus autem accusator Herodis morti adiudicatus est. CAP. XVIII.

Nicolaus fœlicitatem quandam sibi existimans oblatam:moliebatur p accusationẽ Syllei Cæsarem Herodi reconciliare. Sciebat enim:qa si uellet satisfacere de factis eius non pmitteret:si uero Sylleũ accusaret:tẽpus pro Herode dicendi posset inuenire. Constituto ergo die Nicolaus p̃sentibus legatis Arethæ accusabat Sylleũ & cũ cæteris addebat regis multorumq; Arabum simul interitũ:& pecunias quas mutuas accepisset p nullo reipublicæ cõmodo:necnon & adulteria non tantum per Arabiam:sed ẽt Romanaꝝ mulierũ. Addebat aũt:quod acerbius concitaret regis animum:nihil uerum docuisse de factis herodis. Cũq; ad hũc locum peruenisset:Cæsar quidẽ interrogauit:si Herodes exercitum contra arabiam non duxisset:nec duo milia quingentos occidisset:nec captiuos traxisset:prouinciamq; deuastasset. Ad quem Nicolaus respondit:pro his magis se uelle suggerere:q̃ nihil:aut multo minus ut audierat factũ fuisset. Sed tu inquit ut iustus hæc atrociter estimasti. Quod cũ præter opinionẽ Cæsar audisset:& iussisset ut diceret:Nicolaus satisfaciendo:quingẽtoꝝ talentorũ conscriptionẽ produxit. In qua cautum fuerat: licere herodi constituto die transacto pecuniisq; nõ redditis totã arabiam inuadere. Introductam uero per prouinciã militiam:non expeditionẽ dicebat:sed multitudinẽ suas pecunias uolentem exigere nec constituto die:sed multo post introductam. De qua re cũ sæpius quidẽ Saturninum & uolũnium procuratores Syriæ interpellasset:deinde corã illis in Berytho cum Sylleus p tuam fortunam iurasset:intra tricesimum diem pecunias se p̃bere:necnon & eos q a regno Herodis transfugissent:nihil horum eo facientes:rursus ad procuratores herodes pueni. Cui cũ præcepissent pignora sumere:statim prouinciam cum suis ingressus q̃ isti bellum dicit ad inuidiam procuratoꝝ tuorũ qui hoc fieri denunciauerunt secundũ conscriptionum statuta. Iste uero inquit non tantũ deos:sed & tuum numen piurans decepit. Restat mihi tam de captiuis differere. Latrones Traconẽ habitantes: quadraginta primũ:deinde multi torméta factoꝝ timentes:refugium sibi fecerunt arabiam:quos Sylleus cum suscepisset:contra omnes hoies uastabat terram:quam eis habitandam:& lucra latrocinii cum eis ptiebatur. Spopondit aũt per eadem sacraméta & eos reddere:die quo promiserat se debitum solutuꝝ. Quid ergo? Potestne monstrare in præsenti quẽq̃ alium ex arabum prouincia quã hos abstractos quos refero:nec cunctos ut ait:sed qui nequaq̃ latere potuerunt. Ita ergo calũnia de captiuitate declarata: maximum Cæsar intellige mendaciũ:& falsitatem ad tuam excitandam iram ab isto confictam. Nam cũ ingressus arabiã noster exercitus fuisset:& unus uel alter de sociis Herodis concidissent:coactus resistere:Nacebũ ducẽ eorum cum uigintiquinq; prostrauit. Quoꝝ pro uno quoq; centum istẽ referens:duo milia quingentos periisse dixit. Hac oratione Cæsar permotus: & an Sylleum cõuersus:furore plenus:interrogauit quanti arabum periissent:qui conturbatus:errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur:litteræq; imperatorum & ciuitatum quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo Cæsar Sylleũ quidem mortis sententia dãnauit:Herodi uero reconciliatus satisfaciens:q̃ ex falsa criminatione atrociter ei scripsisset. Nam ita Sylleo respondisse phibet. Quis est iste:qui me impulit mendosa suggestionem uiꝝ mihi amicum offendere. Sylleus quidem pecunias creditoribus redditurus & post puniendus destinatur. Cæsar autem adhuc irascebatur Arethæ quia principatum non suis præceptis:sed propria p̃sumptione cœpisset. Cogitabat ergo & Arabiã Herodi tradere sed impedierunt litteræ quas rex miserat per Olympiũ & Volũnium. Qui cũ Cæsarem audissent placatum:statim præcepto herodis litteras uel probationes quas de filiis miserat porrexerunt. Quas cum Cæsar legisset principatũ alium addere seni & male sentiẽdi de filiis non æstimauit. Videns ergo legatos Arethæ:& improperans q̃ temerare nisus esset non ab se regnum accipere:dona suscepit:& principatum ei firmauit.

Qualiter Cæsare ptãtẽ p̃bẽte:cõcilio ĩ Berytho habito accusauit filios herodes. CAP. XIX.

Herodi uero scripsit:q̃ placatus ei fuisset & de filiis eius contristaret:præcipiens ut siqd acerbũ cõtra eũ præsumpsissent:p̃sequeretur tanq̃ in patris præuaricatores:nam hmõi ptãtem ei dedit:si uero fugã tantummõ cogitassent:ut improperans mitigaret eos. ne aliquid crudele perageret. Admonuit uero:ut cõcilio ĩ Berytho cõgregato:quo multi

Romani habitant:& ſimul Imperatoribus Syriæ & Archelao Rege Cappadociæ: quantoſq; alios exiſtimaret amicitiis eius uel honoribus clariſſimos: eorum ſententiis quod oporteret impleretur. Herodes autem cum litteræ ueniſſent: lætus pro recõciliatione:& quod ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet conceſſa:ſtatim accerſit cunctos a Cæſare conſtitutos ad concilium:præter Archelaum: quem propter offenſam noluit intereſſe: nequid uoluntati ſuæ impediret. Cunque in Berytho imperatores & alii conueniſſent: filios non permiſit ad concilium accedere: ſed in uilla quadam Sydoniorum Paleſtum nomine iuxta ciuitatem reliquit: ut uocati ad concilium præſentarentur. Solus autem ingreſſus.cl.uiris conſidentibus:accuſabat filios:& cauſa quidem non erat acerba:quantum ad ueritatis:indicia:multum uero diſſimilis patris filios criminantis. Nam uiolenter perorabat: & approbatione cauſa turbabatur:& maximi furoris uel ferocitatis ſigna monſtrabat. Defendebat etiam tanquam uera: quæ in odio filiorum dicta fuerant:& quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat in quibus inſidiarum nulla conſcriptio fuit:tantum uero q̃ fugere cogitaſſent:& derogationes quædam: & obprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum legiſſet: clamauit iurando: q̃ melius uita priuaretur:quã talia uellet audire. Deinde cũ dixiſſet:q̃ & natura & Cæſare concedente poteſtatem haberet:addidit & patriam legem ſibi præcipere: ſi quando parentes filios accuſarent: & ſuper capita eorum manus ſuas imponerent:neceſſe populos circunſtantes eos lapidare:& huiuſmodi morte perimere:quam legem ipſam paratam in patria quidem uel in regno facere uoluiſſet:ſed expectare illorum iudicia:cognitores autem iueniſſe eos ĩ manifeſtis filioꝝ & non paruis criminibus: ut tempus habentes dignum:nullatenus deberent negligere: ne aliis talia prouenirent. Cum hæc rex itaq; dixiſſet:nec adoleſcentes ad ſatiſfactionem trãſiſſent: uidentes iudices q̃ modeſtiam uel reconciliationem minime aſſumeret rex: poteſtatem ei confirmauerunt. Et primus quidem Saturninus:uir conſularis: & in dignitatibus clariſſimus mitem ſententiam protulit dicens. Damno filios Herodis interfici uero non iuſtum arbitror: quia & ipſe filios habeo: & regem puto ſic uelle: quamuis infœlices filios ſe habere conſentiat. Poſt quẽ Saturnini filii tres qui eius erant Legati:ſententiã eandẽ cum patre ꝓtulerunt. Volumnius autem ecõtra morte puniẽdos filios Herodis reſpõdit:ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixiſſent:ut nihil ambiguũ eſſet quo minus intelligeretur morte damnatos adoleſcentes: ſtatim Herodes ad Tyrum puenit: ducẽs miſeros adoleſcentes. Cunq; Nicolaus ad eum roma delatus eſſet:& prius ipſe ſentẽtias in berytho de filiis pronũciatas audiſſet:Herodes conſuluit quid amici eius de hoc Romæ deliberaſſent. Ille ait. Quod & mihi uidetur:ſcilicet impia eſſe q̃ illi de te ſenſerant:oportere uero ligatos & cuſtõditos cohercere:& ſi quid tibi aliud uiſum fuerit. Prouide tamen:ne plus iracundia quã modeſtia uſus eſſe uidearis. Nã minime dimitti ſolutos puto:ne talia committant: quæ nullatenus poſſent corigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem Romæ deliberauerunt. Herodes autem cum tacuiſſet meſticia tentus:poſt iuſſit Nicolaum ſecum nauigare. Moxq; ut ad Cæſaream delatus eſt: rumor a populo de filiis eius euolabat: cunctis ſuſtinentibus ubi cauſa eueniret. Dum ſic periclitaretur:tur & doloribus eorum condolerent dicere aliquid palam: aut dicentem audire ſine periculo non erat. Vnde miſericordiam cũ dolore concluſam ſine uoce comprimebant. Vnus autẽ miles nomine Tyro:cum filio ſuo Equeno amico Alexandri:cuncta quæ alii timore tacita dolebãt cum libertate loquebatur: & ſepius clamabat inter multitudinem dicens: q̃ periſſet ueritas:quod iuſtitia ab hominibus receſſiſſet. Vigent inquit mendacia uel malignitas: tantam nebulamq; humanis negotiis intulerunt:ut maxime calamitates uel miſeria pro nihilo iudicentur. Cum talia ſæpius exclamaſſet:licet non ſine diſcrimine:ueritas tamen omnes mouebat. Quapropter ſinguli timentes ſe ocultabant: ſed hæc illum dicentem libenter audiebant. Qui cum regem petiſſet:ut ſolus ſoli quæ uellet edicerent: conceſſumq; ei non fuiſſet:non poſſum inquit rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam neceſſariam quidem tibi & commodam: ſiquid utile uelis ab ea ſuſcipere: meæ uero tutelæ contrariam. Deinde ſubſecutus ait. Quo tua mens ſagaciſſima receſſit: aut cur ſuperabundans ſapientia ſenſu multatur: quo plures uel maximos acquiſiſti triumphos. Quid eſt:quod cognati uel amici remorantur petiti onibus tuam flectere pietatem: quos tibi minime iudico eſſe cognatos uel amicos ei deſpexerint tale ſcelus:in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero non præuides quid eueniat ſi duos adoleſcentes ab uxore tibi regia creatos:& in omni ſumnitate uirtutis præcellentes occidis:teque ſolum in ſe nectute relinquis: cum uno filio male uitam tuam diſponente:& cum cognatis quos totiens iam morte damnaſti. Nonne cogitas: q̃ multitudo tacens crudelitatem tuam conſpicit & odit:exercitus quoq; cunctus & primatus & eius miſericordiam quidem de infœlicibus: odium uero in te hæc faciente concupiuit. Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet: & cõmonuiſſet eum uerba Tyronis:per quæ manifeſte familiarium pfidiam exprobrauerat: paulati immẽſa & militari fiducia uſus Tyro cõcidit:& turbatione cõpleuit Herodem. Qui cum magis increpari q̃ admoneri ſe putaſſet: & quia milites eũ abhorrent:& primatus eoꝝ indignarentur: præcepit noſatos cunctos cũ Tyrõe ligatos in cuſtodia detineri. Cũ hoc factum fuiſſet: & Tryphon quidã tonſor regis inuenta occaſiõe regẽ adiſſet:ait. Suaſit mihi Tyro ſæpius dicens:ut regẽ tõdens: guttur eius icideré:nã iter primos apud Alexãdrũ poteris eẽ:magnaſq; donationes ab eo accipere. Quæ cũ dixiſſet:eũ rex cõpræhẽdi

præcepit:& tormentis Tyronem:& eius filiũ:atq; tonsorẽ subdi:cũq; Tyro ita cõfisteretur ideẽ filius patrem suum crudeliter laceratum: nec habentem spem salutis:futurumq; sibi iudicium ex tormentis paratum intelligens:se inquit ueritatem nunciare:si uerbo confirmaret tormenta patris & suare-mittere. Cunq; rex fidem dediſſet:dixit sibi constituisse Tyronem manu sua regem adire & occidere si copia daretur:ut solum eum inueniret:multaq; pati quatenus Alexandro præstaret. Quæ cum ille dixisset:patrem a necessitate soluit. Incertum autem est:utrum hæc ueritate a necessitate retulerit: ut aliquod perfugium in præsentibus malis inueniret.

Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in Alexandrio.. CAP. XX.

HErodes autem licet deliberasset iam dudum filios interimere:tunc tamẽ festinauit crudelitati suæ finem imponere:& in contione producens: trecentos priores militum reos factos cum Tyrone filioq; eius:& accusatore tonsore: criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit. Alexander autem & Aristobulus in Cæsaream tracti patre præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero noctu in Alexandrio ponuntur quo matris eorũ pater:pluresq; cognati uel proaui positi esse uidebantur.

¶Incipit Liber.xvii.antiquitatis Iudaicæ.

¶Qualiter Antipater odio habitus est ab oi gẽte ꝓpter interfectionẽ fratrũ suoꝝ. CAP. I.

ANtipatro autem postquam fratrum extitit accusator:& in primis facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulsor: haud sane pro uoto spes uitæ sequentis aperitur Nam quamuis amittendi regni metu fuerat liberatus:q; iam uidelicet illud cum fratribus se communicaturum fore non cernere: operosius tamen & ambiguum regnum sibi fieri magis magisque sentiebat. Siquidem odium uniuersæ gentis: aduersus illum erat exortum. Fuit uero illi etiam hoc ualde contrarium:quod totam contristabat militiam:dum aduersam ab ea gereret protinus uoluntatem:in qua proculdubio omnia regni munimenta consistunt:& maxime quotiens gentem aut populum uniuersum nouarum rerum cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interitus. Verumtamen cum patre pariter participatur regnandi negotium:non aliter quam si rex etiam ipse consisteret: amplioraque ei negotia credebantur:& quod unde perire debuisset: firmitatem magis fauoris inuenerat:quod qua si pro Herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset & non inimicitia qua circa illos & circa patrem ipsum detinebatur. Talibus enim eum mali loquiis induxerat. Quæ omnia machinationes erant uiam constituentes qua aduersus Herodem tenderet:ut Antipater accusatores non haberet de his quæ patrare cogitabat:Herodes autem omni refugio nudaretur:non habens qui sibi auxiliaretur:cum Antipater hostis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpetrabat. Pulsabat autem amplius ut ab incepto non desisteret: quod cernebat moriente quidem Herode certe sibi principatum esse uenturum: prolixius autem uiuente:multa sibi surrepta pericula:si eius factio proderetur cuius extabat ipse compositor:& quæ si palam fieret hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrem erant lucris pulsabat in gentibus ut aduersus eum hominum odia conciarent: & maxime illos quos Romæ possidebat amicos missionibus magnorum numerum sibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem Saturninum qui tunc curam Syriæ gerebat inducere magna spe incitabatur sed etiam Saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam:suo modo utens:ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus & ad odium dissimulandum ualde credibilis:& ad celandum semetipsum satis astutissimus. Non tamen decipe ualebat suam nutricem quæ illum iam ante abunde cognouerat:& ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata:ob morum eius improbitantem: quamuis eius filiam haberet uxorem prouidentia matris Antipatri:& eius ipsius instantia illam suscipiens: quæ primo fuerat Aristobuli sociata connubio. Nam alteram Calleas filius uiri eius habebat uxorem sed nullum hoc ei tutamen erat: quo minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quicquam obstiterat: quominus odibilis haberetur. Interea Salome festinantes Sylleo Arabi coniungi corporali libidine concitatam:Herodes compellit cum alexa inire connubium cooperante quoque illi Liuia: & persuadente Salome: ne illius renueret nuptias:ne inimicitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes: nunquam se circa Salome beniuolum fore: nisi coniugium Alexæ susciperet: & obediret Liuiæ utpote Cæsaris coniungi:ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis Herodes ad suum destinat patrem:quæ fuerat Alexandro iugata: dotem etiam restituens:ut nullum inter eos certamen oriretur.

Qualiter Herodes rex filios Alexandri & Ariſtobuli filiorum ſuoꝝ adoptans: filiam Feroræ illis deſponſauit & Antipatri: & q̄liter antipater p ſuaſit patri deſponſationē in ſuos trāſferre filios: & q̄liter herodes aduerſus Traconitas uolēs munitus exiſtere: & Zamari iudæū q de Babylōe diſceſſerat: & i antiochia degebat euocās ibi cōſtituit: & utebat illo oppoſito aduerſus Traconitas. CAP. II.

IPſe autē enutriebat filioꝝ filios diligēter admodum. Erant. n. Alexandro quidē ex Glaphyra uirilis ſexus duo: Ariſtobulo aūt ex Beronice Salomes filia maſculi tres: puellæ duæ & ſæpius amicis præſentibus coram ſe Herodes eos conſtituens: filioꝝ quoq; fortunam cauſamq; deplorans: orabat: ne tale quicquā filioꝝ filiis accidiſſet: ſed & cum uirtute creſcētibus uiciſſitudinē illi nutricationis & educationes exoluerēt. Deſponſabat aūt eis maturo iām tpe decurrente: maiori natu quidē alexandri filioꝝ filiam Feroræ: ariſtobuli uero filio filiam antipatri: filiam uero ariſtobuli denominat antipatri filio alteram uero ex filiabus ariſtobuli herodi filio ſuo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus q̄ppe mos erat: ut ſimul plures haberemus uxores. Agebat aūt filioꝝ deſponſationem rex mirā infantulorum parentibus orbatorum: ad beniuolētiam eorum p ſocietatē cōiugalem antipatrum prouocare deſiderās. Antipater aūt non ceſſabat circa infantulos ea uoluntate uerſari: qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat aūt eum ſtudium patris quod circa infantulos gerebat: ſperans eos maiores ac meliores ſuis fratribus fore: præſertim cum in uirilē ætatem prorūperent: archelao etiam auxilium nepotibus præbituro: uiro in regni culmine conſtituto: & Ferora in murum unam ex eis ſuſcepto filiam: Tetrarches enim erat iſte. Excitabat autē eum uniuerſa quoq; multitudo: quæ circa infantulos quidē miſericordi mēte mouebatur: aduerſus eum odium aūt in omnibus gerebat: pp quod clarue rat tamæ in fratres iniquitatis aſtructor. Machinabatur quoq; diſſoluere quæ patri placuerāt aduerſum ſibi reputans: ſi tanta contra ſe talium adunaretur potentia. Et differebat quidē herodes ſequi poſtulationes antipatri ut ipſe quidem ariſtobuli filiam in connubio ſuſciperet: Feroræ uero filius fatris eius alexandri filiam. Et ſponſiones quidē nuptiarum huiuſmodi gerebantur: rege tamē inuito. Herodi uero ea tēpeſtate uxores erant nouem: antipatri mater & filia pontificis: ex qua etiam homonymus illi filius fuerat procreatus. Erat autē ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis, altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente ſamareorum una: ex qua filii extiterant Antipas & Archelaus & filia olympias noīe: & hanc quidem poſtea Ioſippus ſuſcepit uxorē: qui regi fuerat fratruelis. Archelaus aūt & Antipas romæ apud quēdam familiarē educabantur. Coniuncta illi erat ēt Cleopatra ſed Hieroſolymites: & filii ex ea fuerant nati: Herodes & Philippus qui etiam romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam Pallas: quæ Faſelum ei peperat filium. Super has quoq; Fedra: & Helpis erant uxores ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ: Examana noīe: ac Salome. Filiæ aūt maiores natu: ex una matre procreatæ cum Alexandro quarum intuebatur ferora nuptias: coniunctæ erant una quidē antipatri ſororis filio: altera uero Faſelo: & iſte quoq; fratris herodis fuerat filius: & hoc quidem ex diſpoſitione factum erat Herodis. Tunc aūt uolens aduerſus traconitas munitus exiſtere: cogitauit uicū iudæis edificare non diſtantē magnitudine ciuitatis: ut pro hoc inacceſſibiles hoſtibus faceret limites ſuæ prouinciæ. Et cognoſcens uirum quēdam iudæum ex babilonia: cum equitibus quingētis & ſagittariis plurimis: cognatoꝝ etiam multitudinem: uſq; ad cētum ferme numerum uiroꝝ Euphratē fluuium tranſmeaſſe: & in antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuerſari cum Saturnino qui tunc ibidem imperator militiæ conſiſtebat: illum ei locū ad habitandum benigna largitate cui Balatha nomē erat cedere promiſit. Euocabat ergo eum cū tota multitudine oīum qui eum fuerant conſecuti: ſpondēs daturum ſe terram in regione quæ dicitur Bathanea. Deſtinauerat. n. eum intra Traconitidē conſtituendum uolens eius habitationē obſtaculum contra hoſtes habere. Promittebat itaq; illam regionē ſine tributis eſſe daturū & liberos fore quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere: immunēq; eis terram & nullis illationibus obnoxiam p̄bituram. His p ſuaſus babilonius uenit: & ſuſcipiēs regionē: oppida: & municipia plura conſtruxit. Et uicum Bathyra noīe conſtituēs: obſtaculum erat & oppoſitum quoddā ille uir aduerſus Traconitas iudæis de Babilonia Hieroſolymam p ſacrificioꝝ tpa uenientibus: ne quis eoꝝ latrociniis Traconitarum inſidiiſq; lederetur & aduentabant ad eum plurimi: maximeq; illi undiq; concurrebant: a q̄bus paternus mos iudæoꝝ & inſtituta celebantur. Quibus rebus illa regio breui populoſa facta eſt: pp quod imunis ab oībus functionibus p manebat: uiuēte dūtaxat herode. Cæterū poſtquam Philippus filius eius principatū regni ſuſcepit: modicas paruo tpe illis functiones īpoſuit Agrippas uero maior & filius eius qui homonymus quoq; illi conſtabat eos admodum grauauere: non tamē eis delibertate ipſoꝝ cum poſſent ullam intulere modeſtiam. Sed romani deinde dominatū illius regionis adepti: libertatis quidē eorum ēt ipſi ſeruauere dignitatem īpoſitionibus aūt eos functionum uſquequaq; grauauerunt. Et hæc quidē oportuno tpe diligenter exequar oratione p̄cedente. Zamaris āt Babylonius inter hæc uita defungitur: qui ad poſſidēdam illā regionē ab herode fuerat acq̄ſitus: quiq; cum uirtute uiuēs: filios quoq; optimos reliq̄rat: Iacimū quidē qui fortitudine clarus extabat: is eqtes Babylonios qui ſub illo fuerat continebat: & Hely: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in ſenectute defunctus: Philippum filium dereliq̄t: &

manu bonũ:& aliis uirtutis artibus usui supra quẽlibet accõmodum. Ob hoc fida illi amicitia:& firmissimus fauor cũ Agrippa rege prouenerat:militiamq; totam quã rex habebat: iste curabat:& ubicũq; deducendam rex postulabat:eius regimine ducebatur.

Qualiter Antipater oblectabatur eos qui circa Feroram erant:uolens per illos insidiari patri & q̃liter agnoscens soror regis Salome:clanculum denunciauit fratri: & de interfectione phariſæorum regi aduersantium. CAP. III.

Herode autẽ in quibus retuli constituto:in Antipatrum spectabant cuncta negocia: ꝓpterea quia utilis ac promptus a rege putabatur:& rex hanc firmitatem non amiserat potestatis:quam ei pater prõptius indulgebat:spe quasi fauoris eius ac fidei. Ad hæc erat etiã ad deriuãdam in se audacissimus: quomodo incognita erat patri eius nequitia: & qũo ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis:non tantum magnitudine potestatis:quantum peruersitate mor̃:& quod erat ad male loquendum procaciſſimus. Maxime autẽ eum Feroras accurabat: uiciſſimq; curabatur. Nam eum callide ualde circũuenerat antipater:& maxie per mulieres ad occupandos eius aios ambigerat. Deditus quippe fuerat Feroras uxori matriq; eius atq; sorori:licet mulierum genus horreret:ob iniuriam filiarum suarum uirginum: uerũtamen has patiebatur:ab hisq; ducebatur:& nihil ab eo sine illis mulieribus agebatur. Nam hoiem illum ẽt medicaminibus accurabant:sed & sibimet inuicem cooperari nequaquam mutuo fauore cessabãt. Ita enim eas omnimodis antipater induxerat:partim p semetipsum:partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres sentiebant:idemq; loquebantur. Feroræ tamen circa Antipatrum in nõnullis minimis sane rebus sententia habebatur. Erat autem illis in contrarium nitẽs regis soror: iã diu cuncta circũ inspiciens:& amicitiam eor̃ in perniciem herodis constrŭi cernens: & ãnunciando non abstinens. Illi aũt sentientes molestam esse regi suam adinuicem beniuolentiam: consilium inuenere:ut manifesta eorum amicitia non esset neq; palam contentum facerent: odium autẽ & maliloquia ubi tempus exigeret contra semetipsos confingerent: maxime aũt sub Herodis præsentia:ut ad eum de semetipsis talia deferrent:secrete uero beniuolentia inter eos firmior certiorque constaret. Et sic quidẽ illi gerebant:Salomẽ autem nihil prorsus latebat:neq; primum eorum ꝓpositum ad huiusmodi negocia festinare neq; tunc:quando secretas machinationes construebant. Cunctaq; quippe illorum mulier indagabat: quæ amplificãs & atrociora faciens:ad fratrem proprium perferebat secretos eor̃ conuentus insinuans:& conuiuia:& consulationes occulte ĩmotimque conſertas:quæ ad eius interitum tenderẽt:nisi maturius proderẽtur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidẽ aduersarios suimet quasi constare:& ad lesiones mutuas ficte loqui:finemq; festinare:secrete & ab alterutris remoti beniuolentiam in se confirmare maximam & quotiens in quibusq; negociis singulis fierent illud agere quod amicitia postularet: & polliceri sibi etiam pugnare contra quos opus esset:modo ut illud astu uel fauore mutuo nõ sentiretur efficere. Illa quidẽ hæc & hmõi inuestigabat oĩa:& integra ad fratrẽ conueniens cuncta deferebat: sentientẽ quidem iam ẽt ipsum plurima p semetipsum:sed ad audiẽdum aliquid licet excitatus esset sororis accusationibus retardãtẽ. Erat.n. porcio quædam iudæor̃ hoium de scrupulositate & subtilitate paternæ legis gloriantiũ: & culturam diuinitatis simulantium:a quibus inducebantur mulieres ille supra memorare: hi dicebantur Phariſæi:q̃ possent maxime regi non modicum afferre p̃sidium. Erat.n. procaces ad bellum gerẽdum:legionesq; inferẽdas ĩmaturius eleuati. Cũ igitur cuncta gens iudaica iureiurando iurasset Cæsaris se propriam fore:& oĩbus regis regionibus fauere:isti uiri non iurauerunt. Erant autem numero supra sex fere milia:quos rex pecuniario dãno mulctauerat. Quod dãnum uxor pro eis Feroræ cõtulerat:Illi uero beniuolẽtiam quasi pro uiciſſitudine referẽtes:futurorum sibi agnitionem nutu diuinitatis infusam esse p̃dicabant:quia herodi uidelicet terminus regni iam esset ex superna maiestate decretus:tam ipsi:quã uniuersæ cognatiõi eius:illam aũt regnum possessuram: atq; ferorã uel filios:qui ex eor̃ semine descẽderent. Et hæc quidẽ regi nunciabantur: nõ.n. Salomẽ ista fugiebant:& qũo plurimos regalis aulæ corrumpere niterẽtur. Rex aũt interfecit Phariſæos: qui causa seditionis extiterant:& Vagoan eunuchum:& sibi carũ quendam:qui tunc primatum inter eos habebat honestatis dignitate decoratum filioſq; eius peremit:omneſq; ei cognatiõe uel familiaritate cõiunctos:quibus ille Phariſæus præsagabat. Magnificabatur apud etiam Vagoa situti pater & plurimis rebus bene meritus ac profuturus apud regẽ futurum. In manibus enim eis cuncta fore prædicabat:præbente illi & coniugi firmitatem:& filiorum:ueluti propriis filiis.

Qualiter rex Herodes p̃cepit fratri suo Feroræ:ut excluderet uxorem suã:aut eius regno discederet: & q̃liter antipater suspectus p̃ri factus timẽs eũ scribebat amicis in Roma: ut scriberẽt patri eius ac persuaderent:ut mitteret eum ad Cæsarẽ cum pecuniis-quod persuasum est herodi filiumq; trãsmisit:& de morte Feroræ fratris Herodis. CAP. IIII.

Herodes itaq; ultus ex Phariſæis qui fuere conuicti: conuentum congregat amicorum & accusationẽ Feroræ coniugis:iniuriamq; uirginũ & audaciam illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: q̃ ei cer

tamtum ſeditiones aduerſus fratrẽ: & bellum ex illius ingenio ac uerbis operibuſq; conſurgerent: quantum poterat hortabatur ut illa inter eos ſimulatio ſolueretur:quod fore firmabat: ſi ſocietatem illius effugeret pp illa quæ geſſerat. Nihil.n.cum fratre Ferora gratiæ permanere poſſe definiebat: ſi ſecum illam haberet:quæ bonum ingenium circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abiicere:quæ inter fratres cauſa belli conſtaret:& ſi magni precii conſanguinitatem ſuam diceret: illam coniugaret:ſic enim poſſet nullomodo caritas fraternitatis iminui. At Ferora licet illo ſermone moueretur:tamen affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detracturũ: neq; dilectionem coniugis abnuere:eligere ſe potius mori dicebat:q̃ illa muliere priuari: quæ ſibi grata cõſtaret. Herodes uero differebat circa Feroram ſuper hoc iracundiam quãuis cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionem. Antipatro tamen interdixit & matri eius:cum Ferora miſcere cõlloquium:uel cum illis mulieribus:quæ cum illo erant:obſeruarentq;:ſi in unum aliquatenus conuenirent. Illi uero profitebantur quidẽ:conueniebant tamen quando tẽporis oportunitas prouocabat:& ſimul etiam cõiuabantur Feroras & Antipater. Ferebatur etiam ſermo:q; antipater Feroræ coniugi miſceretur:eo operante illis ad conuentus faciendos antipatri matre. Suſpectum autem patrem habens & timens antipater:ne circa ſe amplius eius odium proceſſiſſet ſcribit amicis Romæ:poſtulans ut ſcriberẽt herodi:quatenus celeriter Antipatrum mitteret:ſimulq; cum eo munera digna: mandaret teſtamentũ etiam in quo poſt regem declararet antipatrum qũo iam defunctus erat Herodes: qui ei ex filia pontificis fuerat procreatus. Quo facto:pergit una quoq; cum antipatro: & Sylleus arabs:nihil ex his q̃ præceperat Cæſar peragens:unde quoq; antipater ante Cæſarem eius accuſator extiterat: ꝑ quibus Nicolaus patiebatur iniuriam. Accuſabatur etiam & ab aretha Sylleus:eo q; plures occideret in Petra caſtello benemeritoq; hoĩum præter ſuam conſciẽtiam: maxime aũt Sondum uirum omni uirtute decoratum:iuſticiaq; pollentem: ſed etiam Fabatum Cæſaris ſeruum Sylleus aũt cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas. Erat quidẽ Corynthus herodis regis unus cuſtodum corporis: cui maxime cura plurima cõmittebatur. Huic perſuadet Sylleus pecunias maximas pollicens ut Herodem occideret:hoc etiam promiſerat. Quod agnoſcẽs Fabatus Sylleo indicante:ſtatim regi denũciauit. Ille uero Corynthum tormẽtis examinans:fecit oĩa depalari. Detinuit aũt ſecum duos Arabas:confeſſioni corynthi credẽs:& philarchum:q; ſyllei fuiſſet amicus. Qui etiam ipſi:nam eos rex tormentis affecerat:confeſſi fuerant:quod eos exortaretur:nuncians Corynthum non agere molliter:& ſicubi opus eſſet rei:ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos complicitum. Ad hæc etiam Saturninus oĩbus ei ab herode denunciatis Romam eos deſtinat. Feroram uero fortiter in amore coniugis permanẽtem:diſcedere ad propria herodes ꝑcepit. Ille uero gratanter accipiens ad ſuam tetrarchiam non moratus abſceſſit:plurimum ſe iureiurando conſtringẽs:non prius reuerti:antequam mortẽ herodis aduerteret. Proinde ab Herode morte conſtricto petitus: ut ueniret pro aliquibus ſibi mãdatis ſi mors cõtingeret iniũgendis:nullo modo perſuaſus eſt aduenire: ne iuriſiurandi uiolator exiſteret. Non tamẽ Herodes in his rebus imitatur illius exẽplum:meliorem circa Feroram uoluntatẽ ſuæ mentis oſtendens. Nam paulopoſt:ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quam herodes non ſolum non euocatus aduenit:ſed etiam mortuum eum recepit atq; ad Hieroſolymam detulit:& iuxta morem exequias ei honorabiliter:magnificeq; celebrauit: ingentẽq; luctum ſup eũ ſupra q̃ quiſquam ratus erat expoſuit. Hoc antipatro licet romam nauigaſſet: maloꝝ tamen extitit aduerſitatumq; principium:ex hinc enim iam cœpit fratricidii factio denudari. Narrabo itaq; oẽm ſuper hoc hominis rationem:exemplum generi humano in futura tempora permanſurum: ad utilitatem his qui noluerint uirtutis eſſe cultores.

Accuſatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ:q; ueneno periſſet: & qualiter herodes exquirens reperit contra ſe uenenum paratũ a filio Antipatro:& pſcrutatus antipatri cognouit iſidias. CAP. V.

Ferora igitur mortuo:humatoq; celebritate magnifica:duo ex liberis eius: qui ab eo in honore habebanꝰ:ad herodem ueniunt poſtulãtes:ne inultam mortẽ fratris relinqueret:quin potius inquiſitionẽ faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trãſlationis:Illo aũt attonito facto liberoꝝ ſermonibus fidelia náq; narrabant apud coniugem die ꝓxima antequã egritudinẽ incurreret eũ cœnaſſe retulerũt:uenenum ãt in cibo ſũpſiſſe: ex eoq; periſſe:qđ uenenũ allatũ eẽt ab arabica muliere:amoris faciẽdi gr̃a. Amare ſe náq; fingebat:re ãt uera ad interitũ erat feroræ petitũ. Sunt qppe ad uenena conficiẽda artificioſiſſime Arabicæ mulieres. Perſuaſum.n.illi dicebant:ut uenenũ uenundaret:ad loca qppe illa ueniſſe referebãt matrẽ Feroræ cõiugis & ſororẽ:unde illud uenenũ ad portãtes:cœnã illi ꝑparauere: in quo ille ueneno ſumpto periit. His uerbis ꝓtinus excitatus:ancillas eaꝝ mulierũ tormẽtis examinat:inter quas ẽt aliquas liberaꝝ. Et adhuc in occulto remanẽte negocio:quia nulla earũ aliquid depalauerat: nouiſſime q̃dam inflictis ei magnis ex torméto doloribus:nihil quidẽ aliud dixit: niſi deum inuocãs: ut talibus ſuppliciis antipatri matrẽ traderet ĩprecata eſt:q̃ oĩum illorum malorum cauſa cõſiſteret. Hæc ad inſtandum herodẽ magis magiſq; coegerunt:ut cuncta mulieꝝ illarũ ſecreta tormẽtis erueret. Tũc oĩa palam facta ſunt:& cõuiuia:& conuentus ſecreto facti ſepiſſime:ſed ẽt ſermocinationes: quæ ad ipſos & ad filium ſolum fuerant factæ uel illa q̃ ab eo ad mulieres Feroræ deferebanꝰ. Erant

ãt munera centũ talentoꝝ:ut ſecreto Feroræ perſuaderent: quicquid Antipater impetraret. Prodebatur etiam odium quo in patrem concitarẽtur:& lamẽtationes:quas ad matrem propriam frequẽtabat:quod tam prolixe pater aduiueret:ſibi iam ĩminere ſenium:ut ẽt ei ſi regnum ueniret:non liceret iocũde iam uiuere per ætatis grauitudinem atq; moleſtiam:ad hæc ẽt multos ſibi fratres ĩ regno illo coaleſcere:& fratrum plures filios:ex quibus oĩbus minus ſpem ſuam tutam haberet. His etiam addebatur dixiſſe q̃ per idem iam tp̃s fratri potius in regno ſuo licẽtiam habeſ concederet: crudelitatem quoq; plurimam regis accuſare:& filioꝝ cedes:ſe quoq; timere:uſq; ad ipſum hoc malum pertingeret. Artẽ quoq; Romam pergẽdi conſiliumq; narrabat: Feroram quoq; ad ſuam tetrarchiam ex eius diſceſſiſſe ſnĩa. Quibus herodes auditis: cognoſcebat ſororis ſuæ ſermones quos ad ſe ſepe detulerat. Incitabatur aũt rex ſuper antipatri nequitia:iuſſitq; matrẽ eius ornamẽta ſua cuncta cõtradere:quæ multorũ præcio conſtaret talentoꝝ. Quæ poſtquam abſtulit:reiecit eam: & in amicitiam mulierũ Feroræ pro dãnatione dicauit. Amplius aũt aduerſus filium iracundiam regis incendebat uir Samarites antipater noie qui filio regis antipatro curator extabat. Nam cum alia quidẽ ei intor mentis apperuiſſet:illud quoq; prodiderat: qũo uenenum mortiferũ conſecerat: dederatq; Feroræ iubens:ut poſt eius abſceſſum cum iam ſpacium aliquanti tpis cucurriſſet:ubi ratio prouocaret: patri protinus propinaret:& dicebat attuliſſe illud uenenum ex ægypto antiſalum unũ ex amicis Antipatri:tranſmiſſum aũt Fororæ p Theudionẽ fratrem matris antipatri: & hoc modo ad uxorẽ Feroræ deueniſſe:dante marito ad cuſtodiẽdum. Quod illa quoq; fatebatur rege ſcrutante negociũ & procurrens tanquã uenenum allatura:miſit ſe de tecto deorſum:non tamẽ interiit: quomodo cadens in pedes:terra ſuſcepta ſit:ac deinde poſtquam recreauit aĩam:promittit ei herodes ſalutẽ eiuſque domeſticis dũmodo ab ea nequaquam occultaretur ueritas neq; ſe illi malũ pro ingratitudine redditurũ iurabat:ſi cũcta cum ueritate proderet:uel modũ quo geſta cõſtanter. Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enunciata:firmabatq; allatum eẽ uenenũ ex ægypto ab antiſalo: modicũ quippe eſſe fratrẽ eius aiebat a quo prouiſum fuerat:p Theudionẽ ãt uiro ſuo tranſmiſſum: ſe uero cuſtodire illud a Ferora ſuſceptũ:aduerſum ipſum ſane ab antipatro præparatum. Cum igiſ Feroras egritudine inquit teneretur:& eũ aduẽtu tuo conſolationeq; curares:uidẽs circa ſe beniuolẽtiam tuam condidit mente directa & me cõuocans:o mulier inquit induxit me antipater aduerſus patrẽ ſuum fratrẽ meum:cõſilia iniqua:cõſtituẽs. Nã uenenum in eius pernicie nundinatus ẽ. Nunc itaq; qũo frater erga me nec ante iniquum aliqd geſſit:& nunc ꝓpoſitum bonæ uoluntatis oſtẽdit:me aũt non poſt multum de hac luce ſentio receſſurum:age ne cũ conſcientia fratricidii ad noſtros ꝓgenitores abierim: illud uenenum adportãs:epiſtolãq; antipatri:me uidẽte combure. Ego aũt plurimũ eius igni contradẽs:aliquantulũ reſeruaui:ut Ferora defuncto:ſi me o rex male fortaſis attẽderes: illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerẽ. Hæc dicens:& uenenũ & pyxidam in medium protulit. Sed & frater antiſali & mater eius eadẽ fatebantur:tormẽtoꝝ uehementia compulſi:& pyxidam illam quoq; nihilominus agnoſcebant. Accuſabatur quoq; filia pontificis:uxor regis:tanquã oĩum cõſcia fuiſſet: ſed ea celare maluerit. Ob quæ illam herodes emiſit:filium aũt eius ex teſtamento deleuit in cæteris permanente:ſed ẽt ſocerum pontificatu priuauit Symonẽ Boeti:ſubſtituit uero Mathiã Theophili hieroſolymitẽ genere. Dum ea geruntur Bathillus quoq; libertus antipatri uenit ex Roma & tormẽtis examinatus inuenitur uenenũ aliud attuliſſe quod matri antipatri daret:ab illa Feroræ tradendum ut ſi primum uenenum minus fortaſſe regẽ peremiſſet:& hoc maturius uterẽtur. Apportabat etiam litteras ab amicis herodis Romæ conſtitutus conſilio antipatri & dictatione compoſitas accuſationẽ habentes archelai atq; Philippi: q̃ quaſi de patre quereretur pro nece ariſtobuli & Alexandri ſemetipſos quoq; herodi miſereri nunciabant:& euocabantur quidẽ a patre: ueluti non ob alias res: niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes antipatro. Scripſit etiam antipater patri de fratribus:culparum genera magna confingens omni modo eos adiudicans:ætatẽ eorum auſam aſcribens: qua impelli poſſet nequitiam ſui patrare propoſiti. Ipſe uero certamini quod eoꝝ Syleo gerebat:magno ſtudio fuit intentus: & accuſationi primorũ uirorum Romæ conſtitutoꝝ ſe totum dederat. Monilia quoq; præcioſa ducẽtis talentis empta parauerat. Miretur fortaſſe aliquis:quoniam tantis aduerſus eum ĩ iudæa motis turbinibus ferme. vii: menſium tpe decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarũ atq; cuſtodia & odium hoĩum quo circa eum execratione tenebantur. Nullus etenim erat: qui ꝓnus eẽt proprio periculo illius tutamem ſalutẽq; conquirere.

Nauigatio antipatri de roma ad patrẽ:& q̃liter a Nicolao Damaſceno herodis aĩco fuerit accuſatus:p̃ſidẽtibus in iudicio Varone qntilio & ipſo herode cũ amicis utrorũq;:ĩ quo iudicio Antipater multifariæ cõuincit de facta cõſpiratiõe in patrẽ intantũ ut uenenũ p̃ri a filio p̃paratũ:in medium p̃ferretur qd ad experimẽtum iuſſu Varonis bibẽs unus dãnatoꝝ:ſtatim moritur. CAP. VI.

Herodes ſane antipatro ſcribẽte q̃ cuncta quæ oporteret peragens:maturius aduenire celans ſuam indignationẽ:reſcribit iubens:ne ulla deſidia p̃ediretur ne quid in eius abſentia ipſe forte pateretur. Et ſimul quoq; de matre ipſius minimũ qdã expoſtulanda cãtur:p̃mittens tamẽ ei ſe recõciliatũ iri:cũ ipſe p̃tinus aduenirẽt:& ĩ oĩbus erga eum dile

ctionem ſuæ mentis apiebat:formidans:ne forte quicq̃ ſuſpicãs differret ineundæ uiæ negocium. atq; Romæ demorãs:aliquas ſibi difficultates pararet:& in regno Romano rumoris alicuius fieret adminiſter. Has itaq; in Cilicia litteras accepit:alias aũt Tarẽto:in quaꝝ textu Feroræ declarabatur caſus. Quibus lectis:ægre ſatis tulit & aſpere:non propter Feroræ gratiam:ſed quia patris interitu:ut promiſerat:non peracto defecerat. Circa Celendeꝝ autem Ciliciæ ueniens:cœpit de cauſa nauigationis ambigere:utrũ deberet domũ ſicut inſtituerat tendere:abiectione matris adductus in dubiũ. Tunc ex amicis pars ſuadebat expectare:donec agnoſceret:quæ domi mota geſtaq; fuiſſent. Alii uero hortabantur ne nauigationem domi differret:ſoluturum enim ſuo aduentu omnes cauſas aduerſitatis aiebant:nam neque tunc aliunde illos fluctus eueniſſe:niſi ꝙ eius abſentia facultatem acccuſatoribus uirtutemq; præbuiſſet. His perſuaſis protinus nauigauit:& exceptus eſt portu nomine Sebaſta:quem Herodes magnis opibus conſtructum:Sebaſtam ad honorem Cæſaris appellauit. In apertis autem iam malis erat Antipater:nullo ad eum cominus accedente:nullo colloquẽte: ſicuti cum fuiſſet egreſſus uotis eum ac ſecundus precibus proſequebantur:nunc econtra aduerſis eum maledictis non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti:quod pœnam eſſet fratribus pro ſua impietate ſoluturus. Ea tempeſtate contigerat forte Varum Quintilium in Hieroſolymis agere:qui ſucceſſor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat deſtinatus. Venerat quippe conſultatum Herodi:ab eodem poſtulatus:pro cauſis in quarum diſpoſitionibus heſitabat. Quibus una conſeſſum habitantibus:uenit Antipater:cunctis illi rebus incognitis. Quique cum ingreſſus eſſet aulam regiam:indutus purpura ipſum quidem ianitores excipiunt:amicos autem qui circa illum erant:aulam accedere prohibebant. Cœpit itaque perturbari:in quæ mala deueniſſet manifeſto cognoſcens. Deniq; pater ſalutatum accedentem repulit:fratricidii ſimul accuſans:& conſilia obiectans ſuper ſuimet ipſius interitum:quorum omnium adiutorem ac iudicem in craſtinum Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atque imminente:ipſa magnitudine fatigatus abſceſſit. Cui mater & uxor accurrunt:quæ reſidue fuerant de filiabus Antigoni:qui ante Herodẽ in iudæa regnauerat: ex quibus uniuerſa cognoſcens:cœpit ſe certamini iudicioq; præparare:Sed die poſtera conſeſſum faciunt Varus ſimul atque rex:amici etiam utrorumque conuocantur. Aderant quoq; regis conſanguinei: & Salome ſoror: & ſi qui nunciaturi forent: quæ prodiderant examinationem tormentorum:ſerui denique Antipatri ex materno illi iure conuenientes:qui ante fuerant compræhẽſi:epiſtolam deferentes Antipatro:quæ fuerat in hanc perſcripta ſententiam: ne ad patriam repedaret:ꝙ cũcta uidelicet ad patris noticiam reuelata peruenieſſent:ſolumq; illi ſuffugium remanſiſſe:uel apud Cæſarem:& ſub patris poteſtate non cadere. Antipatro uero patris genibus prouoluto:atq; depcanti:ne iudicium de illo rebus incognitis promeretur quin potius facultate ſibi auditoris contributa purgatum iri ſe apud patrem poſſe firmabat:quem iubens Herodes in medium produci:ipſe lamentari primitus cœpit ꝙ tales illi filios habere contigiſſet:per quos ei fortunæ tales exurgerent aut inde tantam diuinitatis indignationem comparauerat:ut ſua ſenectus in Antipatri nequitias incidiſſet. Memorabat etiam enutritiones:& educationes:quas filiis ſtudioſe præbuerat:opum quoq; & facultatum affluentiam:in quibuſcunq; temporibus ipſi cuperent:ſemper illis protinus adiacere:& ꝙ nullum eſſet impedimentum quo eorum conſilio periculum mortis incideret:dum illi regnum impie rapere feſtinarent:antequam ipſe legi naturæ concideret. Vnde ſe ualde mirari dicebat Antipatrum:quorum ſpe ſubleuatus auderet ſine ulla refrenatione ad talia tantaq; prorũpere quandoquidem eum regni ſucceſſorem etiam ſcribendo declaraſſet:ſed etiam uitæ ſuæ tẽpore in nullo minor exiſteret:non claritudine dignitatis non uirtute potentiæ: quinquaginta deniq; illum talẽta ex reditibus ſumere:ad hæc trecenta talenta Romam eunti dono dediſſe. Increpabat etiam illum de fratribus:ꝙ ſi uelut malignos accuſaueritcur eorum imitator extitiſſet:ſi uero innocẽtes fuiſſent:iniq; aduerſus conſanguineos crimina confeciſſet:nam illa omnia quæ de illis nunciata fuiſſent:a nullo alio niſi ab illo ſemetipſum protinus aduertiſſe:conſilioq; eius geſſiſſe cuncta:quæ aduerſus illos fuerint geſta:quos nunc prorſus abſolueret:iſto illis in parricidii facinore ſuccedente. Hæc ſimul dicẽs profundebat & lachrymas:quæ illum intercluſa uoce loqui amplius non ſinebãt. Verum Nicolaus Damaſcenus:regis amicus:& in omnib⁹ cum eo una ſemper uerſatus:& modum quo res geſtæ fuerint aſſecutus:rogabatur a rege:ut ipſe reſidua loqueretur:quæcunque ad demonſtrationem cauſæ redarguitionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuerſus ad patrem:ſemetipſum excuſare nitebatur. Emuniebat itaq; cuncta ſuæ circa illum benignitatis exempla:honoreſq; ſibi a patre conceſſos:quos minime percepiſſet:niſi uirtute dignus & officiis erga illum meritis haberetur:enimuero prouidiſſe ſe ſemper quæ uſui neceſſaria forent:conſiliumq; ſemper circunſpectis rationibus antecepiſſe:ac ſi quando ad rem explanandam manu opus eſſet: ſuo labore negotia cuncta peregiſſe:neq; credibile conſtaret:ut qui ſæpius ex aliorum inſidiis patrem ſtrenue liberaſſet:nunc ipſum inſidiatorem patris efficiut deleret omnia ſuæ uirtutis uetera monimenta molimine repentini facinoris:præſertim:cum ſucceſſor iam regni fuiſſet oſtenſus & ſimul etiam bonorum rerum honorumq; potireſ: quæ uſq; ad præſens tempus eum habere conſtaret:neq; illud eſſe ueriſimile prorſus aiebat:ut q cunctarum rerꝝ dimidiũ ſine ſui piculo:& cum uirtutis honeſtate teneret:uelle totum cum crimine atq;

periculis appetere:incertus utrumne ualeret affectum ſuæ cupidinis obtinere:præſertim cum pro tali cauſa ſuos fratres uidiſſet extinctos quorum facinoris & nunciatorem & accuſatorem ipſum eſſe conſtaret:quod niſi ab ipſo proderetur occultum proculdubio permaneret:quorum etiam poſtmodum quod eſſet malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta punitor extaret. Et ibi quidem hæc ſua dicebat eſſe monumenta:quibus conuerſationem ſuam cum magna beniuolentia circa patrem agitaſſe probaretur. Romæ uero quæ geſſerit:teſtem Cæſarem conuocabat:quem iuxta ac deum fallere nemo poſſet: quorum fidem facere litteras ab eodem Cæſare deſtinatas: quibus litteris haud recte eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hominum uolentium inter eos turbas & iurgia concitare:quas accuſationes a ſuis inimicis confictas aiebat:quas ſe reuerſo ultra iam habere non poſſent. Cauſabatur etiam de tormentis : quod eorum uiolentia factum eſſet ut falſa dicerentur : doloris quippe ac neceſſitatis eam eſſe naturam : ut doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui quæ uiderint grata dominantibus quorum ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt. His dictis:mutatio eſt totius facta confeſſus. Satis etenim miſerabantur Antipatrum profuſione lachrymarum: & uultus humilitate miſerabilem: ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Nam flectebatur quoque Herodis animus inclinatus: licet conaretur ſuam mentem aliis non eſſe manifeſtam. Nicolaus autem exorſus ab illis uerbis quibus rex principium fecerat:cauſam amplificare cœpit:& cuncta quæ uel tormentis eruta: uel teſtibus erant relata proferens congregabat undique criminis probamenta: maxime uero uirtutem regis & clementiam longa narratione proferebat : qualiter nutritiones & edificationes in ſtudiis doctrinarum filiis ſuis impenderat:quarum rerum labor in nullo ei profuiſſet ac commodo in aliis calamitatibus irruenti : quamquam ſe non imitari diceret propriam filiorum inconſiderationem:quod & adhuc fuiſſent adoleſcentuli : & decepti facile a prauis ſuaſoribus corrupti : in tranſuerſum declinaſſent: naturæque iura reliquiſſent:ut immaturius quam oportet regnandi cupidine reperirentur : Antipater uero furiam admodum ſe prorſus expaueſcere: non modo propter paterna beneficia:in quibus eum affatim fuerat muneratus quæ cum eſſent tam magna:multaque:eius tamen animum lenem reddere non quiuerunt more uenenatorum repentinum:licet illa repentina quamlibet ſint aſperſa:beneficiis aliquatenus leniuntur. Non ſoluni ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem Antipatri:uerumetiam quod fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent:quo minus imitator eorum exiſtens:impetum ſuum a crudelitate retineret:quanquam inquiens o Antipater qui temeritatis fratrum nunciator extiſti:& documẽtorum ſcrutator & punitor redargutorum:cur non repulſiſti animo quæ in illis reprodente culpanius:ſed potius ad imitandum flagitium illorum infamia & libidine raptus es. Vnde claret:quod nec illa a te pro tutamine geſta ſunt patris:ſed pro fratrum infelicium interitu feſtinata:ut illorum odium oſtentando: amator quaſi patris crederis: quatenus poſſes ad eius inſidias iter facilius adipiſci: poteſtatem a patre percipiens: quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim: ut fratres interimerentur de nequitia redargutis:ut autem conſcii eis proderentur:minime curaſti. Vnde certum eſt:te quoq; cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe:accuſationem illis præparando : ut ſi forte ad effectum ueniſſent:tibi lucrum patricidii proueniſſet : ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorum:tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris manifeſtus es:nam ſuper eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignum ita te ſapere:ſi tu non deterior extitiſſes. Sed te occulto aduerſario patris extante:claret:quia illos non ueluti patris inſidiatores habebas exoſos : nam haud ita exorbitares ſimilem nequitiam cupiens perpetrare:ſed timens:ne regni fierent ſucceſſores:quos tibi uidebas iuſtius poſſe præponi: patrem ſuper fratres extinguere feſtinabas : ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur: & pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infelici patre ſupplicium ſumere conabaris: ac parricidium non commune cogitaſti:ſed quale uix a quoquam nunc in uita hominum uel uideri potuit uel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas:uerum diligenti quoque & beneficia multa præſtanti. Socius quippe regni conſtabas:ſucceſſor in nomine:in diſpoſitionibus particeps:in fruendo communis. Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus: & iocunditatem ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus. ad ſpem etiam futuri gerendam ex ſententia es patris ac litteris communitus. Sed tu non ex Herodis clementia rerum iudex eras:ſed tua uoluntate ac nequitia opera paterna penſabas : uolens patri in omnibus tibi obedienti etiam partem quam poſſediſſet abripere : & confingebas uerbis uelle ſeruare eum: quem rebus ipſis & operibus interimere nitebaris. Et non ſolum tu malignus extabas:uerumetiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus:fratrumque uoluntatem aduerſam:ſeditioſamq; reddebas:qui etiam patrem beſtiam appellare auſus es:cum habeas ipſe mentem omni ſerpente peiorem. Siquidem illorum aduerſus patrem uenena colligebas. Et quem patrem:qui te tantis beneficiis muneratus eſt. E contra eum auxilia diuerſa poſtulabas : & artibus uariis per uiros atq; mulieres utebaris : quatenus interimeres hominem ſenio & ætate confectum:quaſi ad nocendum non ſufficeret ſola tuæ mentis iniquitas. Et nunc nenifti poſt tormenta liberorum atq; ſeruorum : quæ propter te uiris ac mulieribus conſtant infligi:& contra denunciationes coniuratorum tuorum inficiatum ire feſtinas. Et non ſolum patrem

hominibus auferre conatus es: ſed etiam leges: uirtutemq; Vari: & ipſius iuris naturam: ipſamq; conaris interimere ueritatem. Ita ne confidis in tua ꝑpudentia: ut etiam tormentis temetipſum ſubiici uelis: cum cauſeris de tormẽtis eorum qui examinati ſunt: ut illi quidem quia ea dixerunt quæ ad liberationem tui patris attineant ueritatem minime tenuiſſe uideãtur: torméta uero quæ tibi fuerit adhibita uelis ĩdagaſſe ueritatem. Nõne ſaluas o Vare: nõne liberas regem: factionem a ſuo ſangui ne ſuſtinentem. Per maieſtatem Imperii Romani: per uirtutem tuam obteſtamur: ut hanc atrociſſimam beſtiam: quæ pro proditione fratrum patri ſe beniuolum eſſe ſimulabat: quatenus poſſet ſolitarium & omni conſanguinitate deſertum de regno propellere: adiudices: atq; condẽnes. Non ꝓnuncias hunc ſceleratum ducendum ad necem? Scias qũo patricidium communis iniuria eſt: & naturæ ipſius: & totius uitæ hominum: neq; minus facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit: tametſi eum effectum non cõtigerit: adipiſci. Naturam ipſi iniuriat: qui talibus ſupplicia non importat. Addebat etiam illa quæ mater antipatri ad aliquos muliebri more locuta eſt: ariolationes quoq; ac diuinationes ſuper rege factas: & ſacrificia memorabat. Aiebat itẽ & quicquid antipater cum Feroræ mulieribus laſciuire dicebatur: cõmeſſationes quoq; ſordidas amoreſq; narrabat. Deniq; examinatiões tormentorum: & teſtificationes plurimas inferebat: quæ ſane plurime conſtabant. Nam alias quidẽ ante parauerat: alias ex repentinis nunciis ſummitates acceperat: ex quibus priora magis firmabantur. Plurimi quippe hoĩes: quæ antea timore Antipatri ſilentio prætereunda mandabant: cernentes cũ accuſationibus primis odibilem: & aduerſa fortuna inimicis eius aperte prompteq; contraditum: qa odio ineffabili aduerſus eum nitebantur oĩa tunc prodebant. Incitabantur quoq; ad accuſandum non ſolum honore factoꝝ eius: & magnitudine ſcelerum eius quæ uel patrauerat: uel patratum ire præſumpſerat: ſed etiam improbitate quam circa patrẽ & fratres exercuerat patricidiis & ꝙ ſuper eũ ſenſerant neq; odium merito: neq; amorẽ benignitate: circa quẽpiam habuiſſe: ſed ſuæ tantum commoditatis intuitu. Quorum oĩum illud eum amplius adgrauabat: ꝙ nulli extiterant: q res ex æquo bonoq; iudicabant: ꝙ eorum aĩus odio amicitiaq; iure careret. Dicebant ergo ſe olim iſta ſenſiſſe ꝓhibitoſq; ſemper ánunciando: libertate uero data in medium cuncta deferre. A quibus proferebant multiformia probamenta nequaquam accuſari de falſitate ualentia: quod neq; benignitate circa herodem: neq; timore periculoſo tacerent: ſed ſolo rerum iudicio iniquitatem antipatri proferebãt: dicentes: ꝙ non in ſuis actibus antipater utilitatẽ Herodis & munimẽ attenderet: ſed ſola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus: propter quod omni pœna dignum eſſe loquebãtur. Multa ẽt a plurimis ſine ulla interrogatione dicebantur: ita ut antipater quãquam in oĩbus rebus impudens. & ad mentiẽdũ ꝓmptiſſimus atq; callidiſſimus eſſet: tamen tunc tãta cõfuſione fuit oppreſſus: ut neq; negare: neq; contradicere ualuiſſet. Nicolao ĩgitur finem dicendi redarguendiq; faciente: Varus iubebat antipatrum: ut ſede tantis criminibus expurgaret: ſi aliquas aſtructiones haberet: quibus obnoxius illorum quæ importata erant non eſſe monſtraretur: nam ipſe quoq; optare ſe patrem certo noſſe dicebat: ut in nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus. Ille uero in faciem prouolutus: in deo rẽ omnibuſque cõmendabat: qui ſibi teſtificarentur: nihil ſe improbum cogitaſſe: atque ſignum a deo fieri poſtulabat: inſidiatorem ſe patris: penitus nõ fuiſſe. Solẽt quippe uniuerſi quibus iuſtitia deeſt: quando facinorum aliquorum perpetratores exiſtunt dicere: ſibi liberum arbitrium ex diuinitate conceſſum: quando uero in pericula ceciderint iuſtum recipientes iudicium: per inuocationem eius omnia teſtimonia conantur auertere: quod etiam antipatro contingebat. Cum tanta nãque uelut abſente diuinitate ante geſſiſſet: tunc autem iuſto eum dei iudicio undiq; concludente: defectu purgationum ad dei iudicium abſolutionem accuſationum criminum q; ferebat: potentiæ diuinæ cauſam tribuens: ut eius teſtimonio in medio ueniret: quanta pro patre geſſerit: quãtaq; periculoſa pro eius ſalute ꝓſumpſerit. Varus autem cũ ſæpius iterrogaret antipatrũ: & nihil amplius ille quam dei proferret inuocationẽ: uidens in infinitum rem pergere: iuſſit uenenum in medium proferri: ut experiretur: quæ nam eſſet uis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerant morte dãnati: bibit iubente Varo confeſtimq; moritur. Tunc exurgens: abibat cõfeſſu: & die poſtera in antiochiam perrexit: ubi frequens illi fuerat conuerſatio: eo ꝙ Syrorum regnum ibi fuerat conſtitutum.

Herodes antipatrũ filiũ miſit ĩ uicula: & legatio miſſa ab herode ad Cæſarẽ de filio. CAP. VII.

Herodes aũt continuo in uinculis filium abſtringi iuſſit. Incerte aũt erant plurimis confabulationes Vari quæ ad regem habebantur. Dicebant nõnulli: ꝙ ex eius ſententia ſe cerit: quæcũq; de antipatro geſta ſunt. Ligans ergo eũm: deſtinauit Romam ad Cæſarem litteras: omne declarantes negocium: ſed etiam qui præſenti relatione Cæſarẽ docerent nequitias antipatri. Depræhenditur autẽ in his diebus etiam epiſtola ab antifalo ad antipatrum ſcripta. In ægypto aũt erat iſte: Quæ ſoluta a rege: talia declarabat. Miſi tibi epiſtolam ab Acmes: non parcens animæ meæ. Scis enim: quomodo periclitabor a duobus domeſticis: ſi hoc fuerit agnitum. Tibi autem proſperitas ad gerendam cauſam proueniat. Et epiſtola quidem talia loquebatur. Rex autem querebat alteram epiſtolam: quæ tamen inueniri non poterat. Nam & ſeruus antifali: qui lectam deportauerat epiſtolam aliam ſe ſuſcepiſſe denegabat. Cum autem heſitaret rex unus amicorum herodis inſpiciens interiorem tunicam ſerui: nam duabus erat indutus: arbi

tratus eſt in interiori tunica litteras obcelari: & erat ita. Inuenitur ergo epiſtola in qua erant ſcripta hæc Acmes antipatro. Scripſi patri tuo qualem uoluiſti prorſus epiſtolam: & reſcriptum faciens epiſtolæ quæ ad meam dominam ueluti a Salome directa eſt deſtinauit. Quam cum legerit certo ſcio punituru Salomē: tanquā inſidiatricē. Erat aūt epiſtola tanquā Salome ad dominam ſuam ab antipatro dictata: ſub Salome noīe: quantum ad ſnīas pertinebat: ſtilo aūt Acmes compoſita in qua cōtinebantur iſta. Acmes regi herodi. Ego ſtudium habēs. ne te quicquam lateat quæ aduerſum te geruntur: inueniens epiſtolam Salomes ad meam dominā contra te conſcriptam: cum periculo quidem meo: ſed cum tua tamen utilitate conſcripſit: tibiq; direxi. Hanc aūt illa conſcripſit: uolens Sylleo cōiungi. Scidi igitur hanc epiſtolam: ne fortaſſis ego de mea uita periclitarer. Ad ipſum aūt antipatrū epiſtola ſcripta erat: q; eius iuſſionibus miniſterium geſſerit: ut ad Herodem ſcriberet: eo q; quaſi Salomæ inſidias illi præparare feſtinaret. Sed etiam reſcriptum eius epiſtolæ quæ quaſi ad ſuam dominam fuerat a Salome deſtinata direxerat. Erat aūt Acmes Iudæa quidem genere: in ſeruitio aūt erat Liuiæ Cæſaris coniugis: & hæc gerebat amicitia quam cū antipatro iunxerat: comparata ab eodem antipatro magnis pecuniarum muneribus: ut eius aduerſus patrem & nutricē ſuffragaretur inſidiis. Herodes aūt ſtupefactus magnitudine nequitiarum antipatri: impellebatur quidē: ut confeſtim eū perimeret uelut procellam magnarum turbinēq; cauſarum: & non ſolum ipſum: ſed etiam ſororem inſidiantem domumq; Cæſaris ſua iniquitate corrumpentē. Accedebat autē etiam Salome: crebro pectus percutiens: & ſe interfici poſtulans. ſiquid forſitā tale in ea probaretur. Herodes conuocans filium interrogabat: iubens: ut ſiquid haberet aperiret: increpabaturq; a patre dicēte. Quomodo inimicus oīno repertus es: age nunc: & qui tecum ad hæc negocia operam dedere: nullomodo moueris aperire. Ille aūt in antipatrum cuncta referebat: nullumq; alium cauſam hoīe extitiſſe firmabat. Herodes uero admodum dolens uolebat Romam ad Cæſarē filium deſtinare: ut ſupplicium pro ſuis factionibus ſumeret: ſed timens ne fortaſſis amicorū ſuffragio ualeret effugere: ipſum quidē uinctum ſicut & antea cuſtodiebat. Verum legatos miſit ad accuſandum filium cū litteris: intimandaq; oīa: quæ Acmes illi ad perficiendam factionē fuerat ſuffragata: exēplaria quoq; tranſmiſit epiſtolarum. Interea legati Romam pficiſcuntur docti: in præſentia quæ loqui uel reſpondere debuiſſent.

De egritudine Herodis: & ſeditione Iudæoꝝ: & quia deſperans oēs optimates Iudeoꝝ præcepit occidi in hora mortis ſuæ & quia tpe illo deportate ſunt ei littere ab legatis ad Cæſarem miſſis habentes dānationem antipatri in arbitrio eius & uoluntate eſſe poſitam: & quia inualeſcente egritudine malum purgans: cultro ſe interemiſſet ſi præuentus non fuiſſet. CAP. VIII.

SEd rex morbo prægrauatus: teſtamētum ſcribit: iuniori filio regnum retribuens: odio quod circa Archelaum Philippumq; ex antipatri accuſatione conceperat. Cæſari uero mille talēta dereliquit: Liuiæ quoq; cæſaris uxori: & filiis & amicis: & libertis cæſaris quingenta filiis etiam ſuis: filiorumq; filiis pecunias & reditus diſtribuit. Salomē ſororē magnifice locupleuauit: q; eam ſcilicet erga ſe beniuolā ſemper agnouerit: & nunquam aliquid ex aduerſo molientē. Deſperans aūt contra morbum ſe poſſe ſubſiſtere: nam ānum agebat circiter. lxx. exaſperatus eſt: irrationabili furia: & amaritudine mētis incenſus: uolebat ſi potis eſſet: Iudæorum cuncta diſperdere. Cauſa uero huius rei erat: q; ſe contēni putabat: eo q; caſum ſuum iocunde gentem totam extimabat accipere. Super hæc quoq; quidam popularium hominum ſeditionē excitauerant: propter huiuſmodi cauſam. Erat quidam Iudas Ariſei: & Mathias Margalothi: Iudæorum eruditiſſimi: & ſupra cæteros legis expoſitores doctiſſimi populo etiam amabiles: propter iuuentutis eruditionem. Semper enim eos totos conſumebant dies cuncti: quibus inerat ſtudium: & cura uirtutis. Iſti igitur audientes regem morbo prægrauatum: & remedii minime receptabilem: omnē excitauere iuuentutem: ut opera quæcunq; a rege præter patriam legem facta fuiſſent: euertentes p lege dei glorioſa niterētur exercere certamia. Etenim propter eius pſumptionem: & propter quod præter humanū morem fuerat cōuerſatus in plures: oīa illi mala cōtigiſſe firmabant: ægritudinem quoq; præſentem non ei ob aliud acci diſſe. Fecerat enim herodes q̄dam cōtra legem. quæ Iudas & Mathias uociferabant. Nam conſtruxerat ſup portam tēpli minus quaſi deo propoſitum: aquilam auream īmanem uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet autē lex imaginum eleuationes uel aīalium propoſitiones conſtituere: his qui uolunt ſecundum eius præcepta conuerſari. Proinde hortabantur illi ſophiſtæ aquilam illam loco diuellere. Enim uero mortalibus inquiunt multo iocundius debet eſſe periculum: quod pro conuerſatione paternæ legis: & pro uirtute ſuſcipitur: quā uitæ quantacūq; dulcedo. Nam morte quidē fama & laus ſempiterna conquiritur: & naſcituris hoībus memoria iocūda relinquitur exēplum uirtutis & gloriæ. Nam ēt ſi quiſquā ſine periculo ualeat aliquod pclarum opus efficere: poſt paululū tamen uēturam morte naturæ lege nō ualebit effugere. Proinde pulchrū eſt his q ſtudiū habent amorēq; uirtutis: cū laudibus & cū honoribus de hac uita diſcedere. Leuigatio quippe maxima ē: pro bonis opibus interire: q̄ non niſi mediatione periculi conquiruntur filiis atq; cognatis uel altis quibuſcūq; qui ab eodem ſtemate deducuntur: ſiue fuerūt uiri: ſiue mulieres: ſiue qlibet alteri: quibus prouideri debet ſpoſterum: ut ad eos utilitas gloriæ per-

ueniat. Et illi quidem huiuſmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur ad eos repente rumor: regem uita deceſſiſſe qui ſophiſtis illis ad modum ſuffragatus eſt: mediaque die aſcendentes: euulſere aqui lam & ſecuribus concidere. Cunq; plurimus eſſet tumultus in templo ecce dux regis cum militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat niſus eorum: & exiſtimans ex maiore illos conſpiratione etiam manu congreſſuros ad prœlium: ampliorem ſecum numerum militum duxerat: qui poſſent impetum ſuſtinere illorum: qui moliebantur anathema templi deiicere. Quo irruente ſuper eos: nequaquam uim eius ſuſtinere ualuerunt: ſed ſicut ſolet turba uulgaris præſumptione magis ſtulta: quam cauta prouidentia congregata: omnes continuo fugerunt. Ex quibus .xl. ſoli iuuenes animi confidentia remanſere: quos dux compræhẽdit: cum principibus factis: Iuda & Mathia. Inglorium enim iudicauerunt loco cedere: aduentumq; ducis effugere. Hos omnes perducit ad regem. Quos cum interrogaſſet: cur intantam audaciam prorupiſſent: ut ornamenta templi euellerent: illi geſſimus inquiunt quæ geſta ſunt: & conſulto nos illa geſſiſſe profitemur: quæ ad uirtutem attinent: quam uiros docere certum eſt. Siquidem prudentum eſt defenſare dignitatem legis & numinis: nec mirari debes: ſi tuis inſtitutis inſtituta præferimus quæ nobis Moyſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit. Mortem quoque ac ſupplicia quelibet importes: cum iocunditate ſubimus. Non enim pro iniuſto facinore: ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinenda ſunt. Et illi quidem talia loquebantur in nullo minora uerba quam fuerat commiſſi præſumptio præferentes. Rex autem uinculis eos conſtringi præcipiens: euocauit ex Hierichunte Iudæorum principes. Quibus aduenientibus: conuẽtus omnium congregatur: ipſe uero in lecto recumbebat q̃ præ inualitudine ſtare non poterat. Enumerabat igitur præſumptiones ſeditioſorum iuuenum: in quibus ſæpius fuerat depræhenſi: templi quoq; ornamenta quæ ſuis ſuiſſent magnis ſumptibus conſtructa memorabat: qualia per annos .c. xxv. neq; Aſamoneum regem conſtruere: neq; proſapiam eius ualuiſſe narrabat: ſe autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematibus admiratione dignis ornaſſe: quo poſt eius mortem gratam ſui memoriam iocundamq; relinqueret. Exprobrabat etiam q̃ iniurias illi non dubitarent ingerere. Cæterum præſumptũ facinus uerbo quidẽ ad ſuas ptinere iniurias: re autem ipſa & ueritate liquis uellet meritum examinare facinoris: ſacrilegium cõmiſſum eſſe affirmabat. Ad hæc illi pp eius crudelitatem ne contra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus ultiones in eos aliquas moliretur: humiliter reſponderunt dicentes: neq; ex ſua ſentẽtia contigiſſe neq; illa cõmiſſa inulta eſſe debere. Ille uero circa cæteros quidem quaſi manſuetus extiterat Mathiam autem pontificem ſacerdotio remouit uelut conſcium: & cauſam ſeditionis extantem promouit autem Azarum pontificem: fratrem uxoris ſuæ. Mathiæ autem pontificatus tpe: prouenerat alterum extitiſſe pontificem ad unius uidelicet diei functionem: quam Iudæi cum ieiunio celebrant. Cauſa uerò talis erat. Mathia ſacerdotali fungente officio nox in ſolennem luceſcebat diem: in qua futurum erat ieiunium. Tum uiſum eſt ſibi omnino mulieri eſſe cõmixtum: propterea q; ſacerdotio perfungi non potuit: ſed Ioſephus Elimi filius: cognatus eius ſecundum carnem: pro eo munere ſacerdotali pfungitur. Nunc ergo Mathiam Herodes pontificatu remouerat: alterum uero Mathiam qui ſeditionẽ excitauerat: & aliquos uiros ex ſociis ſeditionis illius: uiuos igni contradidit. Sed etiam luna eadem nocte defecerat. Herodem porro amarior in dies morbus urgebat: ſupplicia deo cõmiſſi ſceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat non tamen conflagrationẽ inſupficiem corporis agentem prodens quantum extrinſecus creſcens operabatur incẽdium. Auiditas quoq; in explebilis ſp inerat cibi: nec tamẽ ſacietas unq; rabidis incitata faucibus ualebat implere ingluuiem. Inteſtina interius ulceribus tabida putreſcebant doloribus quoq; coli fœuiſſimis cruciabatur: humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; & circa pubẽ erat afflictio: ſed & uerenda ipſa putredine corrupta ſcatebant uermibus ſpiritus quoq; incredibilis erecta tentigo quæ fuerat ſatis obſcena diritate fetoris: & anhelitus reſpiratione creberrimas contractus quoq; p cuncta membra ſubſiſtens: uim noxiam operabat: quæ omnem tolerantiæ contulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his: quibus inerat diuinandi peritia diuinitus has pœnas ob impietatem eius & multa crudeliter geſta depoſci. Ipſi tamen multum ſpes ſalutis inſtabat: ſi forte poſſet contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoque aduocans ut uterentur ſi quid poſſent ad ſalutem proficere poſtulabat: & tranſiens Iordanem fluuium: aquis calidis quæ ſunt circa Callioram: die noctuque fouebatur. Hæ igitur aquæ calidæ ſuper alia quæ habebant commoda etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem: quæ ſulphurifera uocitatur. Præterea uiſum eſt medicis: ut eum in dolio oleo pleno confouerent. Vbi cum miſſus eſſet: ita defecit: ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis ſeruorum ululatus exortus eſt. Cum igitur nulla iam de eo ſpes ſalutis exiſteret: iuſſit militibus quinquagenas dragmas aureas diſtribui: plurima quoque ducibus & amicis ſuis munera tribuebat. Deinde reuerſus in Hierichuntem prœualentibus nigris coleribus: exaſperatus iniquius eſt: ut ipſo morente: indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudæorum optimates: & erant plurimi: ſiquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti propoſita. Magna igitur in omnes regis furia concitata eſt: propterea culpabiles & inculpabiles in Hippodromo concludens: ſororẽ ſuam Salomẽ: uirũq; eius Alexã

conuocat & mortem ſuam non in longum differri denunciat tantis ſe doloribus circunuentum: fore cunctis ſatis optabile: ſe autem ſine luctu & deploratione periturum: q; regibus: maxime autem ſibi magni meroris eſſe firmabat: neq; ſuum arbitratum Iudæorum falli propoſito: q; & eis ſua mors amabilis foret & grata: nam etiã ſe uiuente ſepius illos & ſeditiones & receſſiones fuiſſe molitos: & in eius ſemper iniurias fuiſſe feſtinos: cæterum leuigationem quandam illis natam eſſe dicebat q; talibus ipſe doloribus urgeretur: proinde petere ſe ab illis: q; eos ſciret contra eius gloriam in nullo uenturos: ut agerent: qualiter eius exequiæ honorabiles ſuper cæteros reges: & luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat: ſi peregiſſent ut iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cũ igitur me iquit animam uideritis expirantem: circunuallantes Hippodromum omni militia nec dum mea morte uulgata: confeſtim omnes illos ſcluſos iaculari perficite: & ita cũctis intereuntibus duo commoda prouentura: q; & regnum illis poſt ſuam mortem firmum perſeueraret: hoſtibus amputatis: & ſuper ſuam mortem luctum celebrandum eſſe magnificum. Et ille quidẽ lachrymandus talia lamentatur: & cognatos omnes beniuolẽtiam circa ſe fidemq; ſeruare poſtulat inuocationem diuinam interponens: ne cum honorificentia ſua mors: & cum indignitate tractare tur. Illi uero profitebãtur in nullo ſe eius præcepta tranſgreſſuros. Sed ego comperi illius hominis mentem conſiderans: etiam per præſentia mandata nihil humanum penitus habuiſſe. Siquidem de hac uita diſcedens procurabat: quatenus omnem gentem orbatam & deſertam parentibus dilectiſſimis relinqueret: iubens unum ex unaquaq; domo interimi: qui nihil iniuſtum neq; in ipſum: neq; in alios admiſiſſe fuerant depræhenſi. Hæc igitur illo ſuis parentibus demandante: deportantur & litteræ ab legatis: qui ad Cæſarem romam fuerant miſſi. Quarum hæc erat ſententia: q; Acmes indignatione Cæſaris extincta fit: pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat: ipſum aũt Antipatrum in patris uoluntate dimiſſum: ut quod placeret ex eius ſententia fieret: ipſum etenim & patrem eſſe & regem: ſiue illum in exilium detrudi ſiue illum morte mulctari uellet: in eius propoſito conſtitutum. His auditis Herodes: pauliſper animum refouit: uoluntate ſcriptorum & morte Acmes in ſuperbiam ſubleuatus: & poteſtate puniendi quam acceperat in filium. Sed prænalẽtibus creſcentibuſq; doloribus: interitui propinquabat: & quãquam in multo defectu contineretur appetebat tamen cibum: & poſtulans malum quæſiuit cultrum. Erat enim illi talis mos: ut ipſe per ſemetipſum malum accurans: & per partes modicas recideret: & comederet. Sumẽs ergo cultrum: circunſpicienſq; ne quis adeſſet: uoluit ſemetipſum interimere quod forſitan perfeciſſet: niſi præueniens manum eius Atiabus contineret: nepos enim eius erat: & magnum clamans: ſtatim ululatus per totam aulam exortus: eſt & tumultus.

Qualiter Antipater putans Herodem defunctum locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua: & propter hæc Antipatri peremptio. CAP. IX.

Quæ cum ad Antipatrum peruenieſſent: credidit ſuum patrem uitæ terminum ſuſcepiſſe præcipienſq; fiduciam tam uerbis q̃ motibus ita totus animo geſtiebat: tanq̃ ſi fuiſſet liberatus e uinculis: & regnum in ſuis manibus ſine ullo labore perceperit. Tunc cœpit cum cuſtode ergaſtuli de ſua dimiſſione fabulari: magna ſe continuo ſpondens dona ei tributurum. Ille uero non ſolum non acquieuit ut faceret quæ uolebat Antipater: uerũ etiam cũcta regi denunciat: intimãs ei eius mentem: & quæ ab eo munera ſpondebant. Tunc Herodes q̃uis & ante non minore odio ferretur in filium: cum audiſſet cuſtodem ergaſtuli illa narrantem: magnum protinus exclamauit. Tunc quaſſans caput: quãq̃ in extremo uitæ teneret & cubito ſeſe attollens ſtatim deſtinans quẽdam armigerorum ſuorum ſine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrũ ſepulturamq; eius in Hyrcania ſine ullo honore fieri.

Teſtamentum Herodis ad Cæſarem: & diſtributio inter eius filios: & qualiter Archelaũ præfecit deinde mors ipſius. CAP. X.

Teſtamentum interea ſcribebat mente mutabili: & Antipatrum quidem quem ſibi ſucceſſorem in regno deſignauerat: Tetrarchum facit Galilææ regionis atq; peroe. Archelao uero regnum contribuit. Gaulanitidem autẽ & Traconitẽ: & Bethaniam: & Paniadam Philippo filio quidem ſuo: fratri autem Archelai germano Tetrarchiæ iure conceſſit: Iamniam uero & Azotum & Faſelidam: Salome ſorori diſtribuit: ſed & argenti ſignati Myriadas quinquaginta. Diſpoſuit etiam de cæteris ſuis cognatis: atq; conſanguineis: opibus eos reditibuſque locupletans. Cæſari ſane argenti ſignati mille Myriadas: præter uaſa quædam aurea: quædam argenta: & metallis precioſa: & artificis opere uenuſtiſſima dereliquit: indumẽta quoque precioſa: Liuiæ uero Cæſaris coniugi: & aliis nonnullis quingentas Myriadas. His diſpoſitis: quinto die poſtquam Antipatrum filium necauerat defungitur regnans poſtquam Antigonum interemit: ãnos. iiii. &. xx. poſtquam aũt a Romanis regnum præceperat. vii. &. xxx. uir crudelis in oẽs equaliter: ire quidam ſubditus: a iuſtitia uero effrenatus: fortuna uero propicia: ſup quẽlibet affluenter abuſus: ex plebeio in regnum aſſurgens: & pericula plurima eludẽs: quibus ſæpius fuerat circũſeptus: diuturnitate uitæ pfunctus ẽ. domi circa filios quantũ quidẽ ad eius ſniam ẽt ibi proſperitate potitus ẽ: eo q; ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat: meo uero iudicio ſuper omnes infœli-

ciſſimus. At Salomæ & Alexas:anteq̃ mors regis diuulgata foret: ex Hippodromo Iudæos abire p mittunt:ad proprias domos:dicentes: regem iuſſiſſe:ut unuſquiſq; in ſuas regiones abſcederẽt. Hoc autẽ fecerũt:beneficium illi genti præſtare cupientes. Interea mors magis diuulgatur.

Epiſtola Herodis ad exercitum:& admonitio fidei ſeruendæ circa filium eius Archelaum q ſt ati eleuatur in regnum. CAP. XI.

Tvnc Salome & Alexas cunctam militiã congregantes in Amphitheatro quod Hieri chũ te erat:primum quidem epiſtolam regis legi fecerunt: quam ad milites fecerat: dei nde gratias eius in eos pro fide ac beniuolentia quam circa eum exhibuerunt inſinuan t:peti tiões quoq; eius:ut ſimiles ſe circa Archelaum filium eius exhiberẽt:quem regem conſti tuit:intimabant. Ptholomeus etiã cui fuerat teſtamentum a rege creditum:anuluſque de quo ſigna uerat commiſſus:continentiam teſtamenti denuntiat:quod teſtamentum non poſſe robur firmita temq; ſuſcipere dicebatur: niſi cuncta quæ in eo eſſet deferrentur ad Cæſarem. Fit continuo fragor ingens:honorantium Archelaum:regemq; proclamantium:milites quoq; cuncti:& uniuerſi duces: fauorem:& beniuolentiam promittebant:paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitentur adiutorẽ que deum ſupplicationibus aduocabant.

Sepultura Herodis in Herodio caſtello: & fauor Archelai regis ad populum: & populi ad ipſum. CAP. XII.

Dehinc ſepulturam regi præparabant. Curæ nanque fuit Archelao:ut exequiæ patris quã magnifica poſſent celebritate gererentur:utque memoratum proferrent cum rege mor tuo producendum. Portabatur itaque in lecto aureo:lapidibus depicto uariis atque præ cioſis:ſtamina uero oſtro erant auroque contexta: eratque ipſe mortuus circumamictus purpureis ueſtimentis:caput eius diademate coronatum:ſceptrum quoque in manu eius uelut ſi a uiuo teneretur erat appoſitum:circa lectum autem erat frequentia filiorum: multitudo cognatorum. Circa quos omnis militia ſtipata pergebat: per proprias diſtincta nationes: & diſcreta nominibus. Erant autem tali ordine diſtributi. Nam primi quidem pergebant eius armigeri: per quos omnes threcum manus:poſt iſtos etiam natio Germanorum:atq; Galatharum. Hos item ſequebatur cum ornatu maximo cuncta belligeratoria multitudo. Cætera uero militia poſtrema ſequebatur:in eum ſcilicet modum digeſti:qualiter ſolebant in bellum procedere:& ſuis ducibus ordinari. Poſt hos ſe quebantur ſeruorum eius quingenti:odores uarios: & aromata deportantes. Pergebant autem in Herodium ſtadiis diſtante octo: illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſſione conſecta. Et Herodes quidem hoc modo defungitur. Archelaus autem per .vii. dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit: tantos etenim dies lex paterna præcepit obſeruari. Conuiuia itaque celebrans:& luctum exoluens:aſcendit in templum. Ibi magnis ei clamoribus fauebatur: magiſque:prædicabatur laudibus:ſecundum q̃ unuſquiſque arbitrabatur maiora quam alius conſe rre præconia. Tum uero tribunal ille conſcendens quod ſibi fuerat præparatum & conſidens:omni bus benigna loquebatur & ſibi propitios comparabat: gaudio fauoris omnium & uoluntati quam ex beniuolentia circa ſe cunctorum acceperat gratias ſe illis habere narrabat:quod leſi a patre nihil circa ſe mali ab illis reci procareturſe autem aduiſurum: ut eis bonorum uiciſſitudinem redderet: eorumque remunerare tur alacritatis affectum rogaret uero, ut nunc interim parcerent nomine illum regis honorare: ſuf ficere ſibi dignitatem poteſtatis aiebat: quam tunc firmam eſſe dicebat: cum teſtamentum a patre ſcriptum:a Cæſare firmaretur. Obquam cauſam neque in Hierichunte cuncta militia diadema illi imponere cupiente uoluerat ſuſcipere: ambiguum honorem æſtimans ex tali re ſibi prouenturum: quod eſſet adhuc incerta uoluntas eius: qui poſſet illi regnum proprie firmiuſque concedere:non ſibi defuturam circa illos benignitatem:quæ beniuolentiæ eorum uiciſſitudinem reportaret. Feſti nare quippe ſe in omnibus enarrabat meliorem ſe ſuo patre circa illos oſtendere. Illi uero ut plebeia multitudo conſueuit in ipſis primis diebus uidentes regis lene principium: uoluntates ſuas laudib9 & fauoribus aperiebant:& quãto manſuetius cum eis loquebatur Archelaus tanto amplius nomen Archelai prædicabant:deinde ad numerum petitiones: interceſſioneſque ueruntur. Alii quidem functionum publicarum leuigationem cum clamore poſtulabant: pars uero uictorum ſolutiones expetebat:qui fuerant ab Herode deuicti: alii uero grauedines quas Herodes inemptionibus & in publicis nundinis conſtituerat:auferri uociferabantur. Archelaus porro in nullo illis contraria re ſpondebat:ſed in omnibus accurate: æſtimans regni fore ſuffragium:ſi multitudinis beniuolentiã comparaſſet. Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur: & cum amicis conuiuia celebranda.

Qualiter populus ſeditionem mouit aduerſus Archelaum in feſtiuitate azymorum: & Qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit: ipſe uero nauigauit ad Cæſarem: credens regnum Philippo fratri ſuo. CAP. XIII.

Cvm hæc interim aguntur:congregãtur Iudæorũ iuuenes plurimi:in ouaꝫ re ꝫ cupidine concitati: & cœperunt de morte Mathiæ aliorũq; cũ eo ab Herode interemptoꝫ tumul tuoſa uoce cauſari:dicentes:q; iniuſte pempti:ẽt exequiaꝫ honore Herodis tumore caru erant. Erant autem iſti:pro quibus turba loquebatur:qui fuerãt cuuſſione aurꝛ æquiæ

peremptī. Magnum ergo turba proclamante: & clamitationibus utente: quaſdam etiam iniurias quaſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire proterue procaciterq; iactante: con gregabatur magis magiſque numeroſa multitudo: & ultionem mortuorum ab Archelao fien debe re poſcebant: ſuppliciis eorum qui ſub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omni. um ſacerdotio remoueri pontifiem quem Herodes fecerat proclamabant: uirum mundum: & ſecun dum leges ſuas dignum ad pontificatum promouendum eſſe dicebant. Archelaus autem licet iſta grauiter ferret: annuebat tamen: impetum eorum mitigare feſtinās: donec iter ad Romā quod pro poſitum habebat ſine tumultu perageret: & cum de ſeſe uoluntatem Cæſaris agnouiſſet: reſpicere dixit: quid agendum foret & de cunctis repetitionibus eorum legitimæ diſpoſiturum: neque tunc tempus eſſe diſſenſionis: aut contumelias ingerendi: magis autem unitatis atque concordiæ donec ex præcepto Cæſaris ad eos cum firmitate regni recurreret: tūc quippe in commune cōſulere: de qui buſcunq; tractandum eſſe uideretur: tunc autem ſuſtinendū eſſet: ne forte ſeditionis quoq; crimen incurrerent. Et ille quidem hæc dicens ducemq; ſuum edocens: mittit ad eos: hæc ipſa locuturum. Illi porro proclamantes: ducem loqui penitus non ſinebat: periculum quoque minabantur ſiquis eos ab aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet: & inſtabant ſuam libidinem magis explere: quam impe rantium ſubiacere conſiliis. Graue nanq; illis uidebatur: ſi cum Herode uiuente amicis priuati fuiſ ſent: eodem mortuo nullam ultionem fieri mortuorum. Illud enim iuſtum legitimumq; dicebāt non q; ratio dictaret: ſed q; eorum libidini uoluptatem poſſet afferre: ſatui ad prouidendum: quan tum illis eſſet ex ea re periculum naſciturum. Plurimis itaque ab Archelao miſſus: ut tumultum ſe ditionemque mitigarent aliis ex regis perſona loquentibus aliis autem ex illius quidem ſententia: ſed ueluti ex ſua mente monentibus: illi nullum penitus aduertebant: ſed amplior fremitus: & tur ba mouebatur: concurrente etiam plurima multitudine: q; illa tempeſtate Iudæis dies feſtus immi nebat: quando azyma ſecundum obſeruationem paterni moris exercent. Paſcha enim illa feſtiui tas uocitatur: ad recordationem & memoriam exitus ex Aegypto: & ſacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna pecudum etiam numeroſa multitudo: quanta in nulla alia ſolennitate. Concur rit ergo ex uniuerſa regione magna copia populorum: plures etiam ex montanis locis aduenium: religionem numini ſoluturi. Sed iuuenes qui ſeditionem excitauere: Iudam Mathiamq; lamentan tur: ueluti doctores expoſitoreſq; legis antiquæ: & perſiſtebant in templo: ſuffragione quoq; uictua lium abunde ſubſiſtente. Nam ſeditioſis hominibus turpe non ducebatur ab aliis cibos expetere. Anxius autem Archelaus ne in deterius eorum proceſſiſſet audacia: cohortes deſtinat armatorum cum quibus etiam tribunum militarem mittit: ut eorum coherceat impetum: & primum quidem ut illos ſeditioſos repellerent & ab alia multitudine ſepararent. Sed uenientibus militibus: illi ſe ditioſi cum ingenti alacritate: excitata ſecum etiam turba: ſuper tribunum ac tota præſidia cum uoce magna inuicem hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi ſuſi: pauci autem cum tribu no ſauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta peſſumdare cenſebat niſi multitudinis illius impe tum frangeret: tumultumque illum reſecatum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam: ut eos qui ſibi in templo habitacula conſtruxerant: exinde repellerent. Ceduntur itaq; ab equitibus circi ter tria milia hominum: reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæterum ex edicto cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet Archelaus. Quique continuo diſceſſerunt: feſtiuitatem de ferentes minime celebratam: maioris timore periculi propulſati: licet eſſēt in mortis temeritate præ cipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre deſcendit: Nicolaum ſecum & Ptholome um habens: & amicorum plurimum comitatum: Philippoque fratri omnia gubernan da dereliquit: domum ei regnumque cōmendans. Salome quoque ſoror Herodis cum eo ſimul egreditur omnem ſecum ducens: proſapiā: ad hæc etiam plurimi cognatorum: uerbo quidem: ueluti cum Arche lao conlaboraturi: ut ei regnum a Cæſare firmaretur: re autem uera: ut aduerſus eum niterentur maxime illa quæ ab eo in templo geſta ſunt accuſando proponere. Obuiam fit Archelao Sabinus Cæſaris curator: earum rerum quæ in Syria poſſidebat: in Iudæam pergens: pro conſeruatione the ſaurorum Herodis quem Varus ab hac intentione reuocauit: per Ptholomeum qui tranſibat ab Archelao conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia neque arces obtinuit quæcunque fuerant in Iudæ orum ciuitatibus conſtitutæ: neque theſauros conſignauit: ſed omnia ſub iure dimiſit Archelai: donec quid de his Cæſari uideretur agnoſceret. Proinde in Cæſarea ſe ſuſtinuit ſic enim repromiſe rat ſe eſſe facturum.

Qualiter Archelao Romā aſcēdente: Sabinus q erat in Syria Cæſaris curator aſcēdit in Hieroſo lymā uiolēter expetēs Herodis pecunias & caſtella a curatoribus Archelai. CAP. XIIII.

SEd cum Romā nauigaſſet Archelaus: Varus prexit Antiochiam: Sabinus aſcendit in Hie roſolymam: & aulas regias obtinet: euocanſq; omnes oppidoꝝ præfectos: & quotquot rerum diſpenſatores fuerant ratiocinari cœpit: & arces ut ſibi traderentur multos expe tere. Ex hoc iam illi quos præfecerat cuſtodes Archelaus: mandata eius implere non po terant: ſed cuſtodiebant omnia ſecundum inderdicta Sabini: uſque ad Cæſaris præceptum. Nauigat etiā romam in illis diebus Antipater Herodis filius: regnū etiam ipſe petiturus hortatu Salomes

& promiſſionibus incitatus dicẽtis:iuſtiores cauſas illum habere Archelao ad regnum percipiendũ q̃ primum teſtamentum in quo is ſucceſſor regni fuerat conſtitutus: firmius: quia illud ſanamente feciſſet herodes:hoc aũt iam ſenſu præ ualitudine diminuto conſcripſerat. Ducebat ſecum etiã matrem:& fratrem Nicolai Ptholomeũ:amicum Herodis ſatis honorabilem:ſed etiam ſibi ualde gratiſſimum atq; fauentẽ. Maxime autẽ eum incitabat ad regnum Hireneus rethor uir opinione clarus & ad dicẽdum acerrimus. Idcirco etiam freti:eos qui perſuadebant cedendum archelao: ſiue q̃ regio teſtamẽto ſucceſſor fuerit inſtitutus:ſiue q̃ maior natu eſſet aduertere contẽnebant. Sed cũ Romam ueniſſent:oẽs cognati ab archelao diſcedentes ad iſtum conueniũt: non beniuolẽtia circa eũ aliqua conſtricti:ſed odio,quo aduerſus Archelaum irritabantur. Maxime aũt libertatẽ deſiderabãt & Romanorũ iudices magis:q̃ reges proprios habere cupiebant. Quod ſi hoc minus procederet:antipatrum magiſquã archelaum ſibi regẽ conducibilius æſtimantes:impetrare laborabant. Sabinus quoq; accuſationẽ archelai apud cæſarẽ depoſuit. Inter hæc cæſar ſuſcipiẽs ab Archelao litteras: in quibus iura a patre ſibi relicta propoſuit teſtamẽtum quoq; cognoſcens:& ratiocinia theſauro; herodis cum anulo conſignatorio quẽ Ptolomeus apportauerat: cœpit conſpicari quẽ ordinandum ratio poſtularet. Legẽs quoq; litteras Vari & epiſtolas Sabini:ſũmam quoq; theſaurorum uel quid pecuniæ p ſingulos annos impẽderetur aduertẽs litteras quoq; quas antipater pro regno promerẽdo tranſmiſerat recenſes:congregabat ad conſultandum oẽs ſenatorii ordinis:& amicos:in quibus etiam Gaium filiũ Agrippæ:& iuliæ ſuæ filiæ adoptiuum. Deinde illis oĩbus in cõſeſſum iductis copiam facit:ut quiſq; de quibus moueretur ediceret. ibi primũ Salomes filius antipater dicendi potentiſſimus:& archelao ſatis infeſtus: huiuſmodi uerba locutus eſt: dicens Archelaum uerbo quidem pro regni petitione ſe fingere laborare:opere uero omnem regni potentiam poſſidere:antequam ei a Cæſare in quo cuncta poteſtas ſita eſſet indulgeretur. Huius teſtimonium eſſe dicebat eius audaciam:quam præſumpſerat in die feſto multos interimere. Qui ſi iniuſtum aliquid geſſiſſent:alius inter eos deberet ulciſci:quſ eos poſſit legitima & ordinata poteſtate compeſcere:& non ab illo tantam cædem fieri oportere. Qui ſi ut rex illud feciſſet:contumeliam grandem Cæſari intuliſſe firmabat quod ignorans quid de eo adhuc diſpoſiturus eſſet regia iã uti poteſtate præſumeret. Si aũt uti priuatus illa geſſiſſet:amplius eum deliquiſſe narrabat:q̃ regnum non poſſidens:ſupplicia quibuſlibet intulerit:de qbus decretum Cæſaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudicum militarium mutationes & ordinationes:ad hæc etiam illum in ſolio regali & cauſas plurimas iudicaſſe: ac determinaſſe proclamabat:tanquã a lege legitime ius poteſtatis integrum poſſidẽte petitionum quoq; plurimo; promiſſa publice facta memorabat:nec quid eum amplius iuris ac poteſtatis habiturum:dum in regno a Cæſare firmaretur. Opponebat illi etiam:q̃ ex Hippodromo uinctos ſponte dimiſerit:& plurima alia:ſiue quæ facta fuerant:ſeu quæ facta quidem non erant:ſed credibilia uidebãtur propter naturam ſui:quod fieri poſſe iudicabatur a iuuene:tum etiam ab accenſo regnandi cupidine. Dicebat etiam luctum eum patris penitus neglexiſſe:prohibitos quoq; omnes a rege cum moreretur uidendo:unde initium quoq; ſeditionis affirmabat exortum:q̃ eum uidebant circa patrem ſuum mortuum qui ei multa & magna bona præſtiterat tam nequiter conſeruari:ut uelut in ſe lachrymas per diem publice configentem occulto autem uoluptate regni percepti perfrui & noctes in deliciis agitare:erga Cæſarem quoq; huiuſmodi ſe prębiturũ Archelaum:cum ei regnandi iura tribueret:qualem ſe circa patrem exhibuiſſe cognoſcitur:tripudiare nanq; & cantus exercere in morte patris:tanquam ſi hoſtis aliquis interiret:& q̃ nunc aduenieſſet ad Cæſarem calliditate uſum dicebat:ut ſi regni percipere firmitatem deſiderare ſimularet:cum omni iam uſus eſſet poteſtate: quanta illi nec amplior a Cæſare rerum domino poſſet attribui. Maxime uero eadem quæ in templo facta fuerant uerbis exaggerabat:& impietatem obiectabat:q̃, in die feſto ſacrificiis diuinis inſtantibus:multa milia hominum cæſa fuiſſent:in quibus multi peregrini plurimi inſontes indigne miſerabiliter occubuerint:templum quoq; plenum cadaueribus mortuorum:non alienigena ſorte perimente:ſed eo qui ſe regni iura legitime percepiſſe iactabat. Vnde apparet inquit illud opus crudelitatis libidine peregiſſe:ut integre ſe plenum tyrannidis negocium proſecutum eſſe teſtetur per iniquitatẽ admiſſam qua cunctis hoĩbus conſtaret odibilis. Feſtinabat enim quoquo modo regnũ accipere:ſciẽs q̃ pro ſui merito nunq; poſſet uel in ſomnis regiam ptãtem legitimo iure pmereri. Nam & patri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat:unde ſe regni ab eo ſucceſſorẽ diſponi ꝓculdubio deſperabat:niſi per egritudinẽ ac morbos qbus nõ ſolũ corpore cõfecto defecerat: uerũetiã animo parũ ualido erat. Cæterũ quãdo mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana: & corpore forti ut digne ac merite negocia cuncta diſponeret: in Antipatrum poteſtatem regnandi contulerat:teſtamẽto iure legitimeq; confecto:nam qualis porro rex iſte poſſit exiſtere: qui aut contempto Cæſare ius ſibi totius poteſtatis arripuit:aut ſi a Cæſare ſe dominum fieri:& ab eo regnum ſperabat accipere:cur ciues ſuos ſine illius præcepto priuatus adhuc:& in templo die feſto inſtante tam crudeliter interemit. Et Antipater quidẽ huiuſmodi uerba locutus:teſtes etiã introduxit:& plurimos ex cognatis:per quos ſua dicta firmaret. Cũq; is loquẽdi finẽ faceret ſurgit Nicolaus ꝓ Archelao uerba facturus: dicebat náq; illa qdẽ quæ i templo cõtigerãt:potius eo; q̃ paſſi ſunt q̃ Archelai poteſtate cõtigiſſe:iqdem

tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe:ut non ſolum iniurias contumeliaſq; iactarent:ſed etiam eos q̃ deuoti humiliterq; uiuere diſponebant:ulciſci pertenderent. Cunq; hoſtilia multa operarẽtur uerbo quidem aduerſus Archelaum:rei autem acerbitate aduerſus Cæſarem:neceſſarium Archelaus iudicauit:ut eos ab inſolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos quos Archelaus ad ſedãdas turbas miſerat:interimere feſtinabant:ſine ulla dei uel loci uel feſtiuitatis reuerentia. Mirari ſe ſane dicebat:non confundi Antipatrum:q; talium defenſor exiſteret:dummodo inimicitiæ ſuæ quam contra Archelaum gerebat libitum faceret:& odio magiſquam natura iuſtitiæ iudicaret:illos purgare geſtiendo qui cuncto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint. Cætera uero de quibus Archelaum accuſauerant:in eos ipſos accuſatores referebat:dicẽs nihil ſine ipſorum conſultatione uel conſenſu factum:geſtumue fuiſſe:ſed animo ledẽdi nũc in trãſuerſum ab æquitate diſcedere. Nam neq; ſcirent taliter res eſſe diſpoſitas:qualiter accuſabant:ſed ad inuidiam Archelai cuncta depraua re:& tantam illos cupidinem inuaſiſſe obſiſtendi Archelao:uiro quidem conſanguinitate propinquo:cohuerſatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. Teſtamentum etiam patrem ſana mente conſcripſiſſe narrabat:firmiuſq; illud eſſet quod poſterius fuiſſet ſcriptum:q; in hoc poſteriore dominum cunctæ ordinationis Cæſarem conſtitueret:quem minime illorum improbitatem imitaturum dicebat:qui Herodi iniuriam faceret:in cuius uita omnibus eſſent bonis omniq; poteſtate perfuncti. Nunc autem ad contumelias quidem uoluntatis eius & intellectus in omnibus feſtinarent:ſed nequaquam Cæſarem iniurias illius uiri admittere:qui & amicus fuerit & auxiliator:& omnia in ſua poteſtate dimiſerit:neq; pati ut teſtamentum eius ſolueretur:quod de ſua fide fretus ſcripſerit:neq; uirtutem Cæſaris imitaturam eſſe illorum accuſatorum:criminatorumq; nequitiam fidem eius in omni mũdo ad exemplar propoſitam & indubitatam cunctis gentibus eſſe referebat:unde nequaquam poſſit Herodi alienationem & furiam mentis aſcribere:quem per multum tempus optime regnum geſſiſſe cognouerit:ſucceſſionemq; optimo filio dicaſſe:ſed neq; iudicium regis circa electionem ſucceſſoris peccaſſe firmabat:immo magis prudenter & optime iudicaſſe:quod omnia ad uolũtatem:poteſtatemq; Cæſaris redigiſſet. Poſtquam hæc Nicolaus enarrauit:& finem loquendi fecit:Cæſar Archelaum ſibi ad genua procidentem cum honorificentia ſubleuauit:pronuncians eum dignum regni perceptione:magnumq; ſuæ mentis momentum gratianq; declarauit:& non aliter eſſe ſe facturum:niſi quæcunq; teſtamẽto continerentur. Interea cuncti Archelao fauere:non tamen certum aliquid fuerat definitum. Igitur facta ſolutione confeſſus apud ſe ipſum Cæſar conſiderabat:utrũne Archelao regnum cõfirmare deberet:an omni Herodis generi diſpartiri. Interea mater Archelai morbo prægrauata defungitur:ſed etiam a Varo qui in Syria militiæ magiſter erat:litteræ ueniunt:ſignificantes ſeditiones deceſſioneſq; Iudæorum. Poſtquam.n. Archelaus nauigauerat:cuncta gens uariis mõtibus fuerat:tumultuationibuſq; turbata. Sed Varus aduenies eos qui cauſa ſeditionis extiterant:ſuppliciis & tormentis adegit:rebuſq; compoſtis in Antiochiam repedabat:unum ordinem militum in Hieroſolymis derelinquẽs qui Iudæis ſi forte aliquid ſeditionis molirentur:obuiam irent:ſed nec ſic tamen ſeditio terminatur. Nam poſtquam Varus abſceſſit:Sabinus curator Cæſaris illic remanẽs Iudæos cœpit opprimere:ex militia ſibi multos armigeros faciens:quoꝝ fatellitio aduerſus Iudæos affligẽdos utebatur. Vnde illi perturbati ad ſeditiones excitandas neceſſitate cogebantur.

Qualiter perſuaſerũt curatores populo arripere arma:& occidere Sabinum uel Romanum exercitum in Antonia conſtitutum. CAP. XV.

SEd etiam arces uioleter obtinuerat:& theſauros regios ſcrutatus ſumpſerat lucrorũ & rapinarũ cupidine concitatus. Imminẽte igit pẽthecoſte:feſtiuitas nãq; hæc apud nos ſic paternaliter appellat:non tantũ religionis gratia:quantũ indignatione ſucceſſi pprobitatẽ & oppreſſionẽ Sabini multa milia cõgregata ſũt horum Galilæorũ & Hierichũtinorũ imẽſa multitudo:& quotquot trans Iordanẽ fluuiũ habitabant:ſed et incolarũ magna manus adunata:q; plus aliis incẽſi:in ultionẽ Sabini conſpiraverant. In tres itaq; partes diuiſi:diuerſa loca occupant. Et una qdẽ pars Hippodromũ tenuerat. Cæterarũ uero duaꝝ altera pars ab Aquilone uſq; ad Auſtrũ uerſa circa tẽplũ erat:altera uero ad orientẽ loca poſita detinebat. Tertia uero pars Hippodromũ:ſicut diximus ad occidentẽ occupauerat:quo loco etiã aula regalis extabat. Erat autẽ illis tota feſtinatio ut romanos incluſos obſeſſoſq; conſtringerẽt. Sed Sabinus timẽs tam etiam multitudinẽ eorũ:q; mobilitatẽ ingenii:quippe quibus mors contẽptui erat:dummodo cœpta perficeret confeſtim ſcribit ad Varum:poſtulans:ut quã citiſſime ſubueniret. in magno piculo eſſe cunctam a ſe ibi militiam derelictam:ipſe autẽ altiſſimam turrim arcis aſcendens cognomento Faſelum:in honore fratris Herodis Faſeli edificatam atq; ita nominatam:qui in prœlio Parthorum defecerat:annuebat romanis:ut Iudæos exeuntes aggrederentur:cũq; ipſe neq; ad amicos auderet ullo pacto deſcendere:alios ante ſe pro ſuarum facinore popinarũ mortem hortabatur appetere. Sed Romanis egreſſis cũ fiducia:pugna urimq; aſpera ſatis exorta ẽ:& licet Romani opere bellico:& experientia ſupiores exiſterẽt:& plures ex Iudæis occũberent:obſtinatio tamen Iudæoꝝ nequaq; tã dira belli facie frãgebant:ſed circũeuntes pene tẽplum aſcẽdũt in porticus quæ ſani areã

continebant:& ibi multum prœlium profligatur:ſaxa quædam manibus uoluebant:quædam fundis uel tormentis cæteris emittebãt:ad hæc etiam cum arcubus intermixti Romanorum plurimos ſauciabant. Nam oportunitate loci Iudæi ſuperiores extiterant. Romani uero in incerto poſiti:nec ictus ancipites euitare:nec hoſtem ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur:poſtremo Romani impune ſe talia perpeti:ignem porticibus ſubmittunt:Iudæis quia ſemper porticus erant non ſentiẽtibus:ignis porro a plurimis appoſitus:continuo in flammas exæſtuat:tectaq; corripuit:quorum materies:q; erat cum pice ceraq; puncta:& in ſpiciem deaurata:ignem confeſtim ſuſcepit:quo incẽdio opa illa magna & admiratione digna diſpereunt. Sed etiam eos qui ſuper porticus propugnantes aſtiterant:repentinus corripit:& inſperatus interitus:alii ſimul cum tectis concidentibus peſſum ibant:pars hoſtium confixi perire uulnerati:pleriq; defectu conciliii:& ſub talis cladis ſtupore:aut igni ſeſe contraduntaut gladiis abuſi ſuis intereunt:ut malum quaſi quo ſe uidebant circunſeptos affugerent. Quotquot autem retrorſum uia qua aſcenderent recurrentes a ruina uel incẽdio liberantur:a Romanis continuo ſine ullo negocio necantur. Quippe nudi armis & animi timore ſoluti:ueniebant in manibus Romanorum. Proinde ex cunctis qui tecta conſcenderant:nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per illud incẽdium in fiduciam ſubleuati:interius progrediuntur:& ærarium ubi templi opes ſeruabantur arripiunt:& plurima quidem a militibus furata ſunt. Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publice ualuit ratione conqrere. Interea Iudæos plurimum contriſtabat tam interitus ſociorum quã ærarii:anathematumq; direptio:& tamen quotquot eorum uel peruerſitate mẽtis obſtinati uel pugnaces promptiq; conſtabant:aulam regiam undiq; uallantes:mirabantur incendium & cunctos ibidẽ una interitui dare:niſi celer abſceſſiſſent. Nam ſe quoq; copiam illis exeundi ſi id eligerent daturos:Sabino quoq; ſi etiam ipſo uellet exeundi tribuere facultatem:pollicebantur. Dum iſta geruntur:nonnulli ex regiis militibus ad Iudæos tranſeunt. Rufus autem & Gratus tria milia pugnatorum ex militia Herodis ſub ſe habebant:uiros corpore exercitatos & ſtrenuos. Cum his igitur omnibus ſeſe Romanis adiiciunt. Rufus etiam equites aliquantos habebat:ipſos quoq; ſecum Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obſidionem minime negligebant:ſed etiam mœnia cuncta circuibant:hortabaturq; omnes ut illam oportunitatem ſe ſaluandi:& in libertatem paternam reſpirandi non perderent. Sabino uero optabile fuit:ut egrediens abſcederet:ſed committere ſemetipſum non audebat:ſuorum conſideratione factorum:& q; hoſtes admodum infideli mente eſſe cognouerat:ſimul etiam Vari præſtolabatur aduentum:eumq; ſi adeſſet obſidionem illam eſſe ſoluturum. Ea tempeſtate etiam alia plurima:turbis tumultibuſq; pleniſſima prouenerunt:quæ totam Iudææ regionem grauiter deſolabant. In quibuſcunq; nãq; locis:alii lucri cupiditate concitati:pars inimicitia Iudæorum ad excitanda bella ferebantur. Militauerunt quõdam Herodi duo milia hominum hincinde congregatorum. Hi ergo in unum collecti:& ſeorſum a cæteris decedentes:aduerſus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur aũt Alcibiade duce:Herodis nepote:quem ſibi p̃fecerant:qui tã in campis ad pugnam ſtrennue ferebatur:q; in locis aſperis arte præualebat:ꝓpter experientiam quã ex uſu belli p̃ceperat. Iudas quidam erat filius Eẓechiæ p̃poſiti latronum:qui multum quondam p̃ ualuerat:ſed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deꝑhẽſus. Iſte igitur Iudas circa Seforĩ Galilææ congregãs multitudinẽ uiroꝝ pditoꝝ:atq; deſperatorũ:cũ eis aulam regiam pugnaturus inuadit. Et qua copiam armoꝝ:quantũcunq; ille locus habebat abripuit:exinde ſuos omnes armat ſumit etiam cunctos opes quæ ibidem pro cuſtodiam fuerant derelictæ. Hic terribilis uniuerſus effectus eſt. Nam huc atq; illuc agebat:& docebat exercitum:libidine rei maioris accenſus:& emulatione regnandi ſine ulla uirtute ullaq; prudentia:ſed ad uim inferendam tantum:& ledendum protior & procliuis extabat:ſperans ex hoc ſibi dignitatem gloriamq; uenturam. Extiterat quoq; Symon ſeruus quidem Herodis regis:uerum decoris uir magnitudine corporis ac fortitudine præſtans cui magna fuerant credita commiſſaq; negocia:is igitur rerum intemperantia ſubleuatus:diadema ſuo capiti præſumpſit imponere:& aliquanta multitudine congregata:rex pronunciatur inſania ſimul:furiaque populorum:ſed etiam ipſe dignum ſemetipſum exiſtimans ſuper omnes qui regnum ante geſſiſſent:aulam regiam in Hierichunte ſuccendit:& omnia quæ ibi habebantur abripuit. Multa itaque in diuerſis locis per uniuerſam prouinciam: ubi regia conſiſtebant tabernacula comburebat:cunctaque exterminio dabat:ignibus concremando. Ampliora quoque iſte gereret:& amplius ab eo illa regio deleretur:ni celeriter mutatio contigiſſet:nam exercitus militum regiorum qui ſe Romanis addiderat:tota manu:rotaque uirtute congrediens:occurrit. Symoni:ubi multa ui die longo certatur. Sed plures qui ex locis trans Iordanem cum Symone fuerant congregati:neque ordinis:neque diſpoſitionis bellicæ gnari:ſiquidẽ temeritate magiſquam diſciplina pugnabant:a regis occubuere militibus:ſed etiam ipſum Symonem p fugas ſe & per montis fauces ſaluari cupientem gratus occurrẽs:caput ei abſcidit. Incenſus eſt etiam illis diebus ſuper Iordanẽ locus nomine Emachoes a quibuſdam hominibus Symoni conſimilibus. Sic igitur in illa gẽte multa de mẽtia uagabatur:propter qđ regẽ proprium non habebãt:q populũ uirtute ac moderatione diſponeret:& propter quos alienigenæ irruperant:p quod ſeditioſæ mẽtes occaſionẽ accipiẽtes:ad bella

concitanda ſuccenſæ ſunt:intentione ſola deuaſtandi & aliena rapiẽdi. Cæterum & Athronges nec̃ generis dignitate conſpicuus:nec̃ uirtute decoratus:ſed opum tantum confi ſus abundantia. Paſtor enim erat iſte:& cunctis in omnibus rebus obſcurus:uerum magnitudine corporis & robore præualens:auſus eſt ẽt ipſe in regni conſpirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor etiam ipſi corpore magni:& de fortitudine glorianteſ:& ex hoc credebant ſeſe regnum omnibus modis obtinere:nam unuſquiſq; eorum turmam propriam ductabat. Congregatur itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidem ductorum fungebãt officio:& ſicubi opus erat diſcurrebãt:bellicos excercendo conflictus. Ille uero diadema ſuo capiti circumponens:ad conſultandum concilium conuocabat:ut quid facto opus eſſet decerneret. Videns autem cuncta in ſua poteſtate:cœpit inſania ferri maxime q̃ rex a populo uocabatur:q̃ ſibi ad regendum quæ uellet nihil eſſe impedimento cernebat. Deniq; tam ipſe quam fratres eius magna conſpiratione frementes:odio Romanorum & regiorum militum bellum gerere feſtinabant. Nam æqualiter aduerſus utroſq; infeſta mente ferebantur aduerſus regios quidem milites propter iniurias:quas eos ſub Herode perpetraſſe reputabant:aduerſus Romanos autem q̃ eo⁊ in præſenti poteſtas exiſteret. Igitur aſperitas huius malis tempore percurrẽte creſcebat:nulluſq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem ſpe lucri extermina bãt alios autem occidendi conſuetudine perimebant. Incurrunt ẽt aliquando Romanorum turmæ circa Emmaũ:& circundantes Arium centurionem qui ductabat exercitum:quadraginta ex eis ſtrauere:qui fuerant manu excitatoriæ meliores:cæteri uero timore fugientes:a Grato qui multitudini regiæ militiæ ductabat defenſati ſaluantur:ſuos mortuos relinquẽtes. Et multa parte diei Romanæ legionis milites inſequentes plurimos ſauciabant:ſuperantur tamen poſtea:& comprehẽdunt:alius quidem cum Graco confligens:alter autem cum Ptolomeo. Maiorem uero fratrem Archelai milites comprehendunt. Nouiſſimus autem eorum ſuper his quæ cõtigebant merore confectus hoſtitare cœpit:qualiter ſaluaret. Nam ſe ſolum remanſiſſe cernens:& omni manu militum ſpoliatum:fidei patruelis Archelai ſe cõmittit ac tradidit:ſed hæc quidem poſtea contigerunt. Igitur ſic Iudæa latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret:quæ ſecum ad ſeditiones faciendas conſpirare præſumeret:ſtatim rex efficiebatur:exurgẽs ad cõmunem regionis interitum. In breui quidem & in minimis rebus Iudæi Romanis noxii conſiſtẽtes:inuidia tamẽ contribulium ciuiumq; ſuorum ad omnia nequitiæ opera ferebantur. Interea Varus mox ubi quæ geſta ſunt Sabino ſcribente cognouit:timens illi legioni quam in Hieroſolymis dereliquerat:duas reliquas legiones aſſumens:res quippe in Syria fuerant conſtitutæ:aſſumens ẽt equitum alas quatuor:& auxilia quæ reges Tetrarchæ diuerſi mandauerãt:maturabat præſidium illis qui in Iudæa obſidione tenebantur afferre. Dicebant autẽ oĩbus q̃ Ptholomaidã pergeret. Dant illi etiã berythii tranſeunti ſubſidium mille quingentorum uirorũ. Mandat illi & Arethas quoq; petræus:qui odiũ circa Herodem & amicitiam cum Romanis adduxerat non paruam peditum & equitum manum. Congregato itaq; i Ptholomaida omni exercitu:exinde patrem filio tradens:unum eorum ſuorum deſtinat Galilæos expugnatũ:qui ſuper Ptholomaidam habitant. Ille autem Galilæã ingredi ens:magna ui pugnare cœpit. Et primũ Seforin capiens:habitatores quidem oẽs captiuos abduxit:ciuitatem aũt ignibus tradidit. Varus aũt Samariam cum omni manu ingrediẽs:ſed a ciuitate abſtinuit:erat enim crimine ſeditionis immunis:ſed quodam uico Ptholomeiatus nomine collocato:quẽ uicum arabes odio Herodis hoſtili more comburunt. Iter quoq; agentes:alium uicũ Faſſo nomine magnum atq; opulentum:idẽ arabes cõprehendentes:incendio concremauerunt:& quaqua uerſum exercitus ibat:igne cuncta & cæde replebantur:ſuccẽditur etiam Emmaus caſtellum:Varo iubente gratia mortuoꝝ. Hinc itaq; in hieroſolymam tẽdit. Illi porro qui ad obſidiones fuerant congregatu:faciem ipſam nõ ferentes exercitus:paſſim cuncti diffugiunt:imperfecta ſeditionis opera relinquẽtes:qui uero in hieroſolymis fuere iudæi:Varo grauiter incuſante:excuſationibus diuerſis ſemetipſos purgare nitebantur:q̃ multitudo illa propter feſtiuitatem fuerit congregata:bellum at nequaquam ex eo⁊ ſniam contigiſſe:ſed rementate aduenarũ fuiſſe commotum:ſeipſos autẽ cũ Romanis obſeſſos potius q̃ obſidendi geſſiſſe propoſitũ. Venerunt aũt in occurſum Varo Ioſeppus herodis regis nepos:& Gratus atq; Rufus oẽm exercitum quem ſub ſe habebant:ſecum pariter adducẽtes:occurrunt etiam Romani:qui obſidione tenebantur. Sabinus aũt non uolens in faciem Vari uenire:ex alra parte hieroſolymis egrediens:mare uerſus abſceſſit. Interea Varus per oẽm regionem partẽ militiæ mittit:quæſitum eos qui cauſa ſeditionis extiterant. Deprehenſis aũt qui manifeſtabantur:alios qui cauſa mali extitere ſuppliciis cruciabat:quoſdam uero dimittit:in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere aũt qui pp hanc cauſam in crucẽ acti ſunt:ferme duo milia hoĩum. Hoc igit modo rebus collectis:atq; compoſitis:maximam partẽ militiæ ad ſedes proprias dimittit grauem eam in illis locis exiſtimans:nam in plurimis exceſſerant:& eius iura contẽpſerãt lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipſe uero decem milia iudæorum in unum locum fuiſſe congregatos audiẽs:feſtinus occurrit:ut eos comphenderet. Illi autẽ antequam comphenſi fuiſſent:ſemetipſos tradidere hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidẽ ueniam contribuit:ipſos aũt ductores:q cãm ſeceſſionis excitauerant ad Cæſarem mittit. Cæſar uero pleroſq; ex eis præmittit:illos autem qui Herodis co-

quod fuere ſupplicijs adegit: q̄ nullum iuſticiæ genere reſpectum: cōtra familiares & cōſanguineos arma tentauerant. Et Varus quidem iſta diſponens: & pp̄ præſidia unam legionem quam etiam primo dimiſerat hieroſolymis derelinquēs in antiochiam repedare feſtinat.

Qualiter Cæſar teſtamentum herodi confirmauit: ſemans filiis eius teſtamētum: & diuiſio regni Iudaici in Tetrarchias. CAP. XVI.

ARchelao uero apud Romam cōmorante: aliorum negociorum principia: pullulabant: quorum hæc erat cauſa. Venerat Romam legatio iudæorum: ſuper octo milia hoium: petentium ut ſuis legibus uiuerent: & legati quidē qui ex decreto totius gentis fuerant miſſi quinquaginta fuere. Cæteta uero multitudo Romæ ad eos uenerat. Cæſare autē concilium faciente cum amicis: cæteriſq̄ romanorum primatibus: & in Apollinis templum congregante: quod ab ipſo fuerat magnis opibus impenſiſq̄ fundatum. Legati quidem cum uniuerſa multitudine indigentium Iudæorum cauſam acturi conueniunt. Archelaus autem ecōtra cum amicis aderat. Quotquot uero regis fuere conſanguinei: ab Archelao per odium ſeparātur: Iudæis autem aduerſus eum conſociabantur: non tamen ſemetipſos publice demonſtrabant: graue putantes: & ad confuſionem propriam pertinere: ſi ante Cæſarē contra conſanguineum & familiarem loqui præſumerent. Aderat etiam Philippus de Syria ueniens: Vari concitatus hortatu: pria quidem cauſa ut fratri adeſſet. Nam ei plurimum Varus fauebat. Enimuero arbitrabatur: quia illo regno ſoluto per partes: poſſet diſtribui: ſiquidem plures eſſent: qui ſuis legibus uiuere poſtulabāt. Vnde uero Philippum hortabatur ut pro ſe laboraret: quo poſſet etiam ipſe partem aliquam regni percipere. Data igit iudæoꝝ legatis copia dicēdi: cœperunt pro diſſoluendo regno multa loqui: & primum ex iniquitatibus herodis argumēta multa ſumere: dicentes eum nomine tātum fuiſſe regē: re autem uera tyrannidis facinora perpetraſſe: & multam per eum deſſolationē rerum factam eſſe iudæorum naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuiſſe proclamabant: & tantōs q̄dem iudeorum eius crudelitatibus interiſſe: quantos nunquā ex hiſtoria piſſe cognoſcerēt: ſed multo amplius ſemēt qui uiuerēt infœliciores exiſtere: non ſolum eis quibus oſtenſione uultus aſperi & indignatione mentis terribilis apparebat: ſed etiam quibus ſubſtantias ſuas arripuit: ciuitates quidem extraneas & ab alienigenis habitatas eum ornare & locupletare: cum perditione & exterminio eorum qui ſub eius regno habitabant: oēm gentem penuriæ & neceſſitati contraditam: cum paucis autē regno deliciiſq̄ frueretur: plurimos quoq̄ ex nobilibus ciuitatibus: & nobili natos genere peri meret: nullis rōnabilibus ſubſiſtētibus cauſis niſi ut eoꝝ ſubſtantias rapuiſſet: & quibus uitam fortaſſe conceſſiſſet: rerum ſuarum amiſſione dānaret. Iam uero exactionibus inquiunt functionē aliam quidem pro muneribus & publicis cum augmentis analibus exigebat: alia uero lucrorū gratia poſt functiones a ſeruis exactoribus: uel amicis eius diripi ſolere cauſabantur: nec ſolum iſta quæ ad damnum auri & argenti pertinebant agi: ſed uirgines etiam corrumpi: matronas pollui: quæ pudorem ſui tacebant: ſicut ab illis qui gerebant deſiderabatur qui uidelicet facinora ſua timebant: ne in publi cum pderentur: tantaſque ſub herode ſe inlurias & contumelias paſſos fuiſſe quantas nec ulla beſtia poſſet ingerere: ſi facultas daretur ut hominibus imperaret. Et multas quidem ſæpius calamitates ſuam gentem paſſam dicebant: ſed nunquam ſe in tantam infelicitatem: tātamque cladem proſſus incidiſſe: exemplum nāque iniquitatis & facinoris herodem uniuerſæ genti fuiſſe. Et optabiliter ſe Archelaum quidem regem denominaſſe firmabant: quia poſt herodem quēlibet malum ferendū & tolerandum utique decernebant qui tamen ipſis initiis ſe quaſi mitiorē Herode conabatur oſtēdere: uerum poſtea uerens: ne non proprius Herodis filius crederetur: nihil ultra diſtulit: ſed ſtatim aperuit ſuæ mentis indicia: & cum nondum erat regni conſecutus integram firmitatem: q̄ in cæſaris arbitrio conſiſteret: illius regni poteſtatem uel tribuere: uel negare: dedit tamen ingenii ſui propoſitiq̄ monimenta: qualiter poſſet in futuro illud regnum gerere: ex his quæ i ipſis initiis perpetrare præſumpſit: ut ciues in templo die feſto uelut numini eos offerens: auderet occidere: unde iuſte uniuerſæ genti illum fuiſſe exoſum: propter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris. Ob id quoq̄ & has querelas: legationem totam gentem deſtinaſſe firmabant. Petebant ergo: ut eorum prouincia regibus careret: & Syriæ iungeretur: ut ab illis iudicibus regerentur: qui illuc ex Roma ad gubernandā prouinciam mitterentur: & tunc cognoſci poſſe dicebāt: utrum ne ſeditioſi eſſent: & tumultuum cōcitatores: an ſubiecti & deuoti ſi, pbis iudicibus: & rectoribus uterentur. Talia iudæis dicētibus: Nicolaus regem criminibus expurgabat: Herodem quidem: quomodo per omne tempus quod uixerit nunquam fuerit accuſatus: non enim uera poſſe dicere confirmabat eos qui cum haberent aliquid unde cauſarentur: illo uiuente prætermittentes quando poſſent: in quibus leſi fuerant uindicari: illo mortuo querelas importune confingerent: illa uero quæ ſub Archelao acta eſſent: ad illorum improbitatem iniuriaſque redigebat: qui contra ius & contra leges talia commiſiſſe præſumpſerint quique cædis fecere principium in eis qui ſe a tumultibus prohibebant. Incuſabat eos etiamque ſeditionis libidine tenerentur: & q̄ peruicaces eſſent ad obediendum uel legibus uel iuſticiæ: dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus uincere. Hæc itaq̄ Nicolao dicente: Cæ

ſar hinc inde quæ dicta ſunt audiēs: conuentum dimiſit & poſt paucos dies: Archelaum quidem nō pronunciat regem: dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tributa reddebat Tetrarcham conſtituit: ſpondens ei quoq; regiam dignitatem: ſi laboribus & fauoribus circa ſemetipſum meritus apparet: alteram quoq; dimidiam bifariam diſtribuit alteri herodis filiis: Philippo uidelicet: & antipatro: qui contra fratrem archelaum de uniuerſo regno certauerant. Et huic quidem regio trans Iordanem Galilæa tributa reddebat quæ conſtabant in talentis ducentis per ſingulos annos: Philippo autem Bithanæa cum Traconitide & Auranitis: cum aliqua parte domus quæ Zenodori dicebatur reddebant talenta centum. Cæterum archelao idumæa: & Iudæa: & Samaria. Hæc enim leuigatæ fuerant quarta parte functionum ex decreto Cæſaris: propter quod in ſeditione cæteræ multitudini participes non fuere. Erant autem ciuitates quæ archelao tributa reddebant: Stratonis turris & Sebaſta cum ioppe: & hieroſolymis: Gaza uero & Gadara: & ipſe fuere græcæ ciuitates: quas abſcidens a diſpenſatione Syriæ additamento iudææ regioni coniunxerat. Accedebant ergo archelao tributa per unumquēq; annum talenta. cccc. ex oībus regionibus quas in ſua poteſtate ſuſceperat. Et hæc quidem de filiis herodis ordinata ſunt Salome autem ſuper illa quæ frater in teſtamēto reliquerat: erat autem Iannia & Azotus: & Faſelis argenti ſignati myriades quinquaginta: Cæſar etiam donat ei ad habitandum aulam regiam quæ fuerat in Aſcalone cōſtituta. Intrabant etiam & huic reditus ex oībus ſuis talenta per annos ſingulos. lx. domus aūt eius in regionibus erāt quæ ſub archelai fuere poteſtate. Accipiūt: quoq; conſanguinei regis quecūq; ī teſtamento declarantur. Duabus autē filiabus eius uirginis p̄ter illa quæ pater reliquerat: Cæſar ēt utriq; dona largitur uicenas quinas Myriadas argenti ſignati: eaſq; coniunxit Feroræ filiis: cuncta uero quæ illi fuerant dimiſſa: per filios herodis diſtribuit. Erant autem quinquaginta & mille talenta pauca ſibi ſumens uaſcula: quæ nō tam ei magnitudine uel precio: quam recordatione regis accepta conſtabant.

De eo qui ſe mentiebatur eſſe alexandrum Herodis filium: & qualiter fictio iſta deprehenſa ſit: in ueſtigante Cæſare: & pœna qua mulctatus eſt. CAP. XVII.

His igitur a Cæſare diſpoſitis: iuuenis quidam Iudæus quidē genere: ſed apud Sydonios nutritus: a quodam Romanorum libertino: qui eum in cognitionem Herodis induxerat: ſimilitudine formæ prouocatus: quæ uidebatur Alexandro cōſimilis filio herodis qui fuerat interēptus: teſtificabātur quoq; illi cuncti: quorum aſpectibus occurrebat ex hoc occaſionem ſibimet eſſe reputabat quo regnum poſſet accipere: & aſſumens ſecum adiutorem ſuæ gentis hominem ſcientem cuncta quæ in palatio gerebantur: & ingenio callidū ad magna negocia perturbanda: eo ſibi huius factionis magiſterium præbente conſcendit. Dicebat ergo ſe Alexandrum eſſe herodis filium ex morte ſeruatum ab his quibus ut eum perimerent fuerat delegatus: occidentes quippe alios per quos imaginem completæ inſſionis oſtenderent: & expectatores fallerent: illumq; & eius fratrem Ariſtobulum ſaluauiſſe. His igitur figmentis & ipſe in ſuperbiam extollitur: & alios quod occurrerent eludebat. Interea Cretam appulſis Iudæorum omnibus qui cum illo colloquium miſcuere: perſuaſio facta ē. Vnde illi quoq; pecuniarum abūdantia cœpit affluere: plurimis hincinde donantibus. præter uenit ad Melium: ibi quoque congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecuniæ fide qua ex regio ſanguine illum deſcendere iudicabant: & ſpe q̄ poſſet paterni regni iura percipere: uicem que præſtantibus reportare. Ibat igitur Romam plurimis in eius obſequio uenientibus: & dicearcheam appulſus: ibidem quoque qui habitabant: iudeos ſimilibus fallaciis illudere deciperequ non deſiſtit. Accurrebant namque illi ueluti regi: & alii quidem alii: maxime tamen illi qui familiaritatem & amicitiam eum herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptionis erat hominibus qui illum cum uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ uultuſq; ſimilitudine: etenim etiam qui plurimum fuerant cū Alexandro conuerſati: nihilominus inducti fuerant ad credendum: illum non fuiſſe alterum: ſed alexandrum herodis filium: ita ut etiam aliis neſcientibus iurare p̄ſumerent. Proinde ingredienti Romam: & fama ſui cuncta replenti in occurſum egreditur iudæorum plurima multitudo: inſtar miraculi ſalutem eius factam diuinitus admirantes: & cum gaudio illum maiore ſuſcipiunt: maxime propter maternum genus: quod erat ualde clariſſimum. Proinde cum ciuitatem intraret: per platæas & uicos in ſella portabatur: cuncto regali cultu compoſitus ex opibus & quæſtibus: quas per diuerſa loca perceperat. Congregatur itaq; ad eum maxima multitudo: uoces plurimæ: clamoreſq; cum fauore reddebant: & oīa fiebant quæ ſolent ad gaudia mentes hominum cōcitare: præſertim in tali euētu: ubi præter ſpem ſalutem illius factam eſſe mirabantur. Sed ubi Cæſari nuncius ille allatus eſt: nō quidem credebat: propter quod ſciret herodem non facile poſſe in quibuſlibet negociis decipi præſertim in illis in quibus aīum intenderet: tamē ſperans potius ſe contingere: Celatum: quēdam ſuū libertū qui ſæpius fuerat cum illis infantulus collocutus mittit: ut uideret alexandrum. Ille aūt cum uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q̄ uſa fuerat multitudo. Verū Cæſar decipi oīo nō potuit qūo erat quidē ille ſimilis alexādro: ſed nō ita ut eos poſſet inducere: q prudēter iſpicere: diſcernereq; ualerēt. Siquidē iſte falſus alexander ex labore & ope ualde cōſtabāt attritus: in illū aūt delicatuq

ex deliciis:& fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant: huic autem durius & groſſius erat corpus. Intuens igitur mendacia conſpirantem iuxta diſcipulum atq; doctorem:& cum fiducia uerba proferentes examinabat:rem etiam de Ariſtobulo cunctam perquirens:quid de illo quoque fuerit factum:& ſemetipſum obſtupere ſimulans:rogabat:ob quam cauſam ariſtobulus quoq; non uenifſet:quo regnum etiam ipſe dignitatemq; ſibi depoſceret. Cunque ille reſpõdiſſet in Cypro illum inſula remanſiſſe:marinis periculis ſimul fatigatum:& territum:ut ſi forte ſibi aliquid inoptabile proueniſſet:ſaltim ille ſaluaretur:ne omne genus Marianne penitus interiret:talia enim illum doctor ille reſpondenda docuerat:Cæſar illum ſemotim adoleſcentulum a cæteris abducés:tibi inquit mercedis gratia ſalus a me præſtabitur ſi non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaque mihi quis tu ſis:& quis tè ad talia confingenda pertulerit:maior quippe eſt tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille:neque enim ultra mentiri potuit:in periculo conſtitutus:aperte Cæſari omne figmentum:uel quali modo:uel a quo fuerit commentatum. Tunc Cæſar falli quidem Alexandrum nequaquam contra quod promiſerat fecit:uidens autem eum aptum laboribus:in ordine conſtituit numeroq; nautarum:illum uero qui talia præſumenda perſuaſit:morte condemnat. Melienſibus autem condemnatio ſufficiens uiſa eſt:ut quantoſcunque ſumptus uel pecunias in falſum Alexandrum erogaſſent:irreparabiliter amiſiſſet. Et circa falſum equidem Alexandrum res cum magna temeritate præſumptæ:finem huiuſmodi perceperunt.

Qualiter archelaus accuſatus eſt a Iudæis apud Cæſarem:quem Cæſar indignatus:regno priuauit: & truſit in exilium apud Viennam Galliæ:& ſomnium uiſum Archelao & Glaphyræ. CAP. XVIII.

ARchelaus autem Tetrarchiam ſuſcipiens:mox ut Iudæam attigit: Iozarum Boethii de pontificatu remouit:exprobrans ei:quod cũ ſeditioſis una cõueniret:Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatum ſubrogat. Edificat etiam in Hierichunte aulam regiam: cum elegantia & decore mirabili:medietatem quoque aquarum quæ ad irrigationem agrorum influebant:tractu ductuque conſtructo diuertit in campum: quod ab ipſo fuerat palmarum arboribus conſitũ. Vicum etiam ædificat:cui nomen Archelaidem conſtituit:paternam quoq; legem tranſgrediens:Glaphyram archelai quidem filiam:alexandri uero fratris coniugem:ex qua filios quoq; ſuſceperat:ſibimet accerſiit uxorem. Iudæis uero fas nõ erat fratrum uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perſeuerat. Siquidem etiam ſuper ipſum conſtituit Ieſum Oſeæ filium. Interea decimo anno principatus archelai:omnis nobilitas Iudæorum primatesq; ſamariæ:non ferentes crudelitatem eius:moreſq; tyrannicos:apud Cæſarem accuſationes ei inſtituũt:maxime quia cognouerant eum Cæſaris mandata tranſgreſſum:nam ei præceperat:ut manſuete:clementerq; conuerſaretur ad populum. Cæſar igitur ut hæc aduertit indignatione commotus:curatorem eiuſdem Archelai rerum earum quæ Romæ fuere: Archelaus etiam ipſe dicebatur protinus aduocat:cæterum ſcribendum archelao indignum exiſtimat:illum autem deſtinat: ut archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine ulla dilatione nauem aſcendens: nauigat celeriter:& in Iudæam uenit:archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem:mentem ei Cæſaris aperuit:atque ut confeſtim egrederetur ciuitatem compellit. Cæſar autem ueniente Archelao aliquibus accuſatoribus aſtantibus:cauſam hincinde cognoſcit:ſed ubi parum ſe expurgat archelaus:inexilium trudi præcipitur:in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo contributo:pecũias uero eius rationibus iuſſit ſociari fiſcalibus. Sed antequam Romam fuiſſet uocatus archelaus ſomnium ſuis amicis tale recitauit. Vidiſſe ſe nanque dicebat ſpicas decem numero:plenas turgenteſq; frumentis:uigoremque integrum poſſidentes:quas uidebat a bubus comedi. Sed hoc uidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur:a quibus dum ſciſcitaretur:illi per diuerſas contrariaſque opiniones ſolutioneſq; diſcindunt. Tunc Symon: uir eſſæus ueniens:mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat:Archelao non ſane in rebus ſecundis aut commodis prouenturam. Boues nanq; labores & miſeriam ſignificare firmabat:propter quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: mutationem autem rerum illo ſomnio demonſtrari dicebat: quod terra boum laboribus & operibus exarata in ſeipſa permanere penitus non ſinatur: perſpicax autem decem periodum decem annorũ terminari manifeſtabat. Vnam quippe futuram ætatem & tempus ſuppleri aſſeuerabat Archelao quo de principatu ſuæ poteſtatis exiret. Et ille quidem hoc modo ſomnium illud expoſuit. Quinto uero die poſtquam illud ſomnium archelao fuerat demonſtratum:euocator eius archelaus procurator ſuus in iudeam uenit a Cæſare deſtinatus. Similiter & Glaphyræ uxori eius:& regis Archelai filiæ prouenit. Quæ primo ſicut ſupra oſtendimus:alexandro in coniugiũ ſociata:conſtabat Herodis quidem filio:ſed fratri archelai. Poſtea uero quam idem Alexander a patre fuerat interemptus Iobato lyciorũ regi coniungitur. Quo defuncto:item illam uiduatam in Capadocia a patre archelaus in coniugium ſuſcepit:Mariannẽ excludens:quæ ſibi fuerat coniugata. Tantus ſiquidem illũ Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta eſſet archelao:tale ſomnium ipſa quoq; contuetur. Videbat quaſi Alexandrum ſibi aſtantem:& ſe quidem illi ad gaudere:eumque libenter & alacriter amplexari:illum uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O Glaphyra:nempe uel nũc confirmas prouerbium quo dicitur: fidem mulieribus non habendam. Nonne mihi iureiurando

conſtricta es? ſed & iugali fœdere uirgo ſociata. Poſtquam filios quoq; ſuſcepimus: amores noſtros oblita es ſecundarum cupidine nupciarum: ſed neque hoc tibi ſufficere iudicaſti: quinetiam cum tertio ſponſo concumbere præſumpſiſti: & ſine pudore domum noſtram ingrediẽs: thorum genialem polluiſti: cum Archelao ius cõiugale conſocians ut illum uirum haberes: quem meum fratrem eſſe conſtaret. Verum ego nunquam tui penitus obliuiſcar: neque beniuolentiæ qua ſemper circa te detentus ſum carear. Liberabo ſane te uniuerſis obprobriis: meam ſicuti fuiſti firmam ſtabilemq; perficiens. Quæ cum illa familiaribus retuliſſet: poſt paucos dies uita defungitur. Hæc ergo haud ſane importuna huic noſtro operi ratus inſerui: primo quidem: quia ea quæ circa ipſos reges contigiſſe noſcuntur innotui: deinde ut exemplo uera probentur: dicere illi a quibus immortalitas diſputatur animarum: aut etiam ut appareat diuina prouidentia rerum humanarum cũcta diſponi: ne incredulitate huiuſmodi rerum homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullo modo prohibetur per dies ſingulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta: Syriæ diſpenſationi coniungitur. Interea Cyrinus uir conſularis a Cæſare deſtinatur: cenſum in Syria diſpoſiturus: & domum rediturus.

Incipit Liber. xviii. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Cyrinus a Cæſare deſtinatur: ut Syriam Iudæamq; cenſeret. CAP. I.

CYrinus autem unus de his qui ſemper in conſultatione congregabantur: uir per omnium magiſteriorum & principatum officia celebratus per cunctas adminiſtrationes conſulatus culmen aſcendens: & in cũctis adminiſtrationibus: & aliis dignitatibus clarus: cum paucis uenit ad Syriam cenſor gentis a Cæſare deſtinatus: & appreciator uniuſcuiuſq; ſubſtantiæ.

Qualiter Copinius ex equeſtri ordie miſſus eſt in Iudæam: & quia Cyrinus uenit in Iudæam uniuerſorum deprædaturus ſubſtantias: & Archelai redditurus pecunias: & quia Iudæi moleſtæ ferentes: tandem perſuadente Iozaro pontificæ paſſi ſunt deſcriptionem fieri ſubſtantiarum ſuarum. CAP. II.

Mittitur etiam cum eo Copinius ductor totius equeſtris agminis: poteſtatemq; iudæorũ omnium gerens. Venit etiam Cyrinus iudæam: nam diſpenſationi Syriæ fuerat adunata: uniuerſorum deprædaturus ſubſtantias: & Archelai redditurus pecunias. Porro iudæi licet in ipſis initiis deſcriptionis nomen dirum haberent: ſubiiciuntur tamen ne amplius ſubſiſterent: perſuadente illis pontificæ Iozaro: Boethi nanque erat iſte filius. Et illi quidem cuncti ratione pontificis: deprædari ſuas permiſere ſubſtantias: nihil amplius heſitantes.

Qualiter iudas Gaulonites: & quidam alter perſuaſerunt multitudini: ne ſuas deſcribi ſubſtantias paterentur. CAP. III.

SEd iudas Gaulonites: homo ex ciuitate: cui nomen erat Gamalas: Saddochum phariſæum ſibi coniungens: receſſionem facere feſtinabat: nam deprædationem & cenſum nihil aliud eſſe dicebant quam integram ſeruitutem. Proinde ad defendendam ſuam libertatem: totam plebem diuerſis exhortationibus incitabant: omnem quoq; illis cooperaturam eſſe creaturam: ſi pro bono libertatis honorem ſuam & gloriam magnanimitate tueretur ſed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: niſi talibus conſiliis ad agendum procederent.

Qualiter populi eorum conſilia conſecuti: ſeditiones & bella ciuilia: ſeu latrocinia exercuerunt. CAP. IIII.

HIs itaq; diebus amplius eorum animus incitatur: ut etiam ab homicidiis ſe nullo modo arcerent: quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebatur hauriebant atque hoc modo in magnum malum ſeditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros: & ſupra quam dici poteſt: illa gens continuationibus eſt repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia: deprædationeſque gerebant: obtentu quidem utilitatis defenſioniſque communis: ſed reuera propriorum lucrorũ gratia tota ſeditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium ſociorumq; perpetrantur: poſtremo in inuicem conuertunt: non ſecus quam contra hoſtes infenſius ageretur bellum. Itaq; quotidie deprædationes: captiuitates: cædes: ubiq; concurrebant: ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas & inſtitutionum mutatio paternarum. Siquidem iſte iudas & Saddocus quartam Philoſophiam nouiter introduxerant: cuius amatores copiam conquirentes: ſeditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices peſſimas plantauere per inſolentiam inconſuetæ Philoſophiæ: de qua uolo pauca diſſerere.

Quantæ ſint hereſes philoſophorum apud iudeos: uel qualibus teneantur legibus. CAP. V.

IVdæis igitur philoſophiæ tres erãt: ẽt inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ Eſſenorum: Sadduceorũ: & tertia qua philoſophantur: qui dicebantur Phariſæi: & quãquã de eis explanauerim in ſecundo libro iudaici belli: tamẽ etiam nunc cõmemorationis gratia breuiter attingam. Phariſæi. n. quotidianam conuerſationem exiguam habent: & prorſus abiectam: nihil mollitudini aut delicatudini penitus indulgentes ſe quæcunque iudicio rationis oportere cõperta ſunt illa ſequuntur: præpoſitis nullo modo reluctantur: maiores natu cõpetentẽ honore uenerantur: ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando reſpõdeãt: fatogeri oĩa credunt: ſed neq; liberum arbitrium hoĩs auferunt: iudicium dei futurum eſſe ſentiunt: illic cunctos hoĩes propria merita recepturos: tam eos quidem qui ſecundum uirtutem uixerũt quã illos qui nequitia deprauati ſunt. Animas autem imortales dicunt: ſed etiam in inferno cõgrua unicuiq; habitacula pro merito: uel uirtutis uel iniquitatis attribui: ſicut unicuiq; uiuenti gerebatur ſtudium & alias quidem aĩas æternis trudi carceribus: alias aũt facilitatem reuiuiſcendi percipere: & ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq;. Quantacũq; item ad culturam diuinitatis pertinent orationum celebrationes: tẽplorum conſtitutiones: expoſitionibus ſuis faciẽda eſſe prædicãt. Nam tãtum uirtutibus eoꝝ prolatum eſt teſtimonium: ut ad eos plurimæ ciuitates: & maxima multitudo cum ſtudio grandi confluerent: opinione adducti: quia meliores cæteris eſtimantur. Sadducei autẽ aĩas mortales exiſtimant: ſimulq; cum corporibus interire. Nullas uero alias obſeruationes præter legem cuſtodiunt: aduerſus doctores aũt philoſophiæ ſuæ certari & reniti glorioſum annumerant ſed ad paruos admodum doctrina eorum peruenit: & modus exercitationis. Primates autẽ apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrant. Eſſeni aũt ad deum cuncta rediguntꝫ imortalem animam dicunt iuſticiam aũt rem præcioſam: pro qua ẽt uſq; ad mortem pugnandum eſſe prædicant: tẽplo anathẽata proponẽda ꝓhibent: ſacrificia uel hoſtias cũ populo non celebrant: ꝙ ſe plurimum ab eis putãt mundicia uel ſanctitate differre: & merito ſe a cõi congregatione diſcernunt: remotim ſacrificia facientes: cultu uero moꝝ atq; conuerſationibus optimi ad colendã terram & exercẽdam omni ſtudio intenti. Illud etiam habent dignũ: & ualde mirabile ꝙ in aliis non inuenias gentibus tam Græcoꝝ q̃ etiam Barbaroꝝ: ꝙ oẽs illis opes in medio ſunt: & ab eis oĩa poſſidentur: nihil amplius inter eos ditior fruitatur: nihil pauperior defraudatur ac ſi nihil omnino poſſideat. Et illi quidẽ hoc modo de ſe gerunt. Sunt autẽ ſuper quatuor milia hoĩum numero. Vxores non ducunt: neque ſeruos habere feſtinant: aliud quippe iniquitatis: aliud ſeditionis oportunitatẽ eſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt: mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes: ſuſceptores aũt reddituum promouent: curatoreſq; conſtituunt: qui cuncta quæ terra profert in uſus: neceſſarios adminiſtrent. Sacerdotes optimos uiros eligunt: cibus illis ſimplex eſt: habitus inſumptuoſus & mundus: Quartæ ergo Philoſophiæ iudas prĩceps extitit: cuius fecimus mentionem. Huius ſequaces in ueſtitu: in habitu: cæteriſq; aliis phariſæis conſentiunt: circa libertatem uero imobilem retinent atq; imutabilem ſniam. Nam huius rei cupido magna eoꝝ mentibus eſt infixa. Solum. n. principem & dominum dicunt deum oĩum: mortis aũt multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendunt: uel cognatorum ſupplicia: uel amiſſiones amicorum oĩno contẽnunt: dũmodo nullum hoĩem dominũ dicere compellantur. Nõnulli nãq; uiderunt: qualiter ſæpius aliqui eorum in ſuppliciis imutabiles permanſere. Vnde plurimi quoq; illius gentis hoc ſtulticiæ morbo inſanabiliter ægrotarunt: Geſſio Fluuio principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiões excitandas romanis: recedendiq; ab eis: & ipſe præcipitatus eſt: & alios præcipites dedit. Et Philoſophiæ quidem genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud Iudæos. Interea Cyrinus opibus reſtitutis Archelai: deſcriptioneq; perfecta: quæ facta eſt triceſimoſeptimo anno: poſtquã Antonius actiaco bello fuerat a Cæſare ſuperatus: Iozarum quoq; pontificem: ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali depõit officio: Ananum in pontificatu ſubſtituens.

Qualiter herodes & Philippus citates ĩ honorẽ Cæſaris fabricauerunt: & qualiter Samaritæ oſſa mortuoꝝ in tẽplo iactãtes cũ feſtiuitas Azymoꝝ imineret populũ reddidere pollutũ. CAP. VI.

HErodes autem & Philippus Tetrarchiam ſuam eoꝝ unuſquiſque ſuſcipiens: Herodes Sephorin muro circũdedit: ad inſtar & ſimilitudinem Galilææ: quam Autocratoridan appellat. Alia autem Betharanta ciuitas: etiam ipſa eſt: quam muro circũſpiciens: Liuiã ex nomine Liuiæ uxoris cæſaris nominat. Philippus autẽ Paniadam quæ eſt circa fontẽ iordanis fluminis conſtruens Cæſaream nuncupauit. Tum ẽt Bethſaidam proximã ſtagno Geneſar ædificat: & dignitatem ei ciuitatis attribuit: habitatorũq; multitudine replet: aliarũque neceſſariarum reꝝ copia refertã facit: & Iuliam Homonymam cæſaris filiæ uocat. Copinio aũt Iudæam illo tpe gubernante: quẽ ſupra docuimus cum Cyrino deſtinatum: hmõi factum in Iudæa prouenit. Azymoꝝ dies agebantur: quam feſtiuitatem Paſcha uocamus: in qua mos erat: ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis: uiri quidam Samaritæ occulte in Hieroſolymam uenientes per templi cunctas porticus: & per totum fanũ oſſa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo cuſtodia maior a ſacerdotibus.

Mors Salomæ ſororis Herodis quõdam regis Iudeoꝝ:mors ẽt Auguſti:Romanoꝝ ſecũdi ſpe
ratoris.Succeſſio Tyberii Cæſaris ſub quo pontius pilatus mittitur in Iudæam. CAP. VII.

Opinius aũt non poſt multum temporis Romam reuertitur: cui ſucceſſor regendæ p.
uinciæ Marcus efficitur:ſub quo etiam Salome herodis regis ſoror uita defungitur:Li
uiæ Cæſaris uxori derelinquens Iamniam & oẽm ſuã Toparchiam:& in campo Faſeli
dam & Archelaidam conſtitutas quæ etiam plurimis conſite uere palmitibus:quorum
fructus optimus & ualde præcipuus.Sed huic quoq; ſuccedit Anius Rufus:ſub quo eti
am Cæſar emoritur:Romanorum ſecũdus imperator.yii.&.l.imperio annos aduiuens menſes.yi.
dies aliquantulum ſuper duos ex quibus.xiiii.annis ſimul cũ eo Antonius reipublicæ gubernacula
rexit.Viuens itaq; annos.lxxyii.uita deceſſit. Huic ſuccedit ĩ principatu Tyberius uxoris eius Liuiæ
filius qui fuit romanis.iii.imperator:ſub quo quintus iudeoꝝ rector Valerius Gratus efficitur: An
nii Rufi ſucceſſor.Is Annanum remouens ſacerdotio Hiſmahelum filium Iabi pontificem deſigna
uit.Sed & hunc non multo poſt abiiciens:& Eleazarum Annæ pontificis filium ſacerdotio ſurroga
uit.poſt annum uero ẽt hunc arcet officio:& Symoni cuidam Camithi filio miniſterium pontifica
tus attribuit.Sed nõ amplius & ipſe quam unius anni ſpacio eodem perfunctus officio: Ioſeppum
cui caiphas nomẽ fuit:habuit ordine ſucceſſorem.Et Gratus quidem talia gerens: Romã reuertitur
poſtquam.xi.annos in Iudæa compleuerat.Huic ſucceſſor Pontius Pilatus effectus eſt. Herodes au
tem Tetrarcha ad magnam amicitiam Tyberii peruenit: edificans ciuitatem: quam ex eius cogno
mento Tyberiadem denominauit:mœnibus eam firmis fortibuſq; circundans: in regione Galilææ
iuxta ſtagnum Geneſar:unde aquæ calidæ non longe diſtabant:in uico cuius nomẽ erat Amathus.
In hanc confines plurimi confluxere:atq; etiam ex tota Galilæa non parua multitudo concurrit. Ex
omni quoq; regione quæ ſub illo fuerat conſtituta:ab eo coacti conueniunt: ut ibidem commane
rent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia tranſferuntur.Suſcepit etiam quotquot hicin
de ueniebant inopes & egenos: pleroſque etiam quos liberos non eſſe conſtaret: quibus tamen ſe
curitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit: ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuita
te diſcedere.Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat:terras largiebatur: ut in his omni
bus ſtabiles habitatores efficeret:maxime autem ex paterna lege tranſcribens: in qua ſignificatur ut
habitatio ſeptem dierum ciuem loci perficiat.In illis diebus moritur etiam phraates Parthorum:Im
perator:inſidiis illi a phraate filio præparatis ſecundum hunc modum.phraates impera tor poſtquã
legitimos filios habuit:aſciuit ſibi italici generis cõcubinam:cui nomen erat Thermuſa. A cæſare Iu
lio cum aliis muneribus hæc ei fuerat condonata: & primum quidem ea ſicut dixi pro cõcubina ute
batur:captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore filioq; ex ea phraate ſuſcepto
coniugem eam legitime deſignauit:quam honorabiliter tractabat in omnibus: & quicquid diceret
ei obediebat.Itaq; feſtinas:ut Parthorum principatus filio ſuo contingeret: quod uidebat aliter fieri
non poſſe:niſi exinde legitimos filios aliquibus argumentis excluderet: perſuadet Imperatori ut il
los Romam obſides deſtinaret.Proinde illi:non enim facile fuit Phraati: diſpoſitionibus Thermu
ſæ reſiſtere:Romam a patre mittuntur:& ſolus in regno phraatis filius enutritur.Sed poſtquã adole
uit graue reputans ac malitioſum:ut principatum patre tribuente ſuſciperet:inſidias præparat patri:
cooperante ſibi etiam matre. Nam ſermo quoque ferebat: q; ei concubitu miſceretur. Itaque pro
utroque facinore genti factus eſt exoſus:tam patricidio quam amore matris nefando: ſeditionibus
excitatis antequam amplior fieret:ex regni poteſtate depulſus emoritur.Concordantes itaq; in unũ
Parthorum fortiſſimi cernenteſque ſine principe ſe non ualere conſiſtere: cœperunt inſpicere: quiſ
nam illis ex genere Arſacidarum fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat: unde quoque uſq;
in hodiernum diem pollutum:dicunt:& iniuriatum ex ſemine mulieris italicæ illud imperium. He
rodem itaque per legatos aſciſcunt.Sed poſtquam iſte quoq; ſuſcepit imperium: cœpit inuidioſus
eſſe multitudini:atque ſuſpectus propter immenſam crudelitatem: erat quippe ita ſeuerus: & omni
bus modis imitis.Hunc ergo congregati ſimul extinguunt. Plerique autem dicebant: q; eum in ſa
crificiis inter altaria peremerunt:nã eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud
plurimos tamen opinio illa eſt:q; dum uenatum pergit:occiſus eſt. Legationem itaq; Romam mit
tunt: unum ex obſidibus ad imperium poſtulantes: & mittitur illis Bonones:cæteris ſuis fratribus
antelatus: q; iudicabatur fortunã ſuam: poteſtatemque non inſolenter aut nimie tractaturus. Sed
barbaræ multitudini celerrima conuerſio ſuboritur. Siquidem ſunt etiam natura mutabiles. Man
ſuetudinem itaque eius cœperunt contemnere:indignum putantes: ut ſeruo ſubiicerentur alieno.
Nam obſidatum ſeruitutem eſſe definiebant neque enim iure belli datum: ſed quod peius puta
bant in pace ad iniuriam ſuæ gentis & regni alienigenis eſſe contraditum. His ergo querelis gens
uniuerſa commota: illum proturbat imperio: conſeſtimque artãbanũ euocant Medorum regem
arſacidarum genere deſcendentem Perſuaſus Artabanus uenit cum omni militia.Cui Bonones oc
currit: & multitudine congregata Parthorum: cum eo bello congreditur. Artabanus autem ui
ctus confugit & ad montes Mediæ: & non poſt multum ꝑs congregans etiã ipſe magnas turmas
exercitus cum Bonone confligit: & uictus Bonones cum pauco ad Seleuciam confugit equitatu

Artabanus autem fusum Parthorum exercitum insequens: magna strage operatus est. Tunc barbaris grandi metu compressus ad contexti fontem cum magna multitudine pergit. Illo itaque Parthis imperante Bonones in armeniam uenit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare: deinde uero ad Romanos legationem mittit. Sed ubi Tyberius petitionem eius abnuit: ille itē ad parthos conuertitur & Bellum Artabano denunciat: quando quidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Cæterum Armeni qui circa Nisatem habitant: Artabano fuere sociati: a quibus detentus Bonones Sylano Syriæ rectori contraditur. Ille autem ex uerecundia: quomodo eum Romæ nouerat: custodiuit: honorificeque tractauit: Armeniam autem Orodi Artabanus uni suorum filiorum tradidit. Ea tempestate moritur etiam Commagenæ rex Antiochus: & plebs aduersus nobilitatem scinditur: & mittit utraque pars legationem ad Romam. nobilitas quidem statum reipublicæ habitumque mutare desiderans: ut præsidali dispensatione regeretur: multitudo uero regnum habere proprio more cupiebat. Senatus autem utraque legatione susceptа: ex decreto Germanicum mittit: cuncta Syriæ forte negotia correcturum agente fortuna quo facilius interiret. Nā ueniens in partibus orientis: & in melius cuncta disponens: a Pisone ueneno perimitur sicut iam in aliis indicatum est.

Qualiter Pontius Pilatus uoluit latenter intromittere in Hierosolymam statuas Cæsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit: donec illas ab Hierosolymis in Cæsaream transmitteret. CAP. VIII.

Pilatus autem Iudææ rector exercitum de Cæsarea secum assumens: tendit ad Hierosolymā: ut leges solueret Iudæorū. Nam secum statuas Cæsaris: quæ insignis militaribus: in erant intromittit. Imagines autē: ut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet & propter hoc ante illum oēs Iudææ rectores: sine signis ingrediebant mœnia ciuitatis. Primus itaq; Pilatus ignorantibus populis introgressus. signa quæ secum apportabat in ciuitate constituit. Illi uero mox ut rem cognouerūt: congregati ueniūt Cæsareā: diebus plurimis supplicantes: ut imagines de Hierosolymis auferentur. Pilato uero abnuente: q; iniuriam Cæsari facere si fieret estimabat: Iudæi nullo modo discedunt. Tunc ille occulte insidiis armatos milites collocat. Cūq; p tribunali sedisset: quod ei fuerat in studio nam eū locū in insidiis quas præparauerat aptum esse pspexerat: Iudæiq; iterum supplicarent: signo dato: milites processere: Iudæis undiq; circundatis: cœpit pilatus mortem cōminari: nisi quieuissent. At illi mortem se potius electuros: quā cōstitutiones legis suæ transgressum iri firmabant. Tunc Pilatus ämirans fortitudinem Iudæoꝝ: in conseruandis legalibus cōstitutis: cōfestim imagiēs de Hierosolymis auferri p̄cepit: Cæsareāq; pduci. Voluit etiā ex opibus tēpli aqueductū pgētem in Hierosolymā fabricare. suscipiens initium torrētis quod stadiorum duū miliū interuallo distabat. Sed Iudæi non libēter accipiūt & circa eos q operabant multa milia hominum congregata: clamabant ut ab illo opere cessaretur. Plericq; etiā maledictionibus utebantur: contumelias quoque iactantes: sicut uulgaria solet multitudo. Ille uero milites a dorso Iudæos circunuenire præcipiens iubebat ut decederent. Illis autem ad contumelias iniuriasq; conuersis: dato signo militibus: iussit ut Iudæos inuaderent. Milites porro ampliora quam iussi erant perpetrantes: multitudinem magna cæde prosternunt. Plures igitur ibi deficiunt: plericq; autem sauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

DE IESV CHRISTO. CAP. IX.

Fuit autem hisdem temporibus IESVS sapiens uir: si tamen uirum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector: & doctor omnium eorum hominum qui libenter audiunt quæ uera sunt. Et multos quidem Iudæorum: multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. CHRISTVS hic erat. Hunc accusatione primoꝝ nostræ gentis uirorum: cum Pilatus in crucem agendum decreuisset: non deseruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum unus secundum q; diuinitus inspirati prophetæ uel hæc: uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerāt: Sed & in hodiernum Christianorum qui ab ipso nūcupati sunt: & nomen perseuerat & genus.

De facto quod contigit Romæ in templo Isidis: & quæ Iudæis per illud tempus Romæ prouenerint: omnibus urbe expulsis per Tyberium: & de seductione Samaritici populi: uel oppressione eius Pontium Pilatum. CAP. X.

His temporibus alia Iudæos seuiora perturbant. Nam etiam in templo Isidis: quod Romæ fuerat constitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioque contigit quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iudæos euenere transibo. Paulina quædam mulier erat Romæ: maiorum dignitate præclara studio castitatis intē ta: honestatis opinione perspicua. Erat etiam opum magnitudine locuplex: & uultus pulchritudine decora ætate autem quando maxime mulieres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat Saturnino: etiam ipso genere: opibus: cæteroque cultu consimili. Huius itaque amore detinetur iuuenis quidā nomine Mundus: ex numero equestri: sed in gradu iam emerito constitutus: & dignitate magna sublimis: idoneus etiam ad munera largienda: sumptusq; faciēdos. Nam memoratæ quoq; mulieri

Nota pie lector testimonium Josephi, de Salvatore nro Iesu.

maiora dona promiſerat:quæ illa contemnẽte maximo fuerat amore ſuccenſus:ut etiam.xx.myria das dragmarum atticarum ſe daturum pro uno concubitu ſpopondiſſet: ſed neque ſic illa deflexa eſt. Tum ille nimiam infœlicitatem morbi ſuſcipiens: ſiquidem nec cibum ualebat accipere:morti ſe addixerat:hoc unum ſibi iudicans tanti mali ſore remedium. Et ille quidem tale decretũ animo infigens:per dies ſingulos agebat:ut celeri morte raperetur. Erat autem Mundo liberta quædam ex parentibus noie Ida:oĩum malorũ & iniquitatum coagulũ:Hæc grauiter ferens:ꝙ ille iuuenis ſe dãnaret in mortem:nam clarebat omnino periturus:accedens erexit eum:& cœpit cum eo talia fabulari:quæ animum eius bonæ ſpei facerent. Promittebat ſe nãq; acturã apud Paulinã:ut qnq; myriadas accipiens:cõcederet iuueni quod uolebat. His itaq; dictis:iuuenẽ de morte reuocans: ſumpſit abeo pecuniæ quantũ placuerat:ſed non eadẽ uia Paulinã aggreditur:q̃ fuerat ante tentata:cernens animũ mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciens uero ꝙ admodũ eẽt illa cultura Iſidis occupata:tale aliqd machinat. Accedit ad quoſdã ex tẽplo Iſidis ſacerdotes:quibus interpoſitiõe iurandi fidem ſeruare perſuaſit: dans etiã in præſenti duas myriadas & dimidiã:promittens ẽt aliud tantũ:ſi quod uellet: habuiſſet effectum. Tunc cauſam aperit:amorẽ iuuenis indicat:orat ut & mulierẽ q̃bus poſſent modis induceret. Illi ãt pecuniæ cupidine capti promittunt quicquid imperaret, primus ipleturos:præterea ãt ipſe maximus ſacerdotũ:ut Paulinã:cõueniret:ac ſuis uerbis ipleret pollicef. Finxit autem ſe ex Aegypto ueniſſe:ab Anubi deſtinatũ:ꝙ is grandi circa Paulinã amore teneretur:eumq; deum ſibi iuſſiſſe:ut Romam ueniret: mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & optabiliter ſuſcipit atq; ad amicas gloriando denunciat:ꝙ ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam intimauit marito:quod amborum cœnam Anubis concupiſat. Ille autem grate conceſſit pudicitiam conſugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templum & cum cœnaſſet:tempuſq; quieſcendi ueniſſet uniuerſæ ianuæ a ſacerdote clauduntur. Cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur:Mundus autem intro latebat occultus. Qui poſtquam factum ſilentium eſt ad mulierem deuenit. Illa autem exiſtimãs deum eſſe reuerenter accipit:atq; ita cum ea mundus pernoctans:circa uicinum lucis abſceſſit. Illa autem mane facto conſurgens:atq; ad ſuum uirum ueniens: aduẽtum ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas:magnam ſibi ex hoc glorificatiõem reputans proueniſſe:& quia uerba quoq; ad illam feciſſet: Anubis indicabat. Sed ex audientibus alii non credebant:naturam inſpicientes rei:pars autem credebat:quia dum uerum ad miraculum dicebãt: pudiciciam attendẽtes:dignitatem quoq; referebãt. Tertia uero die poſtquam factum eſt occurrens ei Mundus: o Paulina iquit: ſaluaſti mihi.xx.miriadas:quas poſſes familiaribus tuis rebus adiicere:nunc autem nec meis poſtulationibus defuiſti:& damnificatione liberaſti. Nam in templo tota nox a te cum Mundo peracta ẽt nec mei nominis intereſt uoluptate præcepta. Nihil ad perficiendum negotium obfuit: ꝙ Anubis uocitatus ſum. Et ille quidem talia locutus abſceſſit:illa uero in mentem ſuam rediens:tunc primũ illud facinus intellexit:& ſciſſis protinus ueſtimẽtis ad uirum cucurrit: factionemq; aperuit:tam magni facinoris deprecata:ne ſuam iniuriam neglexiſſet. At ille Imperatori cuncta denunciat. Tunc Tyberius diligenter cauſam examinans:uniuerſum ſacerdotum ſcelus inuenit: & ipſos quidem cũ ipſa quæ cauſa totius iniquitatis extiterat:adegit in cruces:templum autem ipſum funditus euertit: ſtatuamq; Iſidis in Tybetim fluuium iactari præcepit:Mundum autem exilio condemnauit:dignũ eum maiore pœna non iudicans: ꝙ amoris uehementia deliquiſſet. Et ea quidem quæ in templo Iſidis prouenere:tali fine concluſa ſunt. Nunc ad rem redeo:ut explicem quæ Iudæis Romæ eodem tempore contigerunt: ſicut etiam ante præſtrinxi. Erat quidam uir genere Iudæus:de ſua patria profugus:accuſabatur autem legalium tranſgreſſione præceptorum: unde apud ſuos quoque reus habebatur: etiam malignus in omnibus. Iſte per multos dies legem ſe Moyſi exponere ſimulabat:& tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians: ſeducunt uluiam quandam unam de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum ſuum dederet. Cui perſuadebãt:ut oſtri & auri plurimum in Hieroſolymã mitteret: templi ornatui profuturum. Quod illi ſumẽtes propriis uſibus abſumpſere:propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc Tyberius:nam & totum negotium Saturninus inſinuat: uir uluiæ pariter amicus & tutator iubet Roma cunctos Iudæos excedere. Conſules uero quattuor milia ex Iudæis militantes mittunt in Sardorum inſulam: plurimos autem militare nolentes propter legis paternæ cuſtodiam affecere tormentis: atque hoc modo propter negotiam quattuor hominum uniuerſa multitudo pellit ex urbe. Sed neq; Samareorum gens turbarum fuit expers:uel tumultibus aliena. Hos.n. peruertit uir quidam mentiri proculdubio iudicans Caphedon nomine: q omnem plebem ſuaſiõibus artificioſis induxerat ut in mõtem Garizi oẽs accurrerent: quod eum ſanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebatur eni ſe aſcẽdentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa: quæ ibidem Moſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur: & conſidunt in quodam uico:cuius eſt nomen Tirathua: atq; hincinde plurimos congregabãt:ut cũ maxima multitudine montem aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu Pilatus occupat:omnem equitatum præcedere iubẽs:& ductu uelociſſimos: atq; ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur:& alios obtruncant:pleroſq; in fugam uertũt:maximam partem capiunt:quoꝝ: ſeditionis princeps uel eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant:Pilatus interfecit.

Accuſatio ſamareorum aduerſus pilatum apud uitellium:& qualiter uitellius romam eum ad cæſarem ire compulit:ut ibi rationem eorum quæ contigerant redderet. CAP. XI.

SEd ex hoc ſameorum gente turbata cuncti priores ad uitellium ueniunt: qui per id tempus gerebat principatum ſyriæ:atque apud eum pilatum accuſant:q; iniuſte tantos occiderit. Non enim a Romanis diſcedendo:ſed iniuriam Pilati declinando :in tyrathua cõgregatos eſſe promebant. Tunc Vitellius marcelium unum ex ſuis amicis qui curaret in iudæa conſtituit:Pilatum autem Romam pergere:ut de his quæ a iudæis accuſabatur:ſe in iudicio Cæſaris expurgaret. Tunc Pilatus poſtquã in iudæa decimum compleuit annum:pergit Romã Vitellii iuſſione compulſus:non enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari. Sed antequam Pilatus Romam ueníret:Tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Vitellius aſcendens Hieroſolymam: magnificus ac munificus extitit in populos : & qualiter Tyberius Cæſar ſcripſit Vitellio:ut amicitias cõponeret cũ Artabano pthorũ impatore. CAP. XII.

VItellius autem ueniens in Iudæam: aſcendit Hieroſolymam:& erat forte tunc feſtiuitas a maioribus inſtituta : quæ Paſcha uocatur. Vitellius itaque magnificus ac munificus extitit in populos: nam & uenalium rerum præcia leuigauit : & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit:ſed etiam ſtolam pontificis:uniuerſumque eius cultum atque ornatum in templo haberi permiſit: & ſub pontificum poteſtate ſeruari ſecundum inſtitutionem moris antiqui. Nam antequam Vitellius ueniſſet:in Antonia ſeruabatur. Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur. Vt autem ibidem ſeruaretur:talis extiterat cauſa. Pontificum quidam Hyrcanus nomine : unus ex multis : nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati : prius in loco templi uicino tabernaculum conſtruxerat : & ibi ex maxima parte degebat: ubi etiam ſtolam pontificalem habuit. Nam cuſtos eius extabat : propter quod ea ſoli licebat inducere : quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatem exiebat:priuatis indumentis utebatur. Hanc itaque conſuetudinem & ipſe & filii eius:& eorum filii:multo tempore conſeruabant. Sed poſtquam Herodes acceſſit in regnum : illud tabernaculum oportuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruxit:& Antoniam ex nomie Antoni:quod ei amicus erat appellat:ſed etiam ſtolam ſicut eam ibi reperit: ita etiam præcepit cuſtodiri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius: poſtquam Herodi ſucceſſit in regnum. Et deinde Archelao excluſo:a Romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo:ex lapidibus fabricato:ſub ſigillo ſane pontificum & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoque ſeruabatur:quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur. Tranſacta uero feſtiuitate:iterum in loco proprio reponenda reddebatur:& per tres utique feſtiuitates ſingulis quibuſque annis & per ieiunia : dabatur atque reddebatur. Vitellius autem tunc ſecundum morem antiquum ſtolam illam pontificum poteſtati contribuit neque permiſit:ut quando uſui opus eſſet:a gazofilatio peteretur. Hoc itaque beneficium iudæis in indulgens pontificem Ioſippum cognomento Caiphan ſacerdotali remouit officio: cui Ionathan filium Anne in pontificale miniſterium ſubrogauit. Quæ cum egiſſet:tunc confeſtim quod in Antiochiam ducit ingreditur. Mittit etiam Tyberius ad Vitellium litteras:iubens ei:ut amicitiam cum Artabano partho rum imperatore conficeret. Terrebat enim eum:quod inimicus extaret:& Armeniam inuaſiſſet:ne forte amplius eius concepta progrederetur audacia : monetque ut non aliter eius amicitiæ crederetur:niſi ſuos filios obſides præbuiſſet. Hæc itaque ad Vitellium ſcribente Tyberio : ille magnis muneribus perſuadet hibeorum : & labanorum regi: ut cum Artabano ſine ulla dilatione pugnaret. At illa a pugna quidem abſtinent : uerum ſcithas conceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas : in artabani regiones immittunt : atq; ita deuaſtatur armenia : omniſq; terra parthorum hoſtibus impletur & cladibus. Nam primi eorum paſſim ubiq; perimuntur: turbis & lucta cuncta complentur. Filius etiam ipſius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroſo. Nam multe miriades ibi defecere parthorum : ipſumque. Artabanum per munera. Vitellius corruptis amicis eius:& conſanguineis pœnæ perdiderat. Sed cum dolos intelligeret. Artabanus: ſeq; circunuentum irremediabiliter agnouiſſet : nam erant plures qui ei inſidias parabant : cum paucis fidelibus ad ſuperiores Satrapias abſceſſit:atque ita ſe inſidiantium dolis eripuit. Poſtea uero magnam manum decoarum ſaotumque congregans: cum reſiſtentibus ſibi pugna congreditur:& ſuperans ſuum tutatus eſt principatum. Hæc Tyberius audiens : iuſſit poſtea cum Artabano amiciciam fieri: quod etiam ille libenter amplectit. Hoc autem quando gerebatur:circa Eufraten fluuiũ erant artabanus & Vitellius:atq; ibi de pacis fœdere conlocunt:in medio ſibi ponte fluminis occurrẽtes:paucos ſecũ uterq; q ſibi munimento forent adducens. Ibi poſtq; de pace locuti ſunt: Herodes eis Tetrarcha cõuiuiũ in loco medio ꝓparat:tabernaculũ ex uelamẽtis ꝓciosis exornãs. Tũc artabanus dat obſidẽ tyberio Dariũ ſuũ filiũ:cũ quo ẽt munera magna multaq; tranſmittit. In qbus etiam hominem magnitudine ſeptem cubitorũ:genere iudeum:nomine Lazarũ miſit:q;ppter corporis ua

ſtitatem gygas uocabatur. His itaq; peractis: uitellius an ad antiochiam artabanus autem in Babylo niam reuertitur. Herodes autem uolens ſemetipſum tali nuncio commendare: litteras per huiuſmodi deſtinat portitores: in quibus intimat pacem factam: obſidemq; ſuſceptum: poſtremo cuncta denunciat: quæ ad negocium pertinebant: nihil pœnitus prætermittes. Poſtea uero cum uitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ: reſcribitur a Cæſare: quod cuncta iam ante cognouerit: Herode de omnibus edocente. Ex hoc uitellius ſupra quam quiſquam ratus erat indignatione turbatur: non tamen ſuum animum aperit: ſed iram mente ſeruabat: donec reuerteretur: Gaio ſummente regimen principatus.

Mors Philippi fratris herodis iunioris: & qualiter tetrarchia eius diſpenſationi Syriæ regiminiq; coniuncta eſt: & de ſimulatione quæ contigit inter aretham petreum & herodē: quia eiecit herodis filiam arethe: quam duxerat uxorem: amore captus Herodialis: quam ſubintroduxit loco uxoris: & qa tyberius uocatus ſcriptis herodis mandat: uitellio aduerſus aretham pugnare. CAP. XIII.

Q Vnc etiam Philippus herodis huius frater uita defungitur: uiceſimo quidem ſecundo anno imperante tyberio: ipſe autem pet. xxxv. annos rector aduixit: ſub ſuo iure poſſidens traconitidis & gaulonitidis regionem. Ad hæc etiam uanutaneorum uniuerſam gētem ſuo rigimine gubernabat. Is moderatum & manſuetum ſe cunctis quibus imperabat exhibuit: nullas oppreſſiones aliquibus importans: nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat cum paucis: electis: ſibiq; gratiſſimis: in cauſis iuſta iudicia proferebat: in itinere occurſantibus uel opis ægentibus auxiliabatur impigre: ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius: ſtatim in ſolio conſidens cauſam audiebat: iuſte parti adiutor iniuſte punitor exiſtens. Hic ergo moritur inualidus: unde magnis exequiis in monimentum deſertur: quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum. iuxta pania dam: exequiæq; ſunt illi magnificæ celebratæ. Principatum autem eius tyberius Cæſar: aſſumens: ſiquidem nullum reliquerat filium: diſpenſationem Syriæ regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quæcunque colligerentur in eadem præcepit tetrarchia ſeruari. His quoque temporibus inter aretham petreum: & herodem regem ſimulatio magna contigit: propter huiuſmodi cauſam. Herodes tetrarches uxorem habuit arethe filiam cū qua non paruum tempus aduixerat. Sed cum Romam euocaretur: tranſiens in domo herodis exceptus eſt. Frater eius erat etiam ipſe: ſed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Symonis ſacerdotis fuerat procreatus. Cunque ibi eſſet: herodiadis amore captus eſt: uxoris alterius herodis: filia enim erat iſta Ariſtobuli ſoror autem agrippæ maioris. Audet igitur de muliere de nuptiis in eundis miſcere ſermonem. Illa uero ſuſcipiente pacta firmantur: ut cum Roma reuerſus fuiſſet: illa connubii iura ſuſcipere. Erat enim in pactis: ut filiam arethæ regis excluderet. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuerſus fuiſſet: peragens Romæ propter quæ fuerat euocatus uxor eius fideliter cuncta cognoſcens: quæ inter eum fuerant herodiademq; compoſita: antequam eam ille cuncta cognouiſſe ſentiret: rogat uirum: ut in macherunta ubilimes erat arethæ herodiſque regionis: ab eo mitteretur: nihil ſuæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens: mittit uxorem: nihil eam ſenſiſſe pœnitus arbitratus. Illa uero: permiſerat enim ante multum tempus ad patrem: ut ei apud macherunta omnia pararentur quæ itineris uſus expoſceret: a ductoribus arethæ ſuſcipitur: cōfeſtimq; intrat arabiam atque ibi ab illis ductoribus ad alios: ab illiſque rurſus ad alteros trāſmiſſa cum ſumma celebritate patri perducitur: cui cunctam Herodis aperit uolūtatem. Ille uero exhinc inimicitiarum ſumpſit initium: atque ab utroq; exercitu congregato in regione gamalica bello conſligitur: non quidem ipſis præſentibus: ſed ductoribus ab utraque parte tranſmiſſis. Pugna atque facta: & exercitu Herodis afflicto: proditione profugarum: qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quaſi auxiliandi cauſa conuenerant: hæc Herodes ſcribit ad Tyberium. Ille autem indignatus quod arethas talia perpetrauerit: ſcribit uitellio: ut ei incunctanter bellum inferret & aut uiuum eum uinctum adduceret: aut certe mortui caput auferret. Tyberius qdē ut hæc ageret: rectori Syriæ damnabat.

De Ioanne baptiſta ab Herode paſſo: & uitellii præparatio in pugnam aduerſus aretham ſecundum q̄ ſcripſerat ei Tyberius: & quia Vitellius aſcendens Hieroſolymam fauorabiliter ſuſcipitur a populo: deſcriptio quoq; ſuccincta de uniuerſa maioris Herodis proſapia. CAP. XIIII.

Q Vibuſdam autem iudæorum uidebatur ideo periſſe Herodis exercitum q̄ in eum ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit: pro uindicta Iohannis: qui uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit: uirum ualde bonum qui præcipiebat iudæis uirtuti operam dare: iuſtitiam colere: in deum ſeruare pietatem: & per baptiſmum in unum coire: tum demum enim baptiſmum acceptabile fore: ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur: uerum etiam ad caſtimoniam corporis: atq; ad animæ iuſtitiam purificationemq; ſeruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta hu iuſmodi docerentur: atque ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret: ueritus Herodes: ne forte doctrinæ eius perſuaſione populi a ſuo regno diſcederēt: uidebat enim quod præceptis eius ac monitis parata eēt plebs in omnib⁹ obedire melius credidit priuſquam noui aliquid fieret:

prænenire hominem nece:quam poſtmodum turbatis rebus:ſeram pœnitudinem gerere. Ex ſola hac ſuſpitione Herodis uinctus in caſtellum Machærunta abducitur Iohannes:ibiq; obtruncatur. Iudæis autem ſicut iam diximus uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum impor taſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare:ut bellum cum Aretha perageret. Sumens igitur duas legiones:& peditum & equitum uniuerſam manum:cũctoſ- que auxiliarios ex regibus qui ſub Romanis erant ſimul adducens:pergebat per Iudæam tranſitum facere. Sed uenientes in occurſum eius primates Iudæorum:poſtulabant ne per eorum regionem iter ageret: ne compellerentur contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus:mutata ſententia quam ante conſulto prouiderat:per campum magnum ire præcepit exercitum:ipſe autem cum herode tetrarcha & amicis aſcendit hieroſolymam deo hoſtias immola turus. Nam dies feſtus Iudæorum propinquus inſtabat. Ad quam feſtiuitatem occurrens:fauorabi- liter ac decenter ab omni multitudine Iudæorum exceptus ibique peragens dies feſtos:Ionathan pontificali remouit officio:quod eo filio eius fratri contradidit. Quarto autem die allatæ ſunt illi litteræ:in quibus ſignificabatur mors Tyberii:& ut omnem multitudinem congregans:ad deuotio nem Gaii iurare compelleret. Milites quoque & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat:q; bellũ iam gerere non ualeret neſciens Gaii propoſitum:in quem poteſtas rerum tranſlata conſtaret. Di cebatur etiam q; hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet. Nam cum ad eum Vitellius nuncium belli miſiſſet:fertur Vitellii militibus reſpondiſſe:impoſſibile eſſe prorſus:ut ad Petræos romanus exercitus aduenireti:antea enim unum ex principibus moriturum:uel eum qui bellum imperauiſſet: uel illum qui impetrantis propoſito miniſtraret:uel illum aduerſus quem prœlium pararetur. Vitel lius interea in antiochiam repedauit. Agrippa uero ariſtobuli filius:anno antequam Tyberius mo reretur Romam uenit: uolens apud imperatorem agere:ut ſibi aliquam tribueret poteſtatem. Vo lo igitur plenius explicare:de uniuerſo Herodis genere:qualiter fuerit propagatum:ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertinens amplius eniteſcet:per quem probabitur nihil prodeſſe uel exer citus uim:uel corporis ualitudinem:uel alia quæ uidentur mortalibus appetenda:ſine pietate qua colitur deus. Siquidem intra. c. annorum ſpacium præter paucos:nam admodum plures erant:cun cta Herodis origo conſumpta eſt. Super hæc etiam ad humilitatem & modeſtiam humanum genus adducitur: cum illius familiæ calamitates audierit poſtremo etiam: omnis res Agrippæ declarabitur:digna maiore miraculo:qualiter & priuatus & abiectus ad tantam magnitudinem po teſtatis aſcendit:quod nullus ſcientium eum de illo homine aut ſperare poſſet:aut credere. Dixi quí dem etiam antea de his:tamen nunc quoque diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex Mari anne Hyrcani:filiæ duæ: ex quibus una:ideſt Salome nupta fuerat Faſelo nepoti ſuo:filio Faſeli fra tris Herodis: hanc enim pater ipſe tradiderat:altera uero: ideſt Cypris Antipatro:etiam ipſa nepoti quidem Herodis:filio autem ſororis eius Salome. Et Faſelo quidem ex Salome procreantur filii y. Antipater:Herodes:& Alexander: filiæ autem Alexandra & Cypris: quam in coniugium accepe rat Agrippas filius Ariſtobuli. Alexandram autem honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habe- bat uxorem:ſed nullos ſuſcipiens filios Cypris emoritur. Verum ex agrippa quidem pueri pro- creantur duo:filiæ autem tres:Beronice: Mariane:Druſilla. Agrippa autem & Druſus pueri uocabã tur:quorum Druſus:antequam ad adoleſcentiam ueniret emoritur. Agrippa autem a patre mitteba tur Herodes autem & ariſtobulus: & Beronice:etiam hii quoq; filii fuerũt Herodis maioris:Beroni ce autem Cuſtodibari fuit & Salomæ filia ſororis Herodis. Hos Ariſtobulus infantulos derelique- rat:occiſus a patre cum Alexandro fratre:ſicut ante iam diximus. Sed hii poſtquam adoleuerunt:du cunt quidem agrippæ fratet Mariannem filiam Olympiadis: Herodis regis filiæ:& Ioſippi qui erat Herodis regis frater Ariſtobulum. Tertius autem agrippæ frater ariſtobulus ducit iotapatam ſi ge- rammi filiam Emeſorum regis:ex quibus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat:obturatus:no mine iotapata:& iſti quidem maſculorum filii fuere:herodiadis quoque Erat is ſoror progenita:quæ herodi herodis maioris filio fuerat iuncta: quem ex Marianne ſuſceperat Symonis pontificis filia. Ex iſtis etiam Salome filia procreatur qua procreata:herodiadis legem paternam tranſgredi ens:he rodi coniungitur:fratri uiri ſui:ex uno patre progenita:unum deſerens uirum. Hic autem cui con iuncta eſt: tetrarchiam habebat Galilææ:filia uero eius Salome Philippo filio Herodis nupta eſt: te trarchæ Traconitidis regionis. Sed iſto ſine filio moriente Ariſtobolus eam in coniugium ſuſce- pit:filius Herodis:frater Agrippæ. Ex quibus filii quoque naſcuntur. iii. herodes: Agrippa: Ariſto- bolus. Et Salome quidem tali modo proſapia propagatur. Ei autem ex Antipatro filia procreatur Cypris:quam Alexas Selcias ſumit uxorem. Alexæ uero huiuſque mulieris filia: fuit item Cypris. Herodes autem & alexander:quos fratres diximus antipatri:ſine filiis moriuntur. Alexandro autem Herodis regis filio qui a patre fuerat interemptus: alexander & Tygranes filii generantur: ex arche- lai cappadocũ regis filia & Tygranes quidem cum regnaret in armenia:accuſatus in Roma:ſine pro le defungitur. Alexandro ãt Tygranes homonymus fratris eius gignitur. Et iſte alexander q duxit antioch i cõmageno; regis filiam iotapatã noie:Leſidi ciliciæ ciuitatis a Veſpaſiáo rex efficitur. Et alexãdr i qdẽ origo cõfeſtim ut pullulauit:culturã gentis ſuæ dereliq:ad ritus tranſiens moreſq; gẽ

tilium:cæteræ uero filiæ Herodis:nullam prolem penitus habuere. Herodis aũt quam memorauim⁹ ſapia permanſit uſq; ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ:adeo ut a proprio liberto Romæ accuſatus:& conuictus in uincula a Tyberio ſit iniectus mors Tyberii:ſucceſſio Gaii:ſolutio Agrippæ de captiuitate:& coronæ impoſitio per Gaium. CAP. XV.

His itaq; de Herodis genere declaratis:nunc de Agrippa narrabo:uel qualis illi aduerſitas fortunæ prouenerit:uel qualiter omnes calamitates effugerit:atq; ad magnam dignitatem poteſtatemq; conſcenderit. Ante paucum igitur tempus quam rex Herodes de uita diſcederet:Agrippa apud romam erat:ubi maximam familiaritatem cum Druſo Tyberii filio conquiſierat:& cum Antonia Druſi maioris coniuge:propter quod hæc matrem eius in honore magno haberet:& uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus exiſtens:& ad donandum ualde munificus uiuente quidem matre ſuam uoluntatem non ualebat oſtendere:ueritus:ne illam in aliquo contriſtaret. Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii:cœpit opes ſuas abũdanter effundere:& alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogaret: alia muneribus in diuerſis expenderat plurima uero in libertis Cæſaris dabat:q; per eos poſſet aliquid adiuuari. Proinde hoc modo ſemetipſum exhibens:breui ad magnam penuriam egeſtatemq; peruenit. Acceſſit etiam illi aliud:unde Romæ permanere prohiberetur. Contigit enim Tyberii filium mori. Quo mortuo:Tyberius prohibuit omnes amicos filii ſui omneſq; familiares ante faciẽ ſuam accedere:ne illis uiſis recordatione filii facta: dolor ei luctuſq; moueretur:Ob hanc igitur cauſam in Iudæam Agrippa nauigando perrexit:uidens ſe apud Romam miſerabiliter uiuere:propter quod omnes ſuas opes amiſerat:& nullus illi aditus eẽt:unde poſſet aliquos quæſtus habere:nam multas etiam ibi pecunias ſub fœnore acceperat:a quibus cum urgeretur:unde debitum ſoluere:non habebat. Defectu igitur conſilii & confuſione q⁹ ſe aliter uideret:diſceſſit in quandam turrem quæ in Malathoes fuerat conſtituta:addicens ſemetipſum:ut de hac luce defungeret. Quæ cũ uxor eius Cypris ita eſſe ſentiret:cœpit omnibus modis laborare:ut eum a morte prohiberet. Inuenit ergo conſilium:ut ad ſuam ſororem Herodiadẽ ſcriberet:quam Herodes tẽtrarcha uxorem acceperat intimans ei in quibus Agrippa eſſet conſtitutus uel qualiter ſe uellet morte damnare:oportere illam propter conſanguinitatem auxilium ferre. Illi uero euocantes Agrippam: habitationẽ illi in Tyberiada conſtituunt:& aliquantum æris per ſingulos dies: quod ad victum eius ſubminiſtraretur dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perſeuerat licet etiam ipſa quæ darentur ſufficientia non fuiſſent. Nam cum aliquo die per uinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ:Agrippa impatiens exprobrationis abſceſſit:atque inde perrexit ad Flaccum uirum conſularem cum quo Romæ amicitiam non paruam induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ diſpenſabat. Cunque ſuſceptus eſſet a Flacco:apud eum interim degebat. Retinuit etiam ibi Flaccus Ariſtobulum fratrem Agrippæ:ſed ſimulate diuerſum: haud ſane per hoc in aliquo præpediebantur quo minus amicitiam conſulis honoremque mererentur. Sed non tamen Ariſtobulus aduerſando ceſſabat:donec eum Flacco quoque reddidiſſet inuiſum:huiuſmodi cauſam offenſionis inueniens. Damaſceni cum Sydoniis pro militibus certamen exercebant. Cunq; inter eos Flaccus auditurus foret:illi cognoſcentes Agrippam:quod apud eum plurimum poſſet:rogabant:ut eorum partis fautor exiſteret argentum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia ſtudioſe gerebat: q⁹ Damaſcenis ſuffragaretur auxilium. Ariſtobulus autem:non enim eum latuit pecuniarum quæ fuerat facta promiſſio:cauſam deportat ad Flaccum. Quæ cũ fieret examinatione manifeſtiora ſua gratia repellit Agrippam. Ille autem extrema penuria circunſeptus ad Ptolomaidam pgit:atq; ibi neceſſitate rei familiaris ſtrictus:conſilium capit in Italiam nauigandi. Sed cum eum ſumptuum p⁹hiberet inopia:Marſiã libertum ſuum rogabat ut ei ĩ tãto molimine adiutor exiſteret:ab aliquibus pecunias mutuando:& Marſias primum quendam Beronices matris Agrippæ libertũ:ſed igne teſtamenti eius:factum ditionis Antoniæ:poſtulat:ut ei aliquas pecunias daret ſcriptura & fide mediante. Ille uero querebatur de Agrippa pro cuiuſdam fraude pecuniæ:& compellit Marſiam:ſub cautione dare milium atticarum facereq; ut duo milia minus quingentos acciperet. Ille porro cõceſſit: quia non erat aliud quod egiſſet. Sumpta itaq; pecunia Agrippa Anthedonam uenit & reperiens nauem tunc propoſitum peragebat. Hoc agnoſcens Herẽnius Capito:Ianniæ curator milites mittit ab ut eo argenti. xxx. miriadas exigerent:quæ Romæ theſauris Cæſaris debebãtur Quinq; uenientes: Agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uero facturum ſe quod uidebatur aſſimulans:nocte alexandriam profugit:ubi alexandrum deprecatur alabarthum:ut ei. xx. myriadas mutuas largiretur. At ipſe quidem ſibi daturum ſe non promiſit:Cypridi autem ſimilia poſtulanti non abnuit:ob ſtupeſcens ſtudium dilectionis eius erga proprium uirum:& q⁹ eam uidebat honeſtatis cuncto genere decoratam. Alexander igitur quinque illis talenta in alexandria mutuatur: promittens:ut cum inde archæam ueniret: ibi reliquum daret: timens agrippam: quod eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens: ipſa cum filiis in Iudæam reuertitur. Agrippa uero puteolis appulſus: epiſtolam ad Tyberium Cæſarem ſcribit: qui

tunc Capreis agebat:præſentiam ſuam ſignificãs:ut dignus fieret uultui Cæſaris apparere:quo conti nentiam ab eo mereretur. Petebat ergo:ut ei Capreas uenire concederet. Tyberius autem nihil ſtila tione producens clementer illi & humane reſcripſit: inter alia quoque ſe gaudere ſignificans illum ad ſe ſoſpitem repedare. Cunq; ille Capreas adueniſſet: nihil min⁹ ei Cæſar alacritatis exhibuit:quã per litteras oſtenderat. Nam & amplexatus eſt eum: & magnifica hoſpitalitate ſuſcepit. Sed poſtero die allatis litteris ab Herennio Capitone:in quibus ſignificabatur:q; Agrippa.xxx.myriadas debens ſoluendo non adeſſet:& ob id tempore quo ſe ſpoponderat rediturum profugit exactores deuitans animus Cæſaris immutatus eſt. Nam cum illam legiſſet epiſtolam:indignatione commotus:ingreſ ſum ad ſe interdixit:donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaquã ex Cæſaris indignati one commotus:Antoniam deprecabatur Germanici matrem: & Gaii:qui poſtea Cæſar effectus eſt: ut ei.xxx.myriadas mutuas impartiretur: ne ab amicitia Tyberii decidiſſet. Illa uero Beronices ma tris Agrippæ recordatione nam ſe hæ mulieres admodum diligebant: ſiquidẽ pariter Gaio lac præ buerant:pariterq; illum enutrierant:argentum quod poſtulat impartitur. Quod cum pro debito redidiſſet. Nullomodo poſt hæc ab amicitia Tyberii prohibet. Deinde Tyberius Cæſar eum ſuo ne poti coniunxit: iubens: ut ei in omnibus proceſſionibus adhæſiſſet. Agrippa uero:propter quod ab Antonia cum magna gratia fuiſſet exceptus: cœpit omni niſu agere: ut Gaium eius filium in omni bus accuraret:qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere Sa mareus:libertus Cæſaris:ab eo mutuatur:myriadas centum:ex quibus Antoniæ reſtituit quod debe bat:ex reliquo autem: Gaium amplius accurabat:unde apud eum maiorem adipiſcitur dignitatem. Per dies igitur Agrippa circa Gaium in melius procedente: quodam die ſermo fit de Tyberio. Cun que Agrippa ex affectu uota profunderet: ut celeriter defuncto Tyberio: Gaio daretur imperium: quem meliorem digniorẽq; in omnibus eſſe firmabat: inter auditores horum uerborum forte fuit quidam etiam Eutycheus Agrippæ libertus & auriga: & tunc quidem ſilentio quod audiuerat tradi dit:poſtea uero cum eum Agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus:& reuera aliqua ueſtimenta ſubtraxerat fugiens compræhenditur. Cunque ad Piſonem ducereturiqui tunc cuſtos fuerat ciuita tis:cauſam fugæ requiſitus:uerba quædam ſecreta Cæſari ſe nunciare dicit:eius munimini ſalutique pro futura. Proinde uinctum mandat ad Capreas. Tyberius autem more ſuo utens:habuit eum in uinculis cuſtoditum. Magnam enim ſollicitudinem pro ſemetipſo gerebat:ſuper quemlibet aut im peratorem cogitans aut tyrannum. Nam nequæ legationes facile ſuſcipiebat:neque ducum ſuorũ: uel curatorum:uel aliorum in cæteris conſtitutoꝝ officiis remotiones:uel profectiones celebrabat niſi forte:cum quiſquam in aliqua depræhenderetur offenſa. Alioquin nulli abeo dabatur niſi mor te ſucceſſio: nam uinctorum aliquas ſecretas denunciationes ſuſpectas habebat. Vnde cum amici cauſam huius diſpoſitionis inquirerent: reſpondiſſe fertur: legationem uinctorum ſe quidem ideo nec facile ſuſcipere: nec cito dimittere: nec cæteri uidentes alios facilius abſolutos: ex hoc plures ad ſe uenire incitarentur: & ſibi frequentia legatorum moleſtiam inquietudinis apportaret præ ſertim cum neceſſe eſſet etiam eis dona largiri. Magiſtratus autem ſemel datos ideo ſe iugiter per mittere dicebat illis quibus fuerint conceſſi quod intelligeret conſuli per hoc & præſtari ex magna parte ſubiectis. In natura nanque omnem adminiſtrationem hoc habere firmabat: ut circa opes ac quirendas faceret homines ſtudioſe feſtinare. Cum ſibi non ſe aliquis perennem in officio perma nere proſpexit:manifeſtum:q; omne gerat ſtudium:ut antequam arceatur officio:quam plurimum poſſit acquirat. Vnde quoque ad furta plurimi & rapinas concitantur. Si uero perſeueraturos ſe in adminiſtrationibus certo cognoſcant: licentia plurima conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furte uel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres ſucceſſiones dantur hominibus:nequaq; ſubiecti ſufficiunt: ducibus deprædantibus: quibus largitas non eſt temporis attributa quo repleti eſſent ſtudium omne lucrandi deponere. Exemplum etiam eis proferebat quendam uulneratum: ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimæ. Quem quidam tranſeuntium cum uidiſſet:mi ſeratus eſt eius calamitatem:ratuſque:q; imbecillitate nimia muſcas illas a ſe non poſſet abiicere:& opus haberet alterius beneficio: interrogauit eum cauſam cur ſibimetipſe non auxiliaretur:moleſti am repellendo muſcarum. Cum ille reſpondẽs amplius inquit mihi leſionis importas:ſi has præſen tes fugaueris: Iſte quidem iam repletæ ſanguine:non eo modo moleſtæ ſunt: quin etiam aliquan tulum remiſſius inſiſtunt:ſi uero his amotis aliæ famelicæ congregẽtur:ita illud uulnus inuadunt. ut etiam ſi intereant: non ualeant effugari. Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapi nas iudicum fatigatis conſulereſper hoc quod non crebro in adminiſtrationibus alios ſubſtitue ret:qui more muſcarum cum naturaliter ad lucra referentur tum etiam remotionis timore: am plius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Teſtificatur autem huic meo ſermoni quod huius eſſet naturæ Tyberius:ipſum eius opus inſpectum:quomodo quidem duobus &.xx.annis imperio actis: duos tantum diſpenſatores in Iudæam miſit: quorum illa gens gubernatione regeretur:gratum at que Pilatum:qui ei ſucceſſerat:nec in ſola Iudæa forte talis extitit:ſed etiam ĩ cæteris regionibus nõ aliter apparuit. Sed etiam uictorum examinationes ſe differre propterea dicebat:quia ſi condẽnati morerentur liberatio per hoc hominum malignorum imminentium illis adeſſet:cum uero ĩ cuſto

dia tenerentur maiorem illis ſicut meriti eſſent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſ modi cauſas etiam Eutychus auditus non fuerat: ſed retinebatur in uinculis. Tempore uero pro currēte:tyberius ex Capreis tuſculanum uenit:diſtans a Roma interuallo ſtadiorum cētum. Agrip pa uero rogabat Antoniam:ut ageret: quo Eutychi aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio. Hono rabilis quippe apud Tyberium habebatur Antonia & cognationis & dignitatis gratia: nam Druſi fratris eius extiterat:ſed etiam uirtute pudicitiæ. Aetate nanque uiridi uiduata permanſit:ſpemēs ſe cundi uiri coniugium:cum etiam ab Auguſto cuicunque nubere iuberetur: omnemque ſuam uitā liberam detrectionibus geſſit. Tyberio quoque beneficium grande præſtiterat: cum fuiſſent a Seia no inſidiæ præparate:amico uiri ſui: & potentiam magnam tunc habenteeo q multarum tunc mi litiarum ductor exiſteret & q in conſilium eius plures ex nobilitate concurrerent:libertorumque ſe ad eum magna manus addiderit:ſed & militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus per di es augmentum accedebat inſidiis: & pœnæ Seianus totum opus impleratniſi Antonia Seiani mali gnitate prudentior ſuam exercuiſſet in hac cauſa fiduciam. Nam eum cognouiſſet:quæ de Tyberio tractarentur:ſcribit ad eum omnia diligenter:& per Pallantem quendam ſeruorum ſuorum fideliſ ſimum litteras in Capreas deſtinat ad Tyberium. Ille autem inſinuata cognoſcens Seianum cum cō ſciis uniuerſis interremit: Antoniam autem licet etiam ante uenerabilem haberet:uenerabiliorem tamē ex eo habuit eiq in omnibus obediebat. Ab hac igit Tyberius rogatus ut exanimi daret Euty chum:ſiquidem inquit Tyberius mēdacium eſt: aduerſus Agrippam quod dicitur: meritum habe bit Eutychus dignumq ſibi ſupplicium:ſi uero in examine datus:quæ dicit uera clarueritin illum q cauſam examinari compellit omnis pœna reuertitur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia diceren tur magis inſtabat:deprecans examinatiōem cauſæ fieri. Antonia uero:non enim ualebat Agrippā contemnere:q erat uehemens in petendo:tempus oportunum inueniens: procedente etiam Gaio eius filio & Agrippa pro meridiano:iam quippe pranycho proceſſerant poſtulabat Tyberium:ut uo cato Eutycho:celebraretur examen. Tum ille:ſciunt inquit Antonia dii:quia non ex mea ſententia: ſed a te coactus geram:quicquid in hac cauſa fuerit geſtum. Hæc dicens:iubet Macronem q Seiano ſucceſſerat:ut adduceret eutychum. At ille ſine ulla dilatione cum eſſet adductus:cœpit eum Tyberi us percontari:quid nam dicendum haberet aduerſus eum: qui ei libertatis munus indulſerit. Tum ille:o domine inquit:uehebatur carruca Gaius & Agrippa cum illo:ego autem ante pedes eorum aſ ſidebam: & cum multi ſermones uerterentur:hoc etiam inter plura locutus eſt ad Gaium Agrippa. O ſi ueniat aliquando dies:quando iſto ſene defuncto: mundi tu ſuſcipias principatum: nihil enim Tyberius filius eius impediet: quod a te facere ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit & ego cum eo beatus efficiar. Tunc Tyberius credibilia quæ acta ſunt reputans:ſimul etia m quod iram ue terem reſeruaret Agrippæ:propter quod eum iuſſerat Tyberium ſuum filium:neporem Druſi freque tate ſuis conuentibus: & curare: quam iuſſionem Agrippa contempſerat:totumque de Gaio dedi derat:hunc inquit Macro uinciri facito. Sed Macro non ſatis intelligens:de quo illud uerius impe raret:nam nec ſperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: ſed interrogauit: ut certius quod iuberet agnoſceret. Cunque Cæſar in Hippodromo deambularet:peruenit ad Agrippam: eū que manu comprehendens:dixit. O Macro:hunc iuſſi:uinciri. Illo etiam tum inquirenti quem nā præciperet:Agrippam inquit. Et Agrippa ſubito perturbatus ad deprecationes conuertitur:comme morationem eius filii faciens:cum quo fuiſſet una nutritus:& Tyberi:cum quo pariter fuerat educa tus. Haud tamen proficiebat aliquid:ſed ducebatur oſtro ueſtitus in uinculis:& erat ardor magnus: nam æſtatis tempus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant uſi:cœpit ſiti uehementer incen di. Vnde quoq anxius factus: præter decus atq dignitatem cœpit cuncta reſpicere: unde poſſet ſitis inuenire remedium:conſpicienſque: quendam ex famulis Gaii Thaumaſtū nomine: aquam in uaſe portantem:petiuit bibere. Illo autem porrigente:ſuſcepit: atque auide bibit: & ſpero inquit o puer quod in bono tibi hæc effecta fuerit miniſtratio. Nam cum hæc effugero uincula:nullomodo tar dabo libertatem tibi a Gaio promereri qui mihi etiam uincto miniſterium præbuiſti:ſicut etiam an te nunquam neglexiſti:cum fuiſſem in dignitate conſtitutus. Neq enim hæc dicens mentitus eſt: ſed uiciſſitudinem ei meritam reddidit. Nam poſt modum rex effectus: Thaumaſto libertatem Gaio promeruit: curatoremque eum fecit ſuæ ſubſtantiæ: ſed etiam moriens filio ſuo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodem miniſtraturum officio dereliquit:atq in hoc honore ſenio grandæuus de fungitur. Et hæc quidem poſtea facta ſunt. Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatium:in qua dam arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis: qui ſimul fuerant uincti:& quodam alite conſi dente ſuper arborem in qua fuerat Agrippa reclinatus: quem bubonem romani uocant:quidem ex uinctis Germanus nomine contemplatus:iterrogauit milites:quiſnam eſſet ille:qui oſtro ueſtiretur & agnoſcens:q Agrippa uocaretur: genere autem eſſet Iudæus:ex his qui in illa gente primates ha berentur: petiuit conligatum ſibi militem: ut ad eum copiam acciperet accedendi:q uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur acceſſit & per interpretem:o iuuenis in quit: affligit quidem te repentina mutatio: magnam tibi fortunam calamitatis importans:ſed uerba tibi denunciabo:quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt. Scito ergo deos

tibi tam meæ patriæ quam huius loci teſtes inuoco: ex quorum prouidentia hæc nobis uincula peuenerunt: quod neq; cupidine ſallendi neq; uanum tibi gaudium afferre deſiderans: dicam: quæ dixero. Siquidem tales prænunciationes quæ non ualent ipſis operibus approbari: magis faciunt me roris augmentum quam ſi nihil uerborum illorum aduertas: ideoque iuſtum putaui hoc deorum præſagium nunciare. Impoſſibile nanq; eſt: non te confeſtim de his uinculis liberari: & ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere: ita ut inuidiam ab uniuerſis habeas: qui te nunc miſeranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te repperiet conſtitutum: diuitiaſq; plurimas: omniaq; quæ prima mortales dicunt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autem: quomodo cum iterum hunc alitem uideris: intra quinq; dies finem uitæ tibi uentuæ. Et hæc quidem tibi cuncta complentur: niſi uano hæc a numine diſponuntur: cui placuit prænunciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autem iniuſtum putaui ſi talia cognoſcens: te quoque ne cognoſceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictum eſſe meroribus: cū in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint: & omnem infœlicitatem in qua nunc detrahimur effugeris. Et germanus quidem talia prædicens: tantum riſum excitauit Agrippæ: quantum poſtea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ferens Agrippæ calamitatem: intercedere quidem pro eo apud Tyberium ſuſpectum eſſe cernebat: ad hæc etiam infructuoſum fore. Sane inuenti ſunt ei a Macrone milites tales: qui eum ſine diſtrictione ſeruarent. Adhibetur etiam talis centurio: qui illis præeſſet militibus: ſed etiam qui cum eo ligaretur talis inuentus eſt. Lauacra quotidiana concedebantur ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur aliaque omnia permittuntur: quibus ſollicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Sylas & ex libertis Matſias: & Stocheus cibos afferentes quos libenter habebat: aliamq; diligentiam quæ neceſſaria ſolet eſſe in rebus talibus exercebant: indumenta quoque deportantes: ſub oſtentu uendendi. Cum autem noctis adeſſet aduentus: ſtramina componebant: conſciis ſeruientibus militibus. Nam eis Macro commendans ante prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menſes ſex: quibus Agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autem reuerſus in Capreas: febrium ardore corripitur: & primum quidem mediocriter: ſed in peius egritudine procedēte contrariam de eo ſpem habebat Euodus amantiſſimus ei omnium libertorum. Is iuſſit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dicebat: ut cum eis loqueretur: antequam terminum uitæ ſuſciperet. Erant autem illi filii: non quidem proprii ſed adoptati: nam Druſus eius filius iam fuerat mortuus: cuius filius Tyberius fuerat adoptatus cognomēto Gemellus: & Gaius Germanici fratris filius: iam adoleſcētibus: & liberalibus apprime diſciplinis inſtitutus: qui etiam & populo honorabilis erat & carus propter Germanici patris eius uirtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat ſublimatus: propter manſuetudinem morum: & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipſe clarus eſſet: nō ſe tamen præferebat: ſed omnibus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolum apud populum: ſed etiam apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unuſquiſq; diuerſarū gentium: alius confabulationis gratia alter fide ac manſuetudine quā in eius moribus motibuſq; cernebat: ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuerſos expoſitus eſt: non ſicut aſſolet: ut principi placaretur: ficto dolore monſtrato: ſed uera cuncti triſtitia merebant. Nam eius mortem unuſquiſque propriam ſuam reputabat: ita eius mores eiuſque colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipſius amor cunctorum fauorque peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur: ita ut gloriam reputarent pro eo mori ſi ratio poſtularet quo ipſe ſuſciperet principatum. Sed tunc Tyberius euodo iuſſit: ut ſub ipſo diluculo infantulos illos adduceret. Ipſe autem diis primis ſupplicabat: ut ei ſignum manifeſtum oſtenderent quiſnam poſt eum in imperium ſuccederet: feſtinans quidem ut nepoti ſuo principatum relinqueret maiorem tamen credens ſua ſententia: ſuo quoq; conſilio diuinæ diſpenſationem prouidētiæ: ideo a diis ſibimet demonſtrari deſiderabat. Supplicanti deniq; illi omen tale monſtratur: ad illum uidelicet uēturum eſſe principatū: qui ad eū ſequēti die primus ex omnibus aduenīſſet. Hæc ille cognoſcens: mittit ad nepotis ſui pædagogum: iubens ut primo mane puerum ad ſe perduceret: putans illa re numinis ſupare ſniam. Sed deus ecōtra de impio decernebat. Illo igit talia cogitante: ecce dies illuxit: & iubens Euodo: ut quiſquis foris eēt infantulus: eum ad ſe primitus euocaret: illeq; egreſſus: Gaium ante tabernaculum reppit: nam Tyberius necdum aderat: ciborum acceptione tardatus. Ille aūt ignorans totū quod agebat: quidq; Tyberius cuperet: ueni inquit: uocat te pater. Et hoc dicto: eum in tabernaculum introduxit. Tyberius autem ut uidit Gaium: tum primum intellexit maieſtatis ſupernæ potētiam: & q̄ non ſit in hoīum poteſtate de imperii conſtitutione decernere. Tūc ille primum lamentatus eſt ſemetipſum quidem: q̄ eius conſilium fuerat infirmatum: & ei poteſtas ordinandi quem uellet ablata: Tyberium autem nepotem: quod non ſolum de imperio decidiſſet: ſed etiam ipſam ſalutem & uitam agere non illi ſine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatione futuram eſſe. Nam timore uel odio: ſuſpectum fieri Gaium rebatur: tam ex eo q̄ principatum accipere feſtinauerit: quam ex eo q̄ eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet: credens: quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc quidem in his malis erat Tyberius: ex illo euentu

augurii:quod ei præſagum fuerat:eo q̃ eius nepos amiſiſſet imperium. Vnde multum anxius:ſe quoq; culpabat:q̃ illud augurium poſtulaſſet accipere:& q̃ cum liceret de hac uita meroribus liber abſcedere ignoratione futurorum:per ſuam ipſius imprudentiam factum eſſe:ut cum infœlicitate magna:& magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet ualde turbatus:quod imperiũ ad quos nollet cernebat eſſe uẽturum pugnauit cum animo ſuo:ut huiuſmodi uerba loqueretur ad Gaium. O fili inquit cum habeam propinquiorem Tyberium:tamen tibi ex mea ſententia deorumq; decreto: imperii contribuo poteſtatem. Rogo autem te:ut nihil aduerſus aliquem recorderis:qui mihi in principatu adminiſter extiterit:uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem:ne aliquem leedas propter me:qui te ad tantam ſublimo magnitudinem dignitatis:neque circa Tyberium minus aliquid charitatis exhibeas:q̃ te & cognationi debere cognoſcis:& mihi:qui tibi tantorum bonorum auctor exiſto:ut dignam uicißitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas:& ſimul Tyberium cures:ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas:& munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras:cum tibi eum feceris adiunctum. Nam ſolitarius quiſque amplius patet periculis maxime cum in tanta rerum celſitudine quiſquam fuerit conſtitutus:ad hæc quoq; quia nec dii impunitum quicquam reliquunt:quod contra fas aut ius:aut contra fœdus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem Tyberius loquebatur. Gaius autem & ſi ficta locutum Tyberium ſenſerat:& ipſe longe aliter in animo gerebat:tamẽ pro tempore benigne reſpondit:& facturum ſe omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens:& Tyberium extinxit:& ipſe non poſt multum tempus inſidiis interẽptus eſt. Sed hæc poſtea. Tunc autem Tyberius Gaium ſucceſſorem in principatu pronuncians:paucis diebus aduiuens uita defungitur. Imperauit autem dies.iii.menſes.vi.annos.ii.&.xx. Gaius autẽ quartus romanorum efficitur imperator. At romani audientes Tyberii mortem:hilares agere cœperunt:proſpero letificati nuncio:non tamen ad credendum:uel exercendum gaudium fiduciam gerebant:non quia fore nollent:nam multis ſuis pecuniis comparare diligerẽt:illum nuncium uerum eſſe ſed timuere:ne ſi falſo nuncio concitati:gaudia ſua proderent:ab illo cogniti perirent:quod eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat. Nam erat importabilis: in ira:irreuocabilis ad quicquid perpetrãdum cupiditas impuliſſet:& ſine ratione quoque Iudæorum occiſionem inueniens:in omnibus quæ facienda decernebat aſper agreſtiſque conſtabat. Ob hæc illi mortem eius audientes ſuam leticiam manifeſtare uerebantur. Interea Marſias Agrippæ bonum deportans nuncium:cum in balneo repetiſſet:iam egrediẽti noto ei ſigno dato:Hebræaq; lingua locutus:mortuus ẽ inquit leo. At ille uerbum intelligẽs:gaudio cœpit extolli. Tibi inquit ſup omnia pro hoc etiam bono nuntio gratiæ abundantes repoſitæ ſunt : tantum ut uera ſint quæ dicuntur. Tunc centurio qui Agrippæ cuſtodiendo præerat:intendens tam feſtinationem Marſiæ qui aduenerat:quam gaudium Agrippæ quod ex eius uerbis illi contigerat:ratus nouitatem quandam ſignificatam : interrogabat eos quid uellet ille ſermo qui fuiſſet allatus. Illi tanti ſper ſecretum auferre trepidabant:ſed dum urgeret:nihil heſitans indicauit Agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum illo ſermone præcipiens q̃ etiam proſperitatem ex hoc Agrippæ cernebat conuiuium ponit. Eis epulantibus:potuque indulgentiore procedente : uenit quidam dicens:uiuere Tyberium:& intra paucos dies in ciuitatem uenturum. Tunc centurio aſpere ualde illo ſermone turbatus:propter quod cernebat morte digna quæ geſſerat:q̃ morte Cæſaris audita:cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit : ex lecto ponit Agrippam. Tu inquit fallere feſtinaſti:mortem imperatoris falſo denuncians:ſed ſcito hunc ſermonem pœna tui capitis expiãdum. Hæc dicens:confeſtim ligari iubet agrippam:& conſtringi arctiore cuſtodia. Et nocte quidẽ illa agrippa in malis fuerat conſtitutus : ſequenti uero die per omnem ciuitatem de morte Tyberii ſermo firmatur:& iam iamq; homines illum ſermonem confidenter ac publice proferebant. A Gaio quoq; deſtinantur epiſtolæ:una quidem ad ſenatum:mortem Tyberii nuncians:altera uero ad piſonem cuſtodem tunc temporis ciuitatis:ĩ qua iubebat agrippam ex militum auferri cuſtodia: & ad domum tranſferri in qua primitus habitabat:antequam haberetur in uinculis:& ibi tunc interĩ erat in remiſſiori cuſtodia. Sed Gaius poſtquam romam uenit:Tyberii corpus ſecum adducens : iuſta ei ſecundum morem patrium opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam uero cum ipſa die cuperet abſoluere:Antonia prohibuit:non odio aliquo circa uinctum:ſed opinioni conſulens Gaii:ne putaretur mortem Tyberii gratanter accipere ſi eum tam celeriter abſoluiſſet quem:ille euinxerat. Verũtamen non multis diebus prætereuntibus: eum accerſiuit in domum tondiq; præcepit : & ueſtibus cultuq; mutato:diadema capiti eius impoſuit & regem confirmauit Tetrarchiæ Philippi : donãs ei etiam lyſaniæ alteram Tetrarchiam. Pro catena uero ferrea quam gerebat auream ei parem ponderе condonauit. Magiſtrum autem equitum in iudea conſtitutorum maxillum deſtinat. Verum ſecũdo anno Gaii Cæſaris agrippa poſtulat : ut nauigare permitteretur ad propria : quo prouinciam ſibi commiſſam : & aliqua neceſſaria certo diſpenſans moderamine : reuertatur. Et permittente imperatore uenit in patriam : & præter ſpem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo & in hoc cunctis apparebat:quantam habebat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiam hæſitabant comparantes penuriam hominis in quam tempore priori deuenerat : & proſperitatẽ

præſentem qua fuerat ſublimatus. Plærique etiam beatificabant hoiem: q̃ non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alii ẽt pene incredibilia putabãt: licet ſuis intuerentur obtutibus. Tantaq; qppe in Agrippa rerum mutatio cernebatur: ut quorũdam mentes uerterentur in dubium.

Qualiter Herodes Tetrarcha ueniens Romam: accuſatus fuerit ab Agrippa: & in exilium miſſus cum Herodiade. CAP. XVI.

Herodias autem ſoror Agrippæ quæ Herodi iuncta fuerat: Tetrarcha enim erat iſte Galilææ prouinciæ & trans Iordanem: poteſtatem fratris ex inuidia non ferebat: q̃ eum in maiori dignitate cerneret q̃ maritimum: & q̃ de prouincia quidem cum fuga diſceſſerit: debitum non ualens abſoluere: reuerſus aũt eſſet cum ampliſſima dignitate. Contriſtabatur igitur grauiterq; portabat: tantam mutationem fratris: maxime autem quando eum intuebatur cum regalibus inſigniis incedentem: atq; hincinde circunſerte multitudine populorum: infœlicitatem ſuæ tolerabat inuidiæ. Sed uiri animum concitabat: exhortando: ut Romã nauigaret: ſimilemque ſibi dignitatem imploraret a Cæſare: intolerabilem nãque ſibimetipſi uitam eſſe firmabat: ſi agrippa filius Ariſtobuli: qui culpatus a patre: mori meruerit: inopia magna compreſſus: ita ut aliter nõ poſſet euadere creditores niſi nauigatione diffugeret: atque hoc modo patria decedens: cum regali fuiſſet dignitate reuerſus: ipſe uero cum eſſet filius regis: & frater eius qui Tetrarchiam illam ante poſſederat: unde magis ei cognationis iure deberetur: ſederet in humilitate: priuatæ degens uitæ. Quod ſi antea nihil herodem contriſtabat: q̃ minorem honorem parentæ proprio poſſideret: ſalutem tunc excitari deberet conſanguinei tam præclariſſima dignitate: neq; ſe pati debere: ſuperari ab eo: cui pecunia ſua ſubuentum eſt: confuſionique debere deputare ut ille præiret honoribus: qui anteriori tempore ſua ſuſtentabatur miſericordia. Verum Romã inquit pergamus: nec labori parcentes: nec ſumptibus: non enim pro auro re peritura debemus prohiberi: ne ad honores ualeamus ampliores aſcendere: ſed omne quicquid nobis eſt expendamus: ut regnum ualeas adipiſci. Ille uero repugnabat ocium diligens & quietem: & moleſtiam Romæ declinans: moliebatur eã ratione deplacare. At illa quanto uidebat eum quieſcere cupientem: tanto amplius inſtabat: iubens ne aliquid agendum prætermitteret: quo poſſet regnum a Cæſare promereri. His igitur illa nullo modo ceſſabat donec ſæpius fatigando: in eum ſuam fecit tranſire ſententiam. Ille igitur præparãs opulenter uniuerſa: & nihil ſumptibus parcens: nauigat Romam: ſimul ſecum Herodiadem adducens. Agrippa uero intentionem eorum intelligens: uel qualiter præparabantur attendens etiam: ipſe ſeipſum præparabat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret: mittit etiam ipſe Romam quẽdam de libertis ſuis nomine Fortunatum: plurima Cæſari munera deportantem: & epiſtolam aduerſus Herodem. Ipſum etiam inſtruit: quæ ore proprio Gaium edoceret oportunitate reperta. Qui cum ſubſecutus eſſet Herodem: epiſtolas Cæſari reddidit. Nam ſimul in Dicæarcheam uenientes: Gaium apud Baias non inueniunt: quæ ciuitas eſt parua campaniæ. v. ſtadiorum interuallo diſtans a Dicearchea. Habitacula quoque ibi imperialia opulenter conſtructa ſunt opibus diuerſorum per tempora principum magnifice perornata. Lauacra calida ille locus exhibet: aquis ex terra ultro manantibus: aptis ſaluti corporum: quæ ibi lauari contigerit. Gaius autem mox ut Herodem ſuſcepit & primum ſermonem cum eo commiſcuit: confeſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas: quibus acculationes continebantur Herodis. Acculationes erant huiuſmodi: conſilium habuiſſe Herodem cum Seiano aduerſus Tyberium: & cum artabano Partho aduerſus Gaium. Probamentum autem huius rei dicebatur: haberet Herodes conſtructionem immenſam armorum. quæ. lxx. milibus pugnatorum ſufficiſſet: hanc in armamentario Herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus Gaius percontatur Herodem: ſi uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uero cum aliter dicere non poſſet: ne ueritate conuinceretur: reſpondit eſſe arma. Tunc Cæſar ueram credens acculationem tetrarchiam eius abſtulit: & agrippæ regnum coniunxit: ſed etiam omnes eius opes ſimiliter agrippæ cõtribuit: ipſum autem æterno condemnauit exilio: habitaculum illi conſtituens in lugdunenſi galliæ ciuitate. Cognoſcens uero Herodiadem agrippæ eſſe ſororem: opes & alia quæcunque propria eſſe probarentur ei reſtituit: arbitrans in conſilio uiri conſciam non fuiſſe tutabatur enim eam q̃ ſororem agrippæ cognouerat. At illa: tu quidem inquit imperator magnifice ſatis ſicut dignitate tua decebat hæc mihi largiris: uerum ego tuo uti non poſſum beneficio: tuiſq; muneribus propter dilectionem qua marito meo conſtringor: cui ſocia in proſperitatibus exiſtens: iuſtum non exiſtimo: ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne ſuſcipiens: ſtatim eã cum herode miſit in exilium: eiuſque ſubſtantiam agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia quam circa fratrem gerebat: & Herodi ob id q̃ muliebres orationes & uanitates aduertit: tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum eſt. Gaius autem primo quidem ac ſequenti anno magnifice rebus utebatur: & mediocrem ſemet exhibens: fauor illi per dies tam apud Romãos: q̃ apud cæteros ſubiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore magnitudine dignitatis: humanũ perdidit intellectum: & ſeſe uolebat diuinitate quæ uera eſt honorari.

Seditio Iudæoꝝ & gentiliũ in Alexandria cõstitutoꝝ & legatio utrorũq; ad Gaiũ. CAP. XVII.

ILlo tpe cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudæos ibidem habitantes: atq; paganos: terni ex unaquaq; parte legati nituntur ad Gaium.

Accusatio iudæorum ab Appione legato partis alexádrinoꝝ propter quod statuam Cæsaris non haberent. CAP. XVIII.

ERat uero inter alexandrinoꝝ legatos unus: appio noīe: qui Iudæos plurimum blasphemabat: multa quidem & alia dicens: illud autem eos præ cæteris accusabat: quoniam Cæsaris honores haberent oīno contẽptui. Nam Romano Imperio subiectos: templa Gaio fundare altera constituere: atq; alia sicut diis celebrare firmaret: a solis iudæis duci proclamat ingloriũ: debere quoq; istos simulacris honorare Cæsarẽ: nomẽq; eius habere iurabile. Hæc igitur appione: & alia huiusmodi durissima prolocuto: quibus eum in superbiam eleuari posse censebat. Philo econtra suscepit: qui erat legationi iudæoꝝ uir in oībus utiq; magnæ gloriæ: nam Alexandri alabarchæ germanus extabat philosophiæ quoq; non expers: idoneus etiam de sensare causas: & porare q̃cũq; accusationibus subiacebãt. Ad hũc ex secretario Gaius iubet excludi: absentemq; fieri. Nam indignatione succensus est: ut crederetur aliquid sæuissimum perpetrare. Tũ Philo egrediens e secretario dixit ad iudæos qui forte circa illum fuerant: ut aīo confidentes existerent: neq; Gaii furore terrerẽtur: nam prope esset ut ipsis operibus deum repugnare clarescceret.

Qualiter iratus Gaius: mittit Petronium ducẽ ad Syriam cum huiusmodi mandatis: ut congregata manu pugnaret cum iudæis: si nollent eius: suscipere simulachrum. CAP. XIX.

INterea Gaius grauiter ferens: q̃ in tanto despectu apud Iudæos solos existeret legatum in Syriam mittit Petroniũ: successorem Vitellio: iubens ut cum numerosa manu iudæã inuaderet: & siquidem sponte susciperent eius simulacrum: erigeret ut in templo dei: si uero resistere molirentur pugnando superans: idipsum incũctanter efficeret atq; ita Petronius in Syriam decreta Cæsaris exigens pergebat: ut mandatis Cæsaris minister existeret. Cũq; auxilia plurima quanto potuit congregaret dualiq; Romanæ militiæ legiones assumeret: Ptolomaidam uenit ibiq; hibernia peragens: ut primo ueris tpe prælium posset agere cum iudæis: inde quoq; consilium suum Cæsari per litteras intimauit. Ille aũt laudabat eius sniam: iubens ut nullo modo prætermitteret: & si minus obedientes essent: prælium iudæis intentius importaret. Interea iudæoꝝ multa milia ueniunt ad petroniũ in Ptolomaidã deꝑcantes: ne ad solutionem: & ad transgressionẽ paternæ legis cogerentur. Si aũt modis oībus statuisset simulacrum in hierosolymã inferre: ibiq; constituere: semetipsos primitus si placeret interimi postulabant. Neq; n. possumus inquiunt quoad uiuimus rem istam admittere: quæ nobis ne fieret interdicta est: ab eo legislatore: cuius autoritatẽ non ualemus oīno contẽnere: neq; illas constitutiones paruipẽdere possumus: quos proaui maioresq; nostri utq; ad suum interitum seruare. Petronius aũt respondit. Si in primis essem: ut meis uterer ad agendum quod oporteret consiliis: iusta uobis ad me hæc esset oratio: nũc autem Cæsare iubente: incubunt mihi multa necessitas: eius decreta complẽdi: ne si contẽpsero: aliud periculum maius incurram. Tunc iudæi: quoniã inquiunt ita sapis o Petroni: ut transgredi Cæsaris mandata non audeas: neq; nos legis diuinæ p̃cepta transgredimur: qui uirtute maioꝝ nostroꝝ & laboribus instituti: nunc usq; sine transgressione uiuimus: neq; in tantam ausi fuerimus nos p̃cipitare neq; iam: ut quæ a deo interdicta sunt fecerimus: uel aliquibus bonis illecti: uel metu mortis adacti: sed fixum aīo tenemus. ut pro seruatione legis nostræ cũcta pericula subeamus: spẽ gerentes: fortissimã deum nobis auxiliaturũ ī p̃sentia: & mercedẽ postea redditurum: si pro eius cultura fuerimus aliqua mala ppessi. Si uero uoluerimus tibi obedire: non solum infamiã debilitatis incurrimus q̃ timore trãsgressores legis efficimur: uerũetiam imaniter offendimus deũ: qui ẽt te iudice multo antiquior tpe censetur esse q̃ Gaius. Tunc Petronius considerans ex uerbis eoꝝ immutabile firmũq; propositum & sine pugna nõ posse gaii p̃cepta perficere in eius erigẽdo simulacro: nec sine multa cæde negociũ illud euadere: assumens oẽs amicos: & cuncta sua seruitia: in Tyberiadẽ pergit uolens iudæorũ & cõstituta cognoscere uel cuiusmodi essent: uel qualibet ordinibus haberent. Iudæi uero magnum quidem sibi ex bello romanoꝝ cernebant imminere periculũ: sed magis iudicabant subigi: q̃ imperii efficerentur in deũ. Multa itaq; milia Petronio in occursum ueniunt ad Tyberiadẽ undiq; confluentes & supplicationibus utebant nec cogerentur ad talia: neq; pollueret ciuitas erectione simulacri. Ad hæc Petronius: & pugnabitis inqt contra Cæsarẽ: neq; illius potẽtiam neq; uestrã reputantes infirmitatẽ. At illi: minime nos inquiunt pugnare disponimus: uerũetiam sumus mori ante parati: q̃ legis nostræ mandata soluamus. Simulq; in faciẽ prostrati: perimi se paratos esse firmabãt. Et hæc quidẽ p dies. xl. gerebant: culturã quoq; terræ negligẽtes: cum maxime tps exigeret. Nam iam ea pars ãni uertebatur: quãdo solẽt semina terræ mandari: tantus quippe eos fauor moriendi accẽderat ne simulacrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habẽtibus: Aristobulus agrippæ regis frater: & Elicias maior: & alii quoq; optimi uiri ex eadem ipsa familia: & plures de primatibus ad Petronium uenere deprecantes ut bene de negocio præsenti consuleret: neq; de tantæ multitudinis

perditione cogitant: quin potius ſcribendum Gaio decernere: ſignificans immobilem aium iudæoꝝ neq; eos conſtitutionẽ ſimulacri uelle ſuſcipere: oẽm quoq; culturam terræ negligere: ſed in occaſum ſuum ueniſſe: & pugnare quidem nec uelle nec poſſe: mori tamen incunctãter paratos: antequã tranſgreſſores ſuæ legis exiſterent: debere igitur conſuli: ne in aliud intenta multitudine: terra inculta remaneat: & poſtea per inopiam latrocinia perpetrarentur. Fortaſſis enim poſſit Gaius Tyberius emoliri: & nihil crudele decernere: neq; alia diſponere quibus ad ſeditionem populus excitetur. Et ariſtobulus quidem: aliiq; qui cum illo erant: talibus Petronium deprecantur. Petronius uero inſtãte ariſtobulo & cæteris: uidens quoniam non pro rebus minimis ſupplicant: uidens etiam Iudæoꝝ conſtantiam ſenſum quoq; ratus: ut multa milia hominum per ipſum darentur in mortem: ſi uellet Gaii furiæ miniſtrare: ſimul etiam ſe deum offenſurũ: & cũ peſſimis poſtea ſpeciebus aduiuere: multo melius iudicat: ut ſcriberet Gaio: aut eius animum mitigãs: ut nihil per eum iniquum contingeret: aut ſi forſitan indignationem cõmoueretur q̃ eius minime mãdata compleuerit & aduerſus eũ aliquid mali decerneret: bene contentum eſſe iudicabat pro meliore cauſa: & pro tanta hominum multitudine ſubire diſcrimẽ. Conuocãs igitur in Tyberiadẽ magnã multitudinẽ iudæoꝝ: nã multa milia illuc fuerant congregata: & conſtituens in circuitu cunctas militias & turmas: riſus eſt primo non ſuam: ſed Cæſaris proferre ſententiam dicens: timere ſe iracundiam Gaii: proinde acceſſurum ad perficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere ſe firmabat: qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus: ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror inquit iuſtum eſſe ut ſalutem honorẽq; meum non pro uobis qui tam plures eſtis impendam: nec permittam: ut p me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluãtur: neq; adeo dignitatem tẽpli dei contẽnere: ut per poteſtates principum: iniuriæ ueſtris religionibus ingerantur: ſed ſcribam ad Gaium ueſtras illi uoluntates intimans quantum poſſum cauſam adiuuans: & ueſtrum in bono propoſitum: & ſpero quia aderit deus: cuius poteſtas potior eſt omni humano molimine: humanaq; uirtute: potens eſt enim: & uos in conſeruatione legis ueſtræ protegere: & me tutari: ut nec ab ipſis etiam excidam humanis honoribus: q; ſi etiam exaſperetur forſitan Gaius: ut iram ſuam in me uellet effundere: ſumam omne periculum: oẽm miſeriam: quæcũq; corpori poſſit infligi: ne uos tantos pro rebus optimis pereuntes in tuear. Ite igitur uniuſquiſq; ueſtrum ad opus proprium: & terræ ueſtræ culturam impendite: ego uero Romam litteras deſtinabo: & oĩa pro uobis: tam per me q̃ per amicos: quæ rei conueniant agere non omittam. Hæc dicens: iudæorum dimitti congregationem iubet ut culturæ terræ diligẽtiam exhiberent. Omnes aũt nobiles populos alloquio adhortabatur ut ſpem meliorem gererent. Et ille quidem hoc modo multitudinem letificare feſtinabat. Deus aũt ſuam manifeſtauit repente p̃ſentiam & adiutorium ſuum in oĩbus fore Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit: confeſtim ingens deſcendit pluuia præter ſpem oĩum nam illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna claruerat: nullumq; ſignum pluuiæ in cælo fuerat uiſum: ſed etiam oĩs annus magna fuerat ariditate ſiccatus: ita ut deſperatio fuiſſet exorta: non ſolum pluuiæ: ſed etiam ſi unquã poſſet cœlum tectum nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter conſuetudinem tanta inundatio uenit aquarum: ut Iudæis ſpes magna fecit in nullo fruſtratum iri Petronium pro eoꝝ negocio laborantem. Petronius autem amplius obſtupuerat: uidens manifeſtiſſime deum Iudæoꝝ ſe conſolatorem oſtendere: & multũ ſuã declaraſſe ſententiam: ita ut nec illi forte contradicere ualerent: quibus religioni noſtræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Gaium poſtulans: ne tanta milia hominum contemneret: quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli: perire quoq; tanta tributa quæ ab illa gente darentur: memoriam etiam non bonam Romani nominis in poſteriora tẽpora relinqui: ſuper hoc quoq; uirtutem diuinam Iudæis præbere præſidium. Nam probatum eſſe firmabat pro Iudæis euidenter inditium. Et Petronius quidẽ huiuſmodi litteras deſtinauit: Agrippa uero rex iam. n. tunc Romæ fuerat amplius in amicitia Gaii gratiaq; creſcebat. Et forte quãdam die epulum præparauerat Cæſari: ubi magnam impenderat diligentiam: ut omnium in cibis elegantiam uinceret: oẽſq; ſuauitates: & delicias ſtudioſius prouideret ita ut non ſolum cæteros anteiret ad inuentionibus epularum: ſed nec ipſe Gaius multum cupiens ei poſſet æquari. Tunc Gaius ad modum admiratus tam ingenium eius q̃ magnificentiam animi: q; ſuper uirtutem ſuam ſumptus expẽderet ut ſibi placeret: uoluit munificentiam Agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate ac uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur: & primum inquit quam tibi honorificentiam exhibui pro beniuolentia & fauore q̃ circa me ſemper habuiſti: ut etiam apud Tyberium periculum ingens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum: & nos amore ſuperantem: indecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaque quod antea minus feci: modo perficere: & tantas tibi munerum copias attribuere: ut magnum nomen tuis opibus: & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat: exiſtimans q; poſſet aliquos reditus ſibi denodare: uel ciuitates exhibere. Ille autem quãuis præparatum haberet: quod petere cupiebat: timens uero: ſuam noluit aperire ſententiam: ſed confeſtim reſpondit Gaio: quia neque primo lucro: ſed eius gratia delectatus: ut contra Tyberii præceptum ſtudium accurationis ei impenderet: neque modo ſe aliquid agere intentione lucri: ſed ſola eius gratia ſemper fuiſſe contentum: nam & multa ſibi

ab eo & maiora fuiſſe donata:quæ ſi tua inquit uirtute tuaq; potentia minora ſunt: meo tamen hoc eſt accipientis merito & dignitate mea:multum conſtat eſſe maiora. Gaius autem obſtupeſcẽs eius continentiam magis inſtabat: ut diceret quod ſibi cuperet donari. Ille quomodo inquiro domine magnanimitate himia dignum me muneribus tuis exiſtimas: poſtulem: nihil quidem quod ad diuitias opeſque pertineat:nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidiſti: ſed illud peto:quod tibi & opinionem pietatis efficiat:& diuinitatis mereatur auxilium:una etiã mihi gloria fuerit apud audientes:q; nihil a te petierim:ad uſus pertinens temporalium rerum. Poſtulo igitur ut erectionem ſtatuæ quam in in tẽplo Iudæorum faciendam petronio præcepiſti:ultra no lis effici. Et ille quidem licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectum quod petebatur iudicaret Cæſar:nihil aliud niſi mortem adferret illa petitio:ergo quãuis periculoſum eſſe cenſeret:tamen contemptus aliis ſibi neceſſariis:& utilibus:illud a Cæſare poſtulauit. Gaius autem: tũ ab eo q; ab agrippa taliter fuerat accuratus: quia idignũ exiſtimabat mendax coram tantis arbitris apparere ante quos alacriter compellabat agrippam:quod uellet expetere:paululũ ſui pœnitens: mox uero uirtutẽ agrippæ miratus: q; ſuum regnum non redditibus non pecuniis non alio quocunque munere amplificare cupiuerit:ſed pro conſeruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit:conceſſit:ac ſcribit ad Petronium: laudans quidem eum: q; exercitus ãſtruxerit: pugnareq; cum Iudæis fuerit præparatus:& omni niſu laborauerit iniuncta perficere. Verum ſtatuã inquit:ſi te contigerit erexiſſe:ut conſtituta eſt perſeueret:ſi uero necdum erecta eſt:nihil ultra fatigãdum exercitum:& auxilia dimittenda:teipſum uero ad ea quæ miſſus es curanda cõuenit proficiſci: nam ultra iam opus non habeo ut erigatur ſtatua. Hoc enim agrippæ gratiæ conceſſum eſſe uolo: uiro honorabili mihi ſemper:ſed nunc amplius honorãdo. Et Gaius quidem talia ſcribit Petronio antequam ſeditio maior oriretur. Nam ita iam mentes oĩum tumebant:atq; talia uoluntatum: eoq; indicia monſtrabantur:ut ſi forte contrarius nuncius adueniret: parati eſſent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Gaii amicus erat obnoxius turpitudini:alienus bono conſilio: & in omnibus quæ facienda decerneret:ita magis pertinax ad implendum:moderari ſe nullomodo ſciens:ſed beatitudinem iudicans:ſi omne quod ſibi eſſet uoluptati perficeret. Poſtea ſcribit Petronio huiuſmodi uerba. Quomodo inquit dona quæ tibi Iudæi dederet:meliora iudicas: q̃ mea complere præcepta: & cuncta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere:mea mandata contemnens: iubeo tui temetipſum iudicem fieri:& eligere quid debeas pati qui me ad tantam iracundiam concitaſti: ut exemplum efficiare cunctis & præſentibus & futuris q; nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem Petronio:non tamen ipſo uiuente perducitur. Petronius autem tardius eam aliquanto ſuſcepit: remoratis nauigio portitoribus: intãtum ut etiam ante hanc epiſtolam alias:petronius litteras accepiſſet in quibus de morte Cæſaris certior redderetur. Non enim obliuiſci poterat deus tantorum periculoꝝ:quæ Petronius cum alacritate magna ſubierat:ut Iudæis in honore eius religionis gratiam præſtitiſſet:& Gaium de medio auferens:mercedẽ illi dignam pro illius impietate reſtituit cooperatus eſt autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata eſt:tam Romæ:quam in uno quoq; regno:ut dei gratia ſuper eum euidens appareret. Romæ quoq; ſenatorii ordinis & quotquot dignitatibus eminebãt:tam uirtutis merito:q̃ odio Gaii:quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant:circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem eſt:non poſt multum temporis quam fuerat epiſtola ſcripta Petronii:in qua eũ morte damnauerat. Cauſam autẽ per quam extinctus eſt:& totum ordinem inſidiarum: narrabo procedente ſermone. Petronio uero primo uenit epiſtola:mortẽ indicans Gaii:poſt aliquantum uero temporis ea in qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit pro honore quẽ exhibuit templo dei:& pro adiutorio quod Iudæis præſtitit:ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Peſtis quæ contigit Iudæis in Babylonia cõſtitutis p Aſineũ & Amileũ fratres. CAP. XX.

Contigit etiam per id tempus Iudæis illis qui in Meſopotamia & Babylonia habitabãt ualde magna calamitas:ubi quoq; multa cædes accidit: quanta nunquam ante refertur in hiſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluam: ut cauſas ipſas ex quibus pronenit inſinuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas:admodum populoſa: habens circa ſe plurimam ſecundamq; regionem:quæ cum aliis plurimum bonis tum etiam hominibus referta eſt:hoſtibus quoq; ipſa dicitur inadibilis. Nam eam Eufrates undique circunueniẽs: in medio continet uniuerſam. Ad hæc etiam mœnibus eſt munita firmiſſimis. Eſt autem alia ciuitas:cuius Niſibis uocabulum eſt:circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa: unde Iudæi quoq; natura confidentes locorum:cenſum quem ſolent in honore dei tribuere:ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebãt. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere:nam eis ueluti pœnore uel promunctorio munitiſſimo ſecurius utebantur: hinc autem in hieroſolymam cum tempus expeteret pecunias dirigebant. Plura quoq; inde hominum milia paſcebantur. Erant itaque duo quidem homines: Aſineus: & Anyleus nomine Neerdatienſes quidem genere: & inter ſe germani fratres.

Hos præceperat maternam patre orbati fuere: ut nauium operarentur uelamina: quia non indecorum apud eiuſdem loci cines hoc opus habebatur: ita ut etiam plures apud Iudæos uirorum: eis exerceantur operibus quæ uſui marino proficiant. Hos quadam die magiſter qui eidem operi præerat: apud quem etiam ipſam artem didicerant: de aduentu & tarditate culpauit: in eoſque uerberibus ultus eſt. Illi ergo grauiter hoc ferentes: arma quæcunque in eius domo ſeruabantur abripiunt: & pergunt in quendam uicum: qui diruptio fluminum uocabatur: ubi optima ſolebant paſcua germinare: eaque ibi repoſuerunt. Quo facto: congregantur ad eos plurimi iuuenes: quotquot egeſtate laborant. Hos armis inſtruunt: ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandam ſibi extruentes arcem: demandant uniuerſis: qui per illa paſcua armenta ſua ductabant: ut eis cenſum redderent: atque ex hoc & cum eis amicitiam haberent: & aduerſum hoſtilem quidem populum ſi forte prorumperet auxilio ſe fore firmabant. Illi uero dicto obedientes fuere: non enim aliter facere ualebant: & ex pecoribus mittebant quantacunque iubebantur. Hinc proinde manus illis & uirtus amplior accedebat: & poteſtatem habebant quæcunque animus uellet efficere: alios fugare uel ledere: alios regere uel curare: non ſolum incolas regionis: ſed etiam quos forte tranſire contingeret: nomenque eorum formidoloſum ſatis habebatur & per dies ſingulos de eis ſermo creſcebat: donec ad regem Parthorum uſq; peruenit auditus. Satrapa uero Babyloniæ poſtquam iſta cognouit uoluit eos in ipſis initiis reprimere antequam eis licentia creſcente: malum amplius oriretur. Et congregans manum quamplurimam potuit: ſed etiam ex Parthis: Babyloniiſque quamplurimos: aduerſum eos repente: tendebat: nolens eos nuncium ſui antequam ueniret accepere: per occulta ductans exercitum. Et ueniens in quendam nemoroſum locum: ibidem latuit. Et ſequenti die: illuceſcebat nanq; ſabbatum: quo Iudæi nihil operantur: ratus eſt reſiſtere non auſuros: atque hoc modo ſine pugna uinctos poſſet abducere. Paulatim ergo ac pedetētim accedebat ad locum: ut cum proximus fieret ſtatim in eos irrueret. Sed Aſineus ſicut forte cum aliis nonnullis conſederat: ante quos arma fuere iacentia: o uiri inquit: hinnitus equorum meas aures allapſus eſt: non equarum amore: ſed equorum uiros uehentium hinnitus exiſtere nam etiam ſtrepitum frenorum ſimul aduerto. Vereor itaque: ne nos circūfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiam ex uobis ſpectatum præcurat: qui nobis quid nam iſtud ſit manifeſte denunciet. Opto autem falſa me locutum fuiſſe: & deceptum potius ueri ſimilitudine ſonitus: quam uera ſenſiſſe. Et ille quidem huiuſmodi uerba locutus eſt. Cum ecce: ſimul quidam ad ueniunt ſpeculati negocium: & celeriter accurentes: neque tu inquiunt falleris: ſed integre coniecta-ſti: quæ aduerſus nos geruntur. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo: nihil brutorum animalium differentes Nam plurimus equitatus inuaſit: eo præſertim tempore: quando nudi omnibus armis extamus: ob id: q; lex paterna uacare nos: & nihil agere præcipiat. Aſineus porro non ſecundū ſpeculatoris ſententiam q; deberet fieri decernebat: ſed legale magis exiſtimans: ne dimiſſis manib⁹ pereuntes letitiam hoſtibus exhiberent: oportere iudicabat: ut non ſine hoſtium ultione operarent. Arma itaq; corripit: alios q circa illum erant ſimiliter adhortatur: eos in audaciam excitans: ut uirtutis memores: hoſtes itinere feſſos inuaderent: atq; impetum facientes: multos obtruncant: alios effugauerunt. Nam eos ſecuritas qua ſe putauerant quaſi cuncta parata reperturos: ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenieſſet: obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia: deſiderauit eos uidere: & cum eis miſcere colloquium: & mittit ex armigeris fideliſſimum qui diceret: quomodo imperator Artabanus quamuis læſus a uobis & quamuis ſua prouincia deprædata: tamen nulla circa uos indignatione quā debebat accenſus eſt: ſed conſideratione uirtutis ueſtræ magis in ueſtram grati im factus attonitus: miſit me: dextram uobis fidemq; præbiturū: ut ad eum ueniatis: & eius habeatis amicitiam: nullum dolum: aut inſidias formidantes: dona etiam ſe daturum promittit: & honoribus ſublimare: ex quibus potētia uobis maior acreſcat. Tunc Aſineus ipſe quidem diſtulit: ſed fratrem ſuum Anyleum cum muneribus mittit quæ præparare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit: atque perueniens: ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens Anyleum ueniſſe: interrogabat cauſam: cur etiam Aſineus non ſimul adueniret. Cunque audiſſet quod timore ſuum aduentum ſubtraxerit: tunc per deos cœpit patrios conteſtari: nihil ſe mali factuꝝ in eos: ſi ſe eius committerent fidei. Inter illos barbaros eſſe ſolet indicium: ut nunquam quiſquam inter eos poſtquam dextram præbuerit mentiatur: nec quiſquam de fide dextram dantis dubitauerit. Et Artabanus quidem iſta gerens: mittit Anyleum perſuaſurum fratri: ut ad cum etiam ipſe pariter adueniret. Agebat autem hæc imperator: opus habens illis fratribus: pro tutamine illius Satrapiæ: propter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere: ut antequam tale aliquid contingeret: ipſe illos per amicitiam occuparet. Timebat etiam ne in Babylonia plurimi ſe Aſineo coniungerent: & ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam munitiſſimis: facile ſe a Perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputans dimittebat Anyleum. Anyleus autem perſuaſit fratri: intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris: tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebant. Ille autem cum gratia magna eos ſuſcipiens: admirabatur Aſineum: quod ita magnanimus extitiſſet: cum corpus poſſideret ad uidendum breue: & quod contemptui ab intuentibus haberetur: eiuſque

prudentiam ſtrenuitatemq; conſiderans:ſertur ad amicos dixiſſe: quod maior eſſet anima corpore tam minore. Oſtendenſque Aſineum uni ductorum ſuorum Abdagati nomine:atque eius nomen indicans:omnemque uirtutem & ſtrenuitatem eius intimans:qualis extitiſſet in bello: Abdagates poſtulabat permiſſum ſibi contribui:ut eum occideret: atque iniurias eius & depopulationes quas in prouincias commiſerat:ultum iſſet. Non permittam inquit imperator hæc fieri in eum uirũ qui mea fide præſumens:dexteram a me:iurationemque deorum accipiens:uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello:nihil periuriis meis opus eſt:ut Parthorum iniurias ulciſcaris:deſcẽdentem uero ſi cupis in ſequere:eum ſi poteris iure belli ſuperato. Mane itaq; facto:accerſiri iubet Aſineum. Tempus tibi eſt inquit:o iuuenis ad propria deſcendendi:ne forte plurimos ad te ductorum irrites: & ſine mea conſcientia pereas. Commendo autem tibi Babyloniæ regionem:ut eam ledi a latronibus non permittas:ſed tua uirtute a malis omnibus defendatur. Dignus nanq; ſum a te optimo homine hanc reciprocationem accipere:qui tibi fideles amicos omnino ſeruauerim:neq; ad eos attendi:qui fuerant ad tuum interitum irritati:ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens. eum donatum muneribus competẽtibus:in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus:opida conſtituit & caſtella:quæ primo fuere reſtaurando confirmat:atque ita ex breui magnus effectus eſt:tantaq; per eum negocia gerebantur:quanta nunquam ab alio ante ipſum geri potuerunt. ergo fuerat factus:ut etiam ab ipſis Parthorum ductoribus honoraretur:qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam ſolam Babyloniorum honorificentiam habere minorem ducebat:quam ſuæ uirtutis merito debere iubebat exolui. Omnia igit negocia quæ in Meſopotamia gerebantur:ex eius poteſtate pendebant:& amplius eius fœlicitas per annos. xv. amplificata creſcebat:& bonorum omnium uigore ac flore pollebat. Sed dum tali proſperitate fruerentur ſubito malorum illos occupauere principia:quæ huiuſmodi de cauſis acciderunt. Poſtquam enim ſtrenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam:conuertuntur ad iniurias perpetrandas:& tranſgreſſiones paternarum legum:cupiditatibus in tranſuerſum agentibus. Deniq; Parthorum quendam ductorem inuadunt qui ad gubernandam illam miſſus fuerat regionem. Quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſet:tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat:ita:ut magnum decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hanc Anyleus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens:ſiue proprio uiſu proſpiciens:adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare: eumque hoſtiliter inuadens interimit: illam autem abripiens ſibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus Anylei domum ingreſſa eſt ſed tam ipſi quam Aſineo fratri:magnorum malorum deportauit aggerem per huiuſmodi cauſam: Cum enim illa poſt mortem uiri deorum ſuorum ſimulachra ſumpſiſſet: quæ more paterno tam ab ipſa quam uiro eius religione colebantur: cœpit ea domi habere:& ſimili ea cultu uenerari:ſed etiam cum alicubi ſorte pergebant in exteras regiones: ſecum illa ſimulachra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: poſtea uero cœpit etiam marito monſtrare:quali modo uel lege deos illos cum primi ſui coniuge coleret. Tum ſocii eorum:qui ab eis inter primos honorabantur:primum quidem inter ipſum Anyleum locuti ſunt:quia non deceret Hæbraicorum contempto:& neglectis ſuis legibus eam mulierem accipere:quæ contrario ritu aliam religionem habens:interdicta ſibi ſacrificia diis extraneis exhiberet:debere illum aiebant rebus ſuis bene conſulere:ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus illa celebrari permitteret quæ ſe regnumque ſuum peſſundaret. Sed cum nihil proficerent talia commonentes:uirum etiam quẽdam illorum qui maxime inter eos honore fungeretur:quod ampliore fiducia locutus ſit:iterimit. Ille uero moriens:male dixit ipſi Anyleo:fratrique ipſius Aſineo:cunctiſque ſociis:ut ſimiliter ab hoſtibus interirent: ipſi quidem: quod tale in ſe facinus perpetraret: illis autem quod non prohibuerint:neque ullum auxilium tulerint homini pro legibus paternis: & pro tota gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant: tolerabant:tamen non ob aliud:niſi quia illorum potentia ad infœlicitatem ducebatur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audiſſent: ultra tolerandum non eſſe iudicabant opus Anylei: quod in legem patriam iniuriæ gerebantur. Itaque plurimi congregati ad Aſineum acceſſerunt:& cum magnis uocibus increpabant dicentes. Bene quidem eſſet:ſi neque primum tale aliquid fieret. Sed quia iam factum eſt:ſaltem nunc correctio conſequatur:antequam illud peccatum tam illi:quam cæteris omnibus adducat interitum:eiq; exprobrabant propter nuptias cum alienigena muliere confectas:contra conſuetudinem legis ipſorum & ſuperſtitionem mulieris quæ ad iniuriam dei ſui fuiſſet inducta. Ille autem:quamuis peccatũ fratris cognoſceret magnorum malorum fuiſſe cauſam & fore:uerumtamen uictus conſanguinitatis fauore tolerabat:ueniamq; fratri dabat:q; fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eum per dies accuſationes a pluribus aduenirent:tum de his Anyleo loqui compulſus eſt:increpans eum & quieſcere de cætero iubens ab illis operibus: & ut mulierem ad ſua propria:parenteſque reuocaret. Sed nihil eorum uerborum præcipiebat effectum. Mulier autem ſentiens tumultum qui propter ſe populos obtineret:uenenum inter cibos dedit Aſineo. Quo ille accepto:defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit:ſolum ſui iudicem habens: quem ſentiebat ſuo amo-

re conſtructum. Porro Anyleus ſolus regni moderamina excipiens:exercitum quæ ſumens:uicos Mithridatis inuadit uiri apud Parthos in primo loco conſtituti:& Regis Artabani filiam in coniugio poſſidentis. Vbi cum irrumperet:omnia prædæ dedit:& multas pecunias inde:multoſque captiuos abripuit:& numeroſum pecus abduxit:& alia plurima quæ ad diuitias opulentiamque pertinere noſcuntur. Sed cum hæc Mithridates audiſſet:quod talis in ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta:grauiter ferens:quod ipſe ante nihil leſiſſet Anyleum:Anyleus uero quot exordium tantæ ſumpſiſſet iniuriæ:tanta in ſe dignitate contẽta:congregans quamplurimum potuit equitatum: ſed etiam ætate feruentium non minimam manum:aduerſus Anyleum uenit: & contendebat: ut cum eo bello decertaret. Sed antequam ad eum ueniſſet: quodam uico occulte caſtra diſpoſuit:ut inde proxima die in hoſtes irrumperet:quomodo ſabbatum illuceſcebat quoniam a Iudæis ocium & uacuitas exercetur. Anyleus autem iſta cognoſcens a quodam homine Syro:alienigena ex alio uico qui cum alia integre nunciaret:tum etiam uicum intimabat:ubi Mithridates manſionem fecerat milites itaque paratos faciens: caſtris egreſſus eſt: cunctis ignorantibus quot aduerſus Parthos tenderet. Et circa noctis fere quartam cuſtodiam hoſtes inuadit: alios dormientes obtruncat:pleroſque in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenẽs:ſecum ducebat ſuper aſinum nudum imponens:quod ualde ignominioſiſſimum apud Parthos habetur. Cunque ad locum proprium peruenit hortabantur amici ut Mithridatem extingueret. Sed contra ipſum conſilium ille aliud dicebat:non rectum eſſe dicens:ut Mithridatem extingueret:uirum primo genere apud Parthos ortum:& neceſſitudine connubii apud regem Artabanum magnifice honorabilem: nunc autem ut cunque tolerabile cenſeatur eſſe quod factum eſt:quoniam ac ſi iniuriatus eſt Mithridates: uerumtamen beneficio ſalutis:erit ſe liberantibus gratiam debiturus:ſi uero quicquam patiatur:nequaquam regem Artabanum patienter laturum:ſed magnam cladem Iudæis importaturum Babylonia conſtituris. Parcere itaque illi melius uidetur:& propter conſanguinitatem qua regi coniunctus eſt:& pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia incontione loquens:omnibus perſuaſit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti:eius mulier exprobrat:niſi feſtinaret utpote regis gener in tanta dignitate conſtitutus:ſupplicia ſumere de his qui contumeliam ingeſſiſſent. Turpe nanque illi eſſe dicebat:ut ſalutem eligeret poſtquam captiuus in manus hominis uenit:& nunc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet: aut ſe per deos iurare coniugi fœdera ſoluturam. Has ille exprobrationes per dies ſingulos minime ferẽs magnanimitatem etiam mulieris metuens:ne inter eos coniugium ſolueretur:non ſponte quidem neq; uolens congregans manum quam plurimam potuit aduerſus Iudæos tendebat in Tollennam:ſalutem æſtimans:ſi Parthus impune fuiſſet a Iudæis repulſus belli certamine. Anyleus autem ut cognouit ad ſe tendentem cum multa manu Mithridatem:inglorium iudicauit ſi in locis ſuis maneret:& non magis anteueniens hoſtes occurreret:ex proſperitate prima confidens:iterum ſe pugnaturum credens: audientibus uirtutis etiam robur acreſcere. Multi itaque ſe illi ſuperiorum exercitus coniunxere: ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos:& ipſa prima facie horrorem hoſtibus illaturos. Pergunt itaque illo die ſtadia nonaginta per loca uaſta & inaquoſa iter facientes. ſed medio die ardore ſolis ingens ſitis Iudæos occupat. Mithridates autem apparens continuo:feſſos itinere:ac ſiti fatigatos inuadit. Illi nec æſtum:nec arma ferre ualentes profugiunt. Parthi uero inſequentes:magnam cædem faciunt: Iudæorum multæ miriades occumbunt. Anyleus autem:& quotquot circa eum erant:in ſilua ſe recipiunt. Mithridates itaque magnam uictoriam ſumens:magno gaudio cœpit exultare. Congregatur autem ad Anyleum infinita multitudo hominum peſſimorum:& ſuam ſalutem paruipendentium quos Anyleus ſuſcipiebat:uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat:ſed haud ſane ſimiles illis:qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitum. Sed tamen cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum: eoſque paſſim depopulatur. Tum Babylonii quamuis ad bellum parati:mittunt tam in Neerdam: ad Iudæos qui ibidem habitabant: tradi ſibi Anyleum expetentes. Illi uero nequaquam illorum ſermonem accipientes: prouocabant eos ad prælium. Verumtamen aditum legatis Babyloniorum permiſere:ut ad Anyleum peruenirent: & cum eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonii locum integre ſpeculantes: quo ſe conſtituerat Anyleus:& cuncta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadunt: necant quantoſcunque reperiunt:ipſumque Anyleum obtruncant:atque hoc modo Babylonii iniuriis Anylei:& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanque eis illa magna conſtabat:odio quo circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa uero huius iræ fuit lex eorum paterna:quam ille oppugnabat:& propterea ſibi ſemper inuicem æmulabantur:unde ſuorum quiſque oportunitatem inuenerat ab iniuriis non parcebat. Tunc itaque hoc modo pereunte Anyleo cœpere Babylonii Iudæis inſtare. Illi uero & grauiter ferentes impreſſionem Babyloniorum: & repugnare penitus non ualentes:in Seleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas eſt ad modum opulens & decora:quam Seleucus Nicanor fabricatus eſt. Habitant autem eam Macedonum plurimi:& græcorum abundantiſſimi. Et ibi etiam Syriorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt:& per .v. quidem annos illeſi:& inexperti malorum fuere. Sexto uero

anno:nam Babyloniæ corruptio eorum magna cõtigit & ruina: & ob hoc plurimi in Seleuciam magis:magisque confugiunt:eos ampliori ibi clades ſuſcepit:propter cauſam quam breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduerſus Syros ex maxima parte inimicitiæ uitæ gerebantur ſed Græci ſemper ſuperiores extabant. Tunc itaque cohabitabant eis & Iudæi qui aduenerant. Syri autem ſeditionem mouentes:cœperunt ſuperiores exiſtere ex conſenſu & auxilio Iudæorum:hominum inconſiderate ſe in periculo præcipitantium: & intentionem ſolam ad bellum gerendum habentium. Tunc Iudæi hac ſeditione ſuperant. Illi uero nullam aliam rationem cernebant:qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum & dignitatem reformare:niſi Syros a Iudæis ſeperarent. Vnuſquiſque igitur eorum uerba faciunt ad Syros cum quo quiſque ſe familiaritatem habere cernebat:atque hoc modo pacem inter ſe:amicitiamque componunt. Primates itaque uiri ex utraque parte pacta quibus & pax & concordia ſeruaretur inſtituunt:atque hoc modo inuicem exhortantur:ut cum Iudæis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt:interimuntque ſuper quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos:qui forte aut amicorum aut uicinorum miſericordia conſeruati ſunt. Et cum iam ibidem uiuere non poterant: diſcedunt exinde in Cteſifontem ciuitatem uicinam Seleucie: ubi conſuetus eſt Parthorum rex per ſingulos annos hiberna peragere:ubi etiam plurimæ eius opes:& plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis ſpes uiuendi fuerat derelicta:nam etiam ibi omnis gens Iudæorum terrore regis præmebatur. Non enim tam Babylonios quod ſeleucios formidoloſos habebant:ſed etiam omnis multitudo Syrorum:quæ in illis locis habitabat ad ipſum cum ſeleucis loquebantur:ut bellum gererent cum Iudæis. Ob hoc ergo diſcedunt etiam inde in Neerdam:& in Niſibin:& propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe poſſe cenſebant. Super hæc etiam habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ conſtitutos: acta ſunt huiuſmodi fuere.

¶Incipit Liber.xix.antiquitatis Iudaicæ.

¶Qualiter Gaius Cæſar inſidiis a Caſſio Chærea extinctus eſt. CAP. I.

GAius non in ſolos Iudæos:qui in Hieroſolymis fuere:& eos qui in his regionibus habitabant:iniuſtitiæ ſuæ demõſtrabat inſaniam:ſed per omnem terram & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat: quaqua uerſum imperium Romanum protenditur:& pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit:quales ante nunquam hiſtoriæ prodiderunt. Maxime autem omnium Romaicladem perpetiebatur: quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus æſtimabat. Nam cum omnes cæteros libenter tractaret:non ita ſe natum:ut omnes quanticunque ex nobilibus uel generoſis clariſſimi conſtabant. Multa etiam crimina perpetrabat aduerſus equites Romanos. Quidam hoc dignitatis nomine cenſebantur:opibus autem pene pares ſenatoribus exiſtebant:propter quod etiam in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant:quos ualde inhonoros habuit:plurimoſque ex eis morte damnabat:quorum etiam pecunias auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud:niſi ut eorum auferret pecunias perpetrabat. Diuinum uero ſibi cultum & honores uolebat non cum hominibus exhiberi:ſed etiam in templum Iouis ueniens:quod Capitolium quidem uocant:magis uenerabile autẽ illis eſt omnium templorũ:fratrem ſe Iouis eſt auſus appellare. Sed etiam alia quæ gerebat:non erãt furoris aliena. Nam etiam ex dicearchia ciuitate quæ in Campania conſtituta eſt:ad Meſanam quæ alia quoq; eſt maritima ciuitas:graue putans ut remis tranſitum faceret:putanſq; ſubiicere ſibi etiam hoc elementum poſſe: uelut domino maris exiſtente: talia etiam uolebat fluctibus gerere: qualia ſolet terræ natura ſuſtinere. Voluit ergo & a littore ad litus ſtadia ferme.ccc.in medio mari:& intra tam uaſtum ſinum pontem conſtruere: ſuper quem carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed etiam templorum paganorum nullum deſpoliatum reliquit. Quæcunque enim pictura aut ſepultura uenuſta fuere:uel alio quolibet opificio pulchra ſimulare:atq; omnimodo anathematizata:deferri iuſſit ad ſe. Non enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere:niſi in pulchriore loco. Hunc autem Romam eſſe fitmabat. Non ſolum autem ſuam domum:ſed etiam hortos aliaq; ſua habitacula ubicunq; terrarum italiæ conſtabant:ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiam Iouem Olympium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur:quem Phidias athenẽſis fecerat auſus eſt in Romanam tranſferre ciuitatem:nec tamen ad effectum res perducta eſt:architectis dicẽtibus ad Memmium Regulum:cui res illa fuerat imperata:eo q; ſi illud moueretur ſimulacrum:aliquid malum poſſet accidere. Fertur autem Memmius etiam prodigiis propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negocium. Veruntamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Gaium:unde periculum mortis illi protinus imminebat:euaſit tamen quomodo Gaius morte præuentus eſt. Intantum etiam prorũ-

perat eius inſania: ut cum ei filia fuiſſet exorta:eam perducens in capitolium ſuper genua ſimulachri conſtitueret: communem ſibi natam: iouiq; confirmans: duos patres uni proli conſtituens. Et hæc illum talia perpetrantem: proh nefas homines tolerabant. Molitus eſt etiam ſeruos ad accuſationē excitare dominorum: quæcunque uellent impublicum crimina deportare. Illi autem quæcunque illis peſſima oriebantur in animo:nulla prohibebantur dicere ratione: cernentes gratum illi fore: quicquid mali dixiſſent:ita:ut etiam Claudium auderet Polydeuces ſeruus eius accuſare:& ille patie batur aduerſus patruum ſuum geri capitale iudicium:ſperans etiam ipſum quo faciliorem potenti- am aduerſus cæteros adipiſcetur extinguere:non tamen aſſecutus eſt quod uolebat. Repleta igitur uniuerſa republica diuerſis malis: diuerſiſque calumniis ex audacia ſeruorum aduerſus dominos ubique inſidiæ gerebāt:ab aliis quidem in ſuas iniurias:pro his quæ paſſi ſunt defenſarent:ab aliis autem præuēire homines capiētibus cum ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquod ſupplicīū immittere ſen tirent. Proinde quomodo corruptis legibus & hominibus in afflictione conſtitutis: non paruum beatitudinis momentum: illius mors hominis apportauit: ſed etiam genti noſtræ: quæ breui iam omnis interiret:niſi mors illū celeriter occupaſſet: nolo ſuper eo cuncta differere. de eo quoque ma- gnam fidelitatem confert hominibus: & ſolatium in calamitatibus conſtitutis: at etiam correctio nem his qui putant proſperitatem eſſe perpetuam docetque:ne rebus ſecundis quiſque peſſime commutetur:ſed uirtute ſtudium eſſe percolendum. Vias equidem tres mors illa parauerat: & ha- rum unuſquiſque uiri boni primatum in conſiliis habebant. Emilius enim Regulus ex Corduba Hiberiæ ciuitate originem ducens:congregauerat plurimos: ut ſiue p illos:ſiue per ſemetipſum ala- criter Gaium interimeret:alterius autem principatum gerebat Caſſius chæreas tribunus: ſed etiam Minutianus non paruam partem hominum ad hoc opus congregauerat. Cauſa autem erat illis odium:quo circa Gaium uniuerſi tenebantur. Et Regulus quidem iracundiam eius & iuſticiam qua in cunctos utebatur horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic ergo cum multis aduerſus Gaium conſilium capit: cum amicis:& cum aliis:qui efficaces ei uidebantur ad cauſam Minutianus autem:ut Lepidum ulciſceretur amicum ſuum:hunc enim cum aliquibus ſuis conciuibus Gaius extinxerat. Super hoc quoque ſibi timebat:ne a Gaio ſi- militer pateretur. Nam uidens ex aliis exemplis ſibi mortem imminere:feſtinabat ſuum præuenire periculum. Chæreas uero confuſionem ſuam & Gaii obprobria non ferebat:quibus eum arguebat: quod quaſi nihil in ſe fortitudinis gereret:inſuper etiam plurimum ſibi per ſingulos dies imminere cernebat. Mortem quoque Gaii omnes honeſtum opus & liberum: libenter excipere reputabant: cæteri uero cupiebant ſuper hoc habere commune conſilium uidentes tantas iniurias:& exemplum paruum dari cupientibus principatum. Omnes ergo ut tantis cladibus liberarentur: deſiderabant aduerſus Gaium aliquid geri: decet nanque ad talia negotia bonos uiros accedere: pro ſalute pie- tatis: & imperii macula auferenda: aiebat cum ſuo diſcrimine. Super omnia autem Chæream ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas:& quia cernebat facilem ſibi aditum fore ad Ga lum:tribunus nanq; erat: & per hoc ſe oportunitatem reperturum putabat:quia perimeret Gaium. Interea ludi curules agebantur: circa quæ ſpectacula: magnum geritur a Romanis ſtudium. Con- currunt enim alacriter ad circum & pro quibuſcunque rebus opus habuerint: ab imperatoribus con gregatione facta depoſcunt. Illi uero quod multitudini non iudicant reſiſtendum:confeſtim grate perita concedunt. Rogabant itaque tunc Gaium: cum omni intentione poſtulationibus utens:ut cenſum releuationes efficeret:& grauedines cunctas auferret. Ille uero nolebat iſta concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuerſos per diuerſa loca mittēs: iubet clamantes abripi:& ſine ulla dilatione confeſtim interimi. Et illa quidem talia iuſſerat:quibus autem præceptum erat: iuſſa complebant. Plurimis itaque pro hac cauſa morientibus: populus ſpectans:clamare ceſſauit. Tunc omnibus ſuæ facultates in cōtemptu fuere uidentibus alios pro ſuis opibus ad interitū per- uenire. Hæc & huiuſmodi Chæream excitabant:ut magnanimiter ingrederetur cauſam: & inſidias quas parauerat Gaio perficeret: ut cum tam nequiter aduerſus homines exaſperatum reprimeret. Et ſæpius conuiuio Gaii:uolebat rem aggredi:& tamen conſideratione reuocabatur:non ſecernens inuenire oportunitatē qualē negotio aptā eſſe iudicabat:uerens:ne fruſtra ad tantū opus accederet: ſed ita rem moderabatur: ut conſilium ſui animi conſequeretur effectum. In hoc igitur multo tem- pore militabat:non libenter conuerſationem ſuſtinens Gaii. Cum autē eum conſtituiſſet Gaius ſu- per omnes publicas functiōes: & cætera alia quæ Cæſaris erant:inferenda theſauris:per illud omne opus a rato negotio priuabatur. In quo tamen maiorem ſibi uirtutem implendi operis aggregabat q; more ſuo magis rebus utebatur quam Gaii obediebat impetio:parcebat enim humilibus:atq; de preſſis. Vnde ad iracundiam quoque prouocauit Gaium:ita ut eum de molicie prius:& de ſocordia criminaretur:non ualentem ſicut ipſe uellet pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat:& muliebria oppingebat nomina: omni confuſione pleniſſima. Et hæc quidem:cum in aliis increparet ipſe magis gerebat:in quibuſdam celebrationibus miniſteriorum: quas ipſe conſti- tuerat. Stolas nanque muliebres induebatur: & circumpoſitionem cōplicatorum crinium adhibēs alia q; quæ ad ornamentum cultū q; muliebrem pertinent:ipſe ſuſtinens:huius confuſionē criminis

audebat aliis exprobrare. Chæreas autem:quando hæc ueſtimenta Cæſar ſumebat indignatione ſe rebatur maxime cum illa ueſtimenta miniſtris irridentibus redderet: ita ut etiam tribuni in deriſionem cum haberent:& obprobrium. Nam cum ſumpturi eſſent miniſtri a Cæſare muliebria ueſtimenta prædicabant: aliquas ut conſueti erãt ad luſum illum proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior acceſſit: ut ſocios quoſdam acciperet: quibus ſe oſtenderet non pro cauſis minoribus indignari. Nam etiam Pompidius ſenatorius:qui pene per omnes ordines & gradus adminiſtrationis tranſierat. Epicureus autem erat:& propter hoc:ocii & quietis ſtudioſus. Hunc Dimidius inimicus eius accuſauit eo quod poſſet gaium male loquutis turpibus infamare & eo aſſumens Quintiliam mulierem quæ in rebus ſcenicis erat propter pulchritudinem clara:& pulchritudine pluri morum amorem habebat & ſtudium:nam etiam ab ipſo Pompidio diligebatur: accuſatio autem fuerat falſa. Illa uero graue iudicante teſtimonium in cauſa mortis aduerſus amatorem proferre:puniri eam dixit debere Dimidius. Tum Gaius excitatus iubet Chæream ſine ulla dilatione cõtinuo tormentis examinare quintiliam. Nam & in rebus capitalibus: & ubicunq; tormentis opus eſſet:eodẽ chærea utebatur: propter quod eum crudelius arbitrabatur miniſterium exhibere:timentem:ne ab eodem mollitiæ & ſocordiæ culparetur. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur: conſociorũ cuiuſdam pedem calce deprimens:ſignauit eos debere confidere:& nihil de tormentis eius penitus timere. Chæreas tamen eam ac ſi nolens adegit:timens pp illam ipſe ſubire periculum. Et nihil differens:eam inconſpectũ Gaii deducit:ſedatam tormentis atq; deformatam ut etiam ab amatoribus ſuis ſine ulla uoluptate uideretur. Tunc Gaius illam ſpeciẽ non ſuſtinens:ſed admodum compaſſus Quintiliæ:eo q; grauiter tormentis fuiſſet affecta: liberam crimine:abſolutamq; pronunciat:& cum ea ſimul Pompidium. Ipſam etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi ſolatium eſſet:propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non ſolum ſanitas eius corporis ſuppliciis corrupta erat:ſed etiam pulchritudo deſedata. Hæc igitur grauiter Chæream commouerunt q; per eũ homines torquerentur. Vnde quoq; ſuam iracũdiam non ſuſtinens dixit ad Clementem:atq; Papinium: quoq; Clemens quidẽ ſuper militiam conſtitutus erat. Papinius ſuper eos qui Gaii fuere cuſtodes. O Clemens inquit minus facinus in agendo quæ pro imperatore conſtabant. Nam etiam eos qui aduerſus eius principatum coniurationem fecerant multa prouidentia uigilantes:& laboribus deſuadentes: alios quidem extinximus:alios autem tormentis affecimus:intantũ:ut etiã ipſi Gaio miſerabiles uiderentur. Ita noſtram militiã cũ nimia ſeueritate tractamus. Tacente aũt Clemente:grauiter quidem ſe ferre quæ imperabantur: nã oculis erat quã uultu: & colore manifeſtus:uerbis autẽ inſaniam imperatoris aperire iniuſtum eſſe iudicauit. Chæreas autẽ Clementẽ prouidenter præparans:cœpit fiducialibus uti ſermonibus & ad eum enarrabat mala: quæ ciuitatẽ: & illud obtineret imperium:& q; uerbo quidem Gaius illoꝝ eſſe cauſa maloꝝ diceret:ſi uero quiſq; rem iquit cum ueritate diſcutiat:inueniens o Clemens q; ego ſim totius mali cauſa:& hic Papinius:& tu: qui Romanis & uniuerſæ humanitati pro bonis omnia tormenta:& omnes clades ingerimus: nõ imperiis cõpulſi Gaii:ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi. Feſtinemus igitur comprimere tantum iniuriatorẽ in ciues ſocios:omneſq; ſubiectos:cui nos miniſterium exhibeamus: & ueluti ſatellites atq; carnifices an eius crudelitates implendas extamus: & arma quæ aduerſus hoſtes proferre debemus:in noſtros ciues conuertimus:non pro libertate: non pro Imperio Romano: ſed pro ſalute eius: qui ſuæ iniquitati feſtinat cuncta ſubiicere. Nam ſimul & noſtra corpora & noſtras conſcientias per ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſeroꝝ:donec etiam alter aliquis inueniatur:qui in nos quoq; tale Gaio miniſteriũ exequat. Non enim propter hæc quæ gerit cũ fauore circa nos conuerſabitur:magis autem cum ſuſpitione. Ad hæc etiam cum: pereuntium multam ſtragem effecerit:non enim poterit Gaii unquã ſeuitia terminari: quomodo non iudicio in talibus cauſis intendit:ſed ſola libidine ad hominum cædem ſpellitur: tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc Clemens conſilium Chæreæ manifeſtius approbabat:taceri autem iubebat:ne in plures ſermo ferretur:& diffuſis paſſim rebus quæ gererent:antequã res conſequatur effectum:ſecreto prodito:& inſidiis propalatis: ipſi ducerentur ad pœnam ſed tẽpore procedente rẽ ſpei cõmittere:ut opportunitatem fortuna tribuente opus nouiter adimpleret: ſe tamen dicebat per ſenectutem non poſſe audaciam gerere:ad tantũ negotium inchoandũ. His uero quæ a te o Chærea tractata dictaq; ſunt: cautius aliquid fortaſſis inueniam:decẽtius autẽ: quis poterit inuenire. Et Clemens quidẽ cõtinuo mutare ſententiam:omnia quæ audierat:quæq; ipſe dixerat:cœpit efferre per plurimos. Chæreas autem formidans:perrexit ad Sabinum:extantẽ uirum dignũ: quẽ etiam libertatis cognouerat amatorem:& propterea diſpoſitiones illorum temporum hoſtiliter abhorrentem. Opus itaq; putans ut celeriter,quæ cogitabat inciperet: oportunum eſt ratus:ut cum eoꝝ cõicaret maximo duce timore ne a Clemente ſecreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarii reputabat allaturas. Cum autem libenter Sabinus ad talem cogitationem talemq; uoluntatem conſentiret:tunc quidem tacere ſe dixit: & ad nullum de tali re ſuam proferre uoluntatem:nec manifeſtaturum eſſe firmabat:ſed ſi aliquid inquit uiriliter uolumus efficere: nihil dilationis penitus detur. His igitur dictis:exinde conuertũtur ad Minutianum: ipſis quidem ſtudiis & uirtute parem:& ſimilia ex

animi magnitudine cupientem: conſanguineum tamen Gaii: ſed ſuſpectum propter mortem Lepidi. Multam nanq; inter ſe amiciciam Minutianus Lepiduſq; poſſidebant: & propterea etiam ipſe timore periclitabatur: nè ſimiliter eum perimi contingeret. Erat quippe Gaius omni nobilitati terribilis: ut putaretur aduerſus unumquenque ſingulari inſania prorupturus. Propter hoc enim alterutri ſibimet erant pro rerum neceſſitate formidini: & uoluntatem quam circa odium Gaii gerebant indicare non poterant. Obcuius utiq; ſuſpitionem: nec deuotionem ſibimet aperte impendere præſumebant: dum igitur conueniſſent: & Minutiano honorē ſicuti prius exhibuiſſent: erat enim dignitate præclarus ciuium & cunctorum ore laudatus: inter principia ſermonum præcedens ille uerba fecit ab Chæream: requirens quod ſignum illà die perceperit. Per totam nanque ciuitatem grata Chæreæ uidebatur iniuria: quam pro ſignorum datione ipſe portabat. Et ille inter uerba iocanda nihil motus: Minutiano reſpondit: eiq; ſermonem de rebus talibus faciendum eſſe commiſit: & tu mihi inquit da libertatis ſignum. Gratias ago tibi: qui me amplius acuiſti: quam ego per memet imprere conſueui. Neq; mihi ſermonibus iam pluribus opus erit: ſed hoc ſufficere iudico: ſi etiam tibi idem placeat quod & mihi: quando etiam priuſquam conueniremus: eius noſcimur fuiſſe communionis. Vno itaq; gladio ſum accinctus: qui ſufficere poſſit ambobus: in quo conſenti fortiter: & accedamus ad opus. Princeps autem ſi uis ipſe conſiſto: iubens operibus imminere. Quod ſi cœpero tui cooperationem ſolatii: proſequar graſſatione ferri conceſſa mihi te cōfirmante fiducia: per hoc enim ipſum quoq; ferrum efficatius ſolet exiſtere. Impellor enim ad actum: non pro his quæ patior ego: dum ſpe ipſe circūferar. Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantummodo mihi conſiderare permittit: dum & liberæ patriæ: atq; legibus: & ademptæ uirtuti: & tātæ condoleam peſti: quæ cunctos ſimul propter Gaium appræhendit. Dignus enim ſum apud te iudicem fide rerum huiuſmodi: quādo etiam tu ſapere talia comprobaris. Tunc Minutianus conſiderans ardorem ſermonum eius: libēter amplexatus eſt: & eius audaciam approbauit atq; laudauit: & uale dicto cū uotis eū precibuſq; dimiſit. Quidam enim aſſeruabant ea quæ cogitabantur quodam auſpicio fuiſſe firmata. Nam dum Ghæreas ingrederetur curiam uox cuiuſdam de populo fertur emiſſa: quæ quaſi admoneret dicens. Perfice quod agendum eſt: opitulante diuinitate. Quo facto: primum quidem Chæreas expauit: ne quis coniuratorum uideretur prodidiſſe ſecretum: nouiſſime uero conſiderans: quia hæc pro inuitatione dicerentur: ſiue commonente aliquo conſciorum: ſeu certe deo: qui cuncta humana reſpicit conſulente: omnibus ad confortationem inſidiarum cauſa patuiſſet: uniuerſi ſimul armati ſunt: alii quidem ex ordine ſenatorio: alii uero romanorum & equitum qui conſcii eſſe uidebātur. Neq; enim erat uir nobilitate ſeu fœlicitate præditus: qui Gaii tranſitum non ardenter appeteret. Quapropter omnes quo poſſent ſtudio in uita priuaretur: totaq; confidentia atq; uirtute ad tyranni cædem erant & ſermonibus & operibus præparati. Nam & Calliſtinus libertinus Gaii: uir unus potentia ſummi culminis eleuatus: qui nihil aliud poteſtate ſua q̄ tyranno equus eſſe putarerur timore cunctorum & magnitudine pecuniarum quæ ei nimis acceſſerant eo q̄ eſſet in muneribus accipiendis: & iniuriis exercendis accerrimus: & uigorem ultra modū haberet: cum naturam Gaii ſtabilem eſſe ſciret: & in quibus declinaſſet nequaq̄ poſſe reuocari: & multas quidem alias periculi cauſas: necnon & magnitudinem pecuniarum haberet: accedit latenter ad Claudium ſperans quia ſi ei cæderet principatus deficiente Gaio: honorem ſimilem ei præberet: eo q̄ illi gratiam & uerba clementiæ impendiſſet primitus. Ait ergo quia iuſſus a Gaio Claudium ueneno perimere crebra huius rei dilationes exquiſiſſet: ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur: quia fingebat hæc Calliſtinus uolens capere Claudium. Nam neque Gaius ſtudens interfici Claudium: honeſtas poterat occaſiones exquirere: neque Calliſtinus iuſſus optabilem rem Gaio perpetrare ſi diſtuliſſet mandata domi ſui pericula potuit declinare. Sed Claudium diuinitas quidem a Gaii uæſania liberauit. Calliſtinus autem pro commendatione ſui finxit hanc gratiam: quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hii quidem qui circa Chæream erant: differebant quotidie dum multos ſegnicies detineret: Chæreas autem nullam moram gerebat: ſed omne tempus ad agendum oportuniſſimum iudicabat. Nam dum Gaius in Capitolium aſcendiſſet: ut pro filia ſacrificaret: uenit frequenter ad eum: & in imperialis loci culmine ſtantem uidens ac populo auri & argenti pecunias diſpergentem: dum hæc in miniſteria gererentur: præcipitem ex eminēti loco cogitauit impellere: cum ſe a nullo uideri putaret: nec inſidias feciſſe crederetur: & licet non optata mors eueniſſet: ipſi tamen acceſſiſſet audacia ut etiam præter ferrum perimeret Gaium. Tantum habuit cum coniuratis Chæreas ardorem: metuens ne tempora oportuna diffluerent. Illi uero uidebant quidem eum pro ſua libertate ſollicitum: poſcebant autem: ut paratum tempus: uſque ad ſolennitatem ſpectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri turba fieret ciuitati dum conſcii requirerentur a Gaio: & inſidiarum non ualeret utilitas in futuro: ſed hoc utile fore: ut in celebratione ſpectaculorum res potius tentaretur agi. Hæc ſpectacula in palatio ob honorem Cæſaris a paruo eius rotundo templo aguntur: qui primus poteſtatem populi conuertit in ſeipſum: quæ ſcilicet Romani nobiles cum filiis ſimul & coniugibus libenter ſpectare noſcuntur. Tunc enim Gaius negligens: ad omnes ita facilis erat incurſus: quando multa milia hominum paruulo concurrerant: ut potuiſſet

quilibet ād eius necem audacter accedere:abſentibus quoq; cuſtodibus: qui licet uellent:non tamē ei p̄ſidium facile deportarent. Expectabat ergo Chæreas:& uenientibus ſpectaculis: prima die nitebatur: ut quod fuerat præcogitatum: ſine dilatione fortunæ ſolatiis adimpleret: qui tamen tribus diebus ludor̄ tranſactis:ſex die nouiſſimo opus ualebat terminare. Itaq; Chæreas aduocans coniuratos:ſatis inq̄t etiam p̄teritum tp̄s noſtram poteſt obiurare ſegnitiem:pro his quæ cū tanta uirtute tractata ſunt & neglecta noſcuntur. Et melius eſt:ne proditōe facta pereat cauſa:& potius Gaius nos afficiat:cunctorumq; auferat libertatem his diebus quos nos tyrannidi eius adiicimus: cum & nos de cætero debeamus eſſe liberi:& aliis cām præbere fœlicitatis:p̄teritiq; ſæculi honorem & miracula reparare. Illis uero nequaq̄ contradicentibus:quaſi non bene ſuiſſet hortatus neq; actum hunc ad uerſe ſuſcipientibus:ſed potius conticeſcentibus:cur inquit o fortiſſimi ſegnes eſtis. An non uidetis hodie ſpectaculorum diem eſſe nouiſſimum: & Gaium ferri ad Alexandriam nauigaturū: ut Aegyptū cōtempleſ. Bonum ergo uobis eſt:ut ueſtris manibus Romanæ gloriæ auferatis obprobriū:& hoc terra matriq; diuulgetur. Nam quō non iuſtæ erimus confuſioni obnoxii::ſiquis eum Aegyptius uideatur:perimere:iniuriā non ferens libertatis oppreſſæ. Ego ſiquidē nequaq̄ cogitationes ueſtras differre potero:ſed hodie ad picula ſimul accedo:grate ferēs:quicq̄ ex eis euenerit:ſaltē ſcilicet conſiſtens ad petícula oīa præparato:quam ut mihi huius laudis poſſit euenire priuatio. Hæc ille dicens:ipſe audacia armatus eſt:& reliquis fiduciam præparauit: cunctiſq; iam erat deſiderium: ut conamen attingeretur nihilq; differens diluculo ad palatium multitudo equeſtrium armata cōuenit. Mos erat tribunis enſe cinctis petere ab imperatore ſignum quod ei competebat:ut ſignum acciperet. Concurrebant ergo ad palatium omnes:ut pro ſpectaculo loca ſibimet occuparent. Cūq; multa plebe atq; compreſſiſſe Gaius exultaret:ita ut præ multitudine:neq; ipſo ſenatui:nec romanis equitibus locus eſſet:ſed omnes permixti ſederent:cum uiris pariter mulieres: & liberi una cum ſeruis:Gaius proceſſu ſibimet facto:pro Cæſare ſolēniter immolabant:cuius ēt ſpectacula celebrabat. Et dū de ſacrificiis aliquid ſanguinis cecidiſſet contigit:ut ex eo cruore cuiuſdam ſenatoris Aſprenæ noie ueſtis adimpleretur:quod factum Gaio qdem p̄buit riſum: Aſprenæ uero augurium fuit apertum:q ſcilicet una cum Gaio pemptus eſt. Fertur itaq; Gaiū ultra ſuā naturam illa die mitiſſimū:ita ut omnibus eius humilis ſaluatio mitra uideretur. Q ui poſt ſacrificia ad ſpectacula ueniēs p̄ſidebat:& circa eum primi procerū. Eſt autem ipſum ſpectaculum:ubi annis ſingulis exhibetur in duabus cellis quarum altera quidem ducit ad atriū:altera uero ad porticum:ingreſſibus & egreſſibus apta:q̄tenus nō turbentur qui interius eſſe noſcunt. Eſt enim illic & alia cella: in qua luſores exerceri ſolent atq; cantores:Reſidente itaq; populo:& Chærea cum tribunis non procul a Gaio: dextrū nāq; cornu Cæſar tenebat:quidam Vatinius ex ordine ſenatorum: uir militaris Cluditū cōſularem uirum iuxta ſe reſidentem nullo audiente requirebat:ſiquis ei aliquid dixerit nouitatis. Q uo dicente:nihil ſibi ea die nunciatum:o Claudite inquit hodie tyrannicidii certamen agitur. Tunc Cluditus:o fortiſſime inq̄t tace:& mox uerſus ſubiunxit homeri dicens in græco quod eſt in latino:ne quis alius maliuolus ſermonem exaudiat. Cunq; multa poma in theatro ſpectantibus ſpargerentur: & pariter aues innumere:& quæ pro raritate ſua ſunt comparantibus p̄cioſe:Gaius lites & rapinas ſpp hæc actas libenter inſpiciebat. In illo ſiquidem ſpectaculo duo ei auriga prouenerunt. Mimus nāq; eſt introductus quo actum eſt: ut iudex depræhenſus crucifigeretur:& pantomimus fabulam ſaltauit Cyniræ in qua & ipſa occiſa:& eius filia Myrrha uidebatur:atq; ſanguis inimica arte diffuſus:& circa iudicem crucifixum:& circa Cyniram:atq; Myrrham. Conſtat aūt:quoniam & dies ipſe fuit:quo Philippū Amintæ filium:macedonum regē in ſpectaculum ingredientem unus ſocior̄ ſuſtinet in ſpectaculo uſq; ad finem:eo q̄ nouiſſimus erat dies:an certe uſus balneis: atq; cibis illic deinde remearet ſicut & prius. Minutianus iuxta Gaium ſedens:ac metuēs:ne in uacuum tempus effluereti:ſurgens cū ēt Chæream uideret egreſſum:p̄gebat ut confortaret eum. Tunc egredientem tenuit Gaius a ueſte:& q̄ſi per amicitiam:quor inquit pergis o beatiſſime. At ille reueritus Cæſarem cū timore ſedit. & paululum quieſcens:denuo ſurrexit & abiit. Cui egredienti non impediuit iter Gaius: credens eum ad neceſſaria progredi. Aſprenas quoq; cum eſſet & ip̄e particeps operis admonebat Gaium ſicut & prius ut igreſſus ad balnea atq; prandium ad ſpectacula remearet: q̄rens: ut ad finem ſua tractata perducerentur. Illi ſiquidem qui circa Chæream erant exacuebant alterutros: quaſi tp̄s eſſet ſingulos p̄parari:ne ad opus abeuntes inuenirent:& negligentes oportunum tempus amitterent. Erat nāq; etiam dies iam circa horam nonam. Chæreas itaq; tardante Gaio erat paratus ut ingrederetur ad ſedem eius:præſcius tamen:quia illic necem principis cum multo ſanguine ſenatorum & ſimul equeſtrium adimpleret licetq; aderet:melius tamen eſſe iudicauit:omnium tutamen libertatemq; ſeruare. Cūq; eſſent omnes ad ſpectaculorum uota conuerſi:Gaius ſignum ſurgendi fecit:turbaq; repente facta:conuerſi ſunt coniurati:& populos impellebant:ut quaſi gaio ſecreti officium præberent opere uero uolentes habere licentiam:ut eum in ſilentio trucidarent. Precedebat itaq; Claudius patruus eius: & Marcus Minutianus ſororis coniunx: necnon & Valerius Aſiaticus quos etiam ſi uoluiſſent repellere: propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Gaius uero ſequebatur cum paulo Arruntio. Cunq; iam eſſet intra regalia: rectum dimiſit iter: ubi conſtituti erant famuli:qui ei gratifice miniſtrabant:

Claudio ſcilicet præcedente: & conuerſus eſt ad locum quendam anguſtum: atq; ſilenter iturus ad balnea: ſimul & pueros qui uenerant ex Aſia contemplaturus qui eorum forent utiles ad Hymnos myſterioꝝ quæ erat celebrare conſuetus: aut qui ad pyrrhicam in theatris apti eſſe uiderent. Tunc itaq; occurrit ei chæreas: ut ſignum peteret. Quo quaſi ad eius illuſionē ſignum dante languentium nihil ille moratus: uniuerſis utebatur aduerſus Gaium: & euaginato gladio ei intulit plagam uehemẽtem non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt: hoc prouidẽtia Chæreæ factum ne Gaius uni us plagæ uulnere moreretur: ſed plagarum multitudine ſauciatus: maiori dolore cremaret. Sed mihi non uidetur hic ſermo credibilis: eo q̃ in huiuſmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam ſi Chæreas ita cogitauit olim ſtultitiam p̃teriſſe credendus eſt: uoluptatem magis fauori p̃bens: quam p celeritatem ſibi & coniuratis periculorum euaſionem acquirens: dum poſſent multæ machinationes auxiliorum Gaio conferri: anteq̃ potuiſſet mori. Vnde certum eſt quia Chæreas nõ circa ſupplicia Gaii reſtitit: ſed de ſe & amicis ut potuit cogitauit: quando ẽt acta cauſa ſilentio magis eſt: ut iudicium fugeret ac iracundiam: & quatenus res geſta celaretur: ſermonibus uſus: & per ſe perderet: ſimul & tempus. Et hæc quidem licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Gaius itaque uulneris dolore ferebatur: inter humerum enim & collum enſis illatus iuguli eſt oſſibus retentus: ne ulterius poſſet accedere. Quo facto neq; clamauit: nec uocauit quẽlibet amicorum: ſeu incredulitate: ſiue imprudentia: ſed dolorem fortiter ferens: anterius fugiebat. Quem ſuſcipiens Cornelius Sabinus: & ip ſe iam ſua mente p̃ſtructus impulit. Tum genu flexo cadentẽ multi circũſtantes: ſinguli adinuicem gladiis & quaſi ad certamina diſcerpſerunt. Conſtat autem: quia ultimus Aquilas ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; cauſa chæreæ indubitanter attribuenda eſt. Nam licet cum multis hoc opus effecerit: tamen primus cogitauit quemadmodum gereretur & primus cæteris hoc auſus fuit edicere: quibus ſuſcipientibus in illius necem uerbo: ſubinde alios congregauit & ſapienter cuncta diſponens: ubi erat ſnlarum adhibenda profeſſio: etiam ſermonibus locutus eſt utilibus: non neceſſitatẽ ſuæ præſumptionis imponens ut dum tempus exigeret: manibus uterentur. Is quoq; rem prior aggreſſus eſt: & uirtutem illius necis adimpleuit atq; uiſum facilem Gaio iam mori nte conceſſit. Qua propter iuſtum eſt ut etiam quæcunq; cæteri geſſerunt: Chæreæ cogitationi & labori manuum: ac uirtutibus applicentur. Gaius itaq; hoc modo multis uulneribus iacebat extinctus. Chæreas uero & cæteri pimentes Gaium: per eadem itinera reuertẽtes: euadere ſe impoſſibile iudicabãt pp hæc utiq; quæ fuerant geſta. Non enim paruum erat periculũ pemiſſe principẽ ſtultitia populi ſepius honoratũ cum & a militibus non ſine ſanguine de morte eius eſſet facienda ſeditio. Ita dum eſſent anguſtiæ in quibus hoc opus effectũ eſt: & maxima turba repleret eas militum: qui illo die pro cuſtodia principis aderant: per uias alias diſcedentes ad domũ uenere Germanici patris Gaii: q̃ tunc etiam pe merunt. Erat enim hæc domus coniuncta regalibus: eo q̃ hii qui in eminẽtia conſtituti ſũt diebus ſuæ potentiæ in talibus habitare noſcuntur: & declinantes multitudinis inuaſionem: eſſe iam debebatur in requie. Cum itaq; lateret adhuc peſtis illata Gaio: primum a Germanis ẽ agnita. Erãt enim armigeri equiuocum gentis ſuæ celticæ habentes tacita: quorum patriæ mos eſt importabili uti furore ſicut Hiſpanis: aut cæteris barbaris: eo q̃ omnes huiuſmodi homines ratione minores ſint: corporis robuſti: & impetu primo q̃buſcunq; congreſſi hoſtibus præualẽtes: cum non haberent uirtutibus diſcretionem pro utilitate cũctorum: ſed tantum ſibi proſpicerent: quibus Gaius cariſſimus ob hoc erat: q̃ pecuniaꝝ muneribus eos ſibi placauerat. Euaginatis ergo gladiis ingreſſi ſunt domum pſcrutantes Cæſaris pemptores quorum tribunus Sabinus erat: qui non tantũ uirtute & fortitudiemaioꝝ: q̃tũ ſuo robore cũ monomachus eſſet hãc obtinuerat dignitatẽ. His itaq; reqrẽtibus Aſprænas primus occurrẽs exoluit pœnas: cuius ueſtẽ ſanguis ſacrificioꝝ ſicut diximus cruẽtauerat & nõ ei bonũ feciſſe auguriũ uidebat. Poſt hũc occurrit eis Barbatus Norbanus: fortiſſimus ciuiũ: & de cuius maioribus imperatores multi proceſſerant cuius ẽt ciues eminẽtiam non ignorabãt. Is cum eſſet ualitudine robuſtus: primo ſibimet occurrẽtium abripiens gladium: p̃mixtus aliis contendebat: ne ſine alioꝝ interitu moreret. Qui multorum agmine conſtipatus: frequẽtiũ uulneꝝ illatione defunctus eſt. Tertius ãt Anteius ex ordine ſenatorio: Germanis ſicuti priores occurrit. Is ut uideret Gaiũ iacẽtem & letaretur aduenerat: qa patrem illius eiuſdem nois effugauerat: eũq; ne ſic ſaciatus: militibus deſtinatis occiderat. Aderat ergo Anteius ut Gaii uideret funus turbataq; ſubito domo: dum ſe uellet occulere: furentes germanos & tunc ſubtiliter inquirentes: q Gaium occiderant etiã inoxios una perimentes latere non potuit. Et illi quidem ita ſunt mortui. Dum igit̃ in theatro de Gaii morte uenſſet ſermo: admiratio & incredulitas facta eſt. Alii nãq; ualde delectabantur in eius morte: & licet dudum ſcirent ſibimet utilem fore hoc non ſinebant credere p timorẽ. Quibuſdam uero hoc in deſperatione erat: cũ neq; uellẽt circa Gaiũ huiuſmodi aliquid prouenire: nec uere hoc crederẽt: q̃ſi non poſſet aliqs hoium opus huius uirtutis implere. Erant enim q̃bus non erat grata mors Gaii: mulieres: & infantes & qdam militũ: alii propter mercedem: & nihil aliud quam tyranno conueniẽte ad iniurias potentiſſimoꝝ ciuiũ illius miniſterio præparati: mulieres autem ac iuuenes ꝓpter ſpectaculorum: & monomarchorum munera in quibus ſolet uulgo delectatio miniſtrari: & propter carnium dilacerationes quas in ludis agebat Gaius: ut quaſi populo uoluptatem exhiberet: pro ueri

tate autem ad faciendam ſuæ crudelitatis inſaniam. Serui itaq; dominos contemnebant: & ad inimicandum eos: eius ſulciebantur auxilio. Facile, nanq; eis mentientibus contra dominos credebatur: eorumq; pecunias oſtendentibus & libertas & diuitiæ ſuccedebant: nec accuſatione metuebant pœnã: quibus erant propoſita premia: octaua pars ſubſtantiæ ſenatorum. Igitur uel ſi aliquibus in theatro credibilis uidebat de Gaii peremptione ſermo: eo q; aut pciſſent inſidias: aut optaſſent de his quæ nunciabantur: non ſolum gaudia retinebant: ſed etiam audire hoc aut dicere fugiebant: metuentes: ne cum uerum non appareret pœne ſuccumberent quaſi nota ſuæ uolũtatis aperientes. Illi nero qui inſidias præſciebãt: amplius ſe celabant formidãtes dũ alicui amatori tyrãnidis hoc pderẽt: proden tes uiuente Gaio punirentur. Nam & alius ſermo fuerat diſperſus in populo: quia res quidem a coniuratis fuiſſet tentata: non tamen Gaius extinctus ſed ablatus a medicis: ductus fuiſſet ad curam: nulluſq; uerax cui ſe quicũq; committeret: aut ſuam proderet uoluntatem. Nam & ſiquis amicus erat: pp fauorem tyranni uidebatur eſſe ſuſpectus & multomagis odioſis non poterat credi. Dicebatur ut ſenatoribus a quibuſdam eorum animos perturbantibus: eo q; iter ipſa pericula atque uulnera ut erat ſanguine cruentatus ueniſſet in forum: & contionem habuiſſet ad populum: quæ reficiebant eorum mentes: neque loca ſuæ cuſtodiæ relinquebant: formidãtes ne illis quælibet impingeretur culpa: quando non qua uoluntate diſcederent accuſari poterant: aut damnari: ſed quẽ ad modum uellent accuſatores aut iudices. Cum itaque turba Germanorum euaginatis gladiis ſpectaculum circũ dediſſet: cunctis ſpectantibus metus ſuæ perditionis acceſſit: & ex omnibus aditibus terror erat: quaſi repente ingredientium gladiis caperentur & neque diſcedendi ſecuritatem habebant: nec in theatro poterant morari ſine periculo. Illis igitur irruentibus in theatro fragor emptus eſt ſupplicantium atque dicentium quia & quæ cogitata fuiſſent: ſi tamen aliquid proueniſſet: & quæ dicebantur geſta neſcirent: & deberent parcere: nec alienam præſumptionem eis qui non eſſent culpabiles irrogarent: ſed exquirerent commiſſores: ſi tamen aliquod ſcelus probaretur eſſe commiſſum. Et illi quidem hæc & his potiora cum lachrymis & proſecutione uultus ſæpius clamitabant: facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira ceſſauit: & penitentia ducti ſunt in ſpectaculo conſtitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis: licet uiderentur exaſperati: portabant enim capita Aſprenæ: & eorum quos una peremerunt. Quæ cum uiderent in ſpectaculo poſiti: amplius ſunt concuſſi pro dignitate uirorum: & miſericordia huiuſmodi caſuum. Quapropter & ſemetipſos a talibus ærumnis euadere non credebant: & incertum ſibi fore: ſi tanta pericula poſſent declinare. Ideoque licet aliqui aperte & iuſte odium circa Gaium habuiſſent: eius alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula perueniſſent: & ſpe totius cecidiſſent uitæ. Fuit igit Arruntius quidam gratus homo inter precones rerum uenalium: & propterea magnitudine uocis utebatur indutus ueſtibus diuerſi coloris: ad inſtar nobilium romanorum: habebatq; potentiam agẽdi quæ uellet in ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebantur. Is aptauit ſemetipſum ueluti dolentem: licet & ipſe odio Gaium haberet: eratq; timore ſuperior eius contio atq; militia: qua nitebatur ſalutem in rebus præſentibus apparere: & omnem apparatum & ornatum quaſi de cariſſimi principis morte amiſiſſem confingens progreſſus eſt in theatrum: ut mortem Gaii denunciaret. Quo facto quies hominum affuit: ne poſſent ulterius ignorantiam fluctuari. Deinde etiam ſtatuas Arruntius & loca ſingula circuibat: reuocans Germanos: & cum eo tribuni iubentes recondi ferrum: atq; manifeſtantes: Gaium fuiſſe defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit: & uerſos qui furorem incurrerant Germanorum a morte ſeruauit: nam prius ſpem habentes uiuere Gaium: a nulla factione penitus abſtinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant: ut etiam poſt amiſſionem animæ eius fauorabiles eſſent. Quem dum aperte mortuum cognouiſſent: ab iracundia diuerſorum: & ſupplicio quieuerunt: eo q; uindicta illis utilis iam non eſſet: nec foret qui eis pro talibus repenſaret. deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere: ne ſenatũ contra ſe prouocarent: ſi ad eos imperii ſummitas deueniret. Igitur Germani a ſua rabie quæ eos inuaſcerat pro Gaii morte quieuerunt. Chæreas autem: dum nimis eſſet Deminutiano ſollicitus: ne germanorum inſania fuiſſet extinctus: ſingulos militum de eius ſalute requirebat. Et Minutianum quidem clemens adduxit in medium: ad Chæream uero conuerſus cum multis aliis ſenatoribus: iuſtitiæ & uirtuti atteſtabatur eius laudans cogitationem & actum ſine formidine completum tyrannidem dicens ad nihilum fuiſſe perductam: eo q; iniuriarum uoluptate fuerit eleuata: quippe eum non poſſet fœlix uita illi præberi: qui uirtuti probaretur odibilis ſed cum tali calamitate deficere quali Gaius: qui etiam nate cõiuratorum conſenſum proprium facinus ſibi conſtituit inimicum: agendo iniurias diuerſorum: & prouidentiam legis exterminando: ut quos habebat caros: ſibi hoſtes efficeret: & ſermone quidem alios eius eſſe peremptores: opere uero ſemetipſum ſine dubio peremiſſet. Iam ergo ſurgebant de theatro cuſtodiæ: quæ principio pernicioſæ fuerant: quando oẽs abſcedere feſtinabant. Cuius mali tũc cã fuit Altion medicus abreptus quidẽ quaſi ad curã aliquor uulneratorũ: & mittẽs qui cum eo erat: ut quaſi ad medicinã neceſſaria deportarẽt: quos exide p ueritate dirigebat: ut picula declinarẽt. Interea conuẽtus agitur ſenatoꝝ & plebis in foro. Et populus quidẽ inqſitionẽ de Gaii peremptoribus uehemẽtius faciebat. Aderat & ſenatus: inter quos Aſiaticus

Valerius:uir consularis:stans in populo:tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus:eo q̄ imperator eis ignorantibus uideretur occisus:dum & cuncti requirerent:qui sunt qui Gaium intereme-runt: utinam inquit ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerunt accusantes Gaium atq; iubentes populo simul & militibus:ut ad propria remearent:populo quidem multam requiem promittentes:militibus autem honores:si tamen cum solita disciplina consisterent:& nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus ne forsan exasperati mala ciuitati facerent:& ad rapinas:aut ad templorum spolia uerterentur. Conuenerat itaq; omnis multitudo senatorum:& maxime consentiētes aduersus Gaium:fiducia iam utentes:& in contemptu maximo constituti:quasi in eis respublica resideret.

Qualiter Claudius patruus eius coactus a militibus suscepit imperium:& seditio senatus & populi adinuicem:& utriusq; partis. CAP. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio:alterutri de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore:ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret:nec sibi utile siquis illorum qui cooperatores in nece Gaii fuerunt:ad imperium perueniret:sed bonum esse:si non dum perfectis rebus: Claudium principem facerent:defuncti patruum:& hominē senatoria dignitate præcipuum:uirtute maiorum fultum:militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt in medio statuētes imperatorem facere:digniſq; solēnitatibus honorare. Sentius itaq; Saturninus licet Claudium cognouisset raptum:& quia idem uidebatur ad hoc inuitus accedere:non tamen declinabat integra uoluntate stans in medio senatus:nihilq; metuens:apud liberos ferteſq; uiros porauit hæc dicens. Licet incredibile sit o Romani libertatis nos acquisisse dignitatem:eo q̄ longo tempore nobis abfuerit:uerumtamen tenemus eam incertam qdē quantum ad magnitudinem pristinæ seruitutis sed tamen alacritatem ferre possibilem:si eius fœlicitatē nequiuerimus amittere. Satis est enī & una hora sensum uirtutis habentibus cum secura uoluntate in patria libera degere:& legibus florētibus aliquando cōicare. Ego siquidē iam prioris libertatis oblitus:quam olim quidē amisimus: nunc autem magna beatitudine retinemus:reuerentiam exhibēdam his qui geniti in ea atq; nutriti sūt:& non minorē a diis honorē his uiris præbēdum esse decerno:qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt ita ut etiam in futuro sæculo eius p̄mia teneamus. Sufficiet itaq; ēt hæc dies & iuuenibus nostris & quicūq; senuimus quidem:quando eius conspiciētes libertatē:cum dulcedine moriemur iuniorib⁹ āt eo q̄ sit eis doctrina uirtutis. Vnde cōstat:uiros esse istos:quos⁊ labore cōsistimus pp hæc quæ nuper gesta noscunt:quia nihil q̄ cum uirtute degere maius est:de qua consuuit libertas humana solummodo cogitare. Ego siquidē antiqua noui:auditu cognoscens:quæ uero uisu conspexi:ualde sunt grauia. Malis enim in gentibus inuaserunt rempublicam principes tyrannide prohibentes utiq; oēm uirtutis modum:& magnanimitatis officium libertati derogantes: docentes blandimenta pariter & timorē:eo q̄ non principibus cuncta subiiciantur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit:& ornamenta legum comprimens rempublicam conturbauit:iustitiam p̄uaricatus & sua delectatione uictus:nihil est mali quod non irruit ciuitati successoribus adinuicem imperium sibi detrahentibus:ad destructionē scilicet patriæ libertatis:& ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret:arbitrati suam esse minutionem:si uiciosis uterent hominibus: & uirtute præcelsos:non solum gloriæ immanitate priuarent:sed etiam ad mortem usq; p̄ducerēt. Singuli nanq; regnantium quæq; grauia cōmiserunt. Quorum Gaius qui hodie mortuus est amplius extitit seuior uniuersis qui nō solum in ciues sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit suæ ferocitatis infariam iniuste pœnas exigens:& ueluti furiosus in hoīes atq; deos ferus exiſtens. Nihil etenim Tyrannus suauitatis habere potest. Nonne cum iniuria uobis ab usus est. Nōne in pecuniis uos & in coniugibus contristauit. Nonne omne uotum uestrum præcibus angebatur insistentibus inimicis. Aduersa siquidem Tyrannis cūcta libertas est:nec eis unquam fauere potest:sed nec ipsi:qui consentiunt eis patiunt turpia sustinere. Sentientes nanq; Tyrāni quibus malis insignes uiros affligant:& eos uidentes impatienter talia sustinere:nec tamen ignorare quod geritur:sed solatium expectare:hoc solummodo suam credunt comparare securitatem:si eos potuerint penitus amputare. His igitur erepti malis:& sub alterutra uestri ditione constituti quod reipublicæ maxime prodest & ad præsentem respicit deuotionem:insidiis amputatis:& restituta ciuilitate:iustum est cōmuni utilitati prouideatis:& quod placet non imminente periculo censeatis:quando non erit dominus qui rempublicam gubernaturus eligitur ut ciuitatem ledere:& imperiali iure cuilibet loquenti pœnarum multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidem quod illi displiceat dici potest nec diuersa sententia reluctari. Hactenus igitur amittentes delectationem pacis: & consueti degere modo seruili: importabiles incurrentes æruinnas:etiam proximis malorum uidebamur auctores: fugientesque cum uirtute mori:nouissima confusione periimus. Quapropter primitus tyranni cidis decemite honores egregios: & maxime Cassium Chæream principem fortium uirorum annunciate:qui cum aliis uir unus & consilio & opere acquisitor nostræ libertatis apparuit:cuius nunquam dignum est obliuisci:qui contra Tyrannidem nostra pro libertate primus cōsilium sumpsit;

& ſemetipſum periculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſſit. Opus eſt enim optimum: & uitis liberis oportunum: beneficium præſtantibus aliquid repenſare dignum. Qualis ſcilicet uir iſte circa nos extitit. Non ſimul Caſſio & Bruto: qui. C. Iulium peremerant. Illi náq; principia ſeditionis bellorum ciuilium: ſubuerſionemq; ciuitatis excitauerunt: hic autem cum tyrannicidii graſſatione etiã malis eius priuauit urbem. Sentius itaq; his ſermonibus uſus é: ſenatu delectabiliter audiẽte & equitibus romanis qui p̃ſentes erant. Quo facto: quidam Trebellius maximus inſiliens: anulũ de digito traxit: habẽtem lapidem incluſum: in quo forma Gaii celata uidebatur: quem ille ſibi ſtudio dicẽdi quæ ſuadebat impleri fuerat oblitus detrahere. Et celatura quidem eſt agnita uox aũt continuo ſubſecuta eſt. Chereas uero cum ſignum a conſulibus petiſſet: & illi libertatem ei dediſſent: miraculum fuit cunctis: & uelut incredulitas: quia reuerſa uideretur ad conſules hæc poteſtas. Hi ſiquidẽ anteq̃ tyrannus inuaderet ciuitatem: rebus ciuilibus & militaribus p̃ſidebant: qui ſenatui conſentiebant. Erant aũt cohortes quatuor: quibus uiuere ſine principe magiſquam ſub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant. & populi diſcedebant læti hanc ſpem habentes atq; cogitationem: quaſi ipſi gubernationem reipublicæ rurſus acquirerẽt: & nequaq̃ alii ſubiacerẽt: inter quos Chæreas p̃cipuus exiſtebat. Igitur Chæreas periculum credens ſi Gaii uxor & filia ſupereſſent: & nõ omnis domus eius piter depiret: qñ ſiquis ex eis derelinq̃ret: non hoc ſine peſte ciuitatis lætoq; cõſtaret inſuper & propoſitum ſuum p̃ficere: & odium quod circa Gaium habebat explere feſtinans: miſit Lupum unum tributorum qui uxorem Gaii filiãq; pimeret. Erat enim is Lupus cognatus Clementis cui hoc officium tradiderunt: quatenus uel hoc opere uirtutis tyrannicidii particeps eſſet: & quaſi in omnibus uideretur inſidiis prioribus conſenſiſſe. Quibuſdam uero coniuratorum crudelè uidebatur: ut contra mulierem taliter uteret: dicentibus Gaium ſua magis natura malis uſum: quã uxoris conſilio facinora molitum: quibus & ciuitas uexata eſſet: & flos ciuium deperiſſet. Et ille qui dẽ his aſſertionibus eam defendere nitebãtur: omniũ aũt malorum quæ geſta fuerant a Gaio: hæc erat caput. Gaio nanq; dederat poculum: ut eius mentem ſuo potuiſſet ſubiugare ſeruitio & amori incantationibuſq; ad uæſaniam transformatum ita ſibi deuinxerat: quatenus fortunæ omniũ romanorum & totius urbis cui p̃ſidebat ei ſubdite uiderentur nihilq; defenſores eius ualere potuerunt. Miſſus itaq; Lupus: in nullo moratus eſt miniſterium eo momento differre: ne culpabilis eſſet in his quæ pro utilitate publica uidebantur iniuncta: uenienſq; ad palatium: inuenit Cæſoniã Gaii coniugem iuxta uiri corpus humi proſtratã & omnes in luctu poſitos ſicuti moris é mortuis exhiberi corporibus: eratq; ſanguine uulnerum eius plena: & maxima calamitate circũdata: necnon & filia lacebat ſimul: nihilq; aliud illic audiebaſ: niſi culpa Gaii: tanq̃ nõ bene gubernãtis: & quia uxor eius frequenter uentura talia p̃dixiſſet. Hæc enim ratio & tunc & nunc ſimul eſtimaſ: & in oĩum mentes ita eſt circa eos qui compatiunt. Alii nanq; dicebant quia ſuaſiſſet Gaio ut recedens a ſæuicia & crudelitate ciuiũ: humiliter & cũ uirtute rempublicam gubernaret: qui cũ in ſua ſeueritate uineret: propterea taliter deperiſſet: alii uero: quia cum ſermo de coniuratis pueniſſet ad Gaium ſuaſiſſet illarum ſine ulla dilatione uelociter cunctos placaret: quia licet nihil iniuſte tentaſſe aliqui putarẽtur: tamen hoc agens cuncta pericula declinaret. Quæ uero a Cæſonia dicta ſunt: & quæ de ea homines dicebant: hæc ſunt. At illa cum uidiſſet uenientem Lupum corpus Gaii monſtrabat: & ut ad proximum ueniret eum cum lachrymis exorabat. Cunq; eum uidiſſet mente attonitum: & nulla compaſſione motũ: cognoſcens ad quod uenerat: ei ſuum iugulum p̃parabat: & lugens: promptius ea faciebat: quæ agere ſoliti ſunt qui: in uitæ deſperatione conſtituunt. Tum inuitauit eum: ut quæ decreta fuerant: non moraret implere. Et illa quidem magnanimiter a Lupo hoc modo perempta eſt: & ſup eam filia piter extincta eſt. Hæc dum egiſſet Lupus: ſe uertens: Chæreæ & eius ſociis indicauit. Gaius igit iiii. impii ſui anno: minus. iiii. mẽſibus: ita defunctus eſt: uir & ante regnum nequitia ſummus: libidinibus ſubiugatus: derogationibus amicus: in rebus terribilibus timidus: & ſemp auidus poteſtatis: in quibus non oportebat nimie largus: acquirens diuitias occidendo: & contra leges agendo: & diuinitate ac legibus maiorem ſe eſſe ſtudens: atq; uideri uolẽs. Is fauore populi ſæpe deceptus: quæcunq; leges tanq̃ turpia ſapiunt ſua credidit eſſe ornamenta: uirtutis & amicitiæ immemor: quando contra hæc cum illatione ſupplicii frequenter exorſus eſt: inimicum ſibi eſtimans quicquid uirtuti eſſet aptiſſimum: & in his quæ concupiſceret nullo contradicẽte cedens. Vnde ẽt propriæ ſorori p̃mixtus: odium ciuium maxime cœpit habere: eo q̃ ſimile aliquid longo tempore minime factum eſſe conſtaret. Opus autem magnũ aut regium nihil ab eo ad utilitatem p̃ſentium tpum: aut futuro rũ reperiẽ geſtũ: niſi q̃ circa Regium & Syriam p̃ aduentum nauiũ frumenta ex ægypto deferẽtiũ horrea decenter inſtituit: hoc enim conſtat maximũ & nauigantibus ultimum: quod tamen non uenit ad effectum: ſed ſemiplenum ab eo dum ſegnius conſtruiẽ derelictum eſt. Cuius moræ hæc cauſa fuit: eo q̃ rebus inutilibus ſibiq; placitis uoluntatibus ſtudens: & illic expenſas efficiens: melioris operis dereliquit utilitatem. Inſuper & fuit Rhetor optimus: græca, lingua pariter & latina ad dicendũ uelociſſimus & ad intelligẽda aliena opera p̃paratus: ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis: & acerrimo ingẽio: meditationiſq; labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine cõprobaret. Hũc náq; Tyberius tãq̃ fratris nepotẽ: quem etiam habuit ſucceſſorẽ: magna neceſſitate

ſtuduit eruditi: cũ ipſe eiſdẽ annis primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hæc quaſi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præſidere: quod non tamẽ obtinere præualuit: neq; ex eruditionis opere bona congregata ſeruare: ſed abuſus poteſtate: peruenit ad mortem. Difficile náq; eſt: ut illis poſſit acquiri uirtus: quibus facile uidetur agere quo trahũtur. Initio ſiquidem faciẽte eruditionis cauſa amicis ſtudebat dignis: zelo meliorum rerum poſtea perductus ad iniuriã: onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id uſq; deſcendit: ut ab eiſdem inſidias paſſus extingueretur. Claudius igitur ſicut dixi ſuperius interruptione facta uiarũ: egre diebatur de Theatro. Qui Gaio mortuo: & domo Cæſaris nece turbata: in anguſtia pro ſua ſalute cõſiſtens: & in quodam arctiſſimo loco deueniens ſe cælabat: nullam periculorum cauſam: niſi ruboꝛe formidans: Is enim cum priuatus eſſet: mediocriter ſe tractabat inter omnes ſufficienter doctus: & diſciplina maxime græca compoſitus: qui etiam ſe ab omni turbarum inquietudine ſubtrahebat. Tũc itaq; dum trepidatio populos obtineret: & omne palatium ferocitate militum plenum eẽt: & terror atq; indiſciplinatio cunctos priuatos appræhendiſſet: ſummi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Gaii quidem interitum parui pendentes: eo q; iuſte uideretur extinctus: quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabant: quẽadmodum bene cuncta diſponerentur. Cumq; germani ad necem peremptores Gaii requirentes: ſuæ magiſquam cunctorum utilitati conſulerent: Claudius turbatus & nequaquam de ſalute ſua ſecurus: maxime: quia capita ferri uiderat Aſprenæ: & quos cum eo cõſtabat occiſos: ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus: obſcuritate cælatos. Tunc Gratus quidã militum in palatio uidens eum: nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens: credens hominem eſſe: q magis in eo loco inſidias faceret: proxime ueniens eũq; apphendẽs agnouit: ſeq; ſequẽtibus ait. Iſte Germanus eſt: eum conſtituamus imperatorem. Claudius uidens eos in ſuo raptu ꝓparatos: & metuens: ne propter Gaium ipſe quoq; moreretur: parcendum ſibi eſſe poſcebat: eiſq; ſua facta commemorabat. Tunc Gratus ſubridens dexteram ei porrexit: & noli inquit de tua ſalute puſillanimis eſſe: cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare: quod dii auferentes Gaio: mundoq; proſpicientes: tuæ conceſſere uirtuti. Perge nunc: & maiorum tuorum recipe ſolium. Supportabatq; eũ: nequaquam ualentem ambulare pedibus: propter timorem ſcilicet: gaudiumq; dictorum. Concurrebant autem circa Gratum etiam multi militum: & uidentes claudium duci quaſi ad ſupplicium rerum geſtarum tanquã pro uiro ſua uita quieto: & multa pericula in principatu Gaii perpeſſo dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis: factiſq; turba: fugæ totius plebis exortæ ſunt. Tũc Claudio propter corporis debilitatẽ fugere non ualenteꝛ: eũ in uehiculo rapientes pro eius incolumitate ſollicitꝛ: cũ fuga ad Palatiũ uenerũt. Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculum dedit hominibus. Cũq; iam rempublicã tenere uideretur: multo magis militũ concurſus procedebat: cũctis utiq; aſpectum Claudii libenter inſpicientibus: eumq; principẽ ſtatuere feſtinantibus: pro fauore Germanici eius fratris: qui magnam gloriã ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis: inſuper ẽt cogitantibus de auiditate ſenatoriæ poteſtatis: & quæ pridẽ ſuo principatu deliquerant. Inter hæc etiam rurſus cogitabant: quia imperiũ deductum ad unũ periculo non careret: quando quodcũq; uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiam propenſaret ſufficiẽter inter alterutros cogitabant: & quæ ſolent prouenire quotidie loquebantur. Erant ergo diuiſæ hæ ſententiæ populi atq; ſenatus. Hi dignitatẽ priſtinam appetebant: & oneroſum ſeruitiũ pro tyrannorum iniuria declinabant: populus aũt inuidiam circa ſenatũ habens: & auaritiam eius effugiens in raptu Claudii pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; pene bellũ iam ciuile ſub Pompeio flagrabat: quod tamen Imperatore conſtituto ſedatũ eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcẽs Claudiũ a militibus abreptũ: miſit ad eum uiros de ſuo cetu uirtute claros: qui eũ admonerent: ut pro adeptiõe regni nullam uim faceret: ſed magis ut ſenatui tantoꝛ uirorum unus cæderet: & cõmunem utilitatem proſpicientibus legibus ſubiaceret: utq; memor eſſet: quoꝛ malorum priſci tyrãni occaſio fuerint ciuitati: & quæ ſub Gaio etiam ipſe cũ eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus: & iniuriam ab aliis grauiter irrogatã: ſpõte ad ſubuerſionem patriæ coarmaret: ſed ut magis priorem uirtutẽ ſuæ quietis oſtenderet: quatenus ei honore liberiorum ciuium: & legum decreta ſuccederet: quo facto fauorem imperantium: & quibus imperatur acquireret: quia ſi neq; mortem temperare uellet: nec cederet auctoritati ſenatoriæ: grandẽ manum ad reſiſtendum haberent: & armatorum copiam & multitudinẽ famuloꝛ: quibus aduerſus eũ fortiter uterentur maximũ uero ſibimet eſſe remediũ ſpei atq; fortunæ: ſed etiam deos non aliis præbituros eſſe ſolatia: niſi eis qui cũ uirtute & bono principio ad congreſſionem certaminis aduenirẽt: cũ ipſi. ſ. ꝓ patriæ libertate pugnarẽt. Et legati qdẽ Venarius & Braccus ambo tribuni his utebanꝰ uerbis: & ꝓſtrati Claudiũ ſuppliciter exorabãt: ne belloꝛ ac ſubuerſionis foret occaſio ciuitati: uidentes utiq; eũ militum multitudine circũſeptum & in cõparatione illius exercitus conſules nihil eſſe: ſuadebantq; ſimul: ut ſi appeteret pricipatũ: a ſenatu magis ſibi datum acciperet: quod eſſet proſperius atq; fœlicius: ſi non cum iniuria: ſed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur ſciebat quidem cum qua ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet: & ad præſens miti ſententia mediocriter ſe tractabat: ſe tam propter metum & inſtantiam militum: quam regis Agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui ſponte uenerat cedere non debere.

Legatio regis Agrippæ ad ſenatum:& qualiter cõſequentes milites q erãt cũ ſenatu ad Claudiũ trãſiere:& de morte Chæreæ ſeu alioꝝ Gaii interfectoꝝ:ipſi quoq; Claudio repugnãtiũ. CAP. III.

Hic ergo Agrippa cõpletis ſolẽnib⁹ circa mortem Gaii a quo fuerat honoratus & eius lectum lugubriter proſecutus:agnoſcens Claudium a militibus raptum feſtinabat ad eũ. Quem turbatũ inueniens & paratum ut ſenatui cederet: exacuit monens: ut imperiũ ſibi defenderet. Cũq; talia dixiſſet abſceſſit. Quem cũ ſenatus euocaſſet ad curiam: unguens caput unguentis quaſi ab ſcorto remearet: Senatum interrogabat: quid de Claudio gereretur. Illis aũt quæ geſta fuerant dicentibus & conſulentibus quam ipſe ſententiam poſſideret: paratum ſe quidẽ mori pro gloria curiæ ſermone profeſſus eſt: & tractandũ ſuaſit de utilitate cunctoꝝ: opus eſſe dicens: ſi reſiſtere Claudio uellẽt armis atq; militibus: quibus eũ uiriliter expugnarent: ne forſitã impati incidere uiderent in malis. Reſpondente uero ſenatu armoꝝ copiã & pecunias abundare: ſed etiam militũ aliquam partẽ congregandã: quatenus libertas ſeruis emergeret: opto inquit Agrippa & curiam peragere & uos quæ deſideriis ueſtris ſunt: dicendũ tamẽ eſt indubitanter: q credo fore pro ueſtra ſalute. Scitis militiã: quæ pro Claudio pugnat: longo tpe armis imbutã: noſtra uero pars hoĩum eſt incerta: fluctuatio & turba multoꝝ: & ſeruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis. Nos ergo aduerſus expertos bella ſuſcipimus: producentes uiros: neque gladios ſcientes educere. Quapp mihi uidetur eſſe mittendum ad Claudiũ: qui ſuadeant componendam eſſe hmõi cauſam. Si cenſetis ẽt me legatione fungi: paratus ſum. Hæc cum dixiſſet: cunctis cõſentientibus: miſſus cum aliis: Claudio tumultũ ſenatus expoſuit: eũq; magis latenter exacuit imperialiter & dignitatis poteſtate reſpondere. Tunc Claudius ait non eſſe mirabile: ſi imperatorem nõ libenter exciperet curia: quæ crudelitate prioꝝ principum fuerat uulnerata. Sed dum eius manſuetudinem proguſtaret: cum noſſe tantũ ipſe princeps foret: opere uero cõmunitas imperaret: eo q multarum uariarũq; rerum uideretur expertus: proſpere uero imperiũ ſibimet obueniſſe gauderent. Et legati quidẽ hæc audientes uerba reuerſi ſunt a ſenatum. Claudius aũt congregato exercitu loquebatur: ab eis iuſiurandũ ſecum permanendi accipiens: donauitq; ſingulos cuſtodes corpoꝝ quinq; milibus dragmis: & ducibus numerũ promeritã portionem largitus eſt: ſed & militibus abſentibus ſimilia compromiſit. Conſules itaq; conuocare ſenatũ ad tẽplum triũphatoris adhuc nocte exiſtente: quoꝝ alii quidem ſemetipſos in ciuitate celarunt: conſultationẽ refugientes eorum: alii uero in agros proprios ſunt egreſſi: proſpicientes: qũo ſi res ad effectum ueniret: in libertatis deſperatiõe cõſiſterent præſtantius iudicantes ſine periculo ſeruiendi cũ ſegnicie uiuere: q̃ poſſidẽtes dignitate patrum ſub ſalute dubia cõmanere. Verũtamen niſi amplius. c. collecti ſunt: quibus in cõmune de præſenti ſtatu tractantibus repente clamor cõgregati exercitus eſt emiſſus: petentium ut militaris Imperator eligeretur: & nequaquam Principatus Romanus a multis ſolueretur. Et hoc quidem milites apud ſemetipſos decreuerãt ne cũctis ſimul: ſed uni traderetur imperiũ: hoc tantũ ſenatui concedentes ut ipſis qui dignus uideretur eligerent. Ob quã rem contraria erant uota ſenatus & populi multo magis aũt tam pro amiſſione gloriæ libertatis: quam pro formidine Claudii. Erant uero qui eligerent aliquos ex genere nobiliũ: dignitatibus & coniunctione coniugũ ꝓpollentes. Minutianus nãq; Marcũ fortitudine dignũ qui Iuliam Gaii ſororẽ habebat uxorẽ ſtudebat eligere: ut rerum culmine potiretur. Conſules uero diuerſis occaſionibus differebant. Sed ẽt Valerium aſiaticum Minutianus anteponebat: & pene homicidia facta ſunt deſiderantium pricipatũ: ut Claudio quoquo modo repugnaret. Monomachoꝝ uero turba non parua militũ per noctem ad ciuitatis cuſtodiam poſitoꝝ concurrebat ad Claudium. Quapp alii non ante urbis libertatem: alii quoq; Claudium metuentes a conſulibus abſceſſerunt. Diluculo aũt Chæreas cum ſociis ad medium tranſeuntes uerba facere nitebantur ad milites. Quos cũ multitudo uidiſſet: ſilentium poſtulantes: & dicendi initia faciẽtes continuo diſturbauit: non acquieſcens eis ut aliquid allegarent: eo q ipſi ad monarchiam pariter conſpiraſſent. Tum regnaturo fauebant: tanquã non patientes Senatui cedere poteſtatem: qui etiam ſi imperare niterentur: milites non ſinerent interfectores Gaii regnare. Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens: imperatorẽ: poſcentiũ populoꝝ daturum repromiſit ducẽ: qui ei ſignum abeũti deportaret. Erat enim Aethicus: agitator praſini: Gaio & militibus circa ſolennitates Circenſium: & ſeditiones: atq; opera inhoneſta deuotus: multaque Chæreos obprobria ſibi reluctantibus inſerebat: ſed & caput Claudii ſe dicebat ablaturum. Peſſima nanq; eſt inſpicientia cum furore Milites ergo non reuertentes uerba Chæreæ: ſed euaginantes gladios: & ſigna tollentes ad Claudium deuenerunt: cõmunicaturi illis qui etiam præbuerant iuſiurandũ. Senatus autem & conſules in deſolatione relicti ſunt: non differẽtes aliquid ad priuatis: eratq; eis formido pariter & anguſtia: ignorantibus quid paſſuri forent: dum Claudius præualeret: & ſemetipſis adinuicem derogabant: & pœnitentiam facti gerebãt. Sabinus aũt unus interfectoꝝ Gaii tranſiens ad mediũ: primitus ſemetipſum interficere minatus eſt: quam Claudium principem conſtituere: & ſeruitutem damnari uidere. Sed & Chæreas hanc magnanimitatẽ aſſequi compulit. Qui dũ contẽpſiſſet Gaiũ: & primus auctor bonæ fuiſſet uitæ: neq; ſic patriæ uidicare potuit libertatẽ. Chæreas ãt de morte qd in nullo dicebat eſſe dubitandum: uel tamen mentem Claudii trutinare: & illi quidẽ in his erant. Ad milites ãt oĩs undiq; p

pulus concurrebat. Interea Quintus Pompeius dum accuſaret milites: & pro libertate ſenatui ſuppli caret: impetu facto euaginatis gladiis niſi mitis Claudius prohibuiſſet opus in eum necis impleue rant. Tunc Claudius ereptum conſulē a periculo: fecit ſibimet aſſidere. Senatores autē qui cū Quin to fuerant: non ſimili honore ſuſcepit. Nam quidam eoꝝ etiam plagis affecti ſunt: & ad eum uenire compulſi. Antonius aūt uulneratus effugit: eratq; periculum uniuerſis. Tunc rex agrippa accedēs ad Claudium: poſtulauit ut circa ſenatum mitis exiſteret: dicēs: quia ſiquid crudelitatis exerceretur i cu riamon eſſet ſuper quos eius conſiſteret iam poteſtas. Claudius autē his flexus. Senatum ad curiam cōuocauit. Cunq; de palatio per ciuitatem ipſe procederet: obſequentibus in eius proceſſu militibus cum multo nimis impetuq; a ridiculo Gaii interfectores in publicū proruperunt: Chæreas & Sabi nus prohibentes eum mandato Pollionis: quē ante paululum Claudius ducē cuſtodum corporis in ſtituerat. Claudius itaq; dum ad palatium denuo ueniſſet: congregans alios protulit ſententiam in Chæream: cuius opus quidem uidebatur eſſe præclarum. Sed Pollioni præcipue cauſam mortis ap plicabant: qui tantum opus fieri perſuaſerat & ut ipſe pariter pro metu futuri temporis deperiret: iu ſtum eſſe clamabant. Ducebatur itaq; Chæreas ad mortem: & cum eo Lupus: ſequebanturque mul ti romanorum. Dicitur autem quia Chæreas magnanimiter hanc cladem excepit: non ſolum uultu nequaquam depoſito: ſed etiam Lupum reſolutum in lachrymas obiurgando. Cunq; turba ad ui dendum proſequeretur: dum ueniſſet ad locum: requirebat militem: ſi interficiendi meditationem haberet: rogauitq; ut gladium ad necem ſuam deferret: quo Gaium ipſe uidebatur occidiſſe. Et fœli citer ergo mortuus eſt Chæreas: unius uulneris percuſſione finitus: Lupus autem crudeliter eſt extin ctus plurimarū ictu plagarum: eo q; ceruicem mollius præparaſſet ad necem. Poſt paucos uero di es imminente feſtiuitate: Romani honorauerunt facta Chæreæ: petentes expiationem fieri: eo q; eius memoriæ fuiſſent ingrati. Hoc itaque modo Chæreas uita priuatus eſt. Sabinus autem dum eum Claudius non ſolum abſoluiſſet a culpa: ſed etiam dignitatem quam habuerat remiſiſſet: iniu ſtum credens ut relinqueret coniuratos: ſemetipſum occidit gladio: ſic incumbens: donec eum uſq; ad capulum uulnus abſorberet.

Qualiter Claudius Cæſar reddit Agrippæ oē regnum paternum: adiiciens etiam illi Lyſaniæ te trarchiam: & libertas Iudæorum: q̄ prouenit eis ſub Claudio: cum prius amiſiſſent eam ſub Gaio: na uigatio quoq; regis agrippæ in Iudæam. CAP. IIII.

QLaudius itaq; ſuſceptos milites diſpergens: edicta propoſuit: & principatū agrippæ: quē Gaius ei præſtiterat ipſe confirmans: regem quoq; collaudans: adiecit ei oēm Herodis: quod ad uſus eius ſuper Iudæos & Samaritas habuerat. Et hæc quidem debitum ꝓpri generis ei reſtituit. Abelan uero Lyſaniæ: & quæcūq; in libano monte ſunt ei: de ſuo ꝓpa riter adiecit imperio: & publice i media ciuitate Romana cum Agrippa fœdera celebra uit. Antiocho quoq; regnū auferens quod habebat. Ciliciam & Cōmagenem donauit ei. Diſtinxit aūt Lyſimachum ante ſibi amicitiarum iure coniunctum: qui etiam antoniæ matris eius tutor extite rat: & circa Gaium deuictus erat: cuius filius Beronice & agrippæ filiam duxit uxorem. Quam dum Marchus alexandri filius fuiſſet mortuus reſumens uirginem fratri ſuo herodi Agrippa coniunxit: petens ei regnum Chalcidis a Claudio. Hoc itaq; tpe ſeditio inter iudæos atq; paganos in Alexan drina ciuitate ſurrexit. Moriente nāq; Gaio ſub cuius principatu ab alexandrinis uidebatur afflicta Iudæoꝝ gens recepta fiducia repente ueniunt ad præſia. Claudius aūt Aegypti ꝓfecto mandauit ut ſeditionem amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus agrippa pariter & Herode: edictum miſit i Ale xandriam atq; Syriam: huiuſmodi oratione conſcriptum. Tyberius: Claudius: Cæſar: Pius Germani cus: Tribunitiæ poteſtatis dicit. Notum eſt Iudæos in alexandria conſtitutos: qui etiam alexādrini uocant: cohabitaſſe tpibus priſcis alexandrinis: & patria ciuitatis iura a principibus ꝑetraſſe. Quod palam eſt ex reſcriptis eorum pariter & dictis. Sed poſtquam noſtro imperio alexandria per auguſtū noſcitur ſubiugata: ſeruata eis ſunt iura ſua a præfectis per diuerſa tpa deſtinatis & nulla de legibus eorum mutatio facta eſt tpe quo Aquilas in alexandria fuit. Moriēte uero Auguſti principe gentis eorum: ſic fuerunt ut ſinguli eorum in ſuis ſolēnitatibus permanerēt: neq; coacti ſunt religionis pa ternæ iura tranſcendere. Quapropter Alexandrinos eleuatos contra Iudæos ibidem conſtitutos: qui temporibus Gaii Cæſaris pro uehementi eius ſuperbia ſimul & impudētia: q; nollet gens iudæo rum patriam religionem tranſcendere: & illum deum appellare: humiliati ſunt: præcipio: ut nequa quā propter imprudentiā Gaii de iure iudæorum aliquid auferri nitatur: ſed ſeruata eis iura priora maneant utiq; in ſuis ſolēnitatibus: quamobrē partē utranq; ꝓcipio magnā habere curā: & poſtquā hæc dicta fuerint propoſita nulla decætero turba fiat. Edictum ſiquidē in alexandria pro iudæis miſ ſum hoc modo eſſe dinoſcitur. Quod uero in omni orbe directum eſt: his continet eloquiis. Tybe rius Claudius: Pius Germanicus Tribunitiæ poteſtatis Conſul ordinarius ſecundo dicit. Petētibus me regibus agrippa & Herode cariſſimis: quatenus eadē Iudæis una cōcederē in oi iperio Romano rū: potiuſq; in alexādria conſtitutis: libenter hoc ꝓbui: nō ſolū petentibus hoc cōcedens: ſed ēt ipſos pro qbus rogatus ſum dignos exiſtimās pp fidem & amicitiam Romanis impenſam: ꝓcipue iuſtum eſſe decernens: ut neq; Græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaretur: qūo ad dei culturam hæc ſeruare no

ſcuntur. Optimum ergo iudico Iudæos in oī mundo ſub nobis conſtituto paternas ſolēnitates ſine prohibitione celebrare: quibus iam nunc præcipio: ut meam hanc manſuete cuſtodiāt: & ipſi aliarū gentium religionem nequaquā adnihilare prentent: ſed ſuas leges obſeruent. Hoc igitur edictū meum iudices ciuitatum atq; coloniarū: & municipioꝝ intra italiā & extra eam: regeſq; pariter & potentes per proprios legatos tranſcribere uelint: propoſitū non minus. xxx. diebus eſſe in loco: unde ex humili ab oībus legi poſſit. His igitur edictis in alexandriam & oēm terrarum orbē directis: oſtēdit Cæſar Claudius quam uoluntatē circa iudæos habuerit. Mox aūt etiam agrippam reddito ei regno: maximis cumulatū donis remiſit ad propria principibus prouinciarū atq; pſidibus litteris ſuis ſcribens: ut ei honorem debitū exhiberent. Ille uero dum meliori fuiſſet fortuna proiectus cum celeritate reuerſus eſt: ueniensq; ad Hieruſalē: gratificas hoſtias celebrauit: nihil quod erat legitimum derelinquēs: unde & multos Nazarenos tōdi præcepit. Auream uero catenam quam ei dederat gaius: factam ad inſtar ponderis: ferreæ catenæ: in qua manus regiæ fuerant obligate: ut triſtis fortunæ memoriā reuocaret: & teſtimonium de rebus melioribus perhiberet: in tēplo ſuſpendit ſupra gazophylacium ut & maximū eius ūdicaret caſum: & ſimul oſtenderet: poſſe eum qui corruerit denuo ſuſcitari. Hoc. n. illius catenæ oblatio oībus indicabat: quā rex agrippa ex parua cauſa ante dignitatē fuerat alligatus: & poſt paululum compedibus abſolutus: ad regnum probatur clarius euectus. Propter hæc ergo oportet intelligi: quia res hoīum maxime & lapſum facientia corruunt: & inclinata ad culminis faſtigium ſæpius reducuntur. Profecto igitur agrippa cultu exhibito deo: ſeophilum quidem Ionæ filium pōtificatu ſemouit: & Boetho Symonis: cui cognomentum erat Cantheras: honorem eius attribuit. Duo etenim erant fratres Symoni: & Boethus pater: cuius filiam habuit rex herodes uxorem: ſicut ſuperius declaratum eſt. Cum fratribus ergo ſacerdotium habuit. Symonis auētē Oniæ tres filii in macedonioꝝ principatu fuerunt: ſicut in priori ſcriptura contradidi. Rex igitur Agrippa hoc modo ſacerdotes conſtituens hieroſolymitis compēſationem eoꝝ deuotioni reſtituit: & uniuſcuiuſq; modum bene diſpōnēs: affectuoſam præbuit largitatem. Præfectum uero militiæ totius fecit Sylam: uirum qui multis laboribus ei ſæpe cōicauerat. Igitur tempore paruo ptereunte Doritæ iuuenes præponentes ueneratiōi pſumptionē: cū natura uiderentur audaces: tollentes Cæſaris ſimulachrum in ſynagoga ſtatuere iudæorum. Quod opus agrippā uehementer exacerbauit. Videbatur nāq; ad deſtructionē paternarum legū eſſe celebratum. Pro qua re ad. P. Petronium præſidem Syriæ feſtinanter aduenit: & contra Doritas conqueſtus eſt: qui non minus indignatus cum utiq; & ipſe tranſgreſſionem legum factam nimiam eſſe iudicaret impietate indiſciplinatorum Doritarum hæc cum magna indignatione ſcripta direxit.

Epiſtola. P. Petronii rectoris Syriæ ad Doritas pro iudæis: & qualiter rex agrippa Hieroſolymoꝝ muros locupletius conſtruēs: ſtudium ſuum imperfectum dereliquit: prohibente Cæſare: qui opus ipſum ſuſpectum habuit. CAP. V.

Vblius Petronius legatus Tyberii: Claudii Cæſaris: Pii Germanici: primatibus doritenſium dicit. Audiuimus: quoniam quidā ueſtrum tantæ ſuperbiæ præſumptione abuſi ſunt: ut nec dictis Cæſaris Claudii: Pii Germanici ſubderentur: quibus ſancitum eſt: iudæos obſeruatione paternarum legum eſſe dimittendos: uoſq; omnia contraria feciſſe cognouimus: ſynagogam prohibentes conſiſtere iudæoꝝ cum in ea poſueritis Cæſaris ſimulachrum: præuaricationē ſcilicet agentes non ſolum contra iudæos: ſed contra ipſum imperatorem: cuius ſimulachrum melius poneretur in omni Iudæorū templo: quam in debito loco: cū utiq; decreto Cæſaris ſit ſancitū: unūquēq; habere in locis propriis poteſtatem. Verūtamen cum edictum imperatoris præcipientis: ut iure ſolēnitatibus ſuis utantur: & cū græcis pariter conuerſentur: contempſeritis: riſibile eſt ſi dicam cur mei iudicii fueritis immemores. Quapp eos qui cōtradictū Cæſaris talia commiſerunt: cum etiam eorum iudices indignentur quando non propria uoluntate aſſeruit: ſed impetu plebis impletum a centurione Proculo Vitellio ad me duci præcipio quatenus poſſint geſtorum reddere rationem. Primates uero ſeu principes moneo: ut ſi nolint uideri hanc querelam ſua uoluntate celebratam: culpabiles perſonas centurioni demonſtrent: nullam ſeditionis aut ſitis relinquentes occaſionem: quam ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demonſtrantur. Mihi nanq; & catiſſimo meo regi agrippæ nulla potior cura eſt: quam ne gens iudæoꝝ occaſionē ſumat uindictæ gratia: ut ad tumultum ſeditionis accedat. Vt autem apertius ſciatis quid & Cæſar ex huiuſmodi cauſa præcepit: dicta eius alexādriæ deſtinata: huic ſcripturæ præpoſui quæ licet omnibus nota eſſe uideantur: tunc etiam apud tribunal meum cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit: al legans: ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agite itaq; me pronunciante ut decætero nulla ſeditionis aut turbæ quæratur occaſio: ſed unuſquiſq; ſuæ religionis iura ſectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant cōmiſſa correxit: ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex autem agrippa Symonem Cantherum pontificatu priuauit: & denuo Ionam anne conſtituit: eum ſcilicet exiſtimans digniorem: cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem: pro qua reſuppli cabat: hæc dicens. Tu quidem o rex meo honori congaudens: hanc mihi cōſtituis, proprio conſilio dignitatem: licet me ad pontificatum nunquā dignum iudicauerit deus: ſemel tamen cum indu

tus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi: prius.n. ſum dignius indutus: quã nunc denuo recepturus. Tu uero ſi modo uis: ut accipiat: dignior hunc honorem: agnoſce: quia omni peccato mundior ẽ apud deum: & apud te rex frater mihi: qui poſſet ad hunc honorẽ dignus accedere. In his ergo ſermõibus rex agrippa collaudans ſonæ uoluntatem: præbuit Mathiæ eius fratri pontificatum: & non multo poſt tpe Petronio ſucceſſit Marſus qui Syriam gubernabat. Sylas igitur ꝓfectus regis agrippæ: quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat: & nec in periculoꝝ eius cõmunione receſſerat: ſed cum eo in manifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat: circa eum magnam habebat fiduciam concedere ſibi petiit apud eum parem honorem pro amicitiarum priſtina firmitate: & nequaquam pacie batur ei legaliter obedire: ita ut maxima ab eo beneficia poſtulando: honeroſus eſſe uideretur: cum ſemetipſum imenſa arrogatione glorificaret: & regi ſæpius ad memoriam cauſas triſticiæ produceret ut ſtudium quo tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod cum crebro faceret ut mihi uideꝰ impetrare beneficia noſcebatur. Cuius rex apertam fiduciam tolerare non potuit. Non eſt enim tem porum ignobilium grata memoria: neq; ſuauis agnoſcitur: qui frequenter ea quæ præſtat: imperat. Quid plura dum frequenter Sylas regis prouocaret iram: & ille plus indignationi quam rationi tribueret: non eum remouit a præfectura ſolũmodo: ſed etiam reddẽdum uinculis in patriam deſtinauit. Cunq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata & ꝓſpecta ratione in memoriam reuocaſſet: quantos pro eo labores ille pertulerat: eius remiſſit culpam. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ: dũ cuncti quibus imperabat in leticia magna conſiſterent: Sylam reuocari iuſſit: ſecum ſcilicet cõmeſurum. Ille uero modum libertatis quem iuſtum eſſe credebat: uenientibus ad ſe non tacuit dicẽs. Et ad quẽ me honorem euocat rex: quem denuo poſt paululum ablaturus eſt. Quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ cuſtodiuit: qui iniurijs me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia: aut qua conſcientia ad eum ueniam. Quantis eum malis eripui: pericula quanta ſuſtinui ut illi ſalus acquireretur & honor: pro quibus omnibus retributionem metui: uincula & carcerem tenebroſum. Nunquam ergo horum obliuiſcar malorum: mihi enim pro bonis actionibus: etiam poſt ſolutionem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens poſcebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet: aĩo non poſſe mitigari: dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymoꝝ uero muros: qui circa nouam reſpiciunt ciuitatem: publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt. & omni humano reddiderat tutamine fortiores; niſi Marſus Syriæ præſes. Claudio Cæſari: quod agebatur ſuis litteris indicaſſet. Quãobrem Claudius rebellãdi cauſa ſuſpicatus hoc fieri agrippæ mandauit: ut a murorum edificatione ceſſaret. Qui mox ut iuſſum agnouit: reluctandum ei non cenſuit. Fuit etẽnim rex iſte natura bonus: & ab beneficia munifica præparatus: & ciuitatem propriis ſumptibus exornare non tardus: ita ut ſua claritate: muneribuſq; gauderet: & ſauorabiliter ſuæ uitæ iura diſponeret: in nullo ſimilis Herodi regi. Illi nãq; erat mens callida ad ſupplicia præparata: & aduerſus odioſos ſine retentatione pernicioſa: græcis magiſquã iudæis familiaris exiſtens: & alienigenarũ ciuitates ſæpe nobilitans: impenſa magna pecuniarũ balnea: theatra: & templa: porticuſq; cõſtituẽs: iudæorum uero ciuitatem nulla fabrica reparauit: nec aliquam eis præbuit impenſam: unde potuiſſent habere eius memoriam. Mores autẽ agrippæ erant manſueti circa omnes beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoq; erat clemens etiam in illis dona ſuæ uoluntatis oſtendens circa ſuam gentem pro modo benignus: & potius compaſſione pronus. Grata ſiq dem ei cõmoratio: atq; frequens in Hieroſolymis erat: ſeq; in paterna puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat: hoſtiis uiduata ſolẽnibus. Quidam igitur in Hieroſolymis uir nomine Symõ qui putabatur mandata legitimã perfecte diſcernere multitudine in eccleſia congregata: cum rex Cæſareã perrexiſſet: eum accuſare præſumpſit: quaſi non ſanctum: & iuſtum: ſuadẽs: uti rex prohiberetur a tẽpli limine: quo niſi dignis ingredi non liceret. Hæc ergo regi litteris indicata ſunt a præfecto: quia Symon talia concionatus eſſet. Quem rex euocatum dum tunc eſſet in theatro: ſedere iuxta ſe fecit: & ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit. Dic mihi quid horum quæ hæc aguntur contra legem eſſe cenſetur: Ille uero nihil habens quod reſponderet: ueniam poſtulabat. Tunc rex circa eum magis placatus q̃ ab aliquo crederetur: iudicãs etiam manſuetudinem conuenire regi potius q̃ furorem muneribus honoratum remiſit ad propria.

De honore quo Berythios honorauit: & de aduẽtu regũ ad ipſũ ĩ ciuitate Tyberiada. CAP. VI.

QVT cum multis multa cõceſſerit: præcipue berythios honorauit. Inſtruxit enim theatrũ amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum: & amphiteatrum copioſa impenſa conſtructum ſed: & balneas & porticus celſis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate ſumptuum: aut pulchritudine fedauit: aut magnitudinem quãlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur in theatro ſpectacula celebraret: muſica quæq; illic inſtrumenta perduxit: & uaria delectationum opa affluenter exhibuit. In amphiteatro ãt multitudini monomachoꝝ ſuam largitatem cuncte oſtendit. Vbi uolẽs numeroſitate concertantium delectationẽ ſpectantibus exhibere: alios ſeptingentos pugnatutos emiſit: quoſcũq; malignos habuit: in hac actione diſtribuens: ut & illic hoc mõ pugnarent: & opus belli uoluntas pacis exiſterent. Hos itaque paſſim hoc modo cunctos extinxit. Quibus ſpectaculis cele

bratis:in Tyberiadam urbem galileæ migrauit:eratq; inter alios reges ualde cõspicuus:ad quem uenit Cõmagenensis rex Antiochus:& damascenoꝝ Sigerámus: & Cõtis minoris Armeniæ qui etiã in põto polemoniaco regnabat:pariter & Herodes frater eius qui & ipse Calcidis habebat imperiũ: habuitq; colloquium apud eos susceptione & amicitiis ualde dignissimum ita ut ostenderet suæ sapientiæ culmẽ:& in p̃senti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud agrippam ita degẽtibus Marsus Syriæ præses aduenit.

Qualiter processit de ciuitate cum regibus in occursum Marsi: & p̃sidis Syriæ uel quali modo uitam finierit:cum non dedisset honorem deo:populo sibi attribuente honores diuinos & nõ humanos in theatro:quare confestim sensit plagam dei. CAP. VII.

QUem Agrippa rex sciens eum honorabilem romanis esse processit e ciuitate:occursus ei:quasi ab stadiis.vii. Hoc etenim principium inimicitiarum circa Marsum fuit. Sedẽs enim in tribunali agrippa inuitauit alios reges:quoꝝ concordia Marso:& tanta pariter amicitia in suspitionẽ repente uenit:& nõ credenti expedire romanis:reges huiusmodi habere consensum. Mox itaq; ad unũquẽq; mittens: mandauit:ut non segniter ad propria remearent. Hæc agrippa dolenter accepit:& propterea quidẽ Marso factus est inimicus. Mathia uero pontificatu spoliato:pro eo constituit sacerdotem Elioneum Cantheræ natum. Igitur cum tertium annum iudeæ cõpleret in regno:uenit in Cæsaream ciuitatẽ:quæ primitus turris Stratonis appellabatur:ibiq; spectaculum ad honorẽ Cæsaris pro eius salute celebrabat: ad quã festiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium:simul & procerũ una conuenerant. Secunda uero spectaculorũ die:stola uestitus undiq; argento contexta:ita ut textus esset ualde mirabilis: uenit ad theatrum incipiente die:& primis radiis sole oriente dimissis:argẽti claritas repercussa fulgorem reddit ualde perspicuum:& oculis inspicientibus formidandũ. Mox aũt adulatores uoces fauorabiles emittebant:q̃ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur:deum scilicet appellantes eũq;:atq; dicẽtes propicius esto nobis:quia licet hactenus te uelut hoiem timueris:attamen iam nunc superioris naturæ te esse conspicimus. Has aũt uoces rex nequaquã compescuit: nec impia eoꝝ uerba compressit. Post paululum uero respiciens uidit supra suum uerticẽ in quodam culmine sedentẽ bubonem: quẽ etiam mox esse maloꝝ casum intellexit qui fuerat ei aliquando bonoꝝ. Mox ergo passionẽ mortiferam corde suscipiens:& uehemẽter uteri dolore percussus:respiciensq; suos amicos: ergo inquit uester deus: uitã iam mutare compellor. Repente nanq; increpitus sum:cum mẽdaces ad me clamarent:nam qui uocabar imortalis a uobis:ecce iam ducor ad mortẽ. Suscipienda est sententia quæ profertur a deo. Viximus etenim non prãue:sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc cum dixisset: crescente dolore comprimebatur. Tum cum festinatione ad regalia reportatus est: & sermo apud cunctos egressus est:quia indubitanter moriturus esset. Mox itaq; cuncti cum coniugibus simul & liberis lege patria in saccis iacentes:deprecabantur pro rege deum & omnia luctu genituq; complebantur. Rex autẽ cum in domo sublimiore iaceret: deorsum respiciens:atq; uidẽs eos prostratos esse:nec ipse a lachrymis potuit abstinere. Quinq; uero diebus continuo uentris dolore confectus: uita priuatus est habens annum ætatis quartum & quinquagesimum:septimũ uero regni. Quatuor nanq; sub Cæsare Gaio regnauit annis sub Philippo tetrarcha tribus:quartum uero cum Herode:tres aũt reliquos sub Claudii compleuit imperio in quibus & Iudæam percepit:& Samariam: atq; Cæsaream: & tributa sui inumera auxit imperii. Multum tamen a diuersis mutuum sumpsit. Nam cum esset ualde munificus supplicãtibus larga munera conferebat:& dona sine aliqua parcitate præbebat. Igitur cũ mors eius populis esset ignota:conspirantes simul herodes Calcidis rex:& Thelcia præfectus: & regis amicus Aristonem quendam fidelissimum ministroꝝ destinauerũt & Sylam quõ eorum erat inimicus quasi iubente rege peremerunt.

Mortuo rege Agrippa:Cæsarienses uel Sebasteni indecenter blasphemabant defunctum:statuas quoq; filiarum eius diripientes:contumelioseꝫ tractauerunt. CAP. VIII.

REx igitur Agrippa hoc modo cõuersatus discessit a uita qui de suo genere filium dereliquit Agrippã noie:agẽtẽ septimum & decimum ætatis annũ:& filias tres: quarum alia qdem noie Beronice sextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri uidebatur esse cõiuncta:uirgines aũt duæ erant:Maria & Drusilla:Maria qdem decimum agens annum: Drusilla uero sextũ. Eratq; desponsata a suo patre maria Archelao Celeusi:filio:Drusilla uero filio Antiochi Cõmagenẽsis regis q dicebatur Epifanes. Cũq; mors agrippæ cũctis inotuisset: Cæsariẽses & Sebasteni benefactoꝝ eius imemores:pessimas res egerũt blassemantes uehementer indecenterq; defunctũ. Sed & militũ q̃ tunc aderat multitudo in domũ eius abeuntes:& statuas filiaꝝ regis uirginũ diripiẽtes: pariter ad loca fornicaria detulerũt:& statuentes eas in publico reclinantes eis sedas cõtumelias inferebant:& turpiora facinora quã dici fas est sceleſtis actibus adiplebant: celebrãtes cõuiuia publica coronati:& madẽtes unguẽtis & oleo:sacrificia pariter exhibẽtes:prãdiaque sibimet alterutri p̃ regia morte reddentes. Erant ãt imemores nõ solũ agrippæ q multas eis p̃buerat largitates:sed ẽt aui eius herodis:q ipsas ciuitates instruxerat:porticusq; simul & tẽpla claris p̃babat fabricatus impensis:filius uero defuncti agrippa erat tunc Romæ:& alebatur a Cæsare.

Poſt mortem Agrippæ:Claudius Cæſar Cuſpium Fadum mittit ꝓfectum in Iudæam:cui ẽt iniũ gitur ultio exercenda in Cæſarienſes:& Sebaſtenos ꝙ defuncti Agrippæ cõtumeliis. CAP. IX.

QVnc Claudius audiẽs Agrippam fuiſſe defunctum: & Sebaſtenos atq; Cæſariẽſes e mortuo cõtumelias intuliſſe:graui dolore perculſus eſt:eratq; præparatus ut eius filiũ Agrippam in illius regnum dirigeret ſucceſſorem: uolens etiam iuſiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit: quod deliberaret ſuper commendato ſuæ fidei puero:interrogans quid & ipſis uideretur: utrum cogitata de hoc manere:uel non decernerent:qui perſpecto Cæſaris aĩo prudentius aliqd conſiliati ſunt:collaudantes quidem benignitatis eius propoſitum: uoluntaremaũt eius incautam eſſe dicẽtes: ut puero:qui nec infantiles annos exceſſerat:magnitudinem tanti regni cõmitteret: cui eſſet impoſſibile tanta gubernacula detinere. Cũq; uideret eos recte locutos Cæſar:præfectum in iudæam totumq; regnum direxit Cuſpiũ Fadũ. quo facto ẽt honorem defuncto præſtitit: ne Marſum ad eius regnum:qui illi fuerat inimicus eueheret. Præ oĩbus aũt Fado præcepit Claudius:ut Cæſarienſes & Sebaſtenos pro defuncti contumeliis coherceret. Cohortes uero Cæſarienſiũ & Sebaſtenoꝝ quinq; numero in Põtum trãſferri iuſſit ut ibidem militarent:& ex nerois romanoꝝ in ſyria conſtitutis eligerent milites qui eorũ loca complerent. Sed nequaq; tali iuſſione migrati ſunt. Mittentes nanq; legationem ad Claudiũ ſupplicauerunt:& in Iudæa conſiſtere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus cauſa maximarum calamitatum Iudæis effecturi ſunt: ſumentes in initio ſemina belli ſub Floro. Quamobrem tempore quo Veſpaſianus uicit:ſicut poſt paululum referemus:eos ex illa regione migrauit.

Incipit Liber.xx.antiquitatis Iudaicæ.

QVemadmodum Claudius poſt Agrippæ mortem: in Syriam miſit ſucceſſorem Marſo Caſſiũ Longinum:& quia Fadus miſſus procurator Iudeæ indignatus Iudæis qui tranſfluuium erant poſiti:quia præter uoluntatem ſuam contra Philadelphenos arma ſumpſerunt:tres uiros priores ipſoꝝ compræhendens:unum occidit:duobus fugam immiſit:& de Ptholomeo principe latronum ad eũ deducto & occiſo. CAP. I.

MOriente itaque Agrippa rege:ſicut in libro præcedẽte narrauimus:Cæſar Claudius miſit ſucceſſorem Marſo Caſſium Longinum: memoriæ conferens hoc defuncti: a quo uiuente rogatus fuerat: ne Marſus ulterius Syriæ præſideret. Fadus inter hæc dum præfecturæ culmine in iudæam ueniſſet:comperit Iudæos habitantes trans fluuium contra Philadelphenos habentes contentionem pro finibus uici:cuius nomen eſt Meas. Erantque illic armatorum plurimi congregati:qui præter uoluntatem primatum ſuorum ſumentes arma:multos Philadelphinorum peremiſſe noſcuntur. Hæc audiens Fadus: uehementer accenſus eſt:eo ꝙ non eius reſeruaſſent iudicio qui ſe dicebant a Philadelphenis fuiſſe leſos:ſed uſque ad manum ueniſſent. Qui ſumens tres priores ipſius ſeditionis alligari præcepit. Deinde quendam eorum Antibam nomine iuſſit occidi: duobus autem reliquis:Amaraco & Eleazaro: fugam immiſit. Ptolomeus autem princeps latronum:& qui multa mala Idumæis & Arabis frequenter intulerat non multo poſt ad eum deductus: morte mulctatus eſt. Hoc itaq; modo cuncta Iudæa latronibus eſt purgata:Fadi prouidentia atq; ſollicitudine.

QVia Fadus procurator Iudeæ:& Caſſius Longinus præſes Syriæ præceperunt Iudæorum primoribus ut talarem tunicam: & pontificalem ueſtem in Antonia conſtituerent ſub poteſtate Romanorum ſicut & prius. CAP. II.

ITaq; Fadus tunc cunctos uocans ſacerdotes & priores Hieroſolymitarum:admonuit eos.ut talarem tunicam: & ſacerdotalem ſtolam qua ſolus pontifex indui ſoletin Antonie caſtro reponerẽt:ut ſicut prius in Romanorum poteſtate iacerent. Illi uero nequaquã contradicere præſumpſerunt: ſed rogabant Fadum atq; longinum:nam & ipſe cum multo exercitu ad Hieroſolymam uenerat: metuens ne præceptis Fadi multitudo reſiſteret Iudæorum: & ab eis ſuppliciter exorabant:ut concederent legationem ad Claudium deſtinari:quatenus ab eo peterent:ut ſacerdotalem ueſtem haberent in propria poteſtate:& ipſi ſuſtinerent donec Claudii reſponſa perciperent. Illi uero ita ſe hæc præſtare dixerunt:ſi eorum filii obſides præberentur. Quibus obedientibus filioſque dantibus legati ſunt miſſi. Cunque romam ueniſſent: audiens Agrippa iuuenis defuncti filius cauſam aduentus eorum. Erat nanque ſicut prædiximus apud prædictum Claudium:Cæſari ſupplicauit:ut eiſdem Iudæis concederet: mittens ad Fadum ſua ſcripta:quæ de ſacerdotali ueſte poſcebant. Vocans itaq; Claudius legatos Iudæorũ:promiſit ſe concedere quæ petebãt iuſſitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent:cuius præcibus hæc eis iura donaret. Quamobrem huiuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam.

Quomodo Claudius Cæſar rogatus ab Agrippa ſenioris Agrippæ filio: conceſſit Iudæis petitiones ipſorum: & Fado reſcripſit. CAP. III.

QClaudius Cæſar Germanicus: Tribunitiæ poteſtatis: Quinqes conſul: ordinarius q̃ter: ipe rator decies: Pater Patriæ: Hieroſolymitaꝝ pricipibus: curie populo Iudæoꝝ: & cunctæ genti ſalutem. Agrippa meo cariſſimo: & piiſſimo: quẽ ego cõnutriui: & habeo mecũ p. ducente ad me legatos ueſtros: gratias agentes: eo q̃ habeã gentis ueſtræ ſollicitudinem & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicante: ut ſub ueſtra poteſtate conſiſtant: quæ ſunt a me poſtulata concedo: ſicut uir fortiſſimus: & mihi cariſſimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati conſenſi: primum quidẽ propter pietatem meam: uolens unumquemq; exhibere ſuam in paterna traditione culturam deinde ſciens: quia dum hæc fecero: & ipſius regis Herodis: & Ariſtobuli iuuenis potentium perſonarum: quorum circa me pietatem & circa uos ſtudium eſſe cognoſco: ampliſſimas amicitias collocabo. Scripſi uero ob hanc cauſam & Cuſpio Fado meo procuratori. Nomina uero litteras deferẽtium hæc ſunt. Cornelius: Leo: Tryphon: Theodionis Dorotheus: Nathelis: Ioannes: Iouis: Panis data. xiiii. kal. Iulii. cõſulibus Ruſo: & Pompeio: Siluano.

Quemadmodum Herodes frater Agrippæ defuncti petiit a Claudio poteſtate templi & ſacerdotum ordinationem: & impetrauit. CAP. IIII.

PEtiit ãt a Claudio Cæſare & Herodes frater Agrippæ defuncti: cui illo tempore Calcidis regnum uidebatur eſſe cõmiſſum poteſtatem tẽpli & ſacerdotũ ordinationẽ: & oĩa piter impetrauit. Ex illo uero fuit apud oẽs liberos eius hæc poteſtas: uſq; ad belli finem. Herodes itaq; a pontificatu remouit Cantherũ: & Ioſeph Cani filium ei ſucceſſorem dedit.

Quemadmodum Helena Adiabenorum regina & eius filius Iazates ſolennitates & ritus zelati ſunt Iudæoꝝ. CAP. V.

EO ſiquidem tempore Helena Adiabenorum regina: & filius eius Iazates ad ſolennitatem Iudæorum hæc cauſa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex: cui cognomen erat Bozeus: ſororẽ Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dũ ex eo haberet in utero: contigit ut dum ea dormiente ſuper uentrem mulieris manum poneret per ſoporem: quandam ſubito uocem audierit: præcipientem ut manum de uentre eius auferret ne infantem in ea uexaret: qui prouidente deo & principium eſſet & finẽ fœliciſſimum poſſeſſurus. Qua uoce turbatus: repente ſurgens: hæc dixit uxori: & natum filium Iazatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena & alium ſeniorem filium: nomine Monobazum: & alios filios ex aliis mulieribus procreatos: maximam tamen deuotionem quaſi unigenito Iazati deſiderabiliter impendebat. Pro qua re ille inuidiam fratrum ſuſtinebat. Habebat & odium quando cuncti contriſtabantur: quia eũ pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoſcẽs: illis quidem ignouit: ſciens quia non hæc agebant pro malitia: ſed quomodo ſinguli fauorem patris deſiderabant. Iazetem uero cum prõ eo ualde metueret: ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret: multis muneribus farcinatum: in caſtro Paſmi miſit ad Abnerigum regem: commẽdans ei nati ſalutem. Abnergius autem libenter eũ excepit: & pro multa deuotione filiam ſuam Amacos nomine ei dedit uxorem: donauitq; prouinciam ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam ſenectute grauaretur: & paucum ſibi tempus uiuendi ſupereſſe uideret: uoluit aſpectum filii antequam moreretur inſpicere: & uocãs eum delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur Carrarum: terra fertilis amomi: in qua etiam reliquæ ſunt Arcæ Noe: quæ ex imbrium diluuio liberata fertur: & hactenus uidere uolentibus demonſtratur. Cõmorabatur itaq; Iazates in hac regione: & Dartabanem Parthi cũ ad Iudæã deſtinauit. Cũ enĩ legibus crederet Iudæoꝝ: ſtudebat & ipſe cõuerti: & credẽs ſe pfectũ nõ eſſe Iudæũ: niſi ſignũ circũciſionis acciperet: erat hoc agere p̃paratus. Quod dũ cognouiſſet mater eius: phibuit: dicens ei ſore piculũ: qa cũ eẽt rex multoꝝ: acqreret inimicitias ſubiectoꝝ: cum pegrinas ſolẽnitates & ſuæ gẽti extraneas adipleret: nec pati eos ſuper ſe regnare Iudæum. Et illa qdẽ hæc dicens: oĩno phibuit. At ille ad Ananiã uerba referebat. Qui matri dixit: atq; interminatus eſt: qa niſi acqeſceret: repẽte decederet. Cui mater ait: metuere ſe: ne cã omnibus iudicata: piculum ipſe ſuppliciĩ ſuſtineret: qui quaſi auctor & doctor exiſteret opeꝝ indecentium apud regem. Tũc ille audiẽs hæc: reſpondit: qa poſſet ẽt præter circunciſionem colere diuinitatem ſi apud ſe omnino deceneret leges Iudaicas obſeruare: & hoc eſſe firmius: quam circunciſionem accipere: ueniamq; illi datum deum: opus hoc non implenti propter neceſſitatem: ſubiectorumq; formidinem. Tunc ergo rex huiuſmodi ſermonibus acquieuit. Poſt hæc ãt cum nequaq̃ ſuum deſiderium abieciſſet: iudæũ quẽdã alium de galilea uenientem Eleazarum nomine: & leges eruditum patrias: inuitauit ut circunciſionis opus impleret. Qui cum intraſſet ad eum: & ueniſſet legem Moyſeos legentem ignoras inquit o rex Moyſeos iura: & per hoc deo facere uideris iniuriam. Non enim ſolum facere te oportet eas: ſed primitus facere quæ præcepta ſunt. Quamdiu ſine circunciſione permanens: legibus nequaquam noſceris obedire. Sed ſi nondum ex hoc legiſti legem: ut ſcias quapropter hoc gerat: uel nunc lege. Hæc audiens rex: actum differri non pertulit: ſed ad aliam conuerſus eſt domũ & uocans medicum quod præcipiebatur impleuit. Tũc euocata matre: & Anania doctore: eis quod

egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore sunt territe causa cunctis manifestata rex periculum deiectionis incurreret: non patientibus subiectis uirum extranei dei cultorem sibimet superesse: ipsiq; pariter periculum sustinerent: quasi huius rei uiderentur autores. Deus autem præsens erat: qui illorum metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Iazates & eius filii sæpius incurrissent: eum ex ingentibus liberauit angustiis: & salutis dona concessit: ostendens: quia respicientibus ad eum: & ipsi soli credentibus nequaquam fructus pietatis auferetur. Sed hæc quidem postea explanabimus. Igitur Helena regis mater uidens regem pacifice gubernari: & suum filium esse beatum: & ultra cunctas gentes prouidentia diuina religiosum: desiderium habuit Hierosolymitarum conspicere ciuitatem: atque cunctis hominibus diuulgatum dei templum suppliciter adorare: & hostias pacificas offerre. Ob quam rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone consentiente: & multam præparationem itineris faciente: & plurimas dante pecunias: descendit in Hierosolymam: etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde.

De fame quæ apprehendit ciuitatem Hierosolymorum: & mitigata per Helenam reginam Adiabenorum & eius filium Iazatem qui de paganismo conuersus fuerat in iudaismum: & de Artabano rege Parthorum. CAP. VI.

In Am dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendisset: & multi fuissent egestate consumpti: Helena regina misit quosdam suorum: alios quidem ad Alexandrinorum urbem: ut frumenta ex eius pecuniis compararent: alios Cyprum: quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cunque uenissent hæc onera deportantes: alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. Cuius filius Iazates audiens hanc famem: multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt: quæ postea declarabimus. Artabanus itaq; rex Parthorum sentiens sibimet satrapas inimicos: degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter ei uisum est: ut pergeret ad Iazatem regem: salutem apud eum inuenire se credens: & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatorum atq; familiarium circa mille uiros: uenit ad regem Iazatem. Cunq; ipse illum aperte nosset: Iazates uero Artabanum penitus ignoraret: inueniēs eum in itinere constitutum & astans ei: prior secundum morem patrium adorauit. Deinde: o rex inquit: ne me despexeris tuum seruum: nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus existens ex rege priuatus: tuum posco solatium. Perspice siquidem inconstantiam fortunæ: & hanc scito esse communem: & uim similem habituram. Nam si me sine uindicta despexeris: erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat: capite reclinato deorsum. Iazates autem ut eius nomen audiuit: & Artabanum suppliciter sibi respexit astantē: mox ex equo resiliēs: habe inquit fiduciam o rex: nec te præsentia facta confundant. Velociter etiam erit tibi mutanda tristitia: amicum nanq; me & auxiliatorē inuenies plusquam credis: aut enī in parthorum regno te rursus: aut in meo constituam regem. Hæc dicens: regem Artabanum imposuit equo: ipse uero pedibus sequebatur: honorem tribuens ei: quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc artabanus grauiter tulit: & per præsentem fortunam honoremq; iurauit: descēsurum se: nisi ille rursus ascenderet atque præiret. Tunc ille in equo ascendens: eumque ad regalia sua perducens: omnem ei honorem libenter exhibuit: & in consessu atque conuiuiis primum recubitum ei parauit: non præsentem fortunam intendens: sed eius pristinam dignitatem eumque ratione frequenter consolatus est: quia communes sunt omnibus fortunæ permutationes hominibus. Scripsitq; Parthis suadēs eis ut Artabanum susciperēt regem promittēs eum pristinorum in se non habere memoriam: simul & iuramenta præbens. Parthis uero susciperе quidem se uelle eum non negantibus: sed non posse dicentibus habere regem: eo q; Cinnamum iam cōstituissent principem ne forte inter eos emergeret: agnoscens eor Cinnamus uoluntatem: mandauit ut ueniret artabanus: regnum proprium recepturus. Cui utiq; credens Artabanus reuersus est: occurritq; Cinnamus: & adorans eum: & regem simul appellans: auferens de suo capite: imposuit eius uertici diadema. Sic igitur Artabanus per Iazatem rursus in regno unde per proceres suos ceciderat restitutus est: nec fuit immemor beneficiorum in se gestorum: sed iazatem magnis muneribus reditauit. Nam & tyara recta permisit ei uti: & in aureo lecto quo solis parthorum regibus licet dormire concessit deditq; ei maximam & optimam regionem regis Armeniorum: cuius terræ nomen est nisibis: in qua etiam primitus fecerūt Antiochiam ciuitatem: quam Migdoniam nuncupauerunt. His itaq; muneribus a rege parthorum Iazates honoratus est. Post paululum uero ipse Artabanus regnum Perdani filio dereliquit. Is ueniens ad iazatē: suadebat ei. ut sibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium: cui tamen suadere non potuit. Iazates enim Romanorum sciens potentiam atque fortunam: putabat eum impossibilia bella tētare. Insuper dum misisset quinque filios ætate nouellos ut linguam nostræ patriæ & eruditionem sub integritate condiscerent: sed & matrem: ut templum sicut prædiximus adoraret: erat segnior ad bellandum. Sed & Pardanem sæpius prohibuit narrans ei romanorum uirtutes: & credens eum per talia uerba terrere: quatenus a desiderio contra Romanos bellādi recederet. In his ergo Parthorum rex

Indignatus:bellum aduerſum Iazatem repente pronunciauit. Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit:deo ſcilicet ſpem eius adnihilante: Agnoſcentes enim Parthi Pardanis uoluntatem & quia contra Romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet: illum quidem extinxerunt: principatum uero Cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato:ſucceſſit frater Bologeſſis: qui duobus ex eodem patre germanis ſuis præbuit poteſtatem: Pacoro quidem ſeniori medorum:Tiridati uero iuniori dedit armeniam. Monobazus igitur regis frater:pariter & eius cognatio:uidentes Iazatem propter pietatem quam circa deum habebat ultra omnes homines excellentem:habuerunt & ipſi deſiderium:ut mores patrios relinquentes iudaicis ſolẽnitatibus obedirent. Horum niſus ſubiectis fuit ualde gratiſſimus:& in hoc proceres indignati:itam equidem retinebant expectantes oportunum tempus: ut in eis ulciſcerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ ſcripſerunt:multas ſe daturos pecunias promittentes:ſi contra eorum regem caſtra moueret:ſimulque profeſſi ſunt circa primam congreſſionem eum ſe quoq; deſerere:quem uellent propter odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis:feſtinabant ad terminum peruenire. His itaque flexus Arabiæ rex:cum multo exercitu uenit ad Iazatem. Tunc in ipſa prima congreſſione:antequam ad manus accederent:facto ſigno omnes Iazatem uelus uno uincti funiculo reliquerunt:& dorſum hoſtibus dantes effugerunt. Non tamen Iazates expauit:ſed conſilium proditionis agnoſcens a primatibus factum & ipſe cum exercitu diſceſſit: cauſamque requirens:ut agnouit conſtitutum ad Arabas factum:auctores quidem interfecit. Altera uero die congreſſus plurimos occidit:omnes autem ſimul in fugam uertit ipſumque regem perſequens:in quodam caſtro Arſanum nomine circumclauſit. Quo tamẽ forti dimicatione præualuit captoq; caſtro dum Abiam regem non inueniſſet uiuum:quoniam ſe ipſe peremerat:abripiens omnem prædam quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta:in Adiabenorum regreſſus eſt regionem. Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non ualentes aduerſus regem:deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente:neque tunc quieſcere uoluerunt:ſed ſcripſerunt Parthorum regi Bologeſſi:rogantes eum:ut Iazatem occidere:& eis principem de Parthorum genere conſtitueret: dicentes ſe odio habere proprium regem:qui iura patriæ deſtruxerat:& extranea diligebat. Hæc audiens rex parthorum:eleuatus ad bellum eſt:& cum iuſtam belli non inueniret occaſionem: datos ei a patre honores repetit:& reſiſtenti bellum ſe inferre minatus eſt. His auditis:Iazatẽs non mediocriter turbatus eſt:& iudicans turpitudinem ſibi fore:ſi propter metum collatis honoribus cedere uideretur:ſciẽs inſuper:quia etiam ſi his cederet:Parthorum rex ab eius inimicitiis non ceſſaret:decreuit magis deo curatori omnium animæ ſuæ pericula committere:eumq; maximum habere ſe arbitratus auxiliatorem:filios quidem & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis:cunctaq; frumenta & fœnum:& pabula congregauit. Quibus geſtis:hoſtium ſuſtinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege cum exercitus ſui multa uirtute pedeſtrium pariter & equeſtrium:& cum magna uelocitate faciente uallum circa flumen Medorum ſcilicet & Adiabenorum prouinciam terminantem: etiam Iazates caſtra poſuit non procul ab eo habens circa ſe equeſtrium quaſi.vi.milia. Quo facto: uenit ad Iazatem nũcius a Parthorum rege directus qui eorum uirtutem ediceret:quomodo ab Eufrate fluuio uſq; ad Betrorum terminum reſideret:ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens interminatus pariter:quia pœnas Iazates exoluere:eo q; circa ſum dominum eſſet ingratus:a cuius manibus:neq; deus eum poſſet quem colebat eruere. Hæc dicente nũcio:Iazates noſſe ſe quidem Parthorum exercitum dixit ſuo abundantius potiorem. Sciendum tamen:quia cunctis hominibus melior eſſet deus. Et huiuſmodi dato reſponſio:ad ſupplicationem dei conuerſus terræ ſe proſternens:& cinere caput implens:cum filiis & uxoribus ieiunauit:inuocans deum atq; dicens. Dominator domine:ſi non fruſtra me tuæ dignitati ſubieci: & iuſte omnium te ſolum & primum dominum eſſe cognoui:aduenì auxiliator:non pro me ſolummodo ulturus in hoſtibus:ſed quia etiam contra tuam uirtutem cum neſanda præſumptione locuti ſunt. Et ille quidẽ hoc modo ingemiſcens:cum lachrymis ſupplicabat:quem repente deus exaudiuit. Ea nanque nocte Bologeſſus accepit epiſtolas:in quibus ſcriptum erat:quia Dacus & Iſacus cum maxima manu contemnentes eius abſentiam ad diripiendam Parthorum prouinciam deueniſſent:Quapropter nihil agens:retrorſum denuo remeauit. Sic ítaq; Iazates deo prouidente Parthici regis interminationem effugit. Poſt paululum uero tempus:cum quinquageſimumquintum ætatis:& uiceſimumquartum regni compleſſet annum:relinquens filios maſculos.xxiiii.& filias.xxiiii. uita priuatus eſt:ſucceſſionem regni fratrem Monobazũ habere præcepit:repẽſans ei:quia per eius abſentiam poſt mortem patris regnum ei fideliter conſeruaſſet. Cuius Mater Helena audita filii morte:grauiter quidem tulit:& ſicut potuit mater quæ piiſſimum filium uidebatur amiſiſſe:uerumtamen conſolata eſt:audiẽs regni ſucceſſionem ad ſeniorem ſuum filium fuiſſe perductam:ad quem etiam pergere feſtinabat. Cunq; ueniſſet ad regionem Adiabenorum:non multo tempore ſuper filium Iazatem uixit. Monobazus autem & illius oſſa pariter & germani mittẽs in Hieroſolymis:ſepelire præcepit in Mauſoleis:quos mater tribus procul ſtadiis ab Hieroſolymis conſtruxiſſe uidebatur. Sed quæcunq; rex Monobaſus in uitæ ſuæ tempore geſſerit poſtea declarabimus.

De Mago quodam qui prophetam se esse asserens plurimos Iudæorꝝ seduxit. CAP. VII.

Igitur dum Fadus iudææ prouinciæ gubernaret:quidam uir magus nomine Theodas populo multa suasit:ut sumentes substantias suas sequerentur eũ ad Iordanẽ fluuium: semetipsum asserens esse ꝓphetam:& ꝑcepto fluuium diuidere:ut eis facile transitũ ꝑberet. Hæc ergo dicens:seduxit quidẽ multos:non tamen pnuisit eos Fadus ad experimẽtũ suæ insipiẽtiæ puenire:sed repente cohortẽ misit equestriũ sup eos:quæ inopinabiliter irruẽs:multos qdẽ pemit:plurimos aũt uiuos cœpit:ipsumq; Theodã cõmꝑhẽdẽtes:capitis sectione mulctauerunt. Hæc sũt ergo quæ iudæis contigerũt:tpe quo Fadus in eorũ ꝑfuit regione.

Quomodo Tyberius Alexander in iudæam directus administrator:filios iudæ Galilæi populũ seducentes occidit. CAP. VIII.

Venitq; Fado successor:Tyberius alexander alexandri filius:q etiam alexandriæ fuit Alabarchis:ideſt princeps salis:genere diuitiisq; alexandrinoꝝ cũctos excellens sed ẽt filio suo alexandro diuina cultura melior:quippe cũ ille in paternis solẽnitatibus non pmã sit. Horum ergo tpibus contigit illa maxima fames:quã ẽt Helena regina multis pecuniis frumẽta cõparans exægypto:indigẽtibus sicut ꝑdiximus est partita. Insuper aũt Iacobum atq; Symonem:& filios iudæ galilæi:qui populũ a Romanoꝝ potestate subducere nitebantur sub Cyrino iudeæ ꝓside sicut prædiximus crucifigi alexander imperauit.

Quõ Tyberio alexandro Cumanus successit in iudæa:& quia defuncto Herode fratre regis agrippæ defuncti:Agrippa iuuenis eius hũit principatũ:Cæsare sibi Claudio concedẽte. CAP. IX.

Herodes autem rex Calcidis remotiorem successionẽ hanc ananiæ Nibidei contribuit. Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit. Defunctusq; est Herodes frater regis agrippæ maioris:octauo anno Claudii pricipatus:tres filios derelinq̃ns aristobulum:qui ei de prioꝛi fuerat uxore progenitus:& ex Beronice fratris filia:Beronicianum:& Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæsar agrippæ iuueni tradidit.

Quia aduentu Cumani præsidis in iudæam a Cæsare destinati:sub eo multi usq; ad. xx. milia iudæorum perierunt quarta die azymorum. CAP. X.

Seditione igitur incidente in Hierosolymitaꝝ ciuitate:dũ Cumanus in iudæa pro reꝝ gubernatione consisteret:multi iudæorum perempti sunt:sed primitus cãm narrabo ꝓpter quam talia proꝛuenerũt. Instante festiuitate paschæ in qua mos est nobis azyma offerre:dum undiq; ad festiuitatẽ hanc populus conueniſſet:metuẽs Cumanus:ne qua p multitudinẽ turba aut res uel actio nasceret:iussit militibus:ut unã aciẽ armatoꝝ faciẽtes:circa pontifices tẽpli consisterẽt:ut si forte tale aliquid nasceret:tumultuantiũ inquietudinẽ ꝓhiberẽt:hoc enim & priores ꝑsides iudææ in hmõi festiuitatibus faciebant. Cũq; quarta dies eius celebrationis excessiſſet:quidam militũ reuelãs genitalia sua populo demonstrabat. Quod illi uidentes ad iram furorẽq; pducti sunt:non semetipsos contumeliam passos:sed in deo impietatẽ gestam esse dicẽtes:quidam uero ꝓcaciores:Cumanũ blasphemantes:asserebant militẽ ab eo sũmissum. Cumanus aũt audiẽs:& ipse non mediocriter ꝓuocatus est. Verũtamẽ hortabat eos a seditione quiescere ne in festiuitate inquietudines excitarẽt. Quibus dũ suadere non posset:& illi ad blasphemias magis accẽderent:iussit omnes milites arma sumẽtes ad antoniã conuenire. Erat enim hoc castrũ sicut ꝑdiximus suppositũ tẽplo. Multitudo itaq; uidẽs ibidẽ milites cõgregari:ꝑterrita cœpit effugere. Et dũ se milites ꝓsequi crederẽt:ꝑ ãgustos egressus piter cũ timore fugiẽtes oppressi sunt:& multos adinuicẽ conterẽtes interemerũt. Viginti milia enĩ ãnumerati sũt q in illa turba defecerũt. Quapꝑter erat eis ꝓ festiuitate luctus:& oẽs oblitio rationũ:atq; sacrificioꝝ:ad lamẽtatiões lachrymasq; conuersi sunt. Has ergo passiones unius militis luxuria generauit. Nõdũ uero luctus quieuerat:& alter incidit denuo sup eos. Quidam enim qui ex illa turba fugiẽtes euaserunt uia publica uenientes quasi cẽtum stadiis procul a ciuitate:& Stephanũ Cæsaris seruũ iter agẽtem more latrocinii spoliãtes omnem eius diripuere substantiam. Audiens hoc Cumanus milites continuo destinauit:ꝑcipiens uicinos diripi uicos:& nobiles eoꝝ uinctos ad se adduci. Igit uastatione facta:quidam militũ leges Moyseos in quodam uico reperiẽs:easq; sumẽs cũctis uidentibus rupit:& multas blasphemias atq; contumelias eis imposuit. Iudæi uero hæc audientes:& multi pariter concurrentes:in Cæsareã descenderũt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accesserũt dicẽtes:non se:sed deũ ad cuius iniuriã hæc facta uidebant ultuꝝ:se aũt nolle uiuere:dũ leges patrias sic tractari uiderẽt. Cumanus aũt metuens:ne denuo tumultũ populus excitaret:suadẽtibus amicis militie qui contumeliam faceret legibus securi percusso:occasionem secundæ seditionis abrupit.

Seditio Iudæorum contra Samaritas:& quia multi Iudæorum extincti sunt per Cumanum adiuuantem Samaritas. CAP. XI.

Post hæc igitur inter Samaritas atq; Iudæos inimicitiæ huiusmodi causa proꝛuenerunt. Mos erat Galilæis tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem:& iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberẽt per uicum nomine Ginais inter Samariã & campum maximum constitutum:quidam conserentes litem:multos eoꝝ interemerunt.

Primi itaq; Galileorum audientes quæ gesta fuerant ad Cumanum uenerunt rogantes eum ut interemptorum necem inquireret. At ille pecunias a Samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes: multitudinem excitauere Iudæorum: ut arma sumerent: & suam defenderent libertatem: seruitutem amarissimam esse dicentes: & iniurias importabiles: in talibus non defendi. Primatibus autē eorum eos compescere uolentibus ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus: illi penitus non acquiescentes: ad manus progressi sunt: & sumētes in auxilio Eleazarum Dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus: uicos aliquos Samaritanorum incendentes: cuncta diripuere. Cumanus aūt hoc audiens: atq; sumens Sebastenorum cohortem & pedestrium. iiii. ordines: & coarmans pariter Samaritas sup iudæos egressus est: factaq; congressione: multos quidē peremit: plurimos aūt uiuos cœpit. Primi uero Hierosolymoꝝ genere pariter & honore: uidētes ad q̄tā calamitatū magnitudinē deuenisse: induti saccis: & cinere capita sua complētes: omnino eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabant: ponentes ante oculos eoꝝ subuertendam propriam regionem: & templum pariter concremandum: uxoꝝ ac filioꝝ captiuitates futuras: & ideo rogabāt ut mutarent uoluntatem: & proiicientes arma quiescerent: & decætero ad propria remearent. Hæc ergo dicētes: flexere eos. Quorum alii recessere: latrones aūt ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudæa latrociniis est impleta.

Quia Numidius Quadratus Syriæ p̄ses audiens hæc: & ascendens in iudæā primates iudæoꝝ atq; Samaritanoꝝ Romā iussit ascendere: pariter & Cumanū & Celerē: ut Claudio Cæsari deberēt ex his quæ fuerāt gesta reddere rōnem: & qa quosdam iudæoꝝ ipse puniuit. CAP. XII.

Samaritanoꝝ uero primates ad Numidiū Quadratū Syriæ p̄sidem: qui illo tpe in Tyro erat aduenientes accusare iudæos: quia uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et p̄ his quidem quæ ipsi passi fuerant: non tantum se dolere dicebant: nisi quia Romanoꝝ contempserint potestatem: ad quorum iudicium debuerāt pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autem quasi Romanos iudices non haberēt: hæc ab eis acta dicebāt: & propterea uindictam fieri postulabant. His ergo Samaritæ querebātur: iudæi uero & seditionis & litis auctores Samaritas fuisse dicebant: & ante omnes Cumanū munerum oblatione corruptū: qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus autem cum audisset distulit uindicare: dicens: tunc se sniam prolaturum: cum iudæam ueniens ueritatem subtiliter indagaret. Et illi quidē nihil agentes reuertebantur. Post paululum uero tempus Quadratus in Samariā uenit: ubi auctores seditionis audiens: & quosdam Samaritanorum ac iudæoꝝ indisciplinatos inuenies: crucifixit eos quos Cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendam uicum nomine Liddā: non breuiorem magnitudine ciuitatis: sedens in tribunali: & secundo Samaritas audiens a quodam Samareo didicit: quomodo quidam primus iudæorum nomine Dortus: & aliqui cū eo iuuenum numero quatuor populo suasissent: ut a Romanorum potestate recederent. Et illos quidem Quadratus p̄cepit occidi: Anianum uero pontificem: & anianum magistrum alligans: Romam direxit: quatenus de his quæ gesta fuerant: redderent Cæsari Claudio rationem: iussitq; primatibus Samaritanorum atq; iudæorum pariter & Cumano & Celeri millenario & uiolentiarum inhibitori: ut ad imperatorem p̄gerent pro alterutris inter se quæstionibus audiendis. Ipse uero metuēs: ne multitudo iudæorum seditionem iterum incitaret: Hierosolymas uenit: inuenitq; urbem in pace degētem: & festiuitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari: reliquēs eos festiuitate: reuersus est antiochiam.

Quia Claudius audiens inter eos: iudæos quidem absoluit a culpa: rogatus ab agrippa rege: Cumanū uero exilio deportauit: Celerem autē millenarium & Samaritanorum primates morte mulctauit. CAP. XIII.

Cumanus autē & qui cum eo erant: necnon & primi Samaritanorum Romam directi: acceperunt ab imperatore constitutum diem: quo deberent rerum suarum causas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & Samarite libertorum Cæsaris & pariter amicorum: qui scilicet p̄ualere potuerāt cōtra iudæos: nisi agrippa iuuenis cum Romæ consisteret: & primos iudæorum opprimi uideret: uxorem imperatoris agrippinā suppliciter exorasset: ut marito suaderet: quatenus decenter audiens: sua iustitia seditionum puniret auctores. Claudius autem his p̄cibus p̄structus: causam audiens: dum agnouisset malorū principes fuisse Samaritas: eos quidem qui ascenderant ad eum: iussit occidi: Cumano autē fugam dedit. Celerem uero millenarium præcepit in Hierosolymam duci: & omnibus uidentibus p̄ totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

Felix mittit̄ p̄curator in iudæā: & q̄ta p̄tās adiecta sit agrippæ regi p̄ Claudiū. CAP. XIIII.

Dissit aūt & Claudiū Felicē Pallantis fratrem in iudæam p̄sidē: q̄ rebus in regione iudææ p̄sideret. Cūq; decimū p̄cipat̄ complesset annū: Agrippæ Philippi tetrarchiā donauit & Bethaniā: & Traconitidē simul adiecit: una cum abela q̄ fuerat de tetrarchia lysaniæ. Calcidē uero ei abstulit: cui. iiii. p̄fuerat ānis. Agrippa āt sumēs donatiōes Cæsaris: Aziazo regi Amasoꝝ uolenti se circuncidere sororē Drusillā dedit uxorē. Epifanes: n. Antiochi regis filius: eius

nuptias refutauit nolens iudæoꝝ ſolẽnitates ſequi: licet hoc factuꝰ ſe eius compromiſerit patri. Ma riam uero dedit Archelao Helicii filio: cui ab agrippa patre fuerat primitus deſpõſata. Quibus nata ẽ filia nomine Beronice. Nuptiæ autem inter Druſillã & Aziazum celebratæ non multo tempore in terueniẽte huiuſmodi cauſa ſolutæ ſunt. Dum Felix in iudæam ueniſſet ãminiſtrator: uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine præcellẽtem: eius ſpeciem concupiuit: & quẽdam iudæum Symo nem nomine amicum ſuum: genere cyprium magum mittẽs ad eam: ſuadebat: ut derelicto uiro nu beret ei: promittens eam beatam fieri. Illa uero non bene faciens: & declinare uolẽs inuidiam Bero nicis ſororis propter pulchritudinem ſuam: tranſcẽdere paternam ſolẽnitatẽ flexa eſt: & Felicis nu/ ptias ẽ ſecuta. Ex quo ſuſceptum filium uocauit agrippam. Sed quẽadmodum iſte iuuenis cum uxo re per incendium Veſuuii montis temporibus titi cæſaris deperierit: poſtea declarabimus. Beronice uero poſt Herodis mortem qui eius fuerat maritus & patruus: multo tempore uiduata: fama diſcur rente: quia cum fratre coiret ſuaſit Polemoni regi lyciæ: ut circunciſus eam haberet uxorẽ. Sic enim iudicabat falſas oblocutiones poſſe monſtrari. Polemon autem flexus eſt: maxime propter diuitias eius. Non multo tamen poſt eorum nuptiæ permanſerunt: ſed Beronice propter nimietatem coitus ut dixerũt Polemonẽ dimiſit. At ille ſolutis nuptiis: ẽt ſolẽnitates iudæorum pariter dereliquit. Eo dem uero tempore & Maria repudiatis Archelaum: coniuncta eſt Demetrio alexandrino: iudæo ge nere & diuitiis ualde claro: tũc.n. & alabarches erat. Suſceptũqꝫ ex illo filium: agrippæ uocabulo nũ cupauit. Sed de ſingulis horum ſubtiliter poſtea declarabimus.

Moritꝰ Claudius cui ſucceſſit Nero q matrẽ uxorẽ & alios multos generis ſui iterfecit. CA. XV.

QLaudius interea Cæſar defunctus eſt: cum imperaſſet annis tribus & decem: & mẽſibus viii. diebus. xx. Eſt autem ſermo quorundam: quia ab uxore agrippina fuerit ueneno peremptus cuius agrippinæ pater fuit Germanicus Cæſaris frater: uir autem eius Do mitius: Enobarbus: nobiliſſimus romanorum. Quo moriẽte: uiduatam multo tẽpore Claudius duxit uxorẽ: habẽtem filium: qui patris nomine Domitius uocabatur. Clau dius ergo propter zelum agrippinæ: Meſſalinam pemit uxorẽ: ex qua filios habuerat: Britãnicum & Octauiam. Erat aũt ei & antonia filia ſenior quam prima uxore nomine Petina habuerat. Octaui am itaqꝫ deſpõſauit Neroni: ſic.n. eum poſtea uocitauit: cum Cæſar eũ filium adoptaſſet. Agrippina aũt metuẽs ne Britãnicus creſcẽs regnum a patre perciperet: & uolẽs imperium ſuo filio præpararet de morte Claudii ſicut erat ſermo tractauit: Quo mortuo: repente miſit principem militiæ Bur rum: & cum eo tribunos libertoꝝ ualde præpotẽtes: qui deducerẽt per caſtra Neronem: & eũ mo re principis adorarent. Nero itaque hoc modo principatu ſumpto Britannicum quidem ueneno la tenter occidit: matrem uero propriam interemit: hoc ei retributionis munus impendens: non ſo lum pro matris officio: ſed etiam q ei ſuis machinamentis romanorum præbuerat principatum. Peremit etiam Octauiam ſuam uxorem: multoſqꝫ uiros inſignes: quaſi iſidias ei feciſſent. Sed de his quidem deſino plura narrare multi nanque de Nerone hiſtorias conſcripſerunt. Quorum quidã pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alii uero propter odium & eius inimicitias ſic impudenter mendaciis inuoluti ſunt: ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen a me non ſunt: qui de Nerone mentiti eſſe noſcuntur: dum neque priorum geſta conſcribentes: ueritatem ui deantur hiſtoriæ cuſtodiſſe: licet circa eos neque odium habuiſſe noſcantur: eum longis poſt eos temporibus extiterunt. Sed de his quidem qui ueritatem hyſtoriæ prouidere nolunt: liceat ſcribe re ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere grauiſſimum. Nos autẽ propoſitum ueritatis: perfectio nem p̃ſentis negocii breuiter comprehendere nitimur: & q̃ nobis iudæis euenerunt enunciamus non negligentes aut calamitates: aut delicta reſerare ſtudentes. Reuertar igitur ad narrationem ca ſuum gentis noſtræ. Primo itaqꝫ imperii Neronis anno: moriente Aziazo alias Amaſiæum regens ter eius ſucceſſit in principatu. & minoris Armeniæ p̃ſulatus Ariſtobulo Herodis regis calcidenſi filio: a Nerone commiſſus eſt. Sed Agrippæ donauit Cæſar partem quandam Galilææ Tyberiadis tetrar chiæ p̃cipiens: ut ei eſſet ſubiectus: deditque ei & Iuliadem ciuitatem: trans fluuium conſtitutam & uicos circa eam poſitos. xiiii.

Quia Felix miſſus in iudæam: & inueniens prouinciam a latronibus nimis afflictam: proſpexit ut illis interẽptis: pacem tribueret regioni: pricipem uero latronum Eleazarum uinctum direxit ad Cæſarem & de morte ionathæ pontificis. CAP. XVI.

REs itaqꝫ iudæorum crementum ſemper a peiori ſuſcipiebant. Latronum nanqꝫ denuo & magnorum hominum turbis ſeducẽtium populum: eſt repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarum Dinei fi lium: qui latronum ordinem inſtituerat: per inſidias cœpit uiuum. Dans enim fidem: quia nihil mali ſuſtineret: flexit eum ad ſe uenire: quẽ uinctũ Romam direxit ad Cæſa rẽ. Habẽs aũt inimicitias Felix apud pontificẽ ionathã: eo q̃ eſſet pius: & ab eo moueretur: ut rebus iudæorum melius p̃ſideret: ne querelam a plebe ſuſciperet: cum populus petiſſet a Cæſare: ut ipſe in iudæam dirigeretur adminiſtrator: occaſionem quærebat per quam remoueret eum: qui uideretur ei ſæpius importunus. Graue nanqꝫ eſt nocere uolẽtibus ſi crebrius arceantur. Pro hac igitur cauſa

Fœlix fideliſſimum amicorum Ionathæ quẽdam nomine Ioſeph: genere Hieroſolymitã: multarum pecuniarum promiſſione flexit: ut ſuper ſonathã latrones induceret: qui eum uita priuarent. Ille autem ſumpto conſilio hoc modo per latrones necẽ illius appetiuit. Aſcenderũt quidam eorum ad ciuitatem: quaſi adoraturi deum: gladioſq; ſub ueſte portantes: & permixti populis: peremerunt eum. Cũq; mors eius inulta remanſiſſet: decætero cũ omni fiducia latrones in feſtiuitatibus aſcẽdebant: & gladios abſconſos habentes: quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant: & non ſolum in reliqua ciuitate: ſed etiam in templo quoſdam interimebant. Nam & ibi ſæpius cædes facere p̃ſumpſerunt: nihil ſe agere impietatis exiſtimantes. Ob quam cauſam arbitror etiam deum auerſatum noſtram urbem & templum: uelut nequaq; ſuo habitaculo mundum tradidiſſe Romanis: & ut purgatio fieret ciuitatis: ignem & ſeruitium intuliſſe: dum uellet nos cũ uxoribus atq; filiis crebris caſtigare calamitatibus. Opera itaq; latronum hoc implebant ſcelere ciuitatem. Magis uero & ſeducto res populos ſuadebant: ut eos in heremum ſequerentur: dicẽtes ſe dei prouidentia ſigna & prodigia monſtraturos. Multiq; in hac inſipientia flexi ſupplicia p̃tulerũt: quoniam dum ad hoc acceſſiſſent: a Fœlice puniti ſunt.

Quia ueniente Aegyptio maleſico: & multis Iudæorum ab eo ſeductis: Fœlix aggreſſus eos multos occidit. CAP. XVII.

Hoc enim in tempore uenit aliquis ex Aegypto in Hieroſolymam dicens ſe eſſe prophetã & populari multitudini perſuaſit: ut cum eo ad montẽ qui dicitur oliuarum poſitum e diuerſo ciuitatis procul ſtadiis .v. conſcenderent: uelle dicens eis exinde monſtrare: qa eo uidẽte Hieroſolymorum muri corruerẽt: unde ingreſſum eis faciendum eſſe p̃mittebat. Fœlix aũt dum hæc audiſſet: iuſſit militibus ut arma ſumerẽt. Quo facto cum multis equeſtribus impetu facto ab Hieroſolymis irruit ſup eos: quadringẽtos quidem eoꝝ gladiis interemit: ducentos uero uiuos cœpit: ipſe aũt Aegyptius lapſus fuga diſpuit. Rurſus itaq; latrones populum contra Romanoꝝ p̃lia concitabant ſuadentes: ne eis ſubiacere deberẽt: & ſibi reſiſtentiũ nicos incendebant atq; diripiebant.

Quẽadmodum Iudæos & Syros pro æquitate ciuilitatis in Cæſarea ſeditioſe concertantes: Fœlix compeſcuit. CAP. XVIII.

Inter hæc autem Iudæi habitores Cæſareæ: contra Syros p̃ æquitate ciuilitatis huiuſmodi facere ſeditionẽ. Iudæi nãq; primos ſe eſſe dicebant eo q̃ conditor Cæſareæ rex Herodes de genere fuerit Iudæoꝝ. Syri uero de herode quidem ita eſſe profitebant: dicebant autem Cæſaream Stratonis turrim primitus uocitatam: & tunc nullum habitatorem ipſius ciuitatis fuiſſe Iudæum: Hæc audiẽtes p̃fecti prouinciæ: ſumẽteſq; ex utraq; parte ſeditionis auctores: plagarum affecere uulneribus: & tempeſtatẽ litis eorum ad breue tempus hoc opere ſedauerunt. Rurſus quoq; iudæi habitantes in ciuitate: diuitiis confidentes: & propterea ſpnentes Syros: blaſphemiis ſtudebant eos ad iurgia denua prouocare. Illi uero pecuniis quidẽ minores: ſed ſapientia fortiores dum multi Cæſarienſium & Sebaſtenoꝝ ſub romanis ibidem militarent: pauco tempore & ipſi Iudæis iniurias ſermonibus inferebãt. Poſt: alterutros ſe ita lapidauerũt donec ex utraq; parte uulnerati conciderent: uerũtamen uicere Iudæi. Fœlix autem cũ tidiſſet belli modo eoꝝ eſſe certamen: metuens petebat iudæos: ut a lite ceſſarent. Quibus non audientibus milites armatos miſit: & multos quidem eorum peremit: plurimos autem uiuos cœpit: & domos quorũdam multis pecuniis refertas expilari militari irruptione permiſit. Iudæorum uero modeſtiores & dignitate nobiliores: metuentes pro ſemetipſis rogauere Fœlicem: ut milites miſſa tuba reuocaret: eiſq; deterο parceret. Quod Fœlix facere eorum præcibus acquieuit. Hoc itaq; tẽpore: rex agrippa dedit pontificatum Hiſmaheli filio Siab. Exorta eſt enim & pontificum contẽtio contra ſacerdotes & Hieroſolymitarum primates. Vnuſquiſq; enim eorum cateruas procacium & ſeditioſorũ hominum colligens: uidebatur eſſe princeps. Et conferentes ſemetipſos ad lites: alterutris derogabãt & ſe lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat: ſed ut in ciuitate ſine præſule: audaci poteſtate ab omnibus talia gerebantur. Tantam ſiquidem impudentiã atq; p̃ſumptionem pontifices obtinuerant: ut etiam ſeruos ſuos ad areas deſtinare p̃ſumſerint: qui decimas ſacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat: ut ſacerdotes per inopiam deperirent. Sic enim inquietorum uis oppreſſa grauitate iuſtitiæ prænaluerat.

Quomodo Portio Feſto in Iudæam miſſo pro ſucceſſione Fœlicis: contigit prouinciam ſicariis commoueri. CAP. XIX.

Portio ſiquidẽ Feſto directo a Nerone p̃ ſucceſſione Fœlicis: primi Iudæoꝝ Cæſareã habitantes: aſcenderũt Romam: accuſaturi Fœlicẽ. Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere p̃ leſione iudæoꝝ: niſi plurimũ ei Nero p̃ fratris Pallantis precibus indulſiſſet: cui tũc honorem maximũ impẽdebat. Interea primates Syroꝝ cæſarienſium Berillo pædagogo Neronis: qui officium ſuper græcos habebat: per epiſtolas multis pecuniis ſuaſerunt: ut a Nerone peteret: dari eis epiſtolã: per q̃ ius ciuilitatis qd̃ cum eis habebant iudæi cõmuniter penitus nõ fieri itimaret

Berillus ergo imperatorem rogauit atq; promeruit:ut huiusmodi ſcriberetur epiſtola:quæ tamẽ gẽ ti noſtræ poſtea ingẽtium malorũ fuit occaſio. Agnoſcentes náq; Iudæi Cæſariẽſes:quæ fuerant ſcripta pro Syris:tantas ſuſcitauere ſeditiones:donec bella ſuccederẽt. Feſto igitur in Iudæam ueniẽte contigit ut prouincia a latronibus naſtaret & uici omnes incẽderẽtur. præcipue náq; ſicarii abũdabant utentes gladiolis magnitudine ſimilibus perſicorum enſium:cũ ſummitatibus obuncis:& quales ſunt romanorũ ſicæ:quibus etiam uocabulũ ſicariorũ latrocinantes habuerũt. Hii náq; latenter p mixtis in feſtiuitatibus populorũ ſicut prius diximus ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientiũ: quos uolebant facile perimebant. Sæpius etiam cũ armis ad uicos inimicorũ uenientes diripiebant & cuncta pariter concremabant. Interea diuerſis rebus turbata prouincia:Feſtus multitudinem deſtinauit equeſtrium atq; pedeſtrium:ſuper populos q decepti fuerãt a quodam magno:ſalutem eis & malorũ requiem promittente:ſi eũ ſequi in deſertũ contenderent. Quo facto:& ipſum ſeductorẽ & ſeductos:itruentes qui miſſi ſunt occiderunt.

De porticu interiore templi:& quemadmodũ eam exaltauere Iudæi:& quia Feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui:ſed Iudæis rogantibus:concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad Neronem conceſſit miſerũt nuncios:quos audiens Nero:ueniam geſti operis condonauit:& ædificium manere permiſit:& quia moriẽte in Iudæa Feſto:ſucceſſor uenit Albinus. CAP. XX.

Hoc tempore rex Agrippa fabricatus eſt ædificium magnitudine ualde p̃cipuum:in palatio Hieroſolymorum:iuxta theatrum. Quod palatiũ factum ẽ olim a filiis Aſamonei: in loco eminenti poſitum. Quod etiam uolẽtibus ciuitatem reſpicere delectabilẽ conferebat aſpectum:unde rex inclinatus:inſpiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hæc itaq; uidentes Hieroſolymorum primates grauiter habuerũt. Non enim patrium erat: ut ea quæ fiebant in templo:& maxime cum ſacra diſpenſaretur:aliquis exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Quapropter parietẽ excelſum edificauerũt circa ædẽ:quæ erat in interiori ſacrario ad occidentem uerſa. Hic ergo paries non ſolum triclinii regalis aſpectum abſtulit:ſed etiam occidentalis porticus quæ erat in exteriori templo:ubi cuſtodias in feſtiuitatibus propter templum habere romani ſolebant. in his igit̃ indignatus rex Agrippa:& præcipue Feſtus præfectus:præcepit eis:ut opus ædificatũ repente deſtruerent. At illi rogauerunt ut eis poteſtas daretur:quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronem:dicentes non ſeu uitam habituros:ſi quæda̅ pars templi deſtrueretur. Tũc permittente Feſto:miſerũt de ſuis primatibus decem:ſimul & Hyſmaelẽ pontificem:& Helchiã Gazophilacem. Nero aũt audiens eos:non ſolum ueniam geſti operis condonauit:ſed etiam ædificium manere permiſit:hoc beneficium Pompeiã coniugi religioſæ:pro Iudæis ſupplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant redire p̃cepit:Helchiam uero & Hyſmaelẽ obſidum loco retinuit. Rex igitur hæc agnoſcens pontificatũ dedit Ioſeph filio Symonis pontificis:qui cognomen habebat cadis. Porro Cæſar miſit Albinum in Iudæa̅ præfectum:mortem Feſti cognoſcens. Rex aũt denuo Ioſeph quidem pontificatu priuauit:& Anani filio qui & ipſe Ananus uocabatur eius ſucceſſionẽ dedit. Hunc etenim ſeniorem Ananum dicunt fuiſſe fœliciſſimum:filios nanq; habuit:q omnes dei pontificatu ſunt functi:dum & ipſe primitus hũc honorem plurimis temporibus habuiſſet: quod nulli pontificum apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus autem iunior cum pontificatũ ſuſcepiſſet:erat uehemẽter aſprimus & audax:ſecta Saduceus:qui circa iudicia ſunt ultra omnes Iudæos ualde crudeles:ſicuti iam declarauimus.

Quia ſub eo a nece prouincialium ſicarii ceſſauerũt. CAP. XXI.

Cum ergo huius ſectæ Ananus eſſet:credẽs ſe inueniſſe tempus oportunum:Feſto mortuo & Albino initinere conſtituto:concilium fecit iudicum:& quoſdam deducens ad ſemetipſum inter quos & fratrem Ieſu qui dicitur Chriſtus:nomine Iacobũ:quaſi contra legem agentes accuſans:tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatiſſimi eſſe ciuitatis:& circa legis integritatem habere ſollicitudinem:grauiter hæc tulere: miſeruntq; latenter ad regem:rogantes eum:ut ſcriberet Anano:ne talia perpetraret: cum neq; prius recte feciſſet. Quidam uero eorum etiam Albino occurrerunt:ab alexandria uenienti:eumq; docuerũt:quia non liceret anano præter illius uoluntatem congregare concilium. Albinus autem eorum ſermonibus flexus:cum iracundia ſcripſit anano:interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex agrippa ſublato ei pontificatu:q; tribus habuerat menſibus:Ieſum Damnei filium in eius loco conſtituit. Cunque albinus in Hieroſolymitarum ueniſſent urbem:omni prouidentia niſus eſt ut prouincia pacem haberet:& ideo ſicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur ananus per ſingulos dies ad meliorem gloriam conſcendebat & fauorem ciuium habebat pariter & honorem. Erat enim locuples:& quotidie albinum atque pontificem muneribus complacabat. Habuit autem famulos ualde laborioſos:qui cum procacibus conuerſati uiris:pergentes ad areas ſacerdotum decimas accipiebant:tum facientes:& non abſtinentes a cede non dantium: ſed etiam alii pontifices ſimilia ſeruorum illius peragebant:cum nullus utique prohiberet. Quapropter ſacerdotes q olim ex decimis alebantur:tunc inopiæ neceſſitate deficiebant. Rurſus igitur ſicarii feſtiuitatis tempore noctu ciuitatem ingredientes:comprehenderunt uiuum ſcribam magiſtratus Eleazari filium

Ananiæ pontificis:& alligantes eduxerunt e ciuitate.Deinde mittentes ad Ananiam:dixerunt ita se se scribam remissuros ad eum :si albino suaderet:ut decem uiros quos ex eis cœperat:& uinctos habebat absolueret.Ananias autem propter necessitatem Albino ut hæc faceret persuasit:quod opus maximorum malorum fuit initium.Latrones nanq; semper moliebantur ut aliquos familiarium caperent Ananiæ:quos non aliter:nisi quosdam sicariorum reciperent:dimittebant.Cunq; numerus eorum iterum acreuisset:capta fiducia rursus prouinciam affligebat.Hoc itaq; tempore rex Agrippa Philippi Cæsaream amplius fabricatam:ad honorem Neronis Neronida appellauit:& Berythiis theatrum pecuniis multis instructum annalibus spectaculis condonauit:innumeras illic expensas efficiens.Frumenta nanq; populo copiosa:& oleum opulenter exhibuit:& omnem pariter ciuitatē statuarū pulchritudine:& antiquorum imaginibus exornauit:& pene omne decus regium ibi migrauit. Quapropter crescebat aduersus eum odiū subiectorum eo q; illorum pompam auferens: ornaret extraneam ciuitatem:Iesus autem Gamalielis filius a rege successionem pontificatus accepit:Iesu Dánei honore priuato:& propterea seditio inter alterutros orta est. Facientes enim collectionem prauorum hominum:frequenter usq; ad lapides blasphemiis præcedētibus incideret. Ananus autem præcellebat eos:quando diuitiis suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus enim & Saul maximam ei multitudinem congregabant:cum essent de genere regio:& propter Agrippæ cognationem populi fauorem haberent:uolenti scilicet iura & res infirmorum diripere præparati.Ex quo præcipue contigit nostram ciuitatem languere magis:cum utiq; res eius ad peiora proueheretur.

Quia florus ueniens Albino successor:tantis malis Iudæos affecit:ut eos ad arma contra Romanos uenire compelleret. CAP. XXII.

ALbinus itaq; cum audisset sibi successorem Gessium Florum fuisse directum:uolens aliquid Hierosolymitis præstare:producens uinctos qui erant indubitanter morte digni eos præcepit occidi. Alios autem qui ex parua quærela tenebantur in carcere:pecuniis sumptis abire præcepit:& ita gestum est:ut carcer quidem purgaretur a noxiis:sed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunq; erant hymnorum dictores:persuaserūt regi:ut facto concilio eis concederet quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur eius regnum decere dicentes:ut memoriam de nouitate introducta præciperet. Quod petētes:impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præsidebant hymnidicis hoc concessit:ut posita ueste prima:Linea sicut uoluerant uterentur. Omnia cōtraria paternis legibus agebantur quibus spretis non poterant pœnæ non solui. Igitur cum iam tunc etiam templum uideretur esse perfectum : & ciues conspicerent: artifices ultra decem & octo milia uacantes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent : quibus scilicet ex opere templi alimenta ministrabantur pecuniasque repositas propter timorem Romanorum habere non ualere:tunc habito consilio:ut cura haberetur artificum:& eis potius liceret expendi thesauros : quando si una hora quilibet operaretur:mercedes acciperet:regi persuaserunt : ut orientalem porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriori templo posita in conualle profunda quadringentorum cubitorum parietes habentes:ex lapide quadrato alboq; constructos.Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti:altitudo uero sex:opus Salomonis regis:qui primitus templum omne construxit.Rex autem dum ei a Claudio templi fuisset cura commissa: iudicans:quia omnis operis destructio quidem esset facilis instructio uero difficilis : & præcipue ad hanc porticum & tempore & copiosis pecuniis opus esset: hoc quidem supplicantibus fieri denegauit ciuitatem uero sterni albo lapide non prohibuit.Iesu autem filio Gamalielis pontificatum priuato dedit hunc honorem Mathiæ Theophili : sub cuius pontificatu:& bellum Romanorum contra Iudæos sumpsit initium. Necessarium inter hæc credo & historiæ præsenti esse conueniens : narrare de pontificibus quomodo inchoauerunt : & quibus fungi hoc honore permissum est : & quanti fuerunt usque ad belli finem. Primum itaque omnium dicit Aaron fratrem Moyseos pontificatum sumpsisse diuinum: quo moriente successisse mox filios : & ab aliis eorum denuo liberis honorem unius distributum. Vnde legittimum est nullum posse pontificatum percipere:nisi de sanguine fuerit Aaron: ex alio nanque genere neque si in regno constitutus sit : pontificatum potest adipisci . Fuerunt itaque omnes ab Aaron sicut diximus primo usque ad Finasum qui belli tempore per discordiam pontifex ordinatus est : numero.lxxxiii. Ex quibus in deserto temporibus Moyseos consistente tabernaculo quod Moyses deo dicauit : usque dum ad Iudæam populus aduenisset : ubi Salomon rex edificauit templum : pontificatum habuerunt uiri numero.xiii.Primi nanque donec uitam finirent morte : habebant inerumpibiliter hunc honorem postea uero etiam uiuentibus successio præbebatur. Sed hi quidem.xiii. Aaron existentes ex genere : per successionem sumebant honorem . Fuit autem hebræorum respublica primo quidem sub populi potestate : post hoc autem sub unius principatu sita: tertio uero sub regibus.Tempus ergo quo isti.xiii.habuere principatum:a die qua ægyptum patres nostri Moyse duce reliquerunt:usq; ad ædificationem templi quod Salomon rex Hierosolymoꝝ i urbe construxit:fuit annoꝝ.xii.& sexentoꝝ.Post illos itaq;.xiii.pontifices , decem & octo alii hác

tenuere poteſtatem: a Salomonis regis temporibus Hieroſolymis ſibimet ſuccedentes: uſque ad aduentum Nabuchodonoſor Babyloniorum regis: qui caſtrametatus eſt aduerſus urbem: templum quidem concremauit: gentem uero noſtram in Babyloniam migrauit: & pontificem Ioſedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum quadringentorum. lxvi. fuit annorum: méſium ſex: dierumq; .xx. cum utique Iudæi ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tempus autem annorum. lxx. captiuitatis geſtæ per Babylonios Cyrus Perſarum rex dimiſit ex Babylonia Iudæos ad propriam remeare terram: atque conceſſit templum ædificare captiuis. His itaque remeantibus: Siſon pontificatum ſumpſit: & ex eius genere alii. xv. uſq; ad tempus regis Antiochi: qui uocabatur Eupator hunc habuere præſulatum. Conuerſabantur autem populari poteſtate annis quadringẽtis. xiiii. primuſq; Antiochus quam prædiximus: & princeps eius militiæ Lyſias: Oniam cui erat Menelaus cognomẽ tum pontificatu depoſuerunt: perimentes eum in Bercea & conſtituerũt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron: non autem ex iſta domo. Propterea autem & Onias defuncti fratruelis & nomen referens patris: ueniens in Aegyptũ Ptolomei philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris: ſuaſit eis: ut ſecundum Heliopolitieam legem deo conſtituerẽt templum: Hieroſolymitano ſimile: & eum pontificem ordinarent. Sed de templo apud Aegyptum ædificato: ſæpius declarauimus. Ioachim uero cum tribus annis habuiſſet pontificatum defunctus eſt cui nemo ſucceſſit: ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pontifice. Igitur Ionathas frater Iudæ Machabei ipſo tempore ſuſcepit pontificatum quem tenebat quatuor annis. Quo per inſidias moriente dolo Tryphonis: ſicut ſuperius iam quodam loco narrauimus: accepit hunc honorem Symon germanus eius. Huic per dolum quoque generi in conuiuio morienti: filius ſucceſſit Hyrcanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis. xxxi. in ſenectute moritur cum & pontificatum tenuiſſet & regnum. Quo defuncto: Ariſtobulus eius maior filius ei ſucceſſit: qui primus ſibi diadema impoſuit: ac poſt annum moritur. Cuius uxor Alexandra fratrem eius alexandrum conſtituit in regno. Alexander autem: cum & regnaſſet: & ſacerdotium tenuiſſet annis. xxvii. uita priuatus eſt: alexandræ coniugi præcipiens: ut ipſa pontificem ordinaret. Quæ pontificatum quidem Hyrcano ſuo filio dedit: regnum uero ipſa retinens annis. ix. defuncta eſt. Cuius filius Hyrcanus per tempus pontificatum obtinuit. Poſt mortem nanq; alexandræ: dimicauit aduerſus eum frater eius Ariſtobulus: & dum uiciſſet illum quidem pontificatu remouit: ipſe uero & regnum tenuit: & dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni: menſe ſimiliter tertio: ueniens Pompeius: & Hieroſolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens: ipſum quidem Romam cum filiis uinctum miſit: Hyrcanum uero denuo in pontificatu reſtituit: quem gentis quidem præſidatum habere permiſit: diademate uero uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus hanc poteſtatem ſuper nouem priores alios annos quadringentos. Barzafranes autem & Pacorus Parthiæ potentes: tranſeuntes Euſratem: & pugnantes aduerſus Hyrcanum: ipſum quidem cœperunt: Ariſtobuli uero filium antigonum conſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidem tenuiſſent regnum. Soſſius & Herodes obſederunt eum: captumque tranſmiſerunt antonio. Antonius uero defunctum antiochiæ trucidauit. Herodes uero commiſſo regno ſibimet a Romanis nequaquam conſtituit ex genere Aſamonei pontifices: ſed quibuſdam ignobilibus & qui ſolummodo de ſacerdotibus eſſent præter ariſtobulum tribuit hunc honorem. Ariſtobulum nanque filium Hyrcani: qui a Parthis captus fuerat: pontificem conſtituens: ſororem eius Mariannem duxit uxorem. Ob quam rem fauorem populi ſibimet collocauit: propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens: ne cuncti ad ariſtobulum declinarent: eum in Hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cum natare: ſicuti iam declarauimus. Poſt hunc autem nequaquam alicui ex genere aſamonei pontificatus tribuit poteſtatem. Similia quoque geſſit in conſtitutione ſacerdotum Archelaus Herodis filius: pariter & Romani poſtea ſuper Iudæos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt uſque ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit: cuncti ſimul uigintinouem. Tempus autem horum: anni ſunt centum & ſeptem. Quorum quidam conuerſati ſunt: ſub Herodis regno: & filii eius archelai. Poſt horum uero mortem: populi quidem poteſtate cuncta gerebantur: præſulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaque Florus miſſus a Nerone ſucceſſor albino: plurimis malis Iudæos attriuit. Erat nãque genere Dazonius: habuit autem uxorem nomine Cleopatram: quæ dum eſſet amica pompeiæ Neronis uxoris: & malignitate marito non minor: per eam uir eius infulas huius dignitatis adeptus eſt. Sic autem Florus circa poteſtatem malignus fuit & uiolentus: ut præ magnitudine malorum eius: Albinum quaſi beneficii largitorem Iudæi laudarent. Ille nanq; malignitatem celabat: & ne penitus deprehenderetur a turba quodammodo præuidebat. Geſſius autem Florus quaſi ad docendam nequitiam miſſus iniquitates ſuas in gentem noſtram aperta malignitate pompabat: neque direptioni parcens: neque modum iniuſti ſupplicii derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miſerandum: & omnibus lucris auarus qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanque multi ad hoc accedebant cum illius permiſſione: ut de ſua ſalute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices

Iudæi cum non ualerent uaſtationes ſuſtinere latronum: cogebantur a propriis ſolennitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius ubicunque liceret apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit qui nos contra Romanos bellum fecit aſſumere: melius iudicans citius quam paulatim: & per tempora nos perire. Initium quippe ſumpſit hoc prælium ſecundo quidem anno amminiſtrationis flori. xii. autem Neronis imperii. Sed ea quidem quæcunque aut facere coacti fumus: aut pati: perfecte ſcire poterunt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatione conſcriptos. Hic igitur ponam terminum antiquitatis Hiſtoriæ: poſtquam etiam bellum cœpi conſcribere. Continet autem hoc opus a prima hominis natiuitate traditionem uſque ad decimum annum Neronis imperii. Ea ſiquidem quæ nobis Iudæis prouenerunt in Aegypto: & Syria: Palæſtina: & quæcunque perpeſſi ſumus ab Aſſyriis & Babyloniis. uel circa nos Perſæ ſeu Macedones egerunt: & poſt eos Romani: ſicuti reor ſunt cum integritate compoſita. Niſus ſum autem etiam deſcriptione conſeruare: qui per annos duo milia conſtituti ſunt. Conſcripſi etiam ſine errore ſucceſſiones regum: actus eorum: & conuerſationes enuncians: & Monarchatum poteſtates enarrans: ſicut ex ſacris libris de rebus omnibus deſcriptio continetur. Hoc enim in principio hiſtoriæ me facere compromiſi. Dico ſiquidem cum fiducia: opere iam perfecto: quia nullus alter licet uoluntatem habuerit: neque Iudæus: neq; alienigena potuit hoc negocium Græcis ita ſubtiliter explanare. Habens enim indubitanter a congentilibus meis maximam eruditionem noſtræ prouinciæ etiam græcas ſtudui litteras adipiſci. Artis namque grammaticæ experimentum ſumpſi: integritatem uero prolationis uerborum: poſſidere me patrema conſuetudo prohibuit: quippe cum apud nos non recipiant eos: qui elocutionem multarum gentium didiciſſe noſcuntur eo q; commune putem hoc officium non liberis tantummodo ſed etiam uolentibus ſeruis. Sapientiam uero illos teſtantur habere tantummodo: qui leges ſub integritate cognoſcũt: & uirtutem ſacrarum litterarum interpretari poſſunt. Propterea multis in hoc ſtudio laborantibus: uix duo quidem aut tres adepti: & laborum fructu repente potiti ſunt. Non erit forſan inuidioſum etiam de genere meo: & uitæ actibus poſtea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate ceſſabo: libris exiſtentibus. xx. habentibus uero ſexaginta milia uerſuum. Et ſi diuinitas conceſſerit: per diſcurſum: commemorabo rurſus & cauſas belli: & eorum quæ ad præſentem pertinent diem: quæ eſt tertiidecimi quidem anni Domiciani cæſaris principatus: mihi autem a natiuitate quinquageſimi & ſexti. Propoſui quoque nobis conſcribere noſtras etiam ideſt Iudæorum ſectas: in. iiii. libris: de deo eiuſq; ſubſtantia: & de legibus & cur ſecundum eas aliud facere permittimur aliud prohibemur.

De antiquitatibus Iudæorum. Finis.

Ioſephi Mathathiæ filii Hebræi genere ſacerdotis ex Hieroſolymis de Antiquitate Iudæorum contra Appionem Grammaticum Alexandrinum. CAP. I.

SVfficienter ut arbitror & per libros antiquitatum opulentiſſime uirorum Epaphrodite legentibus eos aperui de noſtro genere Iudæorum: quia & uetuſtiſſimum eſt & primam conſcientiam propriam habuit: quinque milia enim annorum numerum hiſtoriam continentem ex noſtris ſacris libris græco ſermone conſcripſi. Quoniam uero multos uideo reſpicientes blaſphemiam quorundam inſane prolatam: & ea quæ a me de antiquitate conſcripta ſunt non credentes: putantes mendacium noſtrum ſit genus: eo quod nulla memoria apud Græcorum nobiles Hiſtoriographos digni ſunt habiti noſtri maiores. Pro omnibus his arbitratus ſum oportere me breuiter hæc dicta conſcribere: & deroganti/um quidem uæſanum ſpontaneumque increpare mendacium: aliorum uero ignorantiam pariter emendare: uniuerſoſque de noſtra antiquitate qui ſcilicet ueritatem amplectuntur edocere. Vtar autem in meis dictis teſtibus eis: qui de omni antiquitate apud Græcos fidedigni ſunt iudicandi: eos autem qui blaſpheme de nobis atque fallaciter conſcripſere aliqua per ſemetipſos conuicta indubitanter oſtendam. Conabor etiam cauſas exponere propter quas non multi in Græcis hiſtoriis gentis noſtræ fecere memoriam: necnon & eos quidem nobis nequaquam ſcribere uoluerunt neſcientibus aut neſcire ſimulantibus indicabo. Primitus itaque ſatis admiror eos qui exiſtimant oportere de rebus antiquis Græcis tantummodo fidem habere & ab eis conſulendam eſſe ueritatis integritatem. Nobis autem & aliis hominibus non eſſe credendum. Sed ego omnia in his contraria uideo contigiſſe. Quapropter decet non uarias opiniones inſpicere: ſed ex ipſis rebus iuſtitiam ponderare. Omnia ſiquidem Græcorum noua & heri: ut ita dicam: nuper facta cognoui. Et hæc fabricas ciuitatum & adinuentiones artium conſcriptioneſque legum cunctarumq; rerum iunior apud eos eſt hiſtoriæ diligentia conſcribenda. Apud Aegyptios autem atque